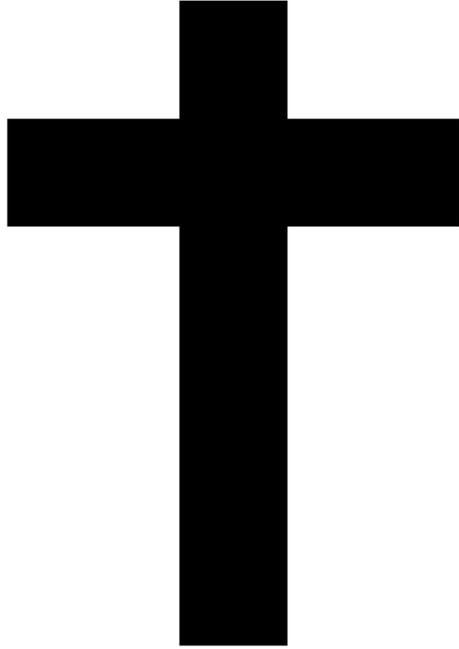

Godindi Hoafi

The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea

Godindɨ Hoafi
The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini

Copyright © 2001 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angor

Contributor: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Aug 2023 from source files dated 9 Oct 2020
c500d379-d0cf-5c22-9613-91d7bcc63af3

Contents

Godindí Hoafí	1
Matyu	3
Mak	78
Ruk	117
Son	188
Ratüpurí	239
Rom	300
1 Korin	333
2 Korin	361
Garesia	381
Efesus	392
Firipai	401
Korosi	408
1 Tesaronaika	415
2 Tesaronaika	420
1 Timoti	423
2 Timoti	432
Taitus	438
Firemon	442
Hibru	444
Sems	470
1 Pita	478
2 Pita	487
1 Son	493
2 Son	500
3 Son	501
Sud	502
Weindahífembo	505
Read the New Testament	540

Godindɨ Hoafi

The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini [agg]

There are approximately 1,000 Angors living in the Amanab district of the Sandaun Province of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

Print publication © 2001 by The Bible Society of Papua New Guinea
Print version ISBN 9980 63 852 4

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narapela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Godindï Hoafi

Buk+yafe Ndürï [tab] Bodïfo Ndürï [tab] Pes

Matyu

Aboedi Hoafi Matyu ai sürü papimarandi

*Sisas Kraisiñdi amoa mamî nünğurumboemo tüküyafu manıngomo hoafi
(Ruk 3:23-38)*

¹ Sisas Kraisiñdi amoa mamî nünğurumboemo tüküyafu manıngomo hoafane nda. Sapo Sisas ai Defitiñdi amoa ambeahiñdi tükümeñiyua asu Defit ai Abrahamiñdi amoaombofi tükümeñiyu rani hoafane nda. ² Abraham ai Aisakiñdi afiñdiyuane. Asu Aisak ai Sekopiñdi afiñdiyuane. Asu Sekop ai Suda ahandi apodoho mamî rani babidiñbo-memo ranahamundi afiñdiyuane. ³ Asu Suda ai Peres Sarayafandi afiñdiyuane. Ahafandi hondi ranai Tamarıyoane. Asu Peres ai Hesroniñdi afiñdiyuane. Asu Hesron ai Ramiñdi afiñdiyuane. ⁴ Asu Ram ai Aminadapiñdi afiñdiyuane. Asu Aminadap ai Nasoniñdi afiñdiyuane. Asu Nason ai Sarmoniñdi afiñdiyuane. ⁵ Asu Sarmon ai Boasiñdi afiñdiyuane. Ahandi hondi ranai Rahapiyoane. Asu Boas ai Obetiñdi afiñdiyuane. Ahandi hondi ranai Rutiyo. Asu Obet ai Sesindi afiñdiyuane. ⁶ Asu Sesi ai sapo Defit adükari bogori nindumbofi manıngu ranahandi afiñdiyuane. Asu Defit ai Soromoniñdi afiñdiyuane. Ahandi hondi ranaiyo horombo Uriandi nımorehi-mayo. ⁷ Asu Soromon ai Rehoboamiñdi afiñdiyuane. Asu Rehoboam ai Abaisandi afiñdiyuane. Asu Abaisa ai Asandi afiñdiyuane. ⁸ Asu Asa ai Sehosafatiñdi afiñdiyuane. Asu Sehosafat ai Sehoramiñdi afiñdiyuane. Asu Sehoram ai Usiandi afiñdiyuane. ⁹ Asu Usia ai Sotamiñdi afiñdiyuane. Asu Sotam ai Ahasiñdi afiñdiyuane. Asu Ahas ai Hesekiandi afiñdiyuane. ¹⁰ Asu Hesekia ai Manasendi afiñdiyuane. Asu Manase ai Emoniñdi afiñdiyuane. Asu Emon ai Sosaiandi afiñdiyuane. ¹¹ Asu Sosaia ai Sekoniandi apodoho mamî ranahamundi afiñdiyuane. Sapo rani-simboani Babiron ami Israer nendi ranaheimbo Babiron hıfına ahamundi moani ratüpurımböhünda sowandümondürı mahomo. ¹² Ai Babiron hıfına sowandümondürı houmbo Sekonia ai Searıtieriñdi afiñdiyuane. Asu Searıtier ai Serubaberıñdi afiñdiyuane. ¹³ Asu Serubaber ai Abiutiñdi afiñdiyuane. Asu Abiut ai Eriakimiñdi afiñdiyuane. Asu Eriakim ai Asoriñdi afiñdiyuane. ¹⁴ Asu Asor ai Sadokiñdi afiñdiyuane. Asu Sadok ai Akimiñdi afiñdiyuane. Asu Akim ai Eriutiñdi afiñdiyuane. ¹⁵ Asu Eriut ai Ereasariñdi afiñdiyuane. Asu Ereasar ai Mataniñdi afiñdiyuane. Asu Matan ai Sekopiñdi afiñdiyuane. ¹⁶ Asu Sekop ai Sosepiñdi afiñdiyuane. Asu Sosep ranai Mariandi nindowenihi-mayu. Maria ai Sisas ranahambo wakımarımındo, sapo ahambo Kraisi* sei arıhüñdi ra. ¹⁷ Raniñboane munğambo nındou Abraham nünğambe peyo haya ho hombo Defit nünğambe tükümeñeyo ranai 14 amoa boagıriyomo nımorıyomo marundi ra tükümeñeyo. Asu Defit nünğambe peyo haya ho hombo Babiron hıfına sowandümondürı homondambe amboani, mare yahurai 14 amoa kareandeimbambe ramıñdümbi boagıriyomo nımorıyomo marundi ra tükümeñeyo. Asu Babiron hıfına sowandümondürı homondambe peyo haya ho hombo Kraisiñbo Maria wakırimındoambe amboani mare yahurai 14 amoa kareandeimbambe ramıñdümbi boagıriyomo nımorıyomo marundi ra tükümeñeyo.

*Sisas Kraisiñbo Maria wakımarımındo hoafi
(Ruk 2:1-7)*

---

* **1:16:** Ndürı Kraisi ranana nındou God ai nındou aboedambofembohünda adükari bogoriñbofembohünda kamafoariri.

18 Sisas Krai ai tüküme fiyu hoafi ra ndahuraiane. Ahandi hondi Maria ranahambo Sosepi mbo segodi mbo momo kürihi hini ngi marihindi. Maria ranai Sosepidi bo ni ngokoateyo ambeyo asu ahambo hoeiri hindane ai furümbi maningo moani Yifafi Aboedindi ngini ndi nambo. 19 Ahandi nindowenihi Sosep ranai nindou mbumundi hamindiyu, nga ai Maria ranahambo nindou himboahü amoani ngambo fembo-mayo ranimbo yi boarükumbo asu ai moani di bo ahambo randi he hini ngi ndi thea yahu haya hohoani momayu. 20 Sosep ai ranimbo di bo hohoani moyu-ane asu Adükarindi sünambeahindi nendi ranai ahambo so yafo-goadi nambo tüküfi hoafiyundihi yahuya, “Sosep, Defitindi amao, se Maria si hafi ni morehimbefe semindi mbo yi himbondamboyafi. Yifafi Aboedindi hoafi sünguane Maria ai fi masemindo. 21 Ni morehi ranai nindowenihi ni mori nderi mindi mboe. Asu se ndüri Sisasi ra kaboadi wori ni mboe sapo ai animbo ahandi nindou ranaheimbo ahei moaruwai hohoani mo ranambeahindi aboedambondearümbui,” mehundo. 22 Muñguambo rani moatükuni rahurai tüküme fiyo ra, sapo Adükarai ai ahandi hoafi hoafiyu randeimbindi yafambe süngure haya hoafimayu. Ai yare hoafiyuhü yahuya, 23 “E, ni morehi mamai ai nindowenihi di bo hokoatendowohü ai fi ndemindi haya asu nindowenihi ni mori nderi mindi mboe.

Ranimbo asu ahambo ndüri ra kaboadi horühi Emanuer mbisahü ndomboyei,”

Aisaia 7:14

mehu ra. Rani hoafi ranahandi ni mindi hoafi ana God ai si hiri babidi mbo anünguane. 24 Raniyu asu Sosep ai yangiri fi haya Adükarindi sünambeahindi nendi hoafimayundo süngu rareandühi Mariambo ahandi ni morehimbore masemüdu. 25 Sosep ranai moai ni morehi rani di bo mamühi apafe ri nandi, nga moani ni morehi ranaipoani mbo ni ngo himboyo asu ai nindowenihi ni mori maserimindo. Raniyu asu Sosep ai ni mori ranahambo ndüri Sisani mehu.

2

Hüfihamindi süfuanipoedi ndüfosi nendi Sisasi hoeifimbo tüküme fundi

1 Herot ai Sudia hifambe bogori mbofi nünguambe rani simboani Maria ai Sisasi ranahambo Betrethemühi wakimari mindo. Hondi ai Sisasi ranahambo serimindi hayamboyo-ane ranambe nindou bogori fi firundeimbi ranai hüfihamindi süfuanipoedi Serusarem ngoafambe tüküme fundi. 2 Ai düduyafundihi yahomoya, “Ni mori simbori masahorimindei sapo Suda-yafe bogorimayu ra nüngufiyua? Ro hoeiri hundani ahandi mupui ranai hüfihamindi süfuan tüküfe mamaroamboanefi asu ro ahambo hohoani moyondowohü ngüsüfo pefimbohünda masühifi,” mehondamboyu. 3 Raniyu asu Herot Adükarai Bogorimayu ranai rani hoafi ra himboriyu haya ngüsüfoambe afindi hohoani momari ra asu muñguambo nindou Serusarem ngoafihü mamarei amboani ramareandüri. 4 Raniyu asu Herot ai Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori nindou-memo raniyomo asu ahinümbi hohoani mo fi firundeimbi nindou-memo raniyomo muñguambo ahamumbo mamühi gugureapuri mbura düdumefipuramboemo. 5 Asu simbori ai ahambo yahomoya, “Betrethem ngoafihü Sudia hifambe. Sapo horombo God ai ahandi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ahandi süngu hoafi ra ndahurayü yare sürü pare masihendi. Ai Bukambe yare hoafiyuhü yahuya,

6 “Betrethemihüdi, se Sudia hifambe-anei aniboadei ra

awi se Sudiambo hifandundeimbi bogori ngoafi ranahamundi daboadanipoedi hamindiyepoani, nga wani.

Sihei ngoafi mbusümodidi animbo nindou adükarai mamai ai tükündüfi haya wandi Israer nindou ranaheimbo hibadarümbui,”

Maika 5:2

mehu. ⁷ Raniyu asu Herot ai sapo nindou hüfhamindi süfuanipoedi ndüfosi nendi masifomo ranahamumbo dibo mborai yahupuri hürühepuri haya yahuya, “Nin simboani hondü hamindiyo mupui ra tükufe mamaro?” yahu haya düdu düdumefipuri. ⁸ Raniyu ai nindou memo ranahamumbo Betrehehnambo koamarhepuri ndani süngundafundi yahuhaya hoafiyupurühi yahuya, “Se ngifomo moani ndondu nimori ranahambo nahi ai ahambo masahorimindei ranahambo kokondurü. Nga asu hoeindurühi ana, asu se wambo ranühi mbisimo hoafindimondani animbo asu ro-amboani dügi ahambo hohoanimondahandowohü ngusüfo pandihinimboane,” yahu koamarhepuri. ⁹ Ndüfusi nendi-memo ranai ahandi hoafi ra himboriyomo houmbo ndamefundi. Ai nafina hifomondane, sapo mupui hüfhamindi süfuan tükufe mamaro ra asükaiyomo hoeimarundi. Mupui ranai ahamundi hangifoani hifo nimori nimarümbi wori rani nimoamo mamaro. ¹⁰ Raniyomo mupui ra hoeirundani mayowa ai afindi hihifi-hihifimemo. ¹¹ Raniyomo asu ai worimayo ranambe kefou hifomo nimori ranahambo hoeimarüwuri ahandi hondi Maria radibo. Raniyomo asu ai ahandi fikimi pütapiyomo yiri yimbu pusiru nimarimombo ahambo hohoanimoyomondühi ngusüfo pamarüwuri. Raniyomo ai ahamundi arambeahindi napo ra bokaründümo houmbo masabudo. Rani-moatükuni ra gorio, fisinjarümbi mbimbirayo asu sanda aboediyoy, nginindi napo ra masabudo. ¹² Nindou ranahamumbo God ai yafogoadi-namboya, “Se Herot nimarunafi ngomboemo,” mehupuramboemo. Asu süngunambo ai raninafi hininjiro houngorü nafi ahamundi hifina mahomo.

Isip hifina Sosep ai ahandi ambori babidimbo aboeda mafefohindi

¹³ Nindou ranai ndaweyafundane rani-simboani Adükarindi nendi ranai Sosepimbo yafogoadinambo tükumefiyu. Asu ai hoafiyundühi yahuya, “Botindafo, nimori ranani asu ahandi hondane ra ndowapindifi hawa Isip hifina feboehi ngei ranühi nimboeiani asu ro hombo hoafindahani animbo ngoründühi ngei. Nimboe Herot ai nimori ranahambo hifokoeffimbo kokondürü wakindirümbui,” yahu hoafimenduamboyu. ¹⁴ Raniyu Sosep ai botifi nimori ra serümündü haya ahandi hondi ranidibo mare rani nimbokoani Isip hifinambo mahei. ¹⁵ Hifi ranühanimbo ai nimboeiani Herot ai yifindümbui. Adükari ai ahandi hoafiyurandeimbi ahandi yafambe süngure haya hoafiyuhüya, “Ro wandi Nimori Isip hifambeahindi mborai masahando,” mehu. Hoafi ra moani anihondü hondü tükündifemboe yaho hayamboyo rani moatükuni ranai yare yahurai tükumefeyo.

Herotindi hoafi süngu nimori hifokoakomarihündi

¹⁶ Hüfhamindi süfuanipoedi ndüfosi nendi masifomo ranai ahambo ngorü-süngumarüwuri ra Herot ai kirihai fifire hayamboyo asu ranimbo ahambo nginindi ngusüfoambe fondirimindi mahafu. Raniyu asu ai munguambo nindowenihü nimori yimbu himbanikoateyeimbi Betreheh ngoafihündi asu ngoafi amuri rani ngoafikimi adaburo ranambeahindi hifokoakofoefembo hoafi masendi. Sapo nindou hüfhamindi süfuanipoedi ranai hoafimemo rani-simboani mupui tükumefeyo hoafi ra fifire hayamboyo asu ai yare hoafimepuri nimori ra hifokoakofoefembo. ¹⁷ Ndanimoatükuni tükumefeyo ra sapo Godindi hoafi hoafiyurandeimbi nindou Seremaiani yafambe süngure haya horombo hoafimareandi ra simogodühi tükufemboyo yare tükumefeyo. ¹⁸ Sapo ai yare hoafiyuhü yahuya, “Ramahündi ai yasimondi mam himboriyei.

Aran hoafi afindi puküna asu arani hoafi yambohai tükufeyowa himborayei. Reser ai ahandi amao mam Israerihündi nimori ranaheimbo araninamborandüra asu munguambo nindou ranai ngiri ahambo didiboandohindi ahandi ngusüfoambe farihfembo.

Nimboe sapo ahandi nimori ranai niŋgokoatemayeiambo wambo,” mehu rani-süŋgumbo. *Jeremaia*
31:15

Sosep ai ahandi ambori babidi asükaiyei masühüsi

19-20 Süŋgunambo Herot ai yifiyuane asu Adükarindi nendi ranai yafogoadambe Sosepimbo Isip hifihi tüküfi hoafiyundühi yahuya, “Se ambori ndowapindifi hawa hihirindafo Israer nambo ŋgafi. Nindou sapo nimori ranahambo hifokoeffimbo hohoanmomemo ranai ana yifimemo,” mehundoamboyu. 21 Raniyu asu Sosep ai botifi nimori ra serümündü haya hondambo kameih asu ai hihiriyahi Israer hifinambo mahüsi. 22 Asu Arkeraus ai ahandi afindi Herot ranahandi fondühi Sudia-yafe adükar bogorimbofi manüŋgu rani hoafi ra Sosep ai himboriyu haya ranühi niŋgombo hombo ra yihimbomayu. Ŋga asu God ai yafogoadambe Sosepimbo bidifiri hoafi masagadoamboyu asu ai Gariri hifinambo mahu. 23 Raniyu asu ai hu ŋgoafi mam ahandi ndüri Nasaret ranühi manüŋgu. Sapo mam rani-süŋgumbo animbo God ai ahandi hoafiyomo rundeimbi süŋgu hoafiyomondühiya, “Nindou ranahambo Nasaretihündi nindou mbiseimboyei,” mehomo yahurai anihondü tüküfemböhdamboyu yahurai tükümeffeyo.

3

Son himoni hundürürarandeimbi nindou ranai Godindi hoafi bokarhefembo tükümeffiyu

(Mak 1:1-8; Ruk 3:1-9; Son 1:19-29)

1 Rani-simboani Son himoni hundürüra-randeimbimayu tükümeffiyu. Nindou ranai nimi wohi furikoatereandühi Sudia hifambe ranühi manüŋgu. Ai piyu haya nindou rani hifihi amarei ranaheimbo Godindi hoafi ra bokarhai marandi. 2 Raniyu asu ai yare hoafiyuhü yahuya, “Awi, se sihei moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanambondihindi, ŋga God ŋginindi hifandarandi ra ndeara moani akimane,” mehu. 3 Sapo Son ranahamboyu God ahandi hoafi hoafiyu randeimbi nindou Aisaia ranahandi yafambe süŋgure hoafiyuhüya, “Nindou mam ai nimi wohi furikoatereandühi muŋgyuhü yare hoafiyuhüya, ‘Adükarindi nafi se didiboatondihindi.

Ai hombo-memo nafi ra ndondondihi hinŋgindihindi,’

Aisaia 40:4

mehu ra,” mehu. 4 Son ai hoeari ahandi güdemarandi ranana kamer ninihondi ninendinambo nafiyoweimbihündiyo. Asu ai ninihondi hoearihündi titapürimbore güdehaya botifohü asu wohi yitih nimambeahindi, efu hoe raniyu sesü marandi. 5 Raniyei asu nindou ranai Serusarem ŋgoafihündi, muŋguambo Sudia hifi ranihündi asu muŋguambo hifi Sodan Hoe rani kim adaburo ranühündambo ai Son sowana masühüsi. 6 Raniyei nindou ranai ahei moaruwai hohoanimo süŋgumarhi hei ranahambo weindahimarhinda asu ai aheimbo Sodan himo hundürürarü marandi.

7 Ŋga Son ai hoeireapurane Farisi asu Sadyusi afindi ranai ahamboya, “Yihoefombo ai himoni hundürümbiramuni,” yahomo houmbo ahambo sowana mahomonda hoeimareapuri. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Awi seana amoasirindi nimor-anemo! God ai sihamumbo ŋginindinduh moaruwaimbo ndeapuri mbui. Se nüŋgundafu mafebou? 8 Se moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanambo-rundeimbihündi ana asu sihamundi nine ratüpur rawarundi ra se moaruwai hohoanimo hinŋgifembo nafuimbendüramboane. 9 Se ŋgiri randu borindimondühiya, Roana Suda anefi, Roana Abrahamindi amoao mamiwambo aboedambo-ndahumboyefi, mbisimo. Awi ro sihamumbo hoafehapuri God aiana moani nimo ei kurayo ranamboani ndemündi haya Abrahamindi amoao

mamimbonde hinjgindeambui! ¹⁰ Nimi sirahambe pirifirihfembohünda ndeara time ranai ndoramindi engoro. Munguambo nimi ra nahaniyo ai aboedi hisikoateayo ana, ranahambo time ranambo hitife hefe haiambe putifemboane. ¹¹ Roana se moaruwai hohoanimo ra hinjgirihimboanei ranimbo nafuimbohünda himoni hundurariharu. Nga nindou ngoru ai wandi wagabe tukufemboayu ranai ana sheimbo Yifafi Aboedinambo asu hai ranambo hundurundarumbui. Aiana moani adukari honduyuwani asu ro rani hoarehanahi. Roana awi aboedi ndearihamindiyahipoani ahandi su ra semindindombo. ¹² Rananimbo ai fok warambe ndemundi haya ranambo wit hipiri ra futinde findamundi pindendambui. Asu ai wit safi aboedi raniyangiri ndemundi ahandi wit shefembo wori-mayo ranambe digembui. Nga asu hipiri moaruwai moani yangorombo rananimbo ai ndemundi sapo hai dikirifekoate moani yare koadurumbo koadurumbo horoweimbi ranambe putindifimbui,” mehu.

*Son ai Sisaimbo hundurumariri
(Mak 1:9-11; Ruk 3:21-22)*

¹³ Mami rani-simboani Sisas ai Gariri hifi hinjgire haya Sodan himona mahanu. Son sowana ngahani ai wambo ahandi warina himoni hundurimbirandiri, mehu. ¹⁴ Nga asu Son ai ahambo ngoru hohoanimonambo yare hoafiyundowohu yahuya, “Seanimbo wambo hunduruyondirimbo-mayafi asu simbori se wambosowana asinifi ro shambo hunduruyoninimbo,” mehundoamboyu. ¹⁵ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyunduhi yahuya, “I ambe, nga hapondani ana moani ro hoafayahi sungu randowandi. Se randowandani moani rani sungu mbumundi hohoanimo mungu shiri nafindihumindefomboane, nga ra aboedane,” mehundoamboyu. Asu Son ai himboriyu haya refembo-ane mehu.

¹⁶ Son ai Sisaimbo himoni hundururi hayamboyu ane, Sisas ai mamihari himonindi tukumefiyu. Raniyo asu sunambe sunu ahambo bureanduhiyo asu Godindi Yifafi ranai wupufo nahurai kosi ahandiwami puhimayoa hoeimareandi. ¹⁷ Raniyo asu yasimondi mami ranai sunambeahindi kosowohu yare hoafiyowohu yahoya, “Nindou ranana wandi nimorani, nga moani ro ngusüfo parihineimbani. Ahamboane Ro wambo ngusüfoambe siaoweheandi,” meho.

4

*Sisaimbo refe hoeifembo moatükuniri
(Mak 1:12-13; Ruk 4:1-13)*

¹ Raniyo asu rani-simboani Yifafi Aboedi ranai Sisaimbo Satan ai sisihimombohünda nimi wohi furikoatereanduhi serimindi maho. ² 40 si ra Sisas ai sesikoate nungu mbura asu ai wembombomayu. ³ Asu Satan, nindou sisindarandeimbi ai ahambo-so tukufi hoafiyunduhi yahuya, “Se Godindi Nimorayafi ana, nimoei kurayo ndanahambo hoafindafani sesimbofe tukumbifeyowamboane,” mehundoamboyu. ⁴ Asu simbori Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Godindi Bukambe yahoya, ‘Sesi yangiri ana ai ngiri nindoundi yangiri njgombo ndendi. Nindou ai yangiri njgombo sahümundi arihündi ra mungu hoafi Godindi yafambeahündi sungu mbisahümundi,’ meho,” mehu. ⁵ Raniyu asu Satan ai Sisaimbo Godindi adukari ngoafi Serusarem rani-nambo serumündü hu haya hafumbo nimoamo hamindi Godindi Wor Adukari bogimondi raniwami hinjgimariri. ⁶ Raniyu asu ai Sisaimbo hoafiyunduhi yahuya, “Asu se Godindi Nimorayafi ana, nimoamo ndani-waminindi hifini horipindafo pindaafi. Sapo Baiborambe yare hoafiyowohu yahoya,

‘God ai shambo ahandi sunambeahindi nendi ranahamumbo hoafinduaniri
asu ai shambo ahamundi warinambo mbundindininimboemo

asu ngiriri nimo ei hoarehi kurayo ranai sihambo futindeani, meho,” *Buk Song 91:11-12*

mehundoamboyu. ⁷ Asu Sisas ai ahambo yahuya, “Nga awi Baiborambe hoafi ranamboani ai yare hoafiyowohu yahoya, ‘Se Adukari sapo sihafi God ranahambo rando hoeindorimboyafi, nga yowani,’ meho,” mehundoamboyu. ⁸ Raniyu asukaiyu Satan ranai Sisasimbo serumundu hifi wafu nimoamo hamindi-mayo raniwami mahafu. Raniyu ai raniwami nungumbo Sisasimbo mungumbo nindou-yafe hifandarundi raniyo asu ahamundi mungumbo aboedi adukari moatukuni engoro ranahambo nafuimefoendo. ⁹ Raniyu asu Satan ai hoafiyunduhi yahuya, “Asu se yiri yimbu pusirwanduhi wambo hohoanimoafindiruhi ngusifo pararowandiri ana, asu ro sihambo mungu moatukuni nafuimehanini ra ndahaninimboyahi,” mehundoamboyu. ¹⁰ Asu Sisas ai ahambo hoafiyunduhi yahuya, “E! Satan, se andai ragu ngafi! Baiborambe hoafi ranai yare hoafiyowohu yahoya, ‘Adukari sapo sihafi Godimayu ranahambo yangiranimbo se hohoanimondafi ngusifo pandoworuhi asu ahandi ratupuri yangiri ratupurindafi,’ meho,” mehundoamboyu. ¹¹ Asu Satan ai Sisasimbo yare hiningimarira ndamefiyua asu Godindi nendi ranai kosimo ahambo farihouwurui hifandimarui.

Sisas ai Gariri hifambe piyu haya Godindi hoafi wataporimbomarandi (Mak 1:14-15; Ruk 4:14-15)

¹² Sonimbo sowarundu mo karabusambe hiningimaruwuri hoafi Sisas ai himboriyu haya Gariri hifina mahu. ¹³ Asu ai Nasaret ngoafihu hiningire haya Kaperneam ngoafi sapo Gariri kurihoe ranikimi ngoafi ranina mahu. Kaperneam Seburun hifi, Naptari hifambe engoro ranuhi manungu. ¹⁴⁻¹⁵ Sapo God ai ahandi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou Aisaiani yasimondi sungu yare hoafiyuhuya,

“Seburun hifi, Naptari hifi, Gariri hoe nafi howani gogu ra,

Sodan hoe gogoanini ra nindou Sudayafe ndifoyei Gariri hifane.

¹⁶ Nindou didiyei ai nimbini maroambe animboei

ranai ana si adukari ra hoeirihimboanei.

Yifiyorambo hifi ranambe nimbini maroani nindou animboei

ranaheimbo ana si ranai boakifoareandurimboane,”

Aisaia 9:1-2

mehu, nga rani-simongoruhumboyo rani-moatukuni ra yahurai tukumefeyo. ¹⁷ Raniyu asu rani-simboani piyu haya Sisas ai ahandi hoafi ra bokarihenduhi yahuya, “Awi se shei moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanambondihindi, nimboe sapo God nginindi hifandarandi engoro ranai ndeara akimi tukufembo yangirane,” mehu.

Sisas ai ahandi sunguferambo nindou yimbuyimbu weangurui mborai mehupuri (Mak 1:16-20; Ruk 5:1-11)

¹⁸ Sisas ai Gariri kurihokimi huane kini wowariyafani rinandeimbi apodoho ranai manimbafanda hoeimareapiri. Ahafandi nduri ra Saimon, Pitamboyu-randeimbi asu ahandi akidi Andruyu. Apodoho ranai andurinambo kurihoe ranambe kini wowariyafanduhi manimbafani. ¹⁹ Raniyu asu Sisas ai hoafiyupiruhi yahuya, “Se mborai wandi sungu sinifandani animbo asu ro sihafanimbo nindou semindimbo se kini rawarinandi nou nafuindahapirimboyahi,” mehupiramboyafani. ²⁰ Asu ai moani hoafi ningoambe ahafandi anduri ra rarine sihene hena Sisasindi sungu ndamefineandi. ²¹ Asukaiyu ai suhufi huhundamboyu ngoru apodoho ahafandi nduri Sems, Son ai ahafandi afindi Sebedi babidi botambe nimarimombo ahamundi anduri ra diboadorunduhi mamarimonda hoeimareapuri. Asu ai ahafanimbo mborai mehupiri. ²² Asu moani hoafi ningoambe ahafandi bot asu afindambo rarine hiningirine hena Sisasindi sungu ndamefineandi.

*Sisas ai hoafi bokar+hendühi asu angün+mboyeimb+ nindou aboed+marearü
(Ruk 6:17-19)*

²³ Ran+yu asu Sisas ai Gariri hifi munju ranambe nüngu wakimareandi. Ran+yu asu ai refih+ Suda-yafe rotu wor+ nindou ranambe aheimbo yamund+mareandüri. Asu ai refih+ God ng+n+ndi hifandarandi engoro Aboedi Hoafi ranahambo bokar+mar+hendüri. Mam+ rani simboani nindou ranahei fi ranai moani ranipoan+ambo ranipoan+ambo angün+ fi moaruwaimboareandüri ranahambo aboed+marearü. ²⁴ Ai rani-moatükun+ rawareandi ranahambo Siria hifi munju ranambe nindou amarei ranai himbor+mayeri. Asu ran+yei munjuambo nindou ranai nindou did+yei ai moani mam+kar+ angün+ moaruwai asu asubus+ afindi mam+kararandüri ranaheimbo ahambo-so fufurühümündihündüri mafand+hindi. Bidif+r+ nindou moaruwai nendi ahei fiambe n+marümb+, wunünümboyeimb+ asu yir+ war+ yif+safeimb+ ran+yei ai mafand+hinda asu Sisas ai aheimbo aboed+marearü. ²⁵ Ran+yo asu nindou afindi ranai Gariri hifi+hündi, Dekaporis ngoaf+hündi, Serusarem ngoaf+hündi, Sudia hifi+hündi asu Sodan hoe gogoan+nipoedi ranai mam+ munju ahambo süngumar+hor+ hei.

5

Sisas hifi wafuambe God+ndi hoafi bokamar+hendi

¹ Sisas ai hoeireandürane nindou afindi ranai ahandi süngu tümareandamboyu asu ai hafu hifi wafu mam+ ran+wam+ n+maru ane asu ahambo süngururü-rundeimb+ ai ahambo sowanambo masifomo. ² Ran+yu asu Sisas ai ahamumbo piyu haya yamund+mareapur+.

*Anihondü hondü h+hifi h+hifane
(Ruk 6:20-23)*

³ Ran+yu ai ahamumbo yare hoaf+yupurühi yahuya,
“Nindou did+yei ai rar+hi hoaf+yeihüya, Roana God+ndi aboedi sürühoeimb+ ho-
hoan+mo ra mbon+mbor+ hum+ndefi-mboanefi, asei ana, nindou ranai h+hifi-
h+hifi+mbeyei-amboane,
nga God ng+n+ndi hifandarandi rani hoarehi an+boadei.
⁴ Nindou did+yei ai arani aran+yei hei ranai ana h+hifi h+hifi+mbeyei-amboane,
nga nindou ranaheimbo ana God ai did+boado-ndearühi yirümondearümbui.
⁵ Nindou did+yei ai himboari yang+r+ hifandühündeimb+mayeri aiana h+hifi-
h+hifi+mbeyei-amboane,
nga nindou ranai ana n+n+moatükun+ God ai aheimbo saimbo yahuhaya
mas+hendi ra ndahümündimboyei.
⁶ Nindou did+yei ai God+ndi mbumundi hohoan+mo ranahambo sem+ndimbo wem-
bohühi nouehindi
asu hoe sim+ndimbo am+ndan+ngombo nouehindi ana, aiana h+hifi-h+hifi+mbeyei-
amboane,
nga God ai aheimbo mbumundi hohoan+mo ra dagadürümbui.
⁷ Nindou did+yei ai nindou ngorumbo moani h+poambar+hündi ranai ana h+hifi-
h+hifi+mbeyei-amboane,
nga God ai h+poambondearümbui.
⁸ Nindou did+yei ai ahei ngusüfoambe moani aboedi sürühoeyoweimb+ hohoan+mo ra
amarondüri ana, aiana h+hifi-h+hifi+mbeyei-amboane,
nga aiana God amaru ranahambo hoeind+hor+mboyei.
⁹ Nindou did+yei ai moani nindouyei mbusümo raran+ moatükun+ambo bor+foeferambo
yang+r+ nindouaye ana, aiana h+hifi-h+hifi+mbeyei-amboane,
nga nindou ranai ana aheimboya aiana God+ndi n+moranei, mb+seimboyei.

10 Nindou dɔdɔyɛi ai mbumundi hohoanimo yangiri sɔngurɔhindani,
 asu ranimbo nindou amuri ai aheimbo tɔnɔrɔfo sahɔndɔrɔhi moaruwai
 moaruwaimbo-arɔhinduri ana,
 asu nindou ranai ana hɔhɔfi-hɔhɔfimbeyei-amboane,
 nga God ngɔnɔndi hɔfandarandi sɔnambe ra ahei-ane.

11 Nindou bodimondi ai sɔhamumboya, Aiana Sisasimbo sɔngururɔ rundeimb-
 anemo, mbɔseihumbo, sɔhamumbo moaruwai moaruwaimbo ndɔhipurɔhumbo,
 moani moaruwai wosɔhoafori moatukuni watapori hoafɔndɔhɔpurani ana, asu se
 ranimbo hɔhɔfi-hɔhɔfɔndimo. 12 Asu se ngusɔfoambe aboedi kɔndundɔhi afɔndi
 hɔhɔfi-hɔhɔfina nɔngomo sapo adɔkari moatukuni takini ra ai sɔnambe mbenɔgorɔpuri.
 Sapo Godɔndi hoafi hoafɔyomo-rundeimbi se nɔngomondi daboarani manɔngomo
 ranahamumbo amboani nindou ai rarɔhi yahurai moaruwaimbo marɔhipuri.”

*Anɔhondɔmbofimbɔ nindou ana sor namɔ asu si nahurai ane
 (Mak 9:50; Ruk 14:34-35)*

13 “Seana hɔfɔnɔndi nindou ranahei aparumbɔ namɔ nahurai-anemo. Nga asu
 namɔ ranai ahandi aparɔ ra hɔnɔngɔreandɔhi wanayo ana, asu namɔ ra budesowanɔ
 aparɔ-koatendoani ngɔri ahandi aparɔ ra koaduri koadurɔndife hɔnɔngɔndɔfeyo,
 nga wani. Ranana ranɔ moatukuni ranai ndeara moaruwaimayoa nindou ai ngɔri
 ndahumundi ranambo ranɔmbondɔhindɔ, nga pifeyoani nindou ai pɔtapɔyehanei.
 14 Seana munɔgumbo hɔfɔnɔndi nindou ranahei si nahurai-anemo. Ngoafɔ adɔkari
 hɔfi wafuambe anaɔgo ranai ngɔri dɔbo naɔgo. 15 Nindou ngorɔ ai ngɔri ram hai
 ra yimunde mbundambo wamburi hoarehi ragu nindeandi, nga wani. Nga ai
 moani nɔmoamo moanamburi anɔmbo nindeandani asu si ranai nindou munɔgumbo
 ranɔ worambe amarei ranaheimbo si boakɔboadeandurɔmboe. 16 Moani mamɔ
 ranɔ-sɔngumbo anɔmbo sɔhamundi si ranamboani nindou ranahei hɔmboahɔ si
 boakɔboadeandurani, asu ai nɔne aboedi moatukuni rawarundi ra hoeindɔhindɔhi
 rananɔmbo asu ai sɔhamundi Ape sɔnambe amaru ranahambo aboedani mbɔsei-
 amboane.”

Ahɔnɔmbɔ hohoanɔmombo yamundife hoafi

17 “Ro masɔnɔhi nda sapo Godɔndi hoafi hoafɔyomo rundeimbi yomondi
 hoafi mɔgoro asu Mosesɔndi ahɔnɔmbɔ hohoanimo ra raguanambofembo
 sɔnɔmboyahɔpoani, nga asu se randu hohoanɔmondɔmboemo, nga wani. Nga
 roana ranɔ hoafɔmayo ranɔfihɔ sɔmɔngorɔyɔmɔndɔmboyahɔ masɔnɔhi. 18 Sɔhamumbo
 ndanahambo anɔhondɔmbo anahɔ hoafɔyahɔpuri, sɔngunambo sɔnɔ hɔfi ranai
 munɔguyambe ra ahɔnɔmbɔ hohoanimo ranahandi surɔ pamefeyo ane, asu
 ranahandi sɔsamane ranɔ-moatukuni ra akɔdou amboani ngɔri awarɔndɔhoayo,
 nga wani. Nga ahɔnɔmbɔ hohoanimo moatukuni ra rande moani yagodɔ ngo
 ngombo munɔgumbo moatukuni ranai tukundɔfemboe. 19 Ranɔmboane nindou dɔdi
 ai moani akɔdou amboani ahɔnɔmbɔ hoafɔmayo ranahambo hɔmborɔkoateyuhɔ,
 asu ai nindou bodimondambo mare ranɔ hohoanimo sɔngu yamundareanduri
 ana, nindou ranɔmayu ranahandi nduri ra moani akɔdou hamɔndi God ngɔnɔndi
 hɔfandarandi ranambe yagodomboe. Nga asu nindou dɔdi ai ahɔnɔmbɔ hohoanimo
 ranahambo hɔmborɔyu ranɔ-sɔngureandɔhi, asu ai nindou bodimondambo mare ranɔ
 hohoanimo sɔngu yamundareanduri ana, nindou ranɔmayu ahandi nduri ra God
 ngɔnɔndi hɔfandarandi ranambe adɔkari hamɔndi yagodomboe. 20 Ro sɔhamumbo
 nda hoafehapuri, sɔhamundi mbumundi hohoanimo ranai ahɔnɔmbɔ hohoanimo
 yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo ranahamundi
 mbumundi hohoanimo ranahambo ngasundɔfekoateayo ana, se ngɔri God ngɔnɔndi
 hɔfandarandi ranɔ-hoarehi nɔmandimo, nga wani.”

*Nindou nginindi hohoanimo ranahandi yamundife hoafi
(Ruk 12:57-59)*

²¹ “Se himboriyomombo-anemo horombo sihamundi amoa ai hoafi ra masowandümo. Yare hoafiyohü yahoya, Se yowanî nindou hifokoefepoanî. Nindou düdi ai ngorumbo hifokoararirî ana, ahambo nindou yibobore-randeimbi-mayu ranahandi himboahü semündü homboani, mehomo ra. ²² Nga asu hapo ro sihamumbo hoafehapurî nda, nindou düdi ai ahandî wandafî ranahambo nginindi himboahoeyu ana, sapo yibobore randeimbi-mayu ranahandi himboahü semündü homboani. Asu nindou düdi ai ahandî wandafî ranahambo yare hoafiyundühiya, Seana fifirife koate-anafi, ehundo ana, nindou ranahambo kansir bogorî ranahamundi himboahü semündü homboani. Asu nindou düdi ai ahandî wandafî ranahambo yare hoafiyundühiya, Seana hohoanîmokoate-anafi, ehundo ana, nindou ranai hibadambo, hai ngoafambe homboani asu ranühi hai ahambo tikindirimboe. ²³⁻²⁴ Ranimboane asu se ninî-moatükunî Godimbo saimbo fondi-mayo ranîwamî sihefembo safî hawamboyafîhünda asu sihafî wandafîndandî-mayo hoafi sihambo engoro ra hohoanîmondafühi ana, asu se ninî-moatükunî Godimbo saimbomayafî fondi-kimî rando digoefî hawa ngafi. Sapo sihafî wandafî-mayu ranîdîbo aboedî aboedîndafîne mbundînambo anîmbo sünguna ngafi sihafî sihefembo moatükunî-mayo ra Godimbo dabado. ²⁵ Asu nindou ngorü ai sihambo papi-hoafiyonînimbo mbüsü haya yibobore randeimbi nindou ahambo sowanîmbo hombo sihambo ndemündünînanî ana, se nîmai ngafi nafîni aboedî aboedîndafîneandî. Nga asu hibadambo sihambo ai papi-hoafi ranambe sindeanîimbui. Asu se ranambe efoandî ana, asu ai sihambo yibobore-randeimbi ranahandi warambendeanînanî asu ai ndemündünîni prismanîndî warîhündeanînanî asu ai sihambo karabusambe hinîngîndeanîimbui. ²⁶ Ro sihambo anîhondumbo-anahî hoafehanîni. Asu se sihafî papi hoafi ranahambo kaki sihefekoateyafî ana, asu se ngirî karabus ra hinîngîndo hawa aboedambondafoandî, nga wanî. Nga se moanî rando karabus ranambe nimboamboyafî.”

Nîmorehî ngorü semîndî yamundife hoafi

²⁷ “Se himboriyomombo-anemo horombo yaru hoafiyomondühi yahomoya, ‘Se yowanî nîmorehî sisîhîmo asu nindowenihî birabirîpoanî,’ mehomo. ²⁸ Nga asu hapo ro sihamumbo hoafehapurî nda, nindou düdi ai nîmorehî hoeire haya ahambo hohoanîareandî ana, nindou ranai ahandî ngusüfoambe nîmorehî sisîhîmoyumboani. ²⁹ Ranimboane asu sihafî himboarî mamî ranai randeanînanî se moaruwai hohoanîmondafanî ana, himboarî ra hündandîfî ragu pindowandî. Himboarî mamî ranahambo yangîrî ragu moenda pife ranane aboedayo, nga asu munquambo fi ra haiambe ho ana, aboedî hamîndîyopoanî. ³⁰ Asu sihafî warî mamî ranai randeanînanî se moaruwai hohoanîmondafanî ana, warî ra kandandîfî pindowandî. Warî mamî ranahambo yangîrî ragu moenda pife ranane aboedayo, nga asu munquambo fi ra haiambe ho ana, aboedî hamîndîyopoanî.”

*Nîmorehî semîndîhünda hinîngîfe yamundife hoafi
(Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Ruk 16:18)*

³¹ “Asükaiyo horombo hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, Nindou düdi ai ahandî nîmorehî ranahambo moei yahuhî hinîngîfembo mbüsühi ana, ai nîmorehî ranahambo hinîngîfe hoafi pepafihî sürü papîndandühi anîmboya, Ro nîmorehî ndanahambo hinîngîfembo anahî, mbüsu, mehomo. ³² Nga asu ro hapo sihamumbo hoafehapurî nda, nîmorehî ranai nindou ngorü-dîbo hokoateyowanî, asu ahandî nindowenihî ai moei yahuhü hinîngîreanda asu ai nindowenihî ngorü aserîmîndo ana, nindou ranai nîmorehî semîndî ahîni ra gogonîmbo-foareandühani.”

Se hoafiyowohüya, Nimoamo nda, yahopoani

³³ “Asükaiyomo se himboriyomombo-anemo, horombo sihamundi amoao ranahamumbo yare hoafiyowohü yahoya, Se tikando hawa hoafindafühi nimoamo nda mbisamboayafi. Nga asu se nini moatükunimbo dabarifihi nimoamo nda yahombo mbisafombo ana, se moani anihondumbo mamanimbo randowadühi amboani Adükarindi himboahü yahurai dabarindafoandi, meho. ³⁴ Nga asu ro hapo sihamumbo hoafehapuri nda. Se ninimbo dabarifihi nimoamo nda yahopoani, nga wani. Se sünambe ranahambo dükefihi nini-moatükunimbo nginemindühi dabarifeponi. Nga sapo sünü ranana Godindi munju moatükuni ra hifandiyonimarimbo fondane. ³⁵ Asu se ninimbo dabarifihi hifi ndanahambo dükefehümbodabarifeponi. Nga hifi ranana sapo God ai nimoamo ahandi fondiwami nimarumbo hifi rani-fihani tihari türe amaru. Asu se Serusarem ngoafi ra ndüri dükefihi ranifihi dabarifeponi. Nga Serusarem ranana Adükari Bogorindi ngoafane. ³⁶ Asu nine-hoafi ranahambo nginemindimbohünda mbirofihi kife dabarifeponi. Ngiri sihafihuari mbirinani mamamboani ra randowadani kifohindo asu nimbando ndandi, nga wani. ³⁷ Se yini ehomo ana, yini yangiri yini mbisimo. Se wani ehomo ana, wani yangiri wani mbisimo. Rani-hoafi ra moani ndearane. Nga nine-hoafi ranifihi türe haya aho ranahambo se hoafemo ranana Satanindi-mayo hohoanimoane.”

Se nindoumbo simbori moaruwaimbofepoani

(Ruk 6:29-30)

³⁸ “Se himboriyomombo-anemo hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, Nindou ngörü ai sihafimamboari nikondeandani simbori amboani ahandi nikondowandi. Asu ai sihafiyahafikaboadeandani simbori amboani ahandi kaboadowandi, meho. ³⁹ Nga asu hapo ro sihamumbo hoafehapuri nda, nindou ai sihambo moaruwaimbondeaninani asu se simbori moaruwaimbondiworimboyafi, nga wani. Nindou ngörü ai sihafikoeho ra pakarindiheninani asu ngörügoanini amboani ahambo hihirindowandi. ⁴⁰ Nindou düdi ai sihafiwari ambeimbi hoeari ra ai ndahamindi yahu haya sihambo papi hoafifembo randifiyuwani ana, asu sihafingisihari hoeari ngörü ranamboa kameihi dabado. ⁴¹ Nindou ai ahandi napo semindimbo, Se wandi napo ra ndowandifi hawa mamikiromita nafi gebuai ra ngafi, mbüsüani ana, asu se ngörü kiromita nafi gebuai ra tapandandifi hawa napo ra ndowandifi ngafi. ⁴² Nindou ngörü ai sihambo nini moatükunimboyu düdundüfininani moani ahambo dabado. Asu nindou düdi ai sihafimayo nini-moatükunimboyu semindi mburumbo saimbo mbüsüwani ngiri ahambo daboadi hihindiwori.”

Hürütümbi nindoumbo ngunindimbofembo yamundife hoafi

(Ruk 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Se himboriyomombo-anemo hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se sihafingunindamburi ranaheimbo hohoanimo pandowanduri asu sihafihürütümbi nendimayei ranaheimbo moaruwai moaruwaimbo ndoanduri,’ meho. ⁴⁴ Nga asu hapo sihamumbo ro hoafehapuri nda. Nindou sihamundi hürütümbayei ranaheimbo se hohoanimo pandunduri asu nindou sihamumbo moaruwaimbo-arihindi ranaheimbohünda Godimbo didibafindafundi. ⁴⁵ Rananimbo se sapo sihamundi Ape God sünambe amaru ranahandi nimori niingomboemo. Sapo ahandi hüfihamindi ra ai nindou moaruwai-anei asu aboedanei ranaheiwami ai rareandani boakifoareanduhane. Asu ai hoe ra rareandani nindou moaruwaiyeyi ranaheiwami peyo asu nindou mbumundayeyi ranaheiwami amboani peyo randuhane. ⁴⁶ Asu se nindou sihamumbo aboedi hohoanimoyei rihündeimbi simbori aheimbo aboedi hohoanimoemonduri ana, ranimbo asu God ai sihamumbo nini-takini madagapuriyo? Nindouyeyi-mayo takis kaki sowandümo-rundeimbi aiamboani yahurai yaru arundi. ⁴⁷ Asu se sihamundi wandafi ranaheimbo yangiri hihifaründuri ana, asu sihamundi

hohoanimo ra nindou amurɪ ranaheimbo nūngundo ŋgasündimandowora? Nindou sapo Godimbo fifirifekoate-mayei ranai ranɪ hohoanimo se sünguarundi ra aiamboanɪ süngurɪhinduhanei. ⁴⁸ Ranimboane asu se moanɪ mbumundi hamɪndɪ hondü nɪngomo sapo sɪhamundi Ape sünambe moanɪ mbumundi hamɪndɪ hondü anūngu nou.”

6

Nindou ŋgorümbo fehefembo hohoanimoane

¹ Sisas yahuya, “Se hɪbadümbo! Se sɪhamundi aboedɪ ratüpurɪ ra nindou himboahü randundanɪ asu nindou ai hoeindɪhimboyei, ŋga yowanɪ. Se ra süngu yaru randundanɪ ana, asu se ŋgɪrɪ aboedɪ takɪnɪ moatükunɪ sɪhamundi Ape sünambe amarundi-mayo ra ndowandümo, ŋga wanɪ. ² Ranimboane asu se nɪnɪ-moatükunɪyo nindou napokoateyeimbɪ ranaheimbo saimbo mbɪsafimbo ana, asu se nindou ŋgorümbo yɪnafoaimbohündambo, Se wambo horombondafo ŋgafanɪ animbo nindou muŋguambo hoeimbɪrɪhindɪramboane, mbɪsamboyafɪ. Se nindou yafuiyambo horombo aho nou refe weindahɪ weindahɪyo hopoanɪ sapo yimbu yafambeimbɪ nindou ai rawarundi nou. Nindou ranai Suda-yafe rotu worambe asu nafɪ bogorɪ süngu yɪnafoai tütüru houmbo homo-arundi, ŋga se ai rarundi nou refepoanɪ, ŋga yowanɪ. Nindou ranai rawarundi ranana sapo nindou amurɪ ranai yɪhoefimboya, Aiana moanɪ nindou aboedɪ hamɪndanemo, mbɪseiya yahomombo-anemo rawarundi. Ro sɪhamumbo anɪhondümbo-anahɪ hoafayahɪ nda, nindou ranai ana takɪnɪ ahamundi ra ai ndeara sowandümombo-anemo. ³ ŋga asu se nindou napokoateyeimbɪ ranahambo farɪhefimbo hohoanɪmondafühi ana, dɪbo animbo ahambo fandɪhaworɪ asu sɪhafɪ fikɪmɪnɪndɪ-amboanɪ nɪne-moatükunɪ se rawarowandi ranimbo ai fifirifekoatembeyeiamboane. ⁴ Ranimboane asu sɪhafɪ saimbo hohoanimo ra dɪbo yaŋgoromboane. Rananimbo asu sɪhafɪ Ape sapo nɪnɪ-moatükunɪ dɪbo engoro ra hoeireandeimbɪmayu ranai sɪmborɪ sɪhambo takɪnɪ masɪhendɪ-mayo ra daganɪnɪmbui.”

Godimbo dɪdɪbafɪfe yamundɪfe hoafɪ

(Ruk 11:2-4)

⁵ “Se Godimbo dɪdɪbafɪndafundühi sapo yimbu yafambe hoafümbɪ nindou rawefundɪ nou randafumboemo. Ranɪ nindou ana muŋguambo nindou ai yɪhoefimbo hoeimbɪrɪhimuna yahomo houmbo-anemo. Suda-yafe rotu worɪ muŋguambo asu nafɪ tüküfɪhi aho ra botɪyafu weindahɪ nɪngomombo Godimbo dɪdɪbafimbo hohoanɪmoyomondühanemo. Ro sɪhamumbo anɪhondümbo-anahɪ hoafayahɪ, nindou ranai ana takɪnɪ ahamundi ra ai ndeara hɪfɪ ndanühünda sowandümombo-anemo. ⁶ ŋga asu se dɪdɪbafɪfembo mbɪsafombo ana, se worɪ safambe keboao ŋgüfɪ yipurɪ pando hawambo animbo sɪhafɪ Ape moanɪ dɪbo amaru ranahambo dɪdɪbafɪndafoandɪ. Rananimbo asu sɪhafɪ Ape sapo nɪne-moatükunɪ dɪbo engoro ra hoeireandeimbɪmayu ranai sɪmborɪ sɪhambo takɪnɪ daganɪnɪmbui. ⁷ Se dɪdɪbafɪndafundanɪ Godimbo fifirife-koateyeimbɪ nindou rawarɪhindɪ nou randafundümboemo, ŋga yowanɪ. Nindou ranai Godimboya, Ai yɪhoefɪ hoafɪ hɪmborɪndümbui, sei hehi moanɪ afɪndɪ hoandarɪ hoafɪ hoafɪyeihɪ dɪdɪbafehindɪ. ŋga se yahurai Godimbo moanɪ fifirife-koate hoafɪ afɪndɪ dɪdɪbafɪndafu-mboemo, ŋga yowanɪ. ⁸ Asu se ranɪ-nindou yahuraindɪmondühi ahamundi-mayo hohoanimo ranɪ-süngundümboemo, ŋga yowanɪ. Sɪhamundi Ape ai nɪne-moatükunɪ semɪndimbo hohoanimoayomo ranahambo se ahambo düdufekoateyomondambe fifireamboane.

⁹ Se dɪdɪbafɪfembo mbɪsɪmombo ana, ndandu houmbo animbo dɪdɪbafɪndafundɪ, ‘Yɪhoefɪ Ape sünambe amarɪfɪ,

sɪhafɪ ndürɪ ranahambo moanɪ ahɪnümübi hamɪndɪmbeyowamboane.

- 10 Sîhafî ngîninîndî hîfandarandî ra ndühî mbokoso-amboane. Se hohoanîmoayafî süngu yangîrî hîfî ndanühî süngufemboane sapo sünambe-amboanî sünguarundî nou.
- 11 Yîhoefîmbo sesi ndani sîmboanî sesîmbo sîmogodühî ndawamunî.
- 12 Se yîhoefîmbo nîne-moatükunî moaruwai ramarîhundî ranîmbo amboawiyeyi mbîsafîmunî sapo ro nindou ai moaruwai yîhoefîmbo rarîhimuna aheimbo amboawiyeyi sefî arîhundî nou.
- 13 Se yîhoefîmbo refe hoefîmunî moatükunî ranambe ndowandîfîmunî ngamboyafî, nga se yîhoefîmbo moaruwai nendî ahandî warambeahîndî aboedühî ndowandîfî hîningîndowamunî, mbîsîmo.
- 14 Nindou ai sîhamumbo moaruwaimbo-rîhipuranî asu se ranaheimbo amboawi ehomondürî ana, asu sîhamundî Ape sünambe amaru ranai-amboanî sîhamundî moaruwai hohoanîmo ranahambo amboawi mbüsumbui. ¹⁵ Nga asu se nindou ngorûmbo ranahambo amboawi yahokoateyomo ana, asu sîhamundî Ape sünambe amaru ranai amboanî ngîrî se nîne-moatükunî moaruwai rarumboemo ranahambo amboawi mbüsu, nga wanî.”

Sesî wehîsao yamundîfe hoafane

- 16 “Asu se nînimbo sesi wehîndîmondühî ana, se ngusûmboarî sîhamundî ra amomongo-amomongondîmondühî wembombofi ndîmboemo yimbu yafambeimbi nindou rawefundî nou, nga yowanî. Nindou ranai wembombofiayomo houmbo ai nindou hîmboahü hoahoangomondühanemo nindou ai ahamumboya ai ana sesi wehîyomondühanemo, mbîseiya yahomo houmbo. Ro sîhamumbo anîhondûmbo-anahî hoafehapuri, nindou ahamumbo aboedanemo aseî ana, ai ranîhûnda ahamundî takîni sowandûmombo-anemo. ¹⁷ Nga asu se sesi ra wehîndafühî ana, sîhafî ngusûmboarî ra popoainda asu mbîro sîbada mbundambo anîmbo ngafî. ¹⁸ Rananîmbo nindou amurî ai ngîrî sîhambo fîfîrîndîhinîni se sesi wehayafî ranahambo. Nga sîhafî Ape sapo dîbo anûngu ai yangîrî anîmbo fîfîrîndeanînimbui. Rananîmbo asu sîhafî Ape sapo nîne-moatükunî dîbo engoro ra hoeireandeimbi-mayu ranai sîhambo takîni masîhendî-mayo ra daganînimbui.”

Napo afîndî sünambe mbengorî

(Ruk 12:33-34)

- 19 “Se hîfî ndanühî nîngomombo moanî ngîninîndî napo ra sîhamumbo pûpindu gafomboemo. Hîfî ndanühî ana nîne-moatükunî engoro ra kîdaboarî ai taparühî, sami ai sesi, asu hümbuhünî nendî ai worî bîrîhehi sahûmündî raraorîhündühanei. ²⁰ Nga asu se sîhamundî ngîninîndî napo ra se sünambe anîmbo pûpindu gafomo. Ranühî ana ngîrî kîdaboarî ai tapandühî, sami ai dedî asu hümbuhünî nendî ai worî bîrîndîhehi ndahûmündî raro ndühündî, nga wanî. ²¹ Nga sîhafî aboedî napo ra pûpira hafo yangorowohü ranühî anîmbo sîhafî ngusûfo amboanî kûndarîmboe.”

Fi ranahandî si

(Ruk 11:34-36)

- 22 “Hîmboarî ranana sîhafî fi munguambo ranahandî ram hai nouane. Sîhafî hîmboarî ranai sîrarîhoayo ana, asu hohoanîmo sîhafî fiambe munguambo ranai si nahuraindîmboe. ²³ Nga sîhafî hîmboarî ranai moaruwaiayo ana, asu hohoanîmo sîhafî fiambe munguambo ranai nîmbî nîmandîmboe. Asu si sîhafî fiambe amaro ranai nîmbî nouayo ana, nîmbî ra moaruwai hamîndîndîmboe!”

Nindou ngorû ai ngîrî yimbu bogorî nindouyafandî ratûpurîndu

(Ruk 16:13)

24 “Nindou ngorü ai ngori yimbu bogori nindouyafandi ratüpuriyu randeimbi nünngu. Nga nindou ranai ana bogori ngorü ranahambo moaruwaimbondirühi asu ngorü bogori ranahambo diboondirümbui. Ai ngoründi hoafi yangiri süngundeandühi asu ngoründi hoafi daboandanambo-ndeambui. Se ngori God asu kaki mami ngusüfoambe hohoanimo pandowapiri.”

*Ngusüfo puküyowohü afindi hohoanimo yo hoango hoafi
(Ruk 12:22-31)*

25 “Ranimoanahi ro sihamumbo hoafehapuri nda, se sihamundi yangiri ni ngombo ranahambo afindi hohoanimo-ndimboemo. Se yaru hoafiyomondühiya, Sihiri nini moatükuni madagüdif? asu Sihiri nini moatükuni mandimindefi? mbisimboemo. Asu sihamundi fi ranahambo ngori afindi hohoanimo-ndimondühiya, Sihiri nini moatükuni magüdühu? mbisimboemo, nga wani. Yangiri ni ngombo ra ai sesi moatükuni yangiriyopoani. Asu fi ra ai yihuru moatükuni yangiriyopoani. 26 Asu awi se ndu nimoamo ahahabodei ranaheimbo hoeiründüri. Ndu ranai ana moai nini moatükuni hoari hifi karihi, sesi yimungurihümündi hei sesi wori ranambe gugurihi sihehi raraorihündi. Nga sihamundi Ape sünambe amaru ranai-ani aheimbo sesi sagadürühi hifandandüri arandi. Se ndu ranaheimbo ngasündündüri houmbo ndeari hamindanemo. 27 Nga asu nindou sehündi ranai-amboani ngori moani ahandi hohoanimo ranambo yangiri ahandi yangiri ni ngo ra sühinde ngu! 28 Asu nimboe se hoari napo ranimo afindi hohoanimoemo? Awi se amindafuri ahuri tükufe ninouayo ranahambo hoeiru. Ai ana moai tirifoyeih? momo yibüdühi rihündi, nga wani. 29 Nga asu awi ro sihamumbo hoafehapuri horombo nindou adükari bogori Soromon amboani ai yihuru napo moani simbafi hamindimayusi, nga asu ai moai hoari ra ahuri moani aboedi himboyo haya tütükyo ninouayo yahurai yihururamüdü. 30 Wohi amindafurambe amaro haponda ra asu sümbo siambe hifitiriyimindi haiambe pütifemboane. Moaruwai yahurai wohi ranamboani God ai ahambo aboedi yihurure hinngareandi ana, asu ai sihamumbo amboani yihurundeapurümbui. Se yihuru ranahambo afindi hohoanimoemo, nga sihamundi anihondümbofe hohoanimo ana akidou ane! 31 Nga asu se refe afindi hohoanimo-yomondühiya, Nahanihünda sesi yihoe fi ranai tükümandife? Yihoe fi simindimbo moatükuni amboani? Asu yihoe fi hoari napo amboani? Rani-moatükuni ranahambo yahurai afindi hohoanimoemo hoangopoani. 32 Yahurai rani hohoanimo ranana nindou Godimbo fifirifekoate-yeimbi-mayei rananei ai yahurai rarihi hohoanimoeyei hei arihündi. Sihamundi Ape sünambe amaru ranai rani-moatükuni se semindimbo hohoanimoayomo ra ai fifire türüfoare-amboani. 33 Asu se sapo God ahandi hifandarandane asu ahandi mbumundi hohoanimomoyo ranane rani-boatei-animbo se hohoanimondimo hoangomo. Ranimbo asu raniwami amuri bidifiri moatükuni ranamboani ai rani-moatükuni kapeih? ndaiyapurümbui. 34 Ranimboane asu se nini moatükuni sümbo tüküfemboayo ranahambo afindi hohoanimondimboemo. Nini moatükuni sümbo tüküfemboayo sümbo se ranahambo hohoanimondimo. Mamami si ranai moani ahandi tirifo rani-simboani ndearane,” mehu.

7

*Nindou ngorumbo ahandi ni ngo ranimo yibobofepoani
(Ruk 6:37-38, 41-42)*

1 Sisas yahuya, “Se nindou ngorumbo yibobo-ndündürimboemo. Hibadumbo, nga sihamumbo asukai hihindife yibobo-ndeapurimboe. 2 Sapo se nindou ngoründi hohoanimo yiboboarundi rani simogodühi animbo God ai-amboani sihamundi hohoanimo yibobo-ndeapurümbui. Sapo se nindou ngorumbo yibumarundi mami

rani s̄imogod̄ihü God ai s̄ihamumbo yimbundeapur̄imbui. ³ N̄imboe asu se s̄ihafi wandafi ranahandi h̄imboarambe d̄üdübudi ak̄idou apaiaro ra hoeiarowori, nga asu n̄imoko af̄indi s̄ihafi h̄imboarambe amaro ranahambo awi se moai fif̄irowandiyo? ⁴ Asu se n̄ünguro hawamboyafi s̄ihafi wandafi ranahambo raro hoafiyafüh̄iya, Wandafi, s̄ihafi h̄imboarambe d̄üdübudi ra h̄ünd̄ihehea samboanahi, asafi, nga asu s̄ihafi h̄imboarambe n̄imoko ra n̄üngumando-a? ⁵ Awi seana yimbu yafambeimbi nindou-anafi! Se boatei s̄ihafi h̄imboarambe n̄imoko ra h̄ündandifi raguanambondo hawambo animbo asu s̄ihafi wandafi-mayu ranahandi h̄imboarambeah̄indi d̄üdübudi ak̄idou ra h̄ünd̄ihoef̄indo.

⁶ Se God̄indi moatükun̄i ra yafori moaruwaimbo d̄igoemboemo, nga asu ai h̄ih̄ir̄indahindüh̄i s̄ihamumbo k̄ündarimboeyi. Asu s̄ihamundi n̄ine-moatükun̄i aboedi-mayo ra moateiyei wagabe pindumboemo, nga asu ai t̄ihar̄inambo anümi boaḡindüh̄i d̄igimboeyi.”

*Nindou ai God̄imbo d̄id̄ibafehindi ana, dagadür̄imbui
(Ruk 11:9-13)*

⁷ “Se d̄üduyafu arundi ana, dagapur̄imbui. Se kokoru arundi ana, hoeindumboemo. Se p̄irako p̄irako arundi ana, yipur̄i s̄ihamumbo s̄übüd̄uhepur̄imboe. Asu d̄üdi ai p̄irako p̄irako arandi ana, ahambo yipur̄i s̄übüd̄ühoemboe. ⁸ Nga nindou d̄üdi ai d̄üdufi arandi ana, ndemünd̄ümbui. Asu d̄üdi ai kokora arandi ana, hoeindeambui. Asu d̄üdi ai p̄irako p̄irakora arandi ana, ahambo yipur̄i s̄übüd̄ühoendomböe. ⁹ Nindou s̄ihamumbo mb̄üs̄ümo ahandi n̄imori ai mban̄imbo sao yahumbo d̄üduwef̄indo ra ahambo moani n̄imoei meḅgoro ra madagadoyo? ¹⁰ Asu ahandi n̄imori ranai kin̄imbo d̄üduf̄indoani ra ahambo amoas̄iri madagadoyo? ¹¹ Se nindou moaruwai-anemos, nga se s̄ihamundi n̄imori ranaheimbo aboedi moatükun̄i yanḡiri sabud̄ür̄i arundi. Yahurai animbo s̄ihamundi Ape s̄ünambe amaru ranai nindou d̄üdi ahambo d̄üduf̄iyu ana, ranahambo aboedi moatükun̄i dagadombui. ¹² Muḅguambo moatükun̄i hohoan̄imo ra nindou amuri ai s̄ihamumbo yahurai ramb̄ir̄ihimuni ayahomo yahurai ham̄indi animbo se moani aheimbo randund̄ür̄i. Rani-moatükun̄i hohoan̄imo ranana Moses̄indi ah̄in̄ümbi hohoan̄imo asu God̄indi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi yamund̄ife hoafimayo ranahandi n̄im̄indane.”

*Nafitambe ak̄idou nafi ho
(Ruk 13:24)*

¹³ “Nafitambe ak̄idou rani nafanimbo se kebou ḅgomo. Sapo nafitambe ad̄ükari ahandi nafi fuiriyandeimbi ranana moaruwaimbo ḅgoafinamboane aho. Nga nindou af̄indi ai nafi rani-s̄üḅgu hei r̄ih̄ünd̄ühane. ¹⁴ Nga yipur̄i nafitambe h̄ih̄iforeandeimbi ranai ak̄idouyo haya asu ahandi nafi t̄iḅümbane. Nga nafi ra yanḡiri koadür̄umbo n̄iḅgombo nafane aho, nga ranane asu nindou yimbu mam̄i yanḡirane. ¹⁵ Ai nafi ranahambo hoeir̄hindüh̄i rani-s̄üḅgu ahei.”

*Nimi n̄im̄indi asu ahandi h̄isi ranane
(Ruk 6:43-44; 13:25-27)*

¹⁵ “God̄indi hoafi t̄ikai hoafiyomo-rundeimbi nindou ranahamumbo awi se h̄ibad̄umbo. Moanambüh̄i sipsip h̄imboari hoafendi h̄imboemo nahurai s̄ihamumbo sowana as̄ifomo, nga asu wagabe ragu ana n̄imambeah̄indi yaforanemo. ¹⁶ Se ahamundi rat̄üpur̄i ranambo ahamundi hohoan̄imo fif̄ir̄indumboemo. Nga anḅnari t̄ihoari t̄ihoar̄ümbi wofi n̄im̄indi ran̄ifih̄i h̄is̄imandiyo? Asu hoandas̄üfo sosoweimbi wer̄ifoai n̄im̄indi ran̄ifih̄i h̄is̄imandiyo? Ra wani. ¹⁷ Nga sapo n̄ine-n̄imi aboedayo ranai aboedi n̄imi h̄isi yanḡiri h̄is̄ind̄imboe. Asu moaruwai n̄im̄imayo ranai moaruwai n̄imi h̄isi rani yanḡiri h̄is̄indomböe. ¹⁸ Nga asu moaruwai n̄imi ran̄ifih̄i ḅgiri aboedi n̄imi h̄isi ra h̄is̄indo. Asu aboedi n̄imi ran̄ifih̄i ḅgiri moaruwai

nimi hisi ranai hisindo, nga wani. ¹⁹ Muṅguambo nimi ranai nimindi ranifihimoaruwai hisiyowanana, ahambo hifitiriyimindi haiambe mandifeyowohane. ²⁰ Ranimboane asu se Godindi hoafi tikai hoafiyomo-rundeimbi ranahamumbo ahamundi ratupuri hohoanimo ranambo ffitirindupuri. ²¹ Se yaru hohoanimo-ndimondühiya, Muṅguambo nindou ai wambo hoafiyehi, Adükari Adükariyei ranai God sünambe hifandarandi ranambe gagüsimboyei, mbisimboemo, nga wani. Nga nindou didiyei ai moani wandi Ape sünambe amaru ranahandi hohoanimo süngurihi arihündi ranai yangiri animbo God nginindi hifandarandi ranambe keboehimboyei. ²² Nga asu yibobofembo si ranai tüküfeyoambe animbo nindou afindi ai dükandihindiri hoafindeih animboya, 'Adükari, Adükari, sihaf ndürnamboyefi Godindi hoafi ra hefi wataporimbo-rihundühi bokarthehu marihundi. Sihaf ndürnamboyefi moaruwai nendi nindouyei fiambeahindi raguanambo-rihundühi hepünifeimbi moatükun rarihu marihundi,' mbiseimboyei. ²³ Rananimbo asu ro hoafindahühi animboya, 'Ro moai siheimbo ffitirhearü. Moaruwai hohoanimo ratupuriyei rühundeimbi nindou-anei. Wambo sowana ndühi sinipoani, nga andai ragu ngei!' mbisamboyah.

Worimborini rinandeimbi nindou yimbu
(Ruk 6:47-49)

²⁴ "Asu, nindou düdi ai wandimayo hoafiyaheimbi hoafi ranahambo himboryu mburambo asu ai rani-sünguareandi ana, nindou ranai sapo ffitreandeimbi nindou ai ahandi wori kambohoani nginindi raniwami worimboarandi nahurai-ani. ²⁵ Asu hoe afindi ranai hoeyowohü, hohoambu afindi ranai tüküfeyowohü weri ranai wori ranahambo fandihendühanesi, nga asu wori ra kambohoani fondarimbo-wambo moai birefoai hifini peyo. ²⁶ Asu nindou düdi ai wandimayo hoafiyaheimbi hoafi ranahambo himboryu haya asu ai rani-süngufekoateayu ana, nindou hohoanimokoate-ani. Sapo nindou wori moani kambohoani kaihuri yangiri raniwami worimboarandi nahurai-ani. ²⁷ Hoe afindi ranai hoeyo, hohoambu afindi ranai hohoambuyo, asu weri afindi ranai wori ranahambo fandihenda asu wori ranai birefoai peyowohane rani-moatükun ranambo. Wori ra birefoendi ranana moani moaruwai hamindi hondane!" mehu.

²⁸ Sisas ai hoafi ranahambo hoafiyu kikimaramünda, nindou afindi ranai ahandi yamundife hoafi himboryei-ani mayowa mahepühendi. ²⁹ Nga Sisas ai moai ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou yahurai tüküfi yamundeandüri, nga ai moani rani-poanimbo nginindinamboyu aheimbo yamundi-mareandüri.

8

Sisas ai nindou mimanaho angünümbi aboedimariri
(Mak 1:40-44; Ruk 5:12-14)

¹ Sisas ai yamundife hoafi ra hoafiyu haya hifi wafu-mayo rani-waminindi hifina mahanua, awai nindou ranai ahandi süngu tümareandi. ² Raniyu asu nindou mimanahoeimbi-mayu ranai Sisasimboso tüküfi Adükarani yahu hohoanimoyuhü yiri yimbu pusireapiri ahandi fikimi piyu nimarühi hoafiyundowohü yahuya, "Adükari, se refembo hohoanimondafühi ana, wambo aboedindowandiri," mehundo-amboyu. ³ Asu Sisas ai warifi hu nindou-mayu ahambo sündirühi hoafiyuhü yahuya, "Yini, ro randiheamboyahisi. Nga se haponda aboedi tüküyafo," mehuamboyu. Asu moani mamihari rani-simboani nindou ranai mimanahoeimbi-mayuhündi aboedimefiyu. ⁴ Raniyu asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, "E, Se ndühi himboryafi! Ndanimoatükun ndanahambo se nindou amurambo hoafindamboyafi. Nga se moani ngafi Godimbo sihai-randeimbi nindou-mayu ranahambo animbo sihaf fi ra nafuindafi.

Asu Godimbo sihefembo moatükunî Moses refemboane mehu ra randowandî ai hoafimayu süngu. Ranimboane sihafî fi hoearî anğünî ra munğumayo mbisei-amboane,” mehundo.

*Sisas ai Romihündî amiyomondî bogorîndî ratüpurîyurandeimbî aboedimarirî
(Ruk 7:1-10)*

⁵ Ranîyu asu Sisas ai Kaperneam ngoafambe tüküfiyuwane Romihündî ami-yomondî bogorî ai ahambo ranühî hoeirirî hayambo Sisas ai mbifarîhendîrî yahu haya düdu düdumarürî. ⁶ Ai yare hoafiyundühî yahuya, “Nindou Adükari, wandî ratüpurîyurandeimbî nindou ranai anğünîmbo worambe mbenğuri. Ai ahandî tînarî yîfiyo haya asübusî afîndî semündü haya mbenğuri,” mehundo-amboyu. ⁷ Asu Sisas ai hoafiyundühî yahuya, “Awi ro nga ahambo aboedîndîhinîmboyahî,” mehundo-amboyu. ⁸ Asu simborî ai hoafiyundühî yahuya, “Nindou adükari, ngîrî se randafoundî. Ro ndearî hamîndîyahî anîmbo se wandî worambe keboao manğüfi. Nga se moanî hoafî yangîrî anîmbo hoafîndafanî amboanî asu wandî ratüpurîyurandeimbî ranai aboedîmbiyu-wamboane. ⁹ Ro-amboanî wambo hîfandîyîndîrîmbo nindou ami bogorî adükari nünğuwani anahî asu ami bîdîfirî ai wandî hoarehanemo anîngomo. Rananahî asu ro nindou ndanahambo, Se hafî, asahando ra ai huhani, asu nindou nğorü ranahambo, Se sühüfi, asahî ra ai süfuhani. Asu nindou wandî ratüpurîyurandeimbî ranahambo, Se ranî-moatükunî raro, asahî ra ai moanî rareandühani,” mehundo-amboyu. ¹⁰ Asu Sisas ai ranî hoafî ranahambo hîmborîyu haya, hepünüfîhî nindou afîndî ahandî süngu tümareandî ranaheimbo hoafiyundürühî yahuya, “Ro siheimbo hoafehandürî, horombo ro moai nindou mamî Israer ngoafîhündî ndahurai anîhondümboreandeimbî nünğua hoeirîhini. ¹¹ Awi ro nda siheimbo hoafehandürî, nindou afîndî bîdîfirî ai hüfîhamîndî süfuanîpoedî asu hüfîhamîndî hanüwanîpoedî ranai fandîhi sesesî fondî manîngorî Abraham, Aisak asu Sekop babîdî God ngînîndî hîfandarandî ranambe nîmandeimboyei. ¹² Nga asu sapo hîfandarandî ranambeahîndî nendî-mayei ranaheimbo anîmbo nîmbî nîmarîwanî ndemündündürî pindeiranî ranühî ai hasîheindeihî ahei yahafî hitîhümboyei,” mehundürî. ¹³ Ranîyu asu Sisas ai ami-yomondî bogorî ranahambo hoafiyundühî yahuya, “Se ngoafînambo ngafî, nga asu se nîne-hohoanîmo raro anîhondümborowandî ranî-süngu anîmbo sihambo randeanînimboe,” mehundoamboyu. Asu moanî hoafî nîngoambe ami-yomondî bogorîndî ratüpurîyurandeimbî nindou ranai aboedîmefiyu.

*Sisas ai Pitandî yamongoamîndî aboedîmareandî
(Mak 1:29-31; Ruk 4:38-39)*

¹⁴ Refî mbura Sisas ai Pitandî worambe kefuai hüfuhünda Pitandî yamongoamîndî ranai fi hüfîyohü anğünîmbo fondühî menğorowa hoeimareandî. ¹⁵ Ranîyu asu Sisas ai ahambo watînarühî masündeanda anğünî ranai nîmorehîmbo hînîngîre haya makosîfoendî. Ranîyo asu ai botîfe Sisasîmbo sesî kanîmarerî.

*Pitandî yamongoamîndî aboedîmareandî
(Mak 1:32-34; Ruk 4:40-41)*

¹⁶ Ranîyo asu ranî nîmbambe nindou bîdîfirî moaruwai nendî ahei fiambe nîmarîndüreimbî ranaheimbo Sisas sowana fufurühümündî-hündürî mahüsi. Ranîyu Sisas ai nindou ranahei fiambeahîndî moaruwai nendî ranaheimbo hoafînambo yangîrî raguanambo-mareandüra asu nindou ranî anğünümümbî-mayei ranai munğumbo aboedîmehindî. ¹⁷ Sisas ai ranî-moatükunî ramareandî ra, sapo Godîndî hoafî hoafîyu randeimbî Aisaia ai yare hoafîyuhü yahuya, “Ai ahandîhoarî anğünî moaruwai sihefî ra ndemündühî asu sihefî ranî-moatükunî ra raguanambo-mareandî,”

Aisaia 53:4

mehu ranî simogodühi tüküfemboyo ramareandi.

*Nindou yimbu ai Sisasîndî süngu hombo masafanî
(Ruk 9:57-60)*

¹⁸ Sisas ai hoeireandane nindou afîndî ranai ahandî fikîmî rereambo meŋgoroamboyu, asu ai ahambo süngururü-rundeimbî-memo ranahamumbo kurîhoe Gariri ra ŋgorü himboranî barîhoemo niŋgomo yahumbo hoafîmayupurî. ¹⁹ Ranîyu asu ahînümbî hohoanîmo yamunde-randeimbî-mayu ranai Sisasîmbo-so tüküfi hoafîyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbî, se nahanîniyo ahafî ra roana sihafî süngu hombo yangîranahî,” mehundo-amboyu. ²⁰ Asu ai simborî hoafîyundühi yahuya, “Koko ai ahei ni-marî rambo ambe mbanîŋgondürî, asu ndu ai-amboanî ahei apo rambo ŋgerî mbanîŋgondürî. Nga Nindou Hondü ro ni-marî apo rambo fondî-koate anahî,” mehuamboyu. ²¹ Ranîyu asu Sisasîmbo süngururü-randeimbî ŋgorü ahambo hoafîyundühi yahuya, “Adükarî, awi ro hi-hîrîndahe, nga wandî apembo boatei hîfi kandîhinî heheambo anîmbo,” mehundo-amboyu. ²² Asu Sisas ai simborî hoafîyundühi yahuya, “Wambo mborai se süngundandîrî dîdîfi, nga nindou yîfiyeimbî aheihoarî yîfi ni-moko hîfi kambîreand-amboane,” mehundo.

*Sisas hoewerîmbo hoafîmayua afurîmareandî
(Mak 4:36-41; Ruk 8:22-25)*

²³ Ranîyu asu Sisas ai botambe farîfi haya mahua ahambo süngururü-rundeimbî ai ahandî süngu mamî mahomo. ²⁴ Asu ranîyomo ai botambe nafî hîfomondane ni-mai hoewerî ŋgîniîndî ranai tüküfîhi kurîhoe ranahambo yabadîmarandî. Ranîyo asu bot ai ni-marîmondeimbî ranai ndeara hi-monî hanîmbo yangîrîmayo. Nga asu Sisas ai dîbo botî-mayo ranambe yapombofi haya apu. ²⁵ Ranîyomo ahambo süngururü-rundeimbî ranai ahambo hîfomo yangîrîwuri hoafîyomondühi yahomoya, “Adükarî, yîhoefîmbo farîhawamunî. Si-hîrî ana ndeara yîfombo yangîranefî,” mehomon-damboyu. ²⁶ Asu simborî ai hoafîyupurühi yahuya, “Se ra ni-mboe moanî yahurai yîhi-mboemo rana? Awi se akîdou hamîndî anîhondümboru-rundeimbanemo,” yahupurî haya, botîfi hoewerîyo asu hoe ranai fîfîmîyowohü hanî hafo marandî ranahambo rühi safî kîkîndandîfi mehua asu hoafî niŋgoambe muŋguambo moatükunî ranai afure pîmayo. ²⁷ Muŋguambo botambe mamarîmo ranai hepûnafundühi yaru hoafîyomondühi yahomoya, “Nindou ndahurai nda ni-nî nindouyu yahuraia? Asu hoewerî hoe hanî hafo marandî ranai moanî ahandî hoafî hi-mborîyondo haya afurîmareandî,” mehomo.

*Sisas ai nindou yimbuyafandî fiambeahîndî moaruwai nendî hemafoareandî
(Mak 5:1-20; Ruk 8:26-37)*

²⁸ Ranîyu Sisas ai kurîhoe ra gogoasürünî Gadara hîfambe tükümeŋfiyu. Ranîyafanî asu nindou yimbu moaruwai nendî ahafandî fiambe ni-marîpîreimbî ranai honguambeahîndî tüküyafîne si-nîfanî Sisasîmbo-so tükümeŋfi-neandî. Nindou yimbu ranai moaruwai hamîndî himbomefanda asu nindou amurî ai ahafanîmbo moai hei ŋgasündîhipîrî rîhündî. ²⁹ Ranîyafanî asu ai pukûna heiyafandühi hoafîyafandühi safanîya, “Godîndî Ni-morî, se yîhoehîmbo nûngufemunîmboyafî? Yîhoehîmbo tîŋrîfo semunîmbo safomboyafî sapo refembo si ranai awi moai tüküfeyo, nga asu se yîhoehîmbo nûngufemunîmboyafî?” safanî düdumefîneando. ³⁰ Ranî-fikîmî moatei afîndî ranai sesî sahüsi wakîrîhindühi burîyei. ³¹ Ranîyei asu moaruwai nendî nindou yimbuyafandî fiambe mamarei ranai Sisasîmbo düduyahihündühi hoafîyohündowohü seiya, “Se yîhoefîmbo nindou yimbu ranahafandî fiambeahîndî hefoefemunîmbo mbîsafombo ana, moatei afîndî burayei ranaheimbo sowana ahei fiambefembo koandîhawamunî,” masahündoamboyu. ³² Asu Sisas ai moaruwai nendî ranaheimbo yare hoafîyundürühi yahuya, “Se andai hei,” mehündüramboyei. Asu ai

nindou yimbumbo hiniŋgirihipiri hehi moatei burimayei ranahei fiambemehindi. Ranıyei asu moatei afindi burimayei ranai hiripininini pipıyeihanei himoni pıtapıyei hoe karühüsihü yifisafımayei. ³³ Ranıyomo asu nindou sapo moatei moaŋgui mafandundi ranai adükari ŋgoafi manango ranınambo fefou mahomo. Nıne-moatükunı nindou moaruwai nendümbımefanı ranahafanıambo tükümeferiri ranı hoafi ra wataporımbomarundi. ³⁴ Ranıyei asu muŋguambo nindou adükari ŋgoafi ranühındambo-mayei ranai Sisasımbo hoeifimbo hei-marıhündi. Asu ai hei hoeirıhorühı ahei hifi ra hiniŋgife hefe ŋgorügoanını hombo Sisasımbo andai, sei hehi hoafımehündo habodei.

9

Sisas ai nindou tıŋari moaruwaimbü aboedımariri (Mak 2:1-12; Ruk 5:17-26)

¹ Sisas ai asükaiyu botambe farifi haya Gariri kurıhoe ra barıhoei haya ahandı ŋgoafi Kaperneamina mahu. ² Nindou bidifiri ai Sisas sowana nindou tıŋari moaruwaimbü fondıwamı manangoŋuwa sahorımındeı mahei. Sisas ai nindou ranahei anıhondümböfe ra hoeire haya asu nindou tıŋari moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafıyundühı yahuya, “Wandı nımorı, ŋgusüfoambe afurındo kündowandı. Sıhafı moaruwai hohoanımo ranahambo amboawi sambo-anahı,” mehu. ³ Ranıyomo asu ahınümbı hohoanımo yamundu-rundeımbı ranai moanı ahamundihoarı simborı hoafıyomondühı yahomoya, “Nindou ndanai ana Godıambo moaruwaimböfe hoafi hoafımayu,” yahomo dıbo hoafımemo. ⁴ Sisas ai fıfireandı nıne-moatükunı nindou ranai ahamundi hohoanımoambe wataporımboarundi ranıambo. Ranıyu asu ai ahamumbo hoafıyuhü yahuya, “Nımboe se hohoanımo moaruwai ra yahurai yaru ŋgusüfoambe hohoanımoemo rana? ⁵ Ro hoafıyahühı sahiya ‘Sıhafı moaruwai hohoanımo ranahambo amboawi,’ asahiyo asu ‘Botıyafo hawa hafı,’ asahiyo, yımbu ra hoafıambo ro ŋgındeımbanahı. Asu yımbu hoafi ra hoafıambo nahanıyo hiniŋgırouayo asu nahanıyo tıŋımbayo? Yıbobu ro hoafındahanı anıhondümbö tükündıfemboe. ⁶ Nıga Nindou Hondü hifi ndanühı moaruwai hohoanımo ranahambo amboawi yaho hoafi ra ŋgındeı hıfandamboayu ranahambo ra anıhondümbö nafuındamboyahı,” mehupuri. Ranıyu asu ai nindou tıŋari moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafıyundühı yahuya, “Se botıyafo sıhafı fondı ra sowandıfi hawa worınambo ŋgafi,” mehundo-amboyu. ⁷ Asu nindou ranai aboedı botifi haya ahandı worına mahu. ⁸ Nindou afındı ranühı burımayei ranai Sisas ramareandı moatükunı ranahambo hoeirıhi hehi yıhıambo sısirımehehındı. Ranıyei asu ai Godıambo adükarani sei hoafımehündo moanı yahurai hamındeı ŋgındeı ra nındoumbo masendı sei hehi.

Sisas ai Matyumbo Se wambo süngurandıri mehundo (Mak 2:13-17; Ruk 5:27-32)

⁹ Sisas ai ranıhünda botifi haya nafını huhündamboyu, nindou mamı ahandı ndürı Matyu takis kakı semündü-randeımbı ranai ahandı ratüpurı worambe mamarıwa hoeımariri. Ranıyu Sisas ai yahuya, “Se wambo süngurandıri,” mehundo-amboyu. Asu ai botifi haya ahandı süngu ndamefiyu. ¹⁰ Mamı Sisas ai worambe nımarımbö sesı sesühı nımarı-ane, takis kakı sowandümo-rundeımbı nindou afındı ranıyomo asu nindou moaruwai hohoanımoyomo-rundeımbı ranıyomo ranai tükümefundı. Sisas ai ahambo süngururü-rundeımbı-memo ranı-babıdımbö mamı sesı fondı-mayo ranıkımı guguriyafu mamarımo. ¹¹ Ranıyomo Farisi nindou ai ranı-moatükunı ranahambo hoeirında mayoa, asu Sisasımbo süngururü-rundeımbı-memo ranahamumbo düduyafupurühı yahomoya, “Nımboe sıhamundi yamunde-randeımbı ranai yahurai nindou babıdımbö mamı nımarımombö asesu

rana?” mehomondamboyu. ¹² Asu Sisas ai hoafi ra himboryu haya, simbori hoafiyupurühi yahuya, “Nindou angüni-koate ana, dokta sowana moai hei rihündi, nga nindou angüneimbane dokta sowanambo hei arihündi. ¹³ Awi se ngomo Bukambe hoafi ndare hoafimayo ranahambo türüboadundi. Hoafi ranai ndare hoafiyowohü yahoya, ‘Hipoambofe hohoanimo ranimbo-anahi ro yifirayahi, nga sesi moani sihefe hohoanimo ranimboyahipoani,’ God ra-mehu. Ro tükümeheandi nda nindou aheiharimbo mbumundi hohoanimoyefeimbanefi aseiranaheimbo mborai yahomboyahipoani, nga moaruwai hohoanimoyeimbini nindou ranaheimbo mborai yahomboyahitükümeheandi,” mehu.

*Sisas ai sesi wehisaombo hoafi ra yamundimareandi
(Mak 2:18-22; Ruk 5:33-39)*

¹⁴ Asu Son hundürarü-randeimbimbo süngururü-rundeimbi nindou ai Sisasimbo-so tüküyafu düdururühi yahomoya, “Nimboe Farisi nindou babidimbo ro sesi ra wehisaoyefi, nga asu shambo süngurunini-rundeimbi nindou aiana moai wehisaoyomo rundi?” mehomo. ¹⁵ Sisas ai ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya, “Nindou mamini ai nimorehi simbori ndemündü haya asu ahandi ngunindi sesesiyehi rani-babidimbo ni-boadei-ambe ranai nindou ranahambo afindi hohoanimo-mandahündüyo? Awi ra ai ngiri randahindi, nga wani. Nga ngorü nindou ranai sesi ranambeahindi ndowarindümo ngorünambondurani rani-simboani animbo ahandi ngunindi-mayei ranai sesi wehisaondeimboyei. ¹⁶ Nindou mamini aiamboani moai wamindafi hoeari ranai ambe ningowan asu simbori hoeari bidifiri kikamündi ambe ranahambo pare kakiyu randi. Nindou ai simbori kikamündi wamindafihini parareandi ana, asu wamindafi hoeari ranai ambe afindi hamindi ningomboe. ¹⁷ Asu nindou ai simbori wain hoe ra wamindafi wain hoe ninihondi hoeari hipiri ranambe karareandi ana, asu hipiri ranai tipondifeyowohü asu wain hoe ranai keboendühi hipiri ranai moaruwaimbo-ndifemboe. Nga simbori wain hoe ranana simbori hipirambe animbo kefeyoani amboani asu yiboboambo moani aboedi nimboamboyafe,” mehu.

*Sisas ai bogori nindoundi nimorehi nimori aboedimareandi asu nimorehi ai Sisasindi hoeari sündimareandi
(Mak 5:22-43; Ruk 8:41-56)*

¹⁸ Sisas ai rani hoafi ra hoafiyuhü nungu ane, Suda-yomondi bogori nindou mamini ahambo-so süni yiri yimbu pusire nimarumbo ahandi hangifoani hoafiyundühi yahuya, “Wandi nimori ai ndeara yifio haya mbenjori. Nga asu se sinifi shafi wara ahandi wamini nandowandani animbo asu ai aboedi yangiri botife mbini ngowamboane,” mehundu-amboyu. ¹⁹ Raniyu asu Sisas ai botifi haya nindou ranahambo süngumarüri huamboemo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai botiyafu houmbo Sisas babidi mahomo.

²⁰ Nimorehi mamini ai ningo hayamboyo 12 himbani amoamo watikoafira marandi ranai sinini Sisasindi daboandani ningombo ahandi hoeari bidifiri-mayo ranihini masündeandi. ²¹ Ai ahandi hohoanimonambo yangiri yare hoafiyowohü yahoya, “Ro moani ahandi hoeari rani-yangiri asündiheandi amboani aboedindaheamboyahini,” meho. ²² Sisas ai hihirihini hoeireandühi hoafiyuhü yahuya, “Wandi nimori, se moani ngusüfo afurindo kündowandi. Shafi anihondümbofe ranambo aboedireanini-mboane,” mehundo-amboyo. Asu moani mamini rani simboani hamindi nimorehi ranai aboedimayo. ²³ Raniyu Sisas ai bogori nindou-mayu ranahandi worina mahu. Ranühi ai hoeireandane nindou yinafoai tütüre haya menjoro nimorehi nimori ai yifimayoambo asu nimorehi nindowenihini afindi ranai hoafi afindi afindiyei wakimarihindi. ²⁴ Raniyu asu ai aheimbo hoafiyundürihi yahuya, “Munguambo

nindou se ragu andai! Nîmorî akîdou ndanana moai yîfeyo, nga ai moanî apom-boane ana,” mehu-amboyeyi. Asu munḡuambo nindou ranai ahambo tîkîfînambo-marîhorî. ²⁵ Nindou afîndî ranaheimbo bukûrî+mafoareandûra nîmorî akîdou-mayo ranahandî fondanî kefuai hûfu warûhî kûmefindoa aboedî botîmefeyo. ²⁶ Sisas ai ahambo ramareandî hoafî ranai munḡu rani hîfîhû nindou amarei ranai hîmborîyeyi pamarîhindî.

Sisas ai hîmboatîharî nindou yimbu aboedîmareapîrî

²⁷ Sisas ai ranîhûnda botîfi haya nafîni hu ane, nindou yimbu hîmboatîharî ranai ahambo sūḡumarîniîrî hafanî. Ai hafanî Sisas ranahambo pukûna hoafîyafînandowohû safanîya, “Defitîndî nîmorî,* yîhoehîmbo se hîpoambondowamunî,” masafînando. ²⁸ Sisas ai worambe kefuai hûfu ane hîmboatîharî nindou yimbumefanî ai ahambo-so tûkûmefîneanda, asu ai ahafanîmbo dûdureapîrûhî yahuya, “Se wamboya, Ai yîhoehîmbo aboedîndeamunûmbui safanî hena anîhondûmbo-rîneandai?” mehupîramboyafanî. Asu ai hoafîyafandûhî safanîya, “Yîni, Adûkarî,” masafandamboyu. ²⁹ Asu Sisas ai ahafandî hîmboarî ra sūndeapîrûhî hoafîyuhû yahuya, “Se sîhafandî anîhondûmbofe ranîmbohûnda ranî-moatûkunî ranai sîhafanîmbo aboedîmbeyopîramboane,” mehupîrî. ³⁰ Ranîyo asu ahafandî hîmboarî ranai bîrîmarîhoepîrî. Ranîyu asu Sisas ai ahafanîmbo ahîni hoafîyupîrûhî yahuya, “Se ndanî-moatûkunî ndanahambo nindou amurambo weindahî hoafîndamboyafanî,” mehupîrîyosî. ³¹ Nga asu ai ranîhûnda botîyafîne hena hafanî ranî hoafî ranahambo, munḡuambo ranî hîfîhû nindou ranaheimbo hoafûhîmarîneanda hîmborîyeyi pamarîhindî.

Sisas hoafîkoate nindou aboedîmarîrî

³² Ai ranîhûnda botîyafîne henambo nafî hafandane, nindou bîdîfîrî ai nindou ahandî fiambe moaruwai nendî nîmarî hayambo ranîmbohûnda hoafî-koateayu-randeimbî ranahambo Sisas sowana sahorîmîndei tûkûmehindî. ³³ Sisas ai nindou ranahandî fiambeahîndî moaruwai nendî ra raguamambo-mareanda asu moanî mamî ranî-sîmboanî nindou ranai hoafî wataporîmayua munḡuambo nindou ranai mahepûnehindî. Ai rarîhi hoafîyeyihî seiya, “Ro moai Israer hîfambe yahurai moatûkunî horombo tûkûfeyoanî hoeirîhundî,” masei. ³⁴ Nga asu Farisi nindou ai yaru hoafîyomondûhî yahomoya, “Moaruwai nendî-yafe bogorani ai ahandî ḡḡîniîndî ranambo moaruwai nendî ranaheimbo hemafoarearû,” mehomo.

Sisas ai nindoumbo hîpoambomareandûrî

³⁵ Sisas ai adûkarî ḡḡoafî asu akîdou ḡḡoafî ranambe ndûfosi ndûfosiyuhû hoahoḡḡu wakîmareandî. Ai refihî munḡuambo Suda-yafe rotu worambe nindoumbo yamundîreandûrûhî Aboedî Hoafî sapo God ḡḡîniîndî hîfandarandî ranahambo bokarîhendûrî marandî. Asu nindou moanî ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo ḡḡḡnûmbî ranaheimbo aboedîreandûrî marandî. ³⁶ Asu ai nindou afîndî ranaheimbo hoeireandûrûhî ahandî ḡḡusûfo ranai aheimbo hîpoambo afîndî hîpoamborandûrî marandî. Nîmboe sapo ai afîndî hohoanîmoyeyihî moanî fehefe nindou-koateyeyi sapo sipsip aheimbo hîfandî-koate burîyeyi wakarîhindî nou ramehindî. ³⁷ Ranîyu ai ahambo sūḡgururû-rundeimbî-memo ranahamumbo hoafîyuhû yahuya, “Sesî ra yimunḡurî yîmîndîmbo ranana afîndane anîḡḡo, nga asu yimunḡurî yîmîndî nindou ranana moanî yîkoarîfo-ane. ³⁸ Yimunḡurî Aharambûrî ahambo dîdîbafîfeyoanî anîmbo asu ai yimunḡurî yîmîndîmbo nindou bîdîfîrî koandîhenda ahandî yimunḡurî ra yimunḡurîhûmûndî mbûsûhûsi-amboane,” mehupîrî.

* **9:27:** Suda ai sūnambeahîndî adûkarî bogorî ai kosombo hohoanîmoyeyihî mamarei. Ahandî ndûrî ḡḡorû Defitîndî nîmorani aseî. Nîmboe horombo hondû Defit ai Israerî-yafe adûkarî bogorani.

10

Sisasɪndi hoafi sowandũmo homorundeimbi 12 (Mak 3:13-19; Ruk 6:12-16)

¹ Sisas ai ahandi süngururü-rundeimbi 12 ranahamumbo mborai yahupuri hühüreapuri haya mamühi asu ai ahamumbo moaruwai nendi nindou fiambeahɪndi raguanambofe asu muŋguambo rani-poanɪmbo rani-poanɪmbo aŋgüni ra aboedɪferambo ŋgɪnɪndi masagapuri. ² Kraisɪndi hoafi sowandũmo homo-rundeimbi-yomondi ndüranepuri nda: Saimonɪmboyu Pitamboyu-randeimbi, ahandi akidi Andru, Sems asu ahandi akidi Son ai Sebedindɪ nɪmoranafani. ³ Firip, Bartoromyu, Tomas anemo, Matyu nindou ra ai takis kaki semündü-randeimbani. Sems Arfiusɪndi nɪmorani, asu Tadiusani. ⁴ Saimon Serot* asu Sudas Iskariot nindou sapo Sisasɪmbo hürütümbi-yomondi warühi hɪnɪŋgɪndirümbui. Ahamundi ndüranepuri ra.

Sisas ai ahandi hoafi sowandũmo homorundeimbi 12 ranahamumbo ratüpurɪ masagapuri (Mak 6:7-13; Ruk 9:1-5)

⁵ Sisas ai nindou 12 ranahamumbo randafu-randafu ndundi yahuhaya hoafi sagapuri mbura koarɪhepurühi yahuya, “Se nindou ŋgorü sirɪhündɪyei hɪfambe-ane asu bɪdɪfirɪ Samariayeit ŋgoafi ranambe-ane ra ŋgomboemo, ŋga yowanɪ. ⁶ Ŋga raniɪni hɪmbo-memohündi asu se moani hɪhɪndafu sapo farɪhehindeimbi sipsip nɪnɪhondi nou Israer nindou buriyeiani anɪmbo ŋgomo. ⁷ Raniɪni anɪmbo se ŋgomo wataporɪmbondundühi anɪmboya, God ŋgɪnɪndi hɪfandarandi ranai ana ndeara akɪmane, mbɪsɪmo. ⁸ Asu se nindouyei aŋgüni aboedɪndundüri, yɪfɪyeimbiɪmbo yangɪrɪ aboedambo botɪndu hɪnɪŋgɪndundüri, mɪmanɪhoeimbi ahe-imbo aboedɪndundüri asu moaruwai nendi ranaheimbo raguanambondundüri. Se moani masowandũmo-ane, ŋga rananɪmbo se moani ndoundi. ⁹ Se ŋgomondühi sɪhamundi hoearambe gor, sirfa, kaki ra ndowandũmboemo. ¹⁰ Se arü, hoearɪ yimbu, su, nɪmɪ-nɪmɪ, muŋguambo rani-napo ra fihɪ ndowandũmo ŋgomboemo, ŋga wani. Nindou ratüpurɪyu-randeimbi ranai anɪmbo nindou ŋgorü ahambo sesi napo ra mbɪsagado-amboane. ¹¹ Se adükari ŋgoafɪhüyo asu akɪdou ŋgoafɪhüyo nahanühɪyo se tükefundɪ ra nindou mbumundɪyuweimbi ranahambo anɪmbo kokondurɪ. Asu se yahurai nindou hoeindurühündoanɪ se ai-babɪdɪmbo nɪŋgomo mbundu ŋgorünɪni ŋgomondühi anɪmbo ahambo randu hɪnɪŋgɪndüwuri. ¹² Se nindouyei worambe fandafundühi ana, nindou rani worambeahɪndi-maye ranaheimbo hoafɪndɪmondühi anɪmboya, ‘God ai sɪheimbo aboedɪ aboedɪ-mbɪreandüramboane,’ mbɪsɪmondüri. ¹³ Nindou rani worambeahɪndi ai sɪhamumbo worɪnɪndɪhipurani ana, sɪhamundi hɪhɪfɪ hoafi ra randu ranaheimbo-so digau houmbo ŋgomo. Ŋga asu nindou ai sɪhamumbo refe worɪnɪfepurɪ-koatendeianɪ ana, sɪhamundi hɪhɪfɪ hoafi ra hɪhɪndu ndowandũmo ŋgomo. ¹⁴ Asu nindou bɪdɪfirɪ ai worambeyo adükari ŋgoafɪhüyo nahi ra ai sɪhamumbo worɪnɪfepurɪ-koatendei, sɪhamundi hoafi ranahambo hɪmborɪ-koatendeianɪ ane, ranana se sɪhamundi tɪŋarɪ fihɪndi hɪfɪ hasüfi ra kɪkɪboadu houmbo ŋgomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mbɪreandüri yaho refe na-fuiyondürɪmbohünda. ¹⁵ Ro sɪhamumbo anɪhondümbö-anahɪ nda hoafehapuri, Yɪbobofe si ra tüküfeyoambe ana, Sodom Gomora ŋgoafɪhündi nindou ranaheimbo tɪŋrɪfo afɪndi tükündɪfemboesi, ŋga nindou sɪhamumbo worɪnɪfepurɪ-koatendeianɪ, nindou rani ŋgoafambe amarei ranaheimbo tɪŋrɪfo afɪndi safɪ tükündɪfemboe.”

* **10:4:** Serot ai Suda-hündanemo, ŋga mamɪ hohoanɪmo sünguru-rundeimbanemo. Rom gafman ai Suda-yafe hɪfɪ hɪfandɪmarundi, ŋga Serot ai Rom babɪdɪ yɪfiarɪmbo mehomo. † **10:5:** Samaria hündana Suda hondüyeipoanɪ, ŋga amɪŋgɪrhoandi nahurai anei. Suda ai Samariahündɪ yɪboaruko-marɪhündɪ.

Sisas ai ahandi hoafi sowandümo homorundeimbimboya, Afindi tiñirifo tükündifemboe mehupuri

(Mak 13:9-13; Ruk 21:12-17)

¹⁶ “Se himboriyomo. Sihamumbo ro sipsip nou nımambeahındi yafori afındi buriyei-ambe koarariheheapuri. Nga se moani sapo amoasiri rawefeyo nou hoanimo-ndimondühi hibadundi. Asu ndu wupufu rawefeyo nou yahurai himboari hoafendühi nımandımo. ¹⁷ Awi se hibadumbo, nga sihamumbo nindou bidifiri ai mbundüpundümo mbundu kotambe papi-hoafındüpurımboemo asu ahamundi rotu wori ranambe ndüfurıboadıpurımboemo. ¹⁸ Wambohündambo sihamumbo nindou ranai gafmani-yomondi bogori nindou asu bidifiri adükari bogoranemo ranahamumbo sowana papi-hoafıyopurımbo kündafu hündüpundümo ngomboemo. Asu se nindou ranaheimbo-ane asu ngorü nindou ngorü sirambe-ahındane ra Aboedi Hoafi wataporımbondündüri. ¹⁹ Ai sihamumbo papi-hoafıyopurühi refe hoeifepurımbo ndowapundümo ngomondani wani asu nıngu-nahurai hoafi hoafındefühi asu nıngundıhu hoafımandefi mbısımo houmbo afındi hohoanimo-ndımbemo, nga wani. Se hoafombo-yomondi simboani anımbu God ai sihamumbo nine-hoafi hoafombo-memo ra nafuındüpurühi rani-sünguru hoafıyomo mbüsüpurımbui. ²⁰ Rani hoafi se wataporımboarundi ra sihamundi-mayo hoafıyopoani, nga wani. Hoafi ranana sihamundi Ape God ranahandı Yifiafi ranai-anımbu sihamundi yafambe süngunde haya moani aimbo wataporımbondamboe. ²¹ Nindou bidifiri ai ahamundi apodoho ranahamumbo hıfokoefemböhünda ngorü nindou-yomondi warühindüpurımboemo. Asu afındi mamı ai ahamundi nımorı ranaheimbo amboani moani mamı rani-süngundündüriımbemo. Asu nımorı ai-amboani ahei boagiri ranaheimbo daboadı hıhıriındıhindühi aheimbo hıfokoandı-hındüriımboyei. ²² Wambohündambo nindou ai sihamumbo yıboarukondihipurımboyei. Nga asu düdi ai rani-moatükuni tiñirifo ranahambo moanane yahu ngınındi kikihamündi hu humbo bidifirani tükefiyu aiana aboedambo-ndıfımbui. ²³ Sihamumbo ngorü ngoafıhü moaruwai moaruwaimbo-ndıhipuranı ana, rani ngoafi ra hınıngındu houmbo ngorü ngoafını febou ngomo. Rö sihamumbo anıhondumbo-anahı hoafehapuri, Se Israeri-yafe ngoafi munquambo hokoateyomondambe anımbu Nindou Hondü ai kudümbui. ²⁴ Yamundıhindeimbi nindou ranai moai ahandı yamunde-randeimbi nindou ranahambo ngasündiri. Asu ratüpurıyu-randeimbi nindou ranai moai ahandı bogori nindou ranahambo ngasündiriü, nga wani. ²⁵ Nga yamundıhindeimbi nindou ranai anımbu ahandı yamunde-randeimbi nindou rani simogodühi tükefiyu ana, hıhıfi-hıhıfiyu-wamboane. Asu yahurai anımbu nindou ngoründi ratüpurıyu-randeimbi ai-amboani ahandı bogori nindou rani simogodühi tükefiyu ana, ranai hıhıfi hıhıfiyu-wamboane. Wori aharambüri-mayu ranahambo ndüri moaruwai dükarihorühi Bersebur asahüdo ana, nindou mamı rani worambe amarei ranaheimbo amboani moani moaruwai hamındı ndüri hondü anımbu dükandıhindüriımboyei.”

Siñiri Godımbu anımbu yıhımbondiñurümbuane

(Ruk 12:2-7)

²⁶ “Ranımbuane asu se nındoumbo yıhımbu sısirıfepoani. Nine-moatükuni hapondanambe gabudambe engoro ranana asu süngunambo weindahı gabudıwamı nımoamo yagodomboe. Nine-moatükuni munquambo dıbo megoro ranai weindahı fıfınde-fıfındendamboe. ²⁷ Nine-moatükuni ro sihamumbo nımbı nımaro-ambe hoafehapuri ra asu se sırühi si peyoani ro hoafımayahı süngu kaındımo hoafındomo. Nine-moatükuni se dıbo hımboreyomo ra asu se weindahı worı bogımondı wamı puküna bokarihoemo. ²⁸ Nindou ai fı hoearı ranahambo hıfokoarundühanemosı, nga asu ngiri yifiafi hıfokoandı se ranahamumbo yıhımbondiıpurımboemo. Nga

Godimbo animbo yihimbonduri, nga aianimbo fi hoeari asu yifiafi rani kameihimunguambo Haiambe rani-nambo ndemüdü moaruwaimbo-ndeambuimbohünda. ²⁹ Ndu akidou yimbu ra mamitoeanambo yangirane pem+yei sahümüdü arihüdü. Nga asu sihamundi Ape ranai refembo moei ehu ana, asu ngiri ndu akidou yahurai amboani hifini pindo, nga wani. ³⁰ Sihamumbo ana, sihamundi mbirinani amboani munguambo mamitoeanambo ra tapuiyoweimbanepuri. ³¹ Se Godindi himboahü adükaranei, nga ndu afindi akidou ane. Ranimbohüdambo animbo se ninimoatükunimbo yihimbondimboemo.”

Sisasindi nduri weindahife hohoanimo
(Ruk 12:8-9)

³² “Nindou düdi ai wandi nduri ranahambo nindou himboahü weindahareanduri ana, asu simbori nindou ranahandi nduri wandi Ape sunambe amaru ranahandi himboahü weindahindihemboyahi. ³³ Nga asu nindou düdi ai wandi nduri ranahambo nindou himboahü weindahife wataporimbo moei ehu ana, asu simbori amboani ranahandi nduri ranahambo wandi Ape sunambe amaru ranahandi himboahü weindahifembo moei mbitamboyahi.”

Munguambo nindou ai Sisasimbo hohoanimo pandihori
(Ruk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Se wambo randihi hohoanimondeihiya, Ai yifiari-yifiari hifi ndanühi engoro ra kikifembo makusu-ane mbitseimboyei, nga wani. Ro moai yifiari-yifiari ranahambo kikifemboyahipoani makosahi, nga roana pisao yihimindi nahurai sahamindi hehemboyahi makosahi. ³⁵ Rananimbo ro randiheiarani, Nindowenihimimori ai afindambo hürütündürümbui. Asu nimorehimimori ai ahandi hondambo hürütündamboe. Asu nimorehi ahandi ahiboarambo hürütündamboe.

³⁶ Nindowenihimayu ahandi fikiminindi animbo ai ahambo hürütündihorimboyei.

Maika 7:6

³⁷ Nindou düdi ai ahandi afindamboyu asu ahandi hondamboyo ahafembo afindi hohoanimoyupirühi asu wambo akidou yangiri hohoanimoayu ana, nindou ranai ngiri wandi süngureandeimbi nindoundu. Asu nindou düdi ai ahandi nindowenihimimorimboyu asu ahandi nimorehimimorimboyo ahafembo afindi hohoanimoyupirühi asu wambo akidou yangiri hohoanimoayu ana, nindou ranai ngiri wandi süngureandeimbi nindoundu. ³⁸ Nindou düdi ai ahandi nimi keimbi karihendeimbi ra semüdü haya ro ahahi anümi süngu ho-koateayu ana, nindou ranai ngiri wandi süngureandeimbi nindoundu. ³⁹ Nindou düdi ai ahandi yangiri ningo ranahambo kikiharimüdü ana, rani-moatükuni ra ai awarindihomboe, nga asu nindou düdi ai wambohüdambo ahandi yangiri ningo ranahambo hiningareandi ana, nindou ranai ahandi yangiri ningo hondü ra ndemündümbui.”

Nindou Kraisandi nendambo farihenduran aboedi takini ndahümüdimboyei
(Mak 9:41)

⁴⁰ “Nindou düdi sihamumbo aboedi ndindoareapuri ranai ana, wambo kameihimindoreandiruhani. Asu ai wambo ndindoareandiri ana, Nindou sapo wambo koamarihendira makosahi ranahambo amboani ndindoriruhani. ⁴¹ Nindou düdi ai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ranahambo ndindoariri ana, sapo Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi-mayuambo wambo, nindou ranai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ranahandi takini ra simogodi ai-amboani ndemündümbui. Nindou düdi ai nindou mbumundi ranahambo ndindoariri ana, sapo nindou mbumundimayuambo wambo, nindou ranai mbumundi nindou ranahandi takini ra simogodi ai-amboani ndemündümbui. ⁴² Ro nda sihamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri,

nindou mamî ai-amboani ahambo horirûhi awi ai Sisasi-mbo sünguriri-randeimbi nindou-ani nda, nga ro ahambo hoe ngisi-hari fuihando ehu ana, nindou ranahandi takini ra ngiri awandihoayo,” mehu.

11

Son ai Sisas sowana ahambo süngururundeimbi koamarihapurî
(Ruk 7:18-35)

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ranahamumbo ra-süngundundi hoafi ra yahu sagapuri haya, ranihunda botifi haya nindou rani ngoafikimi amarei ranaheimbo Aboedi Hoafi bokarihendürimbo asu yamundifindürimbo ahei ngoafina mahu. ² Son hundürirarü-randeimbi ai karabusambe nüngumbo nîne-moatükuni ratüpuri Kraisi ai ratüpurayu ranahambo himboriyu haya, asu ai ahambo süngururü-rundeimbi-mbo koarihapura ahambo sowana mahomo. ³ Ai homo Sisasi-mbo düduyafundowohü yahomoya, “Se yihoeimbo hoafiyafimuni. Son ai hoafiyuhüya, ‘Awi nindou wandi süngu düdümbui,’ mehu raniyafi se ndane asu ro nindou ngorumbo tükündüfimbui mbisefi hoahu himbomandefiyo?” mehomondamboyu. ⁴ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Se nini-moatükuniyo himborayomone asu hoeiarundi ranane rani-moatükuni ranahambo hihirindafu ngomo Sonimbo hoafindimondo. ⁵ Nindou himboatihari ai aboedi himboarayeri, tihari moaruwaimbi ai asükayeri aboedi ahahabodei, nindou nimanho fi hoeari-mayeri ai fi aboedayeri asu nindou himbotühüfu güreareimbi-mayeri ai asükayeri hoafi himborayeri. Nindou yifiyeimbihündi ai yangiri botehindi asu nindou napo-koateyeimbi ranai Godindi Aboedi Hoafi ra aheimbo bokarihendüra ai himborayeri. ⁶ Nindou ai wambo yimbu hohoanimo-koatendühi ana, nindou ranai hihifi-hihifiyu-wamboane,” mehu. ⁷ Sonindi süngururü-rundeimbi ranai ndamefundamboyu mamî rani-simboani Sisas ai nindou afindi burimayeri ranaheimbo Sonimbohunda hoafiyundürühi yahuya, “Sapo se nimi wohi furi-koateyoweimbi hifihü Son sowana mahei ra nini-moatükunimboyeyi tüküfeyoani hoeifemboane maseia? Awi se werinambo boabodari momoangorumarandamboyo hoeifembo maheia? ⁸ Asu se nini-moatükuni hoeifemboyeyi ranini mahei rana? Nindou ai moani rani-poanimbo hoeari yihururamündü haya manüngu rani hoeifemboyeyi mahei? Nindou yahurai hoeari yihururündümondeimbi ana bogori adükari nindou-yomondi wori ranambe-ane nüngomo arundi. ⁹ Se nini-moatükuni ranahambo hoeifemboyeyi ranini mahei rana? Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ranahambo hoeifemboyeyi? Yini, ro siheimbo hoafehandüri nindou se hoeimarihori ranana Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ranahambo ngasündireimbi adükari hamindiyu se ahambo hoeimarihori. ¹⁰ Nga Son ranahamboyo Baiborambe God ai hoafiyuhü yahuya,

‘Ro wandi hoafi semindi hombo nindou ranahambo boatei horombo sihafi nafi di-boadifembo koandihedinimboyahi,’ mehu. *Matikai 3:1*

¹¹ Ro siheimbo anihondumbo-anahi hoafehandüri nda, Son hundürirarü-randeimbi aiana sapo nindou müngu ndani hifihü manimboadei ranaheimbo ngasündeandüri haya moani adükari hamindani. Nga asu nindou moani akidou ai God nginindi hifandarandi ranambe animboei ana, ranai Sonimbo ngasündihorimboanei.

¹² Son hundürirarü-randeimbi ai rani-simboani ranambe piyu haya ho ho hombo hapondanambe-amboani, nindou ai seiya, Sihiri yifiari yifiarindefani animbo God nginindi sünambe hifandarandi ra tükündifemboe, masei. ¹³ Ho ho hombo Son ai nünguambeyo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbiyomo asu Mosesindi-mayo ahinümbi hohoanimo raniyo münguambo rani-moatükuni tükündifemboe yahomo ranahambo wataporimbo-marundi. ¹⁴ Nga asu se wandi hoafi ranahambo himborimboayeri ana, himborindei. Son aiana Eraisani nindou awi

tükümbifiyuwambo-ane masei horombo. ¹⁵ Se hımboambeimbındeihı ana, awi se hoafı nda hımborındeı. ¹⁶ Nındou hapo ndanambe burayei ndanaheimbo ra nıni-moatükunı fıhi aheimbo pandıhe sımonğorındıhe hoeimandıheıara? Nındou ndanai ana nımorı bıdıfırı nahurai-aneı. Nımorı akıdıbou maket fıkmı nımareimbo, ahei bodımondambo hoafıyeihüya.

¹⁷ Ro sıheimbo fufuñı fufuñayefı,
 ıgga asu se herümbı moei aseı.
 Ro aranı hoafı herü herayefı,
 ıgga asu se aranımbı moei aseı.

¹⁸ Son ai tüküfıhi sesı wehiyuhü wain hoe ranamboanı sımındı-koatemayu-amboyeı, asu ahambo muñguambo nındou ranai hoafıyhındowohü seiya, Ahandı flambe ana moaruwai nendı nımarındo-mboane! masahündo. ¹⁹ Asu Nındou Hondü ai tüküfı sesı ra sesü asu wain hoe ra sümündı raraomarandamboyeı, asu muñguambo nındou ranai hoafıyeihı seiya, ‘Awi se nındou ndanahambo hoeırıhorı! Nındou ndanai ana sesı afındeımbıyu, asu wain hoe sımındı afındeımbanı. Aiana takıs kakı sowandümo-rundeımbı nındou-anemo asu moaruwai hohoanı moyomo-rundeımbı nındou-anemo ranahamundı ıgunındanı,’ maseı. ıgga asu God ai dıboadore fıfırıre haya rareandı aboedı moatükunı tükufeyo ranühındambo nındou ai ranı-moatükunı anıhondane mbısei fıfırındıhimboyeı,” mehu.

*Nındou bıdıfırı ıggaafıhındı Godındı hoafı anıhındümbıfoe koateayeı ai hıpoanımbembouaneı
 (Ruk 10:13-15)*

²⁰ Sısas ai hepünıfeımbı moatükunı afındı safı bıdıfırı adükarı ıggaafıhü rımareandı, ıgga ranı ıggaafıhındı nındou ranai ana moai ahei moaruwai hohoanımo ra daboadanambo-rıhındı. Ranıyu asu Sısas ai ranı ıggaafı rana-hambo watıkoafımarandı. ²¹ Ai yare aheimbo hoafıyuhü yahuya, “Korasın se hıpoanımbembou-aneı! Betsaida se hıpoanımbembou-aneı! Sıheimbo tıñırıfo adükarı safı tükündıfendürımbıfoe! Nındou ıggorü ai Tair Saidon ıggaafıambe hepünıfeımbı moatükunı rambarea-mbonana sapo ro sıhei ıggaafıambe ramarıheandı nou, ranana asu Tair, Saidon ranai horombo hasüfı parıhi sıso sısoweımbı hoearı güdühi hehi nımareı ahei moaruwai hohoanımo daboadanambo-fembo nafuımbıbohünda. ²² ıgga ro sıheimbo hoafıhandürı nda, Godındı yıbobıfoe sı tükufeyo-ambe ana, Tair, Saidon ıggaafıhındı nındou ranaheimbo tıñırıfo afındı tükündıfemboesı, ıgga sıheimbo ana moanı adükarı hamındı tıñırıfo anımbı tükündıfemboe. ²³ Asu Kaperneam se ra. Asu sünambe botıfe hafombo hohoanı moyeyıai? ıgga seana Haiambe hıfını gadeımbıyeı. Nındou ıggorü ai Sodom ıggaafıambe hepünıfeımbı moatükunı rambarea-mbonana sapo ro sıhei ıggaafıambe ramarıheandı nou, Sodom ai aboedı yangırı yare ho. ²⁴ ıgga ro sıheimbo hoafıhandürı nda, Godındı yıbobıfoe sı tükufeyo-ambe ana Sodom ıggaafıhındı nındou ranaheimbo tıñırıfo tükündıfemboesı, ıgga sıheimbo ana moanı adükarı hamındı tıñırıfo anımbı tükündıfemboe,” mehu.

*Se wambıso tüküyahi nımareı yıkunımbı harıhi
 (Ruk 10:21-22)*

²⁵ Mamı ranı-sımbıanı Sısas ai yare hoafıyuhü yahuya, “Ape, sünü hıfı ranahandı Adükarı bogorı, ro sıhambo hıhıfarıhanıni. Sapo se sıhafı hohoanımo ra nındou hohoanımo fıfırıhındeımbı-mayeı ranahei hımbıohü dıbonapıro mbura asu nımorı akıdıbou ranaheimbo nafuıyafındürı-mboanafı. ²⁶ Yını Ape, seana ranı-moatükunı ra yahurai yare tükümbıfeyo safı hawamboyafı hohoanımomayafı. ²⁷ Muñguambo moatükunı ra wambo wandı Ape ranai wandı warıwamı manandıandı. Nındou düdı ıggorü ai moai Nımorımbı fıfırırı, ıgga moanı Afındı ai yangıranı fıfırırımbıoyu.

Asu nindou düdi ngorü ai moai Afindambo fifiriri, nga moani Nimori ai yangirani fifiririmboayu. Asu nindou bidifirambo Nimori ai ahandihoari Afindambo nafuimbo yahumbo rananimbo ai-amboani Afindambo fifiririmboayu.

²⁸ Nindou se didiyei afindi tñirifoayeihî flambe yiboarukoarandürî habodei ranana se mborai wambo sowana ndühî dügüsiani animbo ro siheimbo afurindîhe hinñgîndîheandürîmboyahî. Asu wandî nimbori nimühî kündîho se rodibo yibobondahoamînde. ²⁹ Rananimbo asu wambo fifirîndî-hindîrimboyei, nimboe sapo roana nindoumbo himboari hoafendühî hinñgîrou safî rarîhearühanahî asu wandîhoari fi hifinambo-rîheandühanahî. Rananimbo asu se sîhei ngusüfo ranahambo afurife kifembo hoeindîhimboyei. ³⁰ Nga nimî ro siheimbo segodürîmboyahî ranana tñümbiyopoani, nga ro siheimbo semîndîmbo asahandürî ranana ai nimboreimbîyopoani,” mehu.

12

Moani nîmarîmbo sihî ratüpurîkoatembo hoafi (Mak 2:23-28; Ruk 6:1-5)

¹ Rani-sîmboani moani nîmarîmbo si tüküfeyo-ane, Sisas ai wit nümbürambe mahu. Asu ahambo süngururü-rundeimbî ai ranühî wembomboyondühîyo ai nümbürî ranambeahîndî witi-mayo ra hüründümo masowasümo. ² Asu Farisi ai ra hoeiru houmbo Sisasîmbo hoafiyomondühî yahomoya, “Awi se rando hoeindowandî, sîhafî süngurunî-rundeimbî ai ranî-moatükunî rarawarundî ra yîhoefî moani nîmarîmbo si ahînümbî hohoanîmo ranahambo gogonîmbo-foarundühanemo!” mehomondamboyu. ³ Asu Sisas ai sîmbori hoafiyupurühî yahuya “Asu se Bukambe moai hoeirundîyo, sapo nîne-moatükunî Defit ai ahandî nendî bidifiri ra babidîmbo wembomboyomondühî ramareandî rana? ⁴ Sapo ai Godîndî worî ranambe kefuai hüfu ahandî nendî bidifiri-memo ranî-babidîmbo bret Godîmbo hoafiyo sîhefeimbîhündî masowasümo ra. Ranî-moatükunî ra ai sesîmbo ahînümbîyo, sapo nindou Godîmbo sîhou-rundeimbî ranî yangiri bret ra sesîmbo-mayo. ⁵ Asu awî se moai Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ra hoeirundîyo? Sapo muñguambo moani nîmarîmbo si ranambe nindou sîhou-rundeimbî sapo Godîndî worî ranambeahî ahînümbî hohoanîmo ra gogonîmbofoaru marundî, nga hütiyomopoani. ⁶ Awi ro nda sîhamumbo hoafehapuri. Godîndî worî ranahambo ngasündeandeimbî nindou ndanühî anüñgu. ⁷ Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya ‘Hîpoambo hohoanîmo ranahambo roana yifirayahî, nga asu nîñhondî hîfokoefe sîhefe hohoanîmo ranahambo ana moai yifiriyahî,’ meho. Asu se ranî hoafi ra nîñî nîmîndîhündîmboyo yare hoafîmayo ranahambo fifirîhi-mbonana, asu nindou ai nîne-moatükunî hüti refe-koatemayomo se ngîrî ranahamumbo papi-hoafîndüpurî. ⁸ Nindou Hondü ranai ana moani nîmarîmbo si ranahandî aharambürani,” mehu.

Sisas nindou watîñari moaruwaimbü aboedîmariri (Mak 3:1-6; Ruk 6:6-11)

⁹ Sisas ai ranîhündâ botîfi haya, Suda-yafe rotu worîna mahu. ¹⁰ Ranühî nindou mamî watîñari moaruwaimbü ranai mamaru. Asu nindou bidifiri ai Sisasîmbo papi-hoafiyumbo yahomo houmbo mamarîmo, ai ahambo düduyafundowohü yahomoya, “Moani nîmarîmbo sihî nindou ai aboedîfembo ratüpurî ratüpurayu ana, asu ai yîhoefî ahînümbî hohoanîmo gogonîmbîfoareandühîyo wanîyo?” mehomondamboyu. ¹¹ Asu Sisas ai ahamumbo sîmbori hoafiyuhü yahuya, “Asu sehündî nindou mamî ai sipsip ra moañguirandanî nîñgo haya asu moani nîmarîmbo sihî hîfambe ambe pîrayo ra ai nüñgumandea? Nindou ranai si ranîfihî ahandî sipsip ranahambo hîfambe ambeahîndî nîmoamo hündamündî tükümandüfiyo wanîyo?”

12 Nindouyei niŋgo ranana sipsip+yei niŋgo ranahambo ŋgasünde haya adükari moatükun+ ane! Ran+mayomboane nindou moan+ ni+mar+imbo sihi nindoumbo far+hefembo hohoan+mo ra wangeiayo,” mehu. 13 Ran+yu asu Sisas ai nindou wat+ŋari moaruwaimbü-mayu ranahambo hoaf+iyunduwohü yahuya, “Se sihaf+ wat+ŋari ra ŋgur+hoef+,” mehundu-amboyu. Ran+yu asu nindou-mayu ranai wat+ŋari ahand+ ra ŋgur+mar+henda asu ŋgorü rahurai aboed+imayo. 14 Ran+yomo asu Farisi nindou-memo ranai homo Sisas+imbo hi+fokoefimbo hoaf+ fi+fi+marundi.

Sisas ana God ai wand+ ratüpur+imboani yahu haya di+bon+mayundoani

15 Sisas ai ahambo hi+fokoefimbo hoaf+ ra hi+mbori+yu haya, ranühi+nda bot+fi haya ndamefiyu. Ran+yei nindou af+nd+ ranai ahambo süngumar+hor+ hei. Ran+yu asu Sisas ai aheimbo muŋgu aŋgün+ ra aboed+mareandür+. 16 Ai hoaf+iyundürühi yahuya, “Se nindou amurambo wand+ ndür+ hoaf+indei-ani fi+fi+ri+nd+hind+ri+imboyei,” mehu. 17 Ran+moatükun+ ai ramareand+ ra sapo God ai ahand+ hoaf+ hoaf+iyu-randeimb+ Aisaia ahand+ yafambih+ ai hoaf+mayu yahurai an+hondü tükümb+ifeyo yahu hayamboyu ramareand+. 18 Sapo Aisaia ai yare hoaf+iyuhü yahuya, “Wand+ ratüpur+iyu-randeimb+ nda kafoar+hini hi+n+ŋgi+mar+hini.

Asu ro ahambo ŋgusüfo par+hinühi siaowehini.

Ro wand+ Yifiafi ahand+ fiambe hi+n+ŋgi+nd+heandomboyah+

asu ai wand+ mbumund+ hohoan+mo ranahambo muŋguambo nindou ŋgorü si+rambeah+nd+ ranaheimbo bokand+hendürümbui.

19 Nindou ranai ana ŋgi+ri wat+ikoafi hoaf+nduh+ hoaf+ puki kand+hendi.

Ŋgi+ri nindou ai hi+mbor+ndei ai naf+ bogori ra puküna hoaf+ndu wak+nde ndand+, ŋga wani.

20 Ai ŋgi+ri woh+ emündü bürühoai yaŋgoroweimb+ ranahambo muŋguna bübür+boade di+gendi.

Asu ai ŋgi+ri ram hai ak+dou ni+mb+raŋ+ reandeimb+ ahoro ranahambo muŋguna di+k+nde kos+boadeand+.

Ŋga aiana moan+ ratüpur+ndüh+ ŋgu ŋgumbo moan+ aboed+ mbumund+ hohoan+mo tükünd+ifemboe.

21 Ranan+imbo asu nindou ŋgorü si+rambeah+nd+ muŋgu ranai ahambo yaŋgi+ri an+hondü+mb+nd+hor+ ŋgeih+ ahambo hi+mbondeimboyei,”

Aisaia 42:1-4

mehu.

Sisas ai Bersebur kameih+ ratüpurayu masei

(Mak 3:20-30; Ruk 11:14-23; 12:10)

22 Ran+yei asu nindou bi+di+fi+ri ai Sisas+imbo sowana nindou mam+ moaruwai nendi ahand+ fiambe ni+mar+indo haya hoaf+koate hi+mbot+har+ ni+marümb+mayu ranahambo sahor+im+ndei mahei. Sisas ai nindou ranahambo aboed+marira hoaf+iyu hi+mbor+iyu arand+. 23 Ran+yei asu nindou af+nd+ ranai ni+ni+moatükun+yo Sisas ramareand+ ran+imbo hoeir+hi hehi mahepünehind+. Ran+yei asu ai rar+hi hoaf+yeih+ seiya, “Awi nindou nda Defit+nd+ ni+mor+imbeyu?” masei. 24 Farisi nendi ai ran+ hoaf+ hi+mbor+yomo houmbo si+mbor+ hoaf+yomondüh+ yahomoya, “Sisas ai moaruwai nendi raguanambore arand+ ra sapo Bersebur moaruwai nendi-yafe bogori ranai ŋgi+n+nd+ sagadowan-ani ai ranahand+ ŋgi+n+nd+n+ambo ran+moatükun+ ra yare arand+,” mehomo. 25 Sisas ai fi+fi+reand+ Farisi ai ni+n+imboyo hohoan+moemo ran+imbo. Ran+yu asu ai ahamumbo hoaf+iyuhü yahuya, “Ŋgorü bi+di+fi+ri hi+fi ranai ahafehoari ŋgorügoan+ni, yi+bobore ŋgorügoan+ni yi+bobore haya si+mbor+ yifiari, si+mbor+ yifiarayo ana, hi+fi ra ŋgi+ri am+тата yikürüb+nde pi+ndowohü awar+nd+hoeyo. Asu bi+di+fi+ri ŋgoaf+yo mam+ ran+ worambeah+nd+yo ranai ahafehoari yi+bobore ŋgorügoan+ni, yi+bobore ŋgorügoan+ni yi+bobore haya si+mbor+ yifiarayo ana, ŋgi+ri gedambo ni+ŋgo. 26 Satan ai ahand+ nendi bi+di+fi+rambo hi+haiboadi+puran+ ana, ahand+

nendi ranai ndeara yikürübireandüh-ani. Ranimboane ahandi hifandarandi ra nginindi n'ngombo nüngunde man'ngo? ²⁷ Se yaru hoafiyomondüh'ya Bersebur ai nginindi sendanane ai ranahandi nginindinambo moaruwai nendi ranaheimbo raguanamboareandüri mehomond'ri. Refeana, asu nindou düdi sapo nindou se mamambeyafundeimbi-memo ranahamumbo moaruwai nendi raguanambofe rambo nginindi masagapura? Ranimbohündambo animbo asu sapo nindou se mamimemo ranai se hütianemo mbisimo houmbo s'hamumbo papindüpurimboemo! ²⁸ Bersebur ranaiyopoani, nga Godindi Yifafi wambo nginindi sendiran' raninambo moaruwai nendi ranaheimbo raguanamboar'heandüri. Ranane asu God nginindi hifand'randi ranai s'hamumbo sowahi ndeara tüküfembo-ane ranahambo se f'f'indundi. ²⁹ Asu nüngunde nindou ngorü ai sapo nginindi hamindi harümbi ahandi worambe bir'ndihai fandi'fai ahandi napo ra fufumandamünda? Nindou ranai harümbimayu ranahambo mbundürümündi yiri war' hüpütüpündürümündi hayambo animbo ai ahandi worambe bir'ndihai fandi'fai napo ra fufundamündümbui. Nga moani ana ngir'indu. ³⁰ Nindou düdi ai wambo ngunindimbofend'ri-koateayu ana, ai wandi hürütümbani. Nindou düdi ai rodibo n'ne-moatükun' mamühi gugurife-koateayu ana, nindou ranai mamikare pütüyu wakireandühani. ³¹ Ranimboane asu ro ndani-moatükunimbo-anahi hoafehapuri. Nindou ai moaruwai hohoanimoaye' ane asu n'ne-moatükun' moaruwai hoafaye'ane ranahambo God ai amboawiyeyi mbüsümbui. Nga asu nindou düdi ai Yifafi Aboedimayo ranahambo moaruwai hoafayu ana, asu God ai ngir' ahambo amboawi mbüsu, nga wani. ³² Nindou düdi ai Nindou Hondümayu ranahambo n'ne-moaruwai hoafendu ana, God ai nindou ranahambo amboawi mbüsündombui. Nga asu nindou düdi ai Yifafi Aboedi ranahambo n'ne-moaruwai hoafayu ana, God ai nindou ranahambo ngir' amboawi mbüsu hapondanane asu süngunambo aho ranamboani.

*Nim' moaruwai ranai his' moaruwai his'iyowohane
(Ruk 6:43-45)*

³³ Nim' nim'indi ranai aboedayo ana, his' ranai-amboani aboed'nd'imboe. Asu nim' nim'indi ranai moaruwaiayo ana, his' ranai-amboani moaruwaind'imboe. Nindou ai his' ra hoeindihindühi animbo nim' nim'indi aboediyo, moaruwaiyo ra f'fir'ndihimboyei. ³⁴ Awi seana nindou amoas'ri moaruwai nahurai-anemo. Asu se nindou moaruwai-anemo asu nüngundu aboedi moatükun' ranahambo wataporimbo-mandundi? N'ne-moatükun' ngusüfoambe tüküra pire haya an'ngo ranane asu yafambe ai ranahambo wataporimbora arandi. ³⁵ Nindou aboedi ai ahandi ngusüfoambe aboedi hohoanimo af'ndi amarondo. Ranane asu ran'hündambo aboedi ratüpur' hohoanimo ra tüküfe arandi. Nindou moaruwai ai ahandi ngusüfoambe moaruwai hohoanimo af'ndi amarondo. Ranane asu ran'hündambo moaruwai ratüpur' hohoanimo ra tüküfe arandi. ³⁶ Ro s'hamumbo nda rar'he hoafehapuri, Godindi yibobofe si tüküfeyo-ambe ana, mu'ngambo nindou ai n'ne-mam'kar' wataporimaye' ranahambo asükaindo h'h'inde Godindi himboahü yibobondeandür'imboe. ³⁷ S'hamundi hoafi rani-sü'ngumbo animbo God ai türüboade yibobondeapurühi nindou moaruwai hohoanimomayafi mbüsü asu nindou mbumundi hohoanimomayafi mbüsündambui," mehupuri.

*Nindou bid'fir' ai hepün'feimbi moatükun' Sisas randeanda hoeindihu sei hehi
hoafimaye' (Mak 8:11-12; Ruk 11:29-32)*

³⁸ Ran'yomo rani-s'imboani ah'nümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu Farisi nindouyomo ai hoafiyomondühi yahomoya, "Yamundo-randeimbi nindou, se hepün'feimbi moatükun' rarowanda hoeindihu sefombo-ane'f'i," mehomondamboyu.

³⁹ Asu ai ahamumbo sɨmborɨ hoafɨyupurühɨ yahuya, “Godɨmbo hohoanɨmo-koateyeimbɨ nindou moaruwai hamɨndɨ hapondanambe anɨmboei se wamboya, Ai hepünɨfeimbɨ moatükunɨ nafuimbiyu, yahomo houmbo-anemo. Nga asu ro ngɨrɨ ranɨ-moatükunɨ nafuindahɨ. Sapo Sona Godɨndɨ hoafɨ hoafɨyu-randeimbɨ nindou-mayu ranahandɨ hepünɨfeimbɨ moatükunɨ yangɨrɨ anɨmbo nafuindahani se hoeindɨhimboyei. ⁴⁰ Sona ai kinɨ adükarɨndɨ bodoambe ngɨmɨ si ngɨmɨ nɨmbɨyu haya tükümeɨfiyu nou yahurai-anɨmbo asu Nindou Hondü ranai-amboanɨ hɨfambe ragu ngɨmɨ si ngɨmɨ nɨmbɨndümbui. ⁴¹ Yɨbobofe si tüküfeyo-ambe ana, nindou Ninifehündɨ ai botɨndahi nɨmboeimbo nindou se hapondanambe anɨmboei sɨheimbo papi-hoafɨndɨhündürɨmboyei. Nɨmboe sapo nindou ranɨ ngoafɨhündɨ aiana horombo Sona bokarɨmarɨhendɨ wataporɨ ra hɨmboariyei hehi ahei moaruwai hohoanɨmo rana-hambo daboadanamborɨhi hehimbohündɨ wambo. Nga awi ro sɨhamumbo hoafehapurɨ, nindou mamɨ Sonambo ngasündireimbɨ adükarɨ awi ndanüngu! ⁴² Yɨbobofe si tüküfeyo-ambe ana, Siba-yafe bogorɨ nɨmorehɨ ngorügoanɨni-poedɨ ranai nindou hapondanambe anɨmboei sɨheimbo botɨndife nɨngombo papi-hoafɨndandürɨmboe. Nɨmboe sapo ai adükarɨ bogorɨ Soromonɨndɨ fifɨrɨfeimbɨ hoafɨ ranɨ hɨmborɨmbo anɨnguni-poedɨ sɨfo hayambo-hündɨwambo. Nga awi ro sɨhamumbo hoafehapurɨ, nindou mamɨ bogorɨ Soromonɨmbo ngasündireimbɨ ndanüngu!”

*Moaruwai nendɨ koadürana hɨhɨrɨfe maho
(Ruk 11:24-26)*

⁴³ “Moaruwai nendɨ nindou ranahambo hɨnɨngareandɨ ana, asu ai hoe-koatereandɨ hɨfɨhü warɨ hefe nɨmarɨmbo kokora howohane, nga ai fondɨ ra moai horeandɨ. ⁴⁴ Asu ai rande hoafɨndowohü anɨmboya, Awi ro asükainda koadürü nɨmboahɨ ana, hɨhɨndahe nga, mbɨsɨmboe. Asu ai ho hoeireandane worɨ sapo horombo ranambe manɨngo-mayo ra nindou ai yɨhoariyo dɨboadore hɨnɨngɨmareandɨ. ⁴⁵ Rananɨmbo asu ai ngo moaruwai nendɨ 7 bɨdɨfɨrɨ ranaheimbo fihɨndamündündürɨ haya ngei worɨ ranambe nɨmandeimboyei. Weangurühɨdɨdɨ-mayo ranahambo ngasündɨhi hehi 7 bɨdɨfɨrɨ ranai ana moanɨ muɨguna moaruwai hamɨndanɨmbondeimboyei. Moaruwai nendɨ ranai nindou ranahandɨ fiambe nafɨndühümündi nɨmandei-anɨ anɨmbo asu nindou ranai muɨguna moaruwai hɨmbondu haya nɨmandümbui horombo rasafɨ mamaru yahurai nɨmarɨ-koate. Moaruwai hohoanɨmoyeimbɨ nindou hapondanambe anɨmboei aheimbo amboanɨ yahurai-anɨmbo tüküfendɨndürɨmboe,” mehu.

*Sisasɨndɨ hondɨ asu akohoandɨ mamɨ
(Mak 3:31-35; Ruk 8:19-21)*

⁴⁶ Sisas ai nindou afɨndɨ ranaheimbo wataporɨmbo-randühɨ nüngu-ane asu ahandɨ hondɨ akohoandɨ ranɨ babɨdɨ ahambo-so tükümehindɨ. Ai hɨfɨnɨ tüküyahi nɨmboeimbo ahambo hoafɨmbo masei. ⁴⁷ Ranɨyei asu nindou mamɨ ranambeahɨndɨ ai Sisasɨmbo hoafɨyundowohü yahuya, “Se ndühɨ hɨmboyafɨ, sɨhafɨ me ai amondɨ mamɨ babɨdɨmbo hɨfɨnɨ anɨmboei ra ai sedɨbo wataporɨmbo seimboanei,” mehundo. ⁴⁸ Nga Sisas ai sɨmborɨ hoafɨyuhü yahuya, “Dɨde wandɨ me rana? Dɨdemo wandɨ akohoandɨ rana?” mehu. ⁴⁹ Ranɨyu asu ai ahambo süngururü-rundeimbɨ-memo ranahamumbo warɨ nümbuirapurühɨ hoafɨyuhü yahuya, “Ndühɨ hɨmboyei, ndananemo wandɨ me, wandɨ akohoandɨyomo! ⁵⁰ Nindou düdi ai wandɨ Ape sünambe amaru ranai refembo hohoanɨmoayu ranɨ-süngu rawareandɨ ana, ai wandɨ rehane, wandɨ akɨdani, wandɨ meane,” mehu.

13

*Nindou sesɨ ahurɨ nümbürambe bubuarandɨ hoafɨ
(Mak 4:1-9; Ruk 8:4-8)*

1 Moani mamî rani-simboani Sisas ai worî ra hîniŋgîre haya kurîhoe-mayo rani hîmborîkîmî hu mamaru. 2 Nindou afîndî ahambo wakîmarîhorî ranai afîndîwambo fondî tîre koamarandamboyu Sisas ai botambe kefuai nîmaru ane asu nindou afîndî ranai gudihî hoekîmî burîmayei. 3 Raniyu asu ai afîndî kafeefe hoafî ranambo aheimbo hoafîmayu. Raniyu ai aheimbo yare hoafîyuhû yahuya, “Nindou mamî ai mamîmbo sesi ahurî bubumbo ahandî nûmbûrîna mahu. 4 Ai hu sesi ahurî ra buburandane bîdîfirî ai nafînî pûtapîmayoa ndu ai tûkûyahî fufumarîhûsi. 5 Bîdîfirî hîfî akîdou yangîrî niŋgo-ambe nîmoei yahafî safambe pûtapîyo. Hîfî ranai ragu hanî-koate niŋgo-ambe. Hîfî ranai ragu hanî-koate-wambo sesi ahurî ranai nîmai tûtûkîmayo. 6 Asu hûfîhamîndî ai peyowohûyo ranambo ahurî hapoadûmbo maforo ranahambo sore-soremarandî. Sapo ahasîharî ai ragu hîfambe hanî hanî ra-koateyo hayambo-wambo raniyo asu ai muŋgu yapatîparîmayo. 7 Asu bîdîfirî ahurî ranai tîhoarî-tîhoarûmbî wofambe pûtapîyo haya, asu tîhoarî ranambo gabudandûhî moaruwaimbo-mareanda hîsî-koatemayo. 8 Asu ahurî bîdîfirî ai hîfî aboedambe safî pûtapîyowohû ai aboedî hîsîmayo. Nîmîndî mamî ranahandambo bîdîfirî ai 100 hîsîyo, bîdîfirî ai 60 hîsîyo, asu bîdîfirî ai 30 hîsîyo marandî,” mehu. 9 Sisas ai hoafî moendîfembo yahumbo hoafîyuhû yahuya, “Hîmboambeimbîndeihi ana, hîmborîmbeyei-amboane” mehundûrî.

*Sisas ai nûngure hohoanîmoyuhûyo kafeefe hoafînambo wataporîmbora marandî
(Mak 4:10-12; Ruk 8:9-10)*

10 Raniyomo asu Sisasimbo sîngururû-rundeimbî ai Sisas sowana sîfomo ahambo dîdururûhî yahomoya, “Nîmboyafî se nindou ranaheimbo wataporîmborarûhî kafeefe hoafîmefîndûra?” mehomondo-amboyu. 11 Asu simborî Sisas ai ahamumbo hoafîyupurûhî yahuya, “God ŋgîniŋdî hîfandarandî ranahandî hoafî dîbo eŋgoro ahandî nîmîndî ranahambo sîhamumboyo masayo, ŋga asu nindou ranaheimbo moai sayo. 12 Nindou dîdî ai bîdîfirî moatûkunî asîhendî ana, asu God ai ahambo bîdîfirî moatûkunî ranîwamî dagadombui. Rananîmbo asu ai ranî-moatûkunî ndearîndûmbui. ŋga asu nindou dîdî ai ranî-koateayu ana God ai nîne-moatûkunî sapo akîdou masîhendî ra muŋgu hîhînde ndemündûmbui. 13 Ranîmboane asu ro aheimbo kafeefe hoafînambo wataporîmbo-marîhandûrî.

Sapo nindou ranai hoeirîhindûhaneisî,
ŋga asu ai ŋgîrî ndondîhi hoeindîhindî.

Ai hîmborîyeihaneisî,
ŋga asu ai ŋgîrî nîni-moatûkunîmboyo hoafayo ranahambo ndondîhi
hîmborîndei fîfirîndîhindî.

14 Nindou ranaheimboyo Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî nindou Aisaia hoafîmayu hoafî ra hapoana anîhondû tûkûmefeyo. Hoafî ranai yare hoafîyowohû yahoya,
‘Se hoafî ranahambo afîndîmbo hîmborîndeimboyei,
ŋga asu se ŋgîrî fîfirîndîhindî.

Se afîndîmbo hîmboapondeimboyei,
ŋga ŋgîrî hoeindîhindî.

15 Sapo nindou ranai ahei hohoanîmo ra tapîhamîyondûrî,
asu ai ahei hîmboambe ra gûre papîreandûrî
asu ahei hîmboarî ra tûtûmondeandûrî hayambo wambo.

ŋga asu refe-koatembeyei-mbonana ahei hîmboarînambo hoeirîhi,
ahei hîmboambenambo hîmborîyeihî hohoanîmo ra fîfirîhi mburîhûmbo
asu wambo sowana sîneihi ro dîdîboado-rîheandûranî aboedîyei,’ *Aisaia 6:9-10*
mehu. 16 ŋga asu moanî seana hîhîfî-hîhîfîndîmo. Sîhamundî hîmboarî ranai ana hoeireandûhî tûrûfoareandûhane. Asu sîhamundî hîmboambe ranai-amboanî nîni hoafîyo ranahambo hîmborîyowohû fîfirîandûhane. 17 Ro sîhamumbo

an+hondümbö-anahi nda hoafehapuri. Horombo Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi nindou afindi asu mbumundi nindou afindi ai n+ne-moatükun+ se hoeiarundi ranahambo hoeifembo masei, nga asu ai moai hoeir+hindi. Asu se n+ne-moatükun+ hoafi h+mboraye+ ran+ hoafi ra h+mbor+imbo masei, nga asu ai moai h+mbor+yei.”

*Sisas ai sesi ahur+ ranahand+ kafeefe hoafi n+im+nd+ türüfoare hoafi mayu
(Mak 4:13-20; Ruk 8:11-15)*

¹⁸ “Se ndüh+ h+mbor+ndei. Nindou sesi ahur+ bubumarand+ kafeefe hoafi ranahand+ n+im+nd+ ra türüboad+hindi. ¹⁹ Nindou sapo God ng+n+nd+ h+fandarand+ ranahambo h+mbor+yei hehi asu ndofe türüfoefe-koateye+ nindou ranana sapo sesi ahur+ naf+n+ pütap+mayo nahurai-ane. N+ne-moatükun+ ahei ngusüfoambe sesi ahur+ nou bubumayo ra moaruwai nend+ mayu Satan ranai tüküfi kosamündühani. ²⁰ Sapo sesi ahur+ n+imoeiwam+ pütap+mayo ranana nindou sapo hoafi h+mbor+yu s+imboan+ ai n+mai h+hifi+h+hifi+yuhü masemüdu nahurai-ane. ²¹ Nga ai ahur+ ahas+har+koate nahurai hoafi ranai moai ahand+ ngusüfoambe ng+n+nd+ n+marondowohü ai moai gedambo ng+n+nd+ nüngu. Ran+imboane nindou ranai afindi hohoan+moyo asu pap+ hoaf+yo ranai Aboed+ Hoafi ra süngufembo tükünd+fendoan+ asu ai ahand+ an+hondümböfe hohoan+mo ra n+mai h+n+ng+mareand+. ²² Sesi ahur+ t+hoar+ t+hoar+yoweimbi wofambe pütap+mayo ranana, sapo nindou ai hoafi ra h+mbor+yu haya m+itanaramüdu nahurai-ani. H+f+n+nd+ moatükun+ ranahambo afindi hohoan+moyuhü asu napo afindi s+hefembo ranahambo ngusüfo pareandüh+ ran+moatükun+ ranai God+nd+ hoafi ranahambo gabud+mareand+, asu ahur+ ranai ng+r+ his+ndo. ²³ Nga asu sesi ahur+ hifi aboedambe bubumayoa aboed+ tüküme+yo ranana, sapo nindou düdi ai hoafi ra h+mbor+yu haya asu ai hoafi ranahambo f+f+reandüh+ t+mafoareand+ nahurai-ane. Ran+yo ai his+ aboed+ his+moyo. Bid+firi ai 100 his+moyo, bid+firi ai 60 his+moyo asu bid+firi ai 30 his+moyo,” mehu.

²⁴ Sisas ai aheimbo ngorü kafeefe hoafi hoafiyuhü yahuya, “God ng+n+nd+ h+fandarand+ ranana nindou ai aboed+ sesi ahur+ ahand+ n+mbürambe bubuarand+ nahurai-ane. ²⁵ Mam+imbo n+mbokoan+ mun+gumbo nindou ai apus+yei-ane, hürütümb+ nindou moaruwai ranai tüküfi woh+ ahur+ ra nindou sapo wit ahur+ bubumarand+ ranambe bubura h+n+ng+re haya ndamefiyu. ²⁶ Wit man+giri ranai tütük+yowohüyo asu his+ ranai ndeara tüküfe-tüküfe marand+. Ran+yo asu ran+ mbusümo woh+ ahur+ amboan+ tüküme+yo. ²⁷ N+mbür+ aharamburi+ mayu ranahand+ ratüpur+yomo-rundeimbi+memo ranai nindou ahambo-so tüküyafu hoaf+yomondüh+ya, ‘Nindou adükari, se sapo sesi ahur+ ra moaruwaiyopoan+, nga aboed+yo s+hafi n+mbürambe bubumarand+si. Asu dagüda woh+ ra tüküfemboyo furayo rana?’ mehomondamboyu. ²⁸ Asu nindou mayu ranai s+imbor+ ahamumbo hoaf+yuhüya, ‘Nindou hürütümb+ ai d+bo tüküfi woh+ ahur+ ra bubumarandane furayo,’ mehu-amboemo. Asu ai s+imbor+ ahambo düdurüwuruh+ yahomoya, ‘Ro woh+ ra ho woh+r+hefembo se hohoan+moyafai?’ mehomondamboyu. ²⁹ Asu s+imbor+ ai ahamumbo hoaf+yuhüya, ‘Yowan+ refepoan+! Se woh+ d+goundüh+ wit man+giri ra woh+ bitap+indu fir+bad+gumboemo, nga ambe. ³⁰ Woh+ ranai moan+ rande wit bitap+inde mam+ tütük+ndo ngombo asu sesi ra yimungur+y+m+nd+ambe fir+badhefemboane. Ra-s+imboan+ ro nindou yimungur+ndümo-rundeimbi+ ranahamumbo woh+ ra boatei woh+ d+gau mbundu hüputü+ndu haiambe fufus+ndundüh+, asu moan+ wit safi ran+ yang+giri gurur+ndu wand+ sesi s+hefe worambe kur+ndund+ mb+samboyah+!’ mehupuri,” mehu.

*Sisas ai hoari ak+douhünd+ adükari tüküfembo kafeefe hoafi hoafi mayu
(Mak 4:30-32; Ruk 13:18-19)*

³¹ Sisas ai ngorü kfoefe hoafi hoafimayundüri. Ai yahuya, “God nginindi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nindou ai mastet hoari hambomo nahurai ra semündü haya ahandi nübürambe hifi karirühani. ³² Hoari ra ai moani moaruwai akidou tikaimboanisi, nga asu ai hifambeahindi tükufe nimoamo ahafo ranana moani ngasündeandeimbi moatükunani, asu muṅguambo ndu ranai tükündahi nini dödödü raniwami ngeri ahei ngerambo-ndühümboyei,” mehu.

Sisas ai mamani moatükunani ahandi ndüri yis ranahambo süṅgunambore haya kfoere hoafimayu

(Ruk 13:20-21)

³³ Sisas ai kfoefe hoafi ngorü hoafimayu. Ai hoafiyuhü yahuya, “God nginindi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nimorehi ai bret mandifembo yahombo ana, ai sapo fufudigoyo-randeimbi moatükunani, ahandi ndüri yis, ra akidou yangiri praua adükari ranambe bubufoare haya fande yamunderandani muṅguambo praua ranai nimoamo fufudigoyo hafohane.”

Sisas ai kfoefe hoafinambo hoafimayu ranahandi ninindi

(Mak 4:33-34)

³⁴ Sisas ai kfoefe hoafinambo muṅguambo moatükunani ranahambo nindou afindi ranaheimbo hoafimayundüri. Nga asu ai ngiri nane-hoafi aheimbo hoafombo mbüsümbo ra kfoefe hoafinambo hoafi-koate hoafindundüri, nga wani. ³⁵ Horombo, Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ai hoafimayu rani simogodühi yahurai tüküfemboyu Sisas ai yare kfoare hoafimayu ra. Sapo nindou ranai yare hoafiyuhü yahuya,

‘Ro aheimbo wataporimboarhandüri ana, kfoefe hoafinambo wataporindamboyahä.

Ro muṅgu moatükunani dibo engoro hifi asu

muṅgu moatükunani nafi-koateyo-ambe ho hombo hapondanambe fifirife-koatemayo

ra aheimbo hoafindaharümboyahä,’

Buk Song 78:2

mehu.

Sisas ai wohimbo kfoefe hoafimayu ranahambo türüfoare hoafimayu

³⁶ Raniyu Sisas ai nindou afindi ranaheimbo ranühi yare hininngirearü haya worambe kefuai mahüfu. Raniyomo asu ahambo süṅgururü-rundeimbi ai ahambo-so kefoau hifomo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se yihoeffimbo nübürambe wohi tüküme feyo ranahandi kfoefe hoafi ninindi ranahambo türüfoaro hoafiyafimuni,” mehomondamboyu. ³⁷ Asu Sisas ai ahamumbo simbori hoafiyuhü yahuya, “Nindou düdi ai sapo sesi ahuri aboedi nübürambe bubumarandi ranana Nindou Hondü ranani. ³⁸ Nga asu nübüri ana hifi ndanane. Ahuri aboedi ranana nindou sapo God nginindi hifandarandi ranambe aniboadei ranane. Nga asu wohi moaruwai ranana nindou sapo Satanindaye ranane. ³⁹ Nga asu hürütümbi nindou wohi ahuri bubumarandi ranana Satan-ani. Asu yimuṅguri yimindimbo si ranana hifi ndanai muṅgumbo si-ane. Nga asu yimuṅgurindümo-rundeimbi nindou ranana Godindi sünambeahindi nendi rananemo. ⁴⁰ Sapo ai wohi ra firu hüputüpuru haiambe fufusarundi yahurai-animbo hifi nda muṅguyo-ambe nindumbo tükündifemboe. ⁴¹ Rananimbo Nindou Hondü ranai ahandi sünambeahindi nendi koandihapurümbui. Asu ai muṅgu moatükunani nindouyei anihondümbofe hohoanimo ranahambo moaruwaimbo-reandüri arandi asu nindou bidifiri moaruwai hohoanimo yei arihündi rananei aheimbo God nginindi hifandarandi-ambeahindi fufundündimo raguanambo-ndundürimboemo.

⁴² Rananimbo aheimbo hai hüfi afindi ranambe pinduwuraní ranühi ai ahei yahafi hitihündühi hasiheindeimboyei. ⁴³ Rananimbo asu Godíndi nindou mbumundi-mayeí ranai ahei Ape nginíndi hifandarandi ranambe hüfíhamíndi nou si boakíboadihimboyei. Se himboambembündeihi ana, himboríndei. ⁴⁴ God nginíndi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nindou ai nginíndi napo díbo hifambe samboeroa hoeireandühi ana, asu ai díbo yare gabude shendüh-ani. Ranani asu ai ranimbo hihífi-hihífi haya asu hu muṅgu moatükuní ai masihendi ra nindou ṅgorümbo fufusendühi ranihündi kakí semündü haya asu ai hihífi hu nginíndi napo yanḡoroweimbi hífi ra pemímayu.”

Sisas ai boagíriyafe kakí finambore hoafímayu

⁴⁵ “Asu God nginíndi hifandarandi ra ndahurai ane. Nindou ai moaní nginíndi moatükuní boagíri kakí nahurai ranahambo kokora randühani. ⁴⁶ Asu ai ranímoatükuní ra moaní aboedí hamíndi hoeireandühi anímbo asu ai hu muṅgu moatükuní ai masihendi ra nindou ṅgorümbo fufusendühi ranihündi kakí semündü haya asu kakí ra pemímayu.”

Sisas ai andürímbo süngure haya káfoare hoafímayu

⁴⁷ “Asu God nginíndi hifandarandi ra ndahurai-ane. Nindou bídífri kiní wowariyomo-rundeimbi ai ahamundi andürí ranambo hímoni safoarandühi mamíkarambo kiní gümarüwuri. ⁴⁸ Asu andürí ranai kiní ranambo tüküfeyo-aní ane ai gudiani hüründümo shoemo houmbo kiní ra yíboboarundi. Rananemo asu ai nímarímombo kiní aboedí aboedí ra wambürambe wambüríhírundühi asu moaruwai moaruwai moaní yanḡorombo ra ragu moenda pütíyefu arundi. ⁴⁹ Hífi nda bídífrani si raní-símboaní moaní yahurai hamíndi anímbo tükündífemboe. Rananimbo asu sünambeahíndi nendi ai nindou moaruwai hohoanímoyeimbi ranaheimbo gugundüwurü mamíníndüwurümboemo aboedí-mayeí ranambeahíndi. ⁵⁰ Rananimbo aheimbo hai hüfi afindi ranambe pinduwuraní ai ahei yahafi hitihündühi hasiheindeimboyei.”

Símboríyamundífe hoafí asu wamíndafíyamundífe hoafí

⁵¹ Sisas ai ahamumbo düdufipurühi yahuya, “Se ndanímóatükuní ranahambo fífíru türüfoarundai?” mehuamboemo. Asu ai hoafíyomondühi yahomoya, “Yíní, ro fífírihumboanefí,” mehomondamboyu. ⁵² Asu asükaiyu ahamumbo yahuya, “Ranímboane asu muṅguambo nindou ahínümbi hohoanímóyamundu-rundeimbi-memo ai God nginíndi hifandarandi ranahambo ndoru fífírarundi ranai worí aharambüri nahurai anemo. Ai kefuai hüfu ahandí napo worí-mayo ranambeahíndi símborí napo asu wamíndafí napo fufuaramündu nahurai anemo.”

*Nasaretihündi ai Sisasímbo yíboarukomaríhorí
(Mak 6:1-6; Ruk 4:16-30)*

⁵³ Sisas ai raní káfoefe hoafí ra hoafíyu moendíre haya, ranühínda botífi haya ahandí ṅgoafína hihírfi mahafu. ⁵⁴ Ai hafu ahei rotu worí ranambe hoafíyamundímareandüra nindou ahandí hoafí himborímayeí ranai ranímbo mahepünehíndi. Ai düduyahíndühi seiya, “Ai dagüdamboe fífírfi ra yahurai masemündu-a? Asu ahandí hepünífeimbi moatükuní ranambo-ana? ⁵⁵ Nindou nda dadí nímoríyua? Ai awi nindou worímбора randeimbíndi nímorímbeyu? Asu awi Maria ana ahandí hondímбай? Awi Sems, Sosep, Saimon, Sudas ra ahandí akohoandímbemo? ⁵⁶ Awi ahandí muṅguambo rehíhoandí ranai ndanühí nímbóeiai? Asu ai dagüdamboe muṅguambo ranímoatükuní ra masemündu rana?” raríhi hoafímayeí. ⁵⁷ Raníyeí asu ai Sisas ahambo yíboaruko-maríhorí. Raníyu asu Sisas ai hoafíyundürühi yahuya, “Godíndi hoafí hoafíyu-randeimbi nindou ranahambo muṅguambo nindou

ai ahambo hihifi-hihifiyeihî nindou adûkar-ani sahûndo arîhündî, nga asu ahandî ngoafîhündî ai ana wani,” mehu. ⁵⁸ Nindou ranî ngoafîhündî ai anîhondûmbofe hohoanîmo-koatemayeî-amboyu asu ai moai ranûhî hepûnîfeimbî moatûkunî afîndî ahei hîmboahû rareandî.

14

*Son nindou hundûrûrarandeimbîmayu ranai yîfîmayu hoafî
(Mak 6:14-29; Ruk 9:7-9)*

¹ Ranî-sîmboanî Gariri hîfî hîfandîra-randeimbî nindou ahandî ndûrî Herot ranai Sisas nîne-moatûkunî ratûpurîmayu ranî hoafî hîmborîmayu. ² Ranîyu asu ai ahandî hoarehî nindou bîdîfirî ratûpurîyomo-rundeimbî ranahamumbo hoafîyupurûhî yahuya, “Ai ana sapo Son nindou hundûrûra-randeimbîmayu ranai ana yîfîhündî botîfimboani. Ranîmbo ani anasî ai ranî ngînîndî ra semündû haya ranambo hepûnîfeimbî moatûkunî rawareandî,” mehupurî. ³ Nîmboe sapo Horombo Herot ai Sonîmbo karabusîfimbo hoafîmayu. Ranîyomo Son ahambo mburundûmo hîputûpurîhauwurî mburu karabusambe hînîngîmarûwurî. Sapo Herot ai ahandî akîdî, ahandî ndûrî Firip, ahandî nîmorehî, ahandî ndûrî Herodias, ra ndahamîndî mehu. ⁴ Horombo Son ai Herotîmbo hoafîyundûhî yahuya, “Herot, se nîmorehî ra asowandîfî ana, aboedîyopoanî,” mehundo. ⁵ Ranîyu asu ai Sonîmbo hîfokoandîhinî yahu haya ramefîyu. Nga asu ai Sudambo yîhîmbomarandûrî sapo ai Son ahamboyo Aiana Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbani sei hoafîmayeî. ⁶ Mamîmbo Herotîmbo hondî ai wakîmarîmîndo si ranahambo hohoanîmoyomondûhî nindou bîdîfirî ai fandîhi nîmareimbo sesesîmayeî. Ranîyo asu Herodiasîndî nîmorehî nîmorî ranai ahei hanjîfoanî moporîyo wakîmareandî. Ranîyu asu Herot ai nîmorehî moporîmayo ranîmbo siaomefîyu. ⁷ Ranîyu asu ai hoafîyuhû yahuya, “Ro sîhambo nda dabareheandî se nînî-moatûkunîmboyaî wambo dûduwefoandî ra ndahanînîmboyaî!” mehundo. ⁸ Nîmorehî nîmorî ranai ahandî hondî hoafîmayo sînggu nîngombo Herotîmbo hoafîyohû yahoya, “Moanî haponda hamîndî ndûhî Son hundûrûra-randeimbîmayu ranahandî mbîro pretîwamî nando ndawandî,” mehoamboyu. ⁹ Asu Herot ai ranî hoafî ra hîmborîyu haya afîndî hohoanîmomayu. Nga asu sapo ai nîmoamo ranîfîhî dûkare dabarîmefîyuwambo asu nindou afîndî ai-babîdîmbo nîmareî masahûsî ranîmbo ai hoafîyuhû yahuya, “Ahandî hohoanîmo sînggu-ndundî,” mehu. ¹⁰ Ranîyu asu ai nindou ahandî hoarehî ratûpurîyomo-rundeimbî ranahamumbo Sonîndî mbîro kîkîrîhefimbo hoafîmepura ai homo karabus-ambe-ahîndî mbîro kîkîmarîhauwurî. ¹¹ Ranîyomo ai ahandî mbîro ra pretî-mayo ranîwamî nandu sowandûmo hîfomo nîmorehî nîmorî-mayo ranahambo masabudoa ahandî hondî sowana semîndî maho. ¹² Ranîyomo asu Sonîmbo sînggururû-rundeimbî ranai homo ahandî fi nîmoko sowaründûmo homo hîfîkarîwurî houmbo asu ai homo Sisasîmbo hoafîmemondo.

*Sisas ai 5,000 nindou sesî masagadûrî
(Mak 6:31-44; Ruk 9:10-17; Son 6:1-13)*

¹³ Sisas ai Son ramefîyu hoafî ra hîmborîyu haya, ranîhûnda botambe farîfî haya moanî aimbo nindou kîkîfoefe-koatereandî hîfînî mahu. Nindou bîdîfirî ai Sisas ranînî mahu hoafî ra hîmborîyeî hehi asu ai ahei ngoafî hînîngîrîhi hehi moanî hîfî nafî sînggumarîhorî hei. ¹⁴ Sisas ai botambeahîndî kusîfoendane asu nindou afîndî ranai gudihî menjorowa hoeireandûrûhî aheimbo ngusûfo afîndî hîpoamborandûrûhî ahei anjûnî ra aboedîmarearû. ¹⁵ Mamî ranî nîmbî hoafombo ahambo sînggururû-rundeimbî-memo ranai ahambo-so homo tûkûyafu hoafîyomondowohû yahomoya, “Ndanana nindou koate-reandûhane, nga ndeara hûfîhamîndî hûrîmîndûhane. Nga se nindou ranaheimbo koarîhawandûranî

animo ai ngoafina nimai ahei sesi kokofefembo ndambeyahindi,” mehomondamboyu. ¹⁶ Asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ai ngiri botindahi hehi sesi kokombo ragu ngei. Nga seanimo sishamundihorari sesi ra ai sesimbo dabuduri!” mehuamboemo. ¹⁷ Asu ai simbori hoafiyomondowohü yahomoya, “Roana hondahüfeimbi (5) bret anemo asu kini akidou yimbu-anafani rani yangirane sahumindfimboayefi,” mehomondamboyu. ¹⁸ Asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Refe ana ndühi wambo sowana sesi ra sowandümo sifomo,” mehu. ¹⁹ Raniyu asu ai nindou afindi ranaheimbo wohiwami nimandei mehua mamarei. Raniyu asu ai mamihondahüfimbibreti-memo raniyomo asu kini akidou yimbume faniraniyafani ra semündü haya sunambe himboyu hafuhi Godimbo hihifimari. Refi mbura ai breti-mayo ra hifitire ahambo sünggururü-rundeimbimbo masagapura asu ai nindou afindi ranaheimbo yimbumarunduri. ²⁰ Munguambo nindou ai sesi ra sahüsimbo ndeara nafimarhümüdi. Raniyomo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai sesi moani bode megoro ra 12 wamburi tükufimbi masowandümo. ²¹ Nimorehi, nimori akidibou tapuife-koate nindowenihi yangiri sesi ra masowasümo ranana ai 5,000 nahurai nindowyomo masowasümo.

*Sisas ai Gariri kurihoe hangifo süngu nimoamo putapimayu hüfu
(Mak 6:45-52; Son 6:16-21)*

²² Raniyu Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbimbo botambe fandafu houmbo se-boatei Gariri kurihoe rani goesürüni ngomo mehuamboyu asu ai nimorehi nindowenihi ahei worinambo koarhefendurimbo mehu. ²³ Ai aheimbo koarhenduri haya hifi wafuwami ahand-amboani mahafu Godimbo didibafifendombo. Ndeara nimbai akimiyowohüyo asu Sisas ai moani ahand-amboani hamindi ranuhi manügu. ²⁴ Asu rani-simboani bot ai ndeara anguni hoe mbusümondühi weri ra hangifoani sifohiyoy asu hoe ranai fandihoyohü bot ranahambo semindi pire semindi pire randühi maho. ²⁵ Raniyu asu Sisas ai si hoafombo ahambo sünggururü-rundeimbi ranhamumbo-so hoe hangifo süngu putapiyu hüfu tüküme fiyu. ²⁶ Asu ai ahambo hoeirüwura hoe hangifo süngu putapimayu hüfuwa hihamindariyomondühi yhimboyondühi yahomoya, “Rani-moatükunirana yifafane,” mehomo. Raniyomo ai yhimbombo hisheimemo. ²⁷ Asu Sisas ai mamihari hoafi ningoambe hoafi karhoeihiyahuya, “Se nginindi nngomo, roanahi nda, nga se yhimbondimboemo!” mehupuramboemo. ²⁸ Raniyu asu Pita ai ahambo hoafiyundühi yahundoya, “Adükari, anihondü sendafühi ana, wambo hoafiyafindira ro sishambo sowana hoe hangifo süngu putapinda dügi,” mehundo-amboyu. ²⁹ Asu Sisas ai Pitambo hoafiyundowohü yahuya, “Se mborai sühüfi,” mehundo-amboyu. Raniyu asu ai botambeahindi tüküfi haya Sisas sowana hoe hangifo süngu mahüfu. ³⁰ Nga asu ai weri ra hoeireandan mayowamboyu nginindi hamindimayoya yhimboyuhü ndeara himoni tiporikomefiyu hanu. Raniyu asu ai heiyuhü hoafiyuhü yahuya, “Adükari, se wambo aboeda farihawandiri!” mehundo-amboyu. ³¹ Raniyu asu Sisas ai nimai mamihari warifi hu kikihirümdühi hoafiyundühi yahuya, “Sihafi anihondümbofe ra akidou ane. Se nimboe hohoanimo yimbumbomarowanda?” mehundo. ³² Asu ai yibobo botambe kefoeneandühimboyo asu weri ai afurimareandi. ³³ Raniyomo asu nindou botambe mamarimo ranai Sisasimbo Adükari hondani yahomo hohoanimoyomondühi yahomoya, “Awi seana moani Godindi Nimori hond-anafi!” mehomondo.

*Sisas nindou afindi Genesaret hifihündi angüni aboedimareanduri
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Ai botambe kurihoe ra barihomo hou homo Genesaret hifambe tüküme fundi. ³⁵ Raniyei asu nindou rani hifihündi ai Sisasimbo fihirimarhorari. Raniyei asu

nindou ran+hündambo-maye ranai ngoafi daburi wakimareandi ranaheimbo Sisas tüküfimboani hoafi ra hoafüh+mar+hündi. Raniyei asu nindou ranai angünümboyeimbi ranaheimbo fufurühümüdi-hündür+ mafand+hindi Sisas sowana. ³⁶ Raniyei asu nindou angünümboyeimbi ai moani Sisas+ndi hoeari ranahambo sünd+fimbo hoafimehüdo habodei. Raniyo asu ai rani hoeari ahandi ra sünd+hindühi ahei angüni ra muṅguambo aboedimehindi.

15

*God ai amoa mam+yei ah+nümbi hohoanimo hif+nambomareandi
(Mak 7:1-13)*

¹ Raniyo asu Farisi nindouyomo asu ah+nümbi hohoanimo yamundu runde-imb+yomo ranai Serusarem ngoaf+hündi botiyafu houmbo sinimo Sisasimbo-so tüküyafu hoafiyomondühi yahomoya, ² “Asu nimboe shafi süngurunini-rundeimbi ranai horombo y+hoefi amoa mam+ ai ahamundi hohoanimo yamunde shai mamaro ra süngufe-koateayomoa? Aiana moai ndoru koadürü refe-arandi süngu ahamundi war+ ra popoair+hoemo mburu sesi ra sowasümo rundi,” mehomondamboyu. ³ Asu Sisas ai simbor+ ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Asu se nimboe God ai hoafiyumbi hoafi ra ndofe süngufe-koate moani shamundi yamundife hohoanimo rani-süngu yangiri sünguru homoa? ⁴ Sapo God ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Se shafi meapembo ahinindafühi fand+hawapiri ndandi.’ Asu ‘Nindou düdi ai ahandi hondafindambo hoafi moaruwai hoafinduan+ ana, nindou ranahambo hifokoeffimboane,’ mehu. ⁵⁻⁶ Nga asu se hoafiyomo rundühi yahomoya, ‘Nindou mam+ ai kaki napo moatükun+ hondafindi ahafembo far+hefepiri+imbo asihendi ana, ai ahafembo hoafinduh+ animboya, Rani-moatükun+ ranana ro Godimbo mas+heheandane ehu ana, asu ai ahandi hondafindambo raninambo ngiri fand+hepiri,’ yahomo arund. Rani hohoanimo süngu ana, asu se God+ndi hoafi ra mbahiri+haundühi moani shamundi yamundife hohoanimo rani-süngu yangiri sünguru homondühanemo. ⁷ Awi seana nindou yimbu yafambeimbanemo! Aisaia ai an+hondümboyu shamumbo horombo hoafiyuhü yahuya,

⁸ ‘God ai yahuya, “Nindou ranai wambo yafambe ranambo Adükarani aseindiri, nga asu ngusüfoambe ana moai wamboso akim+yo, nga angunanendüri.

⁹ Ai nindou-yomondi ah+nümbi hohoanimo ranahambo bokari+hehindühi yangiri hoafiyehüya, ‘Ndanana God+ndi hoafane,’ masei.

Raninambo ai wambo ndüri adükarümbani, mbisahündiri+imboyei,” ’ ’ mehu.
Aisaia 29:13

*Ninemoatükun+ nindoumbo rareanda nindou ai moaruwai hohoanimoyei ar+hündi
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Raniyu asu Sisas ai nindou af+ndi ranaheimbo mborai yahundüri haya hoafiyundüri+ yahuya, “Se hoafi ndanahambo himbor+ndei hehi fifir+ndi+hindi.

¹¹ N+ne-moatükun+ nindou ranahandi yahamo ahano ranaiyopoani nindou ranahambo rarerani ai moaruwai hohoan+mombi nindouayu God+ndi himboahü. Nga n+ne-moatükun+ ahandi yahamo naf+poedi tükefeyo ranane rarerani ai moaruwai hohoan+mombi nindouayu God+ndi himboahü,” mehundüri. ¹² Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ahambo-so homo hoafiyomondowohü yahomoya,

“Awi se moai fifirowandiyo, Farisi ai se rani hoafi hoafimayafi ranimbo himbor+yomo houmbo ahamumbo ngusüfoambe moaruwaiarapuri rana?” mehomondamboyu.

¹³ Asu Sisas ai simbor+ hoafiyuhü yahuya, “Muṅguambo mangir+ wandi Ape sünambe amaru ai hifife-koatemayu ranana fir+bad+ hefemboane. Farisi ai nindou yahurai anemo. ¹⁴ Se ahamumbo hohoanimoyopur+poani. Nindou ranai ana himboatihari

nindou anemosi, nga himboatihari bodimondambo nafi nafuimbo yahomombo-anemo. Nga asu himboatihari ngorü ai himboatihari ngorumbo nafi nafuiarüri ana, yibobo hoeapoarambe pindamboyanani.”¹⁵ Nga asu Pita ai hoafiyundühi yahuya, “Awi se yihoezimbo rani kafeefe hoafi ra fifiro hoafiyafimuni,” mehuamboyu.¹⁶ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Awi se-amboani rani-moatükuni ranahambo awi fifirife-koateyomoa?”¹⁷ Muᅅgu moatükuni yahamo nafi ahanu ana, asu rani moatükuni ranai hani bodoambe tüküfeyoani ahandi fi ranambe hasifi tüküfihane. Se ra moai fifirundi-yo?”¹⁸ Nga asu nine-moatükuni ᅅgusüfoambeahindi hohoanimo haya yahamo nafi tükefeyo ranane ai nindou ranahambo rarerani asu ai moaruwai hohoanimo nindouayu Godindi himboahü.¹⁹ Nindou ranahandi ᅅgusüfoambeahindi nine-moatükuni hohoanimo tükefeyo ranana, sapo nindou ngorumbo hifokoefe hohoanimo, nimorehi sisihimu, nindowenih birabireimbi hohoanimo, hühbühüni hohoanimo, tikai hoafi, asu bodimondambo moaruwaimbofe hoafi ranane.²⁰ Rani-moatükuni ranane nindou rarerani asu ai Godindi himboahü moaruwaimboareri. Nga asu nindou ai waripopoi hefe-koate asesu ana, rani-moatükuni ranai ᅅgiri nindou ahambo randeandani nindou ai moaruwai hohoanimo nūᅅgu, nga wani,” mehu.

*Nimorehi mamai ai Sisasimbo anihondümbomareri
(Mak 7:24-30)*

²¹ Sisas ai ranühinda botifi haya Tair Saidon ᅅgoafi anambafe hifi ranikimi mahüfu.²² Nimorehi mamai Kenanihündi ai rani hifihi nimar hayamboyo Sisas sowana sini puküna hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, Defitindi Ahuiri, se wambo hipoamborowandiri. Wandi nimorehi nimorindi flambe moaruwai nendi ranai nimarindo hayamboane asu ahambo fi ra moaruwai mamikarandi,” mehondo.²³ Nga asu Sisas ai nimorehi ranahambo moai hoafi akidou-amboani kareandi. Asu ahambo süᅅgururü-rundeimbi ai hoafiyomondo hoanᅅgomondühi yahomoya, “Se nimorehi ranahambo koarihawanda mbiho! Ai sihefimbo süᅅgu süᅅguramuni hoanᅅgohane rani-moatükuni ranahambo himboso papara hoanᅅgo,” mehomondamboyu.²⁴ Asu Sisas ai ahamumbo simbori hoafiyupurühi yahuya, “God ai wambo Israer nindou sipsip nahurai ranaheimbo sowanamboyu yangriyu farihendürimbo koamarihendiri.”²⁵ Nga asu nimorehi-mayo ranai sini Sisasindi yirikimi peyo nimar hoafiyowohü yahoya, “Adükari, awi se wambo farihawandiri,” meho.²⁶ Asu Sisas ai ahambo hoafiyuhü yahuya, “Awi niori akidibou-yafemayo sesi ra semindi hefe yaforimbo pife ana, aboedi hamindiyopoani,” mehu.²⁷ Asu nimorehi ranai hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, ranana anihondanesi. Nga asu yafori ranai-amboani sesi fu ra fondi waminindi ahandi afindandimayo ra peyoani sesowohane,” mehuamboyu.²⁸ Raniyu asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyundühi yahuya, “Nimorehi, sihaf anihondümbofe hohoanimo ra adükari hamindane. Nine-moatükuni ro sihambo refembo se hohoanimoayafi ranana sihambo randiheaninimboyahi,” mehundo. Raniyo hoafi niᅅgoambe ahandi nimorehi niori-mayo ranai aboedimayo.

Sisas ai nindou afindi aboedimareari

²⁹ Raniyu asu Sisas ai ranihünda botifi haya Gariri kurihoe-mayo ranikimi mahu. Ai hu haya hifi wafu-mayo raniwami farifi hafu mamaru.³⁰ Raniyei nindou afindi hamindi ranai nindou tinar moaruwaimbi, himboatihari, nimar titirinambo yangri hahabudimbi, hoafi-koate, asu bidifiri amuri mamikarambo anᅅgünümbi ra muᅅgu aheimbo sahümündihündüri Sisas sowana mahei. Ai hei Sisasindi yirikimi hinᅅᅅgimarhindüramboyu asu ai aheimbo aboedimareari.³¹ Asu nindou afindi hamindi ranai mahepünimehindi hoafi-koatemayei ranai wataporiyei, nimar

yangiri nimateimbi ai aboediyei, tinarai moaruwaimbi ai hahabodei, himboatihari ai himboariyei raraomarihunda horihi hehi. Raniyei asu ai Israeriyei God ranahambo Adukarani sei hoafimehundo.

*Sisas ai 4,000 nindoubo sesi masagaduri
(Mak 8:1-10)*

³² Sisas ai ahambo sungururu-rundeimbimbo mborai yahupuri huruhepuru haya hoafiyupuruhi yahuya, “Ro nindou ndanaheimbo hipoamboarharu sapo ai ndanuhi ro babidi ngimi si nimateimbo asu sesi-koatemayei-ambo ai sesimbomayo ra. Ro aheimbo sesi segoduri-koate koarhefendurimbo ana moeisahi. Asu ai ngoafina ngehunda nafini himboawurindeimboyei samboanahi,” mehuamboemo. ³³ Asu ahambo sungururu-rundeimbi-memo ai dudururuhi yahomoya, “Asu sihiri daguda sesi afindi yahurai ndare nini kikefoefe-koateyowohu nda ndahumindeti hohu nindou afindi ranheimbo sesi ra mandahundura?” mehomondamboyu. ³⁴ Sisas ai dudureapuruhi yahuya, “Se bret ra nungunimbiyo sowandumomomoa?” mehupuramboemo. Asu ai simbori hoafiyomondowohu yahomoya, “Bret 7 anemo asu kini akidimondou-anemo,” mehomondamboyu. ³⁵ Raniyu asu Sisas ai nindou afindi ranaheimbo hifini ninouyei mehundura asu ai mamarei. ³⁶ Sisas ai bret 7-yomo asu kini akidibou-memo raniyomo ra semundu haya, Godimbo hihifiruri mbura, hifitire ahambo sungururu-rundeimbimbo masagapura asu ai nindou afindi-mayei ranaheimbo yimbumarunduri. ³⁷ Nindou ai sesi ra sahüsi nafirihumundihiyeyi asu sesi wamburi 7 ranai bode mengorowa ahambo sungururu-rundeimbi ai fufumarundimo. ³⁸ Nindou ai sesi masahüsi ra nimorehi niori akidibou kameihi tapui-koate nindowenih yangiri ana 4,000 nindouyomo. ³⁹ Raniyu refi mbura Sisas ai nindou ranaheimbo koakorhenduri haya asu ai botambe farifi haya Magadan hifina mahufu.

16

*Hepunifeimbi moatükuni sunambeahindi hoeifembo hoafimemo
(Mak 8:11-13; Ruk 12:54-56)*

¹ Farisi asu Sadyusi nindou ai Sisasimbo refi hoeifimbo yahomo houmbo ahambo-so tukumefundi. Ai hepunifeimbi moatükuni sunambeahindi nginindi rarowanda hoeindihu yahomo houmbo hoafimemondo. ² Nga asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhu yahuya, “Hufihamindi ai hurimindih sünü hamburi aboedi kakirandani se yaru hoafiyomonduhiya, ‘Hapoana ngiri hoendo, nga yahimo aboedi ningomoe,’ yahomonduhanemo. ³ Asu siambeahi se yaru hoafiyomonduhiya, ‘Hapoana hoewerindimboe, nga hoenimbaniyowohu asu sünü anüsahayo,’ yahomonduhanemo. Yini, se ana sunambe nine-moatükuni tükefeyo ranahambo ndoru hoerunduhimboya, ‘Rani-moatükuni ra randifemboe,’ yahomonduhanemosi. Nga asu se ana nine-moatükuniyo hapondanambe tükufemboayo ranahambo moai ndoru fifirundi. ⁴ Moaruwai hamindi hondü nindou anei hapondanambe aniboadei! Godimbo hohoanimo-koateyeimbi nindou ra ro hepunifeimbi moatükuni nafuimbo dudyahindiruhiyeyi, nga ro ngiri sheimbo rani-moatükuni ra nafuindahanduri. Rani-moatükuni ana ndearamboyo sheimbo horombo Sona ai nafuiyunduri masagaduri rani yangiri hoeindihimboyei,” mehupuri. Raniyu asu ai ahamumbo yare hinngirepuru haya ndamefiyu.

*Farisi asu Sadyusi nindouyomondi fufudigoyorandeimbi moatükuni yis ranahandi
kafoefoe hoafi
(Mak 8:14-21)*

⁵ Sisasimbo sungururu-rundeimbi ai Gariri kurihoe ra barihomo gogoanini mahomo, asu ai moai bret sowandumo, nga mitanimarundumo. ⁶ Raniyu asu Sisas

ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Farisi asu Sadyusi nindou-yomondi fufudigoyo-randeimbi moatükunî yis ranahambo awi se hîbadumbo,” mehu. ⁷ Ranîyomo asu ai ahamundihoari simborî hoafiyomondühî yahomoya, “Ai ra-mehu awi sapo sîhîrî bret semîndî sîfokoate-mayefî ranîmboyumunî yare hoafîmemunî,” mehomo. ⁸ Sisas ai nîne-moatükunî hoafî ai wataporî mboarundî ranahambo fîfîreapuri. Ranîyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Se sîhamundi anîhondumbofoe hohoanîmo ra akîdou safane! Se ra nîmboe sîhamundihoari wataporîmboarundî bret semîndîkoateayefî yahomo houmbo rana? ⁹ Awi se fîfîrundai? Sapo ro hondahûfeimbi bret hîfîtirîhe heheya 5,000 nindoumbo yîmbumarîheandî ra se hohoanîmoyomondai? Asu nîngunûmbî wambûrîyo se wambûrîhîru manindunda? ¹⁰ Asu bret 7 ranîyo 4,000 nindoumbo hîfîtirîhe maseheandambo asu se wambûrî 7 wambûrîhîru manindundî ra fîfîrundai? ¹¹ Awi se ra nînînguyafumboyomo fîfîrîfe-koateayomo rana? Ro ana moai sîhamumbo bretîmbo wataporîmborîhapuri, nga wanî. Ro ana Farisi asu Sadyusi nindou-yomondi fufudigoyoweimbi moatükunî yis ranahamboyahî awi hîbadumbo masahî,” mehu. ¹² Ranîyomo asu ahambo sünggururü-rundeimbi-memo ranai ngusûfo masowandûmo Sisas ai fufudigoyo-randeimbi moatükunî yis bretambe pefe arandî ranahambo se hîbadumbo yahumboyupoanî, nga Farisi Sadyusi nindou-yomondi yamundîfe hoafî hohoanîmo ranahamboyu hoafî mayu.

Pita ai Sisasîmbo Kraisani mehu
(Mak 8:27-30; Ruk 9:18-21)

¹³ Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi babîdî Sisaria Firipai hîfîna homondühîyomo asu ranî-sîmboanî ai ranahamumbo düdufi hoafiyupurühî yahuya, “Nindou ai Nindou Hondü ranahambo düdi sei hoafîyeihîyeia?” mehupuramboemo. ¹⁴ Asu ai simborî hoafiyomondühî yahomoya, “Bîdîfirî ai seiya ‘Son sapo nindou hundûrarü-randeimbiimbeyu,’ asu bîdîfirî ai ‘Seremaiambeyu’ asu ‘Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbi mamîimbeyu’ asei,” mehomo. ¹⁵ Ranîyu asu Sisas ai düdureapurühî yahuya, “Asu sîhamundihoari ro nindou dîdîyahî se nînguru hohoanîmoyomondühîyomoa?” mehupuramboemo. ¹⁶ Asu Saimon Pita ai simborî ahambo hoafiyundühî yahuya, “Seanafî Kraisayafî.* Seana God sapo yangîrî koadürümbo nîngumbû-mayu ranahandî Nîmor-anafî,” mehundo-amboyu. ¹⁷ Asu simborî Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Saimon, Sonîndî nîmorî, se hîhîfî-hîhîfîndafî! Ranî hoafî ra moai nindou hîfî ndanühînda ranahandî-mayo tüküfenîni, nga moanî wandî Ape sünambe amaru ahandîhoari sîhambo masaganîni. ¹⁸ Nga sîhambo ro hoafehanîni nda, se Pita-anafî. (Ndürî Pita ana Grik hoafînambo nîmoei yîtîfo ane). Asu nîmoei yîtîfo ranîwamî anîmbo ro wandî nendî gugurîndîhearümboyahî. Rananîmbo asu ngîrî yîfîmbo ngînîndî amboanî wandî nendî ranaheimbo hîfînambondeandî. ¹⁹ Rananîmbo asu ro sîhambo God ngînîndî sünambe hîfîndarandî ranahandî yîpurî ki ndahanînimboyahî. Nîne-moatükunî hîfî ndanühî se pararowandî ranana asu God ai-amboanî sünambe pandeambui. Asu nîne-moatükunî hîfî ndanühî se tirîhoefî asîhoefî ana, asu God ai-amboanî sünambe tindîhai dîgembui,” mehundo. ²⁰ Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi-mbo nindou amurambo yowanî Krais anî yahopoanî yahu haya hoafîmepurî. Sisas ai ro yîfînda mbundîha botîndaheamboyahî yahu haya hoafîmayu ranîmbo.

Sisas ai yîfîndûmbui mehu
(Mak 8:31-9:1; Ruk 9:22-27)

²¹ Mamî ranî-sîmboanî Sisas ai piyu haya ahambo sünggururü-rundeimbi-mbo nafuimefoepurî ai Serusarem ngoafînambo mbûhuwamboane. Ndanühîndambo

* **16:16:** Ndürî Krais ranana nindou God ai nindoumbo aboedambo-fendûrambo adûkarî bogorîmbofembohînda kamafoarirî ani.

bogori nindou, bogori Godimbo sesi s'hou-rundeimbi nindou asu ahinümbi ho-
hoanimo fifirundeimbi-yomondi-mayo afindi tinirifo tükufendombomayo rana-
hambo hoafimayu. Ai yare nafuiyupuri hoafiyuhü yahuya, "Nindou ranai wambo
hifokoandu ndr'imboemosi, nga asu ngimi si süngunambo asükainda ro yangiri
botindaheamboyahä," mehupuri. ²² Ranıyu asu Pita ai ahambo ngorükimi serümündü
hu hinıngiriri haya nginındi hoafiyundühi yahuya, "Adükari, ranı-moatükunı ra
se yowanı s'hambo yahurai tükündıfeninımböe, nga yowanı," mehunduamboyu.
²³ Asu Sisas ai hıhıri fi nüngumbo Pitambo hoafiyundühi yahuya, "Satan, se wambo-
sowahındi andai ragu biyafö! Awi se wambo nafı gürarowandıri. Awi se
sıhafı hohoanımoayafı ranana Godındı-mayo sowandıfımbö-yafıpoanı, nga ranana
hıfınındi nindou-yafe-mayo masowandıfi," mehundo. Ai munğambo ahamumbo
hoafiyupurühi yahuya, "Nindou dıdıyei ai wandı süngu hombo hohoanımondeihı
ana, asu ai ahei hohoanımo ra hıfınambondıhi hehi nımı keimbi karıhendıfeimbi fıhi
yıfımbö noundahi hehi munğambo si aho ra wambo süngumbırihindıramboane."

²⁴ Ranıyu asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo
hoafiyuhü yahuya, "Nindou düdi ai wandı süngu hombo hohoanımoayu ana,
ai moanı ahandı fımbö hıfınamböde haya nımı keimbi karıhındeimbi fıhi
yıfımbö nounde wambo süngundandıri. ²⁵ Nindou düdi ai ahandı fı ranahambo
aboedambofemböhünda ahandıhoarı kıkıharamüdü ana, asu ahandı fı yangiri
nıngombo awandhoemboe. Nga asu nindou düdi ai wambohünda ahandı fı ra
moanı yare hohoanımo-koate hinıngıreandı ana, asu ai süngunambo ahandı fı
yangiri nıngombo ra gedühi nıngomböe. ²⁶ Asu nindou düdi ai hıfınındi moatükunı
munğambo ra semündü hıfanda huhü asu ahandı fı nıngo awandıhoeihı ranana
ahandı munğ moatükunı nüngunde nindou ranahambo mafandıhera? I ra
wanı! Nindou mamı ai nıni-moatükunınambo sısemandındı ahandı yangiri nıngo
hohoanımo ra hıhıri fe semındımböhünda? ²⁷ Nindou Hondü ai ahandı Afındandı
hımböamupuımbörandeimbi moatükunı ranı mbüsümo ahandı sünambeahındı
nendi-memo ranı-babıdımbö ndeara akımı kosımbö yangıranı. Ra-sımböanı
asu ai kusühi nindou dıdıyei nıne ratüpurı ramarıhindı ranı sımogodühi takıni
dagadürümbui. ²⁸ Ro sıhamumbo anıhondümböanahı hoafehapurı nda, nindou
ndanühi anıboadei nda bıdıfıri ai ngıri yıfındeı, nga nıboadeimbo Nindou Hondü
ranai bogori nindoumbödüfi akusu ra hoeındıhorımböyeı," mehupuri.

17

Sisasındı fı ra ranıpoanımbö hımbömayö (Mak 9:2-13; Ruk 9:28-36)

¹ Refe haya 6 si ranai howane, asu ranambe Sisas ai Pita, asu Sems Son apodoho rana-
hamumbo sepurümündi haya hıfi wafu nımoamo hamındı-mayo ranıwanı moanı
ahamund-amboanı mahafömo. ² Asu ai hımböyomöndane ahamundı hımböahü Sisas
ai moanı ranı-poanımbö fı tükümeferö. Ranıyo asu ahandı ngüsümböarı ranai
hıfıhamındı nahurai sısıngarambö randühiyo asu hoearı magüdeandı ranai si nahurai
kıfohi hamındı tükümeferö. ³ Ranıyömo asu ahambö süngururü-rundeimbi ngımı-
memo ranai Moses Erasıa ai Sisas babıdımbö wataporımemönda hoeımarüpurı.
⁴ Ranıyu asu Pita ai ranımbö Sisasımbö hoafiyundühi yahuya, "Adükari, awı aböedı
safanefı sıhıri ndanıhi sühıfi anımböefı! Se refembö hohoanımoayafı ana, awı
ro dago ngımı hüründıhapurımböyahı, sıhambö mamı, Mosesımbö mamı, asu
Erasıambo mamı," mehundo. ⁵ Ranıyo asu Pita ai hoafiyuhü nüngü ane kıfohi
sıngarambö-randeimbi mburüngai ranai ahamumbo gabudımafoareapurı asu hoafı
mamı ranai mburüngai-ambeahındı tüküfıhi hoafıyowöhü yahöya, "Nindou ndanana

wandî nîmorî hondü ro ahambo ngusüfo parîhineimbani. Ro ahambo siaoyamboanahî, nga ahambo hîmborîndîmondo,” meho. ⁶ Sisasîmbo sünggururü-rundeimbî-memo ranai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo yîhîmboyomondühî hîfîna hîfambe mbîro pütapîmemo. ⁷ Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo-so süni sündiapurühî hoafîyuhü yahuya, “Boteyafu. Se yîhîmbondîmboemo,” mehupuramboemo. ⁸ Ranîyomo asu ai mbîro faründümo hîmboyomondane moai didî ai ranühî nünggu, nga Sisas ai yangîrî manünggu. ⁹ Ranîyomo asu hîfî wafu-mayo ranî-wamîndî hîfîna hanîmondühî nafîna Sisas ai ahamumbo yowanî hoafî hoafîyupurühî yahuya, “Yowanî se nindou amurambo hoafîndîmboemo sapo nîne-moatükunî tüküme Feyoa hoeimarundî ranahambo. Nga ranî-moatükunî ra moanî rande yagodi ngombo Nindou Hondü ranai yîfîhündî botîfiyu-ambe tükümbîfeyo-wamboane,” mehupurî. ¹⁰ Ranîyomo asu ai sîmborî ahambo düduyafundowohü yahomoya, “Asu nîmboe ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî ai hoafîyomondühîya Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî Eraisa boatei tükümbîfiyu-wamboane mehomoa?” mehomondamboyu. ¹¹ Asu Sisas ai ahamumbo sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Yîni, anîhondane Eraisa ai boatei tüküfi muṅguambo moatükunî ra ai nafîyîmîndî sîhefemboani. ¹² Nga asu ro sîhamumbo hoafehapurî, Eraisa ai ndeara tüküfimboani, nga asu nindou ai moai ahambo ndorîhorî fîfirîhorî. Nga asu ai moanî ahambo ai hohoanîmoayei ranî-süṅgurîhorî mamîkarî moatükunî raraoarîhorî hei. Mami ranî-süṅgumbo anîmbo Nindou Hondü ranahambo amboanî randîhorî moaruwaimbo-ndîhorîmboyei,” mehu. ¹³ Ranîyomo asu ahambo sünggururü-rundeimbî ai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo ai Son sapo hundürüa-randeimbî-mayu ranahamboani wataporîmboaramunî mehomo.

*Sisas ai moaruwai nendî nîmorî akîdoundî fiambeahîndî hemafoareandî
(Mak 9:14-29; Ruk 9:37-42)*

¹⁴ Asu ai nindou afîndî meṅgoro ranaheimbo sowana homo tüküyafundane, nindou mamî ai Sisasîmbo-so tüküfi hu yirî yimbu pusîreandühî hoafîyundühî yahuya, ¹⁵ “Adükari, awi se wandî nîmorî ranahambo hîpoamborîworî! Ai ana wunünümboyu randühî ranani asu ahandî fi moaruwai tüküfîhî hîmboawuwure piyu arandî asu ai afîndîmbo haiambe piyu asu hîmonî piyu arandî. ¹⁶ Ro sîhafî süṅgurunîni-rundeimbî-memo ranahamumbo-so sahümîndî mahahî, nga asu ai ngîrî ahambo aboedîndüwuri,” mehundo-amboyu. ¹⁷ Ranîyu asu Sisas ai nünggumbo hoafîyuhü yahuya, “Awi nindou se ana anîhondümbofe hohoanîmo-koateayei hehi hohoanîmo ndofe kife-koate nindou-anei. Nüngunîmbîmbo ro se babîdîmbo manîmboahî rana? Nüngunîmbîmbo ro ra awi hîpoambomandîheandüra? Ndühî se nîmorî ra wambo sowana sahorîmîndei sühüsi,” mehündürî. ¹⁸ Ranîyu asu Sisas ai moaruwai nendî nîmorîmayu ranahandî fiambe mamaro ranahambo andai ragu hafî mehundoa asu ai nîmorîndî fiambeahîndî kosîfoai haya ragu mahoa, asu mamî ranî-sîmboanî hamîndî nîmorî ranai aboedîmayu. ¹⁹ Ranîyomo asu Sisasîmbo sünggururü-rundeimbî ai ahambo-so ai yangîrî tüküyafu düduyafu hoafîyomondowohü yahomoya, “Nîmboe asu ro moaruwai nendî ranahambo raguanambofe-koatemayefa?” mehomondamboyu. ²⁰⁻²¹ Ai sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Nîmboe sapo se ranî-moatükunî refe ranahambo anîhondümbofe akîdou yangîrî-memo ranîmbohündâ se ngîrîndîmo. Ro sîhamumbo anîhondümboanahî hoafehapurî nda, sîhamundî anîhondümbofe hohoanîmo ranai akîdou hambomo hoarî yahurai-ayopurî ana, asu se nîngomombo hîfî wafu ndanahambo ndühündâ firîhoefî hawa gogu ranühî hafî nîmarîfî ehomo ana, ra ai ngomboe. Asu se nîne-moatükunî refembo ra ngîrî sîhamumbo tîṅîndapurî, nga se moanî raranî-moatükunî ra randumboemo!” mehu.

*Sisas ai asükaiyu sapo ai yîfîmboayu ranahambo wataporîmbomarandî
(Mak 9:30-32; Ruk 9:43-45)*

22-23 Sisasimbo sünggururü-rundeimbi ai-babidi Gariri hifambe guguriyafu mburumbo ai hoafiyuhü yahuya, “Nindou Hondü ra ndeara nindou ranahamundi warühifembo yangirani, nga ahambo hifokoanduwurimboemo. Nga asu ai randifi haya süngunambo ngimi si yagudi mbunda yangiri botindüfimbui,” mehupuramboemo. Raniyomo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai afindi hohoanimomemo.

Sisas ai Godindi wori ranahambohünda kaki masihendi

24 Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi babidimbo Kaperneam ngoafihü tüküyafundane, Godindi worimbohünda nindou takis kaki sowandümo-rundeimbi ai Pitambo-so tüküyafu düduwurühi yahomoya, “Sihafi yamunde-randeimbi nindou ranai Godindi worimbo takis kaki ra sihendai?” mehomondoamboyu. 25 Asu Pita ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Yini, ai sihendisi,” mehu. Asu Pita ai worambe tüküme fiyua, Sisas ai rani hoafi boatei düdufihü yahuya, “Saimon, se sihafi hohoanimo ra nünghu-nahuraiyo-a? Hifi ndanühündambo bogori nindou ra dadimayoyo mamikarambo takis ra sowandümo arunda? Ai ra nindou mamirani sirimayei ranahei-mayoyo asu nindou amuriyei-mayoyo sowandümo arundi?” mehuamboyu. 26 Asu Pita ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Nindou amuriyei-mayo,” mehuamboyu. Raniyu asu Sisas ai asukaiyu hoafiyuhü yahuya, “Refe anasi, nindou mamirani sirirani kaki ra sihefepoanisi, nga moanimboane. 27 Nga asu sihiri takisimbo kaki sihefe-koateayefi ana, sihefimbo yiboaruko-ndihimunimboyei. Nga se ngafi Gariri hoe ranambe batüründandani kini weangurühi hürarhoefi ranahandi yahamo himbondafani kaki ngüsarimboe. Ranana wangei Godindi wori ranahambo kaki sihefembohünda ndearane. Rananimbo ndowandifi hawa ahamumbo dabapuri sihehi takisimbo sihefembohünda,” mehu.

18

Nindou düdi God nginindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondayua
(Mak 9:33-37; Ruk 9:46-48)

1 Mamirani simboani ahambo sünggururü-rundeimbi-memo ranai Sisasimbo-so tüküyafu düduyafu hoafiyomondowohü yahomoya, “Nindou düdi God nginindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondayua?” mehomondamboyu. 2-3 Raniyu asu Sisas ai nimori akidou serümündü ahamundi mbusümo hinngiriri haya hoafiyuhü yahuya, “Ro sihamumbo anihondümboanahi hoafehapuri nda. Se hihirife nimori akidou ndahurai tüküfekoateayomo ana, asu se ngiri God nginindi hifandarandi ranambe keboundi. 4 Nindou düdi ai moani ahandi fi hifinamboreandühi nimori akidou ndahurairayana, nindou ranai God nginindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondü tükündüfimbui. 5 Nindou düdi ai wambohünda nimori ndahuraimbo amboani hohoanimoayundüri ana, asu ai wambo amboani hohoanimoayundürihani,” mehu.

Moaruwai hohoanimo ana nindouyafe niñgo hohoanimo ranahambo moaruwaimboreandühane
(Mak 9:42-48; Ruk 17:1-2)

6 Nga asu nindou düdi ai nimori akidibou mamirani ndahurai wambo anihondümboareandiri ranahambo randeandanini nimori ranai moaruwai hohoanimo süngwareandi ana, awi nindou ranahambo nimoei hondü ra kife mburumbo ahandi amindasümoambe foefendo hefe siriwara hohoeambe safoefimbo ra aboedane. 7 Hifi ndanühi moaruwai moatükuni afindi rareandanini nindou moaruwai hohoanimo yei arihündi. Anihondane hohoanimo ra tükündife gedühi yagodombosi, nga hipoanimo embou-anei nindou ranai rarhindani moaruwai hohoanimo ra tüküfe arandi. 8 Sihafi wariri, yiri ranai randeandanini se moaruwai hohoanimoayafi ana,

kandandifi ragu pütindafoandi! Aboedane se warî mamümbiyo asu yiri mamümbiyo hefe yangiri koadürümbo niŋgoweimbi semindi ra. Nga asu yiri yiboboyopiri, warî yiboboyopiri hefe sapo hai koadürümbo koadürümbo horoweimbi-mayo ranambe sihambo pifenini ana, moaruwai-ane. ⁹ Asu sihafî himboari ranai randeandani se moaruwai hohoanimoayafi ana, hündandifi ragu pütindafoandi! Se himboari mamümbiyo hefe yangiri koadürümbo niŋgombo ra aboedane. Nga asu himboari yiboboyopiri hefe sapo haiambe sihambo pifenini ana, moaruwai-ane.

*Sipsip mamî mafarîhoayo kafeefe hoafi
(Ruk 15:3-7)*

¹⁰ Se hibadümbo sapo akidibou ndahurai ranheimbo ŋgiri moanane yahomondühi hininŋindündüri. Ro sihamumbo anihondümboanahi hoafehapuri, ahei sünambeahindi nendi ranai ana muŋguambo si ra wandi Ape sünambe amaru ranahandi ŋgusümboari hoeirüwurî rundühanemo. [¹¹ Nga Nindou Hondü ana sapo didiyei ai awarîhehindeimbi-mayei aheimbo aboedambofendürimboyu tükümeŋiyu.]

¹² “Se nünŋuru hohoanimoayomondühiyomoa? Nindou mamî ai ahandi 100 sipsip moanŋui fandandeimbi-hündi asu mamî ai afarîhoayo ra nünŋumandîfia? Ai amuri 99 ranaheimbo rande hininŋindeiaranî wafuwamî wohî dagüdi wakîndîhindani animbo asu ai ŋgorü mafarîhoayo ranahambo kokonda wakîndeambui. ¹³ Ro sihamumbo hoafehapuri, nindou ranai sipsip mafarîhoayo-mayo ra kokora hoeiare-andi ana, ai ahandi sipsip ranahambo moani afindi hamindi hihifi-hihifîndümbui ŋga, asu ŋgiri amuri farîhefe-koate burîmayei ranaheimbo yahurai hihifi-hihifîndu.

¹⁴ Mare yahurai ane sihamundi Ape sünambe amaru ai-amboani akidimondou ndahurai ranaheimbo hohoanimoayu refe farîhefepoani yahu haya.”

Si hafî wandafi ai sihambo moaruwai hohoanimonduanî nünŋumandowora

¹⁵ “Asu sihafî wandafi ranai sihambo moaruwai hohoanimonduanî ana, asu se ŋgafi ahambo-so tükündafö sapo nine-moatükunî ai hütî sihambo ramareandi ra nafuindafîndo. Asu ranî-moatükunî ra moani dibo sihafandamboani yangiri animbo randîneandi sihafandi mbusümo. Ai sihafî hoafi ra himborayunini ana, asu se sihafî wandafi ranahambo aboedambo ŋgunindimboro sowarîndifimbo-anafi. ¹⁶ Nga asu nindou ranai sihafî hoafi ra himborî-koatenduanî ana, asu se nindou mamînduanî, yimbundafandanî yahurai ndowapîndifi hawa ŋgafi. Rananimbo asu ai sapo nine-moatükunî tükümeŋeyo ranahambo anihondane mbîseimboyei. ¹⁷ Asu nindou ranai ahei hoafi himborî-koatenduanî Kraisîndi nendi-mayei muŋguambo fandîhindani ranaheimbo ranî-moatükunî ranahambo hoafîndafîndüri. Bidîfiranî nindou ranai ahei hoafi ra himborî-koate himbosîhîmo-ndîhoayuanî ana, ranahambo randîhi hohoanimondeihîya nindou ranai Godîmbo anihondümbofe-koate nindou asu nindou takis kakî semündü-randeimbi nahurai-ani, mbîsei-amboane,” mehu.

¹⁸ “Ro sihamumbo anihondümbo-anahi hoafayahi nda. Nine-moatükunî hifi ndanühi se kikîharündümo ranana asu God ai-amboani sünambe kikîhindamündîmbui. Asu nine-moatükunî se hifi ndanühi moani raru hininŋgarundi ranana asu God ai-amboani sünambe moani hininŋindeambui. ¹⁹ Awi asükai sihamumbo hoafehapuri nda. Ninî-simboaniyo nindou yimbu se hifi ndanühi nîmbafanimbo ninî-moatükunîmboyo se refemboane safani hena ranahambo Godîmbo didîbafefîneandi ana, ranî-moatükunî ra wandi Ape sünambe amaru ranahandi warî süŋgu sihafanimbo tükündîfepîrimboe. ²⁰ Nga nindou yimbu-yafe, ŋgimîyei ranai wandi ndürînambo mamühiyahindani ana, ro ranühi ahei mbusümo nîmboambo-anahi,” mehu.

Amboawi yaho hohoanimo

21 Ran+yu asu Pita ai Sisas+imbo-so tüküfi düdufi hoafi+yundühi yahuya, “Adükari, asu wandi wandafi ai moaruwai hohoan+mondupündunda nguwan+ wambo ra, asu ro nüngunümb+imbo ahambo amboawi mb+sa hin+ngi+mand+hina? 7 ambefimbi ramand+hiniyo?” mehuamboyu. 22 Asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Yowani, 7ambe ram+indeimbi asükai 7ambe ram+indeimbi asükai 7ambe ram+indeimbi aho ra. 23 Nga God ng+in+ndi hifandarandi ranai ndahurai-ane. Adükari bogori nindou mam+ ai ahandi ratüpur+yomo-rundeimbi nindou ranhamundi n+ni-moatükuniyo ahandi-mayo sowandümo marundi ra simogodühi tümara hu. 24 Ai hapoadümbö kak+ nindou ahandi-mayo masowandümo ra didi+boadoreandühi n+maru-ane, nindou mam+ ahandi-mayo ten mirian (10,000,000) kak+ semündümb+mayu ranahambo sowaründümo tüküme fundi. 25 Nga asu nindou ranai moai kak+ yaurai sihend+ asükaiyo simbor+ ahambo segod+imbo. Ran+imboyu asu bogori nindoumayu ranai nindou ranahambo hoafiyhüya, ‘Nindou ranahambo, ahandi aborüdi asu ahandi muŋgu moatükun+ ra sahündürühi ran+ fih+ndi kak+ simbor+ segod+imbo mb+sahümündi-amboane,’ mehu. 26 Ran+yu asu nindou ranai bogori nindoumayu ranahandi fik+mi yimünd+ho kare pus+re n+marümbö hoafiyuhüya, ‘Se awi wambo hipoamborowand+rühi h+imboar+nambo yang+ri hifandand+ri. Nga awi ro sihaf+mayo muŋguambo moatükun+ masaham+ndi+hi ra sihambo asükainda ndahan+nimboyahi!’ yahu huti-hoafi+mayundo. 27 Ran+yu asu bogori nindoumayu ranai nindou ranahambo hipoamborirühi ahandi simbor+ segod+imbo-mayo ra hin+ngire haya asu moan+ aboedi koamar+heira mahu. 28 Ran+yu asu ai naf+ni huhündamboyu ahandi ngorü af+ndi mam+ ratüpur+yafan+r+nandeimbi ai kak+ ak+dou simbor+ ahambo segod+imbo engoro ranahambo hoeimariri. Ran+yu asu ai ahambo mburümündü haya am+ndasümohü fufure wamberamündühü hoafiyuhü yahuya, ‘Se wandi-mayo ng+mi kina simbor+ süngu ra ndawand+ri!’ mehu. 29 Ran+yu asu ahandi ngorü af+ndimayu ranai ahandi fik+mi yim+ndoho kare pus+re n+mar+imbo hoafiyundühi yahuya, ‘Se awi wambo hipoamborowand+rühi h+imboar+nambo yang+ri hifandand+ri, nga awi ro sihaf+mayo masaham+ndi+hi ra simbor+ h+h+r+ndi+he ndahan+nimboyahi,’ mehundo. 30 Nga asu ngorü af+ndi ai ahandi hoafi h+imbor+koate refembo moi mehu. Ran+yu asu ngorü af+ndambo serümündü hu karabus+mariri mam+ ahandi kak+ ak+dou ra dagadowan+ an+imbo hin+ngi+indirümbui. 31 Asu ratüpur+yomo-rundeimbi bidif+ri ai ran+moatükun+ ramefeyo ranahambo hoeiru houmbo ai ng+in+ndi hoafi+memo. Ran+yomo asu ai bogori nindoumayu ranahambo-so tüküyafu n+ne-moatükun+ tüküme feyo ranahambo watapor+mbomarundi. 32 Ran+yu asu bogori nindou ai ratüpur+yu-randeimbi+mayu ranahambo mborai yahundo hühüriri hoafiyundühi yahuya, ‘Se ana nindou ratüpur+yafi-randeimbi moaruwai ham+ndanafi. Se wambo düdume foandi asu ro af+ndi kak+ se wandi-mayo masowand+fi ranahambo i amboawi saheheya moan+ hin+ngi+mar+hean+ni. 33 Se sihaf+ mam+ ratüpur+yafan+r+nandeimbi+mayu ranahambo hipoamboroworühi amboawi saf+ndosi sapo ro sihambo ramar+hean+ni süngumbo,’ mehundo. 34 Ran+yu asu bogori nindoumayu ranai ahambo ng+in+nd+rürühi karabusambe asübus+ sem+nd+imbo koamar+heiri. Ai karabusambe nüngumbo-an+imbo asu simbor+ saimbo ra dagadombui,” Sisas ra-mehu. 35 Ran+yu Sisas ai hoafi moend+reandühi hoafiyuhü yahuya, “Moan+ mam+ yahurai saf+ wandi Ape sünambe amaru ranai nindou muŋguambo sihamumbo randeapurümbui se sihamundi ngusüfoambe sihamundi wandafi ranahambo amboawi yaho-koateayomo ana,” mehu.

19

Sisas ai nindowenih+ n+morehi sem+nd+hündambo hin+ngife ran+imbo

*yamundimareandi**(Mak 10:1-12; Ruk 16:18)*

¹ Sisas ai rani hoafi wataporimbomarandi ra moendire haya asu ai Gariri hifi ra hiniŋgire haya Sudia hifina Sotan hoe ŋgorü goesürini barihoei mahu. ² Rani-simboani nindou afindi safi ranai ahandi süngu maheia asu aheimbo ranühi aboedimarearu. ³ Raniyomo asu Farisi nindou bidifiri ai Sisasimbo-so tüküyafu ahambo refi hoeifimbo yahomo houmbo düdururühi yahomoya, "Nindou mamihandihohoanimo yangiri ahandi nimorehi hiniŋgifembo ehu ana, asu sihefi ahinümbihohoanimo ranahambo wanjeimandiyo?" mehomondamboyu. ⁴ Asu Sisas ai simbori hoafiyuhü yahuya, "Awi se moai Baiborambe hoeirundiyo sapo hoafi ranai yare hoafiyowohüya 'Weanŋurühi hondü Nafira-randeimbi ai nimorehi nindowenihinafimarapiri,' meho ra? ⁵ Sapo God ai yare hoafiyuhü, 'Ranimbohündambo animbo nindou ahandi hondi afindambo hiniŋgindeapiri haya ahandi nimorehi rani dibo mamihandihohoanimo ranahambo wanjefimbi asu yimbu ai moani mamihandihohoanimo ranahambo wanjefimbi, mehu. ⁶ Asu ŋgiri ai yimbundafe, ŋga ai fi mamanafe. Sapo God ai mamambere hiniŋgimareandi ra asu nindou ai yükürübfepoani," mehupuri. ⁷ Raniyomo asu Farisi nindou ai Sisasimbo düdururühi yahomoya, "Nimboe asu nindowenihirani ahandi nimorehi ranahambo moei-yaho hiniŋgife ranahambo Mosesindihandihohoanimo ranahambo moei yahomoye yare hoafiyohüya 'Se sihafini nimorehi hiniŋgarowandi ana, ahambo moei yahombo sürü pando dabado,'" mehomondamboyu. ⁸ Asu Sisas ai asükaiyu simbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya, "Se afindafindeimbanemo ranimboane asu Moses ai sihamundi nimorehi hiniŋgifembo hohoanimo ranahambo moani yare himboana wamarapuri. Ŋga asu horombo hondü muŋgu-moatükuni God ai nafirandambe ana hohoanimo yahurai moai yangoro. ⁹ Asu ro sihamumbo hoafehapuri nda, nindou mamihandihohoanimo ranahambo moei yahu hiniŋgire haya, asu ai nimorehi ŋgorü asemünda ana, nindou ranai nimorehi semindi hohoanimomayo ra moaruwaimbo-reandühani." ¹⁰ Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, "Asu nindowenihini nimorehuhifembo hohoanimo yahurai rawefeyo ana, asu nindowenihini nimorehuhife-koate ra aboedane," mehomondamboyu. ¹¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyuhü yahuya, "Nandihandihohoanimo ranahambo moei yahomoye yare hoafiyowohüyopoani, ŋga nindou sapo ahamumbo God ai rani ŋgini ndi masagapuri ranahamumboane hoafi ra. ¹² Ŋga rani-poanimbo hohoanimomboane nindou ai sapo nimorehi semindi-koate aninŋo ra. Nindou bidifiri ra nimboe sapo ai moani yahurai ninŋombo boagiri ai masahüpurimindei, asu nindou bidifiri ra nimboe nindou ai ahamumbo moanipoanimbo mbinüŋguwa seihehi timoefi kamarhor. Asu nindou bidifiri ai moani God hifandarandi ranahambo hohoanimombo yangiriwambo ranimboane nimorehi semindi-koateyomo arundi. Nindou düdi ndani yamundife hoafi ra semindimboayu ana, ai moani mbisemünda-wamboane," mehupuri.

*Sisas ai nimoakidiboumbu-hündambo didibafimayu**(Mak 10:13-16; Ruk 18:15-17)*

¹³ Raniyei nindou ai Sisas sowana nimoakidibou ra fufurühmündi-hündüri tükümehindi, ai aheimbo ahandi warinandearühi didibafimbifindüra sei hehi. Ŋga asu ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranai nindou ranaheimbo ŋgini ndimmaründüri. ¹⁴ Ŋga asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, "Nimoakidibou ra ndühiaheimbo hiniŋgiri hindüra wambo sowana mbisühüsi, ŋga ŋgiri güdüwur. Ŋga God ŋgini ndihifandarandi ra nindou nimoakidibou ndahurayiei-ane," mehu. ¹⁵ Raniyu ai aheiwami warinandeandüri mbura asu ndamefiyu.

*Nindou hoarifi napo afindeimbi
(Mak 10:17-31; Ruk 18:18-30)*

¹⁶ Nindou mamî ai mamimbo Sisasimbo-so tükumefiyu. Ai ahambo düdufi hoafiyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbi, ro yangiri koadürümbo niŋgombo ra semindimbo mbisambo asu nini aboedi moatükuni ramandhea?” mehundo-amboyu.

¹⁷ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Se ra nimboe wambo nini-moatükuni ai aboedayo ranahambo hoafiyafühi düduwefoandir-a? Aboedi mamî-yangirani moani aboedayu. Se gedühi aboedi yangiri niŋgombo hohoanmondafühi ana, se moani sapo ahinümbi hohoanmomayo muŋgu ranimbo kikihsafindandifi,” mehundo-amboyu.

¹⁸ Asu nindou-mayu ranai düdufinduhi yahuya, “Nine ahinümbi hoafi rana?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Se nindou hifokofepoani, se nimorehi sishimopoani, se hümbuhünipoani, se nindou ŋgorümbo tikefehete papî hoafipoani,

¹⁹ se shafi meapembo ndondondiwapirühi ahafe hoafi himborindafi, se shafi wandafi mamimbo ŋgusüfo pandoworü shafi fimbo ŋgusüfo pararowandi nou,” mehuamboyu.

²⁰ Asu nindou hoarifi-mayu ranai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Ro muŋguambo rani ahinümbi hoafi ranahambo himboriya sünguriheambo-anahi. Asu ŋgorü nini-moatükuni ramandhe-a?” mehundo-amboyu.

²¹ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Asu se moani aboedi nindou hondü niŋgombo mbisafombo ana, se ŋgafi shafi muŋgu-moatükuni masihoefi ra nindou ŋgorümbo fufundawandühi rani-fihindi kaki ndowandifi mbunda, nindou moaruwai napokoate-mayei ranaheimbo kaki ra dabadüri. Rananimbo asu se sünambe napo afindeimbi-ndamboyafi. Nga asu se mborai wandi süngu,” mehundo.

²² Raniyu asu nindou hoarifi-mayu ranai rani hoafi ra himboriyu haya afindi hohoanimo kapeihî ndamefiyu sapo ahandi napo afindi ranimbo wambo.

²³ Raniyu asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-mbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro nda shamumbo anihondümboanahi hoafehapuri, nindou napo afindeimbi ranai God ŋginindi hifandarandi ranambe kefoefembo ana, awi tñümbi safane.

²⁴ Asukai ro shamumbo hoafehapuri nda, kemor, adükari ninihondi hos nahurai, ranai ana hoeari kakimbo nür ambe akidou rani nafi kefoefembo ana, ahambo tñümbane, nga nindou napo afindeimbi ai God ŋginindi hifandarandi ranambe kefoefe hifombo tñümbi safane,” mehupuri.

²⁵ Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai rani hoafi ra himboriyomo houmbo asu ranimbo mahepünafundi. Raniyomo asu ai ahambo düdururühi yahomoya, “Asu nindou didi ai refe ana, aboedambomandifi?” mehomondamboyu.

²⁶ Sisas ai ahamumbo himboari pareapurühi simbori hoafiyuhü yahuya, “Ndani moatükuni ranana nindou ai refembo tñümbi safane, nga God ai refembo ana, muŋgu-moatükuni ra tñümbiyopoani,” mehuamboyu.

²⁷ Raniyu asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Awi se ndühi himboyafi, ro muŋguambo moatükuni rarihu kokosifoarihu hohu shafi süngufemboanefi, nga nini takini mandahumndefa?” mehuamboyu.

²⁸ Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro shamumbo anihondümbo-anahi hoafehapuri nda, hifi simbori tükufemboayo rani sihi Nindou Hondü ranai sürühoeyoweimbi nimarî fondi raniwami nîmanduani, asu wambo süngurundi-rundeimbi se-amboani mamî nimarî fondi 12 raniwami nîmandimboemo 12 mamisirî Israerihündi ranaheimbo hifandiyondürimbohünda.

²⁹ Rananimbo asu nindou muŋguambo didiyei ai ahei wori, akohoandi, rehi mamî, hondafindi, nîmori, asu nümbürî ra wambohünda rarihi hinîŋgarîhindi ana, asu ai 100 yimbumbondihi ndahümündihi asu aheimbo yangiri koadürümbo niŋgombo-mayo ra God ai dagadürimbui.

³⁰ Nga nindou afindi didiyei ai haponda adükari-mbofemboayei ana, süngunambo ai akidoumbo-ndahimboeyei, nga asu nindou afindi didiyei ai haponda akidou-mboehindi ana, asu ai süngunambo adükari-mbo-ndahimboeyei,” mehu.

20

Wofî hîsî nûmbûrambe ratûpurîyomorundeimbî nindou kafoefe hoafî

¹ Sisas ai hoafîyuhû yahuya, “God ngînîndî hîfandarandî ranana sapo nindou mamî nûmbûrî aharambûrî nahurai-ane. Ranani asu ai siambe hamîndî hu nindou ahandî wofî hîsî nûmbûrî ranambe ratûpurîmbo masepurîmûndu. ² Nindou ranai ratûpurîyomo-rundeimbî ranî-babîdîmbo mamamî si mamamî kaki ra ai segopurîmbo hoafî mamûhîru houmbo asu ahamumbo ahandî nûmbûrî ranambe ratûpurîmbo koamarîhepurî. ³ Asûkaiyu ai hûfîhamîndî ngînîndîyuambe safî huane nindou bîdîfîrî ai maketambe moanî ratûpurî-koate burîmemonda hoeimareapurî. ⁴ Ranîyu asu ai ahamumbo hoafîyupurûhûya, ‘Seamboanî ngomo wandî wofî hîsî nûmbûrî ranambe ratûpurîndîmo. Nga ro sîhamumbo kaki ndeara segopurîmbo-mayo ranî-sîmogodûhî ndahapurîmboyahî,’ mehupurî. ⁵ Ranîyomo asu ai ratûpurîmbo mahomo. Hûfînimbo asûkaiyu nîmbambe safî ai hu mamî ranî-sûngumareandî. ⁶ Ndeara nîmbambe hondû hu hoeireapurani nindou bîdîfîrî ai moanî ratûpurî-koate ranûhî yaru manîngomondamboyu. Ranîyu asu ai ahamumbo dûdureapurûhû yahuya, ‘Se ra nîmboe moanî ndanûhî ratûpurî-koate hûfîhamîndî gebuai afîndî ra manîngomo rana?’ mehuamboemo. ⁷ Asu ai ahambo hoafîyomondûhî yahomoya, ‘Yîhoefîmbo nindou ai ratûpurî saikoate-memo-ndamboanefî anîmboefî,’ mehomondamboyu. Asu ai hoafîyupurûhû yahuya, ‘I refe anasî, se-amboanî ngomo wandî nûmbûrambe ratûpurîndîmo,’ mehupurî. ⁸ Ndeara bîdîfîrana kînînî hoafambe nûmbûrî aharambûrî bogorî-mayu ranai ahandî ratûpurîyomorundeimbîmbo bogorîmbofi hîfandapurî randeimbî-mayu ranahambo hoafîyuhû yahuya, ‘Ratûpurîyomo-rundeimbî nindou ranahamumbo mborai mbîsafîpurî hawa ahamundî kaki ra dabapurî. Nindou bîdîfîranî sûngunambo hondû ratûpurî masahapurî ranhamundî fîhî pîndafî hawa ngafî weangurûhî ratûpurîmemo ranhamundî fîhî tûndowandî,’ mehundo. ⁹ Ranîyo asu nindou ndeara nîmbambe hondû peyomo houmbo ratûpurîmemo ranai kaki mamamîru masowandûmo. ¹⁰ Ranîyomo asu nindou weangurûhî peyomo houmbo ratûpurîmemo ranai-amboanî kaki semîndîmbo tûkûmefundî. Ndanana ro afîndî safî ndahumîndemboyefî yahomo houmbo. Nga asu ai-amboanî moanî mamî yahurai kaki mamamîru masowandûmo. ¹¹ Ranîyomo ai kaki ra sowandûmo houmbo asu ratûpurî masagapurî nindoumayu ranahambo ‘Kakî ranîmbo nîmboe ndahurai masawamunî,’ yahomo houmbo ngîngopomemo. ¹² Ai yahomoya, ‘Nindou sûngunî se ratûpurî masagapura moanî bodîfombo yangîrî ratûpurîmemo-anemo asu se ahamumbo kaki ra yîhoefîmbo masawamunî nahurai masabapurî. Roana siambe peyefî hohu hûfûnî gebuai ra ratûpurî tîngîrîfomayefî hûfîhamîndî kîkîrîhundûhî,’ mehomondamboyu. ¹³ Nûmbûrî aharambûrî ai nindou ngorûmayu ranahambo sîmborî hoafîyundûhî yahuya, ‘Wandafî, se hîmborîyafî, ro sîhamumbo moai moaruwai dîbo nîngurîheapurî, nga wanî. Asu sapo sîhîrî moai mamî si ratûpurîmbo weangurûhî mamî si ratûpurîyowohû, kaki mamamîfe semîndîmbo hoafî mamî sûngurîhundîyo? ¹⁴ Haponda hamîndî se sîhafî kaki ra ndowandîfî hawambo ngoafînambo ngafî. Sapo ro kaki sîhamumbo masahapurî yahurai nindou sûngunî ratûpurîmemo ranahamumbo amboanî segopurîmbo saheheamboyahî masahapurî. ¹⁵ Awi wandî kaki ra ro hohoanîmomayahî sûngu refembo ra wanîmandîyo? Ranî-moatûkunî ranana ai moanî wandî moatûkunî yangîrane. Ro sapo aboedî moatûkunî ramarîheanda asu se ranîmbo wambo garîbîrowandîrûhûyafî?’ mehu.” ¹⁶ Sisas ai ndeara hoafî moendîfembo yahumbo hoafîyupurûhî yahuya, “Nga nindou dîdîyei ai haponda adûkarîmbo-femboayei ana, sûngunambo ai akîdoumbo-ndahimboyei, nga asu nindou dîdîyei ai haponda akîdoumboehindî ana, asu ai sûngunambo adûkarîmbo-ndahimboyei,” mehu.

*Nyimimbo Sisas ai yifimbo ranimbo wataporimbomarandi
(Mak 10:32-34; Ruk 18:31-33)*

¹⁷⁻¹⁸ Sisas ai Serusaremnambo hafuhüyu ai ahandi süngururü-rundeimbi 12 memo ranahamumbo ahamundihoari bogo hoafiyupurühi yahuya, “Awi se himboriyomo. Haponda sihiri nda Serusarem ngoafinambo hahifühanefi, nga ranühi animbo Nindou Hondü ranai Godimbo sihou-rundeimbi bogori nindou asu ahinümbi ho-hoanimo yamundu-rundeimbi nindou ranahamundi warühindifimbui. Rananimbo asu ai ahambo yifimbo papihofa-ndürimboemo. ¹⁹ Rananimbo asu ai ahambo nindou amuri ranahei warambe hinngindurümboemo. Rananimbo asu nindou amuri ranai ahambo nindou himboahü tikifinambondihori habudihü ahambo ndüfuri ndüfuri boadüwurimboemo. Asu ahambo nimi keimbi karhendeimbi fihi pandüwurimboemo. Nga asu randife hayambondoni süngunambo ngim sindu mbunda asükaindu yangiri botindifimbui,” mehupuri.

*Sems Son ai adükarimbofembo masafani
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Raniyo asu Sebedindi nimorehi ahandi nimori yimbu babidi Sisasimbo-so tüküfe ahandi hangifoani peyo yiri kakire nimarimbo ai mamimoatükuni rambireandi yaho haya düdumareri. ²¹ Raniyu asu Sisas ai ahambo düdureandühi yahuya, “Nimorehi ra se nini-moatükunimboyafi rana?” mehundo-amboyo. Asu ai ahambo simbori hoafiyondowohü yahoya, “Se wambo randiheamboyahi mbsafindiri se bogorimbofeyoani asu wandi nimori yimbu nda sihafari warihondüni ninari, sihafari kadüdanini ninari rambohünda,” mehoamboyu. ²² Raniyu asu Sisas ai tihirifo ahambo tüküfemboayo ranimbo nimori yimbumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se-ana moai fifirineandi se nini-mboyafani düduefineandi ranimbo. Se ra ro tihirifo semindimboyahi ra mandowandifaniyo?” mehupiramboyafani. Asu ai simbori ahambo hoafiyafinandowohü safaniya, “Yini, ro randihoamboyehisi,” masafani. ²³ Sisas ai ahafanimbo hoafiyupurühü yahuya, “Yini, wandi tihirifo ndowandimboyafanisi. Nga asu ro sihafanimbo hoafindahapiri, düdi wandi warihondüni ninari asu kadüdanini ninari rambo ra ngirindahi, nga wani. Fondi ranana wandi Ape ai nindoumbo didiboadoramündi hinngimareandane,” mehu. ²⁴ Raniyomo asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi 10 memo ranai rani hoafi ra himboriyomo houmbo asu ai apodoho yimbumefani ahafanimbo nginindimarupiri. ²⁵ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo mamigugureapuri mbura hoafiyupurühi yahuya, “Se awi ranahambo fifirumbo-anemo, ngorü sirambeahindi-mayei ranahei bogori nindou ranai ana nindou ranaheimbo nginindi hifandirundürühanemo. Rananemo asu ahei adükarini nindou ranai-amboani nginindi aheimbo hifandarundüri. ²⁶ Nga awi ndahurai hohoanimo ndanana sihamundi mbusümo yangoripoani, nga wani. Sihamundi mbusümo nindou mamai adükarimbofe tüküfembo hohoanimoayu ana, asu ranai nindou sihamundi ratüpuriyu-randeimbi nindoumbofi mbününguwamboane. ²⁷ Asu nindou mamai sihamundi mbusümo ro horombonipoedi nindou-anahi yahu anüngu ana, nindou ranai sihamundi moani ratüpuriyu-randeimbi nindoumbofi mbününguwamboane. ²⁸ Sapo rahurai ane Nindou Hondü aiana hifinambo makusu ra ahambo nindou ai farihetimboyupoani. Nga ai nindou afindi ranaheimbo aboedambo-fendürimbo-hündamboyu yifimbo makusu,” mehu.

*Sisas ai nindou yimbu himboatihari aboedimareapiri
(Mak 10:46-52; Ruk 18:35-43)*

²⁹ Raniyomo ai Seriko ngoafi hinngiru hou mahomonda, asu nindou afindi safi ranai Sisasimbo süngumarihori hei. ³⁰ Himboatihari nindou yimbu ranai nafikimi nimarifani himboriyafandane, Sisas ai mahuwamboafani, asu ai hoafi

puküna karíhoefíneandühi hoafíyafandühi safaniya, “Defitíndí ahuirí! Adükari, se yíhoehímbo hípoambo-rowamuní,” masafaní. ³¹ Nindou afíndí ranai ahafanímbó se moaní yafambe kíkíhandífaní sei hehi ngíníndí hoafímehüpírí. Nga asu ai moaní puküna hamíndí hoafí karíhoefí-neandühi hoafíyafandühi safaniya, “Defitíndí ahuirí! Adükari, se yíhoehímbo hípoamborowamuní,” masafaní. ³² Raníyu asu Sisas ai ranühi ngínínímareandí. Asu ai ahafanímbó düdureapírühi yahuya, “Ro síhafanímbó níní nününgufepírímboyahí asu se ranímbo hohoanímoyafana?” mehüpíramboyafaní. ³³ Asu ai símborí ahambo hoafíyafí-nandowohü safaniya, “Adükari, se yíhoehí hímborí aboedí bíríhawamuní semboanehi hohoanímoyehí,” masafaní. ³⁴ Raníyu asu Sisas ai ahafanímbó hípoamboreapírí haya warí ahafandí hímborámbe pamareapíra moaní mamí raní-símboaní hímborí aboedí bírímaríhoayopíra hímboríyafandühi, asu ai Sisasíndí süngu mahafaní.

21

Sisas ai bogorí nindou nahurai Serusarem ngoafambe tüküme fiyu
(Mak 11:1-11; Ruk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babídí Serusarem ngoafíkími akími tífirundühiyomo asu ai ndeara Betfage ngoafambe Orif Nímí Wafukími tüküme fundí. Ai ranühi tüküyafundühiyomo Sisas ai ahandí süngunerí-rínandeimbi ranahafanímbó hoafí raní bítapíre horombo koaríhepírühi yahuya, ² “Ngoafí akími anango raníhúnda ngafaní nímehúnou hoeíndíneandani dongi mamí ahandí nímorí ranídíbo wofífihi kife híningífimbi-mayo ra fufuríndí-heneapírí mbundína wambo sowana ndowandífaní dügüfaní. ³ Asu nindou ngorü ai ranahambo níní hoafí hoafínduaní ana, asu se hoafíndafandühiya, ‘Adükari ai ranahambo hoafímayu-amboanehi,’ mbísafandaní anímbo asu ai moaní rande híningíndeandani amboaní ndowandífaní dügüfaní,” mehu. ⁴ Raní-moatükuní ranana sapo horombo Godíndí hoafí hoafíyu randeimbi ai hoafímayu símogodühi tüküfemboyo ramefeyo. Sapo ai yare horombo hoafíyuhüya,

⁵ “Saion nindou ranaheimbo hoafíndafíndürühi anímboya,

‘Awi se ndühi hímbondei síhei adükari bogorí nindou ranai síheimbo sowana asüfu!

Aiana moaní hímborí hoafendühi dongi raníwamí nímarü haya asüfu.

Asu aiana dongi nímorí mamí raníwamani nímarü haya asüfu,” meho. *Sekaraia* 9:9

⁶ Raníyafaní asu ahambo süngurínerí rínandeimbi ai hafaní Sisas ai hoafímayupírí raní-süngu ramaríneandí. ⁷ Raníyafaní asu ai dongi hondí nímorí kameihí ra sowapíndífaní hüfaní ahafandí hoearí ra ahafewamí nandíne híningímaríneapíra asu Sisas ai raníwamí farífi mamaru. ⁸ Raníyei nindou afíndí safí ranai ahei warí hoandarí hoearí fufurühümündí nafíní korímaríhinda asu bídífirí ai nímí warí emündí kameihí hutühümündí nafíní korímaríhi heí. ⁹ Nindou afíndí bídífirí ranai Sisasíndí hanjífoaní kefoehi hehi heí asu bídífirí süngunímayeí ranai hoafí puküna karíhehindühi hoafíyehü seiya,

“Defitíndí ahuirí, ranahambo híhífí-híhífíndahündo!

God ai ahambo aboedí aboedí-mbíriramboane ai Adükaríndí ndürínambo asüfu ranahambo.

Godíndí ndürí adükarane mbísefomboane,” masei.

Buk Song 118:26

¹⁰ Sisas ai Serusarem ngoafambe tüküme fiyua asu ngoafí adükari ranai hepüní kíkírandühi nindou ranai düduyahíndühi seiya, “Nindou düdi rana?” masei. ¹¹ Nindou afíndí-mayeí ranai hoafíyehí seiya, “Nindou ndanana Nasaretíhündí Garírí hífíhündí Godíndí hoafí hoafíyu-randeimbi nindou Sisas aní,” masei.

*Sisas ai Godindɪ worambe kefuai mahüfu
(Mak 11:15-19; Ruk 19:45-48; Son 2:13-22)*

¹² Sisas ai Godindɪ Worikimɪ hüfu nindou ranühɪ sesi napo kakɪfihɪ sɪmborɪ sɪseyei wakɪrɪhindühɪ nɪnoumayei ranaheimbo bukürümafoarearü. Ranɪyu ai kakɪ sɪsefe rambo fondɪyo asu nindou bidɪfirɪ ai wupufo nɪmarɪmombo sɪserurundeimbɪ nɪmarɪ fondɪ ra hɪhɪrɪmafoareapurɪ. ¹³ Ranɪyu ai hoafɪyundürühü yahuya, “Sapo Baiborambe sürü mapaiaro ra yare hoafɪyohü yahoya, ‘Wandɪ worɪ ranana didɪbafɪfe worane mbɪseimboyei,’ mehu. Nga asu se worɪ nda nɪmboe hümbühünɪ nindouyei dɪbonapɪfe worɪmbo-arɪhinda?” mehupurɪ. ¹⁴ Nindou hɪmboatɪharɪ asu nindou tɪnarɪ moaruwaimbɪ ranai Godindɪ worɪ ranambe tükümehinda Sisas ai aboedɪmareandürɪ. ¹⁵ Godɪmbo sesi sɪhou-rundeimbɪ bogorɪyomo asu ahɪnũmbɪ hohoanɪmo yamundu-rundeimbɪyomo ranai hoeirundane, Sisas ai hepünɪfeimbɪ moatükunɪ ramareanda asu nɪmoakɪdɪbou ai puküna hoafɪ karɪhehindühɪ Godindɪ worɪ ranambe seiya, “Defitɪndɪ ahuirɪ ranahambo hɪhɪfɪhɪhɪfɪmboani,” maseiamboemo asu ai ranɪ-moatükunɪ ranahambo ngɪnɪndɪmemo. ¹⁶ Ranɪyomo asu ai Sisasɪmbo düdururühɪ yahomoya, “Se nɪne-hoafɪ ai hoafayeɪ ra hɪmborɪyafai?” mehomondamboyu. Asu Sisas ai sɪmborɪ ahamumbo hoafɪyuhü yahuya, “Anɪhondane, ro ra hɪmborɪyamboanahɪ. Asu se moai hoafɪ Baiborambe meŋgoro nda hoeirundɪyo? Sapo ai yare hoafɪyowohü yahoya, ‘God, Se nɪmorɪ akɪdɪbou asu akɪdɪbou hondü tɪtɪhündɪ ranahei yafambe boaroworanɪ anɪmbo asu ai Sɪhambo adükarani sei ndorɪhi hoafɪmbeyai-amboane,’ meho ra,” *Buk Song 8:2* mehu. ¹⁷ Ranɪyu Sisas ai ahamumbo yare hɪnɪngɪreapurɪ haya Betani ngoafɪna ranühɪ apombo mahu.

*Sisas ai hoafɪmayua nɪmɪ fik süfuri nahurai nɪmbɪmayo
(Mak 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Hapoadũmbo siambe hondü Sisas ai adükarɪ ngoafɪna hɪhɪrɪfi nafɪ huhüyu asu ai wembombomayu. ¹⁹ Ranɪyu ai huhünda nafɪkɪmɪ fik nɪmɪndɪ ranai manɪngowa hoeire haya ranɪ sowana mahu. Asu moai nɪmɪndɪ ranɪfihɪ fik hɪsɪ ranai kiaro, nga moanɪ emündɪ yangɪrɪ manɪngowa hoeimareandɪ. Ranɪyu asu ai nɪmɪ ranahambo hoafɪyuhü yahuya, “Nɪmɪ ndanɪmbafɪ ndanɪ se ngɪrɪ asükaindafɪ hɪsɪndafɪ,” mehua, asu nɪmɪ ranai moanɪ mamɪharɪ hoafɪ nɪngoambe nɪmbɪmayo. ²⁰ Ranɪyomo asu ahambo süngururü-rundeimbɪ ranai ai ramareandɪ ranahambo hoeiru houmbo hepünafundühɪ düduyafundühɪ yahomoya, “Nüŋgumareandamboyo fik nɪmɪndɪ ranai moanɪ yahurai nɪmai hamɪndɪ nɪmbɪmayo rana?” mehomo. ²¹ Ranɪyu Sisas ai sɪmborɪ ahamumbo hoafɪyupurühɪ yahuya, “Ro sɪhamumbo anɪhondũmboanahɪ hoafehapurɪ, asu se anɪhondũmbondundühɪ moanɪ yimbu hohoanɪmo-koateayomo ana, seamboanɪ ro nɪmɪ ndanahambo ramarɪheandɪ nou randumboemosɪ. Nga se hɪfɪ wafu ndanahambo hoafɪndɪmondühɪya, ‘Se firɪhoefɪ hawa sɪhafɪhoarɪ hanɪfɪ sɪrɪwara hɪmo peyafɪ,’ ehomo ana, ra ai randɪfemboe. ²² Asu se anɪhondũmboru houmbo nɪnɪ-moatükunɪmboyo sɪhamundɪ didɪbafɪfe ra hoafemo ana, asu se ranɪ-moatükunɪ ra ndowandũmboemo,” mehupurɪ.

*Sisasɪmbo düdi ngɪnɪndɪ masagado yahomo houmbo düdumefundɪ
(Mak 11:27-33; Ruk 20:1-8)*

²³ Sisas ai Godindɪ worɪmayo ranambe kefuai hu tüküfi nindou bidɪfirambo hoafɪ yamundeandürühɪ manɪngu. Ranɪyo asu Godɪmbo sesi sɪhou-rundeimbɪ bogorɪ nindouyomo asu nindouyei bogorɪ nindouyomo ranai ahambo-so tüküyafu düdururühɪ yahomoya, “Nüŋgu-nahurai ngɪnɪndɪyo se yahurai nda sowandɪfɪ hawa ndanɪ-moatükunɪ refembo rana? Nindou düdi sɪhambo ngɪnɪndɪ yahurai ra

masaganin-a?” mehomondamboyu. ²⁴ Asu simbori Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro-amboani sihamumbo awi mamı düdufe düdundaheapurımboyahi. Asu se wandı düdufe ranahambo hoafi weindaharundi ana, sihamumbo nıne-ıngınındı ro sahamındı hehea rani-moatükunı rarihe arıhandı ranahambo hoafındahapurımboyahi. ²⁵ Asu dagüdamboe Son hımonı nındou hundüriyo rambo hohoanımo masemüdu rana? Rani-moatükunı ra Godındı-mayo tüküfemboyo asu nındouyei-mayo tüküfemboyo?” mehupuramboemo. Raniyomo asu ai ahamundıhoarı bogo simborı hoafiyomondühi yahomoya, “Nını hoafi sıhırı ra hoafımandefa? Asu sıhırı ahambo hoafıyahundowohüya, Godındı-mayo tükümfeyo ane asefi ana, asu ai simborı sıhefımbıo rande hoafındümünühiya, Nımbıoe refe ana, asu se Sonımbıo anıhındümbıofe-koatememıoa? mbüsü düdundüfımunımbıui. ²⁶ Asu sıhırı rarihu hoafıyefühi, Rani-moatükunı ra nındou-yafe-mayo tükümfeyo ane, asefi ana, asu nındou ranaheimbo yıhımbıo-ndıhurımbıoyefı, nımbıoe sapı nındou ranai Sonımbıoya, Aıana Godındı hoafi hoafıyu randeımbı nındıomayı anı aseımbıohünda,” mehımo. ²⁷ Raniyomo asu ai Sısasımbıo hoafıyomondühi yahomoya, “Rani-moatükunı ra ro moai fıfırıhundı,” mehomondamboyu. Asu ai ahamumbo simborı hoafıyuhü yahuya, “Roamboanı ro ıngırı sihamumbo hoafındahapurı dagüdamboe ro hohoanımo ra sahamındı hehea rani-moatükunı rarihe arıhandı ra,” mehu.

Sısas ai afındı mamı ranahandambo nımorı yımbıo ranahandı kafeefe hoafi hoafımayı

²⁸ Sısas ai yahuya, “Asu haponda se ra nınguru hohoanımıoyomondühiyomıoa? Mamımbıo nındıo mamı ai nındıowenıhi nımorı yımbıurapırı henıngımbıoyı. Aı hu ahandı amıngıo nımorımayı ranahambo hoafıyundühi yahuya, ‘Wandı nımorı nda, se ıgafı wofı hısi nümbüri ranambe ratüpurındafı,’ mehu. ²⁹ Asu nımorı ai yahuya, ‘Ro ratüpurımbıo moei samboanahi,’ mehu, ıga asu süngunambo hohoanımıoyı hoeıreanda mayıoa ai ratüpurımbıo mahu. ³⁰ Raniyu asu afındı ai akıdambo sowana hu mamı hoafi yahurai yare hoafımayıundo. Asu nımorı ai yahuya, ‘Yını Ape, ro ıgamboyahı rani ratüpurımbıo,’ mehu, ıga asu süngunambo ai moai hu. ³¹ Nımorı yımbıo ranai nahanıyu sapı afındı ai hoafımayı süngu hımbıorıyu haya ramareanda?” mehuamboemo. Asu nındıo ai hoafıyomondühi yahomoya, “Amıngıo nımorı ai,” mehomondamboyu. Sısas ai hoafıyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo haponda hoafıhapurı nda, Nındıo takı kıkı sowandımo-rundeımbı asu nımorehi nındıowenıhi bırabırıyeı rıhündeımbı ranai sihamumbo ıgasündıhipurı hehi ai boateı God ıngınındı hıfandarandı ranambe karefoehındı. ³² ıga nımbıoe Son sihamumbo sowahi tükümfıyu ra ai sihamumbo sapı nafı abıoedı süngımbıeyafında yahımbıoyı nafıımayıpurı. ıga asu se moai ahambo anıhındümbıorıwıri. ıga asu nındıo takı kıkı sowandımo-rundeımbı-memıoyımo, asu nımorehi nındıowenıhi bırabırıyeı rıhündeımbı ai yangırıyeı ahambo anıhındümbıo-marıhorı. Rani-moatükunı ra se hoerındısi, ıga asu se moai süngunambo yarı nıngımo hohoanımıoyomıondanı wanı asu ahambo anıhındümbıorıwıri,” mehu.

Nındıo moaruwai wofı hısi nümbüri hıfandımarındı kafeefe hoafi (Mak 12:1-12; Ruk 20:9-19)

³³ Sısas ai hoafıyuhı yahuya, “Awi se ıgorı kafeefe hoafi ranahambo hımbıorındımo. Mamımbıo nındıo mamı hıfı aharambüri ai wofı hısi hıfoare mbıra gınrımayı. Asu nümbüri ranambe wofı hısi ra bobıeyıo-rambohünda hıpırı nafımarandı. Asu nümbüri ranambe nımoamo hafıo gıgüdıyo rambohünda yıbadı ıgerıra hafı hınııngımareandı. Raniyu asu ai mıngıo-moatükunı ra raraore mbıra nındıo kıkı semındımbıo ratüpurıyomıo-rundeımbı ranahamındı warambe

hɪnɪŋgɪre haya, ŋgorü hɪfɪna aŋgunɪ mahu. ³⁴ Ndeara wofɪ hɪsɪ ranai süfɪyoanɪ nindou ranai ratüpurɪyomo rundeimbi ranahamumbo nindou nümbürambe ratüpurɪmemo ranahamumbo sowana koamarɪhepura mahomo wofɪ hɪsɪ ra semɪndɪmbo. ³⁵ Ranɪyomo asu nindou wofɪ hɪsɪ nümbürambe ratüpurɪyomondühɪ manɪŋgomo ranai nindou ahandɪ koamarɪhepura mahomo ranahamumbo mbumarɪpundümo. Ŋgorümbo bubururɪ, ŋgorümbo hɪfokoarüwuri asu ŋgorümbo nɪmoeinambo-marurɪ. ³⁶ Ranɪyu asükaiyu nindou ranai ahandɪ ratüpurɪyomo-rundeimbi bɪdɪfɪrɪ afɪndɪ safɪ koarɪhepurane, nindou nümbürambe manɪŋgomo-memo ranai ahamumbo mamɪ horombo bɪdɪfɪrambo ramarüpurɪ nou yahurai ramarüpurɪ. ³⁷ Ranɪyu nindou ranai bɪdɪfɪranambo hondü ahandɪ nɪmorɪ ranahambo ahamumbo sowana koamarɪheirü. Ranɪyu ai yare hoafɪyuhü yahuya, ‘Nindou ranai awi wandɪ nɪmorɪ ranahambo ndondüwuruhɪ ahandɪ hoafɪ hɪmborɪndɪmboemosɪ,’ mehu. ³⁸ Ŋga asu ai ahandɪ nɪmorɪ ranahambo hoeirüwuruhɪ ahamundɪhoarɪ yahomoya, ‘Nɪmorɪ ndanana sapo nümbürɪ aharambürɪndɪ nɪmor-ani. Awi sɪhɪrɪ ahambo haponda hɪfokoandɪhurühɪ anɪmbo asu sɪhɪrɪ ahandɪ-mayo napo ra fufundɪhumündefomboane,’ mehomo. ³⁹ Ranɪyomo asu ai ahambo mburündümo nümbürambeahɪndɪ hɪmboranɪ pirüwuri houmbo houmbo hɪfokoamarüwuri.” ⁴⁰ Sisas ai yare düdufɪhɪ yahuya, “Asu wofɪ hɪsɪ nümbürɪ aharambürɪ ai asükaindu tükündüfɪhɪ ra, nindou ahandɪ nümbürɪ hɪfandɪmarundɪ ranahamumbo nüngumandepura?” mehuamboemo. ⁴¹ Asu ai hoafɪyomondühɪ yahomoya, “Nindou moaruwai ranahamumbo nindou ranai hɪfokoa-ndeapurümbui. Rananɪmbo asu ai nindou bodɪmondambo ahandɪ nümbürɪ ra dagapuranɪ asu ai hɪfandundühɪ wofɪ hɪsɪ süfɪ-ambe nindou ranai nümbürɪ aharambürɪmbo bɪdɪfɪrɪ dabudomboemo,” mehomo. ⁴² Ranɪyu asu Sisas ai ahamumbo hoafɪyuhüya, “Awi, se moai hoafɪ Baiborambe apenɪŋgo ra hoeirundɪyo? Hoafɪ ra yare hoafɪyowohüya,

‘Worɪmboru-rundeimbi nindou ai worɪmbombo kambohoanɪ moaruwai ra moanɪ yaru moei yahomo masɪhoemo,

asu kambohoanɪ ranai moanɪ ndorɪhoeimbi hamɪndɪ kambohoanɪmbofe tükümefeyo.

Ranɪ-moatükunɪ ra Adükarɪ ai ramareandane,

ŋga ranɪ-moatükunɪ ra ro hoeirɪhunda aboedɪ hamɪndane, asefɪ,’

Buk Song

118:22-23

meho. ⁴³ Ranɪmboane asu sɪhamumbo hoafehapurɪ, ‘God ŋgɪnɪndɪ hɪfandarandɪ ranamboanɪ sɪhamumbo saihündɪ-mayo ra ndemündü haya asu nindou dɪdɪyei ai hɪsɪ aboedɪ hɪfandarandambe tüküfembohünda ranaheimbo dagadürɪmbui. ⁴⁴ Nindou düdi ai kambohoanɪ ranɪwamɪ pɪrayu ana, ai muŋgona hürühümbo yagudümbui. Asu kambohoanɪ ranai nindou ranahandɪ wamɪ pɪrayo ana, ranambo ndünɪnderɪmboe,” mehu. ⁴⁵ Ranɪyomo asu Godɪmbo sesɪ sɪhou-rundeimbi nindou bogorɪyomo asu Farisi nindouyomo ranai Sisasɪndɪ kafoefe hoafɪ ranahamboya ‘Yɪhoefomboani yare kafoare hoafayu,’ yahomo fɪfɪrɪmarundɪ. ⁴⁶ Ranɪyomo asu ai ahambo mbuimündümbo yahomo houmbo hohoanɪmomemo. Ŋga asu ai nindou afɪndɪ ahambo wakɪrerɪ meŋgoro ranaheimbo yɪhɪmbomarundürɪ, nɪmboe sapo ai Sisasɪmboya, Ai Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyu-randeimbi nindoumbofɪmboani masei ranɪmbo wambo.

22

Sisas ai nɪmorehɪ semɪndɪ sɪmboanɪ sesesɪmbo kafoefe hoafɪ hoafɪmayu

(Ruk 14:16-24)

¹⁻² Asu asükai Sisas ai kafoefe hoafɪnambo hoafɪyundürühɪyahuya, “God ŋgɪnɪndɪ hɪfandarandɪ ranana ndahurai-ane. Mamɪmbo adükarɪ bogorɪ nindou ai nɪmorehɪ semɪndɪ sesesɪmbo sesɪ raraore fikɪmɪ-fikɪmɪre masɪhendɪ ahandɪ nindowenihɪ nɪmorɪ ai nɪmorehɪ semɪndɪmbomayua. ³ Ranɪyu ai nɪmarümbo

ahandi ratüpur+yomo-rundeimbi nindoubo koamar+hepur+ nindou b+id+f+rambo sesesi si ran+f+i+h+ tükündafundi yaho hoaf+yopur+imbo. Nga asu ran+s+imboani nindou ranai moai tüküfembo hohoan+imoyomo. ⁴ Ran+yu asükaiyu ai ahandi ratüpur+yomo-rundeimbi nindou b+id+f+rambo koamar+hepur+. Ai yare hoaf+yuhü yahuya, 'Wandi sesesi+imbo si ranai ndeara naf+ram+nd+imboane. Burmakau anam+nd+ asu n+n+hond+ b+id+f+r+ wowondümb+ wand+ h+fokoaru mandu d+id+boad+ru naf+ram+nd+imboane. Nga se d+fomo n+moreh+ sem+nd+imbo sesesi ra ses+imbo,' yahu hoaf+yu koamar+hendi. ⁵ Nga asu nindou ranai moai ahamundi hoaf+ himbor+yomo hou homo, nga want+. Nga ai ahamundi hohoan+imomemo süngu ahamundi ratüpur+imbo bukür+mefound+. Nindou mam+ ai ahandi nümbür+nambondefi, mam+ ai ahandi stoa wor+nambofi raraomarundi. ⁶ Asu b+id+f+r+ ai nindou ranahandi ratüpur+yomo-rundeimbi ranahamumbo mburüpondümo houmbo bubuhaiyomopurühi h+fokoakomarüpur+. ⁷ Ran+yu asu bogor+ nindou-mayu ranai ran+imbo ngusüfoambe moaruwair+rühiyu ahandi ami ranahamumbo koamar+hepura ai homo nindou h+fokoaru rundeimbi-memo ranahamumbo h+fokoako-foarupurühi ahamundi ngoaf+ ra hai kamandu kamandu marundi. ⁸ Ran+yu asu ai ahandi ratüpur+yomo-rundeimbi ranahamumbo hoaf+yuhü yahuya, 'Wandi n+moreh+ sem+nd+imbo sesesi si ranai ndeara naf+ram+nd+imboanesi, nga asu nindou fand+fembo hoaf+mayahi ranai moei mehomo, nga ng+r+ wand+ worambe d+fomo. ⁹ Nga haponda se ngomo munguambo bogor+ naf+ ran+hünda munguambo nindou hoeindundühi ana, hoaf+nd+mondan+ nindou af+nd+ saf+ wand+ sesesi+imbo si ranühi ai mb+fandund-amboane!' mehuamboemo. ¹⁰ Ran+yomo asu ahandi ratüpur+yomo-rundeimbi ranai munguambo naf+ bogor+ ra homondühi munguambo nindou hoeirüpurühi gugur+marundi. Nindou b+id+f+r+ aboedi, b+id+f+r+ moaruwai kapeihi, ranai mungu fandafandambo n+moreh+ sem+nd+ sesesi+imbo fond+ ra nindou yang+r+ güremareandi. ¹¹ Ran+yu bogor+ nindou ai nindou mafandandi ranaheimbo himboasaf+imbo huwane nindou mam+ ranai sesesi+imbo hombo hoear+ yihuruy+m+nd+koate mamaruwa hoeimarir+. ¹² Ran+yu asu bogor+ nindou ai ahambo düdurirühi yahuya, 'Wandafi, se ra nününguyaf+foamboyafi sesesi+imbo sihi hombo hoear+ yihuruy+m+nd+koate tükümefoandi ndana?' mehundoa asu nindou ranai moani hoaf+koate s+r+ yare mamaru. ¹³ Ran+yu bogor+ nindou ai ahandi ratüpur+yomo-rundeimbi ranahamumbo hoaf+yuhü yahuya, 'Nindou ranahambo yir+ war+ hüputüpondümo houmbo weindan+ n+mb+ n+maro-ambe pinduwur+. Ran+imbo ai heindühi yahaf+ hit+mb+randamboane,' mehu.' ¹⁴ Ndeara Sisas ai hoaf+yuhüya, "Nindou af+nd+mboyofand+fembo hoaf+mayondür+, nga asu moani yimbu mam+ yang+r+ ranaheimbo dibon+moyondür+," mehu.

Takis kaki sai hohoan+imo ranahambo Sisas+imbo düdumar+hor+ (Mak 12:13-17; Ruk 20:20-26)

¹⁵ Farisi nindou ai homo Sisas hoaf+ayu ranahambo n+n+ düdufe hoaf+ s+h+r+ hoaf+ndefühi ranambo yirümond+hur+imbo yahomo fif+r+marundi. ¹⁶ Ran+yomo ai nindou ahamumbo süngur+pur+rundeimbi asu Herot+nd+ süngururü-rundeimbi b+id+f+r+ ranahamumbo Sisas-sowana koamar+houpur+. Ai homo Sisas+imbo-so tüküyafu hoaf+yomondohü yahomoya, "Nindou yamundo-randeimbi, ro s+hambo fif+r+hun+n+imboanef+ se an+hondümb+ hondü hoaf+yaf+ arandi ra. Nindou ai n+ne-hohoan+imo hohoan+imoayei ranahambo se af+nd+ hohoan+imo-koate seana God+nd+ an+hondü hohoan+imo ranahambo yamundo randühanaf+. Asu seana s+haf+ himboahü munqua nindou s+imogodühanei. ¹⁷ Ranana asu se y+hoef+imbo hoaf+yaf+muni. Se ra ran+imbo nünguro hohoan+moyafüh+yafa? Romi-yomondi nindou bogor+ Sisar ranahambo takis kaki saimbo ra aboediyo waniyo?" mehomondamboyu. ¹⁸ Nga asu Sisas ai ahamundi n+ne-hoaf+ moaruwai fif+r+rundi ran+imbo fif+reandi. Ran+yu asu ai

ahamumbo hoafi yupurühi yahuya, “Awi seana nindou yimbu yafambeimbanemo! Se ra nımboe wambo ngorü-süngufendiri mbo yahomo houmboemo rana? ¹⁹ Naha ndühi wambo kaki hoari takis-ambe sihefembo-mayo ra nafui-yomondiri,” mehuamboemo. Asu ai ahambo kaki hoari ra sowandümo homo nafuimemondo. ²⁰ Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Se ra dade ngusumboariyo asu ndüriyo kaki ndanifihı apaiaro rana?” mehuamboemo. ²¹ Asu ai ahambo simbori yahomoya, “Adükari bogori nindou Sisar ranahandane,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai hoafi yupurühi yahuya, “I awi refeanasi nine-moatükunı Sisarındayo ahambo sihefemboane, asu nine-moatükunı Godındayo ahambo sihefemboanesi,” mehuamboemo. ²² Raniyomo asu ai rani hoafi ra himboriyomo houmbo hepünafundühi ahambo ranühi yaru hinıngırüwuri houmbo ndamefundı.

*Nindou yifihündi botife hoafi ranımbı Sisasımbı düdumemondo
(Mak 12:18-27; Ruk 20:27-40)*

²³ Mami rani sihi Sadyusi nindou bidifiri ai Sisas sowana tükumefundı. Rani nindou ai-ana ngiri nindou yifihündi botindife-ndandi yahomo rundeimbi nindouyomo. ²⁴ Raniyomo asu ai Sisasımbı düdurüwurihi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, Moses ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Nindou mami ai nımorıkoate yifınduanı ana, asu ahandı akıdı ai ahandı-mayo nımorehi kai ra ndemündi haya yifımayu ranahandı fondühi farıhefembo-hünda ahandı nımorı ra amonngoandı nımorı-mbiyuwamboane,’ mehu. ²⁵ Horombo yıhoefi mbusümo apodoho mami 7 ranai manıngomo. Amonngo hondü ai nımorehi ra semündü haya nımorı mbuimındıkoate yifıyuhüyu asu ai nımorehi ahandı ra ranıkimı akıdımayu ranahambo hinıngımareandı. ²⁶ Ranıkimı akıdımayu amboanı yahurai amonngo hondü ai ramefiyu nou ramefiyu. Raniyu asu ai ranıkimı akıdı ngorü mbusümondı amboanı ngorü yahurai ramefiyu. Moanı mami yahurai yangiri homo-homombo bidifiranı akıdı hondü 7-mayu ranahandıfihı tümareandı. ²⁷ Ndeara bidifiranambo hondü nımorehi ranai yifımayo. ²⁸ Nga asu süngunambo nindou yifihündi yangiri botifembo si tüküfeambe ra nımorehi ranai nindou dadı nımorehi manda? Apodoho-mami ranai sapo ahambo munnguambo masowandümo anesi,” mehomondamboyu. ²⁹ Asu Sisas ai ahamumbo simbori hoafiyuhü yahuya, “Awi seana hıhındı hohoanımbü nindou-anemo! Awi seana nımboe sapo Baiborambeahındı hoafiyo asu Godındı ngınındıyo ra fıfırfekoate-wambo ranımbıanemo. ³⁰ Nindou yifihündi botehindı ana, ai sapo sünambeahındı nendi sünambe amarımo yahurai tükündahındühi anımbı asu ai ngiri nımorehi nindowenihühi ndahındı, nga wani. ³¹ Asu sapo nindou ai yifihündi botife ranımbı ra, awi se moai God ai Bukambe sıheimbo hoafımayundüri ra hoeirıhindıyo? ³² Sapı ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Ro-ana Abrahamındı God-anahı, Aisakındı God-anahı, asu Sekopındı God-anahı!’ mehu. Aiana yangiri nıngumbı nindou-yafe Godanı asu ai yifihündi-yafe Godıyupoanı,” Sisas ra mehu. ³³ Nindou afındı ranai rani hoafi ra himborıyei hehi Sisasındı yamundıfe hoafi ranımbı mahepünahındı.

*Nine ahınümbı hohoanımo bogorayo ranahambo hoafımayu
(Mak 12:28-31; Ruk 10:25-28)*

³⁴ Rani hoafınambo Sisas ai Sadyusi nindou ahamundı hoafi kıkımareapuri. Raniyomo asu Farisi nindou ai rani hoafi ranahambo himboriyomo houmbo ai mamühi gugurımefundı. ³⁵ Raniyu asu nindou mami ahamundı mbusümo ahınümbı hohoanımo fıfireandeimbi ranai mami düdufe Sisasımbı randıhinı hoeındıhinı yahu-haya düdumariri. ³⁶ Ai ahambo düdurirühi yahuya, “Yamundo-randeimbi nindou, naha ahınümbı hoafi ranaiyo moanı adükari hamındayo?” mehuamboyu. ³⁷ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafıyundühi yahuya, “‘Adükari sapı sıhafı God ranahambo, sıhafı ngusüfo munnguambo, sıhafı hohoanımo munnguambo, yifıafi

munḡuambo ranambo ḡḡusüfo pandowori.’ ³⁸ Rani ahinümbi hohoanimo ranane ai weanḡurühididi asu moani adükarı hamındayo. ³⁹ Asu ḡḡorü ahinümbi hoafi adükarı rani-kiminındi ra ndahurai-ane, ‘Se ḡḡunındambüri ranaheimbo ḡḡusüfo pandowandüri sapo se sıhafi fimbo rawarowandi nou.’ ⁴⁰ Mosesındi munḡuambo ahinümbi hohoanimo aho ranane asu Godındi hoafi hoafiyomo-rundeimbi nındou-yomondi yamundife hohoanimo ranane munḡuambo ranana yimbu adükarı ahinümbi hoafi ra nımındühane,” mehu.

Sisas ai düdi Kraisayu yahu haya düdumefiyu

(Mak 12:35-37; Ruk 20:41-44)

⁴¹ Farisi nındou ai guguriyafu mamarımonda Sisas ai ahamumbo düdufipurühi yahuya, ⁴² “Se ra Kraisımbı nünḡuru hohoanımoyomondühıyomoa? Ai ra dadı amoa mamıyomondambe-ahındıyua?” mehuamboemo. Asu ai sımborı hoafiyomondühı yahomoya, “Ai-ana Defitındi amoa-ambeahındani,” mehomondamboyu. ⁴³ Asu ai ahamumbo düdureapurühi yahuya, “Asu nünḡufemboyo Yifiafi Aboedi ranai Defitımbı hohoanimo ḡḡusüfoambe horımarera asu ai Krais ranahambo Adükar-ani mehundoa? Defit ai yare hoafiyuhü yahuya,

⁴⁴ ‘Adükarı Ai wandı Adükarımbı yare hoafiyuhü yahuya,

“Wandı warı hondünı ndanühi ndando nımandıfi ḡḡafımbı

asu süḡuna sıhambo hürütümbi nındou sıhafi yirümbı hoarehi
hinıḡındıheamboyahı,”’ *Buk Song 110:1*

Defit ra-mehu. ⁴⁵ Defit ai Krais ahambo Adükarı yahundo marandane. Asu nünḡufimboyo Krais Ai Defitındi ahırayu rana?” mehupuri. ⁴⁶ Asu nındou mamı ai-amboanı moai Sisasındi düdufe hoafi ranımbı sımborı hoafiyundo, ḡḡa wanı. Ranıyomo asu ai rıhünda peyomo houmbı ahambo düdufembo ahınırurühı asu ai moai ahambo mamı düdufe amboanı düduyafundo rundı, ḡḡa wanı.

23

Sisas ai ahinümbi hohoanimo yamundurundeimbi asu Farisi nındou ranahamundı hoafi ranımbı ahını hoafımayu

(Mak 12:38-39; Ruk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Ranıyu asu Sisas ai nındou afındı ahambo wakırerı meḡoro ranaiyei asu ahambo süḡgururü-rundeimbi-memo ranaiyomo aheimbo wataporımbomarandüri. ² Ai yare hoafiyundürühü yahuya, “Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi asu Farisi nındou-anemo ai sıheimbo yamundıfembo Mosesındi fondı kosıründümo houmbı anıḡḡomo. ³ Ranımbıohündambo anımbı asu se hımborındei süḡḡundhındı nını-moatükunımbıyo ai se rarıhi yahomo houmbı hoafemondüri ranımbı. ḡḡa asu se nıne-moatükunı ai rawarundı rasüḡḡu randıhimboyei, ḡḡa wanı. Aiana hoafi yanḡırane ai rarıhi rarıhi-emo, ḡḡa asu ai ahamundıhoarı refembo ana, ḡḡıri randundı. ⁴ Ahamundı ahinümbı yamundife hoafi ra tıḡümbı moatükunane. Ai-ana nındou amuriyei daboahamındıwamı nımboreimbi moatükunı ai mbısaḡümündia yahomo houmbı hüputüpüründümo nandundühanemo. Asu aiana ahamundıhoarı ḡḡıri akıdou amboanı nımboreimbi moatükunı ai manandundı ranahambo semındımbı moai farıhouwurı, ḡḡa wanı. ⁵ Nındou ai yıhoefımbı hoeımbırihimunı yahomondühanemo ai nındou hımbıoahü munḡu-moatükunı ra yaru arundı. Ai didıbafıfe wadagi adükarı güdu mburu yihururündümo arundı. Asu ai ahamundı hoarı ranı hımborıfıhi moanı ranı-poanımbı yihuru yihurumarundı. ⁶ Aiana nımarıfondı aboedühi nımarımbıoane hohoanımoyomo arundı afındı sesesımbı sı sımbıoanane asu Suda-yafe rotu worı ranambe dirıdühi nımarımbıo-anemo hohoanımoemo. ⁷ Aiana nındou ai ahamumbo nındou afındı fandıfeambe yıhoefımbı

hihifimbirihümuni, yahomo asu yihoezimbo yamundu-rundeimbi nindou-anemo mbisahümuni mbirihündi, yahomombo-anemo hohoanimoyomo arundi. ⁸ Nindou ai siheimbo yowan yamunde-randeimbi nindou mbisahindürimboyei, nga wan. Seana moani mam apodoho apodoho mam yangirane, nga sihei Yamunde-randeimbi Nindou aiana moani mam ai yangirani anungu. ⁹ Asu se nindou mam hifi ndanühinda ranahambo ahinindihorühi hoafindeihya 'Ape' mbiseimboyei, nimboe sapo sihei Ape mam yangirani sunambe amaru. ¹⁰ Asu nindou ngörü siheimbo hoafindeihya 'Yamundo-randeimbi' mbiseimboyei, nimboe sapo sihei yamunde-randeimbi Kraisi yangirani. ¹¹ Nindou düdi ai sihei mbusümo nindou adükari hamindi anungu ana, asu ai sihei ratüpuriyu-randeimbi nindoumbofi mbünunguwamboane. ¹² Nindou düdi ai ahandihoari nindou adükaranahi ehu ana, ahandi ndüri hifinambo gadimboe. Nga asu nindou düdi ai ahandihoari hifinamboareandi ranai ana ahandi ndüri adükari ndimboe.”

Sisas ai ahamundi yimbu yafambe moaruwai hohoanimo yaru arundi ranimbo hoafimayu

(Mak 12:40; Ruk 11:39-52; 20:47)

¹³ “Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, hipoanimoembou-anemo. Awi seana yafambe yimbumbiyomo houmbo-anemo! Seana nindouyei ngusumboarühi God nginindi hifandarandi ranahambo yipuri papiru hiningiru arundi. Asu se sihamundihoari amboani moai ranambe kefoau homo-rundi. Asu asukai se moai nindou didiyei ai ranambe kefoefembo yifirayei ranaheimbo hiningiwura kefoehi hüsi, nga nafi gürarundi. ¹⁴ [Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hipoanimoembou anemo. Awi seana yafambe yimbumbiyomo houmbo-anemo! Seana sapo nimorehi kai animboei ranaheimbo wosihofori hoafiyomondündürühanemo asu se ahei wori kosaründimo. Rananemo asu se nindou ai hoembirihimuna yahomo houmbo Godimbo moani gedühi didibafiyomondühi homo arundi. Raninimbohündambo animbo süngunambo sihamundi tihirifo ra moaruwai hamindi tükündifepurimboe!] ¹⁵ Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo se boboharindümo! Awi seana yafambe yimbumbiyomo houmbo-anemo! Seana botiwami hoe hangifo-sungu homo arundane asu hifi-sungu homo arundane ra nindou mam sihamundi süngurapuri randeimbi tükife ningombo kokombohündambo-anemo. Nindou ranai sihamundi süngurapuri-randeimbi nindou tüküfiyuwanane asu randüwuranai ai haiambe nafi gadümbui sapo se-amboani rawefundi nou. Ranani nindou ranai se rarundanai ahandi moaruwai hohoanimo sihamundi moaruwai hohoanimo ranahambo ngasündearandi. ¹⁶ Nindou himboatihari nindou amurambo nafi nafuimbo-memo, se hipoanimoembou-anemo! Seana nindou yamundundühiya, Nindou düdi ai ninimboyu dabarifihi Godindi wori ranahambo dukare ranifihi dabarefiyu ana, ra moanane. Nga asu nindou düdi ai gor Godindi wori ranambe engoro ranifihi dukare dabarefiyu ana, asu ai rani-moatükuni refembomayu ra anihondumbo rambireandamboane yahomo arundi. ¹⁷ Seana himboatihari hohoanimo-koate nindou-anemo! Nini-moatükuniyo ai moani ahinümbi moatükun-ayo, gor ranaiyo asu Godindi wori raniyo? Gor ai Godindi worambe yangoromboane asu Godindi moatükuni hondü nahurai tükefeyo. ¹⁸ Asu asukai seana yamundundühiya, Nindou düdi ai sesi sihefe hasihoni ranahambo dukare ranifihi dabarefiyu ana, ra moanane. Nga asu nindou düdi ai sapo sesi sihefe hasihoni raniwami sesi asihefeyo ranahambo dukare ranifihi dabarefiyu ana, asu ai rani-moatükuni refembomayu ra anihondumbo rambireandamboane yahomo arundi. ¹⁹ Awi seana nindou himboatiharanemo! Nini-moatükuniyo ai moani ahinümbi moatükunayo, sesi asihefeyo ranaiyo asu sesi sihefe hasihoni raniyo?”

Sesi, sesi sihefe hasihoni raniwami yangromboane asu sesi ra Godindi yangiri tükefeyo. ²⁰ Ranimboane asu nindou düdi ai sesi sihefe hasihoni ranahambo dukare dabarefiyu ana, mungu moatükuni raniwami engoro ranahambo kameihä ranifihä dabarifihani. ²¹ Asu nindou düdi ai Godindi wori ranahambo dukare ranifihä dabarefiyu ana, asu God ai wori ranambe anungu ranifihä kameihä dabarifihani. ²² Asu nindou düdi ai sünu ranahambo dukare ranifihä dabarefiyu ana, asu ai sapo Godindi nïmarï hïfandimbo fondi asu ai mare fondi raniwami amaru ranahandi-ihä kameihü dabarifihani.

²³ Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hïpoanïmboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana munquambo akidïbou sesambefembo moatükuni wambifi nahurai ranane se yimunguründümo mburu asu 10 ranahandi ngorü bidifiri ra Godimbo yïboboru asïhoemo. Nga asu seana adükari ahinümbi hoafi bidifiri ranahambo ana se hinïngïrumbo-anemo. Sapo rani-moatükuni hoafi ranana ini ra, nindou munquambo ranaheimbo mamï simogodï hohoanïmombo hohoanimo, nindou ngorümbö hïpoambo hohoanimo, asu anïhondümböfe hohoanimo ranane. Godimbo ninï-moatükuniyo 10 ranahanda mamï bidifiri yïboböfe sihefe ahinümbi hoafi ra se hinïngïndumboemo, nga adükari moatükuni hohoanimo hoafïmayahï ranamboanï se süngundu ndundi. ²⁴ Seana hïmboatïhariyo hefe nindou ngorümbö nafï nafuimbo nindou-anemo! Seana hïmboafifi ranahamumbo simïndï hoe ranambe foerïmonda hürühoupurühanemo, nga asu kamer ninïhondï adükari ra kameihuru sirïfoarundühanemo! ²⁵ Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hïpoanïmboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana sesi hïpirï napo ra hïmboranï moanambühï ranane popoaiarïhoemo, nga asu wagabe ragu ana hümbuhünï hohoanimo asu moanï sihamundi fi ranahambo hohoanimo ranimboane foafusafu hinïngïrundanï tüküra piareandi. ²⁶ Farisi nindou seana hïmboatïhari nindouanemo! Awi se hïpirï ranambe ra, wagabe ragu rani boatei popoaindïhoemondanï anïmbo asu hïmboranï moanambühï ranamboanï kameihä aboedï hïmbondïmboe! ²⁷ Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hïpoanïmboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana yïfambe ranahambo yihuruyo hinïngïfeyoanï anïngo yahurai-anemo! Ranane sapo yïfambe ranai moanambühï hïmboranï ranai aboedï hïmboyo haya anïngo, nga asu ragu wagabe ranana yifi hamböhamïndï fisïngarümbi moaruwai ranai mamïkarïyombo foerïmboane. Se sihamundi fiambe ragu ra moanï yahurai hamïndanemo! ²⁸ Yahurai-anemo se-amboanï fi moanambühï nindouyei hïmboahü mbumundi nindou hïmboemo, nga asu sihamundi fiambe ragu ranana yafambe yimbumbi hohoanimo asu moaruwai hohoanimo ranambo güre pireapurïmboane.

²⁹ Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hïpoanïmboembou-anemo! Awi se-ana yafambe yimbumbanemo! Se-ana Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ranahamundi yïfambe nafiru arundi. Asu nindou aboedï mbumundi manïmboei-mayeï ahei yïfambe-wamï se yihururu hinïngïru arundi. ³⁰ Asu rananemo se yaru hoafiyomondühïya, 'Ro horombo sihefi amoao mamï manïngomo ranambe mbanïmboefi-mbonana ngiri ro Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi nindou ranahamumbo hïfokoefembo farïhehupuri.' ³¹ Asu se rani hoafi yaru hoafemo ranana asu se maru sapo nindou didemo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbimbo hïfokoamarüpuri ranahamumbo nahurai-anemo weindahï nafuiayomo. ³² Refe ana, awi koe se nïne-moatükuni sihamundi amoao mamï ai ramarundi ranifih randu ngomo nafïndundümo! ³³ Awi seana amoasïranemo! Seana moaruwai amoasïrïndï nïmorï hondanemo! God ai sihamumbo papife hoafïnduanï se haiambe gadïmboemo. Nüngundu se ranahambo mafebou-a? ³⁴ Ranimboane asu

se hĩmborĩndĩmo nda. Ro sĩhamumbo sowana Godĩndĩ hoafĩ hoafiyomo-rundeimbĩ nindou, fĩfirundeimbĩ nindou asu yamundu-rundeimbĩ nindou ranahamumbo koandĩheheapurĩmboyahĩ. Rananĩmbo asu se bĩdĩfĩrĩ hĩfokoandupurĩmboemo, bĩdĩfĩrambo nĩmĩfĩhĩ hĩfokoefembobũnda pandupurĩmboemo, bĩdĩfĩrambo Godĩndĩ worambe bubundũpurĩmboemo. Asu bĩdĩfĩrambo ŋgorũ ŋgoafĩhũndĩ heboadũpurĩ houbombo wandũpurĩ ŋgomo ŋgorũ ŋgoafĩhũ tũkũndafundĩ. ³⁵ Rananĩmboane asu nindou mbumundĩ hĩfĩ ndanũhĩ manĩmboei ranaheimbo hĩfokoamarundũra yĩfĩmayei, ranĩ munũgu moatũkunĩ ranahambo se hũtiyomo. Sĩhamundĩ hũti sũnguyo sapo nindou ai mbumundĩ hohoanĩmo sũngurĩhindeimbĩ Eberĩndĩ sĩrambeahĩndĩ peyo haya ho hombombo Sekaraia sapo Berekiandĩ nĩmorĩmayu ranahandĩfĩhĩ tũmareandĩ ranahambo hĩfokoamarũwuri. Se Godĩndĩ worĩ asu sesi sĩhefembo fondĩ mbusũmo ranambeyo hĩfokoamarũwuri. Rananĩmbohũndambo anĩmbo sĩhamundĩ-wamĩ tĩŋĩrĩfo ranai nanũgopurĩmboe. ³⁶ Ro sĩhamumbo anĩhondũmboanahĩ hoafehapurĩ nda. Nindou hĩfokoaru marundĩ ranahambohũnda tĩŋĩrĩfo afĩndanĩmbo God ai nindou haponda anĩmboei aheiwamĩ nandeandũrũmbui.”

*Sisas ai Serusarem ŋgoafĩ ranahambo hohoanĩmomayu
(Ruk 13:34-35; 19:41-44)*

³⁷ “Serusaremĩhũndĩ, Serusaremĩhũndĩ, se Godĩndĩ hoafĩ hoafiyomo rundeimbĩ nindou ranahamumbo hĩfokoarĩhipurũhĩ asu se Godĩndĩ hoafĩ semĩndĩ hombombo nindou sĩheimbo sowana koamarĩhepurĩ ranahamumbo hĩfokoefepurĩmbo safombombo nĩmoeinambo-rĩhũpurĩ marĩhũndĩ! Ro sĩhafĩ mbusũmo nindou anĩmboei ranaheimbo wagĩdemĩndĩndũrũhĩ warĩ gabudĩfoefendũrĩmbo afĩndĩ hohoanĩmomayahĩ kakaroko hondĩ ai ahandĩ weihoandĩ mbanendĩ hoareharamĩndĩndũrĩ nou. Ŋga asu se wambo moai refembo raro-safĩndĩrĩ, ŋga moei masafĩ. ³⁸ Asu se hĩmborĩndei. God ai Ahandĩ worĩ sĩhei mbusũmo hĩnĩŋgĩmareandĩ asu moanĩ fondarĩmboe. ³⁹ Ro nda sĩheimbo hoafehandũrĩ, hapondanambe ana se ŋgĩrĩ asũkai wambo hoeindĩhindĩrĩ, ŋga ŋgo ŋgombombo sũngunambo anĩmbo se randĩhi hoafĩndeihiya, ‘God, Se nindou ai Adũkarĩndĩ ndũrĩna tũkefiyu ranahambo aboedĩ aboedĩndĩworĩ,’ mbĩseimboyei,” mehu.

24

*Sisas ai Godĩndĩ worĩ ra bĩrĩboemboe yahu haya wataporĩmbomarandĩ
(Mak 13:1-2; Ruk 21:5-6)*

¹ Sisas ai Godĩndĩ worĩ ranambeahĩndĩ tũkũfi haya huwane asu ahambo sũngururũ-rundeimbĩ ai ahambo sowana mahomo Godĩndĩ worĩ worĩmbomarundĩ ra nafuiyondowohũ hoafiyondombobũnda. ² Ranĩyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyuhũ yahuya, “Yĩnĩ, ro anĩhondũmbo-anahĩ nda hoafehapurĩ. Se haponda munũguambo moatũkunĩ ra hoeirundai? Ŋgĩrĩ nĩmoei nda sũngunambo ana rande atũboaki-atũboakĩndo gafuwani hoeindundĩ, ŋga munũguambo nĩmoei ra hĩfĩnĩ pindĩhimboyei,” mehupurĩ.

*Sisas ai ahambo sũngururũrundeimbĩmboya tĩŋĩrĩfo tũkũndĩfemboe yahu hoafĩmayu
(Mak 13:3-13; Ruk 21:7-19)*

³ Sisas ai Orif Nĩmĩ Hĩfĩ Wafuambe nĩmaru ane asu ahambo sũngururũ-rundeimbĩ ai yanũgĩrĩ hafomo ahambo-so tũkũmefundĩ. Ranĩyomo asu ai dũduyafu hoafiyomondũhĩ yahomoya, “Se yĩhoefĩmbo hoafiyafĩmunĩ nũngũ-sĩmboanĩ ranĩ-moatũkunĩ ra tũkũmandĩfe? Asu nĩnĩ-moatũkunĩ boatei tũkũndĩfeyoanĩ hoeimandĩhu sapo se kosĩmboayafĩ ranane asu ndeara bĩdĩfĩranambo si tũkũfemboayo ranane ranahambo fĩfĩrĩndĩhumboyeifĩ?” mehomondamboyu. ⁴ Ranĩyu asu Sisas ai sĩmborĩ hoafiyuhũ yahuya, “Awi se hĩbadũmbo nindou ai sĩhamumbo wosĩhoaforĩ hoafĩndeimboyei. ⁵ Ŋga nindou afĩndĩ ai tũkũndafu wandĩ ndũrĩ dũkandu hoafĩndĩmondũhĩ anĩmboya,

‘Ro nda Kraish-anahi!’ mbisimondühi animbo ai nindou afindi ranaheimbo woshihoafori hoafindimondani ai anihondümbondihimboyei. ⁶ Se yifiari hoafi asu yifiari yafui hoafi himborindimboemo. Nga asu se rani-moatükunî ranahambo hibadumbo, nga hepünündafumboemo ranimbo. Rani-moatükunî ra tükündifemboesi, nga asu rani-moatükunî tükefeyo ranahambo ndeara bidifiranambo si ane yahopoani, nga awi wani. ⁷ Hifi hifi ranai simbori yifiarindimboe. Asu adükari bogori nindou mami ahandi nendi ranai ngörü adükari bogori nindoundi nendi rani-babidi simbori-simboringimboemo. Hifi bidifiri ranifihî sesi ai wanindohü asu hifithe ranai tükündifendamboe. ⁸ Muḅguambo moatükunî ra tükefeyo ranana moani nimorehi ai nimori wakemindimbo asübusi boatei asemindo yahurai boatei-ane tükefeyo. ⁹ Rananimbo sheimbo mbundüründümo tñrîfombi moatükunambe sindundürühî hifokoandundürimboemo. Rananimbo muḅguambo hifindi nindou ai wandi süḅguna sishamumbo yiboarukondühüpurimboyei. ¹⁰ Rani-simboani nindou afindi ranai ahei anihondümbofe hohoanimo ra hinñḅḅindihindühi, asu ai ahei ḅḅunindi ranaheimbo nindou amuri hürütümbi nindouyei warühindihindürühî asu aheihoari amboani simbori yiboarukofirindeimboyei. ¹¹ Rananimbo asu Godindi tikai hoafi hoafiyomo-rundeimbi nindou afindi ranai tükündafundühi animbo asu ai nindou afindi ranaheimbo woshihoafori hoafindimondani anihondümbondihimboyei. ¹² Ranifihî animbo asu sapo moaruwai hohoanimo ranai afindi tükündifeyohü nindou ngörumbo hipoambofeihî ḅḅusüfo pefe hohoanimo ranai akidoundimboe. ¹³ Nga asu nindou düdi ai ninî-moatükunî ahambo tükefeyo ranahambo moanane yahu kikhîramündi anḅḅḅu ai ḅḅu ḅḅumbo bidifirani si tüküfiyuambe ranana ai aboedambondifimbui. ¹⁴ God ḅḅinindi hifandarandi Aboedi Hoafi ranahambo muḅguambo hifi ranühî nindou muḅḅu ranaheimbo weindahî bokarîhefendürani animbo asu ndeara bidifirani si ra tükündifemboe.”

*Moaruwai hamindi moatükunî tükündifemboe
(Mak 13:14-23; Ruk 21:20-24)*

¹⁵ “Asu moaruwai moatükunî nñḅḅombo-mayo sürühoeimbi fondi ranahambo moaruwaimbondeambui ranahambo Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ahandi ndürî Danier ai wataporimbomarandi ra se hoeindumboemo. (Nindou düdi ai ndani hoafi ra hoeifemboayu ranai hoafi ranahambo ndore fifirîmbireandamboane.) ¹⁶ Rani-simboani animbo nindou didiyei ai Sudia hifambe animboei ranai hifi wafunambo nimai mbifefoehindamboane. ¹⁷ Rani-simboani ana sapo nindou ahandi worikimî amaru ranai ahandi napo worambe kurayo ranahambo hani semindimbo hihinñḅḅindeambui. ¹⁸ Asu nindou düdi ai ahandi nübürambe anḅḅḅu ranai ḅḅirî ahandi hoearî masihendi ra semindimbo hihirîndifi ḅḅu, nga wani. ¹⁹ Rani-simboani nimorehi didiyei ai nimori furümbayeiane asu nimorehi nimori titi simindeimbayeiane ranane ranaheimbo moaruwai hamindi tükündifemboe. ²⁰ Se Godimbo didibafindimo rananimbo asu se ḅḅirî afindi ḅḅisihari tüküfeyoambe ane asu moani nimarimbo si ranambe ane ra se ḅḅirî feboundi! ²¹ Rani-simboani tñrîfo afindi tükündifemboe. Horombo God ai hifi sünü nafimarandambe peyo haya ho hombo hapondani tükefeyombe ana, moai afindi tñrîfo ndahurai tüküfeyo. Nga süḅḅunambo rani simboani ana moani muḅḅunambo tñrîfo afindi hamindi moatükunî animbo tükündifemboe. Asu randife hayambo ra süḅḅunambo ana ḅḅirî asükaindo tñrîfo yahurai tükündifeyo. ²² Nga asu God ai rani-simboani ranahambo bodifombofe kikhîyimîndi-koatembembonana muḅḅuambo nindou ranai ḅḅirî aboedamboyahindi. Nga asu God ai muḅḅuambo nindou sapo ranaheimbo wandanei yahu dibonîmayundürî ranimbohündambo wambo animbo asu hapondani ana God ai rani si ra awi bodifombonde kikhîndamündümbui. ²³ Rasimboani nindou bidifiri ai sishamumbo hoafiyehüya, ‘Se ndühî himboemo, nga Kraish ana ini nda!’

mbisei-anane, asu 'Ai ana ini gogu ra!' mbisei-anane ra se nindou ranahei hoafi anihondumbo-ndundurimboemo. ²⁴ Nimboe sapo nindou bidifiri ai tukuyafunduhi wosihoafori hoafindimonduhuya, 'Ro Krais-anahi,' asu 'Ro Godindi hoafi hoafiya-rihandeimbi nindou-anahi,' mbisimbo-memo. Asu ai hepuni-feimbi moatukuni nafuindimonduhi rani-poanimbo nginindi nafuimbo ratupuri ratupurindimboemo. Ai nindou sapo God wandanei mehu ranaheimbo amboani ndahurimnndefimbo mbisimboemo, nga ngirindimo. ²⁵ Rani-moatukuni ranahambo ro horombonamborthe hoafimehapurane, nga se ranahambo himborindimo. ²⁶ Asu nindou ai randihi hoafindeihuya, 'Hoeirih, Krais-mayu ranai ana nimi wohi furikoate-reandi hifuhani anungu,' mbiseiani asu se rani ngomboemo, nga wani. Asu nindou ai randihi hoafindeihuya, 'Aiana dibo ndanambe ndanungu nda,' mbiseiani wani asu se ranahambo anihondumbondumboemo, nga wani. ²⁷ Nga Nindou Hondü ranai ana, sapo wabürusi sunu mungu ranifih hufhamindi sufuanipoedi ngu hafuani si boakiboadeamboe yahurai-animbo nindou himboahü tukündüfimbui. ²⁸ Sapo nahanühayo nindou ai yifiyo haya yifi nimoko ranai moanambühi engoro ana, ranühi koahoeimbi ranai hei gugurhinduhanei."

*Nindou Hondüni kosimbo si
(Mak 13:24-27; Ruk 21:25-28)*

²⁹ "Rani tirifombü moatukuni si ranai ndeara mungundoani animbo nimehünou, hufhamindi ai nimbiraninderuhi asu amoamo ai ngiri sindu.

Mupui ai sunambeahindi firibadiyiboai putapindowohü

asu munguambo nginindi moatukuni sunambe aningo ranai fifimindimboe.

Aisaia 13:10; 34:4

³⁰ Rani-simboani animbo Nindou Hondü ai tukufembo nafuimbo moatukuni ranai sunambe weindahi tukündifemboe. Asu hifi ndanühündambo munguambo sirihündi nindou ranai arasiranindeimboyei. Asu Nindou Hondü ai sunambeahindi mburüngaiwami nungumbo ahandi nginindi asu adukari himboamupuimborandeimbi moatukuni ndemündü haya ra dibonde kudian ranahambo hoeindihimboyei. ³¹ Ranimbo fufunji afindi ranai hoafindimboe. Ranimbo asu ai ahandi sunambeahindi nendi ranhamumbo yimbuyimbu hifi ra himboranipoedi nindou mungu God ai wandanei mehu gugurifendurimbohünda koandihapura ngomboemo."

*Hoandasüfo nimindi ranahambo yamundife hoafi
(Mak 13:28-31; Ruk 21:29-33)*

³² "Asu se hoandasüfo nimindi türüfoarunduhi hohoanimondimo. Rani nimi ranai ahandi düdudu ranifih hoehoi tütüküyohü emündü aforo ana, se fifirundi sapo ranana ndeara hoemboane. ³³ Mami rani-süngumbo animbo asu se hoeindundani munguambo rani moatukuni ranai tukündifeyoani hoeindunduhi rananimbo se Nindou Hondü ai ngiri amatata kudu, nga yipuri kiman anungu, ra fifirindumboemo.

³⁴ Ro shamumbo anihondumboanahi hoafehapuri nda. Bidifiri nindou hifi ndanühi animboei yifihai-koateaye-ambe animbo rani-moatukuni ranai tukündifemboe.

³⁵ Sunu hifi ranai ana awarindihoeimboe, nga asu wandi hoafi ranana ngiri awandihoyo, nga wani."

*Nindou mami aiamboani moai Adukari ai tukufembo si ra fifireandi
(Mak 13:32-37; Ruk 17:26-30, 34-36)*

³⁶ "Nga asu Nindou Hondü ai tukufembo si raninambo nindou mamai-amboani moai fifireandi. Asu rani si tukufemboayo ra sunambeahindi nendanemo asu Nimori aiani ra moai fifirundi. Nga moani Afindi ai yangirani rani-moatukuni ranahambo

fifireamboayu. ³⁷ Nindou Hondü ranai tüküfembo si ranana Noa nünquambe ra simboani nahuraindimboe. ³⁸ Sapo horombo hohoambu ai tüküfe-koateyoambe rani-simboani ra nindou ai moani sesi sahüsi hoe simindei asu nimorehi nindowenih anamindüh+yahi heimbo bidifiran hondü ranambe Noa ai botambe aboeda kamefuendi. ³⁹ Rani-simboani ra nindou ranai rani-moatükun tüküfemboayo ranahambo moai fifirihindi, nga ai moani sir mbrowohi ratüpuriyeyi hei-ane asu hohoambu ranai tüküfehü aheimbo pare gogomaramindindür. Moani yahurai-animbo sünguna Nindou Hondü ai tüküfiyuambe tükündifemboe. ⁴⁰ Rani-simboani ana nindou yimbu ai nümbürambe ratüpurindafandüh nimbafandan animbo, nindou ngorümbo nderümündüh asu ngorü ai moani rande bodiboadiran nüngumbui. ⁴¹ Nimorehi yimbu ai mban hirindafilhi nimbafeani animbo asu ngorümbo ndemünduan asu ngorü ai moani rande bodiboadeandan nngomboe. ⁴² Awi se hibadümbo nngomo, nga nini-simboanyo sishamundi Adükari ai tüküfemboayu ra se moai fifirundi. ⁴³ Awi se randu hohoanmondimo. Wor aharambüryu haya hümbühün nindou ai nini-simboanyu ahandi worambe hümbühünimbo tüküfemboayu ra fifirareandi ana, nindou ranai ngiri apu. Nga ai hümbühün nindou worambe tükündüfimbui mbüsü haya yangiri günde nmandü ngumbui. ⁴⁴ Ranimbohündambo animbo seamboani munquambo si aho ra hibadundüh nafindündümo nmandimo. Nga Nindou Hondü ranai tüküfembo ranahambo se mitaniründümo houmbo hidibo-hidiboyomondambeanimbo moani ai sümbundamündü tükündüfimbui.”

Nindou ratüpuriyafanir nandeimbi aboedi asu moaruwai ranahafandi kafeefe hoafi (Ruk 12:42-46)

⁴⁵ “Asu düdi ratüpuriyu-randeimbi kaowori hohoanimo-koate didiboadre-randeimbi fifireandeimbi nindouayu? Nindou ranai ana sapo ahandi bogori nindou-mayu ranai ahamboya, ‘Se nindou ratüpuriyomo-rundeimbi bidifirimemo ranahamumbo hibadapuri,’ yahu haya kafoariri hinngimariri ranani sapo ai ahamumbo sesi segopurimbo simboani yibobofe segopurimbohünda. ⁴⁶ Nindou ranahandi bogori nindou ai worambe tüküfi hoeiriran asu nindou-mayu ranai sapo ahandi bogori nindou ai refembo hoafimayu süngu rawareandi ranana nindou ranai moani hihifi-hihifimbiyuwamboane! ⁴⁷ Ro nda sishamumbo anihondümboanahi hoafehapuri, bogori nindou ranai nindou ranahambo ahandi munquambo moatükun ranahambo hifandimbo bogorimbondiri hinngindirümbui. ⁴⁸ Nga asu nindou ranai, moaruwai ratüpuriyu-randeimbi nindouayu ana, asu ai ahandi fimbo rande hoafinduhü animboya, Wand bogori nindou ai ngiri awi nimai tükündüfiyu mbüsümbui. ⁴⁹ Rananimbo asu ai ahandi mam ratüpuriyomorundeimbi-memo ranahamumbo piyu haya bubuhaindüpürühi asu sesi dedü wakindeandüh bia ra ndümündi, nindou bia simindimo-rundeimbi rani-babidi hoanjuhü rarandu wakindeambui. ⁵⁰ Rananimbo asu mam simboani sapo ratüpuriyu-randeimbi-mayu ranai ahandi bogori nindou ranai tüküfemboayu ra mitaniramündü haya hidibo-hidiboyuambe animbo tükündüfimbui. ⁵¹ Rananimbo asu ahandi bogori nindou ai ahambo kibodirindir mbunda asu nindou wosihofori hoafiyeyimbi ranambendirimbui. Rananimbo asu ai ranambendifih heindüh yahafi sisinderimboe.”

25

Yihoarifambori 10 ranahei kafeefe hoafi

¹ “Rani-simboani ana God nginindi sünambe hifandarandi ra ndahurai animbo tükündifemboe. Mamimbo yihoarifambori 10 ranai nindou mam nimorehi semündü haya masüfuwa asu ai ahei ram hai ra fufurühümüdi hehi ahambo nafini nafaofihio fihambo mahei. ² Hondahüyahindeimbi-mayei (5) ranai moani hohoanimo-koateyeyi,

nga asu ngorü hondahüyahindeimbi-mayei (5) ranai aboedi fifirihindeimbiyei. ³ Sapo nimorehi hohoanimo-koate-mayei ranai ahei ram ra sahümündi, nga asu moai ram hoe bidifiri fuihümündi. ⁴ Nga asu nimorehi diboadore fifirihindeimbi-mayei ranai ahei hoe hipiri-mayo ranambe hoe fuihümündihi ahei ram diboadorhi masahümündi. ⁵ Ranıyei asu sapo nindou nimorehi semündümbi-mayu ranai nımai tükufe-koatemayuwamboyei asu aheimbo yapombo himbo-marandüramboyei moanı rarihi yapombo boarhehi hehi kurımayei. ⁶ Ranıyo hombo nımbi mbusümondühi nindou mamı ranai mıngıyowuhü yahuya, ‘Sapo nindou nimorehi semündümbi-mayu ana nda! Nga asu se ahambo sühüsi nafaarhorı fıhrıhorımindei!’ mehu. ⁷ Ranıyei nimorehi-mayei ranai munıu botıyahındühi ahei ram hai ra yimundıfembo didıboadomafandıhündi. ⁸ Ranıyei asu nimorehi hohoanimo-koateyeimbi-mayei ranai nimorehi aboedi fifirihindeimbi-mayei ranai hoafıyeihü seiya, ‘Awi se yıhoefımbı ndühi sıhei-mayo hoe bidifiri fıisehi, nga yıhoefı ana hümaraso,’ maseıamboyei. ⁹ Asu nimorehi aboedi fıfirıhi-rıhündeimbi ranai hoafıyeihü seiya, ‘Yowanı, nıgırı ndehündi. Hoe ndanana sıheimboane asu yıhoefımbıane ra nıgırı sımonıgoründamındımunı. Nga awı hıhırındahi nıgei stoa worambeahındı se-amboanı sıheıpoanımbı pemındeı,’ masahündüramboyei. ¹⁰ Asu ranıyei hohoanimo-koate nimorehi-mayei ranai stoanambo hoe pemımbı hıhırıyahı mbaheı nou ranambo amonıonımbı nindou nimorehi semündümbi-mayu ranai tüküme fıyu. Ranıyei asu hondahüyahindeimbi nimorehi nafırıhümündımbü-mayei ranai nimorehi semındımbı sesesi fındı-mayo ranambe nindou-mayu ranı-babıdı kefoehı mahüsi. Ranıyo asu ranambe kefoefe hombo yıpurı ra pamaiaro. ¹¹ Ranıyei asu süngunambo hondahüyahindeimbi nimorehi bidifiri-mayei ranai tüküme hındı. Ranıyei asu ai rarihi puküna hoafıyeihü seiya, ‘Adükarı, Adükarı, se yıhoefımbı yıpurı sübüdühawamunı dıgıfo,’ sei hoafımayei. ¹² Ranıyu asu nindou ranai sımborı aheimbo hoafıyundürühi yahuya, ‘Ro sıheimbo anıhondümbıanahı hoafıyahı, se nıgırı keboehındı, nga roana moai sıheimbo fıfirıhearü,’ mehündürı.’ ¹³ Sısas ai ndeara hoafı moendıreandühi yahuya, ‘Awi se hıbadümbı, nga moai se Nindou Hondü ai tüküfembo sı ane asu ranı sımbıoanane ra fıfirındı,’ mehu.

*Nindou nıgırı ratüpurıyomırundeımbı ranahamundı kafıefe hoafı
(Ruk 19:11-27)*

¹⁴ Sısas ai asükai hoafıyuhü yahuya, ‘Ranı sı tükufe sımbıoanı ranana ndahurıane. Mamı sımbıoanı nindou mamı ai ahandı worı ra hınıngıfe hefe nıgorü fıfına hombo mehu. Ranıyu asu ai ahandı ratüpurıyomırundeımbı ahamumbo mbıorai yahıpurı mbıra ahandı munıguambo moatükunı ahamundı wırambe hınıngımareandı. ¹⁵ Nindou-mayu ranai ahandı ratüpurıyomırundeımbı ranahamundı nıgısfı nındı kuru hohoanımoemo ranı sımogodühi kıkı hoarı ra ahamumbo yıbobıre yımbımareapurı. Nindou nıgorümbı 5,000 kıkı hoarı sagado. Nıgorümbı 2,000 kıkı hoarı sagado. Asu nıgorü-mayu ranahambo 1,000 kıkı hoarı ra sagado marandı. Ranıyu asu ai ahamumbo yare hınıngıreapurı haya nıgorüname fıyu. ¹⁶ Ratüpurıyırı-randıembi nindou sapo 5,000 kıkı hoarı masemündı-mayu ranai nıme hınınou kıkı ranambo kıkı semındı ratüpurıambe sıhai haya ratüpurıyuhü ranı fıhındı 5,000 asükayı ranıwamı masemündı. ¹⁷ Asu mamı yahırai safı nindou sapo 2,000 kıkı hoarı masemündı-mayu ranai kıkı ranı fıhındı 2,000 asükayı ranıwamı masemündı. ¹⁸ Nga asu nindou sapo 1,000 masemündı-mayu ranai ahandı bogorındı kıkı ra semündü hu fıfambe kıkırıhai mbıra fıfambe dıbo samboare hınıngımareandı. ¹⁹ Nindou ranahamundı bogorı-mayu ranai anıgunı hu gedühi nıngı nıngumbo asu ai nıgoafına hıhırı fı hu tüküme fıyu. Ranıyu asu ai ahandı kıkı nındıumbo yıbobımareapurı-mayo ranahambo nindou ranı

babidiimbo hoafi diboardondiheapuri yahu haya. ²⁰ Nindou 5,000 kaki masemündu-mayu ranai tüküfi ahandi bogori nindou-mayu ranahambo 5,000 ngorü-mayo ra masagado. Asu ai ranahambo hoafiyundühi yahuya, 'Adükari, se wambo 5,000 kaki masowandiri, nga awi se nda hoeiro. 5,000 kaki-mayo se masawandiri ranifihindi ro ngorü 5,000 kaki masahamindih nda,' mehuamboyu. ²¹ Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, 'Se aboedi hamindi ramarowandi. Seana aboedi asu anihondumbo hondü ratüpuriyafi-randeimbanafi. Seana moani akidou moatükuni diboardiro-randeimbanafi. Nga asu ranimbohündambo animbo hapondani ana sishambo ro adükari moatükuni hifandimbo amboani bogorimbondihe hininngindiheaninimboyahi. Asu se mborai sühüfi ranahambo rodibo hihifi-hihifinde,' mehundo. ²² Raniryu asu nindou 2,000 kaki masemündu-mayu raniamboani tüküfi ahandi bogori nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, 'Adükari, se wambo 2,000 kaki masawandiri, nga awi se nda hoeiro. 2,000 kaki-mayo se masawandiri ranifihindi ro ngorü 2,000 kaki masahamindih nda,' mehuamboyu. ²³ Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, 'Se aboedi hamindi ramarowandi. Seana aboedi asu anihondumbo hondü ratüpuriyafirandeimbanafi. Seana moani akidou moatükuni diboardiro-randeimbanafi. Nga asu ranimbohündambo animbo hapondani ana sishambo ro adükari moatükuni hifandimbo amboani bogorimbondihe hininngindiheaninimboyahi. Asu se mborai sühüfi ranahambo rodibo hihifi-hihifinde,' mehundo. ²⁴ Raniryu asu nindou 1,000 kaki masemündu-mayu raniamboani tüküfi bogori nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, 'Adükari, ro sishambo fifirihianinimboanahi. Seana nindou awi himboari handini-yafeimbi nginindi hamndanafi. Seana nine-moatükuni se hifirrowandeimbi-hündiyopoani nümbürambeahindi sesi ra yimungurandifi arandi. Asu nindou amuri ai ninimoatükuni mangiriyobubufoarhindeimbihündane seana sesi ra guguro arandi. ²⁵ Ranimboyahi asu ro sishambo yihimbombo sishafi kaki ra sahamindi ha hifambe kakirih diibo masamboarheandi. Sishafi munguambo kaki ini nda, nga se rando hoeindowandi,' mehundo-amboyu. ²⁶ Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, 'Awi se ana ratüpuriyafirandeimbi nindou moaruwai, ratüpurikoate yiboaruko yiboaruko-yafeimbi nindouanafi. Nindou ngorü ai ratüpuriyumbü ranahandi ro sesi yimungurahamindi asu nindou ai nine ahur buburandeimbi ranahandambohündi ro sesi ra yimungurithamindi gugurithe arihandi ranahambo awi se wambo ndoro fifirwandirimo-wamboiyafi?' ²⁷ Asu awi refe anasi, se kaki wandi ra sapo kaki shefe arandi worambe shoefani animbo, asu ro tükündaheandühi amboani kaki bidifiri raniwami nandithe ndahamindimbohündisi. ²⁸ Haponda ahandi warambeahindi kaki ra ndowandümo mbundu nindou sapo 5,000 kakümbi-mayu ranahambo dabudo. ²⁹ Nga ai sapo nine-moatükuni simongori-maramündu ranifih bidifiri pandeamboe. Nga asu nindou düdi ai ninimoatükuniyo ranahambo wanayu ana, asu ai ninimoatükuniyo ai akidou asihendi ra ahandi-mayo mungu fufuimindimboane. ³⁰ Nga yiboarukoyumbü nindou ranahambo weindani hondü nimbini maroambe pinduwuru. Rananimbo ai ranambe nimandumbo heinduhü yahafi sisinderimboe,' " mehu.

Nindou Hondü ai munguambo nindou ranaheimbo yibobondearümbui

³¹ "Süngunambo Nindou Hondü ranai bogorimbondüfi tükündüfihü ahandi sünambeahindi nendi ranibabidiimbo ana, asu ai ahandi munguambo moatükuni hifandimbo nimarifondi raniwami nimandümbui. ³² Rananimbo asu munguambo hifi ranihündambo nindou ranai ahandi hangifohü gugurindearümbui. Rananimbo asu nindou ranaheimbo sapo sipsip hifandirandeimbi nindou sipsip ngorünini yibobore asu meme ngorünini yibobore arandi nou rande

yimbumbonde yibobondearümbui. ³³ Randeandühi animbo ai sipsip ahandi warı hondünı hınıngındearühi asu meme ahandi warı kadüdanı hınıngındearümbui. ³⁴ Rananimbo asu Bogorı nindou ai nindou ahandi warı hondünı amarei ranaheimbo hoafındundürühi anımboya, ‘Se ana sıheimbo wandı Ape ai aboedi-aboedımareandürane, nga se mborai sühüsi. Rananimbo asu se sühüsi God ıngınındı hıfandırandı ranahambo sapo wandı Ape ai sıheimbo semındımbo horombo hıfı sünü hapoadümbö simborıyoambe raraore nafıramündü masıhendı ra sahümündi. ³⁵ Sapo ro wembomboyahani asu se wambo sesi masehindıri. Ro amındanııomboyahani asu se wambo hoe simındımbo masehindıri. Ro nindou amurı tüküyaheandani asu se wambo sahümündihündıri sıhei worınımarıhindıri. ³⁶ Ro hoearı-koate nımboahani asu se wambo hoearınambo yihurumarıhindıri. Ro anğünümboyahani asu se wambo hıfandımarıhindıri. Ro karabusambe nımboahani asu se wambo hei wakımafoarıhindıri. Ro hoearı napo-koateyahani se wambo hoearınambo wandı fı yihurumarıhindıri,’ mehu. ³⁷ Nindou mbumundi-mayei ranai ahambo simborı hoafındahındowohü anımboya, ‘Adükari, nıngü-sümboanıyo sıhambo hoeırıhunına wembombomefa sesi masahunını, asu sıhambo hoeırıhunına amındanııombomefa hoe simındımbo mafuihunını ra? ³⁸ Nıngü-sımboanıyo ro sıhambo hoeırıhunına nindou amurımboyafo tüküyafoanda sahumındefınını yıhoefı worınırıhunını, asu hoearı-koateyahani hoearı yihurumarıhunına? ³⁹ Asu nıngü-sümboanıyo ro sıhambo hoeırıhunına anğünümboya fı asu karabusambe nımbafı randanı ro hefı wakımafoarıhunına?’ mbıseimboyei. ⁴⁰ Asu Bogorı nindou ai aheimbo simborı hoafınduhü anımboya, ‘Ro sıheimbo anıhondümbö-anahı hoafayahandürı, nıne-moatükunı se moanı ndürı-koateyeımbı nindou wandı ranahambo se ramarıhındı ranana wambo rıhündıri rarıhi marıhündıri!’ mbüsümbui. ⁴¹ Rananimbo asu ai nindou ahandi warı kadüdanı anımboei ranaheimbo hoafındundürühi anımboya, ‘Se awarıhehindeımbı nindou-aneı. Andai se wambo hınıngırıhindıri ragu ıgeı! Seana hai moanı yare koadürümbo horoweımbı God ai dıdıboadore nafamündü Satan asu ahandi nendı ranahamumbo hınıngımareandı ranambe ıgeı! ⁴² Sapo ro wembomboyahani ra se moanı wambo sesi sehındıri. Ro amındanııomboyahani se moanı wambo hoe simındımbo sehındıri. ⁴³ Ro nindou amurımboyahe heheya tüküyahındanı se moanı wambo sahümündihündıri sıhei worınırıhindıri. Ro hoearı-koate nımboahani se moanı wambo hoearınambo yihururıhindıri. Ro anğünımboya, karabusambe nımboaha raraorıhandı se moanı wambo farıhehindıri rıhündı,’ mbüsümbui. ⁴⁴ Asu ai-amboanı simborı ahambo hoafındahındowohü anımboya, ‘Adükari, nıngü-sümboanıyo ro sıhambo hoeırıhunınanı se wembomboyafı, hoeımbö amındanııomboyafı, nindou amurımboyafo tüküyafo, hoearı-koate nımbafı, anğünümboya fı asu karabusambe nımbafanı ro sıhambo farıhefenını-koatemayefa?’ mbıseimboyei. ⁴⁵ Asu Bogorı nindou ai aheimbo simborı hoafındühi anımboya, ‘Ro sıheimbo anıhondümbö-anahı hoafehandürı, se sapo moanı ndürı-koateyeımbı nindou wandı ranaheimbo farıhefendürımbö moei aseı ranana asu se wambo amboanı farıhefendürımbö moei seıhane!’ mbüsümbui. ⁴⁶ Rananimbo asu nindou ndanı koadürümbo koadürümbo tıırıfo adükari nıngoweımbı ranambe mbıhei-amboane, nga asu nindou aboedı mbumundi-mayei ranai-anımbö yangrı koadürümbo koadürümbo nıngoweımbı ranambe mbıhei-amboane,” mehu.

26

*Suda-yafe bogorı nindou ai Sisasımbö hıfoköefımbö hoafı fı fıırımarundı
(Mak 14:1-2; Ruk 22:1-2; Son 11:45-53)*

¹ Sisas ai ranı yamundıfe hoafı ra moendıreandühi asu ahandı süngururü-rundeımbımbö hoafıyupurühi yahuya, ² “Se fı fıırumboanemo, nga awı asoungu God

Israer aboedambomareandi hohoanímombo Si (Pasofa) tükündífemboe. Asu sesi sesímbo si ranambe anímbo Nindou Hondü ranahambo hürütümbi nindou-yomondi warihündífimbui ahambo hífokoeffimbo-hündambo ním+fihi tükondüründímo pandüwurímboemo,” mehupuri. ³ Raníyomo asu Godímbo síhou-rundeimbí bogorí nindouyomo, asu Suda-yafe bogorí nindouyomo ranai bogorí hondü nindou Godímbo sesi síhai-randeimbí ahandí ndürí Kaiafas ranahandí adükari worambe mamí gugurímefundi. ⁴ Raníyomo asu ai Sisasímbo díbo kíkíhíyímündí hefi hífokoeffimbo yahomo houmbo hoafi ra fífírímarundi. ⁵ Asu ai yaru hoafíyomondühi yahomoya, “Raní-moatükuní ra nindou afíndí fandífe sesesambe ana refepoaní, nga asu nindou afíndí ranai hoafi afíndafíndíndeihi ngoafi moaruwaimbo-ndíhimboyei,” mehomo.

Betani ngoafíhü nímorehi mamí ranai Sisasíndíwamí físíjarümbí moatükuní kamareando

(Mak 14:3-9; Son 12:1-8)

⁶ Mamí, Betani ngoafíhü Sisas ai Saimoníndí worambe mamaru. Nindou ranai horombo mímáního masímeiyu haya mamaru. ⁷ Sisas ai nindou ranahandí worambe sesühi nímáru-ane nímorehi mamí ranai ahambo sowana tüküme Feyo. Ai nímoei hípírambe sanda aboedí físíjarümbí kaki afíndífihi semíndí-weimbíhündí ra semíndí haya tüküme Feyo. Raníyo asu Sisas ai sesi fondí-mayo raníkímí nímáruambe ai sanda ra ahandí mbíro wafuambe kamareando. ⁸ Raníyomo asu Sisasímbo süngururü-rundeimbí ai raní-moatükuní ramareandí ranímbo hoeiru houmbo ngíníndí hoafíyomondühi düduyafundühi yahomoya “Nímboe nímorehi ndanai sanda nda yatíkírí-yatíkíríra wakareandí? ⁹ Awi sanda ndanana kaki adükari+fihi anímbo koaríhefihi kaki semíndí mburumbo nindou napo-koate-mayeí ranaheimbo kaki ra saimboyosi,” mehomo. ¹⁰ Sisas ai fífíreandí ahambo süngururü-rundeimbí ai nínímboe hoafímemo ranímbo ra. Raníyu asu ai ahamumbo hoafíyupurühi yahuya, “Se ra nímboe nímorehi ndanahambo moaruwaimboarundí rana? Ai ana moaní símbamíndí hamíndí moatükuníyo wambo ramareandí rananasí. ¹¹ Nindou napo-koateyeimbí ranai ana se babídí muñguambo si ra níboadeimboyei, nga asu roana ngírí se-babídímbo muñguambo si ra nímboahi. ¹² Aiana sanda raníyo wandíwamí kamareandí sapo wambo samboefendírímbo dídíboadoreandühi. ¹³ Haponda ro síhamumbo aníhondümbo-anahí nda hoafehapuri, muñguambo hífi ndanühi níní ngoafíhüyo Godíndí hoafi ra wataporímboayo ana, níne-moatükuní ai wambo ramareandí ra ahandí hoafomböhünda wataporímbondühi-ndühi+mboyei,” mehu.

Sudas ai Sisasímbo bogorí nindouyomondí warühíndíhinímboyahí mehu

(Mak 14:10-11; Ruk 22:3-6)

¹⁴⁻¹⁵ Raníyu asu Sisasímbo süngururü-rundeimbí nindou mamí ahandí ndürí Sudas Iskariot ai Godímbo síhourundeimbí nindou bogorí-memo ranahamumbo sowana hüfu düdufipurühi yahuya, “Se wambo níní-moatükuní mandaundírí ro Sisasímbo síhamundí warühi yirümondíhinaní rana?” mehupuramboemo. Raníyomo asu ai ahambo kaki hoarí 30 ra tapuiyafu masabudo. ¹⁶ Raníyu raní-símboaní piyu haya Sudas ai Sisasímbo ahamundí warühi yirümofo hohoanímbo túmerandí.

Sisas ai ahambo süngururürundeimbí babídí sesesí sesi ra masowasümo

(Mak 14:12-21; Ruk 22:7-14; Son 13:21-30)

¹⁷ Adükari si bret yis pefe-koate weañgurühi tüküfeyoambe raní símboaní Sisasímbo süngururü-rundeimbí ai tüküyafu ahambo düdururühi yahomoya, “Nahaníníyo sesesí sesi ra ro síhambo dídíboadofembo se hohoanímoyafa?” mehomondamboyu. ¹⁸ Raníyu asu Sisas ai ahamumbo yare hoafíyupurühi yahuya, “Ngoafi adükari

ranühi animbo ngomo, nindou mamî ranahambo hoafîndîmondühi animboya, 'Nindou yamunde-randeimbi ai yare hoafiyuhü-randeimbi ai yare hoafiyuhü yahuya, "Wandî si ndeara tüküfemboane, nga ro wambo süngururî-rundeimbi babîdî sîhafî worambe Pasofa sesesîndefo sefîmboanefî," 'mbîsîmo," mehupurî. ¹⁹ Ahandî süngururü-rundeimbi-memo ranai moanî mamî Sisas ai hoafîmayupurî süngu sapo sesî ra didîboadomarundî. ²⁰ Ndeara nîmbambe Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi 12-memo ranî-babîdî sowasümondühi mamarîmo. ²¹ Sesambe Sisas hoafiyuhü yahuya, "Ro sîhamumbo anîhondümbö-anahî hoafehapurî nda. Sehündî mamî ai wambo hürütümbî-yomondî warühi yirümondandîrîmbui," mehuamboemo. ²² Ahandî süngururü-rundeimbi ranai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo ngusüfoambe afîndî hohoanîmorapurühi asu ahambo ngorü ai düdufe, ngorü ai düdufeyomondühi yahomoya, "Adükarî, royahî? royahî?" memo. ²³ Ranîyu asu Sisas ai sîmborî hoafîyupurühi yahuya, "Nindou mamî wakîrîhu nîmarefîmbo bret hîpîrî mamî ranambe foare haya asesu ranai-animbo wambo nindou hürütümbî-yomondî warühi yirümondandîrîmbui. ²⁴ Baibor ai Nindou Hondü ranahambo hoafîmayo süngu ai yîfîndümbui. Hîpoanîmboembou ani nindou düdi ai Nindou Hondü ahambo nindou hürütümbî-yomondî warühi yirümoarîrî. Nindou ranai ana nîmboe hondî ai wakîmarîmîndo, nga ambemboyu!" mehupurî. ²⁵ Sudas sapo ai ahambo nindou hürütümbî-yomondî warühi yirümorireimbi-mayu ranai hoafî karîhoeihü ahambo düdurîrîhi yahuya, "Nindou yamundo-randeimbi, awî se yaro hohoanîmoyafühi rombayahî safîmboyafî?" mehundo-amboyu. Asu Sisas ai ahambo hoafîyundühi yahundoya, "I sapo se hoafîmayafî mbîsesî," mehu.

*Adükarîndî sesî Sisas ahandîhoarî süngururürundeimbiombo masagapurî
(Mak 14:22-26; Ruk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)*

²⁶ Ai mamî sowasümondühi nîmarîmombo Sisas ai bret bîdîfîrî ra semündü Godîmbo hîhîfîrîrî didîbafîfi mbura hîfîtîre haya ahambo süngururü-rundeimbi ranahamumbo sagapurühi yahuya, "Ndanana wandî fi safane, nga sowandümo mburu sowasümo," mehupurî. ²⁷ Ranîyu ai asükaiyu hîpîrî ra semündü haya Godîmbo hîhîfîrîrî mbura sagapurühi yahuya, "Muñguambo se hîpîrî ndanambe ndîmîndîmo. ²⁸ Ndanana wandî horane, sapo Godîndî hoafî femîndî sîhefe ngînemîndîmbo moatükunane. Wandî horî ra nindou afîndî ahei moaruwai hohoanîmo-ambeahîndî aboedambo-fembohünda kamefoendane. ²⁹ Ro nda sîhamumbo hoafehapurî, ro wain hoe nda ngîrî asükainda ndîmîndîhî, nga awî nga ngambo wandî Ape ngînîndî hîfandîrandî ranambeyahî animbo ro sîmborî wain hoe ra se-babîdîmbo ndîmîndîmboyahî," mehu. ³⁰ Ranîyomo asu ai herü mamî herüyomo mburu Orif nîmî wafunambo mahafomo.

*Sisas ai Pitamboya, Ro moai ahambo fîfîrîhinî mbüsümbui, mehu
(Mak 14:27-31; Ruk 22:31-34)*

³¹ Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo hoafîyupurühi yahuya, "Ndanî nîmbokoanî ana muñguambo se wambohündambo sîhamundî anîhondümböfe hohoanîmo hînîngîndumboemo. Sapo Baibor ai yare hoafîyowohü yahoya, 'Ro sipsip hîfandîra-randeimbi nindou ranahambo hîfokoandîhinanî animbo asu sipsip ranai buküründei wakîndîhimboyei,' *Sekaraia 13:7* meho süngu. ³² Nga asu süngunambo ro yangîrî botîndahe heheambo ana, Gariri hîfînambo sîhamundî wagabe ro boatei ngümboyahî," mehupurî. ³³ Ranîyu Pita ai hoafî karîhoeihü Sisasîmbo hoafîyundühi yahuya, "Muñguambo nindou sîhambohünda ahamundî anîhondümböfe hohoanîmo hînîngîgarundî amboanî asu roana ngîrî wandî anîhondümböfe hohoanîmo hînîngîndîheandî," mehundo. ³⁴ Asu Sisas ai Pitambo hoafîyundühi yahuya, "Pita, ro nda sîhambo anîhondümböanahî

hoafehanini, nimbokoani kakaro ai hoafi-koateayuambe animbo se rando hoafindafuhi animbo ngimimbo 'Ro moai Sisasimbo fifirihini,' mbisamboyafi," mehundo. ³⁵ Raniyu Pita ai simbori hoafiyunduh yahuya, "Ro sedibo yifayah amboani i ambe, nga asu ro ngiri randihe yahurai hoafindahi," mehu. Raniyomo asu ahambo sungururu-rundeimbi-memo munju amboani maru Pita hoafimayu sungu yaru hoafimemo.

*Sisas ai Getsemanih Godimbo didibafimayu
(Mak 14:32-42; Ruk 22:39-46)*

³⁶ Raniyu Sisas ai ahambo sungururu-rundeimbi babidi nimi nimburi mam Getsemanih hifomo tukuyafunduh hoafiyupuruh yahuya, "Awi se ndanuh nimanidmondani animbo asu ro gogu ranuh nga Godimbo didibafinda," mehupuri. ³⁷ Ai Pita Sebedindi nitori yimbuyafani ahamumbo sepurumundi haya mahu. Raniyu Sisas ai rani-simboani ngusüfo afindi hohoanimo yuhü asu ahambo afindi ngusüfoambe moaruwaimariri. ³⁸ Raniyu asu ai hoafiyupuruh yahuya, "Afindi hohoanimo wandi ngusüfoambe amaro ranai afindi hamindi tukufendiruhane asu ai wambo borife pefendirimbo yangirayo. Nga awi se ndanuh nimanidmombo ro-babidimbo moani himboari yangiri hbadundi," mehupuri. ³⁹ Raniyu asu ai akidou sühüfi hu ahandi mbiro ra hifini hifambe amofihü Godimbo didibafiyuhü yahuya, "Wandi Ape, nungurih refemboayo ana, moani yahurai tirifombü hipiri wandi waminindi ra sowandifi raguanamboro! Nga asu rani-moatükuni refembo ra ro randihea sambo hohoanimo yahuh-yahipoani, nga moani se hohoanimoayafi sungu," yahu didibafimayu. ⁴⁰ Raniyu asu ai hifirifi ahambo sungururu-rundeimbi ranahamumbo hoeireapurane ai yapomboyafu houmbo mapomo. Raniyu asu ai Pitambo hoafiyunduh yahuya, "Nindou ngimi ra awi se nimboe moani bodifombo amboani ro-babidimbo himboari yangiri hifanduh nimarikoatememoa? ⁴¹ Se moani hbadumbo didibafindimonduh nimanidmo. Rananimbo asu nine-moatükuni sihamumbo moaruwai hohoanimo ranahambo sungu hühindeapurimboe. Sihamundi ngusüfo aiana refembo yaho, nga asu sihamundi fi ranane ai awi mbosihoyafu," mehupuri. ⁴² Asükaiyu mamimbo Sisas hu didibafifi yahuya, "Wandi Ape, tirifombü hipiri ndanai wambo gübüsfoefendirikoateyowan, asu ro rani-moatükuni ra asimindih ana, sopo se ninimboyo refembo hohoanimoayafi rani-sungu refemboane," mehu. ⁴³ Asükaiyu hifirifi hu ahambo sungururu-rundeimbi hoeireapurane ai moani mapomo. Ai moai ahamundi himboari ra yangiri birihoi ningopuri. ⁴⁴ Raniyu asu Sisas ai asükaiyu ahamumbo yare hiningreapuri haya ngimimbo noure mam weanguruh hoafimayu hoafi yahurai hoafiyuhü didibafimayu. ⁴⁵ Asükaiyu ai ahambo sungururu-rundeimbi ranahamumbo-so tüküfi hoafiyupuruh yahuya, "Awi se moani fiharu apomonduh yomoa? Awi Nindou Hondü ranahambo moaruwai hohoanimo-yomondeimbi nindou ranahamundi warihufembo akimi tifireamboane. ⁴⁶ Botiyafu houmbo mborai ngefo. Awi se hoeiru nindou mam ndanai wambo hürütümbi-yomondi waruh yirümoyondirimbo ndanungu," mehupuri.

*Sisasimbo mbumaründümo
(Mak 14:43-50; Ruk 22:47-53; Son 18:3-12)*

⁴⁷ Sisas ai wataporimboranduh nungu ane asu Sudas, sungururu rundeimbi 12-ambeahindi nindou mam, ai tüküme fiyu. Godimbo sihou-rundeimbi bogori nindouyomo asu Suda-yafe bogoriyomo ranai nindou afindi safi ranahamumbo koamarihoupura pisao yihimindi asu nimihari adükari ra fufuründümo houmbo Sudas babidimbo tüküme fundi. ⁴⁸ Nindou sopo Sisasimbo nindou hürütümbi-yomondi waruh yirümo fimbo-mayu ranai nindou afindi ranahamumbo dibo hoafi

hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ro ahambo wakikihindühünani animbo aiani, nga se ahambo mbunduründümo,” mehupuri. ⁴⁹ Raniyu asu nimai Sudas ai Sisasimbo-so hüfu hoafiyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbi, karhasi,” yahuhü wakikihimarüri. ⁵⁰ Raniyu asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Wandafi, rani-moatükuni ra se refembo asafi, nimai raro,” mehundo. Raniyomo asu nindou afindi ranai tüküyafu Sisasimbo mburündümo mburu kikihisafimarürindümo. ⁵¹ Raniyu asu nindou mami Sisas dibo manüngu ranai sisirifihiyu ahandi pisao hoearambeahindi hüramündi nüngumboyu bogori nindou, Kaiafas, ranahandi ratüpuriyu-randeimbi-mayu ranahandi himbohoeari mafoafoareandi. ⁵² Raniyu Sisas ai nüngumbo ahambo hoafiyundühi yahuya, “Pisao ra se sowandifi koadürambe sando. Nindou muḅguambo düdi ai pisao asowandümo ana, asu ai pisao ranambo yifindimboemo. ⁵³ Asu ro wandi Apembo wambo farihendiriimbohünda miḅgindahani asu ai sünambeahindi nendi bidifiri ami 12 ngasündeapureimbi ai koarihemboayu ra awi se moai fifirowandiyoy? ⁵⁴ Nga asu rani-süngumbo ana, nüngunde sapo Baiborambe yare hoafiyowohüya, ‘Rani-moatükuni ra moani yahurai rambifeyo-wamboane,’ meho ra yahurai tükümandifea?” mehundo. ⁵⁵ Raniyu asu Sisas ai nindou afindi ahambo mbuimündümo tükümefundu rana-hamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Awi ro hühbühünümbi nindou meha ranimbo wambo mbuimindindirimbo se pisao asu nimihari ra fufuründümo houmbo sifomomboemo? Ro afindimbo Godindi worambe nimarimbo hoafi yamundihandüri habodi marihandi, nga rani-simboani moai se wambo mburündümondiri. ⁵⁶ Nga asu rani-moatükuni ramefeyo ra Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ai Baiborambe randifemboe yahu haya sürü pamareandi rani simogodühio ramefeyo,” mehu. Asu muḅgu süngururü-rundeimbi ranai Sisasimbo hinḅgrüwuri houmbo mafoarhoemo.

*Sisas ai kansiri-yomondi himboahü tüküfi hoafi didiboadomareandi
(Mak 14:53-65; Ruk 22:54-55; Son 18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Godimbo sihou-rundeimbi bogori hondü, Kaiafasiyu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu bogori nindouyomo ranai guguru mamühiyafu mamarimo. Raniyomo asu nindou ranai Sisasimbo mburündümo houmbo nindou guguriyafu nimarimondühi worina sowaründümo mahomo. ⁵⁸ Pita ai ahambo süḅgumarüri hüfu, nga asu ai moai ahandi fikimi akimi papühifiyu, nga ai Kaiafasindi wori giniri-mayo ranambe kefuoi hüfu hifandi-rundeimbi-memo rani-babidimbo mamaru. Ai ninimoatükuni Sisasimbo tükümandifendo yahu haya rani himboasafomboyu. ⁵⁹ Godimbo sihou-rundeimbi bogori asu muḅguambo Suda-yafe kansiri ai Sisasimbo hifokoefimbo-hündambo nindou ahambo tikefehefembo papi-hoafifimbo kokomarurü. ⁶⁰⁻⁶¹ Nindou afindi ai tüküyafundühi Sisasimbo tikefehefe papi-hoafifimbo, nga asu ai moai nime moaruwai hohoanimo ramareandi ra mami amboani ahambo hifokoefembo-hünda fifirirundi. Ndeara bidifiranambo hondü nindou yimbu ai botiyafine hafani hoafiyafinandowohü safanya, “Nindou ndanai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Ro Godindi wori nda biriboadihe mbundüha asu moani ḅgimi sihi yangiri asükainda fondihe hinḅgindihemboyahü,’ mehu,” masafani. ⁶² Raniyu asu Godimbo sihou-rundeimbi-yomondi bogori hondü ranai botifi nüngumbo Sisasimbo hoafiyundühü yahundoya, “Se moai ninimoatükuni hoafi simbori nindou sihambo papi-hoafimarinaniniranahanimbo hoafiyopirimbo sihawandiyoy?” mehundo. ⁶³ Nga asu Sisas ai moai ninimoatükuni hoafi ahambo simbori hoafiyundo, nga moani ai sisikoate manüngu. Asükaiyu bogori nindou-mayu ranai ahambo hoafiyundühi yahuya, “God yangiri nüngumbü-mayu ranahandi ndürinambo ro nda sihambo hoafiyahanini, nga hapo se nimooamo nda dabarifimbi hoafi simbori hoafindafi. Se Krais, Godindi

Nimorindafühi ana, haponda hamindi yihoefimbo hoafindafimuni,” mehundo-amboyu. ⁶⁴ Asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyundühi yahuya, “Ndeara se rani hoafi ra hoafiyafomboanafi. Nga ro sihamumbo munguambo hoafehapuri nda. Ngiri amitata Nindou Hondü ranai bogorimbondüfi God munguambo nginindeimbi ranahandi warihondani nimandü asu ai mburüngaiwami sünambeahindi kuduan hoeindüwurumboemo,” mehupuri. ⁶⁵ Raniyu asu bogori nindou-mayu ranai ngusüfoambe hüfirürühi ahandi hoeari ra hireandühi hoafiyuhü yahuya, “Ai Godimbo tirifoefe hoafi hoafayu. Hapondani ana nindou ngorü ai Sisas ranahambo nine hoafi hoafombo tüküfepoani, nga wani. Se ndeara ai Godimbo tirifoefe hoafi hoafimayu ra himboriyomombo-anemo! ⁶⁶ Asu se ra ahambo nünguru hoanmoyomondühiyomo-a?” mehupuramboemo. Asu ai simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Ai ana sapo ai huti ramefiyumbowambo yifiyumbiyuwamboane,” mehomo. ⁶⁷⁻⁶⁸ Raniyomo asu ai ahandi ngusumboarambe nguri tifiyafundowohü bubumarüri. Asu nindou bidifiri ai pakarihourühi hoafiyomondühi yahomoya, “Krais, se nindou düdi ai sihambo harayunini ranahambo Godindi hoafi hoafiyurandeimbi nahurai hoafindafi,” mehomo.

*Pita ai Sisasimbo Ro moai ahambo fifirihini, mehu
(Mak 14:66-72; Ruk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ Pita ai weindani rani hifini ginirambe nimiru-ane Godimbo sihou-rundeimbi bogori hondündi ratüpurio-randeimbi mam ranai ahambo-so tüküfe hifo hoafiyohü yahoya, “Se-amboani Sisas Garirihündi rani dibomefoandane,” mehondoamboyu. ⁷⁰ Asu munguambo ahei himboahü ai wani yahuhüya, “Roana se wataporimbo arandi ranahambo moai fifirihendi,” mehu. ⁷¹ Raniyu asu ai giniri-mayo rani nafitambekimi mapenüngu. Raniyo asu nimorehi ngorü ai hoeirerühi nindou burimemo ranahamumbo hoafiyohü yahoya, “Nindou aiyu Nasaretihündi Sisas ranidibo manüngu,” meho. ⁷² Asukaiyu Pita ai wani yahumbo hoafiyuhü yahuya, “Roana haponda dabarehendi, ro nindou ranahambo ana moai fifirihini,” mehu. ⁷³ Akidou hihini ngire safoareambo nindou ranühi burimemo ranai Pitambo-so tüküfundü. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Se ana ai-babidihindi nindou-anafi. Nga sihafi hoafi hoafayafi ranai Garirihündanafi yaho weindahimareanini,” mehomo. ⁷⁴ Raniyu Pita ai dabarifihi hoafiyuhü yahuya, “Ro tikai hoafindahani God ai wambo moaruwaimbo-mbireandira-mboane! Nga roana nindou ranahambo moai fifirihini,” mehu. Raniyo asu kakaro ranai hoafimayu. ⁷⁵ Asu Pita ai ngusüfo pumaramüdu sapo nine hoafi Sisas ai ahambo hoafimeindo ranahambo. Sapo ai yare hoafiyuhü yahuya, “Kakaro ai hoafi-koateayuambe animbo se ngimimbo rando wambo hoafindafühiya, ‘Ro moai ahambo fifirihini,’ mbisamboayafi,” mehundo ranimbo. Raniyu asu Pita ai ginirambeahindi tüküfi haya afindi hamindi aranimayu.

27

*Pairatimbo sowana Sisasimbo sowaründümo mahfomo
(Mak 14:1; Ruk 23:1-2; Son 18:28-32)*

¹ Ndeara siambe hondü Godimbo sihou-rundeimbi bogoriyomo asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai Sisasimbo hifokoefimbo hoafi ra fifirimarundi. ² Raniyomo asu Sisas ahambo hüputüpurihou sowaründümo hifomo Romiyomondi Israer hifi hifanda-randeimbi bogori nindou ahandi ndüri Pairatindi warühi-marüwuri.

*Sudas ai yifimayu
(Ratüpurü 1:18-19)*

³ Asu Sudas sapo Sisasiṁbo hūrūtūrūmbi nindou-yomondi warūhimariri ahambo papi hoafiyu hifokoeffimbo hoafi ra hīmborimayu. Raniṁboane ṅgusūfoambe afīndi hohoanīmoyuhū ai kaki hoari 30 ra hīhīre semündū hu Godiṁbo sihou-rundeimbi bogoriyomo asu bogori nindouyomo ranahamumbo masagapuri. ⁴ Raniyu asu Sudas ai ahamumbo yare hoafiyuhū yahuya, “Awi ro hūtiyahī moaruwai hohoanīmomayahī. Ro nindou ai nini-moatūkuniyo moaruwai refekoate ranahambo nindou hūrūtūmbi-yomondi warūhī yirūmomarihinī,” mehuamboemo. Asu ai siṁbori ahambo hoafiyomondūhī yahomoya, “Awi ro ranahambo ra niṁboe mambiṁsefiyo? Rani-moatūkuni ra yihoefi moatūkuniyo, ṅga sihafī moatūkuni yaṅgirane ranana,” mehomondo. ⁵ Raniyu asu Sudas ai kaki hoari-mayo ra Godiṁdi wori ranambe pire haya ndamefiyu. Raniyu asu ai hu wofifihi kiarū ahandi fi ra ahandihoari hifokoamareandi. ⁶ Raniyomo asu Godiṁbo sihou-rundeimbi ranai kaki pimareandi ra fufuründūmo houmbo hoafiyomondūhī yahomoya, “Kaki ndanana nindou hifokoamefiyu ranahandi hori takini kakane. Sapo sihefi ahinūmbi hohoanimo sūṅgumbo Godiṁdi worambeahīndi kaki gugurife sihefe arandi ranambe pefepoani,” mehomo. ⁷ Kaki ranahambo wataporimboru homo mamī niṁindūhīru sihoemo houmbo asu ai kaki ranambo hifi mamī ahandi ndūri Hifi Sospen Nafiṁbo Hifi pemayomo. Hifi ra aṅgunpoedi nindou yifiyeiani hifi kefendūriṁbo hifane. ⁸ Raniṁbohūndamboane haponda hifi ranahambo rarihi dūkarīhīndūhīya Nindou Hori Hifane, sei arihūndi. ⁹ Godiṁdi hoafi hoafiyu-randeimbi mamī, Seremaia, ai hoafimayu siṁmogodūhī rahurai tūkūmefeyo. Ai yare horombo hoafireandūhī yahuya, “Ai kaki hoari 30 ra masowandūmo sapo Israer nindou bidifiri ai horombo hoafimayu sūṅgu ai nindou ranahambo pemībohūnda. ¹⁰ Raniyo asu kaki ranambo Hifi Sospen Nafiṁbo Hifi ra pemīmemo. Rani hoafi ra Adūkarī ai wambo randowandi mehu nou ane,” mehu. Asu moani anihondū rani yahurai safi tūkūmefeyo.

*Pairat ai Sisasiṁbo dūdu dūdumariri
(Mak 15:2-5; Ruk 23:3-5; Son 18:33-38)*

¹¹ Sisas ai Romi-yomondi bogori nindou, Pairat, ranahandi hīmboarūhī manūṅgu. Raniyu asu Pairat ai ahambo dūdurirūhī yahuya, “Se ra Suda-yomondi adūkarī bogori nindouyafi?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai siṁbori ahambo hoafiyundūhī yahuya, “Se ndeara raro hoafiyafomboanafi,” mehundo. ¹² Godiṁbo sihou-rundeimbi bogori nindouyomo asu bogori nindouyomo ranai awi ahambo papi-hoafirūri hoṅgomosi, ṅga asu Sisas ai moai nini hoafi akidou ahandi yahamo tūkūfendo. ¹³ Raniyu asu Pairat ai ahambo hoafiyundūhī yahundoya, “Awi se moai hoafi ra hīmboriyafiyo sihambo ai papi-hoafarunini ranahambo rana?” mehundo. ¹⁴ ṅga asu Sisas ai siṁbori mamī hoafi akidou-amboani hoafombo moai hoafiyu. Raniyu asu Romi-yomondi bogori nindou-mayu ranai moani adūkarī hamīndi hepūnife mahepūnifiyu.

*Pairat ai Sisasiṁboya Ai yifiyumbiyuwamboane mehu
(Mak 15:6-15; Ruk 23:13-25; Son 18:38; 19:16)*

¹⁵ Muṅgu hīmbani Pasofa adūkarī si tūkūfeyoambe, muṅguambo nindou ranai nindou karabusambeahīndi hīniṅgifiyuwani aboedūhī tūkūfembo hohoanīmoyei marīhūndi. Ranahambo ana Romi-yomondi bogori nindou ranahamboyo hoafiyeani ai nindou ranahambo aboedūhī koarīheiri marandi. ¹⁶ Rani-siṁboani ana, muṅguambo nindou ai fifiri-horeimbi nindou ahandi ndūri Barabas ai karabusambe manūṅgu. ¹⁷ Asu rani-siṁboani nindou afīndi ranai guguriyahi mamareiamboyu Pairat ai aheimbo dūdureandūrihī yahuya, “Se ra nindou daboe ro ahambo karabusambeahīndi aboedūhī koarīhefimbo hohoanīmoayeia? Barabasiyu asu Sisas ranahambo Kraiani sei arihūndi raniyu?” mehu. ¹⁸ ṅga Pairat Suda nindou

Sisasimbo ngusüfoambe moaruwairürüh+yomo wandi warüh+marurü yahu haya ai ranimbo ndore fifir+mareandi. ¹⁹ Pairat ai nindou hoafi yiboboferambo wori safambe n+maru-ane, ahandi n+morehi ai hoafi koar+hendühi yahoya, “Nindou ra nini-moatükuniyo ai refe-koatemayu ranahambo hoafi ana moai yangoro, nga se ahambo nini-nüngundor+imboyafi. Hamani n+mbokoani ro ahambo yafogoad+nambo hoeir+hini hehea h+did+mo apoyahühi af+ndi hohoan+momayahi,” meho. ²⁰ Nga God+imbo s+hou-rundeimbi bogori+yomo asu bogori nindou-memo ranai-yomo ai nindou af+ndi ranühi mengoro ranaheimboya “Se hoaf+ndeiani an+imbo Pairat ai Barabas+imbo aboedühi koar+heirühi asu Sisasimbo hifokoamb+riramboane,” yahomo houbmo aheimbo hohoan+mombo ngusüfoambe bot+marundüri. ²¹ Asu Pairat ai nindou af+ndi ranaheimbo düdufindürühi yahuya, “Se nindou yimbu ra nindou daboyei ro ahambo karabusambeh+ndi aboeda koar+hefimbo hohoan+moayeia?” mehundüramboyei. Asu ai simbori ahambo hoaf+yahündowohü seiya, “Barabas+imbo,” masei. ²² Asu Pairat ai hoaf+yundürühi yahuya, “Asu refe ana, Sisasimbo Kraisi sei ar+hündi ranahambo ra nüngumand+hina?” mehuamboyei. Simbori mungu ai ahambo hoaf+yeyihü seiya, “Nim+fihi tokoemündi pefimboani,” masei. ²³ Asu Pairat ai aheimbo düdufindürühi yahuya, “Nindou ndanai n+ne-moatükuni moaruwai ramareanda?” mehuamboyei. Asu ai moani puküna hoafi nimoamo kar+hehindühi hoaf+yeyihü seiya, “Nindou ranahambo nim+fihi tokoemündi pefimboani,” masei. ²⁴ Pairat ai ndare hoeireandane hoafi ranahambo watapor+imboyo houbmo ra waniyowohü ai ro ngir+ndahi, nga yifiari tükündüfihü hoafi af+ndi yagodomboe mehu. Raniyu asu hoe fuiyamündi haya nindou ranahei h+imboahü war+ ahandi ra popoaifoareandühi hoaf+yuhü yahuya, “Nindou ndani ahandi yifi ra i ro hütirühün+poani, nga rani moatükuni ra s+heihorane,” mehu. ²⁵ Raniyei asu nindou af+ndi munguambo ranai simbori ahambo hoaf+yeyihü seiya, “Ai hütü yif+imboayu rani-moatükuni ra y+hoefane asu y+hoefi nimori ranahei ane!” masei. ²⁶ Raniyu Pairat ai Barabas+imbo aboeda koamar+heira aheimbo sowana mahu. Raniyu asu ai Sisasimbo dabodani ndüfuri+ndüfuri+foarüwuri mehua ahambo nim+fihi tokoemündi pefimbohünda ami-yomondi war+hümariri.

*Ami ai Sisasimbo tikif+namborüwuri tiri+foefe hoaf+marüri
(Mak 15:16-20; Son 19:2-3)*

²⁷ Raniyomo asu Pairat+ndi ami ai Sisasimbo sowaründümo gafmani yomondi wori ranambe mah+fomondamboemo, asu munguambo ami nindou ranai Sisasimbo wak+marüwuri. ²⁸ Raniyomo asu ai ahandi hoeari ra yim+ndi+bad+ houndowohüyomo asu hamburi hoeari hoandari ra magüdüdo. ²⁹ Raniyomo asu ai wofi t+hoari-t+hoarümb+nambo mbiroambe kik+mafoarundi. Asu nim+hari sowandümo ahandi war+hondü warani waramberundühi yim+ndi+ho pus+ru n+mar+mondühi ahambo tikif+namborüwuri hoaf+yomondowohü yahomoya, “Suda-yafe adükari bogori, kar+hasou-anafi,” mehomondo. ³⁰ Raniyomo asu ai ahambo nguri t+ifi+yomondowohü ahandi warambeah+ndi nim+hari-mayo ra kos+ründümo ahambo mbihap+ri kak+marüwuri. ³¹ Ai ahambo tikif+namborüwuri tiri+foefe hoaf+yomondo mburumboemo asu ahandi fih+ndi hamburi hoeari hoandari-mayo ra yim+ndüdümo+ndühi+yomo asu hoeari ahandi hondü ra sowandümo güdü h+n+ng+marundo. Raniyomo asu ai ahambo nim+fihi pefi hifokoefimbohünda sowaründümo mahomo.

*Sisasimbo nini+keimbi kar+hendeimbi+fihi t+koründümo pamarüwuri
(Mak 15:21-32; Ruk 23:26-43; Son 19:17-27)*

³² Ahambo sowaründümo hou homondühi+yomo asu ai nindou mami Sairinihündi, ahandi ndüri Saimon, ranahambo hoeimar+hor+ri. Raniyomo asu ai nindou ranahambo

Sisasɪndɪ nɪmɪ keimbɪ karɪhɛndɛimbɪ-mayo ra sowandɪfɪndo yahomo houmbo hɪti-hɪtimarurɪ. ³³ Ranɪyomo ai homo Gorgotahɪ tɪkɪmɛfundɪ. Gorgota ranahamboane ai mbɪhapɪrɪ nahurai hɪfɪ sei arɪhɪndɪ. ³⁴ Ranɪ hɪfɪhɪyomo ami ai Sisasɪmbo wain hoe hɪhɪtɪmbɪ moatɪkunɪ fandu yamundu mburu masabudo. Asu Sisas ai ranɪ-moatɪkunɪ ra sɪmɪndɪ hoeireanda mayoa asu ai moai sɪmɪndu. ³⁵ Ranɪyomo ai ahambo nɪmɪ keimbɪ karɪhɛndɛimbɪfɪhɪ parɪwɪrɪ hou asu ai ahandɪ-mayo hoearɪ ra ahamundɪ mbusɪmo sowandɪmo yɪboborundɪmo hou ranambo ɲgorɪ ai mbɪsemɪndua yahomo houmbo piraimemo. ³⁶ Ranɪyomo asu ai raraoyafu mburu ranɪhɪ nɪmarɪmo Sisas ahambo yɪfɪmbiyu yahomo houmbo homo hɪmboana wamarurɪ. ³⁷ Ahandɪ mbɪro wafusɪfohɪ ahambo papɪ-hoafɪ sɪrɪ papɪru mburu tɪkorɪndɪmo pamarundɪ ranai yare hoafɪyohɪ yahoya, NDANANA SISAS SUDAYAFE BOGORɪ ADUKARɪ NINDOUANI, yahomo paru hɪnɪɲɪmarundɪ. ³⁸ Ranɪyomo asu ai nindou yimbu hɪmbuhɪnɪyafanɪ-rɪnandɛimbɪ ranahafanɪmbo Sisas babɪdɪ ahandɪ fɪkɪmɪ pamarupɪrɪ. ɲgorɪ Sisasɪndɪ warɪhondɪ waranɪ parɪwɪrɪ asu ɲgorɪ kadɪdɪ waranɪ parɪwɪrɪ marupɪrɪ. ³⁹⁻⁴⁰ Ranɪyei nindou afɪndɪ ranai hei ɲgasɪndɪhorɪ hei rɪhɪndɪhɪ mbɪro hɪrɪhɪrɪhɪndɪhɪ ahambo tɪrɪfoarɪhorɪhɪ hoafɪyahɪndɪwɪhɪ sahɪndɪyɪ, “Sapo se Godɪndɪ worɪ ra bɪrɪfoefe mburumbo moanɪ ɲɪmɪ sɪhɪ yangɪrɪ fondɪfe hɪnɪɲɪfɛmbo mayafɪyosɪ! Se Godɪndɪ nɪmorɪyafɪhanasɪ, se sɪhafɪhoarɪ yaro aboedambɪyafosɪ. Se ndahonɪ nɪmɪ keimbɪ karɪhɛndɛimbɪ-fɪhɪndɪ hɪfɪna foarefoao peyafɪsɪ!” sei hoafɪmɛhɪndɪ. ⁴¹ Nindou ai ramehindɪ ranɪ-sɪɲɪgu yahurai Godɪmbo sɪhou-rundɛimbɪ bogorɪ nindou, ahɪnɪmbɪ hohoanɪmo yamundɪ-rundɛimbɪ asu ranɪhɪndɪambo bogorɪ nindou ranai-amboanɪ yaru tɪkɪfɪnambo-rɪwɪrɪhɪ tɪrɪfoarɪwɪrɪhɪ yahomoya, ⁴² “Sisas ai nindou bɪdɪfɪramboyu ai aboedamboreandɪrɪ marandɪ, ɲga asu ai ɲɪrɪ ahandɪ fimbo ana aboedambondeandɪ! Awi aiana Israeri-yafe adukarɪ bogorɪmbeipoanɪ! Asu ai haponda nɪmɪ keimbɪ karɪhɛndɛimbɪ ranɪ-fɪhɪndɪ hɪfɪnɪ akusɪfoendɪ ana, asu ro ahambo anɪhondɪmbɪndɪhurɪmboyefɪ! ⁴³ Ai Godɪmbo anɪhondɪmbɪrɪrɪhɪ Ahandɪ nɪmoranahɪ mehu. Refeanasɪ, awi sɪhɪrɪ hoeindɪhu God ai ahambo farɪhefɪmboayu ranahambo,” mehomondo. ⁴⁴ Asu nindou hɪmbuhɪnɪyafanɪ-rɪnandɛimbɪ Sisasɪndɪ fɪkɪmɪ maparɪfanɪ amboanɪ ai mare moanɪ nindou bɪdɪfɪrɪ ai ramarɪhorɪ nou yahurai rarɪnerɪ tɪrɪmafoarɪnerɪ.

Sisas ai ndeara muɲɪɲa yɪfɪmayu

(Mak 15:33-41; Ruk 23:44-49; Son 19:28-30)

⁴⁵ Refe hayamboyo-ane hɪfɪnɪmbo peyo haya hɪfɪ muɲɪɲa ranai nɪmbɪ nɪmarɪ ho ho hombo nɪmbambe hondɪ hɪfɪwuyambe tɪkɪmɛfeyo. ⁴⁶ Hɪfɪwuyambe safɪ sɪmogodɪhɪ Sisas ai pukɪna heiyuhɪ yahuya, “Eri, Eri, rema, sabaktani?” mehu. Ranɪ hoafɪ ra yare yahurai hoafɪyowohɪ yahoya, “Wandɪ God, wandɪ God, se nɪmboe wambo hɪnɪɲɪro-wandɪrɪmboayafɪ?” meho. ⁴⁷ Nindou bɪdɪfɪrɪ ranɪhɪ manɪmboei ranai ranɪ hoafɪ ra hɪmborɪyei hehi hoafɪyehɪ seiya, “Nindou ranai ana Erasiamboani dukarɪrɪ mɪɲɪɲayundo,” masei. ⁴⁸ Nɪmai nindou mamɪ ahei mbusɪmo ranai pɪpɪyɪ hu worapo-worapoyoweimbɪ moatɪkunɪ nou semɪndɪ mbura nɪmɪharɪfɪhɪ pare hɪmondamɪndɪ mbura hɪhɪtɪmbɪ wain hoe ranambe foare hɪramɪndɪ haya Sisas ai ranɪ moatɪkunɪ ra mbɪsɪmɪndu yahu haya segodɪmbo mehu. ⁴⁹ ɲga asu bodɪmondɪ ai hoafɪyahɪndɪwɪhɪ seiya, “Awi, hoeindɪhu mbundɪhumbo Erasisa ai ahambo farɪhefɪmbo tɪkɪmandɪfɪyɪ wanɪmandɪyo,” masei. ⁵⁰ Ranɪyu asu Sisas ai asɪkaiyu pukɪna heiyuhɪ ahandɪ yɪfɪafɪ hɪnɪɲɪrɪrɪhɪ nɪmokokomayu. ⁵¹ Ranɪyo asu Godɪndɪ worɪ safambe hoearɪ yɪpurɪ nafɪtambehɪ mahetaro ranai nɪmoamo ɲgahɪ peyo haya hanɪ hɪfɪnɪ gebɪ tɪreandɪhɪ yimbu kɪkɪmareandɪ. Hɪfɪ ai fɪfɪmɪyowohɪyo

munḡuambo n̄moei ranai ḡübüdumar̄hoayo. ⁵² Yifambe ranai nafitambe tihoaitihoairandüh̄ asu God̄ind̄i nindou af̄ind̄i horombo yifisafimayei ranai yanḡir̄i botiyahi-botiyahi mar̄hünd̄i. ⁵³ Ai yifambe ra h̄in̄nḡir̄ihi hehi Sisas yanḡir̄i asükaiyu botimefiyu ran̄i-sünḡunambo ai Sür̄hoeimbi Nḡoafi adükari (Serusarem) ran̄ina mahei. Ran̄iyo nindou af̄ind̄i ranai aheimbo ranüh̄i hoeimar̄hindür̄i. ⁵⁴ Amiyomondi bogoriyu asu bid̄ifir̄i amiyomo ranai ai-bab̄id̄imbo n̄ngomombo Sisasimbo himboanawarüh̄i man̄ngomo ranai sapo h̄if̄iheyowohü asu munḡuambo moatükun̄i tüküme feyoa hoeimarund̄i ran̄imbo yih̄imboyomondüh̄i hoafiyomondüh̄i yahomoya, “Awi aiana God̄ind̄i N̄morī hondüyu,” mehomo. ⁵⁵ N̄moreh̄i af̄ind̄i bid̄ifir̄i Gariri h̄if̄i h̄in̄nḡir̄ihi hehi Sisasimbo far̄hefimbo sünḡumar̄ihori masüh̄isi-mayei ranai bur̄iyei. Ai moai ak̄im̄i papüh̄yahind̄i, ḡga moan̄i anḡun̄i goagu saf̄i n̄imboeimbo himboarī pap̄imayei. ⁵⁶ N̄moreh̄i bur̄imayei ranahei mbusümo ra ḡgorü Maria Makdarahünd̄iyo, ḡgorü ra Maria Sems Sosep̄iyafand̄i hond̄iyo asu sapo Sebedind̄i n̄moreh̄iyo rar̄ihi ai man̄imboei.

*Sisasimbo Sosep Arimateahünd̄i ai honḡu ambe mas̄herü
(Mak 15:42-47; Ruk 23:50-55; Son 19:38-42)*

⁵⁷ Ndeara n̄imbambe nindou napo af̄indeimbi ahand̄i ndür̄i Sosep Arimateahünd̄i mayu ranai tüküme fiyu. Nindou ranai-amboan̄i Sisasimbo sünḡurür̄i-randeimbi nindouyu. ⁵⁸ Ai hüfu Pairat̄ind̄i himboahü tüküfi nünḡumbo Sisasind̄i yif̄in̄imoko ranahambo ndaham̄ind̄i yahu haya düdumefindo. Ran̄iyu asu Pairat ai Sisasind̄i yif̄i-nimoko ra Sosep̄imbo dabudo mehu. ⁵⁹ Sosep ai yif̄i-nimoko serümündü mbura s̄imbor̄i kifoh̄i hoear̄ifih̄i parirī himond̄imarirī. ⁶⁰ Ran̄iyu ai ahand̄i honḡu n̄moei ḡḡin̄indambe s̄imbor̄i naf̄ir̄ihai h̄in̄nḡimareand̄i ranambe mas̄herü. Ai n̄moei yit̄ifo af̄ind̄i ra ḡḡür̄ihai naf̄itambembo ḡüre pare mbura ndamefiyu. ⁶¹ Ran̄i-yafe Maria Makdar̄ihünd̄i-mayo ranaiyo asu ḡgorü Maria-mayo ranaiyo ai honḡu ra hanḡifoh̄ü mamar̄ife. ⁶²⁻⁶³ ḡgorü sina moan̄i n̄mar̄imbo si tükü feyoambe God̄imbo sihou-rundeimbi bogoriyomo asu Farisi nindouyomo ranai Pairat bab̄id̄i mamüh̄iyafu fandu n̄mar̄imo hoafiyomondüh̄i yahomoya, “Nindou adükari, ro hohoan̄imoyef̄imboanef̄i hoafi mam̄i sapo nindou wos̄hoaforī hoafümbimayu ranai yare hoafiyuhüya, ‘Ro ḡḡim̄i sinda mbundiha asu asükainda yanḡir̄i bot̄indaheamboyah̄i,’ mehu ra! ⁶⁴ Ran̄imbohünd̄ambo an̄imbo asu se hoaf̄indafan̄i honḡu ra ndore ḡḡin̄ind̄i h̄ifand̄iyo ho ḡḡim̄i si ranüh̄i tükü femboane. Ranan̄imbo asu ahambo sünḡururü-rundeimbi ranai ḡḡir̄i ahand̄i fin̄imoko ra d̄ibo h̄ümbuh̄ün̄imbo ndowandümo houmbo asu ai nindou ranaheimbo hoaf̄ind̄imondüh̄iya, ‘Ai yif̄ihünd̄i yanḡir̄i bot̄imefiyu,’ mb̄is̄imo. Sünḡunambo wos̄hoaforī hoafi ranai asu horombo wos̄hoaforī hoaf̄imayu ranahambo ḡgasündeamboe,” mehomo. ⁶⁵ Ran̄iyu asu Pairat ai ahamumbo hoaf̄iyupurüh̄i yahuya, “Se h̄ifand̄iru-rundeimbi nindou bid̄ifir̄i sowa-pundümo houmbo ḡgomo moan̄i honḡu ambe ra ḡḡin̄ind̄i ham̄ind̄i pap̄i pap̄indu h̄in̄nḡindund̄i,” mehupurī. ⁶⁶ Ran̄iyo asu ai ran̄ihünd̄a bot̄iyafu homo honḡu ambe ranahambo yowan̄i yahomombo paru h̄in̄nḡiru houmbo asu nindou bid̄ifir̄ambo h̄ifand̄iyo n̄mar̄imbo h̄in̄nḡimarupurī.

28

*Sisas ai yif̄ihünd̄i yanḡir̄i bot̄imefiyu
(Mak 16:1-10; Ruk 24:1-10; Son 20:1-18)*

¹ Moan̄i n̄mar̄imbo si ranai munḡuyo ane, asu weanḡurüh̄i sih̄i hapoadümbosiambe hondü hüf̄iham̄ind̄i s̄ifo-koateyuambe, Maria Makdarahünd̄iyo asu ḡgorü Maria ranaiyo ai honḡu Sisas yanḡurümbü-mayo ra himboambo mahafe. ² Ran̄iyo moan̄i n̄mai ham̄ind̄i h̄if̄ihe af̄ind̄i ranai tüküfih̄iyo, Adükarīnd̄i nend̄i ranai

sünambeahindî kusü nîmoei afindî nafitambihî mapaiaro ra gügür+hai sîhai hayambo ranîwamî mamaru. ³ Ai wabürüsî nahuraiyowohüyo asu ahandî hoearî ranai moanî mburîngai kifohî hamindî nahurai tüküme Feyo. ⁴ Ranîyomo asu nindou hongu ambe ranahambo hifandu manîngomo-memo ranai ahambo yîhîmbombo hîhamindariyomondühî yîfî nahurai korîmemo. ⁵ Asu sünambeahindî nendî-mayu ranai nîmorehî yimbume fe ahafembo hoafîyupîrühî yahuya, “Se awi yîhîmbondamboyafe. Ro sîhafembo fîfirîheapîrimbo-anahî, sapo seana Sisas nîmî keimbî karîhendeimbîfihî hîfokoamefiyu ranahambo kokombo-anafe nda. ⁶ Aiana moai ndühî yanguru. Aiana sapo horombo hoafîmayu süngu yangîrî aboeda asükai botîmefiyu. Awi naha fondi ai menjuru nda hoeirîne. ⁷ Nga se nîmai ngafe ahambo süngururü-rundeimbî nindou-memo ranahamumbo hoafîndafînapurühîya, ‘Ai yangîrî aboeda botîmefiyu. Asu haponda ai Garirinambo horombofî sîhamundî wagabe ahu, nga se ranühî anîmbo ahambo hoeindurümbomo!’ mbîsafe. Hapoana ro sîhafembo hoafîyahîpîrimbo-anahî,” mehupîrî. ⁸ Ranîyafe ai hongu ra hîningîrîne hena yîhîmboyafesî, nga asu ai hîhîfî-hîhîfî kameihü pîpîna Sisasîmbo süngururü-rundeimbîmbo hoafombo mahafe. ⁹ Moanî nîmai Sisas ai ahafembo-so tüküfi hoafîyupîrühî yahuya, “Karîhapîsî,” mehupîrî. Ai ahambo-so tüküyafîne yitîjarühî kîkîhîrînandîfe henambo ahambo Adükarani safe hena hohoanîmomefînando. ¹⁰ Sisas ai ahafembo hoafîyupîrühî yahuya, “Se yîhîmbondamboyafe. Se ngafe wandî wandafî mamîmbo hoafîndafeanî anîmbo asu ai Garirinambo ngîfomo tükündafu ranühî anîmbo ai wambo hoeindurîrimboemo,” mehu.

Nindou hifandu manîngomo ranai hoafî sowandümo homo wataporîmbomarundî

¹¹ Nîmorehî yimbume fe ranai nafî mbahafe nou ranambo, bîdîfirî hîfandurundeimbî nindou ranai ngoafî adükarî-mayo ranîna homo bogorî Godîmbo sîhou-rundeimbî nindou ranahamumbo muñguambo wataporî nîne-moatükunî ahamundî hîmboahü tüküme Feyo ranahambo wataporîmbomarundî. ¹²⁻¹³ Ranîyomo Godîmbo sîhou-rundeimbî nindou bogorîyomo asu bogorî nindou-memo ranaiyomo ai mamühîyafu houmbo hoafî fîfirîmarundî. Ai kakî afindî ra ami-memo ranahamumbo sabupurühî yahomoya, “Se randu hoafîndîmondühî anîmboya, ‘Nîmbokoanî ro yapomboyahu mboapoefî nou ranambo ahambo süngururü-rundeimbî ai tüküyafu hûmbuhünîmbo ahandî finîmoko ra masowaründümo,’ mbîsîmo. ¹⁴ Ranî hîfî bogorîmbofî hîfanda-randeimbî ai ranî hoafî ra hîmborînduanî asu ro ahambo bîdîfirî hoafîndahundoanî rananîmbo asu se ngîrî ranîmbo tîngîrîfo tükündîfemboe mbîsîmo hou afindî hohoanîmondîmo,” mehomopurî. ¹⁵ Ranîmboane ami-memo ranai kakî masabupurî-mayo ra sowandümo hou asu ai ahamumbo hoafîmemopurî süngu yaru homo hoafîmemo. Ranane asu ranî hoafî ra Suda-yafe mbusümo hapondanambe amboanî yangorü wakareandî.

*Sisas ai ahambo süngururürundeimbîmboso tüküme fiyu
(Mak 16:14-18; Ruk 24:36-49; Son 20:19-23)*

¹⁶ Sisasîmbo süngururü-rundeimbî 11memo ranai Gariri wafunambo mahafomo sapo horombo Sisas ai ranühî ngomo mehupurî süngu. ¹⁷ Ai homo ahambo hoeirüwurîhüyomo asu ahambo ngusüfo parüwurî hohoanîmomemondo. Nga asu bîdîfirî ai ahambo hohoanîmo yimbomborurü. ¹⁸ Sisas ai akîmî ahamumbo-so sühüfi hüfu hoafîyupurühî yahuya, “God ai wambo muñguambo ngînîndî sünambeahîndîyo asu hîfînîndîyo ra sendîrimboani. ¹⁹ Ranîmbohündambo anîmbo asu se ngomo muñguambo nindou ranaheimbo ai wambo sünguyondîrîrambo nindou tüküfemböhündambo randu ndundî. Asu se aheimbo Apendî ndürînambo, Nîmorîndî ndürînambo, asu Yîfiáfî Aboedîndî ndürînambo hîmonî hundüründundî. ²⁰ Asu ro sîhamumbo hoafîmehapurî ra muñguambo moatükunî süngufe homböhünda

yamundundüri. Asu ro se babidi nimboa ngambo bidifirani si tükündifemboe,”
mehupuri.

Mak Aboedi Hoafi Mak ai sürü papimarandi

*Son hundürüra randeimbî ai hoafi bokamarîhendî
(Matyu 3:1-12; Ruk 3:1-2; 3:15-17; Son 1:19-28)*

¹ Sisas Krai Godîndî nîmorîmbo aboedi hoafane nda. ² Hoafi nda boatei tüküme feyo Godîndî hoafi hoafiyu randeimbî Aisaia ai sürü papimarandi nahurai. God ai yahuya, “Ro nindou mamî wandî hoafi bokarîhefembohünda koandîhehinanî ai sîhamböhünda horombondîfi ngumbui.

Asu ai anîmbo sîhamböhünda nafi dîdîboadondeambui.

³ Nîmî wohî furîkoatereandühî, nindou mamîndî yasîmondî mîngiyoyo hoafiyowohü yahoya,

‘Adükarîmbohünda nafi nafîndîhehindî.

Ahandî nafi dîboadondîhindî,’ meho,” mehu.

Aisaia 40:3

⁴ Son nindou hundürüra randeimbî-mayu ranai nîmî wohî furîkoatereandühî tüküfi nîmorehî nindowenihîmbo Godîndî hoafi bokarîhendühî yahuya, “Se moaruwai hohoanîmo hîningîfe aboedi hohoanîmo süngufembo nafuimbohünda hundüründeianî anîmbo, God ai sîhei moaruwai hohoanîmo raguanambondeambui,” mehu. ⁵ Ranîyei nindou afîndî Sudahündîyei asu Serusaremîhündîyei ai Sonîndî hoafi hîmborîmbo mahei. Ai ahei moaruwai hohoanîmo ra weindahî hoafîmayeia Son ai Sodan hîmo hundürümarandürî. ⁶ Asu Son aiana hoearî kamer nînendînambo nafümbî güde mbura tîtapürînambo kîkîhîrîhaimarandî. Ahandî sesi ana yîtîhî asu efu hoe ranîyo sesü-marandî. ⁷ Son ai nindou ranaheimbo hoafi bokarîhendühî ndare hoafîyuhî yahuya, “Nindou ngorü süngu düdümbui ahandî ngînîndî ra wandî ngînîndîmbo ngasündeamboane. Roana amofe ahandî sufîhîndî wofî ra fufurîfembo nindou aboedi hamîndîyahîpoanî. ⁸ Ro sîheimbo hoenambo hundürühandürî arîhandî, nga ai anîmbo Yifiafî Aboedînambo hundürü-ndandürümbui,” mehu.

*Son ai Sisasîmbo hundürümarürî
(Matyu 3:13-17; Ruk 3:21-22)*

⁹ Ranî-sîmboanî Sisas ai Nasaret ngoafi Gariri hîfîhü hîningîre haya masînuwamboyu Son ai Sodan hîmo hundürümarürî. ¹⁰ Asu nîmehünou hoe hîningîre haya tüküfi süfu hoeireandane sünü ai bureandühîyo Yifiafî Aboedi ranai ahambo sowana wupufu nahurai makoso. ¹¹ Hoafi mamî sünambeahîndî tüküfehü yahoya, “Se ana wandî ngusüfo parîheanîneimbî nîmor-anafî. Asu ro sîhamboane ngusüfoambe sîaoeheadî,” meho.

*Satan ai Sisasîmbo moaruwai hohoanîmombiyuwa yahuhaya rari hoeimarirî
(Matyu 4:1-11; Ruk 4:1-13)*

¹² Nîmehünou Yifiafî Aboedi ai Sisasîmbo nîmî wohî furîkoatereandühî koamarîhera mahu. ¹³ Ranühî 40 si manüngua Satan ahambo moaruwai hohoanîmombiyuwa yahuhaya rari hoeimarirî. Sisas ai afoendî nînîhondî babîdîmbo nünguwanî asu sünambeahîndî nendî ai ahambo mafarîhawurî.

*Sisas ai Gariri hîfambe piyu haya Godîndî hoafi wataporîmbomarandî
(Matyu 4:12-17; Ruk 4:14-15)*

¹⁴ Son ai karabusî-mefiyua asu Sisas ai Garirihü tüküfi, Godîndîmayo aboedi hoafi ra bokamarîhendî. ¹⁵ Ai aboedi hoafi ra wataporîmborandühî yahuya, “God ai hoafîmayu si ra ndeara tüküfehü asu ahandî ngînîndî hîfandarandî ra ndeara akîmî

tüküfemboane. Nga se moaruwai hohoanimo ra hiniŋgindihi hehi aboedi hohoanimo süngundihindi,” mehu.

*Sisas ai nindou yimbuyimbu hoafimayua ahandi süngu mahomo
(Matyu 4:18-22; Ruk 5:1-11)*

¹⁶ Sisas ai kurihoe Gariri himborikimi huhü Saimon Andru apodohombo hoeimareapiri. Ai andüri kurihoeambe mafoarineandi, ai kini wowariyafani rinandeimbi nindou wambo. ¹⁷ Sisas ai ahafanimo hoafiyupirühi yahuya, “Se mborai wambo süngundinandiri ndinandi, rananimo ro shafanimo nindou semindimbo yamundihapirimboyah,” mehu. ¹⁸ Asu ai nimehünou andüri shene hena ahandi süngu mahafani.

¹⁹ Ai akidou sühüfi hu Sebedindi nimir yimbu, Sems Son apodohombo botambe nimarifanimo andüri diboadomarineanda hoeimareapiri. ²⁰ Sisas ai ahafanimo hoafimayupiramboyafani, ahafandi afindi Sebedi asu mam ratüpuriyomo rundeimbi nindou botambe hiniŋgirineapuri hena, Sisasindi süngu mahafani.

*Sisas ai nindou mamindi flambeahindi moaruwai nendi hihaimafoareandi
(Ruk 4:31-37)*

²¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo moani ngoafimbo ninari sihi Kaperneam ngoafinambo mahifomo. Rani-simboani ai Suda-yei rotu worambe kefuai hafu nimorehi nindowenihimbo Godindi hoafi yamundimareandüri. ²² Raniyei asu ai ahandi yamundife hoafi ranahambo hepünmehindi. Sapo ai moai ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbi nahurai yamundeandi, nga nindou adükari ŋginindeimbi nahurai yamundimareandüri. ²³⁻²⁴ Rani-simboani nindou mam moaruwai nendi nimarümbi-mayu ranai Suda-yei rotu worambe nimarü puküna hoafi karihoe hü yahuya, “Sisas, Nasaretihöndi, se yohoeffimbo nini nününgufemunimboyafi masinifi? Yihoeffombo moaruwaimbo-fimunimbo safimboyafi? Ro fifirihelanini. Se ana Godindi mbumundi nindou-anafi,” meho. ²⁵ Asu Sisas ai moaruwai nendambo ŋginindi hoafiyuhi yahuya, “Se hoafi kikirandifi hawa kosifoao,” mehundoamboyo. ²⁶ Asu moaruwai nendi ranai nindou ranahambo yabadiri hiniŋgireri mbura hoafi moani puküna karihoi haya nindou ranahandi flambeahindi makosifoendi. ²⁷ Raniyo asu muŋguambo nimorehi nindowenih ranai hepünahindühi aheihoari simbori hoafiyehi seiya, “Nini-moatükuniyo nda yahurai tüküme feyoa? Nindou ndanai simbori moatükuni bogori nindou nahurai yamundimareandi. Asu ai moaruwai nendambo hoafimayua ahandi hoafi himborimayei,” masei. ²⁸ Raniyo asu Sisasindi hoafi ranai nimehünou muŋguambo hifi Garirihü ra hoango wakimareandi.

*Sisas ai Pitandi yamongoamindi aboedimareandi
(Matyu 8:14-15; Ruk 4:38-39)*

²⁹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Suda-yei rotu worambeahindi tüküyafu houmbo Sems weimbo Son babidimbo Saimon weimbo Andru-yafandi worinambo mahomo. ³⁰ Saimonindi yamongoamindi ai angunümbo fondihü mapowa asu ahandi anguni ranahambo nimehünou Sisasimbo hoafimehüdo. ³¹ Raniyu Sisas ai hüfu ahandi watinarahi kikhiramündü botimareanda asu anguni ahandi ranai nimehünou makosifoenda asu sesi sindimarandi.

*Sisas ai nindou afindi aboedimareandüri
(Matyu 8:16-17; Ruk 4:40-41)*

³² Mam ran nimbambe hüfihamindi hürimindowa nindou ranai nimorehi nindowenih angunümbi asu moaruwai nendeimbi fufurühümündihündüri Sisas sowana mafandihindi. ³³⁻³⁴ Muŋguambo nindou ngoafihündi ranai hei wori Sisas nimarümbi

ranî yipurî-kîmî burîmayeia Sisas ai afîndî nîmorehî nindowenihî munjuambo mamîkarambo anğünûmbî aboedîreandürî asu moaruwai nendî afîndî raguanam-boreandürî marandî. Asu moaruwai nendî ranai ahambo fîfîrîhorî ranîmboyou ai aheimbo yowanî akîdou amboanî hoafîyopoanî mehundürî.

*Sisas ai Garirihü hoahoanğu wakîmareandi
(Ruk 4:42-44)*

³⁵ Sisas ai siambe hondü nîmbî hoanğîrî kiaroambe botîfi haya hu gorügoanîni nindou nîmarîkoateyohü Godîmbo didîbafîyuhü mamaru. ³⁶ Asu Saimon ai ahandî nğunindî babîdî Sisasîmbo kokomarurî homo. ³⁷ Ai homo hoeirüwurühi hoafîyomondowohü yahomoya, “Munjuambo nindou ai sîhambo kokorîhünînühanei,” mehomo. ³⁸ Sisas ai ahamumbo hoafîyupurühi yahuya, “Nğorü nğoafî akîmî adaburo ranambo nğefo. Rananîmbo ro aheimbo amboanî Godîndî hoafî hoafîndahandürî. Ranîmboyahî ro nda masînihî,” mehu. ³⁹ Asu Sisas ai munğu Gariri hîfîhü hoahoanğu wakîreandühi, Suda-yei rotu worambe hu, Godîndî hoafî bokarîhendühi asu moaruwai nendambo hîhaifoareandürî marandî.

*Sisas ai nindou mamî mîmanîho masîmeimbî aboedîmarirî
(Matyu 8:1-4; Ruk 5:12-16)*

⁴⁰ Nindou mamî mîmanîho masîmeimbî ai hu Sisasîndî yirîkîmî piyu nîmarûmbo hûti hoafîrürühi yahundoya, “Se refembo yîfirayafî ana, wandî mîmanîho masîmei ra aboedîndowandîrî,” mehundo-amboyou. ⁴¹ Asu Sisas ai ahambo hîpoamborirühiyu, ahandî warînambo sündirühi yahundoya, “Refembo samboanahî, nğa se aboedîyafo,” mehu. ⁴² Ranîyo masîmei ranai nîmehünou didîkîrîfoendühiyo asükai nindou ranai aboedîmayu. ⁴³⁻⁴⁴ Sisas ai nindoumayu ranahambo nğoafînambo koarîherühi asükaiyu hoafîyundowohü yahundoya, “Se yowanî nindou mamîmbo amboanî sîhafî fi ranahambo hoafîyopoanî. Nğa se nğafî Godîmbo sîhai-randeimbîmbo sîhafî fi ra nafuindafîndo. Rananîmbo Mosesîndî ahînûmbî hoafîmayo süngu sîhafî fi aboedî tüküme feyo ra aheimbo nafuimbohünda Godîmbo sesî mbîsîhenda-mboane,” mehu. ⁴⁵ Nğa asu nindou ranai hu Sisas ai ahambo aboedîmarirî ranahambo wataporîmbo-maranda asu Sisas ramareandî hoafî ra munjuambo nğoafî hîhîmborîmayei. Ranîmboyou Sisas ai nindou hoeindî-hindîrî-mboyoui yahuhaya moai mamî nğoafî amboanî hu. Ai nindou nînğo-koateyeihî manünguyosî, nğa asu nindou ranai munjuambo hîfîhündî ahambo sowana hei marîhündî.

2

*Sisas ai nindou yirîwarî moaruwaimbü aboedîmarirî
(Matyu 9:1-8; Ruk 5:12-16)*

¹ Yahunûmbî si ho hayamboyoane Sisas ai asükai Kaperneam nğoafînambo hîhîrîfi mahu. Ranîyo ai hu worambe amaru hoafî ra mahoanğu. ² Nindou afîndî ranai fandambo worî ranai tühüforeandühi moai yipurîkîmî amboanî fondî akîdou nînğu. Ranîyo Sisas ai aheimbo Godîndî hoafî yamundeandürühi mamaru. ³ Yimbu-yimbu nindou ai nindou yirîwarî moaruwaimbü ra fondîwamî foarüwurî mburu sowaründümo mahîfomo. ⁴ Nindou ranahambo Sisas sowanambo semündü hîfombo nindou afîndîwambo nafî gûmareandamboyo hafomo worîwamî Sisas nünğu sîmogodühi hîfînambo tîtirundeimbî worî ranambe wanğeyanîrîhou mburumbo fondî kameihü masafoarüwurî. ⁵ Ranîyu Sisas ai nindou ranahamundî anîhondümböfe ra hoeireanda mayoa, nindou yirîwarî moaruwaimbü ranahambo hoafîyundowohü yahuya, “Nindou hoarîfi, sîhafî moaruwai hohoanîmo ranana

amboawi sambo-anahi,” mehu. ⁶ Asu ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbi bidifiri ranühi mamarimo ranai ahamundihoari ngusüfoambe raru hohoanimoyomondohü yahomoya, ⁷ “Nimboe nindou ndanai hoafi yahurai hoafayua? Ai Godiyupoani yahurai hoafayu. God mam yangiri animbo moaruwai hohoanimo ra amboawi mbüsümbui,” mehomo-ndamboyu. ⁸ Sisas ai nimehünou ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbi-yomondi hohoanimo ra fifireandi. Ranıyu ai hoafiyupurühi yahuya, “Nimboe se ndani moatükuni nda raru hohoanimoemoa? ⁹ Nıne hoafıyo nindou yirıwarı moaruwai ndanahambo hoafımbı hınıngırouayoa? Ro hoafıyahühi sahiya, ‘Sıhafı moaruwai hohoanımı ranahambo amboawi,’ asahiyo asu ‘Botıyafo sıhafı fondi sowandıfi hawa hafı,’ asahiyo. Nga yımbu ra hoafımbı ro ngınındeimb-anahi. Asu yımbu hoafı ra hoafımbı nahanıyo hınıngırouayo asu nahanıyo tıngımbayo? Yıbobı ro hoafındahani anıhındımbı tükündıfemboe. ¹⁰ Nga ro sıhamumbo ranı-moatükuni ra fıfırındundı asahi, Nindou Hondü ai hıfı ndanıhi moaruwai hohoanımı amboawi yahombo ngınındeimbani,” mehu. Ranıyo asu Sisas ai nindou yirıwarı moaruwaimbü mayu ranahambo hoafıyundowohü yahuya, ¹¹ “Ro sıhambo hoafayahanını, botıyafo sıhafı fondi sowandıfi hawa worınambo hafı,” mehundo-wamboyu. ¹² Nindou afındı megoro ranahei hımbıohü yirıwarı moaruwaimbü mayu ranı nımehünı botıfi ahandı fondi semündü haya mahu. Ranıyo nindou afındı megoro ranı hepınahındıhi Godımbı abıedanı sei hoafıyeihı, “Moai horombo ro ndahurai moatükuni hoerıhındı,” masei.

*Sisas ai Rifaimbo mborai wandı süngu mehu
(Matyu 9:9-13; Ruk 5:27-32)*

¹³ Sisas ai asukai hıhırıfi haya Gariri kurıhoe hımbıorı kımı hüfuane nindou afındı megoro ranı ahandı süngu tümare hoamboyu asu Godındı hoafı yamundımareandı. ¹⁴ Ai huhındamboyu Rifai Arfıusındı nımorı ai ahandı takis kakı semındı worambe mamarıwa hoeımarırı. Ranıyu Sisas ai hoafıyundowohü yahuya, “Mborai wandı süngu,” mehundo-wamboyu Rifai ai botıfi haya Sisasındı süngu mahu. ¹⁵ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babıdımbo Rifaindı worambe takis kakı sowandımo rundeimbi nindou-yomo asu moaruwai hohoanımıyomo rundeimbi-yomo ai-babıdımbo nımarımı masowasımo. Nindou yahurai ranı munıgıambo sı Sisasımbı süngururü marındı. ¹⁶ Farısıhındı ahınümbı hohoanımı yamundurundeimbi ranı hoerırundane Sisas ai takis kakı sowandımo rundeimbi asu moaruwai hohoanımıyomo rundeimbi nindou babıdımbo sesı masesu. Ranıyomo ahambo süngururü-rundeimbi dıdurıpurühi yahomoya, “Nımbıe Sisas ai takis kakı sowandımo rundeimbi asu moaruwai hohoanımıyomo rundeimbi nindou babıdımbo nımarımbı sesı sesü maranda?” mehomo. ¹⁷ Sisas ai ranı hoafı ra hımbıorıyu haya ahınümbı hohoanımı fıfırundeimbi ranahamumbo hoafıyupurühi yahuya, “Nindou anıünı-koate ana moai dokta sowanambo hei rıhındı, nga anıüneımbı anei hei arıhındı. Mamı yahuraıane ro makısaı nda mbımundı nindou anefı seımbı nindou ranaheımbı mborai yahombo-yahıpoanı, nga nindou moaruwai hohoanımıyeı rıhındeımbı seırıhındeımbı ranaheımbı mborai yahımbıyahı,” mehu.

*Sisas ai sesı weısaombo hoafı yamundımareandı
(Matyu 9:14-17; Ruk 5:33-39)*

¹⁸ Sonımbı süngururü-rundeimbi asu Farısı-yomındı süngurundeımbı ai mamımbı sesı weımemo. Ranıyo asu nindou bıdıfırı ai homo Sisasımbı dıdurıwurühi yahomoya, “Nımbıe Sonımbı süngururü-rundeimbi asu Farısı-yomındı süngurundeımbı ai sesı weısaoyomo arındı, nga asu sıhafı süngurunını rundeimbi ana moai sesı weıyomo rındı?” mehomo-ndamboyu. ¹⁹ Asu Sisas ai yare

hoafiyupurühi yahuya, “Nindou mamî nîmorehi semîndîmbo sihi ai babîdîmbo nînguambe ra sesi wehîmandeiyo? Nindou nîmorehi semîndîmbomayu ranai ai-babîdîmbo nînguambe ana ngîrî sesi wehîndei. ²⁰ Nga süngunambo nindou ranahambo ndowarüdümo ngomondani ai-babîdîmbo nîngokoate-ayuanbe anîmbo sesi wehîndeimboyei. ²¹ Nindou mamî aiamboani moai hoeari goesürî simborî semündü haya wamîndafi ngîsîharî hoeari fihî pare kakiyu randî. Rawareandi ana, boboe-ndandani asu hoeari goesürî simborî ranai akîdou yangîrî yagodî mbunda ngîsîharî hoeari ra hirîndeamboe. Hoeari goesürî simborî rananai wamîndafi ra hirîndeandani asu ambe afîndî nîngomboe. ²² Asu nindou ngorü ai simborî wain hoe ra wamîndafi wain hoe nînhondî hoeari hipîrî ranambe ngîrî kandeandi. Rawareandi ana, hipîrî ranai borîndîfeihü wain hoe ranai keboemboe. Nga simborî wain hoe ana hipîrî simborî ambe femboane,” mehu.

*Moani nîmarîmbo sihi ratüpurîkoatembo hoafi
(Matyu 12:1-8; Ruk 6:1-5)*

²³ Mamî ngoafîmbo nîmarîmbo sihi Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babîdîmbo wit nîmbürî mbusümo mahomo. Ranîyo ahambo süngururü-rundeimbi ai wit ahurî bîdîfirî hürîmarüdümo. ²⁴ Asu Farisihündî ai Sisasîmbo düdurüwurühi yahomoya, “Nîmboe sîhambo süngurunînde rundeimbi ai moani nîmarîmbo sihi ahînûmbî ra rawarunda?” mehomondamboyu. ²⁵ Asu Sisas ai simborî hoafiyupurühi yahuya, “Awi se Defit ai ahandî wandafi mamî babîdîmbo sesîkoate wembomboyomondühi ramareandi ra hoeirundai wanîyo? ²⁶ Sapo Abaiatar ai Godîmbo sesi sîhairandei-mbîmbofi nîmaruambe Defit ai Godîndî ser worambe kefuai hüfu bret Godîmbo masîhoundî ra masesu. Bret ranana Godîmbo sesi sîhourundeimbi yangîrane sowasümo arundî. Nga Defit ai sesühi ahandî wandafi mamîmbo bîdîfirî masagapuri ra moai fifîrundiyo?” ²⁷⁻²⁸ Sisas ai asükai Farisimbo hoafiyupurühi yahuya, “Moani nîmarîmbo si ranahambo fehefemboyopoani God ai nindou nafîmarandi. Nga moani nîmarîmbo si ranai nindumbo mbîfarîheirambo yahuhayamboyu nafîmarandi,” mehu.

3

*Sisas ai nindou watînarî moaruwaimbü aboedîmarirî
(Matyu 12:9-14; Ruk 6:6-11)*

¹ Asükai ngorü-sîmboani Sisas ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfuane nindou watînarî moaruwaimbü ai ranühi mamaru. ² Ranîyo nindou bîdîfirî ai Sisasîmbo himboari safühîmarüwuri moani nîmarîmbo sihi nindou watînarî moaruwaimbü ra aboedîndira papîhoafîndîhurî yahomo houmbo. ³ Sisas ai nindou watînarî moaruwaimbümayu ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Botîyafö ndühi sühüfanî munguambo hoeimbi-rîhinîni,” mehu. ⁴ Ranîyu Sisas ai düdureandürühiya, “Nînhîmoatükunîyo moani nîmarîmbo sihi refembo ahînûmbî ra aboedayo, aboedîmoatükunî refemboyo moaruwai moatükunî refemboyo? Nindou hîfokoefemboyo asu nindou aboedambofemboyo?” mehu. Nga ai moai simborî ahambo akîdou amboani hoafiyomo. ⁵ Sisas ai nindou ranahamumbo hübudurapuri wakîreapurane asu ahamundî ngusüfoambe ranai tapîhamîmayo-wamboyu hîhîfi-hîhîfi-koatemayu. Ranîyu asu nindou watînarî moaruwaimbü ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Sîhafî watînarî ngurîhao,” mehua ngurîmarîhenda aboedî tüküme Feyo. ⁶ Ranîyo Farisi nindoumemo ranai worî ra hînhîngîru houmbo homo Herotîndî nindou babîdî Sisasîmbo hîfokoefimbo hoafi fîmarüdümo.

*Nindou afîndî ranai Sisasîmbo süngumarîhorî
(Ruk 6:17-19)*

⁷ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidiimbo Gariri kurihoenambo mahomonda asu nindou afindi ranai ahamumbo süngu-marihupuri hei. ⁸ Sisas ai nindou yamunde asu aboedire arandi hoafi ra hamboriyei hehi, nindou afindi Gariri, Sudia, Serusarem, Idomia, hifi Sodan hoekimi adaburo, Tair asu Saidon ngoafi ranihündi ranai Sisas sowana mafandihindi. ⁹ Sisas ai nindou afindi ra hoeireanda mayowamboyu ahambo süngurururü-rundeimbiimbo hoafiyupurühi yahuya, “Nindou afindane engoro, nga se bot ngorü sowandümo sifomo, nga afindi afindi ndeih wambo hoe hohoeani ninendi-hündürimboyei,” mehupuri. ¹⁰ Sisas ai horombo nindou afindi aboedimareandüri ranimboyei angünümbi nindou afindi ranai Sisasimbo sündifimbo simbori ninendürimayehei. ¹¹ Asu moaruwai nendi ranai Sisasimbo hoeirhorani mayoa ahandi wagabe piyei nimareimbo pukuna hoafi karihhindühi seiya, “Seana Godindi nimor-anafi,” masei. ¹² Nga Sisas ai aheimbo nüngunahurai nindouyu yaho fifirife hoafimbo yowan mehündüri.

Sisas ai ahandi hoafi semindi horambo nindou 12 kafaore hinngimareapur (Matyu 10:1-4; Ruk 6:12-16)

¹³ Ai hafu hifi wafuwami nimarumbo nindou dideyomo ai hohoanimo-yupureimbi ahamumbo hoafimayua ahambo sowana mahafomo. ¹⁴⁻¹⁵ Sisas ai nindou 12 sepurimündi hinngiareapur haya hoafi sowandümo homo-rundeimbi anemo yahu kamafoareapur. Nindou ranai Sisas babidiimbo ningombo ai koarhefepura ho Godindi hoafi bokarhefehü asu moaruwai nendi hihaifoefembo nginindi masagapur. ¹⁶ Sisas ai nindou 12 ndanahamumbo masepurimüdu: Saimon, asu Sisas ai ngorü ndüri Pita kamafoariri. ¹⁷ Sems, Son Sebedindi nimori. Sisas ai ahafanimbo Boanerges anafani yahu dukamareapiri. Ahandi nimindi ra nimoamondi hoafi nahurai nindouane. ¹⁸⁻¹⁹ Andru, Firip, Bartoromyu, Matyu, Tomas, Sems, Arfiusindi nimori, Tadius, Saimon Serot* srambeahindiyu asu Sudas Iskariot Sisasimbo ahandi hürütümbi-yomondi warihumariri.

Sisas ai Bersebur kapeihü ratüpurayu masei (Matyu 12:24-32; Ruk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Sisas ai worinambo huan asukai nindou afindi ranai hei wori gümarihori. Ranimboyu ai ahambo süngururü-rundeimbi babidiimbo sesi sesi-koatememo. ²¹ Sisasindi fikminindi ai rani hoafi ra hamboriyei hehi ahambo fihimündimbo mahei. Sapo ai hohoanimoyeihiya, ai wunünumbo-yuhümbei sei hehi. ²² Nga Serusaremihündi ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi ai hanimo hoafiyomondühia, “Ahandi fiambe Bersebur mbamarü. Aiana moaruwai nendiyei bogori Bersebur ahandi nginindi-namboane moaruwai nendi nindouyei fiambeahindi hefoare arandi,” mehomo. ²³ Sisas ai nindou ranaheimbo hoafiyundüra akimi maheia kafeefe hoafi hoafiyundürühi yahuya, “Satan ai nüngunde Satanimbo hemoabodira? ²⁴ Asu mam hifihündi ai yibobore haya yifiarayo ana, rani hifihündi ranai ngiri aboedi nimandei. ²⁵ Asu mam worambeahindi ai yiboborhi hehi yifiaraye ana, ai ngiri aboedi nimandei. ²⁶ Asu Satan ai yifiarimbo yahuhaya ahandi nendi ranai yiboboareandi ana, ngiri nginindi ningo, nga ai raniwami randihi moendi-ndeimboyei. ²⁷ Ngiri nindou ngorü ai nginindi nindoundi worambe ngu napo hühühünindu. Sapo nindou ranai hühühünimbo hohoanimoayu ana, nginindi nindou ranahambo wofinambo hupütüpondherü mbundambo animbo asu ahandi napo mungu ra fufundamündümbui. ²⁸ Ro sheimbo anihondümbonanahi hoafehandürü, nindou ai Godimbo moaruwai hoafaye ane asu moaruwai hohoanimoaye ane ra amboawi mbüsümbui. ²⁹ Nga nindou ngorü ai Yifiafi

* **3:18-19:** Serot ai Rom hoarehi nimarimbo moei yahomo-ndeimbanemo.

Aboediꞎmbo moaruwai hoafayu ana, God ai ngiriꞎ amboawi mbüsu, hapondaniꞎ-ane asu süngunamboane. Nga moaruwai hohoaniꞎmo ranai ahambo-so koadürümbo koadürümbo yagodꞎmboe.”³⁰ Sisas ai raniꞎ hoafiꞎ hoafiꞎmayu ra sapo ahinümbiꞎ hohoaniꞎmo yamundu-rundeimbꞎ ai ahamboya, ‘Moaruwai nendiꞎ ahandꞎ fiambe niꞎmarꞎmboane,’ mehomo-ndamboyu ra-mehu.

Sisasꞎndiꞎ fikꞎmꞎnꞎndiꞎ

(Matyu 12:46-50; Ruk 8:19-21)

³¹ Raniꞎ-simboanꞎ Sisasꞎndiꞎ hondꞎ asu akohoandiꞎ ai ahambo fihambo tükümehind. Ai moanambühꞎ niꞎmboeimbo aheimbo sowana hombo hoafiꞎmbo nindou mamꞎ koamarꞎhehorꞎ. ³² Nindou afꞎndiꞎ ranai Sisasꞎmbo wakiriꞎhorꞎ niꞎmareimbo hoafiꞎyahündowohü seiya, “Siꞎhafiꞎ amondiꞎ aborüdiꞎ ai siꞎhambo weindaniꞎ niꞎboadei hiꝼfandarꝼhünꝼniꝼ,” masei-amboyu. ³³ Asu Sisas ai simborꝼ hoafiꝼyundürühꝼ yahuya, “Diꝼdiꝼyei wandꝼ me asu akohoanda?” ³⁴ Nindou wakiriꝼhi mamarei ranaheimbo hübudurandürꝼ wakirerühꝼ yahuya, “Ndananei wandꝼ me asu akohoand-aye. ³⁵ Wandꝼ me, akohoandiꝼ asu rehꝼhoandiꝼ ana nindou diꝼdiꝼyei Godꝼndiꝼ hohoaniꝼmo süngurꝼhindeimbꝼ rananei,” mehu.

4

Sesiꝼ ahuriꝼ nümbürambe bubufoefembo kafeofe hoafiꝼ

(Matyu 13:1-9; Ruk 8:4-8)

¹ Sisas ai asükai Gariri kurꝼhoe kiꝼmiꝼ nindou yamundiꝼfe ratüpurꝼ ra botꝼmareandiꝼ. Nindou afꝼndiꝼ ranai ahandꝼ hoafiꝼ hiꝼmborꝼmbo mafandeanda botambe fariꝼfi hoe hanꝼgꝼfo-wamꝼ mamaru. Asu nindou ranai gudianiꝼ hoe kiꝼmiꝼ mamarei. ²⁻³ Sisas ai aheimbo kafeofe hoafiꝼnambo yamundeandürühꝼ yahuya, “Nindou mamꝼ ai nümbürambe hu sesiꝼ ahuriꝼ bubumarandiꝼ. ⁴ Ai hu sesiꝼ ahuriꝼ ra buburandane biꝼdiꝼfiriꝼ ai nafꝼniꝼ pütapꝼmayoa ndu ai tüküyahi masahüsi. ⁵ Biꝼdiꝼfiriꝼ niꝼmoei yahafiꝼ safambe hiꝼfi akꝼidou yangꝼiriꝼ niꝼngowambe pütapꝼmayo. Hiꝼfi ra ragu hanꝼkoate-wambo ahuriꝼ ranai niꝼmai tütükꝼmayo. ⁶ Nga asu hüfiꝼhamꝼndiꝼ ai piꝼyowohüyo ahuriꝼ hapoadümbo maforo ra sore soremarandiꝼ. Sapo ahasꝼharꝼ ranai hiꝼfambe ragu hanꝼkoate-wambo asu munꝼgu yapataparꝼmayo. ⁷ Asu biꝼdiꝼfiriꝼ ahuriꝼ ranai tiꝼhoariꝼ tiꝼhoarümbo wofiꝼ ranambe pütapꝼmayoa gabudandühꝼ hiꝼsiꝼkoatemayo. ⁸ Asu ahuriꝼ biꝼdiꝼfiriꝼ ai hiꝼfi aboedambe safiꝼ pütapꝼiyowohü hiꝼsiꝼmayo. Niꝼmiꝼndiꝼ mamꝼ ranahandambo biꝼdiꝼfiriꝼ ai 100 hiꝼsiꝼyo, asu biꝼdiꝼfiriꝼ ai 60 hiꝼsiꝼyo, asu biꝼdiꝼfiriꝼ ai 30 hiꝼsiꝼyo,” mehu ⁹ Hoafiꝼ moendiꝼfembo yahumbo Sisas ai hoafiꝼyundürühꝼ yahuya, “Nindou ai hiꝼmbo-ambeimbꝼndühꝼ ana, hoafiꝼ nda hiꝼmborꝼmbiyu-wamboane,” mehu.

Sisas ai niꝼmboe kafeofe hoafiꝼnambo wataporꝼmbomarandiꝼ

(Matyu 13:10-17; Ruk 8:9-10)

¹⁰ Süngunambo nindou afꝼndiꝼ ranai bukürefoendane Sisas yangꝼiriꝼ mamaruwa ahandꝼ süngururü-rundeimbꝼ 12-yomo asu nindou ahambo süngurꝼhorꝼriꝼhündeimbꝼ ai kafeofe hoafiꝼ ranahambo düdumehind. ¹¹ Asu Sisas ai simborꝼ hoafiꝼyundürühꝼ yahuya, “God ngꝼniꝼndiꝼ hiꝼfandarandiꝼ ranahandꝼ diꝼbo hoafiꝼ niꝼmiꝼndiꝼ ra se fiꝼfiriꝼfembo-hünda God ai masagadürꝼ, nga nindou weindaniꝼ manꝼboadei ranaheimbo ana kafeofe hoafiꝼ yangꝼiriꝼyo hoafiꝼmayu. ¹² Raniꝼmboane, Ai afꝼndꝼmbo hiꝼmboariꝼ papꝼndeimboyei, nga ai ngꝼriꝼ türüboadiꝼhi fiꝼfiriꝼndꝼhindiꝼ. Ai afꝼndꝼ hoafiꝼ hiꝼmborꝼndeimboyei, nga ahandꝼ niꝼmiꝼndiꝼ ngꝼriꝼ fiꝼfiriꝼndꝼhindiꝼ. Raniꝼmbo-anꝼmbo ai wambo sowana asükai hiꝼhrꝼndahi diꝼdeiyaniꝼ God ai ahei moaruwai hohoaniꝼmo ra amboawi mbüsümbui,”

Aisaia 6:9-10

mehu.

*Sisas ai sesî ahurî ranahandî nîmîndî fifîre hoafîmayu
(Matyu 13:18-23; Ruk 8:11-15)*

¹³ Sisas ai ahamumbo hoafîyupurühî yahuya, “Awi se kafoefe hoafî ranahandî nîmîndî ra moai fifîrundiyo? Asu refeana bidîfirî amurî kafoefe hoafî ra nûngundu fifîrî-mandunda? ¹⁴ Nindouyei mbusümo Godîndî hoafî wataporîmboayo ana, sapo nindou sesî ahurî nûmbürambe bubofoareandî nahuraiane. ¹⁵ Hoafî nafîni pîrayo ana, sapo nindou Godîndî hoafî hîmborîyehaneî, nga Satan ai nîmehûnou hoafî ra nindouyei mbusûmonîndî semündü raguanambo-reandûhani. ¹⁶ Bidîfirî sesî ahurî nîmoeî yahafîsafambe pütapîmayo nahuraiane. Ai Godîndî hoafî ra hîmborîyei hehi nîmehûnou semîndîmbo hîhîfî-hîhîfîyeihî-aneî. ¹⁷ Nga ai moai hoafî ra ndorîhi sahûmündia ahei ngusûfoambe ragu ngînîndî nîmaro, nga ai moanî akîdou yangîrî ngînîndî nîmboeihî aneî. Ai Godîndî hoafî hîmborîyei masahûmündi ranahambo refe hoeifembo nindou ngorü ai tîngîrîfo sehindanî nîmehûnou hîningîrîhindûhî-aneî. ¹⁸⁻¹⁹ Bidîfirî ai sesî ahurî tîhoarî-tîhoarûmbî wohambe pütapîmayo nahuraiane. Nindou ranai hoafî hîmborîyehaneî, nga ai hîfîndî moatükunîmbo afîndî hohoanîmoyeihî napo afîndî semîndîmbo ngusûfo parîhindûhî Godîndî hoafî ranahambo gabudîfoareanda asu ahurî ranai ngîrî hîsîndo. ²⁰ Asu sesî ahurî hîfî aboedambe bubumayoa aboedî tükefeyo ranana sapo nindou düdi ai hoafî hîmborîyu haya fifîreandûhî tümafoareandî nahuraiane. Raniyo bidîfirî ai hîsî aboedî hîsîyowohü bidîfirî ai 100 hîsîyo, bidîfirî ai 60 hîsîyo, asu bidîfirî ai 30 hîsîyo marandî,” mehu.

*Sisas ai moaruwai nendî hemafoareandî
(Ruk 8:16-18)*

²¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbîmbo hoafîyupurühî yahuya, “Awi nindou ai ram hai wambürî asu fondî hoarehî dîbonapîmandîhiyo? Wanî, nga ram ra fondîwamî nîmoamo ane nîndîhi arîhündî. ²² Muŋguambo moatükunî haponda dîbombo engoro ra süngunambo ana weindahî tükündîfemboe. Asu nîne-moatükunî gabudîhi masîhehindî ra süngunambo ana weindahî yagodomboe. ²³ Nindou ai hîmboambeimbîndûhî ana, hoafî nda hîmborîmbiyu-wamboane,” mehu. ²⁴ Asükai hoafîyupurühî yahuya, “Hoafî hîmborayomo ra se wudîpoapondü hohoanîmondîmo. Se nindoumbo yimbuarîhindürî ranî sîmogodûhî anîmbo God ai sîheimbo yimbundearûhî asu ngorü bidîfirî pandeambui. ²⁵ Nindou düdi ai bidîfirî moatükuneimbayü ana, God ai asükai bidîfirî dagadombui. Nga nindou düdi ranî-koateayu ana, nîne akîdou ahandî warambeahîndî ra ndemündü raguanambo-ndeambui,” mehu.

Sisas ai sesî ahurî tükefeyo kafoefe hoafî hoafîmayu

²⁶ Sisas ai asükai hoafîyuhî yahuya, “God ngînîndî hîfandarandî ranana nindou sesî ahurî nûmbürambe bubofoareandî nahuraiane. ²⁷ Nindou ranani apuwanîyo asu yangîrî ahandî ratûpurî ratûpurîyuwanîyo nîmbokoanî sîrühî sesî ahurî adükarî tükefeyo ra ai moai fifîreandî. ²⁸ Hîfî yangîrane sesî ahurî ra rareanda adükarî tüküfehü hîsîyo arandî. Ai moai fifîreandî nûngureambombai weangurühî emündî boateî tükündîfe mbunda mbîro ahurî tükündîfihü anîmbo ranambe hîsî tükündîfemboe. ²⁹ Hîsî ranai ho ngînîndîyowa nûmbürî aharambürî ranai yimuŋgure-mîndîmboyo sîmboanî yimuŋguramündî arandî,” mehu.

*Sisas ai hoarî akîdohündî adükarî tüküfembo kafoefe hoafî hoafîmayu
(Matyu 13:31-32; Ruk 13:18-19)*

³⁰ Sisas ai asükai hoafîyuhî yahuya, “Sîhîrî God ngînîndî hîfandarandî ranahambo nûngunahuraiane mambîsefa? Ranahambo hoafîmbo nîni-kafoefe hoafînambo hoafîmandefa? ³¹ God ngînîndî hîfandarandî ranana hambomo hoarî nahurai akîdou

ahandi ndüri mastet hoari hifi kararowandi nahuraiane. ³² Nga hifefeyo ana, tikoani nahurai tükufe haya adükari hamindi amuri nümbürambeahindi sesi ranahambo ngasündeandühane. Ranane afindi düdüdü papire haya n'ngowan, ndu ai hei raniwami ngisiharühi ngeramborühi arihündi," mehu.

*Sisas ai kafeefe hoafinambo hoafimayu ranahandi nimindi
(Matyu 13:34-35)*

³³ Sisas ai nimorehi nindowenih afindi ranaheimbo kafeefe hoafi afindi wataporimbomari ahei hohoanimo ra simogodühi. ³⁴ Ai ranaheimbo kafeefe hoafinambo yangiri wataporimbomari marandi. Nga ahambo süngururü-rundeimbi aiyangiri nimarimondani ana, hoafi ranahandi nimindi ra yamundeapuri-marandi.

*Sisas ai hoeweri hoafimayua afurimareandi
(Matyu 8:23-27; Ruk 8:22-25)*

³⁵ Mami rani nimbambe ahambo süngururü-rundeimbi yahaya, "Sihiri Gariri kurihoe ra ngörü-goanini ngefomboane," mehupuri. ³⁶ Raniyo nimorehi nindowenih afindi ra raru hin'ngirüwuri houmbo bot Sisas mamaru ranambe fareafu houmbo sowaründümo mahomo. Asu bot bidifiri amuri ranai amboani ai-babidimbo maho. ³⁷ Ai hifomondane, Gariri kurihoe ranambe nginindi hamindi weri ranai tükumefeyo. Raniyo hoe ranai hafo kaifoairandühi tükühefembo yangirimayo. ³⁸ Asu Sisas ai daboadan pirowami mbiro nande haya apuane, ahambo süngururü-rundeimbi ai yangiri ruwuri yahomoya, "Nindou Yamundo-randeimbi, sihiri yifimbo yangirayefi ranahambo awi se moai hohoanimoyafiyoy?" mehomondamboyu. ³⁹ Sisas ai botifi hoe asu weri ranahafembo nginindi hoafiyupirühi yahaya, "Rühüsafi kikindandife," mehua hoafi n'ngowambe kikamindühiyo hoe asu weri ai afure pimareandi. ⁴⁰ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi hoafiyupurühi yahaya, "Nimboe se yihimboayomoa? Awi se anihondümbofe-koate-wamboyomo?" mehu. ⁴¹ Ahambo süngururü-rundeimbi ai ahamundihoari simbori ndüwuriyomondühi yahomoya, "Nindou nda nungunahurai nindouyua? Moani hoe afindi-afindimayo asu weri ranai ahandi hoafi himboryafehü afurimarineandi," mehomo.

5

*Nindou mamindi fiambeahindi Sisas ai moaruwai nendi hemafoareandi
(Matyu 8:28-34; Ruk 8:26-39)*

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Gariri kurihoe ra botambe barihomo houmbo Gerasa-yafe hifambe mahomo. ² Sisas ai bot hin'ngire haya kusifuendanayo, nindou mamani ahandi fiambe moaruwai nendi n'imareimbi ai yifi sihehi rihündeimbi honguambeahindi hu ahamboso tükumefiyu. ³ Nindou ranai ana yifi sihehi rihündeimbi honguambe-ani apu arandi. Ranane ngiri ahambo seninambo amboani yiriwari hüputüpu-ndürindümo. ⁴ Nindou ranahambo afindimbo seninambo yiriwari hüputüpurihorimindei marihündi, nga sen ra gurihaimarandi. Ai nginindi hamindi-wambo nindou ngörü ai-amboani moai ahambo kikihirümüdu. ⁵ Nimbokoani asu sirühi nindou ranai yifi sihehi rihündeimbi nimoie-ambe asu hifi wafu ranambe hoahoangura-marandi. ⁶ Sisas ai hapoadümbu anguni huambe nindou-mayu ranai hoeiriri haya pipiyu hu ahandi wagabe yiri yimbu pusire mamaru. ⁷ Nindou ranai pukuna hoafi karihoe hü yahaya, "Sisas, se-ana God Nimmoamo Hondü ahandi nimori anafi, se wambo nini nünungufendirimboyafa? Ro sihambo düduarihanini, Se Godimbo dabarindafoandühi ngiri sihambo nini-moatükun randiheandi mbisafi," mehu. ⁸ Ramehu ra sapo Sisas ai hoafiyuhaya, "Moaruwai nendi se nindou ranahandi fiambeahindi kosifoao," mehu

ranimboyo. ⁹ Asu Sisas ai düdureandühi yahuya, “Si hafî ndürî nîne?” mehuamboyo. Asu moaruwai nendî ranai yahoya, “Wandî ndürî ana amiane. Sapo ro ana afîndî sirîhünd-anefî,” meho. ¹⁰ Moaruwai nendî ranai ranî hîfîhündî yowanî yîhoefimbo hefoefemuni-poanî yaho haya Sisasimbo hütî hoafîmarîrî. ¹¹ Ranî fikîmî hîfî wafuambe moatei afîndî ranai sesî sahüsihî burîyei wakîmarîhindî. ¹² Ranîyo moaruwai nendî ranai Sisasimbo hütî hoafîyeihî seiya, “Se yîhoefimbo koandî-hawamuna moatei akîmî nda burayeî ahei fiambendahumboane,” masei. ¹³ Ranîyo Sisas ai hîniŋgî-mareandüra rasüŋgumehindî. Moaruwai nendî ranai nindoundî fiambeahîndî kosîfoehî hehî moatei akîmî burîmayeî ahei fiambemehindî. Ranîyo 2,000 moatei ranai hîrîpînî pîyeî hehî gügürîyeî hanimbo kurîhoeambe hoe karîhüsi hehî yîfîsafî-mayeî. ¹⁴ Nindou moatei hîfandîmarundî ranai fefou houmbo homo adükarî ŋgoafîyo asu akîdou ŋgoafî adaburo ranîyo ra wataporîmbomarundî. Ranîyo ranühündambo nîmorehî nindowenihî ranai nîne-moatükunîyo moateimbo tükümeŋyo ra hoeifembo mahei. ¹⁵ Ai hei Sisasimboso tüküyahi hoeirîhindane nindou horombo ahandî fiambe moaruwai nendî afîndî nîmareimbi-mayu ranahambo hoeimarîhorî. Ai asükai aboedî hohoanîmo fifîre hohoanîmoyuhumbo hoearî güde haya mamaruwa hoeirîhorî hehî yîhîmbomarîhorî. ¹⁶ Nîne-moatükunî Sisas ramareandî hoeifembo mahei ranai asükai hîhîrîyahi hei nindou horombo moaruwai nendî nîmareimbi-mayu asu moatei ranahambo amboanî wataporîmbo-marîhündî. ¹⁷ Ranîyo nîmorehî nindowenihî ranai ranî hoafî ra hîmborîyeî hehî Sisasimbo ranî hîfîhündî ŋgorü-goanî hombo hütî hoafîmarîhorî. ¹⁸ Asu Sisas ai botambe mafarîfiyuwamboyo nindou horombo moaruwai nendî nîmareia hefoareandeimbi-mayu ranai aidîbo hombo hütî hoafîmayu. ¹⁹ Ŋga asu Sisas ai ahambo moai yînî yahundo. Ai hoafîyundowohü yahuya, “Se si hafî worînambo ŋgafî fikîmînîndîmbo Adükarî ai si hafî fimbo hîpoambo-reanînühi ramareanînî ranahambo wataporîmbondandî,” mehu. ²⁰ Ranîyo nindou ranai hu Dekaporîs hîfîhü ahandî fimbo wataporîmbo-maranda nîmorehî nindowenihî afîndî ranai mahepünahindî.

Sisas ai nîmorehî nîmorî yîfîhündî botîre asu nîmorehî anğünümbî aboedîmareandî (Matyu 9:18-26; Ruk 8:40-56)

²¹ Sisas ai Garîri kurîhoe ra botambe farîfi haya ŋgorü goanînî huane nindou afîndî ranai ahandî hoafî hîmborîmbo mafandeandî. ²² Ranîyo Suda-yeî rotu worî hîfandîra randeimbi, ahandî ndürî Sairus, ai mahu. Ai hu Sisasimbo hoeirîrühî ahandî yîrîkîmî yîrî yimbu pusîre mamaru. ²³ Ai Sisasimbo hütî hoafîyundo hoanğuhü yahuya, “Wandî nîmorehî nîmorî ai yîfîmbo yangîrane, ŋga se dîdîfî warî nandowandanî anîmbo aboedîmbeyo-wamboane,” mehundo-amboyo. ²⁴ Asu Sisas ai aidîbo mahua nîmorehî nindowenihî afîndî ranai ahandî süŋgu mahei. Ranîyo ahandî fikîmî gugureandühi nînendî-marîhorî. ²⁵ Asu nindou gugurîmareandî ranambe nîmorehî mamî 12 hîmbanühî-feimbi-mbo amoamo watîkoafîra-marandî. ²⁶ Ranîyo nîmorehî ranai dokta hoeifepurîmbo ahambo fehefembo-hünda ahandî kakî afîndî saimarandî. Asu dokta ranai moai ahambo farîhoemondanî aboedî tüküŋyo, ŋga wanî. ²⁷ Nîmorehî ranai Sisasîndî hoafî ra hîmborîyo haya ho nindou afîndî ranahei mbusümo manîŋgo. Ranîyo ai Sisasîndî daboadanî ho ahandî hoandarî hoearî ra sündîmareandî. ²⁸ Ai ahandîhoarî yare hohoanîmo-yowohü yahoya, “Ro ahandî hoearî yangîrî amboanî sündarîheandî ra aboedîndamboyahî,” meho. ²⁹ Ramare-andamboyo nîmehünou amoamo watîkoafîmarandî-mayo ra kîkîramîndühî asu ahandî fiambe anğünî ranai aboedîmayoa fifîrîmareandî. ³⁰ Asu Sisas ai ahandî fiambeahîndî ŋgînîndî makosîfoenda fifîre haya hîhîrîfî düdurearühî yahuya, “Düdi wandî hoearühî sündîmareanda?” mehu. ³¹ Ahambo süŋgururü-rundeimbi ai hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou afîndî eŋgoro ra hoeiarowan-

dane asu düdi sündimareandi safi hawambo düduwefoanda?” mehomu. ³² Nga awi Sisas ai düdi ahandi hoeari fihü sündimareandi ra fifirindihea yahu haya kokomara hu. ³³ Nimorehi ranai ahambo rani-moatükunü tüküme feyo ra fire haya yihimboyohü hihamindari-mayo. Raniyo ho Sisasindi yirikimi yimindhona nimarimbo munguambo moatükunü ahambo tüküme feyo ra wataporimbomarandi. ³⁴ Sisas ai nimorehi ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Nimori akidou, se anihondumbo-arowandi ranimbohünda seana asukai aboedanafi. Sihafi angünü aboedime feyo ranimbohünda se ngusüfo afurindo kundo hawa ngafi,” mehu. ³⁵ Sisas ai wataporimborandühi nunguambe nindou bidifiri ai Suda-yafe rotu hifandi ran-deimbindi worambeahindi sinimo hoafiyomondühi yahomoya, “Sihafi nimorehi nimori yifimayo. Nga nindou yamunde randeimbimbo tihirifo segodopoani,” mehomu. ³⁶ Asu Sisas ai moai ahamundi hoafi ranahambo hihimboriyu. Ai Suda-yafe rotu hifandirandeimbi ranahambo yahundoya, “Yowanü, yihimbo-yopoani, nga se moani Godimbo anihondumbo-ndowandi,” mehu. ³⁷ Sisas ai nindou ranaheimbo ai-babidimbo hombo yowanü yahu hiningirerü haya, Pita, Sems, Son, asu ahandi akidi Sems ahamumbo yangiri süngureapuri haya mahu. ³⁸ Ai homo Suda-yafe rotu bogorindi worikimi tüküyafundühi Sisas ai hoeireandane arani hoafi afindi afindi-mayei. ³⁹ Ai worambe farifi hafu hoafiyundürühi yahuya, “Nimboe se arani hoafi afindi-afindayeia? Nimori ndanana yifiyopoani, nga moani apomboane,” mehuamboyei. ⁴⁰ Asu nindou ranai ahambo tikifinambo-mariori. Ai aheimbo rani worambeahindi hihaifoarearü mbura, nimori ranahandi hondafindi-yafe asu ahandi süngururü-rundeimbimemo aheimbo yangiri semündündürü haya, nimori yifi mengoro rani wori safani kamefoehindi. ⁴¹ Ai hüfu nimori ranahandi watiharü kikihiramundi haya hoafiyundowohü yahuya, “Tarita kumi,” mehu. Hoafi ranahandi nimindi ana ndahuraiane, “Nimorehi nimori yihoarifi ro hoafehanini, se botiyafu,” yaho ranane. ⁴² Asu nimehünou nimorehi nimori ranai botife haya mahowa nindou ranai mahepühendi. Nimori ranana 12 himbani yoweimbiyo. ⁴³ Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Se yowanü nindou mamimbo amboani ndani moatükunü nda hoafiyopoani. Nimori ranahambo sesi sahündo animbo mbiseso,” mehu.

6

Nasarethündi ai Sisasimbo yiboarukomariori (Matyu 13:53-58; Ruk 4:16-30)

¹ Sisas ai ranühi hiningire haya ahandi ngoafi hondunambo mahua asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ai-babidimbo mahomo. ² Raniyo moani nimarimbo sihi Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nimorehi nindowenihimbo yamundimareandüri. Nindou afindi ranai himboriyeyi hehi hepünahindühi seiya, “Ndanü ndofe firenda nahünda semündümboyua? Asu hepünifeimbi moatükunü refembo nginindi ra nahündambo semündümboyua? ³ Aiana worimbora randeimbi nindou yangiri-ani. Asu ai Mariandi nimori Sems, Sosep, Sudas asu Saimon ahamundi amongo-ani. Asu ahandi rehiamani ai nda sihiri babidi animboei,” sei hehi Sisasimbo ngusüfoambe yiboaruko-mariori. ⁴ Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Godindi hoafi hoafiyurandeimbi ai munguambo ngoafihü ndürimb-ani. Nga ahandi ngoafi hondühi ahandi fikiminindi-so worambe ana ndürikoate-ani,” mehu. ⁵ Asu Sisas ai ranühi moai hepünifeimbi moatükunü rareandi, nga yibumami angünümübi nindou yangiriyowari manandeanda aboedimehindi. ⁶ Raniyo nindou ahambo anihondümbofe-koatemayeia hepünimefiyu.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi nindou 12 ranahamumbo koamar+hepura mahomo

(Matyu 10:5-15; Ruk 9:1-6)

Raniyu Sisas ai ranühi ngoafi adaburo ra hoahoanguhü Godindi hoafi yamundi-mareandüri. ⁷ Ai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ahamumbo nindouyei fiambeahindi moaruwai nendi hefoefembo nginindi sagapuri mbura yimbu-yimbure koamar+hepuri. ⁸ Sisas ai yare hoafiyupurühi yahuya, “Se ngomondühi ra nini-moatükunü ndowandümoemo, nga nininimi yangiri animbo ndowandümo. Se yowanü bret, arü asu kaki ranimoatükunü sandife semindi-poani. ⁹ Se su güdundi, nga hoeari ana güdarundi ranü yangiri animbo güdu ndowandümo ngomo. ¹⁰ Asu se homo ngorü ngoafihü tüküyafu houmbo ngorü worambe ahafomo ra ranü worambe yangiri niamandimo mbundumbo ngorü-goaninü asukai ngomo. ¹¹ Ngomondanü ranü ngoafihündü ranai s+hamumbo worinifepuri-koatendeihü s+hamundi hoafi himbori-koatendeianü, se ngoafi ra hiningindundi. Se hombo mbisimombo ana, s+hamundi tinarihündü hasüfi ra püpürüfiboadu houmbo ngomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mbireandüri yaho nafuyondürimbo-hünda,” mehu. ¹² Raniyo Sisasimbo süngururü-rundeimbi ranai homo nimorehi nindowenihimbo hoafi bokar+hoemondühi yahomoya, “S+hei ngusüfoambe moaruwai hohoanimo hiningindühindühi simbori hohoanimo süngundühindü,” mehomo ¹³ Asu ai homo nindouyei fiambeahindi moaruwai nendi hefoaru, angünümbi nindouyewami weri hoe karunda angünümbi nindou ai aboedi tüküyahi marihündü.

Herot ai Sisasimboya Son hundürüra randeimbimbei mehu

(Matyu 14:1-12; Ruk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Sisas ai mungu-moatükunü ramareandi hoafi ra adükari bogori Herot ai himborimayu, sapo ahambo munguambo nindou fifir+horü hehimbo wambo. Raniyo bidifiri nindou ai seiya, “Son hundürä randeimb-ani yifihündü botifi haya. Sapo ranimboane hepünifeimbi moatükunü yare arandi,” masei. ¹⁵ Asu bidifiri nindou seiya, “Aiana Erasä-ani,” masei. Asu bidifiri nindou seiya, “Aiana Godindi hoafi hoafiyomo rundeimbi horombo yifimemo nahurai-ani,” masei. ¹⁶ Herot ai ranü hoafi ra himboriyu hayambo yahuya, “Ro Son hundürüra randeimbimbo ana horombo mbiro kikimarihehinü. Nga asu haponda asükaiyu yifihündü botifimboyu?” mehu. ¹⁷⁻¹⁸ Horombo Herot ai ahandü akidi Firipindi nimorehi Herodias masemündü. Ranimbo Son ai Herotimboya, “Aboedi hohoanimoyopoani s+hafi akidandi nimorehi masowandifi,” yahundo-marandi. Ranimboya Herot ai nindou bidifiri koamar+hepura Sonimbo kikhirundümo mburumbo karabusambe hiningimariwuri. ¹⁹ Herodias ai Sonimbo nginindiririhü hifokoefimbo hohoanimomayo, nga ai ngirindo. ²⁰ Sapo Herot ai Sonimbo y+himborürühi-wambo. Ai fifireandi Son ai Godindi himboahü mbumundi nindou-mayua ranimbo Herot ai ahambo hifandüri-marandi. Ai Sonindi hoafi himboriyuhü ana, ngusüfoambe moaruwairirihü afindi hohoanimoyuhani. Nga asu ahandü hoafi himborimbo hohoanimoyuhani. ²¹ Herodias ai Sonimbo mbiro kikifimbo, nafi kokorambo hoeimareandi. Herot ai ahambo hondü ai wakimari+mindo ranü sihi gafmani-yomondi bogori, ami-yomondi bogori asu Gariri hifandu-rundeimbi ahamumbo sesi sindimareandi. ²² Ai sowasümondühi nimarimondane, Herodiasindi nimorehi nimirü ai hafo hihifi-hihifiyo wakimareandi. Raniyo Herot asu bidifiri bobaogori sesi sowasümondühi mamarimo ai ranahambo afindi hihifi-hihifimemo. Raniyo adükari bogori Herot ai nimorehi nimirü ranahambo düdureandühi yahuya, “Se n+ne-moatükunimboyo hohoanimo-ayafi ra ndahaninimboyahi, nga se wambo hoafiyafi,” mehu. ²³ Herot ai dabarifi hoafiyundowohü yahuya, “Se n+ne-moatükunimboyo hoafiyafi ana,

ndahaninimboyahi. Se hifi hifandarhandi ranahambo kikirowandiri asafi ana, ranamboani ro kikiandiheaninimboyahi,” mehu. ²⁴ Nimorehi nimori ranai hondi sowana hihirife ho dudureanduhi yahoya, “Nini-moatukunimbo dudumandahea?” mehoamboyo. Hondi ai yahoya, “Son hundurura randeimbindi mbirombo animbo dundundafoandi,” mehondoamboyo. ²⁵ Nimorehi nimori ranai hihirife ho adukari bogorimbo anahoya, “Hapondani hamindi Son hundurura randeimbindi mbiro pretambe foando hawa ndawandiri,” meho. ²⁶ Ai rani hoafi ra himboriyu haya ahambo ngusifoambe moaruwai-maririsi, nga sapo nindou fandu masowasumo ahamundi himboahu nime-moatukuni se hoafayafi ro randiheamboyah mehu. Ranimboyu ai nimorehi nimori ranahandi hoafi sungufembo ambe yahokoatemayu. ²⁷⁻²⁸ Raniyu adukari bogori ranai ami mam koamariheira Sonindi mbiro semindimbo mahufu. Ai hufu Sonimbo karabus worambe mbiro kikiriri mbura ahandi mbiro ra pretambe foare semundu hu nimorehi nimori ranahambo masagado. Raniyo nimori ai semindi ho hondambo masagado. ²⁹ Sonimbo sungururu-rundeimbi ai rani hoafi himboriyomo houmbo homo karabus worambeahindi fi-nimoko sowandumo homo honguambe masihawuri.

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagaduri
(Matyu 14:13-21; Ruk 9:1-17; Son 6:1-13)*

³⁰ Sisasindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi ai homo ai-babidimbo mamuhiyafunduh wataporimemo. Ai ratupuri rarunduh nimorehi nindowenihimbo Godindi hoafi yamundimarunduri ranahambo. ³¹ Nindou afindi ranai fande bukurefoe-marandamboyo Sisas ai ahandi hoafi sowandumo homorundeimbi babidimbo sesi sesi-koatememo. Ranimboyu hoafiyupuruh yahuya, “Andai shiripoanimbo nindou nimari-koateanduh ngefuh animbo akidou fi-handihu,” mehupuri. ³² Raniyomo ai yangiri botambe fareafu houmbo nindou nimari-koateanduh mahomo. ³³ Nga nimorehi nindowenih afindi ranai hoeirihififirhipuri, ranimboyu nindou afindi ranai Sisas ahandi sungururu-rundeimbi babidimbo homboyomondani ahei ngoafi hinngirih hehi Sisasimbo sowana pipina hei ai-boatei tukumehindi. ³⁴ Raniyo Sisas ai ahambo sungururu-rundeimbi babidimbo botambe homo tukuyafundane, nindou afindi ranai hifanda mengoro. Raniyu hoeireanda mayoa sipsip hifandiyo-randeimbi nindou hifandiyo-koate nahurai fimayeia hipoambo-reanduruhi afindi yamundimareanduri. ³⁵ Asu sungunambo nimbambe hufihamindi ai hanuambe hoafiyomonduh yahomoya, “Ndanuh ana nindou nimari-koatereanduhane ndeara hufihamindi ahanu. ³⁶ Ranimbo-hundambo animbo nimorehi nindowenih ranaheimbo koarhawandura hei ngoafi akimi adaburo ranuh aheihoari sesi pemiyei mbisahusi,” mehomo. ³⁷ Nga asu Ai simbori hoafiyupuruh yahuya, “Se sesi dabuduri,” mehuamboemo. Ai simbori ahambo hoafiyomonduh yahomoya, “Awi se hohoanimoafani ro afindi handret kinanambo aheimbo bret pemiyoyaimboyoy?” mehomo. ³⁸ Sisas ai dudureapuruh yahuya, “Nungunumbi bretiyoy se shoemomboemo? Homo hoeiru,” mehuamboemo. Homo hoeirunda mayoambo yahomoya, “Hondahufeimbi bret asu yimbu kin ranane engoro,” mehomondamboyo. ³⁹ Sisas ai ahamumbo hoafimayua nindou ranaheimbo hoafimayomonda yibobo-yiboboyahi hehi mamarei. ⁴⁰ Mamarei ra bidifiri 100, asu bidifiri 50, raniyei yibobo-yiboboyahi mamarei. ⁴¹ Sisas ai bret hondahufeimbi asu kin yimbu ra semundu haya sunambe himboyu hafuhü Godimbo hihifiruri mbura, hifitire haya ahandi sungururu-rundeimbi masagapuri nindou ranaheimbo yimbufembo. Asukaiyu kin akidou yimbu ranamboani hifitire haya yimbumareandi. ⁴² Munguambo nindou ranai sesi ra sahusimbo simongori-marihumundi. ⁴³ Raniyo Sisasimbo sungururu-rundeimbi ai bret asu kin bidifiri bidifiri kurimayo ra 12

wambürambe wambür+hiru hafombo tüküme feyo. ⁴⁴ Nindou sesi masahüsi ranana 5,000-yei.

*Sisas ai kurihoe hangifowami pütapimayu
(Matyu 14:22-33; Son 6:16-21)*

⁴⁵ Sisas ai nimehünou ahambo süngururü-rundeimbimbo botambe farife hefe Gariri kurihoe behefe hefe ai-boatei Betsaida ngoafinambo hombo hoafimayupuri. Nga aiana awi nimar mburimbo nindou ra koarhefendürimboyu. ⁴⁶ Nimorehi nindowenih ra koarheir mbura asu ai Godimbo didibafifembo hifi wafuanambo mahafu.

⁴⁷ Rani nimbambe ahambo süngururü-rundeimbi ai botambe Gariri kurihoe hangifowamiyomo, nga asu aiana ngindan+yu. ⁴⁸ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi hoeireapurane werambe bot ra ahamumbo kameihü ninendi-mareapura asu bot ra semindi hombo purina watiharimarundi. Raniyo Sisas ai si hoafimbo safi ahamumbo sowana bot ra ngasünde haya hoe hangifowami pütapimayu hu. ⁴⁹ Nga asu ai hoeirüwuran hoe hangifowami pütapimayua yifiaf-ani yahomo houmbo hasheimemo. ⁵⁰ Ai munguambo hoeirüwura mayoa yihimbo-mayomondamboyu, ai ahamumbo nimehünou hoafiyupurüh yahuya, “Se yihimbo-ndimboemo, nga nginindi nimandümo. Ndanana ro-anahi,” mehu. ⁵¹ Asu ai botambe farifi hafu aibabidimbo mamaruwa hoeweri ranai afurimareanda mahepünafundi. ⁵² Nga Sisas ai hondahüfeimbi bret hepünifeimbi moatükuni ramareandi ra moai wudi+poaporu fifirundi sapo ahamundi hohoanimo ranai tap+ham+yohü wambo.

*Genesaretihü Sisas ai angünümbi nindou afindi aboedimareandi
(Matyu 14:34-36)*

⁵³ Raniyomo ai botambe kurihoe ra barhoemo gudiani Genesaret ngoafikimi bot ra himondindümo hinngimarundi. ⁵⁴ Ai botambeahindi makusifoendambo nindou ranai nimehünou fifirimarihori. ⁵⁵ Ngoafi rani ngoafikimi adaburo ranühi hahabodeihü hoafimayeyia, angünümbi nindou afindi safisendambe-rhindüri Sisas nunguhi sahümündindüri hei marihündi. ⁵⁶ Raniyo munguambo ngoafi adaburo ranühi, nahi Sisas ai huan angünümbi nindou ra fufur+hü-mündindüri hei fand+hirühündühi sihehindüri marihündi. Raniyei ahandi wari hoandar ngisihari hoeari ra angünümbi nendi ai sündimbi+rhindü sei hehi huti hoafimayei. Asu ahandi hoeari sündimarhindü ranai asukai aboedi tükümehindi.

7

*God ai amoa mamyei ahinümbi hohoanimo hifinambomareandi
(Matyu 15:1-9)*

¹ Farisihündi bidifiri ai ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou babidimbo Serusarem ngoafihündi sifomo Sisasimbo hoeimarüwuri. ² Raniyo hoeirundan Sisasimbo süngururü-rundeimbimemo ranai wari popoaiakoate sesi sowasümondühi mamarimo. War popoaiakoate sesi sesimbo ranana moaruwaiane. ³ Sapo Farisi asu Suda-hündi aiana ai boagiri süngumarundi ranimboane ngiri wari popoaiakoate sesi dagüdi. ⁴ Asu sesi maket ambeahindi pememo amboani sesi popoihefekoate ana, ngiri dowadümo. Sapo ai boagiri refemarandi süngumbo hipiri napo ra popoaindihou mbundümbi animbo mandu dowadümbiemo. ⁵ Raniyo Farisi asu ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi ai Sisasimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Nimboe sihambo süngurunini rundeimbi ai boagiri ahini ra süngufekoateayomoa? Asu nimboe wari afisaho kapeihi sesi asowasümoa?” mehomo. ⁶ Raniyo Sisas ai simbori hoafiyupurüh yahuya, “Godindi hoafi hoafiyurandeimbi

Aisaia ana anihondümbö yimbu yafambeimbi sihamumboyu hoafimayu. Ai ndare sürü papirandühi yahuya,

'Nindou ndanai ana yafambe yangirane wambo aboedani asei,
nga ahei hohoanimoana angunane engoro.

⁷ Aiana nindouyei ahinümbi hohoanimo ranane yamundihindühi Godindi hoafane nda asei,

ranimboane ai wambo hohoanimoaye ra moanipoane,' *Aisaia 29:13*
mehu. ⁸ Seana Godindi ahinümbi hohoanimo ra hingeriru houmboanemo nindouyei hohoanimo yangirane sünguarundi." ⁹ Raniyo ai hoafiyupurühi yahuya, "Seana Godindi ahinümbi hohoanimo ranahambo ambeyaho hiningerifehümbö sihamundi hohoanimo süngufembo yangirane hohoanimoemo. ¹⁰ Sapo Moses yahuya, 'Se sihaf meapeyafe hoarehindafi,' asu 'Düdi ahandi hondamboyu afindamboyu moaruwai hoafayu ana, yifimbiyuwamboane,' mehu. ¹¹⁻¹² Nga se ndaru hoafiyomondühiya, 'Nindou ranai ahandi hondafindambo fehefe kaki napoeimbanisi, nga hondafindambo hoafindupirühiya, "Ndanı kaki ana ro Godimbo saimbo masiheheandane," mbüsu ana, asu ngiri nindou ranai kaki ranambo ahandi hondafindambo fehefepirimbo yini mbisimo,' yahomo arundi. ¹³ Ranimboane Godindi hoafi ra hinigerirundi asu se boagiri-yafe hoafi ra süngu-arundi asu se afindi moatükunı rahurai raru arundi," mehu.

Nine-moatükunı nindumbo rareanda nindou ai moaruwai hohoanimoaye arihündi (Matyu 15:1-9)

¹⁴ Sisas ai nindou afindi ranaheimbo asukai mingiyu hürühendüri haya hoafiyundürühi yahuya, "Munguambo nindou se wandi hoafi nda himborindei hehi fifirindihindi. ¹⁵⁻¹⁶ Nine-moatükunı moanambühündi nindou fiambe ahano aiana ngiri nindumbo randerani moaruwai hohoanimöndu. Nga nine-moatükunıyo nindouyei fiambeahındi nımarı haya moanambühi tükefeyo ranane rareandanı nindou ai moaruwai hohoanimoaye," mehu. ¹⁷ Sisas ai nindou ranaheimbo hiningerandüri haya worına hafuane ahambo süngururü-rundeimbi ai ranı kafeefe hoafi ranahambo düdumefundi. ¹⁸ Raniyo Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Awi seana ngusufokoate-wamboemo. Awi se moai fifirundiyo, sapo nine-moatükunı moanambühündi nindou fiambe ahano raniyopoanı nindumbo moaruwaimbore arandi. ¹⁹ Ranana ngusüfoambe hohoanimo ranambe howohüyopoanı, nga ranana bodoambe hanı mburambo awaimboreandühane." Sapo Sisas ai ramehu ra munguambo mamıkarambo sesi ra Godindi himboahü ana aboedane yahumboyu. ²⁰ Asu asukaiyu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, "Nine-hohoanimo nindou ahandi fiambeahındi nımarıhaya tükefeyo ranane nindou ranahambo Godindi himboahü moaruwaimboareri. ²¹⁻²² Ro hoafımayahı ranana ndanımoatükunı nindou hohoanımoambe tükufe arandi ndanımboyahı hoafımayahı. Munguambo mamıkarambo moaruwai hohoanimo, hümbohünı, nımorehı sısihomo asu anamındıhoandı birabiri, nindou hıfokoefe, nımorehı anamındeimbi dibomboyo, hohoanı, wosıhoafori hoafi, bodımondambo ngınındı, moaruwai hoafi, hoafi himborıkoate, afındı-afındı, asu mamıkarı hohoanimo ranımboyahı hoafımayahı. ²³ Munguambo ndanı moatükunı ndanane nindou hohoanımoambeahındi tükufeyoahü nindumbo rareiranı Godindi himboahü moaruwaimboreri arandi," mehu.

Fonisia hıfıhündı nımorehı ai Sisasımbö anihondümbomareri (Matyu 15:21-28)

²⁴ Sisas ai ranühündambo botıfi haya Tair ngoafıkımı mahu. Nindou ai ahambo fifirındıhorımböyei yahuhaya worambe mamaru. Nga ai ngiri dıbo amaru ra

dibondifiyu. ²⁵ Nimorehi mamí ahandí nimorehi nímoríndí fi-ambe moaruwai nendí nímariweimbi ai Sisas ranühí amaru hoafi ra hímborímayo. Raníyo ai nímehúnou ho Sisasímbo-so tükufe ahandí yirikími peyo mamaro. ²⁶ Nimorehi ranai ana aipoanímbo Fonisia sirihündí Grik hoafeimbiyo. Raníyo ai Sisasímbo ahandí nimorehi nímoríndí fi-ambeahíndí moaruwai nendí hefoefemböhünda hütihütimaríri. ²⁷ Sisas ai nimorehi ranahambo kafeefe hoafi hoafiyundowohü yahuya, “Sihíri nímorí ranaheimbo sesíboatei ndahundürí mbundühumbo anímbo. Nga awi sikhíri nímoríyeyimayo sesí ra yaforímbo ndahundürümboyefi,” mehuamboyo. ²⁸ Asu nimorehi ranai hoafiyowohü yahoya, “Adükari, yínisi, nga yafori amboani sesífondí koambe nímboeimbo nímoríyeyimayo sesí bídifíri-bídifíri ra sahüsihanei,” mehowamboyo. ²⁹ Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Se hoafímayafi ranímbohünda ngafi, nga moaruwai nendí ai síhafi nímorí ra híníngímareandi,” mehu. ³⁰ Nimorehi ranai hihíri fe ho worambe hímboyowane, ahandí nímoríndí fíambeahíndí moaruwai nendí ai kosífoendühí asu fondíwamí mapo.

Sisas ai nindou mamí yafambe asu hímboambe moaruwaimbü aboedímariri

³¹ Raníyo Sisas ai Tair híníngíre haya hu Saidoníhü tüküfi mbura hu Dekaporisíhü tüküfi haya hu Gariri kuríhoe-kími tükümefiyu. ³² Sisas ai ranühí nímaruambe nindou bídifíri ai nindou mamí hímbotühífo asu hihíndí hoafiyu randeimbí sahorímíndei mahei. Raníyeyi ai Sisasímbo nindou ranahandíwamí warí mbínandeandi sei hehi hütí hoafímayei. ³³ Raníyo nindou ranahambo nindou afíndí ahei mbusümo ahambo yangíri serümündü mahu. Raníyo Sisas ai waríbatendi hímboambe yimbufihí pamareanda aboedímayafea asu warí boatendífihi ngurí pare mbura nindou ranahandí teifühí pamareandi. ³⁴ Sisas ai sünambe hímboyu hafu hañafu afíndí hüfoareandühí nindou ranahambo yahundoya, “Efat.” Hoafi ranahandí nímíndí ra ndahuraiane, ‘sübüdhoeft’ yahoane. ³⁵ Raníyo nímehúnou ahandí hímboambe ai aboedíyowohü asu hoafi hihíndí hoafiyumarandi ra asúkai aboedí hoafímayu. ³⁶ Asu Sisas ai nindou ranaheimbo ranímoatükuní hoeimaríhindí ranahambo nindou ngorümbo yowaní hoafiyopoaní mehu. Ai aheimbo yowaní mehündüríyosí, nga asu ai ranahambo wataporímbomarühü hei. ³⁷ Ai hepünehíndühí seiya, “Sisas ai muñgu-moatükuní aboedí ramareandi. Ai rareandaní hímbo tühífo güreyandüreibí amboaní ai hímboríyeyi asu hoafíkoateyeyimbí ai-amboaní wataporíyeyi maríhündí,” masei.

8

Sisas ai 4,000 nindoumbo sesí masagadürí

(Matyu 15:32-39)

¹ Asu ngorüsímboaní nindou afíndí ranai Sisasímbo sowahí mafandíhindí raníyeyi sesíkoatemayei. Raníyo asu Sisas ai ahandí sünggururü-rundeimbímbo mborai yahupurí haya hoafiyupurühí yahuya, ² “Ro nindou ndanaheimbo hípoambaríhearü. Ai ro-babídi ngími si nímareimbo wambo asu ai sesíkoateanei. ³ Ro ngíri wembopo ngoafínambo koandíhehearü, nga ai nafíni hímboa wuwuríndei hehi píndeimboyeyi. Nga asu bídifíri ana nafí angunípoedanei,” mehu. ⁴ Asu Sisasímbo sünggururü-rundeimbí ai símborí hoafiyomondühí yahomoya, “Sihíri ana ngoafi angunanefí. Nga asu dagüdambo bret ra ndahumíndífi hohumbo nindou ndanaheimbo mandahundüra?” mehomo. ⁵ Raníyo asu Sisas ai düdureapurühí yahuya, “Se nüñgunümbí bretyo sowandümomboemoa?” mehuamboemo. Asu ai hoafiyomondühí yahomoya, “Ro 7 bret síhehumboanefí,” mehomondamboyo. ⁶ Raníyo asu Sisas ai bret 7 ra semündü haya Godímbo hífífímarürí. Raníyo asu hífítire mburambo ahambo sünggururü-rundeimbímbo bídifíri bídifíri ra yimbumareapurí. Asu ahamumbo hoafiyupurühí yahuya, “Se bret ra nindou

ranaheimbo yimbundundüri,” mehupuri. Ranıyo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai rasüngu-marundi. ⁷ Asu süngururü-rundeimbi ai kinı yahunümbı amboanı sowapundümo. Sisas ai kinı ranahambo Godıambo hıhıfırürı mburambo asu ahandı süngururü-rundeimbıambo hoafımayupurambo kinı ra nindou ranaheimbo yibumarundüri. ⁸ Asu muŋguambo nindou ai sesı ra sahüsi bodomayei. Ranıyo asu bıdıfırı-bıdıfırı sesımayo ra ⁷ wambürı wambürıhımarundi. ⁹ Asu 4,000 nindouyei sesı ra masahüsi ranıyo asu Sisas ai hoafımayundürambo bukürımayahındı. ¹⁰ Asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babıdı botambe farıyafu houmbo Darmanuta hıfınambo mahomo.

Farisi ai Sisasıambo sısıhımorurı hoeımarüwuri

¹¹ Farisi ai Sisasıambo sısıhımofi hoeıfımböhünda tüküyafu düdumarüwuri. Ranıyo asu Sisasıambo düdurüwurühi yahomoya, “Se Godındı nımorayafı ana, se Godındımayo hepünıfeimbi moatükunı randıwandı,” mehomo. ¹² Asu Sisas ai ŋgusüfoambe moaruwairırıhü raguambe yare hoafıyuhı yahuya, “Nindou nda nımböe hepünıfeimbi moatükunı hoeıfembo düduehindı? Ro anıhondumboanahı hoafehandürı, ŋgırı nafuimbo moatükunı yahurai hoeındıhindı,” mehu. ¹³ Ranıyu asu Sisas ai Farisimbo yare hınıŋgıreapurı hayambo ndamefiyu. Asu botambe farıfi haya kurıhoe barıhoei gogoanıni mahu.

Farisi asu Herot ahamundı yis ranahambo kafoefe hoafı

¹⁴ Sisasıambo süngururü-rundeimbi ai bret adükarı semındı hıfombo mıtanımarundümo. Ŋga asu mamı yangırırurı botambe foarüwuri houmbo sowarındümo mahıfomo. ¹⁵ Asu Sisas ai ahını hoafıyupurühi yahuya, “Se Farisi-yomondı asu Herotındı yis ranahambo hıbadumbo!” mehu. ¹⁶ Ŋga asu Sisasıambo süngururü-rundeimbi ai hoafı ranahandı nımındı ranahambo wataporımbomarundi. Ai yaru hoafıyomondühi yahomoya, “Sapo ai hoafımayu ra bretkoateayefı ranahamboyu hoafımayu,” mehomo. ¹⁷ Ranıyu asu Sisas ai fıfıreandı nınımoatükunımböemo wataporımbomarundi ranahambo. Asu Sisas ai düdureapurühi yahuya, “Se ra nımböe bretkoateayefı ranahambo wataporımböaru hoangomoa? Awi seana moai hoeirundi asu fıfırundi? ¹⁸ Awi se hımböarümbü-anemosı, ŋga moai hımböryomo. Sıhırı horombo bretkoateyefühi horombo ro ramarıhendı ra se fıfırundai? ¹⁹ Horombo ro hondahüfeimbi bret 5,000 nindumbo maseheandı ranı-sıamboanı se nüŋgunımbı bıdıfırı bıdıfırı bret wambürıyo wambürıhımarundi?” Ranıyomo asu ai hoafıyomondühi yahomoya, “12 wambürı,” mehomondo. ²⁰ “Asu se fıfıru ro bret 7 4,000 nindumbo maseheandı ra. Asu nüŋgunümbı bıdıfırı bıdıfırı bret wambürıyo wambürıhımarundi?” mehuamboyo. Asu ai hoafıyomondühi yahomoya, “7 wambürı,” mehomondo. ²¹ Asu ai yare hoafıyupurühi yahuya, “Awi se moai ra fıfırundiyo?” mehu

Betsaidahündı hımböatıharı mamı Sisas ai dıboadomarırı

²² Betsaida ŋgoafıhü Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babıdıambo hıfomo tüküyafundane asu ahambo sowana nindou hımböatıharı mamı sowarındümo mahıfomo. Ranıyei ai Sisasıambo fambıheira seihehi hoafımayahüdo. ²³ Ranıyu Sisas ai hımböatıharıambo warıhü kifi hürümündı haya ŋgoafı hınıŋgırıne hena hafanı ahandı hımböarambe ŋguri pamarırı. Ai kıkıhırümündühi düdufinduhi yahuya, “Se ŋgorü-moatükunı amboanı hoeırıwandai wanıyo?” mehundo. ²⁴ Asu nindou ranai hımböapoyu wakırendühi yare hoafıyuhı yahuya, “Ro nindou bıdıfırı hoeırıheambo-anahı. Ŋga asu ro hoeırıheandı nımı fıřıbadıhoai aho nahuraiane,” mehu. ²⁵ Ŋga Sisas ai asükayı ahandı hımböarühi warı pamareandı. Asu ahandı hımböarı ra bıřımarıhoayo. Ranıyu asu hımböarı ahandı ra aböedıyowohüyo asu muŋguambo

moatükunî ra aboedî hoeimareandî. ²⁶ Asu Sisas ai worînambo koarîherühî yahuya, “Se yowanî ngoafîna ngamboyafî,” mehu.

*Pita ai Sisasîmboya Krais-ani mehu
(Matyu 16:13-20; Ruk 9:18-21)*

²⁷ Nga asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbî babîdî ngoafî Sisaria Firi-pai ngoafîkîmî adaburo ranühî mahomo. Ranîyomo asu nafînambo homondühî ahambo süngururü-rundeimbîmbo düdureapurühî yahuya, “Wambo dîdai-ani mba-seia?” ²⁸ Asu ai hoafîyomondowohü yahomondoya, “Bîdîfîrî ai hoafîyeihîya, ‘Aiana Son hundürürandürî-randeimb-ani.’ Asu bîdîfîrî ai hoafîyeihî ‘Aiana Erasani.’ Nga asu bîdîfîrî ai hoafîyeihî, ‘Aiana Godîndî hoafî hoafîyurandeimb-ani,’ masei,” mehomo. ²⁹ Asu Sisas ai düdufîpurühî yahuya, “Asu se wambo nünguru hohoanîmoyomo ro dîdîyaha?” Nga asu Pita ai sîmborî hoafîyundühî yahundoya, “Seana Krais-anafî, nindou God ai dîbonîyunîni hîniñgîmareanîni nindou aboedambo-fendürîmbohünda,” mehu. ³⁰ Asu Sisas ai hoafîyupurühî yahuya, “Se yowanî nindou ngorümbo hoafîndîmboemo ro nindou nüngunahurayahî rana-hambo,” mehu.

*Sisas ai ahandî asübusî afîndî semîndühî yîfîmbo hoafîmayu
(Matyu 16:21-28; Ruk 9:22-27)*

³¹ Asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbîmbo yamundeapurühî yahuya, “Nindou Hondü aiana asübusî afîndî ndemündümbui. Asu ahambo ana bogorî nindoumemo, Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorîmemo, ahînümbî fîfîrîrîndeimbîmemo ai ahambo yîboarukondüwurühî hîfokoandüwurîmboemosî, nga ngîmî sindu haya asükai botîndîfîmbui.” ³² Asu Sisas ai hoafî ra fîfîrîfoare hoafîmayupurî. Ranîyu asu Pita ai Sisasîmbo serümündü hîmboranî hu ngîniñdühîre hoafîmarürî. ³³ Asu ranîyu Sisas ai hîhîrîfî ahambo süngururü-rundeimbîmbo hoeireapurühî asu Pita-mbo ngîniñdühîre hoafîyundowohü yahuya, “Satan, andai se biyafö. Nga seana Godîndî hohoanîmo-yoponanî sünguarowandî, nga nindouyafe hohoanîmo anandî sünguarowandî,” mehu. ³⁴ Asu Sisas ai nîmorehî nindowenihî aheimbo ahandî süngururü-rundeimbî babîdîmbo mborai yahundürî haya hümarîhendürî. Ai hoafîyundürühî yahuya, “Nindou düdi ai wambo süngufendîrîmbo hohoanîmoayu ana, ai nindou mamî ahandî nîmî keimbî karîhendeimbî semîndî ho yahurai ahandî yîfirî ra hîniñgînde haya asu wambo süngumbîrandîramboane. ³⁵ Nindou düdi ai ahandîhoarî ahandî yangîrî ra kîkîharamündu ana, ahandî yangîrî ra awarîndîhoemboe. Asu nindou düdi ai aboedî hoafî asu wambohünda ahandî yangîrî ra hîniñgareandî ana, ai yangîrî gedühî nüngumbui. ³⁶ Asu nindou düdi ai muñgua hîfî ndanîhünda moatükunî ra asemündu ana, asu ahandî yangîrî niñgombo ra awarîndîhoembui asu muñguambo moatükunî ranai ngîrî fandîherî. ³⁷ Nga asu nindou ranai nîni takîni madagado yangîrî ra sîmborî sîsefembo-hündambo? ³⁸ Asu nîmorehî nindowenihî hapondanambe burayei ai Godîmbo hîniñgîrîhorühî wosîhoaforî hohoanîmoyei arîhündî. Nga nindou düdiyei ai wambo asu wandî hoafî ranahambo amoanîng-arîhündîrî ana, asu ro wandî Apendîmayo hîmboamupuirandeimbî asu sürühoeimbî sünambeahîndî nendî babîdî kosefî sîmboanî ro aheimbo amboanî amoanîngîndîhandürîmboyahî,” mehu.

9

¹ Asu Sisas ai hoafîyundürühî yahuya, “Ro sîheimbo anîhondümbo-anahî hoafe-handürî, nindou haponda burayei ndanai yîfîkoateyei-ambe anîmbo God ngîniñdî hîfandarandî ra ngîniñdeimbî kodowanî hoeindîhimboyei,” mehu.

*Sisas+ndi fi ranipoan+imbo tüküme feyo
(Matyu 17:1-3; Ruk 9:28-36)*

² Asu 6 si hoane Sisas ai Pita, Sems asu Son sepur+mündü haya hifi wafu nimoamo raniwami mahafomo. Ranühi ai-yanğiri niŋgomombo Sisas+imbo hoeirüwurane ahandi fi ranai ranipoan+imbo tüküme feyo. ³ Raniyo asu Sisas+ndi hoeari ranai kifohi ham+ndimayo. Nga hifi ndanihündambo nindou ai ngiri randeandani kifohi yahurai tükündefeyo. ⁴ Raniyo Erasais asu Moses ai ranühi ahamumbo-so tüküyaf+ne Sisas babidi watapor+yomondühi man+ŋgomo. ⁵ Pita ai rani moatükun+ ra hoeire haya hoafiyuhi yahuya, “Yamundo-randeimbi, ndanühi an+imboefi ranamboani aboedanesi. Nga dago ngimi hüründ+humboane, sihambo mam+ni, Moses+imbo mam+ni asu Erasaisambo mam+ni,” mehu. ⁶ Asu Pita ai moai nini+hoafi hoafimbo hohoan+moyu, sapo ngörü yimbu babid+imbo ai yi+h+imboyomondühi-wambo. ⁷ Raniyo asu mbur+ŋgai ai kosi munğambo gabud+mafoareapuri. Asu mbur+ŋgai-ambeah+ndi hoafi mam+ni ranai hoafiyohü yahoya, “Nimori nda wandi n+imor+ani ro ngüsü parar+hini, nga se ahandi hoafi h+imbor+ndomo,” meho. ⁸ Nga Pita, Sems, Son ai h+imboapomemoyosi, nga asu Sisas yanğiri ai-babid+imbo ranühi man+ŋgu. ⁹ Asukai hifi wafuwani+poedi hihiri+yafu han+imondühi Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi+imbo hoafiyupurühi yahuya, “Se yowan+ni nini+hoafi hoaf+ndimboemo n+ine-moatükun+ hoeimarundi rana+hambo. Nga h+ibadu ngomombo Nindou Hondü ai yi+f+hündi bot+ndi+fiyuan+ an+imbo n+imorehi nindowenih+ ranaheimbo hoaf+ndimo,” mehupuri. ¹⁰ Asu Sisas hoaf+mayu ra hohoan+moyomo kik+h+rundühi+yomo ahamund+hoari s+imbor+ ndüwur+yafundühi yahomoya, “Sisas hoaf+mayu yi+f+hündi bot+ife ra n+inea?” mehomo. ¹¹ Asu Sisas+imbo düdur+wurühi yahomoya, “N+imboe ah+nümbi hohoan+mo fi+f+rundeimbi ai hoaf+yomondühi+ya, ‘Eraisais boatei an+imbo tükünd+fimbui,’ mehomo?” mehomon+damboyu. ¹² Sisas ai s+imbor+ hoafiyupurühi yahuya, “Aiana an+hondü+imbo ana+homo raru hoafeyomo, Erasais boatei an+imbo tükündüfi munğambo moatükun+ ra di+boadondeambui. Ra an+hondanesi, nga God+ndi bukambe hoafi apen+ŋgo ranai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nindou Hondü ai asübusi af+ndi ndemünduan+ nindou af+ndi ai ahambo moan+po+ani mb+iseimboyei?’ meho. ¹³ Ro si+heimbo hoafehandüri, Erasais ana tüküfimboani. God+ndi bukambe hoafi yare meŋgoro süngu nindou aiana moaruwai hohoan+mo rand+himboyei n+ine-moatükun+ ai refembo hohoan+momaye+i süngu,” mehu.

*Sisas ai n+imori moaruwai nendi n+imareimbi aboedambomariri
(Matyu 17:14-21; Ruk 9:37-43)*

¹⁴ Sisas ai, Pita, Sems asu Son babid+imbo süngururü-rundeimbi bid+ifi+ri sowanambo mahomo. Ai homo hoeirundane ah+nümbi hohoan+mo fi+f+rundeimbi ranai Sisas+imbo süngururü-rundeimbi bid+ifi+ri babid+imbo hoaf+nambo s+imbor+ni s+imbor+ni memondamboyo nindou af+ndi ranai ahamumbo wak+ire meŋgoro. ¹⁵ Raniyei asu nindou af+ndi ranai Sisas hoeir+hor+ hehimbo hepünehindühi ahambo h+h+i+imbo pip+imaye+i hei. ¹⁶ Sisas ai düdufi+purühi yahuya, “Se n+imboemo ah+nümbi hohoan+mo fi+f+rundeimbi babid+imbo hoaf+nambo s+imbor+ni hoaf+memoa?” mehupuri. ¹⁷ Ahei mbusümo nindou mam+ni ai hoafiyuhi yahuya, “Yamundo-randeimbi, ro wandi nindowenih+ n+imori moaruwai nendi ai ahandi flambe n+imar+imbo hoaf+koateyumarandambo sihambo sowanambo sahü+ndi as+hühi. ¹⁸ Asu moaruwai nendi ranai far+fendowohü wak+foareran+ h+i+f+ni piyu yanğur+imbo yahamonafi ngas+ho wut+puiar+yuhü yahafi h+heporiyu arandi. Asu ro si+hafi sünguru rundeimbi+imbo moaruwai nendi ranahambo raguanambofembo düdumeheapuri, nga ai ngiri+nd+imo,” mehu. ¹⁹ Asu Sisas ai nindou ranaheimbo hoafiyundüri+imbo yahuya, “Se ana moai an+hondü+imbor+hindi. Ro nünğun+imbi+imboyo se babidi man+imboaha? Asu

ro nūngunimbimbo sihei tīngirifo ra mandahamīndiha? Nīmori ra ndūhi sahorimīndei sūhūsi,” mehundūri. ²⁰ Asu ahambo sūngururū-rundeimbi ai nīmori ra sowarūdūmo Sisas sowana mahifomondamboyou moaruwai nendi ranai Sisas hoeirirūhi nīmori ranahambo wakīmafoarera hifini piyu hihire amoahrerandūhi yangurimbo yahomonafi ngasitho wutipuiarimayu. ²¹ Sisas ai afīndambo dūdūrirūhi yahundoya, “Nīmori nda nūngunimbimboyou ndahurai ramefiyuwa?” Asu afīndi ai yahuya, “Akīdouyuambe piyu hayamboani raraoyu arandi. ²² Muṅguambo si moaruwai nendi ranai nīmori ranahambo haiambe asu hīmonī wakīfoareri arandi, Se nini-moatūkuni refemboayafi ana, se hīpoambondīwamunūhi fandīhawamunī,” mehu. ²³ Asu Sisas ai afīndambo hoafiyundūhi yahuya, “Se nīmboe hoafiyafūhiya, refemboayafi ana, fandīhawamunī masafa? Anīhondūmbo-reandeimbi nindoumbo ana muṅguambo moatūkuni ra tīngūmbūyopoani,” mehu. ²⁴ Asu nīmehūnou afīndi ai hīhifi-hīhifiyuhū hoafiyuhī yahuya, “Ro anīhondūmborīheambo-anahisi, nga se koe wambo fandīhawandīra anīhondūmbo-ndīheamboane,” mehu. ²⁵ Asu Sisas ai hoeireandane nindou afīndi ranai pīpīyei hei wakīmarīhoramboyou asu moaruwai nendi ranahambo hoafiyundowohū yahuya, “Moaruwai nendi, se nindou ndanahambo rarīworani hīmbotūhīfoyu asu hoafīkoateyu arandi. Se nindou ndanahandi fiambeahīndi kodīboawandi, nga asu se asūkai yowani farīfembopoani,” mehundo. ²⁶ Asu moaruwai nendi ranai heiyohūyo nīmori ranahambo yabadi-rani hifini pīmayuwa yare siheri hayambo makosifoendi. Asu nīmori ranai yifi nahurai meṅguruwamboyei nindou afīndi ranai yīfiyumboani masei. ²⁷ Nga asu Sisas ai nīmori ranahambo warīhū kifi botīriri hīningīmarira manūngu. ²⁸ Asu Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babīdi hafomo worambe nīmarīmombo dūdūyafundūhi yahomoya, “Nīmboe ro moaruwai nendi ra raguanambofe-koatemayefa?” mehomon-damboyou. ²⁹ Asu Sisas ai sīmborī hoafiyupurūhi yahuya, “Godīmbo dīdībafīfenambo anīmbo moaruwai nendi ndahurai ana raguanambofe-ndūrīmboane,” mehu.

*Sisas ai ahandi yifiyo hefembo botife ranahambo wataporīmbomarandi
(Matyu 17:22-23; Ruk 9:43-45)*

³⁰ Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babīdimbo rani ngoafi ra hīningīru houmbo Gariri hifi mbusūmo mahomo. Ai ramefundī ra nindou fīfirīndīhimunīmboyei yahomo houmbo dīdīmoamboemo ranūhi mahomo. ³¹ Sisas ai hoafiyupurūhi yahupuriya, “Nindou Hondūmbo ana hīfokoeffimbo-hūnda nindouyei warīhūndīhorīmboyei. Nga aiana ngīmī nīmboīndu hayambo asūkai yīfīhūndī botīndīfimbui,” mehupuri. ³² Asu ahambo sūngururū-rundeimbi ai hoafi ranahandi nīmīndi ra moai fīfirūndi, nga ahambo dūdūfimbo yīhīmbomaruri.

*Dūdi adūkarī hamīndayua
(Matyu 18:1-5; Ruk 9:46-48)*

³³ Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babīdi homo Kaperneam ngoafihū tūkūyafu houmbo worīnambo homo mafariyafundī. Raniyu asu ranūhi nīmarūmbo hoafiyupurūhi yahuya, “Nīmboe se nafīmbo sīmborī hoafīmemo sīnīmōa?” mehupuri. ³⁴ Nga asu moai ahambo sūngururū-rundeimbi ai sīmborī hoafiyomondo sapo nafini sīmborī hoafīmemo ra nindou dūdi adūkarīyū yahomondūhi wambo. ³⁵ Sisas ai nīmarūmbo ahandi hoafi sowandūmo homorundeimbimbo hoafīmayupurambo mahomo. Ai hoafiyupurūhi yahuya, “Nindou dūdi adūkarī bogorī nindou tūkūfemboayu ana, ai ndūrīkoatendu haya muṅguambo nindouyei moani ratūpurīyū randeimbi-mbīyuwamboane,” mehu. ³⁶⁻³⁷ Sisas ai nīmori akīdou serūmūdū ahamundī mbusūmo hīningīriri warīhū kīkīhīrūmūdū nūngumbo yahuya, “Nindou dūdi nīmori akīdou ndahuraimbo wandī sūnguna afarīheirū ana,

ra wamboane afar+hendiri. Ai wambo yangiri+yopoani, nga nindou düdi wambo koamar+hendira makosahi ahambo kapeihani,” mehu.

Nindou s+hefombo moaruwaifemun+koateaye ana, s+hefi ngunindanei
(Ruk 9:49-50)

³⁸ Son ai hoafiyundohü yahuya, “Yamundo-randeimbi, ro hoeir+hundani nindou mam+ s+hafi ndür+nambo moaruwai nend+ hefoaremarandi. Raniyo asu ahambo yowan+ masahundo, nimboe ai s+hefi s+rambeah+ndiyupoani sefahumbo,” mehu
³⁹ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Se yowan+yahondopoani. Nindou düdi ai hepün+feimbi moatükun+ wandi ndür+nambo rawareandi ana, ngiri wambo moaruwai hoafundiri.
⁴⁰ Nindou düdi s+hefi+mbo moaruwaimbo-femun+koateayu ana, ai s+hefi ngunindani.
⁴¹ Ro an+hondumbo-anahi hoafehapur+. Nindou düdi ai hoeirean+nani se Krais+ndi-yafani s+hambo hoe fuiyamündi asagan+n+ nindou ranai ahandi takini hondü ra süngunambo ndemündumbui,” mehu.

Moaruwai hohoanimo ai an+hondumbofe hifinambore arandi
(Matyu 18:6-9; Ruk 17:1-2)

⁴² Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou nimori akidou ai wambo an+hondumboreandiran+ asu nindou ngorü ai rariran+ moaruwai hohoanimo sünguarand+ ana, nindou ranahambo nimoei pefi hüputüpuimündi mburumbo hoe hohoe afindambe safoefiyuwan+ yifimbiyuwamboane. ⁴³⁻⁴⁴ S+hafi wat+nari ai randean+nani moaruwai hohoanimondafühi ana, asu kandihawandi. Nga war+ ngorü karihoayowan+ fi bidifiri yangiri koadürumbo ni+ngombo ra aboedane. Nga fi munguambo hai dikirifekoateyorandeimbi ranambe pifen+nani hani ranana moaruwaiane. ⁴⁵⁻⁴⁶ Se s+hafi t+nari ai randean+nani moaruwai hohoanimondafühi ana, kandihawandi. Nga t+nari ngorü karihoayowan+ fi bidifiri yangiri koadürumbo ni+ngombo ra aboedane. Nga fi munguambo hai dikirifekoateyo randeimbi ranambe pifin+nani hani ranana moaruwaiane. ⁴⁷ S+hafi h+mboari ai randean+nani moaruwai hohoanimondafühi ana, hündihawandi. Nga h+mboari mameimbi yangiriyo hefe God ngin+nd+ hifandarandi ranambe kefoefe ra aboedane. Nga h+mboari yimbuimbüyo hefe hai didirifekoate koadürumbo horoweimbi ranambe pifen+nani hani ranana moaruwaiane. ⁴⁸ Asu hai ranambe kimongimo nindoumbo asahüsihündiri ranamboani ngiri yifisafindei. Asu hai ahei fi tikirarandür+ ranamboani ngiri dikir+ndifeyo. ⁴⁹ Munguambo nindou ranai ahei fi aboed+fembohünda God+mbo sesi s+hefembo nam+ papar+hindi yahurai an+mbo hainambo t+nir+fo ndahümündimboyei.
⁵⁰ Nam+ ana aboedi moatükun-anesi, nga asu nam+ ranai ahandi apar+ ra hin+ngireandühi wanayo ana, budesowan+ apar+koateayo ra ahandi apar+ asukai ngiri koadürü koadüründife hin+ngindifeyo. Nga se nam+ aparayo nahurai aboedi hohoanimo süngund+hindi s+hei wandafi mam+yei mbusümo,” mehu.

10

Nimorehi sem+ndihündi hin+ngife hoafi
(Matyu 19:1-12; Ruk 16:18)

¹ Sisas ai rani hifi ra hin+ngire haya Sudia hifina Sodan hoe ngorü-goesürün+ bar+hoei mahu. Ranühi nindou afindi ahandi süngu tümareandamboyu asu yamund+mareandür+ ai yaremarandi süngu. ² Farisi nindou bidifiri ai Sisas+mboso tüküyafu houmbo asu randihuran+ Sisas ai boar+badamünd+ ngorü hoafi hoafimbiyuwambo yahomo houmbo raru hoeimarüwuri. Ai Sisas+mbosüdüwuri, “Nindou mam+ ahandi nimorehi hin+ngifembo ehu ana, asu s+hefi ahinümbi hohoanimo ranahambo wan+geimandiyoy?” mehomo. ³ Asu Sisas ai

sĩmborĩ hoafiyupurũhĩ yahuya, “Moses ai nĩne-ahĩnũmbĩ hohoanĩmo masagapura?” mehu. ⁴ Farisi ai hoafiyomondũhĩ yahomoya, “Moses ai hoafiyuhĩ yahuya, ‘Nĩndou ai pepa fihĩ sũrũ pande dagadowohũ koandĩhendani ndemĩndĩ haya ŋgomboe,’ mehu,” mehomo. ⁵ Sisas ai hoafiyupurũhĩ yahuya, “Moses ai hoafi sĩhamumbo masĩhendĩ ra Godĩndĩ hoafi hĩmbosĩhĩmo-rĩhoemondeimbĩ memondamboyu hoafi ra masĩhendĩ. ⁶ Horombo hondũ God ai muŋguambo moatũkuni nafĩrandũhĩyu nĩmorehĩ nĩndowenihĩ nafĩmarapĩrĩ. ⁷ Raniĩmayo-wamboane asu nĩndowenihĩ ai ahandĩ hondafĩndĩ hĩnĩŋgĩndeapĩrĩ haya nĩmorehũhĩndĩfimbui. ⁸ Raniĩmbo asu yĩmbu ai mamĩ fi tũkũndafĩneamboyafe. Asu nĩndou ra yĩmbuyafepoanĩ, ŋga mamanafe. ⁹ God ai nĩndou yĩmbu ra mamambemareapĩrane, ŋga nĩndou dĩdai ŋgĩrĩ yikũrũbũndeapĩrĩ,” mehu ¹⁰ Sũngunambo Sisas ai ahambo sũngururũ-rundeimbĩ babĩdĩ worambe nĩmarĩmomboemo nĩmorehĩ semĩndĩhũnda hĩnĩŋgĩfembo hoafi ranahambo dũdumarũwuri. ¹¹ Sisas ai hoafiyupurũhĩ yahuya, “Nĩndou dũdi ai ahandĩ nĩmorehĩ ra moei yahu haya hĩnĩŋgĩreandũhĩ asu nĩmorehĩ ŋgorũ asemũndu ana, ai ahandĩ weyŋgĩruhũdĩdĩ ranahambo moaruwaimboreandũhĩ nĩmorehĩ sĩsĩhĩmoyuhani. ¹² Asu nĩmorehĩ ai nĩndowenihĩ hĩnĩŋgĩrerĩ haya ŋgorũ nĩndowenihĩ aserĩmĩndo ana, ai-amboanĩ nĩndowenihĩ bĩrabĩrĩyohane,” mehu.

*Sisas ai nĩmoakĩdombu God ai aboedĩ aboedĩmbĩreandũramboane mehu
(Matyu 19:13-15; Ruk 18:15-17)*

¹³ Nĩndou ai Sisas sowana nĩmoakĩdĩbou ra fufurĩhũmũndi tũkũmehĩndĩ ai aheimbo warĩ nandĩfendũrĩmbohũnda. Ŋga asu sũngururũ-rundeimbĩ ranai nĩndou ranaheimbo ŋgĩnĩndĩmarundũrĩ. ¹⁴ Asu Sisas ai ra hoeireanda mayoa, ahamumbo ŋgusũfoambe nĩmbĩmayupurĩ. Asu ai hoafiyuhĩ yahuya, “Nĩmoakĩdĩbou ra ndũhĩ aheimbo hĩnĩŋgĩrundũra wambo sowana mbĩsĩhũsi. Ŋga ŋgĩrĩ bobohĩndundũrĩ. Ŋga God ŋgĩnĩndĩ hĩfandarandĩ ra nĩmoakĩdĩbou ndahuraiyeiane. ¹⁵ Ro anĩhondũmbo-anahĩ hoafehandũrĩ. Nĩndou dũdi God ŋgĩnĩndĩ hĩfandarandĩ ra nĩmorĩ nahurai tũkũfekoateayu ana, ai ŋgĩrĩ ranambe kebuai ŋgu,” mehu. ¹⁶ Asu Sisas ai nĩmoakĩdombu warĩhũ kĩkĩhĩramũndũndũrĩ mbura aheimbo warĩ nandearũhĩ God ai aboedĩ aboedĩmbĩreandũramboane mehu.

*Nĩndou napo afĩndeimbĩ
(Matyu 19:16-30; Ruk 18:18-30)*

¹⁷ Sisas ai botĩfi hayambo hũfuane asu nĩndou mamĩ ranai pĩpĩyu hu ahandĩ haŋgĩfoanĩ yimĩndohonambo mamaru. Raniyu asu ai dũdufihĩ yahuya, “Yamundo-randeimbĩ Aboedĩ, ro nĩnũngundĩheandũhĩ yangĩrĩ koadũrũ koadũrũmbo manĩmboahĩ?” mehu. ¹⁸ Asu Sisas ai sĩmborĩ hoafiyundũhĩ yahundoya, “Nĩmboe se wambo aboedĩ asafĩndĩra? Moai nĩndou dĩdĩ ai aboedĩyu, ŋga God mamĩ ai yangĩrĩ ani aboedayu. ¹⁹ Se ahĩnũmbĩ hohoanĩmo nda fĩfĩrowandĩ: Se nĩndou hĩfokoefepoanĩ, se nĩmorehĩ sĩsĩhĩmopoanĩ, se hũmbuhũnĩpoanĩ, se nĩndou ŋgorũmbo tĩkefe hefe papĩhoafĩpoanĩ, se nĩndouyei kaki napo semĩndĩmbo tĩkai hoafĩpoanĩ. Asu se sĩhafĩ meapembo ndondondowapĩrĩ,” mehu. ²⁰ Asu nĩndoumayu ranai hoafiyuhĩ yahuya, “Ro akĩdouyahambe sĩnĩ haponda muŋguambo rani ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ra hĩmborĩya sũngurĩheambo-anahĩ,” mehundo. ²¹ Sisas ai nĩndou ranahambo hũbudurirũhĩ hĩpoamborirũhĩ hoafiyuhĩ yahuya, “Awi se mamĩ-moatũkuni mbonĩmborandĩfĩmbo-anafĩ. Se ŋgafĩ muŋgu-moatũkuni asĩhoefĩ ra kaki fihĩmbo koandĩhoefũhĩ rani fihĩndĩ kaki ndowandĩfĩ. Asu kaki ra napokoatemayeĩ aheimbo dabadũrĩ. Raniĩmbo sĩhambo takĩnĩ sũnambe yagodonĩnĩmboe. Asu raniĩmbo se wambo sũngundowandĩrĩ,” mehu. ²² Nĩndou ranai hoafi ra hĩmborĩyu hayambo afĩndĩ hohoanĩmo kapeihĩ ndamefĩyu ai napo afĩndeimbĩ-wambo. ²³ Raniyu asu Sisas ai ahambo sũngururũ-rundeimbĩmbo hũbudureapuri haya hoafiyupurũhĩ yahuya,

“Nindou napo afindeimbimbo ana tɪŋiyomboane God ŋgɪnɪndɪ hɪfandarandɪ ranambe kefoefembo ana,” mehu. ²⁴ Asu ahambo sɪŋgururɪ-rundeimbɪ ai hoafɪ ranahambo mahepɪnafundɪ. Ranɪyo asɪkai hoafɪyupurɪhɪ yahuya, “Wandɪ nɪmoakɪdɪbou, God ŋgɪnɪndɪ hɪfandarandɪ ranambe kefoefembo ana tɪŋɪmbɪ safane. ²⁵ Tɪŋɪmbɪ safane napo afindeimbɪ ai God ŋgɪnɪndɪ hɪfandarandɪ ranambe kefoefembo! Nga Kemor ai hoearɪ kakɪmbo nir ambe ranambe karefoendɪ ana, tɪŋɪmbɪyopoanɪ,” mehu. ²⁶ Asu ranɪyomo ahambo sɪŋgururɪ-rundeimbɪ ai afɪndɪ hamɪndɪ hepɪnafundɪhɪ ahamundɪhoarɪ sɪmborɪ ndɪwurɪmefundɪ. ‘Rawefeyo ana, asu dɪdai yangɪrɪ aboedambomandɪfia?’ ²⁷ Ai ahamumbo hɪbudureapurɪhɪ yahupurɪya, “Ndanɪ moatɪkunɪ ana ŋgɪrɪ nindou aheihorɪ randɪhindɪ. Nga God anɪmbo randeambui. God ai-anɪmbo munɪguambo moatɪkunɪ randeambui,” mehu. ²⁸ Asu Pita ai Sisasɪmbo hoafɪyundɪhɪ yahuya, “Ro munɪguambo moatɪkunɪ hɪnɪŋgɪrɪhu hohu sɪhambo sɪŋguarɪhunɪnɪ,” mehuamboyu. ²⁹⁻³⁰ Ai hoafɪyupurɪhɪ yahuya, “Ro sɪhamumbo anɪhondɪmbo-anahɪ hoafehapurɪ. Munɪguambo nindou dɪdɪyeyɪ ai aheɪ ŋgoafɪ, apodohomamɪ, rehɪmamɪ, hondafɪndɪ, nɪmorɪ asu nɪmbɪrɪ wambo sɪŋgufembo hɪndambo hɪnɪŋgɪrɪhindɪ ana, ai 100 ranɪwamɪ nandɪhɪ ndahɪmɪndeimboyei. Asu ai hɪfɪ ndanɪhɪ nɪboadeiambe ndahɪmɪndeimboyei. God ai munɪgu moatɪkunɪ dagadɪrɪmbui horombo ai masɪhehindɪ ra ŋgasɪndɪhɪ hehimbo ndahɪmɪndeimboyei. Ai worɪ, apodohomamɪ, rehɪmamɪ, nɪmorehɪ, boagɪrɪ nɪmorakɪdɪbou asu nɪmbɪrɪ ndahɪmɪndeimboyei. Asu aheimbo moaruwaimbo-ndɪhindɪrɪmboyei, ŋga ai yangɪrɪ koadɪrɪmbo ndahɪmɪndeimboyei. ³¹ Nindou afɪndɪ dɪdɪyeyɪ ai haponda horomboehindɪ aiana sɪŋgunɪndeimboyei, ŋga haponda sɪŋgunayeyɪ ai-anɪmbo horombondahimboyei,” mehu.

Sisas ai ahandɪ yɪfɪmbo ŋgɪmɪmbo hoafɪmayu
(Matyu 20:17-19; Ruk 18:31-34)

³² Sisas ai Serusaremɪnambo ahandɪ sɪŋgururɪ-rundeimbɪ babɪdɪ mahafomo. Nga asu Sisas ai horombofi mahafua ranɪyomo asu ahambo sɪŋgururɪ-rundeimbɪ ai afɪndɪ hohoanɪmo-memondamboyo asu nɪmorehɪ nindowenɪhɪ ahamundɪ sɪŋgu mahahɪsɪ ranai afɪndɪ hohoanɪmomayeyɪ. Asɪkaiyu Sisas ai ahambo sɪŋgururɪ-rundeimbɪ sepurɪmɪndɪ haya huhɪ nɪnɪ-moatɪkunɪ ahambo tɪkɪfemboayo ranahambo wataporɪmbomarapurɪ. ³³ Sisas ai hoafɪyuhɪ yahuya, “Hɪmborɪyomo, sɪhɪrɪ ana Serusaremɪnamboanefɪ ahahɪfɪ, ŋga ranɪh-anɪmbo Nindou Hondɪ ranahambo ahɪnɪmbɪ hohoanɪmo fɪfɪrɪndeimbɪ asu Godɪmbo sɪhou-rundeimbɪyomondɪ warɪhɪndɪfɪmbui. Rananɪmbo asu ranɪ nindou ranai Nindou Hondɪ ranahambo yɪfɪmbiyuwamboane mbɪsɪmboemo. Asu ranahambo Suda-yafe ndɪfoyei warɪhɪndɪhorɪmboyei. ³⁴ Nindou ranai ahambo tɪkɪfɪndahɪndo asu gurɪ tɪfɪndahɪndo ndɪhɪmboyei. Asu ahambo harɪndɪmondomboemo ndɪfurɪmbɪ moatɪkunɪnambo hɪfokoandɪwurɪmboemo. Nga asu ŋgɪmɪ sindu hayambo-anɪmbo asu yɪfɪhɪndɪ asɪkai botɪndɪfɪmbui,” mehu.

Sems asu Son ai adɪkarɪ tɪkɪfembo hoafɪmefanɪ
(Matyu 20:20-28)

³⁵ Sems asu Son Sebedɪndɪ nɪmorɪ yimbu ai Sisasɪmbo-so tɪkɪmefɪneandɪ. Ranɪyafanɪ hoafɪyafandɪhɪ safanɪya, “Yamundo-randeimbɪ, ro sɪhambo yɪhoehɪmbo mamɪ-moatɪkunɪ randowandɪ sehoahoa dɪduarɪhoanɪnɪ,” masafanɪ. ³⁶ Sisas ai dɪdureapɪrɪhɪ yahuya, “Se wambo nɪnɪ-moatɪkunɪmboyanɪ refepɪrɪmbo yɪfirayafana?” ³⁷ Ai hoafɪyafandɪhɪ safanɪya, “Se sɪhafɪ hɪmboamupuimbo-randeimbɪ fondɪ ranɪwamɪ nɪmarɪfɪ hɪfandarandɪ ana, ro yɪfirayehɪ se ndowandɪfɪmunɪ se amarɪfɪ fondɪ ranambe nɪmandefomboane. Nga asu rananɪmbo ŋgorɪ ai warɪhondɪnɪndu asu ŋgorɪ ai kadɪdanɪyu mbɪrandamboane,” masafanɪ.

³⁸ Sisas ai hoafiyupirühi yahuya, “Se ana moai fifirineandi nîne-moatükuni se düduefineandi ranahambo. Se asübusi ro semindimboayahî ra mandowandifaniyo? Asu se ro hundürayahi yahurai ra hundürümandafaniyo?” mehu ³⁹ “Ranana randihoamboyehei,” safani hoafimefani. Asu Sisas ai hoafiyupirühi yahuya, “Se tñirifo ra ndowandüamboemo ro asahamindihî nou. Asu ro hundürayahi yahurai se-amboani hundüründimboemo. ⁴⁰ Awi, ro sîhafanimbo ñgiri yini mbisahapiri wandi warihondani asu kadüdanî nîmarimbo ra. Nğa bidifiri nindou animbo ranî fondi ranîwamî ana nîmandeimboyei. Ranî fondi ranana aheimboyo ndindofe hinîngîmefeyo,” mehu. ⁴¹ Asu sünguru-ndeimbi 10 ranai ra himboriyomo mburumbo asu Son, Sems ahafanimbo ñginindimarupiri. ⁴² Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi muñguambo mborai yahupuri hürîhepuri hayambo hoafiyupurühi yahupuriya, “Suda-yafe ndifo nindou mamî ranahambo dükarihorühiya hîfandîrandeimbi asei. Se fifirihindi hîfandîrundeimbi ai ahamundi ñginindi ra muñguambo nindoumbo nafuimbohünda. Asu ahei adükari hamindi horomboyafu homondeimbi, ai ahamundi ñginindinambo muñguambo nindoumbo hîfandarundüri. ⁴³ Nğa se ranî süngundumboemo. Nğa nindou didai adükari tüküfembo ehu ana, ai moani farîhairandeimbi nahurai mbînüñguwamboane. ⁴⁴ Nindou düdi ai adükari hamindi tüküfembo hohoanimoayu ana, ai muñguambo nindouyei moani ratüpuriyu randeimbi tükümbîfiyuwamboane. ⁴⁵ Mamî yahuraiane, Nindou Hondü ai hîfinambo makusu ra nindou ai ahambo farîhefimboyopoani. Nğa ai ahandî yanğiri nîngo hohoanimo ra nindou ranaheimbohünda hinîngîfehü aboedambofendürimboyu makusu,” mehu.

Sisas ai nindou himboatihari aboedimariri

⁴⁶ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Seriko ngoafihü tükümefundî. Ai tüküyafu mburu nindou afindi safî ranîbabidimbo heiane, Bartimeus Timeusindi nîmorî himboatihari kakî napombo moako moakoyu randeimbi ranai nafikimî mamaru. ⁴⁷ Ai Sisas Nasaretihündî akimî asünu hoafi ra himboriyu haya puküna hoafi karîhoehü yahuya, “Sisas, Defitindi ahurî, se wambo hîpoamborowandîri,” mehuamboyo. ⁴⁸ Asu Nindou afindi mahei ranai nindou himboatihari ranahambo afoai hoafi kikîrandîfi masahündo. Nğa nindou ranai asükai puküna hoafi karîhoehü yahuya, “Sisas, Defitindi ahurî, se wambo hîpoamborowandîri,” mehundo. ⁴⁹ Sisas ai nüñgumbo hoafiyuhî yahuya, “Nindou ranahambo hoafiyahündoani ndühî mbüsünu,” mehuamboyo. Asu nindou afindi ranai himboatihari ranahambo mborai masahündo. Ai hoafiyahündowohü seiya, “Hîhîfi-hîhîfi kapeihü botiyafu! Nğa Sisas ai sîhambo mborai mehu,” masahündo. ⁵⁰ Ranîyo nindou himboatihari ranai horîpîrohoei piyu haya ahandî ñgisîhari hoeari yare sîhai haya Sisasimbo sowana mahu. ⁵¹ Sisas ai düdurirühî yahuya, “Ro sîhambo nîni-nünüñgufenînimboyo se hohoanimoayafa?” mehundoamboyo. Asu himboatihari ranai simborî hoafiyuhî yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi, ro asükai himboarînda samboanahi,” mehundo. ⁵² Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Se anîhondüamboarowandî ranî süngumbo aboediyafîmboanafi, nğa hafî,” mehundoamboyo. Asu mamîhari asükaiyu hoeireandühî Sisasimbo nafîsüñgu süngumarürî hu.

11

Sisas ai Serusarem ngoafambe adükari bogori nindou nahurai tükümefiyu (Matyu 21:1-9; Ruk 19:29-38; Son 12:12-15)

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Serusarem ngoafikimî akimî tîfirundühîyomo Orif hîfi wafuhî Betefage asu Betani ngoafihü tükümefundî. Ai ahambo süngururü-rundeimbi yimbu koarîhepîrühî yahuya, ² “Nngoafi gogu

anango ran+nambo ngafani. Se ngoafambe tükündaf+neandühi dongi hoarifi nindou ai horombo semindi hokoate nimifihí wof+nambo himond+ndümo hin+ngi+ndundaní n+ngowa nimehünou hoeind+neamboyaní. Se wofi fufur+ndihene hena ndowandifani dügufani. ³ Asu nindou mamí ai síhafan+imbo düdündüfip+rüh+ya, ‘Nimboe dongi ra sowandifani ahüfana?’ ehu ana, asu se hoaf+ndaf+nandowohü an+imboya, ‘Adükari ai ranambo ratüpur+indu mbunda ngiri amitata koandihendi,’ mbisafani,” mehu. ⁴ Ai hafani hoeir+neandane dongi ranai nafini wori nafitambe kimi himond+rundümo hin+ngi+rundaní man+ngo. ⁵ Ai wofi fufur+heneandane, nindou akimí man+ngomo ranai düdurüp+rühí yahomoya, “Se nini-nününgufemboyo dongi ra wofi fufur+heneanda?” mehomondambo-yafani. ⁶ Asu Sisas ai hoaf+mayup+ri süngu simbori hoaf+mef+napuri. Ran+yo nindou-memo ranai dongi ra semindi hombo ahafan+imbo yini mehomop+ri. ⁷ Ai dongi ra sowandifani hüfani Sisas+imbo-so tüküyaf+ne ahafandi hoandari hoeari ra dongiwami manand+neanda ran+wami Sisas ai mamaru. ⁸ Ran+yei nindou afindi ranai ahei ngis+harí hoeari yimünd+bad+hümündi nafini koríhi hei asu bid+dif+ri ai mbeyemü nahurai hutühümündi kor+maríhi hei. ⁹ Nindou afindi ranai puküna hoafi karíhehindühi seiya,

“God+imbo h+hifi-h+hifi+imboane!

God ai nindou Adükari+ndi ndür+nambo asünu ranahambo aboedi aboedi+mb+riramboane.

¹⁰ Síhefi amoa Defit+ndi sírambeah+ndi adükari bogori hapondani síhefi+imbo hifand+yomun+imboayu ranahambo God ai aboedi aboedi+mb+riramboane.

God nimoamo hondü amaru ranahambo h+hifi-h+hifi+imboane!” *Buk Song 118:25-26*

masei. ¹¹ Sisas ai Serusarem+hü tüküfi haya hu God+ndi worambe mun+gu-moatükuní hübudura wakimareandi. Nga asu ndeara nimbifembo yang+ri+mayowamboyo ai ahambo süngururü-rundeimbi ¹² ran+bab+d+imbo Betani ngoaf+nambo h+hiri+yafu mahomo.

Sisas ai fik hoandasüfo nim+ndi nahurai ranahambo yowaní his+yopoi+ mehu (Matyu 21:18-19)

¹² Ngorü sinambo Betani ngoaf+hündi sífomondühiyo, Sisas ai wembombomayu.

¹³ Ran+yu fik nim+ndi ranai akidou anguni safi emündü afindi momoriyo haya man+ngowa hoeimareandi. Ai fik hisi kiar+hípo yahu haya akimí himboambo mahu, nga ai moai hisi mamí amboani kiarowa hoeiriri. Ai emündü yang+ri+yo afindi momori+mayo, sapo ranana fik hisambeyopoi, nga ran+imbo wamboyo. ¹⁴ Sisas ai fik nim+ndi ranahambo hoaf+yundowohü yahuya, “Se yowaní asúkai his+yowaní nindou ai fik ses+i+poi,” mehuamboyo. Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafi hoaf+mayu ra himbor+memo.

Sisas ai God+ndi worambeah+ndi nindou kaka sem+nd+imbo ratüpur+imemonda hemoafoareapurí

(Matyu 21:12-17; Ruk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹⁵ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi bab+d+imbo homo Serusarem ngoaf+hü tüküyafu houmbo God+ndi worina mahu. Ai hu himboyuwane nindou ai ranambe napo kak+fihí síhou sowandümo raraomaründa bukür+mafoareapurí. Ai nindou kaka nandu houmbo síseru asu nindou nimar+imo ndu kak+fihí síhou-marundi ahamundi nimar+fondi ra h+hire amoah+mareandi. ¹⁶ Asu ai nindou ranahamumbo God+ndi wori raní papambe fufuem+ndi horambo yowaní mehupuri. ¹⁷ Ran+yu nindou ranahamumbo yamundeapurühí yahuya, “God+ndi bukambe yare hoaf+yowohü yahoya, ‘Wandi wori ana mun+gumbo hif+hündi nindou ai ho wambo did+ba+ffe worane,’

Aisaia 56:7, Jeremaia 7:11

meho. Nga se hūmbuhūnī nindouyei dībonapife fondī nahurai rawarīhindi,” mehu. ¹⁸ Godīmbo sesi sīhou-rundeimbi bogoriyomo asu ahinūmbi hohoanimo yamundu rundeimbiyomo ai ranūhi hoafi ra hīmboriyomo houmbo Sisasimbo hīfokoefimbo nafi kokomarundi. Ai ramefundī ra sapo nindou ranai Sisasindi yamundife hoafi ranimbo hepūnahi marīhūnda ranimbo yīhīmborurūhi. ¹⁹ Asu nīmbambeahi Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babidimbo Serusarem hīnīngīru houmbo mahomo.

Nindou dūdi ai anihondūmbofe hondū anihondūmboreandūhi didibafefiyu ana, ai ndemūndūmbui
(Matyu 21:20-22)

²⁰ Ngorū-simboani siambeahi Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babidimbo homondūhiyo hoeirundani fik nīmīndi ranai nīmīmayo. Ai nīmīyowohū emūndū asu ahasīhari muṅguambo yapataparīmayo. ²¹ Sisas ai fik nīmīndi ranahambo hoafīmayundo ra Pita ai fīfire haya hoafīyundowohū yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi hoeiro, fik nīmīndi se hoafīmayafīndo ranana nīmīyo haya anīngo,” mehu. ²² Asu Sisas ai simbori hoafīyupurūhi yahuya, “Se Godīmbo yangīri anihondūmbondūdi. ²³ Ro sīhamumbo anihondūmbo-anaī hoafēhapurī. Nindou mamī ai yimbu hohoanīmokoateyuhū nīmoei wafu ndanahambo sīrīwaraambe karīhoefī hanīfī ehu ana, ai hoafīmayu sūngu randīfemboe. ²⁴ Ranīmboane ro sīhamumbo hoafēhapurī, se nīnī-moatūkunī semīndimbo anihondūmborundūhi ndahumīndemboyefī yahomo houmbo didibafefundī ana, ranī-sūngunambo animbo ndowandūmboemo. ²⁵⁻²⁶ Asu se botīndafu nīngomombo didibafīndafundūhi nindou ṅgorū ai sīhambo moaruwai ramareandi ra hohoanīmoayafī ana, amboawi mbīsafīndo. Rananimbo asu God ai simbori sīhafī hohoanimo moaruwai ra amboawi mbūsūmbui,” mehu.

Sisasimboya dūdi sīhambo ṅgīnīndī masaganīnī yahomo houmbo dūdumefundī
(Matyu 21:33-46; Ruk 20:1-8)

²⁷ Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babidimbo asūkai Serusarem ṅgoafīhū tūkūmefundī. Sisas ai Godīndi worambe huane Godīmbo sesi sīhou-rundeimbi, ahinūmbi hohoanimo fīfīrundeimbi asu bogori nindou ai ahambosowana mahomo. ²⁸ Ai Sisasimbo dūdururūhi yahomoya, “Se ndani ṅgīnīndi ra nahanīhūndambo sowandīfīmboyafa? Dīdandī ṅgīnīndi nda sīhambo masaganīnamboyafī ndani ratūpurī rawarowanda?” mehomondamboyu. ²⁹ Asu Sisas ai simbori hoafīyupurūhi yahuya, “Roamboani sīhamumbo simbori mamī dūdufe dūdundīheapurīmboyahī. Se wambo simbori hoafēmondīndīri ana, asu ro ndani ratūpurī ratūpurīmbo ṅgīnīndi dūdi masendīri ra hoafīndahapurīmboyahī. ³⁰ Se wambo hoafīyomondīndīri, Son ai nindou hundūrūra-marandī ṅgīnīndi ra Godīndi-mayoyo, asu hīfī ndanūhīndambo nindou-yomondī-mayoyo?” mehu. ³¹ Ai ahamundīhoari simbori hoafīyomondūhi yahomoya, “Sīhīri Godīndi-mayoane asefī ana, ai sīhefīmboya asu nīmboe anihondūmbofe-koateayomoa? mbūsūmbui. ³² Nga sīhīri hoafīyefūhiya hīfīnīndi nindou-yafemayoane asefī ana, asu muṅguambo nindou ai fīfīrīhīndi Son ai Godīndi hoafi hoafīyu-randeimbani,” mehomo. ³³ Ranīmboyo ai hoafīyomondūhiya, “Moai fīfīrīhundī,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai simbori hoafīyupurūhi yahuya, “Roamboani dūdi ṅgīnīndi masendīri ra ṅgīri hoafīndahipurī,” mehu.

12

Nindou moaruwai wain nūmbūrī hīfandīmarundī kafeefe hoafi
(Matyu 21:23-27; Ruk 20:1-8)

¹ Sisas ai Suda-yei bobogori ranahamumbo kafeefe hoafi hoafīyuhī yahuya, “Nindou mamī ai wain nūmbūrī nūmbūrīra mbura gīnīrīmayu. Wainī hīsī ra

bubutükimbohünda hifi ambe kikirra mbura nübürü ra hifandimbo dago hura hinigimareandi. Nübürü ra ngörü nindou-yomondi warühi kaki semindi ratüpurimbo hinigire haya ahandihoari anguni hifina mahu. ² Waini ranai hisimayowamboyo nübürü aharamburi ranai ahandi ratüpuriyu randeimbi koamarheirü. Ai nguwanü nübürü ranambeahindi sesi bidifiri mbsabudowa yahu haya. ³ Nga nübürü hifandimarundi ranai ratüpuriyu-randeimbi ranahambo mburündümo houmbo bubururü mburu ninü akidou warambefendokoate koamarhawuri. ⁴ Asu nübürü aharamburi-mayu ranai asukai ratüpuriyu-randeimbi ngörü koamarheirü. Ranayo ranahambo amboani mbiro buruwuri mburümbo moaruwai moaruwaimbomaruwuri. ⁵ Asukai ngörü ratüpuriyu-randeimbi koamarheirü. Nga ranahambo hifokoamaruwuri. Asu asukai süngunambo ahandi ratüpuriyomo rundeimbi afindi koamarhepuri. Nübürü hifandirundeimbi ranai bidifiri buburupuri koamarhoupuri asu bidifiri hifokoamarupuri. ⁶ Nindou nübürü hifandimarundi sowana koehefembo ra nübürü aharamburi ahandi ngusüfo parireimbi nimori yangiriyu manüngu. Nga bidifiranambo ahamumbo sowana koamarheirü. Afindi ai hoafiyuhüya wandi nimorindi hoafi animbo himborindimboemo yahu haya koamarheirü. ⁷ Nga nübürü hifandimarundi ranai ahamundihöari simbori hoafiyomondühi yahomoya, 'Ndanana nübürü aharamburiindi nimor-ani. Sihiri ahambo hifokoandihurühi animbo nübürü ra shefimbeyo-wamboane,' mehomo. ⁸ Ranayo nimori ranahambo kikihiründümo mburu hifokoaruwuri houmbo ahandi finimoko ra wain nübürü giniri hundüni pimaruwuri," mehu ⁹ Asu Sisai ai düdufihü yahuya, "Nübürü aharamburi ranai ninünügumandea? Ai düdü wain nübürü hifandimarundi ra hifokoandepurühi wain nübürü ra ngörü nendambo asukai dagapurumbui. ¹⁰ Awi seana Baiborambe hoafi mapenigo ra hoeimbarundiyo poani. Ai yare hoafiyowohü yahoya, Kambohoani worimboru-rundeimbi ai moaruwaiane yahomo houmbo masihoemo ranane asu hapondani wori nginemindimbo bogimondi kambohoanimbefemboayo.

¹¹ Adükari ai ahandihoari ramareanda tüküme feyoane, ranane ro hoeirihundani aboedihamindayo,"

Buk Song 118:22-23

mehu. ¹² Suda-yei boboagori nindou ranai fifirundi ahamumboyo rani kafoefe hoafi ra Sisai ai wataporimbomariandi. Ranimboyo Sisambo ranühi kikihimindimbo hohoanimomemo. Nga nindou afindi ranaheimbo yhimboyomondühiyo, raru hinigiruwuri houmbo mahomo.

*Takis kaki sai hohoanimo ranahambo Sisaimbo düdumarhorü
(Matyu 21:18-19)*

¹³ Suda-yei boboagori nindou ranai Farisi nindou bidifiriyomo asu Herotindi nendi bidifiriyomo ahamumbo Sisaimbo sowana koamarhoupuri. Ai tikefe hefemboya Sisai ai moaruwai hoafi hoafimayu yahombo yahomo houmbo mahafomo. ¹⁴ Nindou ranai homo Sisaimbo hoafiyomondühi yahomoya, "Nindou Yamundo-randeimbi, ro fifirihumboanefi, seana nindumbo yhimbokoate anihondümbo-anafi hoafiyafi arandi. Seana nindou ndüreimbiyei asu ndürikoateyei ranaheimbo moai hohoanimoyafi, nga God yifirayu hohoanimoane nindou yamundo arandi. Asu se nünguro hohoanimoyafa? Romiyafe adükari bogori Sisaimbo takis kaki saimbo ra ahinümbiyo, waniyo? Asu sihiri takis kaki saimbo ra ahinümbiyo, waniyo?" mehomo. ¹⁵ Asu Sisai ai ahamundi wosihöafi hoafi ra fifire haya hoafiyuhü yahuya, "Nimboe se wambo refe hoeifendrimbo ehomoa? Kaki hoari mamü sowaründümo sinimo animbo ro hoeindihä!" mehu. ¹⁶ Nindou ranai kaki hoari sowaründümo homo masabudowamboyo düdureapurühi yahuya, "Ndürü asu sisami nda dadea?" mehuamboemo. Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, "Sisarindane," mehomo. ¹⁷ Asu

Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Sisarindi moatükunayo ra Sisarimbo ndabudo. Asu Godindi moatükunayo ra Godimbo ndabudo,” mehuamboemo Sisasindi hoafi ranahambo mahepüfundü.

*Nindou yifihündi botife hoafi ranimbo Sisasimbo düdumefundo
(Matyu 22:23-33; Ruk 20:27-38)*

¹⁸⁻¹⁹ Sadyusi ai hohoanimo-yomondühüya, nindou yifiyeyimbi ai ngiri asukai yangiri botindahindi yahomo-rundeimbi ai homo Sisasimbo düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, Moses ai sihefimbo ndani ahinümbi hohoanimo nda sürü papimarandi. Nindou mamü ai nimorehi semündü haya nimori-koate nindowenihi ai yifayu ana, amongoandi kai ra akidi ai mbisemündu-wamboane. Rananimbo ahandi amongoandi fondambe nindou wanindimboemo-hünda nimori kambirineandamboane. ²⁰ Mamimbo apodoho mamü 7 maningomo. Amongo hondü ranai nimorehi ra semündü haya nimori mbuimindikoate yifiyuhüyu asu nimorehi ahandi ra ranikiminindi akidimayu ranahambo hinngimareandi. ²¹ Ranüyo nimorehi ra asukai akidi ngörü ai semündü haya nimori kefekoate yifimayu. Ranüyo asukai akidi ngörü ranikiminindi ai-amboani mamü yahurai ramefiyu. ²² Mamü yahurai apodoho mamü 7 ranai ramefundü. Ranüyo süngunambo nimorehi ranai amboani yifimayo. ²³ Apodoho mamü ranai nimorehi ra munguambo masowandümo. Nga süngunambo nindou ranai yifihündi botifeambe apodoho mamü ranai botindafundühi asu nimorehi ra dadi nimorehi manda?” mehomo. ²⁴ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se moai Baiborambe hoafi apeningo ra fifirundi asu Godindi nginindi fifirundi. Ranimboane se mamikari hoafayomo. ²⁵ Nindou yifiyeyimbi ai asukai yangiri botehindi ana, ngiri anamindühi-ndahi asu nimorehühi-ndafu ndühündi. Aiana sünambeahindi nendi nahurai niboadeimboyei. ²⁶ Nga nindou yifiyeyimbi yifihündi botife ra awi se Mosesindi buk nümü akidou hai imami tükumefeyo ra se hoeimbaruyo? Hoafi sürü mapeningo ranambe God ai Mosesimbo hoafiyuhü yahuya, ‘Roana Abrahamindi God-anahi, Aisakindi God-anahi, asu Sekopindi God-anahi,’ mehu. ²⁷ God ana yifiyeyimbiyei Godi yupoani. Nga yangiri niboadeimbiyei God-ani. Sihei hohoanimo ana hihindi hohoanimoane,” mehu.

*Godindi weangurühindi ahinümbi hohoanimo
(Matyu 22:34-40; Ruk 10:25-28)*

²⁸ Ahinümbi hohoanimo fifireandeimbi ai süfuane Sadyusi ai Sisas babidimbo simbori hoafimemo. Ranüyu ai himboriyuane Sisas ai ahamundi düdufe hoafi ra simbori aboedi hoafimayupuri. Ranüyu Sisasimbo düdurirühi yahuya, “Ahinümbi hohoanimo nahanüyo amuri ranahambo ngasünde haya adükari hamindayoa?” mehuamboyu. ²⁹ Sisas ai simbori hoafiyundohü yahuya, “Ngasündeandeimbi ahinümbi hohoanimo ana ndanane: ‘Israer se wudipoapondühi himborindei. Adükari mamü yangirani sihefi Godayu. ³⁰ Se sihefi God Adükari ranahambo ngusüfoambe munguambo, yifiafi munguambo, hohoanimo munguambo, nginindi munguambo ranambo ngusüfo pandihori.’ ³¹ Ranikiminindi ahinümbi hohoanimoane nda: Se sihafü wandafi mamimbo ngusüfo pandowandürü sihafü fimbo rawarowandü nou. Moai ngörü ahinümbi yimbu ndanahafembo ngasündeandeimbi yangoro,” mehu. ³² Ahinümbi hohoanimo fifireandeimbi mayu ranai Sisasimbo hoafiyundohü yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi, se hoafayafi ra aboedane. Anihondane moai ngörüpoanimbo God nüngu, nga Adükari God mamü yangirani anüngu. ³³ Ranimboane Godimbo ngusüfoambe munguambo, fifirife munguambo, nginindi munguambo ranambo ngusüfo pefembo asu wandafi mamimbo ngusüfo pefembo sihefi fimbo rawehundi nou randihumboane. Sihiri yimbu hohoanimo ra rawarühundi ana, Godimbo sesi mungu mandife asu ninihondi hifikoeffe mandife

sihefe ra ngasündeamboane,” mehu. ³⁴ Sisas ai hoeireandane ndore fifireandeimbi hoafi simbori hoafimayumbo ai hoafiyuh yahuya, “Se God nginndi hifandarandi ra akimsafi animbafi.” Sisas ai yare hoafimayua amuri ranai ahambo dudufe hoafi hoafimbo yihimbomemo.

Sisas ai dudi Kraisyahu yahu dudumefiyu
(Matyu 22:41-46; Ruk 20:41-44)

³⁵ Sisas ai Godindi worambe nindou yamundearuhi dudufihi yahuya, “Nimboe ahinumbi hohoanimo fifirundeimbi ai Kraisyahu, nindou ra God ai ahandi nendambo aboedambofembo kamafoariri, ranahambo Defitindi nimor-ani ehomoa? ³⁶ Yifiafi Aboedi ai Defitimbo hohoanimo masagadowa hoafiyuh yahuya, ‘Se wandi warihondü warani nimanidifi ngafimbo sihafihürütümbi ra sihafihorehi hiniingindiheapuri-mboyahi,’ *Buk Song 110:1* mehu ³⁷ Defit ai Kraisyahu Adükari yahundo-marandi, asu nüngunde ahandi nimori mandü-a?” mehu.

Sisas ai ahinumbi hohoanimo fifirundeimbi hoafimayupuri
(Matyu 23:1-36; Ruk 20:45-47)

Nindou afindi ranai yangorimbo Sisasindi hoafi himborimbo hihifi-hihifimaye. ³⁸ Ai yamundeandürühi yahuya, “Ahinumbi hohoanimo fifirundeimbi hihifi-hihifi. Aiana wara hoandarumbi hoeari yihuruyo hefe maketambe howani nindou ai ahiniyeihihifi-mbirihümuni yahomomboanemo hohoanimoemo. ³⁹ Aiana rotumbo-hünda rotu worambe asu sesesambe ra weangurühindi fondiwami wagabe nimarimboanemo hohoanimoemo. ⁴⁰ Aiana nimorehi kaisahoabedi ranaheimbo wosihofori hoafiyomondürühi ahei wori kosiründümo asu tikarhoumbo hoandar hamindi didibafiyafu arundi. Ranimbo-hündambo animbo papi hoafi yibobofeambe ahamumbo ana tihirifo ra moaruwai hamindanimbo ndimboe,” mehu.

Nimorehi napokoate Godimbo kaki masihendi
(Ruk 21:1-4)

⁴¹ Sisas ai Godindi worimbo kaki hipiri fikimi nimarwane nimorehi nindowenihai hipiri ranambe hei kaki mafoarihindi. Nindou kaki afindeimbi ranai afindsafi hipiri ranambe hei mafoarihindi. ⁴² Asu nimorehi napokoate kai ranai hamburi kaki yimbu toea sepirimindi ho hipiri ranambe mafoarepiri. ⁴³ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi mborai yahupuri gugureapuri haya hoafiyuh yahuya, “Ro sihamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri. Nimorehi kai napokoate kaki Godindi wori hipirambe masihendi ranana napo afindeimbi masihendi ranhambo ngasündeamboane. ⁴⁴ Nindou napo afindeimbi ranai ana ahei adükari mbegorindüri, nga akidou mafoarihindi. Nga nimorehi kai napokoate ranai ana ahandi sesi pemimboyoweimbi-mayo ranayo mungu masihendi,” mehu.

13

Sisas ai Godindi wori bireboemboe mehu

¹ Sisas ai Godindi wori hiniingire tüküfiyuane ahandi süngururü-rundeimbi mamai hoafiyuh yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi, wori aboedi safi asu nimoei adükari ra hoeiro,” mehundo. ² Sisas ai simbori hoafiyuh yahuya, “Se wori afindi ndanahambo hoeiarowandi. Ngiri nimoei mamai amboani ngoründiwami nanjo, nga hifitireboai pindimboe,” mehu.

Sisas ai tihirifo afindi tükündifemboe mehu
(Matyu 24:3-14; Ruk 21:7-19)

3-4 Sisas ai Orif hifî wafuambe nîmarü himboyuane, Godîndî worî ai anguni goagu mafondaro. Asu Pita, Sems, Son, Andru ai yangîrî masifomo. Ai sifomo Sisasimbo düdurüwurühi yahomoya, “Hoafiyafîmunî ranî-moatükunî ra nüngusumboanî tükümandîfea? Asu nîni-moatükunî boatei tükündîfemboe mbîsefî fîfîrîmandîhua?” mehomondamboyu. ⁵ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se hîbadumbo, nga nindou mamî sîhamumbo wosîhoaforî hoafîndapurümbui. ⁶ Nindou afîndî ranai ngomo wandî ndürî dükandundühiya, ‘Ro nindou rananahî nda,’ mbîsîmo houmbo nindou afîndî wosîhoaforî hoafîndundürîmboemo. ⁷ Asu se yifiarîndîmondanî himborîndîmondühane, asu yifiarî hoafî yangîrî angunîpoedî himborîndîmondühane ra se yowanî afîndî hohoanîmondîmboemo. Ranî-moatükunî ra tükündîfemboesi, nga asu ranî-moatükunî tükefeyo ranahambo awi bîdîfîranambo siane yahopoanî. ⁸ Hifî-hifî ranai sîmborî yifiarîndomboe. Asu adükarî bogorî nindouyafe nendî ranai sîmborî sîmborîndîmboemo. Hifî bîdîfîrî ranîfîhî sesî ai wanîndîmboe asu hifîhe ranai tükündîfemboe. Muŋguambo moatükunî ranana nîmorehî ai nîmorî wakemîndîmbo yaho haya asübusî boatei asemîndo nahuraiane tükefeyo. ⁹ Ranîsimboanî anîmbo se hîbadumbo. Ai sîhamumbo mbundüpundümo houmbo kansîriyafe himboarühi papî hoafîndüpurîmboemo. Asu Suda-yei rotu worambe bubundüpurîmboemo. Wambo sünguna ahamundî adükarî bogorî asu hîfandîrundeimbî ahamundî himboahü nîngomboemo. Nga refeambe anîmbo Aboedî Hoafî ahamumbo wataporîmbondüpurî. ¹⁰ Nga bîdîfîranambo si ranai tüküfekoateyoambe nindou muŋguambo ranai aboedî hoafî ra himborîndei hehimbo anîmbo. ¹¹ Sîhamumbo mbundüpundümo houmbo kotambe ndowapundümo ngomondanî se yowanî nîni hoafî hoafîmandefî yahoeffembo yîhimboyopoanî. Moanî ranîsimboanî hamîndî anîmbo se hoafîmbo ra God ai horîndeapurümbui. Asu ngîrî se sîhamundîhoarî wataporîmbondundî, nga Yifiafî Aboedî ai-anîmbo wataporîmbondamboe. ¹² Nindou ai ahamundî amonŋgo mamî asu akohoandambo papî hoafîndüpurî mbundumbo hîfokoefepurîmbo hoafîndîmboemo Asu afîndî ai mamî yahurai randeambui. Asu nîmorî ai ahandî hondî afîndambo moaruwaimbondeapîrühî nindoumbo hoafînduanî hîfkoandüpîrîmboemo. ¹³ Wambohünda muŋguambo nindou ai sîhamumbo moaruwaimbo-ndîhipurîmboeyei. Nga asu dîdîyei moanane sei ngînîndî anîmboei hei ana, God ai aboedambo-ndearümbui,” mehu.

*Moaruwai hamîndî moatükunî tükündîfemboe
(Matyu 24:3-14; Ruk 21:7-19)*

¹⁴ Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Se hoeindundanî moaruwai hamîndî moatükunî sürühoeimbî fondîwamî nîngomboe. Nindou düdi ndanî hoafî nda ritimarandî ana, ai fîfîrîmbîreandamboane. Ranîsimboanî nindou Sudia hîfîhü anîmboei ai nîmai fefoehi hehi hifî wafuanambo mbîhahüsiamboane. ¹⁵ Asu nindou ai worîwamînîndî akusîfoendî ra ai yowanî ahandî napo fufoemîndîmbo worînambo keboembui. ¹⁶ Asu nindou düdi nûmbürambe anüŋgu ranai yowanî ahandî warîhoandarî hoearî semîndîmbo ngumbui. ¹⁷ Ranîsimboanî nîmorehî warandühumbaneî asu nîmorî kehureimbaneî aiana hîpoanîmboembouaneî. ¹⁸ Se Godîmbo dîdîbafîndafundanî anîmbo ranî-moatükunî ranai ngîsîharî afîndî tüküfeyoambe tüküfekoate mbeyowamboane. ¹⁹ Nîmboe sapo ranîsimboanî anîmbo moaruwai hamîndî tîŋîrîfo tükündîfemboe. God ai weanŋgurühî muŋgu-moatükunî nafîrandambe moai yahurai tîŋîrîfo tüküfeyo, asu süngunambo amboanî ngîrî yahurai moatükunî tükündîfeyo. ²⁰ Asu Adükarî ai tîŋîrîfo ranahambo bodîfoahüfe kîkemîndîkoate mbeimbonana muŋguambo nindou ranai ngîrî aboedamboyahindî. Nga nindou ai wandaneî yahu dîbonîyu hînîngîmareandürî aheimbo hohoanîmondandürühî bodîfoahünde kîkîndeambui. ²¹ Ranîsimboanî nindou mamî ai sîheimbo hoafîndundürühîya,

'Hoeir̄hi, Krais ini nda,' mb̄iseian̄yo asu 'Hoeir̄hi, ini goagu ra,' mb̄iseian̄ se yowan̄ an̄hondūmbofepoan̄i. ²² Nindou b̄id̄fir̄i ai ngomo t̄ikandu houmbo an̄imboya, 'Ro nda Krais-anah̄i,' asu 'Ro God̄ind̄i hoaf̄i hoaf̄iya r̄ihand̄eimb-anah̄i,' mb̄is̄imo hou hep̄ün̄ifeimb̄i moat̄ükun̄i randumboemo. Ai rarumbo-mbembonana God ai nindou d̄ibon̄iyund̄üreimb̄i ranaheimbo t̄ikai hoaf̄iyomond̄ür̄i. ²³ Ran̄imboane muṅgu-moat̄ükun̄i t̄ukefeyo ra se h̄ibad̄ih̄umbo, ṅga muṅguambo moat̄ükun̄i t̄ük̄ufekoateyoambe ranahambo hoafayahapur̄i," mehu.

*Süṅgunambo Nindou Hondü ai kudümbui
(Matyu 24:29-31; Ruk 21:25-28)*

²⁴ Sis̄as ai hoaf̄iyuh̄i yahuya, "Ran̄i-moat̄ükun̄i ranai t̄ükünd̄ife hayambondoan̄i an̄imbo, h̄üf̄iham̄ind̄i ai n̄imb̄iran̄j̄i ndam̄ind̄imboe asu amoamo ai ṅḡir̄i sindu.

²⁵ Mupui ai s̄ünambeah̄ind̄i fir̄ibadeboai p̄ütap̄indowohü asu muṅguambo s̄ünambeah̄ind̄i ṅḡin̄ind̄i moat̄ükun̄i ranai fif̄im̄ind̄imboe. *Aisaia 13:10, 34:4*

²⁶ Ran̄is̄imboan̄i an̄imbo nindou ai hoeind̄ihoran̄i Nindou Hondü ai mbur̄iṅgaiwam̄i nan̄gu haya ahand̄i h̄imboamupuimbo-randeimb̄i ṅḡin̄ind̄i kapeih̄i kudümbui. ²⁷ Ran̄is̄imboan̄i an̄imbo ai s̄ünambeah̄ind̄i nend̄i koand̄ihepuran̄i ṅgomo nindou God ai d̄ibon̄iyund̄üreimb̄i ra h̄if̄i ranahand̄i yimbuyimbu h̄imboran̄ipoed̄i gugur̄induwur̄umboemo. Ai h̄if̄i ran̄üh̄i fufund̄ünd̄imo ṅgomombo s̄ünü h̄if̄i fondeand̄ambe ṅgomo t̄ükünd̄afumboemo," mehu.

*Se süfuri n̄im̄ind̄i ranahambo fif̄ir̄ind̄ihind̄i
(Matyu 24:32-35; Ruk 21:29-33)*

²⁸ Sis̄as ai as̄ukai hoaf̄iyuh̄i yahuya, "Se süfuri n̄im̄ind̄i fif̄ir̄ind̄und̄i. N̄im̄i ranai emündü fofoayo ana, se fif̄irund̄i ra ndeara hoembo ak̄im̄i t̄ük̄ufembo yahomboane. ²⁹ Mam̄i yahuraiane, se hoeindund̄an̄i muṅguambo moat̄ükun̄i t̄ukefeyo ra se fif̄ir̄ind̄und̄i, Nindou Hondü ai ṅḡir̄i am̄itata kudu, ṅga ndeara yipur̄i k̄imani an̄ṅgu. ³⁰ Ro s̄ihamumbo an̄hondūmbo-anah̄i hoafehapur̄i. B̄id̄fir̄i nindou h̄if̄i ndan̄üh̄i an̄iboadei ranai yif̄ikoateyeiambe an̄imbo ran̄i-moat̄ükun̄i ra t̄ükünd̄ifemboe. ³¹ H̄if̄i asu s̄ünü ana awar̄ind̄ihoemboe, ṅga wand̄i hoaf̄i ana ṅḡir̄i awar̄ind̄ihoayo, ṅga wan̄i," mehu.

*Nindou mam̄i ai-amboan̄i moai Adükari ai t̄ük̄ufembo si ra fif̄ireand̄i
(Matyu 24:36-44)*

³² Sis̄as ai as̄ukai hoaf̄iyuh̄i yahuya, "Nindou mam̄i ai-amboan̄i moai ran̄i-moat̄ükun̄i t̄ük̄ufemboayo si ra fif̄ireand̄i. S̄ünambeah̄ind̄i nend̄i amboan̄i moai fif̄irund̄i asu N̄imor̄i ai-amboan̄i moai fif̄ireand̄i, ṅga Af̄ind̄i ai-yan̄ḡirani fif̄ireamboayu. ³³ Se h̄ibad̄umbo n̄iṅgomo, n̄imboe sapo ran̄i-moat̄ükun̄i t̄ük̄ufembo ra se moai fif̄irund̄i. ³⁴ Ranana nindou mam̄i ai ṅgor̄ügoan̄in̄i hombo yahu haya, ahand̄i rat̄üpur̄iyomo rundeimb̄imbo h̄ibad̄ünd̄i yahu haya rat̄üpur̄i yimbureapur̄i mbura nindou yipur̄i h̄ifand̄ira-randeimb̄imbo yipur̄i wud̄ipoapondo h̄ibadand̄i ehu nahuraiane. ³⁵ Ran̄imbo-an̄imbo se h̄ibad̄umbo n̄imand̄ümo, n̄in̄i s̄imboan̄i wor̄i aharamb̄ürü ranai t̄ük̄umand̄ifi, ra se moai fif̄irund̄i. Ai n̄imbambe t̄ük̄umand̄ifiyo n̄imb̄i mbus̄ümombomand̄üyo, siambeah̄imand̄üyo ra se moai fif̄irund̄i. ³⁶ Asu ai n̄imeh̄ünou t̄ükünd̄üfi hoeindeapur̄an̄i asu se apomboemo. ³⁷ Ndan̄i hoaf̄i ro s̄ihamumbo hoafehapur̄i ra, muṅguambo nindoumbo kapeih-anah̄i, ṅga se h̄ibad̄ih̄umbo n̄imand̄ei," mehu.

14

Sudayafe bogor+ nindou ai nüngund+hu Sisas+imbo mbund+hur+im+indef+ hifokoamand+hur+ mehomo

(Matyu 26:1-5; Ruk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ God ai Israer+imbo Aboedambo-mareandüra aboedi man+imboei si (Pasofa) asu bret yis+koate ses+imbo si ra tüküfembo yimbu si man+ngo. Ran+yo God+imbo s+hou-rundeimb+iyomo asu ah+nümb+ hohoan+mo yamundurundeimb+ ai Sisas+imbo k+ik+himünd+ hifokoefimbo hohoan+momemo. Ran+yo ai hoaf+yomondüh+ yahomoya, “S+h+r+ n+n+ süngund+hu Sisas+imbo wos+hoafor+ hoafi nd+hur+ mbunduhu k+ik+h+nd+hur+im+indef+ hoahu hifokoamand+hur+,” mehomo. ² Ai hoaf+yomondüh+ yahomoya, “S+h+r+ adükari sihi ana refepoan+, nga nindou ai ng+n+nd+ndeihi+ s+hefi mbusümo yifiari+ bot+nd+himboyei,” mehomo.

N+moreh+ mam+ ranai Sisas+nd+ mb+rowam+ f+s+jarümbü moatükuni kamareand+
(Matyu 26:6-13; Son 12:1-8)

³ Sisas ai Betani ngoaf+hü Saimon horombo m+man+ho mas+meimboyoweimb+ ahand+ worambe mamaru. Sisas ai nindou ranahand+ worambe sesüh+ n+maruane, n+moreh+ mam+ ai n+moei h+p+rambe sanda aboedi f+s+jarümbü kaki af+nd+ fih+ sem+ndeimb+ sem+nd+ haya tüküme feyo. Ran+yo Sisas ai sesüh+ n+maruane ai h+p+r+ ra boborehaya sanda ra ahand+ mb+rowam+ kamareando. ⁴ Nga asu nindou b+id+fi+r+ mamarümo ranai ng+n+nd+yomondüh+ s+imbor+ hoaf+yomondüh+ yahomoya, “N+imboe sanda ra yat+kir+ yat+kir+ aranda? ⁵ Nindou ai sanda ra kak+nambo mbasahümündi-mbonana 300 kaki hoar+nambo an+imbo sahiumündih+ kaki ra nindou napokoate-yeimb+imbo sahundür+,” mehomo. Ran+imboemo ai n+moreh+ ranahambo ng+n+nd+marundi. ⁶ Nga Sisas ai hoaf+yupurüh+ yahuya, “N+moreh+ ra ambe, nga n+imboe se ahambo ng+n+nd+darunda? Ai aboedi moatükuniyo wambo ramareandi. ⁷ Nindou napokoateyeimb+ ana muñguambo si sebab+d+imbo n+mandeimboyei. Se n+n+ s+imboaniyo aheimbo fehefendür+imbo hohoan+moayei ra fand+hehindür+. Nga ro ana ng+r+ muñguambo si se-bab+d+imbo n+imboah+. ⁸ N+moreh+ ndanai n+n+moatükuniyo ai refembomayo ran+yo ramareandi. Ai wand+ fi sandanambo hundür+marandi ra y+f+nd+ahan+ h+fi+kefend+r+imbomayo ran+imboyo ran+ boatei ramareandi. ⁹ Ro s+hamumbo an+hondümb+anah+ hoaf+hapuri+, muñguambo h+fi aboedi hoafi ra watapor+imbondundüh+ n+moreh+ ai ramareandi ranahambo hoaf+nd+monda ahambo hohoan+mondeimboyei,” mehu.

Sudas ai Sisas+imbo boboagor+ nindouyomond+ war+hünd+hin+imboeah+ mehu
(Matyu 26:14-16; Ruk 22:3-6)

¹⁰ Ran+s+imboan+ Sisas+imbo süngururü-rundeimb+ mam+ Sudas Iskariot ai God+imbo s+hou-rundeimb+ sowana Sisas+imbo ahamundi war+hüfimbo mahu. ¹¹ God+imbo s+hou-rundeimb+ ai ran+ hoafi ra h+imbor+yomo houmbo h+h+fi-h+h+fi+yomondüh+ Sudas+imbo b+id+fi+r+ kaki segodombo hoaf+memo. Ran+yo Sudas ai Sisas+imbo ahamundi war+hüfimbo n+nüngumand+he yahuhayambo hohoan+momayu.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimb+ bab+d+imbo seses+imemo
(Matyu 26:14-16; Ruk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹² Bret yis+koate ses+imbo si ranai weañgurüh+ tüküme feyo. Ran+s+imboan+ ra Pasofa sipsip n+imori ses+imbohünda hifokoar+hi ar+hünd+. Asu Sisas+imbo süngururü-rundeimb+ ai düduyafundowohü yahomoya, “Se hohoan+moyafan+ ro seses+imbo ra s+hambo nahü ngef+ d+d+boado-mand+hunda?” mehomondamboyu. ¹³ Asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimb+ yimbu koar+h+p+rüh+ yahuya, “Se adükari ngoaf+nambo ngafan+. Ranüh+ nindou mam+ hoe h+p+rambe ndemündü haya naf+n+

düdi tükündüfimbui. Ahambo animbo se süngundiniri. ¹⁴ Se hoeindinerani nininworinamboyu afarifiyu ra se wori aharamburi ranahambo düdundafineandühi animboya, 'Nindou yamunde-randeimbi ai düdufihiya, 'Wori nahanambe Pasofa si sesi ra sesesimandefi?' mehuamboanehi,' mbisafani. ¹⁵ Rananimbo adukari nimoamondi wori nafirindümo hinngimarundi ra nafuindümbui. Ranühi animbo se sesi ra sindineandi," mehu. ¹⁶ Süngurineri-rinandeimbi ranai hafani ngoafi ranühi hoeirineandane, mungu-moatükunü ai hoafimayu süngure megoro. Raniyo ranühi sesesimbo sesi ra sindimarineandi. ¹⁷ Ndeara nimbihoafi-mayoamboyo Sisas ai ahandi süngururü-rundeimbi 12 ranibabidimbo mahomo. ¹⁸ Ai sesi sowasümondühi nimarimombo Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Ro sihamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri. Nindou mamü seambeahindi animbo wambo hürütümbi nindouyomondi warihundeandirimbui. Nindou ranai hapondani ro-dibombo sesi asesu," mehu. ¹⁹ Süngururü-rundeimbi ranai ranü hoafi ra himboriyomo houmbo ngusüfoambe moaruwaimarapuri. Raniyo mamai mamaiyomondühi düdururühi yahomoya, "Awi rombayahipoani?" raniranimemo. ²⁰ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Nindou ranana seambeahindani. Ai bret semündü haya rodibo hiprambe afoarhoandi. ²¹ Anihondane Nindou Hondü ai yifimbiyuamboane. Baiborambe hoafiyohüya, yifindümbui, meho süngu. Nga nindou düdi Nindou Hondü hürütümbi nindouyomondi warihariri ranai hipoanimboembouani. Mamhari hondi ai ahambo ana wakemündikoate mbeyowamboyo." mehu.

*Sisas ai ahambo süngururü rundeimbimbo wain hoe asu bret masagapuri
(Matyu 26:26-30; Ruk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)*

²² Sowasümondühi nimarimombo Sisas ai bret semündü hifitire Godimbo hihifirüri mbura ahambo süngururü-rundeimbimbo yimumareapuri. Asu ai hoafiyupurühi yahuya, "Se sowandümo, nga nda wandi fi safane," mehu. ²³ Asukai wain hoe kapambe semündü Godimbo hihifirüri mbura masagapura ai munguambo masimindimo. ²⁴ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Nda wandi horane God hoafi fframündü masihendi ra nginemindimbo. Wandü hori karefoendi ra munguambo nindoumbo fehefembo-hündamboane. ²⁵ Ro sihamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri, Ro ngiri asukainda wain hoe ndimindihü, nga moani nga ngambo God nginindi hifandarandi ranambe simbori wain hoe ndimindimboyahi," mehu. ²⁶ Raniyo herü mamü herüyomondühi adukari ngoafi ra hinngiru houmbo Orif hifi wafuanambo mahafomo.

*Sisas ai Pitamboya ai wambo daboadi hihirindeandirimbui mehu
(Matyu 26:31-35; Ruk 22:31-34; Son 13:36-38)*

²⁷ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, "Se munguambo sihamundi anihondumbofe hinngindumboemo. Nimboe sapo Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Ro sipsip hifandirandeimbi nindou hifokoandihina

asu sipsip ai buküründahimboyei,'

Sekaraia 13:7

meho. ²⁸ Nga yifihündi botindahe hehea roboakori Gariri hifinambo ngümboyahi," mehu ²⁹ Pita ai hoafiyundühi yahuya, "Munguambo nindou ai sihambo anihondumbofe hohoanimo ra hinngindumboemo. Nga roana ngiri hinngindihianini," mehu. ³⁰ Sisas ai hoafiyundühi yahuya, "Ro sihambo anihondumboanahi hoafehanini, ndani nimbokoani kakaro ai yimbumbo hoafikoateayuambe animbo se ngimimbo hoafindafühüya, ro moai ahambo fihirihini mbisamboyafi," mehundo. ³¹ Nga Pita ai hoafiyuhi yahuya, "Ro ngiri moai fihirihini mbisahi, nga sedibo yifindamboyahi," mehuamboemo. Asu bidifiri süngururü-rundeimbi ai-amboani mamü yahurai hoafimemo.

*Sisas ai Getsemanih; Godimbo didibafimayu
(Matyu 26:36-46; Ruk 22:39-46)*

³² Ai homo Getsemani seiar+hündi ranühi tüküyafu ahambo süngururü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ndühi n+mandümo, nga ro Godimbo didibafinda samboanahi,” mehupuri. ³³ Asu ai Pita, Sems, Son ahamumbo yangiri sepurimündü haya mahu. Raniyu asu Sisas ai ngusüfo pukiririhü ngusüfoambe moaruwai hohoan+momariri. ³⁴ Raniyu hoafiyupurühi yahuya, “Wandi ngusüfoambe pukirandirühi yifimbo yangirayah. Nga se ndühi ndondu n+mandimo h+badüdi,” mehu ³⁵ Ai akidou sühüfi hu hifini amoembü amoearumbo nafiyagodohü ana, t+irifo ra gübüs+mbifoareandira yahu haya didibafimefiyu. ³⁶ Ai ndare didibafifih yahuya, “Ape, wandi Ape, se yifirayafi ana wambo t+irifoembü moatükuni ra raguanambo-ndowandi. Nga se yowan wandi yifiri süngufepoani, nga sihafi yifiri süngundowandi,” mehu ³⁷ Ai h+irifi hu himboyuwane ahambo süngururü-rundeimbi ranai mapomondamboyu. Ai Pitambo hoafiyundowohü yahuya, “Saimon, se apafühiyafi? Asu se awi mam+awa amboani yangiri n+marimbo ra waniyo?” mehu. ³⁸ Asu ai hoafiyupurühi yahuya, “Se h+badu n+ngomombo didibafindafundi, nga sihamumbo refe hoeifepurimbo tükündifeyoani p+ndimboemo. An+hondane, ngusüfo ana refembo hohoan+moayos, nga fiame n+mborayo,” mehu. ³⁹ Asukai Sisas ai h+irifi hüfo weangurühi didibafimefiyu nahurai didibafimefiyu. ⁴⁰ Ai asukai h+irifi hu himboyuwani ahambo süngururü-rundeimbi ai yapombo himbomarapura mapomo. Raniyo yangiri+mareapura, asu moai n+ni+hoafi ahambo hoafimbo fifirundi. ⁴¹ Sisas ai asukai ngim+ noufimb+ h+irifi süni himboyuwane ahambo süngururü-rundeimbi ai apus+memo. Raniyo hoafiyupurühi yahuya, “Awi se fiharu apomomboemo? Ndearambo rani+moatükuni ranai tüküfehü Nindou Hondumbo moaruwai hohoan+moyomondeimbi+yomondi warihü-rüwurimboanemo. ⁴² Hoeiru, nindou+yomondi warihüfendiri+mbi nindou-mayu ranai tüküfimboani. Nga botiyafu houmbo ngefo,” mehu.

*Sisasimbo mbumaründümo
(Matyu 26:47-56; Ruk 22:47-53; Son 18:3-12)*

⁴³ Sisas ai watapor+mborandühi n+ngwane Sudas süngururü-rundeimbi 12 ambeah+ndi mam+ai tüküme fiyu. Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori nindouyomo asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai nindou af+ndi safi ranahamumbo koamar+houpura pisao yih+m+ndi asu n+im+hari fufuründümo houmbo ah+nümbi hohoan+mo fifirundeimbi bab+dimbo mahomo. ⁴⁴ Nindou sapo Sisasimbo nindouyomond warihüfimbomayu ranai nindou af+ndi ranahamumbo d+bo hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ro wak+k+h+nd+hünan+ animbo aiani, nga se ahambo mbundür+ndimo houmbo ndondu h+badür+ ngomo,” mehupuri. ⁴⁵ Raniyo Sudas ai n+im+hüno hu Sisasimbo hoafiyundowohü yahuya, “Yamundo-randeimbi,” yahuhü wak+k+h+marüri. ⁴⁶ Raniyo nindou ranai Sisasimbo wariyomo homo mbumaründümo. ⁴⁷ Nindou akim+ bur+memo ranambeah+ndi mam+ ranai ahandi pisao hüramündi haya Godimbo sihai-randeimbi adükar+ bogori+ndi ratüpur+yu randeimbimbo har+meindo. Raniyo ahandi ngorü himbo hoeari mafoafoareando. ⁴⁸ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se pisao asu n+im+hari fufuründümo houmbo wambo kik+h+em+ndiri+mbi masifomo ra h+mbuh+nümbi nindoumbo kik+him+ndimbo nahuraianemo. ⁴⁹ Ro si mamami+r+handühi sebab+dimbo n+marimbo God+ndi worambe nindou yamund+hearü mar+handi ra asu se moai wambo kik+h+ir+ndümond+ri. Nga Baiborambe hoafimayo ra an+hondü tükümb+feyoamboane,” mehu. ⁵⁰ Raniyo ahambo süngururü-rundeimbi ranai h+ni+ng+rüwur+ houmbo pomefoundi. ⁵¹⁻⁵² Nindou hoarifi

mami ai kifohi hoeari yangiri güde haya Sisasiṁbo süngumarüri hüfu. Asu ahambo kikihirundümondane hoeari yangiri kikihirundümonda safi yangiri mafifoendi.

*Sisasiṁbo kansiri yomondi himboahü papi hoafimarihori
(Matyu 26:57-68; Ruk 22:54-55; Son 18:13-14, 19-24)*

⁵³ Sisasiṁbo mburündümo mburumbo Godiṁbo sihai-randeimbi adükarü bogori hondündi worambe, Godiṁbo sihou-rundeimbi, bogori nindou asu ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi gugureafu nimarimondani sowaründümo mahomo. ⁵⁴ Sowaründümo mahomondamboyo Pita ai akidou angunisafi süngumarapuri hu. Ai hu Godiṁbo sihou-rundeimbi-yomondi bogori hondündi worambe kefuai prisman babidiṁbo haihü mamarimo. ⁵⁵ Godiṁbo sesi sihou-rundeimbi bogori asu muṅguambo kansiri ai nini-moaruwai moatükunirandi Sisasi ai ramareandi ra fifirifembo-hünda kokomarundi. Ahambo hifokoeffimbo-hünda ahandi moaruwai hohoanimo fifirifembo-hünda kokomarundi, nga ai moai nini-akidou amboani moaruwai rareanda fifirundi. ⁵⁶ Nindou afindi ahambo tikarihori hehi papi hoafimarihori, nga ahei hoafi ra yimbusümoane. ⁵⁷⁻⁵⁸ Nindou bidifiri ai Sisasiṁbo papi hoafimbo yahomo houmbo niṅgomombo hoafiyomondühi yahomoya, “Ro himboriyefani ai hoafiyuhi yahuya, ‘Godindi wori nindou ahamundi warinambo worimbomarundi ra biriboadiheamboyah. Asu ro ṅgimi si yangiri asukai nindou warina worimbokoateyeimbi wori ra worimbondihamboyah,’ mehu,” mehomo. ⁵⁹ Nga asu ahamundi hoafi wataporimbomarundi ranai simogodühi hoafikoate mamikari wataporimboru wakimarundi. ⁶⁰ Godiṁbo sihai-randeimbi adükarü bogori ai kansiyomondi himboahü botifi nüṅgumbo Sisasiṁbo düdurirühi yahuya, “Nimboe papi hoafarunini ranahambo simbori hoafikoateyafa?” mehundo. ⁶¹ Nga Sisasi ai ahamumbo moai nini-akidou amboani hoafiyupuri. Asukai sesi sihai-randeimbi ai düdurirühi yahuya, “Se God aboedani sei rihündeimbi ahandi nimori Kraisi-yafi, waniyo?” mehu. ⁶² Asu Sisasi ai hoafiyuhiya, “Rananahi. Rananimbo se muṅguambo hoeindihoran Nindou Hondü ai God Nginiṁdeimbindi warihondü warani nimandümbui asu sünambeahindi mburingai dibonde kudümbui,” mehu. ⁶³ Godiṁbo sihai-randeimbi adükarü bogori ranai ahandi fihindi hoeari hireandühi hoafiyupurühi yahuya, “ṅgiri nindou ṅgorü ai moaruwai ramareandi ranahambo hoafindu. ⁶⁴ Se himbori-yomondani ai Godiṁbo tirifoefe hoafimayu. Se hohoanimoyomondani sihiri ahambo nini-nünüṅgu-mandihura?” mehuamboemo. Asu muṅguambo ai hoafiyomondühi yahomya, “Ai moaruwai ramareandi ranimbohünda yifimbiyu-wamboane,” mehomo. ⁶⁵ Bidifiri ai ṅguri tifiyafundo asu hoearinambo himboari gabudifoaru mburumbo harimemondo. Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Hoafiyafi düdi sihambo harimayu ra,” mehomo. Raniyo asu prisman ai sowaründümo houmbo harimemondo.

*Pita ai Sisasiṁbo ro moai fifirihin mehu
(Matyu 26:69-75; Ruk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)*

⁶⁶ Pita ai hoafi yibobofe wori giniri mbusümondühi nimaruwane Godiṁbo sihai-randeimbi adükarü bogorindi ratüpurüyo randeimbi yihoarifi ai tüküme Feyo. ⁶⁷ Ai hoeirerane Pita ai haihü mamaruwa himboari pareri niṅgombo hoafiyohü yahoya, “Seamboani Sisasi Nasaretiṁhündi dibombo manimbafane,” mehoamboyo. ⁶⁸ Asu Pita ai wani yahu hoafiyuhi yahuya, “Se hoafayafi ranana ro moai fifirihendi,” yahu haya wori yipurikimi mahu. ⁶⁹ Asu ratüpurüyo randeimbi ranai asukai hoeireri haya nindou akimi manṅgomo ranahamumbo hoafiyopurühi yahoya, “Nindou ndanai amboani ai diborihindani,” meho. ⁷⁰ Nga asukaiyu Pita ai didimoyuhü wani mehu. Akidou hihiniṅgire mbura nindou manṅgomo ranai Pitambo hoafiyomondühi yahomoya, “Anihondü, seamboani Garirihünd-anafi, nga se ai diborihind-anafi,”

mehomo. ⁷¹ Asu asūkai ai dabarífihi yahuya, “Se nindou wataporímboaríhorí ranana ro moai fífiríhíni,” mehu. ⁷² Ai raní hoafí ra hoafíyu hayamboyuane, nímehúnou kakaro ai asūkai hoafímayu. Raníyo Sisas ai Pitambo hoafíyundowohüya, “Kakaro ai yimbumbo hoafíkoate-ayuanbe anímbo ngímímbo wamboya moai fífiríhíni mbísamboyafí,” mehu ra hohoanímoyuhí asu Pita ai afíndí aranímayu.

15

Pairatímbo sowana Sisasímbo sowaründümo mahífomo
(Matyu 27:1-2, 11-14; Ruk 23:1-5; Son 18:28-38)

¹ Siambe hondü Godímbo síhou-rundeimbí bogorí, hífandírundeimbí nindou, ahínümbí hohoanímó fífirundeimbí munnguambo kansír ai hoafí mamamberu masíhoundí. Raníyo asu süngunambo Sisasímbo warí hüputüpuründümo mburumbo Pairat sowanambo sowaründümo mahomo. ² Asu Pairat ai Sisasímbo düdurirühí yahuya, “Se Suda-yei adükari bogoriyafí?” Asu Sisas ai símborí hoafíyuhíya, “Se síhafíhoarí hoafayafísi,” mehu. ³⁻⁴ Godímbo síhou-rundeimbí ai afíndí papí hoafímarura asu Pairat ai asūkai düdurirühí yahuya, “Síhambo afíndí papí hoafaruníni. Asu se nímboe akídou amboaní símborí hoafíkoateayafa?” mehu. ⁵ Asūkai Sisas ai akídou amboaní hoafíkoatemayua Pairat ai mahepünífiyu.

Pairat ai Sisasímboya yífiñbiyu wamboane mehu
(Matyu 25:15-26; Ruk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

⁶ Mungu hímbaní Pasofa sesesí sí tüküfeyoambe Pairat ai karabusambeahíndí nindou mamí aboedambo híniñgírírí-marandí. Nímórehí nindowenihí ranai aheihóarí ndürí dükarihoranane híniñgírérü marandí. ⁷ Ranísímboaní nindou mamí ahandí ndürí Barabas ai nindou bídífirí sepurímündü haya gafman babídímbo yifiaríyomo nindou hífokoamarunda karabusímarüpurí. ⁸ Nindou afíndí ranai gugureandühíyo Pairatímbo horombo aheimbo yaremarandí rasüngufembo düdumehíndí. ⁹ Asu Pairat ai düdurerühí yahuya, “Se hohoanímoyeyaní síheimbo sowana Suda-yei adükari bogorí ra aboedambo koandíhehinímboyo?” mehu. ¹⁰ Sapó Pairat ai ndore fífiréandí Godímbo sesí síhou-rundeimbí ai Sisasímbo ngüsüfoambe moaruwaiyomondühíyo ahambo sowana koamaríhawurí. ¹¹ Nga Godímbo síhou-rundeimbí ai nindou afíndí ranaheimbo hohoanímó botímarundürí Sisasímbo ana yowaní aboedambofipoaní, nga Barabasímbo anímbo, yahomo houmbo. ¹² Asūkai Pairat ai düdureandürühí yahuya, “Se hohoanímoyeyaní, ro níni-nününgu mandíhíni se Suda-yei adükari bogorí sei aríhündí ranahambo-a?” mehuamboyei. ¹³ Asu ai asūkai hoafí karíhehindühí seiya, “Nímí keimbí karíhendeimbífihi tíkoemündü pefimboani,” masei. ¹⁴ Asu Pairat ai düdureandürühí yahuya, “Nga asu níne-moaruwai ramareanda?” mehuamboyei. Asu ai puküna hoafí karíhehindühí seiya, “Nímí keimbí karíhendeimbífihi tíkoemündü pefimboani,” maseiamboyei. ¹⁵ Raníyo nindou afíndí ranai híhífíhífímbeyeia yahu haya aheimbo sowana Barabasímbo koamaríheirü. Asu amímbo hoafímayua Sisasímbo ndüfurí ndüfurírurí mburumbo ními keimbí karíhendeimbífihi tíkoemündí pefimbohünda amí-yomondí waríhümarírí.

Ami ai Sisasímbo tírífoefe hoafímarurí
(Matyu 27:27-31; Son 19:2-3)

¹⁶ Ami ai Sisasímbo sowaründümo homo Rom gafmaní-yomondí adükari worí, Pretoriam seimaríhündí, ranambe híniñgírüwurí houmbo ami bídífirámbo hoafímémonda gugurímefundí. ¹⁷ Raníyomo hoearí yimíndíbadí-hounduwohüyo hamburí hoearí güdúndo mburumbo tíhoarí tíhoarümbí wofínambo at nahurai nafíru mbíroambe kíki-mafoarundo. ¹⁸ Raníyo ai Sisasímbo hoafíyomondühíya, “Suda-yafe adükari bogorí, karíhasí,” mehomo. ¹⁹ Raníyo ahambo nímiharínambo

mbirowohü hariyomondo, nguri tifiyafundo, adükarimbo hohoanimombo rawefundi nou tikarhou yimindihona nimarimo raraomarundi. ²⁰ Ai ahambo tirifoefi hoafimbo muŋgua-moatükuni ra raru mburu asu hamburi hoeari gudimarundo ra yimindi-ründümondühi asukai ahandi hondü ra güdymarundo. Muŋgu-moatükuni raraoru mburu nimi keimbi karhendeimbi-fihitikoemündi pefimbo sowaründümo mahomo.

Sisasimbo nimi keimbi karhendeimbfihitikoründümo pamarüwuri
(Matyu 27:32-44; Ruk 23:26-43; Son 19:17-27)

²¹ Sisasimbo sowaründümo houmbo heihüyei Sairinihündi nindou mamit, ahandi ndüri Saimon, Areksander Rufus-yafandi afindi ai adükarit ngoafinambo masüfuwa hoeimarihori. Ranio ami ai sowaründümo houmbo hoafimemondoa Sisasindi nimi keimbi karhendeimbi ra masemündu. ²² Ranio Sisasimbo sowaründümo homo Gorgota sei arihündi ranihu tükümehindi. Gorgota ranahandi nimindi ra mbirihapiri-ane. ²³ Ranühiyo ami ai Sisasimbo wain hoeambe hühütimbü marasen fanduyamundu mburu masabudo, nga ai moai sümündu. ²⁴ Ranio ami ai ahambo nimi keimbi karhendeimbi-fihitiparüwuri mburumbo ahandimayo hoeari-napo ra yimbuemindimbo yahomo hou satu piraimemo. ²⁵ Sapo Sisasimbo nimi keimbi karhendeimbi-fihitipamarüwuri ra siambeahi hüfihamindi kehuri süfuambeyo. ²⁶ Ahambo papi hoafit sürü paru mburu ranai yare hoafiyowohü yahoya, “SUDA-YAFE ADÜKARI BOGORI,” meho. ²⁷⁻²⁸ Asu Sisasindi fikimi nindou yimbu yifariyafani hühühüniyafani rinandeimbi ahafanimbo amboani tikorüpindümo pamarupiri. Ngorü Sisasasindi kadüdanitiparüwuri asu ngorü warihondanitiparüwuri. ²⁹ Ranioyei nindou afindi ranai ngasündihorit heiheirühündühi mbiro hirihirihündühi ahambo tirifoefe hoafit hoafiyehitit “Sapo se safiya ‘Godindi wori birifoefe hefe ngimi sihit yangiri worimbondihit hiniŋgindihemboyahit,’ masafit. ³⁰ Hapondanit se sihafit fimbo farihoeft. Se nimi keimbi karhendeimbi fihindi foarefoa hawambo kosafit,” masei. ³¹ Asukai mamit yahurai Godimbo sihou-rundeimbiyomo asu ahinümbit hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo ai-amboanititirifoefe hoafimarurit. Ai ahamundihorari raru hoafiyomondühi yahomoya, “Ai nindou amurambo aboedamboreandürit-marandit, nga asu moait ahandit fimbo aboedamboreandit. ³² Krais Israeriyeyi adükarit bogorit ranai nimi keimbi karhendeimbi ra hiniŋgire haya mbikusifuendit. Rananimbo sihirit hoeindihurühit ahambo anihondümbo-ndihurimboane,” mehomo. Nindou yimbu Sisasindi fikimi pamarupirit ai-amboanitit mamit yahurai Sisasimbo tirimafoarinerit.

Sisas ai yifimayu
(Matyu 27:45-56; Ruk 23:44-49; Son 19:28-30)

³³ Hüfinimbo ranit hifihü nitmbit ranai peyo haya ho hombo hüfihamindi wuwuriyuambe tükümefeyo. ³⁴ Hüfihamindi wuwuriyuambe Sisas ai puküna heiyuhü yahuya, “Eri, eri, rema sabaktani?” mehu. Hoafit ranahandi nimindi ra ndahuraiane: Wandit God, wandit God, nimboe se wambo hiniŋgimarowandirit. ³⁵ Nindou bidifirit akimit manimboei ranait himboryeyi hehit hoafiyehitit seiya, “Himboryeyi, ai Erasamboanitit mŋgayu,” masei. ³⁶ Aheit mbusümonindit nindou mamit ai pipiyu hu poposit moatükunit nahurai semündü mbura wain hoe ranambe foare mbura nimiharifihititpare hitmondamündit haya masagado. Nga asu bodimondit ai hoafiyehitit seiya, “Awi hoeindihu mbundihumbo, Eraisait ahambo farihelimbo tükümandifiyu, wanitmandiyo?” masei. ³⁷ Asu Sisasait asukai puküna heiyu mbura yifimayu. ³⁸ Refihiyu asu Godindit worambe hoearit kumarundit ranait nimoamo ngahit peyo haya bure hanimbo gebü hifinititüreandühit yimbumbore bumareandit. ³⁹ Asu amit-yomondit bogorit Sisasindit fikimit manüŋgu ranait ai yifimayu ra hoeireanda

mayoa hoafiyuhî yahuya, “Anihondane, nindou nda Godîndî nîmor-ani,” mehu. ⁴⁰ Nîmorehî bîdîfirî ai akîdou angunî safî nîboadei hîmboapomayei. Ahei mbusûmo ra Maria Makdarahündîyo, Maria, Sems Sosep-yafandî hondîyo asu Saromeyo. ⁴¹ Sapo Sisas ai Garirihî nûnguambe nîmorehî ranîyei Sisasîmbo süngurîhorühî farîhehorî marîhündî. Asu amurî bîdîfirî nîmorehî Sisas babîdîmbo Serusaremînambo mahei ai-amboanî ranühî manîmboei.

*Sisasîndî yîfî nîmoko honguambe masîhehorî
(Matyu 27:57-61; Ruk 23:50-56; Son 19:38-42)*

⁴²⁻⁴³ Sosep Arimateahündî ai kansîrîyu haya munguambo nindou ai aiana aboedani sei hehi ahînrîhorî hündeimbiyu. Ai-amboanî God ngîndî hîfandarandî ranahambo hîmboyu-marandî. Sümbo moanî ngoafîmbo nîmarîmboane yaho yimungurîfeambe Sosep ai yîhîmbokoate hu Pairatîndî hîmboahü nûngumbo Sisasîndî finîmoko semündümbo düdumefiyu. ⁴⁴ Pairat ai Sisas yîfîmayu hoafî ra hîmborîyu haya hepünîmefiyu. Ranîyo ami-yomondî bogorîmbo mborai mehuambo mahua Sisas ai yîfîmbaiyu wanîyo yahu haya düdumarirî. ⁴⁵ Ami-yomondî bogorî ranai hoafîmayua hîmborîyu haya Pairat ai Sosepîmboya yîfî nîmoko ra ndoarîndîfî, mehundo. ⁴⁶ Sosep ai hu kifohî hoeari mamî pemîyu mbura Sisasîndî yîfinîmoko foarîmündî hoearambe parirî ngamondîfoarirî mbura serîmündî hu honguambe masîheirî. Hongu ra nîmoei nîmarîweimbîndambo nindou hütî wowondîmarundîyo. Ranîyo Sosep ai nîmoei adükarî ngorü gügüra hu hongu nafîtambe ra güre pare hîningîmareandî. ⁴⁷ Ranîyo Maria Makdarahündîyo asu Maria Sosepîndî hondîyo ai Sisasîmbo masîhawurî ra nîmbafe hîmboapomayafe.

16

*Sisas ai yîfîhündî botîmefiyu
(Matyu 28:1-8; Ruk 24:1-12; Son 20:1-10)*

¹ Moanî ngoafîmbo nîmarîmbo si ranai munguyowane, Maria Makdarahündîyo, Maria Semsîndî hondîyo asu Sarome ai Sisasîndî yîfinîmoko popoaimbo sei hehi bîdîfirî aboedî fîsîngarümbü moatükunî pemîmayei. ²⁻³ Ranîyo Sande siambhendü nafîmbo hüsîhü ai aheihoarî simborî hoafîyeihî seiya, “Dîdai sîhefîmbo fandîhemunî hayambo hongu nafîtambehündî nîmoei ra ndemündü yîhîrîmandea?” masei. ⁴ Nîmoei ranai afîndî hamîndîyo, nga ai hei hîmboyeiane nîmoei ra yîhîrîmarundî. ⁵ Ai hongu ranambe kefoehî hei hîmboyeiane, nindou hoarîfî mamî hoandarî hoeari kifohî güde haya warîhondü wananî mamaruwa hepünîmehindî. ⁶ Nindou ranai hoafîyundürühî yahuya, “Se yowanî hepünîfepoanî. Ro fîfirîheambo-anahî, seana Sisas Nasaretîhündî nîmî keimbi karîhendeimb-fihî pamarîhorî ranahamboane kokoarîhorî. Aiana asükai yangîrî botîmefiyu! Aiana moai ndanühî yanguru. Ahambo masîhehorî fondî ra hoeirîhi. ⁷ Nga se ngei ahambo süngururü-rundeimbî asu Pitambo amboanî hoafîndei. Sisas aiana sîhamumbo Garirinambo horombofî haya mahu. Horombo hoafîmayu süngu Garirihü anîmbo hoeîndîwurîmboemo,” mehu. ⁸ Nîmorehî ranai honguambeahîndî tüküyahi hehi mafefoehîndî. Ngusüfoambe hepünahî hîhamîndarîyei hehi yîhîmboyeihîwambo moai nindou mamîmbo amboanî mamî hoafî amboanî hoafîyei.

*Maria Makdarahündî ai Sisasîmbo hoeimarerî
(Matyu 28:9-10; Son 20:11-18)*

⁹ Sisas ai Sande siambeahîhondü botîfi-hayamboyu Maria horombo Sisas ai moaruwai nendî ⁷ hefoareandeimbî ahambo-so boatei tükümeffiyu. ¹⁰⁻¹¹ Nindou horombo Sisas babîdîmbo hoahoangomo marundî ranai afîndî hohoanîmoyomondühî aranîyomondühî nîmarîmondane, Maria ai ho hoafîyopurühî

yahoya, “Sisas ai yangiri manunguwa ro hoeimarhini,” meho. Ai hoafi ra himboriyomosi, nga moai anihondumbo-rundi.

*Sungurineri rinandeimbi yimbu ai Sisasimbo nafini hoeimarineri
(Ruk 24:13-35)*

¹² Asukai sungunambo ahambo sungurineri-rinandeimbi ai nafisungu hafandane, Sisas ai ngorupoanimo fiyu haya hu ahafanimo-so tukumefiyu. ¹³ Asu ai hafani sungururu-rundeimbi bodimondambo rani hoafi ra wataporimbomarandi. Nga ai moai ahafandi hoafi ra anihondumbo-rundi.

*Sisas ai ahambo sungururu-rundeimbo-so tukumefiyu
(Matyu 28:16-20; Ruk 24:36-49; Son 20:19-23; Ratupuri 1:6-8)*

¹⁴ Bidifiranambo hondu ahambo sungururu-rundeimbi 11 ahamumbo-so sesi sowasumonduhi nimarimondani tukumefiyu. Raniyo ahambo sungururu-rundeimbi ai ngusufoambe tapihamiyomonduhi nimorehi nindowenihai ai yangiri botimefiyua hoeirihori hehi hoafimayei ra anihondumbofekoate-memonda nginindi hoafimayupuri. ¹⁵ Asu Sisas ai hoafiyupurui yahuya, “Se munguambo hifi ra hoahoangomonduhi munguambo nindumbo aboedi hoafi ra wataporimbondundi. ¹⁶ Nindou dudi ai anihondumbore haya hundurayu ana, God ai ahambo aboedambo-ndirumbui. Nga nindou dudi ai anihondumbofe-koateayu ana, ai Godindi nindou-yafe hoafi himboriyohu yibobofe ranambe awarindihombui. ¹⁷ Anihondumborihindeimbi ranahei warisungu God ai hepunifeimbi moatukuni randeambui. Ai wandi ndurinambo moaruwai nendi heboadihi asu ranipoanimo hoafinambo hoafindei raraondihumboyei. ¹⁸ Ai amoasiri warinambo kikihindihumundi asu nindou ai simindei hehi yifiyei rihindeimbi moatukuni asimindei amboani ranai ngiri moaruwaimbondeanduri. Asu ai angunumbi nindou-yeiwami wari nandihinda ai asukai aboedindeimboyei,” mehupuri. ¹⁹ Adukari Sisas ai ahambo sungururu-rundeimbo wataporimborapuri mbura God ai sunambe serumundi hafu hininngirira ahandi warihondü warani mbamaru. ²⁰ Asu ahambo sungururu-rundeimbi ai munguambo hifi hoahoangomonduhi wataporimbomarundi. Asu Adukari ai ai-babidimbo nungumbo ahamundi hoafi ra nginemindimbo-hunda hepunifeimbi moatukuni yare-marandi.

¹⁸ Sekaraia ai sünambeahindî nendi-mayumbo sîmborî hoafiyundühî yahuya, “Asu ro nüngundîhe fîfirîmandîhe ranî-moatükunî ra anîhondayo amboanî? Roana ndeara boagirîyamboanahî asu wandî nîmorehî amboanî boagirîyomboane,” mehundowamboyu. ¹⁹ Sünambeahindî nendi ai sîmborî hoafiyundühî yahuya, “Ro Gebrier-anahî nda. Roana Godîndî ngusûmboaranî-anahî nîmboa arîhandî. Aiyu wambo koamarîhendîra sîhambo aboedî hoafî hoafîmbo makosahî. ²⁰ Se moai wandî hoafî ra anîhondûmbo-rowandî ranîmbo-hûnda yafadûhamî tapî nîmbafî ngafîmbo ranî-moatükunî ra tükündîfemboe. Nîni-sîmboanîyo God ai dîbonîmayu ranî-moatükunî ra anîhondûmbo tükündîfemboe,” mehundo.

²¹ Ranî-moatükunî ranai refeyoambe nindou bidîfirî ai Sekaraiambo weindanî nîmboeimbo hîmboyahündowohü hohoanîmoyeihîya, “Ai nîmboe Godîndî worambe gedühî anüngu?” masei. ²² Ai weindanî tüküfi huhü aheimbo moai hoafî karearü, nga wanî. Ranîyei asu ai rarîhi hohoanîmoyeihîya awi Sekaraia ai nîne awambo moatükunî ahandî hîmboahûmbo Godîndî worî ranambe hoeire hayamboyu rawefiyu masei. Ai aheimbo nîni hoafî akîdou hoafîyokoate-yundürühîyu asu ai moanî ahandî warînambo yangîrî sîsamîra wakîmareandî.

²³ Godîndî worambe Sekaraia ai sapo nîne-moatükunî refe ratûpurîmbo-mayu ratûpurî ra moendîre hayamboyu asu ai ngoafîna mahu. ²⁴ Ranî-moatükunî ranai refe hayamboyo-ane ranambe ahandî nîmorehî Erisabet ranai warandühumbîyo haya asu ai moai hondahûfeimbî amoamo ranambe worî hîni-ngîre ho, nga wanî. ²⁵ Ai yare hoafiyowohü yahoya, “Haponda ndeara bidîfiranî hondü Adûkarî ai wambo hîpoamboreandîrîhü ai wandî amoanîngî nindou hîmboahü menjoro ra raganamboareandî,” meho.

Sünambeahindî nendi ranai Mariamboya Sisas ndowarîndîmboyaifî mehundo

²⁶ Erisabet ai 6 amoamombo nîngoambe God ai sünambeahindî nendi ahandî ndürî Gebrier ranahambo Gariri hîfambe ngoafî ahandî ndürî Nasaret ranînambo koamarîherü. ²⁷ Ai mahu ra nîmorehî sapo nindowenihî ahandî ndürî Sosepîmbo momo kümarihindî ranahambo hoafî semündü hayamboyu. Sosep ranai ana adûkarî bogorî Defitîndî amoao-yomondî sîrambeahîndîyu. Nga asu nîmorehî-mayo ranahandî ndürî ana Mariayo. ²⁸ Sünambeahindî nendi-mayu ranai nîmorehî ranahambo-so tüküfi hoafiyundühî yahuya, “Karîhasî. Adûkarî ai se-dîbo nüngumbo sîhambo aboedî-aboedîmareanîni,” mehundo.

²⁹ Ranîyo asu Maria ai sünambeahindî nendandî-mayo hoafî ra hîmborîyo haya asu ai afîndî hohoanîmoyowohü nîne-moatükunî hoafî yahurai ra yahohaya hoafîmayo. ³⁰ Sünambeahindî nendi-mayu ranai ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Maria, se ranîmbo yîhîmbondamboyaifî, nga God ai sîhambo ngusûfoambe aboedî fufurîfoareanînimboani. ³¹ Nga rananîmbo se warandühumbündafî hawa nindowenihî nîmorî ndowarîndîfî mbunda asu se ahandî ndürî Sisas kaboadîworî. ³² Aiana adûkarî hondüduanî ahambo moanî Nîmoamo Hamîndî Hondündî nîmoranî mbîseimboyei. Rananîmbo asu Adûkarî God ranai ahambo bogorîmbondîrîmbui sapo ahandî amoao Defitîramefiyu süngu. ³³ Rananîmbo ai koadürümbo-koadürümbo Sekopîndî ahurî mamîyei bogorîmbondîfî nünguhü, ahandî ngîniîndî hîfandarandî ranai ngîrî moendîndo,” mehundo.

³⁴ Maria ai sünambeahindî nendi-mayu ranahambo hoafiyondowohü yahoya, “I, ranî-moatükunî ra nüngunde yahurai tükümandîfea? Asu roana nindowenihîkoate-anahîsî!” mehondowamboyu. ³⁵ Asu sîmborî ai ahambo hoafiyundühî yahuya, “Yifiafî Aboedî ranai sîhafî fiambe tükündîfenîniîhü anîmbo asu Godîndî ngîniîndî ranai sîhambo gabudîboadeanînimboe. Ranîmbo-hündambo anîmbo asu sürühoeimbî nîmorî ranahambo Godîndî Nîmor-ani mbîseimboyei. ³⁶ Awi se hîmborîyafî, sîhafî mbu Erisabet amboanî ngîrî nîmorî wakîdamîndo masei boagirîmayoa,

nga haponda warandühumbüyo haya 6 amoamo homboane. ³⁷ Ngiri God ai nini-moatükunî refekoate-ndu,” mehu. ³⁸ Asu Maria ai simborî hoafiyowohü yahoya, “Ro Adükariñdî ratüpurîya-rîhandeimb-anahî, nga se hoafîmayafî süngu ai moanî rambîreandamboane,” mehondowamboyu asu sünambeahîndî nendî ranai ndamefiyu.

Maria ai Erisabetimbo ndüfosimbo maho

³⁹ Rani-simboanî Maria ai botife naporamîndî haya nîmai ngoafi mamî Sudia hîfî wafuambe anaŋgo ranînambo mahafo. ⁴⁰ Raniyo asu ai Sekaraiandî worambe ho haya farife hafo Erisabetimbo hîhîfîmarandî. ⁴¹⁻⁴² Erisabet ai Maria hîhîfîmarandî ra hîmborîyo-ambe asu mare ranambe nîmorî ai ahandî furambe saŋgurîmbo botîfi piyu marandî. Raniyo asu Erisabetîndî fiambe Yifiafî Aboedî ranai tüküfeyowohüyo, ai puküna hoafi karîhoehü hoafiyowohü yahoya, “God ai sîhambo aboedî-aboedîmareanîni munŋuambo nîmorehîmbo refendürîkoate-mayunou. God ai nîmorî ranahambo amboanî aboedî-aboedîrirîmboani! ⁴³ Awi adükari moatükunî wambo tükümfeyondîrî. Nga wandî Adükariñdî hondî ai wambo hoeifendîrîmbo tükümfeyo. ⁴⁴ Awi se hîmborîyafî, asu ro sîhafî-mayo hîhîfî hoafi ra kefoendühî hîmborîhamîndîhühîyahî asu nîmorî wandî furambe asaŋguru ranai hîhîfî-hîhîfîyuhü hohorîpi-hohorîpîmayu. ⁴⁵ Adükariñdî hoafi ra se anîhondümbondowandühî ana, asu se hîhîfî-hîhîfîndafî sapo ranî-moatükunî ranai anîhondü sîhambo tükündîfenînimboe,” mehondo.

Maria ai Godimbo herüna kakisaomarîrî

⁴⁶ Maria ai yahoya,
 “Ro wandî ŋgusüfoambe ra Adükariñmbo adükari-ani sa hohoanîmoayahî.
⁴⁷ Asu wandî hohoanîmoambe ranai Godimboya
 wandî Aboedambo-reandîrî-randeimbani yaho hîhîfî-hîhîfayo.
⁴⁸⁻⁴⁹ Ro ahandî ratüpurîya-rîhandeimbîya hehea moanîndî nîmorehîyahî,
 nga asu ai wambo hohoanîmoyuhü ndondomareandîrî.
 Hapondanambe peyo haya süŋgunambo gogu aho ranambe amboanî
 nindou ai wambo hîhîfî-hîhîfîmb-anafî mbîseimboyei,
 nîmboe sapo Adükari Hamîndî God ai wambo adükari moatükunî ramareandî
 ranîmbo-hünda.
 Ahandî ndürî ra moanî sürühoeimbane.
⁵⁰ Nga asu ahandî hîpoambofe hohoanîmo ranana nindou dîdîyei ahambo
 ahînarîhorî
 ranaheimbo-so boagîrî tühünîmbo rande yagodîmboe.
⁵¹ Ai ahandî warî ŋgîñdî ranambo adükari ratüpurî ratüpurîmayu.
 Ai nindou afîndî-afîndîyeimbî ranaheimbo ahei hohoanîmo nîne moaruwai
 amarondürî
 ranî kameihî bukürümafoareandürî.
⁵² Ai bogorî nindou-memo ahamundî nîmarîfondî wamîñdî hîfîñî hemoafoarea-
 purî.
 Raniyo asu nindou ndürîkoate-memo ranahamumbo nîmoamo sepurîmündü
 botîmareapurî.
⁵³ God ai nindou wembomboyeyimbî ranaheimbo aboedî moatükunî yimbureandürî
 asu nindou napombü-mayei ranaheimbo nîñî akîdou-amboanî warambe-
 fendürîkoate koamarîhendürî.
⁵⁴ Ai ahandî ratüpurîyei-rîhüñdeimbî Israer ranaheimbo mafarîhendürî ra
 sapo horombo hoafîyu masîhendî ranî süŋgumboyu hîpoambomareandürî.
⁵⁵ Ai Abraham asu ahandî ahurî mamî ranaheimbo hoafîyondürîmbo

koadürümbo-koadürümbo ra hohoan+moyu masihendi ran+ süngumboyu ramareandi,”
meho.

⁵⁶ Maria ai ngim+ amoamo Erisabeti-dibo ni+ngo h+imboyo asu ai ngoaf+ina asükaiyo hihirife maho.

Erisabet Son+imbo maser+mindo

⁵⁷ Erisabet ai ahandi nimori sem+ndimbo si tüküme Feyondowamboyo asu ran+simboani ai nindowenihi nimori maser+mindo. ⁵⁸ Nindou bidifiri ai-babidimbo wori yimburihindeimbi ran+yei asu ahandi wahori mam+yomo munguambo Adükar+ ai n+ne aboedi ran+poan+imbo moatükun+ ahambo ramareandi ra h+imbor+yeihehi ai Erisabet+imbo ngusüfoambe h+hifi-h+hifimehundo.

⁵⁹ Nimori ranai mam+ wikiyu hayamboyuwane, asu ai ahandi fihoeari kefetir+hefe mburimbo afindandi nduri süngu Sekaraiambofi kafoefimboani sei hehi mahei.

⁶⁰ Nga asu ahandi hond+ ai hoaf+yowohü yahoya, “Yowan+! Ahandi nduri ana Son an+mbombiyu-wamboane,” mehonduri. ⁶¹ Ran+yei asu ai ahambo hoaf+yeih+ seiya, “Asu seana sihafi s+rambe moai yahurai nduri ana yangoro,” masahundo.

⁶² Ran+yei asu ai ahandi afindambo war+nambo yangiri hoaf+yeih+ nduri n+n+ nimori ranahambo kamaboadihor+ masahundo. ⁶³ Sekaraia ai sürü pap+imbo moatükun+fih+ nduri pareandühi yahuya, “Ahandi nduri ana Son-ani,” mehuamboyei. Asu moani nimboe yahurai munguambo ai hepün+mehindi.

⁶⁴ Refeyowohüyo asu moani ranambe ham+ndi Sekaraia ai asükaiyu hoafi ra watapor+imbo-randühiya God+imbo aboed-ani yahu hoaf+mayu. ⁶⁵ Ran+yo asu nindou ngoafi akim+ amarei ranai y+h+imbo sis+reandürüh+yo, asu ran+moatükun+ ramefeyo ran+ hoafi ranai Sudia hifi wafuambe ngoafi anango ran+amboani ho-ho marandi.

⁶⁶ Munguambo nindou ai ran+ hoafi ranahambo h+imbor+yei hehi hohoan+imo kik+r+hündüh+ düduyahindüh+ seiya, “Nimori ra nini moatükun+ nahurai nimori tükümandifia?” masei. Ai rarihi fifir+hindi Adükar+ndi ng+n+ndi ranai ai-dibo an+ngo ho.

Sekaraia ai God+ndi hoafi hoaf+mayu

⁶⁷ Son+ndi af+ndi Sekaraiandi fiambe Yifiafi Aboedi ranai far+fehüyo asu ai God+ndi hoafi ra yare hoaf+yuh+ yahuya,

⁶⁸ “Awi sihiri Israeri-yafe God Adükar+ ranahambo aboed-ani mbisefomboane.

Ai ahandi n+moreh+ nindowenihi ranaheimbo far+hefendürüh+ aheimbo aboedambofe-nduri+mböhünda makusu-ani.

⁶⁹ Ahandi ratüpur+iyu-randeimbi amoao Defit+ndi s+rambeah+ndiyu ai sapo nindou ng+n+ndi sihefimbo aboedambofe-mun+imbo-mayu ranahambo dibon+mayundo.

⁷⁰ Ai ahandi sürühoeimbi hoafi hoaf+yomo-rundeimbi-yomondi süngu horombo hoaf+iyu masihendi hoafi ra süngumareandi.

⁷¹ Ran+ hoafi ra yahurai yare hoaf+yuh+ yahuya ai nindou sihefimbo hürütümb-anei.

Asu y+boarukoar+himun-anei ranahei ng+n+ndi warambeah+ndi aboeda hünd+hemunümbui yahu hoaf+iyu masihendi.

⁷² Ai sihefi amoao mam+imbo h+poambondeandürümbui.

Asu ahandi hoafi hoaf+iyu firamündü masihendi ranahambo hohoan+mondümbui.

⁷³ Sihefi amoao Abraham+imbo ai dabar+fih+ hoaf+iyu masihendi.

⁷⁴ Ai sihefi hürütümb+yei warambeah+ndi aboedambo hürühefemunühi, asu ai sihefimbo ahandi ratüpur+ y+h+imbo sis+r+fekoate ratüpur+imbo ra süngur+hi yahombo hoaf+iyu masihendi.

⁷⁵ Asu ranan+imbo sihiri yangiri nimboefambe amboani, sihiri moani sürühehundeimbindefi mbund+hu,

aboedi mbumundi hamindi ahandi himboahü muṅguambo si aho ra nimboefomboane.

⁷⁶⁻⁷⁷ Haponda, wandi nimori, sihambo ana

Nimoamo Hamindi Hondüdi hoafi hoafiyafi-randeimb-anafi mbiseimboyei.

Seana Adükarimbohünda horombondafo ṅgafühi ahamböhünda nafi didiboandondowandühi

ahandi nendi ranaheimbo ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi yahohü moaruwai hohoanimo-ambeahindi aboedambofe-ndürimboani yahomböhünda.

⁷⁸ God ahandi hipoambofe hohoanimonambo

simbori si nahurai koaboadeanda kodimboe.

⁷⁹ Rananimbo nindou yifimbo yihimboyeih nimbini maroani animboei aheimbo si boakiboadeandürimboe.

Asu rananimbo sihefimbo aboedi nimarimbo nafi nafuindamuna ṅgemboeyi,” Sekaraia ra mehu.

⁸⁰ Süṅgunambo Son ai adükariyuhumbo asu Yifiafi Aboedi ranai-amboani ahandi flambe ṅgini tükümeſeyo. Ai hu nini wohi furikoate-reandühi nüṅgu humbo Israer so boatei weindahi tükümeſiyu.

2

Maria Sisasimbo maserimindo (Matyu 1:18-25)

¹ Rani-simboani Romi-yafe adükarini bogori Sisar Ogastas ai muṅguambo nindou ranihündambo ai ndürini semindimbo hoafi ra hoafiyu masihendi. ² Kwirinius ai Siria-yafe bogorimbofi nüṅguambeyo muṅguambo nindou ranaheimbo ndürini semindimbo ra boatei tükümeſeyo. ³ Raniyei asu muṅguambo nindou ranai mamani ahandihoari ahandi ndürini semindimbohünda ahandi ṅgoafi hondü raninambo hei marihündi.

⁴ Raniyu asu Sosep ai-amboani Gariri hifambe Nasaret ṅgoafihündi botifi haya adükarini bogori Defitimbo sahorimindeimbi ṅgoafi Betrethem Sudia hifambe anango raninambo mahu. Sapo ai Defitindi sirambeahindani. ⁵ Raniyo asu Maria rana-hambo Sosepimbo semündumbo momo kümarihindi rani-dibo ndürini semindimbo mahu. Raniyo asu Maria ranai warandühumbiyo. ⁶ Raniyo asu ai Betrethem ṅgoafihü nimbafeambe Maria ai ahandi nimori wakemindimbo si ranai ndeara bidifirani tükümeſeyo. ⁷ Ai ahandi amonḡo nimori ra wakirimindi haya nimori-yafe hoearinambo himonderi mbura burmakauyei sesi hipirambe mafoareri. Sapo nindou aporambo wori ranai nindou fondi muṅgu simonḡorimayeiambo wambo.

Sünambeahindi nendi ai sipsip hifandiru-rundeimbimbo Sisas tükümeſiyu hoafi sowandümo mahomo

⁸ Rani hifihü sipsip hifandiru-rundeimbi ai ahamundi sipsip fufurundümo homo moanambühi hifandirundürühi mamini nimbimemo. ⁹ Adükarindi sünambeahindi nendi ranai ahamumbo-so tüküfihüyu asu Adükarindi himboamupui-randeimbi si ranai ahamumbo boakimafoareapurini. Raniyomo asu ai rani-moatükuni rana-hambo yihimbo sisirimefundi. ¹⁰ Nḡa asu sünambeahindi nendi ranai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ranahambo yihimbondimboemo. Ro ndanimboahi nda sihamumbo aboedi hoafi sahamindimboanahi. Rani-moatükuni hoafi rananimbo adükarini hihifi-hihifi ndemindi muṅguambo nindou ranaheimbo tükündifemboe. ¹¹ Ndani-simboani Defitindi ṅgoafi Betrethem ranihü nindou sapo siheimbo aboedambofe-ndürimbo-mayu ranahambo hondi ai wakimarimindo. Ai nindou God dibonimeindo Kraisi Adükarini ranani. ¹² Nḡa asu rananimbo se ahambo anihondumbo randu yahurai fifirindüwuri. Se hoeindüwuranini nimori ranai hoearinambo himondihimbini burmakauyei sesi hipirambe foerümbui,” mehupuri.”

¹³ Ranıyo asu hoafi niŋgoambe sünambeahındi ami-yomondi nendi ranai tüküyafu sapo sünambeahındi nendi ŋgorü-mayu rani-babıdımbı niŋgomombo Godımbı aboed-ani yahomo hoafıyomondühi yahomoya,

¹⁴ “God ni moamo hamındi hondü anüŋgu ranahambo aboed-ani mbıseiamboane.

Nımorehi nindowenihı hıfi ndanıhü anımbıoei ranaheimbo ŋgusüfo afurıfımbı hohoanımo segodürımbıoeane.

God ai aheimbo ŋgusüfo pareandürühi siyaofındürühani,” mehomı.

Sipsip hıfandıru-rundeimbı nındou ranai homo Sisasımbı hoeımarüwuri

¹⁵ Sünambeahındi nendi ranai ahamumbo sowahındi botıyafu sünambe hafomon-dane, sipsip hıfandıru-rundeimbı nındou-memo ranai ahamundıhoarı bogo hoafi fıründümondühi yahomoya, “Awi sıhırı Betrethem ŋgoafınambo ŋgefi sapo rani-moatükunı tüküme Feyo ra hoeındıhu Adükarı ai hoafımemunı süŋgu,” mehomı.

¹⁶ Ranıyomo asu ai ni mai ranınambo homo Maria Sosepımbı-so tüküyafu mburu ni morı burmakauyei sesı hıpirambe mafoeru ra hoeımarüwuri. ¹⁷ Sipsip hıfandıru-rundeimbı nındou-memo ranai ahafembo hoeırupırı mburu asu ai ni ne-hoafi ni morı ranahambo sünambeahındi nendi ai hoafımemo hoafi ra hoafımemopırı.

¹⁸ Muŋguambo nındou ai ranı hoafi ra hımborıyei hehi hepünahi afındi hohoanımomayeı. ¹⁹ Nga asu Maria ai ranı hoafi muŋgu ra ŋgusüfoambe hohoanımoyo marandı. ²⁰ Ranıyomo asu sipsip hıfandıru-rundeimbı nındou ranai hıhırıyafu homondühi Godımbı adükar-ani asu ndürımb-ani yahomo houmbo mahomo. Ai sapo ahamumbo sünambeahındi nendi hoafımemopurı ranı süŋgumbo ranı-moatükunı ranahambo hımborıyomo hoeıru houmbo wambo.

Sisasımbı ndürı kamafoarıhorı

²¹ 7 Si ranai hoane ranı wagabe ni morı ranahambo hoearı kefetırıhefihı ndürı Sisasımbı kafoefımbı si ranai tüküme Feyo. Sisasımbı ra horombo hondandı furambe saŋgorıkoate-yuambe ranı-sımbıanı sünambeahındi nendi ai kamafoarır-ane.

Simion Ana ai Sisasımbı Godındı worambe hoeımarınerı

²² Mosesındı ahınımbı hohoanımo meŋgoro ranai hoafımayo süŋgu Maria Sosep ai aboedı tüküfe ni marımbıomefe ranı si ai tüküme Feyopırı. Ranı-yafe asu ai ni morı ra sowarındıfe hena Adükarındı hımbıohü hınıŋgıfımbı Serusarem ŋgoafına mahafe.

²³ Sapı ranı-moatükunı refembo-mayo ra Adükarındı ahınımbı hohoanımoambe yahurai sürü pare yaŋgorowohü yahoya, ‘Muŋguambo nindowenihı ni morı fıri sımborıhündı ranana Godındıfihı yaŋgırı paıarımbıoeane,’ meho. ²⁴ Asu ai hafe yımbu wupufombefeyo asu dıbı weımbefeyo ranamboanı Godımbıohünda hıfokoarıne masıheneandı sapı Adükarındı ahınımbı ra-meho süŋgumbo.

²⁵ Ranı-sımbıanı nındou mamı ahandı ndürı Simion ranai Serusarem ŋgoafı ranıhü manüŋgu. Nındou ranai ana ai aboedı hamındıyu haya Godımbı yaŋgırı hohoanımo parıreımbı nındouyuhü Israer nındou ranai aboedambo-mbeahındı yahu haya hımbıoyumbüyu manüŋgu. Yıfıafı Aboedı ranai ahandı fıambe ni marıweımbıyu.

²⁶ Ranıyo asu Yıfıafı Aboedı ai Simionımbı hoafi weındahıreandowohü yahoya, “Nğırı se ni mai yıfındafı, nga se ni mbafı-nımbafımbı Adükarı ai Nındou koamarıheırı ra hoeındıworı hawambo anımbı ndamboyafı,” meho süŋgu. ²⁷ Yıfıafı Aboedı ai Simionımbı hohoanımo botımareramboyu asu ai Godındı worına mahüfu. Sapı ahınımbı hohoanımo meŋgoro ranı-süŋgumbo ahambo refımbıoyafe hondafındı ai ni morı Sisasımbı ranahambo sowarındıfe Godındı worı ranambe mahüfe. ²⁸ Ranıyo asu Simion ai ni morı ranahambo ahandı warambe wakırümündı Godımbı hıhıfırürühi hoafıyuhı yahundoya,

²⁹ “Adükarı sapı horombo wambo se hoafımayafı ra-süŋgumbo

sihafi ratüpurüya rihandeimbi nindou nda moani rando hinüngindowandira ro ngusüfo afuründihe kündihe hehea yifindamboane.

³⁰ Ro wandi himboarinambo se yihoeombo aboedambofe-munimboayafi ra hoeirheamboanahi.

³¹ Rani-moatükunü ra se sihafü nimorehi nindowenihü ranahei himboahü didiboadorandifi masihoeane.

³² Rani-moatükunü ranana weindahifembo si-ane, nga sihafü hohoanimo süngu rani-moatükunü ranai animbo Suda-yafe ndifo mayei ranaheimbo si dagadürimboe.

Asu nimorehi nindowenihü sihafü Israerihündi-mayei ranaheimbo ndürü adükarümbi nüngo hohoanimo ra tükündifendürimboe,” mehu.

³³ Rani-yafe asu nimoründi hondafündi ranai nüne-moatükunü hoafi Simion ai wataporimbo-marandi ranimbo himboriyafe hena hepünimefineandi. ³⁴⁻³⁵ Raniyu asu Simion ai aheimbo aboedi-aboedireandürühü Maria nimoründi hondimayo ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Nimori ndanana God ai ahandihoari dibonimayuani Israerihündi bidifiri ahambo anihondümbkofekoate-ayei ranai moaruwaimbo-ndahimboyei asu anihondümbo-ariorü ai aboedambondahimboyei. Ai Godündi yifiri nafuindümbui asu nimorehi nindowenihü afündi ranai ahandi hoafi himborikoate-ndehi, asu ahei nüne hohoanimo dibo ahei ngusüfoambe mamarondürü ra weindahindihimboyei. Rananimbo asu sihambo-amboa afündi hohoanimo ranai pisao nahurai sihambo ngusüfo ra nandeamboe,” mehu.

³⁶⁻³⁷ Ranihü nimorehi kai mamü ahandi ndürü Ana Godündi hoafi hoafiyorandehimbiyo manüngo. Ai Fanueründi nimoriyo haya asu Asandi sirambeahindimayo. Nimorehi ranai 7 himbanüyo nindowenihühimefeyo nga asu haponda 84 himbanimbo boagiriyomboane. Ai moai Godündi worü ranahambo hinüngire tifoendi, nga ai moani nimbü nimbüsi aho ra Godimbo hohoanimoyowohü wembopo didibafife marandane. ³⁸ Moani rani-simboani hamündi ranambe nimorehi ranai akimü tüküfe nüngo Godimbo hifihimari. Asu ai nindou didiyei sapo Serusarem ngoafi God ai aboedambo-fembo-mayu ranahambo himbomayei ranaheimbo nimori-mayu ranahambo wataporimbo-randürühü hoafimendürü.

Sosep ai ahandi ambori babidimbo Nasaretinambo hihiriyahi mahei

³⁹ Sosep Maria ai sapo nüne-moatükunü ratüpurü Adükaründi ahinümbi hohoanimo süngumbo refembo ratüpurümayo ra rarüne mburüna, asu ai ahafe ngoafi Nasaret Gariri hifambe anüngo raninambo hihiriyafine mahafe. ⁴⁰ Nimori ranai adükariyuhü ngünimarihoayu. Raniyu asu ai ndore fifire haya God ai ahambo ngusüfoambe aboedimari.

Sisas hoarifi ranai yamundu-rundeimbi nindou babidi Godündi worambe mamaru

⁴¹ Munguambo himbanü ra Sisasündi hondafündi ai Serusaremnambo adükari si ahandi ndürü Pasofa tüküfe arandi rani hoeifembo hafe marinandi. ⁴² Asu Sisas ai 12 himbanimbo nüngu hayamboyuane, sapo rani moatükunü si koadürü refemarandi süngumbo ai hoeifembo mahafe. ⁴³ Adükari si ranai hümaramindo-wamboayafe asu ai ngoafina hihiriyafine hafe, nga Sisas hoarifi-mayu ranai Serusarem ngoafihü nimiru. Nga asu ahandi hondafündi ai nimirimbo-mayu ra moai fifirineandi. ⁴⁴ Ai ndanananiya nindou amuri bidifiri rani-babidimbo mbahumbai safe hena asu ai rani si peyo haya maho ra nafi süngu hafehü ngunindambürü asu mamisiri-mayei ranahei mbusümo kokomarüni hafe. ⁴⁵ Ai ahambo hoeifikoate-yafehü asu ai hihiriyafine hena Serusaremnambo hüfihü kokomarüni hüfe. ⁴⁶ Yimbu si ranai howane, ngimü sinambo hondafündi ai Godündi worambe Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi babidimbo mamaruwa hoeimarineri. Ai ranihü nimirimbo ahamundi hoafi hihimboriyu asu düdufe hoafi düdufipuri randühü mamaru. ⁴⁷ Rani

nindou munquambo didemo ai ahandi hoafi himborimemo ranai ahandi fifirifeyo asu simbori hoafimayu ranahambo hepünümefundi. ⁴⁸ Ahandi hondafindi ai ahambo hoeirinerühi hepünüyafine mburina hondi ai hoafiyondowohü yahoya, “Nimori nda se nimboe yihoehimbo ra-süngumarowanda? Sihafi ape-dibo ro sihambo afindi hohoanimo yehühi kokomarhoanini,” meho. ⁴⁹ Nimori ranai simbori hoafiyuhi yahuya, “Nimboe se wambo kokomarinandira? Ro wandi Apendi worambeahi nimboamboanahi ra se moai fifirineandiyoy?” mehu. ⁵⁰ Nga yimbu ai moai nimorindi hoafi nimindi ra ndorine fifirineandi.

⁵¹ Raniyo asu Sisas ai ahandi hondafindi babidimbo Nasaret ngoafinambo hihiriyahi mahei. Asu ai ahafe hoafi himboriyu marandi. Ahandi hondi Maria ai munqu moatükuni ra ngusüfoambe hohoanimo yo kikihimareandi. ⁵² Sisas ai ahandi fi ra adukariyuhü asu ahandi fifirife hohoanimo ranai adukari tüküfihü God-aiyu asu nindou-aye ai ahambo hoeirihora mayoa aboed-ani masahundo.

3

Son hundürira-randeimbi ai hoafi bokarimarihendi (Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Son 1:19-28)

¹⁻² Sisar Taiberius ai 15 himbani hifandirandambe Pondius Pairat ai Sudia-yafe hifi hifandimarandi. Herot ai Gariri hifi hifandirandane, ahandi akidi Firip ai Ituria hifi asu Trakonitis hifi hifandimarandi. Risanias ai Abirene hifi hifandirandambeyo asu Anas weimbo Kaiafas ai Godimbo sesi shene-rinandeimbi bogori adukarimayafani. Rani simboaniyo Son Sekaraiandi nimori ahambo-so nimi wohi furikoate-reandühi Godindi hoafi ranai tükumefeyo. ³ Raniyo Son ai Sodan hoekimi ra hoahoangu wakireandühi hoafi bokarihendühi yahuya, “God ai shei moaruwai hohoanimo ra gogorihefemböhünda munquambo nindou shei moaruwai hohoanimo ra hinngindihi hehi hundüründe,” mehu. ⁴ Rani-moatükuni ra Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi, ahandi nduri Aisaia, ahandi bukambe hoafimayo sünguyo tükumefeyo. Ai yare hoafiyowohüya,

“Nimi wohi furikoate-reandühi nindou mam ahandi yasimondi ranai mngiyo hoafiyowohü yahoya,

‘Adukarindi nafi wudipoapondihindi,
ahambohünda nafi didiboadondihindi.’

⁵ Munquambo hoafendi peyo-peyo arandi ra hifi hirindei koaboadihindühi botire nngoweimbi ra didiboadombirihindamboane.

Nafi ho pusire ho pusire-randeimbi ra
didiboadorihinda mbumundimbeyo-wamboane,
asu nafi moaruwaiyo ra wudipoapo-mbirihindamboane.

⁶ Ranimbo munquambo nimorehi nindowenihü ranai God shefimbo aboedambofemunimbohünda ratüpurimayu ra hoeimbirihindamboane,” *Aisaia*
40:3-5

meho.

⁷ Nindou afindi ranai Sonimboya hundürümbiramuni sei hehi Sodan himona maheiamboyu ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Se ana amoasiri moaruwai ranahandi nimor-anei. Sheimbo didi ai hoafimayu-amboyei God ai moaruwaimbofendürimboayu ranambeahindi aboedambo-fembo hohoanimo ayeia? ⁸ Shei hohoanimo ra hisi nahurai-ane. Se shei moaruwai hohoanimo hinngimarihindi ra nafuimbohünda hisi aboedi nahurai hohoanimombeyei-amboane. Asu se ngiri sheihoari simbori hoafürindeihüya, ‘Abraham ana yihoe fi amoao-ani ranimboane God ai ngiri yihoe fimbo nginindindamuni,’ mbi sei. Nga Abrahamindi ahuri ra moanane. Haponda ro sheimbo hoafayahandüri, God ai yifirayu ana, ai nimoei

nda Abraham+ndi ahuir+imbonde naf+ndandür+ h+n+ng+ndeandür+mbui. ⁹ N+mi ranai aboedi h+s+ikoate-ayo ana, n+mi afimambe t+me yangor+imboane, h+t+ifoefe haiambe pifembohünda,” mehu.

¹⁰ N+morehi nindowenih+ ranai Son hoaf+imayu ra h+imbori+yei hehi düdur+horühi seiya, “Asu ro nün+ngu-mand+hunda?” masei ¹¹ Asu ran+yo Son ai s+imbori hoaf+yundür+hi yahuya, “Nindou ngorü ai siot yimbundap+ran+ asu ngorü ai moan+nduan+ ahand+mayo fih+nd+ ngorü mb+sagadowamboane. Asu nindou ngorü ai ses+ af+nd+ asihend+ amboan+ moan+ mam+ mare ran+ süngumb+reand-amboane,” mehu. ¹² Takis kaki sowandümo-rundeimb+ nindou b+d+f+r+ amboan+ hundür+mböhünda mahomo. Asu ai düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimb+, asu ro nün+ngu-mand+hunda?” mehomo. ¹³ Asu s+imbori Son ai hoaf+yupurühi yahuya, “Se takis kaki ra gafman hoaf+imemo s+imogodühi yang+r+ ndowandümo, nga se ahei-mayo af+nd+ ham+nd+ sem+nd+poan+,” mehu. ¹⁴ Asükai ami b+d+f+r+ ranai düduyafundowohü yahomoya, “Asu ro nün+ngu-mand+hunda?” mehomondamboyu. Asu s+imbori hoaf+yupurühi yahuya, “Se yowan+ nindou b+d+f+r+rambo moaruwaimbo-ndüwurühi ahei kaki hümbuhüni-yopoan+. Asu se yowan+ ahei-mayo kaki hümbuhüni+mböhünda t+kefehefe papi+hoaf+yopoan+. Sapo s+hamund+ ratüpuri ran+imbo-hünda kaki asowandümo ra ndear-ane,” mehu.

¹⁵ N+morehi nindowenih+ ranai ran+moatükun+ ra hoeir+hi hehi hepünehindühi af+nd+ hohoan+moyeih+ seiya, “Awi Son ranana God+nd+ nindou ranaheimbo sem+nd+ndür+mbö kafaorir+ h+n+ng+marir+ sapo Krai ran+mbai,” masei. ¹⁶ Ran+yo asu Son ai aheimbo mu+nguambo hoaf+yundür+hi yahuya, “Roana s+heimbo hoenambo yang+r+ane hundür+r+handür+, nga nindou ngorü süngun+ asünu ranai ana ahand+ ng+n+nd+ ra wand+ ng+n+nd+ ngasündeamboane. Asu roana aboedi ham+nd+yah+poan+ ahand+ su wof+ h+mondi+maramüdu ra fufur+hefembohünda. Ai an+imbo hai asu Yifiaf+ Aboed+nambo hundür+ndandür+mbui. ¹⁷ Aiana nindou s+ifet semündümbo nahurai an+imbo tükünd+fimbui. Ranan+imbo wit h+p+r+ ra f+f+r+nd+hembui. Asu wit saf+ wit s+hefe worambe d+gendühi h+p+r+ ra hai koadürümbo koadürümbo horoweimb+ ranambe mandeambui,” mehu.

¹⁸ N+morehi nindowenih+ af+nd+ ranaheimbo Son ai ahei ngusüfoambe ngorü süngurearü bot+rearü randühi aboedi hoaf+ ra bokamar+hendür+. Asu b+d+f+r+ amur+ hoaf+ ranamboan+ ran+fih+ türe watapor+imbo-marand+.

Herot ai Son+imbo karabus+marir+

¹⁹ Nga Son ai ahamund+ nindou adükari bogor+ ahand+ ndür+ Herot ranahambo ng+n+nd+ hoaf+mayundo. Ai ramarir+ ra sapo Herot ai ahand+ ak+dand+ n+morehi ahand+ ndür+ Herodias semündü asu b+d+f+r+ amur+ moaruwai hohoan+mo ranamboare yare marandamboyo ramarir+. ²⁰ Ran+yu Herot ai moaruwai hohoan+mo ngorü hohoan+moyuhüyu asu ai Son+imbo karabus+marir+.

Son Sisas+imbo hundürümarür+ (Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Mu+nguambo n+morehi nindowenih+ ai huhundürüyei hehimboyei, asu Sisas ai-amboan+ hundürümayu. Ai refi mbura n+moamo h+imboyuhü d+d+ibaf+yuhü nün+guane, asu sünambe bumareand+. ²² Ran+yo asu Yifiaf+ Aboedi ranai wupufo hoearambefe haya kos+ ahand+wam+ püh+mayo. Ran+yo asu sünambeah+nd+ hoaf+ ranai tüküfih+ yare hoaf+yowohü yahoya, “Seana moan+ wand+ n+imori hondü-anaf+. Ro s+hambo ngusüfoambe siao yaheamboanahi,” yaho hoaf+mayo.

Sisas+nd+ amoao ahamund+ ndür+ (Matyu 1:1-17)

²³ Sisas ai 30 hɪmbanɪmboyuhüyu ahandi ratüpurɪ ra piyu haya ratüpurɪmayu hu. Ranɪyei asu nindou ai awi Sosepɪndi nɪmor-ani sei hoafɪmayei. Ranühɪ peyo haya boagɪrɪ maho ra ndahurai-ane: Sosep ai Erindi nɪmorɪyuane asu Eri ai Matatɪndi nɪmorɪ-mayu. ²⁴ Matat ai Rifaindi nɪmorɪyuane asu Rifai ai Merkindi nɪmorɪ-mayu. Merki ai Sanaindi nɪmorɪyuane asu Sanai ai Sosepɪndi nɪmorɪ-mayu. ²⁵ Sosep ai Matatiasɪndi nɪmorɪyuane asu Matatias ai Amosɪndi nɪmorɪ-mayu. Amos ai Nahumɪndi nɪmorɪyuane asu Nahum ai Esrindi nɪmorɪ-mayu. Esri ai Nagaindi nɪmorɪyuane asu Nagai ai Matɪndi nɪmorɪ-mayu. ²⁶ Mat ai Matatiasɪndi nɪmorɪyuane asu Matatias ai Semenɪndi nɪmorɪ-mayu. Semen ai Sosekɪndi nɪmorɪyuane asu Sosek ai Sodandi nɪmorɪ-mayu. ²⁷⁻²⁸ Soda ai Soananɪndi nɪmorɪyuane asu Soanan ai Resandi nɪmorɪ-mayu. Resa ai Serubaberɪndi nɪmorɪyuane asu Serubaber ai Siartierɪndi nɪmorɪ-mayu. Siartier ai Nerindi nɪmorɪyuane, Neri ai Merkindi nɪmorɪ-mayu asu Merki ai Adindi nɪmorɪyuane asu Adi ai Kosamɪndi nɪmorɪ-mayu. Kosam ai Ermadamɪndi nɪmorɪyuane asu Ermadam ai Erɪndi nɪmorɪ-mayu. ²⁹ Er ai Sosuandi nɪmorɪyuane asu Sosua ai Erieserɪndi nɪmorɪ-mayu. Erieser ai Sorimɪndi nɪmorɪyuane asu Sorim ai Matatɪndi nɪmorɪ-mayu. ³⁰ Matat ai Rifaindi nɪmorɪyuane asu Rifai ai Simionɪndi nɪmorɪ-mayu. Simion ai Sudandi nɪmorɪyuane asu Suda ai Sosepɪndi nɪmorɪ-mayu. Sosep ai Sonamɪndi nɪmorɪyuane asu Sonam ai Eriakimɪndi nɪmorɪ-mayu. ³¹ Eriakim ai Mereandi nɪmorɪyuane asu Merea ai Menandi nɪmorɪ-mayu. Mena ai Matatandi nɪmorɪyuane asu Matata ai Natanɪndi nɪmorɪ-mayu. ³² Natan ai Defitɪndi nɪmorɪyuane asu Defit ai Sesindi nɪmorɪ-mayu. Sesi ai Obetɪndi nɪmorɪyuane asu Obet ai Boasɪndi nɪmorɪ-mayu. Boas ai Sarmonɪndi nɪmorɪyuane asu Sarmon ai Nasonɪndi nɪmorɪ-mayu. ³³ Nason ai Aminadapɪndi nɪmorɪyuane asu Aminadap ai Ramɪndi nɪmorɪ-mayu. Ram ai Hesronɪndi nɪmorɪyuane asu Hesron ai Peresɪndi nɪmorɪ-mayu. Peres ai Sudandi nɪmorɪyuane asu ³⁴ Suda ai Sekopɪndi nɪmorɪyu-mayu. Sekop ai Aisakɪndi nɪmorɪyuane asu Aisak ai Abrahamɪndi nɪmorɪ-mayu. Abraham ai Terandi nɪmorɪyuane Tera ai Nahorɪndi nɪmorɪ-mayu. ³⁵ Nahor ai Serukɪndi nɪmorɪyuane asu Seruk ai Reundi nɪmorɪ-mayu. Reu ai Perekɪndi nɪmorɪyu-ane asu Perek ai Eberɪndi nɪmorɪ-mayu. Eber ai Sarandi nɪmorɪyuane asu Sara ai Kainanɪndi nɪmorɪ-mayu. ³⁶ Kainan ai Arpaksatɪndi nɪmorɪyuane asu Arpaksat ai Siemɪndi nɪmorɪ-mayu. Siem ai Noandi nɪmorɪyuane asu Noa ai Ramekɪndi nɪmorɪ-mayu. ³⁷⁻³⁸ Ramek ai Metuserandi nɪmorɪyuane asu Metusera ai Enokɪndi nɪmorɪ-mayu. Enok ai Saretɪndi nɪmorɪyuane asu Saret ai Mahararerɪndi nɪmorɪ-mayu. Mahararer ai Kenanɪndi nɪmorɪyuane asu Kenan ai Inosɪndi nɪmorɪ-mayu. Inos ai Setɪndi nɪmorɪyuane asu Set ai Adamɪndi nɪmorɪyuane asu Adam ranɪyu Godɪndi nɪmorɪ-mayu.

4

*Satan ai Sisasɪmbo moaruwai hohoanɪmombiyuwa yahuhaya rari hoeimarirɪ
(Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹⁻² Sisas ai Sodan Hoe hɪmonɪndi tüküfi haya Yifiafi Aboedi ahandi flambe farɪfehüyo kife hürɪmɪndi nindoukoate-reandi nafɪ maho. Ranɪyo asu ranɪhü Satan ai ahambo moaruwai hohoanɪmombiyuwa yahuhaya 40 sihɪ rari hoeimarirɪ.

40 si maho ranai munguyoambe Sisas ai nɪnɪ sesi akɪdou-amboani sesiakoate-wambo wembombomayu. ³ Ranɪyu asu Satan ai Sisasɪmbo hoafɪyundühɪ yahuya, “Se Godɪndi nɪmor-ayafi ana, nɪmoei kurayo ndanahambo hoafɪndafanɪ bretɪmbondife tükümbɪfeyo-wamboane,” mehundo. ⁴ Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyundühɪ yahuya, “Godɪndi Bukambe yare hoafɪyowohü yahoya, ‘Nindou ai ŋgɪrɪ bret ranɪfihɪ gedühɪ yanɪgɪrɪ nünɪɠu, ŋga wanɪ,’ meho,” mehundo.

⁵ Ran+yu asükai Satan ai Sisas+imbo hifi wafuambe n+moamo serümündü hafu munquambo moatükun+ ngin+ndi hifandarandi engoro hifi ran+ hoarehi rana-hambo nafuimefoendo. ⁶ Ran+yu yare hoafiyundühi yahuya, “Ro sihambo munqu moatükun+ ngin+nd-ane asu ndür+ adükarümbi moatükun+ hifi ran+hü engoro ra ndahan+nimboyahi. Munquambo moatükun+ ranana wandi yangir+ane, nga ran+imbo wambo ro nindou daboe saimboayah+ ra moani wandi hohoan+monambo yangiri ndeheamboayah+. ⁷ Se wambo yangiri ngusüfo parowand+rühi hohoan+moayaf+ndiri ana, ro sihambo munqu moatükun+ ra ndahan+nimboyahi,” mehindowamboyu. ⁸ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “God+ndi Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Sihafi Adükar+ God ranahambo yangiri an+imbo ngusüfo pefihumbo ahambo hohoan+moyondowohü ahandi ratüpur+ yangiri refemboane!’ meho,” mehundo.

⁹ Ran+yu asükaiyu Satan ai Sisas+imbo serümündü haya Serusarem ngoaf+na hafu tüküfi God+ndi wori-mayo rani bogimondi wami n+moamo ham+ndi ngahi hini+ngimariri. Ran+yu asu ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Se God+ndi N+mor-ayafi ana, ndan+wam+n+ndi sihaf+hoari ragu horop+indafo p+indafi. ¹⁰ Buk Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya,

‘God ai ahandi sünambeah+ndi nendambo hoaf+ndüpuran+

asu ai sihambo aboed+ndondün+n+ hifand+ndün+n+imboemo.

¹¹ Ai sihambo ahamundi war+ ra nandundani kodafi ran+wami p+indafühi

ngiri sihafi tinqari ra nimoeinambo kaboadeyan+n+!’ meho,” *Buk Song 91:11-12* mehundo. ¹² Nga asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Buk Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se ngir+ Adükar+ sihafi God ranahambo rando hoeind+wori’ meho,” mehundo. ¹³ Satan ai ahandi refe hoeife hohoan+mo hoafi ranambo Sisas+imbo ngorü-sünguriri hoeiriri ngorü-sünguriri hoeiriri ra mbura awi süngunamboane yahuhaya ran+hü ahambo rariri hini+ngiriri haya ndamefiyu.

Sisas ai ahandi ratüpur+ Gariri hifambe boatei piyu ratüpur+mayu

(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Ran+yu asu Sisas ai Gariri hifambe h+h+r+fi hu tüküfiyuwane Yifiafi Aboed+ndi ngin+ndi ranai ahandi fiambe mamar+ndo. Ran+yo asu ai ran+hü tüküfimboani hoafi ahambo ra munquambo hifi ran+hü himbor+imayei. ¹⁵ Ran+yu ai munquambo si aho ra Suda-yafe rotu wor+ ranambe aboed+ hoafi yamundi-mareandüra asu nindou ranai ahambo aiana nindou aboed-ani masei.

Nasaret+hündi ai Sisas+ndi hoafi himbor+imbo moei masei

(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Ran+yu asu Sisas ai Nasaret ngoaf+na ai nungu adükar+mayu ran+hü mahu. Ran+yu asu moani n+mar+imbo si tüküfeyoambe sapo koadürü refe arandi süngumbo ai Suda-yafe rotu wor+mayo ranambe mahüfu. Ai hüfu wor+ ranambe nungumbo God+ndi hoafi bukambe hoeireandühi watapor+imbo-marandi. ¹⁷ Ran+yomo God+ndi hoafi hoafiyu-randeimbi Aisaia ahandi-mayo buk ra masabudo. Ran+yu ai buk momond+fimbi-mayo ra fufur+hai hoeireandane hoafi ranambe mapen+ngo ranai yare hoafiyowohü yahoya,

¹⁸ ‘Yifiafi Adükar+ndi-mayo wandi fiambe amarond+ri.

Aboed+ hoafi nindou moaruwai ranaheimbo bokar+hefendür+imbo hündambo ai wandi mbirowami wer+ kafaoreandühi d+bon+mayund+ri.

Ai wambo koamar+hendiri ra ro aheimbo hoafi ra refe bokar+hefehüya,

Nindou karabusambe nimboeimbi ana, karabus+ ra h+n+ngin+ndihi hehi ngeimboyei.

Nindou didiyei ai himboari tihar+ndeihi ana, asu ai asükai himboari bir+ndihehi himboari-ndeimboyei.

Nindou moaruwai hamindi tiŋiriŋifoayei
ai kikiŋe fufuri-hefeyoani aboedambo-ndahimboyei.

¹⁹ Asu sapo Adükari ai ahandi nendi ranaheimbo aboedi hohoani moayunduri ana,
rani himbani si ra ndeara tüküfeihane yaho wataporimboyo wakifembohünda
koamarihendir-anahi nda,' *Aisaia 61:1-2*
meho.

²⁰ Raniyu asu ai nindou wori ra hifandandeimbi bogori ranahambo buki-mayo ra momonde mbura hihire sagado haya piyu mamaru. Raniyei asu muŋguambo nindou Suda-yafe rotu wori ranambe mamarei ranai moani ahambo sowanambo yangiri himboari mamnambo-marihori. ²¹ Ai hoafiyundurihi yahunduriya, "Bukambe ndani bidifiri hoafi ra haponda moani anihondü hondü tüküfefeyo ra sapo se ranahambo wataporimbo-mayowa himboriyeimboanei," mehünduri. ²² Muŋguambo nindou ai ahambo nindou aboed-ani sei hoafiyehi ahandi yahamo hoafi aboedi tüküfefeyo ranahambo ngusüfo afindi hohoanimomayei. Raniyei asu ai rarihi hoafiyehi seiya, "Awi nindou ndanana Sosepindi nimor-ani, nga nimboe ai ndahurai hoafayu?" sei hoafimayei.

²³ Sisai aheimbo hoafiyundurihi yahuya, "Ro anihondumboanahi hoafayahi, ndani hoafi nda se wambo randihi hoafindeihani imboya, 'Dokta se shafihori angüni ra aboedindowandi,' mbisei. Rananimbo se wambo hohoanimondeihani imboya, 'Se sapo ro himboriyefani Kaperneam ngoafihü ramarowandi nou asu haponda shafi hifi hondühi amboani yarosi,' mbiseimboyei," mehu. ²⁴ Sisai asukaiyu ranifihi türe haya hoafiyuhi yahuya, "Ro anihondumboanahi hoafehanduri, Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ai ahandi ngoafi hondühündi ranaheimbo hoafayu ana, ngiri ai ahandi hoafi ra himborindei. ²⁵ Ro nda anihondumboanahi hoafehanduri, Horombo Erasai nunguambe, Israer hifambe nimorehi bidifiri kai ra burimayei. Rani-simboani ana ngimi himbaniyo hayambo asu 6 amoamoyo hoekoate-mayo. Raniyo asu hifi ranihu muŋguambo wembo afindi tüküfefeyo. ²⁶ Ramefeyoa God ai moai Erasambo Israer ngoafihü nimorehi kai mamimbo-so amboani karihiri, nga wani. Nga ai ahambo nimorehi kai mam Saidon hifambe Sarefat ngoafihü maningo ranahambo sowanamboyu koamaritherü. ²⁷ Rani-simboani Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Erasai ai Israer ngoafihü nunguambe ana nindou afindi ranai muŋguambo masimeimbiyei hehi afindi tiŋiriŋifo masahümüdi. Nga Siriahündi nindou ahandi nduri Neman ai yangiriyo aboedimayo, nga Israer nindou-yoponi," mehuamboyei. ²⁸ Asu nindou Suda-yafe rotu wori ranambe mamarei ranai rani hoafi ra himboriyehi hehi nginindi hohoanimo ranai ahei ngusüfoambe tüküfefeyonduri. ²⁹ Raniyei ai botiyahindühi nimboeimbo ngoafambeahindi Sisamimbo kiahohurihorimindei wafuani nimoamo ahei ngoafi nanngani mahahüsi. Ai ramarihori ra ahambo ndrifiŋi semündü safoefimbo sei hehimboyei. ³⁰ Nga asu Sisai ai nindou afindi-mayei ranahei mbusümo hu haya ahandi nafi-sungu ndamefiyu.

*Sisai ai nindou mamindi flambeahindi moaruwai nendi hemafoareandi
(Mak 1:21-28)*

³¹ Raniyu Sisai Gariri hifambe Kaperneam ngoafi anango raninambo mahu. Ai hu ranihu nimorehi nindowenihani ranaheimbo moani nimarimbo si rani-simboani aboedi hoafi yamundimarearu. ³² Muŋguambo nindou ranai ahandi yamundife hoafi ra ai sapo nginindeimbi nindou nahurai wataporimbo-maranda himboriyehi hehi ranahambo mahepühendi.

³³⁻³⁴ Suda-yafe rotu wori-mayo ranambe nindou mamimbo moaruwai nendi ahandi flambe nimarindoweimbiyu haya mamaru. Raniyu ai pukuna hei karihoei

hoafiyuhî yahuya, “E! Sisas Nasaretihündî, se yihoeumbo nüngufemunimbo safomboyafî nda masihüfa? Se ndanîhü tükümefoandî nda yihoeumbo moaruwaimbofemunimbo safomboyafî? Ro sihambo nda fifirîheaninimboanahî. Seana Godîndî sürühoeimbi hoafi hoafiyafî randeimbi nindou-anafi!” mehoamboyu. ³⁵ Asu Sisas ai nginîndî hoafiyundowohü yahuya, “Se hoafi kikîrandîfi hawa nindou ranahandî fiambeahîndî kosifoao!” mehundowamboyo. Ranîyo asu nindou-mayu ranahambo nindouyei wagabe wakifoarerî siherî haya nindou ranahambo moaruwaimbofi-koate fiambeahîndî hifoai peyo haya ndamefeyo.

³⁶ Nindou ranai ranahambo hepünahi simborî hoafiyahindühî seiya, “Nîne-moatükunî hoafi moanî yahurai rana? Moanî ranî-poanîmbo nginîndî hamîndî hoafînamboyo nindou ndanai moaruwai nendî ranahambo hoafi masagadowa asu ai nindou fiambeahîndî akosifoendî!” masei. ³⁷ Ranîyo asu Sisas ai ranî-moatükunî ramareandî hoafi ranai ranî hîfî munğu ranambe tüküme Feyoa hîmborî-marîhümündî.

*Sisas ai Pitandî yamonğoa-mîndambo aboedîmareandî
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)*

³⁸ Sisas ai ranîhü Suda-yafe rotu worî ra hîniñgîre haya Saimonîndî worîna mahu. Ranîyo asu Saimonîndî yamonğoa-mîndî ranai anğünîmboyowohü hüfü afîndî hamîndî pare haya mamarowamboyo, asu nindou ranai Sisasîmbo nîmorehî ranahambohünda wataporîmbo-marîhorî. ³⁹ Ranîyu asu Sisas ai hu ahandî fikîmî botîfi nüngumbo hüfü afîndî ranahambo nîmorehî ra hîniñgîro hawa kosifoao yahuhaya hoafîmayu. Ranîyo hüfü afîndî ranai ahambo hîniñgîre haya makosifoenda, asu nîmorehî ranai moanî mamîharî botîfe aheimbo sesi kanîmareandürî.

*Sisas ai nindou afîndî aboedîmareandürî
(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)*

⁴⁰ Hüfîhamîndî hürîmîndoanî nîmbambe nindou bîdîfirî ranai ahei ngunîndî anğünî moaruwai hamîndeimbi ranaheimbo sahümündihündürî Sisas sowana mafandîhindî. Sisas ai nindou anğünîmboyeimbi munğuambo mamamî ranaheimbo aheiwamî warî nandeandürühî munğuambo dîdîboado-mareandürî. ⁴¹ Moaruwai nendî ranai nindou afîndî ranahei fiambeahîndî kosifoehindühî hasîheiyehî seiya, “Seana Godîndî Nîmor-anafi!” masei. Sisas ai moaruwai nendî ranaheimbo hoafîkoate yafadühamî tapîmbîyeia yahuhaya hoafîmayundürî sapo ai Kraisi-ani sei fifirîmarîhorambo.

*Sisas ai ngorü ngoafîni hoahoanğu wakîmareandî.
(Mak 1:35-39)*

⁴² Siambe hondü Sisas ai ngoafî ra hîniñgîre haya nindoukoate reandühî mahu. Ranîyei asu nindou ranai ahambo kokomarîhorî. Ai kokorîhorî hoeirîhorühîyei ahambo ngumbui sei hehi kikîhisafi-marîhorîmîndei. ⁴³ Nğa asu ai aheimbo hoafiyundürühî yahuya “God ai nginîndî hîfandarandî ranahambo aboedî hoafi ra bîdîfirî ngoafî ranîhü amboanî bokarîhefembo samboanahî. Sapo ro ranî-moatükunî refembo ranîmboyu God ai wambo koamarîhendî nda,” mehundürî. ⁴⁴ Ranîyu asu ai munğuambo Suda-yafe rotu worî ranî hîfambe afeburo ranambe huhurandühî ranî hoafi ra bokamarîhendî.

5

*Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi ngîmî weanğurühî masepurümündu
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Mamîmbo Sisas ai Genesaret kurîhoe-mayo ranî gudikîmî nünğwane, asu nindou afîndî ranai ahandî fikîmî Godîndî hoafi hoafiyowanî hîmborîmbo simborî

nɪnendür+yeyi burimayei. ² Raniyu ai hoeireanda bot yimbu ra hürüpündimo gudiani masihoupiri. Nindou kini batüru-rundeimbi ranai bot ra raru shoupiri houmbo andüri popoairundühi maningomo. ³ Raniyu asu Sisas ai bot yimbu menjorafe ra njorü Saimonindimayo ranambe kefuai haya ahambo gudianipoedi akidou hoe safana nɪnendifembohünda hoafimayundo. Sisas ai bot ranambe nɪmarumbo Godindi hoafi yamundimarearü.

⁴ Wataporimbo ra kikamündühi nungumbo Saimonimbo hoafiyundühi yahuya, “Bot ra asukai akidou hohoeanambo safi nɪnendo hafühi animbo asu se shafi njorü afindi yimbu rani-babidimbo shamundi andüri ra kini wakemindimbohünda foandu gadimo,” mehundo. ⁵ Saimon ai Sisasimbo simbori hoafiyundühi yahuya, “Adükari ro nimbige buai maho ra hütihütiyefimboyefane moai akidou-amboani wakirihumidefi. Nga asu se rawasafi ana, ro andüri nda himoni foandihе gadimboyahi,” mehundo. ⁶ Ai andüri ra foarine hanifanimbo kini afindi safi andürambe piyeyi andüri ranai biremindipi mbo yangirimayo. ⁷ Raniyomo asu ai ahamundi bidifiri wandafi mamijorü botambe mamarimo ranahamumbo warikakimemo yihofombo sinimo farihaumuni yahomombo. Raniyomo asu ai sifomo bot yimbu ra wambürühirupiri hafomombo bot ranai tükürini pirineandühi himoni tiporikofembo yangirimayo.

⁸ Saimon Pita ai rani-moatükuni ramefeyo ra hoeire haya Sisasindi hangifoani yirü yimbu pusire nɪmarumbo hoafiyuhi yahuya, “Adükari, se andai ragu ngafi, nga wandi fikimi ningopoani. Nga roana moaruwai hohoanimoyaheimbi nindou-anahi!” mehundo. ⁹ Saimon aiyu asu nindou bidifiri ai-babidimbo maningomo ranaiyomo munjuambo kini afindi yahurai wakimaründümo ranimbo hoeirunda mayoa mahepünafundi. ¹⁰ Saimonindi njorü afindi yimbu Sems Son Sebedindi nimori ai-amboani marine mahepünafineandi. Raniyu Sisas ai Saimonimbo hoafiyundühi yahuya, “Se yihimbo-ndamboyafi, hapondahündi ana sapo se kini afindi andürambeahi pirifimarandi yahurai animbo nindou-amboani se ndowandifi wambo sowana didimboyafi,” mehu. ¹¹ Raniyomo ai bot ra gudiani kiafu hürüpündimo shauptiri houmbo munjuambo moatükuni ra ranihü raru kokosifoaru shoemo houmbo Sisasindi süngumefundi.

*Sisas ai nindou mamimaniho masimeimbi aboedimariri
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² Asu Sisas ai adükari ngoafihü nɪmaruane, rani ngoafihü nindou mamimaniho masimeimbi tɪnjrifomboyuhü mamaru. Ai Sisasimbo hoeiriri haya ahandi fikimi yimindoho yimbu pusire hifini mbiro türe nɪmarumbo hütihofirürühi yahuya, “Adükari, se refembo hohoanimondafühi ana, se wambo didiboado-ndowandira aboedindamboane!” mehundo. ¹³ Raniyu asu Sisas ai warifi sündirühi yahuya, “Ro refembo samboanahi, nga se aboedi tüküyafo,” mehundo. Raniyo asu nindou ranahambo masimeirani mamihari hoafi ningoambe hinjingimareriri. ¹⁴ Raniyu asu Sisas ai nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou amurambo hoafindamboyafi, nga se moani ngafi Godimbo sesi shai-randeimbi-mayu ranahambo animbo shafi fi ra nafuindafi. Rananimbo Mosesindi hoafi hoafimayo süngu Godimbo sesi shai-randeimbi ai shambohünda sesi mbisihendamboane. Rananimbo asu masimeirano ra nindou amuri ranai fifirimbirihindamboane,” mehundo. ¹⁵ Nga asu Sisas ai rani-moatükuni yare arandi hoafi ranai afindi hamindi yangori wakimareandi. Raniyeyi nimorehi nindowenihifindi ranai ahandi hoafi himborimbo asu ahei flambe angüni ra aboedifembohünda ahambo sowana masinei. ¹⁶ Nga afindimbo Sisas ai nindou kikefoefekoate-reandühi Godimbo didibafifembo aimbo huhani.

*Sisas ai nindou mam̄i yir̄i war̄i moaruwaimbü aboedimariri
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Mam̄imbo Sisas ai n̄imorehi nindowenihi ranaheimbo yamundeandürühi n̄imaruane, asu ran̄ihü Farisi nindou-yomo Suda-yafe ah̄inümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo ranai mamarimo. Bid̄ifiri ai mun̄guambo ngoafi Gariri hifambe adaburo ranambeah̄indi, bid̄ifiri ai Sudiahündi asu bid̄ifiri Serusarem ngoafihündi ran̄iyomo ran̄ihü mamarimo. Ran̄iyo asu nindoweyi fiambe angün̄i moaruwai amarondür̄i ra aboedifembohünda Adükariñdi nḡin̄indi ranai Sisasindi fiambe mamaro. ¹⁸ Nindou bid̄ifiri ai nindou mam̄i yir̄i war̄i moaruwaimbü Sisasindi han̄gifoani saföefimbo yahomo houmbo safisendiwami nandu sowaründümo mahomo. ¹⁹ Asu n̄imorehi nindowenihi af̄indi ranai gümar̄hi-ndamboemo ai ahambo semündü hifombo nafi ra hoeifekoate-yomondüh̄iyomo, asu ahambo wor̄iwami sowaründümo mahafomo. Ran̄iyomo ai woteimi f̄ifah̄ir̄ihoemo mburu ran̄i nafi nindou-mayu ra safisendi-mayo ran̄i kameih̄i nindou-mayei ranahei mbusümo Sisasindi wagabe masaföarüwuri. ²⁰ Sisas ai ahamundi an̄ihondümböfe hohoanimo ranahambo ndare hoeireapuran̄i mayoa, nindou-mayu ranahambo hoaf̄iyundüh̄i yahuya, “Wandafi, sihafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi samboanahi,” mehundo.

²¹ Suda-yafe ah̄inümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo asu Farisi nindou-yomo ai ahamundihoari simbor̄i hoaf̄indurü-yafundüh̄i yahomoya, “Nindou nda n̄in̄i nindowyu God nahurai hoaf̄iyuh̄i ran̄inambo ahambo tirafoariri ndana? God yanḡiri an̄imbo moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi mbüsümbuisi!” mehomo. ²² Sisas ai ahamundi hohoanimo amaropuri ranahambo f̄ifire haya ahamumbo hoaf̄iyupurüh̄i yahuya, “Se ra n̄imboemo yahurai raru hohoanimoemo rana? ²³ Ro hoaf̄iyahüh̄iya ‘Sihafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi’ asahiyo asu ‘Bot̄iyafo hawa hafi’ asahiyo, yimbu ra hoaf̄imbo ro nḡin̄indeimb-anahi. Asu yimbu hoafi ra hoaf̄imbo nahaniyo h̄in̄nḡirouayo asu nahaniyo tiñumbayo? Yibobo ra ro hoaf̄indahan̄i an̄ihondümbö tükündifemboe. ²⁴ Se Nindou Hondü ro nḡin̄indi masaham̄ind̄ih̄i moaruwai hohoanimo amboawi yaho hoaf̄imbohünda ranahambo sihamumbo nafuimbo ro nindou nda aboed̄ind̄ihin̄imboyahi,” mehu. Ran̄iyu asu ai nindou yir̄i war̄i moaruwaimbü-mayu ranahambo hoaf̄iyundüh̄i yahuya, “Haponda ro sihambo hoafehan̄i, bot̄iyafo sihafi safisendi ra sowand̄ifi hawa ngoaf̄inambo ngafi,” mehundo. ²⁵ Hoafi n̄i ngoambe mun̄guambo nindou-mayei ranahei wagabe bot̄ifi ahand̄i safisendi ra semündü haya Godimbo aboedi ham̄ind-ani yahuhü ngoaf̄ina mahu. ²⁶ Ran̄iyei asu mun̄guambo nindou ranai mun̄guna yahurai af̄indi ham̄indi mahepüneh̄indi! Ai ran̄i-moatükunimbo ngusüfo kibod̄iri-foar̄ihindüh̄i Godimbo aboed-ani seihüya, “Ran̄i-poan̄imbo moatükun̄i haponda hoeimar̄ihundi,” masei.

*Sisas ai Rifaimbo ahambo süngufimbo mborai mehundo
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)*

²⁷ Ran̄i-moatükun̄i ai refe hayamboyoane ranambe Sisas ai hu hoeirirane nindou mam̄i ahand̄i ndür̄i Rifai takis kaki semündü-randeimbi ai ahand̄i ratüpur̄i worambe mamaru. Sisas ai ahambo hoaf̄iyundüh̄i yahuya, “Se wand̄i süngu mborai,” mehundowamboyu. ²⁸ Asu Rifai ai bot̄ifi haya mun̄guambo moatükun̄i yare kokosifoare haya Sisasindi süngu ndamefiyu.

²⁹ Ran̄iyu asu Rifai ai ahand̄i worambe Sisasimbo sesi af̄indi sind̄imarandi. Ran̄iyomo asu nindou takis kaki sowandümo-rundeimbi-yomo asu nindou amuri ran̄iyomo ai sesi ra ai-babid̄imbo n̄imarimo masowasümo. ³⁰ Ran̄iyomo Farisi bid̄ifiri ran̄i rotu-ambeah̄indi-memo-yomo asu ah̄inümbi hohoanimo yamundu-ndeimbi bid̄ifiri-yomo ranai Sisasindi süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo momori

hoafiyomopurühi düdurüpurühi yahomoya, “Se ra n̄imboemo takis kaki sowandümo rundeimb-anemo asu nindou amuri moaruwai hohoan̄imoyomo-rundeimb-anemo rani-bab̄id̄imbo sesi sowasümo hoe s̄im̄nd̄imo arunda?” mehomopuri. ³¹ Sisas ai ahamumbo h̄h̄ire hoafiyupurühi yahupuriya, “Nindou anḡün̄ikoate ana, moai dokta sowana hei r̄ih̄ündi, nga anḡüneimb-anei hei ar̄ih̄ündi. ³² Ro tükümeheandi nda nindou aheihoar̄imboya ro mbumundi nindou-aneŋi sei ar̄ih̄ündi ranaheimbo awi se moaruwai hohoan̄imo h̄n̄nḡir̄ih̄indühi aboedi hohoan̄imoyei sahehea tüküyaheambo yah̄ipoani, nga wani. Nga ro moaruwai hohoan̄imoyeimb̄i nindou ai aboedi hohoan̄imo süngumbeyahindi sahehea tükümeheandane,” mehupuri.

*Sisas ai sesi wehi n̄ngombo hoafi yamund̄imareandi
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Raniyei asu nindou b̄id̄if̄iri ai Sisasimbo hoafiyehi seiya, “Nindou b̄id̄if̄iri Sonimbo süngurü-rundeimbi ana af̄ind̄imbo sesi wehi n̄ngomombo Godimbo yanḡiri d̄id̄ibafi-yomondühanemo. Asu nindou Farisi-yomondi hohoan̄imo süngurundeimbi-ranai-amboani maru rani sünguru arundi, nga s̄hambo süngurun̄ini-rundeimbi aiana sesi sowasümo hoe s̄im̄nd̄imo rundühanemo?” maseiamboyu. ³⁴ Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahundüriya, “Asu se ra nindou mam̄i ai n̄imorehi sem̄nd̄imbo yahuan̄i rani-simboani sesi af̄ind̄i raraor̄ih̄indühi ngunindi afand̄ih̄indi ranaheimbo sesi wembopo ndahümündihündür̄i mamandiyi sapo nindou n̄imorehi sem̄nd̄imbo-mayu ranai ai-bab̄id̄imbo n̄manduani? I, ra wani. ³⁵ Nga süngunambo n̄imorehi sem̄nd̄imbo nindou ranahambo ndowar̄indümo gorügoan̄ini ngomondani rani-simboani an̄imbo ai sesi weh̄indeimboyei,” mehu.

³⁶ Asükaiyu Sisas ai aheimbo ngorü kafoefe hoafi hoafiyundürühi yahundüriya, “Nindou mam̄i ai-amboani moai hoeari simbor̄indambo buramündi haya asu nḡis̄ihari hoeari wam̄indafi ambe an̄nḡo raniŋhi pare haya kakiyu randi, nga wani. Ai rawareandi ana, hoeari simbor̄i-mayo ranai bundeandani asu simbor̄i hoeari ranai nḡiri wam̄indafi hoeari-mayo raniŋhi simongori-ndam̄indo. ³⁷ Asu nindou ngorü ai wain boboe simbor̄i ra sapo wam̄indafi n̄n̄ihondi hoeari h̄ip̄iri wain keferandeimbi-mayo ranambe karareandi ana, simbor̄i wain ranai wam̄indafi wain h̄ip̄iri ra bor̄indeandühi wain ranai h̄if̄ini keboendühi wam̄indafi h̄ip̄iri-mayo ra moaruwaind̄imboe. ³⁸ Nga simbor̄i wain boboe ranana sapo simbor̄i n̄n̄ihondi hoeari h̄ip̄iri-mayo ranambe an̄imbo kefemboane! ³⁹ Nindou ai wam̄indafi wain ra sümündi hayambo ana, ai nḡiri simbor̄i s̄im̄nd̄imbo yifir̄indu. Ai hoafiyuh̄iya, ‘Wam̄indafi wain-ane aboedayo,’ mbüsümbui,” mehundür̄i.

6

*Moani ngoafimbo n̄mar̄i sihi Sisas ai wit nümbürambe mahu
(Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)*

¹ Moani ngoafimbo n̄mar̄imbo sihi Sisas ai wit nümbürambe mahu. Raniyo asu ahambo süngurü-rundeimbi ai wit h̄si ra war̄ihü hüründümo mburu war̄i düdühuru h̄ip̄iri ra hor̄imar̄ihoayowa safi yanḡiri masowasümo. ² Raniyomo asu Farisi nindou b̄id̄if̄iri ai düduyafundühiya, “Se n̄imboe rani-moatükuni ra rawarundi rana? Ȳihoeŋi ah̄inümbi hohoan̄imo ranai yahoya moani ngoafimbo n̄mar̄imbo sihi rani-moatükuni refepoani meho,” mehomondamboyu. ³ Asu simbor̄i Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Awi se moai bukambe hoeirund̄iyo sapo Defit ai ahandi nendi b̄id̄if̄iri-bab̄id̄imbo wembomboyuhü ramareandi hoafi rana? ⁴ Sapo ai God̄indi worambe kefuai hüfu Godimbo s̄hefeimb̄ihündi bret meŋgoro ra semündü sesühi asu ahandi nendi b̄id̄if̄iri-memo ranahamumbo amboani masagapuri. Ȳihoeŋi ah̄inümbi hohoan̄imo süngu amboani nindou amuri ai nḡiri refimb̄ihündi bret ra dagüdi,

nga moani Godimbo sesi sihou-rundeimbi yangiri animbo bret ra dowadumboemo,” mehupuri. ⁵ Asu Sisas ai hoafi moendireandühi hoafiyuhi yahuya, “Nindou Hondü ranai ana moani ngoafimbo nimarimbo sihi ra ai nimindani,” mehu.

*Sisas nindou warimbo moaruwaimbü aboedimariri
(Matyu 12:9-14; Mak 3:1-6)*

⁶ Ngorü moani ngoafimbo nimarisihi Sisas ai Suda-yafe rotu worambe ke-fuai hüfu nimorehi nindowenihimbo yamundi-mareandüri. Ranühi nindou mamimarihondü warimbo ahandi ranai moangorifoareri haya mamaru. ⁷ Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi bidifiriyomo asu Farisi nindou-yomo ai nini nafisüngundihuri Sisasimbo papi-hoafindihuri yahomo houmbo mamarimo. Raniyomo ai moani ahambo himboarinambo yangiri hifandirürühi mamarimo Sisas ai moani ngoafimbo nimarimbo si ranihü nindou aboedireandihüpo yahomo houmbo. ⁸ Asu Sisas ai ahamundi hohoanimo ra fifirehayambo-wambo nindou-mayu ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Botiyafo hawa ndühi wagabe sühüfi,” mehundo. Raniyu asu nindou-mayu ranai botifi hüfu wagabe manüngu.

⁹ Ramefi-yuwambo Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo düduwehandi: nini-moatükunimboyo sihefi ahinümbi hohoanimo ranai yowan moani nimarimbo sihi refepoani mehoa? Farihemboyo asu moaruwaimbo-femboyo? Nindou mamindi yangiri ningombo ra didiboado-femboyo asu yembüfemboyo?” mehu. ¹⁰ Ai ahamumbo munguambo türapurani mayowamboyo asu nindou-mayu ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Sihafi warimbo ra ngurihoefi,” mehundo. Ai rani-süngumareanda, asu ahandi warimbo ranai asükaiyo aboedimayo. ¹¹ Asu nindou-memo ranai ngusüfoambe moaruwairapurühi Sisasimbo nüngundihuri yahomo houmbo ahamundihoari wataporimbomarundi.

*Sisas ai ahandi hoafi semindi horambo nindou 12 masepurimündu
(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Mamimarihimbo Sisas ai hifi wafuana Godimbo didibafifembo mahafu. Ai nimbokoani Godimbo didibafiyomo hombo sürüfoefembohünda. ¹³ Raniyo asu simayoambo ai ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo mborai yahupuri hürhepuri haya asu 12 nindou sepurimündühi ahamundi ndüri hoafi sowandümo homo-rundeimb-anemo yahu kamafoareapuri. ¹⁴ Saimonimboyo Pitamboyo-randeimbi-mayu, asu ahandi akidi Andruyu, Sems, Son, Firip, Bartoromyu, ¹⁵ Matyu, Tomas, Sems Arfiusindi nimori, asu Saimon Serotihündi raniyomo.* ¹⁶ Sudas Semsindi nimori asu Sudas Iskariot, sapo Sisasimbo hürütümbi nendi-yomondi warihüreimbi-mayu raniyu.

*Sisas ai angünümboyeimbi aboedimareandüri
(Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)*

¹⁷ Sisas ai hifi wafu waminindi ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-memo rani-babidi hanimo houmboemo asu nindou bidifiri afindi ahambo süngururü-rundeimbi rani-babidi ndümündühi maningomo. Raniyei nindou afindi ra Sudia hifihündi, Serusaremhündi, Tair asu Saidoni-yafe hifihü siriwara gudikimi ngoafi adaburo ranihündambo ai-amboani ranihü burimayi. ¹⁸ Asu ai ranihü tükümehindi ra ahandi hoafi himboriyomo asu ahei angüni ra aboedimbareandambo sei hehimboyei. Asu didiyei moaruwai nendi nimarindürimbo tinirifo sahümündeimbi ai-amboani tükümehinda aboedimareandüri. ¹⁹ Munguambo nindou ranai ahambo sindihori

* **6:15:** Serot ai Suda-yafe amao-yomondi hohoanimo yangiri süngufembo hohoanimo-memo. Ai Israer Romi-yomondi gafman hoarehi ningombo moei mehomo.

marihündi ra sapo ahandi fiameahindi nginindi ranai kosifoendühi aheimbo aboedireiri marandamboyei. Raniyo Sisas ai munquambo nindou aboedimareandüri.

*Hihifi hihifi asu tiriifo tükündifemboe hoafi
(Matyu 5:1-12)*

²⁰ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi-memo ranahamumbo himboari pareapuri nüngumbo hoafiyupurühi yahuya,

“Se didemo napokoate-ayomo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
nga haponda God nginindi hifandarandi ra sishamund-ane.

²¹ Se didemo haponda wembomboemo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
nga seana bodoweimbi niñgomboemo!

Se didemo haponda arani-aranemo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
nga seana tikifinambo niñgomboemo!

²² Didemo sishamumboya Nindou Hondumbo süngururü rundeimb-anemo mbiseihi
asu rani süngumbo sishamumbo yiboarukorhipuri,
nginindi hoafiyahupuri asu seana moaruwai-anemo sei hoafayei ana,
se hihifi-hihifindimo.

²³ Rani-moatükuni ra rawefeyo ana, se hohoripi-hohoripi-ndimondühi hihifi-
hihifindimo nimboe sapo sishamundi takini afindi sunambe begoripuri. Nimboe sapo
ahei amoa mam amboani Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamumbo rani-
moatükuni ramarihindi.

²⁴ Se didiyei haponda napo afindeimbaye, seana hipoanimoembou-anei!
Sapo seana hapo yangiri animbo tiriifokoate-fi handihi nimboeimboyei.

²⁵ Se didiyei haponda bodoweimbaye, seana hipoanimoembou-anei!
nimboe seana sapo wembombondeimboyei!

Se didiyei haponda tikifi-hoafinambo amarei, seana hipoanimbembou anei!
Nimboe sapo seana arani-aranindeimboyei!

²⁶ Nindou ai sheimbo haponda aboed-anei sei hoafiyei arihündi, seana
hipoanimoembou-anei!
Nimboe ahei amoa mam amboani Godindi hoafi tikai hoafiyomo-rundeimbi-
memo ranahamumbo amboani yahurai rasei marihündane,” mehu.

*Sihei hürütümbi ranaheimbo ngüsüfo pandihindüri
(Matyu 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Se didiyei wandi hoafi himboriyei arihündi
sheimbo ro hoafayah: Nindou didiyei sihei hürütümbaye ranaheimbo se hipoambo-
ndihindüri. Nindou didiyei sheimbo yiboaruko-arihündüri ranaheimbo se ngüsüfo
pandihindürühi hipoambo-ndihindüri. ²⁸ Nindou didiyei sheimbo hoafinambo
moaruwaimbo-arihindüri ranaheimbo se God ai aboedi-aboedimbi-rea-ndüramboane
mbisei. Asu nindou didiyei sheimbo wudipoapofe-ndürikoate-aye ranaheim-
bohünda se Godimbo didibafindei. ²⁹ Asu sishambo nindou ngörü ai mam
koaihoani harinduan asukai ngörü koaiho amboani hihirindowandan ranifih
harimbiyuwamboane. Asu nindou ngörü ai sifah ngisihar hoeari ndemüduan ana,
asukai sifah siot ngörü-amboani mbisemüdu-wamboane. ³⁰ Nindou didiyei sishambo
nini-moatükunimbo düdundahindani ranaheimbo munquambo dabadüri. Asu nindou
ngörü ai sifah nini-moatükuni napo ndemüduan asukai hihirife semindimbo
hoafipoani. ³¹ Asu se nindou bidifirambo ai wambo rani-moatükuni rambirihindi
asafi ra se aheimbo rani-süngundowandi.

³² Se nindou sheimbo hohoanimoeyei-rihündeimbi rani nindouambo yangiri se
hohoanimoaye ana, ngiri rani süngu sheimbo aboed-anei mbisei. Nindou moaruwai

hohoan+moyei-r+hündeimb+ amboan+ nindou d+diyei aheimbo hohoan+moyei-r+hündeimb+ aheimbo yang+r+ hohoan+mor+hündür+ r+hündühanei! ³³ Asu se nindou s+heimbo d+d+boado-r+hindür+ ar+hünd+ ranaheimbo yang+r+ se d+d+boado-ar+hindür+ ana, asu ng+r+ ran+süngu aheimbo aboed-anei mb+sei. Nindou moaruwai hohoan+moyei r+hündeimb+ amboan+ ran+ süngurühi hündühanei! ³⁴ Asu se nindou d+diyei ranaheimbo n+n+moatükun+ ndahundürü mbund+humbo h+h+r+nd+hu ndahum+ndef+ sei hehi hohoan+moyei+h+ aheimbo yang+r+ sahündür+ ar+hünd+ ran+imbo ng+r+ s+heimbo aboed-anei mb+sei. Nindou moaruwai hohoan+moyei-r+hündeimb+ amboan+ nindou b+d+f+r+ moaruwai hohoan+moyei-r+hündeimb+ ranaheimbo sahündür+ r+hündühanei, ra aheimbo masehindi nahurai h+h+r+ife sem+nd+imbohünda! ³⁵ Yowan+, nga se nindou d+diyei s+heimbo hürütür+hündür+r+hündeimb+imbo h+poambond+hindür+. Asukai n+n+moatükun+ nindoumbo sai mbur+imbo se yowan+ b+d+f+r+ moatükun+ h+h+r+ife sem+nd+imbo hohoan+moyopoan+. Rananimbo se tak+n+ af+nd+ ndahümündi mbund+hü asu God N+moamo Ham+nd+ ranahand+ n+mor+ndamboyaf+. N+imboe aiana nindou d+diyei h+h+f+yo-rakoate asu moaruwai hohoan+moyei-r+hündeimb+ ranaheimbo aboed+yuhani. ³⁶ Se h+poambondo ndand+ s+haf+ ape ai-amboan+ h+poambore arand+ nou.”

*Nindou ngoründ+ n+ngo ra türüfoefehü pap+hoaf+poan+
(Matyu 7:1-5)*

³⁷ “Se yowan+ nindou ngoründ+ n+ngo ra türüfoefeh+ pap+hoaf+poan+. Asu ranan+imbo ng+r+ God ai s+hei n+ngo ra türündandürühi pap+hoaf+ndandür+. Se yowan+ nindou ngoründ+ n+ngo ra y+bobofeh+ moaruwai-ane yaho hoaf+yopoan. Asu ranan+imbo ng+r+ God ai s+haf+ n+ngo ra y+bobondeandühi moaruwai-ane mbüsu. Se nindou b+d+f+r+yei moaruwai hohoan+mo ranahambo amboawi ase-an+imbo God ai-amboan+ s+hei moaruwai hohoan+mo ranahambo amboawi mbüsümbui. ³⁸ Se nindou b+d+f+rambo asahündür+ an+imbo asu God ai s+heimbo dagadür+mbui. Refe süngu ana se af+nd+ ham+nd+ an+imbo ndahüm+ndeimboyei. Sapo se an+hondümbo nindou farahehind+ ran+ simogodüh+ an+imbo s+hei warambe bab+boai p+tap+nd+imboe. Se n+n+ simogodüh+yo nindou b+d+f+rambo far+hehind+ süngu-an+imbo God ai s+heimbo ran+ simogodüh+ randeandür+mbui,” mehu.

³⁹ Asu Sisas ai ahamumbo kafoefe hoaf+ nda hoaf+mepur+: “Nindou mam+ himboat+har+ ai ng+r+ nindou ngorü himboat+har+mayu ranahambo nderümünd+ haya naf+ nafuindu ngu. Asu ai rawareand+ ana, y+boboambo hoe apoarambe p+ndamboyafan+. ⁴⁰ Yamund+ife n+mor+ ai ahambo yamund+r+randeimb+mayu ahand+ n+moamoyupoan+, nga muṅguambo yamund+ife n+mor+ ahei yamund+ife ratüpuri ra muṅgundoan+ ana, asu aheimbo yamundu-rundeimb+memo nahurainde-imboyei.

⁴¹ Asu se n+imboe nindou ngoründ+ himboarambe düdübud+ ak+idou afoeru rana-hambo yang+r+ himboapoyafühi asu s+haf+ himboarambeah+ n+moko b+d+f+r+ afoero ranahambo hoeifekoate-a? ⁴² Nüṅgundo nindou ngorümbo hoaf+ndafüh+ya, ‘Wandaf+, awi s+haf+ himboarambeah+ düdübud+ ak+idou afoeru ra hünd+hehin+ samboanah+,’ mamb+saf+ s+haf+ himboarambeah+ n+moko b+d+f+r+ afoero ra s+haf+hoar+ hoeifekoate-a? Seana yimbu yafambeimb+ nindou-anaf+! Weangurüh+ se boatei-an+imbo s+haf+ himboarambe n+moko b+d+f+r+ afoero ra hündühoeff+ mbundambo-an+imbo asu nindou ngoründ+ himboarambe düdübud+ ak+idou afoeru ra wud+poapondo hoeindowandüh+ hündühoeff+ndo,” mehu.

*N+im+ane asu ahand+ h+s+ ranane
(Matyu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Sisas ai hoafi-yuhî yahuya, “Nîmî mamî aboedî hamîndî ai ngîrî hîsî moaruwaimbü nîngo. Asûkai nîmî mamî moaruwai ai-amboanî ngîrî hîsî aboede-imbî nîngo. ⁴⁴ Munguambo nîmî ra ahandî hîsayo ranî sîngu-ane türüfoefeiî awi ranî nîmî-ane eho. Se ngîrî nîmî hîsî fik ra tîhoari tîhoareimbî nîmî-fihîndî hüründandîfi, asu ngîrî yukui amurî nîmî-fihîndî hüründandîfi. ⁴⁵ Nindou aboedî ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmoambeahî aboedî moatükunî arühayo ranane bokarîhai arandî, nga asu nindou moaruwai ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmoambeahî moaruwai moatükunî arühayo ranane bokarîhai arandî. Nîmboe sapo nîne-moatükunîyo ngusüfoambe hohoanîmo-ambeahî amaro ranane asu yafambe ai weindahî hoafiyo arandî,” mehu.

*Nindou yimbu worîmborîni-rîrandeimbî
(Matyu 7:24-27)*

⁴⁶ Sisas ai yahuya, “Asu se nîmboe wambo ‘Adükari, Adükariyei rîhündühî asu wandî hoafayahî ra sîngufekoate-ayeia? ⁴⁷ Nindou düdi ai wambo sowahî tüküfi wandî hoafi hîmborîyu mburambo ranî sîngulareandî anîmbo asu ro ai nîngunahurai nindouayu ra sîheimbo nafuindamboyahî? ⁴⁸ Aiana sapo nindou worîmbombo yahuhaya hîfambe ndihî ragu kakîra hanü mburambo kambohoanî nîmoeiwamî mafemburîfiyu nahurai-ani. Hoe ranai afîndî hohoumboyohü worî ranahambo hariyo randa moai fîfîmîyo, nîmboe sapo ai wudîpoapore worîmbora hayambowambo. ⁴⁹ Nga asu nindou düdi wandî hoafi hîmborîyu mbura ranî sîngufekoate-ayu aiana sapo nindou worîmbombo yahuhaya kambohoanî wudîpoapofe feburîfekoate-yuwani asu hoe ranai hohoumboyohü worî ranahambo hariyo randani moani mamîharî bîramîndî pîrîmayo nahurai-ani. Asu bîramîndî pîrîmayo ra moani afîndî hamîndî mamîkarî pîrîmayo!” mehu.

7

*Sisas ai ami-yafe bogorîndî ratüpurîyu-randeimbî dîboadomarirî
(Matyu 8:5-13; Son 4:43-54)*

¹ Sisas ai nîmorehî nindoweniî ranî hoafi ra hoafi-yundürî mbura Kaperneamühî hu tüküme fiyu. ² Nindou mamî Romîhündî ami-yafe bogorî ranîhü manûngu. Ranîyu ahandî ratüpurîyu-randeimbî ngusüfohündî ranai anîngünümboyohü yîfîmbo yangîrîmayu. ³ Ami-yafe bogorî ai Sisas ranîhü anîngu hoafi ra hîmborîyu haya ranîyu ai Suda-yafe bogorî bîdîfîrî koamarîhepura ahambo hoafi-mbo mahîfomo. Rananîmbo ahandî ratüpurîyu-randeimbî ra aboedîmbîrir-amboane yahu haya. ⁴ Ai homo Sisas sowahî tüküyafu watîharürühî yahomoya, “Ai nindou aboed-ani, nga se ahambo fandîhaworî. ⁵ Nga ai Suda yîhoefîmbo ngusüfohü pareamunî-randeimb-ani. Nga aiyu yîhoefî rotu worî ra worîmbomarandî,” mehomondamboyu.

⁶ Ranîyu Sisas ai ranî-babîdî hu worîkîmî tüküfiyuani ami-yafe bogorî ai ahandî ngunîndî Sisasîmbo hoafi-mbo koamarî-hepura homo hoafi-yomondühî yahomoya, “Adükari, ambe se tînrîfondamboyahî, nga ro nindou aboedîyahî anîmbo wandî worambe madügüfi, nga ro moai munguna wandî worîna dîdîfi sahehea hohoanîmoyahî. ⁷ Ranîmboanahî ro aboedî hamîndî-yahanîmbo sîhambo sowana madîdîhî. Nga moani se hoafi-yangîrî hoafi-ndafanî wandî ratüpurîyu-randeimbî ai aboedîmbiyu-wamboane. ⁸ Nîmboe ro-amboanî nindou wandî nîmoamo ndüreimbî-memo ranahamundî hoarehanahî, nga asu ami-anemo wandî hoarehemo. Ngorümbo hoafi-ndahühî, ‘Se hafî,’ mbîsahanî ai hu randühani. Asu ngorümbo hoafi-ndahühî ‘Se sînfî,’ mbîsahanî ai sünî randühani. Asu wandî ratüpurîyu-randeimbîmbo hoafi-ndaha-ndowohümbo, ‘Ranî-moatükunî raro,’ sahanî, ai rareandühani,” mehu. ⁹ Asu Sisas ai ranî hoafi ra hîmborîyu haya nindou ranahambo afîndî mahepünîfiyu.

Ran+yu h+h+r+fi n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ ranaheimbo hoaf+yundürühi yahuya, “Ro s+heimbo hoafayah+. Ro moai an+hondümbofe ndahurai ndüh+ hoeir+heand+, Israer+hünd+ amboan+, nga wan+,” mehu. ¹⁰ Nga sapo nindou ami-yafe bogor+ ai koamar+hepur+ ranai homo worambe hoeirüwurane asu aboed+mayu.

N+moreh+ kaind+ n+mor+ Sisas ai y+f+hünd+ bot+marir+

¹¹ Refe hayamboyoane, asu süngunambo ranambe n+mai Sisas ai ngoaf+ mam+ ahand+ ndür+ Nen ran+nambo bot+fi mahafu. Ahambo süngururü-rundeimbiyomo asu n+moreh+ nindowenih+ af+nd+mayei ran+yei ai mam+ mahahüsi. ¹² Sisas ai ndeara ngoafi gin+r+ nafitambekim+ tüküfiyuane asu ngoafambe-ah+nd+ aran+hoafi yas+mond+ ranai tüküme Feyo. Y+fi n+moko ranana sapo n+moreh+ kai-mayo ranahand+ nindowenih+ n+mor+ moan+ mam+ ham+nd+mayu ranaiyu. Ran+yo asu n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ ran+ ngoaf+hünd+ ranai n+moreh+ ran+bab+id+imbo mamarei. ¹³ Asu Adükari ai n+moreh+ ranahambo hoeireanda mayoa asu ahambo ngusüfoambe af+nd+ hipoamboreandüh+ hoaf+yundüh+ yahuya, “Se yowan+ aran+ndaf+ndo-mboyafi,” mehundo. ¹⁴ Ran+yu Sisas ai hu y+fi saf+send+mayo ra sünd+mareanda asu nindou y+fi n+moko masowandümo-memo ranai ng+ng+n+ru man+ngomo. Ran+yu Sisas ai hoaf+yuh+ yahuya, “Nindou hoar+fi ro s+hambo hoafehan+n+ se haponda bot+yaf+,” mehundo. ¹⁵ Ran+yu asu y+fiyumb+ nindou-mayu ranai bot+fi n+marümbo watapor+mayuamboyu asu Sisas ai n+mor+ ra ahand+ hondand+ war+hümariri+. ¹⁶ Ran+yo asu n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ ranai ngusüfo kik+foar+hindüh+ God+imboya aiana aboed+ani sei hoaf+yahündowohü seiya, “Ahand+ hoafi hoaf+yu-randeimbi adükari ham+nd+ ai y+hoef+ mbusümo tüküme Feyu! Ai ahand+ nend+ ranaheimbo aboedambofendür+imbo tüküme Feyu-ane!” masei. ¹⁷ Sisas ai ran+moatükun+ rawareand+ hoafi ranai muṅguambo Sudia h+fi asu ran+ h+fi+kim+ adaburo ranambe yangor+ wak+mareanda himbor+mayei.

Son hundürüra-randeimbi ai ahambo süngururü-rundeimbi yimbu Sisas sowana koamar+hep+r+

(Matyu 11:2-19)

¹⁸ Son+imbo süngururü-rundeimbi ai muṅgu moatükun+ tüküme Feyo ra ahambo watapor+imbomarur+. ¹⁹ Ran+yu asu Son ai ahambo süngururü-rundeimbi nindou yimbu mborai yahup+r+ hürühep+r+ haya Adükari+imbo düdufimböhünda ahambo sowana koamar+hep+r+. Ahand+ Adükari+imbo düdufe hoafi ra yahuraiyo, ‘Nindou nda horombo ro tükündüfimbui masah+ ran+yafi, asu ngorü tükünd+imbui mb+sefi hohu himbomandef+yo?’ ²⁰ Asu ai Sisas+imbo-so tüküyaf+neandüh+ hoaf+yaf+nandowohü safaniya, “Son hundürüra-randeimbi ai s+hambo refe düdufen+nimbo y+hoeh+imbo koamar+hemuna mas+neh+. Se nindou tükündüfimbui mehuyafi, asu ngorü tükündüfimbui mb+sefi hohu himbomandef+yo,” masafani.

²¹ Moan+ ran+s+imboan+ ham+nd+ ran+hü Sisas ai n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ fi moaruwaimbü, angünümb+, moaruwai nend+ n+marümb+ ranaheimbo aboed+reandür+ asu h+imboat+har+ af+nd+ ranaheimbo h+imboar+ bir+hendüran+ asükai h+imboar+yei raro mar+hünd+. ²² Sisas ai Son+imbo süngur+n+r+r+nandeimbi ranahafan+imbo s+imbor+ hoaf+yup+rühi yahuya, “Se ngafan+ Son+imbo hoaf+ndafan+ se n+ne-moatükun+ hoeir+ne himbor+yafan+ mar+nand+ ra: Ran+moatükun+ ra sapo h+imboat+har+ ai asükai h+imboar+ bir+hehi h+imboar+yei, t+ṅar+ moaruwaimbü ai bot+yahi hei, fi moaruwaimbü, m+man+ho mas+meimbi ai aboed+ popoatapofoar+hi. H+imbotühüfo ai asükai hoafi h+imbor+yei, y+fiyeimbi ai yang+r+ bot+yahi asu aboed+ hoafi ra nindou napokoate-yeimbi-mayei aheimbo watapor+imboyo ramarand+ ranahambo. ²³ Nindou did+yei wambo an+hondümbo-ar+hind+r+ ai-ana h+h+fi-h+h+fi+mbeiyei-amboane!” mehu.

²⁴ Sonimbo süngurine-rinandeimbi mefani ranai hafandane süngunambo Sisas ai Sonimbo nimorehi nindowenihimaye ranaheimbo hoafiyundühi yahuya: “Sapo se Son sowana nimwohi furikoate-reandühi heihü ra se ninimoatükunimboyei tüküfeyoani hoifembo sei hehi hohoanmomaye a? Awi se boabodari emündü werinambo mboahuri-hendani ra hoifemboyei mahei? ²⁵ Ninimoatükuni hoifemboyei se mahei rana? Awi nindou hoeari moani rani-poanimbo aboedi hoeari yihuru-yu haya nünquwan hoifemboyei mahei? Ra wani. Nindou yahurai hoeari aboedi yihuru-rihümündeimbi ana, adükari bogorindi worambe-ane nimboei arihündi. ²⁶ Se wambo ndühi yarihi hoafiyahündiri sapo se ninimoatükuni hoifemboyei mahei ra? Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ranahambo hoifimboyei? Yini ra anihondane Godindi hoafi hoafiyu-randeimbanisi, nga ro nda sheimbo anihondumboanahi hoafayahandüri. Son aiana Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ranahambo ngasündireimb-ani. ²⁷ Son ranahamboyo Godindi Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Ro nindou mam wandi hoafi semindi hombohünda koandihininani, ai boatei se hokoate-yafambe ngumbui shafi nafi nafirihefembohünda,’ meho,” mehu. ²⁸ Sisas ai bidifiri hoafi pareandühi hoafiyuhi yahuya, “Son ana nindou moani adükari hamindiyu haya asu ai nindou horombo maningomo ahamumbo ngasündeapureimb-ani. Nga asu nindou düdi ai sapo God nginindi hifandarandi ranambeahindi akidou aiyu aiana Sonimbo ngasündirumboani,” mehundüri.

²⁹ Munquambo nindou ai Sonindi hoafi himboriyei hehi asu takis kaki sowandümo-rundeimbi nindou-amboani munquambo rarihi hoafiyehi seiya, “Yini, Godindi hoanimo ranana anihondü hondü mbumundane,” masei. Raniyei asu süngunambo ai ahandi warihü hundürümaye. ³⁰ Nga Farisi nindou-yomo asu Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo ranai ahamundihorari Godindi hoanimo ra himbori-yowohü süngufembo moei mehomo. Ranimboemo ai moai Sonindi warihü hundürüyomo.

³¹ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Nimorehi nindowenih hapodanambe animboei ndanaheimbo ro ninimoatükunifih simongorindihoe hoemandihara? Nindou nda ai nüngunahurai nindouyei ndana? ³² Nindou ndanai ana sapo nimorari akidibou ngoafihü ninouyeimbo nahurai-anei. Sapo ai nimareimbo bodimondi nimoakidiboumbo rarihi hoafiyehiya, ‘Ro sheimbo fufunambo fufunimhundüri, nga asu se moai botiyahi yirwarari moporiyei! Ro sheimbo wengisahoafinambo marihundüri, nga asu se moai aranahoafirihündi rani ranimaye!’ nahurai-anei. ³³ Son sapo nindou hundürüra-randeimbi-mayu ranana tüküfi sesi sesü, wain hoe simindi rakoate-mayua, asu se hoafiyehüya, ‘Ahandi fiambe ana moaruwai nendi nimarimboane,’ masei! ³⁴ Asu Nindou Hondü ai tüküfi sesi sesü, hoe sümündi marandambo, asu se hoafiyehiya, ‘Nindou ranahambo hoerihori! Aiana sesi afindi sesi asu nginindi wain hoe sümündi arandi. Aiana nindou takis kaki sowandümo-rundeimb-anemo asu nindou moaruwai woshoafori hohoanimo-yomo-rundeimb-anemo ranahamundi ngunind-ani!’ masei. ³⁵ Nga asu nindou didiyei Godindi-mayo fifirife ra anihondane sei sahümündimbi aiana rani fifirife ra anihondumbo nafuiyehanei,” mehu.

Sisas ai Saimon Farisihündandi worambe mamaru

³⁶ Farisi nindou ai Sisasimbo sesimbohünda ro-dibo dowadifi mehundo-wamboyu asu Sisas ai ahandi worambe hu farifi hafu mamaru. ³⁷ Rani ngoafihü nimorehi mamai ai nindowenih birabiri hohoanimo-yo-randeimbi maningo. Sisas ai Farisi nindoundi worambe sesi sesühi amaru hoafi ra himboriyo haya, asu ai arabasta nimoei kaki afindi fih semindümbi hiprambe fisinarümbi moatükuni hipiri tüküre semindi haya maho. ³⁸ Raniyo ai ho Sisasindi daboadari yirikimi ningombo araniyowohü Sisasindi tjarari ra ahandi aranhimboaho-mayo ranambo popoaimarandi. Raniyo asu ai

Sisasindi tɪŋarɪ ra ahandi mbiriŋaŋi ranambo niŋombirihoayoa yahohaya geduhi mbura wakikihirapiruhi fisiŋarumbi moatukuni ra tɪŋarɪ yimbumefani raniwami kamafoareandi.

³⁹ Asu Farisi nindou Sisasimbo mborai mehundo ranai rani-moatukuni ramareanda hoeire haya ahandi fimbo hoafiyuhi yahuya, “Nindou nda anihondü Godindi hoafi hoafiyu-randeimbayu ana, ai nɪne nimorehi ahambo sündarerɪ nda fifirindeambui. Asu moaruwai yahurai nindowenihɪ bɪrabɪrumbɪ nimorehi anɪŋo ranahambo fifirindeambui,” mehu. ⁴⁰ Sisas ai simborɪ hoafiyundühi yahuya, “Saimon, ro sɪhambo hoafiyoninimbo hoafi moai siheheandi,” mehundowamboyu. Asu Saimon ai ahambo hoafiyundühi yahundoya, “Yini, Yamundo-randeimbi nindou se wambo ndühi hoafiyafindiri,” mehuamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai piyu haya hoafiyuhi yahuya, “Nindou yimbu nimbafani henamboyafani ai nindou ŋgoründi-mayo kaki simborɪ hihindihon dehoamboehi safani hena masowandifani. Nindou ŋgorü ai sapo kaki sairandeimbi-mayu ranahandi-mayo 500 kaki hoari semüdu süngunambo simborɪ saimbohünda asu nindou ŋgorü-mayu ranai 50 kaki hoari semüdu süngunambo simborɪ saimbohünda. ⁴² Nindou yimbu ranai kaki masowandifani ra simborɪ hihirife saimbo kakikoate-mefandamboyu asu nindou ranai ambe mehupiri. Nindou yimbu ra didi ai nindou-mayu ranahambo ŋgusüfo afindi pamandira?” mehuamboyu. ⁴³ Asu Saimon ai simborɪ ahambo hoafiyundühi yahuya, “Ro rarihe hohoanimoayahɪ ana, nindou sapo ahambo kaki adükarɪ masagado ranai-animbo afindi hamindi ŋgusüfo pandirumbui.” Ranɪyu Sisas ai yahuya, “Yini, se anihondumboanafi hoafayafi,” mehu.

⁴⁴ Ranɪyu asu ai nimorehi-mayo ranahambo sowana hihirifihɪ Saimonimbo hoafiyundühi yahuya, “Se nimorehi ndanahambo moai hoeirowandɪyo? Ro sɪhafi worambe mafareheandi, ŋga asu se moai wambo hoe sawandiri wandi tɪŋarɪ popoaimbohünda. ŋga asu nimorehi ndanaiyo wandi tɪŋarɪ ra ahandi aranɪhimboahonambo popoaira mbura ahandi mbiriŋaŋinambo gedumarandiri.

⁴⁵ Seana moai wambo sowandifindiri worinrowandiruhi wakikihirandiri, ŋga wani. ŋga nimorehi ndanai ana ro sühühambe peyo haya wandi tɪŋarɪ ra moai wakikihɪ hinɪŋgireandi, ŋga wakikihɪ hoafina hohombo haponda tükefeyo. ⁴⁶ Se moai wambo mbiroambe kefembohünda orif nɪmi hɪsi boboe didiboadiro sɪhawandi, ŋga nimorehi aiyo wandi tɪŋarɪ ra fisiŋarumbü moatukuni ranambo kamareandiri.

⁴⁷ Ranimboanahi ro sɪhambo hoafehanini, nimorehi ndanai ahandi hohoanimo moaruwai afind-ane, ŋga ranahambo God ai amboawi mehu. Nimboe sapo ai wambo ŋgusüfo afindi pamareandiri. ŋga asu nindou daboe ahambo moani akidou yangiri amboawi yahoweimbi nindou ana ai moani akidou yangiri ŋgusüfo pareandiruhani,” mehu.

⁴⁸ Ranɪyu asu Sisas ai nimorehi-mayo ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Sɪhafi hohoanimo moaruwai ranana ro amboawi samboanahi,” mehundo. ⁴⁹ Ranɪyo asu nindou bidifiri sesi fondikimi mamarimo ranai ahamundi mbusümo hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou nda düdi moaruwai hohoanimo amboawi yahu aranda?” mehomo. ⁵⁰ ŋga asu Sisas ai nimorehi-mayo ranahambo hoafiyundühiya, “Sɪhafi anihondumbofe hohoanimo ranamboyo sɪhafi moaruwai hohoanimo ranambeahindi aboedambo-marɪheanini, ŋga se ŋgusüfo afurindo kündo hawa ŋgafi,” mehundo.

8

Nimorehi bidifiri ai Sisas-babidimbo mahei

¹ Ranumbi ra kikefoendane, asu süngunambo Sisas ai adükarɪ ŋgoafi asu akidou ŋgoafi ranambe huhü God ŋginindi hifandarandi ranahambo wataporimbo-marandi. Sisasimbo süngururü-rundeimbi 12 ai Sisasindi süngu mahomo. ²⁻³ Ranɪyei

asu nimorehi bidingiri didiyei moaruwai nendi nimarindureimbi asu anguni moaruwaimbu Sisas ai aboedimarearu amboani ahandi sungu mahei. Nimorehi-mayei ranai ana Maria Makdarahundi, sapo Sisas ai moaruwai nendi 7 ahandi flambeahindi raguanambo-reandeimbi-mayo ranayo, Soana, Kusandi nimorehi, nindou ranai Herodindi wori hifanda randeimbi-mayu ahandi nimorehiyo, Susana asu nimorehi bidingiri sapo ahei kakinambo Sisas asu ahandi hoafi sowandumo homorundeimbi farihhipuri-rihundeimbi-mayei amboani ai-babidi mahei.

*Nindou sesi ahuri numburambe bubumafoareandi kafoefe hoafi
(Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)*

⁴ Nindou afindi ranai ngoru ngoafihundi ngoru ngoafihundi kikirihfekote Sisas sowana numbuni tumarihinda, ndani kafoefe hoafi hoafiyunduruh yahuya, ⁵ “Nindou mamai ai sesi ahuri semundu hu bubumafoareandane, asu bidingiri nafikimi putapimayo. Nindou ai hahabodeihu putapiyeiane, asu ndu ai nimoamonindi puhuyei masahusi. ⁶ Bidingiri ahuri ranai nmoei boatifowami putapiyo mbura tukufehundamboyo asu yapataparimayo hifi ranai hoe puari-koate niyondi hamindiwambo. ⁷ Asu bidingiri ai wohi thoiar thoiarumbi ninouyoambe putapiyo mbura rani dibore tukufihyo asu wohi ranambo gabudi-mafoareandi. ⁸ Nga asu bidingiri ahuri ranai hifi aboedambe putapiyo haya tutukiyowohuyo 100, 100-mbore hisimayo.” Sisas ai rani hoafi ra moendifembo yahumbo hoafiyuh yahuya, “Nindou dudi ai himboambeimbi-nduhu ana, hoafi ra himborimbiyu-wamboane,” mehu.

⁹⁻¹⁰ Raniyomo ahambo sungurururundeimbi ai rani hoafi ranahandi nimindi rana-hambo dudumefundo-wambo hoafiyupuruh yahuya, “Sihamumbo ana God nginindi hifandarandi dibohindi hoafi ra masayopurane, nga nindou amuri ranaheimbo ana kafoefe hoafinamboane hoafayonduri. Rananimbo ai himboari-ndeimboyei, nga ngiri hoeindihindi asu himbori-ndeimboyei, nga ngiri fifirindihindi.”

*Sesi ahurimbo kafoefe hoafi ranahandi nimindi hoafi
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)*

¹¹ “Kafoefe hoafi ranahandi nimindi ra ndahurai-ane. Sesi ahuri ra Godindi hoaf-ane. ¹² Sapo sesi ahuri nafini putapimboyowohu putapimayo ranana nindou didiyei hoafi himboriyehaneisi, nga asu Satan ai ahei ngusufoambeahindi semundu pireanduhani. Sapo Satan ranai aheimboya anihondumbo-ndihi hehi aboedambondahimboyei yahuhaya. ¹³ Sesi ahuri sapo nmoei boatifowami pimayo ranana nindou didiyei hoafi ranahambo himboriyehi hehi sahumundih hihifi-hihifiyehaneisi, nga ahei ngusufoambe hoafi ra moai kiki-mifoare nimaronduri. Ai hoafi ranahambo anihondumbo-rhinduhaneisi, nga asu nine-moatukuni aheimbo refe hoefendurimbo tukufeyoambe ai peyehaneisi. ¹⁴ Sesi ahuri wohi thoiar thoiarumbi mbusumo putapimayo ranana, sapo nindou didiyei ai hoafi ra himboriyehaneisi, nga asu afindi hohoanimo, kaki napo shefe hohoanimo, hifi ndanihundambo hihifi-hihifi hohoanimo ranai gabudi-foareandurani asu ai aboedi hisikoate-ayei nahurai-ane. ¹⁵ Sesi ahuri hifi aboedambe pimayo ranana, sapo nindou didiyei ai hoafi ra himboriyehi hehi ngusufoambe kikihi-safimarihumundi-aneisi. Ai ahei hohoanimoambe didiboadorihoeimbi hamindi hondu nimarindurimboyo asu ai hisi aboedi tukumefenduri.”

*Nindou ai moai si wamburi hoarehi dibonapiferandi
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ “Nindou mamai ai moai ram hai ra yimunde mbura wamburinambo gabude, asu fondi hoarehi ninde randi, nga wani. Sapo aiana yimunde mbunda ram hai nindiferambo fondi-mayo raniwami nimoamo animbo nindeandani nindou didiyei worambe keboehinduh hoeindihimboyei. ¹⁷ Nine-moatukuni dibo menjoro ranai

ana weindahi moanambühi tükündifemboe. Níne-moatükuní nindou ai gabudíhi masíhehindí ranai ana weindahí hai síhí tükündífeyoaní hoeindíhimboyei. ¹⁸ Awi se híbadíhúmbo, hímbó yangírí kúndíhi nímandei. Nindou dúdi hohoanímó ra ndore fífírareandí ana, God ai adúkarí ndagadombui. Nga nindou dúdi ndofe fífírífekoate-ayu ana, níne akídou fífírímareandí amboaní God ai raguanambo-ndeambui,” mehu.

*Sisasíndí hondí asu akohoandí
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Sisasíndí hondíyo asu ahandí akídí mamíyomo ranai Sisasímbo hoeifímbo tükümehindí, nga ai nímorehí nindowenihí afíndí raní mbusúmowambo moai ahandí fíkímí papühüyahindí. ²⁰ Raníyei nindou bídífirí ai Sisasímbo hoafíyahúndowohü sahúndoya, “Síháfí me-ane asu amondí mam-anemo ai weindaní anímboei síhambo hoeifenínímbo seímbo,” maseiamboyu. ²¹ Asu Sisas ai nindou ranaheimbo munnguambo yare hoafíyundürühi yahuya, “Nindou dídíyei ai Godíndí hoafí hímboríyei mburíhü sünguaríhindí ranai-anei wandí me asu akohoandayomo,” mehu.

*Sisas ai hoafímayua werí afurímareandí
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² Mamímbo Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbí babídímbo botambe fareafundühi hoafíyupurühi yahuya, “Awi síhírí kuríhoe raní goesürüní bandíhehu ngefo,” yahupurí haya mahomo. ²³ Ai botambe homondühi-yomo asu Sisas ai yapombofi menjuru. Raníyo asu ngíníndí hamíndí hoewerí ranai kuríhoe-mayo ranambe tüküfehüyo, hoe botambe tüküfehü asu ai ndeara hímoní hanímbo yangírímemo.

²⁴ Raníyomo asu ahambo süngurürü-rundeimbí ai Sisas sowana homo yangírírüwuri hoafíyomo-ndowohü yahomoya, “Adúkarí! Adúkarí! Síhírí ndeara yífímbo yangírírayefí,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai botífi hoewerímayo ranahambo awi-awimefíyu-wamboyo afureandühiyo asu hoe ranai afure mafoero. ²⁵ Raníyu Sisas ai ahamumbo yare hoafíyupurühi yahuya, “Asu síhamundí aníhondümbofe ra nünnguia?” mehupuramboemo. Asu ai hepúnafu yíhímbo sísíreapurühi símborí hoafíyafundühi yahomoya, “Nindou nda dúdi rana? Ai moaní hoewerí ranahambo awi-awimefíyuwa ahandí hoafí hímboríyowohü afurímareandí,” mehomo.

*Sisas ai nindou mamíndí fiambeahíndí moaruwai nendí hemafoareandí
(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Sisas ai ahambo süngurürü-rundeimbí babídímbo Gerasa-yafe hífínambo Gariri hoe gogoasürüní homo tüküme fundí. ²⁷ Tüküyafu mburu botambeahíndí kusífoendane nindou mamí raní ngoafíhündí moaruwai nendí nímaríndoweimbí ranai ahambo sowanambo mahu. Aiana horombo hondü piyu haya moai hoearí güdeandí, nga moaní yare safoeyapo manüngu-ane. Ai ngoafíhü níngokoate yífí síhehi ríhündeimbí honnguambeyu nünngu marandí. ²⁸ Nindou ranai Sisasímbo hoeirirühi puküna heiyuhü yíríkímí piyu nímarúmbo hoafíyuhí yahuya, “Sisas, God Nímoamo Hamíndí Hondündí nímorí, se wambo nünngufendírímbo safomboyafa? Ro síhambo hütí hoafaríhaníní se yowaní wambo tínrífo ndawandírímboyafí,” mehundo. ²⁹ Nindou ranai yare hoafímayu ra sapo Sisas ai moaruwai nendí ranahambo hoafímayundoa kosífoendühiyo. Afíndímbo moaruwai nendí ranai kíkíhírímíndí nímaroaní asu munnguambo nindou ranai hímboarí safühírurühi senínambo hüpütüpu-ríhawuraní ai raní-moatükuní ra guríhai haya moaruwai nendí ranai fare serímíndí haya ními wohí furíkoate-yowaní ho-marandí.

³⁰ Sisas ai ahambo dúdufíhi yahundoya, “Ndürí síháfí nínea?” mehundowamboyo. Asu ai símborí hoafíyundühi yahuya, “Wandí ndürí ana Awai nindou-ane.” Ai yare hoafímayu ra sapo moaruwai nendí afíndí ranai ahandí fiambe mamarei

ranimboyu. ³¹ Moaruwai nendi-mayei ranai Sisasimbo hūti hoafiyahūndowohū seiya, “Se yihoefombo nimbī nīmarūmbī hīfambe ranambe koandīhawamunī-mboyaŋi,” masahūndo.

³² Ranīyo asu moatei afīndī ranai hīrīpīnīnī hīmborīhūndūhī burīmayeri-amboyo moaruwai nendi ranai Sisasimbo moatei ranahei fiambe koarīhefendūrīmbo hūti-hūtimarīhora koamarīhendūrī. ³³ Ranīyeri nīndoundī fiambeahīndī kosīfoehi hehi moateiyei fiambeyahīndūhī asu moatei ranai hīrīpīnīnī pīpīnambo hanei kurīhoeambe pīyeri hoe karīhūsi hehi yīfīsafīmayeri.

³⁴ Nīndou moatei hīfandīmarundī ranai hoeirūnda mayoa, pīpīyomo homo ranī ŋgoafīhū asu nūmbūrambe ratūpurīyerihī burīmayeri ranaheimbo hoafīhūmarundūrī.

³⁵ Nīndou ranai nīnī-moatūkunīyo tūkūmefeyo sei hehi hoeifembo Sisasimbo-so tūkūmehīndī. Ranīyo tūkūyahi hoeirīhindane, nīndou moaruwai nendi nīmarī haya kosīfoendeimbī-mayu ranai ahandī yirī kīmī hoearī yihuruyu mbura ho-hoanīmo aboedī koadūrū hohoanīmoyu arandī sūŋgu mamaruwa hoeirīhorūhī yīhīmbo sīsīrīmehīndī. ³⁶ Nīndou hoeifembo mahūsi ranai Sisas nīndou aboedī-marirī ra hoeirīhi hehi nīndou bīdīfīrambo wataporīmbo-marīhūndī. ³⁷ Ranīyeri asu muŋguambo nīndou Gerasa hīfīhūndī ranai yīhīmboyerihī Sisasimbo ragu ŋgafī maseia asu botambe farīfi haya ndamefiyu.

³⁸⁻³⁹ Ranīyu asu nīndou moaruwai nendi nīmarī haya kosīfoendeimbī-mayu ranai Sisasimbo hūti hoafīrūrūhī yahuya, “Wambo se yīnī safanīmbo se-dībo dīdī,” mehundo-wamboyu. Asu ai ahambo koarīheirūhī yahuya, “Se ŋgoafīna ŋgafī nīnī-moatūkunīyo God ai sīhambo ramareanīnī ra nīndou bīdīfīrambo wataporīmbo-ndandī,” mehundo. Ranīyu asu hu nīne-moatūkunī Sisas ai ahambo ramarirī ranahambo ranī ŋgoafīhūndī-mayeri ranaheimbo wataporīmbo-marandūrī.

Sisas ai bogorīndī nīmorehī nīmorī yīfīhūndī botīre asu nīmorehī aŋgūnūmbī ai Ahandī hoearī sūndīmareandī (Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Sisas ai asūkai Gariri ŋgorū-goanīnī hu tūkūmefiyu-wamboyeri nīmorehī nīndouwenihī ranai ahambo hīhīfī-hīhīfīmayeri, sapo hīmbomayeri hei ranīmbowambo.

⁴¹ Ranūhī asu nīndou mamī ahandī ndūrī Sairus ranī ŋgoafīhū rotu worī hīfandīra-randeimbī ai Sisasīndī yirīkīmī tūkūfī pīyu nīmarūmbo wandī worīna dūgūfī yahu haya hūti-hoafīmarūrī. ⁴² Ai sapo ahandī nīmorehī nīmorī 12 hīmbanī mamī yaŋgīrīyo haya yīfambo-mayowamboyme ramefiyu. Sisas ai Sairusīndī worīna hūfuane, asu nīndou afīndī ranai aŋgoaŋgo-marīhorī hei. ⁴³ Ahei mbusūmo nīmorehī mamī 12 hīmbanīmbo amoamo watīkoafīmboyo mara ho ranai manīŋgo. Ai ahandī aŋgūnī ra aboedīfembohūnda doktambo hoeifepurīmbo kaki afīndī sai marandī, ŋga asu nīndou dīdī ai-amboanī moai aboedīreandī. ⁴⁴ Nīmorehī ranai Sisasīndī daboadanī ho nīŋgombo hoearī hīmborī-mayo ranīfihī masūndeandamboyo asu ahandī horī ranai moanī ranī-sīmboanī hamīndī kīkīmarīhoayo.

⁴⁵ Ranīyu asu Sisas ai dūdufihī yahuya, “Dūdi wandī hoearī masūndeanda?” mehuamboyo. Asu muŋguambo nīndou ranai wanīwanīyerihī dīdīmomayeri-amboyo asu Pita ai hoafīyuhī yahuya, “Adūkari, nīndou afīndī ranai sīhafī fikīmī wakīre yaŋgorīmbo sīmborī koarūrīmayeri,” mehundowamboyo. ⁴⁶ Asu Sisas ai hoafīyuhī yahuya, “Nīndou ŋgorū ai wambo masūndeandīra wandī fiambeahīndī ŋgīnīndī ranai makosīfoendī ranīmboanahī,” mehuamboyo.

⁴⁷ Asu nīmorehī ranai wambo fīfīrīhī-ndīrīmboanei, ŋga ro ŋgīrī dībo nīmboahī yahohaya, hīhamīndarī kameihī ho Sisasīndī yirīkīmī pīyo mamaro. Ranīyo ai muŋguambo nīndouyeri hīmboahū wataporīmbo-marandī nīmboe masūnderī asu nūnūŋgureamboyo ranī-sīmboanī hamīndī aboedīmoyo ranahambo. ⁴⁸ Sisas ai

nimorehi ranahambo yahundoya, “Nimori akidou, shafi anihondumbofe ranai shambo aboedimareanini, nga se ngusüfoambe afurindo kundo hawa ngafi,” mehu.

⁴⁹ Ai wataporimbo-randühi nunguambe, nindou mamai ai hifandira-randeimbindi worambeahindi tüküfi hu hoafiyuhi yahuya, “Shafi nimori ana yifimayo, nga se yamunde-randeimbi-mayu ranahambo tñirifo dabadomboyafi,” mehuamboyo.

⁵⁰ Sisai ai rani hoafi ra himboriyu haya, Sairusimbo hoafiyunduhü yahuya, “Se yihimbondamboyaafi, nga anihondumbo-ndowandani animbo shafi nimori ra aboedindimboe,” mehundo.

⁵¹ Ai nimorehi-mayo ranahandi afindandi worambe hu tüküfi haya moai nindou amuri semündündüri worambe kefuendi, nga Pita, Son, Sems asu nimorindi hondafindi aheimbo yangiriyo süngurearü haya mahüfu. ⁵² Nindou afindi ranihü mamarei ranai nimori ranahambo hohoan+moyeihü aran+hoafi-mar+hündamboyo

Sisai yahuya, “Ai ana yifiyombo-yopoi, nga ngiri aran+hoafi-ndihünda,” mehuamboyei. ⁵³ Nindou ranai nimori yifimayo ra fifirihindi, ranimboyo Sisaimbo tikifinambo-r+horühü tirifoefe hoafimayahüdo. ⁵⁴ Nga ai nimori-mayo ranahandi warihü kikihamündü hoafiyundowohü yahundoya, “Nimori akidou, se botiyafo,” mehundo. ⁵⁵ Asu ahandi yifiafi ranai hihirife ho fiambe farifehüyo asukai botimefeyo. Raniyo Sisai ai nimori ranahambo sesi sahüdo yahu haya hoafimayundüri.

⁵⁶ Asu hondafindi ai hoerineanda mayoa mahepünafi-neandamboyo Sisai ai rani moatükunü tüküme feyo ranahambo “Nindou ngörumbo yowanü hoafipoani,” mehu.

9

Sisai ahambo süngururü-rundeimbi-mbo koamar+hepurü (Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Sisai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ranahamumbo mborai yahupuri hürühepurü haya moaruwai nendi asu muñguambo angünü aboediferambo nginindi adükarü masagapurü. ² Raniyu God nginindi hifandarandi ranahambo wataporimboyo asu angünü aboedife-rambohünda koamar+hepurü. ³ Ai ahamumbo yare hoafiyupurühü yahuya, “Shamundi hoahoango ranambe se yowanü niminimi, arü, sesi, kaki, asu hoerü yimbu-ane ra ndowandumboemo. ⁴ Se nini-worambeyo afareafundi ra moani se rani worambe yangiri nimanimo mbundu botindafu ngomo. ⁵ Nahi homondani nindou ai shamumbo worinifepurükoate-ndeiani ana, asu se ngoafi ra hin+ngindu houmbo ngomondühü yirifihindi hifi hasüfi ra kükiboadu houmbo ngomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mbireandüri yaho refe nafuiyondür+mböhünda,” mehupuri. ⁶ Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ranihü hin+ngiru houmbo homo muñguambo ngoafi ranambe Godindi hoafi ra wataporimbo-randühü nindou angün+mbö-yeimbi-mbo aboed+rundüri marundi.

Herot ai afindi hohoan+momayu (Matyu 14:1-12; Mak 6:14-16)

⁷ Gariri-yafe adükarü bogori Herot ai muñguambo moatükunü tüküme feyo ranahambo hoafi ra himboriyu haya, afindi hohoan+momayu. Ai yare hohoan+momayu ra, nindou bidifiri ai rarihi hoafiyehi seiya, Son hundürüra-randeimbi ai yifihündi botimefiyu masei. ⁸ Asu bidifiri ai seiya, “Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Eraisa ai yihofombo-so tüküme fiyu.” Asu awi bidifiri ai seiya, “Nindou mamai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi horombo hondü manüñgu ranai yifihündi botimefiyu-ane,” maseiamboyo. ⁹ Herot ai yare hoafiyuhi yahuya, “Ro sapo Sonindi mbiro ra kikimar+hehini. Asu nindou düdi nda ai yahurai ro hoafi nda himboriyaha tüküme fiyu. Asu ahambo hoefimbo samboanahi,” mehu.

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagadüri
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Son 6:1-13)*

¹⁰ Kraisindî hoafi sowandümo homo-rundeimbî ai hîhîriyafu homo Sisasimbo-so tüküyafu muŋguambo moatükunî ai ramarundî ranahambo wataporimbo-marurî. Ranîyu ai süngure sepurümündü haya Betsaida ŋgoafinambo ai yangîrî nîmarimbo mahomo. ¹¹ Ŋga asu awai nendî afîndî ranai Sisas nahanafîyu mahu rana-hambo türüfoarîhi hehimbo-wambo, ai süngumarîhorî hei. Ranîyu asu ai ahe-imbo mborai-mborafindürî hîniŋgîreandürî haya, God ŋgîniindî hîfandarandî rana-hambo wataporimbo-marandî. Asu nindou dîdîyeyi anġünümbî-mayeyi aheimbo aboedîmareandürî.

¹² Hüfîhamîndî hürîmîndoambe, süngururü-rundeimbî 12 ai ahambo-so tüküyafu hoafiyomondowohü yahomoya, “Se nindou ndanaheimbo koarîhawandüranî mbîhei. Rananimbo asu ai hei adükarî ŋgoafîhüyo asu hîmboranîyo ranîhü apofondîyo asu sesiyo ra kokombîrî-hündamboane. Ndanîhü ana nindou nîmarîkoate-yohane,” mehomomo. ¹³ Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Seanîmbo sesi ra aheimbo ndabudürü,” mehuamboemo. Asu ahambo yaru hoafiyomondühî yahomoya, “Roana hondahüfeimbî bret-anemo asu kinî akîdou yimbu-anafanî ranî yangîr-ane sîhehumboayefî. Asu muŋguambo nindou ranaheimbo se homo sesi pemîyomo safîmboyafî hohoanîmoayafa?” mehomomo. ¹⁴ Nindowenihî ranîhü mamarîmo ra 5,000-yomo. Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbî ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Nindou ranaheimbo hoafîndîmondüranî anîmbo ai 50, 50-ndahi mbîmari-amboane,” mehupurî. ¹⁵ Ranîyomo ahambo süngururü-rundeimbî-memo ai hîmborîyomo houmbo nindou ranaheimbo ranî-süngumarundüra mamarei. ¹⁶ Ranîyu Sisas ai hondahüfeimbî bretîyomo asu kinî yimbume fanî ra semündü haya, sünambe hîmboyu hafuhü sesi ranahambo-hünda Godîmbo hîhîfîrürî mbura, bret kinî hîfîtîre ahambo süngururü-rundeimbîmbo nindou-mayeyi ranaheimbo yimbufe-ndürîmbohünda masagapurî. ¹⁷ Nindou ranai sesi ra sahüsi muŋgu parîhindühîyeyi, asu Sisasîndî süngururü-rundeimbî ai sesi bîdîfîrî bîdîfîrî korîmayo ra 12 wambürî tüküru madüburafundî.

*Pita ai Sisasimboya nindou ndanana God dîbonîmayu Kraisanî mehu
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ Mamîmbo Sisas ai ahand-amboanî Godîmbo dîdîbafîyuhü nîmaruwane, asu ahambo süngururü-rundeimbî ai, ai-babîdîmbo mamarîmo. Ranîyu ahamumbo düdufîpurühî yahuya, “Nindou ai wamboya ai düdi seia?” mehu. ¹⁹ Asu sîmborî ahambo hoafiyomondühî yahomoya, “Bîdîfîrî ai Son sapo nindou hundürüra-randeimbî-mayu-ani sei. Bîdîfîrî ai sîhambo seiya ai Eraisa-ani maseiamboyeyi, asu bîdîfîrî ai Godîndî hoafi hoafîyu-randeimbî horombo hondü manüŋgu ranai yîfîhündî botîmefîyu-ani masei,” mehomondo. ²⁰ Ranîyu asu ai ahamumbo sîmborî hoafiyupurühî yahuya, “Asu se ra wambo nüŋguru hohoanîmoyomo ro dîdîyaha?” mehuamboemo. Asu Pita ai ahambo sîmborî hoafiyundühî yahuya, “Seana Krais-anafî nindou God ai dîbonîyunîni hîniŋgî-mareanîni nindou aboedambo-fendürîmbohünda,” mehundo.

*Sisas ai yîfînda mbundîha yîfîhündî botîndaheamboyahî yahu wataporîmbomarandî
(Matyu 16:20-28; Mak 8:30; 9:1)*

²¹ Ranîyu asu Sisas ai ranî hoafi ranahamboya, “Se nindou ŋgorümbo yowanî hoafîndîmboemo,” mehupurî. ²² Asükaiyu ahamumbo yare hoafiyupurühî yahuya, “Nindou Hondü ai ana asübusümbî tîŋîrîfo afîndî ndemündühî anîmbo ahambo bogorî nindou-anemo Godîmbo sesi sîhou-rundeimb-anemo asu ahînümbî ho-hoanîmo yamundu rundeimb-anemo ranai yîboaruko-ndurîmboemo. Ai ahambo

hifokoandüwuranî yîfîndümbuîsî, nga asu ai ngîmî sindu mbunda sünguna yîfîhündî botîndîfîmbuî,” mehu.

²³ Ai munnguambo aheimbo hoafîyundürühî yahuya, “Nindou dîdîyei ai wandî süngu hombo hohoanîmondeihî ana, asu ai ahei hohoanîmo ra hîfînambo-ndîhi hehi nîmî keimbî karîhendeimbîfîhî yîfîmbo noundahi hehi munnguambo si aho ra wambo süngumbîrîhi-ndîramboane. ²⁴ Nindou düdi ai ahandî yangîrî nîngo hohoanîmo ra ahandîhoarî hîfandarandî ana, ai awarî-ndîhoemboe. Nga asu nindou düdi wambohünda ahandî yangîrî nîngo hohoanîmo ranahambo moanane ehu ana, ra gedühî nîngomboe. ²⁵ Nindou mamî ai ratüpurî-yuhümbö munnguambo moatükunî napo hîfî ndanîhündambo ra gugurareandî ana, asu ahandîhoarî awarîndîhembuî, nga nüngunde ahambo mafandîhera? ²⁶ Nindou düdi ai, roanahî asu wandî yamundîfe hoafî ranane ranahambo amoanîngayu ana, asu ro-amboanî nindou ranahambo Ape, ro, asu sünambeahîndî nendî babîdî yîhoefî ngînîndî hîmboamupuimbo-randeimbî kapeihü kosahambe amoanîngî-ndîhünîmboyahî. ²⁷ Ro sîheimbo anîhondümböanahî nda hoafayahandürî, nindou bîdîfîrî dîdîyei ndanîhü anîboadei ranai ana yîfîkoate yangîrî nîmboei-ambe God ngînîndî hîfandarandî ra hoeindîhimboyei,” mehundürî.

*Sisasîndî fî ranîpoanambo fîyoweimbî tüküme Feyo
(Matyu 17:1-14; Mak 9:2-13)*

²⁸ Sisas ai ranî hoafî ra hoafîyu haya, 8 si howane, ai Pita, Son asu Sems ahamumbo sepurîmündü haya hîfî wafunambo Godîmbo dîdîbafîfembo mahafu. ²⁹ Ai Godîmbo dîdîbafîyuhü nünguane asu ahandî ngusümboarî ra ranîpoanambo fîyowohüyo asu ahandî hoearî ra kifohî hamîndîyowohü si nahurai tüküme Feyo. ³⁰ Ranîyo asu ranî-sîmboanî Moses, Erasaisî ai Sisas-dîbo wataporîyafandühî manîmbafanî. ³¹ Nindou yimbu ranai hîmboamupuimbo-randeimbî kapeihü tüküyafîne henamboyafanî asu Sisas ai Godîndî ratüpurî moendîfîhî Serusarem ngoafîhü yîfîmbo-mayu ranahambo ai-babîdî wataporîmemo. ³² Pita ai ahandî ngunîndî yimbu Son asu Sems ai ahamumbo yapombo hîmbomarapura mapomo. Asu hîmboarî bîrîhoemo hoeirundane, Sisasîndî hîmboamupuimbo-randeimbî si ranambe nindou yimbu ranai-amboanî yahurai ai-dîbo manîmbafanî. ³³ Moses Erasaisî ai ndeara hombo safanî henambo-yafandane, Pita ai Sisasîmbo hoafîyundühî yahuya, “Adükarî, aboedane ndanîhü amarefîsî, nga sîhîrî dago ngîmî hündîhupurîmboane, sîhambo ngorü, Mosesîmbo ngorü asu Erasaisambo ngorü.” Pita ai yare hoafîmayu ra ai ndore fîfîre hayamboyoanî hoafîmayu.

³⁴ Ai ranî hoafî ranahambo yare hoafîyuambe mburüngai ranai pîyo gabudî-mafoareapura, asu ai yîhîmbomemo. ³⁵ Ranîyo asu hoafî ranai mburüngai-ambeahîndî tüküfîhî yahoya, “Wandî Nîmor-ani nda, ro ahambo dîbonîmayahando-ani. Se ahandî hoafî hîmborîndîmo,” meho. ³⁶ Ranî hoafî ra ho kîkamîndoambe Sisas ai yangîrî ranîhü manüngu. Pita, Son, Sems ai ranî-sîmboanî nînî-moatükunî hoeimarundî ranahambo nindou ngorümbö moai nînî hoafî hoafîyomo.

*Sisas ai nîmorî moaruwai nendî fîambe nîmarîndoweimbî aboedîmarîrî
(Matyu 17:14-21; Mak 9:14-29)*

³⁷ Ngörü sina hîfî wafu ra hînîngîru houmbo hanîmondanî, nîmorehî nîndowenihî afîndî ranai Sisasîmbo nafînî hoeimarîhorî. ³⁸ Nindou mamî, nîmorehî nîndowenihî afîndî-mayei ranambeahîndî ai Sisasîmbo puküna hoafî karîhoehü yahuya, “Nindou yamundo-randeimbî karîhasî. Se sühüfî nîmorî wandî hoeirîworî, nga wandî mamî ndearani nda. ³⁹ Moaruwai nendî ai nîmorî ranahambo kîkîhî-safîrîmîndühane asu ai hepünüfî heiyu arandî. Moaruwai nendî ranai ahambo yabadîrî wakîrerîhane asu yahamo kasiau wutüpuiarîyu arandî. Ai ahandî fî ranahambo mungunambo moaruwaimbo-rerîhane asu ahambo nîmai hînîngîfî

hombo sisamindarandi. ⁴⁰ Ro sihambo süngurunini-rundeimbi ranahamumbo hütihütimarhapuri moaruwai nendi ranahambo raguanambofembo, nga ai ngiri raguanambondundi,” mehundo.

⁴¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Nindou nda se ana anihondümbofe hohoanimokoate-yeihanei, asu sihei ningo hohoanimo ra moai ndorihoyo. Nüngunimbiimbo awi ro se-babidimbo nimboambo sihei nimbori ra mandahamindiha? Nimori sihafi ra ndühi sowarindifi sühüfi,” mehu ⁴² Nimori ranai süfuane moaruwai nendi ranai serimindi hifihü purapoaporeri sheri haya yabadimariri. Nga asu Sisas ai moaruwai nendi ranahambo nginindi hoafiyundo haya nimori ranahambo aboediriri mbura ahandi afindambo hihiriri maserügudo. ⁴³ Raniyei asu muṅguambo nindou-mayei ranai Godindi nginindi adükar ranahambo mahepühendi.

*Sisas ai asükaiyu yifindamboyah yahu wataporimbo-marandi
(Matyu 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Muṅguambo nindou ranai Sisas ramareandi ranahambo afindi hohoanimoyeihi nimboeiambe, ai ahambo sünggurü-rundeimbiimbo hoafiyupurühi yahuya, ⁴⁴ “Ro nine-moatükuni sihamumbo haponda hoafehapuri ndanahambo mitanindündümboemo. Ngiri amitata Nindou Hondü ndanahambo nindouyei wariwami hinngindihori,” mehu. ⁴⁵ Nga asu ahambo sünggurü-rundeimbi ai rani hoafi ranahandi nimindi ra moai fifirundi. Rani hoafi ra ahamumbo dibo meṅgoro wambo ai moai ndoru türüfoarundi. Nga asu ai Sisasimbo düdufembo ra yihimbomemo.

*Nindou düdi adükarayu
(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Sisasimbo sünggurü-rundeimbi ai nindou düdi adükarayu yahomo houmbo simbori hoafimemo. ⁴⁷ Sisas ai fifireandi nine hohoanimo ahamundi ngusüfoambe amaro ranimbo. Raniyu asu ai nimori akidou serümündü ahandi ngirisafini pamariri. ⁴⁸ Raniyu ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou düdi ai nimori akidou ndanahambo wambohünda hohoanimoayundo ana, wambo amboani hohoanimoynu-ndirühani. Nindou düdi ai wambo hohoanimoayundiri ana, asu nindou sapo wambo koamarhendira makosahi ahambo amboani hohoanimoynu-ndohani. Nindou düdi ai sihamundi mbusümo akidou hamindayu ai-ani moani adükar hamindi hondayu,” mehu.

*Nindou düdi sihefimbo moaruwaimbo-fekoate-ayu aiana sihefi ṅgunind-ani
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Raniyu asu Son ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Adükar, ro hoeirhundani nindou mam ai sihafi ndürinambo moaruwai nendi raguanambomareanda, ro ahambo rani-moatükuni raguanambofembo yowan masahundo. Ro ahambo ramarhuri ra nimboe sapo ai moai sihambo süngureanini ro rawehundi nou,” mehu. ⁵⁰ Sisas ai Sonimbo hoafiyundühi yahuya, “Se yowan ahambo yowan yahondopoani, sapo nindou düdi ai simbori sihamumbo hoafiyopurikoate-ayu ranai ana nindou “sihamundani,” mehupuri.

Samariahündi ai Sisasimbo ahei ṅgoafina hombo yowan masei

⁵¹ Sisas ai God sowana hafombo si ranai ndeara akimi tüküfeyoambe, ai Serusarem ṅgoafinambo hombo hohoanimomayu. ⁵² Raniyu ai muṅguambo moatükuni ahambo yimuṅgurifembo nindou bidifiri horombo koamarhepura homo Samaria ṅgoafihü tüküme fundi. ⁵³ Nga asu nindou rani ṅgoafihü ranai moai Sisasimbo mborai sahüdo

ai Serusarem+nambo mahuwambo wambo. ⁵⁴ Sisas+imbo sünggururü-rundeimbi nindou, Sems, Son ai rani ngoaf+hündi ramehind+ ran+imbo hoeir+ne hena hoaf+yafandühi safaniya, “Adükari, ro sünambeah+ndi hai ranahambo hoaf+indehan+ kos+ nindou ranaheimbo moaruwaimbofendür+imbo ra se yifir+ndafani ana, rand+hoa?” masafandamboyu. ⁵⁵ Raniyu asu Sisas ai ahafan+imbo h+h+r+fi ng+n+ndi hoaf+mayup+r+i. ⁵⁶ Ran+yomo asu ai ran+hünda ngorü ngoafina mahomo.

Sisas+imbo süngufe hohoan+mo
(Matyu 8:19-22)

⁵⁷ Ai homondühiyomo nafini nindou mam+ ai Sisas+imbo yare hoaf+yuh+ yahuya, “Se n+n+iyo ahafi ra roana moani s+hambo yang+r+i süngund+han+i+n-i-mboyah+i,” mehuamboyu. ⁵⁸ Asu Sisas ai ahambo hoaf+yuh+ yahuya, “Ni+mambeah+ndi yafori ana ahand+ hifi ambe ra mban+ngo ai ho aporambo, asu ndu ai ngerümb-anei, nga Nindou Hondü aiana fond+koate-ani ai ho ahand+ mbiro bidagor+ife aporambo ra,” mehu. ⁵⁹ Nindou ngorü-mayu ranahambo Sisas ai hoaf+yundühi yahuya, “Se wambo süngundand+i,” mehundo. Nga asu ai ahambo yare hoaf+yundühi yahuya, “Adükari, awi ro nga wand+ apembo hifi-kand+hini heheambo asu sünguna ngamboyah+i,” mehu. ⁶⁰ Nga asu Sisas ai ahambo yare hoaf+yundühi yahuya, “Nindou yifiyeimbi ai aheihoari yifi+n+moko ra hifi kamb+r+hi-ndamboane, nga seana ngafi God ng+n+ndi hifandarandi ranahambo an+imbo watapor+imbo-ndandi,” mehu. ⁶¹ Nindou ngorü ai hoaf+yuh+ yahuya, “Adükari, ro s+hambo süngund+han+i+n-i-mboyah+i, nga awi ro nga wand+ fik+i+n+ndi-mayei ranaheimbo asürü ah+n+ndihearü mbund+hambo an+imbo süngund+hea-n+i+n-i-mboyah+i,” mehu. ⁶² Sisas ai ahambo hoaf+yundühi yahuya, “Nindou mam+ ai n+i+m+ hitandühi daboadan+ kefuai h+mboayu ana, God ng+n+ndi hifandarandi ranahambo ng+r+i ratüpur+indu,” mehundo.

10

Sisas ai 72 nindou ahand+ ratüpur+imbohünda koamar+hepur+

¹ Süngunambo Adükari ai 72 nindou d+bon+yu mbura, ahamumbo boatei yimbu-yimbure n+ne ngoafi sapo ai hombo yahuhayambo-mayu rani ngoaf+i+n+ koamar+hepur+i. ² Ai ahamumbo yare hoaf+yupurühi yahuya, “Nümbürambe sesi af+ndi burayo ranai ndeara mungu süfi yang+r+ayo, nga asu sesi ranahambo yimungur+ife gugur+fembo nindou ana af+ndiyopoani. Ran+imbo-hündambo an+imbo asu se nümbür+i aharambür+i ranahambo did+ibaf+ndafundan+ an+imbo asu ai sesi ra yimungur+ife gugur+fembohünda nindou af+ndi safi koamb+r+i-hepuramboane. ³ Hapoana se ngomo, nga awi se h+mbor+yomo! Ro s+hamumbo sipsip wei nahurai yafori harümb+i n+imboeiambe nou koarari+heheapur+i. ⁴ Se kaki sand+ferambo arü ak+idouane, napo arü ane, asu su yirambe kiki+foefemboane ndowandümbomo, nga yowan+i. Asu se nindou nafini hoeindundürühi aheimbo war+ furüboadundürühi watapor+imbo-ndür+imboemo, nga yowan+i.

⁵ Se n+i+n+ worambe-yomo afareafundi ra, boatei randu hoaf+nd+mondühi an+imboya, ‘Nindou ndani worambe amarei se ngusüfoambe afur+nd+hi künd+hindi,’ mb+i+mo. ⁶ Nindou bid+ifiri rani worambe ngusüfoambe afur+ife kife hohoan+imombo yifir+yeimbi n+imandiani ana, nindou aheimbo-so ngusüfoambe afur+ife kifeimbi hohoan+imo s+hamundi-mayo ra mbeyangoro-amboane. Nga asu wanayo ana, rani hohoan+imo s+hamundi-mayo ra asükaindo s+hamundi h+h+i+r+ife mb+howamboane. ⁷ Se moani wor+ mam+ ranambe yang+r+i n+imand+imo. Nindou rani worambeah+ndi ai n+i+n+moatükun+yo ndehüpuran+ se rani worambe yang+r+i sesi dowadümo hoe nd+i+m+nd+imo ndundi. Nga se wor+i+n+ wor+i+n+po-nd+i+mboemo.

8 Nini ngoafihüyo se tüküyafundani nindou ai sihamumbo ndahüpurümündi worinindihipurani ana, se moani nine-moatükuni ai sihamumbo püpimarihindi ra dowadümo. 9 Asu rani ngoafihü angünümbi nindou amarei ranaheimbo aboedindundürühi hoafindomondürühi animboya, 'God ai nginindi hifandarandi ranai ndeara sheimboso akimi tüküfemboane,' mbisimo. 10-11 Nga asu se nini ngoafihüyo homondani nindou ranai sihamumbo sepurimindi worinifekoate-ndeiani ana, asu rani ngoafihü se ngomo nafini ningomombo aheimbo hoafindomondürühi animboya, 'Shei ngoafihündi hifi hasüfi yihoefti tinarifihü apeningo ra sheimbo hütimbo-hündamboane püpürifafoarhundü. Nga awi se randihi fifirindhindi God nginindi hifandarandi ranai ndeara akimi tüküfemboane,' mbisimo. 12 Ro sihamumbo rarihe hoafehapuri, Godindi yibobofembo si tüküfeyoambe ana, sheimbo tinarifo Sodomhündi ranaheimbo tüküfeyondürü ra ngasünde haya moaruwai hamindi tükündifemboe.

*Anihondümbefekoate-yeimbi nindou ana hipoanihimboe-mbou-anei
(Matyu 11:20-24)*

13 Hipoanihimboembou-anei Korasinhündi se! Hipoanihimboembou-anei Bet-saidahündi se! Sheimbo moaruwai hamindi tükündifendürimboe. Asu ro hepünifeimbi moatükuni shei ngoafihü ramartheandi rahurai Tair ngoafihü Saidon ngoafihü rambarihea-mbonana, nindou rani ngoafihündi ranai horombonambo animbo moaruwai hohoanimo hinngirihü hehi didiboadorihü nimarei. Rananimbo ai hasüfi yihuruyei mburhümbo nimarei sapo roana yihoefti moaruwai hohoanimo ranahambo hinngirihumboanefi sei hehi. 14 Nga asu Godindi yibobofe si tüküfeyoambe ana, Tair ngoaf-ane Saidon ngoaf-ane ranaheimbo ana ngiri afindi hamindi tinarifo tükündifeyo, nga sheimbo ana nine moani afindi yahurai hamindi tinarifo tükümandifendürü. 15 Asu Kaperneam se ra sünambe ndürü adükari mandahümündiyo? Wani yangir-ane ana! Sheimbo ana hifini safi pindeandürani gadeimboyei!" mehu.

16 Ai ahambo sünggurü-rundeimbimbo hoafiyuhü yahuya, "Nindou düdi ai sihamundi hoafi himborayu ana, wandi hoafi amboani himboriyuh-ani. Asu nindou düdi ai sihamundi hoafi himboriyohefe semindikoate-ayu ana, asu wandi hoafi ngiri himbondu haya ndemüdu. Asu nindou düdi ai wandi hoafi himboriyohefe semindikoate-ayu ana ai ngiri Nindou düdi wambo koamarihendiri ahandi hoafi amboani himborindu haya ndemüdu," mehu.

72 nindou ai hihiriyafu mahomo

17 Nindou 72-memo ranai hihifi-hihifi kameihü hihiriyafu homo tüküyafu hoafiyomondühü yahomoya, "Adükari, sihafü ndürü dükarihunda moaruwai nendi ranai yihoefti hoafi himboriyehi marihündi!" mehomo. 18 Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya, "Ro hoeirheandani Satan ai sünambeahindi wabürüsü nahurai pimayu. 19 Awi se himboriyomo, sapo ro sihamumbo amoasiriyohifitanjiyo raniwami pütapiyo hombo nginindi masahapur-ane. Asu sihamundi hürütümbindi nginindi ngasünde-andeimbi nginindi masahapuri. Nga ranimbo-hündambo animbo sihamumbo ngiri nini-moatükuni moaruwaimbo-ndeapuri. 20 Sapo moaruwai nendi sihamundi hoafi himborimayehi ranimbo se yowanü hihifi-hihifindimboemo. Nga sapo sihamundi ndürü sünambe pare masihepuri ranimbo-hündambo animbo hihifi-hihifndimo," mehupuri.

*Sisas ai Afindambo didibafimefindo
(Matyu 11:25-27; 13:16-17)*

21 Raniyo asu rani-simboani Yifiafi Aboedindi hihifi-hihifi ranai Sisasindi ngusüfoambe tüküfehüyo, asu ai yare hoafiyuhi yahuya, “Ape, sünambe-ane asu hifi ndanihü-ane se Adükar-anafi. Ro sishambo hihifarihanini ra nimboe sapo nindou fifirihimburihü didiboado-rihindeimbi-mayei aheimbo rani-moatükunira dibonapiro mbura, asu nimori akidibou nahurai-mayei aheimbo nafuimefindüri rani-mbo-hünda. Yini, Ape se rani-moatükunirefembo yifirayafi,” mehu. 22 Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Wandi Ape ai wambo muŋguambo moatükuninŋinindi ra masendiri. Nindou didi ai moai Nimor-ayu ndanahambo fifiriri, nga Afindi ai yangir-ani fifiririmboayu. Asu nindou didi ai moai Afindambo fifiriri. Nga Nimori aiani asu nindou didemo Nimori ai ahandihoari dibonimayupuri sapo Godimbo fifirifi hoafimbo-memo ai yangir-anemo fifirumboemo,” mehu. 23 Raniyu Sisas ai hihirifi nungumbo ahambo süngrurü-rundeimbi-memo ranahamumbo-poanimbo yangiri hoafiyupurühi yahuya, “Nine-moatükunise shamundi himboarinambo hoeiarundi rani-moatükunira nindou ai-amboani hoeiareandi ana, ai hihifi-hihifimbiyu-wamboane! 24 Ro shamumbo nda hoafehapuri, Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomo asu bogori nindou-yomo ai nine-moatükunihaponda se hoeiarundi ndanahambo ai hoeifembo mehomoyosi, nga ai moai hoeirundi. Asu ai nine hoafi se himborayomo ranahambo amboani himborimbo mehomoyosi, nga asu ai moai himboriyomo,” mehupuri.

Sudahündambo Samariahündi ai mafaritherü

25 Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo yamunde-randeimbi nindou ranai Sisasimbo refi hoeifimbo tüküme fiyu. Ai yare hoafiyuhi yahuya, “Yamundo-randeimbi, ro nungundiheandühi koadürümbo yangiri nungombo hohoanimo ra mandahamindihaha?” mehuamboyu. 26 Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyuhi yahuya, “Asu nungureamboyo Baiborambe hoafimayoa? Nungundo se rani-moatükuniranahambo hoeindo fifirimandowanda?” mehuamboyu. 27 Asu nindou-mayu ranai hoafiyuhi yahuya, “Adükari aiana shei God-ani, rani-mboanimbo se ahambo shei yifiafi, nŋinindi, hohoanimo ranambo ngusüfo pandihori. Asu shei wandafi ranaheimbo amboani ngusüfo pandihindüri sapo se shei fimbo ngusüfo pararhindinou,” mehu. 28 Asu Sisas ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Se anihondümbo-anafi hoafayafi. Se randowandühi animbo yangiri nimboamboyafi,” mehundo. 29 Nga asu ai Sisasimboya ai adükari fifireandeimb-ani yahuhaya ahambo düdufinduhi yahuya, “Nindou düdi ai wandi wandafayua?” mehundowamboyu.

30 Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Mamimbo nindou mamai ai Serusarem ngoafihündi botifi haya Seriko ngoafina hanuwane, hühühüninindou ai nafini mburindümo houmbo hoeari napo ahandi hirifoarundowohü asu ahambo bubururi yifimbo yangiri shawuri-houmbo ndamefundü. 31 Rani-moatükuniranai refeyowane Sudahündi Godimbo sesi shai-randeimbi nindou ai nafi rani-süŋgu mahanu. Nga asu nindou ranai hoeirira mayowamboyu himbori nafi wakiramündü tüküfi haya mahanu. 32 Nindou mamai Godimbo sesi shai-randeimbi Rifai sirihündi ai mahanu. Ai süŋguni hanü nindou ranahambo hoeirira mayowamboyu himbori nafi wakiramündü tüküfi haya mahanu. 33 Raniyo asu nindou mamai Samariahündi ai nafi rani-süŋgu mahanu. Ai hanü nindou bubururi masihawuri ranahambo-so tüküme fiyu. Asu ai nindou ranahambo hoeirira mayoa ahambo hipoambo afindi hipoambomarüri. 34 Samariahündi-mayu ranai hüfu ahandi fikimi tüküfi orif hisi weri hoeyo asu wain hisi hoeyo ra buburura horimayo raniwami kare mbura hoeari goesürinambo himondimaritherü. Raniyu ai nindou ranahambo serümündi ahandi dongi-mayo raniwami nandi serümündü haya, nindou fandihipoei-rihundeimbi worina mahanu ranihü semündi ho hifandiyoni marimbohünda.

³⁵ Ngorü sina Samariahündi-mayu ranai kaki sepurimündi hu nindou tüküyahi apoei-rihündeimbi wori hifandira-ndeimbi-mayu ranahambo sagadowohü yahuya, 'Nindou ndanahambo se didiboadondiwori. Se ahambohünda kaki pütiafati ana, ro asükainda hihindahe dügühühi sishambo hihindihe ndahaninimboyahi,' mehundo," mehu.

³⁶ Sisas ai asükaiyu düdufindowohü yahuya, "Se shafati hohoanimonambo nindou ngimi ra düdi wandafati ranahambo ngusüfo paririmbayua?" mehuamboyu. ³⁷ Ai hoafiyuhü yahuya, "Nindou sapo düdi ai ahambo hanü hipoamborirühü mafarisherü ranai-ani," mehindowamboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyundohü yahuya, "Se ngafati moani rani süngundowandi," mehundo.

Sisas ai Mata Mariambo hu hoimareapiri

³⁸ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi babidimbo nafati homondühü ai ngoafati mamati Mata nimarümbi rani ngoafihü tüküfiyuane asu ahambo serimindi worinimareri. ³⁹ Mata ai akidimbüyo hayamboyo ahandi ndüri ra Maria ai sifo Adükariindi yirikimi nimarimbo ahandi yamundife hoafati wataporimbo-arandi ra hihimborimayo. ⁴⁰ Nga asu Mata ai afindi ratüpurü worambe engoro ranahambo tinghambo-yowohüyo ai moai ngusüfoambe ndore küreandi. Ai ahambo-so ho hoafiyondowohü yahoya, "Adükari seana awi moai wandi akidi ranai hiningireandirani munquambo ratüpurü wandamboani rarawarhandi ranahambo ana hohoanimoyafiyoy? Se hoafiyafindoani animbo ai sini wambo mbifarihendiri," mehindowamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyundowohü yahuya, "Mata, Mata, seana munquambo moatükunü ranahamboanafi afindi hohoanimoyafühü ngusüfoambe ndofe kifekoate-ayafi. ⁴² Mamati moatükun-ane adükari hamindayo. Maria aiana aboedi moatükunü hamind-ane ai warife semindimboayo. Rani-moatükunü ranai ahandi warambeahandi ngiri hündühümüdi," mehundo.

11

Sisas ai Godimbo didibafifembo hohoanimo yamundimareandi (Matyu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Mamimbo Sisas ai ngoründühü didibafiyuhü manüngu. Ai didibafiyu kikamüduane, asu ahambo süngrurü-rundeimbi mamati ranai hoafiyundühü yahuya, "Adükari, se yihoeimbo didibafiyorambo ra Son ai ahambo süngrurü-rundeimbiimbo ramareapurü nou yamindowamuni," mehuamboyu. ² Asu Sisas ai hoafiyupurühü yahuya, "Se ndandu didibafindefundühü animboya, 'Ape, shafati ndüri ra moani ahinümbi-mbeyowamboane. Shafati nginindi hifandarandi ra mbikosowamboane.

³ Munquambo si ro sesi semindimbo hohoanimoayefi ra se ndawamuni.

⁴ Yihoei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbisafimuni, ro-amboani munquambo nindou yihoeifombo moaruwaimbo-rhimuna, amboawi asahundüri nou.

Asu se yihoeimbo ninimoatükunü refe hoeifemunimboayo ranambe ndowandifimuni ngamboayafi,' mbisimo," mehu.

⁵⁻⁶ Raniyu asu Sisas ai hoafiyupurühü yahuya, "Asu se shafati ngunindi-mayu ranahandi worina nimbimbusümondühü hafati hoafiyafin-dowohüya, 'Wandafati, se wambo bret ngimi sawapurü, nimboe sapo wandi ngunindi ai nafimbo süni tüküme fiyu, nga ro ai sesimbo sesi-koate-anahi.' ⁷ Nindou worambe amaru ranai rande simbori hoafinduhüya, 'Yipuri parihamboanahi, nga se wambo tihirifo ndawandirimboyafi, nga ragu moeindani ngafati. Roana nimori babidimbo fondihü apoefi. Ro ngiri botindahe sishambo ninimoatükunü amboani ndahanini,' mbüsümbui. ⁸ Ro

sìhamumbo hoafiyahapurì, worì aharambürì ranai botìndüfi nìni-moatükunìyo mbonìmbo-maramündu ra worambeahìndì fufundamündì dagadombui. Nindou ranai ahandì ḡgunindì ranahambo farìhefimbo rareandühìyupoanì, ḡga düdu-düdupo-marürambo ranìmbo dagadombui.

⁹ Ro sìhamumbo hoafehapurì nda, düdundafundani anìmbo God ai sìhamumbo dagapurümbui. Kokoarundì anìmbo hoeindumboemo. Yipurìfihì pìrako-pìrakondundani anìmbo yipurì ranai sìhamumbo sübüdìhoemboe. ¹⁰ Anìhondane, muḡguambo nindou düdi-düdufi arandì hu-anìmbo ai ndemündümbui. Nindou düdi ai kokoara hu-anìmbo ai hoeindeambui. Muḡguambo nindou düdi ai yipurìfihì pìrako-pìrakoara hu-anìmbo ahambo yipurì ra sübüdìhoemboe. ¹¹ Asu sìhafì nìmorì ai kinì sao sei hehi düduehindì ra se harìnendì madabudürìyo? ¹² Asu sìhafì nìmorì ai soḡgo sao sei hehi düduehindì ra asu se aheimbo hìfìtanì madabundürüyo? ¹³ Se moaruwai hohoanìmoyomo-rundeimbì nindou-anemosì, ḡga asu se sìhamundì nìmorì ranaheimbo aboedì moatükunì sabudürì arundì. Mamì yahurai-ane nindou dìdìyei Ape sünambe amaru ahambo düduehindì ana, Yìfiáfì Aboedì dagadürümbui,” mehu.

Sisasìmboya moaruwai nendì-yafe bogorì Berseburìndì ḡḡnìndìnamboane ratüpurìyo arandì masei

(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Mamìmbo Sisas ai moaruwai nendì hemafoareandì nindoundì fiambe nìmarìmbo nindou ranai wataporìkoate-yu maranda. Nindou ranahandì fiambeahìndì moaruwai nendì ranai kosìfoendühìyo, asu nindou-mayu ranai wataporìmayu. Ranìyei nìmorehì nindowenihì ranai mahepünahindì. ¹⁵ ḡga asu nindou bìdìfìrì ai hoafìyeihì seiya, “Sisas ai moaruwai nendì-yafe bogorì, ahandì ndürì Bersebur, ahandì ḡḡnìndìnambo moaruwai nendì ra nindouyei fiambeahìndì raguanambore arandì,” masei. ¹⁶ Asu nindou bìdìfìrì ai Sisasìmbo refe hoeifimbo seihehi hohoanìmoyeihìya, “Ai Godìndì ratüpurìyo rawareandì ra nafuimbohünda hepünìfeimbì moatükunì rambìrea-ndamboane,” masei.

¹⁷ Asu Sisas ai ahei hohoanìmo ra fìfìreandürì haya hoafìyundürühì yahuya, “Nindou dìdìyei ḡgoafì mamì papìrìhi nìmareimbì ranai yimbumbore yìbobore haya yìfiarayo ana, ḡḡrì aboedì nìmboei. Asu nindou mamì ranì worambeahìndì ranai yimbumbore yìboborìhi mburìhü aheihoarì yìfiaraye ana, ḡḡrì aboedì nìmboei. ¹⁸ Asu Satanìndì nendì ranai yimbumbore yìbobore haya ahafehoarì yìfiarayo ana, asu nūḡgunde mamühì ḡḡnìndì manìḡgoa? Se wambo seiya, ‘Ai ana moaruwai nendìyei bogorì ahandì ndürì Berseburìndì ḡḡnìndìnamboani moaruwai nendambo hefoare arandì,’ masei. ¹⁹ Asu ro Berseburìndì ḡḡnìndìnambo moaruwai nendì ra raguanambo-mbarìhea mbonana, asu sìhei nendì ai dade ḡḡnìndìnambo moaruwai nendì ra raguanamboru arunda? Sìhei nendì ranai sìheimbo yìbobondundürühì sìhei hoafì ra anìhondüyopoanì mbìsìmo nafuindìmboemo. ²⁰ ḡga asu God ai ahandìhoarì wambo ḡḡnìndì ra sendìranì ranì ḡḡnìndìnambo moaruwai nendì ra raguanambo-arìheandì ana, awi se randìhi fìfìrìndìhindì God ai ḡḡnìndì hìfandarandì ra sìheimbo-so tüküfemboane.

²¹ Nindou harì ḡḡnìndì ai muḡguambo yìfiarì nìmìnehoarì gugure haya ahandì worì ranahambo hìfandarandì ana, ahandì muḡguambo moatükunì ranai aboedì yagodìmboe. ²² ḡga asu nindou ḡgorü harì ḡḡnìndì hondü ai tüküfi nindou ranìdìbo yìfiarìyafanìmbo ahambo hìfìnamboarìrì ana, nindou muḡguambo nindou fehefe yìfiarìmbo napo ra fufundamündühì asu ahandì-mayo napo muḡguambo ra nindou amurambo yìbobondearümbui. ²³ Nindou düdi ai wandì ḡḡnìndìyupoanì ehu aiana wambo yìboaruko-reandìrühani. Asu nindou düdi ai wambo farìhefendìrì

hefe nindou ranaheimbo gugurifendüri-koate-ayu ana, ai aheimbo waribadandüri wakindearümbui,” mehu.

*Moaruwai nendi ranai asükaiyo tüküme feyo
(Matyu 12:43-45)*

²⁴ Sisas ai yahuya, “Moaruwai nendi nindou-mayu ranahandi flambeahindi makosi foendi ranai n'ne hifi n'jondi anango ran'nambo ran'hü war'hefe n'imarimbo kokora howohane. Ai fondi ra mam-amboani hoife koate-ayo ana, ai ahandi hoari hoafindowohü an'imboya, 'Awi ro asükainda wandi horombodidi wori hin'ngimar'heandi ran'nambo hihir'indahe nga,' mbisimboe. ²⁵ Asu ai ngo wori ra hoeindeanda moani aboedi y'hoar'hefe didiboado-yim'ndümbi fondarimboe. ²⁶ Rananimbo asu ai ngo moaruwai nendi 7 bidifirambo fih'ndam'ind'indüri ngo ai mam' rani worambe n'mandeimboyei. Moaruwai nendi süngu tükümehindi ranai moaruwai ham'ndi-ndeimboyei. Muṅguambo ai nindou-mayu ranahandi flambe gugur'ndahi n'mandian' an'imbo nindou ranai horombo mamaru nahurai n'imar'koate moani moaruwai ham'ndi hondü n'mandümbui,” mehu.

Nini nindou ai anihondümbö hihifi-hihifimandei

²⁷ Ran'yo asu Sisas ai rani hoafi ra yare hoafiyuambe nimorehi mam' ai nimorehi nindowenih' afindi meṅgoro rani mbusümo botife Sisasimbo hoafiyowohü yahoya, “Nimorehi ndanai sihambo wakiram'ndinini mbura tit'hümaranini ranai ana hihifi-hihifimbeyo-wamboane,” mehoamboyu. ²⁸ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou didiyei ai God'ndi hoafi himboriyei mbur'hü rani-sünguar'hindi aianimbo hihifi-hihifimbeyei-amboane,” mehu.

*Nindou bidifiri ai Sisasimbo hepünifeimbi moatükuni refembo düdumehindo
(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)*

²⁹ Nimorehi nindowenih' afindi ranai türehowohü ahambo akimi kakimar'hom'ndei heiamboyu aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Nindou hapondanambe an'imboei ndanai ana awi nindou moaruwai ham'nd-anei. Ai ana hepünifeimbi moatükuni hoife mboanei hohoanimoaye sapo wamboya ai anihondü God'ndi ratüpur'yo ratüpur'ayu yaho fifir'ifembohünda. Nga asu aiana ngiri nini-moatükuniyo tüke feyo ranahambo hoeind'hindi, nga wani. Aiana sapo nindou God'ndi hoafi hoafiyu-randeimbi ahandi ndürü Sonambo n'ne-moatükuni tüküme feyondo rani-moatükuni yangiri an'imbo hoeind'himboyei. ³⁰ Mare yahuraiyo God'ndi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou Sona ai Ninife ngoaf'hü nindou amarei ranaheimbo yahurai-ane yaho nafuiyo-ndür'imbohünda tüküme feyo. Mare yahurai-an'imbo Nindou Hondü ndanai-amboani tükündüfimbui God ai nindou hapondanambe amarei ranaheimbo nafuiyo-ndür'imbohünda. ³¹ God ai nindumbo yibobofendür'imboayu rani si tükü feyoambe an'imbo bogori adükari nimorehi hifi war' kadüdan'poedi ai tükündife nindou hapondanambe an'imboei ranaheimbo nini-moatükuni ai moaruwai ramar'hindi ran'imbo papi-hoaf'ndandür'imboe. Rani-moatükuni refemboayo ra n'imboe sapo ai adükari bogori Soromon'ndi ndofe fifir'ife hoafi himbor'imbo-hündambo ahandi hifi bidifirani angun'poedi hin'ngire haya mas'no. Nga ro siheimbo hoafehandüri nindou sihei mbusümo anüṅgu aiana Soromon'imbo ngasündirümboani. ³² God ai nindumbo yibobofe-mboayu rani si tükü feyoambe ana Ninife ngoaf'hündi nindou ranai bot'ndahi n'imboeimbo siheimbo papi-hoaf'ndühür'imboyei. Ai refemboaye ra n'imboe sapo Sona ai hoafi watapor'imbo-maranda himboriyei mbur'hü moaruwai hohoanimo ahei ra hin'ngimar'hindi ran'imbo-hünda. Nga asu ro siheimbo hoafehandüri sihei mbusümo nindou mam' anüṅgu aiana Sonambo ngasündirümboani,” mehu.

*Nindou-yafe hohoan+moambe si nahurai
(Matyu 5:15; 6:22-23)*

³³ Sisas ai yare hoafi+yuh+ yahuya, “Nindou d+di ai moai ram hai ra yimund+hi mbur+hü wambür+ hoareh+ d+bonap+rühi r+hünd+, nga wan+. Aiana moan+ sapo yimund+hi mbund+hümbö n+moamo fond+wam+ nind+hindan+ an+mbö si ranai boak+boadeandan+ nindou d+di+yei worambe fandahindüh+ hoeind+himboyei. ³⁴ Sihei h+imboar+ ra sihei hohoan+mo ranahand+ ram hai nahurai-anendür+. Asu sihei h+imboar+ ra aboedayondür+ ana, sihei hohoan+moambe si ranai boak+boadeandür+imboe. Nga asu sihei h+imboar+ ranai moaruwaiayo ana, sihei hohoan+moambe n+mb+ bündearümboe. ³⁵ Ran+imbohündambo an+mbö se h+bad+hümbö, nga asu sihei hohoan+moambe si amaro ranai n+mb+ndeamboe. ³⁶ Asu muᅅguambo hohoan+moambe sihei fiambe ranai si yang+r+ boak+foareandüh+ gorügoan+n+ n+mb+ n+mar+koate-ayondür+ ana siheimbo si ranai boak+boade-andür+imboe ram hai si boakafoareand+ nou,” mehu.

Sisas ai Farisi nindouyomo asu ah+nümb+ hohoan+mo fif+rundeimb+ bogor+yomo ahamumbo pap+hoaf+marapur+

³⁷ Sisas ai watapor+mbora mbura asu Farisi nindou mam+ ai hoafi+yundüh+ yahundoya, “Dügüfi dagoade-nd+hoamboane,” mehundo. Ran+yu asu Sisas ai hüfu far+fi ses+ fond+hü mamaru. ³⁸ Ran+yo asu Farisi nindou ranai Sisas war+ popaikoate n+marü ses+ ra masesuwa hepün+mefiyu. ³⁹ Adükar+ ai hoafi+yundüh+ yahuya, “Farisi nindou seana hoe sim+nd+ h+p+r+ asu ses+ foefe ses+ h+p+r+ ra moanambüh+ane ndoru popoa+iar+hoemo. Nga sihamund+ wagabayah+ ana hühmbühün+ hohoan+mo asu muᅅguambo moaruwai hohoan+moane amaropur+. ⁴⁰ Seana h+h+nd+ hohoan+mo-yomondeimb+anemo n+mböe sapo God weindan+ naf+marand+ ai wagabe-amboan+ naf+marand+. ⁴¹ N+ne hohoan+mo aboed+ sihamund+ ngusüfoambe amaropur+ ranambo nindou d+di+yei n+ne napo mbon+imbo-ar+hümünd+ ranaheimbo fand+haundür+. Rawarund+ an+mbö asu sihamund+ muᅅguambo moatükun+ ra aboed+ yang+r+nd+imboe.

⁴² Farisi se h+poan+imboembou+anemo! N+mböe sapo seana muᅅguambo akid+bou sesambefembo moatükun+ wambifi+ nahurai ranane se yimunggurundümo mburu asu 10 ranahand+ ᅅgorü b+id+fir+ ra God+imbo y+boboru as+hoemo. Nga seana mbumund+ hohoan+mo asu God+imbo ngusüfo pefembo hohoan+mo ranahambo h+n+ᅅg+rumböanemo. Se ran+ hohoan+mo ra af+nd+ hohoan+mo-nd+möndüh+ asu se ᅅgorü ah+nümb+ ra h+n+ᅅg+ife poan+.

⁴³ Farisi, se h+poan+imboembou+anemo! Nga seana Suda-yafe rotu wor+ ranambe bogor+imbofe n+mar+imboanemo hohoan+moemo. Asu nindou ai sihamumbo nindou af+nd+ h+imboahü h+h+fi+mb+r+hümuna yahomo houmboanemo.

⁴⁴ Se h+poan+imboembou+anemo! Se hoeifekoateimb+ yif+ambe nahurai+anemo. Nindou yif+ambe ranahambo fif+rifekoate ran+wam+ hei hehi asu ran+nambo moaruwai tükümehind+. Yahurai+ane sihamund+ moaruwai hohoan+mo wagabe ragu amaropur+ ranai nindou-yafe hohoan+mo moaruwaimbo-ndeandür+imboe,” mehu.

⁴⁵ Nindou mam+ ah+nümb+ hohoan+mo fif+reandeimb+ ai hoafi+yuh+ yahuya, “Yamundo-randeimb+, se ran+ hoafi Farisimbo hoafayafi ranana y+hoefombo kameih+ moaruwaimbo-rowamunühanafi,” mehuamboyu. ⁴⁶ Asu Sisas ai hoafi+yuh+ yahuya, “Ah+nümb+ hohoan+mo fif+rundeimb+, Se h+poan+imboembou+anemo. Seana nindou b+id+fir+yei daboaham+nd+wam+ n+mboreimb+ mb+sahümünd+ yahomo houmbo hüputüpüründümo nandundühanemo. Asu seana ᅅg+r+ ak+dou+amboan+ war+ pandund+ n+mboreimb+ moatükun+ aheiwam+ manandund+ ranahambo far+hefendür+ hefe sem+nd+imbo, nga wan+.

⁴⁷ Se h+poan+imboembou+anemo! Nga seana God+nd+ hoafi hoafi+yomo rundeimb+ sihamund+ amao mam+ hifokoa-marupur+ ranahamund+ yifambe yihururu arund+.

⁴⁸ Seana nafuiyomo-ndühanemo, sapo sïhamundi amoao Godïndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-mbo hïfokoamarüpurï ranahambo aboed-ane yahombo. Nimboe sapo ai ahamumbo hïfokoamarüpurï, nga se ahamundi yïfambe yihururu arundi. ⁴⁹ Asu aboedi ndori-hoayoweimbi hohoanimo Godïndi-mayo ranai hoafiyowohü yahoya, 'Ro Godïndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu hoafi sowandümo homo-rundeimbi ra koandi-he-heapuranï bïdïfirï hïfokoandupuri-mboemo, asu bïdïfirambo moaruwaimbo-ndüpurï-mboemo,' meho ⁵⁰ Munguambo nindou hapondanambe ai hütïyomo Godïndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi hïfïkoamarüpurï. Horombo God ai hïfïnda nafïrandambe peyo haya sïnimbo hapondadïdï nïmorehï nindowenihï burayei aheimbo yagodïmboe, nga ranï süngumbo anïmbo tïñirïfo ndahümündimboyei. ⁵¹ Ai nindou hïfokoako-marüpurï Aber nüñguwami pïyo haya sïni Sekaraia nüñguwami kïkïre hïniñgïmareandi. Nga asu ranahambo Godïmbo sesi sïhefe fondïkïmi Godïndi worambeyo kefoaru marundi. Munguambo moaruwai hohoanimo ranahandi hütï ra nindou hapondanambe burayei aheimbo ranï süngumbo anïmbo tïñirïfo ndahümündimboyei.

⁵² Ahïnümbï hohoanimo fïfirundeimbi, se hïpoanïmboembou-anemo. Nga seana fïfirïfe aboedi semïndïmbo-mayo ranahambo yipurï papïru hïniñgïrundühanemo. Nga seana sïhamundihoari kefoundühïyomo-poanï, nga asu bïdïfirï ai kefoefe fïfirïfe semïndïmbo seianï-ane asu se nafï gürarundürï," mehu. ⁵³ Sisas ai worï nïmarümbï ra hïniñgïre hayambo hu-ane ahïnümbï hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu Farisiyomo ai ahambo moaruwaimbo-rüwurühï düdu-düdumaruri. ⁵⁴ Ai ahambo refï hoeifiyuwanï asu aboedi sïmborï hoafïkoate-nduanï ahambo papï-hoafïndïhurï yahomo houmboemo ramarüwurï.

12

Farisi-yomondi yimbu yafambeimbi hohoanimo ranahambo hïbadümbö (Matyu 10:26-27)

¹ Nindou afïndï tausen gugureandühïyo asu sïmborï tïñari yipütapürïmayei. Ranïyu asu Sisas ai ahambo süñgrurü-rundeimbi-mbo boatei hoafïyupurühï yahuya, "Se Farisi-yomondi fufudïgoyo-randeimbi moatükunï yis ranahambo hïbadümbö. Ro hoafayahï ranana ahamundi yimbu yafambeimbi hohoanimo ranahambo anahï hoafayahï. ² Nïne-moatükunï munguambo hapondanambe gabudambe engoro ranana asu süñgunambo weindahï gabudïwamï nïmoamo yagodïmboe. Asu nïne-moatükunï munguambo dïbo mengoro ranai weindahï fïfïnde fïfïndendamboe. ³ Nïne-moatükunï nïmbï nïmaroanï hoafïmayei ra asu si peyowohü hïmborïndeimboyei. Asu nïne-moatükunï se-dïbo yipurï parïhi hehi hoafï sïmoasïnambo wataporïmbo-marïhündï ra weindahï worï bogïmondïwamï nïmboeimbo puküna hoafïndeimboyei," mehu.

Sïhirï Godïmbo yangïrï anïmbo yïhïmbo-ndïhurïmboane (Matyu 10:28-31)

⁴ "Wandafï mamï, ro sïheimbo hoafehandürï, nindou fi hoearï yangïrï hïfokoaru arundi ranahambo se yïhïmboyopoanï, nga asu ngïrï yïfiafi ana hïfokoandundï. ⁵ Nga ro daboe yïhïmbombo ra sïheimbo hoafïndamboyahï. Godïmbo se yïhïmbondei sapo ai anïmbo hïfokoeffe mburïmbo hai ngoafïnambo koarïhefe rambo ngïnïndeimbayu ranïmbo-hündä. Anïhondane, mamï ranahambo yangïrï anïmbo yïhïmbondefomboane. ⁶ Ndu akïdou hondahüfeimbi ra yimbu toeanambo yangïrï-ane pemïyei sahümündi arïhündï. Nga asu God ai ngïrï mamamboanï mitanïndamündu. ⁷ Nga asu God ai nüñgunümbï mbïrïnanïyo sïhafï mbïroambe amaro fïfïreamboani. Ranïmbo-anïmbo se yïhïmbo-ndeimboyei, seana Godïndï hïmboahü ndu akïdou ranaheimbo ngasündï-hindürïmboanei," mehu

*Sihiri yihimbokoate Sisasindi nduri weindahi hoafindefomboane
(Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Sisas ai hoafiyuh+ yahuya, “Ro sihamumbo hoafehapuri+ nindou düdi nindou himboahü nüngumbo ro Sisasimbo anihondumbo-rihinimboanahi+ ehu ana, simbori+ nindou ranahandi+ nduri+ Nindou Hondü ro Godindi+ sünambeahindi+ nendi-yomondi+ himboahü nindou ranana wandani mbisamboyah+. ⁹ Nga asu nindou düdi nindou himboahü nüngumbo wamboya moai ahambo anihondumbo-rhini+ ehu ana, asu simbori+ amboani+ Godindi+ sünambeahindi+ nendi-yomondi+ himboahü ai wandiyupoani+ mbisamboyah+. ¹⁰ Nindou düdi ai Nindou Hondumbo moaruwai hoafayu ana, God ai amboawi mbüsümbui. Nga nindou düdi ai Yifiafi+ Aboedi+ ranahambo moaruwai hoafayu ana, God ai ngiri+ amboawi mbüsu, nga wani+. ¹¹ Ai sihamumbo rotu worinambo papi+hoafi+ himboriyomo-rundeimbi+ asu bogori+ nindou-yomondi+ himboahü ndowapundümo ngomondani+ ro nüngunahurai asu nini+ hoafi+ hoafimandefi+ mbisimo houmbo ranahambo afindi+ hohoanimondimboemo. ¹² Mami+ ranisimboani+ animbo se nine hoafi+ hoafimbo ra Yifiafi+ Aboedi+ ranai sihamundi+ hohoanimoambe horinde dagapurimboe,” mehu.

Kaki afindeimbi nindoundi hihindi hohoanimo kafeefe hoafi

¹³ Nindou afindi+ gugure menjoro ranambeahindi+ mami+ ai hu Sisasimbo hoafiyuh+ yahuya, “Nindou yamundo-randeimbi+, se wandi+ amongoambo hoafindafani+ ai apendi+mayo napo yihoehi+ ra yibobondihoa-mindembo,” mehuamboyu. ¹⁴ Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Didi+ ai hoafimayuwamboyo ro sihafandi+ papi+hoafi+ himboriyohü yibobofembo rana?” ¹⁵ Asukai hoafiyundürühi+ yahuya, “Se ndondihi+ hihadihümbö, nga munguambo moatükuni+ semindimbo afindi+ hohoanimondimboemo. Nga se ngiri+ koadürü koadürümbo ni+ngo napo ranifih+ ndowandifi+,” mehu.

¹⁶ Sisas ai kafeefe hoafi+ ra wataporimbo-randühiya, “Nindou napo afindeimbi+ mami+ ranai hifi+ ranifih+ nümbüri+ hifireandani+ afindi+ safimayo. ¹⁷ Nindou ranai aimbo nimarü hohoanimoyuhüya, ‘Ro nini+ nününgundiheambo, nga nümbürambeahindi+ sesi+ ra kurifembo fondi+ wanayo,’ mehu. ¹⁸ Raniyu asu hoafiyuh+hiya, ‘Awi ro nda süngundihe. Wandi+ sesi+ wori+ ra mungu biriboadihe mbundihambo mami+ afindi+ worimbondih+ mbundihambo wit asu amuri+ napo ra kundiheamboyah+.’ ¹⁹ Rananimbo wandifimbo hoafindahühüya, ‘Hapoana afindi+ himboani+ aho ra sesimbo aboedi+ napo ra wangei-ane. Nga nimandefi+ sesi+ ra dagudifi+ hoe ndimindefi+ raraondihundühi+ hihifi+ hihifindefo,’ mehu. ²⁰ Nga asu God ai hoafiyundühi+ yahuya, ‘Seana ngusüfokoate nindou-anafi+! Hapo nimbikoani+ animbo se yifindamboyafi+. Nga asu nindou didi+ ai napo sihafimayo ndorandifi+ masihawandi+ ra mandemünda?’ mehu. ²¹ Yahurai animbo nindou didiyei+ napo afindeimbaye+ aheimbo tükündifemboe, nga aiana Godindi+ himboahü napo-koate-anei,” mehu.

Ngusüfo pukiyowohü afindi hohoanimo hoango hoafi
(Matyu 6:25-34)

²² Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi+imbo hoafiyuh+ yahuya, “Ro sihamumbo hoafehapuri+ nda, Se nini+ sesi+ madagudifi+ mbisimo asu nini+ hoeari+ yihoe+ fi gabudimandihu mbisimo houmbo afindi+ hohoanimondimboemo. ²³ Yangiri+ ni+ngo ranane adükari+ hamindayo, nga sesi+ ana moanane asukai fi-ane adükari+ hamindayo, nga hoeari+ ana moanane. ²⁴ Asu awi se ndu nimoamo ahahabodei ranaheimbo hoeirundüri+. Ndu ranai ana moai nini+moatükuni+ hoari+ hifikarihi, sesi+ yimunguri+hümüdi hei worambe sihehi raraorihündi, nga aheimbo ana God ai sesi+ ra sagadüri+ arandi+. Nga seana ndu ranaheimbo ngasündhi+ndürimboanei. ²⁵ Se ranimoatükuni+imbo afindi+ hohoanimoayafi+ ranai ngiri+ fandiheninani+ akidou gedühi+ safi+

yangiri nimbafi. ²⁶ Asu se akidou moatükunî yahurai ra ndofe hifandiyokoate-ayafi ra asu nüngundo adükari moatükunî ra hîbadîmandanda?

²⁷ Nüngure hayamboyo wohî ahuriyei arihündî ra hoeiru, aiana moai ahei fimbohünda hoeari kakiyei asu ratüpurîyei rihündî. Nga ro sihamumbo hoafehapuri horombo adükari bogori Soromon ai napo afindeimbiyu, nga ahandî yihuru aboedî yihurumaramündu ra wohî ahuri ranai Soromonîndî yihuru ra ngasündeamboane. ²⁸ God ai wohî hapondanî yangiri amaro ra hîfîhü hoeari yihurure hîngîreandühani, nga asu sümbo ana haiambe pifemboane. Se akidou anihondümbofe-koate-yomondeimbi God ai sihamumbo amboa hoeari yihurundepurîmbui. ²⁹ Se nîni sesimboyo mbîsei asu nîni simîndîramboyo mbîsei hehi rana-hambo afîndî hohoanîmondei ngeimboyei, nga yowanî. ³⁰ Godîmbo anihondümbofe-koate-yeimbi ana muŋgu moatükunî ra semîndîmboane hohoanîmoaye, nga Ape God ai fîfîreamboani se semîndîmbo afîndî hohoanîmoaye ra. ³¹ Nga God ngînîndî hîfandarandî ranahambo kokondundanî anîmbo ranî amboanî dagapurûmbui,” mehu.

*Aboedî napo gugurîfe hohoanîmo
(Matyu 6:19-21)*

³² “Sipsip afîndîfurî ra se yowanî yîhimbo-ndeimboyei, nga ndühî sühüsi, sihei Ape ai siheimbo amboanî ngînîndî hîfandarandî ranambe hîfandîyondürîmbo yifirayu. ³³ Se sihamundî napo ra kakîfîhî koandîhou mbundu asu napo-koate-yeimbi ranaheimbo kaki ra dabudürî. Se kaki foefe hîpîrî yahurai ndowandümo nîmai moaruwaiyo rakoate-yoweimbi asu rananîmbo aboedî napo sünambe gugurîndundî. Ngîrî sünambe ana fandîhoayo, ngîrî hûmbuhünî nindou ndahümündî asu süsîmbümü ai dagüdi. ³⁴ Sihei ngusüfo ana sapo nahi sihei napo yangorîhî anîmbo kûndarûmbui.”

*Nafîndîhümîndî nîmandimbo hîbadîhündî
(Matyu 24:45-51)*

³⁵ “Se hoeari yihuru-rîhümündî amarei nou nîne-moatükunî tüküfemboayo rana-hambo hîbadühündühî sihei ram ra yimundîhinda simbeyowamboane. ³⁶ Se ratüpurîyei rîhündeimbi nahuraindeihî asu ahei bogorîmbo nindou ai nîmorehî semîndîmbo si ra hu mbura asu hîhîrîfi huanî nou hîbadîhorî. Ai süfu yipurî fîhî pîrako-pîrakondandanî nîmai yipurî sübüdîhehindî. ³⁷ Asu ahei bogorî nindou ranai hu hîmboyuwani yapombofekoate yangiri nîmarei ahambo hîfandarîhorî ana, ai hîhîfî-hîhîfîndei. Ro siheimbo anihondümboanahî hoafehandürî bogorî nindou ranai ahandî warîhoandarûmbî ngîsîharî hoeari ra yimündîhai mbunda hoafîndündüranî sesi fondîkîmî nîmandeianî düdî sesi dagadürûmbui. ³⁸ Ratüpurîyei-rîhündeimbi ranai nîmbî mbusûmomboyo asu si hoafîmboyo hîfandîhümbo nîmareianî ahei bogorî nindou ranai hu hoeiareandürî ana, ai hîhîfî-hîhîfîndeimboyei. ³⁹ Se fîfîndîhindî sapo worî aharambürî ranai nîni-simboanîyo hûmbuhünî nindou tüküfemboayu ra fîfirareandî ana, tükündafu hûmbuhünî-ndîmboemo mbüsî haya günde nîmandûmbui. ⁴⁰ Ranîmboane se-amboanî hîbadîhümbo, nga Nindou Hondü ranai tüküfembo ra mîtanî-rîhümündî hehi hîdîbo-hîdîboyeiambe anîmbo kudûmbui,” mehu.

*Nindou ratüpurîyafanî-rînandeimbi aboedî asu moaruwai ranahafandî kafeje hoafi
(Matyu 24:45-51)*

⁴¹ Pita yahuya, “Adükari hoafayafi nda yîhoefîmbo yangirîyafi asu muŋguambo nindoumboyafi?,” mehuamboyo. ⁴² Simborî Adükari ai hoafîyuhî yahuya, “Nindou düdi ai aboedî ndore anihondümbo fîfîreandeimbiyu haya aboedî ratüpurîyu ran-deimbeyua? Nindou ranahambo ahandî bogorî nindou-mayu ranai anihondümbo-rîrî hayambo wambo worambe sesînapo engoro ra hîfandîyohü ratüpurîyomo

rundeimbi nindou ai sesi semindi simboani segupuri rambohünda kaboadiri hiniŋgindirümbui. ⁴³ Nindou ranahandi bogori nindou ranai worambe tüküfi hoeirirani ratüpurayu ana, moani afindi hamindi hihifi-hihifi-mbiyuwamboane. ⁴⁴ Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafehapuri, bogori nindou ranai nindou ranahambo ahandi muŋguambo moatükuni ranahambo hifandi mbo bogorimbondirü hiniŋgindirümbui. ⁴⁵ Nga asu nindou ranai yare hohoanimoyuhüya, 'Awi, wandi bogori nindou ranai ngiri nimehünou hihiri ndüfi düdu,' yahu haya bodimondi ratüpuriyeyi rihundeimbi nimorehi nindowenih ranaheimbo bubuhaiyu sesi sesü bia ndümündü haya hihindi hohoanimondümbui. ⁴⁶ Nga asu bogori nindou ranahambo ahandi ratüpuriyu-randeimbi ranai mam simboani ngiri tükündifiyu mbüsi haya hidibo-hidiboyuambe animbo tükündüfimbui. Rananimbo bogori nindou ranai bubündür mbunda koandihairani ngu nindou bidifiri hamborikoate-yei rihundeimbi babidimbo nungumbui.

⁴⁷ Ratüpuriyurandeimbi ranai ahandi bogori nindou ai refembo yifirayu ra fifireandi, nga ai refekoate-yu, asu bogori nindou ai yifirayu süngufekoate-ayu ana, bogori nindou ranai afindimbo bubündürümbui. ⁴⁸ Nga asu ratüpuriyu-randeimbi ranai ahandi bogori nindou yifirayu ra fifirifekoate-yu haya ndofe ratüpurikoate-ayu ana, asu yimbumbamimbo safi bubumboani. Sapo nindou didiyeyi afindi hamindi masahümündi ana, asu simbori afindi hamindi mbisehindamboane. Asu nindou ranahei warihü afindi hamindi asihendi ana, asu simbori afindi masihendi ra ngasündeandeimbi segodürimbo hohoanimombeye-amboane."

*Sisas ai nindou yikürübüfe-ndürimboyu makusu
(Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ "Ro makosahi nda hifi ndanihu hai püpfemboyahi makosahi asu hai ranai yimbe-yowa sahehea yifiar-ayah. ⁵⁰ Nindou hoeambe hundürayeyi nou ro asübusi afindeimbi hundürü-ndamboyahi, nga hundürü ra awi moai hundürüyahi ranimboanahi ngusüfo sihayahi. ⁵¹ Se randihi hohoanimondeihya, 'Ai ana yifiari yifiari hifi ndanihu engoro ra kikifembo makusu-ane,' mbiseimboyeyi, nga wani. Ro moai yifiari yifiari ranahambo kikifembo kosahi, nga nindou yikürübüfe-ndürimboyahi makosahi. ⁵² Hapondani peyo haya aho ra nindou mam ai ahandi fikimnindi hondahüfeimbeimbayu ana, yibobondahimboyeyi. Rananimbo yimbumbündafe asu ngorü ngimeimbidei hehi simbori simborindeimboyeyi. ⁵³ Rananimbo yibobondahi mbundihu, nindowenih nitori ai afindambo asu afindi ai nitori mbo hürütür-ndamboyafani. Asunimorehi ai ahandi nimorehi nitori-dibo simbori hürütürindafe asu yamongoamindoho ai simbori hürütürindafe rarandeimboyeyi," mehu.

*Muŋguambo nindou nine-moatükuni tükefeyo ranahandi nimindi moai fifirihindi
(Matyu 16:2-3)*

⁵⁴ Sisas ai nindou afindi ranaheimbo hoafiyundürüh yahuya, "Se hoeirhindani hüfihamindi hanuwanipoedi hoenimbanji sifowani hoeirhindüh hoendimboe seiani asu hoeyo arandi. ⁵⁵ Asukai se hoeirhindani ngirisafinipoedi weri sifowani yahimondimboe seiani asu yahimoyo arandi. ⁵⁶ Seana yimbu yafambeyeimb-anei, sapo se fifirihimboanei nine moatükuni hifini asu sünambe tükefeyo ra. Asu nimboe nine-moatükuni hapondani God ai ratüpurimayuwa tükefeyo ra fifirifekoate-ayeia?" mehu.

*Düdi sihambo hoafimayunini dibo hoafi didibo adondowandi
(Matyu 5:25-26)*

⁵⁷ “Nimboe sihafihuari yibobofekoate-ayafi nine-moatükuniyo aboedayo ranahambo? ⁵⁸ Asu nindou ngorü ai sihambo papi-hoafiyoninimbo mbüsü haya yibobore-randeimbi sowana hoafi himbormbo ndemündünini nguan ana, se nimai ngafi nafini aboedi-aboedi-ndafineandi. Asu se refekoate-ayafandi ana sihambo papi-hoafi ranini-randeimbi nindou ranai hoafi himboryu randeimbindi warihüdeanina, prisma ai karabusambe hininngindeaninimbui. ⁵⁹ Ro anihondumboanahi sihambo hoafehanini, se rando nmandifimbo kak pemindafi mehomo simogodühi pemayafi animbo tükundafoamboyafi,” mehu.

13

Nindou düdi anihondümbefekoate-ayu ana awarindihombui

¹ Rani-simboani nindou bidifiri ranai Sisasimbo rarihi hoafiyehiya, “Nindou Garirihündi bidifiri ai ninihondi hifokoaru Godimbo shoundane Pairat ai hifokoamareapuri. Raniyo asu ahamundi hori ra ninihondi hori Godimbo saimbo hifokoamarundi rani bitapire mamikarimayo,” masei. ² Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Rani-moatükuni tükumefeyo ra se rarihi hohoanmoyeyani ahei moaruwai hohoanimo ra Garirihündi bidifiri ranahei moaruwai hohoanimo ra ngasündeamboyo? ³ Wani, nga ro anihondumboanahi hoafehandüri, Se sihei hohoanimo ra didiboadofe-koate-aye ana, munguambo siheimbo amboani yahurai tükündifendürimboe. ⁴ Asu nunguriyei 18 nindou Siroamihündi aheimbo nimo ei wori hoandar piyowohü hifokoamareandüri rana? Se rarihi hohoanmoyeyani, Nindou worinambo hifokoamareandüri ranahei moaruwai hohoanimo ra Serusaremihündi bidifiri ahei moaruwai hohoanimo ra ngasündeamboyo? ⁵ Wani, nga ro anihondumboanahi hoafehandüri, se sihei hohoanimo ra didiboadofe-koate-aye ana, munguambo seamboani yifindeimboyei,” mehu.

Nimi hisiyokoate ranahandi kafefoe hoafi

⁶ Sisas ai mam kafefoe hoafi wataporimbo-randühi yahuya, “Nindou mam ai ahandi wain nümbürambe süfuri nimindi ra hifimareandi. Raniyo süngunambo süfuri nimindi ra hisiyohüpo yahuhaya mahu, nga moai hisi mamamboani hoeireandi. ⁷ Raniyu asu nindou ranai ahandi nümbürambe ratüpuriyu-randeimbi ranahambo hoafiyundühi yahuya, ‘Ro süfuri nimindi nda ngimi himbani sini himboyarhandi moai hisiyorandi, nga hitiboadowandi. Ai hisi-koate moani hoangire haya ninngombo nümbüri hifi bidifiri gabudarandi,’ mehu. ⁸ Nga asu ahandi ratüpuriyu-randeimbi ranai simbori hoafiyundühi yahuya, ‘Ritifo, awi moani mam himbani ninngo hoeireandühi animbo, nga hisimboyohüpo. Asu awi ro nimi rani-fikimi hifambi kakindihimbundaha, asu yafisühum afümambe püpindih hoeindiheamboyahi. ⁹ Randihe hoeindiheandane ngorü himbani ra hisindoani ana, aboed-ane, nga hisi-koate-ayo ana, hitifoefemboane,’ ” mehu.

Sisas ai moani ngoafimbo nimarimbo sihi nimorehi mam aboedimareandi

¹⁰ Sisas ai Suda-yafe moani nimarimbo si ranambe ahei rotu worambe yamundimareandüri. ¹¹ Raniyo ranihu nimorehi mam, 18 himbani ahandi fiambe moaruwai nendi nimarimbo amoefoe semindi haya homarandi. Asu ahandi daboadi hamindi ra fare hayamboyo asu moai mbumundi botife ninngorandi. ¹² Raniyo Sisas ai hoeireanda mayoa mborai mehundowa mahowa hoafiyundühi yahuya, “Me, hapoana angünimbomayafi ra aboedi anafi,” mehu. ¹³ Sisas ai ahandiwami wari manandeamboyo asu nimehünou mbumundi botife ninngombo Godimbo aboed-ani yaho ngusüfo pamareri.

¹⁴ Raniyo Suda-yafe rotu wori hifandandeimbi bogori ranai nginindimayu Sisas ai moani nimarimbo sihi nimorehi aboedimareandi ranimbo. Nindou ranai hoafiyuhi

yahuya, “Sapo 6 si-ane ratüpurimbo siayo. Nga sapo aboedifembo ana, ranî si animbo refemboyosi, nga moanî nîmarimbo si ana yowan-ane,” mehu. ¹⁵ Adükari ai simborî hoafiyuhî yahuya, “Seana yimbu-yafambeimbî nindou-anemo! Asu se moai sîhamundi burîmakau asu dongi ra munnguambo si asu moanî nîmarimbo sihi ranamboanî wofi fufurîhondürî mburu hoe sîmindimbo sowandümondürî homo rundîyo? ¹⁶ Nîmorehî ro aboedîmarîheandî, nda ai Abrahamîndî nîmor-ane, asu ahambo Satan ai 18 hîmbanî kîkîhîramündî manüngu-ane. Asu ro ahambo moanî nîmarimbo sihi aboedambo-fembo ra ahînümbîyo.” ¹⁷ Sisas ai yare hoafîmayu-wamboemo asu ahandî hürütümbî-memo ranai amoanîngambo-mefundî. Nga asu bîdîfirî afîndî menjoro ranai aboedî moatükunî ramareandî ranimbo hîhîfi-hîhîfimayei.

Sisas ai hoarî akîdouhündî adükari tüküfembo kafoeffe hoafî hoafîmayu (Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Sisas ai hoafiyuhîya, “God ngînîndî hîfandarandî ra nüngunahurayowa? Asu ro nüngundîhe yîbobomandîhea? ¹⁹ Ai rahuriane, nindou mamî ai ahandî nümbürambe mastet hoarî hambomo nahurai akîdou hîfîreandühani. Asu hoarî akîdou ranîhündî adükari tîkoanî nahurai nîngowanî, ndu ai ranîwamî ngeramborühî arîhündî,” mehu.

Fufudogoyo-randeimbî moatükunî yis ranahandî kafoeffe hoafî (Matyu 13:33)

²⁰ Asükai Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Ro asükainda God ngînîndî hîfandarandî ranahambo nînî-moatükunîfihî yîbobomandîhea? ²¹ Nîmorehî ai fufudogoyo-randeimbî moatükunî yis semîndî haya wambürambe fraua bubufoare mbura yis ra babîfoareandanî fufudogoayo hafo nahuriane,” mehu.

Nafîtambe akîdou nafî ho (Matyu 7:13-14, 21-23)

²² Sisas ai Serusaremînambo huhüyu munnguambo adükari ngoafî asu akîdou ngoafî aheimbo wataporîmbo-marandürî hu. ²³⁻²⁴ Nindou ngorü ai Sisasîmbo hoafiyundühî yahuya, “Adükari, yimbu mamî nindou yangîrî aboedambo-mandahindîyo?” mehuamboyo. Ai simborî hoafiyuhî yahuya, “Yîpurî nafîtambe akîdou ranambe kefoefembo hütîhütîndei, nga nindou afîndî ai-amboanî hütîhütî-ndeimboyei ranambe kefoefembosi, nga ngîrîndei. ²⁵ Süngunambo worî aharambürî ai yîpurî papareandî ana, se weindanî nîmboeimbo yîpurîfihî pîrako-pîrako-ndîhündühî anîmboya, ‘Adükari, yîpurî sübüdühawamunî,’ mbîseimboyei. Nga simborî hoafîndühîya, ‘Ro moai sîheimbo fîfîrîheandürî,’ asu ‘Se nahanî-hündamboyei?’ mbüsümbui. ²⁶ Rananîmbo se hoafîndafühîya, ‘Ro se-dîbo sesi sahusifî hoe sîmindefî asu yîhoefî ngoafî nafî hohü yamundowamunî marandî’ mbîseimboyei. ²⁷ Asu ai sîheimbo hoafîndühî anîmboya, ‘Ro moai sîheimbo fîfîrîheandürî, nga asu nahanî-hündamboyei? Andai ragu, nga seana moaruwai hohoanîmoyei rîhündeimbanei,’ mbüsümbui.

²⁸ Se aranîndeihi asu yahafî hitîhündühî nîmboeimboyei, nga Abraham, Aisak, Sekop asu Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbî ai God hîfandarandî ranambe nîmandeimboyei, nga asu sîheimbo ana ragu moeindanî pîndîhirîmboyei. ²⁹ Rananîmbo nindou afîndî ai hüfîhamîndî süfuwanîpoedî, hanuwanîpoedî, hîmborî yimbunîpoedî ai God ngînîndî hîfandarandî ranambe sesi fondîkîmî tükündahi nîmandeimboyei. ³⁰ Rananîmbo nindou dîdîyei haponda adükariîmboehindî aiana süngunambo akîdoumbo-ndahimboyei, nga akîdoumboehindî aiana süngunambo adükariîmbo-ndahimboyei,” mehu.

Sisas ai Serusaremîmbo hîpoambo-marandî (Matyu 23:37-39)

³¹ Rani-simboani Farisi bidifiri ai sifomo Sisasimbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Andai ndanühündambo ragu hafi, nga Herot ai sishambo hifokoefeninimbo yahumboani!” mehomo. ³² Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ngomo nindou sisindira randeimbü ranahambo hoafindimo, nga hapo sümbö ana ro moaruwai nendi fiambe nimateimbü raguanambo-rtheandüri asu nindou aboedambo-rtheandürühi anahi. Nga asu ngimi si animbo wandi ratüpurü ra moendindi-heamboyahi. ³³ Asu ro hapo, sümbö, asangu ranana nafi ngamboyahi. Nga sapo Godindi hoafi hoafiyurandeimbü ana ngiri amurühi hifokoandüwuri, nga Serusaremihü animbo hifokoandü-wurimboemo.

³⁴ Serusarem, Serusarem! Seana Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbü sishambo sowana koehefepura masinimo ra nimoeinambo hifokoaroapurü arandi. Ro afindimbo sishafi nindou ranaheimbo kakaro hondi nimori gugureandüri mbanendi hoareharamindo nou mbanendi hoarehi-fendürimbo samboyahi, nga moai se yifiriyei. ³⁵ Haponda sishafi wori ranambe nin akidou-amboani yangorikoate wori yangiri hamindindimboe. Ro hoafehanini, se ngiri hoeindihindiri, nga ngombo se wambo randihi hoafindeihiya, ‘God ai aboedi-aboedi-mbiriramboane Adükarindi ndürinambo akusu nda,’ mbiseimboyei,” mehu.

14

Sisas ai nindou angünümbi aboedimariri

¹ Moani nimarimbo sihi Sisas ai Farisi bogorindi worambe sesi sesimbo mahuwa nindou ai ahambo ndorüwuri himboari safühimarüwuri. ² Ranihü nindou mamü yiriwarü fiyuweimbü mamaru. ³ Raniyo Sisas ai Farisi nindou-yomo asu ahinümbi hohoanimo fifirundeimbü-yomo ahamumbo hoafiyuhiya, “Moani nimarimbo sihi ra nindou aboedifemboyö asu yowanüyo?” mehu. ⁴ Nga asu ai moai ahandi hoafi simbori hoafiyomo. Raniyo asu Sisas ai nindou ra serümündü aboediriri mbura koamartherü.

⁵ Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühiya, “Sishamundi nimirüyo asu burmakauyo ai moani nimarü sihi feamongoambe pirayo ra nimai hümandihouyo asu wanimandüyo?” mehu. ⁶ Raniyomo asu moai ahambo simbori hoafiyomondo.

Se yowanü sishafi fimbo roana ndorihöhe-andeimb-anahi yahopoani

⁷⁻⁸ Sisas ai hoeireapurane nindou sesi sesimbo hoafimayua tüküme fundi ranai nimarifondi aboedi hamindiwami nimarimbo hohoanimo-memonda yare hoafiyuhüya, “Nindou ngorü ai sishambo nimorehi semindambe sesesimbo hoafinduanü ngafühi ra se nimarifondi aboedühi ndowandimboyafi, nga nindou ndorihoeimbü ahambo amboani hoafiyomondowohüpo. ⁹ Nindou sishafanimbo yiboboambo hoafimayupüra mahafani ranai düdü sishambo hoafindühüya, ‘Nindou ndanahambo sishafi-mayo fondi ra sabado,’ mbüsümbui. Randifiyuwanü asu se amoanüngindafi mbunda ngafi bidifirani fondiwami nimandimboyafi. ¹⁰ Nga sishambo hoafindeianü ngafühi ra fondi sapo akidou yahurüngoahuri safi-mayo raniwami animbo nimandifi. Ranimbo sishambo hoafimayunina mahafi ranai ngu hoeindeaninani wanü hoafinduhüya, ‘Wandafi, fondi aboedühi ndaniwami sühüfi nimarifi,’ mbüsüwanü asu bidifiri amuri mafandihindi ranai sishambo nindou adükar-ani mbiseihü ahinindeimboyei. ¹¹ Nindou didiyei ai ahei fi botarhindi ana, God ai hifinambo-ndearümbui. Asu nindou didiyei ahei fi hifinambo-arhindi ana, God ai aheimbo botindearümbui,” mehu.

Se takini ndowandimboyafi

¹² Sisasimbo nindou hoafimayundoa mahu ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Hüfinimboyö asu nimbambeyö sesesimbo ra, se yowanü sishafi ngunindi, fikminindi, boagiri, sishafi napo afindeimbü wandafi aheimbo yangiri mborai yahopoani.

Asu simbori amboani ngorüsimboani hoafindeiani ngafani sesi ndahüninimboyei. ¹³ Ranamboasi, nga se sesesi-ndafühi ra napo-koate-yeimbi, fi moaruwaiyeimbi, tinarari moaruwaiyeimbi asu himboatihariyeimbi aheimbo animbo mborai mbisafi. ¹⁴ Rananimbo God ai sihambo aboedi-aboedindea-ninimbui, nimboe sapo aiana napo-koate-wambo asu ngiri simbori ninin dehindu. Nga aboedi nindou ai yifihundi botiyahindi simboani God ai takini daganinimbui.”

*Sisas ai nimorehi semindi simboani sesesimbo kafefe hoafi hoafimayu
(Matyu 22:1-10)*

¹⁵ Mami simboani nindou mami sesi fondiwami Sisas-dibo nimarumbo God nginindi hifandarandi ranambe nimoreimbo seses-aye hoafi ra himboriyu haya hoafiyundühi yahuya, “Nindou ranai hihifi-hihifimbeyei-amboane,” mehuamboyu. ¹⁶ Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Nindou mami ai afindi sesesimbo hohoanimoju haya nindou afindimboya ‘Mborai’ mehupuri. ¹⁷ Mami munjuambo sesi sindi nafiramindoani ahandi ratupuriyu randeimbimbo hoafiyundowohü yahuya, ‘Nindou ro hoafimehapuri ranahamumbo sowana hafi hoafiyafipurühi animboya, ‘Mborai, munjuambo sesi sindi nafiramindimboane’ mbisafi.

¹⁸ Nga asu munjuambo nindou ranai moeimbo ngiri didefi mehomo. Nga ngorü ai boatei hoafindühiya, ‘Ro hifi pemiya heheambo wamboanahi nga hoeindihea samboanahi asu ro ngiri didihi,’ mehu. ¹⁹ Ranikimi ngorü ai hoafinduhüya, ‘Roana burmakau 10 ratupurimbohünda pemiya heheambo wamboanahi nga randihea hoeindihea samboanahi, nga asu ro ngiri didihi,’ mehu. ²⁰ Asu bidifiranambo nindou-mayu ranai hoafiyuhi yahuya, ‘Ro ana hapondani yangiri nimorehühi-yahe heheambo wambo ngiri didihi,’ mehu.

²¹ Raniyo asu ahandi ratupuriyu-randeimbi ai hihirifi hüfu ahandi bogorimbo nindou ai yiboaruko-memo ranahambo hoafimayundo. Raniyu asu bogori ai ngusüfoambe moaruwaiyuhü hoafiyuhiya, ‘Nimehünou asukai ngafi munjuambo adukari nafihü asu munjuambo akidou nafihü, napo-koate-yeimbi, fi moaruwaiyeimbi, yitinarari moaruwaiyeimbi asu himboatihari ra fufondandifinduri dügüfi,’ mehu. ²² Sünjunambo ratupuriyu-randeimbi ai hoafiyundowohü yahuya, ‘Bogori, ro ramarheandi se hoafimayafi süngu, nga awi fondi aningo,’ mehuamboyu. ²³ Ahandi bogori ai hoafiyundowohü yahuya, ‘Ngafi tükündafu hawa akidou nafi asu nimambe nafi ngafühi hoeindowandürühi ana huti hoafindafani mbüsühüsiamboane. Rananimbo wandi fondi ra simongori-mbeyowamboane. ²⁴ Ro nindou weangurühi hoafimehapuri ra ngiri didai-amboani wandi-mayo sesi ra apindeandi,’ mehu,” Sisas ramehu.

*Nindou düdi ai Sisasimbo süngufembondühi ana ndonde hohoanimondi hoeinde-
andühi animbo
(Matyu 10:37-38)*

²⁵⁻²⁶ Nindou afindi ranai ahandi süngu tümareandamboyu asu aheimbo hihirifi hoafiyundürühi yahuya, “Nindou düdi ai wambo süngureandürühi asu ahandi hondafindi, nimorehi, niori, akohoandi rehiamami aheimbo asu ahandi hoarimbo amboa afindi hohoanimojuhü wambo akidou-yangiri hohoanimoaju ana, nindou ranai wandi süngureandeimbi-yupoani. ²⁷ Nindou düdi ai wandi süngunambo ahambo tinarifo afindi tükefeyo ranahambo moanane yahu nginindi ninjokoate-aju ana, ai wandi süngureandeimbi-yupoani.

²⁸ Sapu se afindi hoandari worimbombo hohoanimoajafi ra weangurühi nimandifi hohoanimondafi nünjunümbi kakinambo wori nda moendimandihini mbisafi hohoanimondafi hoeindowandühi animbo randowandi. ²⁹ Asu refekoate-ajafi ana, se kambohoani yangiri fondo hininjindo hawa asu moendifekoate-ndafani bodimondi

ai sihambo tirifoefe hoafi-ndahün+nimboyei. ³⁰ Ai randihi hoafindeihya, 'Nindou nda worimbo-marandiyosi, nga moai moendireandi,' mbiseimboyei.

³¹ Adükari bogori nindou ngorü ai adükari bogori ngorü-dibo yifiarimbo hohoanimoayu ana, ai nimandü hohoanimodu hoeindeandühi animbo rambüfiyuwamboane. Ai nimandü hohoanimodu hoeindeandühi animbo 10,000 ami ra 20,000 ranahambo wanjeimandiyu. ³² Asu ngirinduhü ana, bogori ngorü ai anguniyuambe animbo nindou ngorü koandheiran nimai hu hoafiyuwan asu aboedi-aboedi-mbeyafine-andamboane. ³³ Mam rahuriane se munguambo moatükun ranahambo ambe yahokoate-ayafi ana, ngiri se wandi sünguwowandiri-randeimbi tükündafondi," mehu.

*Sisasimbo anihondumbo-fimbi nindou ana sor nami nahurai-ane
(Matyu 5:13; Mak 9:50)*

³⁴ Nami ana aboed-ane, nga nami ra budesowan aparikoate-ndoani ngiri ahandi apar ra koadürü koadüründife hinngindifeyo, nga wani. ³⁵ Nami moaruwai yahurai ana ngiri nübürambeahindi sesi ranahambo fandhendani aboedi tükündifeyo. Asu ngiri hihamoe awai bitapindihu nübürambe digehundi, nga wani. Nga nindou ai moani pindihimboyei. Se didiyei himboambeimbaye ana, ndondihi himborindei.

15

*Sisas ai sipsip mam mafarahoayo kafoefe hoafi hoafimayu
(Matyu 18:12-14)*

¹ Takis kaki sowandümo-rundeimbi-yomo asu nindou ai ranahamumbo moaruwai-anemo ase raniyomo ai munguambo sinimo Sisasindi hoafi himborimemo. ² Raniyomo Farisi asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi ai momori hoafiyomondühi yahomoya, "Hoeiru, nindou ndanai moaruwai hohoanimoyomondeimbi sepurimündü hinngireapur mbura asu nimarü aibabidi sesi sowasümo arundi," mehomu

³⁻⁴ Raniyu Sisas ai rani kafoefe hoafi ra hoafiyupurühi yahuya, "Nindou mam ai ahandi 100 sipsip moangui fandandeimbi-hündi asu mam ai afarahoayo ra nüngumandüfia? Ai amuri 99 ranaheimbo rande hinngindeirani wafuwami wohi dagüdi wakindihindani animbo asu ngorü mafarahoayo ranahambo kokonda wakindeambui. ⁵⁻⁶ Nindou ranai sipsip mafarahoayo-mayo ra kokora hoeiareandi ana nindou ranai ahandi sipsip ranahambo afindi hamindi hihifi hihifindühi warambuhiwami nande ndemündü haya ngoafina ngumbui. Rananimbo ahandi ngunindi asu woriyimbu-rineandeimbi ranaheimbo hoafiyuhya, 'Se robabidi hihifi-hihifindei, nga ro wandi sipsip mafarahoayo ra asukai hoeirheamboanahi,' mehu. ⁷ Ro hoafehandüri, mare yahurai-animbo nindou düdi ai moaruwai hohoanimo hinngire haya aboedi hohoanimoayu ana, sunambe afindi hamindi hihifi-hihifi animbo tükündifemboe. Nga asu nindou 99 aboedi hohoanimoyeimbi aheimbo ana ngiri yahurai hamindi hihifi-hihifi tükündifeyo," mehu.

Kaki mafarahoayo kafoefe hoafi

⁸ "Nimorehi mam ai 10 kaki ambeimbi sepurimindoane asu mam pimayu. Rananimbo asu ram yimunde mbunda yiharindo wakindeandühi kokonda hoeindeamboe. ⁹ Ai kokora hoeireandühi ahandi ngunindi asu woriyimbu-rineandeimbi ranaheimbo hoafiyowohü yahoya, 'Se robabidi hihifi-hihifindei, nga ro wandi kaki mafarahoayo ra hoeirheamboanahi,' meho. ¹⁰ Mare yahurai animbo, nindou moaruwai hohoanimoyumbü ai moaruwai hohoanimo hinngire haya aboedi hohoanimoayu ana, Godindi sunambeahindi nendi ai hihifi-hihifi-ndimboemo," mehu.

Nindowenihî nîmorî ngofî hîningîre angunî mahu kafeje hoafî

¹¹ Ranîyu Sisas ai hoafîyuhîya, “Nindow mamî ai nindowenihî nîmorî yimbu-marapîrî. ¹² Asu akîdî nîmorî ai afîndambo hoafîyuhîya, ‘Napo sapo wambombuimbi-mayo ra ndawandîrî,’ mehu. Ranîyo asu afîndî ai napo ra nîmorî yimbumbo yîbobomareapîrî.

¹³ Ranîyu asu moai amitata akîdî ai ahandî napo ra sagadûrî mbura ranîfihîndî kaki ra semündü mbura angunî ngorü hîfîna mahu. Ranühi ahandî munjuambo kaki mamîkare mbirîmafoareandî. ¹⁴ Ahandî munjuambo kaki ra mbirîfoare hayamboyuane asu ranî hîfîhü sesî wanîyowohü asu nîmorî ranai worambe nînî kîkefoefekoate-yuhü wembombomayu. ¹⁵ Ranîyu ai hu nindow mamî ngofî aharîhündî ahandî ratûpurîyu randeimbîmbo-mefiyuwa asu nûmbûrîna koamarîheira moatei ginîrînambo moanjuimbo mahu. ¹⁶ Asu nîmorî ranahambo nindow ngorü ai-amboanî moai sesî sagado ranîyo wembomboyuhü nîmî hîsî hîpîrî moatei masahûsî ra sesîmbo hohoanîmomayu.

¹⁷ Asu süngunambo ndore hohoanîmoyuwa mayowamboyu, ‘Wandî apendî ratûpurîyomo-rundeimbi aiana sesî afîndî mbasîhoemo. Nga ndanîhü anîmboahî nda ro wembombo yîfîmbo yangîr-ayahî. ¹⁸ Ambe-hoango, nga ndühi hîningîndîhe hehea nga apembo hoafîndahandowohü anîmboya, ‘Ape, ro sîhambo asu Godîmbo moaruwai hohoanîmo-yahapîrîmboanahî. ¹⁹ Hapondanî ana ro nindow aboedîyahîpoanî, nga ngîrî se wambo wandî nîmorî mbîsafîndîrî. Nga moanî se rando hîningîndowandîra sîhafî ratûpurîya rîhandeimbi nahurai tükûndaheamboane,’ mbîsamboyahî,’ mehu. ²⁰ Ranîyu asu nîmorî ranai ranîhü hîningîre haya ahandî afîndî sowana ndamefiyu. Ai angunî ngahî sünuambe afîndî ai hoeirîrühî ahandî nîmorî ranahambo hîpoambomarîrî. Ranîyu asu afîndî ai pîpîyu hüfu warî kafaorîrî haya wakîkîhî-marürî.

²¹ Nîmorî ai hoafîyuhîya, ‘Ape, ro moaruwai hohoanîmo-yamboanahî sîhambo asu Godîmbo amboanî. Nga hapondanî ana ro nindow aboedîyahîpoanî, nga ngîrî se wambo wandî nîmorî mbîsafîndîrî,’ mehuamboyu. ²² Asu afîndî ai ahandî ratûpurîyomo-rundeimbîmbo hoafîyuhî yahuya, ‘Nîmehünou hoearî aboedî sowandümo sîfomo yihuruwurî. Asu warambeahîndî moatükunî kîkîfoarüwurî, yirî hoearî güdündo. ²³ Asu burmakau nîmorî safeimbi manîngo ra hîfokoandu mandu houmbo anîmbo dagudîfîhümbö hîhîfî-hîhîfî-ndefomboane. ²⁴ Wandî nîmorî nda yîfîmbomayuyosî, nga asu yangîrî haponda anüngu! Ai mafarîhoayuyosî, nga haponda hoeiarîhurî,’ mehu. Ranîyo ai sesesî-yomondühî hîhîfî-hîhîfî-memo.

²⁵ Asu amongo nîmorî ai nûmbûrambe nûngu mbura worîkîmî huane gita hoafîyowohü heirümemo ra hîmborîmayu. ²⁶ Ranîyo asu ratûpurîyu-randeimbi mamîmbo düdurîrühî yahuya, ‘Nînîmboe ndana?’ mehuamboyo. ²⁷ Asu ratûpurîyu-randeimbi ai hoafîyundowohüya, ‘Sîhafî amond-ai aboedî tükûmefiyu, nga ranîmboyo ape ai burmakau nîmorî mamî safeimbi hîfokoare mande hayambo sahusîfühî hîhîfî-hîhîfîfayefî,’ mehu. ²⁸ Ranîyo asu amongo ai ngînîndîrürühî moai sesesî-mayei ranambo hu, nga wanî. Ranîyo afîndî ai hu sesesî ranambe hombo hütîhütî-marürî. ²⁹ Asu amongo nîmorî ai afîndambo yare hoafîyundowohüya, ‘Ro sîhambo afîndî hîmbanî moanî ratûpurîya rîhandeimbi nahurai hoafî hîmborîyahühî farîheheanî marîhandî. Nga se moai wambo wandî wandafî babîdîmbo hîhîfî-hîhîfîyohü sesesîmbohünda meme nîmorî amboanî sawandî. ³⁰ Nga sîhafî nîmorî ranana, sîhafî-mayo kaki ra nîmorehî wosîhoafî hohoanîmoyei rîhündeimbiyei-fihî moendîre haya tükûmefiyu-ane asu ahambo burmakau nîmorî safeimbi ra hîfokoaro ma-mandowando,’ mehu.

³¹ Asu afɪndi ai hoafiyundowohü yahuya, 'Ni moakidou, se ro-dibo manimbafanesi, nga munguambo moatükunɪ wandi-mayo ra sɪhafane. ³² Si hirɪ hihihi-hihihi-ndefomboane nimboe sapo sɪhafɪ amond-ai yifimbo-mbuimbiyusi, nga asu haponda yangiri tüküfi anungu. Asu ai mafarɪhoayuyosi, nga haponda hoeiarɪhuri,' mehu," Sisas mehu.

16

Anihondü aboedi hamindi napo

¹ Sisas amboani ahambo süngurü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, "Nindou mamɪ ai napo afindeimbiyu hayamboyu asu ahandɪ napo ra hifandimbo nindou ŋgorü serümündü hinɪngɪmariri. Raniyomo asu nindou bidifiri ai nindou ranahambo papɪ-hoafirühɪ yahomoya, 'Bogori, sɪhafɪ napo ra mbirɪmafoareandi,' mehomondo.

² Raniyu asu napo afindeimbi-mayu ranai ahandɪ napo hifandandembɪ bogorimayu ranahambo mborai yahundo hürüheirü mbura düdurirühɪ yahuya, 'Hoafɪ ra nunguriyo ro sɪhafɪ ratüpurɪ ranahambo himborimayahɪ? Nga se ngafɪ wandɪ kaki raninambo ninɪ ratüpurɪyo ramarowandɪ ra sürü papɪnda ndawandɪ, nga ŋgiri se wandɪ napo hifanda-randeimbɪndafɪ,' mehu.

³ Raniyu asu ratüpurɪ hifanda-randeimbi-mayu ranai aimbo hoafiyuhɪya, 'Ro nungumandahe wandɪ bogori ai ratüpurɪ ranambeahɪndɪ raguanambo-areandiri ra? Roana hifi hirimbo ŋginɪndiyahipoani asu aheimbo moako-moakombo amoanɪngɪmboanahɪ. ⁴ Ro fifirɪheamboanahɪ ninne-moatükunɪ süngufeyowanɪ nindou ai wambo semɪndɪndiri worɪnɪfendiri-mbo ra,' mehu. ⁵ Raniyo napo hifandandembimayu ranai ahandɪ bogorɪndɪ kaki masowandümo ranahamumbo mborai yahupurɪ hümarɪhepurɪ. Asu weaŋgurühɪndɪdɪdɪ-mayu ranahambo düdurirühɪ yahuya, 'Se nungunümbiyo wandɪ bogorɪndɪ-mayo kaki masowandifi?' mehundowamboyu.

⁶ Asu ai simborɪ hoafiyundowohü yahuya, '100 adükari hipiri weriyo,' mehuamboyo. Asu napo hifandandembɪ ai hoafiyuhɪ yahuya, 'Nimehünou sɪhafɪ ndürɪ paifaroweimbɪ pepa ra ndowandifi hawa 50 adükari hipiri pandowandɪ.' ⁷ Asükai ŋgorümbo düdurirühɪya, 'Se ra nungunümbiyo masowandifi?' mehundowamboyu. Asu ai simborɪ hoafiyundowohü yahuya, '100 bek witiyo,' mehuamboyo, asu hifandandembɪ ai hoafiyundowohüya, 'Sɪhafɪ ndürɪ parundeimbɪ pepa ra sowandifi hawa 80 bek pandowandɪ,' mehu.

⁸ Raniyo asu napo afindeimbi-mayu ranai anihondümbo hoafikoate hifandandembimayu ranahambo hoafiyuhɪ yahuya, 'Se ninɪ-moatükunɪyo sɪhambo süngunambo tüküfemboayo ranahambo wudipoaporo hohoanimoayafɪ ra aboed-ane,' mehu. Nga ro hoafehapuri, nindou ai hifinɪndɪ moatükunimbo hohoanimoeyei arihündɪ ranai dɪboardorɪhoeimbɪ nahurai-anei, nga rananei asu nindou sürühehindeimbɪ ranaheimbo süngunambo ninɪ-moatükunɪyo tüküfemboayo hohoanimo ra ŋgasündarɪhindürɪ.

⁹ Ro siheimbo hoafehandürɪ hifi ndanɪhündambo kaki napo rani süngumbo se nimorehi nindowenihi babidi ŋgunɪndimboehindɪ, nga süngunambo kaki semɪndimbo ra munguyoambe siheimbo ndemündündürɪ worɪnɪndeiranɪ asu se koadürümbo koadürümbo nimandeimboyei.

¹⁰ Nindou düdi ai akidou moatükunɪ ndore hifandarandɪ ana, asu adükari moatükunɪ amboani ndonde hibandambui. Nga asu ai akidou moatükunɪ ndofe hifandikoate-ayu ana, asu ŋgiri adükari moatükunɪ amboani ndonde hibandandɪ. ¹¹ Asu se kaki napo hifi ndanɪhündambo moaruwai ra ndofe hifandikoate-ayei ana, asu se ŋgiri napo hondü ra hibadɪhündɪ. ¹² Se nindou ŋgoründɪ napo ndofe hifandikoate-ayafɪ ana, asu se ŋgiri napo sihei hondü ra ndondɪhi hibadɪhündɪ.

¹³ Nindou ngorü ai ngiri yimbu bogori nindouyafandi ratüpurümbi nungu. Nga nindou ranai ana bogori ngorü ranahambo moaruwaimbo-ndirühi asu ngorü bogori ranahambo ngusüfo pandirümbui. Se ngiri kakimbo ratüpurü asu Godindi ratüpurü yiboboambo ngusüfo pandowapiri.”

*Sisas ai ahinümbi asu nginindi God hifandarandi ranahambo hoafimayu
(Matyu 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)*

¹⁴ Farisi nindou, kakimbo yangiri ngusüfo parundeimbi-memo, ranai ranai hoafi hihimboriyomo houmbo asu Sisasimbo tikifinambo-maruri. ¹⁵ Ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Seana nindouyei himboahü aboedi himboyomondühanemo, nga God ana sishamundi hohoanimo ra fifireapurimbo-ani. Nene nindouyei himboahü aboedi hamindayo ra Godindi himboahü ana moaruwai hamindane.

¹⁶ Mosesindi ahinümbi hohoanimo asu Godindi hoafi hoafiyomo rundeimbi-yomondi hoafi ra wataporimboru sinimombo asu Son ai tüküfi nunguambe kaimayo. Nga Son nunguambe peyo haya asino ndanana God nginindi hifandarandi aboedi hoafi ra munguambo ngoafi tükefeyo. Ranane asu God hifandarandi ranambe kefoefembo munguambo nindou ai hamindi tütüngarihendi. ¹⁷ Hifi sünü ranai mungundimboe, nga Godindi-mayo ahinümbi hohoanimo ranana ngiri akidou-amboani awarindihoeyo.”

*Nimorehi semindihünda hiningifembo yamundife hoafi
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)*

¹⁸ “Nindou düdi ai ahandi nimorehi hiningire haya asu ngorü asemüdu ana, ai moaruwai woshihoafori hohoanimoyumbo-ani. Asu nindou düdi ai nimorehi horombo ahandi nindowenihü ai moei yahumbü asemüdu ana ai-amboani moaruwai woshihoafori hohoanimoyumbo-ani.”

Napo afindeimbi asu Rasarusiyafandi hoafi

¹⁹ Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Nindou mamü ai kakü napo afindeimbiyu haya asu ai hoeari aboedi-aboedi yihuruyu haya munguambo si sesi aboedi sesühi nimarü marandi. ²⁰ Nindou mamü napo-koate ahandi ndürü Rasarus ai ahandi fi masimey yangiriyu haya napo afindeimbindi yipuri nafitambeihü nimarü marandi. ²¹ Ai napo afindeimbindi-mayo sesi fu fondiwaminindi pindoani dagadi yahuayamboyu ramefiyu. Raniyo asu yafori ai hei ahandi masimey ra mongoarühü marihündi.

²² Süngunambo Rasarus ai yifimayuamboyo asu sünambeahindi nendi ai sowaründümo hafomo Abrahami-dibo hiningimarüwuri. Asu napo afindeimbi-amboani yifimayuwa hifi kamarihori. ²³ Asu yifiafi ngoafihü napo afindeimbi-mayu ranai asübusi afindi masemüdu. Asu ai himboyuane anguni goagu Abraham ai Rasarus parümündü haya manimbafani. ²⁴ Ai hoafiyuhüya, ‘Abraham, wambo hipoambo-rowandiri! Se Rasarus koarhaworanü hoe warü foare hüramündi süfo wandi amindasümo kusimbireandiri, nga wambo hai hüfinambo mungunambo-arandiri,’ mehu

²⁵ Abraham ai hoafiyuhü yahuya, ‘Wandi nimirü, se yangiri nimbafambe aboedi moatükuneimbi-mayafi, nga asu Rasarus ai moaruwai mamaru. Nga asu ai haponda ndanihü aboedi mamaruwa asu se asübusi asowandifi. ²⁶ Ngorü-moatükunü ra ai hoe apoari afindi mbusümondühi kükreamunimboane, nga ngiri didai badihoei ndühü düfu asu ngiri didai badihoei rühü düfu,’ mehu.

²⁷ Asu napo afindeimbi ai hoafiyuhü yahuya, ‘Ape, refe ana Rasarus koandihaworanü apendi worüna mbihuwamboane. ²⁸ Ro hondahüfeimbi akohoandeimb-anaü rananimbo Rasarus ai hoafinduanü asübusi afindi semindi nafi kosikoate-mbeyomo-ndamboane,’ yahuhaya hoafimayu. ²⁹ Abraham ai hoafiyuhüya, ‘Ai ana

Mosesɪndi-mayo ahɪnũmbi hohoanimo asu Godɪndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi sũrũ papɪmarundi ra hoeindundũhi fɪfɪrɪndumboemo.’³⁰ Napo afɪndeimbi ai hoafiyuhɪ yahuya, ‘Wanɪ, Ape Abraham! Nindou dũdi yɪfɪhũndi ahamumbo sowana ahu ana, ai ahamundi moaruwai hohoanimo ŋgorũ sũngundundũhi asu anɪhondũmbo-ndumboemo.’³¹ Abraham ai hoafiyundowohũ yahuya, ‘Asu ai Mosesɪndi hoafi hɪmborɪkoate-yomo, Godɪndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi hɪmborɪkoate-ayomo ana, asu ŋgɪrɪ nindou yɪfyeimbi-yei hoafi amboanɪ hɪmborɪndomo,’ mehu.

17

Moaruwai hohoanimo ai anɪhondũmbofe hohoanimo hɪfɪnambore arandi (Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

¹ Sisas ai ahambo sũngurũ-rundeimbi-mbo hoafiyupurũhi yahuya, “Awi sũngunambo mamɪkarambo moatũkunɪ moaruwai tũkũndɪfemboe asu ranɪ sũngumbo wambo nɪmorehɪ nindowenihɪ ai moaruwai hohoanɪmondeimboyei. Hɪpoanɪmboe-mbouanei nindou dũdi nɪmorehɪ nindowenihɪ ranaheimbo rareandanɪ moaruwai hohoanɪmoaye. Nindou ranahambo ana moaruwai hamɪndi anɪmbo tũkũndɪfemboe.

² Asu ai rareandanɪ nɪmori akɪdɪbou ndanai moaruwai hohoanɪmoaye ana nindou ranahambo amɪndasũmoambe nɪmoei hondi wofɪfɪhɪ kife mburɪmbo hoe hohoeambeahɪ pɪfɪyuwanɪ hanũ yɪfɪmbo ra aboed-ane.³ Ranɪmbo-hũdambo anɪmbo se hɪbadɪhũmbo. “Asu sɪhafi wandafi ranai moaruwai hohoanɪmondanɪ se ahambo hoafɪndafũhɪ, sɪhafi moaruwai hohoanɪmo ra hɪnɪŋgɪndowandɪ mbɪsafɪndo. Asu ai ahandɪ moaruwai hohoanɪmo ra hɪnɪŋgɪndeandanɪ ana, se ahambo amboawi mbɪsafɪ.

⁴ Asu nindou ranai sɪhambo mamɪ sɪhɪ 7-mbo moaruwai hohoanɪmoyu mbura asũkai 7-mbo hu sɪhamboya, ‘Karɪhasɪ, ro sɪhambo moaruwai hohoanɪmo-mayahanɪnɪ,’ ehu ana, ahandɪ moaruwai hohoanɪmo ra amboawi mbɪsafɪ,” mehu.

Anɪhondũmbofe hohoanimo

⁵ Ahandɪ hoafi sowandũmo homorundeimbi ranai Adũkarɪmbo hoafiyomondũhi yahomoya, “Se rarowandanɪ yɪhoefɪ anɪhondũmbofe ra afɪndɪmbeyo.”

⁶ Mehomondamboyu asu Adũkarɪ ai sɪmborɪ hoafiyupurũhi yahuya, “Asu sɪhamundɪ anɪhondũmbofe ranai mastet hoarɪ nahurai akɪdouayo-amboanɪ se nɪmɪ ndanahambo hoafɪndɪmondũhɪ anɪmboya ‘Fɪrɪhoefɪ hawa ahasɪharɪ kameihɪ hafɪmbo hoe hohoeambe nɪmbafɪ,’ mbɪsɪmondanɪ asu nɪmɪ ranai se hoafɪmemo sũngu randɪfemboe,” mehupurɪ.

Ŋgorũ nindoundɪ ratũpurɪyu-randeimbɪndɪ ratũpurɪ

⁷ Sisas ai hoafiyuhɪ yahuya, “Nindou mamɪ seambeahɪndɪ ai ahandɪ ratũpurɪyu-randeimbi ranai ŋgu nũmbũrambe hɪfɪ hɪrɪndu asu sɪpsɪp hɪfandɪnda mbundambo asũkai worɪnambo dũduwanɪ, ai hoafɪndu-ndowohũya, ‘Nɪmehɪnou sɪnɪfɪ nɪmarɪfɪmbo sesi sowasɪfɪ,’ mambũsɪndoyo?’⁸ Wanɪ, ŋga ahambo anɪmboya, ‘Wandɪ boatei sesi ra dɪdɪboadondo ndao hawambo anɪmbo asu se hoearɪ gũdo mbunda nɪmandɪfɪ hɪbadandɪranɪ ro boatei sesi dagadɪ hoe ndɪmɪndahaimbo nɪmandɪhanɪ anɪmbo asu se sɪhafi sesi ra sũngu dowadɪfɪ,’ mbũsũmbui.⁹ Asu bogorɪ nindou ranai ahandɪ ratũpurɪyu-randeimbi nindou ranahambo hɪhɪfɪmandũrɪyo ahandɪ hoafi hɪmborɪyuhũ sũngumareandɪ ranɪmbo-hũnda? Wanɪ.¹⁰ Ranɪmbo-hũdamboane se-amboanɪ God ai hoafɪmayu ra muŋgu ratũpurayomo ana se randu hoafɪndɪmondũhɪya, ‘Roana aboedɪ ratũpurɪyefɪ rɪhundeimbiyefɪpoanɪ, ŋga ranɪ ratũpurɪ ranana yɪhoefɪmbo ratũpurɪndɪmo yahu hoafɪmayu ranɪyo ratũpurɪmayefɪ,’ mbɪsɪmo.”

Sisas ai mɪmanɪho masɪmeimbi nindou 10 aboedɪmareapurɪ

11 Sisas ai Serusarem ngoafina yare huhuyu Sameria asu Gariri-yafe hifi yipupuiambe nafu mahu. 12-13 Ai hu ngoafi mamu ranihu tüküfiyuwane, nindou 10 mimanho masimeimbi ranai homo ahambo nafini hoeimarüwuri. Ai anguni nngomombo raru mngiyomo hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas! Nindou Adükari! Se yihoeimbo hipoambo-rowamuni,” mehomondo. 14 Asu Sisas ai ahamumbo hoeireapurühi hoafiyupurühi yahuya, “Se ngomo Godimbo sesi shou-rundeimbi ahamumbo animbo shamundi fi ra nafuindimondani animbo asu ai tumbürüpuramboane,” mehu. Ai nafu homondane ahamundi fi ranai asukai aboedi tüküme feyo.

15 Asu nindou mamu ahamundi mbusümo ranai hoeireandani ahandi fi ranai asukai aboedi-mayowamboyo, ngoafinambo hihirifi huhu pukuna hoafiyuhi Godimbo aboed-ani mehu. 16 Nindou ranai hu Sisasindi yirikimi piyu yanggumbo hihifimaruri. Nindou ranai ana Samariahündiyu. 17 Sisas ai nindou ranahambo hoeiriri haya hoafiyuhi yahuya, “10 aboedimayafundi. Nga asu ngoru 9 ra nunguyafunda? 18 Asu nimboe nindou ngoru sirambeahindi mamu ndanai yanggiri suni Godimbo hihifarura?” 19 Asu Sisas ai nindou ranahambo hoafiyundowohu yahuya, “Botiyafo hawa hafi, nga shafi anihondümböfe ranaiyo aboedambo-mareanini,” mehundo.

*Nindou Hondü ranai weindahi tükündüfimbui
(Matyu 20:23-28; 24:37-41)*

20 Farisi nindou ranai Sisasimbo düduyafundühi yahomoya, “Nungusumboani God nginindi hifandarandi ra tükümandifea?” mehomondamboyo. Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “God nginindi hifandarandi ranai tüküfemboayo rani-moatükuni nafuimbohünda ngiri nini-moatükuni tükündüfeyoani nindou ai ahei himboarinambo hoeindihindi. 21 Ai ngiri randihi hoafindeihiya, ‘Hoeirihia aiana ndani,’ mbisei asu ‘Goagu ra’ mbisei. Nimboe, sapo Godindi nginindi ranana shai mbusümo-ane engoro.”

22 Raniyo asu ahambo sünggurü-rundeimbiimbo hoafiyupurühi yahuya, “Süngunambo rani-moatükuni ranai tükündüfemboe, rananimbo se Nindou Hondüni si ra hoeifembo afindi hohoanimo-ndimboemosi, nga se ngiri hoeindundi. 23 Ranimambo shamumbo hoafindeihiya, ‘Hoeiru, aiana goagu anungu ra’ mbisei asu ‘Hoeiru, aiana ndanungu,’ mbiseimboyei, nga se yowanu anihondümböfeihü ho kokopoani. 24 Sapo wabürüsü ranai sünu ngoru himborani tüküfe haya ho ngoru himborani kararamindo, yahurai animbo ndimboe Nindou Hondü ai ahandi tüküfembo sihi ra. 25 Nga asubusi afindi boatei ndemündi mbundambo asu nindou ndani simboani animboei ranai ahambo daboadi hihirindihori mbundühumbo-ndeiani animbo ndimboe.

26 Horombo Noa nunguambe ramefeyo yahurai animbo Nindou Hondü ranai tüküfemboyuambe-amboani randifemboe. 27 Sapo Noa nunguambe nindou afindi ranai sesi sahüsi, hoe simindei, nimorehühiyafu, anamindühiyahi raraorühi heimbo mamu bidifiranambo sihi Noa ai botambe mafarifiyu-wamboyo hohoambu afindi ranai kosowohü nindou ra hifokoako-mafoareandi.

28 Horombo Rot nunguambe ramefeyo yahurai animbo ndimboe. Munguambo nindou ranai sesi sahüsi hoe simindei, napo pemiyeyi, kaku semindimbo koarhehi, nübürü hifirihhi, worimborühi raraomarihündi. 29 Nga Rot ai Sodom ngoafi ra hininngire haya hu simboani hai asu sarfa nimoeyi ranai hoe nahurai sünambeahindi pütapiyowohü munguambo nimorehi nindowenihhi hifokoako-mafoareandüri.

30 Mamu yahurai animbo Nindou Hondü ranai weindahi tüküfi simboani amboani randifemboe. 31 Rani-simboani nindou ngoafihü amaru ranai ngiri kebuai ahandi napo worambe engoro ra ndemündu. Asu mamu yahuraiane nindou

nümbürambe anüngu ranai ngiri ahandi worinambo hihirindüfi ngu. ³² Sapo Rotindi nimorehimbo tükumefeyo ra se hohoanimondimo. Ai hihirife ngoafi hoeimareanda yifimayo. ³³ Nindou didiyei ahei yangiri ningo ranahambo afindi hohoanimoyeihi kikiharihümündi ana, awarindihoeimboe. Nga nindou didiyei ahei yangiri ningo ranahambo afindi hohoanimokoate-ayei ana, aboedambondifemboe. ³⁴ Ro s'hamumbo hoafehapuri, nindou yimbu ranai mamí fondiwami guguiyafani apafani ra God ai ngorumbo nderümündühi ngorü rande apofondiwami d'geirümbui. ³⁵⁻³⁶ Nimorehi yimbu ranai mbaní hirayafe ra God ai ngorumbo ndemündühi ngorü rande h'ngideambui," mehu. ³⁷ Sisasimbo sünggurü-rundeimbi ai düdurüwühi yahomoya, "Rani-moatükuní ra nahü tükümandifea?" Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Yifinimoko yangorowohü ana, koaheimb-ane hei sahüsi arihündi," mehu.

18

Nimorehi kai asu yibobore-randeimbi-yafe kafeefe hoafi

¹ Sisas ai ahambo sünggurü-rundeimbiimbo didibafiferambo yiboaruko-ndimboemo yahu haya kafeefe hoafi mamí yamundife-purimbohünda hoafimayupuri. ² Sisas ai yare hoafiyuhi yahuya, "Mamí adükari ngoafihü nindou yibobore-randeimbi mamí ai manüngu. Aiana moai Godimbo yihimboyu asu nindoumbo afindi hohoanimoyu randi. ³ Raniyo adükari ngoafi ranihü nimorehi kai ningo haya ho nindou yibobore-randeimbiimbo hüti hoafiyondo randühüya, 'Wandi hürütümbi ai wambo hürütarandiri, nga se wambo hoafi yibobofe ra farihawandiri,' meho.

⁴ Gedühi safiyu nindou yibobore-randeimbi ranai nimorehi ranahambo fehefembo moei mehu. Nga humbo sünggunamboyu ai ahandi fimbo hoafiyuhüya, 'Sapo ro moai Godimbo yihimboya asu nindoumbo hohoanimoya rihandi. ⁵ Nga nimboe nimorehi kai ranai munquambo si wambo tinjirifo sai arandimbo animbo ro ahambo fandihehe hehea ahandi papi-hoafi ra himborinda. Asu ro refekoate-ayahí ana wambo sowana munquambo si didi ndandaní wambo sünggunambo garibindea-ndirimboe,' mehu.

⁶ Asükaiyu Adükari ai hoafiyuhi yahuya, "Se nindou yibobore-randeimbi moaruwai ranahandi hoafi ra himboriyomo. ⁷ Nimorehi nindowenihí God ai wandanei yahundüreimbi ranai nimbimbi si munquambo Godimbo araní aranayei ra aheimbo fehefendüri-koate-mandüyo? Asu awi fehefendüri-koate ahei hoafi ra hihimboripomandüyo? Wani. ⁸ Nga ro s'hamumbo rarihe hoafehapuri, ai ahei papi-hoafi ra nimehünou himborinduhü yibobondeambui. Nga Nindou Hondü ai kudumbo nimorehi nindowenihí hifi ndanihü animboei ahei anihondümbofe ra hoeimandeyo?" mehu.

Farisi nindou asu takis kaki semündü-randeimbi-yafandi kafeefe hoafi

⁹ Nindou bidifiri ai ahamundi fimboya aiana mbumundi hamind-anemo, nga ngorü nindou aiana mbumundi-yomopoani ehomo ranahambo Sisas ai kafeefe hoafi hoafimayu. ¹⁰ "Mamimbo nindou yimbu ranai didibafifembohünda Godindi worina mahafani. Mamí ai Farisihündiyu asu ngorü ai takis kaki semündü-randeimbiyu. ¹¹ Farisihündi ranai ahandipooanimo nungumbo ngusüfoambe didibafifihüya, 'God, ro s'hambo hihifarihanini, roana moai nindou bidifiri rarihi arihündi sünggurithe hehea dibokoriya, tikai hoafiyu asu nimorehi sisihimoya rihandi. Nga roana nindou takis kaki semündü-randeimbi gogu rani nahurai-yahipoani. ¹² Ro mamí wik ranambe yimbumbo sesi wehüya asu munquambo moatükuní ro asahamindihí ra 10 yiboborithe hehea s'hambo mamí bidifiri sihehe arihandi,' mehu.

¹³ Nga takis kaki semündü-randeimbi-mayu ranai ahandipooanimo akidou anguni safi manüngu. Ai sünambe himbo-koate mbiro türe nungumbo ahandi ngusüpoahühi

purükireandühi yahuya, 'God, ro moaruwai hohoanimoaya rihandeimb-anahi, nga se wambo hipoambo-rowandiri,' mehu. ¹⁴ Ro sishamumbo hoafehapuri, takis kaki semündü-randeimbi-mayu ranai worinambo nguwan ai animbo Godind hiomboahü mbumundi nindou-ndümbui, nga Farisi nindou ana wani. Sapo mam yahuraiane nindou didiyei ahei fimbo hifinambo-arihindi aheimbo God ai botindearümbui. Nga asu nindou didiyei ahei fimbo botarhindi aheimbo God ai hifinambo-ndearümbui," mehu.

Sisas ai nimoakidiboumbo hinngirihindüra wambo sowana mbüsühüsi, mehu (Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Raniyei nindou bidifiri ranai Sisasimboya ai wari nande haya didibafimbi findüra sei hehi nimoakidibou fufurihümündindüri tükümehind. Nga asu ahambo sünggurü-rundeimbi-memo ranai nindou ranaheimbo nginindi-marundüri. ¹⁶ Nga asu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, "Nimoakidibou ra aheimbo hinngirihindüra ndühi wambo sowana mbüsühüsi, nga ngiri bobohindundüra. Sapo God nginindi hifandarandi ra nimori akidibou ndahurai aheiane," mehu. ¹⁷ Sisas yahuya, "Se nda fifirindundi, nindou didiyei God nginindi hifandarandi ra nimoakidibou sahümündi arihündi nahurai semindikoate-aye ana, ngiri kebohindi, nga wani," mehu.

Nindou napo afindeimbi ai Sisas-dibo wataporimayu (Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Suda-yafe bogori nindou ranai Sisasimbo düdurirühiya, "Nindou yamundo-randeimbi aboedi, ro yangiri koadürü koadürümbo ningombo ra nini-moatükuni nünungondihendühi mandahamndiha?" mehindowamboyu. ¹⁹ Asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyundowohü yahuya, "Nimboe se wambo aboedi asafa? Moai nindou didi ai aboedyu, nga God yangiri-ani aboedayu. ²⁰ Sapo se ahinümbi hohoanimo ra fifrowandi: Se yowan nimorehi sishimoyo asu anamindihandi birabiriyopoani, wosihofori hoafiyopoani, nindou hifokoefepoani, hümühüniyopoani, se yowan ngörümbo tikefe-hefe papi-hoafiyopoani, asu se shafi me-apembo ahinindafühi ahafe hoafi himborindafi," mehu. ²¹ Nindou ranai simbori hoafiyundowohü yahuya, "Ro nimori akidouyahambe peya hehea hambo hapondani ro rani ahinümbi ra süngurihe arihandi," mehu. ²² Sisas ai rani hoafi ra himboriyu haya, simbori hoafiyundowohü yahuya, "Awi mam moatükuni se randowandi. Shafimayo napo ra nindou ngörümbo dabadürühi ranifihindi kaki asowandifi ra napo-koate-yeimbi ranaheimbo dabadüri. Rananimbo se sünambe napo afindeimbi-ndamboyafi. Rani boatei rani-süngundo mbundambo animbo asu wandi süngu didifi," mehu.

²³ Nga nindou ranai Sisas hoafimayu ra himboriyu haya ngusüfoambe nimbi mayu, nimboe sapo ai napo afindeimbi wambo. ²⁴ Sisas ai horirani mayoa hoafiyuhi yahuya, "Nindou napo afindeimbi ana God nginindi hifandarandi ranambe kefoefembo tñjümbane. ²⁵ Ninihondi mam ahandi ndüri kamer ranai ana hoeari kakimbo nir ambenafi kefoefembo tñjümbiyopoani, nga nindou napo afindeimbi ai God nginindi hifandarandi ranambe kefoefembo ana, tñjümbane," mehu.

²⁶ Nindou bidifiri ranai hoafi ra himboriyehihi düdurihorühi seiya, "Asu refe ana, nindou didi ai yangiri koadürü koadürümbo manüngua?" ²⁷ Sisas ai simbori hoafiyuhiya, "Nini-moatükuniyo nindoumbo tñjümbayo ra Godimbo ana tñjümbiyopoani," mehu.

²⁸ Asu Pita ai hoafiyuhi yahuya, "Awi! Ro yihoe fi ngoafi hinngirihu hohu shafi süngu masinefi," mehindowamboyu. ²⁹⁻³⁰ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Ro sishamumbo anihondümboanahi hoafehapuri, nindou düdi God nginindi hifandarandi ranahambohünda ahandi ngoafi, nimorehi, akohoandi, boagiri nimoakidibou hinngigareandüri ana, hifi ndanihü God ai aheimbo afindi moatükuni

dagadürümbui. Asu süngunambo aho ra yangiri koadürü koadürümbo niŋgo ra ndahümündimboyei,” mehu.

Sisas ai yifiyo hefe yifihündi botifembo-mayu ranahambo asukai hoafimayu (Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

³¹ Sisas ai süngrurü-rundeimbi 12 sepurimündü hiniŋgireapurü haya hoafiyupurühi yahuya, “Himboriyomo! Haponda sihiri Serusaremnambo anefi ahahifi. Ranihö animbo sapo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi nindou ai Nindou Hondü ranahambo nini-moatükuniyo tükufembo horombo sürü papiru masihoemo ra anihondü tükündifemboe. ³² Ai ahambo ndifoyei warihündüwurimboemo. Rananimbo ahambo tikifinambondihori, türüfoefe hoafindei, asu ŋguri tifiŋdahi raraondihümboyei. ³³ Rananimbo asu ahambo ndufuri ndufuri boadüwuri mbundümbo hifokoandüwuri-mboemo, ŋga ŋgimi sindo haya süngunambo asukai botindüfimbui,” mehu. ³⁴ ŋga asu ahambo süngrurü-rundeimbi ai moai hoafi ra türüfoaru fifirundi. Hoafi ranahandi nimindi ra moai ahamundi hohoanimoambe weindahifeyo. Asu ai moai Sisas nimboe hoafimayu ra akidou-amboani fifirundi.

Sisas ai nindou himboatihari moako-moakoyu-randeimbi aboedimariri (Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Sisas ai Seriko ŋgoafikimi huane nindou mamü himboatihari nafikimi nimarümbo nindou heiyani kaki napombo moako-moakoyu marandi. ³⁶ Ai himboriyuwani awai nendi afindi ranai tümareandamboyu, asu nindou ranaheimbo düdureandürühi yahuya, “Nindou ra ninihünda?” mehundüramboyu. ³⁷ Asu nindou ranai seiya, “Sisas Nasaretihöndi ranai ndanafi masinuamboan+yefi,” mehomon-damboyu. ³⁸ Nindou himboatihari ranai puküna hoafi karihoeihü hoafiyuhi yahuya, “Sisas, Defitindi ahiri, se wambo hipoambo-rowandiri.”

³⁹ Asu nindou horomboyahi masinei ranai ŋginindi hoafiyahüŋdowohü seiya, “Se hoafi kikirandifi,” maseiamboyu. Asu nindou ranai asukai hoafi puküna karihoeihüya, “Sisas Defitindi ahiri, se wambo hipoambo-rowandiri,” mehuamboyu. ⁴⁰ Raniyo Sisas ai hu nüngumbo nindou himboatihari ranahambo ahambo sowanambo semündühombo hoafimayu. Nindou ranai hu manüŋguwa Sisas ai düdurirühi yahuya, ⁴¹ “Ro sihambo nini-moatükuni nününgufeninimboyo se hohoanimoayafa?” mehundowamboyu. Asu nindou ranai yahuya, “Nindou Adükari, ro wandi himboari ra asukai aboedimbeyowa samboanahi.” ⁴² Sisas ai simbori hoafiyundowohü yahuya, “Sihafi himboari ra aboed-ane. Sihafi anihondümbofe rani süngumboyafi se aboedayafi,” mehu. ⁴³ Asu mamihari ahandi himboari ranai birimahoeoyowamboyu Sisasindi süngu huhü Godimbo aboed-ani mehu. Nindou afindi ranai rani-moatükuni ra hoeirihinda mayoa ai-amboani Godimbo aboed-ani masei.

19

Sisas ai Sakiusindi worina mahu

¹ Sisas ai Seriko ŋgoafi mbusümo nafi hu ŋgasüŋde haya mahu. ² Huane asu nindou mamü rani ŋgoafihü mamaru ahandi ndürü Sakius ai napo afindeimbi, takis kaki sowandümo-rundeimbi-yomondi bogoriyu. ³ Ai Sisasimbo nüngunahurai nindouyu yahuhaya hoeifimbo mehu, ŋga nimorehi nindowenihü afindi buriyeyimbo ahambo hoeifimbo fondi gümarihinda asu Sakius ai bodifo wambo ranimbo ŋgiri ahambo hoeindirü. ⁴ Raniyu asu ai horombofi pipiyu hu haya nimindi nimoamo mahafu Sisasimbo hoeindihini yahuhaya. Ai fifire haya Sisasimboya nafi mamü raninafi animbo düdü haya ŋgumbui yahuhaya.

⁵ Ranıyu Sisas ai ranıthü tüküfi asu nımıwamı nımoamo hımboyuhü Sakiusımbı hoafıyundowohü yahuya, “Sakius, se kosıfoao, hapoana ro sıhafı worambe dıdı nımandımboyahı,” mehundo. ⁶ Ranıyu ai nımehınou kusıfoendühi ngusüfoambe hıhıfi-hıhıfiyuhü Sisasımbı ahandı worına serümündü mahu. ⁷ Nga munğambo nındou ai Sisas Sakius dıbombo mahafandı ra hoeırıhi mburıthü asu momorı hoafıyeihı seiya, “Ai ahu ranana moaruwai hohoanımoıyurandeımbındı worınamboani,” masei.

⁸ Ranıyo Sakius ai nüngumbo Adükarımbı yare hoafıyundowohü yahuya, “Adükarı se hımborıyafı, hapoana wandı-mayo munğ moatükunı ra yıbobondıhe mbundıha nındou napokoate-yeımbımbı ngorü bıdıfırı ndehamboıyahi, asu nındou ngoründı-mayo takis kaki wosıhoafı hoafıya hehea sahamındıheımbı ana, asükai yımbuyımbumbo hıhırındahe nga ndahandomboyahı,” mehu. ⁹ Ramehuamboıyuhü Sisas ai hoafıyundowohü yahuya, “Hapoana God ai nımorehı nındowenihı worı ndambeahındı aboedambo-reandürühani. Nımbıe, nındou ranambo ai Abrahamındı amıoao-ani. ¹⁰ Nındou Hondü makusu ranana sapo nındou awarıhehındımbı kokoyındırı aboedambo-fendürımbıyuhü makusu,” mehu.

*Nındou 10 kaki masowandümo kafeıe hoafı
(Matyu 25:14-30)*

¹¹ Rarıhi nımorehı nındowenihı afındı ranai hımborıyeıane, asükai Sisas ai aheımbı kafeıe hoafı mamı hoafımayındırı. Nımbıe sapo ai Serusarem fıkmı akımbımayuambo nındou ranai rarıhi hohoanımoıyehıya, God ngınındı hıfandarandı ra nımehınou anımbı tükündıfemboe, masei. ¹² Asu ai yare hoafıyuhı yahuya, “Mamımbı ana bogorı nındou mamı anğunı hıfına ahambo adükarı bogorımbıfı hınıngıfımbıhındı mahu. Bogorımbıfıe mbıuyımbı asükai ngoafınambo hıhırıfe hımbı hohoanımoıyuhü. ¹³ Nga ai hımbı yahuhaya ahandı ratüpurıyomı-rundeımbımbı mbıorai yahıpurı mahomıdambıyuhü gorınambo nafümbı kaki hoarı nındou mamamımbı yımbıureapurıhı yahuya, ‘Se kaki nda ndowandümo hımbı bıdıfırı kaki semındımbıhındımbı ratüpurındımondanı ro asükai tükündıheımbıane,’ meıpurı.

¹⁴ Nga asu mamı ranı ngoafıhındı ranai nındou ranahambo yıboarukomarıhorı. Ranıyo ai huane nındou bıdıfırı koamarıheıpurı bogorı nındou mahıfu ngoafına hoafı sowandümo hıfımo hoafıyomıdandı yahomıya, ‘Ro moeı asefı nındou ranahambo bogorımbıfıe ana,’ mehomı. ¹⁵ Nga asu nındou ranai adükarı bogorımbıfı mbıura ngoafına hıhırıfı mahu. Ai hıhırıfı hu nımarımbı ahandı ratüpurıyomı-rundeımbı ranahamımbı nımehınou hoafımayıpurı ahambo sowana howanı gorınambo nafümbı kaki hoarı masagapurı ranıfıhı nıngunımbı mbıasowandümo yaho dıdıfıpurımbıhındı.

¹⁶ Nındou ngorü ai boateı horımbıfı sını hoafıyuhı yahuya, ‘Adükarı, ro sıhafı-mayo gorınambo nafümbı kaki hoarı mamı ranınambo bıdıfırı kaki semındımbı ratüpurıyambı kaki hoarı 10 masahamındıhı,’ mehu. ¹⁷ Asu bogorı ai yare hoafıyundowohü yahuya, ‘Se aboedı ratüpurı ramarıwandı ra aboedı hamındı hondü-ane, ranı-moatükunı akıdıo ra se dıboadorı hıfandımarandı. Ranımbıoanıhı asu ro sıhambo ngoafı 10 se hıfandımbıhındı hınıngarıheandı,’ mehu.

¹⁸ Asükai ratüpurıyuhü-randeımbı ngorü ai sını hoafıyuhı yahuya, ‘Adükarı, ro sıhafı-mayo gorınambo nafümbı kaki hoarı masawandı ranınambo kaki semındımbı ratüpurıyambı hondahıfeımbı kaki hoarı masahamındıhı,’ mehu. ¹⁹ Asu bogorı ai yare hoafıyundowohü yahuya, ‘Ro sıhambo hondahıfeımbı ngoafı hıbadandı sa hehea hınıngarıheandı,’ mehu.

²⁰ Asükai ngorü ai sını hoafıyuhı yahuya, ‘Adükarı, gorınambo nafümbı kaki hoarı sıhafı-mayo nda, ro hoearımbıe parıhe hımondıhe sıheheandı meıngoro.

²¹ Nĩmboe sapo ro hoeirĩhenĩna, se ŋĩnĩndĩyafi-randeimbĩ nindoumefambo. Sapo nĩnĩ-moatũkunĩ nindou bĩdĩfĩrĩ ai sĩhehinda se sowandĩfĩ asu sesi amboanĩ bĩdĩfĩrĩ nindou ai hĩfĩrĩhinda se sowandĩfĩ arandĩ ranĩmboanahĩ ro sĩhambo yĩhĩmboayahĩ, mehu. ²² Ranĩyu bogorĩ ai nindou ranahambo yare hoafĩyundowohũ yahuya, 'Se nindou moaruwai ratũpurĩyafi randeimb-anafi. Sĩhafĩ ranĩ sũngumbo anĩmbo sĩhambo hĩhĩnde papi-hoafĩndanĩnĩmboe. Sapo se fĩfĩrowamboanafi ro ŋĩnĩndĩya rĩhandeimbĩ nindou-anahĩ, asu ro bĩdĩfĩrĩ nindou ai napo sĩhehinda sahamĩndĩ asũkai sesi hĩfĩrĩhinda sahamĩndĩ rĩhandeimb-anahĩ. ²³ Asu nĩmboe se kakĩ wandĩ beŋambe sĩhefekoate-mayafa? Sapo rananĩmbo ro hĩhĩrĩfe kosĩhũ wandĩ kakĩ ra bĩdĩfĩrĩ ranĩfihĩndĩ kameihĩ hĩhĩrĩhe sahamĩndĩ,' mehu.

²⁴ Ŋga bogorĩ nindou ranai nindou akĩmĩ burĩmemo ranahamumbo yare hoafĩyupurũhĩ yahuya, 'Se ahandĩ-mayo gorĩnambo nafũmbĩ kakĩ hoarĩ ra sowandũmo mburumbo nindou kakĩ hoarĩ 10 masemũdu ahambo dabudo,' mehu. ²⁵ Asu ai raru hoafĩyĩmondowohũ yahomoya, 'Adũkarĩ, nindou ranai ana ndeara 10 kakĩ hoareimb-ani,' mehomo. ²⁶ Ŋga asu bogorĩ nindou ranai hoafĩyuhĩ yahuya, 'Ro sĩhamumbo hoafayahĩ, nindou bĩdĩfĩrĩ napo afĩndeimbĩ aiyomo aiana asũkai bĩdĩfĩrĩ napo ndowandũmboemo, ŋga nindou ai napo akĩdouyeimbĩ-mayei ranahei warambeahĩndĩ ana ŋgorũfemboane. ²⁷ Ŋga asu wandĩ hũrũtũmbĩ-memo, sapo wambo adũkarĩ bogorĩmbofembo yowanĩ mehomo ranahamumbo ndũhĩ sowapurĩndũmo sifomo wandĩ hĩmboarũhĩ hĩfokoarũpurĩ!' mehu. ²⁸ Sisas ai kafoeffe hoafĩ ra hoafĩyu mbura asũkaiyu Serusaremĩna mahũfu.

*Sisas ai adũkarĩ bogorĩ nahurai Serusarem ŋgoafambe mahu
(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Son 12:12-19)*

²⁹ Sisas ai Betani asu Betfage ŋgoafĩkĩmĩ tũkũfi Orif Wafu sei-arĩhũndĩ-kĩmĩ homondũhĩyo ahambo sũŋgrurũ-rundeimbĩ yĩmbu horombo koamarĩhepĩrĩ. ³⁰ Asu ai yare hoafĩyupĩrũhĩ yahuya, "Se ŋgoafĩ gebũ anango ranĩnambo ŋgafanĩ. Ranũhĩ se dongi mamĩ hoarĩfĩ hoeĩndĩneanda wofĩna hĩmondĩndũmo hĩnĩŋĩndumboemo ra moai nindou dĩdĩ ai-amboanĩ horombo ranĩwamĩ nĩmaruwanĩ serĩmĩndĩ horandĩ. Asu wofĩ fufurĩgene mbundĩna wambo sowana ndowandĩfanĩ dũgũfanĩ. ³¹ Asu nindou ŋgorũ ai sĩhafanĩmbo dũdũndĩfihĩya, 'Nĩmboe se dongi ra fufurarĩheneandĩ?' mbũsuwanĩ asu se ahambo hoafĩndafĩnandowohũya, 'Adũkarĩ ai bĩdĩfĩrĩ moatũkunĩ refembo dongi ranambo hoafĩmayuambo anĩhoandĩ,' mbĩsafanĩ," mehu.

³² Sisas ai koamarĩhepĩra hafanĩ hoeirĩneanda dongi hoarĩfĩ ranai ahafanĩmbo hoafĩmayupĩrĩ sũŋgu ramefeyo. ³³ Ranĩ yĩmbu ai dongi ranahambo hapoadũmbo wofĩ fufurĩhoefĩneanda ranĩ afĩndĩ ai ahafanĩmbo yahuya, "Nĩmboe se dongi ra wofĩ fufurarĩheneanda?" mehu. ³⁴ Ŋga ai hoafĩyafandũhĩ safanĩya, "Adũkarĩ ai bĩdĩfĩrĩ moatũkunĩ refembo dongi ranambo hoafĩmayuambo anĩhoandĩ," masafanĩ.

³⁵ Ranĩyafanĩ asu dongi ra Sisasĩmbo sowana sowandĩfanĩ mahafanĩ. Asu ai ahafandĩ-mayo warĩ hoandarũmbĩ ŋgĩsĩharĩ hoearĩ dongiwamĩ nandĩne mburĩna Sisasĩmbo ranĩwamĩ hĩnĩŋgĩmarũwurĩ. ³⁶ Ai dongiwamĩ nĩmarũ haya Serusarem ŋgoafĩkĩmĩ mahuwamboyei nindou bĩdĩfĩrĩ ahei warĩ hoandarũmbĩ ŋgĩsĩharĩ hoearĩ ra nafĩnĩ ahambo hombohũnda kurĩmarĩhinda ranĩwamĩ mahu. ³⁷ Sisas ai Serusarem ŋgoafĩnambo huhũ Orif Hĩfĩ Wafu hanĩ nafĩ tũkũfeambefiyuane, nindou afĩndĩ ahambo sũŋgurĩhorĩ-rĩhũndeimbĩ ranai hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩmayei. Sapo ai muŋgu hepũnĩfeimbĩ moatũkunĩ hoeimarĩhindĩ ranĩmbo-hũnda ai pukũna hoafĩ karĩhehindũhĩ Godĩmbo adũkar-ani masei. ³⁸ Ai hoafĩyeihĩ seiya,

"Adũkarĩ bogorĩ ai Adũkarĩndĩ sũŋgu akusu
ranahambo God ai aboedĩ-aboedĩmbĩriramboane.
Sũnambe muŋguambo ai aboedĩ amarei

asu God nimoamo hamindi hondü anüngu ranahambo aboed-ani mbisei-amboane,”

Buk Song

118:26

masei.

³⁹ Nga Farisi bidifiri nindou ranahei mbusümo burimemo ranai Sisasimbo raru hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeimbi, sishambo süngurihüninirihündeimbi ranaheimbo hoafindafani animbo ai ahei hoafi kiboakimbirihümündiamboane!” mehomo. ⁴⁰ Nga asu Sisas ai simbori yare hoafiyupurühi yahuya, “Ro sishamumbo hoafayahapuri, nindou rani hoafi ra hoafikoate-aye ana, nimoei ai-amboani puküna hoafindeimboyei,” mehu.

Sisas ai Serusaremimbo araninambomarandi

⁴¹ Sisas ai Serusarem ngoafikimi huhü ngoafi ra hoeireandühi ahambo araninambomarandi. ⁴² Ai yare hoafiyuhi yahuya, “Serusarem, haponda ndani sihi se aboedi nimarimbo hohoanimo nimindi ra fifirimbarowa-mbonana, aboediyo. Nga hapondani ana awi rani-moatükun ra moai se hoeirowandi. ⁴³ Mami simboani süngunambo ana nindou sishambo hürüturunineimbi ranai hifi shafi ginirikimi wakindimondühi püpindu difomombo sishambo muḅguambo güdünnimboemo. ⁴⁴ Rananimbo sishambo moaruwaimbo-nduninimboemo asu se-babidi amarei ranaheimbo amboa. Asu ngiri nimoei mami amboani nimoei ḅgoründiwami hininḅgindundi. Nimboe se moai fifirowandi sapo God ai sishambo aboedambofeninimbohünda makusu ra,” mehu.

Sisas ai Godindi worambe kakisemindimbo ratüpuriratüpurimemonda hemafoareapuri

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Son 2:13-22)

⁴⁵ Sisas ai Godindi worambe kefuai hüfu nindou kakihumbo napo shoumarundi ra pütifoendühi hemafoareapuri. ⁴⁶ Ai yare hoafiyipurühi yahuya, “Godindi Buk ai yare hoafiyohü yahoya, ‘Wandi wori ranana didibafifembo wori yangirane. Nga se hühbühün nindou ranahei dibofembo fondimboarhindü,’ meho.” ⁴⁷ Nga muḅguambo si Godindi wori ranambe nindou yamundireandüri marandi. Asu Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori, ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi, bogori nindou bidifiri ai Sisasimbo ninisüḅgufe hifokoefimbo naf kokomarundi. ⁴⁸ Nga nindou afindi ranai ahandi hoafi himbormbo afindi hohoanimo mayeiambo wambo moai ahambo hifokoefimbo naf ra fifirundi.

20

Sudahündi ai Sisasimboya düdi sishambo nginindi masendi yahomo düdumefundi

(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Mami simboani Sisas ai Godindi worambe nimorehi nindowenihimbo yamundireandüri aboedi hoafi ra bokarimarihendi. Raniyo Godimbo shou-rundeimbi bogori, ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi bogori, asu Suda-yafe bogori ai Sisas babidimbo wataporimbo mahafomo. ² Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Se hoafiyafimuni ninin ḅginindinamboyo rani-moatükun raro aranda? Düdi sishambo rani ḅginindi ra masaganina?” mehomo. ³ Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Ro-amboa sishamumbo mami moatükun düdundaheanda asu se wambo hoafindimo. ⁴ Sapo Son ai nindumbo hundürumarandüri ḅginindi ra Godindi-mayoyo asu nindou-yafe-mayoyo?” mehu.

⁵ Raniyomo ahamundihoari simbori hoafindüriyomondühi yahomoya, “Sapo shiri hoafiyefühiya, Son hundürüra marandi ranana Godindi-mayoane asefi ana, ai rande hoafindühiya, ‘Asu nimboe se ranahambo anihondümbofekoate-ayomoa,’ mbüsümbui. ⁶ Nga asu shiri hoafiyefühiya, ‘Ranana nindou-yafe-mayoane,’ asefi

ana, nindou ranai sihefimbo nimoeinambo-ndihumunimboyei. Nimboe sapo ai fifirihori Son ai Godindi hoafi hoafiyu-randeimb-ani sei anihondumbo-rhoruhi wambo?" mehomu. ⁷ Raniyomo Sisasimbo raru hoafiyomonduhi yahomoya, "Ro moai fifirihundi Son ai rani nginindi ra nahunda semunduhayambombai," mehomu. ⁸ Nga Sisas ai yare hoafiyupurui yahuya, "Ro-amboa ngiri hoafindahapurui dudi wambo nginindi masendi ratupurimbohunda," mehu.

*Nindou moaruwai wain numburi hifandimarundi kafoefe hoafi
(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Sisas ai nindou ranaheimbo kafoefe hoafi mamu hoafiyundurui yahuya, "Nindou mamu ai wain hififembo numburira mbura numburi ra nindou bodimondi-yomondi warambe hininngimareandi ranifih kakim semindimbo ratupurimbohunda. Asu ai hu anguni ngoru hifini geduh manungu. ¹⁰ Asu wain ranai hisimayowamboyo nindou mamu koamariheira numburambe ratupurimemo ranahamumbo sowana bidifiri hisi numburambeahindi semindimbohunda mahufu. Nga asu nindou numburi ranambe ratupurimemo ranai bubururu mburumbo nini akidou-amboani warambefekoate koamarihawura mahu. ¹¹ Asukaiyu ngoru koamariheira ahamumbo sowana mahufu. Ranayo ranahambo amboani ahinikoate bubururu mburumbo nini akidou-amboani warambefendokoate koamarihawura mahu. ¹² Asukaiyu ngoru koamariheira mahufu. Nga asukaiyomo ahambo amboani numburi hifandi-rundeimbi ranai bubururu mburumbo moanambuh kiau huringumo pimaruwuri.

¹³ Ranayu asu numburi afindi ranai hoafiyuh yahuya, 'Haponda ro nungumandhea? Ro wandi nimori afindi hohoanimo-yahandoweimbi ra koandiheminimboyahi. Awi ahandi hoafi animbo himborindimboemo.' ¹⁴ Nga asu numburi hifandi-rundeimbi ranai nindou ranahandi nimori masufuwa hoeiruwuri houmbo simbori hoafiriyomonduhi yahomoya, 'Nindou ndanana numburi afindandi nimor-ani. Sihiri ahambo hifokoararhuri animbo asu mungu-moatukuni ra sihefindimboe,' mehomu. ¹⁵ Ranayo numburi hifandi-rundeimbi ranai numburambeahindi sowarundumo moanewan tukuyafu homo hifokoamaruwuri. Asu numburi rani afindi ranai nindou ranahamumbo nini-nunungumandeapura? ¹⁶ Ai dudi numburi ranambeahindi nindou ranahamumbo hifokoandepurui wain numburi ra nindou bidifirambo dagapurimbui," mehu. Nindou ranai hoafi ra himboriyei hehimbo hoafiyehi seiya, "Awi rani-moatukuni ra tukundifemboe, nga ambembeyo-wamboane," masei.

¹⁷ Nga Sisas ai aheimbo himboari pareandurui nungumbo dudureandurui yahuya, "Nimboe asu Godindi bukambe suru ra paru masihoemoa?

'Nimoei worimboru-rundeimbi ai moaruwai-ane yahomo houmbo ambe mehomu, nga nimoei ra wori ranahambo nginemindimbo weanguruhididi bogori nimoeiyo.'

Buk Song 18:22

¹⁸ Munguambo nindou nimoei raniwami pirayei ana, ai mbusumo kikingandahimboyei, asu nimoei ranai nindouwami pirayo ana, nindoumbo munguna mosihoasindiheirimboe," mehu.

¹⁹ Ranayo ahinumbi hohoanimo fifirundeimbiyomo asu Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogoriyomo ai raru fifirimarundi Sisas ai kafoefe hoafi hoafimayu ra ahamumboyo. Ranimboemo mamu rani-simboani ai botife Sisasimbo kikingimindimbo hohoanimomemo, nga nimorehi nindowenih ranaheimboya yihoeimbo nunungumandihimuni yahomo houmbo yihimbomemo.

*Ai Sisarimbo takis kakim mandahundayo asu wanimandiyu
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Ahinumbi hohoanimo fifirundeimbi-yomo asu Godimbo sesi sihou-rundeimbi-yomo ai Sisasimbo hifandurui nindou bidifiri koamarihoupura tikarhoumbo

ahandi hoafi himborimbo nouyafu mahifomo. Nindou ranai ana tikaru hou ngorü süngufihî ahandi hoafi himboriyowohü moaruwai hoafimayu yaho hefe gafman bogorindi warihü hinîngifiyuwanî papî-hoafi-mbüruramboane, yahomomboemo. ²¹ Tirifoefe hoafombo mahifomo ranai düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, fifirihumboanefi hoafi se hoafayaf-ane asu yamundarowand-ane ranana anihond-ane. Seana nindou ranai adükari ndüreimbimbayeiyu asu ndürîkoate-mbayeiyu ra moai hohoanîmoyafi, nga seana anihondümbofe hohoanîmo Godîndîmayo ranane yamundo arandi. ²² Se yîhoefimbo hoafiyafi, ro Sisarimbo takis kaki ra mandahundoyo asu wanîmandîyo?” mehomu.

²³⁻²⁴ Sisas ai fifireandi ranana ahambo tikarhoumbo wosîhoaforî-rurühîyomo asu simborî hoafiyuhî yahuya, “Wambo kaki mamî nafuiyomo. Sisamî asu ndürî kaki fihî apenîngo ra dadea?” mehuamboemo. Yahomoya, “Sisarînd-ane,” mehomondamboyu. ²⁵ Asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Sisarîndî moatükunayo ana, se Sisarimbo dabudo. Asu Godîndî moatükunayo ana ra se Godimbo dabudo,” mehu. ²⁶ Ranîyo Sisas ai nîmorehî nindowenihî babîdîmbo nüngumbo wataporîmbo-randambe moai wosîhoaforîyumbo hohoanîmoyomo. Ranîyomo ahamundî düdufe hoafi ranahambo simborî hoafiyu maranda hepünafundühi hoafi kîkîründümo houbu manîngomo.

*Sadyusi ai yifihündî botife ranahambo düdumefundî
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Sadyusihündî bidîfirî ai raru hohoanîmoyomondühîya, nindou yifihündî ngirî asükai botîndahindî yahomo-rundeimbi ai Sisas sowana mahifomo. ²⁸ Ai Sisasimbo düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, Moses ai sîhefimbo hoafi mamî sürü papîra masîhendî sapo nindou mamî nîmorehî semündü mbura asu nîmorî-koate yîfayu ana, ahandî akîdî ranai nîmorehî ra asükai semündü haya nîmorî wakîndamîndoanî nîmorî ranai amonngoandî nîmorî noumbiyuwamboane. ²⁹⁻³⁰ Mamîmbo apodoho mamî 7 manîngomo. Amonngo hondü ai nîmorehî semündü haya nîmorî-koate yîfiyuane, asükai akîdî mbusümonîndî ai amonngoandî kai ra semündü haya yîfiyuane. ³¹ Asükai akîdî ngorü ai-amboanî amonngoandî kai ra masemündü. Apodoho mamî 7 ranai munnguambo nîmorehî ra semîndeimbi yanggirîmemo, nga ai nîmorî-koate yîfisafîmemo. ³² Asu sünguna nîmorehî ranai-amboanî yîfîmayo. ³³ Munnguambo apodoho mamî 7 ranai nîmorehî ra masowandümo. Süngunambo nindou yifihündî botifeambe nîmorehî ra dadî nîmorehî-manda?” mehomu.

³⁴ Ranîyu Sisas ai ahamumbo yare hoafiyîpurühî yahuya, “Hîfi ndanühane nindowenihî ai nîmorehîyafu asu nîmorehî ai anamîndühîyahi arîhündî. ³⁵ Nga nîmorehî nindowenihî yifihündî asükai yanggirî botayahindî ana, ngirî nîmorehîndafu asu anamîndühîndahi rarandîhündî. ³⁶ Ranî-simboanî ana ai sünambeahîndî nendî nahurai-wambo ngirî yîfîndei. Sapo God ai yifihündî botîrearü hayambo wambo ai ahandî nîmor-anei. ³⁷ Sapo Moses amboanî nindou yîfiyeimbî botîndahimboyei ranahambo ndore nafuimayu. Ai nîmî akîdou hai tikîrîmarandî ranahambo sürü papîrandühîya, ‘Adükari God ranana Abraham, Aisak, Sekop ahamundani.’ ³⁸ Ranîmboane asu God ranana yîfiyeimbîyei Godîyupoanî, nga yanggirî anîboadeiyei God-ani. Nindou düdi ai Godayu ra koadürümbu yanggirî nüngumboani,” mehu.

³⁹ Ahînûmbî hohoanîmo yamundo-rundeimbi bidîfirî ai hoafiyomondühî yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi sîhafî hoafi ra aboed-ane,” mehomu. ⁴⁰ Ranîyomo nindou ranai asükai ngorü moatükunîmbo Sisasimbo düdufembo yîhîmbomemo.

*Nindou ranaheimbo Sisas ai God koamafoariri ranahambo düdumefiyu
(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Raniyo Sisas ai nindou ranaheimbo düdureirühi yahuya, “Asu nimboe nindou ai hoafiyehiya, ‘Krais nindou God ai nindoumbo aboedambo-fembo kamafoariri ra Defitindi ahuirani,’ aseia? ⁴²⁻⁴³ Sapo Defit ahandihoari Herü Buk ranambe yare hoafiyuhiya,

‘Adükari ai wandi Adükari-mbo hoafiyundowohü yahuya,

‘Se wandi warihondani bogorimbondafo niamandifi ngafimbo

ro sihambo hürütümbi ra sihafihorehi hiniñgi-ndiheapurimboane,’ *Buk Song 10:1*

mehu. ⁴⁴ Defit ai nindou ranahambo Adükari yahu marandi, asu Krais ai nüngunde ahandi ahuirimanda?” mehu.

*Sisas ai ahinümbi hohoanimo fifirundeimbimbo papi-hoafimarapuri
(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40)*

⁴⁵⁻⁴⁶ Nindou afindi ranai hihimboriyeiane, Sisas ai ahambo süñgrurü-rundeimbimbo hoafiyuhü yahuya, “Se ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbimbo hibadumbo. Ai hoandari hoeari güdife hefe hoahoango wakifeyoani nindou ai ahamumbo hihifiyopuri asu maketambe ahamumbo ahiniyopuri-ramboanemo hohoanimoemo. Aiana Suda-yafe rotu worambe fondi wagabe raniwami nimarü asu sesi sesambe sia semindi nindife hefe wagabe nimarimboanemo hohoanimoemo.

⁴⁷ Nga aiana nimorehi kaisahoabedi ranaheimbo wosihofori-yondürühi ahei wori ahamumboru marundi. Asu ai aboedanemo mbiseiya yahomo houmbo Godimbo didibafiyomondühi ra hoandari hamindi didibafiyomo arundi. Nga süñgunambo nindou ranaheimbo yibobofendürimbo simboani ana tñirifo afindi safi ndowandumboemo,” mehu.

21

*Nimorehi kai napo-koate ai Godimböhünda kaki masihendi
(Mak 12:41-44)*

¹ Sisas ai nimarü himboapoyuane, nindou napo afindeimbi ranai hei Godindi wori ranahandi hipirambe kaki mafoarihindi. ² Raniyo asu nimorehi kai napo-koate ranai hamburi kaki yimbu hipiri ranambe mafoareanda hoeimareandi. ³ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo anihondumboanahi nda hoafayahapuri, nimorehi kai napo-koate masihendi ranai nindou napo afindeimbi masihendi ranahambo ngasünde-amboane. ⁴ Nindou napo afindeimbi masihendi ranana akidouyo masihendi, nga ahei adükari ana mbengorindüri. Nga nimorehi kai ndanana akidou mengoro ra masihendi,” mehu.

*Sisas ai Godindi wori biriboemboe mehu
(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ Sisasimbo süñgrurü-rundeimbi bidifiri ranai Godindi wori ranahambo nimoei aboedinamboyo asu Godimbo saimbo moatükuninambo yihururu marundi ranahambo wataporimbomarundi. Nga asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, ⁶ “Ro sihamumbo hoafayahapuri, ndani moatükunü hoeiarundi nda mamü simboani ngiri nimoei mamamboani ngoründiwami nanjo, nga ai hifitireboai putapindimboe,” mehu.

*Sisas ai tñirifo afindi tükündifemboe, mehu
(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)*

⁷ Asu ai düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, rani-moatükunü ra nüngu-simboani tükümandifea? Nini boatei tükümandife rani-moatükunü tüküfemboayo ranahambo nafuimboa?” mehomo. ⁸ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya,

“Se hĩbadũmbo, nga nindou ai mamĩ sĩmboanĩ sĩhamumbo tĩkai hoafĩndĩmboemo. Nindou afĩndĩ ai ngomo wandĩ ndũrĩ dũkandũdhĩ anĩmboya, ‘Ro rananahĩ nda,’ asu ‘Ndearambo ranĩ-moatũkunĩ ra tũkũfemboane,’ mbĩsĩmboemo, nga se yowanĩ ahamundĩ sũngufepoanĩ. ⁹ Asu se ngorũ hĩfĩhũndĩ nindou yifiaremo hoafĩ, asu ngogrũ ngoafĩhũndĩ yifiaremo hoafĩ ra hĩmborĩndehĩ yĩhĩmbondeimboyei. Nga sapo ranĩ-moatũkunĩ boatei tũkũndĩfemboe, nga bĩdĩfĩranambo si ana ngĩrĩ nĩmai tũkũndĩfeyo,” mehu.

¹⁰ Ranĩyo aheimbo hoafĩyundũrũhĩ yahuya, “Ngorũ hĩfĩhũndĩ ai ngorũ hĩfĩhũndĩ babĩdĩmbo yifiarĩndĩmboemo asu ngorũ adũkarĩ bogorĩndĩ nendĩ ai ngorũ adũkarĩ bogorĩndĩ nendĩ babĩdĩmbo yifiarĩndĩmboe. ¹¹ Hĩfĩhe afĩndĩ hamĩndĩ tũkũndĩfehũ asu ngorũgoanĩnĩ sesĩkoate-ndehĩ wembombondei asu anğũnĩhaindeĩ raraondĩhũmboyei. Asu sũnambe ranĩ-poanĩmbo yĩhĩmboeimbi moatũkunĩ bĩdĩfĩranambo si tũkũfemboayo ra nafuimbohũnda tũkũndĩfeyoanĩ se yĩhĩmbondeimboyei. ¹² Nga ranĩ-moatũkunĩ ranai tũkũfekoate-yoambe anĩmbo se wambo anĩhondũmbo-arĩhindĩrĩ ranĩmbo-hũnda nindou ai sĩheimbo kĩkĩhĩndũmondũrĩ houmbo moaruwaimbo-ndundũrĩmboemo. Rananĩmbo rotu worambe papĩ-hoafĩndundũrĩ mbundũmbo karabusĩ-ndundũrĩmboemo. Asu ndowandũmondũrĩ ngomo adũkarĩ bogorĩ asu gafmanĩ-yomondĩ hĩmboahũ papĩ-hoafĩndundũrĩmboemo. ¹³ Refeambe anĩmbo sĩheimbo aboedĩ hoafĩ ra wataporĩmbo-yombo nafĩ yagodĩmboe. ¹⁴ Ranĩmboane se afĩndĩ hohoanĩmondeihĩya, ro nĩnĩ hoafĩ hoafĩmandefĩ mbĩseimboyei. ¹⁵ Nĩmboe sapo ro wandĩhoarĩ anĩmbo sĩhei hohoanĩmoambe horĩndĩheandũhĩ ndorĩhoeimbi fĩfĩrĩfe ndahandũranĩ se hoafayei ra nindou ngorũ ai-amboanĩ ngĩrĩ gogonĩmbondĩhendũhĩ moaruwaimbo-ndeandĩ. ¹⁶ Sĩheimbo sĩhei boagĩrĩ, amonğo-mamĩ, akohoandĩ, rehĩmamĩ, mamĩsĩrĩ, nğunĩndĩ rananĩmbo hũrũtũmbĩ nindouyei warĩhũndĩhindũrĩmboyei. Rananĩmbo seambeahĩndĩ bĩdĩfĩrĩ ana hĩfokoandundũrĩmboemo. ¹⁷ Muņguambo nindou ai sĩhamumbo moaruwaimbo-ndĩhindũrĩmboyei, sapo se wambo anĩhondũmbo-arĩhindĩrĩ ranĩmbo-hũnda. ¹⁸⁻¹⁹ Nga sĩhei mbĩrĩnanĩ mamĩ ra ngĩrĩ fĩndĩhoaiyo. Se ngĩnĩndĩ anĩboadei anĩmbo se yangĩrĩ nĩngombo hondũ ndahũmũndimboyei. Rananĩmbo sĩhamundĩ fimbo fandĩhepurĩmboe sĩhamundĩ yangĩrĩ nĩņgo ranahambo,” mehu.

*Sisas ai Serusaremĩmbo moaruwaimbo-ndĩfemboe mehu
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)*

²⁰ Sisas yahuya, “Se hoeirĩhindanĩ ami ai sĩnĩmo Serusarem ngoafĩ ra worarĩ wakarundĩ ana, se fĩfĩrĩndĩhindĩ Serusarem ai ndeara moaruwaimbo akĩmane. ²¹ Rananĩmbo nindou dĩdĩyeyi Sudia ngoafĩhũ amarei se feboehi hehi hĩfĩ wafuana gagũsi asu Serusarem ngoafĩhũ amarei se ngoafĩ ra hĩnĩņgĩndĩhi hehi ngorũnĩ ngei, asu ngorũ hĩfĩhũ anĩmboei se yowanĩ Serusarem ngoafĩnambo hopoanĩ. ²² Ranĩ-sĩmboanĩ anĩmbo God ai tĩņrĩfo masahũndũrĩ ranaheimbo sĩmborĩ moaruwaimbo-ndearũmbui, rananĩmbo muņgu-moatũkunĩ Bukambe hoafĩmayo ra anĩhondũ tũkũndĩfemboe. ²³ Ranĩ-sĩmboanĩ ana nĩmorehĩ warandũhumbĩ asu nĩmorĩ kehureimbi ana hĩpoanĩhĩmboeimbou-anei. Sapo ranĩ-sĩmboanĩ anĩmbo hĩfĩ ndanĩhũ nĩmborĩ afĩndĩ tũkũndĩfehũ asu Godĩndĩ moaruwaimbofe ra nĩmorehĩ nindowenihĩ ranaheiwamĩ pĩndĩmboe. ²⁴ Rananĩmbo harĩ nendĩ ai dĩdĩmo nindou bĩdĩfĩrambo hĩfokoakondundũrũhĩ asu bĩdĩfĩrambo karabus nindowumbo-ndundũrĩ muņguambo hĩfĩna ndowandoũmondũrĩ ngomboemo. Rananĩmbo ahei ndĩfo ranai Serusarem ngoafĩ ra pũhĩndei nĩmandĩ ngeimbo God ai aheimbo hĩfandĩmbo hoafĩmayu sũngu tũkũndĩfemboe,” mehu.

*Nindou Hondũ ai kudũmbui
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)*

²⁵ Sisas ai hoafiyuhî yahuya, “Rani-simboani ana rani-poanimbo wos+hoafori moatükunî hüf+hamîndî, amoamo asu mupui ranîfihî tükündîfemboe. Asu hîfîni sir+wara ranai afîndî-afîndîndowohü mbundo pîndo ndandanî nindou ai afîndî hohoanîmondeihî yîhîmbondeimboyei. ²⁶ Nindou afîndî ranai hîfî ndanîhü nîni-moatükunîyo tüküfemboayo ranahambo hîmbondeihî yîhîmbombo hîmboari wuwurîndearümboe. Nîmboe sapo muŋguambo ŋgînîndî moatükunî sünambe ranai-amboani fîfîmîndîmboembohünda. ²⁷ Rananîmbo nindou ai hoeindîhoranî Nindou Hondü ranai mburîŋgai wamî nîmandü haya ahandî hîmboamupuimbo-randeimbi ŋgînîndî ranî kapeihü kudümbui. ²⁸ Rani-moatükunî ranai hapoadümbö tüküfembo mbîsî haya tükündîfeyoanî botîndahi nîmboeimbo mbîro botîndîhindî sapo God ai sîheimbo aboedambo-fembo ra ndeara tüküfembo yangîrane,” mehu.

*Süfuri nîmîndî ranahambo se türîboadîhindî
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Sisas ai kafoefe hoafi mamî hoafiyupurühî yahuya, “Se süfuri nîmîndî-ane asu amurî nîmî ranamboani hoeindundî. ³⁰ Sapo se hoeirundanî nîmî ranai hoaihoai simborî bokarî arandî ana, se fîfirîndundî ai ndeara hoembo yahomboane. ³¹ Mami yahuraiane sapo se hoeindundanî ranî-moatükunî tükefeyo ra se fîfirîndundî God ŋgînîndî hîfandarandî ra ndeara tüküfembo yangîr-ane. ³² Ro sîhamumbo anîhondümböanahî hoafayahapurî, ŋga se fîfirîndundî nindou hapondanî anîmboei ranai yîfîkoate-yeiambe anîmbo ranî-moatükunî ra tükündîfemboe. ³³ Hîfî sünü ana awarîndîhoemboe, ŋga wandî hoafi ana ŋgîrî awarîndîhoeyo,” mehu.

Sisasîmbo süŋgrurü-rundeimbi ai hîbadümbö

³⁴⁻³⁵ Sisas ai hoafiyupurühî yahuya, “Se hîbadümbö! Se muŋguambo sesesîndîmo asu bia ndîmîndîmo houmbo mamîkarî hohoanîmondîmo asu findî moatükunî ranîmbo afîndî hohoanîmondîmo ndümbömo. Rani-moatükunî ranai sîhamumbo andürambe nînihondî pîrayo nou yahurai anîmbo randeapuri-mboe. ³⁶ Se muŋguambo si hîbadü nîŋgomombo Godîmbo dîdîbafîndafu ndundî. Tîŋrîfo tükefeyo ra ŋgînîndî nîŋgo hombömhünda asu Nindou Hondündî hîmboarühî tüküfembohünda ranîmbo dîdîbafîndafundî,” mehu. ³⁷ Sisas ai muŋguambo si Godîndî worî ranambe nindou yamundeandürî hu asu nîmbokoanî hafu Orif Hîfî Wafuambe apu marandî. ³⁸ Asu nindou ranai siambe hondü Sisasîndî hoafi hîmborîmbohünda Godîndî worîna hei marîhündî.

22

*Suda-yafe bogorî nindou ai Sisasîmbo hîfokoeffimbo hoafi fîfirîmarundî
(Matyu 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53)*

¹ Bret yisîkoate seseîmbo si Pasofa sei-arîhündî ranai tüküfembo yangîrîmayo. ² Raniyo Godîmbo sesî sîhou-rundeimbi bogorîyomo asu ahînûmbî hohoanîmo fîfirîundeimbiyomo ai nîmorehî nindowenihîmbo yîhîmboyomondühî Sisasîmbo hîfokoeffimbo nafî kokomarundî. ³ Raniyo Sudas Iskariot Sisasîmbo süŋgrurü-rundeimbîndambo mamî ahandî fiambe Satan ai mafarîfiyu. ⁴ Raniyo Sudas ai Godîmbo sesî sîhou-rundeimbi asu prisman bîdîfirî Godîndî worî hîfandîmarundî ahamumbo sowanambo ai nünŋgundirî Sisasîmbo ahamundî warîhümandirî ranîmbo fîfirîfembohünda mahu. ⁵ Raniyomo asu nindou ranai hîhîfî-hîhîfîyomondühî Sudasîmbo kakî masabudo. ⁶ Ai hohoanîmo mamî-süŋguru mburumbo hîfanda humbo nindou afîndî ranai Sisas-dîbo nîmarîkoate-yei-ambe ahamundî warîhüfimbo yahu hayamboyu.

*Sisas ai ahambo süŋgrurü-rundeimbi babîdî sesesî si ra nîmarîmombo masîwasümo
(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Son 13:21-30)*

⁷ Bret yisi-koate sesimbo si God ai Israerimbo aboedambo-mareandüri ra tüküfeyoambe animbo sipsip nimori ra hifokoefemboane. ⁸ Sisas ai Pita weimbo Sonimbo hoafiyupirühi yahuya, “Ngafani sesi sihefimo sindindineamuni adükari si ranihü sesesimbohünda,” mehupiri. ⁹ Asu simbori düdurinerühi safaniya, “Nahanihümboyafi yihohimbo sesi ra sindifembo hoafayafimuni rana?” masafani. ¹⁰ Asu simbori hoafiyupirühi yahuya, “Ngoafi adükari ranihü ngafandühi nindou mamai ai hoe hipirambe fuindamündü haya nguan hoeindinerimboyafani. Nga ahambo animbo süngundiniri nin worambeahiyokarefuendi ra. ¹¹ Rananimbo wori aharamburi ranahambo hoafindafinandowohüya, ‘Yamunde-randeimbi ai sihambo hoafiyuhi yahuya, ‘Ro wambo süngurundi-rundeimbi babidi wori nahanambe sesesimandefi God ai Israerimbo aboedambo-mareandüri si ra?’ mehuamboane,’ mbisafani. ¹² Asu ai sihafanimbo sesi napo kurife nimari sesimbo fondi afindi buriyoweimbi nimoamonindi wori nafuindüpürimbui. Se ranihü sesi napo sindindineandi,” mehu. ¹³ Rani-yafani Pita weimbo Son ai hafani hoeiri-neandane asu munguambo moatükuni ra Sisas hoafimayu süngu tüküme feyo. Rani-yafani asu ranihü sesi ra sindimarineandi.

Adükariindi sesi Sisas ahandihoari süngrurü-rundeimbiimbo masagapuri (Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Sesi sesimbo yahomo houmbo Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi babidimbo sesi fondühi mamarimo. ¹⁵ Ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro afindi hamindi yifirayah se-babidi sesesimbo God ai Israerimbo aboedambo-mareandüri si, nga asu süngunambo ana ro asubusi afindi ndahamindimboyahi. ¹⁶ Ro asukai ngiri sesi ndahurai dagadhi, nga ngombo rani-moatükuni ra God hifandarandi ranambe tükündifemboe,” mehu.

¹⁷ Raniyu Sisas ai kap hoe semündü Godimbo hihifiruri mbura yahuya, “Kap hoe nda sowandümo houmbo sihamundihuari simindimo. ¹⁸ Asu ro wain boboe ra asukai simindikoate ngambo God nginindi hifandarandi ra tükündifemboe,” mehu. ¹⁹ Asu asukaiyu bret semündü Godimbo hihifiruri mbura hifitire ahambo süngrurü-rundeimbiimbo yimbureapurühi yahuya, “Nda wandi saf-ane asahapuri. Nga se wambo hohoanmombohünda randu ndundi,” mehu.

²⁰ Mare yahurai sesi sowasümo mburu Sisas ai kap semündü hayambo hoafiyuhi yahuya, “Kap nda wandi hori sihamumbohündambo karefoendi rananimbo simbori hoafi femindi sihefeyo ra nginindamindimboe. ²¹ Sihamundi mbusümo nindou mamai ai wambo hürütümbi nindou-yafe warihündeandirimbui. Nga ahandi watihari ra wandi dibore sesi nandife fondiwami anango. ²² Nine-moatükuni God ai Nindou Hondü ahambo refimbo hohoanmomayu ra yahurai tükündifemboe. Nga Nindou Hondumbo hürütümbi nindou-yomondi warühariri ranai hipoanimbembou-ani,” mehu. ²³ Raniyomo asu süngrurü-rundeimbi ai ahamundihuari rani-moatükuni ra didi ramande yahomo houmbo simborindüwurimemo.

Süngrurü-rundeimbi ai düdi adükariyu yahomo houmbo hoafinambo simbori simborimemo

²⁴ Sisasimbo süngrurü-rundeimbi ai düdi adükariyu yahomo houmbo simbori hoafiyomondühi mamarimo. ²⁵ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ndifoyei adükari bogori ai ana ndüreimbiyomo houmboanemo asu nimorehi nindowenih ra hifandirunduri arundi. Nga nindou ranaheimbo hifandirunduri arundi ranahamumbo aboedi farihou-rundeimb-anemo sei arihündi. ²⁶ Se yahurai randafumboemo, nga adükari hamindayu sihamundi mbusümo ra ai hoarifi nindou nahurai-mbiyuwamboane. Asu horombofi hu ratüpurüyu-randeimbi ai fehefembo ratüpurüyu-randeimbi nahurai-mbiyuwamboane. ²⁷ Düdi adükari hamindayua? Sesesi fondühi

amaruyu asu sesi yimbuareandiyu? Se raru hohoan+moyomondüh+ya sesesi fondüh+ amaruyu ai adükari ham+ndayu. Nga roana sihamundi mbusümo fehefembo ratüpurü ratüpurüya rihandeimbi nahurai-anahi. ²⁸ Se wambo tñirifo tüküme Feyo ra moai hiniñgirundi. ²⁹ Ro sihamumbo hifandimbo nginindi asahapuri wandi Ape wambo hifandimbo nginindi masendiri nou. ³⁰ Se ro nginindi hifandarhandi ranambe wandi sesi fondiwami sesi dowadümo hoe ndimindimondumboemo. Asu se bogorindi nimar+ fondiwami n+mandümombo Isiraeri-yafe sir+ 12 ra hibadüboemo,” mehu.

*Sisas ai Pitamboya, ai wambo daboadi hihirindeandirimbui mehu
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Son 13:36-38)*

³¹ “Saimon, Saimon, Satan ai shafi an+hondümbofe ra refe hoeifembo hoafiyumboani sapo nimorehi mban+ hiriyehi badin+ pir+hindüh+ safi hiniñgar+hindi nou. ³² Nga ro Godimbo didibafimeheandi shafi an+hondümbofe ra hiniñgindowamboyafi sahehea. Rananimbo se asukai hihirindafo wambo sowanambo didifihumbo apodoho-apodohoyomondeimbi ranahamumbo fandihawapura nginindimbeyomo-ndamboane,” mehu. ³³ Nga Pita ai Sisasimbo hoafiyunduwohö yahuya, “Adükari, ro ndearambo nafir+ham+ndimboanah+ se-dibo karabusambe hombo asu yifimbo amboani,” mehu. ³⁴ Sisas ai hoafiyuh+ yahuya, “Pita, hapo nimbikoani kakaro ai hoafikoate-yuambe animbo se wamboya ngimimbo moai fifir+hini mbisafindirimboyafi,” mehundo.

Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbiimbo kaki sandife arü pisao yihimindi asu napo arü ra mbiswandümu-ndamboane mehu

³⁵ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi ranahamumbo hoafiyupurüh+ yahuya, “Horombo ro sihamumbo koariheheapurüh+ sahiya, ‘Se kaki sandiferambo arüyo asu napo sandiferambo arüyo, asu su yirambe kikifoefemboane semindipoani’ masahi rani-simboani se bidifiri moatükun+ mbonimborundümondai?’ Ai hoafiyomondüh+ yahomoya, “Wani,” mehomo. ³⁶ Ahamumbo hoafiyupurüh+ yahuya, “Haponda nindou düdi se kaki sandiferambo arü, düdi se pisao yihimindi ham+ndi ra semindikoate-ayu ana, ahandi ngisihar+ hoeari ra nindou ngorumbo sagadowohumbo asu rani fihindi kaki ndemündü haya pemimbiyu-wamboane. ³⁷ Godindi bukambe hoafiyowohü yahoya, ‘Ahambo moaruwai hohoan+moyu-randeimbi nindou nahurai randi+horimboyei,’ meho ranana wamboya, nga ranane hapondanambe tükefeyo,” mehu. ³⁸ Ahandi süngrurü-rundeimbi ai hoafiyomondüh+ yahomoya, “Adükari! Hoeiro, pisao yihimindi ham+ndi yimbu nda,” mehomo. Ai hoafiyupurüh+ yahupuriya, “Ra ndearane,” mehupuri.

*Sisas ai Orif Wafuambe Godimbo didibafimayu
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Sisas ai adükari ngoafi ra hiniñgire hayambo Orif Wafuana mahafu sapo munquambo si refi marandi nou. Raniyomo asu ahambo süngrurü-rundeimbi ai ahandi süngu mahafomo. ⁴⁰ Ai hafomo nimarimboyohü tüküfih+ hoafiyupurüh+ yahupuriya, “Nini-moatükun+ sihamumbo rande hoeindeapurimboe ranimbo-hünda se Godimbo didibafindafundan+ sihamumbo nginindi mbisagapur-amboane,” mehupuri. ⁴¹ Sapo nimo ei pifeyoani ho pirayo rani simogodüh+ safi Sisas ai hu yiri yimbu pusire nimarumbo Godimbo didibafimefiyu. ⁴² “Ape, se yifirayafi ana, wambo asübusümbi moatükun+ tüküfemboayo ra raguanambo-ndowandi. Nga se nine yifirayafi rani süngundowandi, nga ro yifirayah+ rani süngufepoani,” mehu. ⁴³ Raniyo asu sünambeah+ndi nendi ai ahambo nginemündümbohünda tüküme fiyu. ⁴⁴ Sisas ai asübusi afindi ham+ndi semindimboayu ranahambo ham+ndi tütüñgir+hoei hayambo

Godimbo didibafimayu hoango. Ranayo asu ahandi yikunimihoe ranai hori nahurai pimendo hoango.

⁴⁵ Sisas ai Godimbo didibafiyu moendire hayambo ahambo süngururü-rundeimbimbo sowana huane asu mapomo sapo afindi hohoan+moyomondühi wambo. ⁴⁶ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nimboe se hapoana apusayomoa? Nga botiyafu Godimbo didibafindafundi ninimoatükuni rande hoeindeapurani nginepurimindimbohünda,” mehu.

*Sisasimbo mbumaründümo
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Son 18:3-11)*

⁴⁷ Sisas ai wataporiyuhü nünquambe awai nendi afindi ranai masifo. Sapo Sudas Sisasimbo süngrurü-rundeimbi ambeahindi-mayu ranai sepurimündü haya mahafomo. Ranayu asu Sudas ai Sisasimbo wakikihimbohünda ahandi fikimi mahu. ⁴⁸ Asu Sisas ai hoafiyundühi yahuya, “Sudas, se wakikihimbo asafi ra Nindou Hondumbo hürütümbi nindou-yafe warihüfimbo safomboyafi?” mehu. ⁴⁹ Sisasimbo süngrurü-rundeimbi ai hoeirundane ahambo kikihimindimbo yangrimemondamboemo hoafiyomondühi yahomoya, “Adükar, ro yihoefti pisao yihimindi safi ranambo hitihupirimbo?” mehomo. ⁵⁰ Ranayo asu aihündi mamai ai pisao ndarihendühindamboyu Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori hondündi ratüpuriyu-randeimbimbo warihondü himbohoeari mafoafoareando. ⁵¹ Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Yowan! Ndahurai refepoani!” mehu. Ranayo ahandi himbohoeari ra waripamareanda asukai koadürü koadürümefeyo.

⁵² Nindou sapo Sisasimbo kikihimindimbo masifomo ra Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogoriyomo, Godindi wori hifandiru-rundeimbi prisman bogoriyomo asu Suda-yafe boboagori ranayomo. Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se pisao yihimindi asu nimihari fufuründümo masifomo ra hühbühüni nindoumbo kikihemündimbo nahurayomo. ⁵³ Ro sebabidimbo muñguambo si Godindi worambe nimari marihandi ra moai ranihü kikihiründümondiri. Nga haponda sihamundi siane nimboe nimbi ai adükar tüküfihü simbo ngasündeamboane,” mehu.

*Pita ai Sisasimboya, Ro moai fifirihini mehu
(Matyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)*

⁵⁴ Sisasimbo kikihiründümo houmbo Godimbo sesi sihai-randeimbi bogori hondü ahandi worinambo sowaründümo mahifomo. Ranayo asu Pita ai süngumarapurü hüfü. ⁵⁵ Asu ai hai wori gabusümo püpiru houmbo mamarimondamboyu ranihü aibabidimbo mamarimo.

⁵⁶ Nimorehi mamai ratüpuriyu-randeimbi ai hai sihi himboyowane Pita ai mamaruwamboyo ndoreri türüfoareri mbura hoafiyowohü yahoya, “Nindou ndanana sapo Sisas-dibo hu marandani,” meho. ⁵⁷ Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Nimorehi se hoafayafi ranana moai akidou-amboani ro fifirihini,” mehu.

⁵⁸ Asu rani wangabeahi safi nindou ngorü ai hoeiriri hayambo hoafiyundühi yahuya, “Ngorü ana sapo seanafisi.” Nga Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Wandafi, roana wananahi ana,” mehu. ⁵⁹ Ran-ahandambohöndi gedühi safi homboyoane asukai nindou ngorü ai hüti hoafimarüri, “Sapo nindou ndanana Sisas-diborihindani nimboe ai-amboani Garirihünd-ani.” ⁶⁰ Asu Pita ai hoafiyuhüyahü, “Wandafi, roana moai fifirihendi se wataporimbo-arandi ranahambo!” mehu. Ranayo asu hoafiyuambe kakaro ai hoafimayu. ⁶¹ Ranayo asu Adükar ai hihirifi Pitambo türümafoariri. Asu Pita ai hohoan+momayu Adükar ai hoafimeindo ranahambo. Hapo nimbokoani kakaro ai hoafikoate-yuambe animbo se ngimimbo wambo moai fifirihini mbisafindirimboyafi. ⁶² Ranayu asu Pita ai weindani tüküfi hu afindi hamindi aranimayu.

*Nindou ai Sisasimbo tirifoefe hoafiyomondühi harimemondo
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)*

⁶³ Nindou Sisasimbo hifandimaruri ranai tirifoefe hoafiyomondühi bubumaruri.
⁶⁴ Ai ahandi himboari hoearnambo gabudifoarüwuri houmbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se Godindi hoafi hoafiyafi-randeimbayafi ana, hoafiyafimuni düdi sishambo harimayunini rana!” mehomu. ⁶⁵ Ai Sisasimbo moaruwai hoafiyomondo marundi.

*Sisas ai kansri-yomondi himboarühi tüküfi hoafi didiboadomareandi
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Son 18:19-24)*

⁶⁶ Simayowamboyo hifandi-rundeimbi ai mafandundi. Asu Godimbo sesi shou-rundeimbi bogoriyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo ai-ambo ai-babidi fandu mburumbo Sisasimbo sowaründümo ahamundi bogori hondü kot raninambo mahifomo. ⁶⁷ Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Se Kraisyafimuni,” mehomu. Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro hoafehapuri amboani ngiri se wambo anihondumbo-ndundi.” ⁶⁸ Asu simbori sishamumbo ro düdueheapuri amboani ngiri hoafindimondiri. ⁶⁹ Haponda ndanihü piyo hayambo süngunambo aho ranana, Nindou Hondü ai God Nginindeimbi ahandi warihondü warihü ni mandümbui,” mehu.

⁷⁰ Ai munguambo hoafiyomondühi yahomoya, “Ranayo ana, se Godindi nimoriyafi?” Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se sishamundihoari hoafayomo rasi, nga rananahi,” mehu. ⁷¹ Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Refe ana, nimboe nindou ngorumbo ahambo hoefimbo hoafayefa? Nga ndearambo shefi himboambenambo hoafimayuambo himboriyefi-mboanefisi,” mehomu.

23

*Pairatimbo sowana Sisas sowaründümo mahifomo
(Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Son 18:28-38)*

¹ Munguambo rani bobaagori-memo ranai Sisasimbo sowaründümo Pairat sowanambo mahifomo. ² Ai ahambo papi-hoafirurühi yahomoya, “Nindou nda shefi nendambo hohoanimo mamikarimarandüra kikihi-marthurimindefi. Ai hoafiyuhi yahuya, ‘Yowani Sisarimbo kaki saimbopoani,’ yahu asu ahandi fimboya, ‘Krais, adükari bogor-anahi,’ mehu,” mehomu.

³ Pairat ai Sisasimbo düdurirühi yahuya, “Se ra Suda-yafe adükari bogoriyafi?” mehuamboyo. Sisas ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Sihafihuari hoafayafisi,” mehu. ⁴ Pairat ai Godimbo sesi shou-rundeimbi bogoriyomo asu awai nendi afindi menjoro ranaheimbo hoafiyuhi yahundüriya, “Ro nindou nda moai nini-moatükuni moaruwai rareanda hoafi himboriyahi,” mehu. ⁵ Ai asükaiyei pukuna hoafiyehi seiya, “Sisas ai hoahoangu wakireandühi nindou yamundireandühi hohoanimo botimareandüri. Ai Gariri hifihü piyu haya sünumbo Sudia hifihü tüküme fiyu,” masei.

Pairat ai Sisasimbo Herot sowana koamarheirü

⁶ Pairat ai hoafi ra himboriyu haya düdüfihü yahuya, “Garirihündiyu nindou nda?” mehu. ⁷ Herot ai mam profens hifi ra hifandimarandi rani hoarehiyu Sisas ai manüngu. Ranimboyo asu Pairat ai Sisasimbo Herot sowana koamarheirambo mahu sapo Herot ai rani-simboani Serusaremhü mamaru wambo.

⁸ Herot ai Sisas hoerirani mayowambo hihifi-hihifi mayu, nimboe sapo ai moani hoafi yangiri himboriyu hayambo asu hoeindihini mehu. Ai sapo yare hohoanimo yuhü Sisas ai hepünfeimbi moatükuni randeanda hoeindihia yahuhayambo. ⁹ Herot ai Sisasimbo düdu-düdu maruri, nga asu moai akidou-amboani nini hoafi

hoafiyu, nga wanti. ¹⁰ Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori asu ahinümbi ho-hoanimo yamundu-rundeimbi akimi maningomo ranai tikarhoumbo Sisasimbo papi-hoafimaruri. ¹¹ Herot ai ahandi ami babidi Sisasimbo tirifoefe hoafiyomo mburumbo asu bogori-yomondi hoeari aboedi safi yihuruwuri mburumbo asukai Pairat sowana koamarihawuri. ¹² Horombo ana, Pairat ai Heroti-dibo simbori nginindurimefanyosi, nga rasimboani ai aboedi-aboedimefianeandi.

*Pairat ai Sisasimboya yifimbiyuwamboane mehu
(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Son 18:39; 19:16)*

¹³ Pairat ai Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori asu Sudayei bogori munquambo nindou amuri raniyei aheimbo gugurimareanduri. ¹⁴ Ai hoafiyunduruhi yahuya, “Nindou wambo sowana sahorimindei masinei ndanahambo hoafiyehi seiya, ‘Moaruwai hohoanimo yu randeimbani’ masei. Ro ahambo sihei himboarühi düdumarhini, nga ro moai se ahambo papi-hoafimarihori ra ninimoatükuni moaruwai rareanda hoafi himboriyahi. ¹⁵ Asu Herot ai hoeirirani ninimoatükuni moai rareandi, nga ranimbo yu hihiriri sihefimbo sowana koamarihairambo masunu. Nga asu ai ninimoatükuni moaruwai rareandai animbo ranimbo yifimanda? ¹⁶⁻¹⁷ Ro ahambo tirifo ndahando mbundihambo animbo asu moani aboedi koandihahina ngumbui,” mehu

¹⁸ Munquambo nindou ranai fandhi pukuna hoafiyehi seiya, “Nindou nda ndahorimindei ngei hifokoandihori. Nga rananimbo Barabasimbo aboedambo-fimboani!” masei. ¹⁹ Barabas ra ai adukari ngoafihu gafman babidi yifiariyu nindou hifokoare hayambo karabusimefiyu-ani.

²⁰ Pairat ai Sisasimbo hinngifiyuwan aboedambo homboani mehu raniyu asu awai nendi afindi ranaheimbo asukai hoafimeyunduri. ²¹ Ai asukai pukuna hoafi karihendühi seiya, “Nimi keimbi karihendeimbifih pandiwuri! Nimi keimbi karihendeimbifih pandiwuri,” raranimayei.

²² Ai asukaiyu ngimimbo düdureanduruhi yahuya, “Ninimoatükuni ramareandi? Ahambo hifokofimbo asei ra ro hoeirihina moai ninimoatükuni akidou-amboani rareandani hoafi himboriyahi. Nga moani akidou yangiri tirifo ndahando mbundihah aboedambo koandihahina mbihu,” mehu. ²³ Nga ai moani hoafi pukuna karihendühi hütihofiyehi seiya, “Sisas ai yifimbiyu-wamboane, yifimbiyu-wamboane,” mayei. Ai hoafimayei habodei ra moani Pairatindi hoafi ngasünde hayambo ahei nimoamo hamindimayonduri. ²⁴ Raniyu asu Pairat ai Sisasimbo ahei hohoanimo süngumareandi. ²⁵ Raniyu nindou mam Barabas gafman babidimbo yifiariyu nindou hifokoare hayambo karabusambe mamaru ahambo aboedambo koamarheru. Raniyu asu ai Suda nene refembo yifirimayei süngu Sisasimbo amiyomondi warihumariri.

*Sisasimbo nimi keimbi karihendeimbifih tikoründumo pamaruwuri
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Son 19:17-27)*

²⁶ Sisasimbo sowaründumo homondane Saimon Sairinihündi ai nafini masüfu ngoafinambo hifombo yahuhayambo. Raniyomo asu Sisasindi nimi keimbi karihendeimbi ra sowandifi hawa Sisasindi süngu hüfi yahomo houmbo hütihütimaruri. ²⁷ Asu awai nendi afindi ranai Sisasindi süngu hüsihi, nimorehi bidifiri ranambeahi mahüsi ranai Sisasimbo hohoanimo yehi araninambo sahorimindei mahüsi. ²⁸ Nga asu Sisas ai hihirifi hoafiyunduruhi yahuya, “Serusaremihündi nimorehi se yowan wambo araninambo-yondiripoani. Nga sihei fimbo asu sihei ninimoakidiboumbo animbo araninambo-ndihünduri. ²⁹ Awi mam si tükündifemboe rani-simboani nindou ranai hoafindeihya, ‘Nimorehi nimori wakemindikoate-ayei

asu n̄imor̄i t̄it̄ih̄ukoate-aye se h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄indei. Sapo aheimbo t̄iŋ̄ir̄ifo ra ŋ̄gir̄i t̄ük̄ünd̄ifeyo,' mb̄iseimboyei ³⁰ Ran̄i-s̄imboan̄i an̄imbo n̄indou ai n̄imoei wafumbo hoaf̄indeih̄iya,

'Wam̄in̄i p̄iyaf̄imun̄i,' mb̄isei.

Asu as̄ukai h̄if̄i wafumboya,

'Gabud̄ifoar̄iwamun̄i,' mb̄iseimboyei!

Hosea 10:8

³¹ Hapondan̄i ro n̄im̄i yanḡr̄i nahurai-anah̄i, ŋ̄ga wambo rawar̄ih̄ind̄ir̄i. Ŋ̄ga s̄üŋ̄gunambo moaruwai t̄ük̄ünd̄efeyoan̄i se n̄im̄i yapar̄i nahurai-aye se s̄heimbo n̄üŋ̄gumand̄ifend̄ura?" mehu.

³² N̄indou yimbu moaruwai hohoan̄imoyafandeimbi amboan̄i Sis̄as d̄ibombo sowap̄ünd̄umo mah̄ifomo ahafan̄imbo h̄ifokoeffep̄r̄imboh̄ünda. ³³ Ai hei n̄imoei wafu mb̄ir̄ihap̄ir̄i sis̄am̄i sei ar̄ih̄ünd̄i ran̄ih̄ü Sis̄as asu h̄ümbuh̄ün̄iyafan̄i-r̄inandeimbi n̄indou yimbu ahamumbo t̄ikor̄üpund̄imo pamarupur̄i ra Sis̄as ai mbus̄ümoyuwane asu ŋ̄gor̄ü ai war̄ihond̄ün̄iyu asu ŋ̄gor̄ü ai kad̄üdan̄iyu yaf̄ine pamarup̄ir̄i. ³⁴ Sis̄as ai hoaf̄iyuh̄iya, "Ape, amboawi mb̄isaf̄i n̄imboe ai moai f̄if̄irund̄i n̄ine-moatükun̄i rawarund̄i ranahambo," mehu. Asu ami ai satu piraimemo d̄idai Sis̄asind̄i-mayo hoear̄i ra mandemünd̄ü yahomo houmbo.

³⁵ N̄indou af̄ind̄i ranai n̄iboadei h̄imboanambo h̄ifand̄ih̄ünd̄i, ŋ̄ga boboagor̄i n̄indou ai Sis̄asimbo t̄ir̄ifoar̄üwur̄i hoaf̄iyomond̄üh̄i yahomoya, "N̄indou b̄id̄if̄irambo aboedambo-reand̄ür̄i marand̄i. Se God̄ind̄i n̄imor̄i Krai-s̄ayaf̄i ana, yaro s̄ihaf̄ihoar̄i aboedamboyafo," mehomo. ³⁶ Asu ami amboan̄i t̄ir̄ifoar̄iwur̄üh̄i homo h̄üh̄ütimbü moatükun̄i wain hoe finiga masabudo. ³⁷ Ai hoaf̄iyomondowoh̄ü yahomondoya, "Se Suda-yafe bogorayaf̄i ana, yaro s̄ihaf̄ihoar̄i aboedamboyafo!" mehomo. ³⁸ N̄im̄i keimbi kar̄ihendeimbi n̄imoamo ndaru sür̄ü pamarund̄i: NDA SUDAYAFE ADÜKARI BOGORANI.

³⁹ N̄indou h̄ümbuh̄ün̄iyafan̄i-r̄inandeimbi n̄im̄i keimbi kar̄ihendeimbi f̄ih̄i mapen̄imbafan̄i ŋ̄gor̄ü ranai Sis̄asimbo t̄ir̄ifoar̄ir̄üh̄i puküna hoaf̄iyuh̄i yahuya "Se ra Krai-s̄iyaf̄i? Ranayaf̄i ana, yaro s̄ihaf̄ihoar̄i aboedamboyafo asu ȳihoeh̄imbo amboan̄i aboedambo-rowamun̄i," mehu. ⁴⁰ Ŋ̄ga asu ŋ̄gor̄ü h̄ümbuh̄ün̄iyu-randeimbi gor̄ügoan̄in̄i mapen̄üŋ̄gu ranai afoai yahu hoaf̄iyundowoh̄ü yahundoya, "Se God̄imbo ȳih̄imboyafai? Ŋ̄ga se t̄iŋ̄ir̄ifo asowand̄if̄i nahuraiane ai-amboan̄i asemündu. ⁴¹ S̄ih̄ir̄i t̄iŋ̄ir̄ifo asahoam̄indeh̄i ranana sapo n̄in̄i-moatükun̄i s̄ih̄ir̄i ramar̄ihoand̄i ran̄i-s̄üŋ̄gumboane. Ŋ̄ga n̄indou ndanana moai n̄in̄i-moatükun̄i moaruwai rareand̄i." ⁴² Asu ai hoaf̄iyuh̄i yahuya, "Sis̄as, se s̄ihaf̄i ŋ̄ḡin̄ind̄i h̄ifandarandambe t̄ük̄üyafo amar̄if̄i ana, se wambo hohoan̄imondaf̄ind̄ir̄i," mehu. ⁴³ Sis̄as ai hoaf̄iyundowoh̄ü yahuya, "Ro an̄ihond̄ümboanah̄i haponda hoaf̄ehan̄in̄i se ro-d̄ibo ŋ̄goaf̄i aboed̄i ran̄ih̄ü n̄imand̄imboyaf̄i," mehu.

Sis̄as ai ȳif̄imayu

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Son 19:28-30)

⁴⁴ Sapo h̄üf̄ih̄am̄ind̄ikoate-yowoh̄ü wambo n̄imbi ranai h̄üf̄ün̄imbo peyo haya gabud̄ifoare hombo n̄imbambe t̄ük̄ümeffeyo. ⁴⁵ Refeyoambe asu hoear̄i God̄ind̄i worambe k̄ümarund̄i ranai mbus̄ümond̄üh̄i yimbu bumareand̄i. ⁴⁶ Sis̄as ai pukünambo ham̄ind̄i hoaf̄i kar̄ihoeih̄ü "Ape, wand̄i yif̄iaf̄i s̄ihaf̄i war̄ihar̄iheand̄i," yahu mburambo asu ȳif̄imayu.

⁴⁷ Asu ami-yomond̄i bogor̄i man̄üŋ̄gu ranai n̄ine-moatükun̄i t̄ük̄ümeffeyo ra hoeireanda mayoa asu God̄imbo aboed-ani yahu hoaf̄iyuh̄iya, "An̄ihond̄ü-ane, n̄indou ndanana moai n̄in̄i-moatükun̄i moaruwai yare rand̄i," mehu. ⁴⁸ N̄indou af̄ind̄i wak̄ire meŋ̄goro ranai hoeir̄ihinda mayowamboyei af̄ind̄i hohoan̄imoyeih̄i ahei ŋ̄gus̄üfoh̄ü pur̄ük̄i-pur̄ük̄i kameih̄i ŋ̄goaf̄ina mahei. ⁴⁹ Ŋ̄ga Sis̄asind̄i fik̄im̄in̄ind̄iyeyi asu n̄imoreh̄i

Garirihündi ahambo süngumarìhori ranai foarìhehi nìboadeimbo himboanambo wamarìhori.

Sisasimbo honguambe masìhehorì

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Son 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Nindou mamì anìhondümbò-reandeimbì aboedi hamìndi manüngu ahandi ndürì Sosep, aiana Suda-yafe kansìr ambeahìndiyu. Nga asu ai moai yifirìyu bìdìfirì boboagorì-yomondi hohoanìmo Sisasimbo ramarundi ranahambo. Aiana Suda-yafe ngoafì Arimateahündiyu hayamboyu asu God ngìnìndi hìfandarandi ra tüküfemboayo ranahambo hìfanda marandi. ⁵² Sosep ai Sisasìndi yifìnimoko ra dìbonapifembohünda Pairatimbo düdufimbo mahafu. ⁵³ Asu Sosep ai Sisasìndi finimoko ra nìmi keimbì karìhendeimbì fihìndi foarìmündi sìherü henüngu kifohì hoearìnambo parirì ngamondìfoarirì mbura sowarüdümo homo nìmoei adükari nìmaroweimbì hongu nahurai wowondìmaru hìfomo ranambe masìhawurì. Asu hongu ranambe ra moai horombo yifì sìhoemo rundi. ⁵⁴ Ai ndeara sümbò Godimbo hohoanìmoyowohü moani ngoafimbo nìmarimboane sei hehimbo munguambo moatükunì napìrìhindane ranì-moatükunì ra tüküme Feyo.

⁵⁵ Nìmorehì Garirihündi Sisas babìdìmbò mahüsi-mayei ranai Sosep babìdìmbò Sisasìndi yifìnimoko sìhefimbo honguanambo mahei sapo nüngurüwurimboemo asìhawurì ra hoeifimbo. ⁵⁶ Ranìyei asu nìmorehì ranai worìna hei aboedi fìsìngarümbü moatükunì mbìmbìrai asu marasen ndondomarìhindì. Asu Mosesìndi ahìnümbì hohoanìmo hoafìmayo süngu moani nìmarimbo si ra mamarei.

24

Sisas botìmefiyu hoafì

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Son 20:1-10)

¹ Mamì wik ranahandambo weangurühìndi sihì siambe hondü nìmoreh ranai Sisas samboarüwuranambo aboedi fìsìngarümbì mbìmbìrai ndorìhi masìhehindì ra sahümündi mahei. ² Asu ai hei himboyeiane nìmoei hongu nafitambeihü güru pamarundi ranai pairìkoate tifeo hìhìre amoahìre megoro. ³ Nga ai kefoehi hüsì himboyeiane, asu Adükari Sisasìndi yifìnimoko ra moai yangoro.

⁴ Ranì-moatükunì ranahambo afìndi hohoanìmoyeihì nìmboeiane, nìmehünou nindou yimbu ranai hoearì si kareandeimbì güdìne hena ahei fikìmi tüküyafìne manìmbafani. ⁵ Asu nìmorehì ranai yìhìmbombo hìfìni mbìro pìyei hehi manìmboei. Asu nindou yimbu ranai hoafìyafandühì safaniya, “Nìmboe se nindou yangrìrì nünguweimbì ranahambo yifìyeimbìyei fondìwamì kokoarìhora? ⁶ Aiana moai ndühì yanguru, nga botìmefiyu. Ai Garirihü nünguambe sìheimbo hoafìmayu ranimbo se hohoanìmondei. ⁷ Ai yahuya, ‘Nindou Hondü ra nindou moaruwai hohoanìmoyomo-ndeimbì-yomondi warìhündüwurimboemo nìmi keimbì karìhendeimbìfihì tìkoemündi pefimbohünda. Asu yimbu sindu haya ngìmi noufimbì ranìfihì anìmbò botìndìfimbui, mehu,” masafani. ⁸ Ranìyo asu nìmorehì-mayei ranai horombo Sisas hoafìmayu ra hohoanìmomayei.

⁹ Asu nìmorehì-mayei ranai hongu ra hìnìngìrìhi hehi hei ahambo süngurürü-rundeimbì 11 asu munguambo amurì ranìyei aheimbo munguambo moatükunì wataporimbo-marìhündürì. ¹⁰ Sapò honguambe munguambo moatükunì tüküme Feyoa hoerìhi hehi Kraisìndi hoafì sowandümo homo-rundeimbimbo hoafìmayei nìmorehì ranana Maria Makdarahündìyo, Soana, Maria Semsìndi hondìyo asu bìdìfirì amurì ranìyei. ¹¹ Nga asu ahandi hoafì sowandümo homo-rundeimbì ai nìmorehì hoafìmayei ranahambo tìkarìhi hehi hoafì yangrìrì anìhündi yahomo houmbo moai anìhondümborundi. ¹² Nga asu Pita ai pìpìyu hu honguambe amofi himboyuane,

hoeari ahambo hĩmondĩmarĩhorĩ ranĩ yangĩrĩ menjorowa hoeimareandĩ. Ranĩyu ai honjũ ra hĩnĩnjĩre haya hũfu worambe ranĩ-moatũkunĩ ranahambo afĩndĩ hoanĩmoyuhũ mamaru.

*Nindou yimbu ai Sisasiĩmbo Emaus nafĩ hohũ hoeimarĩnerĩ
(Mak 16:12-13)*

¹³ Nĩmorehĩ ranai honjũanambo hũsi siĩmboanĩ Sisasiĩndĩ sũnjrurũ-rundeimbĩ yimbu ranai njooafĩ mamĩ Emaus Serusaremĩhũndĩ hombo 11 kiromitahũfeimbĩ hoandarĩ nafĩ mahafanĩ. ¹⁴ Ai hafandũhĩ munjũ moatũkunĩ tũkũmefeyo ranahambo wataporĩmbo-marĩnandĩ. ¹⁵ Ai wataporĩmbo-rĩnĩ hafandũhĩ fĩfĩrĩnandane, Sisasiĩ ai ahandĩhoarĩ tũkũfĩ haya ai-babĩdĩĩmbo mahu. ¹⁶ Mamĩ moatũkunĩ gabudĩmafoareapĩra ai moai ahambo Sisasiĩ-ani safanĩ tũrũfoarĩnerĩ fĩfĩrĩnerĩ.

¹⁷ Asu ai ahafanĩmbo dũdureapĩrũhĩ yahuya, “Se nĩnĩ-moatũkunĩmboyo wataporĩmborĩnandũhĩ ahafana?” mehuamboyafanĩ. Asu ai njũsũmboarambe siĩsai fĩyafandũhĩ manĩmbafanĩ. ¹⁸ Asu njorũ, ahandĩ ndũrĩ Kriopas, ai siĩmborĩ hoafĩyuhĩ yahuya, “Awi Serusaremĩhũ ndũfosimbo tũkũmehĩndĩ ra se yangĩranafĩ nĩne moatũkunĩ ranĩhũ tũkũmefeyo ra fĩfĩrĩfekoate-ayafĩ?” mehu.

¹⁹ Asũkai Sisasiĩ ai dũdureapĩrũhĩ yahuya, “Nĩmboe wataporĩmbo-arĩnanda?” mehuamboyafanĩ. Asu siĩmborĩ hoafĩyafandũhĩ safanĩya, “Sisasiĩ Nasaretĩhũndĩ ranahamboane wataporĩmbo-arĩhorĩ. Aiana Godĩndĩ hoafĩ hoafĩyu-randeimbĩyu haya God asu munjũambo nĩndouyei hĩmboahũ ahandĩ hoafĩ, ratũpurĩ ra njĩnĩndĩ hamĩndĩyo. ²⁰ Yĩhoefĩ bogorĩ nĩndou asu Godĩmbo sesi siĩhou-rundeimbĩ ai gafmanĩyomondĩ warĩhũ hĩnĩnjĩmarũwuri. Ranĩyo gafman ai hĩfokoefimboani yahomo houmbo nĩmĩ keimbĩ karĩhendeimbĩfĩhĩ tĩkorũndũmo pamarũwuri. ²¹ Njũ horombo ro hohoanĩmoyefũhĩya, ‘Sisasiĩ ranana God ai Israerĩhũndĩ ranaheimbo aboedambofendũrĩmbo kafoarĩrĩ hĩnĩnjĩrĩrĩmbombai,’ masefĩ. Asu hĩfokoamarũwuri ra yimbu si ho hayamboyoani hapo njĩmĩ noufimbĩ siane. ²²⁻²³ Hapo siambe hondũ nĩmorehĩ bĩdĩfĩrĩ roambeahĩndĩ ai hei honjũambe hĩmboyeia moai ahandĩ yĩfĩnĩmoko ra ranĩhũ hoeirĩhĩndĩ. Ranĩyo ro hepũnĩmehũndĩ. Ai siĩnei yĩhoefĩmbo hoafĩyeihĩ seiya, ‘Sũnambeahĩndĩ nendĩ yimbu hoeirĩhupĩra ai safanĩya, ‘Sisasiĩ ana yangĩrĩ mbanũnjũ,’ masafanĩ,’ masei. ²⁴ Asu nĩndou bĩdĩfĩrĩ roambeahĩndĩ amboanĩ hĩfomo honjũambe munjũambo moatũkunĩ ra hoeirũnda nĩmorehĩ hoafĩmayei sũnjgure menjoro. Njũ asu moai Sisasiĩmbo ana hoeirũwuri,” masafanĩ.

²⁵ Asu Sisasiĩ ai ahafanĩmbo hoafĩyupĩrũhĩ yahuya, “Se ana njũsũfokoate-anemo, se moai Godĩndĩ hoafĩ hoafĩyomo-rundeimbĩ hoafĩmemo ranahambo nĩmehũnou hohoanĩmoyomo. ²⁶ Godĩndĩ hoafĩ hoafĩyomo-rundeimbĩ ai hoafĩyomondũhĩ yahomoya, ‘Nĩndou God ai ahandĩ nendambo aboedambofendũrĩmbo kamafoarĩrĩ ra asũbusĩ ndemũndĩ mbundambo anĩmbo asu sũnjũnũmbo Godĩndĩ hĩmboahũ ndũrĩ adũkarũmbĩndũmbui,’ mehomo,” mehu. ²⁷ Ranĩyo Sisasiĩ ai ahafanĩmbo ahandĩ fimbo Bukambe hoafĩ mapenĩnjũ ra Mosesĩndĩmayo bukĩfĩhĩ piyu haya Godĩndĩ hoafĩ hoafĩyomo-rundeimbĩ sũrũ papĩru masĩhoemo ranahambo yamundĩmareapĩrĩ hu.

²⁸ Ai homo Emaus njooafĩkĩmĩ tũkũmefundĩ. Ranĩyo Sisasiĩ ai njũsũnde haya hombonoumefĩyu. ²⁹ Njũ yimbu ai hũti hoafĩyafandũhĩ safanĩya, “Mborai ro-babĩdĩ apoefo, njũ ndeara hũfĩhamĩndĩ hanũhĩ nĩmbĩfembo akĩmane,” masafandamboyu. Ranĩyu hafu ahafandĩ worambe aibabĩdĩ mamaru. ³⁰ Ai sesiĩmbo yahomo houmbo nĩmarĩmombo bret semũndũ Godĩmbo hĩhĩfĩrũrĩ mbura hĩfĩtĩre haya masagapĩrĩ. ³¹ Rasũnjũ-mareandamboyo ai hepũnafĩneandũhĩ Sisasiĩ ani safanĩ fĩfĩrĩmarĩnerĩ. Njũ asu nĩmehũnou asũkai awarĩmarĩhoayuwa moai hoeirĩnerĩ. ³² Ai ahafandĩhoarĩ siĩmborĩ hoafũrĩyafandũhĩ safanĩya, “Anĩhondũ-ane, nafĩnĩ siĩnefũhĩ siĩhehĩmbo wataporĩmbo-maramuna asu siĩhĩrĩ njũsũfoambe hepũnĩmehoandĩ,” masafanĩ.

³³ Refe hayamboyoane, süngurineri-rinandeimbi ranai botiyafine hena Serusaremnambo mahafani. Ranayo hafani hoeirineapurani ahandambo süngurürundeimbi 11-memo ranai ahamundi ngunindi babidi gugureafu mamarimonda hoeimarineapuri. ³⁴ Ai hoafiyomondühi yahomoya, "Anihondü-ane, Adükari ai yifihündi botimefiyu! Ai Saimon-so tüküme fiyuwa hoeimariri," mehomu. ³⁵ Ranayo asu süngurürundeimbi yimbu ranai ahafanambo-so nafini tüküme fiyu asu bret hifitireanda türüfoarineri fifirimarineri ranahambo wataporimbo-marandi.

Sisasimbo süngurürundeimbi ai hoeimarüwuru
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Son 20:19-23; Ratüpurü 1:6-8)

³⁶ Ahambo süngurürundeimbi ranai bidifirambo rani-moatükuni ra wataporimborundane, Sisas ahandihoari ahamundi mbusümo tüküfi nüngumbo hoafiyupurühi yahuya, "Sihamundi ngusüfoambe afure kümbearoamboane," mehu. ³⁷ Raniyomo yifiafimbai hoeiarihuri yahomo houmbo yihimbo muḡuna moaruwaimemo. ³⁸ Nga asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Nimboe se ranahambo hepünefunda? Asu nimboe se nini-moatükuniyo hoeimarundi ranahambo awi fifirifekoate-ayomoa? ³⁹ Se wandi yitijari watijari hoeiru. Ro wandihoar-anahi nda! Se sündu hoeirundi. Sapo yifiafi ana ngiri wandi fi nahuraindo."

⁴⁰ Sisas ai hoafiyu mbura asu ahamumbo ahandi fi hoeari ra nafuimepuri. ⁴¹ Ai afindi hihifi-hihifimemosi, nga ai awi ranahambo anihondümbofe-koate-afindi hohoanimo memo. Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Se sesi bidifiri sihoundai?" mehu. ⁴²⁻⁴³ Asu ai kini mamandundi ra ngörü bidifiri masabudowa semündü haya ahamundi himboahü masesuwa hoeimarüwuru.

⁴⁴ Ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, "Se fifirundai ro horombo se-babidimbo nimboahambe hoafimayahi ra? Ro hoafiyahapurühi sahiya, Mosesindi ahinümbi hohoanimo ranambe, Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi bukambe asu Herü Buk ranambe muḡu moatükuni wambo tükündifemboe masahi." ⁴⁵ Sisas ai ramehuamboemo ngusüfoambe fufurifoareapurühi Bukambe hoafimayo ra türüfoaru fifirimarundi. ⁴⁶ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Sapo Bukambe sürü papimarundi ra yare hoafiyowohü yahoya, 'God ai ahandi nendambo aboedambo-fendürimbo koamafoariri ra asübusi ndemündü mbunda yifindu haya ngimi noufimbi ranambo yifihündi botindifimbui. ⁴⁷ Rananimbo Serusaremihü pindimo houmbo muḡuambo hifi ahandi ndürinambo hoafi bokarindihomoemo. Rananimbo asu moaruwai hohoanimo ra hininngirihindühi aboedi hohoanimo süngurhindani God ai ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbeyahuamboane,' meho. ⁴⁸ Asu se ndani moatükuni tüküme feyo ndanahambo wataporimbundu ndüdi. ⁴⁹ Wandi Ape ai Yifiafi Aboedi koarifeumbo hoafiyu masihendi ra koandheheamboyahü. Nga awi se hokoate Serusaremihü nimandi mombo Godindi-mayo nginindi ra ndowandümo houmbo animbo ngomo," mehu.

Sisasimbo God ai sünambe serümündü mahafu
(Mak 16:19-20; Ratüpurü 1:9-12)

⁵⁰ Sisas ai ahambo süngurürundeimbi-mbo sepurümündi hu Betani ngoafihü kaimayu. Ranayo God ai ahamumbo aboedi-aboedimbi-reapura yahu haya didibafimefiyu. ⁵¹ Ai ahamumbo aboedi-aboedireapurühi nüngwane God ai ahamundi mbusümonindi serümündü sünambe mahafu. ⁵² Ai yiri yimbu pusiru nimarimombo ahambo ngusifo parüwuri mburumbo Serusaremnambo hihifi-hihifi kameihi hihiri-yafu mahomo. ⁵³ Asu ai muḡuambo si Godimbo aboed-ani yaho hohoanimombohünda ahandi worina homo marundi.

Son Aboedi hoafi Son ai sürü papimarandi

Yangiri ni ngombo Hoafi ra nindou bomefeyo

¹ Horombo hondü God ai hifi nda nafikoate-yuambe Hoafi nda mengoro. Hoafi ra ai Godindi fikimi mengoro asu God-ane. ² Horombo hondü Hoafi ra Godindi fikimi mengoroane. ³ God ai Hoafi raninambo mungu moatükuni ra nafimarandi, nga moai ngorü-moatükuni ngorü nafi süngure tüküfeyo. ⁴ Hoafi ra yangiri ni ngombo nimindühane asu yangiri ni ngombo ra nindou-yafe si-ane. ⁵ Si ra nimbirani ranahambo si asagado, nga nimbirani ra ngirani si ranahambo gabudeandi.

⁶ Nindou mamani God ai koamarheira mahu. Ahandi nduri Son-ani. ⁷ Nindou ranaheimbo si ranahambo anihondumbo hoafomböhünda mahu. Nindou mungu ai hoafi ra himboriyeyi hehi anihondumbo-mbirihinda yehuenüngu mahu. ⁸ Son ra si raniyupoani, nga si ranahambo anihondumbo hoafiyu-randeimbi yangiri-ani. ⁹ Si ndanana si hond-ane asu ai hifi ndanihu tüküfe haya asu nindou munguambo si boakifoare arandi.

¹⁰ Nga Hoafi ranai hifi ndanihu mengoro. Hoafi raninambo God ai hifi nda nafimarandi, nga asu nindou hifi ndanihu aniboadei ranai moai ahambo fihirihori. ¹¹ Ai ahandi ngoafi hondüna hu, nga asu nindou ahandi ngoafihündi ai moai ahambo fihirihorimindei. ¹² Nga didiyeyi ahambo anihondumbo-rihorühi fihimarhorambo asu ai aheimbo kamafoareandüra ai Godindi nimori tükümehindi. ¹³ Moai hifinindi moatükuninambo Godindi nimorimboyahi tüküyahindi sihiri boagiri ramehindi nou. Wani, nga God ai ahandi hohoanimo süngu ahandi nimorimboyahi marihündi. ¹⁴ Hoafi ra nindou bofe tüküfe mburambo asu shefi mbusümo manünguwa ai nduri adükarümbi ra hoeimarhuri. Nduri adükarümbi ra Godindi nimori mamani yangiri ranahand-ane. Ai afindi hipoambore-randeimb-ani asu shefimbo Godimbo afindi moatükuni anihondumbo nafuimaramuni.

¹⁵ Son ai ahambo anihondumbo hoafimayu. Ai puküna hoafiyundürühi yahuya, “Ro nindou ndanahambo yangiri hoafimayahandüri, ‘Ro boatei tükündaheanda ai wandi süngu tükündüfimbui, nga aiana adükari safi ngasündeandireimb-ani. Nimboe ai boateifi manünguwa ro tükümeheandane,’ ” mehu.

¹⁶ Ahandi afindi hipoambofe rani-süngu shefimbo afindi mbo aboedi-aboedi-reamuni arandi. ¹⁷ Mosesindi wari sünguyo ahinümbi hohoanimo tüküme feyo, nga hipoambofe hohoanimo asu anihondumbofe hohoanimo ra Sisas Kraisindi sünguyo tüküme feyo. ¹⁸ Moai nindou mamani ai-amboani God hoeriri, nga Godindi nimori mamani Afindandi fikimi nüngumbü ai God-ani asu ai yangiriyu Godimbo hoeriri haya shefimbo nafuimaramuni.

Son ai ro nindou God koamafoariri-yahipoani mehu (Matyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Ruk 3:1-18)

¹⁹ Suda bogori ai Godimbo shou-randeimbi bidifiri Rifai sirihündi babidimbo koamari-houpura Serusarem hinngiru houmbo kosimo Son sowahi tüküyafu düduyafundowohü yahomoya, “Se didiyafa?” mehomondamboyu. ²⁰ Raniyu asu Son ai moai diboreandi, nga weindahani anihondumbo hoafiyuhi yahuya, “Roana Nindou God koamafoariri Kraisi raniyahipoani, nga wani,” mehu. ²¹ Raniyomo asu simbori hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu se didiyafa? Asu se Erasayafi?” mehomondamboyu. Asu Son ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Wani, roana raniyahipoani.” Asükaiyomo düduyafundowohü yahomoya, “Ro Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi hifandarhuri, se raniyafi?” Asükaiyu ahamumbo simbori

hoafiyupurühi yahuya, “Wani, roana raniyahipoani,” mehupuri. ²² Raniyomo asu ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu se didiyafi nimora? Se yihoefimbo hoafiyafan-animbo asu ro hoafi ra nindou yihoefimbo koamari-houmuni ahamumbo sowana semindi homboanefi. Se sihafifimbo nungumambisafa?” mehomo. ²³ Raniyu asu Son ai ahamumbo simbori hoafiyupurühi yahuya, “Ro rananahi: Nindou mamihandiyasimondi nimih wohi furikoate-yowohü mihngiyohü yahoya, ‘Bogorindi nafih aboedi nafihndihhindih,’ meho, nga ro rananahi,” mehu. Horombo hoafi nda Godihndih hoafih hoafiyu-randeimbi Aisaia rareamboyu yahurai bukambe hoafimayu.

²⁴ Farisi aiyomo nindou hoafih sowandümo homo-rundeimbi ahamumbo koamari-houpura makosomo. ²⁵ Nindou ranai Sonimbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu se Kraisyafipoani, Erasayafipoani, Godihndih hoafih hoafiyu-randeimbiyafipoani, nga asu nimboeafih se hundürürandürih maranda?” mehomondamboyu. ²⁶ Raniyu asu simbori Son ai hoafiyupurühi yahuya, “Roana hoenambo yangir-ane hundürühih arihandih, nga sihamundi mbusümo nindou mamih anungu, nga asu seana moai nindou ranahambo fifirihori. ²⁷ Ro boatei weindahih ratüpurihya arihandih, nga nindou ranai animbo süngunambo weindahih rande ratüpurihndümbui. Nga asu roana nindou aboedih hamihndiyahipoani ahandih su wofih himondihmaramüdu ra fufurihfemböhünda,” mehu.

²⁸ Hoafih nda Betani ngoafihü Содан hoe gogoanini tüküme feyoane. Asu hifih ranihüyo Son ai nimorehinh nindowenihih aheimbo hundürümarandürih.

Sisas ai Godihndih sipsip nimor-ani

²⁹ Ngorüh sihi Son ai himboyuwane Sisas ahambo sowana masünuwa hoeirirühih yahuya, “Godihndih sipsip nimorih asüfu ra hoeirihori. Ranahandih süngu-animbo God ai nimorehinh nindowenihih-yafe hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi mbüsümbui. ³⁰ Nindou ranahamboyahih ro siheimbo hoafiyahandürühih, ‘Nindou ai ro nimboahani wandih süngu düdümbui. Nindou ai adükarih bogor-ani, nga roana ai nahurayahipoani,’ masahandürih. Nga asu ro nihngokoate-yahambe ai manungu. ³¹ Asu ro moai fifirihini, nga nindou ra didimbei, nga asu Israerihündih ai ahambo fifirihmbirihhora sahehea sinih hundürü-marihandürih,” mehu.

³² Son ai yare hoafiyundürühih yahuya, “Ro hoeirihheandani Yifiafi Aboedih wupufo nahurai sünambeahihndih kosi ahandihwamih puhüyo mamaro. ³³ Awi ro moai nindou ranahambo fifirihini, nga God aiyu wambo hoenambo hundürümbirandürä yehuenungu koarihhendirühih yahuya, ‘Se hoeindowandani Yifiafi Aboedih kodih nindou ranahandihwamih nimandoani ana, asu ai-animbo aheimbo Yifiafi Aboedihnambo hundüründandürihmbui,’ mehu. ³⁴ Yifiafi Aboedih ahandihwamih kosi mamaro ra hoeimarihheandih asu anihondümboanahih hoafayahih nindou nda Godihndih nimor-ani,” mehu.

Sisas ai ahambo süngururüh-rundeimbi kamafoareapurih

³⁵⁻³⁶ Ngorüh sihi Son ai asükai ranihü ahambo süngurihnerih-rinandeimbi babidimbo nungumbo Sisasimbo hoeirirane mahuamboyu, asu Son ai hoafiyuhih yahuya, ‘Se hoeirihne. Ndanani Godihndih sipsip nimorayu.’ ³⁷ Son ai ra-mehuamboyahani asu himboriyafani hena ai Sisasihndih süngu mahafani. ³⁸ Raniyu asu Sisas ai hihirihfi hoeireapirane ahandih süngu mahafandamboyu hoafiyupirühih yahuya, “Se nihini kokomboyafana?” mehupiramboyafani, asu simbori hoafiyafihandowohü safanea, “Rabai, se nahiyafih nimbafih aranda?” (Ndürih ‘Rabai’ ahandih nimihndih ra yamunde-randeimb-ane.) ³⁹ Sisas ai hoafiyupirühih yahuya, “Sühüfanih naha hoeirihne,” mehupiramboyafani. Asu ai hüfanih worih nimarühmbih ra hoeirihne hena, asu ranih sihi ai-dihbo mamarihfanih ra ndeara nimbambeyo.

⁴⁰ Nindou yimbu ranai Sonɪndɪ hoafi hɪmborɪyafani hena Sisasɪndɪ sɪnggu mahafandɪ ahafandɪ ndurɪ ra ŋgorɪ ana Andru, Saimon Pitandɪ akɪdɪyu. ⁴¹ Ai hu, ahandɪ amoŋgo Saimon kokorurɪ hoeirirɪ haya hoafɪyunduhɪ yahuya, “Ro Mesaia hoeimarɪhurɪ,” mehu. (Ndurɪ Mesaia ra Grik hoafɪnambo Krais-ani.) ⁴² Ranɪyu Andru ai Saimonɪmbo serumundɪ Sisas sowana mahufu-amboyu, asu Sisas ai Saimonɪmbo hɪbudururuhɪ hoafɪyunduhɪ yahuya, “Seana Sonɪndɪ nɪmorɪ Saimon-anafɪ, ŋga sɪhafɪ ndurɪ ana Sifasɪ-mbeyowamboane,” mehu. (Ndurɪ Sifas ranana nɪmoei-ane.)

Sisas ai Firip Natanierɪmbo fhɪmarapɪmundu

⁴³ Ŋgorɪ si Sisas ai Garirinambo hafombo yahuhaya nɪmarumbo, Firipɪmbo hoeiriruhɪ hoafɪyunduhɪ yahuya, “Se mborai wandɪ sɪnggu,” mehundo. ⁴⁴ Firip, Betsaidahundɪ Andru, Pita-babɪdɪmbo mamɪ ŋgoafɪhund-ani. ⁴⁵ Ranɪyu asu Firip ai Natanierɪmbo kokorurɪ hoeirirɪ haya hoafɪyunduhɪ yahuya, “Horombo Moses ai ahɪnɪmbɪ hoafɪ sɪrɪ papɪranduhɪ nindou kudumbui mehu ra fɪfɪro. Asu Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyomo-rundeimbɪ amboanɪ ai mamɪ yahurai sɪrɪ papɪmarundɪ ranahambo hoeimarɪhorɪ. Nindou ranana Sisas-ani Sosepɪndɪ nɪmorɪ Nasaretɪhundɪ,” mehuamboyu. ⁴⁶ Asu Natanier ai Firipɪmbo dɪdufɪnduhɪ yahuya, “Asu Nasaret ŋgoafɪhɪ ra aboedɪ moatukunɪ tɪkumandɪfeyo rane?” mehuamboyu. Asu Firip ai sɪmborɪ hoafɪyunduhɪ yahuya, “Naha se sɪhufɪ hoeirosɪ,” mehu.

⁴⁷ Sisas ai Natanierɪmbo hoeiriranɪ mahufu-amboyu hoafɪyuhɪ yahuya, “Nindou ndanana Israerɪhundɪ hond-ani, ŋga aiana anɪhondumbo yangɪrɪ hoafɪyurandeimbani,” mehu. ⁴⁸ Ranɪyu asu Natanier ai Sisasɪmbo dɪdufɪnduhɪ yahuya, “Se wambo nɪnguro fɪfɪro-wandɪrɪmboyafa?” mehundu-amboyu. Asu Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyunduhɪ yahuya, “Firip wambo fɪfɪrɪfe hoafɪkoate-yuambe sɪfurɪ afumambe manɪmbafa hoeimarɪheanɪnɪ,” mehu. ⁴⁹ Ranɪyu asu Natanier ai Sisasɪmbo hoafɪyunduhɪ yahuya, “Yamundo-randeimbɪ, seana Godɪndɪ nɪmor-anafɪ! Seana Israerɪhundɪ-yafe adukarɪ bogor-anafɪ!” mehundo-amboyu. ⁵⁰ Asu Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyunduhɪ yahuya, “Ro sɪhambo sɪfurɪ afumambe hoeimarɪheanɪnɪ masahɪ ranɪmboanafɪ anɪhondumbo-arowandɪrɪ? Ŋga awi sɪnguna se afɪndɪ moatukunɪ ranahambo ŋgasundeandeimbɪ tɪkundɪfeyoanɪ hoeindowamboafɪ,” mehu. ⁵¹ Asukaiyu hoafɪyuhɪ yahuya, “Ro sɪhamumbo anɪhondumboanahɪ hoafayahapurɪ: Sɪngunambo ana sɪnɪ sɪbɪdɪhoehɪ sɪnambeahɪndɪ nendɪ ai Nindou Hondundɪwamɪ gafomo kodomo ndundanɪ hoeindumboemo,” mehu.

2

Sisas ai boatei hepɪnɪfeimbɪ moatukunɪ ratɪpurɪmayu

¹ Yimbu nɪmbɪyomo houmbo nindowenihɪ ŋgorɪ ai Gariri hɪfambe Kena ŋgoafɪhɪ nɪmorehɪ masemundu. ² Ranɪyo Sisasɪmbo asu ahambo sɪnggururɪ-rundeimbɪ babɪdɪmbo ahamumbo amboanɪ nɪmorehɪ semɪndɪ sesesɪ ranambe dɪdɪmo masei. ³ Ranɪ-sɪmboanɪ wain hoe ra muŋgu masɪmɪndeiamboyo, asu Sisasɪndɪ hondɪ ai nɪmorɪmbo hoafɪyondowohɪ yahoya, “Nindou ai wain hoe muŋgurɪhimboanei,” mehindowamboyo. ⁴ Asu sɪmborɪ yare hoafɪyunduhɪ yahuya, “Me, nɪmboe se wambo ranɪ-moatukunɪmbo hoafayafa? Ndanana sɪhei siane, ŋga awi ro ranɪmbofembo si ra yohoyopoanɪ.” ⁵ Ra-mehuamboyo asu hondɪ ai worɪ aharamburɪndɪ ratɪpurɪyomorundeimbɪ ahamumbo hoafɪyopuruhɪ yahoya, “Sisas ai nɪnɪ-moatukunɪmboyo refembo hoafɪnduanɪ ra-sɪngundundɪ,” meho.

⁶ Ngoafi ranihü nimo ei hipiri 6 afindi hoe hafo tükufe-randeimbi Suda ai fi aboediferambo hundürüyorambohünda burimayo. ⁷ Raniyu Sisas ai ratüpuriyomorundeimbi ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se hipiri ranambe hoe fuibidihoundi,” mehuamboemo. Asu ai hipiri ranamboe hoe fuibidihoumbo tükuru-tükurumarundi. ⁸ Raniyu asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se hoe ra nimoamonindi kaboandundüh-animbo nindou sesi kanimbo ehu ahambo sowanambo ndowandümo ngomo,” mehua-mboyomo asu ai rasüngumarundi. ⁹ Nindou sesi kanimareandi ai hoe ra apire hoeireandane, asu wain hoe apimayowamboyu, ai moai fifireandi dagüdambombai wain hoe ra. Nga ratüpuriyomorundeimbi ai-yanğiriyo hoe mafuindümo fondi ra fifimarundi. Raniyu asu nindou sesi kanire-randeimbi-mayu ranai nindou nimorehi semindimbo-mayu ranahambo mborai mehundo. ¹⁰ Ai hoafiyundowohü yahuya, “Ndanindani hoafühi ana nindou wain hoe aboedi boatei simindei mburühümboanei, asu süngunamboane moaruwai ra simindei arihündi. Nga asu seana aboedi safi ra kikihandifi nimarifi mburamboyafi hapondani randi sowandifi masinifi,” mehu.

¹¹ Sisas ai Gariri hifambe Kena ngoafihü boatei hapünifeimbi moatükuni ramareandi. Ai ahandi adükari nginindi ra nafuimayu-wamboyo asu ahambo süngururürundeimbi ai ahambo anihondümbo-marüwuri. ¹² Ranio asu Sisas ai ahandi hondi, akohoandi asu süngururürundeimbi babidimbo Kena ngoafi hinngirihhi hehi Kaperneam ngoafina hei ranihü yahunümbi si manimboei.

Nindou ai Godindi worambe kaki semindimbo ratüpurimemonda Sisas ai hemafoareapurü

(Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Ruk 19:45-46)

¹³ God ai Israerimbo Isipihündi aboedambo-mareandürü rani adükari si Pasofa wari ra ndeara akimi tifimareandamboyu asu Sisas ai Serusarem ngoafina mahafu. ¹⁴ Hafu tüküfi haya Godindi worambe kefuai hu hoeireandane, nindou ai burmakau, sipsip, ndu pemiyomonda asu kaki siseru sabupuri rundühi mamarimonda hoeimareapurü. ¹⁵ Raniyu wofi hoandari nafirihai semündü haya raninambo ahamumbo burmakau, sipsip, ndu napo ra kameihü bukürifoareapurühüyu, asu nindou kaki siseruründühi mamarimo ahamundi kaki ra buburamündi pütifihüyu fondi ra hihire amoahimareandi. ¹⁶ Raniyu asükaiyu nindou ndu kakifihü saurundühi maningomo ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Napo ra fufuründümo houmbo moanewana ngorügoanini homo. Asu se wandi Apendi wori ndanambe maket worimborihhi hehi pemiyei asu kakifihimbo seihü arihünda?” mehuamboemo. ¹⁷ Asu ahambo süngururürundeimbi ai hoafi Baibor-ambe mapeningo ra hohoanmomemo, ‘Ro sihafü wori aboedi mbifondarowa sahehea ranimboanahü afindi tñirifoayahü,’ meho.

¹⁸ Asu Suda ai Sisasimbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se nini hepünifeimbi moatükuni ramandowandi yihofimbo wori ranambeahindi hemoafoarowamunü ra nginind-ani yaho nafuimbohündambo?” mehomondamboyu. ¹⁹ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo hoafayahü, Godindi wori nda biriboadundani asu ro asükainda ngimi sinambo yanğiri worimbondi-hamboyahü,” mehuamboemo. ²⁰ Raniyomo asu Suda ai hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou ai wori nda 46 himbanü worimbomarund-ane asu se ngimi sihi yanğiri asükainda worimbondihü munğundihamboyahü asafi?” mehomondamboyu.

²¹ Sisas ai ahandi fimboyu Godindi wori süngunambore kafaore hoafimayu. ²² Ranio Sisasimbo God ai honğumbeahindi botiriri simboani ahambo süngururürundeimbi ai horombo ahandi fimbo hoafimayu ra ngüsüfoambe pumarindümo. Ranio horombo Sisas hoafimayuyo Godindi bukambe sürü papimarundi ranio ra anihondümbo-marundi.

Sisas ai muŋguambo nindouyei hohoanimo fifireandi

²³ Sisas ai Suda-yafe adükarî si Pasofa ranahambohünda Serusarem ŋgoafîhü mamaru. Raniyo nindou afîndî ranai Sisas hepünîfeimbî moatükunî ramareandî ra hoeirîhi hehi anîhondümbö-marîhindî. ²⁴ Nga asu Sisas ai nindou ranahei hohoanimo ra fifire hayambo-wambo moai anîhondümbö-rearü. ²⁵ Asu nindou amurî ai Sisasimbo nindouyei hohoanimo ranahambo nafuiyondürühi hoafîyondopoanî, nga ai ahei ŋgusüfoambe hohoanimo ra muŋguambo fifireamboani.

3

Sisas ai Nikodemus-dîbo wataporîmefanî

¹ Nindou mamî Farisi-ambeahîndî manüŋgu ahandî ndürî Nikodemus ai Suda-yafe bogoriyu. ² Asu mamî nimbokoanî Nikodemus ai Sisas sowahî hu tüküfi hoafîyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbî, Ro fifirî-hunînimboanefî, seana nindou yamundo-randeimbî God koamarîhenî-anafî. Nindou ŋgorü ai-amboanî ŋgirî hepünîfeimbî moatükunî se Godîndî ŋgîndînambo rawarowandî ra randeandî,” mehuamboyu.

³ Asu Sisas ai simborî hoafîyundühi yahuya, “Ro sîhambo anîhondümböanahî hoafehanîni: Nindou ai simborî tüküfekoate-ayu ana, ai ŋgirî God hîfandarandî ranambe ŋgu,” mehu. ⁴ Nikodemus ai simborî hoafîyundühi yahuya, “Asu nindou adükarîhündî ra nüŋgunde hondî ai wakîndîrimîndoanî asu nîmorî akîdou nahuarai tükümandîfia? Asu ŋgirî nindou ai hondandî furambe daguduwanî asükai wakîndîrimîndo,” mehuamboyu.

⁵ Asükai Sisas ai Nikodemusimbo hoafîyundühi yahuya, “Nindou ai Yifiafî Aboedînambo asu hoenambo simborî tükümbüfiyu-wamboane. Refekoate-ayu ana, ŋgirî God hîfandarandî ranambe gafu. ⁶ Nindoundî fi ranana ahandî hondafîndî-yafe findambo tüküme fiyuani, nga ahandî yifiafî ranana Yifiafî Aboedîndî ŋgîndînambo tüküme fiyoane. ⁷ Ro hoafîyahühi se simborî tükündahîndî masahî hoafî ranambo se ŋgirî hepünaföandühi afîndî hohoanîmondafî,” mehu. ⁸ Werî ranai ai hohoanîmomayo süŋgu werîyo hoarandî. Asu se werî fisîhoasî ranî-yanŋgirî-ane hîmborayafî, nga nîni-nafî tüküfe hayamboyo asu nîni-nafîyo aho ra moai fifîrowandî. Asu nindou Yifiafî Aboedînambo simborî tükehîndî amboanî mamî yahurai-ane,” mehu.

⁹ Asu Nikodemus ai Sisasimbo düdufindühi yahuya, “Asu se hoafîmayafî nda nüŋgu-nahurai tükümandîfea?” mehündowamboyu. ¹⁰ Asu Sisas ai simborî hoafîyundühi yahuya, “Seana Israerî-yafe yamundo-randeimb-anafî, nga asu seana awi moai fifîrowandîyo? ¹¹ Ro sîhambo anîhondümböanahî hoafayanîni, Ro nîni-moatükunîyo fifîrimarîhundî ranane wataporîmbo-rîhu arîhundî. Asu ro nîne-moatükunîyo hoeimarîhundî ranane wataporîmbo-arîhundî. Nga hoafî ro wataporîmbo-arîhundî ranahambo se sahümündî daboadanambo-arîhindî. ¹² Ro sîheimbo hîfî ndanîhündambo wataporîmbo-marîhandürî, nga asu moai se wambo anîhondümbö-rîhindîri. Asu ro sünambeahîndî moatükunîmbo wataporîndahanî ra nüŋgundühi anîhondümbö-ndîhindühi fifîrimandîhia? ¹³ Moai nindou ŋgorü hîfî ndanîhündambo ana sünambe hafu, nga Nindou Hondü sünambeahîndî makusu ai yanŋgirîyu asükai mahafu.

¹⁴ Sapo horombo Moses ai amoasîri nîmî wohî furîkoate-reandühi semündü nîmoamo botîmareandî. Asu mamî yahurai-anîmbo Nindou Hondümbö amboanî semündü nîmoamo botîfiamboani. ¹⁵ Rananîmbo nindou ahambo anîhondümbö-arîhorî ranai yanŋgirî koadürümbo-koadürümbo nîŋgo ra mbîsahümündî-amboane. ¹⁶ God ai nîmorî mamümbîyu hayamboyo nîmorehî nindowenîhi hîfî ndanîhü anîboadei ranaheimbo ŋgusüfo pareandürühiyu asu ahandî nîmorî mamî ra hîfîna koamarîherü. Nindou muŋgu didîyei ahambo anîhondümbö-arîhorî ai ŋgirî

awandihendi, nga koadürümbo-koadürümbo nimböimboyei. ¹⁷ God ai ahandi nimori hifina koamaritherü ra ai kosi nindou yibobore-randeimbi nahurai hifihündi nindouyei hohoanimo yibobofemboyupoani. Nga rananimo munquambo hifihündi nindou ai ahandi süngu aboedambo-mbeahinda yahu hayamboyu koamarheira makusu.

¹⁸ Nindou Godindi nimorimbo anihondümbo-areandi ahambo ana ngiri yibobondirühi papi-hoafindüri, nga nindou ahambo anihondümbofe-koate-ayu ranahambo-animbo yibobondirühi papi-hoafindürimbui. ¹⁹ Yibobofe ranahandi nimindi ra ndahurai-ane: Sapo si aboedi ra sunambeahindi makosoyosi, nga asu ai moai ranahambo yifiriyei, nga ai nimbokoani nimbü afindi pimayo ranambe ningomboyeyi yifirimayeyi. Nimboe sapo ai moaruwai hohoanimo rarihindühi wamboyei ramehindi. ²⁰ Munquambo nindou didiyeyi si ranahambo yiboarukorarihindühi ana, ai moaruwai hohoanimo yanggiri rarihindühanei. Nindou yahurai ana ngiri si peyoani ngei sapo si ranai ahei moaruwai hohoanimo ramarihindi ra nafuindandürimboe sei hehimbo wambo. ²¹ Nga nindou aboedi hohoanimo yanggiri semündü anüngu ranai-animbo sihi tükündüfimbui. Rananimo nindoundi ratüpurü ra si ranai Godindi nginindinamboane ratüpurüyu arandi mbisi nafuindimboe,” mehu.

Son ai Sisas tüküme fiyu nimindi ra weindah hoafimayu

²² Asu süngunambo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo randihünda botiyafu houmbo Sudia hifina mahomo. Ai homo ranihü yahunümbi si ningomomboyoyi Sisas ai nindou hundürumarandüri. ²³ Ainon ngoafihü Serim ngoafikim hoe afindi mafoafusowa asu ranihü Son ai-amboani nimorehi nindowenih hundürumarandüri. Rani-simboani nimorehi nindowenih afindi ranai ahambo sowana hei marihündamboyu ai hundürumarandüri. ²⁴ Son ai karabusifekoate nunguambeahiyoyi aheimbo hundürumarandüri.

²⁵ Raniyo asu Sudahündi mamü ai Sonindi süngururü-rundeimbi babidimbo Godindi himboahü aboedi tüküfembo hundürü hohoanimo ranahambo hoafina simbori hoafimemo. ²⁶ Raoyafu mburu hifomo Sonimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeimbi, se hohoanimoyafai nindou Sodan hoekimü ai-dibo nimbafanimbo se ahandi hoafi yihofimbo hoafimefimuni. Nga ai haponda hundürumarandür-amboanei asu nindou ai shifimbo sowana sifokoate ahambo sowanambo yanggiri hüraramindo,” mehomo. ²⁷ Asu simbori Son ai hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ai ngiri raranimoatükunü moani ndemündü, nga God ai dagadowananimbo ndemündümbui. ²⁸ Horombo se himboriyomondani ro shamumbo hoafiyahapurühi sahiya, ‘Roana Kraisiyahipoani, nga ahandi nafü didiboado-fembohünda God ai kamafoareandir-anahi,’ masahi hoafi ra se shamundihöari himborimemo. ²⁹ Asu nindou ngörü ai nimorehi asemündü ana, nimorehi ra nindowenih ranahand-ane. Asu nindowenihambo faritherü-randeimbi ai ai-dibo nungumbo nimorehi masemündü ahandi hoafi himboriyuhü ai hihifi-hihifimayu. Yahurai-ane asu haponda hihifi-hihifi ra wandi flambe amaro. ³⁰ Asu nindou ranai adükari ndürimbi-mbiyowamboane, nga wandi ndürü akidou-mbeyowamboane.

³¹ Nindou nimoamo sunambeahindi makusu aiani munquambo nindou ngasünde haya adükari hamindayu. Nga asu nindou hifi ndanihündamboayu ranai ana hifinindi wambo ai hifi ndanihündambo wataporü rani yanggiri semündü nungumbo wataporiyuhani. Nga nindou sunambeahindi makusu ranai ana munquambo nindou ngasünde haya adükari hamind-ani. ³² Ranani asu ai raranimoatükunü hoeire asu himboriyu-randeimbi ranahambo hoafiyu arandi. Nga asu nindou mamü ai-amboani moai ahandi hoafi ra anihondümboreandi. ³³ Nindou düdi ahandi hoafi ranahambo kikiharamündü ana, asu God ai anihondümboani hoafiyu arandi yahuhani. ³⁴ Nindou

God koamar+heira makusu ranai ana ahandi hoafi yangir-ani hoafiyu arandi. Sapo God ai moai ahambo Yifafi Aboedi ra bidifiri-bidifirire sagado.

³⁵ Afindi ai Nimorimbo afindi hamindi ngusüfo parirühi asu mungu moatükunhi hifandimbo nginindi masagado. ³⁶ Nindou ngorü ai Nimori ahambo anihondümbo-ariri ana, asu ai aboedi koadürümbo-koadürümbo nüngumbui. Nga asu anihondümbofo-koate-ayu aiana ngiri yangiri koadürümbo-koadürümbo nungu. Asu Godindi nginindi hohoanimo ra ahambo-so koadürümbo-koadürümbo yagodimboe.”

4

Sisas ai Sameriahündi nimorehi-dibo wataporimefe

¹ Rani-simboani Farisi ai yaru himboriyomondane, “Sisas-ani Sonimbo ngasündiri haya afindi nindou hundürandüri arandi,” masei. ² (Nga moai Sisas ahandi hoari ana ngorümbo hundürandüri, nga ahandi süngururü-rundeimbi ai yangiriyomo ramarundi.) Sisasindi süngufembo nindou afindi hundürümayeri hoafi Farisi ai himborimemo ra Sisas ai ffireandi. ³ Raniyu asu ai rani hoafi ra himboriyu haya Sudia hifi hinigire haya Garirinambo mahu. ⁴ Garirinambo hombo nafi ra Sisas ai Samaria-yafe hifi mbusümo nafiyu mahu.

⁵ Raniyu hafu adükari ngoafi Samaria-yafe hifambe ahandi ndüri Sikar ranihü tüküme fiyu. Ngoafi ranikimiyu Sekob ai ahandi nimori Sosepimbo hifi kikire hinigimareando. ⁶ Horombo Sekob ai hoe rambohünda kakira pumareandi ra ranihü puaroane, asu Sisas ai ndeara hüfinimbo nafi gebuai ra süfu süfumbo tñambofihiyu asu foemongo ranikimi mamaru.

⁷⁻⁸ Raniyu asu ahambo süngururü-rundeimbi ranai boatei sesi pemimbo ngoafi ranambo mahafomo. Asu nimorehi mami Samariahündi ranai hoe ra fuimndimbo makosowamboyu, Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Hoe ra wambo fuisao, nga ro simndimbo samboanahi,” mehuamboyo. ⁹ Asu nimorehi ranai hoafiyundowohü yahoya, “Seana Sudahünd-anafi, asu ro Samariahünd-anahi, nga asu se nimboe wambo hoe fuisao safi hawa düduwefoandira?” mehoamboyo. ¹⁰ Asu Sisas ai simbori hoafiyundowohü yahuya, “Nine-moatükunhi God ai sihambo saimbo mehu ranahambo firiworühi, hoafimbefindo-mbonana, asu hoe simndiwani yangiri gedühi ningombo saganini,” mehuamboyo. ¹¹ Asu nimorehi ranai hoafiyundohü yahoya, “Adükari, hoe fuigonimbo hipiri wani, nga foemongo hoe ndanana ambeambe anguni ragu-ane. Asu hoe simndiwani yangiri gedühi ningombo ra naha dagüda mafuindandifa? ¹² Sihefi amoa Sekob ai foemongo ra hinigimareamunane. Hoe ra ai ahandi nimori asu burmakau, sipsip ra babidimbo sümündi marandane. Nga asu se kosirihefe adükarimbofe ningombo safomboyafi?” meho. ¹³ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Nindou hoe nda asimndei ranai ana asükaindei nimai amindaninombo-ndeimboyei. ¹⁴ Nga nindou didiyeyi ro hoe aheimbo asahandüri ranai ana ngiri asükaindei amindaninombonde, nga wani. Hoe ro aheimbo saimbo saheeamboayahi ranana, ahei fiambe apoandihori hoe nahurai fondihoai-fondihoindandani asu nindou ranai yangiri koadürümbo-koadürümbo nimboeimboyei,” mehuamboyo. ¹⁵ Asu nimorehi ranai düdufendowohü yahoya, “Adükari, se wambo hoe ra sawandiri. Rananimbo ro ngiri asükainda sünguna hoembo amindaninombondahühi hoe nda fuimndimbo didihi,” mehoamboyo. ¹⁶ Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Se ngüfi shafi nindoweniambo hoafindafindo mbundambo-animbo asükaindafi ndühi didifi,” mehundowamboyo. ¹⁷ Asu ai hoafiyundowohü yahoya, “Roana anamndeimbi-yahipoani, nga anamndikoate-anahi,” mehondowamboyo. Asükaiyu Sisas ai hoafiyundowohü yahundoya, “Se ‘Roana anamndikoate-anahi,’ asafi ra wambo anihondümbo-anafi

hoafayafindiri. ¹⁸ Nga se nindowenihi hondahüyafundeimbi masowapundifi, nga se haponda nindowenihi-dibo animbafi ra shafi anamindi hondüyupoani. Nga se wambo haponda anihondumbo-anafi hoafayafindiri,” mehu. ¹⁹ Nimorehi ranai hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, seana ro hoeirihēanina Godindi hoafi hoafiyafirandeimb-anafi. ²⁰ Yihoeifi amoao mamī ana hifi wafu ndani-wamiyomo rotuyomo marundi, nga asu Suda se-anemo Serusarem ngoafi ranihü yangiri rotuyomboane ehomo,” mehoamboyu. ²¹ Sisas ai yahuya, “Nimorehi, se wambo anihondumbo-rowandiri, nga se ngiri amitata Apembo hifi wafu raniwami asu Serusaremihü ra rotuyo ra-koate-ndei. ²² Samariahündi seana Godimbo ndorihorifihiri-horühiyeipoani ahambo rotuyei arihündi. Nga ro Suda ana God ranahambo ndorihuri fifiri-hurimboanefi. Nga asu sapo Godindi nendi aboedambofembo ratüpuri ra Suda yihoeifimbo sowahi tüküme feyoane. ²³ Sapo rani si tüküfembo meho ra, ndeara haponda tüküfemboane, nga asu nindou ai anihondumbo rotuyei arihündi ranai-animbo Godimbo ngusüfoambe anihondumbo-ndihindühi Yifiafi Aboedindi nginindinambo rotundeimboyei. Rananimbo asu Ape ai nindou yahurai ranimboani ahambo rotuyondombo hohoanimoayu. ²⁴ Nga God ana yifiafi-ani. Ranimboanimbo nindou ai Godimbo rotuyei arihündi ra ngusüfoambe anihondumbo-ndihorühi Yifiafi Aboedindi nginindinambo rotumbeyei-amboane,” mehuamboyu. ²⁵ Asu nimorehi ranai simbori hoafiyondowohü yahoya, “Ro fifirihinimboanahi nindou God kamafoariri ra ahandi nduri Kraisi animbo kudumbui. Asu ai kusü simboani shifimbo mungu moatükuni ranahambo hoafindümunimbui,” mehoamboyu. ²⁶ Asu Sisas ai simbori hoafiyondowohü yahuya, “Ro ai-anahisi haponda se-dibo wataporayahi nda,” mehu.

²⁷ Sisas ai raoyahuambe ahambo sünggururü-rundeimbi ai sesi pemini poedi sümburindümo tüküme fundi. Asu ai hoeirundane Sisas ai nimorehi-dibo waporimefea hepünime fundi, nga nindou mamī ai-amboani moai düdufinduhiya, “Se nimboeafa?” yahundo asu “Nimboe se nimorehi ra-dibo wataporefea?” yahundo, nga wani. ²⁸⁻²⁹ Raniyo asu nimorehi ranai hoe fuimindi hipiri ra ranihü shai haya hifo nindou rani ngoafihündi ranaheimbo hoafiyondürühi yahoya, “Se naha sinei nindou geba anüngu ra hoeirihori. Ai wambo ro mungu moatükuni ratüpuriya marihandi ra mungu ai weindahi hoafimayundiri. Nga awi ai Kraisi animbombeyi?” mehoamboyei. ³⁰ Raniyei asu ai ngoafi ra hininngirihēi hehimbo Sisas sowana mungu mahanei.

³¹ Raniyomo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai Sisasimbo huti-hoafirurühi yahomoya, “Yamundo-randeimbi, sesi akidounambo ngusüfo nariwori hawamboanimbo,” mehomondo. ³² Nga asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Sesi ro sesimbo asahi ra seana moai fifirundi,” mehupuramboemo. ³³ Asu ahamundihorisi simbori düduyomondühi yahomoya, “Nindou ngorü ai ahambo sesi ra semündü sün sagadomboyu?” mehomondamboyu. ³⁴ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Wandi sesi ranana ndahurai-ane: God ai koamarihendira makosahane ro ahandi hoafi sünguferambo. Wandisi sesi ana ahandi yifiri süngufe asu ahandi ratüpuriyora ho moendifembo makosahane.

³⁵ Se yaru hoafiyomondühiya, ‘Awi nümbürambeahindi sesi yimungurimindimboana, yimbuyimbu amoamo-ane aningomo,’ mehomo, nga asu ro hoafayahi ra se himboriyomo, naha se ndoru nümburi ra samongoriyomo hoeiru, ninimindi ana ndeara nginindi yangiri-ane. ³⁶ Nindou nümbürambeahindi sesi yimungurira-randeimbi-mayu ranai ndeara rani takini ahandi kaki semündü haya, asu ai sesi aboedi koadürumbo-koadürumbo ningombo safiyorambo-mayo gugurareandi. Rananimbo nindou sesi hifire-randeimbi asu yimungurira-randeimbi ai hihifi-hihifindamboyafani. ³⁷ Asu hoafi ndanana anihond-ane ‘Nindou ngorü ai hifireanduhani, nga nindou ngorü ai yimunguranduhani.’ ³⁸ Ro shamumbo sesi

nümbürî ranambe homo yimunguri mbirunda sahehea koamarîheheapuri. Asu se moai hîfirundi, nga amuri ai tîngamboyehî hîfîmarîhîndî ranî-fîhîndî asarîmbo yahomo houmbo asowandümo,” mehu.

³⁹ Nîmorehî Samariahündî ranai ranî ngoafîhündî ranaheimbo nîne-moatükunî ai ramareandî ranîmbo Sisas ai hoafîmayundo ranahambo ho wataporîmbo-marandî. Ranîyo asu munguambo nindou ranai Sisasîmbo anîhondümbö-marîhorî. ⁴⁰ Ranîyei asu Samariahündî ranai hei Sisasîmbo apombo hütî-hoafîmehündoa ranîhü ai-babîdîmbo yimbu apomayu.

⁴¹ Ranühi Sisas ai wataporîmbo-maranda asükai nindou afîndî safî ranai hîmborîyei hehi anîhondümbö-marîhîndî. ⁴² Asu nîmorehî ranahambo hoafîyahündowohü seiya, “Boatei ro se wataporîmbo-maranda anîhondümbö-marîhundî, nga se hoafîmayafîmunî ranîmbo. Nga ro-amboanî yîhoefîhoarî ahandî hoafî hîmborîyahundo hohumboanefî asu anîhondümbö-arîhurî. Nga ranîmboane nindou ndananîmbo awi hîfî ndanîhü munguambo nindou aboedambo-ndeandürümbui asefî,” masei.

*Sisas ai adükari bogorîndî ratüpurîyu-randeimbîndî nîmorî aboedîmarirî
(Matyu 8:5-18; Ruk 7:1-10)*

⁴³ Sisas ai ranîhü yimbu nîmbî apu mbura asu ngoafî ra hîningîre haya Gariri hîfîna mahafu. ⁴⁴ Asu ai ahandî fimbo hoafîyuhî yahuya, “Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî aiana ahandî ngoafî hondühî moai ndürî yangoro,” mehu. ⁴⁵ Ranîyu asu ai Gariri hîfîhü hafu tüküfiyuwane, ahambo hîhîfî-hîhîfîmayei. Ai ramehindî ra moanîyeipoanî, nga Serusarem ngoafîhü Israerîmbo God ai aboedambo-mareandürî Pasofa sei-arîhündî ranî-sîmboanî afîndî moatükunî ramareanda hoeirîhi hehimbo wamboyei tüküme fiyuwa hîhîfî-hîhîfîmayei.

⁴⁶ Asu Sisas ai asükaiyu Kena ngoafîna Gariri hîfambe mahu horombo ai hoe wain hoembore pureandühî. Nindou mamî adükari bogorîndî ratüpurîyu-randeimbî ai Kaperneam ngoafîhü nünggu hayamboyu, asu ahandî nîmorî ranai angünümbomayu. ⁴⁷ Asu nindou ranai, Sisas Sudia hîfî hîningîre haya, Garirinambo sünümboani hoafî ra hîmborîyu haya, hu tüküfi Sisasîmbo Kaperneam ngoafînambo hombo hütî-hütîrürühî yahuya, “Wandî nîmorî ai angünümbo yîfîmbo yangîr-ani, nga se didîfî aboedîndoworî,” mehundowamboyu. ⁴⁸ Asu Sisas ai yahuya, “Se mamîkarambo hepünîfeimbî moatükunî ra hoeifekoate-yei-mbonana, ngîrî anîhondümbö-rîhîndîrî,” mehu. ⁴⁹ Asu sîmborî Sisasîmbo hoafîyundowohü yahuya, “Adükari, mborai se wandî süngu sühüfî, nga wandî nîmorî ai yîfîmbo yangîr-ani,” mehu. ⁵⁰ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyundowohü yahuya, “Se ngafîsî, nga sîhafî nîmorî ana asükai yangîrî nüngumbui,” mehuamboyu. Nindou ranai Sisasîndî hoafî ra anîhondümbore haya mahu. ⁵¹ Nindou ranai ngoafîna mahuamboyu asu ahandî ratüpurîyomo-rundeimbî ai nafînî hoeirüwuri houmbo hoafîyomondowohü yahomoya, “Sîhafî nîmorî ana aboedî mbanünggu,” mehomondamboyu. ⁵² Asu ai düdufîpurühî yahuya, “Nünggu-sîmboanîyo ai akîdou aboedî safî mamarua?” mehuamboemo, asu hoafîyomondühî yahomoya, “Hamanî nîmbambeyo angünî hüfî afîndî ra hîningîmareandî,” mehomo. ⁵³ Ranîyu asu afîndî ai ngusüfo pumaramündu Sisas ai ahambo ra-sîmboanî hoafîyundowohüya, “Yînî, sîhafî nîmorî ana asükai yangîrî nüngumbui,” mehu ranîmbo. Ranîyu asu ai ahandî worambeahîndî ranî-babîdîmbo anîhondümbö-marîhorî.

⁵⁴ Sisas ai Sudianîpoedî Gariri hîfînambo sünümbo hepünîfeimbî moatükunî ramareandî ra yimbu noufeimbîyo.

5

Sisas ai nindou mamî foeamongokîmî dîboadomarirî

¹ Asu ra munḡumayoambe Suda-yafe adũkarĩ si ra Serusaremĩhũ tũkũmefeyoa, Sisas ai Serusaremĩnambo mahafu. ² Serusaremĩhũ nafĩtambe adũkarĩ ahandĩ ndũrĩ sipsip nafĩtambe ranĩkĩmĩ foeamõngo hoe kakĩru pumarundĩ. Foeamõngo ra Hibruyei hoafĩ Betsada-ane. Hoe ranĩkĩmĩ mboasĩnĩ hondahũfeimbi (5) mafondarei. ³⁻⁴ Asu mboasĩnĩ ranĩ hoarehĩ nindou anḡnũmbĩ afĩndĩ ranai fondĩhũ kuriyei, hĩmboatĩharĩ, yirĩ moaruwaimbi, asu nindou ahei tĩḡarĩ yifĩyoweimbi ranai nĩnoumayei. ⁵ Mboasĩnĩ ranambe nindou mamĩ ai 38 hĩmbanĩ farasũ haya anḡnũmbo yanḡuru. ⁶ Asu Sisas ai nindou ranahambo hoeirirane anḡnũmbo menḡuruamboyu, nindou ranana gedũhĩ anḡnũmboyumboani yahuhaya hoafiyundũhĩ yahundoya, “Se haponda aboedĩ nĩmandĩ safomboyafĩ?” mehunduamboyu. ⁷ Asu sĩmborĩ nindou anḡnũmbĩ-mayu ranai Sisasĩmbo hoafiyundũhĩ yahundoya, “Nindou adũkarĩ, hoe ranai mĩmĩnĩyowanĩ hĩmonĩ semĩndĩndĩrĩ ho hĩnĩḡḡfendĩrĩmbo roana nindou wanĩ. Hoe ranai mĩmĩnĩyowanĩ gadĩ sahehea raoyaheandanĩ asu bidĩfirĩ ai boatei-ane horombo kosĩrĩhehi haneĩ rĩhũndanane asu ro moanĩ nĩmarĩ arĩhandĩ,” mehundo. ⁸ Asu Sisas ai hoafiyundũhĩ yahundoya, “Botiyafu, sĩhafĩ hoaparĩ ra sowandĩfĩ hawa hafĩ,” mehunduamboyu. ⁹ Ranĩyu nindou ranai nĩmai hoafĩ nĩḡoambe botĩfĩ ahandĩ hoaparĩ ra semũndũ haya mahu.

Ranĩ si ra moanĩ ratũpurĩkoate ḡoafĩmbo nĩmarĩmbo siyo. ¹⁰ Ranĩyomo asu Suda ai nindou Sisas dĩboadomarira botĩmefiyu, ranahambo hoafiyomondowohũ yahomondoya, “Hapoana moanĩ ratũpurĩkoate ḡoafĩmbo nĩmarambe-ane. Asu nĩmboe se sĩhafĩ hoaparĩ ra sowandĩfĩ hawa ahafa?” mehomondamboyu. ¹¹ Asu sĩmborĩ hoafiyupurũhĩ yahuya, “Nindou wambo aboedĩmareandĩrĩ ranai hoafiyundĩrũhĩ yahuya, ‘Botiyafu, sĩhafĩ hoaparĩ ra sowandĩfĩ hawa hafĩ,’ mehuamboanahĩ sahamĩndĩ ahahĩ,” mehupurĩ. ¹² Ranĩyo asu sĩmborĩ ahambo dũdururũhĩ yahomondoya, “Dũdĩ nĩmorĩ sĩhambo hoafiyunĩnũhĩ, ‘Sĩhafĩ hoaparĩ ra sowandĩfĩ hawa hafĩ,’ mehunĩnĩ rana?” mehomondamboyu. ¹³ Asu nindou anḡnũmbĩ aboedĩmefiyu ranai nĩmorehĩ nindowenihĩ afĩndĩ ambewambo Sisas ai sĩhai hũmarĩmĩndo ra moai nindou ranahambo fĩfirĩrĩ.

¹⁴ Asũkaiyu Sisas ai nindou ranahambo Godĩndĩ worambe mamaruwa hoeirirĩ haya, hoafiyundũhĩ yahuya, “Se hĩmborĩyafĩ, se ndeara sĩhafĩ fi ra aboediyafĩmboanafĩ. Nḡa se asũkaindafĩ moaruwai hohoanĩmondamboyafĩ. Nḡa asũkaindo raranĩmoatũkunĩ ḡḡnĩndĩ safĩ sĩhafĩfihĩ mbundamĩndoanĩ se mamĩkarĩndamboyafĩ,” mehundowamboyu. ¹⁵ Ranĩyu asu nindou-mayu ranai hu Sudambo hoafiyupurũhĩ yahuya, “Nindou wambo aboedĩmareandĩrĩ ranana Sisasĩyu,” mehupuramboyo. ¹⁶ Asu ranĩyomo Suda ai Sisasĩmbo moanĩ hapoadũmbo nou piyomo houmbo moruwaimbo-moaruwaimbo-marurĩ homo. Nĩmboe asu Sisas ai moanĩ ḡoafĩmbo nĩmarombo sihĩ nindou ranahambo aboedĩmarirĩ yahomo houmbo.

¹⁷ Ranĩyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurũhĩ yahuya, “Wandĩ Ape ai ratũpurĩyu humbo hapondan-amboa, ratũpurĩyuhani, ranĩmboane asu ro-amboa ratĩpurayahĩ,” mehupuramboemo. ¹⁸ Suda ai hoafĩ ra hĩmborĩyomo houmbo ahamundĩ ḡḡsũfoambe ḡḡnĩmboanĩmbo-mareapura Sisasĩmbo hifokoefimbo yahomo houmbo raraomemo. Asu moanĩ ḡoafĩmbo nĩmarambe ratũpurĩmayu ranĩmbo yanḡrĩyomopoanĩ. Nḡa ai hoafiyupurũhĩ, “God ana wandĩ Ape hondani,” mehu ranĩmboemo hoafĩ ranana Sisas ai ‘Ro God nahurai-anahĩ’ mehu yahomo houmbo kameihĩyomo ahambo hifokoefimbo raraomemo.

Godĩndĩ nĩmorĩ ai ratũpurĩmbo ḡḡnĩndeimb-ani

¹⁹ Ranĩyu Sisas ai sĩmborĩ hoafiyupurũhĩ yahupurĩya, “Ro anĩhondũmboanahĩ sĩhamumbo hoafayahapurĩ: Nindou nĩmorĩ ra ḡḡrĩ raranĩmoatũkunĩ aimbo hohoanĩmondu haya ranĩmbondandĩ, ḡḡa wanĩ. Ai raranĩmoatũkunĩ ratũpurayũ ra Afĩndĩ ai ratĩpurayũ ra hoeire hayamboani, asu nĩmorĩ ai ra-sũḡḡure ratĩpurayũ.

Munḡu raran+moatükun+ Af+nd+ ai ran+mborandan-ani asu n+mor+ ai yare ran+amboarand+. ²⁰ Af+nd+ ai ahand+ n+mor+ ranahambo hohoan+moyuhü asu ai munḡu ratüpur+yumbü ra n+mor+imbo nafuimefuendo. Nga asu awi Af+nd+ ai adükar+ ḡḡ+n+nd+ ratüpur+ safi amboan+ n+mor+imbo nafuindundümbui. Haponda nafuimendu ranana ak+idouyo, nga se hepün+fembohündambo süḡuna nafuiyondomboayu ranana adükar+ ḡḡ+n+nd+ saf+nd+imboe. ²¹ Af+nd+ ai nindou y+f+yeimb+hünd+ bot+reandür+ mbura asu yang+r+ n+ḡḡo sagadür+ arand+. Ranani asu n+mor+ ai-amboan+ ahand+ hohoan+momayu süḡureandüh+ nindou bot+reir+ h+n+ḡḡ+rearü arand+. ²² Moai Af+nd+ aiana nindou-yafe hohoan+mo y+borore rand+, nga wan+. Munḡu ran+ ratüpur+ ra n+mor+nd+ war+hümareandane. ²³ Ran+amboan+imbo asu nindou ai n+mor+imbo ah+n+ndeihi aboed+ hohoan+mondeimboyei Af+ndambo rawar+hor+ nou. Asu nindou ai n+mor+imbo ah+n+yohü aboed+ hohoan+mokoate-aye ana, asu Af+nd+ ai n+mor+ koamar+herü ranahambo amboan+ ḡḡ+r+ ah+n+ndeihi aboed+ hohoan+mondei.

²⁴ Ro s+heimbo an+hondümboanah+ hoafayah+, nindou düdi wand+ hoaf+ nda h+mbor+yuhü asu wambo h+f+na koamar+hend+r+ ranahambo an+hondümbo-arir+ ana, nindou ranai yang+r+ koadürümbo-koadürümbo nḡḡumbui. Asu nindou ranai ḡḡ+r+ God+nd+ pap+hoaf+ ranambe tükünd+fiyu. Nindou ranai y+f+yorambo naf+ h+n+ḡḡ+re haya yang+r+ n+ḡḡombo ra süḡure arand+. ²⁵ Y+n+, sapo si tüküfembo-mayo ra ndeara haponda tüküfemboane. Nga asu ranan+imbo nindou y+f+maye ranai God+nd+ N+mor+nd+ yafambe h+mbor+ndahindüh+ asu nindou d+d+yei ahand+ hoaf+ ndor+hi h+mbor+maye ranai aboed+ yang+r+ y+f+koate n+imboeimboyei. ²⁶ Ran+amboani asu Af+nd+ ai ahand+hoar+ aboed+ yang+r+ y+f+koate n+ḡḡombo ra n+m+nd+yuhüyu, asu rani+süḡunambo noure N+mor+imbo yang+r+ y+f+koate n+ḡḡombo n+m+nd+mborir+ h+n+ḡḡ+marir+. ²⁷ Ai Nindou Hond-ani, ran+yu asu Af+nd+ ai ahand+ N+mor+imbo nindumbo y+bobofendür+rambo hohoan+mo ra masagado. ²⁸ Asu se ndanahambo hepünahindüh+ af+nd+ hohoan+mondeimboyei, nga ḡḡ+r+ amitata munḡuambo nindou y+f+yeimb+hünd+ honḡuambeah+nd+ ranai ahand+ yafambe ra h+mbor+ndei. ²⁹ Asu ranan+imbo ai honḡuambeah+nd+ tükündahimboyei. Asu nindou ahand+ hoaf+ aboed+ h+mbor+yeih+ süḡur+hi ar+hünd+ ranai aboed+ yang+r+ y+f+koate tükündahi bur+ndeiimboyei. Nga asu nindou ahand+ hoaf+ h+mbor+koate-yeih+ moaruwai hohoan+mombo ratüpur+ ratüpur+yei ar+hünd+ ai-an+imbo tükündahinda God ai aheimbo se hüt+anei mbüsümbui.”

Nindou b+d+f+r+ amboan+ ran+moatükun+ nafuimaramun+ ra Sisas ai God+nd+ n+mor+ ani masei

³⁰ “Raran+moatükun+ ra roana ḡḡ+r+ rombondihe hohoan+monda hehea ratüpur+ndah+. Ro nindou aheimbo y+bobor+he ar+hand+ ra God ai hoafiyuwan+ yang+r+ane y+bobor+he ar+hand+. Wand+ y+bobofe ra mbumundanesi, nga ropoan+imbo yifir+ya hehea y+bobor+heandürühi-yah+poan+, nga Ape wambo h+f+na koamar+hend+r+ ranai yifir+yu haya hoaf+mayund+r-amboyah+ ro rar+he mar+hand+.

³¹ Asu ro wand+hoar+ yang+r+ wand+ fimbo an+hondümbo hoafayah+ ana, asu nindou ai ro wand+ fimbo hoafayah+ ra ḡḡ+r+ an+hondümbo-nd+hind+. ³² Nga asu ḡḡorü ai wambohünda an+hondümbo hoaf+yu arand+ ahand+ hoaf+ ra an+hondümboani hoaf+yu arand+ ra ro f+f+r+heand+. ³³ Se horombo Son+imbo sowana nindou düdufimbo koamar+hehipura asu ai s+heimbo an+hondü hoaf+ hoaf+mayu. ³⁴ Nga nindou yang+r+ wambo an+hondümbo hoafayu ana, ahand+ hoaf+ ranahambo ro ḡḡ+r+ hohoan+mondah+, nga wan+. Nga God s+heimbo aboedambo-mb+reandüra saheheamboanah+ Son+nd+ hoaf+ an+hond-ane asah+. ³⁵ Son ana ram hai siayo nou yahurai siyuhüyu asu s+hei fiambe si ranai boak+mafoa-reiramboyei asu bod+föhü yang+r+ ahand+ si ran+imbo h+h+f+ h+h+f+imbo masei. ³⁶ Nga ḡḡorü-moatükun+ s+heimbo nafuimbohünda ra Son+nd+ hoaf+ ḡḡasündeandeimb-ane. Raran+ ratüpur+ ro rat+purayah+

ra wandi Ape ai sendirühi 'ratüpurindafi' mehuamboanahi ro rarihe ratipurayahi. Rani ratüpurü ranai siheimbo anihondumbo nafuimarandüri ra Ape ai wambo koamarhendira makosahi. ³⁷ Asu Ape wambo hifina koamarhendiri aiyu wandi fimbo weindahi hoafimayu. Asu se moai horombo ahandi hoafi himboriyei asu ahambo hoeirihori raraorihori. ³⁸ Nga asu se moai ahandi hoafi ra sihei ngusüfoambe nimarondüri, nimboe sapo Ape ai koamarhendira makosahi wambo anihondumbofe-koate-mayei ranimbo. ³⁹ Se rarihi hohoanimoeyi, "Godindi bukambe hoafi apeningo ranai yangiri koadürumbo-koadürumbo ningombo sei hehi buk ranambe munguambo hoafi apeningo ranahambo türarhündi. Nga bukambeahindi hoafi ra wambo fifirifendirimbo hoaf-ane apeningo. ⁴⁰ Nga asu se aboedi yangiri ningombohündambo wambo sowana moai sifombo hohoanimoeyi.

⁴¹ Nindou ai wambo seana nindou adükar-anafi mbiseimboyei saheheamboanahi ro moei asahi. ⁴² Nga ro siheimbo fifiri-hearumboanahi, asu sihei ngusüfoambe Godindi ngusüfo pefe hohoanimo ra moai nimarondüri. ⁴³ Ro wandi Apembo sowahindiyahi makosahi, nga asu se moai wandi hoafi himboriyei. Asu seana nindou ngorü ai aipoanimo hohoanimo haya ahandi nginindi ranambo huan-anei ahandi hoafi himborayei. ⁴⁴ Asu seana siheihoar-anei nindou hond-anafi nindou hond-anafayei. Nga God mam yangir-ani ai siheimbo nindou hond-anafi yahombo ra se moei ase. Nga asu se nungundhi ahambo anihondumbo-mandihora? ⁴⁵ Nga asu se ngiri wambo randihi hohoanimondei, 'Ai yihofombo Afindandi himboahü papi-hoafindamuni mbisei,' nga wani. Nindou siheimbo papi-hoafimarandüri ranana Mosesiyu. Asu se nindou ranahamboyei aiana yihofimbo fandihemunumbui masei. ⁴⁶ Se Mosesindi hoafi anihondumbo-mbarihi-mbonana, asu se wandi hoafi amboani anihondumborihi. Nimboe sapo ai wambo hoafi sürü papimarandi ranimbo-hündambo wambo. ⁴⁷ Asu ai sürü papi-randeimbi hoafi ra anihondumbofe-koate-ayei ana, asu nungundhi se wandi hoafi ra anihondumbo-mandhia?" mehu.

6

Sisas ai 5,000 nindumbo sesi masagadüri (Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Ruk 9:10-17)

¹ Sisas ai raroofi mbura ranihünda asükaiyu Gariri kurihoe sei asu Taiberius sei arihündi ra barihai haya gogoasürün mahu. ² Asu nimorehi nindowenih afindi ranai Sisasimbo hoeirihoran hepünifeimbi moatükunü ratüpuriyuhü nindou angünümboyeimbimbo aboedirearü marandamboyei, asu ahandi süngu mahei. ³ Asu ai ahambo süngururü-randeimbi babidimbo hafu hifi wafu wami mamaru. ⁴ God ai Israer Isipihündi aboedambo-mareandüri rani adükari si Pasofa ra ndeara akimi tükufembo yangiriyowanio. ⁵ Sisas ai himboariyu wakireand-ane nindou afindi ranai ahambo sowana masühüsiamboyei asu Firipimbo hoafiyundühi yahuya, "Dagüdambo sihiri sesi afindi ra pemidefi mbundihumbo nindou afindi asihüsi aheimbo mandahündüra?" mehundo. ⁶ (Sisas ai yare hoafimayu ra Firipindi hohoanimo refe hoeifembo-hündamboyei, nga ai sesi aheimbo segudürimbo ra fire hayamboyei.) ⁷ Asu simbori Firip ai ahambo hoafiyundühi yahuya, "Nindou ranai sesi ra akidou-amboani ngusüfonambirihori mbisefombo ana, sihiri 1200 kina nahurainambo-animbo sesi ra pemidefi koandihumboyei," mehu. ⁸⁻⁹ Ahambo sünguriri-randeimbi nindou ngorü Andru, Saimon Pitandi akidi ai hoafiyuhü yahuya, "Nindou mam hoarifi ndanai bari bret hondahüyafundeimb- anemo asu kin yimbu-anafani ra sihaiamboani. Nga sesi ranana ngiri nindou afindi ra simongorindei," mehuamboyei. ¹⁰ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Nindou aheimbo sowandümondündüri sifomo hoafiyomonda mbimari," mehu. Ranihi wohi afindi ra furimayowamboyei raniwami ninoumayei. Nindou ra 5,000-yei.

¹¹ Raniyu Sisas ai bret ra semündü haya Godimbo hihifirürü mbura asu nindou afindü n'inoumayei aheimbo yimbumareandürü. Asükaiyu kinü ra ranou-ranou-mareandüramboyei asu sesi ra ai sesi-mbo hohoanimomayei simogodühü masahüsi.

¹² Ai sesi ra sahüsimbo ndeara bodomayei-amboyu, Sisas ai ahandü süngururü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, "Ai sahüsimbü bidifiri-bidifiri kurayo ra fufuründümo, nga akidou bidifiri amboanিয়েইম্বিপোনি," mehuamboemo. ¹³ Raniyomo asu ai bari bret hondahüyafundeimbi akidibou-mayo ranahandambo ai sahüsimbü bidifiri kurimayo ra fufuründümo 12 wambürü tütüküru manindündü.

¹⁴ Raniyei asu nindou afindü n'inou-mayei ranai Sisas hepünifeimbi moatükünü ramarandü ra hoeirühi hehi hoafiyehi seiya, "Yini, anihond-ane, sapo nindou ndanana Godindü hoafi hoafiyu-randeimbi hifina kosombo-mayu ranimbai," maseiamboyu.

¹⁵ Asu nindou ranai ndeara ahambo sifo semündü hefimbo adükari bogorimbofi hütihütifi hinngifimbo maseiamboyu Sisas ai fifire haya asükaiyu hifi wafu raniwami nimarimbo ahand-amboani mahafu.

Sisas ai hoe hangifowami mahu

(Matyu 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ Raniyomo asu nimbambe ahambo süngururü-rundeimbi ai Gariri kurühoe raninambo mahanimo. ¹⁷ Asu nimbimareandamboyu Sisas ai moai ahamumbo sowahi tüküfiyu. Ai hanimo botambe kefou houmbo gogoanini barühou houmbo Kaperneam ngoafi nangowaneimbi mahafomo. ¹⁸ Raoyafundane asu weri afindü ranai weriyowohüyo hoe ranai fondamindü hani hafo marandü. ¹⁹ Raniyomo süngururü-rundeimbi ai ahamund-amboani boti-mayo ranambe purinambo puru hifomombo 5-mbayo asu 6-mbayo kiromita simogodühüyomondühü asu himboyomondane, Sisas ai bot ranikimi nimoamo hoe hangifo wami pühiyu mara sünüwamboemo asu ai afindü yihimbomemo. ²⁰ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Se nimboe yihimboemoa, nga roanahi ndanana," mehupuramboemo. ²¹ Asu raniyomo ai ahambo botambe semündü hinngifimbo yahomo houmbo ramefundamboyo asu bot ranai ai hombomemo raninambo nimai ho tüküme feyo.

Nimorehi nindowenihü ai Sisasimbo kokomarühorü

²² Asükaiyei siambe nindou afindü ranai Gariri kurühoe gogoanini mamarei. Ai fifirihindü hamani bot mamü yangiri ranihü megoro asu Sisas ana moai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo bot ranambe hüfu, nga ahambo hinngirüwuri houmbo ai yangiriyomo mahifomo sei hehi mamarei. ²³ Asu bot bidifiri Taibiriasiyafe-mayo ranai Sisas Godimbo hihifirürü mbura bret sahüsihi sinei tükümehindü. ²⁴ Asu ai himboyeiane Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo ranihü nimarikoate-memondamboyei asu ai bot ranambe fariyahi hehi Kaperneam ngoafina Sisasimbo kokombo mahüsi.

Sisas ai yangiri ni ngombo bret nahurai-ani

²⁵ Asu nindou afindümayei ranai Sisasimbo kurühoe gogoasürünü manüngua hoeirühorü hehi, hoafiyahüindowohü seiya, "Yamundo-randeimbi, se nüngu-simboani ndanihü sühüfimboyafa?" maseiamboyu. ²⁶ Asu simborü Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, "Se nimboe wambo kokoarühündira? Se bret afindü sahüsimbo simongori-marühümüdi ranimboyei wambo kokomarühündirü sühüsi. Nga asu se ro hepünifeimbi moatükünü ramarüheandü ranimbo fifirühi hoeirühi hehimboyeipoani wambo kokomarühündirü sühüsi nda. ²⁷ Se sesi sümburüyo arandü ranahambo hohoanimondeihü ratüpurü-ndeimboyei, nga se yangiri koadürümbo-koadürümbo ni ngombo sesi ranahambo-animbo hohoanimondeihü ratüpuründeindühündü. Sesi ra sheimbo Nindou Hondü ai dagadürümbui, sapo God ai ranü ranimbo-hünda ahambo nginindü masagado-ane," mehuamboyei. ²⁸ Asu nindou

ranai ahambo düdur+horühi seiya, “Asu ro nüngund+hu ratüpur+mandefi God+ndi ratüpur+ yang+ri ratüpur+imbo rana?” masahündowamboyu. ²⁹ Asu s+imbor+ Sisas ai hoafi+yundürühi yahuya, “God ai s+heimbo ratüpur+ ndan+imboyu ndand+hi ratüpur+indei mehu: Nindou ndanahambo hifi+na koamar+hehini ahambo anambo an+hondümbo-nd+hor+,” mehündoramboyei. ³⁰ Asu s+imbor+ düdurohorühi sahündoya, “Se n+ni hepün+feimb+ moatükun+ randowandan+ hoeind+hun+ni houhumbo God koamar+hen+in-ane mbisefi s+hambo an+hondümbo-mand+hun+na? Asu se n+ni ratüpur+ ratüpur+imbo safomboyafa? ³¹ S+hefi amoa horombo sesi mana masahüsi n+mi wohi fur+koate-reandühi. Baiborambe yare hoafi+yowohü yahoya, ‘Ai sesi n+moamo sünambeah+ndi semündü haya ses+imbo masagadür+’ meho nou,” maseiamboyu. ³² Asu Sisas ai hoafi+yundürühi yahuya, “Y+ni+si, nga ro s+heimbo an+hondümboanah+ hoafayah+,” Moses ai moai s+heimbo sünambeah+ndi sesi sagadür+, nga wand+ Ape aiyu sesi hondü sünambeah+ndi ra masagadür+. ³³ Sesi God ai masend+ ranana sünambeah+ndi kosi hifi ndan+hü nindoumbo yang+ri n+ngombo segudür+imboane,” mehuamboyei. ³⁴ Asu nindou-mayei ranai Sisas+imbo hoafiyahündowohü sahündoya, “Adükari, muñguambo si y+hoef+imbo sesi ranan+imbo ndawamun+ ndand+,” maseiamboyu. ³⁵ Asu Sisas ai hoafi+yundürühi yahuya, “Ro sesi yang+ri n+ngombo n+mi+nd-anah+. Nindou ai wambo an+hondümbo-reand+rühi asunu ana, ng+ri wem-bombondu asu am+ndan+ñombondu ndand+, nga wan+. ³⁶ Ro s+heimbo horombo hoaf+mayahandür+, se wambo hoeir+hind+ri, nga asu moai an+hondümbo-r+hind+ri. ³⁷ Muñguambo nindou wand+ Ape ai wand+ war+hümareandür+ ranai ana wambo sowana dügüsimboyei. Asu nindou düdi wambo sowanambo asüfu ranahambo ro ng+ri yowan+ mb+isah+. ³⁸ Ro sünambeah+ndi makosah+ nda wand+ hohoan+mo süngufembo-yah+poan+. Nga ro makosah+ nda n+ne hohoan+mo Ape yifirayu ran+ hohoan+mo süngufemboyah+ makosah+. ³⁹ Ai wambo koamar+hend+ra makosah+ ahand+ hohoan+mo ra ndahurai-ane. Muñguambo nindou Ape ai wand+ war+hümareandür+ ra ng+ri mam-amboan+ bod+boad+hini, nga bi+d+ifran+ si tüküfeyoambe muñguambo bot+nd+hea-ndür+imboyah+. ⁴⁰ Apend+ hohoan+mo ai ndahurai-ane, muñguambo nindou ranai N+mor+ ranahambo hoeir+horühi ahambo an+hondümbo-ar+hor+ ana, asu ai yang+ri koadürümbo-koadürümbo n+boadeimboyei. Asu ranan+imbo ro nindou ranahambo bi+d+rifan+ si tüküfeyoambe bot+nd+hin+imboyah+,” mehu. ⁴¹ Ran+yei asu Suda ai Sisas+imbo ng+ni+nd+ri+horühi tehümar+hor+ ai hoafiyuh+ya, ‘Roana yang+ri n+ngombo sesi n+mi+nd-anah+ sünambeah+ndi makosah+,’ mehu ran+imbo. ⁴² Ran+yei asu hoafiyahündowohü seiya, “Nindou ndanana Sisas Sosep+ndi n+mor-ani. Ahand+ hondaf+ndi ana ro fi+fi+ri+hu-p+ri+imboanef+si. Asu ai n+ni+ngufi hayam-boyu ro sünambeah+ndi makosah-anah+ mehua?” maseiamboyu. ⁴³ Asu Sisas ai hoafi+yundürühi yahuya, “Ng+ri se s+heihoar+ tehünd+hünd+, nga se h+ni+ng+nd+hi hehimbo moan+ n+mandei. ⁴⁴ Nindou mam+ ai-amboan+ ng+ri aimbo hohoan+mondu haya wambo sowana ngu. Nga wand+ Ape wambo koamar+hend+ri ai ahambo wambo sowana koand+heirani nguwan+ asu ro ahambo hifi nda muñguyoambe aboedi yang+ri n+ngombohünda bot+nd+hin+imboyah+. ⁴⁵ Horombo God+ndi hoafi hoafiyomorundeimb+ ai yaru bukambe sürü pap+irundühi yahomoya, ‘God ai nindou muñguambo yamundeandür+mbui,’ mehomo. Asu muñgu ai Apend+ hoafi h+imbor+yeih+ ahand+ warambeah+ndi fi+fi+ri+fe ra asahümündi ana, ai wambo sowana dügüsimboyei. ⁴⁶ Asu nindou mam+ ai-amboan+ moai God+imbo ahand+ h+imboar+nambo hoeir+ri, nga nindou God+ndi-mayu makusu ran+ yang+ri+yu God+imbo hoeimar+ri. ⁴⁷ Ro s+hamumbo an+hondümboanah+ hoafayahapur+, nindou düdi wambo an+hondümbo-areand+ri ana, ai yang+ri koadürümbo-koadürümbo nüngumbui. ⁴⁸ Roana yang+ri n+ngombo sesi ra n+mi+nd-anah+. ⁴⁹ Horombo s+hei amoa sesi ahand+ ndür+ mana ra n+mi wohi fur+koate-yowohü masahüsi, nga asu ai moai n+boadei, nga ran+ sesi ra sahüsi

mbur̄hũmbo yif̄imayei. ⁵⁰ Nga roana sesi sũnambeah̄ndi makosah-ane, nindou dũdi asesu aiana nḡiri yif̄indu, nga aboedi nũngumbui. ⁵¹ Roana sesi koadũrũmbo niŋgorandeimb̄i sũnambeah̄ndi makoso rananahi nda. Asu nindou ai sesi nda asesu ana, ai yanḡiri koadũrũmbo koadũrũmbo nũngumbui. Sesi nda ro ndahandũrimboyahi ra wandi fi safi ranane, nindou hifi ndanihũ aniboadei ai aboedi yanḡiri koadũrũmbo koadũrũmbo mb̄iniiboadeia samboanahi,” mehu. ⁵² Ran̄imboyei asu Suda ai aheihoari nḡin̄ndi yifiar̄imbo hoafi timon̄mar̄ihũndi. Asu ai hoafiyehi seiya, “Nũngunde nindou ndanai ahandi fi safi ra ndenda madagudifa?” maseiamboyu. ⁵³ Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundũrũhi yahuya, “Yini, asu se Nindou Hondũndi-mayo fisafi ra sesi asu ahandi hori ra sim̄indi ra-koate-ayei ana, nḡiri sihei fiambe koadũrũmbo-koadũrũmbo niŋgombo ra ni mandondũri. ⁵⁴ Nindou ranai wandi safi asu hori ra sesũ sũmũndi arandi ana, ai yanḡiri koadũrũmbo-koadũrũmbo nũnguwan̄i, asu ro ahambo hifi nda muŋguyowambe bot̄ind̄hin̄imboyahi. ⁵⁵ Wandi safi nda aboedi sesi hondane, asu wandi hori nda aboedi sim̄indi hoe hondane. ⁵⁶ Nindou ranai wandi safi sesũ asu wandi hori sũmũndi arandi ana, ro ai-d̄ibo ni mand̄han̄i asu ai ro-d̄ibo ni mandũmbui. ⁵⁷ Ape koadũrũmbo nũngumbũ ai wambo koamar̄hend̄rambo kosi ahandi nḡin̄ndi nambo an̄imboahi ra ai ni mandũh-ani. Ran̄i sũngunamboane asu nindou ranai wambo asesund̄ri aiana wandi-mayo yanḡiri niŋgombo ra ndemũndũmbui. ⁵⁸ Ran̄imboane asu, sesi ndanana sũnambeah̄ndi makoso-ane. Nga sesi ra horombo sihei amoamo sahũsi hehimbo yif̄imayei yahuraiyopoani, nga wan̄i. Nga sesi hapondad̄i nda nindou ai asesu ana, ai aboedi yanḡiri koadũrũmbo-koadũrũmbo nũngumboani,” mehu. ⁵⁹ Hoafi nda Sisas ai Kaperneam ngoaf̄ihũ Sudayei rotu worambe nindou yamundeandũrũhi hoaf̄imayu.

Yanḡiri niŋgombo hoafi

⁶⁰ Ran̄iyo asu ahambo sũngururũ-rundeimb̄i af̄indi ranai hoafi ra hi mbor̄iyomo houmbo hoafiyomondũhi yahomoya, “Hoafi ndanana awi af̄indi tũngũmbane. Hoafi ra d̄idi hi mbor̄imandũ rana?” mehomondamboyu. ⁶¹ Asu Sisas aimbo nḡusũfoambe hohoan̄imoyu fif̄ire haya hoafiyuh̄i yahuya ndanana hoafi ndanahamboanemo teihũmarund̄i yahu haya, hoafiyupurũhi yahuya, “Hoafi nda sihamund̄i an̄ihondũmbofe ra mam̄ikari-marapuramboemoa? ⁶² Asu Nindou Hondũ sũnambeah̄ndi makusu ranai hoeindũran̄i asũkaindu horombo ni maruwanambo gafuwan̄i ra se nũngundahumbo yahomomboemo? ⁶³ Yifiafi Aboedi ranane yanḡiri niŋgombo sai arandi. Nga nindou-yafe nḡin̄ndi ranana moai yanḡiri niŋgombo sai randi. Hoafi siheimbo hoafimayahandũri ranana Yifiafi yanḡiri niŋgo sairandeimb̄i ranahamboyah̄i hoafimayah̄i. ⁶⁴ Rananemo asu moai bid̄if̄iri se-amboani hoafi ranahambo an̄ihondũmbo-rund̄i,” mehu. (Sisas ai nindou horombo ahambo an̄ihondũmbofe-koate-mayei ra fif̄ireandi. Asu ai fif̄ireandi nindou ranai-an̄imbo ahambo hũrũtũmb̄i nindou-yomond̄i war̄ihũndirũmbui.) ⁶⁵ Ran̄iyu asu hoafiyuh̄i yahuya, “Hoafi ni mand̄i ndanahamboyah̄i ro sihamumbo hoafimayahapur̄i, ‘Ape ai nindou ranahambo wambo sowanambo si fombo yini yahokoate-ayu ana, asu nindou ranai nḡiri wambo sowana dũfu,’ ” mehu.

⁶⁶ Hoafi ra hi mbor̄iyomo mburumboemo asu ahambo sũngururũ-rundeimb̄i bid̄if̄iri ai ahandi sũngu hokoate hi niŋgirũwuri houmbo hi hi r̄iyafu mahomo. ⁶⁷ Ran̄iyu asu Sisas ai ahambo sũngururũ-rundeimb̄i 12 ahamumbo hoafiyupurũhi yahuya, “Asu se-amboani wambo hi niŋḡifend̄ri hefe hombo yahomomboemo?” mehuamboemo. ⁶⁸ Asu Saimon Pita ai simbor̄i hoafiyuh̄i yahuya, “Adũkari, asu ro dabo sowana man̄gefa? Seana sapo aboedi yanḡiri koadũrũmbo-koadũrũmbo niŋgombo hoafi ra sowand̄fi-mboanafisi. ⁶⁹ Asu ro haponda sihambo an̄ihondũmbo-r̄ihu fif̄iri-hun̄in̄imboanefi, seana Nindou sũrũhoeimb̄i God̄indi-mayafi makosaf-anafi,”

mehuamboyu. ⁷⁰ Asu sɪmborɪ Sisas ai yahuya, “Nɪmboe sɪpo sɪnguru-rundeimbɪ 12 sɪhamumbo ro kamafoarɪheapur-ane. Nɪga sɪhamundi mbusũmo nindou mamɪ ranai ana moaruwai hohoanɪmoyumb-ani,” mehu. ⁷¹ Hoafɪ nda Sisas ai Sudas Saimon Iskariotɪndɪ nɪmorɪ ahamboyu yare hũrũhai hoafɪmayu. Aiana Sisasɪmbo sɪngurũrɪ-randeimbɪyusɪ, nɪga asu sɪnguna humboyu Sisasɪmbo hũrũtũmbɪ-yomondi warɪhũndirũmbui.

7

Sisasɪndɪ akɪdɪ mamɪ ai moai ahambo anɪhondũmbo-rũwuri

¹ Refehayamboyoane, Sisas ai Gariri hɪfambe hoahoŋgu wakɪmareandɪ. Suda-yafe bogorɪ ai ahambo hɪfokoefimbo yahomo houmbo raraomemondamboyu asu ai ahei hɪfambe hombo moei mehu. ² Asu Suda-yafe rotumbo si adũkarɪ dagoambe nɪmarɪmbo sei arɪhũndɪ ranai ndeara akɪmɪ tɪfɪmareandamboemo. ³ Asu Sisasɪndɪ akohoandɪ mamɪ ai ahambo hoafɪyomondowohũ yahomoya, “Hɪfɪ nda hɪnɪngɪro hawambo Suda-yafe hɪfɪnambo hahũfũh-anɪmbo, se sɪhafɪ hepũnɪfeimbɪ moatũkunɪ rarowandanɪ sɪhafɪ sɪngurɪnɪnɪ-rundeimbɪ ranai hoeimbɪrundamboane. ⁴ Nindou ranai muŋgu ahambo fɪfɪrɪmbɪrɪhi-ndɪramboane yahumbo ana, moai dɪbo raranɪ ratũpurɪ ratũpurɪyu randɪ, nɪga weindah-ani ahei hɪmboahũ ratũpurɪyu arandɪ. Asu se hepũnɪfeimbɪ moatũkunɪ ratũpurayafɪ ra muŋguambo nindou hɪfɪ-hɪfɪ afɪndɪ burayei ahei hɪmboahũ weindahɪ nɪmbafan-anɪmbo, asu ai sɪhambo hoeimbɪrɪ-hinɪn-amboane,” mehomo. ⁵ Ahandɪ akɪdɪmamɪ amboanɪ ahambo anɪhondũmbofe-koate-wamboemo ai yaru hoafɪmemondo. ⁶ Ranɪyu asu Sisas ai hoafɪyupurũhɪ yahuya, “Awi ro hafombo si ranana moai tũkũfeyo. Nɪga nɪnɪ-sɪmboanɪyo se ahafomo ra wanɪgei-ane. ⁷ Nindou hɪfɪ ndanɪhũ anɪboadei aiana ngɪrɪ sɪhamumbo hũrũtũndũhũpurɪ, nɪga wambo hũrũtarɪhũndɪrɪ ro aheimbo moaruwai hohoanɪmoyei arɪhũndɪ ranɪmbo weindahɪ hoafɪyahandũrɪ arɪhandɪ ranɪmbo. ⁸ Seana Suda-yafe adũkarɪ si Serusaremɪhũ tũkefeyo ranɪmbo gafomo. Nɪga roana wandɪ hafombo si ra awi tũkũfekoate-mayowambo, asu ngɪrɪ haponda ngahɪ,” mehu. ⁹ Ai ahamumbo yare hoafɪyupurɪ mbura Garirihɪ mamaru.

¹⁰ Ahandɪ akohoandɪ mamɪ ai adũkarɪ si ra hoeifembo mahomondamboyu, asu ai-amboanɪ sɪnguna mahu. Asu ai moai weindahɪ tũkũfi haya hu, nɪga dɪbo ahamundi sɪnggu mahu. ¹¹ Asu Suda-hũndɪ nindou bogorɪ-memo ranai Sisasɪmbo adũkarɪ si ranɪhũ kokorurũhɪ yahomoya, “Nindou ra nahũ nũngua?” mehomo. ¹² Ranɪyeyi nindou afɪndɪ meŋgoro ranɪ-sɪmboanɪ Sisasɪmbo-dɪbo teihũmarɪhorɪ. Bɪdɪfɪrɪ ai seiya, “Aiana nindou aboed-ani,” asu bɪdɪfɪrɪ ai seiya, “Wanɪ, aiana aboedɪyupoanɪ, nɪga aheimbo wosɪhoaforɪ hoafɪyu-randeimb-ani,” masahũndo. ¹³ Nɪga Suda-yafe bogorɪ nindou ranahamumbo yɪhɪmborɪhũpurũhɪ asu moai ahambo weindahɪ yafambe farɪhi hoafɪyeyi.

¹⁴ Adũkarɪ si mbusũmondũhɪ Sisas ai tũkũfi hafu Godɪndɪ worɪkɪmɪ nũngumbo nɪmorehɪ nindowenihɪ aheimbo yamundi-mareandũrɪ. ¹⁵ Asu Suda ai ahandɪ hoafɪ ranahambo hepũnafu afɪndɪ hohoanɪmoyomondũhɪ yahomoya, “Nɪmboe nindou nda nindou ngorũ ai yamundi-fikoate asu ai moanɪ hoafɪ nda fɪfɪrareanda?” mehomondamboyu. ¹⁶ Asu sɪmborɪ ahamumbo hoafɪyuhɪ yahuya “Ro haponda yamundarɪheandũrɪ hoafɪ nda wandɪ-mayo yamundi-fe hoafɪyopoanɪ, nɪga Nindou wambo hɪfɪna koamarɪhendɪrɪ ahandɪ-mayo-ane. ¹⁷ Asu nindou ranai Godɪndɪ hoafɪ sɪngumbo yɪfirayeyi ana, ro hoafɪ hoafɪya arɪhandɪ nɪmɪndɪ nda fɪfɪrɪndɪhimboeyi. Asu ai hoafɪ nda Godɪndɪ-mayo-mbayo asu ro wandɪ hohoanɪmonambo hohoanɪmoya

hehea hoafi+yahühi-mbayah+yo ra fifiri+indeambui. ¹⁸ Nindou ai moani ahandi ho-
hoani+monambo hohoani+moyu haya hoafayu ranana ai adükari ndürümbinda yahum-
boani. Nga asu nindou ngorü ahambo koamar+herü ranahambo 'ndürü adükarümbi-
mbiyu' ehu ranai ana aboedi mbumundi saf-ani, nga moai tkai hoafiyu randi.
¹⁹ Horombo sihefi amoaombo Moses ai ahinümbi hohoanimo ra masagadürü. Nga
asu moai se mam-amboani hohoanimo ra süngur+hindi. Asu nimboe se wambo
hifokoe-fe-ndiri+mbo yahomo houmbo rarawemoa?" mehuamboyei. ²⁰ Asu nindou
afindi burimayei ranai seiya, "Moaruwai nendi sihafü fiambe mafarüfeyowamboyafi
rani hoafi ra hoafayafi. Düdi sihambo hifokoe-fen+inimbo yahuhaya raraomayua?"
maseiamboyu.

²¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, "Ro ngoafimbo nimarimbo sihi
ratüpurü+yahühi nindou diboamar+hina rani+mboyei se munguambo mahepünehindi.
²² Horombo siheimbo Moses ai hoeari kefe tiri+heferambo hohoanimo ra na-
fuimarandürü. (Rani hohoanimo ranana Moses+ndi-mayo hohoanimoyopoani. Nga
ranana sihei amoa-yafe hohoanimoane.) Ranimboane asu seana ngoafimbo
nimarimbo si rani+fihi nindowenihühi nimoakidibou-yomondi fi hoeari karu tiri+hoemo
arundi. ²³ Seana Moses+ndi hoafi rani yangir-ane rani-süngurundühi asu se ngoafimbo
nimarimbo sihi nimoakidibou-yomondi hoeari karu tiri+hapuri arundi. Asu ro
ngoafimbo nimarimbo sihi nindou angünumbo-mayu ahandi fi didiboado-mar+hina,
asu se nimboe wambo ngin+ndimarundira? ²⁴ Asu nindou ngoründi hohoanimo ra
se himboar+nambo yangiri hoeindu houmbo yibobondumboemo, nga se mbumundi
hohoanimo süngundundühi ndondu yibobondundi," mehupuri.

Nindou ranai nda Kraisiyu düdi masei

²⁵ Asu nindou bidifiri Serusarem+hündi ai düduyahindühi seiya, "Sapo nindou
ndanahamboemo bogori nindou ai hifokoe-fimbo yahomo houmbo raraomarüwura?
²⁶ Nindou ra ai weindahi ahamundi himboarühi hoafimayuwambo hoeiri+horü asu
himboriyeyi ar+hündi, nga ai moai ahambo hoafi karüwurü. Awi nindou ranahambo
bogori nindou ai Kraisi-ani yahomo hohoanimoyomo houbombemoyo? ²⁷ Nindou
God ai diboniyu hini+ngimariri Kraisi ra tükefiyu ana, ngiri nindou ai ahandi ngoafi ra
fifiri+ndihindi. Nga roana nindou ndanahandi ngoafi hondü ra fifiri+hurumboanefi
ranimboyu ai Kraisi+yupoani," masei. ²⁸ Asu Sisas ai God+ndi worambe aheimbo
yamundeandürühi puküna hoafiyuhühi yahuya, "Se wambo asu wandi ngoafi ro
masihühü ra ndorihi fifiri+hindiri. Nga ro, wandipoanimbo hohoanimoya hehea
kosamboyahipoani, nga Ape wambo koamar+hendira makosahane. Seana moai
ahambo fifiri+horü. ²⁹ Nga roana ahambo sowah+ndi koamar+hendira kosiheheambo
wambo fifiri+hinimboanahi," mehu.

³⁰ Raniyomo asu bidifiri ai ahambo kiki+himündimbo yahomo houmbo raraomarüri.
Nga asu nindou ngorü ai moai ahambo kiki+hirümündu sapo ahambo hifokoe-fimbo
si ra awi tüküfekoate-mayowambo. ³¹ Raniyeyi nimorehi nindowenihühi afindi ranai
ahambo anihondumbo-rühorühi hoafiyeyihühi seiya, "Kraisi tükefiyu ana, ngiri Sisas
hepüni+feimbi moatükuni ramareandi nda ngasündiri. Nga ai Kraisi+mbeyu?" masei.

Sisasi+imbo kiki+him+ndimbo prisman koamar+houpuri

³² Farisi ai nimorehi nindowenihühi Sisasi+imbo rani wataporimayeyi ra himboriyomo
houmbo Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori-babidimbo prisman bidifirambo koa-
mar+houpura Sisasi+imbo kiki+him+ndimbo mahifomo. ³³ Asu Sisas ai hoafiyupurühi
yahuya, "Awi se-babidimbo akidou gedühi safi ni+ngo-ni+ngondahe heambo-animbo
asu ro nindou wambo koamar+hendiri ahambo sowana gagümboyahi. ³⁴ Ranimbo
se wambo kokondi+hündiri+mboyeisi, nga asu ngiri hoeindi+hindiri. Asu ro
nimarimboayahühi ranambe se ngiri didei," mehu. ³⁵ Raniyomo Sudahündi bogori

nindou-memo ranai ahamundihoari simbori hoafürüyomondühi yahomoya, “Nindou ra ai nahanafi nguan kokondi hurimbo hoife koate-mandefa? Asu ai Grikiyomondi ngoafi adükari ranihü ngu sihefi nendi nimareihü Grikiimbo hoafi yamundi-mandeandüriyo? ³⁶ Ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Se wambo kokondi-hündirimboyei, nga asu se ngiri hoeindihindiri,’ asu ‘Se ro nimarimboayahü ranambe ngiri ngei,’ mehu, ra nimboe yare hoafimayua?” mehomu.

Yangiri ni ngombo hoe

³⁷ Suda-yafe amoao-yomondi dagoambe nimarimbo hohoanimo si ranahandi bidifiran si ra adükari hamind-ane. Rani sihi Sisasi botifi pukuna hoafiyundürühi yahuya, “Nindou didiyei ai hoe simindimbo amindaninombondeihü ana, wambo sowana dei ndimindei. ³⁸ Ai Godindi bukambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nindou ranai wambo anihondumbo-arihindiri ana, asu ahei ngusüfoambeahindi yangiri ni ngombo hoe ranai afindi tükündife haya ngomboe,’” mehu. ³⁹ Sisasi yare hoafimayu ra hoe hondumbo-yupoani, nga Yifiafi Aboedi ranahamboyu hoafimayu. Nindou ai ahambo anihondumbo-arihori ai-animbo Yifiafi Aboedi ra ndahümündimboyei. Nga rani simboani ana Yifiafi Aboedi ra awi moai sahü mündi Sisasi yifio mburumbo sunambe hafokoate wambo.

Nimorehi nindowenihü ai simbori hoafiyehi yibobomehindi

⁴⁰ Nindou afindi mafandihindi ranambe nindou bidifiri ai Sisasi hoafimayu ra himboriyei hehi hoafiyehi seiya, “Anihond-ane, nindou ndanana Godindi hoafi hoafiyu-randeimb-ani,” masei. ⁴¹ Asu bidifiri ai hoafiyehi seiya, “Aiana Kraisi nindou aboedambo-fembo God kafoariri hininngimarir-ani,” sei, nga asu bidifiri ai hoafiyehi seiya, “Ai Kraisi-yupoani, nga Kraisi ana ngiri Gariri hifinipoedi düfu! ⁴² Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Kraisi ana adükari bogori Defitindi sirambeahindindu hayambo-animbo asu ai horombo Defit nünguhü Betrethem ngoafihü nimorimbondüfi tükündüfimbui,’ meho,” masei. ⁴³ Ranimboyei asu nindou ranai Sisasiimbo hohoanimo yimbumbo-yimbomborihindühi asu nindou ranai yimbumbore yibobomareandi. ⁴⁴ Raniyei asu bidifiri ai ahambo kikihimündimbo yahomo houmbo raraomariri, nga asu moai kikihiruründümo.

Suda-yafe bogori nindou ai moai Sisasiimbo anihondumbo-rüwuri

⁴⁵ Raniyomo asu prisman Sisasiimbo kikihimündimbo koamarihoupuri ranai hihiriyafu bogori nindouyomo asu Farisi ahamumbo sowana mahomo. Asu ai düdurüpurühi yahomoya, “Se nimboe ahambo semündü sinikoate-memoa?” mehomondamboemo. ⁴⁶ Asu prisman ai simbori hoafiyomopurühi yahomoya, “Horombo moai nindou ngörü ai haponda hoafiyu arandi nahurai hoafiyu, nga wani!” mehomondamboemo. ⁴⁷ Asu simbori Farisi ai ahamumbo düduyafupurühi yahomoya, “Asu ai shamumbo wosihofori hoafirapurai waniyo? ⁴⁸ Farisi-anemo asu bogori nindou roanefi hoeirumuna nindou roambeahindi mamai-amboani anihondumborirai asu waniyo? ⁴⁹ Nimorehi nindowenihü aiana moai Mosesindi ahinümbi hohoanimo fifirihindi, nga ranimboanei ai Godindi himboahü moaruwai ninngoaye! Ai yangiri Sisasiimbo anihondumbo-marihori,” mehomu.

⁵⁰⁻⁵¹ Nikodemus ai Suda-yafe bogoriyu haya horombo Sisasi sowana mahu. Ranimboyu ai yare hoafiyupurühi yahuya, “Sihefi ahinümbi hohoanimo ana nindumbo moani hoanirife hefe papi-hofiri-hundürühiyefi asu waniyo? Ahandi hoafi boatei wudipoapondi hu himborindefi mbundihumbo-animbo asu ratüpurü ai rawareandi ra fifirindihumboyefi,” mehuamboemo.

⁵² Asu simbori ahambo hoafiyomondühi yahomoya, “Asu se kameihü amboani Garirihündiwamboayafi? Bukambeahindi hoafi ra se ndoro fifirindowandi, nga moai

Godindî hoafî hoafiyu-randeimbî ana Garirihündî süfu randî,” mehomu. ⁵³ [Raniyei asu nindou ranai ahei ngoaf+nambo bukür+mehindî.

8

Anam+ndîhoandî b+rab+reimbî n+morehî Sisas+imbo sowana sowandümo mas+imo

¹ Raniyei asu nindou ranai ahei ngoaf+nambo bukür+mehindamboyo, asu Sisas ai asükaiyu Orif Wafunambo mahafu. ² Hapoadümbu siambe asükaiyu Godindî wor+nambo mahu. Ai hu tüküfi n+maruane, asu n+morehî nindowenihi ranai ahambo sowana maheiamboyo yamund+mareandürî. ³ Ah+nümbî hohoanimo fîfirundeimbî asu Farisi bîdîfîriyomo ai n+morehî mamî hoeirundane nindowenihi-dîbo ser+mîndî mahoamboemo asu ai ahambo sowandümo nindou hîmboahü mbusümo hî+nîngîmarundî. ⁴ Raniyomo asu ai Sisas+imbo hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeimbî, n+morehî ranai nindou ngorü-dîbo meñgorafea asu hoeimarupîrî. ⁵ Mosesindî ah+nümbî hohoanimo yare hoafîmayo ranana yahurai-ane, ‘N+morehî yahurai refewanî ana, n+moeinambo hîfokoe-fe-ndür+imboane.’ Nga asu se haponda nüngundo hoafîmandafa?” mehomu. ⁶ Ai hoafî yaru hoafîmemo ra moanî Sisas+imbo yürümombo nahurayomo ranî-süngundîhuranî ai nüngu mbüsuwanî papi-hoafîndîhurî yahomo houmbo.

Nga Sisas ai hîfîni yim+ndîho yimbunambo n+marümbu hîfîfîhi war+imbuif+nambo sürü-sürümarandî. ⁷ Nindou ranai ranîhü nîngomombo Sisas+imbo düdüdupomaruramboyo asu ai botîfi hoafiyupurühi yahuya, “Nindou sîhamundî mbusümo moaruwai hohoanîmokoate-mayu ranai boatei-anîmbo n+moeinambo har+imbindo-wamboane.” ⁸ Yare hoafiyupurî mbura asükaiyu hîfîni piyu yim+ndîho yimbunambo n+marümbu hîfîfîhi sürü-sürümarandî.

⁹ Nindou ranai Sisas ranî hoafî hoafîmayu ra hîmborîyomo houmbo ahambo hî+nîngîrîwuri houmbo mamai kîkefoefe mamai kîkefoefeyomombo ndamefundî. Amonghoandî boateiyomo ndamefundî. Asu Sisas yangîrî nünguane n+morehî ranai ahandî hîmboahü manîngo. ¹⁰ Raniyu asu ai botîfi hoafiyundühi yahuya, “E, nindou nda mungu bukür+mefoendî. Asu nindou sîhambo papi-hoafiyonînimbo ra mamamboanî nünguai?” mehuamboyo.

¹¹ Asu n+morehî ranai Sisas+imbo hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, moai nindou mamamboanî nüngu.” Asu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Ro-amboanî ngîrî sîhambo papi-hoafîndîhanîni. Se ngafi, nga yowanî asükaiyo moaruwai hohoanîmoyopoi,” mehu.]

Sisas ai hîfîni+ndî nindou-yafe siani

¹² Asu ngorü-sîmboanî Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Roana hîfî ndanahandî si n+mînd-anahî. Nindou ai wandî süngu ahu ana, ai ngîrî nîmbokoanî hoahoangu wakîndeandî, nga wanî. Nindou ranai koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîngo ranahandî si ra ndemündümbui,” mehu.

¹³ Raniyomo asu Farisi ai Sisas+imbo hoafiyomondühi yahomoya, “Seana sîhafî fimbo-anafî hoafî ra weindahî hoafiyafî arandî. Ranîmboane asu sîhafî hoafî ra ngîrî anîhondümbu-ndîfeyo,” mehomondamboyo. ¹⁴ Asu Sisas ai sîmborî hoafiyupurühi yahuya, “Yini, anîhond-ane rananasi, roana wandî fimbo-anahî weindahî sîheimbo hoafîya arîhandî. Nga asu wandî hoafî ranana anîhondü hoaf-ane. Asu wandî hoafî ra nîmboe anîhondü hoafayo? E! Hoafî ra yahurai-ane. Ro fîfirîheandî nahanîni+poedîyahî tükümeheandî asu nahanamboyo homboayahî ra. Nga asu seana moai wandî ngoafî hondü ana fîfirundî. Asu ro nahanafîyo homboayahî ranamboanî se moai fîfirundî. ¹⁵ Asu se hîfîni+ndî hohoanimo süngurundühi nindoumbo yîboborurundeimb-anemo, nga roana moai nindou mamîmbo amboanî yîboborîhe rîhandî.

¹⁶ Nga asu, ro nindou daboe yîboborîheandî ana, wandî yîbobofe ra anîhondü

hondüdomboe. Asu roana ro yangiriyahipoani, nga wani. Ape wambo koamarihendiri ai ro-dibo rani-moatükunirätüpuriyuhani. ¹⁷ Sihei ahinümbi hohoanimo yare megoro. Nindou yimbu ai hoafi mamirarahambo yibobo hoafefandi ana, ra anihond-ane. ¹⁸ Asu ro wandi fimbo anihondumbo hoafiyahanane Ape wambo koamarihendiri ranai wambo anihondumbo hoafiyu arandi,” mehuamboyei. ¹⁹ Asu ai Sisasimbo hoafiyahündowohü seiya, “Sihafi ape nahi anungua?” maseiamboyu. Raniyu asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Seana moai wambo fifirihindiri asu wandi Apembo fifirihori rarahori. Asu se wambo fifirihindiri-mbonana, wandi Apembo amboani fifirihori,” mehu.

²⁰ Hoafi Sisas ai yare hoafimayu ra Godindi worikimi aheimbo yamundearühüyu hoafimayu, kaki foarhi-rihündeimbi hipiri ningo fikimi. Sisasimbo kikhimindimbo si ra awi tüküfekoate-mayoa asu nindou mamai-amboani ngiri Sisasimbo kikhindürimüdu.

Sisas ai nimorehi nindowenihimbo ro ahahi ranambe ngiri ngei mehu

²¹ Asükaiyu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Roana ndeara ndefembo samboanahi, nga asu se wambo kokondihündirimboyei. Nga asu se sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei ngeimbo yifindeimboyei. Asu seana ngiri ro ahahi ranambe ngei,” mehu. ²² Raniyomo asu Suda-yomondi bogori nindou ranai hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas ai yare hoafiyuhiya, ‘Seana ngiri ro ahahi ranambe ngei,’ mehu. Ai hoafi yare hoafimayu ra ahandihoari hifokoe fe yangorombo yahumboyu?” mehomo.

²³ Asu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Seana hifinindi poed-anei, nga roana nimoamo sünambeahindi tükümeheand-anahi. Seana hifi ndanihünda tükümehind-ane, nga roana hifi ndanihünda tüküyaheambo-yahipoani. ²⁴ Ranimboanahi asu ro siheimbo hoafiyahühi, seana sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei-ngeimbo yifindeimboyei masahi. Asu ro dideahi se wambo anihondumbofoe-koate-ayei ana, se sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei-ngeimbo yifindeimboyei,” mehuamboyei.

²⁵ Asu ai düduyahindühi seiya, “Asu se didiyafi nimora?” maseiamboyu. Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Ro sapo siheimbo horombo hoafimayahandüri ran-anahi nda. Nga se wambo moai anihondumbo-rhindiri. ²⁶ Ro sihei hohoanimo ranahambo afindi hoafinda samboanahi. Süngunambo sihei hohoanimo yibobondiheamboyahahi. Nindou ai wambo hifina koamarihendiri aiana anihond-anisi. Asu ro nimorehi nindowenihahi aheimbo hoafayahahi ra ro ahandi-mayo hoafi himboriya heheamboanahi hoafayahahi,” mehu.

²⁷ Asu Sisas ai ahandi Afindambo aheimbo hoafimayundüri ranimbo moai fifirihindi. ²⁸ Ranimboyeu asu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Se Nindou Hondü ranahambo nimoamo sahorimindei botirihorühi nimi keimbi karhendeimbi fihirahori ana, asu se rani-simboan-animbo fifirindi-horimboyei. Ranimbo asu ropoanimbofe hohoanimo hofembo ratüpurikoate-ya arihandi ra se fifirindihimboyei. Ro hoafi hoafiya arihandi ra Ape ai nafuiyundiranane siheimbo rani-süngurihe hoafayahandüri. ²⁹ Nindou wambo hifina koamarihendiri ranai ngiri wambo hinngindeandiri, nga ai wandi fikimi nüngumboani, nine-moatükuniräi yifiriyu haya hohoanimoayu ra muṅguambo si ratüpuriya arihandi,” mehu. ³⁰ Nimorehi nindowenihahi afindi ranai Sisasindi hoafi himbori-yei hehi ahambo anihondumbo-marihori.

Sisas ai moaruwai hohoanimo ambeahindi aboedambofembo hoafimayu

³¹ Ranıyu asu Sisas ai nindou Sudahündi ahambo anihondümbomarihori aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Asu se ro yamundiri-hendüreimbi hoafi ranahambo himboriyeihı ranı-sünguarıhındı ana, asu se wandı anihondü süngurıhındı-reimbındeimboyei. ³² Asu se anihondü hohoanımo ra fıfırındıhindanı asu hohoanımo ranai sıheimbo aboedi koandıheira ngeimboyei,” mehu. ³³ Asu Sisasımbı hoafiyahündowohü seiya, “Roana Abrahamındı ahıur-aneı. Asu roana moai nindou ngoründı moanı heıı ratüpurıyefı rıhındı. Nımbıoefı se yıhoefımbı hoafıyafımunühı hoafı ranai ‘sıheimbo aboedi koandıheira ngeimboyei,’ masafa?” maseıamboyu.

³⁴ Ranıyu asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Yını, nindou munğambo moaruwai hohoanımoıyei arıhündı ranai moaruwai hohoanımo ranahandı moanı ratüpurıyeı-rıhündeimbaneı. Nğa ranımbıyo ro ramasahı. ³⁵ Nindou moanı ratüpurıyu arandı ranai moai fıkımınındı babıdı worambe nımarü randı, nğa wanı. Nğa nindou ahandı nımorı ai-anımbı ahandı fıkımınındı babıdı worambe nımandümbı. ³⁶ Ranımbıoane asu Godındı Nımorı ranai sıheimbo aboedi nımarımbıohında fandıhendüranı asu se aboedi hamındı nımandeimboyei. ³⁷ Ro sıheimbo fıfırıhearımbıoanahı se Abrahamındı ahıur-aneı. Nğa wandı hoafana moai sıhei hohoanımoambe nımarındürı. Ranımbıoaneı asu se wambo fıfıkoefendırımbı sei hehimbo raraoıyeı. ³⁸ Nını-moatükunı ra ro wandı Apendı-mayo hoeırıhe heheamboanahı sıheimbo hoafıyahandı arıhandı. Nğa asu seana raranı-moatükunı ratüpurıyeı arıhündı ra sıhei apendı-mayo-ane sahümündı hehimbo ranı-süngurıhi ratüpurıyeı arıhündı,” mehu.

³⁹ Asu sımborı ahambo hoafiyahündowohü seiya, “Yıhoefı ape ana Abrahamanı,” maseıamboyu. Asu Sisas ai sımborı hoafiyundürühi yahuya, “Asu se Abrahamındı nımorı hondümbıyeı-mbonana, asu Abrahamındı hohoanımo ra süngurıhi. ⁴⁰ Ro sıheimbo hoafı hondü Apendı-mayo himborımayahı ranıyo weindahı hoafımayahandı. Rananeı asu se wambo haponda fıfıkoefendırımbı sei hehimbo rarawarıhındırı. Abraham ana moai yare ranı hohoanımoıyeı randı. Nğa se yangır-aneı rarıhi moaruwai hohoanımoıyeı. ⁴¹ Asu seana raranı-moatükunı ra sıhei apemamı-yomondı hohoanımo yangırı süngurıhündüthaneı,” mehuamboıyeı. Asu Suda ai Sisasımbı hoafiyahündowohü sahündıyo, “Roana boagırı fıfırıfekoate nafı mbusümonındı nımorıyefıpoanı. Roana yıhoefı ape mamı God ai yangır-anı anınggu asu ro ahandı nımorı hond-aneı,” maseıamboyu.

⁴² Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “God ai anihondü sıhei apembei-mbonana, asu se wambo aboedi hohoanımo-rıhındırısı. Nğa ro Godı-dıbo nımbıo heheamboıyahı asu makosahı. Ro makosahı ra ropoanımbı hohoanımoıyo hehea kosamboıyahıpoanı, nğa God ai wambo koamarı-hendıramboıyahı makosahı. ⁴³ Asu se nımbıoıyeı wandı hoafı ndofe fıfırıfekoate-mayeıa? Asu seana nğırı wandı hoafı ra awı himborındeı. ⁴⁴ Sıhei ape ana Satan-anı. Rananeı asu se sıhei apendı hohoanımo ranı yangırı sahümündı anıboadeı. Horombo hondü aıana nindou fıfıkoare-randeımbıyu manınggu. Ranıyu asu ai moai anihondü hohoanımo süngure randı sapo anihondü hohoanımo ra ahandı fıambe nımarıkoate-wambo. Tıkai hoafı ai hoafıyu arandı ra ahandı hoafı hond-ane. Aıana nindou tıkai hoafıyu-randeımb-anı, nğa ranımbıoanı asu tıkai hoafı ranahandı nımındühani. ⁴⁵ Nğa ro sıheimbo anihondümbıo hoaf-ane hoafayahandı. Rananeı asu se wandı hoafı ra anihondümbıofo-koate-ıyeı. ⁴⁶ Sıhei mbusümo nindou mamı ranı wandı hohoanımo-ambeahındı hohoanımo moaruwai weindahımandıyo wanımandıyo? Asu ro anihondü hoafı hoafıya arıhandı ana, asu se nımbıo wandı hoafı anihondümbıofo-koate-mayeıa? ⁴⁷ Godındı nımorı ana Godındı hoafı munğı ra himborıyeıthaneı. Seana Godındı nımorıyeıpoanı. Ranımbıoaneı asu se ahandı hoafı himborıkoate-ıyeı arıhündı,” mehu

Sisas asu Abraham

⁴⁸ Asu Suda ai Sisasimbo simbori tirifoarhoru hoafiyeyi seiya, “Roana sihambo rarihu hoafiyahuninuhanefi: ‘Seana Samariahünd-anafi asu sihafu fiambe moaruwai nendi mamu mbamari,’ asefi. Ra anihondüyo?” maseiamboyu. ⁴⁹ Asu Sisas ai aheimbo yare hoafiyuhu yahuya, “Wandu fiambe ana moai moaruwai nendi nimaro, nga wani. Roana wandu Ape ranahambo, adükar-ani sahühanahi, nga se wambo moaruwaimbo-aruhindiri. ⁵⁰ Ro wandu fimbo ndürümbanahi yahomboyahipoani. Nga Nindou mamu wambo ndürümbani yahombo hoafu yibobore-randeimbi mbanüngu. ⁵¹ Ro siheimbo anihondümbanahi hoafayahu, nindou ngoru ai wandu hoafu ra süngwareandu ana, ai ngiru yifindu, nga wani,” mehuamboyeyi. ⁵² Asu Suda ai hoafiyahündowohü seiya, “Haponda ro sihambo anihondü fifirihuninimboanefi, sihafu fiambe moaruwai nendi amaronini. Abraham yifiyu asu Godindi hoafu hoafiyomo-rundeimbi amboani yifisafimemo. Ranane asu se hoafiyafühiya ‘Nindou mamu ai wandu hoafu rani-süngwareandu ana, ngiru yifindu,’ masafi. ⁵³ Se yaro hohoanimoyafühi shefi amoa Abrahamimbo ngasünduworimboyafi? Aiana sapo yifimayu rasi. Asu Godindi hoafu hoafiyomo-rundeimbi amboani ai yifimemo rasi. Asu se didiyafa?” maseiamboyu.

⁵⁴ Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Asu ro wanduhoaru wandu fimbo ‘adükar-anahi’ mbasahi-mbonana, asu ro moan-anahi. Nga wandu Ape aiani wambo ‘adükar-ani,’ yahu arandu, nga se hoafiyeyi ‘ai yihofu God-ani,’ asefi. ⁵⁵ Asu seana moai ahambo fifirihori. Nga roana ahambo fifirihinimboanahi. Asu ro hoafiyahühi, ‘Roana moai fifirihini,’ mbasahi-mbonana, asu ro se rawehindu nou tikai hoafiya. Nga roana ahambo ndorihini fifirihini hehea asu ahandu hoafu ra sünguritheandühanahi. ⁵⁶ Horombo shei amoa Abraham ai ro tüküfembo-mayahi ra hoeifembo hohoanimoyuhü hihifi-hihifimayu. Ai ra hoeire hayamboyu asu ahandu ngusüfo ndore küre mamaru,” mehu.

⁵⁷ Ranimboyeyi asu Suda ai Sisasimbo hoafiyeyi seiya, “Seana awi moai 50 himbaniyafipoani, nga se Abrahamimbo hoeimarhini asafi?” maseiamboyu. ⁵⁸ Asu Sisas ai asükaiyu aheimbo hoafiyuhu yahuya, “Yini, ro siheimbo anihondümbanahi hoafehanduru horombo hondü Abraham ai tüküfekoate-yuambeahiyahi ro boatei manimboahi,” mehuamboyeyi. ⁵⁹ Raniyeyi asu Suda ai nimoei hüründümo houmbo Sisasimbo nimoeinambombo mehomo, nga asu ai Godindi woru hini ngire haya dibo ndamefiyu.

9

Sisas ai nindou himboatiharu diboadomariri

¹ Sisas ai nafu-süngu huhündamboyu nindou himboatiharu hoeimariri. Nindou ra hondu ai himboatiharu yahurai wakimarinindo. ² Raniyomo asu ahambo süngururu-rundeimbi ai hoafiyomondowohü yahomoya, “Yamundo-randeimbi, dade moaruwai hohoanimo nindou ndanahambo ramarera asu ai himboatiharayua? Ahandu moaruwai hohoanimo, asu hondafindu-yafe-mayoyo?” mehomondamboyu.

³ Asu Sisas ai ahamumbo simbori yahuya, “Nindou ndanahandu himboatiharu ra ahandu-mayo, asu hondafindu-yafe-mayo moaruwai hohoanimo ranambo rarerani refimboyupoani. Nga nindou ai yare himboatiharu-mayu ra Godindi hepünifeimbi moatükuni refewani hoeifembohündamboyu yare himboatiharu-mayu. ⁴ God ai wambo koamarihendira makosahane, nga hüfihamindi ndare nünguambe shiri ahandu ratüpuru ratüpuru-ndefomboane. Nga nimbi pirayo ana, asu ngiru nindou ngoru ai-amboanu ratüpuruindu. ⁵ Ro hifi ndanihu nimboahambe ana ro nimorehi nindowenihiyafe si-anahi,” mehu.

⁶ Raniyu Sisas ai yare hoafiyu mbura, hifihifi nguru tifi fi fandeamunde mbura, nindou himboatiharu-mayu ahandu himboarambe pamareandu. ⁷ Raniyu ahambo

hoafiyundühi yahuya, “Se ngafi Siroam kakimarihündi hoeambe sifahfi himboari ra popoaindandi,” mehu. (Hoafi Siroam ra ‘koarihiefeyoa ho’ hoaf-ane.) Ran+yu asu nindou ranai hu ranihü ahandi ngusumboari ra popoaira mbura, hihirifi süfumbo aboedi himboarimayu.

⁸ Ran+yei asu nindou akimi wori yimburihi n+mareimbi asu ahambo horombo hoeir+horeimbi, ai horombo n+morehi nindowenihimbo kak+napombo moako-moakoyu marandi ran+mbo hoeir+hor+ hehimbo hoafiyehi seiya, “Awi sapo nindou ndan+mbaiyu n+mar+ yang+ri n+marumbo aheimbo moako-moakoyu marandi?” masei. ⁹ B+idifiri ai hoafiyehi seiya, “Y+ni, nindou aiyu refi marandi.” Asu b+idifiri ai hoafiyehi seiya, “Wan+. Ai nindou yahuraiyusi, nga ai-yupoani, nga nindou ngorüyu,” masei. Nindou amuri ai ran+ watapor+mayeriamboyu asu ahandihoari yahuya, “Ro-anahi,” mehu. ¹⁰ Asu ai ahambo düduyahindowohü seiya, “Asu sifahfi himboari ra nüngure bir+hoaimboyoa?” maseiamboyu. ¹¹ Asu ranai simbori yahuya, “Nindou Sisasi sei-ar+hündi ranai hüburukonambo wandi himboarambe fandifoareand+rühi yahuya, ‘Se ngafi Siroam kakimarihündi hoe ranambe himboari sifahfi ra popoaindandi,’ mehuamboyahi ro ha popoair+handasü wandi himboari ra aboedi himboarimayahi,” mehuamboyei. ¹² Asu ai düdur+horühi seiya, “Nindou ra nahi amarua?” maseiamboyu. Asu nindou ranai yahuya, “Nahümbesi amaru ra moai fifir+hini,” mehuamboyei.

¹³ Ran+yei ai nindou himboat+hari-mayu Sisasi aboedi-mariri ranahambo Farisimbo sowana sahor+m+indei mahei. ¹⁴ Ngoafimbo n+marimbo si ran+simboan+yu Sisasi ai nindou ranahandi himboari aboedi+mareandi. ¹⁵ Asu Farisi ai nindou-mayu ranahambo düdururühi yahomoya “Sifahfi himboari ra nüngure aboedi+yomboyoa?” mehomondamboyu. Asu ai hoafiyupurühi yahuya, “Sisasi hüburuko wandi himboarambe pamareand+ramboyahi asu ro ha popoaimar+handamboyo wandi himboari ra aboedi+mayo,” mehu.

¹⁶ Ran+imboemo asu Farisi b+idifiri ai yahomoya, “Nindou ndanahambo God ai koar+heira kusümbuyupoani, nga ai moai moani ngoafimbo n+marimbo hohoanimo ra süngureandi,” mehomo. Asu b+idifiri ai hoafiyomondühi yahomoya, “Asu nindou moaruwai hohoan+moyumbü ai ng+ri hepün+feimbi moatükun+ yahurai ratüpur+indu?” mehomo. Ran+yomo asu b+idifiri ai ngorü hohoan+moyomo asu b+idifiri ai ngorü hohoan+moyomo marundi. ¹⁷ Ran+yomo asu nindou himboat+hari-mayu ahambo hihir+yafu asükaiyomo hoafiyomondowohü yahomoya, “Nindou sifahfi himboari aboedi+marean+ni ranahambo se nünguro hoafiyaf+indoa?” mehomondamboyu. Asu ai hoafiyupurühi yahuya, “Aiana God+ndi hoafi hoafiyu-randeimb-ani,” mehu.

¹⁸ Nindou ra ai horombo himboat+hari-mayu-anisi, nga asu ai ranahambo an+hondümbofembo moei mehomo. Ran+imboemo asu nindou himboat+hari-mayu ahandi hondaf+indambo ran+ hoafi ra fifir+fembohünda m+ngiyomo hümar+haupiri. ¹⁹ Asu ai ahafembo düdurü+rühi yahomoya, “Nindou nda sifafe n+mor+yu? Asu se safeya ro himboat+hari yahurai wak+mar+hor+m+indehane masafe, nga asu nimboe ai haponda aboedi himboarayua?” mehomo. ²⁰ Asu ahandi hondaf+indi ai safeya, “Y+ni, ro ahambo fifir+hor+ ai y+hoeh+ n+mor-ani asu ai horombo himboat+hari wak+mar+hor+m+indehi. ²¹ Nga haponda moai ahambo fifir+hor+ ai nününgufimbombesi ahandi himboari ra aboedi himboarayua. Asu ro moai fifir+hor+ nindou ahandi himboari aboedi-mariri ranahambo. Düduyafundosi, ai adükari+wambo s+hamumbo ahandi fimbo hoaf+indüpur+imbui,” masafe. ²² Hondaf+indi ai Sudambo y+himbor+napurühi+yafe ai ahamumbo rar+ne hoaf+mefe. Horombo Suda ai yaru hoafiyomondühi yahomoya: “Nindou ai weindah+ hoafiyehi, ‘Sisasi ra nindou God ai ahandi nendambo aboedi+fembo kafaoriri h+n+ng+mariri Kraisi-ani,’ seiani ana, asu aheimbo rotu worambeah+ndi h+haiboandüra ng+ri ai-bab+di rotunde,” mehomo.

²³ Ranimboyafe asu hondafindi ai hoafiyafeihü “Ahambo düduyafundosi, nga ai adükar+wambo sihamumbo ahandi fimbo hoafindüpurimbui,” masafe.

²⁴ Ran+yomo asukai nindou himboatihari-mayu ranahambo m+ng+memonda masünu. Asu ahambo hoafiyomondühi yahomoya, “Se God+mbö ndüri adükarümb-ani mbisafindowohü anihondümbö hoafindafi. Ro fifirihumboanefi nindou ndanana moaruwai hohoan+moyu-randeimb-ani,” mehomö. ²⁵ Asu nindou ranai hoafiyuhi yahuya, “Ro moai ahambo fifirihini, nga awi ai moaruwai hohoanimo-yumbümbeiyö asu wanimbeiyö. Mam+ moatükun+ ro fifirimar+heandi ana, yini+ ro horombo himboatihari manimboahiyahi, nga hapondanana ro aboedi himboarayahi,” mehu. ²⁶ Asu Suda ai düduyafindowohü yahomoya, “Sihambo nününgureaninimboyua? Sifah+ himboari ra nününgure aboedi+reaninimboyua?” mehomondamboyu. ²⁷ Asu ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo hoafimayahapur+yo, nga asu se hoafi ranahambo moai himboriyomo. Asukai se himborimbo yahomomboemo? Se-amba ahambo süngururü-rundeimbimbo tüküfembo yahomomboemo?” mehu.

²⁸ Asu Suda ai nindou ranahambo nginindirurühi moaruwai hoafiyomondowohü yahomoya, “Seana Sisasimbo sünguriri-randeimb-anafi. Nga roana Mosesimbo süngurihu-rihundeimb-anefi. ²⁹ God ai Mosesimbo hoafimayundo ra ro fifirihundi. Nga nindou rananimbo ai dagüdambua? Roana moai ahambo fifirihuri,” mehomö.

³⁰ Asu nindou ranai ahamumbo simbori hoafiyupurühi yahuya, “Ndanana wambo rani-poanimbo moatükun-ane! Aiyu wandi himboari aboedimareanda asu ro aboedi himboarayahi. Nga nimboemo se hoafiyomondühiya, ai nahaninipoediyu ro moai fifirihuri ehomoa? ³¹ Ro fifirihumboanefi, nga God ana moai moaruwai hohoanimoyomo-rundeimb+yomondi hoafi ana himboriyu randi, nga wani. Nga nindou ranai Godimbo hohoan+moyuhü asu ahandi hoafi süngumareandi ranahandi hoafi-ane God ai himboriyu arandi. ³² Moai horombo nindou mam+ hondi ai himboatihari wakirimindoani asu nindou ngörü ai ahandi himboari aboedi-mariri hoafi ra yangoro, nga wani. ³³ Asu God ai nindou nda koehefikoate-mbei-mbonana, asu ngiri raranimoatükun+ hifi ndan+hü ratüpuriyu,” mehu.

³⁴ Asu simbori ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Horombo me ai sihambo moaruwai hohoanimo ranambo wakimaramindinini asu se himboatihari+mayafi ranimboanefi ro fifirar+hunini. Se nindou moaruwai hohoanimo-yafeimb-anafi. Asu se yihoeombo yamundi+femunimbo safomboyafi?” Ai ahambo yaru hoafiyomondowohüyömo rotu worambeahindi h+haifoarüwuri weindani hini+ngimarüwuri.

Nindou anihondümböfe-koate-ayei ai himboatihari nahurai-anei

³⁵ Sisas ai ranimbo himboriyu haya, kokörü+ hu hoeirirühi yahuya, “Se Nindou Hondü ranahambo anihondümbö-roworai waniyo?” mehundowamboyu. ³⁶ Asu nindou ranai simbori hoafiyundowohü yahuya, “Adükar+ Nindou Hondü ra düdia? Se wambo hoafiyafi-ndiran-animbo ro ahambo anihondümbö-nd+hini.” ³⁷ Asu Sisas ai hoafiyundühi yahuya, “Se ahambo hoeimar+wor+. Aiani se-dibo wataporayu nda,” mehuamboyu. ³⁸ Asu nindou ranai hoafiyuhi yahuya, “Adükar+, ro anihondümbö-ar+heanini.” Ai yahu mbura Sisasimbo yimind+ho yimbu pusire nimarumbo hohoan+momayundo.

³⁹ Asu Sisas ai yahuya, “Ro nindouyei hohoanimo yibobofemboyahi hifi ndan+hü makosahi. Ranimboane asu nindou God+ndi hoafi fifirifekoate-yeimbi ai nindou himboatihari aboedehindi nahurai fifirind+himboyei asu God+ndi hoafi fifirihundeimb-anefi asei ai himboatihari nahurai fifirifekoate-ndeimboyei,” mehu.

⁴⁰ Farisi bidifiri ai ahandi fikimi ni+ngomombo ahandi hoafi ra himboriyomo houmbo yahomoya, “Asu ro-amba himboatihari+yefi?” mehomondamboyu. ⁴¹ Asu

Sisas ai hoafi+yupurühi yahuya, “Asu se himboat+har+mbemo-mbonana, hohoanimo moaruwai ra moai sihamundi flambe ni+maropuri. Nga se hoafi+yomondühi, ‘Yi+hoefi himboarana aboed-ane,’ yahomo arundi, ran+imboane asu hohoanimo moaruwai ra awi sihamundi flambe amaropuri,” mehu.

10

Sisas ai sipsip hifanda-randeimb-ani

¹ Sisas ai hoafi+yuhü yahuya, “Ro an+hondümboanahi sihamumbo hoafayahü, nindou ai moai sipsip+yafe gin+ri yipurü nafü kefuai randi, nga amuri himborü nafü kefuai arandi, nindou ranai ana hühmbühün+korü napo fufuramündü-randeimb-ani. ² Asu nindou yipurü nafü+tambe nafü karefuendi ranai ana sipsip ahei afü+nd-ani. ³ Nindou yipurü hifanda-randeimbi ai-animbo nindou ahu ranahambo yipurü ra tind+hembui. Rananei asu sipsip ai ahandi yafambe ra himborü+yei ar+hündi. Ranani asu ai ahei ndürü ra dükarearü yis+boas+yuhü asu ai aheimbo gin+rambeah+ndi semündündürü moanambühü tüküfi ahu. ⁴ Asu ai ahandi sipsip ra muŋgu gin+rambeah+ndi semündündürü moanambühü tüküfi hayambo asu ai horombofi huanü ahandi süŋgu ahei. Sapo sipsip ranai ahandi yafambe himborü+yeihü ran+imboane ahandi süŋgu ahei. ⁵ Aiana ngü+ri nindou amuri+ndi süŋgu ngei, nga want. Nindou amuri ai huanü ana, ai ahambo y+himborü+horühi fefoehindühanei. Ahandi yafambe himborü+koate-ayeihü ranimbo wambo.” ⁶ Sisas ai aheimbo kafoefe hoafi ra yare hoafi+mayundürü, nga asu moai kafoefe hoafi ranahandi ni+mü+ndi ra fi+fi+ri+hündi.

Sisas ai sipsip hifandi-randeimbi aboed-ani

⁷ Ranü+yu Sisas ai asükaiyu hoafi+yuhü yahuya, “Ro sihamumbo an+hondümboanahi hoafayahü. Roanahi sipsip+yafe yipurayahü. ⁸ Asu nindou ai ro süŋguyahanü horomboyahü ahei aiana hühmbühün+yeihü raranü napo moanü fufurühümü+ndi ri+hündühanei. Asu sipsip ai-amboanü moai ahei hoafi himborü+yei ri+hündi. ⁹ Ro-anahi yipurayahü. Asu nindou di+di+yeihü wambo sowanambo si+nei gin+ri ranambe karefoehündi ana, God ai aheimbo aboedambo-ndeandürümbui. Ranan+imbo asu ai keboehi tükündahi ndühündühü asu ai gin+ri ranambe sesimbo amboanü keboehi tükündahimboyeihü. ¹⁰ Nindou hühmbühünü+yu-randeimbi gin+ri ranambe karefuendi ra moanü+yupoanü karefuendi. Nindou karefuendi ra ai kefoefe hefe hifo sipsip hühmbühün+imbo hifokoefindürümbo yahumboani. Nga roana keboeheadühü sipsip aboedi yangü+ri di+boadeimbi asu ahei flambe aboedi hohoanimo yangü+ri ni+ngombo afü+ndi mbimari+ndürü samboanahi as+hühü.

¹¹ Roana sipsip hifandi+ri+handeimbi nindou aboedi saf-anahi. Nindou sipsip hifandi+ra-randeimbi aboedi ranai ana aheimbo farü+hefe-ndürü+imbohünda yifü+ndümbui. ¹² Nindou kaki semü+ndi+imbo ratüpurü+yu arandi aiana sipsipü+yeihü afü+ndi+yupoanü. Asu ai sipsip aheimbo hifandi+rari+ndi-randeimbi+yupoanü. Asu aiana ni+mambeah+ndi yafori moaruwai howanü hoeimareandi ra fiboembui. Ranan+imbo asu yafori ranai sipsip ranaheimbo warü+badarü wakü+ndeandürü buküründeimboyeihü. ¹³ Nindou ranai ana moanü kaki semü+ndi+imbo yangü+ri hohoanü+moyuhü wambo ngü+ri sipsip ranaheimbo hifandi+yondürü+imbo hohoanü+mondu.

¹⁴ Nga roana sipsipü+yeihü hifandi+hifandi+yondürü+rambo nindou aboedi saf-anahi. Ro ana wandi sipsip ranaheimbo fi+fi+ri+heandürü+ni asu ai-amboanü wambo fi+fi+ri+hündi+imboanei. ¹⁵ Hoafi ra yahurai-ane, ro wandi Apembo fi+fi+ri+hinanü asu Ape ai wambo fi+fi+rareandi+ri nou. Ranan+imbo asu ro sipsipü+imbo farü+hefe-ndürü+imbohünda yifü+ndamboyahü. ¹⁶ Asu wandi sipsip bi+di+fi+ri mbanü+boadeihü ranana ndanü gin+rambeahü moai ni+boadeihü. Aheimbo amboanü gin+ri ndanambe semündündürü koafoefendürü+imbo samboanahi. Ranan+imbo asu ai ro hoafi+yaheimbi

wandi yafambehündi ra hĩmborĩndeimboyei. Rananĩmbo sipsip ranai mamambe niboadeiya asu nindou aheimbo hĩfandiyondũriĩmbo ra mamĩ yangĩriĩ nũngumbui.

¹⁷ Ro yĩfiyo hefe asũkai botĩfemboayahĩ ranĩmboane Ape ai wambo ŋgusũfo parare-andĩriĩ. ¹⁸ Ŋgĩriĩ wambo nindou mamai-amboani hĩfokoefendĩriĩmbo hohoanĩmondu. Ŋga ro hohoanĩmomayahĩ sũngu wandĩ yangĩriĩ nĩnggo ra hĩfokoefe-ndĩriĩmbohũnda hĩnĩngĩ-ndĩheamboyahĩ. Asũkainda ro hohoanĩmomayahĩ sũngu wandĩ yangĩriĩ nĩnggo ra hĩhĩndĩhe ndahamĩndĩmboyahĩ wandĩ Ape ai randafandĩ mehu sũngu,” mehu.

¹⁹ Suda ai ranĩ hoafĩ ra hĩmborĩyomo houmbo asũkai yimbumboru yĩbobomefundĩ. ²⁰ Ranĩyomo asu bĩdĩfĩriĩ ai yahomoya, “Moaruwai nendĩ ahandĩ fiambe mamaroamboani ai yare wunũnũmbo-wunũnũmboayu. Asu se nĩmboemo ahandĩ hoafĩ ra hĩmborayomoa?” mehomo. ²¹ Asu bĩdĩfĩriĩ ai yahomoya, “Hoafĩ ndanana nindou moaruwai nendĩ nĩmarũbĩndĩ hoafiyopoani. Asu moaruwai nendĩ ranai ŋgĩriĩ nindou hĩmboatĩharĩndeiani ahei hĩmboari ra aboedĩndeandĩ,” mehomo.

Suda ai moai Sisasĩndĩ hoafĩ hĩmborĩyomo

²² Serusarem ŋgoafĩhũ horombo Godĩndĩ worĩ ahandhoar-ane masei rana-hambo asũkai hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩmbo si tũkũmefeyo. Ranĩ si ra ŋgĩsĩhariyowambeyo tũkũfe marandĩ. ²³ Ranĩyu asu Sisas ai Godĩndĩ worambe Soromonĩndĩ weindanĩ yibadĩwamĩ mahũfu. ²⁴ Ranĩyomo asu Suda ai sifomo ahambo wakĩrurũ nĩngomombo yahomoya, “Ro yĩmbu hohoanĩmoayefĩ hefĩ ra asu nũngusũmboani se hoafĩmandafĩmuna? Asu se Kraisi-ayafana yĩhoefombo weindahĩ hoafiyafan-anĩmbo ro hĩmborĩndefosĩ,” mehomondamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurũhĩ yahuya, “Ro sĩhamumbo hoafĩ ra hoafĩma-yahapurĩyosĩ, ŋga asu se moai wandĩ hoafĩ ranahambo anĩhondũmbo-rundĩ. Muŋgu hepũnĩfeimbĩ moatũkunĩ wandĩ Apendĩ ŋgĩnĩndĩnambo ratũpurayahĩ ranai ro dĩdĩmbayahĩ ra nafuiyoarandĩ. ²⁶ Ŋga asu seana wandĩ sipsip ranĩ dĩborĩhĩndiyomopoani. Ranĩmboanemo asu se wandĩ hoafĩ anĩhondũmbofe-koate-yomo arundĩ. ²⁷ Asu wandĩ sipsip ranana ro hoafiyahimbĩ ra hĩmborĩyeihũ asu ro aheimbo fĩfĩriĩheandũrananei asu ai wandĩ sũngu hei arĩhũndũ. ²⁸ Asu ro aheimbo yangĩriĩ koadũrũmbo-koadũrũmbo nĩngombo asahandũriĩ ra ai ŋgĩriĩ yĩfĩndei. Asu ŋgĩriĩ nindou mamai-amboani wandĩ warambeahĩndĩ hũndamũndũndũriĩ. ²⁹ Wandĩ Ape ai sipsip wandĩ ra wambo masendũr-anei. Asu ai muŋguambo moatũkunĩ ranahei ŋgĩnĩndĩ ŋgasũnde haya ŋgĩnĩndĩ saf-ani. Asu ŋgĩriĩ nindou mamai-amboani Apendĩ warambeahĩndĩ hũndamũndũndũriĩ. ³⁰ Ape-ani asu roanahĩ roana mamanehĩ,” mehu.

³¹ Ranĩyomo asu Suda ai nĩmoei hũmarũndũmo Sisasĩmbo pifendombo yahomombo. ³² Ranĩyu asu Sisas ai yahuya, “Ro sĩhamumbo Apendĩ ratũpurĩ afĩndĩ nafuimehapurĩ. Asu se nĩnĩ ratũpurĩ aboedĩ ranahambo hohoanĩmo-yomondũhĩyomo wambo nĩmoeinambo hĩfokoefendĩriĩmbo yahomo houmbo rawefunda?” mehuamboemo. ³³ Asu sĩmborĩ Suda ai ahambo hoafiyomondowohũ yahomoya, “Roana sĩhafĩ ratũpurĩ aboedĩ ramarowandĩ ranĩmboyefĩpoani nĩmoeinambo hĩfokoefenĩnĩmbo asefĩ, ŋga wanĩ. Se moanĩ nindou yangĩriĩ-anafĩ asu Godĩmbo moaruwaimbofe hoafĩriĩrũhĩ, ‘Roana God-anahĩ’ masafĩ ranĩmboanefĩ,” mehomondamboyu.

³⁴ Asũkaiyu Sisas ai ahamumbo sĩmborĩ hoafiyupurũhĩ yahuya, “Hoafĩ nda sĩhamundĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo Bukambe ndare meŋgoro: God ai yahuya, ‘Ro sĩheimbo hoafĩmayahĩ, seana god-anei,’ meho. ³⁵ Nindou God ai ahandĩ hoafĩ masagadũriĩ ranaheimboyo ai god-anei mehondũriĩ. Asu ŋgĩriĩ Baiborambeahĩndĩ hoafĩ ranana ŋgorũ-sũngunde hoafĩndo. ³⁶ Ŋga Ape aiyu ahandĩhoariĩ wambo kafaore-andĩriĩ mbura, asu hĩfĩna koamarĩhendĩra makosahĩ. Ranĩmboyahĩ ro hoafiyahũhĩ, ‘Roana Godĩndĩ nĩmor-anahĩ,’ masahĩ asu nĩmboe se wambo hoafiyomo-ndĩrũhĩya, ‘Nĩmboe se Godĩmbo gogonĩmbo-rĩhaworũhĩ hoafiyafĩ,’ mehomoa? ³⁷ Asu ro Apendĩ

ratüpurî ratüpurîkoate-ndahani ana, asu se wandî hoafi ra yowani anihondumbo-ndumboemo. ³⁸ Nga asu ro ahandî ratüpurî ratüpurîyahanî se wandî hoafi ranahambo anihondumbofembo moeimbo ana, asu ratüpurî ranî yangîrî anihondumbo-ndundi. Rananimbo asu se hohoanimo ra ndondu hohoanimo-ndimondühi fifindumboemo Ape ai ro-dibo mam-anehi amarehi,” mehu. ³⁹ Asükaiyomo Suda ai hoafi ra himboriyomo houmbo ahambo kikihimündumbo yahomo houmbo ramefundî, nga asu Sisas ai aboedambo mahu.

⁴⁰ Sisas ai asükaiyu hihirîfi hanü Sodan hîmo horombo Son hundürürarü randühi manüngu. ⁴¹ Ai nünguane, nindou ranai ahambo sowana sühsihü seiya, “Horombo Son ai moai hepünifeimbi moatükunî ratüpurîyu. Nga munngu raranî-moatükunî hoafi nindou ndanahambo hoafîmayu ranana anihond-ane,” masei. ⁴² Ranîyei asu nindou afîndî ranîhü ranai ahambo anihondumbo-marîhorî.

11

Sisas ai Rasarus yifihündî botîmarîrî

¹ Nindou mamî ahandî ndürî Rasarus Betani ngoafihündî ranai anğünimbo mamaru. Betani ra Maria asu Mata apodoho nîmarî-feimbi ngoaf-ane. ² Maria aiyo werî fisînarümbî Sisasîndî tînarîwamî kafoare mbura, asu ahandî mbîrînanînambo gedümarîhendî. Nîmorehi mamî ranahandî ranîhiyu Rasarus anğünimbo Betani ngoafihü meņguru. ³ Ranîyafe asu apodoho ranai Sisasimbo hoafimbo nindou koarîhenerühî safeya, “Adükari, nindou se ngusüfo pamarîworî ranai anğünümboani,” masafeamboyu.

⁴ Ranîyu asu Sisas ai ahafe hoafi ra himborîyu haya hoafiyuhî yahuya, “Anğünî ranana yifimbo anğünüyopoanî, nga wanî. Ranana moanî Godîmbo ndürî adükari segodîmbo-hündamboane tükefeyo asu ranî-süngumboanîmbo Godîndî Nîmorî amboanî ndürî adükari ndemündumbui,” mehu. ⁵ Sisas ai Mata apondoho asu Rasarus aheimbo ngusüfo pareandürî marandî. ⁶ Nga asu Sisas ai Rasarus anğünümboayu hoafi ra himborîyu haya, ranîhü yimbu si mamaru.

⁷ Asükaiyu sünguna nîmarümbo ahambo süngururü-rundeimbimbo yahuya, “Asükai mborai, Suda-yafe hifînambo ngefombo,” mehuamboemo. ⁸ Asu simborî hoafiyomondowohü yahomoya, “Yamundo-randeimbi, sapo hapondanîyomo Suda ai sihambo nîmoeinambo hifîkoefenînimbo yahomo houmbo raraomarünînisî. Asu se asükai Suda-yafe hifînambo hifombo safomboyafi?” mehomondamboyu. ⁹ Asu simborî Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Mamî si ra gebuai-ane anîngo. Nindou ai sirühî ana ngîrî pîndu si ra hoeireambowambo. ¹⁰ Nga asu nindou ai nîmbokoanî ahu ana, piyu arandî si yangorîkoate wambo.”

¹¹ Ahamumbo yare hoafiyupurî mbura asükaiyu hoafiyupurühî yahuya, “Sihefi wandafi Rasarus ai mapuamboanahî awi ro ngü ahambo botîndîhinî samboanahî,” mehuamboemo. ¹² Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafiyomondühî yahomoya, “Adükari, nindou ra apo yangîrî apu ana, asükai ahandî anğünü ra aboedîndumbui,” mehomondamboyu. ¹³ Sisas ai hoafîmayupurî ra, Rasarus ana yifîmayu yahumboyu, nga ahambo süngururü-rundeimbi ana moanî apo hondü mapu-amboani yare hoafayu mehomo. ¹⁴ Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo dîboadîre hoafiyupurühî yahuya, “Rasarus ana munğuna yifîmayu. ¹⁵ Ranî-simboanî ro moai ai-dibo nîmarîhi, nga ro ranîmbo-hündambo hîhîfi-hîhîfayahî. Ranînimbo asu se wambo anihondumbo-ndundîrî. Nga hapondanî sihirî ahambo sowana ngefîmboane,” mehupurî. ¹⁶ Ranîyu asu Tomas ahambo Didimas sahündo-rîhündeimbi ai Sisasimbo süngururü-rundeimbi ahamumbo yahuya, “Wai sihirî andai ngifi, Sisas-babîdîmbo Sudiahü yifîndefo,” mehu.

Sisas ai yangîrî nîngombo nîmîndühani

17 Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidiimbo hifomo Betanihi tüküyafundühiyomo Rasarus ai yifimayua honguambe masihorä ra yimbuyimbu si homboane hoafi ra himborimayu. 18 Betani ngoafi ana Serusaremihündi anguniyopoani. Betani ngoafihündi botife hefe Serusarem ngoafina aho ra ngimi kiromita-ane. 19 Rasarus yifimayua raniei asu Sudahündi afindi ranai Mata Mariambo kikiimifofepiri nimaröani ngusufö abödi kürine mbimarifeya sei hehimbo masühüsi.

20 Mata ai Sisas masüfu hoafi ra himboriyo haya, ahambo nafaarifimbo ho, nga asu Maria ai worambeahi nimarö. 21 Mata ai Sisasimbo hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, asu se ndanihö mbanimbafi-mbonana, wandi ranihi ai ngiri yifiyu. 22 Nga ro fifirihamboanahi, asu se hapondani amboani Godimbo ninimbo didibafefoando ana, shambo daganinimbui,” mehoamboyu. 23 Asu Sisas ai ahambo hoafiyondowohü yahoya, “Shafi ranihi ana yangiri abödi hifambe-ambeahindi botindufimbui,” mehundowamboyu.

24 Asu Mata ai ahambo asükaiyo hoafiyowohü yahoya, “Ro ranimbo fifirihamboanahi, nga ai asükaindu süngunambo hifi nda munguyowambe yangiri abödi botindufimbui,” mehoamboyu. 25 Asu Sisas ai yahoya, “Yifihündi yangiri botife ningo ra ro nimind-anahi. Nindou ai wambo anihondumbo-reandiri haya yifayu ana, ai asükaindu yifihündi botindüfi nüngumbui. 26 Nga nindou mungu yangiri nimboeimbo wambo anihondumbo-arihindiri ana, ngiri yifindei, nga ai koadürumbo-koadürumbo yangiri niboadeimboyei. Asu se hoafi ndanahambo anihondumbo-rowandai waniyo?” mehuamboyu. 27 Asu Mata ai yahoya, “Yini, Adükari, ro shambo anihondumbo-rihaninimboanahi seana God kafaore hiningimareanini Kraisa-anafi. Seana Godindi niori horombo hifinambo nindou kudumbui mehu ran-anafi,” meho.

Sisas ai aranimayu

28 Mata ai yare hoafiyo haya, ahandi akidambo hifo hiningirou himboambeambe hoafiyondowohü yahoya, “Yamunde-randeimbi ana ndanihö süfumboani shambo düdumefinini,” mehoamboyu. 29 Asu Maria ai rani hoafi ra himboriyo haya, nimehünou botife haya Sisasimbo sowana maho. 30 Sisas ai awi moai ngoafihü tüküfiyu, nga nafini Mata ho hoeirerühi ranihö manüngu. 31 Raniyo Maria ai nimai botife haya pipinambo mahowamboyei asu Suda Maria-babidiimbo worambe ahafembo kikiimifofepiri mamarei ranai ahandi süngu mahei ndanana Rasarus yangurühi ho arani-hoafimboane aho sei hehi.

32 Maria ai ho Sisas nünguhü tüküfe ahambo hoeirerühiyo ahandi fikimi yiri yimbu pusire yimindihö yimbunambo nimarimbo hoafiyowohü yahoya, “Adükari, se ndanihö mbanimbafi-mbonana, wandi ranihi ai ngiri yifiyu,” mehoamboyu. 33 Sisas ai Mariambo hoeireandane arani-hoafimaranda, asu Suda ahandi süngu masinei ranai kameihä arani-hoafi-marihündamboyu. Asu Sisas ai ahandi ngusüfoambe moaruwaimariri. 34 Asu Sisas ai aheimbo düdufindürühi yahoya, “Se ahambo nahü shehora?” mehuamboyei. Asu ai seiya, “Adükari, naha se sühüfi hoeiro,” maseiamboyu.

35 Asu Sisas ai aranimayundo. 36 Asu Suda ai hoafiyehi seiya, “Hoeirähi. Sisas ana nindou ranahambo afindi hamindi ngusüfo parirühi wamboani,” masei. 37 Nga bidifiri ai hoafiyehi seiya, “Sisas ai nindou himboatihari abödimariri. Nga asu ai nimboe Rasarusimbo fehefiyu yangiri ningombo ra wanimayua?” masei.

Sisas ai Rasarus botimariri

38 Asükaiyu Sisas ai ahandi ngusüfoambe moaruwai mahafowamboyu hu honguambe tüküme fiyu. Hongu ra nimeoi nimaroweimbi wowondimarihündiyo raniyo nimeoiambe nafitambe ra nimeoi ngörünambo gürühi pamarihindi. 39 Asu Sisas ai

yahuya, “Nimoei ambembo gürühi pamar+hindi ra far+hehi,” mehuamboyo. Asu Mata nindou yifimayu ranahandi rehi ai yahoya, “Adükari, Rasarus ana yimbuyimbu si honguambe yangurimb-ani. Nga fis+nrümbei nawe,” mehoamboyo.

⁴⁰ Asu Sisas ai yahuya, “Sapo hapoasüngu hoafiya-han+neimb-ane. Asu se wambo an+hondümbö-arowandiri ana, se Godindi nginindi ra hoeindowamboyafi,” mehuamboyei. ⁴¹ Raniyei asu ai nimoei ra mafar+hehindamboyo, Sisas ai nimoamo himboariyuhü yahuya, “Ape, ro s+hambo h+h+far+hanini. Se wandi hoafi h+mbori+yafomboanafi. ⁴² Ro fifiri+heandi ro hoafiya arihandi ra se af+ndimbo h+mbori+yafi randühanafi. Nga nindou ndanihü man+boadei-amboanahi ro ndari+he hoafayahi. Rananimbo se wambo koamar+hawandira makosahi ra an+hondümbö-mbiri+hindi-ramboane.” ⁴³ Raweyahu haya puküna m+ngiyuhü yahuya, “Rasarus, se weindana tüküyafö s+nifi,” mehuamboyo. ⁴⁴ Raniyu asu Rasarus ai honguambeah+ndi tüküfi haya masünu. Ahandi yit+inari wat+inari ra hoeari goesür+nambo hüputüpurühümüdi h+n+ngi+mar+hindiyo, asu ahandi ngusümboari hoeari+nambo gabudi-mafoari+hindiyo rani+kameihi tüküme fiyu. Raniyu asu Sisas ai hoafi+yuhü yahuya, “Hoeari ra fu-fur+hehindoan-animbo ai mbühu,” mehündüri.

Suda-yafe bogori ai Sisasimbo hifokoefimbo hohoan+momemo
(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Ruk 22:1-2)

⁴⁵ Raniyei asu Suda b+diri+ri ranihü Mariambo hoeifembo masühüsi ranai rani-moatükun+ Sisas ai ramareandi rani+mbö hoeiri+hi hehi asu ahambo an+hondümbö-mar+ihori. ⁴⁶ Nga asu b+di+fi+ri ai Farisi sowana hei, Sisas ratüpur+imayu rana-hambo ahamumbo hoafimehüpuri. ⁴⁷ Raniyomo asu nindou Godimbo s+hou-rundeimbi bogori ai Farisi b+di+fi+ri-bab+dimbo kansir+imbo gugurüpur+ houmbo hoafiyomopurühi yahomoya, “S+hiri nda nüngumandahua? Nindou ndanani ai hepün+feimbi moatükun+ af+ndi ratüpur+iyu arandi. ⁴⁸ S+hiri ahambo moani rari+huri h+n+ngi+ri+hurani ai hepün+feimbi moatükun+ ratüpur+iyu randani nindou af+ndi ai ahambo an+hondümbö-ar+ihori ana, Rom bogori s+hefi+mbö hifandar+mun+ ai di+fomo s+hefi+mbö moaruwaimbo-nd+munühi asu s+hefi Godindi wor+ ra b+ri+boadümboemo,” mehomo.

⁴⁹ Raniyo asu rani himban+fihi nindou mam+ ahandi ndüri Kaiafas ai Godimbo s+hai-randeimbi adükari bogori+mbofi manüngu. Ai hoafiyupurühi yahuya, “Seana moai raran+moatükun+ fifirundi! ⁵⁰ Se ndoru fifirundai? Nindou mam+ ai nindou amur+ aheimbohünda yifayu ranana aboed-ane, nga Suda s+hefi+mbö mun+guambo moaruwaimbofe ana, moaruwai-ane,” mehu. ⁵¹ Kaiafas ai yare hoafimayu ra ahandi hohoan+monambo yangri+yupoani. Nga rani himban+fihi Godimbo s+hai-randeimbi adükari bogori+mbofi n+marümbowambo Sisas ai aheimbohünda yifimboayu rani+mbö horombo hoafi+reandühiyu. ⁵² Ai Sudambo far+hefembo yangri+yupoani yifayu ra, nga Godindi n+mor+ mun+gua hif+hü bur+yei wakar+hindi aheimbo semündündüri mamambefendüri mam+s+ri+mboyahi mb+n+boadeia mbüs+ hayambo-animbo yif+ndümbui.

⁵³ Asu raniyomo rani-simboani piyomo houmbo, Suda-yomondi bogori ai Sisasimbo hifokoefimbo yahomo houmbo hoafi fifiri+marundi. ⁵⁴ Rani+mböyo asu Sisas ai moai Suda-yomondi h+imboahü weindah+ tüküfiyu. Raniyu ai Sudia hifi ra h+n+ngi+re haya, ngorü hifi n+m+ wohi fur+koate-reandühi ngoafi ngorü ahandi ndüri Efraim rani+hü hu ahambo süngururü-rundeimbi bab+dimbo manüngu.

⁵⁵ God ai Sudambo Isip+hündi aboed+mareandüri si Pasofa ra awi tüküfekoate akim+ tüküfembo yangri+yoambe nindou ngorü ngoafi+hündi ngorü ngoafi+hündi ranai Serusarem ngoafi+nambo ahei fi Godindi h+imboahü aboed+ tüküfembohünda mafand+hindi. ⁵⁶ Raniyei asu ai Sisasimbo kokori+hor+ wakri+hora mayoa Godindi worambe nimboeimbo aheihoari watapor+yeih+ seiya, “Se nüngurühi

hohoanimoayeia? Sisas ai adükari si tükefeyo nda hoeifembo madüfuyo wanimandüyo?” masei. ⁵⁷ Nindou Godimbo sihou-rundeimbi bogori ai Farisibabidimbo yaru hoafimemo: ‘Nindou mamai ai Sisasimbo hoeiriran anungu ana, asu ahamumbo ranih-ani anungu yahopuran-animbo ahambo papi-hoafiyumbohunda kikihimburundümo-ndamboane,’ mehomomo.

12

*Maria ai Sisasindi tinaruwami weri kamafoareandi
(Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)*

¹ Adükari si ra tükufembo awi 6 si ninngowane, asu Sisas ai Betani ngoafinambo mahu. Ngoafi ra Rasarusindi ngoaf-ane. Rasarus ranahamboruri Sisas ai honguambeahindi yifihündi botimariri. ² Rani ngoafihündi ai Sisasimbo sindirühündühi mamarei. Mata ai sesi kakireandi, nga Rasarus ai nindou Sisas-babidimbo nimarei masahüsi rababidimbo nimiru. ³ Maria ai weri fisinarumbi hipiri mbuisamongo-ramindeimbi kakafi ndifihisahümündimbi ra semindi haya Sisasindi tinaruwami kare mbura, asu ahandi mbirinaminambo gedumarihendi. Raniyo asu weri ranahandi fisinaru aboedi ranai worambe kikihimayo. ⁴ Nga asu nindou mamai ahambo süngururi-randeimbi ahandi nduri Sudas Iskariot ai-amboani ranihu nimiru. Nindou ranai-animbo Sisasimbo nderümündü ahandi hürütümbi ahamundi waruwamindirumbui. Ai moai Maria ramareandi ranahambo hihifi-hihifiyu. ⁵ Nindou ranai hoafiyuhi yahuya, “Nimboe weri aboedi nda nindou ai sahümündihisi asu ranifihisi 300 kakise mündi mburimbo nindou napokoateimbi aheimbo segudürimbomayoa?” mehu. ⁶ Nga nindou napo-koateimbi aheimbo hohoanimoayunduri haya hoafiyumboyoani, nga wani. Nindou ranai hühühünüyurandeimbi-ani ranimboane asu ai yare hoafimayu. Aiyu kakisi hipiri ahamundi ra hifandimarandi raniyu asu ai kakisi foarishi marihündi ra bidifiri hühühünüyurandi.

⁷ Ranimboyu asu Sisas ai yahuya, “Nimorehi ranahambo se hininngindihindi. Ai wandi yifi si ranahambo horombonambo noure rarendühane fisinarumbi moatükuni aboedi ra afandifoareandiri. ⁸ Nindou napo-koateimbi ai-animbo se-babidimbo koadürümbo-koadürümbo nimboeimboyei asu se aheimbo fandihisi-ndürindihündi, nga roana ngiri se-babidimbo koadürümbo-koadürümbo nimboahi,” mehu.

⁹ Suda ai Sisas Betani ngoafihü anungu hoafi himboriyeyi hehimboyei, raninambo mahüsi. Ai mahüsi ra Sisasimbo hoeifimbo yanggiriyeipoani, nga Sisas Rasarusimbo yifihündi honguambeahindi botimariri ranimbo hoeifimbo kameihiyeyi mahüsi. ¹⁰ Raniyu asu Godimbo sihou-rundeimbi bogori ranai Rasarusimbo kameihisi hifokoefimbo yahomo houmbo hoafi didiboado-marundi. ¹¹ Nimboe sapo Suda bidifiri ai Sisas Rasarus yifihündi botimariri ranahambo hohoanimoeyehisi asu ahei bogori-yomondi ratüpurisi ra hininngirihisi hehimbo Sisasimbo yanggiri anihondümbomarihora ranimbo wambo.

Sisas ai Serusarem ngoafihü adükari bogori nahurai tükimefiyuwa mungu ai hihifi-hihifimayeyi

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Ruk 19:28-40)

¹² Nimohoafirehi nindowenihisi afindi ranai adükari si ra hoefembo masühüsi ranai ranihu nimareiane. Asu ngorü sihi Sisas ai Serusarem ngoafinambo asüfu hoafi ra himborimayeyi. ¹³ Raniyeyi asu ai mbe emündi nahurai hutei sahümündi hehi, nafina nafaariorisi hehü hoafi afindi-afindiyeihiyeyehisi seiya,

“Godimbo hihifi-hihifindefo!

Nindou Adükariindi süngu tükefiyu ranahambo ‘aboed-ani’ mbisefomboane.

Israeri-yafe adükari bogorimbo aboed-ani mbisefomboane,” *Buk Song 118:25-26*
masei.

¹⁴ Sisas ai dongi semündü haya ranıwamı masüfu Baiborambe hoafımayo süngu.

¹⁵ Ai yare hoafıyowohü yahoya,

“Saion ŋgoafi, se yihımbondamboyafi!

Sıhafi Adükari bogori asüfu ra hoeiriwori.

Aiana dongi nimori ranı wamani nımarumbo asüfu,”

Sekaraia 9:9

meho.

¹⁶ Horombo ana ahambo süngururü-rundeimbi ai rananı moatükunı moai wudıpoaporu fıfirundi. Nga sünguna Sisas ai sünambe hafuane, rasıamboanı ai hohoanımomemo Baibor ahambo hoafımayo ra. Ranıyomo asu nindou ai Sisasıambo raraori horı marıhündı ranahambo fıfirımarundi.

¹⁷ Horombo Rasarus ai yıfıyu haya hoŋguambeahi yanguruane, asu Sisas ai ahambo mıŋgımayua hoŋguambeahındı tüküme fiyu ra nindou afındı ranai ai-dıbo nıboadeimbo hoeimarı horı. Asu nindou afındı ranai Rasarusıambo hoŋguambeahındı botımariri hoafi ra sahümundı hehimbo, weindahı wataporıyei wakımarıhındı.

¹⁸ Nindou afındı ranai Sisas hepünıfeimbi moatükunı ramareandı hoafi ra hımboriyei hehi nafını nafoamarı horı hei. ¹⁹ Ranıyomo asu Farisi ai ahamundıhoarı wataporıyomondühi yahomoya, “Haponda sıhırı ra hoerıhumboane fi. Nımorehi nindowenihı munğu ahandı hoafi süngurıhindühi wambo ŋgırı nıne hohoanımo sıhırı hohoanımomefı ra aboedındo,” mehomo.

Grik ai Sisasıambo kokomarurı

²⁰ Nımorehi nindowenihı ai Pasofa adükari sı ra Serusareınambo Godıambo hohoanımombo masühüsi. Asu ranıyei Grik bıdıfırı Suda-yafe rotu hohoanımo süngurıhindeimbi ai Suda-babıdıambo masühüsi. ²¹ Nindou Grikı-mayeı ranai Firip Betsaidahündı Gariri hıfambeahındı ahambo sowahi sınei düduyahindowohü seiya, “Rıtıfo, ro Sisasıambo hoeındıhurı se fıamboane fi,” maseıamboyu. ²² Asu Firip ai hu Andrumbo hoafıyundo haya, hafanı Sisasıambo hoafıme fı nando.

²³ Ranıyu asu Sisas ai ahafanıambo hoafıyupırühi yahuya, “Ndeara ndanı sıamboanı ana Nindou Hondü ai ndürı adükari ndemündümbui. ²⁴ Ro sıhafanıambo anıhondüamboanehi hoafıyahapırı: Wit maŋgırı ra hıfını pırıkoate-yo haya nımbayo ana, asu mamı ranı yangıranıambo nıngomoe. Nga asu wit maŋgırı ra hıfını peyo haya nımbayo ana, asu aboedı tükündıfehü hı sı aboedı hı sındıamboe. ²⁵ Asu nindou ai ahandı fı ranahambo yangırı afındı hohoanımoayu ana, awandıhoemboe. Nga asu nindou ranai hı fı ndanıhü ahandı yangırı nıngo hohoanımo ra daboadanamboareandı ana, koadürumbo-koadürumbo nüngumbui. ²⁶ Nindou mamı ai wandı ratüpuri asemündu ana, asu ai moanı wandı hohoanımo süngu yangırı süngumbırandamboane. Ro ŋgoafi anıamboahi ranıh-anıambo nindou wandı ratüpuriyurandeimbi ai ro-dıbo nüngumbui. Nindou ra wandı ratüpuri ranı yangırı semündü anüngu ana, asu wandı Ape ai ahambo ndürı adükari dagadombui,” mehu.

Sisas ai yı fımbomayu ranahambo hoafımayu

²⁷ Sisas ai yahuya, “Haponda wandı ŋgusüfoambe moaruwai-arandıri. Asu ro nüngumambısaha? Asu ro hoafındahühi, ‘Ape wandı fıambe nını-moatükunıyo tüküfembo yahohaya rarawayo nda sowandı fı piro,’ mambısahıyo? Roana ŋgırı randıhe hoafındahi, nga wanı. Nga ro wambo rambıfeyowambo saheheamboanehi ndanıhü tükeheandı. ²⁸ O Ape, sıhafi ndürı ra adükari-mbeyowamboane.” Sisas ai yare hoafımayuwamboyu asu hoafi mamı sünambeahındı ndahurai kosıwohü yahoya, “Ro wandı ndürı ra adükari-mbo-rıheamboanehi, nga wandı ndürı ra randıheandı asükai adükari safı tükündıfemboe,” meho. ²⁹ Nımorehi nindowenihı akımı manıboadeı ranai hoafi ra hımboriyei hehi hoafıyeihı seiya, “Nımoamondıhoafi bürügoayo,” maseı. Asu bıdıfırı ai seiya, “Sünambeahındı nend-ani ahambo hoafeındo,” maseıamboyu.

³⁰ Asu Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyuhɪ yahuya, “Hoafɪ se hɪmborɪmayei ranana wambo farɪhefendɪrɪmbo tüküfehüyopoanɪ, ɲga wanɪ. Ranana sɪheimbo farɪhefendürɪmboane tüküfeyo. ³¹ Haponda God ai nindou hɪfɪ ndanɪhü anɪboadei ranaheimbo yɪbobo-ndearümbui. Rananɪmbo asu ai Satan ndanɪ hɪfɪ ndanɪhü bogorɪmbofi anüŋgu ra nderümündü pindirümbui. ³² Rananɪmbo ai wambo botɪndɪhindɪra, asu ro randɪheandüra nindou afɪndɪ ai wambo sowana ɲgeimboyei.” ³³ Sisas ai ranɪ hoafɪ hoafɪmayu ra, nindou ai ahambo nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfɪhɪ panduwuranɪ yɪfɪndümbui.

³⁴ Ranɪmboyei nindou ai ahambo sɪmborɪ hoafɪyahündowohü seiya, “Krais ai yanɲɪrɪ koadürümbo-koadürümbo nüŋgumbui, ahɪnümü hohoanɪmo Bukambe ranɪmbo hoafɪmayoa hɪmborɪmayefɪ. Asu se nɪmboeafɪ haponda hoafɪyafühɪ, ‘Nindou Hondü ahambo nɪmoamo ndahorɪmɪndei botɪndɪhora yɪfɪndɪmbui,’ masafa? Asu Nindou Hondü ra düdia?” maseiamboyei. ³⁵ Asu sɪmborɪ Sisas ai yahuya, “Si ra se-babɪdɪmbo akɪdoubmo anɪmbo nɪŋgomboe. Si yagodowanɪ nɪmbɪ tüküfekoateyoambe-anɪmbo si ra-dɪbo ɲgei. Nindou ai si wanɪyowanɪ nɪmbokoanɪ ahu ana, ai moai nafɪ hombo ra fɪfɪreandɪ. ³⁶ Haponda si ra sɪheimbo sowahɪ manɪŋgowa hɪfandɪhümboaneɪ, ɲga se si ranahambo anɪhondümbomndɪhindüh-anɪmbo, asu ahandɪ nɪmorɪndei,” mehu.

Suda afɪndɪ ai moai Sisasɪndɪ hoafɪ anɪhondümbomrɪhindɪ

Sisasɪ ranɪ hoafɪ ra rare hoafɪyu mbura asu ai ahei hɪmboarɪhü hu dɪbonapɪmefiyu. ³⁷ Ai hoeirɪhora hepünɪfeimbɪ moatükunɪ afɪndɪ ahei hɪmboahü ratüpürɪyu marandɪyosɪ, ɲga asu ai moai ahambo anɪhondümbomrɪhorɪ. ³⁸ Ranɪmboyei asu Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyurandeiimbɪ Aisaiandɪ hoafɪ ra anɪhondü tüküfeyo. Ai hoafɪyuhɪ yahuya,

“Adükari, düdi nindou yɪhoefɪ hoafɪ ranahambo anɪhondümbomareanda?

Asu Adükari ranai daboe ɲɲɪnɪndɪ hohoanɪmo ra nafuiayundoa?” *Aisaia 53:1*
mehu.

³⁹⁻⁴⁰ Aisaia ai ɲgorü hoafɪnambo yare sürü papɪrandühɪ yahuya,

“God ai ahei hɪmboarɪ ra gabudearümboani.

Ranɪmboaneɪ asu ai ɲɲɪrɪ raranɪmoatükunɪ ahei hɪmboarɪnambo ndondɪhi hoeindɪhindɪ.

Ahei ɲgusüfoambe ragu God ai nɪmoei nahurai ɲɲɪnɪndɪ ramareandüra tüküfeyo.

Ranamboane asu ai ɲɲɪrɪ ɲgusüfoambe ndondɪhi hohoanɪmondeihɪ wambo sowana hɪhindahi dügüsianɪ dɪboadondɪhearü, ɲga wanɪ,” *Aisaia 6:10*

mehu. Aisaia ai ra-mehu ranɪmboaneɪ Suda ai Sisasɪmbo ɲɲɪrɪ anɪhondümbomndɪhorɪ. ⁴¹ Horombo hondü Sisas hɪfɪnɪ nɪŋgokoate-yuambe Aisaia ai ahandɪmayo hɪmboamupuimbo-randeiimbɪ hoeire hayamboyei ahambo hoafɪ ra yare hoafɪmayundo.

⁴² Nindou afɪndɪ bogorɪmboyafo mamarɪmo ai-amboa Sisasɪmbo anɪhondümbomarüwuri. ɲga Farisimbo yɪhɪmboymondühɪ wambo ai anɪhondümbomarüwuri hoafɪ ra moai weindahɪ hoafɪyomo. Ai hohoanɪmoyomondühɪ yahomoya “Weindahɪ hoafɪndefanɪ yɪhoefɪmbo rotu worambeahɪndɪ hɪhaiboaddɪmunɪmboemo,” mehomo. ⁴³ Nindou ranahamumbo nindou ai aboed-anemo mbɪseiya yahomo hohoanɪmomemo, ɲga God ai ahamumbo ‘aboed-anemo’ yahombo moai yɪfirɪyomo.

Sisasɪndɪ hoafɪ ranai nindouyei hohoanɪmo yɪbobondeamboe

⁴⁴ Ranɪyu Sisas ai puküna hoafɪyuhɪ yahuya, “Nindou wambo anɪhondümbomareandɪrɪ aiana wambo yanɲɪrɪ anɪhondümbomreandɪrühɪyupoanɪ. ɲga ai Ape wambo koamarɪhendɪra makosahɪ ahambo kameihani anɪhondümbomarirɪ. ⁴⁵ Asu nindou

wambo hoeiareandiri ranai Ape wambo koamarihendira makosahi ahambo kameihani hoeariri. ⁴⁶ Roana, hifi ndanihu si nahurai, nindou ai wambo anihondumbo-rhindiruhi nimb nimarombo nngokoate-mbeyeia saheheambo makosah-anahi.

⁴⁷ Asu nindou mamai ai wandi hoafi himboryuhü, süngufekoate-ayu ana, ro ngiri ahandi hohoanimo yibobondihini. Roana hifi ndanihu nindou aheimbo yibobofendürimbo kosamboyahipoani, nga wani. Roana aheimbo aboedambofendürimbo makosah-anahi. ⁴⁸ Asu nindou ai wambo daboadi hihireandiruhi wandi hoafi semindikoate-ayu ana, ahambo ahandi hohoanimo yibobofe hoafi ra yagododomboe. Hoafi ro hoafimayahi rananimbo bidifirani si tüküfeyoambe yibobondeirimboe. ⁴⁹ Hoafi nda ropoanimbo hohoanimo hehea hoafiyahühiyahipoani, nga wani. Ape wambo koamarihendira makosahi ranai munju moatükuni Se hoafindafindürü, mehuamboanahi hoafayahi. ⁵⁰ Ro hoafi ra fifirihamboanahi. Apendi hoafana aboedi yangiri koadürümbo-koadürümbo nngorandeimb-ane. Ranimboanahi Ape ai wambo hoafimayundira asu munju hoafi nda sheimbo hoafayahi,” mehu.

13

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-yomondi yitijari popoaimarapurü

¹ Sudayei mamai adükari si Pasofa sei-arihündi ranai tüküfembo yangiriyambe Sisas ai hifi nda hinngife hefe, ahandi Afindi sowanambo hafombo si ra tüküfeyoa fifirimareandi. Ai ahandi nendi afindi hifi ndanihu burayei aheimbo afindi ngusüfo pamareandiri. Ai aheimbo horombo piyu haya ngusüfo pareandiri huhumbo ndeara yifimbo yangiriyuhü afindi hamindi ngusüfo pamareandiri.

² Sapo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo sowasümondühi nimarimondane asu Satan ai Saimonindi nimori Sudas Iskariot ahandi fiambe hohoanimo moaruwai masagadowa Sisasimbo ahandi hürütümbi-yafe warihüfimbo mehu. ³ Sisas ai fifireandi Afindi ai ahambo munjuambo moatükuni hifandimbo nginindi adükari masagado ra. Asu Godimbo sowahindi makusu ra fifireandi ranimbo ai Ahambo sowana gafumbui. ⁴ Ranimboyu asu ai sesi sesambeahindi hinngire botifi, ngisihari hoeari yimündamündü mbura, tawor mamai semündü ahandi mbusümondühi hühüre hinngimareandi. ⁵ Raniyu asu ai hoe semündü disambe kare mbura, ahambo süngururü-rundeimbi ahamundi tijari ra popoairapurühi tawor mbusümondühi hühümareandi ranambo gedümarapurü.

⁶ Raniyu asu Sisas ai Saimon Pitambo sowana masünuwamboyu, asu Pita ai hepünifi hoafiyundühi yahuya, “Adükari, se wandi tijari popoaimbo safimboyafi?” mehuamboyu. ⁷ Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Ro haponda ratüpurayah ndanana se moai fifirowandi. Nga süngunambo-animbo ranahambo fifirindowamboyafi,” mehuamboyu. ⁸ Asu Pita ai yahuya, “Se wandana tijari ra popoaindamboyafi, nga yowani,” mehuamboyu. Asu Sisas ai simbori kafeare hoafiyundühi yahuya, “Asu ro shambo popoaiyoninikoate-ayahi ana, asu se ngiri wandi sünguro-randeimbindafoandi,” mehundowamboyu. ⁹ Asu Saimon Pita ai simbori yahuya, “Adükari, ambe, wandi tijari yangiri popoaiyondiri ana. Nga wandi watijari ngusümboari ra kameihi amboani popoaindandiri,” mehuamboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai ahambo yahuya, “Nindou ai ahandi fi ra munju hundüriyu hayamboayu ana, asu asükaindu ngiri hundürümbo hohoanimondi. Ai tijari yangiri amboani popoiafoareandi ra afisaho paiarikoate aboediyuhani. Se afisaho-koate aboedi anngomo, nga se munjuamboemopoani,” mehu. ¹¹ (Sisas ai nindou mamai ahambo ahandi hürütümbi-yomondi warihüfimbo mehu ahambo fifiriri. Ranimboyu ai ahamumbo hoafiyupurühi, “Seana moai munjuambo afisaho-koate nngomo,” mehupuri.)

¹² Sisas ai ahamundi tɨŋarɨ popoairapurɨ mburamboyu, asu asũkaiyu ahandɨ ŋgɨsɨhari hoearɨ ra gũde haya, sesɨ ɨaŋgoro fondanɨ mahu. Hu nɨmarũmbo ahamumbo dũdufipurũhɨ yahuya, “Haponda sɨhamundi tɨŋarɨ popoaimarɨhandɨ. Se wandɨ ratũpurɨ nda fɨfɨrundai?” ¹³ Se wambo dũkarundũrũhɨ ‘Yamundo-randeimbi,’ asu ‘Adũkarɨ,’ yahomo arundi, ranana anɨhond-anesɨ, ŋga ro ran-anahɨ. ¹⁴ Roana sɨhamundi Adũkarɨmboya asu Yamundihe-rɨhandeimb-anahɨ. Ranɨyahɨ asu ro sɨhamundi tɨŋarɨ popoaimarɨhapurɨ. Asu yahurai se-amboanɨ sɨhamundihoarɨ ŋgorũndɨ hoarehɨndɨmondũhɨ sɨmborɨ fehefirɨndɨmo. ¹⁵ Ro sɨhamumbo nafuimbohũnda ramarɨheandɨ nou, se nindou ŋgorũmbo ranɨ-sũngundundɨ. ¹⁶ Ro anɨhondũmboanahɨ hoafayahapurɨ: Ratũpurɨyu-randeimbi nindou ai ahandɨ bogorɨmbo ŋgasũndirũmboyupoanɨ. Asu nindou ratũpurɨmbo ahu ranai nindou ahambo koamarɨherũ ahandɨ nɨmoamoyupoanɨ. ¹⁷ Asu se ranɨ-moatũkunɨ ranahambo anɨhond-ane yahomo fɨfɨrundi, ranɨ-sũnguarundɨ ana, se ranɨmbo hɨhɨfɨhɨfɨndɨmboemo.

¹⁸ Ro sɨhamumbo muŋguambo hoafɨyaha-purũhɨyahɨpoanɨ. Ro sɨhamumbo dɨbonɨmehapurɨ fɨfɨrɨheapurɨ-mboanahɨ. Ŋga sehũndɨ mamɨ wambo refendɨrɨmbo-mayu ranahandɨ hoafɨ Baiborambe hoafɨmayo ra anɨhondũ tũkũndɨfemboe. Hoafɨ ra yare hoafɨyohũ yahoya, “Nindou sesɨ mamũhɨ asahoasehɨ ranai wandɨ hũrũtũmbɨ tũkũndũfimbui,” meho. ¹⁹ Awi ndanɨ moatũkunɨ ra moai haponda tũkũfeyoanɨyahɨpoanɨ ranahambo hoafayahɨ. Rananɨmbo ndanɨ moatũkunɨ ra sũŋgunambo tũkũndɨfeyoanɨ, asu se wambo anɨhondũmbo-ndundɨrɨ ro God ai sɨheimbo aboedambo-fembohũnda koamarɨhendɨr-anahɨ. ²⁰ Ro anɨhondũmboanahɨ sɨhamumbo hoafayahɨ: Nindou dũdɨ ro nindou koararɨhehinɨ ranahambo aserũmũdu ana, ai wambo kameihɨ semũndũndɨrũhani. Asu nindou dũdɨ wambo asemũndũndɨrɨ ranai nindou wambo koamarɨhendɨrɨ ahambo amboanɨ serũmũndũhani,” mehu.

*Sudas ai Sisasɨmbo ahandɨ hũrũtũmbɨ-yomondɨ warɨhũndɨrɨmbui
(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Ruk 22:21-23)*

²¹ Sisas ai yare hoafɨyuwane asu ahandɨ ŋgusũfoambe moaruwai-marɨrɨ. Asu ai hoafɨyuhɨ yahuya, “Ro anɨhondũmboanahɨ sɨhamumbo hoafayahapurɨ: Nindou mamɨ sɨhamundi mbusũmo anũŋgu ai-anɨmbo wambo hũrũtũmbɨ-yomondɨ warɨhũndea-ndɨrɨmbui,” mehu.

²² Sisas ai yare hoafɨmayuamboemo asu ai sɨmborɨ hɨmboapefirũmemo. Asu ai moai fɨfɨrundi Sisas ai nindou dabombeɨ yare hoafɨmayu ra. ²³ Nindou Sisasɨmbo sũŋgururũ-rundeimbi ahandɨ ŋgusũfoahũndɨ ai ahandɨ fikɨmɨ mamaru. ²⁴ Ranɨyu asu Saimon Pita ai ahambo mbɨro kareandũhɨ yahuya, “Se Sisasɨmbo dũdurɨworɨ, ai nindou daboe yare hoafayu rana,” mehuamboyu. ²⁵ Asu ai Sisasɨmbo sowana sũhũfɨ hũfuhũ dũdufinduhũ yahuya, “Adũkarɨ, nindou ra dũdia?” mehundowamboyu. ²⁶ Asu Sisas ai sɨmborɨ yahuya, “Awi ro bret bɨdɨfɨrɨ sesɨ hoeambe foandɨhe hehea ndahandomboyahɨ. Ro sesɨ asahando nindou aiani,” mehu. Ranɨyu asu ai bret bɨdɨfɨrɨ ra sesɨ hoeambe foare mbura, Sudas Iskariot, Saimonɨndɨ nɨmorɨ-mayu, ahambo masagado. ²⁷ Sudas ai Sisasɨndɨ hũrũtũmbɨ-yomondɨ warɨhũfɨmbo hohoanɨmoyuhũ sesɨ ra semũndũ hayamboyuwane asu Satan ranai ahandɨ fiambe mafarɨfiyu.

Ranɨyu asu Sisas ai ahambo yahuya, “Se ranɨ-moatũkunɨ ratũpurɨmbo ana, nɨmai ratũpurɨyafɨsɨ,” mehu. ²⁸ Nindou sesɨ fikɨmɨ nɨnoumemo ai mamai-amboanɨ moai Sisas hoafɨmayu ranahambo fɨfɨreandɨ. ²⁹ Nindou bɨdɨfɨrɨ ai Sudas ahamundi kaki hɨpɨrɨ hɨfandarandɨ ai adũkarɨ si sesesɨmbo hoafɨmayundowambo sesɨ pemɨmboani yahomo asu nindou kakɨkoate-mayeɨ aheimbo saimboani yahomo raraomarundɨ. ³⁰ Nɨmbɨ mamarowamboyu Sudas ai bret bɨdɨfɨrɨ Sisas masagado ra semũndũ haya hɨfɨnambo makusɨfoendɨ.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbo simbori ahinümbi hohoanimo masagapurî

³¹ Sudas ai hifina makusifoendamboyu, asu Sisas ai yahuya, “Haponda Nindou Hondü ai ndürümb-ani yahombo ra weindahî tükündifemboe. Rananimbo asu Nindou Hondü ai God ndürümbayu ra weindahindirimbui. ³² Asu Nindou Hondü ai God ndürümbayu ra weindahariri ana, asu God ai ahandî süngu Nindou Hondü ndürümbayu ra nimehünou weindahindirimbui. ³³ Nimoakidibou, ro ngiri se-babidimbo gedühi nimboahi. Se wambo kokondundiri-mboemo, nga se ngiri hoeindundiri. Horombo Sudambo hoafimayahi ro homboayahi ngoafi ranambe se ngiri ngei. ³⁴ Ro sihamumbo simbori hohoanimo asahapuri. Wandafi mamî, se sihamundihori simbori ngusüfo pefirindimo, ro sihamumbo ngusüfo pararheapuri nou. ³⁵ Asu se sihamundihori simbori ngusüfo pefirindimondan-animbo nindou ai sihamumbo amboa ‘ahambo süngururü-rundeimb-anemo’ mbiseimboyei,” mehu.

*Sisas ai Pitamboya, ro moai ahambo fifirihinî mbüsümbui mehu
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Ruk 22:31-34)*

³⁶ Saimon Pita ai hoafiyunduhü yahuya, “Adükari, se nahanamboyafa?” mehundowamboyu. Asu Sisas ai ahambo simbori yahuya, “Ro nahanafiyo ahahi ra-nafi ana se ngiri wandî süngu ngafi. Nga süngunambo-animbo ra-nafi wandî süngu ngamboyafi,” mehundowamboyu. ³⁷ Asu Pita ai asükaiyu simbori hoafiyunduhü yahuya, “Asu nimboe ro haponda sihafî süngu sinikoate-ayaha. Sihambondünini asu wambondündiri ndümboemo,” mehuamboyu. ³⁸ Asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyundühi yahuya, “Se wamboyondiri asu sihamboyonini rambo hoafayafisi, nga ro sihambo anihondümboanahi hoafayahanini: Kakaro hoafikoate-yuambe-animbo se ngimimbo hoafindafühi animboya ‘Ro moai Sisasimbo fifirihinî,’ mbisamboyafi,” mehu.

14

Sisas ai Ape God sowanambo ho naf-ani

¹ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se ngusüfoambe hepünafundühi afindi hohoanimo-ndimboemo. Nga se Godimbo-animbo anihondümbo-nduwuri. Asu se wambo amboani anihondümbo-ndundiri. ² Wandî Apendî worî ana fondi afindane. Nga roana sihamumbo fondi diboadifembo kameihi hahühühanahi. Asu rani-moatükuni ra tikaimbe-mbonana, ro ngiri sihamumbo hoafiyahapuri. ³ Ro nga sihamumbo fondi diboadondihe hinngindihe heambo-animbo, asükainda sihamumbo sepurimindimbo kodamboyahi. Asu rananimbo se ngoafi ro amarihî ranihü se-amboani nîmandimboemo. ⁴ Ro ahahi nafi ho ra se fifirumboanemo,” mehuamboemo.

⁵ Asu Tomas ai hoafiyundühi yahuya, “Adükari, roana moai fifirihundi se hombo asafi ranana. Nüngundihu ro fifirimandihu ra-nafi ho rana?” mehuamboyu. ⁶ Asu Sisas ai simbori hoafiyunduhü yahuya, “Roanahi nafayahi, anihondü hoafi, asu yanggiri niŋgombo ra nîmindühayahi. Nindou mamai-amboani ngiri ngorü nafindüfi Ape sowahi tükündifiyu, nga roanahi nafayahi. ⁷ Asu se wambo fifirarundiri ana, wandî Apembo amboani fifirindü-wurimboemo. Nga hapoadümbo se hoeirüwuri houmbo fifirarüwuri,” mehuamboemo.

⁸ Asu Firip ai hoafiyunduhü yahuya, “Adükari, se yihoefimbo Ape ra nafuiyafimuni. Rananimbo yihoefimbo wanŋei-mbeyowamboane,” mehuamboyu. ⁹ Asu Sisas ai simbori hoafiyunduhü yahuya, “Firip, ro se-babidimbo gedühi manimboahi ranane asu se wambo fifirifendiri-koate-ayafi? Düdi wambo hoeimareandiri ranai ana

Apembo-amboani hoeiriri. Asu se ngiri hoafindafühi, 'yihoeimbo Ape ra nafuiyafimuni,' mbisafi. ¹⁰ Seana moai anihondumbo-mbaropoani ro Ape sowahi animboahi asu Ape ai wambo sowahi anungu ra? Hoafi ro masahapur ra ropoanimbo hohoanimoaya hehea sahapurimbo-yahipoani. Nga Ape ro dibofihani ai ahandi ratupuri ra ratupuriyu arandi. ¹¹ Se hoafi ndanahambo anihondumbo-ndundi: Ro Ape-dibo-anahi asu Ape ai ro-dibo-ani. Ra wanindoani ana, asu se ro mungu hepünifeimbi moatükuni ratupuriya marihandi ranahambo hohoanimondi-mondühi anihondumbo-ndundiri. ¹² Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Nindou ai wambo anihondumbo-areandiri ana, ai-amboani hepünifeimbi moatükuni rande ratupurindumbui. Rananimbo asu ai wandi ratupuri ngasundeandeimbi ratupurindumbui sapo ro Ape sowana hahühühi wambo. ¹³ Asu se mungu moatükuni wandi nduri sünguna didibafefundi ana, ro randiheamboyahi Ape ai wandi süngunuri adükari semindimbohünda. ¹⁴ Asu mungu moatükuni se wandi ndurina didibafefundi ana, ro randiheamboyahi."

Sisas ai Yifiafi Aboedi dagadürimbui

¹⁵ "Asu se wambo ngusüfo pararundiri ana, se wandi-mayo hohoanimo ra süngundumboemo. ¹⁶ Asu ro Apembo didibafi-ndaheandani ai sihamumbo ngorü farife-mbohünda dagapurimbui. Asu ai se-babidimbo koadürümbo-koadürümbo nningomoe. ¹⁷ Farife-randeimbi ndanana anihondü hoafiyorandeimbi Yifiafi Aboedi ranane. Hifinindi nindou aiana ngiri Yifiafi Aboedi ndanahambo ndahümündi. Asu ai moai Yifiafi hoeirihififirihiraraorihündi, nga wani. Nga se ahambo fifirundi asu aiana se-babidimbo sihamundi mbusümo nningomoe.

¹⁸ Ngiri ro hinngi-ndiheapuranisühi nimori nahurai nningomo, nga sihamumbo sowana kodamboyahi. ¹⁹ Nindou hifi ndanihündambo ai ngiri amitata wambo hoeife-ndirikoate-ndei, nga seana wambo hoeindundirimboemo. Ro hifi ndanihü yangiri nimboahambo wambo asu se-amboani yangiri nningomboemo. ²⁰ Ro yifihündi botindaheandani rani-simboani ro wandi Ape-dibo nimboahani asu se ro-dibo nningomondani asu ro se-babidimbo animboahi ra fifirindumboemo. ²¹ Nindou wandi hohoanimo ra süngureandi ranai ana wambo ngusüfo pareandiruhani. Nindou wambo ngusüfo parareandiri ranahambo wandi Ape ai ngusüfo pariruhani. Asu ro-amboani, ahandi himboahü weindahi tükündaheandühi, asu ahambo ngusüfo pandihinimboyahi," mehuamboyu.

²² Asu Sudas, (Sudas Iskarioti-yupoani, nga ngorü Sudas,) ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, "Adükari, se nimboeafi yihoefi himboahü weindahi tükündafoandühi asu nindou hifi ndanihü aniboadei ahei himboahü weindahi tüküfekoate-ayafa?" mehuamboyu. ²³ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, "Nindou ranai wambo ngusüfo parareandiri ana, ai wandi hoafi rani-süngundeambui. Rananimbo asu wandi Ape ai ahambo ngusüfo pandirumbui. Rananimbo asu ro Ape-dibo ahambo sowahi nge ai-babidi koadürümbo-koadürümbo nimboemboyehi. ²⁴ Nindou wambo ngusüfo pefendirikoateyu-randeimbi-mayu ranana wandi yamundife hoafi moai süngureandi. Hoafi haponda se himborayomo nda wandi hoafi yangiriyopoani, nga wani. Wambo Ape koarhendira makosahi ahandi-mayo-ane hoafi nda.

²⁵ Awi ro se-babidimbo nimboamboanahi asu ro sihamumbo ndani moatükuni hoafi nda hoafayahapuri. ²⁶ Nga Farihai-randeimbi ranana Yifiafi Aboed-ane. Asu wandi nduri süngunambo-animbo ahambo Ape ai koandihendani kodimboe. Ai-animbo sihamumbo mungu moatükuni ranahambo yamundeapurimboe. Asu ai sihamumbo ngusüfoambe horindeapura sihamumbo ro hoafiyahapureimbi ra asükaindimo hohoanimondi-mboemo. ²⁷ Ro sihamumbo randiheapuranisühi se ngusüfo afurindu kündumboemo. Ngusüfo afurife kife hohoanimo wandi-mayo ra asahapuri.

Ro ngusüfo afurife kife hohoanimo asahapuri nda nindou hifi ndanindhündambo asahüpuri nahurai-yopoani, nga wani. Se ngusüfo s'hamundi ra afindi hohoanimo-ndimondühi y'hambondimboemo.

²⁸ Ro rani hoafi s'hamumbo masahapuri ra se fifirundi: 'Roana ndearambo s'hamumbo hin'ngiri-heapurühanahi, nga asükainda tükündahemboyahi.' Se wambo ngusüfo pambarundi-mbonana, asu ro haponda Ape sowana ahahühi ndanimbo hihifi-hihifiyomo. Nimboe sapo Ape ai adükari saf-ani asu wambo ngasündeandiri-mboani. ²⁹ Yifiafi Aboedi kosowani-yahipoani hoafiyahapuri. Rananimbo asu süngunambo ra tükündifeyoani ranahambo anihondumbo-ndundi. ³⁰ Hifi ndanindhündambo hifandi-randeimbi Satan ai ndeara haponda tüküme fiyuwambo ro ngiri se-babidimbo afuri gedühi wataporindahi. Satan ai ngiri wambo hibadandiri. ³¹ Nga nindou hifi ndanihu aniboadei ranai ro Apembo ngusüfo parihini arihandi ranimbo fifiri-mbirihindamboane. Ranimboane asu Ape ai hoafimayundirambo ratüpuriya arihandi. Se botiyafu houmbo, mborai s'hiri ngefombo," mehu.

15

Sisas ai wain nimindi hond-ani

¹ "Roana wain nimindi hond-anahi. Asu wandi Ape ai wain nüburi rani aharamburi-ani. ² Wandi düdüdü ra hisikoate-yowani, asu nüburi aharamburi ranai düdüdü ra hifitirihairanduhani. Düdüdü hisiyorandeimbi ranana Ape ai afindi hisimbeyowa yahuhaya diboadore-randuhani. ³ Seana ro hoafi hoafimayahapuri ranambo ndeara afindi hisimbohünda hifitirihomomombo nahurai-anemo aningomo. ⁴ Asu se wandi hoafi sünguarund-animbo, se ro-dibo ningomboemo asu ro-amboani se-babidimbo nimboamboyah. Asu wain düdüdü ra nimindi ranihifi pefekoate-ayo ana, ngiri nimi ra hisindo ndandi. Ranimboane asu se-amboani ro-dibo ningokoate-ayomo ana, ngiri hiseimbi nimi nou ningomo.

⁵ Ro wain bogori nimind-anahi, nga asu se wain nimindi ranahandambo düdüdanemo. Nindou ranai ro-dibo nünguan asu ro ai-dibo animboahi ana, ai hifi afindi hisiyu randuhani. Nga se wambo hin'ngarundi ana, asu se ngiri raran moatükunirandundi. ⁶ Asu nindou mam ai ro-dibo ningokoate-ayu ana, ai wain düdü rawefeyo nou kandihaurani asu yaparindumbui. Rananimbo nindou ai düdüdü ra gugundu mbundumbo, haimbo mandifembohünda haiambe pütindafumboemo. ⁷ Asu se ro-babidimbo ningomomombo wandi hoafi sünguarundi ana, se nini-moatükunimboyo hohoanimoemo ranahambo didibafindafundi. Rananimbo se nini-moatükunimboyo didibafimefundi ra s'hamumbo sowahi tükündifemboe. ⁸ Asu se nimi nou afindi hifi hisemo ana, se wandi süngu-rundeimbimbondafu ningomboemo. Rananimbo asu wandi Ape ai ndüreimbindumbui.

⁹ Asu ro s'hamumbo ngusüfo pamarheapuri Ape ai wambo ngusüfo pamareandiri nou. Se koadürumbo-koadürumbo ngusüfo pefe hohoanimo wandi-mayo ndani mbusümo ningomo. ¹⁰ Asu se wandi hoafi rani yangiri sünguarundi ana, se wandi ngusüfo pefe hohoanimo rani mbusümo ningomboemo. Ro-amboani wandi Apendi hoafi rani-süngurihe hehea, asu ahandi ngusüfo pefe hohoanimo rani mbusümo animboahi. ¹¹ Asu se ro hihifi-hihifiyah nou hihifi-hihifimbeyomonda sahehea hoafi mungu ra hoafimayahapuri. Asu hihifi-hihifi ra s'hamundi ngusüfoambe afindi safi tükümbifeyoa sambanahi. ¹² Wandi hoafi ndanana ndahurai-ane: Ro s'hamumbo ngusüfo parariheapuri nou-animbo se-amboani s'hamundi wandafi mamimbo ngusüfo pandüpur. ¹³ Asu nindou mam ai ahandi ngunindi fehefembohünda yifayu ana, moai nindou ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimo ranahambo ngasündeandi, nga wani. ¹⁴ Asu se ro hoafayah ra süngurundühi rawarundi ana, se

wandî wandafî mam-anemo. ¹⁵ Haponda ro ngîrî sîhamumbo wandî ratûpurîyomo-rundeimbi mbîsa dükandîheapurî, nga wanî. Sapo ratûpurîyu-randeimbi ai ana ahandî bogorîndî hohoanîmo ra ngîrî fifîrîndeandî. Nga asu ro haponda sîhamumbo ‘wandafî mam-anemo’ asahapurî. Nîmboe ro mungu moatükunî wandî Apendî-mayo hoafî hîmborîya heheambo wamboanahî rawasahî. ¹⁶ Seana moai wambo ‘ai yîhoef-ani’ yahomo dîbonîyomondîrî, nga wanî. Nga sîmborî sîhamumboyahî ro ‘ai wand-anemo’ sa dîbonîya hîningî-marîheapurî. Ranîyahî ro sîhamumbo ratûpurîfihî tûmarîheapurî nîmî nou hîsîyomondühî, asu mare hîsî yangîrî mbîningowa sahehea. Ranîmbo-hündambo-anîmbo se Apembo wandî ndürînambo dîdîbafî-ndafundani rarani-moatükunî se dîdîbafîmefundî ra dagapurümbui. ¹⁷ Hoafî nda ro sîhamumbo randundî asahapurî, se sîhamundîhoarî sîmborî ngusüfo pefendürîndîmo,” mehu.

Hîfî ndanîhündambo nîdou ai Sîsasîmbo süngururü-rundeimbi mbo yîboaruko-ndîhipurîmboeyi

¹⁸ “Asu nîdou hîfî ndanîhündambo ai sîhamumbo yîboaruko-arîhipurî ana, se fifîrîndundî horombo wambo boatei yîboaruko-marîhindîrane. ¹⁹ Asu se hîfî ndanîhündambombemo-mbonana, nîdou hîfî ndanîhündambo sîhamumbo, ‘yîhoefî wandafî mam-anemo’ mbîseihü ngusüfo pandîhipurîmboeyi. Nga ro sîhamumbo hîfî ndanîhündambo fihîmarîhapurî-mîndühane, nga seana hîfî ndanîhündambo-yomopoani. Nga ranîmboanei asu nîdou hîfî ndanîhündambo ai sîhamumbo yîboaruko-arîhipurî. ²⁰ Ro sîhamumbo hoafayahapurî nda ndondu hohoanîmondîmo: Ratûpurîyu-randeimbi nîdou ai ahandî bogorî ranahambo ngasündirümbö-yupoani. Wambo moaruwaimbo-arîhindîrî nou-anîmbo asu sîhamumbo amboanî moaruwaimbo-ndîhipurîmboeyi. Asu ai wandî hoafî süngubarîhi-mbonana, sîhamundî hoafî amboanî süngundîhimboeyi. ²¹ Asu aiana moai Ape wambo koarîhendîra makosahî ranahambo fifîrîhorî. Se ro dîborîhîndî-memondambo wambo sîhamumbo rarani moatükunîmbo moaruwai randîhipurîmboeyi. ²² Asu ro kosi aheimbo ranî hoafî ra hoafîkoate-mbayahî-mbonana ahei moaruwai hohoanîmo ranahambo ngîrî hütîyei. Nga hapondanana ro hoafîyahandürî heheambo wambo ai ngîrî ahei moaruwai hohoanîmo ra ngorü-süngundîhi hoafîndei. ²³ Nîdou ranai wambo yîboaruko-areandîrî ana, asu ai wandî Apembo amboanî yîboaruko-rirühani. ²⁴ Ro rarani ratûpurî nîdou amurî ai ratûpurîkoate-mayei ranîyo ahei mbusümo ratûpurîmayahî. Asu ro ranî ratûpurî refekoate-mbehî-mbonana ai ahei moaruwai hohoanîmo ranahambo hütîyeipoani. Nga haponda ro ratûpurîmayahî ra hoeirîhimboaneisi, nga asu Ape-dîbo yîhoehîmbo yîboaruko-marîhimunî. ²⁵ Ahînûmbî hoafî sürü pare masîhendî ranai yare hoafîyohü yahoya, “Wambo moanî hoangîrîhi hehi yîboaruko-marîhindîrî,” meho. Hoafî ra anîhondümbö tüküfembohünda ai wambo yîboaruko-marîhindîrî.

²⁶ Ro Farîhai-randeimbi Ape sowahîndî koandîheheanda sîhamumbo sowana kodîmboe. Yîfiáfî ranana anîhondü hondü hoafîyo-randeimb-ane. Ai kodî wandî ratûpurî ranahambo sîhamumbo hoafîndîpurîmboe. ²⁷ Horombo se ro-babîdîmbo manîngomonda asu ro ratûpurî ra weangurühî peya hehea ratûpurîmayahî, asu hapondani amboanî se anîngomo. Ranîmbo-hündambo-anîmbo se-amboanî hoafî ra weindahî tükündafu hoafîndîmo,” mehu.

16

¹ Sîsas ai yahuya, “Sîhamundî anîhondümböfe ra hîningîndumboemo saheheamboyahî hoafî ra rarîhe hoafîmayahapurî. ² Sîhamumbo ai-babîdîmbo rotumbo yowanî mbîsîmboemo. Süngunambo ranî-moatükunî ra tükündîfeyoan-anîmbo asu ai hoafîndîmondühî anîmboya, ‘Sîhrî Godîmbo ratûpurîndefühî Sîsasîmbo süngururü-rundeimbi hîfokoa-ndîhupurîmboane,’ mbîsîmboemo. ³ Ai moai Apembo fifîrîwuri

asu wambo fifirundiri, nga wani. Ranimbo-hündambo-animbo ai rani hohoanimo ra randu ratüpurindimboemo. ⁴ Ro sïhamumbo rani-moatükunî ra hoafi-yahapureimb-ane. Nga asu süngunambo-animbo rani-moatükunî ra tükündifeyoanî horombo ro hoafimayahapuri ranahambo hohoanimo-ndimo.”

Yifiafi Aboedindi ratüpurî

“Ro se-babidimbo nimboambowambo asu horombo moai sïhamumbo hoafi ra hoafiyahi. ⁵ Nga roana Nindou koamarîhendira makosahi ahambo sowana hahühühanahi. Nga moai nindou seyafundeimbi ranai wambo düdufihî, ‘Se ra nahanamboyafi ahafa?’ yahu. ⁶ Hapoana sïhamumbo ro Ape sowana hafombo hoafi ra hoafimehapura asu se afindi hohoanimoemo. ⁷ Nga ro sïhamumbo anihondümboanahi hoafayahapuri: Sïhamumbo ro hinîngiri-heapuri hehea ahahühi ranana sïhamumbo fehefepurimboane. Asu ro hafokoate-mbayahimbonana, Farîhepuri-randeimbi ai ngiri sïhamumbo sowana koso. Nga ro ahahühanimbo sïhamumbo sowana koandîheheanda kodimboe. ⁸ Rananimbo Farîhendüri-randeimbi ai kodî nindou hifi ndanîhü anîboadei aheimbo türüboade nafuindandüra ai moaruwai hohoanimo, mbumundi hohoanimo, asu Godîndî yîbobofe hohoanimo nimîndî ra fifîndîhimboyei. ⁹ Ai moai wambo anihondümbo-rîhindiri, nga ranimboane asu ai hütîyei mbîsî aheimbo nafuindandürimbui. ¹⁰ Mbumundi hohoanimo nimîndî rananimbo ai nafuindandürimbui. Ape ai wamboya, ‘mbumundani,’ mbusümbui asu ro ahambo sowana gagühanî wambo ngiri asükaindimmo hoeindundiri. ¹¹ God ai aheimbo yîbobofe hohoanimo ra rande nafuindandürimbui. Hifi ndanîhünda hifandi-randeimbi Satanimbo God ai yîboboriri haya hütimb-ani mehu asu aheimbo amboanî yîbobondearümbui.

¹² Hoafi afindi awi ro sîheheamboanahi, nga se ngiri haponda mungu ndowandümo. ¹³ Yifiafi hoafi anihondümbo hoafiyo-randeimbi tükündifemboanimbo sïhamumbo hoafi hondü ranambo didîboado-ndeapurimboe. Aiana ngiri aipoanimbo hohoanimondo haya ratüpurindo, nga wani. Ai hoafi himborimayo rananimbo asu sïhamumbo weindahî hoafîndimboe. Rananimbo ai sïhamumbo raranî-moatükunî süngunambo tüküfemboayo ranahambo hoafîndîpurimboe. ¹⁴ Asu ai wandî-mayo hoafi ra ndemîndî hayambo-animbo sïhamumbo weindahî hoafîndimboe. Raninambo ai wandî ndürimbo adükar-ani mbîsîmboe. ¹⁵ Apendî moatükunî munguambo ra wand-ane. Ranimboanahi sïhamumbo haponda hoafiyahapurühiya: ‘Yifiafi ai-animbo wandî-mayo hoafi ndemîndî haya sïhamumbo weindahî hoafîndîpurimboe,’ asahapuri,” mehu.

Afîndî hohoanîmondî fondühi hîhîfi-hîhîfi tükündîfemboe

¹⁶ Sisas ai yîfimbo-mayu ranimbo hoafiyuhî yahuya, “Akîdumbo yangîr-animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngunambo akîdumbo yangîr-animbo se wambo asükaindimmo hoeindündirimboemo,” mehu. ¹⁷ Ahambo süngururü-rundeimbi bidîfiri ai ahamundîhoari ndaru wataporîyomondühi yahomoya, “Nîne hoafi nimîndî rana-handamboyo ai yîhoefimbo yare hoafemuna? Asu ai yare hoafiyuhîya, ‘Akîdumbo yangîr-animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngunambo akîdumbo yangîri se wambo asükaindimmo hoeindundirimboemo,’ mehua? Asu yahuya, ‘Sapo roana Ape sowanambo hahühühi wambo,’ mehu.” ¹⁸ Asu ai yaru düduyafundühi yahomoya, ‘Akîdumbo yangîr animbo,’ ai hoafimayu nda nüngufe-nünguferamboyoa? Roana moai hoafimayu ndanahandambo nimîndî ana fifirîhundî,” mehomondamboyo. ¹⁹ Sisas ai hoeireandane ahambo düdufimbo yahomo houmbo raraomemo ra fifirîmareapuri. Ranimboyo asu ai hoafiyuhî yahuya, “Awi seana ro hoafimayahapuri ndanimbo nimîndî hoafi ra fifirîfembo yahomomboanemo düdu-düduyomo wakarundî? Ro hoafiyahühi sahîya, ‘Akîdumbo yangîr animbo se

ngiri wambo hoeindundi asu süngunambo akidoumbo yangir-animbo se wambo asükaindimo hoeindundi-rimboemo, 'masahi,' mehu. ²⁰ Sisas ai yifiyo hefe botifembo-mayu ranimbo hoafiyuhi yahuya, "Ro sishamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Awi seana afindi hohoanimo-ndimondühi aranindimboemo. Nga nindou hifi ndanihu burayei aiana hihifi-hihifindeimboeyi, nga seana ngusüfoambe afindi hohoanimondimboemo. Sishamundi ngusüfoambe afindi hohoanimo ra munğundowohü asu hihifi-hihifi hohoanimo sishamundi mbusümo tükündifemboe. ²¹ Nimorehi ai nimori wakemindimboayo ra rani si tüküfeihü ngusüfoambe afindi hohoanimo kürareandi. Asu süngunambo nimori ra wakiramindi mburambo ana, ai asubusi ranimbo ngiri afindi hohoanimondo, nga wani. Asu aiana nimori wakimaramindo ranimbo hihifi-hihifindimboe. ²² Ranimboanemo se haponda hohoanimo afindi kuru amarimo. Nga asu ro asükainda sishamumbo hoeindiheapuran se asükaindimo ngusüfo aboedi kündumboemo. Asu ngiri nindou ngorü ai sishamundi ngusüfo aboedi kife nimari hihifi-hihifi ra ndemündü pindeandi, nga wani. ²³ Rani-si ra tüküfe simboani ana ngiri se wambo ninimbo akidou dündundafundiri. Ro sishamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Asu se Apembo raranimoatükuni mbisenda yahomo houmbo, didibafefundi ana, asu ai wandi ndüri süngunambo sishamumbo rani-moatükuni ra dagapurimbui. ²⁴ Horombo ana moai se wandi ndürinambo didibafiyafu rundi raranimoatükuni semindimbo yahomombo ra. Se ahambo didibafindimondani ana, ai sishamumbo dagapurimbui. Ranimbo asu se afindi hihifi-hihifindimondum-boemo."

Sisas ai hifi ndanihündambo nginindi ngasündimareandi

²⁵ "Ro sishamumbo kafoefe hoafiyahi hoafimayahapurisi, nga süngunambo ana ngiri sishamumbo kafoefe hoafinambo hoafindahapuri, nga wani. Nga ro sishamumbo Apembo hoafi hondü hoafinda-hapurimboyahü. ²⁶ Rani-simboananimbo se wandi ndüri süngunambo Apembo didibafindafundo. Wandihoari ana ngiri Apembo sishamumbo farifehe-purimbohünda didibafindahi, nga wani. Se sishamundihoari ahambo didibafindafumboemo. ²⁷ Nga Ape ahandihoar-ani sishamumbo ngusüfo parareapuri. Nimboe sapo Ape wambo koamarihendira makosahi ranimbo anihondumbo-rundühi ngusüfo pararundiri ranimbo wambo. ²⁸ Horombo ro Ape-dibo nimboa mburhamboyahü, asu ahambo hinngirihin hehea hifina makosahi. Nga asu hapondani ana ro asükai hifi nda hinngife mburimbo Ape sowana hafombo samboanahi," mehuamboemo.

²⁹ Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafiyomondühi yahomoya, "Yini, hapondani ana se moai kafoefe hoafinambo hoafiyafi, nga hoafi hond-ane hoafiyafi. ³⁰ Hapoana sishambo ro fifirihuninimboanefi. Yihoe fi ngusüfoambe düdufembo hohoanimo ran-amboa se fifirowandi asu ngiri sishambo dündundahundi. Se munğu moatükuni fifimarowandi. Ranimboanefi se God-dibo nimbafi hawa makosafi ranahambo anihondumbo-arihundi," mehomomo.

³¹ Raniyu asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhi yahuya, "Hapoana se akidou anihondumbo-arundiri. ³² Nga se himboriyomo! Rani si ra ndearambo tüküfembo yahomboane asu sishamumbo bukürü-boadühipuran mamimami se sishamundi worina ngomboemo. Ranimbo asu se wambo yangiri hinngindundira nimboamboyahü. Nga asu ro yangiriyahipoani animboahi, nga Ape ai ro-dibo nüngumbui. ³³ Se ro-dibo ningomondani sishamundi ngusüfo afure kumbearowa samboanahi hohoanimoayahü. Ranimboyahü ro sishamumbo rani hoafi ra rarithe hoafimehapuri. Hifi ndanihu ana se afindi hohoanimo kundu nimanidimboemo. Roana hifi ndanihündambo hohoanimo ranana hifinambo-riheamboanahi, nga sishamundi ngusüfo rananimbo se nginindi kundu nimanidimo," mehu.

17

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbohünda Godimbo didibafimefiyu

¹ Sisas ai ranî hoafî ra hoafîyu mbura sünambe hîmboyuhü hoafîyuhî yahuya, “Ape, ranî si ra tüküfemboane. Se sîhafî Nîmorî ranahambo ndürî adükarümb-ani mbîsafî nafuindafîndüran-anîmbo asu sîmborî Nîmorî ai sîhambo adükar-ani mbüsü nafuindandürîmbui. ² Nga nindou muŋguambo ahei bogorîmborîworî kafaorîworî hîniŋgîmarîwor-ani. Asu muŋguambo se ahambo masabadürî ranaheimbo ai-anîmbo aboedî yangîrî koadürümbo-koadürümbo niŋgombo hohoanîmo dagadürîmbui. ³ Asu nindou ai se mamî God hond-anafî fîfirîhinîni asu Sisas Kraisîmbo koamarî-hawora makusu ranahambo fîfirahorî ana, ai koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîboadeimboyei. ⁴ Ro muŋgu ratûpurî se wambo ratûpurîmbohünda masawandîrî ra muŋgumarîheandî ranînambo hîfî ndanîhü ro se nindou adükar-anafî sa nafuimayahî. ⁵ O Ape, horombo ro hîfî nda tüküfekoate-yoambe se-dîbo nîmboahambe ro se nahurai aboedî hamîndî manîmboahî asu hapondanî ro sîhambo sowahî dügühühî amboanî ndürî adükarî ndawandîrî.

⁶ Se wambo nindou hîfî ndanîhündambo masawapurî ranahamumbo sîhambo weindahî-marîheapurî. Nindou ra sîhafîyomo, asu se wambo ndeara sawapurîmboanafî. Asu ai sîhafî hoafî yangîrî sünguarundî. ⁷ Asu haponda se wambo muŋgu moatükunî masawandîrî ra ‘ahandî-mayo makosoane’ yahomo fîfirarundî. ⁸ Muŋgu hoafî se wambo masawandîrî ra ro ahamumbo hoafîmayahapurî. Asu ai hîmborîyomo houmboanemo ro horombo se-dîbo nîmboa hehea makosahî ranîmbo anîhondümbo fîfirarundî. Asu ai se wambo koamarîhawandîra makosahî ranîmbo anîhondümbo-arundî.

⁹ Ro ahamumbo-hündamboanahî didîbafefeanîni. Nga roana nindou hîfî ndanîhü anîboadei aheimbo farîhefe-ndürîmboyahîpoanî didîbafefehandî, nga nindou se wambo masawapurî ahamumboanahî sîhafî-memondambo wambo didîbafefehandî.

¹⁰ Asu muŋgu moatükunî wandî-mayo ra sîhaf-ane. Asu muŋgu moatükunî sîhafî-mayo ra wand-ane. Asu ahamundî warî-süŋgu nindou ai rarîhi fîfirîhindî ro ndürî adükarümb-anahî. ¹¹ Hapoana ro ŋgîrî hîfî ndanîhü nîmboahî, nga sîhambo sowana asîhühî. Nga aiana hîfî ndanîhü niŋgomboemo. Ape, moai ŋgorü se nahurai nüŋgu. Se nindou wambo masawapurî ra sîhafî hohoanîmo süngundowandühî ahamumbo hîbadapurî. Rananîmbo se ndürî wambo masawandîrî ranî-süŋgunambo mbîniŋgomondamboane. Rananîmbo ai-amboanî mamî hohoanîmo süngumbîru-ndamboane sîhîrî mamî hohoanîmo sünguarîhoandî nou.

¹² Ro ai-babîdîmbo nîmboahambe se wambo ŋgînîndî masowandîrî ranînambo ahamumbo hîfandîmarîhapura aboedambo anîŋgomo. Ro ahamumbo ndorîhe hîfandîmarîhapura asu moai mam-amboanî farîhoei raraorandî. Nindou ai farîhefembo-mayu ranî yangîrîyu mafarîhoayu. Rananîmbo asu Baiborambe horombo hoafîmayo ra anîhondü weindahî tükümeffeyo.

¹³ Hapoana ro sîhambo sowana asîhühî. Ro awi hîfî ndanîhü ndarîhe hoafayahî. Rananîmbo wandî hîhîfî-hîhîfî hohoanîmo ra ahamundî fiambe afîndî mbîmarowa sahehea. ¹⁴ Sîhafî hoafî ro ahamumbo masahapura asu nindou hîfî ndanîhü anîboadei ranai ahamumbo yîboaruko-marîhipurî. Ai ramehindî ra nîmboe sapo roana hîfî ndanîhündambo-yahîpoanî asu ai-amboanî hîfî ndanîhündambo-yomopoanî. ¹⁵ Ro ahamumbo hîfî ndanîhündambo sepurîmîndî raguanambo-fepurîmbo didîbafî-yaheandühî-yahîpoanî, nga wanî. Se ahamumbo hîfandîrapuranî asu Satan ai ahamumbo moaruwai hohoanîmo refekoate-mbiyuwa saheheamboanahî didîbafefehandî. ¹⁶ Ro-amboanî hîfî ndanîhündambo-yahîpoanî maru ai-amboanî hîfî ndanîhünda-mbo-yomopoanî. ¹⁷ Se ahamumbo sîhafî anîhondü hohoanîmona sîhafîhoarî kaboadowapurî. Nga sîhafî hoafî ranana anîhondü hohoanîmo nîmîndühane. ¹⁸ Horombo se wambo koamarîhawandîra kosa, nindou

hifi ndan+hü burayei ahei mbusümo man+imboahi. Mare yahurai-an+imbo asu ro-amboani ahamumbo koamar+heheapura homo nindouyei mbusümo an+ngomo. ¹⁹ Ro ahamumbo fehefe-pur+mbohünda wandi fi s+hambo maseheandi rana+imbo ai an+hondü s+hafi ratüpur+yomo-rundeimbi tükümbeafunda sahehea.

²⁰ Nga asu ro did+bafeheandi ra rana+imbo far+hefepur+imbo yang+ri+yopoani, nga wani. Nga ro did+bafeheandi ra nindou ai süngun+ ahamundi hoafi himbor+yei hehi, asu ai wandi hoafi an+hondümbö-nd+himboyei ranaheimbo kameih-anahi did+bafeheandi. ²¹ Ape se ro-d+bo an+mbafi asu ro se-d+bo an+imboahi, nga ai-amboani yahurai-an+imbo mam+ hohoan+imo süngundihi mb+n+boadei sahehea hohoan+moayah+hi. Rana+imboanahi asu ai s+h+ri-bab+di+imbo mb+n+boadei-amboane. Rana+imbo asu nindou hifi ndan+hü an+boadei ranai se wambo koamar+hawandira makosahi rana+imbo an+hondümbö-nd+himboyei. ²² Nduri adükari wambo masawandiri yahurai ahamumbo sahapur+imboanahi. Asu s+h+ri rawehoandi nou ai-amboani mam+ aboedi rana+ hohoan+imo yang+ri sowandümo mb+n+ngomonda asahi. ²³ Ro ai-bab+di+imbo an+imboahi, nga asu se ro-d+bo an+mbafi. Rana+imboanahi asu ai-amboani aboedi mam+ rana+ hohoan+imo yang+ri hohoan+mombemo asahi. Rana+imbo nindou hifi ndan+hündambo ai se wambo koamar+hawandira makosahi rana+imbo fif+ri+mb+r+hinda asahi.

²⁴ Ape, se wambo nindou masawapuri ra ro an+imboahi rana+hü mb+n+ngomonda samboanahi hohoan+moayah+hi. Ai wandi-mayo himboamupuimbo-randeimbi hoe-imb+rundi samboanahi. Horombo hifi nda tüküfekoate-yoambe se wambo ngusüfo parowandirühi himboamupuimbo-randeimbi ra masawandiri. ²⁵ Ape, se mam+ yang+r-anafi mbumundayafi. Nindou hifi ndan+hündambo ana moai fif+ri+hin+n+hi, nga roana s+hambo fif+ri+hea-n+n+imboanahi. Nga nindou ndan-anemo se wambo koamar+hawandira makosahi rana+imbo fif+ri+umboemo. ²⁶ Ro ahamumbo s+hambo nafuimayahapuri. Asükainda ro nafuinda-hapur+imboyah+hi se wambo ngusüfo pamarowandi nou ai-amboani ngusüfo peferü-mbeyomondamboane. Asu ro-amboani ai-bab+di+imbo n+imboamboyah+hi,” mehu.

18

Sisas+imbo k+k+i+h+maruründümo (Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Ruk 22:47-53)

¹ Ranyu asu Sisas ai did+bafiyu k+kamündü haya, ahambo süngururü-rundeimbi bab+di+imbo Kidron hoe apoari han+imo bamar+hoemo. Orif n+m+hi nümbür+hi mam+ ranai gogoan+hi yangoroane, ai ranafi han+imo bar+hoemo houmbo nümbürambe naf+hi mahafomo. ² Sudas, nindou sapo Sisas+imbo hürütümbi-yomondi war+hüfimbo-mayu ranai nümbür+hi ra fif+reandi. Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi bab+di+imbo nümbür+hi rana+hi fik+m+hi homo guguri+yafu n+mar+imo marundi, rana+imboyou Sudas ai rana-hambo fif+ri+mareandi. ³ Rana+imboyou Sudas ai ami b+di+f+ri+yomo asu prisma God+imbo s+hou-rundeimbi bogori ai koamar+houpur+yomo, Farisi b+di+f+ri+yomo sepurümündü haya, nümbür+hi yangoro naf+hi mahafomo. Ai ranafi hifomondühüyo, ram haiyo, asu hai hondü yimundu sowandümo, asu yifari+imbo napoyo ra raraoru sowandümo houmbo mah+fomo.

⁴ Asu Sisas ai ahambo n+n+moatükuniyo tüküfemboayo ra fif+reandi. Rana+imboyou ai ahamumbo sowahi ak+m+hi hüfu hoafiyupurühi yahuya, “Se ra daboe kokoarura?” mehuamboemo. ⁵ Asu ai s+mbori yahomoya, “Ro ana Nasaret+hünd+hi Sisas+imbo kokomboanef+hi,” mehomondamboyou. Asu Sisas ai yahuya, “Ro Sisas-anah+hi ndasi,” mehuamboemo. Asu Sudas Sisas+imbo hürütümbi-yomondi war+hüfimbo-mayu ranai ai-bab+di+imbo man+nggu. ⁶ Ranyu asu Sisas ai “Ro Sisas-anah+hi ndasi,” mehupuramboyou nindou ranai daboadanambo süh+yafu-ndühündamboemo hifi+n+hi pütap+imemo.

⁷ Ranimboyu asu Sisas ai ahamumbo asükaiyu düdufipurühi yahupuriya, “Se nindou dabo kokomboemo?” mehupuramboemo. Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas Nasaretihöndi,” mehomondamboyu.

⁸ Asu Sisas ai simbori yare hoafiyuhi yahuya, “Ro sihamumbo hoafiyahapureimbane, ro Sisas-anahi. Se wambo kokondürühi ana, asu wandi süngururü-rundeimbi hiniᅅᅅindupurani mbihomondamboane.” ⁹ Ai yare hoafimayu ra sapo ai horombo hoafimayu ra anihondü tükümbifeyoa yahuhayamboyu yare hoafimayupuri. Sapo ai ndare hoafiyuhi, “Nindou wambo se masawapuri ra ro moai mam-amboani hiniᅅᅅirihini,” mehu. Ranimboyu asu ahamumbo farihfefepurimbo hohoanimojuhü “Wandi süngururü-rundeimbi hiniᅅᅅindupurani mbihomondamboane,” mehupuri.

¹⁰ Saimon Pita ai pisao yihimindi semündü hayamboyu pisao ra Godimbo sihou-rundeimbi-yomondi adükari bogorindi ratupuriyu-randeimbini warihondü himbohoeari mafoafoareandi. Nindou ratupuriyu-randeimbi ahandi ndüri ra Markus. ¹¹ Raniyu asu Sisas ai Saimon Pitambo hoafiyundühi yahuya, “Pisao ra asükaiyafi koadürambe sando! Ro Ape ai wambo asübusi saindirimboayu ra ᅅᅅiri hiniᅅᅅindihendi,” mehu.

Sisas ai Godimbo sihai-randeimbi adükari bogori Anasindi himboahü manüᅅᅅu
(Matyu 26:57-58; Mak 14:53-54; Ruk 22:54)

¹² Ranimboemo asu amiyomo, ahamundi bogoriyu, asu Suda-yomondi prismaniyomo ranai Sisasimbo mburündümo mburu hüputüpu-marihawuri. ¹³ Raniyomo asu ai Anas sowanambo boatei sowaründümo mahomo. Anas ai Kaiafasindi yamongoamindiyu haya rani himbanifihü Godimbo sihai-randeimbi adükari bogorimbofi mamaru. ¹⁴ Kaiafas raniyu nindou Sudahündimbo horombo yare hoafiyupurühiya, “Nindou mamai hifi ndanihö burayei aheimbo farihfemböhünda yifimbiyu-wamboane,” mehu.

Pita ai Sisasimbo ro moai fifirihini mehu
(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Ruk 22:55-57)

¹⁵ Saimon Pita ai Sisasimbo süngururi-randeimbi ᅅᅅorü-dibo Sisasimbo süngumariniri hafani. Godimbo sihai-randeimbi adükari bogori ai süngururi-randeimbi ᅅᅅorü-mayu ahambo fifiriri. Raniyu asu ai Godimbo sihai-randeimbi adükari bogorindi ginirambe Sisas dibo kamefoeneandi. ¹⁶ Asu Saimon Pita ai weindani yipurikimi nüᅅᅅu. Ranimboyu asu Sisasimbo süngururi-randeimbi ᅅᅅorü Godimbo sihai-randeimbi adükari bogori ai fifirireimbi-mayu ranai hu, nimorehi yipuri hifanda-randeimbi-mayo ahambo hoafiyundo haya Saimon Pitambo ginirambe serümundü kamefuendi. ¹⁷ Nimorehi yipuri hifanda-randeimbi ai Saimon Pitambo yahoya, “Awi se-amboani nindou ndanahambo süngururi-randeimb-anafi?” mehoamboyu. Asu Pita ai yahuya, “Roana wani,” mehu.

¹⁸ Nindou ratupuriyomo-rundeimbi-yomo asu prismaniyomo ai hai mamai püpiru hiniᅅᅅiru houmbo ᅅᅅisiharimboemondühi wakiyomo niᅅᅅomombo haihehümemo. Asu Pita amboani ai-babidimbo nüᅅᅅumbo haihehü-mayu.

Godimbo sihai-randeimbi adükari bogori ai Sisasimbo düdumefindo
(Matyu 26:59-66; Mak 14:56-64; Ruk 22:66-71)

¹⁹ Rani-simboani Godimbo sihai-randeimbi adükari bogori ai Sisasimbo süngururü-rundeimbi asu hoafi nindou yamundearü marandi ranimbo düdumefindo. ²⁰ Raniyu asu Sisas ai ahambo simbori yahuya, “Ro nimbini-nimbisi Godindi worambe, Suda ai muᅅᅅu fandhi nimorei rihündambe ranihühahi ro aheimbo hoafi ra yamundi-marihendi. ᅅᅅa ro moai hoafi mam-amboani dibo hoafiyahi. ²¹ Se nimboe wambo

düduefoandira? Nindou hoafi himborimayei aheimbo-animbo düduyafandürisi. Ai ro hoafiyahmeimbi ra fifirihimboaneisi.”

²² Sisas ai ra mehuamboyu, asu prisman mamî manüngu ranai Sisasimbo pakarümündü pürirühi hoafiyuhî yahuya, “Ngîri se Godimbo sîhai-randeimbi adükari bogorimbo rando hoafindafi,” mehundowamboyu. ²³ Asu Sisas ai ahambo simbori yahuya, “Ro moaruwai hoafindahanî animbo se hoafi ra weindahî ndowandifi wataporimbo-ndandi. Nga asu ro aboedi hoafayahi ana, se nimboe wambo harimayafa?” mehu. ²⁴ Asu wofina hüputüpumaruründümo ra fufurîhefikoate mbanîngo nou, Anas ai ahambo Godimbo sîhai-randeimbi adükari bogori Kaiafas sowana koamarîherü.

*Pita ai asükaiyu ro moai Sisas fifirîhinî mehu
(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Ruk 22:58-62)*

²⁵ Saimon Pita ai haikimî haihü manünguamboemo. Nindou Pita-dîbo manîngomo ranai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Awi se-amboanî ahambo süngurî-randeimbîmbayafi?” mehomondamboyu. Asu ai didîmofihî yahuya, “Roana wanî,” mehu. ²⁶ Nindou mamî Godimbo sîhai-randeimbîndî ratüpuriyu-randeimbiyu haya, asu Pita himbo hoearî mafoafoarirî ahandî mamîsîrî ranai hoafiyuhî yahuya, “Awi seana Sisas-dîbo nûmbûrambe mamarîfa hoeimarîheanîni,” mehuamboyu. ²⁷ Asu Pita ai asükaiyu “Roana wanî,” yahuambe asu kakaro ai hoafîmayu.

*Sisas ai Pairatîndî himboahü manüngu
(Matyu 17:1-2; Mak 15:1-5; Ruk 23:1-5)*

²⁸ Ranîyomo asu ai hapoadümbö siyoambe Kaiafasîndî worî hinîngîru houmbo, Romî-yafe gafman bogorîndî worînambo Sisasimbo sowaründümo mahomo. Asu Suda ai moai gafman bogorîndî worambe kefou hîfomo ai adükari si Pasofa ra sesimbo yahomombo wambo. Suda nindou ai ndîfo-yafe worambe kefoefembo ra ahînûmb-ane. Nga asu ai karefoahundî ana, asu ‘ngîrî Pasofa sesi ra dagüdifi,’ yahomo houmboemo. ²⁹ Ranîyomo asu ai weindanî nîngomondane Pairat ai ahamumbo sowahî tüküfi hu hoafiyuhî yahuya, “Se nimboe nindou ndanahambo papi-hoafiyumbo yahomo houmboemo?” mehuamboemo.

³⁰ Asu simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Asu nindou ndanai moaruwai hohoanîmo süngufekoate-mbei-mbonana, ngîrî ndarîhu sîhambo sowana sahurümîndefî sînefi,” mehomondamboyu. ³¹ Asu Pairat ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Se sîhamundîhoarî sowaründümo houmbo sîhamundî ahînûmbî süngu papi-hoafîndürî,” mehuamboemo. Asu Suda ai hoafiyomondowohü yahomoya, “Yîhoefî papi-hoafambe ngîrî nindou ngorümbö hîfokoandîhundî,” mehomo. ³² Horombo Sisas ai yahurai randîhe yîfîndamboyahî mehu. Asu ranî hoafi ra anîhondü tüküfembohünda Suda ai ra-süngumarundî.

³³ Ranîmboyu asu Pairat ai gafman bogorîndî worambe asükai kefue hüfu Sisasimbo mborai mehundowa mahüfuwa düdufindühü yahuya, “Se Suda-yomondî adükari bogoriyafi?” mehuamboyu. ³⁴ Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, “Awi sîhafîhoarî hohoanîmoyafi hawamboyahî se yaro hoafayafi, asu nindou amurî ai wambo yaru hoafîmemondamboyahî yaro hoafayafi?” mehuamboyu. ³⁵ Asu Pairat ai simbori hoafiyuhî yahuya, “Roana Sudayahîpoanî. Nga sîhafî nendîyomo Godimbo sîhourundeimbi bogori-babîdîmbo wambo sowana sowandümonîni masînimbo. Asu se nîni nününgurrowamboyahî?” mehundowamboyu.

³⁶ Asu Sisas ai simbori yahuya, “Ro ngînîndî hîfandarîhandî ranana hîfi ndanîhündambo-yopoanî. Ranî hohoanîmo wandî ra hîfi ndanîhündambombembonana, asu wandî ratüpuriyomo-rundeimbi ranai yîfiarîndîmonda asu ngîrî nindou ranai wambo Suda-yomondî warîhündundîrî. Nga wandî ngînîndî hîfandîmbo ranana hîfi ndanîhündambo-yopoanî,” mehu. ³⁷ Ranîyu asu Pairat ai yahuya,

“Refe ana, asu se adükari bogor+wamboyafi!” mehuamboyu. Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Sihafihoari anihondumboanafi yaro hoafiyafühi, ‘Se adükari bogor-anafi,’ asafi. Roana anihondü moatükuni ro hoeimar+heandi ranimbo anihondumbo hoafimbohünda makosahi. Ranimboyahi Ape wambo koamar+hendira makosaha me ai wambo wakimaramindi-ndiri. Nindou ai hohoanimo hondü rani-sünguri+hindeimbi ana ai wandi yafambehüdi hoafi himboriyei rihündühanei,” mehuamboyu. ³⁸ Asu Pairat ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Anihondü hohoanimo ra ninea?” mehu.

Pairat ai Sisasimbo nim keimbi kar+hendeimbi fih tikondundümo pandiwuri mehu (Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Ruk 23:13-25)

Ai yare hoafiyu haya, asukai Suda sowana kusifoai haya mahu. Ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou ndanahambo papi-hoafimbohüdambo moai nini-moatükuni moaruwai nimaroani hoeir+heandi. ³⁹ Nga sihamundi boagiri hohoanimo rani-süngunambo adükari si Pasofa ranihü ro nindou mam sihamundi hohoanimo süngu ahambo karabusambeahindi aboedambo koarihehingi arihandi. Se hohoanimo yomondani ro ‘Sudayei adükari bogori’ nda aboedambo koandihingimboyo?” mehuamboemo. ⁴⁰ Raniyomo asu ai simbori pukuna hoafiyomondühi yahomoya, “Aiana wani, nga se Barabasimbo-animbo hini ngi indiwori!” mehomo. Barabas ra gafman-babidimbo yifiariyu nindou hifokoare randeimb-ani.

19

¹ Ranimboyu asu Pairat ai hoafimayua ami ai Sisasimbo sowaründümo houmbo ndüfuri-ndüfuri+maruwuri. ² Asu ami ai adükari bogorindi at tkai wofi tihorari tihorümbinambo nafiru mburu, Sisasindi mbiroambe kiki+mafoarundi. Raniyomo asu adükari bogorindi hamburi hoeari güdu hini ngi marundi. ³ Asu ai ahambo tüküyafu sisindi hoafiyomondowohü yahomoya, “Suda-yomondi adükari bogori nindou, kar+hasi,” yahomondühiyomo asu ahambo harimemondo.

⁴ Pairat ai asukaiyu weindani tüküfi hu hoafiyundürühi yahuya, “Himboriyei! Ro ahambo weindani siheimbo sowana sahümi ndi tükeheandi. Rananimbo se fifirindihindi. Ro moai papi-hoafimbo nini-moatükuni fifirihendi,” mehu. ⁵ Raniyu asu Sisas ai weindani tüküme fiyu. Asu ahandi mbiroambe at tihorari tihorümbi wofinambo nafimarundi, asu hamburi hoeari ra güdarowane rani kameih tüküme fiyu. Raniyu Pairat ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou ranani nda,” mehu. ⁶ Raniyomo Godimbo sihou-rundeimbiyomo asu prismaniyomo ai hoeirüwuri houmbo pukuna hoafiyomondühi yahomoya, “Nimi keimbi kar+hendeimbi fih tikondundümo parüwuri! Nimi keimbi kar+hendeimbi fih tikondundümo parüwuri!” raramaruri. Pairat ai yahuya, “Sihamundihoari animbo nimi keimbi kar+hendeimbi fih tikondundümo parüwuri. Nga ahandi hohoanimoambe ro moai nini-moatükuni ngörü-süngufe hohoanimo nimaroa hoeir+heandi,” mehu. ⁷ Asu Suda ai simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Roana yihoefi ahinümbi hohoanimo süngu yare hoafiyohü yahoya, ‘Nindou ndanana ai yifimbiyu-wamboane,’ meho. Nimboe sapo ai yahuya, ‘Ro Godindi nimor-anahi,’ mehu,” mehomo.

⁸ Ranimboyu asu Pairat ai rani hoafi ra himboriyu haya yihimbo afindi yihimbomayu. ⁹ Raniyu asu asukai gafmani-yomondi wori ranambe kefuai hüfu Sisasimbo yahuya, “Se nini-nipoediyafa?” mehundo. Nga Sisas ai moai simbori ahambo hoafiyundo. ¹⁰ Raniyu asu Pairat ai yahundoya, “Nimboe se wambo hoafikoate-ayafindira? Roana sihambo moani koehefeniyo asu nimi keimbi kar+hendeimbi fih tikoemindinini pefeniyo ra refembo nginindi hifandihamboanahi. Awi asu rani hohoanimo ra fifirifekoate-wamboyafi?” mehundowamboyu.

11 Asu Sisas ai sɪmborɪ ahambo yahuya, “God nɪmoamo amaru ranai sɪhambo ŋgɪnɪndɪ hohoanɪmo ra segonɪnɪkoate-mbei-mbonana, asu se ŋgɪnɪndɪ hohoanɪmoyowohü wambo hɪfɪnambofendɪrɪ hohoanɪmo ra ŋgɪrɪ hohoanɪmoyafɪ. Ranɪmboane asu nindou ai wambo sɪhafɪ warɪhüm̄areandɪrɪ ranahandɪ moaruwai hohoanɪmo ana sɪhafɪ moaruwai hohoanɪmo ranahambo ŋgasünde haya adükarɪ hamɪnd-ane,” mehuamboyu. 12 Ranɪyu asu Pairat ai ranɪ hoafɪ ra hɪmborɪyu haya, Sisasɪmbo koandɪhehina mbühu yahuhaya nafɪ kokora wakɪmareandɪ. Nga asu Suda ai puküna hoafɪyehɪ seiya, “Asu se ahambo koarɪhaworanɪ ahu ana, se ŋgɪrɪ Romɪ-yafe adükarɪ bogorɪ Sisarɪndɪ ŋgunindɪndafɪ. Nindou ai hoafɪyuhɪ ‘Roana adükarɪ bogoranahɪ,’ ehu ana, asu nindou ranai Sisarɪmbo yɪboaruko-rirühani,” mehomondamboyu.

13 Pairat ai ranɪ hoafɪ ra hɪmborɪyu haya, Sisasɪmbo weindanɪ serümündü tükümeɸiyu. Ranɪyu ai hu, papɪ-hoafɪ hɪmborɪyo rambo nɪmarɪfondɪ mamɪ manɪŋgo ‘nɪmoei yibadɪ’ sei-arɪhündɪ ranɪwamɪ mamaru. (Hiburu-yafe hoafɪnambo nɪmoei yibadɪ ra Gabata-ane.) 14 Ranɪ si ranana Suda-yafe adükarɪ si Pasofa ranɪmbo sesɪ napo fikɪmɪ-fikɪmɪfembo si-ane. Asu ndeara hufɪnɪmboyowane, Pairat ai Sudambo hoafɪyundürühɪ yahuya, “Sɪhei adükarɪ bogorɪ ranahambo hoeirɪhorɪ,” mehuamboyei. 15 Asu ai puküna hoafɪyehɪ seiya, “Koarɪhaworɪ! Koarɪhaworɪ! Nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkorɪndɪfɪ parɪworɪ,” maseiamboyu. Pairat ai Sudambo düdureandürühɪ yahuya, “Sɪhei adükarɪ bogorɪ ranahambo ro nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkuimɪndɪ pefimbo yɪnɪ sei?” mehuamboyo. Asu Godɪmbo sɪhou-rundeimbɪ adükarɪ bogorɪmemo ranai sɪmborɪ hoafɪyomondowohü yahomoya, “Yɪhoefɪ adükarɪ bogorɪ ana moai ŋgorü nün̄gu, ŋga Sisar yangɪr-ani anün̄gu,” mehomondamboyu. 16 Ranɪyu asu Pairat ai Sisasɪmbo ahamundɪ warambe hɪnɪŋgɪmarirɪ, nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkuimɪndɪ pefimbohünda.

*Sisasɪmbo nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkoründümo pamarüwuri
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Ruk 23:26-43)*

Ranɪyomo asu ami ai Sisasɪmbo masowaründümo. 17 Ranɪyu asu Sisas ai ahandɪhoarɪ nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪ ra semündü haya ŋgoafɪ ra hɪnɪŋgɪrɪhɪ hehimbo, wafu mamɪ mbɪrɪhapɪrɪ nahurai wafu sei-arɪhündɪ ranɪnambo mahɪ. (Hiburu-yafe hoafana ‘Gorgota-ane’.) 18 Ranühɪ ai Sisasɪmbo nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkoründümo pamarüwuri. Asu nindou ŋgorü yimbu amboanɪ Sisas-dɪbo tɪkorɪpündɪmo pamarupɪrɪ ra ŋgorü ai gogoanɪnɪyu asu ŋgorü ai gogoanɪnɪyu, ŋga asu Sisas ai mbusümoyu. 19 Pairat ai hoafɪ mamɪ nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪ-mayo ranɪfihɪ sürü papɪra pareandühɪ yahuya: ‘SISAS NASARETHÜNDI SUDAYAFE ADÜKARI BOGORI’ yahu pamareandɪ. 20 Sisasɪmbo tɪkoründümo pamarüwuri ra ŋgoafɪ adükarɪ ranɪ fikɪmɪ safɪyo. Ranɪmboyo hoafɪ Pairat ai hoafɪmayua pamarundɪ ra nindou afɪndɪ ranai hei hoeimarɪhindɪ. Pairat ai hoafɪ sürü papɪra pamareandɪ ra, Hiburu-yafe hoafɪ, Romɪ-yafe hoafɪ, asu Grikɪ-yafe hoafɪ ranɪnamboyu sürü papɪmarandɪ. 21 Ranɪmboemo Godɪmbo sɪhou-rundeimbɪ bogorɪ ai Pairatɪmbo hoafɪyomondowohü yahomoya, “Se nɪmboe ‘Suda-yafe adükarɪ bogorɪ’ safɪ sürü papɪra pamarɪwanda? Nga ndaro papɪra parowandai: ‘Nindou ranai hoafɪyuhɪya, “Ro Suda-yomondɪ adükarɪ bogoranahɪ,” mehu,’ safɪ parowandai,” mehomondamboyu. 22 Asu Pairat ai yahuya, “Hoafɪ ro sürü papɪmarɪhandɪ ra ŋgɪrɪ asükainda ŋgorü-süngundɪhe pandɪheandɪ,” mehu.

23 Ami ai Sisasɪmbo nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkoründümo parüwuri houmboemo, asu ahandɪ-mayo hoearɪ napo ra mun̄gu fufuründümo mburümbo yimbu-yimbumboru yimbumarundɪ. Ranɪyomo ami ai napo ra mamamɪru fufumaründɪmo. Asu ai ahandɪ hoandarɪ hoearɪ kameihɪ masowandümo. Nga asu hoandarɪ hoearɪ

ra moai ngorü hoeari ranifih parih kakiyei, nga mamî ranî yangirîyo kakimayei. ²⁴ Ranimboemo asu ami ai ahamundihoari yahomoya, “Hoeari ndanana sîhîrî kîkîfepoanî, nga yowanî. Nga hoeari ranimbo-hündâ sîhîrî satu piraindefomboane, nindou ngorü ai semîndîmbohündâ.” Nindou ai yaru hoafîmemo ra sapo horombo Baiborambe yare hoafîmayo süngu. Ai yare hoafîyowohü yahoya, “Wandî hoearî napo yimbumaründümo.

Asu hoearî wandî ranahambo nindou mamai semîndîmbohündambo satu pi-
raimemo,”

Buk Song

22:18

meho. Ranîyo asu ami amboanî ranî-süngumarunda hoafîmayo ra anîhondü tüküme Feyo.

²⁵ Sisasîndî hondîyo, asu ahandî akîdîyo, asu Maria Koropasîndî wuhîyo, asu Maria ngorü Makdarahündîyo ai Sisasîndî nîmî keimbî karîhendeimbîmayo ranî fikîmî manîmboei. ²⁶ Ahandî hond-aiyo asu süngururü-randeimbî Sisas ai ahambo ngusüfo parirî-randeimbî-dîbo manîmbafea hoeimareapîrî. Ranîyu ai hondambo yahuya, “Nîmorehî, ndanana sîhafî nîmor-ani,” mehu. ²⁷ Asu ahambo süngurürî-randeimbîmayo ahambo yahuya, “Ndanana sîhafî me-ane,” mehuamboyu. Asu ranî-sîmboanî ai Mariambo ahandî worînambo semündü hu ai-dîbo manîmbafe.

Sisas ai yîfîmayu

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Ruk 23:44-49)

²⁸ Ranîyo süngunambo Sisas ai ahandî ratüpuri hîfî ndanîhü ra muᅅguyohane yahu fîfîrîmareandî. Ranîyo asu Godîndî hoafî Baiborambe anîhondü tükümbîfeyoa yahuhaya ndare hoafîyuhî yahuya, “Amîndanîᅅoarandîrî,” mehu. ²⁹ Hîpîrî mamî yangorî hayamboyo ranambe hühütîmbü hoe finiga ranai mapuiaro. Ranîyo asu ai sîrîwara-ambeahîndî hoe kîkîhamîndeimbî semündü hayambo, finiga ambe foare-
anda tüküfe haya manîᅅgo. Asu ai hisop nîmîharîfihî pare hîmondamündî mbura, Sisasîndî yafambehü tümareandî. ³⁰ Sisas ai finiga ra sümündü mbura hoafîyuhî yahuya, “Muᅅguayo,” yahu mbura mbîro hîfînî piyuhü yîfîmayu.

³¹ Ranî si ra Suda-yafe moanî ᅅgoafîmbo nîmarî si ranahambo muᅅgu moatükunî dîboadîfembo siyo. Si ra moanî adükari hamîndîyo ranîyo asu Suda ai ranî sîhî nindou nîmî keimbî karîhendeimbîfihî paiarîmbo ra yowanî mehomo. Ranîmboemo Pairatîmbo nindou ranahamumbo tîᅅarî kehefepura nîmai yîfîndîmonda foepumîndî raguanambo-fepurîmbo hoafîmemondo. ³² Ranîmboemo asu ami ai nindou yimbu Sisas-dîbo tîkorüpündîmo pamarupîrî ahafanîmbo tîᅅarî ra kamarîhaupîrî. ³³ Nga asu ai Sisasîmbo sowahî tüküyafu hoeirüwurane, ai muᅅguna yîfîmayuamboemo asu ahandî tîᅅarî ra moai karîhaundî. ³⁴ Nga ami mamî ai yangirî yîfiarînambo ᅅgirîsafînî wafusîmarümündü. Ranîyo asu nîmai horî ranai hoe dîbore haya ahandî fiambeahîndî pîmayo. ³⁵ Nindou hoeimareandî ranai ranahambo hoafîyuweimb-ane. Asu ai hoafîmayu ra anîhondü hoaf-ane, asu ahandîhoarî amboanî hoafî hond-ane yahu fîfîreandî. Ranîmbo-hündamboane asu se-amboanî ranahambo anîhondümbondîhindî. ³⁶ Ranî-moatükunî tüküme Feyowamboyo, Baiborambe hoafî pamaiaro süngu yare hoafîyowohü yahoya, ‘ᅅgirî ahandî hamîndî ngorü kandundî,’ mehu. ³⁷ Nga asu hoafî ngorü ranambe meᅅgoro ra yahoya, “Asu ai-anîmbo nindou wafusîmarümündü ahambo hîmboapondeimboyei,” mehu.

Sisasîmbo hoᅅguambe masîhehorî

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Ruk 23:50-56)

³⁸ Süngunambo Sosep Arimateahündî ai Pairatîmbo Sisasîndî yîfînîmoko ra semündümbö yahuhaya hoafîmayundo. Sosep ai Sisasîmbo süngurürî-randeimbîyu, nga ai Sudambo yîhîmborapurühîyu asu ahandî anîhondümböfe hohoanîmo ra moai

weindahireandi. Pairat ai ahambo ndowarindifisi mehuamboyu, asu Sosep ai Sisasimbo serümundü mahu. ³⁹ Nikodemus, horombo Sisas sowahi nimbokoani mahafu, ranai amboani Sosep-dibo mahafani. Asu ai fisinjirümbi moatükuni sanda nimi hori yimbu mamamberu fanduyamundu houmbo nafirundeimbi ra semündü haya mahu. Nimi hori ranahandi nimbora ra 30 kirogramiyo. ⁴⁰ Raniyafani ai Sisasindi yifinimoko ra sowarindifani mburina, Suda ai yifinimoko raru arundi süngu fisinjirümbi moatükuni sanda parine mburina hoearinambo himondimarheneri. ⁴¹ Sisasimbo nimifihitikoründümo parüwuruhü nübürü mam ranai yangoroane, asu nübürü ranambe hongu simborambori yifi shhefekoate maningo. ⁴² Suda ai moani ngoafimbo nimarimbo si ranahambo sesi napo diboado-marhindamboyanani. Asu hongu ra akimi ningo hayamboyanane, Sisasindi yifinimoko ra sowandifani hafani masiheneandi.

20

Sisas ai botimefiyu

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Ruk 24:1-12)

¹ Sande hapoadumbo siambe nimbü hoangiri kiarowane, Maria Makdarahündi ai hongu rani sowana mahifo. Ai hifo hongu rani fikimi tüküfe himboyowane, nimoie adükarü nafitambeihü mapaiaro ra paiarikoate-mayo. ² Ranimboyo asu ai Saimon Pita asu süngururü-rundeimbi ngorü ahandi ngusüfoahündi ranahafanimbo sowana pipimayo ho. Ai ho, hoafiyopirühi yahoya, “Adükarimbo nindou ai honguambeahindi masowaründümo, nahü mbasihawuri, nga moai fifirihuri,” mehoamboyanani.

³ Ranimboyanani Pita asu Sisasindi ngorü süngurürü-randeimbi-mayu ranai nima hongu sowana mahafani. ⁴ Ai yibobo pipina mahafaniyo, nga asu ahambo süngurürü-randeimbi ngorü ranai Pitambo ngasündirü haya, ai boatei hu hongu fikimi tüküme fiyu. ⁵ Asu ai hu nimarumbo amuifoai hoeireandane hoeari Sisasimbo himondüfihindi ra mengoroa hoeimareandi. Nga asu ai moai kefuai honguambe hüfu. ⁶ Asu Saimon Pita ai sünguni hu tüküfi hayamboyu, ai honguambe kefuai mahüfu. Ai hüfu hoeireandane hoeari Sisasimbo himondihimbihündi ra kurimayo. ⁷ Asu hoeari ngorü Sisasindi mbiro himondihimbihündi ranamboani mengorowa hoeimareandi. Hoeari ranana moai amuri kurimayo rani-dibo yangoro, nga wani. Rani poanimboyo nindou ngamondife shhefembo nahurai kare pare haya mengoro. ⁸ Raniyu asu ahambo süngurürü-randeimbi ngorü boatei hongu sowana mahu, ranai asükaiyu sünguni honguambe kefuai hüfu, hoeari yangiri mengoro ra hoeire haya anihondumbo-mareandi. ⁹ (Rani simboani ana moai ai fifirineandi Baiborambe yare hoafiyowohüya, “Honguambeahindi botindifimbui,” meho ra.)

Sisas ai Maria Makdarahündi sowahi tüküme fiyu

(Mak 16:9-11)

¹⁰⁻¹¹ Raniyafani asu ahambo süngurüniririnandaimbi ai worina hihiriyafine mahafani, nga Maria ai hongu fikimi ningombo araniyohü maningo. Asu ai araniyowohüyo hongu-mayo ranambe amoefoe himbomayo. ¹² Asu ai himboyowane, sünambeahindi nendi yimbu kifohi hoearümbi Sisasimbo shhehori wami marifanda hoeimareapiri. Ngorü ai mbirowani nimarü, asu ngorü ai yirimbonani nimarü. ¹³ Ai Mariambo safaniya, “Nimorehi, se nimboeafi aranayafa?” masafandamboyo. Asu ai ahafanimbo hoafiyopirühi yahoya, “Nindou ai wandi Adükarimbo sahorimindei hehimbo, nahü mbasiheshori ro moai fifirihini, nga ranimboanani,” meho.

¹⁴ Ai raweyaho haya hihirifeyowane, asu Sisas ai daboadanani manüguwa hoeimareri. Nga asu Maria ai moai Sisas-ani yaho fifireri. ¹⁵ Sisas ai yahuya,

“Nimorehi, se nimboe aranayafa? Se dabo kokoririhüyafa?” mehuamboyo. Asu Maria ai nümbürü aharambür-ani yahohaya hoafiyondowohü yahoya, “Se Sisasimbo sowarindifühi ana, sowarindifi hafü sihaworühü nafuindafan-animbo ro ahambo ndahümindü ngamboane,” mehoamboyo. ¹⁶ Asu Sisas ai yahuya, “Maria,” mehuamboyo. Asu Maria ai hihirife, ahambo fifireri haya Hiburu-yafe hoafinambo yahoya, “Rabonai,” meho. (‘Rabonai’ ra Hiburu-yafe hoafinambo ‘Yamundo-randeimb-ane’.) ¹⁷ Sisas ai yahuya, “Se wambo kikihindandifi-ndirimboyafi. Awi ro moai wandi Ape sowana hahühi. Nga se wandi wandafi mamü sowana ngafi rando hoafindafipurühi animboya, ‘Roana wandi Ape, sihamundi Ape asu wandi God, sihamundi God, ahambo sowana hahühühanahi,’ mbisafi,” mehuamboyo.

¹⁸ Asu Maria Makdarahündü ai ho ahambo süngururü-rundeimbimbo hoafiyopurühi yahoya, “Ro Adükariimbo hoeimarihini,” asu Sisas hoafiyuweimbi hoafi ra hoafimepurü.

*Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi sowahi tüküme fiyu
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Ruk 24:36-49)*

¹⁹ Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai Sudambo yihimbo-rupurühiyomo worü ai nimarimondeimbi ra yipuri paru houmbo mamarimo. Ranüyu asu Sisas ai Sande nimbambeahi tüküfi, ahamundi mbusümo manüngu. Ai yahuya, “Se ngusüfo afurindu kündundi,” mehupuri. ²⁰ Ai yare hoafiyupurühiyu asu ahandi watiñari ngiri safini ra ahamumbo nafuimepurü. Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ahamundi Adükari ranahambo hoeirüwuri houmbo hihifi-hihifimemo. ²¹ Asu Sisas ai asükaiyu yahuya, “Se ngusüfo afurindu kündundi. Wambo Ape ai koamarihendira makosahi yahurai-animbo asu ro sihamumbo koandihheapuranü ngomo,” mehu. ²² Ai raweyahuhüyu, ahamumbo sowanambo yafambenambo ahandi yafui ra foehepurühi yahuya, “Se Yifafi Aboedi sowandümo. ²³ Asu se ngorü nendi-yafe hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi mbisimondani ana, God ai amboawi mbusümbui. Nga asu ngorü nendi-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo se amboawi yaho hoafikoate-ayomo ana, asu God ai ngiri ranahambo amboawi mbüsü,” mehu.

Tomas ai Sisasimbo hoeimariri

²⁴ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi sowahi tüküfiyuwane, asu süngururü-randeimbi mamü ai moai amuri ra-babidimbo namaru. Nindou aiana Tomasüyu, nga asu ahandi ndürü ngorü ra Didimus-ani. ²⁵ Ranüyomo bidifiri ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Roana Nindou Adükariimbo hoeimarhuri,” mehomo.

Nga asu Tomas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Asu ro ahambo tikomaruründimo ambe ra hoefekoate-ya, asu ahambo wandi warinambo ambe ranambe sündifekoate-ya, asu yifarinambo ngirisafini wafusümaründimo sündifekoate-ayahü ana, ro ngiri ranimbo anihondumbo-ndiheandi, nga wani,” mehu.

²⁶ Asükaiyo mamü wik ho hayamboyoane, ahambo süngururü-rundeimbi ai Tomas-babidimbo worambeahi mamarimo. Ai yipuri mungu papiru houmbo nimarimondane, asu Sisas ai ahamundi mbusümo tüküfi manüngu. Ranüyu ai yahuya, “Se ngusüfo afurindu kündundi,” mehu. ²⁷ Ranüyu asu Tomasimbo hoafiyundowohü yahuya, “Sihafi wari batendi naha ndanifihü sündowandüh-animbo, asu se wandi watiñari ra hoeiro. Asu se wandi ngirisafini wari paro. Se ndanahambo yimbu hohoanimo-ndamboyafi, nga anihondumbo-ndowandi,” mehuamboyo.

²⁸ Asu Tomas ai simbori ahambo yahuya, “Se wandi Adükari asu wandi God-anafi,” mehuamboyo. ²⁹ Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, “Se wambo hoeirowandiri hawambo wamboanafi anihondumbo-arowandiri. Nga nindou

ai wambo hoeifendi+koate-yehü an+hondumbo-ar+hindi+ ana, ai h+hifi-h+hifi-mbeyeiamboane,” mehu.

Son ai buk nda sürü pap+marandi ahandi n+imindi

³⁰ Sisas ai God sowah+ndi makusu ra nafuimbohünda hepün+feimbi moatükun+ af+ndi ahambo sünggururü-rundeimbi-yomondi h+mboahü ratüpur+mayu ra ro moai buk ndanambe munğu sürü pap+r+handi. ³¹ Nga ro ndan+ hoafi+ nda sürü pap+r+hamboanahi. Ro sürü pap+mar+handi nda Sisas ai Kraisi-ani asu God+ndi N+imor-ani ran+imbo an+hondumbo-mb+r+hinda samboyahi sürü pap+mar+handi. Nga asu se ranahambo an+hondumbo-ar+hindi ana, asu aboedi+ yang+r+ n+ngombo hohoan+mo ra ndahümündimboyei.

21

Sisas ai sünggururü-rundeimbi 7 ahamumbo sowah+ tüküme fiyu

¹ Asükaiyu sünggunambo Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi sowah+ Taiberias kur+hoe puirühi ndahurai ndare tüküme fiyu. ² Saimon Pita, Tomas, ndür+ ahandi ngorü Didimus yahomo-rundeimbi+yu, Natanier Ken+hündi Gariri hifi+hündi+yu, Sebedind+ n+imori yimbuyafani, asu ngorü yimbu ahambo süngguri-neandeimbi+yafani ai man+ngomo. ³ Ran+yu asu Saimon Pita ai ahandi horombod+di ratüpur+ asükai sem+ndimbo hohoan+moyuhü yahuya, “Ro ana andür+nambo kin+ wowar+imboanahi,” mehuamboemo. Asu ai yahomoya, “Ro-amboani se-d+bo ngefo sefomboanefi,” mehomo. Ran+yomo ai homo houmbo, botambe mafareafundi. Nga ran+ n+mb+nambo ai moai kin+ mam-amboani hürühoundi, nga wani. ⁴ Hapoadumbo siambe hüfi+ham+ndi for+for+yuambe, Sisas ai hoe k+mi manünguambo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai Sisas+imbeipoani mehomo. ⁵ Ran+yu ai ahamumbo hoafi+yupurühi yahuya, “Wandafi mam+, se moai kin+ wak+ründ+moyoa?” mehuamboemo. Asu ai simbor+ hoafi+yomondühi yahomoya, “Wani,” mehomondamboyu.

⁶ Asu ai hoafi+yupurühi yahuya, “Andür+ ra naha se war+hondü warani bot ran+hündün+ daboadundan-an+imbo, se kin+ b+d+fi+r+ hoeindumboemo,” mehuamboemo. Asu ai andür+ ra hoafi+mayu ranambe masafoarunda, kin+ af+ndi ranai andiri ra tüküme fiyoo, him+ndimbo s+sam+ndi+marundi. ⁷ Sisas ahambo sünggururü-randeimbi wud+yafandeimbi+mayu ranai Pitambo yahuya, “Pita, nindou ranana Sisasi-ani,” mehunduamboyu. Asu Saimon Pita ai n+mai ahandi ng+s+har+ hoear+ yimünd+hai mas+hendi ra hüh+re hin+ng+re haya himon+ p+mayu. ⁸ Asu b+d+fi+r+ ai botambe gudi sowana hafomo mburu, andür+ ra kin+ kameih+ hüründümo. Asu ai gudi ran+ fik+mi angun+ safiyomopoani, nga 100 mitayo man+ngomo. ⁹ Gudik+mi hifomo tüküyafu hoeirundane, asu hai ranai gudiwami horowohüyo ranambe kin+ mam+ huru asu bret mam+ yangurü marandi. ¹⁰ Ran+yu Sisas ai hoafi+yupurühi yahuya, “Kin+ haponda wak+maründümo b+d+fi+r+ ra sowandümo sifomo,” mehuamboemo.

¹¹ Ran+yu asu Saimon Pita ai botambe kefuai n+marumbo, andür+ ra gudiana hüramündi masüfu. Ran+yo asu andür+ ranambe kin+ af+ndi boag+r+boag+r+ 153 pütap+mayo. Kin+ ranai af+ndiyosi, nga asu andür+ ranai moai kik+fiyo. ¹² Ran+yu Sisas ai hoafi+yupurühi yahuya, “Se sifomo, kin+ sowasümo!” mehu. Nga asu moai nindou mam+ ai ahambo düdurirühi, ‘Se d+d+yafi?’ yahundo. Nga ai munğuambo Adükar-ani yahomo f+fi+rüwuri. ¹³ Ran+yu Sisas ai süfu kin+ ra yimbureapuri mbura asu bret ranamboani rasüngu-rasüngumareapuri. ¹⁴ Sisas ai honğuambe-ah+ndi tüküfi hayamboyu, asu ahambo sünggururü-rundeimbi-yomondi h+mboahü ng+m+imbo tüküme fiyu.

Sisas ai Pitambo hoafi+mayundo

¹⁵ Ai sowasümondühi nîmarîmomboemo, Sisas ai Saimon Pitambo yahuya, “Saimon, Sonîndî nîmorî, awi se nindou ndanahamumbo ngasündowapuri hawambo, wambo se afîndî hohoanîmo-yafîndîrûhi-yafîndîrî?” mehuamboyu. Asu Pita ai hoafîyundühi yahuya, “Yîni, Adükari, se fifîrowandî, ro sîhambo aboedî hohoanîmoayahanîni,” mehuamboyu. Asu Sisas ai hoafîyunduhü yahuya, “Se wandî sipsip weihoandî ranaheimbo sesi manguindandürî ndandî,” mehu. ¹⁶ Asükaiyu yimbumbore hoafîyunduhü yahuya, “Saimon Sonîndî nîmorî, se wambo anîhondü hohoanîmo-yafîndîrai wanîyo?” mehundowamboyu. Asu Saimon ai hoafîyunduhü yahuya, “Yîni, Adükari, se fifîrowandî ro sîhambo hohoanîmo-yahanîni,” mehundowamboyu. Asu Sisas ai hoafîyunduhü yahuya, “Se wandî sipsip weihoandî ranaheimbo sesi manguindandürî ndandî,” mehu. ¹⁷ Asükaiyu ngîmîmbore hoafîyunduhü yahuya, “Saimon, Sonîndî nîmorî, se wambo hohoanîmo-yafîndîrûhi-yafî?” mehuamboyu. Ranîmboyu asu Saimon Pita ai ngusüfo afîndî kümareandî Sisas ai ngîmîmbore hoafîyuhî, “Se wambo hohoanîmo-yafîndîrûhi-yafî,” mehu ranîmbo. Ranîmboyu ai Sisasîmbo yahuya, “Adükari, se munğu moatükunî fifîrîwamboanafî. Se fifîrowandî ro sîhambo hohoanîmoyahanîni,” mehundowamboyu. Asu Sisas ai hoafîyunduhü yahuya, “Se wandî sipsip weihoandî ranaheimbo sesi manguindandürî ndandî. ¹⁸ Ro anîhondümboranahî hoafayahanîni, se horombo hoarîfî nîmbafambeyafî ret sîhafî hondü ra güdo hawa hîfî se hombo yifîrîmayafî ranî-süngü yangîrî mahahabodîfî. Nga süngunambo se boagîrîyafambe ana, sîhafî watînarî ra ngurîndohoeî hawa asu nindou ngorü ai sîhafî ret ra sîhambo güdeanîni haya, se nahanîniyo hombo moei safanî nindou ranai sîhambo ndemündünîni ngumbui,” mehu. ¹⁹ Sisas ranî hoafî yare hoafîmayu ranahandî nîmîndî ra: Süngunambo Pita ai Sisasîndî ratüpurî ratüpurîmayu ranîmbo Godîmbo ndürî adükari segodomböhünda yîfîndümbui. Ai Pitambo hoafîyunduhü yahuya, “Se wambo süngundandîrî,” mehu.

Sisasîmbo süngurürî-randeimbî ahandî ngusüfoahündî

²⁰ Pita ai hîhîrîfî hoeirirane, Sisas ahambo süngurürî-randeimbî ngusüfoahündîmayu ai ahafandî süngu mahu. Nindou ranana horombo sowasümondühi nîmarîmombo Sisasîndî hanğîfoanî nîmarîmbo hoafîyuhî, “Adükari, nindou dîdai sîhambo hürütümbî-yomondî warîhümandeanîni?” mehu, aiyu ahandî süngu mahu. ²¹ Pita ai hoeirîrî haya, Sisasîmbo yahuya, “Adükari, nindou nda nüngufimboyua?” mehuamboyu.

²² Asu Sisas ai hoafîyunduhü yahuya, “Ai nünguanî ro asükainda tüküfembo sahehea hohoanîmoayahî ana, asu ranî hohoanîmo ra sîhafîyo? Se wambo süngundandîrî!” mehu. ²³ Ranîyo asu yafui hoafî ra nindou munğu ahei mbusümo tüküfeyowohü yahoya: ‘Süngurürî-randeimbî ra ngîrî yîfîndü,’ meho. Nga Sisas ai moai hoafîyu, ‘Ai ngîrî yîfîndü’ yahumboypoanî. Nga ai yahuya, ‘Ai nünguanî ro asükainda tüküfembo sahehea hohoanîmoyahî ana, asu ranî hohoanîmo ra sîhafîyo?’ mehu. ²⁴ Süngurürî-randeimbî ranai-ani ndanî hoafî nda sürü papîmarandî. Asu ro rarîhu fifîrîhundî ahandî hoafî anîhond-ane.

Bidîfiranî hoafî

²⁵ Afîndî moatükunî bidîfirî Sisas ratüpurîmayu ra engoro, nga moai munğu sürü papîyo. Nga asu nindou ai munğu moatükunî Sisas ratüpurîmayu ra munğu hondü mamamî randühi paparandî ana, asu buk ranambe sürü ra afîndî safî papîndîmboe. Asu ro hohoanîmoayahî munğuambo hîfî ngîrî sîmonğorîndo.

Ratüpurî

Hoafi Sowandümo Homo-rundeimbi-yomondi Ratüpurî

Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai Ahandî hoafi Serusarem ngoafihü bokamarthoemo

¹⁻² Tiofirus, Sisas ai piyu haya ratüpurîyu asu nindou yamundera humbo God ai ahambo sünambe serümundî mahafu ranahamboyo weangurühî bukambe sürü papîmarîhandî. Sünambe hafokoate-yuambe, Sisas ai ahandî hoafi semîndî horambo kafaore hîningîmareapurî ahamumbo-so tüküfi Yifiafi Aboedîndî ngîningînambo ratüpurî ai süngunambo refembo ra hoafîmayupurî. Refehayamboyawane, asu süngunambo God ai serümundü mahafu. ³ Ai yîfiyu mbura ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-so tüküfi Ai yîfihündî botîmefiyu ra nafuimbohünda afîndî moatükunî ramareandî. Ranîyo 40 si ranambe Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hoeimarüwuri. Ranîyo ai God ngîningîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marapurî. ⁴ Ranîyo ai ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-babîdîmbo sowasümondühî nîmarîmombo ahamumboya, “Se yowanî Serusarem hîningîfepoanî. Nga Ape ai saimbo hoafîmayua asu ro hoafîmayahî ranahambo se hîmbondîmondühî nîngomo. ⁵ Son ai nindoumbo hoenambo hundürandürî marandî, nga asu yahunümbî si süngunambo Yifiafi Aboedînambo hundürîndeimboyei,” mehu.

Sisas ai sünambe mahafu

⁶ Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai gugurîyafu nîmarîmombo düdü-rüwurühî yahomoya, “Adükari hapondanî ndanî-simboanî se Israerîmbo ngîningîndî dabupura ahamundîhoari hîfandî-mandundîyo, wanîmandîyo?” mehomondamboyu. ⁷ Asu Ai simborî hoafîyupurühî yahuya, “Ranana se fîfîrîfembo moatükunîyopoanî. Nga Ape yangîr-ani nîningî-simboanîyo ranî-moatükunî refembo ra fîfîreamboayu. ⁸ Nga süngunambo Yifiafi Aboedî ai sihamumbo sowana akoso ana, se ngîningîndî ndowandümoemo. Asu rananîmbo wandî hoafî Serusarem, Sudia, Samaria asu munğu hîfi ra wataporîmbo-ndümoemo,” mehu.

⁹ Sisas ai ranî hoafi ra wataporîmbora mbura ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai nîngomo hîmboapo-yomondane, nîmoamo mahafu. Ranîyo mburîngainambo gabuderühî asu ahambo hoeifikoate-memo. ¹⁰ Sisas ai hafuwane, ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai sünambe hîmboapo-yomondühî nîngomondane, nîmehünou nindou yimbu ranai kîfohî hoearî güdîne hena ahamundî fikîmî manîmbafanî. ¹¹ Nindou yimbu ranai safanîya, “Garirihündî nindou, nîmboe se nîngomombo hîmboapoayomoa? Sisas se hoeirüwuri marundî ranana God ai sünambe serümundü mahafu. Se hoeirüwura mahafu yahurai anîmbo asükai hîhîrîndüfi kudümbui,” masafanî.

Sudasîndî ratüpurî fondi semîndîmbo kamafoarüwuri

¹² Ranîyo asu Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai Orif Wafu ra hîningîru hou Serusaremînambo mahomo. Orif Wafu ranana Serusarem ngoafihündî anğunî hamîndîyopoanî, nga mamî kiromita-ane. ¹³ Ai adükari ngoafî ranîhü tüküyafu mburu worî nîmoamo yibadî ahamundî nîngomo-rundeimbi ranambo mahafomo. Ranana Pita, Son, Sems, Andru, Firip, Tomas, Bartoromyu, Matyu, Sems Arfiusîndî nîmori, Saimon Serot-yomondi hohoanîmo süngure randeimbi asu Sudas Semsîndî

nîmori ranîyomo.* 14 Nindou ranai munḡu mamühi gugureafu nîmarîmombo Godîmbo dîdîbafî-memo. Bîdîfirî nîmorehî asu Maria Sîsasîndî hondîyo ahandî akohoandî-yomo ai-amboanî munḡu gugureahi nîmareimbo dîdîbafîmayei.

15 Ranî-sîmboanî Sîsasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî ranana 120-yei. Pita ai ahei mbusümo botîfi nünḡumbo Godîndî hoafî wataporîmbo-randühi yahuya, 16-17 “Amonḡo-mami asu rehî-mami Godîndî bukambe Yîfiáfî Aboedî ai Defitîndî yasîmondî süḡgure hoafîmayo Sudas ai Sîsasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhüfimbo ra asu hapondanî anîhondü tüküfemboane. Ai-amboanî ro-ambeahîndî mami ratüpurîyefî-rîhundeimb-ani,” mehu.

18 Sudas ai Sîsasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhürirühi ranî-takîni kaki masemündu ranînambo hîfi pemîmayu. Asu süḡgunambo hîfi ranîhü yîfi piyuhümbö bodo bureandühi furî ranai bokarîmefoendî. 19 Ranîyo süḡgunambo nindou Serusaremîhü amarei ranai fîfirîhi hehi hîfi ra ahei hoafînambo Akerdama sei marîhündî. Ahei hoafînambo Akerdama ranana horî kefoendeimbî hîf-ane. 20 Pita ai yare hoafîyuhü yahuya, “Herü bukambe hoafî sürü papîmarundî ranana ndahurai-ane,

‘Hîfi ra nindou ḡgorü ai ndemündümbui,

ḡga moanî yare mbînîḡgo-wamboane.’

Buk Song 69:25

Asu ḡgorü bîdîfirîranî buk ranambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Ahandî ratüpurî ra nindou ḡgorü ai mbîsemündu-amboane,’ meho. *Buk Song 109:8*

21-22 Ranîmboane nindou mami ahei mbusümonîndî hînîḡḡî-ndîhurîmboane sîhîrî-babîdî Sîsas ai yîfîhündî botîmefiyu hoafî semîndî horambo. Sapo nindou ranana sîhîr-ambeahîndî Sîsas ai sîhîrî-babîdîmbo huranda Son ai nindou hundürürandürî ra humbo asu Sîsas ai hînîḡḡîreamunî haya sünambe mahafu rananîmbo wataporîmbo-mbîrundamboane,” mehu.

23 Ai nindou yimbu ndürî pamarupîrî: Sosep Barsabas, ahandî ḡgorü ndürî Sastus yahomondo-rundeimbî, asu ḡgorü Matias. 24-25 Sîsasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai yaru dîdîbafîyafundühi yahomoya, “Adükari, se munḡuambo nindou-yei hohoanîmo fîfirîrowamboanafi. Se yîhoefîmbo nafuindafi nindou yimbu nda daboe se kamafoarîworî ndanî ratüpurîmbohünda. Yîhoefîmbo nindou dîdai sîhafî hoafî semîndî horambo tükümandîfi Sudasîndî fondambe. Sudas ai yîhoefîmbo hînîḡḡîreamunî haya ai nîḡḡomböayu ranînambo mahu,” mehomo. 26 Ai nîmarîmombo nindou dîdai Sudasîndî fondühi ratüpurî ra mandemündü ranîmbo nîmoei pütimemo. Ranîyo nîmoei ranai Matiasîndî tükümefoyö asu Sîsasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî 11 ranî-babîdîmbo hoafî sowandümo homo-rundeimbî nindumbo-mefundî.

2

Yîfiáfî Aboedî makoso

1 Nümbür-ambeahîndî sesî yimunḡu-remîndîmbo hîhîfî-hîhîfî si Pendikos sei arîhündî ranai tüküfeyoambe Sîsasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî nindou ranai mami worambe gugurîmehîndî. 2 Ranîyo nîmehünou ḡḡîndî hamîndî werî nahurai sünambeahîndî kosi worî ai gugurîyahi nîmareimbî ranahambo sîmonḡoramîndî haya meḡgoro. 3 Asu ranîhü hai imami teifî dîdîḡarîyohü ahoro nahurai tüküfe haya munḡuambo mamamî aheiwamî nînouyo wakîmareandî. 4 Ranîyo Yîfiáfî Aboedî ranai ahei fiambe farîfehü ahandî ḡḡîndînambo ḡgorü-poanîmbo ḡgorü-poanîmbo hoafînambo wataporîmayei.

* **1:13:** Serot ranana Rom-yomondî hoarehî nîḡḡombo moei yahomo rundeimb-anemo. Asu ai Israer ahei hohoanîmo yangîrî süḡḡufembo hohoanîmo-yomo rundeimb-anemo.

⁵ Asu Serusarem ngoafihü muᅅguambo hifi adaburo ranihündi Suda bidifiri Godimbo hohoan+moyei-rihündeimbi ai tüküyahi mamarei. ⁶ Werî nahurai tükümeſeyo ra himboriyei hehi nindou afindi ranai gugurimehindi. Ranayo asu himboriyeani Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi nindou ranai wataporimayei ra ahei hoafinambo wataporimayeia himboriyei hehi mahepünehindi. ⁷ Asu Sudahündi-mayei ranai hoafi wataporimbo-marihündi ranahambo hepünehi hehimbo hoafiyehi seiya, “Awi nindou ranana muᅅguambo Garirihündi-mbayeiyo? ⁸ Sihiri ana mamî ngoafihündi-yefipoani, nga nungurihi hehimboyo asu muᅅguambo mamami shefi hoafinambo wataporimayeia ahei hoafi ra himborayefa? ⁹⁻¹⁰ Sihiri ana Partia, Midia, Eram, Mesopotemia, Sudia, Kapadosia, Pondus, Esia, Frigia, Pamfria, Isip asu Sairini ngoafikimi Ribia distrik ranambe ngoafi adaburo asu Rom, hifi ranihündambo nindou-aneſi nda fandihu animboefi. ¹¹ Suda sibir-aneſi asu nindou amuri shefi Godimbo hohoanimo süngurihi arihündi anei, Kritihündi asu Arebi-ahündi muᅅguambo himboriyefani God ai nginindi-moatükuni ramareandi ranahambo shefi hoafinambo wataporimbo-arihündi,” masei. ¹² Asu nindou muᅅguambo ranai hepünahi afindi hohoan+moyehi aheihari simbori hoafiyehi seiya, “Nine-moatükuniyo hapondani nda yahurai tükeſeyo?” masei. ¹³ Nga asu bidifiri ai tirifoefe hoafi-yahündürühi seiya, “Awi aiana wain hoe afindi hamindi simindei hehi mamikari hohoanimo-yehimbayei,” masahündürü.

Pita ai hoafi bokamarihendi

¹⁴ Asu Pita ai Sisasindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi 11 rani babidimbo niᅅgomombo puküna hoafiyuhü yahuya, “Wandi wandafi mamî, Suda anei asu nindou bidifiri haponda Serusaremihü amarei, se ro ndani-moatükuni tükeſeyo ranahambo hoafayahî nda himboyangiri kündihi nimandimbo himborindei. ¹⁵ Se hohoan+moyehiya, nindou nda wain hoe simindei hehi mamikari hohoan+moyehianeſi, nga awi hapondani ana 9 kirok siambeaneſi. ¹⁶ Nga ndani-moatükuni tükeſeyo ranana Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Soer hoafimayu süngu-ane tükeſeyo.

¹⁷ God ai hoafiyuhü yahuya, ‘Bidifiranambo si ranai akimi tüküfemboyoambe ro wandi Yifiafi muᅅguambo nindou-yeiwami koandihе-heamboyahî. Sihei nindowenihî nimori asu nimorehî nimori ai Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi nahurai wataporimbo-ndühümboyei.

Sihei nindowenihî nimori hoarifambori ai rani-poanimbo moatükuni yafo-goadinambo nahurai hoeindumboemo asu boagiri nindou ai yafogoadi-ndimboemo.

¹⁸ Asu rani-simboani ana ro wandi ratüpuriyei-rihündeimbi, nimorehî nindowenihî yiboboambo, aheiwami Yifiafi koandihеheanda Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi nahurai hoafindeimboyei.

¹⁹ Bidifiranambo si ra nafuimbohünda ro hepünifeimbi moatükuni sünambe asu hifihü nafuindamboyahî. Hori, hai asu hasiheimi afindi tükündifemboe.

²⁰ Adükari ai ahandi adükari himboa-mupuimbo-randeimbi si ra tüküfekoate-yoambe animbo hüfihamindi ai nimbindiri-mindowohü asu amoamo ai hori nahurai hamburi tükündifimbui.

²¹ Rani-simboani animbo muᅅguambo nindou ai aheimbo fehefendürimbo hünda Adükariimbo didibafehindi ranaheimbo aboedambo-ndeandürümbui, mehu.”
Joei 2:28-32

²² Pita yahuya, “Israerihündi nindou se wandi hoafi nda himborindei. Sisas Nasaretihündi aiana rani-poanimbo nindouyu. God ai sihei mbusümo ahandi warisüngu hepünifeimbi moatükuni ramareandi ra se fifirihindi. ²³ God ai horombo

hondū hoafi firamündü sihai mburamboyu Sisasimbo sihei warithumariri, nga hürütümbi nindou ai nimi keimbi karihendeimbi fihitikoründümo pamarüwura yifimayu. ²⁴ Nga God ai ahambo yifindi asubusi nginindikoate-yoweimbi ranambeahindi botimariri. Nimboe sapo yifi ai ngiri ahambo bobohindirimindo.

²⁵ Horombo Defit amboani ahambo yare hoafiyuhü yahuya,

'Ro hoeirihinani Adükari ai munguambo si wandi-fikimi anungu.

Ai wandi fikimi nungumbo wambo ngiri nini-moatükuni amboani asubusi ndendiri.

²⁶ Ranimboane ro ngusüfoambe aboedi hihifi-hihifiyahühi

God ai wambo aboedi moatükuni refemboayu ranahambo himboayahi.

²⁷ Asu se ngiri wambo yifi ambe-ambe rando hiningindowandiri.

Sapo se ngiri sürühoeimbi nindou kafaaro hiningimarwor ra hiningi-ndowora yifi ambe-ambe sümburindu.

²⁸ Rananimbo se yangiri aboedi ningombo nafi ra yamundo-wandirimboyafi.

Asu se yini mbsafani ro se-dibo nimboambo afindi hihifi-hihifi-ndamboyahi,'

Buk Song 16:8-11

mehu. ²⁹ "Amongo mam-anemo asu rehi mam-anei, ro siheimbo anihondümboanahi hoafehandüri, sihefi amoa Defit ai yifimayuwambo masamboarhuri. Asu ahandi yifi ambe ranai haponda sihefimbo sowahi aningo ho. ³⁰ Defit ai-ana Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi wambo fifireandi God ai ahambo hoafiyundowohüya, 'Süngunambo sihafi sirambeahindi mam sihafi fondi semindimbohünda ahambo bogorimbondihini hiningi-ndihinimboyahi,' mehu. ³¹ Defit ai nini-moatükuni tükündifembo ra fifireandühi wataporimbo-randühüya, 'God ai ngiri ahambo yifiyeimbiyei ngoafihü hiningiindiriri, asu ngiri yifi ambe-ambe sümburindu,' mehu. God ai ahandi nendambo aboedambo-fendürimbo Krais yifihündi botimariri ranahamboyu wataporimbo-marandi. ³² Sisasimboyo God ai yifihündi botimariri. Munguambo ro hoeirihu hohu ranahamboane wataporimbo-arihundi. ³³ Sisasimbo God ai sünambe serümundü hafu hiningiriran ahandi warihondü warani mbamarü. God ai horombo hoafimayu süngu Sisasimbo Yifiafi Aboedi masagado, raniyo asu Sisas ai sihefiwami koamafoareandi, ran-ane haponda se hoafi himboriyei asu hoeirihiri arihündi. ³⁴⁻³⁵ Defit ai moai sünambe hafu Sisas ramefiyu nou, nga ai hoafiyuhü yahuya, 'Adükari ai wandi Adükarimbo hoafiyundowohü yahuya,

"Se wandi wari hondüni nimandifi ngafimbo

asu sihafi hürütümbi ra sihafi hoarehi hiningi-ndiheapuran se hibadapuri-mboyafi," mehu.

Buk Song

110:1

³⁶ Ranimboane Israer nindou munguambo se nda ndondihi fifirindhindi. God ai Sisas se nimi keimbi karithe-ndeimbi fihitikorihomondei pamarihori ranahambo Adükarimboriri asu ahandi nendambo aboedambofembo nindoumboriri kafaoriri hiningimariri," mehu. ³⁷ Pita ai rani hoafi ra wataporimbo-maranda nindou afindi ranaheimbo ngusüfoambe horimareandüra bidifiri amuri Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-babidimbo ahamumbo düdurhipurühi seiya, "Asu nini nünungu-mandihunda?" maseiamboyu. ³⁸ Asu Pita ai simbori hoafiyundürühi yahuya, "Munguambo mamami se sihei moaruwai hohoanimo ra hiningindhiri hehi simbori hohoanimo süngundihindühi Sisasindi ndürinambo hundüründeiani animbo God ai sihei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbüsümbui. Rani-süngundihindani animbo God ai siheimbo Yifiafi Aboedi dagadürümbui. ³⁹ God ai Yifiafi Aboedi saimbo hoafi firamündü masihendi ranana se, sihei nimori asu süngudidi nimori hondü siheimbo munguamboyo. Rani-moatükuni ranana nindou munguambo God ai wandanei yahundüreimbi aheimbo hoafiyu masihend-ane," mehu.

⁴⁰ Pita ai amurî bîdîfirî hoafî ranîfihî pare haya wataporîmbo-marandî. Ai hûthoafî-yupurûhî yahuya, “Se hîbadîhûmbo, nga nindou moaruwai hohoanîmoyei-rîhîndeimbi ranî-babîdîmbo moaruwaimbo-ndahimboyei.” ⁴¹ Pita hoafî wataporîmbo-marandî ranai nindou afîndî ranaheimbo ngusüfoambe botîmareandûra hundürümayeri. Rani-sîmboani 3,000 nindou-yei Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi horîmbodîdî ranîfihî pamareandî. ⁴² Nîmorehî nindowenihî ranai ranîhû Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi-yomondî yamundîfe hoafî hîmborîyeihî bîdîfirî wandafî ranaheimbo fehefendürîmbohünda sesi mamî sahüsîhî Godîmbo dîdîbafîyahi marîhündî.

Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi ai mamî hohoanîmo süngumarîhîndî

⁴³ Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi-yomondî warîsüngu God ai hepünîfeimbi moatükunî ramareanda nindou afîndî ranai yîhîmboyeihî ahînîmarîhorî. ⁴⁴ Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi nindou ranai mamühîyahi nîmareimbo mamamî ahei napo ra ahei mamühî nahuraimayo. ⁴⁵ Ai ahei hîfî asu napo ra nindou ngörümbo sehîndühî ranîfihîndî kakî sahümündî hehi kakî ra nindou napokoate-yeimbîmbo sehi marîhündî. ⁴⁶ Muᅅguambo si Godîndî worambe gugureahi marîhündî. Asu ai ahei worambe gugureahi nîmareimbo sahüsî rîhîndühî aheimayo napo ra nindou ngörümbo ngusüfoambe hîhîfî-hîhîfî kapeihü sehi marîhündî. ⁴⁷ Nindou ranai muᅅguambo si Godîmbo aboed-ani sei hohoanîmoyeia asu muᅅguambo nindou ranai aheimbo hîhîfî-hîhîfî-yahündürî marîhündî. Muᅅguambo si Adükari ai nindou bîdîfirî semündündûra asu Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi nindou ranai afîndî safî tüküfe marandî.

3

Pita ai nindou mamî tîᅅari moaruwaimbü aboedîmarîrî

¹ Mamî nîmbambeahî Pita ai Son-dîbombo dîdîbafîfembohünda Godîndî worîna mahüfanî. ² Ranîyo ginîrî yipurî Aboedî Yipurî sei arîhünd ranîkîmî nindou tîᅅari moaruwaimbü mamaruwa hoeimarînerî. Ahandî tîᅅari ra hondî ai yahurai wakîrîmîndî hayamboyo muᅅguambo si ginîrî nafîtambe ranîkîmî sahorîmîndei hei hînîngîrîhoranî nîmarümbo nîmorehî nindowenihî Godîndî worîna heianî kakî moako-moakoyu-marandî. ³ Nindou ranai hoeireandane, Pita ai Son-dîbombo Godîndî worîna mahüfandamboyo kakî moakomayu. ⁴ Pita weimbo Son ai ahambo hîmboarî parînerî nîmbafanîmbo safanîya, “Yîhoehîmbo sowana hîmboyafî,” masafandamboyo. ⁵ Nindou ranai ahafanîmboya wambo kakî saimbo-mbayafanî yahu haya hîmbomayu.

⁶ Nga Pita ai hoafîyundowohü yahuya, “Ro moai kakî sîhambo saimbo sahamîndîhî, nga ro sîhambo mamî-moatükunî ndahanînîmboyahî. Sisas Kraîs Nasaretîhündî ahandî ngîndînambo botîyafo hawa hafî,” mehundo. ⁷ Ranîyu Pita ai ahandî warîhondü watîᅅari kîkîhîramündü mbura botîmarîra nîmehünou ahandî tîᅅari asu yimîndîho ranai ngîndîramîndîwohü botîmefîyu. ⁸ Ai horîpîrîhoei piyu nûngu mbura mahu. Ai Pita weimbo-babîdîmbo Godîndî worambe hu nûngu wakîreandühî hohorîpî-hohorîpîyu randühî Godîmbo adükari-ani mehu. ⁹⁻¹⁰ Muᅅguambo nindou ranai fîfirîhîndî sapo nindou ranîyu Godîndî worî ginîrî yipurî Aboedî Yipurî sei arîhündî ranîkîmî nîmarümbo kakî moako-moakoyu-marandî. Asu hapondanî hoeirîhoranî nindou-mayu ranai hoahoanguhü Godîmbo aboed-ani yahu hoafîmayua nindou ranai nûngure-hayamboyo ranî-moatükunî ra tüküfefeyo sei hehi mahepünahîndî.

Pita ai Godîndî worambe hoafî bokamarîhendî

¹¹ Nindou-mayu ranai Pita weimbo Sonîmbo kîkîhîrapümündî nûnguambe nîmorehî nindowenihî afîndî ranai hepünahi hehi Soromonîndî yibadî sei arîhündî Godîndî

worambe raninambo pipimayei hei. ¹² Pita ai nindou afindi mahüsi ra hoeireandürî haya hoafiyundürühi yahuya, “Israerihündi nindou se nimboe hepünehinda? Se nimboe yihofimbo himboapoayei ahafandi nginindi asu ai-ana mbumundi nindouwambo mbayafandi nindou ra aboedimarineri sei hehimboa? ¹³ Abraham, Aisak, Sekop asu shefi amoaoyei God ai ahandi ratüpurîyu-randeimbi Sisas ahambo nginindi masagado, nga se hifokoe-fimbohünda hürütümbi nindou-yei warihümarihori. Pairat ai aboedambo koarhefimbo hohoanîmoyuwane, asu se Pairatimbo seiya, ‘Ro moai Sisasimbo aboedambo koarhefimbo hohoanîmoyefi,’ masei. ¹⁴ Se moai aboedi sürühoeimbi ranahambo hohoanîmoyei, nga ahambo semündümbo hündi-mayo raniyo asu yifiariyu nindou hifokoare randeimbi-mayu ra masahorîmîndei. ¹⁵ Se nindumbo koadürümbo-koadürümbo yangiri ni ngombo nafi semîndîndürî hombo-mayu ra hifokoamarihori ranahamboane wataporîmborîhu arîhündi. ¹⁶ Sapo se nindou hoeiarihori nda se fifirihori, ro Sisasimbo anîhondümbo-arîhoandi ranîmboyo nindou tîjari moaruwai nda aboedîmefiyu. Se muŋguambo aboedi hamîndî tüküme fiyuwa hoeiarîhîndî ra Sisasimbo anîhondümbofe ranînamboyo.

¹⁷ Amongo-mami asu rehi-mami, ro fifirîheandi se Sisasimbo ramarîhori ra moai shei bobağori nindou ranîbabîdîmbo nîni-moatükunîyo ramarîhîndî ra fifirîhîndî. ¹⁸ God ai ahandî hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi yasîmondi süngure hoafiyuhüya, ‘Krais ai asübusî ndemündü haya yifîndümbui,’ mehu. Ranîyo asu God ai haponda anîhondü ndanîsüngure hîni ngîmareanda tüküme fiyo.

¹⁹ Ranîmbo-anîmbo se shei ngusüfoambe hohoanîmo ngorü süngundîhindühi God sowana hîhîrîndahi dîdeiyani anîmbo asu shei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbeyahuamboane. Rananîmbo Adükari ai fi hefe nîmarîmbo si ra koandîhembui. ²⁰ Rawehîndî anîmbo God ai nindou sheimbo fehefendürîmbo kafoarirî hîni ngîmarirî Krais Sisas ra, koandîherümbui. ²¹ Sapo horombo ahandî hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi yasîmondi süngu hoafîmayu süngu. Sisas ai sünambe nüngu ngumbo God ai muŋgu-moatükunî simborî tüküfembo hoafîmayu ranambe tükündüfîmbui. ²² Horombo Moses yahuya, ‘Nindou mami ro nahurai Godîndî hoafi hoafiyorambo Adükari God ai seambeahîndî kaboadirî hîni ngîndîrîmbui. Asu muŋgu-moatükunî ai hoafiyuweimbi ra süngundîhîndî,’ mehu. ²³ Nindou Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbi ahandî hoafi hîmborîyo süngufekoate-ayei ana, God ai hifokoandeira yifîndeimboyei asu ngîrî Israerîyei sîrambeahîndîndei.

²⁴ Nindou Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi Samuer nünguambe peyo haya sinîmbo ahandî wagabe ra muŋguambo mami ranî hoafîyo wataporîmboru homombo asu hapondanambe tükefiyo. ²⁵ Se-ana Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamundî ahurî mam-anei. Asu God ai shei amoaoyei mami-babîdîmbo hoafi fîramündü masîhendî ra sheimbo-hündamboane. Ai shei ape Abrahamîmbo hoafiyundowohü yahuya, ‘Sîhafi ahurî ranahambo süngunambo anîmbo muŋguambo nindou ndanî hîfîhü anîboadei ranaheimbo aboedi-aboedi-ndîheandürî-mboyahî,’ mehu. ²⁶ Sîheimbo aboedi-aboedîfendüra shei moaruwai hohoanîmo hîni ngîfembohünda God ai weaŋgurühi ahandî ratüpurîyu-randeimbi Sisas sheimbo sowahî koamarîherü,” mehu.

4

Pita weimbo Sonimbo kansîrîndî himboahü papîhoafîmarupîrî

¹ Pita ai Son-dîbo nîmorehî nindowenîhimbo wataporîmborîrîndürühi nîmbafandambe, Godîmbo sesi sîhou-rundeimbi-yomo, ami Godîndî worî hîfandîrundeimbi-yomondi bogorî-yomo asu Sadyusi-yomo ai aheimbo sowahî

hafomo tüküme fundî. ² Ahamumbo ngusüfoambe moaruwai marapurî ra sapo Kraisîndî hoafi sowandifanî hafanî-rînandeimbi ranai nindoumboya, Sisasîndî ngîndînambo yîfîhündî botîndahimboyei hoafi ra yamundî-marîneanda ranîmboyo ahafanîmbo ngusüfoambe ngîndî-marupîrî. ³ Suda-yafe bogorî nindou ranai Pita weimbo Sonîmbo kîkîhirupîndümo houmbo papî-hoafîyopîrîmbo mehomo. Nga asu nîmbîfembo yangîrî-mayoamboyo sümbo papî-hoafîyopîrîmboane yahomo houmbo karabusambe hîningîmarupîrî. ⁴ Pita, Son ai wataporîmbo-marînanda nindou afîndî ranai hoafi wataporîmbo-marînandî ra hîmborîyei hehi Sisasîmbo anîhondümbö-marîhindî. Nindou ahafandî hoafi hîmborîyei hehi anîhondümbö-marîhindî ranana 5,000-yei.

⁵ Süngunambo ngorü sinambo Suda-yei hîfandîrundüreimbi, bogorî nindou asu ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbi ai Serusarem ngoafîhü mafandundî. ⁶ Godîmbo sesi sîhou-rundeimbi, Anas, Kaiafas, Son, Areksander asu muŋguambo Godîmbo sîhou-rundeimbi-yomondî fikîmîndî ai-amboanî ranîhü mafandîhindî. ⁷ Ai Pita weimbombo sowapündümo ahamundî hîmboahü hîningîrupîrî houmbo düdurîpîrühî yahomoya, “Se nîndîngîndînamboyo ranî-moatükunî ra ramarîneanda?” mehomondamboyo.

⁸⁻⁹ Pitandî fiambe Yifiafî Aboedî ranai tüküfehüyo sîmborî hoafîyupurühî yahuya, “Hîfandî-rundeimbi asu bogorî nindou, se nindou tîŋarî moaruwaimbü ranahambo aboedî moatükunî ramarîhoandî ranîmboyo yîhoehîmbo düduwefundî? Asu düdi aboedîmarîrî yahomomboemo yîhoehîmbo düduwefundî? ¹⁰ Refe ana ro hohoanîmoyehanî muŋguambo se-anemo asu Sudahünd-anei nda fîfîrîndîhindî, nindou ranai ana Sisas Nasaretîhündî ahandî ndürînamboyo aboedî tüküme fiyu. Se nîmî keimbi karîhendeimbi fihî tîkorîhorîmîndei pamarîhorî, nga asu God ai yîfîhündî botîmarîrî. Nindou ndanai tîŋarî moaruwaiyusî, nga Sisasîndî ngîndînambo aboedîfi haya haponda sîhei wagabe ndanüŋgu. ¹¹ Sisas ai ana, ‘Kambohoanî worîmboru-rundeimbi nindou ai ambe mehomoyosî, nga asu worî ngînemîndîmbohünda bogîmondî kambohoanî noumbofi tüküme fiyu.’

Buk Song 118:22

¹² Sisasîmbo yangîrîyo hîfî ndanîhü God ai nindou aboedambofembo ngîndîmasagado. Ahandî süŋgu anîmbo sîhîrî aboedambo-ndahumboyefî asu ai yangîrî anîmbo nindou aboedambo-ndeamunîmbui,” mehu.

¹³ Suda-yafe bogorî nindou ranai fîfîrundî Pita weimbo Son ai moai skurî-yafanî, nga moanîndî nindou-yafanî yîhîmbokoate-wataporî-mayafandamboyo nindou ranai mahepünafundî. Ranîyo horombo Sisas babîdîmbo hoahoangomo marundî ra ai fîfîrîmarundî. ¹⁴ Nîmboe sapo nindou aboedîmarînerî ranai ahafandî fikîmî manüŋguwamboyo asu ahafanîmbo nîndî akîdou-amboanî hoafîkoate-memo. ¹⁵ Suda-yei bogorî nindou ranai hoafîmemonda Pita ai Son-dîbo tüküyafîne hena mahafanî. Ai hafandanîyo bogorî nindou ranai nîmarîmombo ahamundîhoarî bogo sîmborî ndüwurîmefundî. ¹⁶ Ai hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou ndana-hafanîmbo nîndî nünüŋgu-mandîhupîra? Muŋguambo nindou Serusarem ngoafîhündî ai fîfîrîhindî sapo ai hepünîfeimbi moatükunî ramarîneandî ra. Nga ranî wambo asu sîhîrî ngîrî dîdîmondefühî wanî mbîsefî. ¹⁷ Nga ranî hoafi ra muŋguambo nindoumbo goago wakînde-amboemböndünda yowanî mbîsefomboane. Yowanî mbîsefanî anîmbo nindoumbo Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîkoate-mbeyafandamboane,” mehomo.

¹⁸ Ai asükaiyomo mîŋgîyomo hürîhaupîrî houmbo yahomopîriya, “Se yowanî Sisasîndî ndürî ranahambo nindoumbo wataporîmbo-yondürî asu yamundîfendürî-rapoanî,” mehomo. ¹⁹ Nga asu Pita ai Son-dîbo sîmborî hoafîyafandühî safanîya,

“Nîne-hohoanîmo God ai yifrayu ra se türüboadundî. Ro sîhamundî hoafî süngu-mandîhoyo asu Godîndî hoafî süngu-mandîhoyo? ²⁰ Sapo ro nîne-moatükunî hoeirîho asu hoafî hîmborîye marîhoandî ranahambo wataporîmbo-hündambo ngîrî ro yafambe kîkîhî-ndîhoamîndehî,” mehu.

²¹ Ai moai ahafanîmbo karabusî-fepîrîmbo nafî fîfîrundî, sapo nindou muŋguambo ai hepünîfeimbî moatükunî ramarîneandî ranîmbo Godîmbo adükar-ani seihü wambo. Ranîyo Suda-yei bogorî nindou ranai Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmboyo asu nindou yamundîferambo ngînîndî hamîndî yowanî yahomo mburumbo asükai aboedambo koamarîhaupîrî. ²² Nindou hepünîfeimbî moatükunî rarîneandühi aboedîmarînerî ranana 40 hîmbanî ngasünde-andeimbîyu.

Anîhondümborîhindeimbîyei dîdîbafîfe hoafî

²³ Suda-yafe boboagorî ranai Pita weimbo-babîdîmbo hoafî dîdîboado-marundî. Ranîyafanî ranîhündambo ai mamî anîhondümborîhindeimbî aheimbo-so hîhîreafîne hafanî Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî asu Suda-yafe boboagorî wataporîmbo-marundî ra wataporîmbo-marînandî. ²⁴ Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbî nindou ranai ranî hoafî ra hîmborîyei hehi muŋguambo Godîmbo dîdîbafîyeihî seiya, “Adükarî serandî hîfî, sünü, sîrîwara asu muŋgu-moatükunî ranambe engoro ra nafîmarandî. ²⁵ Horombo yîhoefî amao Defit sîhafî ratüpurîyu randeimbîmbo Yifiafî Aboedîndî süngu se hoafîyafühi safîya, ‘Nîmboe muŋguambo hîfîhündî nindou ra ngînîndayeî?

Asu nîmboe nindou ranai ngusüfo hohoanîmo-koate hoafî fîrarîhümündî?

²⁶ Hîfînîndî adükarî boboagorî nindou ranai yifiarîmbo yahomo houbmo gugurîyafu hoafî fîrarîndümo. Ran-ane hîfandî-rundeimbî boboagorî ranai

Adükarî asu Kraîs nindou aboedambofembo kafoarîrî hînîngîmarîrî

ahafanîmbo hîfînambo-fepîrîmbo hoafî fîrarîndümo,’ masafî. *Buk Song 2:1-2*

²⁷ Herot, Pondius Pairat, Suda-yafe ndîfo asu Suda ai Serusarem ngoafîhü mamühîyahi Sisas Kraîs sîhafî ratüpurî, ratüpurîyu-randeimbî se nindoumbo aboedambofembo kafoarîworî hînîngîmarîworî ranahambo hoafî fîmarîhümündî. ²⁸ Nindou ndanai ndanî-moatükunî ramarîhindî ra sîhafî yifîrî sünguyo, sapo se horombo sîhafî ngînîndînambo hoafî fîrandîföhî ndanî-moatükunî nda tükümbîfeyo-wamboane safî masîhawandî sünguyo. ²⁹ Asu haponda Adükarî se yîhoefîmbo yîhîmbombîyeia sei hehi hoafî wataporîmbo-marîhündî ra hîmborîndafî. Sîhafî ratüpurîyefî-rîhundeimbî yîhoefîmbo fandîhawamunanî anîmbo yîhîmbokoate-sîhafî hoafî ra wataporîmbo-ndîhumboane. ³⁰ Asu se sîhafî warî anğünümbî nendîyeî-wamî nandowandüranî aboedîndahîndühi Sisas sîhafî ratüpurîyu-randeimbî ahandî ndürî süngu hepünîfeimbî moatükunî ratüpurîndafî.”

³¹ Ai rarîhi Godîmbo dîdîbafîyei kîkîrîhümündianîyo, worî gugurîyahi nîmareimbîmayo ranai yabadîmarandî. Ranîyo Yifiafî Aboedî ranai ahei fiambe tüküfehüyo yîhîmbokoate Godîndî hoafî ra wataporîmbo-marîhündî.

Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbîyafe fehefe hohoanîmo

³² Muŋguambo anîhondümborîhindeimbî ranai hohoanîmo mamamberîhi hehi mamî hohoanîmo süngumarîhindî. Ranîyo asu ahei napo ra moai yîhoefî yangîr-ane sei, nga nindou mamamî ahei napo ra muŋguambo aheimayo. ³³ Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai God Sisasîmbo yîfîhündî botîmarîrî hoafî wataporîmbo-marundî ra ngînîndîyo. Ranîyo asu God ai nindou ranaheimbo fehefendürîmbo hohoanîmo-yundürühî afîndî aboedî-aboedî-mareandürî. ³⁴⁻³⁵ Nindou afîndî ranambeahîndî moai mamî ai-amboanî nînî-moatükunî mbonîmboramündu. Nindou hîfî asu woreimbî-mayeî ranai kakîfîhî koarîhehi mburîhü kakî ra sahümündî hei hoafî

sowandümo homo-rundeimbimbo sehinda ai nindou napokoate-yeimbî mbonimborihümündianî yimburundürî marundî.

³⁶ Nindou mamî ahandî ndürî Sosep ranîhü manüngu asu ranîyo hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai ahambo ŋgorü ndürî Barnabas kamafoarüwuri. Ndürî Barnabas ranana ahandî nîmîndî ra ŋgusüfoambe ŋgînrîramîndî randeimb-ane. Asu aiana Rifai sîrambeahîndî Saiprusîhündîyu. ³⁷ Ai hîfembüyu hayamboyu hîfî ra kakîfihî sai mbura kakî ra semündü hu hoafî sowandümo homo-rundeimbimbo masagapurî.

5

Ananias asu Safaira yîfîmayafe

¹ Nindou mamî, ahandî ndürî Ananias, ai ahandî nîmorehî Safaira-dîbo hîfî bîdîfîrî nindou ŋgorümbo kakîfihîmbo masabînando. ² Ai kakî ra ahamböhünda bîdîfîrî masîhenda nîmorehî ai-amboanî fîfîreandî. Nga asu bîdîfîrî yangîrî semündü hu hoafî sowandümo homo-rundeimbimbo masagapurî.

³ Asu Pita ai hoafîyundowohü yahuya, “Ananias, nîmboe Satan ai sîhafî hohoanîmoambe nîmarümbo Yîfiafî Aboedî ranahambo wosîhoafîrandühî kakî hîfîhündî masowandîfî ra bîdîfîrî dîbonapî-marowanda? ⁴ Se hîfî masowandî ra sîhafî hohoanîmo yangîrîyo, asu kakî masowandîfî ra se nîni-moatükunî refemboayafî ra sîhafî hohoanîmo yangîrîyo. Nga asu nîmboe se rasüngu-marowanda? Yîhoefîmbo-yopoanî wosîhoafî hoafîmayafî, nga Godîmboyo wosîhoafî hoafîmayafî.”

⁵⁻⁶ Pita ai hoafîmayuwa Ananias ai hîhîmborî-yuhündamboyu yîfî pîmayuwa akohoandî nîmorî ai ahandî fî-nîmoko ra hoearînambo hîmondîwurî sowarîndümo homo dîbonapîmarüwuri. Ranîyo nindou afîndî ranai ranî hoafî ra hîmborîyei hehî yîhîmbomayei. ⁷ Ahandî nîmorehî ai ranî-moatükunî ramefeyo ra moai fîfîreandî, ranîyo ŋgîmî awa hohayamboyowane, ai asükai maho. ⁸ Pita ai ranahambo düdureandühî yahuya, “Se hoafîyafîndîrî, hîfî-hündî kakî masowandîfe ra ndearamboyowai?” mehuamboyo. Asu sîmborî Safaira ai hoafîyowohü yahoya, “Yînî, ra ndearîyo,” mehuamboyo. ⁹ Asu Pita ai ahambo sîmborî hoafîyundowohü yahuya, “Se nîmboe sîhafî nîndowenihî-dîbo Adükârîndî Yîfiafî ranahambo refe hoeifembo hoafî fîmarînandîfea? Hoeiro, nindou sîhafî nîndowenihambo hîfîkamarüwuri ranai yipurîkîmî anîŋgomo. Asu sîhambo amboanî ndowandümonîni ŋgomo hîfî kandunînimboemo,” mehuamboyo. ¹⁰ Hoafî nîŋgoambe Safaira ai Pitandî yirîkîmî peyo yîfîmayo. Ranîyo nindou akohoandî ranai sîfomo hoeirunda yîfîmayowamboyo sowandümo homo ahandî nîndowenihandî fikîmî hîfî kamarundî. ¹¹ Ranîyo Kraisîndî nendî-yei asu amurî bîdîfîrî ranîyei ranî hoafî ra hîmborîyei hehî yîhîmbomayei.

Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai hepünîfeimbî moatükunî ramarundî

¹² Hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai nindou-yei mbusümo hepünîfeimbî moatükunî ramarundî. Ranîyo anîhondümbo-rîhindeimbî nindou ranai Godîndî worambe Soromonîndî Yibadî sei arîhündî ranîhü gugurîmehîndî. ¹³ Nindou bîdîfîrî ranai moai ai-babîdîmbo fandîhindî, nga ai aheimbo ahînimayei. ¹⁴ Ranîyo nîmorehî nîndowenihî afîndî hamîndî ranai Adükârîmbo anîhondümbo-rîhindühî, asu weaŋgurühî anîhondümbo-rîhindeimbî manîboadei aheifihî pamarîhindî.

¹⁵ Ranîmbo-hündamboyo nindou ranai aŋgünümî nendî fufurîhümü-ndîndürî hei nafî hohü fondîwamî asu hoaparî foasîhî hehî kurîmarîhindürî. Ai hohoanîmoyeihîya, Pita ai ŋgu ŋgasündeandanî hüfîhamîndînambo ahandî hüfîhamîndîhündî yîfiafî ranai boakîmbîfoareanda sei hehî. ¹⁶ Serusarem ŋgoafîkîmî ŋgoafî adaburo ranîhündambo nindou afîndî ranai aŋgünümî asu moaruwai nendî nîmareimbî fufurîhümü-ndîndürî tükümehîndî. Ranîyo nindou muŋguambo ranai aboedîmehîndî.

Suda-yafe bogorî ai hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo yowanî mehomopurî

¹⁷ Hoafi sowandümo homo-rundeimbî ai ranî-moatükunî ra ramarunda Godîmbo sîhou-rundeimbî ai Sadyusi-babîdîmbo ngîndî-memo. ¹⁸ Ranîyo ahamumbo kîkîhîrîpundümo mburumbo karabusambe hîningîmarupurî. ¹⁹ Nga asu nîmbokoanî Adûkarîndî sünambeahîndî nendî ai karabus worî yipurî ra sübüdîmarîhenda tükümefundî. Ranîyo sünambeahîndî nendî ranai hoafîyuhü yahuya, ²⁰ “Ngomo Godîndî worambe nîngomombo nîmorehî nindowenihîmbo sîmborî hohoanîmo ranahambo wataporîmbo-ndundürî,” mehupurî. ²¹ Ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai ranî hoafi ra hîmborî-yomo houmbo Godîndî worîna siambe hondü homo nîmorehî nindowenihîmbo yamundî-marundürî.

Godîmbo sîhai-randeimbî ai ahandî wandafi-babîdîmbo tüküyafundühi-yomo Suda-yei kansîr asu bogorî hondü ahamumbo gugurîfe wataporîmbo hoafîmemo. Ranîyo nindou bîdîfîrî hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo karabus worambeahîndî sepurîmîndîmbo koamarî-houpurî. ²² Nga asu nindou ranai homo hîmboyomondane, hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai karabusî worambe moai nîmarîmo. Ranîyo hîhîrîyafu homo Suda-yei bogorî ranahamumbo hoafîmemopurî. ²³ Ai homo hoafîyomondühi yahomoya, “Karabus worî yipurî ra paru mburumbo karabus hîfandîru-rundeimbî ai yipurî hîfandu manîngomo. Nga asu yipurî sübüdîhoehü hîmboyefane, worî yangîrî mafondaro,” mehomo. ²⁴ Karabus worî hîfandîru-rundeimbî-yomondî bogorîyu asu Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî-yomo ai ranî-moatükunî ranahambo nününgufemboyo yahomo houmbo afîndî hohoanîmo-memo.

²⁵ Nindou mamî ranai sünî hoafîyupurühi yahuya, “Hîmborî-yomo, nindou se karabusîmarüpurî ranana Godîndî worambe nîmorehî nindowenihîmbo yamundundürühi mbanîngomo,” mehu. ²⁶ Ranîyo bogorî-mayu ranai ratüpurî-yomorundeimbî sepurîmündü haya homo hoafi sowandümo homo-rundeimbî ra masîwapundümo. Nga asu nindou yamundîmarundürî ranaheimboya, “Yîhoefîmbo nîmoeinambo ndîhîmunîmboyei,” yahomo houmbo moai nînnî nününgurüpurî.

Hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai yîhombokoate-kansîrîmbo Godîndî hoafi wataporîmbo-marundî

²⁷ Karabus hîfandîrundeimbî nindou ranai sowapurîndümo homo gugurîyafu wataporîmbo-marundî ranambe Suda-yei bogorî-yomondî hîmboahü wagabe hîningîmarupurî. Godîmbo sîhai-randeimbî ai düdureapurühi yahuya, ²⁸ “Ro sîhamumbo nîmorehî nindowenihîmbo nindou ranahandî ndürî ranahambo wataporîmbo yowanî masefi. Nga se wataporîmbo marunda munguambo nindou Serusarem ngoafîhü ranai sîhamundî hoafi ra hîmborîmayei. Ran-ane se yîhoefîmboya, se-rurî nindou ranahambo hîfokoamarüwuri yahomo houmbo papîhoafarîmunî,” mehomondamboyu. ²⁹ Asu Pita ai hoafi sowandümo homo-rundeimbî bîdîfîrî-babîdîmbo nîngomombo sîmborî hoafîyupurühi yahuya, “Ro Godîndî hoafi yangîrî anîmbo süngundîhumboyefî, nga ngîrî hîfî ndanîhündambo nindou-yei hoafi ana süngundîhundî. ³⁰ Se Sisasîmbo nîmî keimbî karîhendeimbîfîhî tîkoründümo parüwuri mburümbö hîfokoa-marüwuriyosî. Nga sîhefî amoao-yei God ranai yîfîhündî botîmarirî. ³¹ God ai sünambe serümündî hafu ahandî warîhondü waranî nindou sîhefîmbo aboedambofembo bogorîmborirî hîningîrîra anüngu. Ahandî süngu anîmbo munguambo Suda ai moaruwai hohoanîmo hîningîndîhindühi aboedî hohoanîmo süngundîhinda ahei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui. ³² Ranî-moatükunî God ai ramareandî ra hoeirîhu hoahu anîhond-ane sefi wataporîmborîhu arîhundî. Asu Yifiafî Aboedî ai-amboanî anîhond-ane yaho arandî. Asu munguambo nindou dîdîyei Godîndî hoafi süngurîhinda ranaheimbo Yifiafî Aboedî sagadürî arandî,” mehu.

Gamarier ai kansîr-imboya hoafi sowandümo homo-rundeimbimbo hinîngirou-safîndüpurî mehu

³³ Pita ai ranî hoafi ra hoafîmayuwa Suda-yei bogorî nindou ranai ngîniîndiyomondühi hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranahamumbo hîfokoefepurîmbo hohoanîmo-memo. ³⁴ Nga guguriyafu wataporîmbo-marundî ranambe ahînümbî hohoanîmo yamunde-randeimbî nindou Farisihündî mamî ahandî ndürî Gamarier ahambo ahîniyei rîhündeimbi manüngu. Ranîyu hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranahamumbo guguriyafu wataporîmbo-marundî ranambeahîndî akîdou tükümbeafundî mehu. ³⁵ Hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai botîyafu houmbo homondane Gamarier ai kansîr ranahamumbo hoafîyupurühi yahuya, “Israer nindou se ranî-moatükunî ra hohoanîmondîmo hoeindundühi anîmbo randundî mehupurî. ³⁶ Se Tadius tüküfi manüngu ra fîfirundai. Ai hoafîyuhü yahuya, ‘Ro adükari bogorî nindou-anahî,’ mehua 400 nindou ahambo süngumarurî. Nga ahambo gafman ai hîfokoamarîwura ahambo süngururü-rundeimbî ai fefondühi ahamundî ratüpurî ra hinîngîmarundî. ³⁷ Asükai süngunambo gafman ai ndürî semîndambe Garirihündî nindou mamî ahandî ndürî Sudas amboanî gafmani-babîdî yifiarîmbo nindou bîdîfîrî masepurîmündu. Ai ahambo süngururü-rundeimbî masepurîmündu, nga ahambo hîfokoa-marîwuramboyo ahambo süngururü-rundeimbî ranai mafefoundî. ³⁸ Ranîmboane ro haponda sîhamumbo hoafehapurî, Se nindou ndanahamumbo nîni nününgu-fepurîpoanî. Ranî-moatükunî ai rawarundî ra hîfî ndanîhündambo nindou-yomondî ratüpurayo ana, ngîrî aboedîndo. ³⁹ Asu ranî-moatükunî ra Godîndî-mayoayo ana, se ngîrî yowanî mbîsîmo kîkîhi-ndüpurîndümo. Rawarundî ana, se God-babîdîmbo-anemo yifiar-ayomo,” mehuamboemo.

⁴⁰ Suda-yafe bogorî ranai Gamarierîndî hoafi süngurundühi hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo mîngîyomo hürîhoupura mahomondamboyo buburupurî mburumbo moanî koarîhoupurühi yahomoya, “Se yowanî nîmorehî nindowenihîmbo Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîpoanî,” mehomopurî.

⁴¹ Ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai hîhîf-hîhîfî kapeihî mahomo. Sapo God ai ahamumbo Sisasîndî sünguna tîngîrîfo masagapurî ranîmbo. ⁴² Ranîyo muᅅguambo si Godîndî worambe asu nindou-yei worambe homo aboedî hoafi yamundî-rundürühi nindou ranaheimboya, Sisas Kraîs ranana God ai ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hinîngîmarîr-ani, mehomo.

6

Hoafi sowandümo homo-rundeimbimbo fehefembo nindou 7 kafoaru hinîngîmarupurî

¹ Ranî-sîmboanî süngurîhindeimbî ranai afîndî hamîndî tükümehîndî. Ranîyo asu süngurundeimbî Grik hoafi hoafümbî ai Aram hoafi hoafümbî ranahamumbo ngîniîndîmarundürî. Ai yaru hoafîyomondühi yahomoya, “Muᅅguambo si sehündî nindou sesîkoate-yeimbî ranaheimbo farîhehindürî arîhündî, nga nîmorehî kai rohündî ranaheimbo ana moai farîhehindürî rîhündî,” mehomo. ² Ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbî 12 ranai muᅅguambo süngurîhindeimbî mborai yahomo hürîhondürî houmbo hoafîyomondühi yahomoya, “Asu ro Godîndî hoafi bokarîhefe ra hinîngîfe hefe sesî yimbufe ana, aboedî hamîndîyopoanî. ³ Ranîmboane wandafî mamî se sîheiambeahîndî nindou 7 ndofe fîfirîfe hohoanîmo asu Yifiafî Aboedî ahamundî fiambe nîmarîpureimbî kaboadu hinîngîndüpurî. Rananîmbo sîhîrî ranî ratüpurî ra hîfandîmbo ahamumbo hinîngîndîhu-purîmboane. ⁴ Rananîmbo asu ro nindoumbo Godîndî hoafi yamundîfe asu dîdîbafîfe ra randîhumboane,” mehomo.

⁵ Muᅅguambo nindou ranai ranî hohoanîmo ranahambo yifîrîmayei. Ranîyo Stifen ngîniîndî anîhondümbore haya Yifiafî Aboedî ahandî fiambe adükari

nîmaroweimbîyu, Firip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas asu Nikoras Suda-yafe ndîfohündî ahei rotu süngureandeimbîyu. ⁶ Nindou ranahamumbo hoafi sowandümo homo-rundeimbî-yomondî himboahü hîningîmarupurî. Ranîyo ranî ratüpurî ra refembohünda kafoefe hîningîfembo ahamundîwamî warî nandu houmbo didîbafîmefundî. ⁷ Ranîyo Godîndî hoafi ranai muŋguambo hîfî hoahoŋgohü Serusaremîhü nindou süngurîhindeimbî ranai adükarî tükümehindî. Ranîyo asu Godîmbo sîhou-rundeimbî afîndî ranai hoafi ra hîmborîyomondühî anîhondümbomarundî.

Suda ai Stifenîmbo papî-hoafi-marurî

⁸ Stifenîmbo God ai aboedî-aboedîrirühî ŋgîndî masagadowa nîmorehî nîndowenîhîyei mbusümo hepünîfeimbî moatükunî yare marandî. ⁹ Asu Suda-yafe rotu, moanî ratüpurambeahîndî aboedambomehîndî sei arîhündî ranambeahîndî nindou bîdîfirî ranai tüküyafu Stifen babîdîmbo hoafînambo sîmborî hoafi-memo. Aiana Sairini, Areksandria ŋgoafi asu Sisiria, Esia profens hündî-yomo. ¹⁰ Nga asu Yifiafî Aboedî ranai Stifenîmbo farîherühî ahandî hoafi ranai ŋgîndîyo haya ndorîhoeimbî-mayoa moai ai-babîdîmbo hoafînambo sîmborî-sîmborî-yomo.

¹¹ Ranîyomo nindou bîdîfirambo dîbo hütî-hütî-marüpuri ho hoafîyowohüya, “Ro hîmborîyefanî Stifen ai Moses asu Godîmbo tîrîfoefe hoafîmayu,” yahombo. ¹² Ramehomo-ndamboyo Suda-yafe bobaagorî, ahînümbî hohoanîmo yamundurundeimbî asu nindou muŋguambo aheimbo ŋgusüfoambe moaruwai-marandürî. Ranîyo homo Stifenîmbo kîkîhîrundümo houmbo Suda-yafe bobaagorî-yomondî fandîfe hoafi fîfîrîfe ranambe sowaründümo mahîfomo. ¹³ Ranîyo nindou bîdîfirî sowapurîndümo hîningîmarupurî tîkêfehêfe Stifenîmbo wosîhoaforîyuhüya, “Nîndou ndanai ana Godîndî worî asu Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ranahambo tîrîfoefe hoafîmayu. ¹⁴ Ro hîmborîyefanî ai hoafîyuhü yahuya, ‘Sîsas Nasaretîhündî ai worî nda bîrîboade mbunda asu Mosesîndî hohoanîmo horombo sîhefîmbo masendî ra ŋgorü-süngundeambui,’ mehu,” mehomo. ¹⁵ Muŋguambo nindou hoafi fîfîrîfembo gugurîmefundî ranai Stifenîndî ŋgusümborambe hoeirundane, ahandî ŋgusümboarî ranai sünambeahîndî nendî-yomondî ŋgusümboarî nahuraimayo.

7

Stifen ai kansîrîmbo hoafi bokarîmarîhendî

¹ Godîmbo sîhai-randeimbî adükarî bogorî ranai Stifenîmbo düdurîrühî yahuya, “Ndanî-moatükunî wataporîmbo-arundî ra anîhondüyo?” mehuamboyo. ² Asu sîmborî Stifen ai hoafîyuhü yahuya, “Amoŋgo mam-anemo asu ape mam-anemo, awi se wandî hoafi hîmborî-yomo. Sîhefî amoa Abraham ai Haran ŋgoafînambo hokoate Mesopotemia hîfîhü nüŋguambe Adükarî God Ŋgîndîdeimbî ranai ahambo-tükümefiyu. ³ Ranîyo God ai hoafîyundowohü yahuya, “Sîhafî hîfî asu fikîmîndî hîningîndo hawa ŋgorü hîfî ro nafuindahanî ranînambo ŋgafî,” mehundo. ⁴ Ranîyo Abraham ai Kardîa hîfî hîningîre haya hu Haran ŋgoafîhü manüŋgu. Asu ahandî afîndî ai yîfîmayuamboyo God ai koamarîheira haponda se anîŋgomo ndanîhü hîhîrîfî sünî manüŋgu. ⁵ God ai moai Abrahamîmbo hîfî ra akîdou-amboanî kîkîreando. Nga Abraham ai nîmorîkoate-yuambe God ai hoafîyuhüya, “Hîfî nda ndahanînanî sîhafî nîmorî asu ahurîhoandî ahei hîfîndîmboe,” mehundo. ⁶ God ai Abrahamîmbo ndare hoafîyundowohü yahuya, “Sîhafî ahurîhoandî ranai hîfîkoate-ndei hehimbo ŋgorü nindou-yei hîfîhü ŋgei nîmboeimboyei. Rananîmbo nindou ranî hîfîhündî ranai 400 hîmbanî aheimbo moanî ratüpurîyei rîhündeimbo-nîndîhindürühî moaruwaimbo-ndîhindürîmboyei. ⁷ Nga asu süngunambo ana nindou didîyei aheimbo moanî ratüpurîyei rîhündeimbo-arîhindürî ranaheimbo tîŋrîfo

ndahandürimboyahi. Asu süngunambo ahei nîmorî ai ranî hîfî ra hîniŋgîndîhi hehi ndühî dîdei wambo ŋgusüfo pandîhindîrimboyei. ⁸ Fihoeari kefe tirîhefe hohoanîmo ra God ai Abraham-dîbo hoafi fîramündî masîhendî. Ranîyo süngunambo Abraham ai ahandî nîmorî Aisakîmbo 8 siyuambe fihoeari kari tirîmarîherü. Aisak amboanî ahandî nîmorî Sekopîmbo hoearî kari tirîmarîherü, asu Sekop amboanî ahandî nîmorî 12 sîhefî amoaomami ahamumbo ramareapurî.

⁹⁻¹⁰ Sekopîndî nîmorî apodoho mamî-memo ranai ahamundî akîdî Sosepîmbo yîboaruko-rüwurühi-yomo Isipînambo moanî ratüpurîyo randeimbi nindoumbo-fembo nindou-yomondî warîhûmarüwurî. Nga God ai, ai-dîbofihî ahandî tîŋîrîfo ranambeahîndî aboedambomarîrî. God ai Sosepîmbo ndorîhoeimbi fîfîrîfe masagado ranîmbo ahandî adûkarî bogorî ranai ahîni-rürühi hohoanîmoyundo marandî. Ranîmboyo Isip-yafe adûkarî bogorî ranai gafmanî-yomondî adûkarî bogorîmbomarîra ahandî worambe muŋgu-moatükunî engoro ra hîfandîmarandî.

¹¹ Ranîyo süngunambo Isip asu Kenan hîfîhü yahîmo afîndî tüküfehü nümbürîhündî sesi yapatapariyohü sesîkoate-yehî wembo afîndî tüküme Feyo. Ranîyo Sekopîndî nîmorî sîhefî amoaomami ranai sesîkoate-memo. ¹² Nga asu Sekop ai Isipîhü wit engoro hoafi hîmborîyu haya ahandî nîmorî sîhefî amoaomami ra weaŋgurühi hondü koamarîhepurî. ¹³ Asûkai hîhîriyafu mahomondamboyo Sosep ai ahandî amoŋgo mamîmbo ro Sosep-anahî mehua asu Isip-yafe adûkarî bogorî ranai Sosepîndî amoŋgo mamî ra fîfîrimareapurî. ¹⁴ Ranîyo Sosep ai ahandî afîndî Sekop asu fikîmîniîndî 75 nîmorehî nindowenihî ra semîndîndürî Isipînambo hombohünda nindou koamarîhepurî. ¹⁵ Ranîyo Sekop ai ahandî nîmorî-babîdîmbo homo Isipîhü niŋgomombo sîhefî amoaomami ra ranîhü muŋgu yîfîsafîmemo. ¹⁶ Ranîyo asu ahamundî fi-nîmoko ra Sekem ŋgoafînambo sowapurîndümo mahîfomo hîfîkefepurîmbohünda. Sapo Sekem ŋgoafîhü horombo Abraham ai Hamorîndî nîmorî-yomondî-mayo yîfî samboefembo hîfî kakînambo pemîmayu ranambe samboefepurîmbohünda.

¹⁷ Horombo God ai Abraham-dîbo hoafi fîramündî masîhendî ra asu anîhondü tüküfehü Israerîhündî nindou Isipîhü anîmboei ranai afîndî safî tükümehîndî. ¹⁸ Asûkai süngunambo nindou mamî Sosepîmbo fîfîrîfîkoate ai adûkarî bogorîmbofi tüküfi haya Isip hîfandîmarandî. ¹⁹ Ranîyo süngudîdî adûkarî bogorî-mayu ranai sîhefî amoaomami wosîhoaforî-randürühi aheimbo moaruwaimbo-mareandürî. Ranîyo ahei nîmorî ra yîfîsafîmbeyeia yahuhaya moanambühi hîniŋgîfendürîmbo hütîhoafîmarandürî. ²⁰ Ranî-sîmboanîyo Mosesîmbo hondî ai wakîmarîmîndoa aboedî hîmbomayua asu God ai ahambo hohoanîmo-mayundo. Ranîyo Mosesîmbo ahandî afîndandî worambe ŋgîmî amoaomo hîfandîmarîhorî. ²¹ Asu Mosesîmbo moanambühi masîhehoramboyo Isip-yei adûkarî bogorîndî nîmorehî nîmorî ai serîmîndî haya ahandî nîmorîmbore moaŋguimarîrî. ²² Ranîyo Isipîhündî ranai Mosesîmbo ahei muŋguambo hohoanîmo aboedî ra yamundîmarîhorî. Asu ai ŋgîniîndî nindouyu haya muŋgu-moatükunî ai hoafîyuhü yare marandî.

²³ Moses ai 40 hîmbanîyu haya ahandî nendî Israer aheimbo ho hoiefendürîmbo hohoanîmo-mayu. ²⁴ Moses ai huane Isipîhündî nindou mamî ai Israerîhündambo moaruwaimbomarîrî. Ranîyo Israerîhündî-mayu ranahambo hoarehîrümündî haya Isipîhündî-mayu ranahambo buburürî hîfokoamarîrî. ²⁵ Moses ai ahandî nendambo hohoanîmoyuhüya, God ai wandî warî süngu afarîhendürî ra fîfîrimbirîhîndamboane mehu, nga ai moai fîfîrîhîndî. ²⁶ Ngorü sinambo asûkai huane Israerîhündî yimbu ranai yîfiarî-mayafandamboyo kîkîfepîrimbo mehu. Ranîyu hoafîyupîrühî yahuya, 'Se nîmboe sîmborî buburürî-ayafandî, nga se-ana apodoho-anafanî,' mehupîrî. ²⁷ Ranîyu nindou ŋgorü, ŋgorü-dîbo yîfiarî botîmareandî ranai Mosesîmbo nîniîndîrî pirîrühî yahundoya, 'Düdi sîhambo yîhoefî bogorîmbore

asu nindou yiboboferambore hinîngîmareanîna? ²⁸ Se hamani Isipîhündî hîfokoamarîworî nou asu wambo hîfokoa-mandowandîrîyo?’ mehuamboyu. ²⁹ Moses ai rani hoafi hîmborîyu haya Isip hîfî hinîngîre haya hu Midian hîfîhü manûngü. Ai ranihü nûngumbo sünguna nindouwenihî nimorî yimbu kamareapîrî.

³⁰ Asu 40 hîmbani howane süngunambo sünambeahîndî nendi ranai Mosesîmbo-so nîmî-wohî furîkoate-reandühî Sainai wafukîmî nîmîwamî hai imami ambere tükümeñiyu. ³¹⁻³² Moses ai rani-moatükunî ra hoeire haya hepünîfi afîndî ho-hoanîmoyuhü akîmî türüfoefe hoeifembo mahu. Raniyo Adükari ai hoafi-yundowohü yahuya, ‘Ro sîhafî amoa mamî, Abraham, Aisak, Sekop ahamundî God-anahî,’ mehuamboyu Moses ai hîhamîndarîyuhü hoeifembo yîhîmbomayu. ³³ Adükari ai hoafi-yundowohü yahuya, ‘Sîhafî yirî hoearî ra safurîhoefî nga, se hîfî haponda anîmbafî ndanana wandî yangîr-ane. ³⁴ Wandî Israer nindou ranaheimbo Isipîhü nîne moaruwai moatükunî ramarîhindî ra hoeirîheandî. Asu ro ahei arani ra hîmborîya heheamboyahî Isipîyei warambeahîndî aboedambofendürîmbo makosahî. Raniamboane haponda Moses sîhambo asükai Isipînambo koandîheheanîna ngamboyañî,’ mehu.

³⁵ Moses mamî ranahamboyo weangurühî Israerîhündî yimbu ai hoafi-yafî-nandowohüya, ‘Düdi sîhambo bogorîmbo-mareanîni asu hoafi hîmborîyohü yiboboferambo mareanîna?’ masafînando. Asu mamî aiyu God ai sünambeahîndî nend nîmîwamî hai imamiambe tükümeñiyu ahandî ngînîndînambo ahambo bogorîmbofe asu Israerîmbo aboedambofembo koamarîherü. ³⁶ Moses ai Israerîhündî nindou ranaheimbo Isipîhündî semündündürî mahu. Ai hepünîfeimbi moatükunî Isipîhü asu Hambur sîrîwara ranihü rareandühî 40 hîmbani nîmîwohî furîkoate-reandühî manîboadei. ³⁷ Moses mamî ranaiyu Israer nindoumbo hoafi-yundürühî yahuya, ‘God ai ahandî hoafi hoafi-yu-randeimbi ro nahurai seambeahîndî ndagadürîmbui’ mehundürî. ³⁸ Moses mamî ranaiyu Israer-babîdîmbo nîmîwohî furîkoate-reandühî gugurîyahi mamarei. Asu ahamboyu Sainai wafuambe sünambeahîndî nendi ai hoafi-mayundo. Ai Godîndî hoafi yangîrî nînggo hohoanîmo sairandeimbi ra semündü haya sîhefîmbo masendi.

³⁹ Nga sîhefî amoa mamî ranai moai Mosesîndî hoafi hîmborîyei. Ai ahandî hoafi sahümündî pirîhi hehi asükai Isipînambo hombo hohoanîmomaye. ⁴⁰ Ai Aronîmbo hoafi-yahündowohü sahündoya, ‘Moses ai yîhoefîmbo Isipîhündî semündümünî masüfu, nga ahambo nîni-moatükunîyo tükümeñeyo ra ro moai fîfîrîhundî. Raniambo anîmbo se god mamî nafîndandanî ai yîhoefîmbo aboedî nafî semündîmünî mbîhuwamboane,’ masei. ⁴¹ Raniyo nindou-maye ranai tîkai god burmakau nîmorî nahurai nafîrühü mburîhü sesî sîhehindühî warînambo hütî nafîyoweimbi tîkai god ranahambo hîhîfî-hîhîfîmayei. ⁴² Raniamboyo God ai aheimbo daboadî hîhîrî-mareandüra ai hüfîhamîndî, amoamo, mupui ranahambo hohoanîmomaye. Sapo Godîndî hoafi hoafi-yomo-rundeimbi-yomondî bukambe mapenînggo süngü. God yahuya,

“Israer, se nîmî wohî furîkoate-reandühî 40 hîmbani manîmboei
ra moai wambohünda sesî sîhehindî.

⁴³ Se ser worîmbombo sahümündî mahei ra wambo-hündambo-yopoani,
nga tîkai god Morek asu

Refan rani god sîsamî mupuiyo nafîrühü mburîhü hohoanîmoyei marîhündî.

Raniambo-hündambo anîmbo ndühîndambo koandîhe-heandüranî

Babiron hîfînambo ngeimboyei,”

Amos 5:25-27

mehu.

⁴⁴ Nîmî wohî furîkoate-reandühî nîmboeambe worîmbombo ser ra ai-babîdîmbo meñgoro ranambeyo God ai sîhefî amoa mamîmbo hoafi-yu marandî. Ser raniambo worîmbombo hohoanîmo ra God ai Mosesîmbo hoafi-mayu-ndowamboyo ahandî

hohoanîmo-mayu sünguru worîmbomarundî. ⁴⁵ Asükai süngunambo amoa mamî ranahei nîmorî ranai ser ra sahümündi hehi Sosua-babîdîmbo ngorü nindou-yei hîfî kosemîndîmbo mahei. Sîhefî amoa mamî ranai tükümehindamboyu God ai ahei hîmboarühî ngorü nindou ranaheimbo hemafoareandürî. Ranîyo ser ranînambo worîmborühî hîngîrîhînda nîngo hombo adükari bogorî Defit nînguambe tüküme feyo. ⁴⁶ Sapo Defit, God ai ahambo hîhîf-hîhîfîyundo-randeimbi-mayu ranai dîdîbafîfîhî yahuya, ‘Se yîni mbîsafanî, ro Sekopîndî God sîhambo aboedî worî worîmbondîha,’ mehundo. ⁴⁷ Nga Soromonîyu Godîndî worî ra worîmbomarandî. ⁴⁸ Nga God Nîmoamo Hondü ranai ana moai worî nindou worîmbo-rundeimbi ranambe nîmaru, sapo Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbi ai hoafîmayu süngu. ⁴⁹ God ai hoafîyuhü yahuya,

‘Sünü ana wandî nîmarîmbo munğu-moatükni hîfandîmbo fond-ane,
asu hîfî ana wandî yitînarî pühîyo nîmarîmboane.

Asu se wambohünda nîni-moatükunî worî worîmbo-mandundîyo?

Asu ro fi hefe nîmarî fondîmbo ra hohoanîmoyahai?

⁵⁰ Sapo se fîfîrî-ndîhindî ro wandî warînamboyo munğu-moatükunî ra
nafîmarîhandî,’

Aisaia 66:1-2

Adükari ra mehu,” mehu.

⁵¹ Stifen ai kansîrîmbo hoafîyupurühî yahuya, “Sîhamundî hohoanîmo ana anîhondümbofekoate nindou-yei nahurai tapîhamîyomboane. Se-ana hîmboambekoate-yomondühî moai Godîndî hoafî hîmborî-yomo rundî. Ranîmboane se Yîfiáfî Aboedîndî hoafî hîmborîkoate-ayomo sîhamundî amoaomamî ramefundî nou. ⁵² Sîhamundî amoa ai Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbi horombo hondü manîngomonda hîfokoeffepurîmbo mehomo. Ranai horombo hondü hoafîyomondühî yahomoya, ‘Süngunambo nindou mamî Mbumundî Hohoanîmo-yurandeimbi tükündüfimbui,’ mehomo, nga sîhamundî amoa ai hîfokoamarüpuri. Asu se haponda ranahambo daboadî hîhîrundühî hîfokoamarüwuri. ⁵³ Se Mosesîndî ahînûmbî hohoanîmo God ai sünambeahîndî nendandî süngu masagado ra masahümündiyosi, nga se moai süngurîhindî,” mehu.

Stifenîmbo nîmoeinambo hîfokoamarüwuri

⁵⁴ Kansîrî-memo ranai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo Stifenîmbo ngînîndîrurühî yahafî hîtîmarundî. ⁵⁵ Nga Yîfiáfî Aboedî ranai Stifenîndî fiambe farîfehüyo sünambe hîmbomayu hafu. Ranîyo ai Godîndî hîmbo-mupuimbo-randeimbi si ra hoeireandane, asu Sîsas ai ahandî warîhondü waranî manüngu. ⁵⁶ Asu Stifen ai hoafîyuhü yahuya, “Hîmborîyomo! Ro hoeirîheanda sünü ai bureandühîyo Nindou Hondü ranai Godîndî warî hondü waranî manüngu,” mehu.

⁵⁷ Ai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo, hîmbo tühîfo warînambo kîkîru papîründümo mburu puküna hoafî karîhoemo houmbo pîpîyomo homo Stifenîmbo kîkîhîmaründümo. ⁵⁸ Ranîyo ngoaf-ambeahîndî moanambühî sowaründümo homo hîfokoeffimbo yahomo houmbo nîmoeinambo hîfütîmaruri. Nindou horombo ahambo papî-hoafîmaruri ranai ahamundî warî hoandari ngîsîharî hoearî ra yimündîndümo nindou mamî hoarîfî ahandî ndürî Sor ahandî yîrîkîmî kurîmarundî. ⁵⁹ Stifenîmbo nîmoeinambo hîfütîrîwurambe dîdîbafîfîhî yahuya, “Adükari Sîsas, se wandî yîfiáfî ndowandîfî,” mehu. ⁶⁰ Ai piyu yimîndoho yimbunambo nîmarûmbo puküna hoafî karîhoehü yahuya, “Adükari se yowanî ahamumbo moaruwai hoanîmo ndanîmbohünda

8

tîngîrîfo segupurîpoanî,” yahu mbura yîfîmayu. ¹ Stifenîmbo hîfokoamarüwuri ra Sor ai aboed-ane, mehu.

Sor ai Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbimbo moaruwaimbo mareandürî

Rani-simboani munquambo anihondumbo-rihindeimbi Serusaremihü maniboadei ranaheimbo piyei hehi moaruwaimbo marihindüra Sudia asu Samaria-yafe hifina bukürümaye. Nga hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai yangiri Serusaremihü maningomo. ² Anihondumbo-rundeimbi nindou bidifiri Godindi hohoanimo yangiri süngurundeimbi ai Stifenimbo pukünambo aranahoafiruri mburu hifi-kamarüwuri. ³ Raniyo asu Sor ai anihondumbo-rihindeimbi-yafe hohoanimo moaruwaimbo-reandürühi hu worini-worinyuhü worambeahindi nimorehi nindouwenihi kifi hüramündindüri hu karabusambe hiningireandüri marandi.

Firip ai Sameria ngoafihü aboedi hoafi bokamarihendi

⁴ Anihondumbo-rihindeimbi ai munquambo ngoafi bukürümaye ranihü aboedi hoafi bokarhoemo marundi. ⁵ Raniyo asu Firip ai Sameria-yafe adükari ngoafina hanü Sisasimbo ai Kraisi-ani yahu wataporimbo-marandi. ⁶ Raniyo asu nindou afindi ranai ahandi hoafi himboriyehi hepünfeimbi moatükun ramareanda hoeirhindühi ahandi hoafi wudipoaporihimborimaye. ⁷ Nindou ranahei flambe moaruwai nendi mamarondüryosi, nga Firip ai hemafoareandüra wurünyombo gorefoendühi nindou ranaheimbo hiningimarhindüri. Asu nindou afindi yiri warini mokoyeimbi tirari moaruwaimbü ranai-amboani aboedimaye. ⁸ Raniyo asu nindou afindi ranai ranini ngoafihü afindi hihifi-hihifi-maye.

⁹⁻¹⁰ Nga nindou mamani ahandi ndüri Saimon rani ngoafihü manüngu. Ai himoarokora randeimbüyu, raniyo asu Samariahündi ai hepünmehindi. Saimon ai hoafiyu randühiya, “Ro adükar-anahi,” yahu marandamboyeyi, amonoghoandi asu akohoandi munquambo ahandi hoafi wudipoaporihimborimaye. Nindou ranai hoafiyehi seiya, “Nindou ra nginindeimb-ani asu nginindi ra Godindi nahurai adükar-ane,” sei marihündi. ¹¹ Asu Saimon ai afindimbo ngonoghoani hoafi yare maranda hepünahindühi ahandi sünguyahi marihündi. ¹² Nga Firip ai God nginindi hifandarandi asu Sisas Kraisi afindi aboedi hoafi ra wataporimbo maranda nimorehi nindouwenihi ranai Firipindi hoafi himboriyehi hundürümaye. ¹³ Saimon amboa Godindi hoafi anihondumbo-mareanda ahambo hundürümarüra asu Firip-dibo manüngu. Ai hoeireandane, Firip ai hepünfeimbi moatükun ramareanda, asu ai afindi hohoanimo-mayu.

¹⁴ Nga asu raniyomo hoafi sowandümo homo-rundeimbi Serusaremihü maningomo ai hoafi himboriyomondane, Samariahündi ai Godindi hoafi anihondumbo-marihindi. Raniyo Pita asu Son aheimbo sowana koamari-haupira mahanifani. ¹⁵ Ai tüküyafine anihondumbo-rihindeimbi-maye, ranaheimbo-hündambo Godimbo didibafi-yafineandühi safaniya, “Sihafi Yifafi Aboedi aheimbo dabadüri,” masafani. ¹⁶ Nindou ranai Sisasi afindi ndürinambo yangiriyehi hundürümaye. Nga awi moai rani simboni Yifafi Aboedi ai aheiwami koso. ¹⁷ Nga asu süngunambo hoafi sowandifani hafani-rinandeimbi ai ahafandi warini aheiwami nandine mburinambo, didibafimefineanda, Yifafi Aboedi ranai aheiwami makoso.

¹⁸ Saimon ai hoeireapirane hoafi sowandifani hafani-rinandeimbi ai ahafandi warini aheiwami manandineanda, Yifafi Aboedi aheiwami makoso. Raniyu asu Saimon ai kiki semündü-haya, ahafanimbo sowana hu hoafiyupirihü yahuya, ¹⁹ “Nginindi ra wambo amboa seneandiri, rananimbo asu ro-amboa wandi warini nindou ranaheiwami nandihendani, Yifafi Aboedi aheiwami mbikoso-amboane,” mehu. ²⁰ Nga Pita ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Rani-moatükun God ai moani asendi ra, asu se nimboe kakinambo pemimbo hohoanimoayafa? Ranana se sihafiki kiki rani bitapindo yifindamboyafi. ²¹ Se ngiri Godindi-mayo ratüpurini ndanambe keboawandi. Nimboe sapo sihafiki hohoanimo ra Godindi himboahü aboediyoponi, nga moaruwai-ane.

²² Nga ranimboane se didiboadingo hohoanimondafühi animbo, sihafî moaruwai hohoanimo randühindo hinîngîndowandi. Asu se Adükarimbo didibafîndafoando rananimbo ai sihafî ngusüfoambe moaruwai hohoanimo ra amboawi mbüsümbui.

²³ Ro fifirîheandi, se-ana hohoanî afîndeimbanafî asu sihafî ngusüfoambe moaruwai ranî hohoanimo ran-ane nîmarîrînimbo hîfandaranîni,” mehu. ²⁴ Saimon ai simborî hoafîyuhü yahuya, “Se wambo farîhefembohündambo Adükarimbo didibafîndafoandani animbo, asu rananî moatükunî se hoafîmayafî ra ngîrî tükündîfeyo,” mehu.

²⁵ Asu Pita weimbo Son ai nîni-moatükunî Adükarî ai ramareandî ra ai hoafîyafînandürî mburînambo, asükai Serusaremînambo hîhîrîyafîne mahahüfanî. Nafînambo hahüfandühî, Samaria-yafeihî mungua ngoafî adaburo ranaheimbo Adükarîndî hoafî ra bokamarîheneandürî.

Firip ai Itiopia-hündambo aboedî hoafî bokamarîhendî

²⁶ Sünambeahîndî nendî mamî ai Firipîmbo Serusaremîhü hoafîyuhü yahuya “Botîyafî, gebü Gasa ngoafînambo nindou ngoafî nanngokoateyo nafî gadîfî,” mehu. ²⁷ Ranîyu asu Firip ai botîfî yaha hanühî ranî nafîhü Itiopiahündî mamî hoeimarîrî. Nindou ra Itiopia-yafe adükarî bogorî nîmorehî Kandas ahandî kaki hîfandîrandeimbî bogorîyu. Nindou ranai timoefî karîwurimb-ani. Ai rotumbohündambo Serusaremînambo mahafu. ²⁸ Asükai ahandî karisambe ngoafîna hîhîrîfî mahu. Karisambe huhü Aisaia Godîndî hoafî hoafîyu randeimbî ai bukambe sürü papîmarandî ra nafîna hûbudûmara hu. ²⁹ Ranîyo Yifîafî Aboedî ai Firipîmbo hoafîyohü yahoya, “Akîmî ngafî karisî-kîmî nîmbafî,” meho.

³⁰ Ranîyu Firip ai pîpîyu hu, karisî fikîmî-fiyuane, nindou ranai buk Aisaia sürü papîmarandî ra ritimîmaranda hîmborîyu haya düdufîhî yahuya, “Hoafî se ritimîmarandî ra awî fifîrohawambo wamboyafî?” mehuamboyu. ³¹ Asu ai simborî hoafîyuhü yahuya, “Nindou wambo hoafî ranahandî nîmîndî fifîrîfe hoafîkoate-ayu ana, ro ngîrî aboedî fifîrîndîheandi. Nga se mborai sihüfî, fareafî, ro-dîbo karisambe nîmandembo,” mehundo.

³² Nindou buk hoeimareandî ranai ndare hoafîyohü yahoya, “Ahambo sipsip hîfokoefembo sowandümo ahomo nahuraiyo sowaründümo mahomo. Sipsip wei nînendî tüpurî-hehindanî, heikoate-ayo nou nindou nda moai simborî yafambe fare hoafîyu.

³³ Ai ahambo amoanî-ngeimbî moatükunî rarîhindühî moai didîboa-dorîhorî papîhoafîrîhorî.

Hîfî ndanîhü hîfokoa-marüwura ai nîmorîkoate yîfîmayu, ranimboane ahandî nîmorî nîngo-koateayi,” meho.

Aisaia 53:7-8

³⁴ Kaki hîfandîra randeimbî ranai Firipîmbo düdufindowohü yahuya, “Hoafîndafîndîrî, Godîndî hoafî hoafîmbî ra dabui hoafîmayu? Ahandî fimboyu, asu nindou ngorümbuyu?” mehuamboyu. ³⁵ Ranîyo asu Firip ai ahambo Aisaianî buk ranîhü pîyu hayambo, Sisasîndî aboedî hoafî ra yamundîmarîrî.

³⁶⁻³⁷ Ai nafîsüngü hanîfanî, hîmonî tükümeîneandî. Nindou kaki hîfanda randeimbî ranai hoafîyuhü yahuya, “Hoeiro, hoe apuiaro ra, nga wambo hundürüyondîrimbo ra moai nîni-moatükunî gureandîrî,” mehu. ³⁸ Nindou ranai karis ngîngîni-mareanda manîngo. Ranîyafanî hanîfanî hîmonî kosîfoene Firip ai ahambo hundürümarürî. ³⁹ Hoe hinîngîrîne hena hahüfandane, Adükarîndî Yifîafî ai Firipîmbo nîmai serîmîndî maho. Nindou kaki hîfanda randeimbî ranai Firipîmbo moai asükai hoeirîrî, nga nindou ranai ahandî nafîsüngü hîhîfî-hîhîfî-kameihî mahu. ⁴⁰ Firip ai Asdot ngoafîhü tüküfî haya Sisasîndî aboedî hoafî wataporîmbora hüfumbo Sisaria ngoafîhü tükümeîfîyu.

9

Sor ai Sisasimbo anihondümbo-mariri

1-2 Ranî-simboanî Sor ai Adükariimbo süngurîhoreimbimbo hifokoakofoefendürimbo hoafi, hoafiyumarandî. Ranîyu asu Godimbo sesi sîhai-randeimbî bogorî adükari sowahi hu, hoafiyundühî yahuya, “Damaskus ngoafihü Suda-yei rotu worambe fandîhi arîhündî ranaheimbo pas papînda koandîhawandî. Pas ranambe hoafîndafühî anîmboya, ‘Sor ai nindowenihîyu nîmorehîyo Sisasîndî nafî süngurîhindeimbî ranaheimbo hoeiareandürî ana, watînarî hüputüpu-ndîhendürî ndemündündürî Serusaremîna ngumbui,’ mbîsafî,” mehu. ³ Ranîyo asu Sor ai pas ra semündü hu Damaskus ngoafîkîmî tüküfiyuane, nîmehünou sünambeahîndî wabürüsî nahurai ahandî fihî sümâfoareandî. ⁴ Sor ai hîfîni pîyu yangurîmbo hîmborîyuwane, hoafi mamî hoafiyondowohü yahoya, “Sor, Sor, nîmboeafi se wambo moaruwaimbo arowandîrî?” mehondo. ⁵ Ranîyu asu ai simborî hoafiyuhü yahuya, “Adükari, Se didiyafa?” mehuamboyu hoafi ranai simborî hoafiyondowohü yahoya, “Ro Sisas-anahî, se wambo moaruwaimbo arowandîrî. ⁶ Se botîyafö, hawa adükari ngoafînambo ngafi. Ranîhü nindou mamî ai se nîni-moatükunîyo refembo ra hoafîndünînimbui,” mehu.

⁷ Sor-babîdî nindou mahomo, ranai hoafîkoate homo manîngomo. Hoafi ra hîmborîyomo, nga asu nindou fi ra moai hoeirüwurî. ⁸ Ranîyo Sor ai botîfi hîmboarî birîhoei hîmbomayu, nga asu moai nîni-moatükunî hoeireandî. Ranîyo asu nindou ai-babîdîmbo mahomo ranai Damaskusînambo wamburündumo mahomo. ⁹ Asu ngîmî sihî ahandî hîmboarî ranai rahurai yangîrî manîngö howa moai sesi sesü, hoe sümündî randî.

¹⁰ Sisasimbo süngureandeimbî nindou mamî Damaskusîhü manîngö ra, ahandî ndürî Ananaias. Ai ranîpoanî moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, Adükari ai hoafiyuhü yahuya, “Ananaias,” mehuamboyu. Ananaias ai yahuya, “Adükari, ro-ana ndanîmboahî nda,” mehu. ¹¹ Adükari yahuya “Botîyafö hawa, Nafî Mbumundî aho rasîngö ngafi Sudasîndî worambe se Tarsusîhündî nindou mamî hoeindîworîmboyafi, ahandî ndürî Sor. Ai didîbafîyuhü mbamarü. ¹² Sor ai yafogoadînambo nahurai ranîpoanîmbo moatükunî ranambe hoeireandane, nindou mamî ahandî ndürî Ananaias ai ahandî hîmboarî birîmbîhoayuwambo yahu haya worambe kefuai nindou ranahandîwamî warî manandeandî,” mehu. ¹³ Nga Ananaias ai simborî hoafiyuhü yahuya, “Adükari, nindou afîndî ai Sorîmbohünda wambo hoafîmehündîrî. Sîhafî nindou Serusaremîhündî ranaheimbo moaruwaimbo mareandürî, ranahambo. ¹⁴ Godimbo sesi sîhou-rundeimbî bogorî ai ahambo kamafoarüwurî, ai nindou afîndî ndanîhü sîhafî ndürîmbo hohoanîmoyeihî didîbafîyahünîni arîhündî ranaheimbo karabusî-fendürîmbohünda,” mehu. ¹⁵ Nga Adükari ai Ananaiasîmbo hoafiyunduhü yahuya, “Se ngafi. Nindou ra wandî ratüpurîyurandeimb-ani. Suda-yafe ndîfo, nindou adükari bogorî, asu Suda, ranaheimbo sowana hombo, ai wandî ndürî fifîrîfembohünda kamafoarîhin-ani. ¹⁶ Munguambo tîngîrîfo wamböhünda ahambo tükündîfemboe ra ro ahambo nafuindaha-ndombayahî,” mehu.

¹⁷ Ranîyu asu Ananaias ai hu, worambe kefuai, Sorîndî wamî ahandî warî nande haya hoafiyundühî yahuya, “Wandafi Sor, Adükari Sisas nafîni sîhambo sowahi tüküme fiyu ranai wambo koamarîhendîra makosahane se asükai wudîpoapöfe hîmboarîyo asu Yifiafi Aboedî sîhafî fiambe tüküfembohünda,” mehu. ¹⁸ Ranîyo asu hîmboarîhü kinî yapurî nahurai foare mapaiaro ranai nîmai foarîhoai pîrîmayowamboyu asu wudîpoapöfe hîmboarî-mayu. Ai botîfi mamaru-wamboyo ahambo hîmonî hundürümarürî. ¹⁹ Asu süngunambo Sor ai sesi sesühîyu, ahandî fi ra ngînimarîmîndo. Ai Damaskusîhü yahunümbî si Sisasimbo süngururü-rundeimbî-babîdî manîngö.

Sor ai aboedi hoafi Damaskus+hü hoafimayu

²⁰ Ai nimehünou Suda-yafe rotu worambe hoahoangu waikire randühi yahuya, “Sisas ra Godindî nîmor-ani,” yahu marandî. ²¹ Ahandî hoafi hîmborîyeihî, hepünahi hehi, hoafiyeihî seiya, “Nindou ndanîmbaiyu Serusaremîhü nindou afîndî Sisasîndî ndürîna didîbafîyei arihündî, ranaheimbo moaruwaimbo-rendürî marandî? Ranîyo horombo ndanîhü Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündeimbiombo watîjarî hüputüpuhefe semîndî Godîmbo sesî sîhou-rundeimbi bogorî sowana hombo hohoanîmo-mayu ranîmbeyu?” masei. ²² Sorîndî hoafi ngînîndî ho-hombo adûkarî tüküme Feyo. Asu ai Sudahündî Damaskus ngoafîhü anîboadei ranî-babîdî wataporî-mayua ahei hohoanîmoambe seiya nînîhoafiyo anîhondayo masei. Ranîyo asu ai anîhondumbo hamîndî aheimbo nafuiyundürühi yahuya, Sisas ra Nindou God ai nindou aboedambo-fendürîmbo kamafoarir-ani mehu.*

Sudahündî Sorîmbo yîboaruko-marîhora mafîfoendî

²³ Afîndî siyo-hayamboyo, Suda ai hoafi firündümo sîhou hou hoafiyomondühi yahomoya, “Sîhîrî Sorîmbo hîfokoa-ndîhurîmboane,” mehomo. ²⁴ Nga asu ranî hoafi ra Sor ai hîmborîmayu. Ranîyo asu nîmbî-nîmbî si Suda ai ngoafî adûkarî nîmoei ginîrî yipurîkîmî Sorîmbo hîfokoeffimbo-hündambo sîrîfoaru nîmarîmo marundî. ²⁵ Nga nîmboambo ahambo süngururü-rundeimbi ai arambe sandüwurü hou ginîrî nafîtambe nafî masafoarüwurî hanîmo.

Sor ai Serusaremîhü manüngu

(Ratüpurî 4:26)

²⁶ Sor ai Serusaremînambo hu Adûkarîmbo süngururü-rundeimbi babîdîfembo mehu. Nga asu ai ahambo yîhîmborurühi, ai-ana Sisasîmbo süngurîrî randeimbiyupoanî mehomo. ²⁷ Nga asu Barnabas ai fîfîreapurî ai Sorîmbo yîhîmbomemonda asu ai Sorîmbo serümündü haya Godîndî hoafi sowandümo homorundeimbi sowana hu ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, Sor ai Damasakusîna nafî huhî Adûkarîmbo hoeimarîra ai ahambo hoafîmayundo. Asu Damasîkusîhü Sor ai yîhîmbokoate Sisasîndî hoafi bokarîmarîhendî, mehu. ²⁸ Ranîyo asu Sor ai süngururü-rundeimbi-babîdî nüngumbo Serusaremîhü muŋguambo hoahoangu wakîreandühi yîhîmbokoate Sisasîndî hoafi bokarîhendürî marandî. ²⁹ Suda Grik hoafi fîfîrundeimbi ai Sor-babîdî simborî hoafi, simborî hoafiyomo marundî. Ranîyo ahambo hîfokoeffimbo-hündambo nînî-süngundîhurî, nînî-sîngundîhurî-memo. ³⁰ Ranîyo asu süngunambo Sisasîmbo anîhondumbo-rundeimbi ai ra fîfîru mburümbö asu ahambo sowaründümo hanîmo Sisaria ngoafîhü koamarîhawura Tarsusînambo mahu.

³¹ Ranîyo asu muŋguambo anîhondumbo-rîhindeimbi Sudia, Gariri, Sameria-yafeambe manîmboei, ranai aboedi manîboadei. Adûkarîmbo ahîniyei-ane, Yîfiafi Aboedi aheimbo ngînîmara-mîndîndüra asu nindou afîndî Sisasîmbo anîhondumbo-rîhindühi aboedi mamambeyahi manîboadei.

Pita ai Ainiasîmbo aboedîmarîrî

³² Pita ai muŋgua ngoafî hoahoanguhü ngorü-sîmboanî Godîndî nendî Ridahü amarei ranaheimbo sowana ndüfosimbo mahu. ³³ Ranîhü ai nindou mamî ahandî ndürî Ainias hoeimarîrî. Ai yirî warî nîmokoyu haya 8 hîmbanîyu worambe yangîrî mamaru. ³⁴ Pita ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Ainias, hapoana Sisas Kraîs ai sîhambo aboedareanîni. Botîyafö, sîhafî fondî dîboadîro,” mehundoa nîmehünou botîmefiyu. ³⁵ Ridahündî nindou-yei asu Seronîhündî-yei ai hoeirîhora mayoa ai Adûkarîmbo anîhondumbo-marîhorî.

* 9:22: Suda-yafe hoafînambo nindou ra ahandî ndürî Mesaia-ani.

Pita ai Tabitambo botimareandi

³⁶ Sopa ngoafihü süngureandeimbi mami ra ahandi ndürî Tabita-ane. Griki-yafe hoafinambo ana, Dokas. Nimorehi ra ahandi hohoanimo aboediyo haya ai nindou napokoate-yeimbimbo farihendürî marandi. ³⁷ Rani-simboani ai anğünümboyo mbura moaruwaimayo. Raniyo ahandi yifinimoko ra hundürühi mburihümbo, nimoamo yibadiwami manandihindi. ³⁸ Rida ra Sopa ngoafikim-ane. Asu Pita ai Rida ngoafihü nimarwane, Sopahündi süngurihindeimbi ai himboriyei hehi nindou yimbu ahambo sowana koamarihhipira mahafani. Asu ai ahambo hoafiyafinandowohü safaniya, “Mborai, nimai ro-babidi ngefombo,” masafinando-amboyu.

³⁹ Pita ai botifi haya, ai-babidimbo homo tüküyafu hou ahambo nimoamo yibadinambo sowaründümo mahafomo. Asu ranihü nimorehi kaisahoabedi ai hei, Pitandikimi ni-boadeimbo Dokasimbo hohoanimoyeihi araniyeihei seiya, “Hoandari hoeari asu bidifiri hoeari ro gudarihundi nda Dokas yangiri niğombo nafimarandane,” sei hehi ahambo nafuimayei. ⁴⁰ Asu Pita ai muᅅguambo nindou hihaimafoareandüra weindani maheiya, yiri yimbu pusire nimarumbo, Godimbo didibafifi mbura asu hihirifihî yahuya, “Tabita, se botiyafu,” mehundo. Raniyo asu nimorehi ranai himboari birihoi, Pitambo hoeirera mayowa, asu botife mamaro. ⁴¹ Raniyu asu Pita ai wambuamündi nungumbo anihondumbo-rihindeimbi asu nimorehi kaisahoabedimbo hoafimayua kamefoehinda ai Dokas nafuimendürî. ⁴² Pita ai Dokasimbo yifihündi botimareandi hoafi ra Sopa ngoafi muᅅgu ho meᅅgorowa, nindou afindi ranai himboriyei hehi, Adükariimbo anihondumbo-marihori. ⁴³ Raniyo Pita ai Sopahü afindi si manungu. Nindou mami burmakau hoeari nafira randeimbi Saimon ra-dibo manungu.

10*Pita ai Korniriusimbo Godindi hoafi hoafimeindo*

¹ Suda-yafe ndifo nindou mami adükari ngoaf Sisariahü manungu, ahandi ndürî Kornirius. Ai Romi-yafe ami ranambe 100 ami Itari sei arihündi ra hifandapuri randeimb-ani. ² Ai Godimbo hohoanimo pariri randeimbîyu haya asu ahandi fikiminindi babidi Godimbo ahinîyei rihündeimb-anei. Asu Suda ai napo mbonimbo-marihümündia ahandimayo kaki adükari sagadürî randühi asu Godimbo muᅅguambo si didibafifi marandi. ³ Nimbambe safi yafogoadinambo nahurai hoeireandane, Godindi nendi mami ahambo sowahi kusü hoafiyundühi yahuya “Kornirius,” mehu. ⁴ Asu Kornirius ai ahambo yihimboyuhü himboa parirühü hoafiyundühü yahuya, “Adükari, se ninimboeafa?” mehuamboyu. Asu Godindi nendi ai simbori yahuya, “God ai sihafî didibafiyafu marandi ra himboriyumboani. Asu ai hoeireandi se nindou afindi napo mbonimbo rihümündeimbimbo farihawandürî marandi ranahambohünda God ai sihambo hohoanimo-yumboani. ⁵ Haponda se nindou bidifiri Sopa-nambo koandihawapuri nindou ahandi ndürî Saimonimboyu Pitamboyu randeimbîmayu ranahambo fihimündi sinimbohünda. ⁶ Ai ndürî mboafu Saimon burmakau hoeari nafira randeimbî-dibo manungu. Ahandi wori ra siriwara hoekimi mafondaro,” mehu. ⁷ Godindi nendi Korniriusimbo hoafimeindo ra huane asu Kornirius ai ahandi ratüpurîyafani rihindeimbi asu ami mamiyu ranahamumbo mborai mehupuri. Ami ra Godimbo hohoanimo pariri randeimbîyu haya asu Korniriusimbo farisherü randeimbîyu. ⁸ Asu Kornirius ai muᅅgu-moatükuni tükümeᅅyo ranahambo ndore wataporimbo-rapuri mbura Sopanambo koamarihapura mahomo.

Pita ai ranipoanimbo moatükuni hoeimareandi

⁹ Ngorü sina ai homo Sopa ngoafi tebünani tüküyafundane, hüfünimbo Pita ai Godimbo didibafi-fembohünda wori bogimondiwami mahafu. ¹⁰ Raniyo asu Pita ai

wembomboyuhū sesi sesimbo hohoanimomayu. Nga awi sesi didi boadombarihi nou ranipoanimbo moatükunī yafogoadinambo nahurai Pitambo tüküme feyoa hoeimare-andi. ¹¹ Ai hoeireandane, sünü sübüdihoehiyo, asu ninimoatükunimbai hoeari adükari yimbuyimbu himborümbi nahurai hifinambomare koso. ¹² Mungua mamikarambo yimbuyimbu tinjarümbi ninihondi asu wako, amoasiri ai hifisüngu hahabodei, asu ndu ai nimoamo botirihahi arihündi ranambe ninoumayo. ¹³ Asu yafambe mamī Pitambo hoafiyohū yahoya, “Pita, se botiyafo, ninihondi hifokoaro, mando, sowasifi,” meho. ¹⁴ Pita ai simbori hoafiyundowohū yahuya, “Adükari, ro sesi Sudambo ai moaruwai-ane sei arihündi ra ngiri dagadhi,” mehu. ¹⁵ Asu yafambe ranai asükaiyo yimbumbo hoafiyohū yahoya, “Nini-moatükuniyo God ‘aboed-ane’ mehu ra, se ngiri ‘moaruwai-ane’ mbisafi,” meho. ¹⁶ Yafambe ra ngimimbo yare hoafimendowa, asu ranimoatükunī ra nimehūnou sūnambe asükai hihirife mahafo.

¹⁷ Asu Pita ai ranipoanimbo moatükunī ahandi nimindi ranahambo hohoanimoyuane, nindou Kornirius koamarihepuri ranai sinimo tüküyafu hou asu Saimonindi wori ranahambo düduyafu hou homo, ahandi giniri yipurikimi maningomo. ¹⁸ Asu ai mingiyomo düduyafundühi yahomoya, “Saimonimboyu Pitambo randeimbi ranai nūnguwai wanayo?” mehomo. ¹⁹ Pita ai yafogoadinambo nahurai hoeimareandi ranahambo hohoanimoyuhū nūnguwane, Yifafi Aboedi ai hoafiyohū yahoya, “Se himboriyafi. Nindou ngimi ai shambo kokoarunini. ²⁰ Se botiyafo hawa, hanifi hifini yibadinambo asu se ngiri ai-babidi ngafihū afindi hohoanimondafi. Nga ranana ro koamarihheapura masinimo-ane,” meho.

²¹ Pita ai ranahamumbo sowana hanū hoafiyupurühi yahuya, “Se wamboemo kokomaründiri, nga ro-ana nda. Nimboemo se masinimo-a?” mehuamboemo. ²² Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “Godindi sūnambeahindi nendi ami bogori Korniriusimbo hoafimeindoa ai koamarihemuna masinefi shambo hoafiyowanī se ahandi worina hifombohünda. Ai mbumund-ani asu Godimbo ahiniyuhū ndore hohoanimoyumb-ani. Mungua Suda ai ‘Aboedi hohoanimoembi-ani’ sei marihündi. Godindi sūnambeahindi nendi ai ahambo hoafiyundowohū yahuya ‘Se Pitandi hoafi himborimbohünda ahambo hoafindafi koaboadi-wandühi animboya, “Wandi worina didifi,” mbisafi,’ mehu.” ²³ Pita ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya “Se sinimo mamī nimbī ro-dibo apoefo,” mehuamboyo. Apomo mburu asu siambe ai botifi napoamündi haya mahomonda asu Sopahündi Sisasimbo süngururü-rundeimbi bidifiri ai Pita-babidi mahomo.

Pita ai Korniriusindi worina mahu

²⁴ Ngorü sihi ai homo Sisariahū tüküme fundi. Asu Kornirius ai ranihū ahamumbo hifandapurī mamaru. Ai ahandi mamisiri, asu ngunindi ranaheimbo hoafimayundüra ahandi worambe Pitandi hoafi himborimbohünda guguriyahi mamaru. ²⁵ Pita ai hu worambe kefui Korniriusindi himboahū tüküfiyuane Kornirius ai ahambo adükari-ani yahu haya ahandi yirikimi piyu mamaru. ²⁶ Nga asu Pita ai ahambo hoafiyundowohū yahuya, “Se botiyafo. Ro-amboa nindou se nahurai-anahi,” mehu. ²⁷ Pita ai Kornirius-dibo wataporiyu hu kefui, asu nindou afindi fanda mengoro ra hoeimareandi.

²⁸ Asu Pita ai yare hoafiyundürühi yahuya, “Se sheihoari fifirihindi ro yihoefti ndifo-babidi nimaripoani asu ahei worambe kefoefepoani sei arihündi. Nga God ai wambo nafuimayu, ro ngiri nindou mamī moaruwai-ani mbisahi. ²⁹ Ranimboanahi asu ro moai simbori hoafi kikihirihendi wambo ndanihū sinimbo hoafimemo ra. Asu haponda sheimbo düduwehendi, nimboyei se wambo sinimbo hoafimayeia?” mahuamboyo.

³⁰ Asu Kornirius ai hoafiyuhū yahuya, “Ranihündi ro wandi worambe nimbambe safi Godimbo didibafi-yaheandane, asu nimehūnou sūnambeahindi nendi mamī ai

wandî hîmboarühî hîmboarambe forîhoeimbî hoearî güde haya manüngu. ³¹ Asu ai hoafîyuhü yahuya, ‘Kornirius, God ai se didîbafîyafo marandî ra hîmborî-yumboani. Asu se napo mbonîmbo-rîhümündî-mbîmbo kakî napo sabadürî arandî ra fîfîreamboani. ³² Ranîmboane asu se sîhafî nindou bîdîfîrî koandîhawapura Sopa-nambo ngomo Saimon Pitambo hoafîndîmondowa mbüsüfuwamboane. Saimon ai ahandî ndürîmboafî Saimon-dîbo-ani anüngu. Ngorü Saimon ai burmakau hoearî nafîra randeimb-ani. Ahandî worî ra sîrîwara hoekîm-ane afondaro,’ mehu. ³³ Ranîmboayu asu sîhambo sowana nindou bîdîfîrî nîmehünou koamarîheheapurî. Asu se aboedî hamîndîyo ndanîhü masîfomo. Asu haponda muḅguambo ro sühîfî ndanîhü Godîndî hîmboarühî anîboadefî. Muḅguambo hoafî Adükarî ai sîhambo hoafîmayu ra se hoafîyowanî ro hîmborîmbo asefî,” mehu.

Pita ai Korniriusîndî worambe hoafî bokamarîhendî

³⁴ Asu Pita ai hoafîyuhü yahuya, “Haponda ro wudîpoaporîhe fîfîrîhea-mboanahî nindou muḅgua Godîndî hîmboahü sîsîmogodî yangîr-aneî. ³⁵ God ai muḅguambo nindou ahambo ahîniyeihî ahandî hohoanîmo süngurîhinda ranaheimbo hohoanîmoyundürî arandî. ³⁶ God ai Israer yîhoefîmbo aboedî hoafî koamarîhendî ra se fîfîrîhindî. Hoafî ra rahurai-ane, ‘Sisas Kraîs ai muḅguambo nindou ahei Adükar-ani asu ai sîhefîmbo God-babîdîmbo mamühî-mareamunî.’ ³⁷ Horombo Sudia-yafeambe muḅguambo nîni-moatükunîyo tükümeḅyo ra se fîfîrîhîmboaneî. Horombo Son ai Garirihü boateî nindou hundürîmbo hoafîmayu. ³⁸ Se Sisas Nasaretîhündî ra fîfîrîhorî God ai Yîfiáfî Aboedî ngînîndî kameihî masagado. Ai hoahoangu wakîreandühî nindou farîhendürühî muḅgua Satanîndî ngînîndî hoarehî manîmboei ranaheimbo aboedambo-mareandürî sapo God ai-dîbo nüngumbo wambo. ³⁹ Suda-yafe hîfambe asu Serusaremîhü muḅgu-moatükunî ramareandî ra hoeirîhu hohu anîhond-ane sefî arîhundî. Nga Suda ai ahambo Serusaremîhü nîmî keimbî karîhendeimbîfihî parüwuri hou hîfokoamarüwuri. ⁴⁰ Nga ngîmî siyo haya God ai ahambo botîmarîra nindou hîmboahü weindahî tükümeḅyu. ⁴¹ Nindou muḅgua moai ahambo hoeirîhorî, nga wantî. Nga yîhoefîmbo horombo God ranahambo hoeife hefe hoafîmbohündambo kafoare hîniḅgî-mareamunî ro yangîrî hoeimarîhurî. God ahambo yîfîhündî botîmarîrî asu ro ai-babîdî sesî sahusîfî, hoe sîmîndefî marîhundî. ⁴² Asu ai yîhoefîmbo hoafîyuhü yahuya, ‘Nindou muḅguambo se aboedî hoafî bokarîndîhoemo-ndühî anîhondümbö hoafîndomondühî anîmboya, “God ai ahambo nindou yangîrî nîboadeimbî asu yîfîyeimbî aheimbo refe yîbobofemböhönda kamafoarîr-ani,” mbîsîmo,’ mehu. ⁴³ Horombo muḅgua Godîndî hoafî hoafîyomö-rundeimbî ahamböhöndambo yaru hoafîyomondühî yahomöya, ‘Muḅgua ahambo anîhondümbö-ndîhoranî ahandî ngînîndîna ranaheimbo God ai ahei moaruwai hohoanîmo ra gogorîndîhe-ndürîmbui,’ mehomo,’ Pita ramehu.

God ai ahandî Yîfiáfî Aboedî Suda-yafe ndîfoambo koamarîhenda masahümündî

⁴⁴ Pita ai hoafîyuambe Yîfiáfî Aboedî ai nindou muḅguambo hoafî hîmborîmayei ranaheiwamî makoso. ⁴⁵ Sudahündî anîhondümbö-rundeimbî Pita-babîdî masîfomo ai hepünafu hou yahomöya, “God ai ahandî Yîfiáfî Aboedî Suda sîhefî ndîfoambo amboanî masagadürî,” mehomo. ⁴⁶ Suda-yafe ndîfo ai ranîpoanîmbo ranîpoanîmbo hoafîna wataporîyeihü ‘God ai aboed-ani’ maseî ra hîmborîmemo. ⁴⁷ Asu Pita ai hoafîyuhü yahuya, “Aheimbo hîmonî hundürümbö nindou didai yowanî mambüsîndüra. Ai Yîfiáfî Aboedî masahümündî sîhîrî masahumîndefî nahurai-ane,” mehu. ⁴⁸ Asu ai aheimbo hoafîyundürühî yahuya, “Sisasîndî ndürînambo sîheimbo hundürü-ndürîmboemo,” mehu. Asu ai Pitambo hoafîyahündowöhü seiya, “Se ro-babîdî yahünbîmbo nîmbafî,” maseî.

11

Pita ai Serusarem+hü an+hondümbö-rundeimbi ahamumbo ran+moatükunî tüküme Feyo ran+imbo watapor+imbo-marandî

¹ Kraisiñdî hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu an+hondümbö-rundeimbi Suda-yafe hifambe an+ngomo ai himboriyomondane Suda-yafe ndifo ai-amboa Godiñdî hoafi ra masahümüñdî. ²⁻³ Raniyo asu Pita ai Serusarem+na hafuane an+hondümbö-rundeimbi nindou fihoeari karu tir+houndeimbi ai ahambo ng+n+ñdî hoafiyomondowohü yahomoya, “Se-ana nindou fihoeari kefe tir+hefekoate-yomondi worambe apafi asu ai-babiñdî sesi masowasiñi,” mehomo.

⁴ Raniyo asu Pita ai piyu haya muñgu-moatükunî tüküme Feyo ra ndore watapor+imbo-marandî. ⁵ “Sapo ro adükari ngoafi Sopahü nimboambo Godimbo d+di+bañi-yaheandühi nimboahani ran+poan+imbo moatükunî yafogoad+nambo nahurai wambo sowahi tüküme Feyoa hoeimar+heandî. Raniyo hoeari adükari nahurai nin+mbai yimbuyimbu himborani kiki+hamiñdî haya asu wambo sowana sünambeah+ñdî afurimare koso. ⁶ Ro wagabe ragu himboyahaniyo nimambeah+ñdî nin+hondi, yimbuyimbu tinarümbi, amoasiri asu ndu ra hoeimar+heandî. ⁷ Asu ro himboriyaha yafambe mamî wambo hoafiyond+rühi yahoya, ‘Pita, se botiyafo, nin+hondi hifokoaro mando sowasiñi,’ meho. ⁸ Nga ro hoafiyahühi sahiya, ‘Adükari, wani. Suda ro sesi moaruwai-ane sefi ar+hundi ra moai sahasi r+handi,’ masahando. ⁹ Nga yafambe ranai sünambeah+ñdî asukai wambo hoafiyond+r+hü yahoya, ‘Nini-moatükunî God nafimarandî ranana aboed-ane, nga se ngiri moaruwai-ane mbisafi,’ meho. ¹⁰ Rani-moatükunî ra refe hayambo-yowan+yo asu muñgua ninoumayo ra sünambe asukaiyo hümaram+ndo hafo.

¹¹ Asu ranî simboani ham+ñdî nindou ngimi ai sinimo wori ro nimboahmeimbi rasowahi tüküme fundî. Nindou mamî Sisariahündî ai wambo fihem+ñdiri hifombohündamboemo koamar+hepura masinimo. ¹² Yifiafi Aboedi ai wambo hoafiyohü yahoya, ‘Se yihimbokoate ai-babiñdî ngafi,’ meho. Raniyo an+hondümbö-rundeimbi 6 an+ngomo ndanamboa ro-babiñdî mahomo. Asu ro hefi Korniriusiñdî worambe mafariyahundi. ¹³ Asu ai hoafiyumunühi yahuya sünambeah+ñdî nendi mamî wandî worambe farifi manüñguwa hoeimar+hini. Ai yahuya, ‘Nindou bidiñri Sopanambo koand+hawapurî nduri Saimon+imboyu Pitamboyu-randeimbi ranahambo hoafiyowanî sifombohüñda. ¹⁴ Ai sihambo hoafiñdün+nimbui asu hoafi ran+nambo God ai se sihafî fikim+nin+ñdî-babiñdî aboedambo ndeandür+imbui,’ mehu.

¹⁵ Ro peya hehea watapor+imbo-r+handambe Yifiafi Aboedi aheiwami makoso, weañgurühi sihefiwami makoso nou. ¹⁶ Ro Adükariñdî hoafi asukai hohoan+mo-mayahi. Horombo ai yahuya, ‘Son hoenambo hundüra-marandüri, nga Yifiafi Aboedi ai kosowohü ranambo se hundüri-ndeimboyei,’ mehu. ¹⁷ Horombo sihiri Adükari Sisas Kraisi an+hondümbö-mar+hura God ai Yifiafi Aboedi moani mase-muni, nga haponda Yifiafi ra Suda-yafe ndifoambo amboani moani masagadüri. Nga ro nüngunahurai nindou-yahi an+imbo Godiñdî nafî kikiñdîhe güñdîheandani hundür+koate-mandeia?” mehu.

¹⁸ Asu Sudahündî ai hoafi ra himboriyomo hou moai simbori ahambo asukai hoafiyomo, nga Godimbo adükari-ani yahomo hoafiyomondühi yahomoya, “God ai sihefi ndifoambo amboa mafarihendüra ahei hohoan+mo moaruwai h+n+ngiñdîhi hehi asu yangiri koadürümbo nimboeimboyei,” mehomo.

Aboedi hoafi Andiok+hü tüküme Feyo

¹⁹ Horombo Stifen+imbo hifokoar+horî hehimboyowanî Sisas+imbo an+hondümbö-r+hindeimbi ranaheimbo moaruwaimbo mar+hindüra bukürümehindi. Ai hei Finisia hifi+hü, Saiprus hifi+hü, Andiok ngoafi+hü tüküyahi hehi aboedi hoafi Sudambo yangiri hoafimehündüri. ²⁰ Nga an+hondümbö-rundeimbi bidiñri Saiprus+hündî, Sairinihündî

ai Andiokînambo homo Grikîmbo amboani Sisas Adükar-ani yahomo hou aboedi hoafi ra hoafimemo. ²¹ Asu Adükarîndi ngîndi ai-babîdi manîngowa nindou afîndi ai Ahambo anîhondümborîhîndühî süngumarîhorî.

²² Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi Serusaremîhü hoafi ranahambo hîmborîyei hehi Barnabas koamarîhehora Andiokîna mahu. ²³ Barnabas ai hu tüküfi God ai nindou aboedi-aboedi-mareandürî ra hoeire haya hîhîf-hîhîfîyuhü ahei ngüsüfoambe ngînamündî-ndürühî yahuya, “Nîmbî-nîmbî si se Adükarîmbo aboedi süngundîhorî,” mehu. ²⁴ Barnabas ai nindou aboed-ani, nga Yifiafi Aboedeimbiyu haya asu afîndi hamîndi anîhondümboreandeimb-ani. Asu nindou afîndi ai Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi babîdimbo mamambe-mehîndi.

²⁵ Ranîyu asu Barnabas ai Sorîmbo kokombo Tarsus ngoafîna mahu. ²⁶ Ahambo hoeirîrî mbura serîmündü Andiokîna mahafanî. Mamî hîmbanîyo haya nindou yimbu ranai Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi babîdimbo fandîhimbo afîndi yamundî-marîneandürî. Asu Andiokîhü weangurühîdîdî Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi ranaheimbo Kristen anei masahündürî.

²⁷ Ranî-sîmboani Godîndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi bîdîfirî ai Serusarem hîningîru hou Andiokîna makosîmo. ²⁸ Nindou mamî aihündî Agabus-ani. Yifiafi Aboedi ai ahambo hoafimendoa ai botîfi hoafiyundürühî yahuya, “Süngunambo munğu hîfi ndanîhü wembo adükarî tükündîfemboe,” mehu. Ai yare hoafîmayu, nga süngunambo Krodius ai Romî-yafe adükarî bogorî nünğuambe wembo ra tüküme Feyo. ²⁹ Ranîyu asu süngurîhîndeimbi ai Sudahündî wandafî mamî farîhefembo-hündambo kakî koarîhefembo hoafi fîmarîhümündi. Mamamî ai aheimbo kakî saimbo sei hehi hohoanîmoyeihü kakî bîdîfirî yîboborîhi masîhehindürî. ³⁰ Ai Barnabas asu Sor koamarî-hehipîra kakî ra sowandîfanî hena Serusaremîna hahüfanî hîfandî-rundembîmbo masabînapurî.

12

Herot ai Sems hîfokoarîrî mbura Pitambo karabusîmarîrî

¹ Ranî-sîmboani bogorî adükarî Herot ai Kraisîndi nendi bîdîfirambo moaruwaimbo-mareandürî. ² Ai hoafîmeyuwa Sems Sonîndi amonęo pisao yihîmîndînambo hîfokoamarüwurü. ³ Herot ai hoeireanda Suda ai ranahambo aboed-ane maseiamboyu Pitambo kameihî karabusîmarîrî. Suda ai bret yisîkoate-sesesîmayei rasîmboa Herot ai ramareandî. ⁴ Ai Pitambo serîmündü karabus worambe hîningîmarîra, yimbuyimbu bîdîfirambe yimbuyimbu ami ai hîfandîmarurî. Herot ai yare hohoanîmoyuhüya, “Awi Suda ai bret yisîkoate-sesesîndei mbundühümborîmbo ro Pitambo weindahî papî-hoafîndühünî-mboeahî,” mehu. ⁵ Asu Pita ai karabusî worambe mamaru, nga anîhondümborîhîndeimbi ai ahambohünda Godîmbo dîdîbafîyei marîhündî.

Pita karabus worî hîningîmareandî

⁶ Ndanî nîmbînambo sümbu noufe Herot ai Pitambo papî-hoafîmbo yahumboyu sen yimbunambo hüputüpurundümo ami yimbu-yafandî mbusümo sîhawura mapu. Asu hîfandîru-rundeimbi ai karabus worî yipurîkîmî hîfandîmarundî. ⁷⁻⁸ Nîmehünou Adükarîndi sünambeahündî nendi ai manünęuamboyo asu worambe si pîmayoa Pitambo ngîrîsafîni sindira botîmefîwa hoafîyuhü yahuya, “Nîmai botîyafî!” mehuamboyo nîmehünou asu sen ai Pitandî warîhündî fufurîmarîhoayo. Sünambeahîndi nendi ai Pitambo hoafîyuhü yahuya, “Hoearî yîhuruyafî mbura su güdo,” mehuambo Pita ai rasünęu-mareandî. Asu sünambeahîndi nendi ai yahuya, “Sîhafî hoandarî hoearî güdo mbura wandî süngü sînfî,” mehu. ⁹ Ranîyu asu Pita ai ahandî süngü karabus worî safambeahîndi tüküme Feyo. Nga Pita ai sünambeahîndi nendi ramarîrî ra moai weindahane yahu, nga yafogoadî-nambombai yahuhayamboyo. ¹⁰ Yîbobo ai

hafani yimbu hifandi-rinandeimbi ngasündine hena karabus ain yipuri ra-sowahi tükümeFINEANDI. Yipuri ra ahafanimbo moani timar+hoayo-wamboyafani weindani tüküyafine hena adükari nafı süngu hafani asu nimehünou sünambeahindi nendi ai ahambo h+n+ng+mariri.

¹¹ Pita ai wudipoapore fifire hohoan+moyuhü yahuya, “Haponda ro an+hondümbo fifir+he-amboanahı Adükari ai ahandı nendi koamar+heira kusü mafar+hendıra Herot ai ng+rı wambo moaruwaimbo-ndeandıri. Suda ai wambo moaruwaimbo-fendıri+imbo mehomo, nga ng+rı randundıri,” mehu. ¹² Raniyu asu ai Maria, Son+imboyu Mak+imboyu-randeimbi hondandı wor+na mahu. Nindou afındı ai ranıhü God+imbo didıbafi-fembo-hündambo gugurımeHINDI. ¹³⁻¹⁴ Raniyu asu Pita ai hu yipurühi pırako-pırako-marandamboyo nımorehi ratūpuriyo-randeimbi ahandı ndürı Roda ai yipuri sübüdühefembo ho Pitandı yasımondı hımborıyo haya hıhıfi-hıhıfımayo. Raniyo asu yipuri moai sübüdühendı, nga hıhıri+fe worı safana pıpiyo ho hoafıyondürühi yahoya, “Pita yipuri nafıtambehü anüngu,” mehoamboyo. ¹⁵ Asu ai ahambo hoafıyeihı seiya, “Se ra hıhındı-hıhındı-yafühiyafı!” masei. Nga asu ai yahoya, “Tıkaipoanı, nga an+hondümbo asahi,” yahoenıngo asükaiyo hoafımayo. Asu ai hoafıyeihı seiya, “Awi sünambeahindi nendi Pitambo hıfandırüri-randeimbi-mbai ranana?” masei.

¹⁶ Asu Pita ai asükaiyu pırako-pırako-marandamboyo ai yipuri sübüdü-hehindıhünda hoeirıhorı hehi hepünımeHINDI. ¹⁷ Pita ai aheimbo warınambo afoai yahu haya Adükari ai ahambo karabus worambeahindi serümündü moanambühi tükümeFIYU hoafı ra wataporımayu. Ai yahuya, “Sems asu wandafı mamı ranahamumbo hoafındahüpuri,” mehu. Asu ai Pita ranıhü h+n+ng+riri haya ngorü goanıni mahu.

¹⁸ Asu ranıyo ngorü siambeahı Pita ai nımarıkoate-mayuwa, ami ai hepünafundühi afındı hohoanımo-yomondühi yahomoya, “Pita nüngufıyuwa?” mehomo. ¹⁹ Herot ai Pitambo karabus worı munğu kokofefimbo hoafımepuramboemo ramarundı, nga asu moai hoeirüwurü. Raniyo asu karabus hıfandı-rundeimbimbo Pita ai aboedambomefiyu ranımbı düdumareapuri, nga ai moai didıboadoru hoafıyomo. Raniyo asu ahamumbo hıfokoeFE-purımbı hoafımayu. Sünguna ai Sudia hıfi hıni+ngıre haya hanü Sisaria ngafıhü mamaru.

Herot ai yıfımayu

²⁰ Herot ai Tairıhündı asu Saidonıhündı ranaheimbo ngıni+ndı-marandürı. Raniyei asu ai fandıhi hehi nindou bıdıfıri ahambo sowana koamar+hehipura mahomo. Weangurühi ai Brastus, bogori adükari+ndı ratūpuriyu randeimbi-mayu, ranahambo yahomoya, “Farıhawamunı,” mehomo-ndamboyo. “Fandıhehea-purımbıyahı,” mehu. Ai Herot soana homo hoafıyomondühi yahomoya, “Sıhıri aboedı-aboedı-ndahumboane,” mehomo. Nımbıoe hıfi ra Herot ai hıfandımarandı ranıhü Tair asu Saidon ai ahei sesı sahümündı rıhündühi wambo. ²¹ Raniyo Herot ai mamı sıhi ware haya, ahandı adükari bogori hoearı yihuru-ramündü haya, ahandı adükari bogori nımarı fondıwamı nımarımbı nindou afındı ranaheimbo wataporımbı-marandürı. ²² Asu nindou ranai puküna hoafı karıhehindühi seiya, “Ndanana god mamındı yafambe-ane! Nga nindou-yomondı yafambeyopıan!” masei. ²³ Asu Herot ai ahei hoafı ranımbı moai ambe yahu asu ai moai God+imbo adükari-ani yahu. Ranımbıyo sünambeahindi nendi hari-memondıwa nüngarı ahandı safı ra sahüsi wakırihi marıhünda yıfımayu.

²⁴ Nga asu Adükari+ndı hoafı ai ngıni+ndı tüküFE haya munğuambo ngoafı maho.

²⁵ Asu Barnabas, Sor ai ratūpuri Serusaremıhü moendıri+ne hena hıhıreafıne Andiok ngoafına mahafani. Ai Son Mak sowarındıfani hena ai-babıdımbo mahomo.

13

Barnabas Sor+imbo God+ndi ratüpurimbo koamar+haup+ra mahafani

¹ Sisasimbo anihondumbo-r+hindeimbi Andiokihü aniboadei ranabei mbusümo God+ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu yamundu-rundeimbi maningomo. Ahamundi ndürî ra Barnabas, Simion, ahambo fi n+imbandi sei mar+hündi, Rusius Sairinihündi, Manayen, ai Herot bogor+ndi ngunindiyu asu Sor. ² Ai God+imbo hohoan+moyeihi sesi weh+yeiane, asu Yifiafi Aboedi ai hoafiyohü yahoya, “Ro Barnabas weimbo Sor wandi ratüpurî ratüpurimbo d+bon+mehap+r-ane, nga se ahafan+imbo ranî ratüpurimbo kaboad+hi hin+ng+nd+hip+rî,” meho. ³ Ran+imboemo ai sesi weh+yomondühî ahamundi warî ahafand+wamî nandu houmbo koamar+haup+ra mahafani.

Barnabas asu Sor Saip+ras+hü God+ndi hoafi hoaf+mefani

⁴ Yifiafi Aboedi ai Barnabas, Sor ahafan+imbo koamar+hep+ra Serusia ngoaf+na mahanifani. Ran+hü ai sipambe faref+neanda sip ai Saiprus airan+nambo sep+r+im+ndi maho. ⁵ Ai Saramis ngoaf+hü tüküyaf+ne hena Suda-yei rotu worambe God+ndi hoafi watapor+imbo-mar+nandi. Son Mak ai-bab+id+imbo manüngu ahafan+imbo far+hefep+r+imbohünda.

⁶ Ai Saiprus airan ngasünd+ne Pafos+hü tüküme+neandi. Ran+hü t+bag+re randeimbi mamî hoeimar+nerî, ahandî ndürî Barsisas. Ai Sudahündiyu asu t+karehaya hoafiyuhüya, “Ro God+ndi hoafi hoaf+ya r+handeimb-anahi,” mehu. ⁷ Ai gafman bogorî Sergus Paurus-d+bo mamaru. Sergus Paurus ana aboedi hohoan+moyu kükü+hifoare f+f+reandeimb-ani. Ai God+ndi hoafi h+mbor+imbo y+firi+yuhü asu Barnabas Sor+imbo mborai mehup+rî. ⁸ Nga asu t+bag+re randeimbi Erimas ai gafman bogorî ranahambo Sisas+ndi hoafi anihondümb+ofembo ra yowanî yahundombo Sor weimbo Banabas+imbo hif+nambo-mareap+rî. (T+bag+re randeimbi Barsisas ndürî ra Grik hoaf+nambo Erimas-ane masei.) ⁹⁻¹⁰ Nga Sor, Grik hoaf+na ahandî ndürî Por. Yifiafi Aboed+ndi ratüpurî wor+borî k+daboari-mayu ranai Erimas+imbo h+imboa parirühî yahuya, “Se-ana Satan+ndi n+mor-anafi asu se-ana aboedi hohoan+mo ranahandî hürütimb-anafi. Muñguambo t+kai hoafi, moaruwai hohoan+mo s+hafi ngusüfoambe amaro ranana af+ndi ham+nd-ane. Se-ana muñguambo Adükar+ndi aboedi nafî moaruwaimboro randüh-anafi. Awi se ranî hohoan+mo ra hin+ng+fembo moei saf+imboyafa? ¹¹ Asu se h+mbor+ndafi! Hapondanî Adükarî ai s+hambo h+imboari sündian+nani se tütümondamboyafi. Haponda se ng+rî hüf+h+am+ndi hoeindowandi, nga ak+idou gedühî safî n+mand+imboyafi,” mehundo. Ran+yo asu n+mehünou mbur+ngai peyowohüyo Erimas+imbo n+imbi mamaro. Ran+yu asu ahambo wat+jar+hü k+k+himündi hefembo nafî nafuimbohünda nafî kokomarandi. ¹² Gafman bogorî ai ra hoeire haya anihondumbo-mareandi. Asu ai Adükar+imbo yamundife hoafi hoaf+mefani ra h+mbor+yu haya hepün+mefiyu.

Barnabas Sor ai Andiok ngoaf+hü Pisidia-yafeambe Adükar+ndi hoafi hoaf+mefani

¹³ Por asu nindou b+id+f+rî ai-bab+idî Pafos ngoafi ngasündundaniyo sip ai sepur+im+ndi haya Perga ngoaf+nambo Pamfiria-yafeambe maho. Nga Son Mak ai hin+ng+reapuri haya h+h+r+fi Serusarem+nambo mahu. ¹⁴ Ai Perga ngasünd+ne hena, hafanî Andiok+hü Pisidia-yafeambe tüküme+neandi. Ran+yo asu moanî ngoaf+imbo n+mar+imbo si ras+imboanî ai Suda-yafe rotu worambe kefoene mamarifani. ¹⁵ Moses+ndi ahnümübi hoafi asu God+ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi ra bokar+hoemo mburumbo asu hifand+rundeimbi ai hoafiyomondühî yahomoya, “Wandafi weimbo, se nindou-yei ngusüfoambe ng+nem+nd+imbo hoafi hohoan+mo-ndafandühî ana, hoaf+ndafanî,” mehomo. ¹⁶ Por ai bot+fi nüñgumbo warî pakar+foareandühî hoafiyuhü yahuya, “Wandaf, Israer+hündi asu nindou amurî

Godimbo ahinirihori rihündeimbi se himborindei. ¹⁷ Israer-yafe God ai sihefi amoao kamafoareandür-ane. Ai Isipihü fehefehündi-yahi niboadeiane, God ai ŋgorü süngumareanda nindou afindi momorimayi. Süngunambo ahandi adükari ŋginindinambo ai semündündürî Isip hiniŋgirihi hehi mahei. ¹⁸ Nimi wohi furikoate-reandühi niboadeimbo 40 himbanî Godindi hoafimbo moei masei, ŋga asu God ai aheimbo fehefendürimbohünda tiriifomayu. ¹⁹ Kenan-yafe hifihi 7 sirî God ai aheimbo yihirirearühi hifi ra Israer aheimbo masagadürî horombo hoafimayu süngu. Horombo Israer ai Isip sowana hei nimareimbo asu süngunambo Kenaninambo mahei ra 450 himbanîyo. ²⁰ Süngunambo God ai Israerimbo hifandiyo-ndürimbohünda yiboboru rundeimbi nindou kamafoareapura ai hifandirundürî homomboyo süngunambo Samuer Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ai tüküfi ahamundi fondi kasimaramüdu.

²¹ Rani-simboani Israer ai adükari bogori semindimbo hoafimehündowamboyu asu God ai Sor, Kisindi nimori, ahei adükari bogori kamafoariri. Ai-ana Bensaminindi sirambeahind-ani. Raniyu ai adükari bogorimbo 40 himbanî mamaru. ²² Ŋga God ai ahambo raguanamboriri mburambo Defit ahei adükari bogorimbo hiniŋgimariri. God ai ahambo hoafiyuhü yahuya, 'Ro Sesindi nimori Defit fifirihini, ŋga wandi ŋgusüfo ai nindou rahurai ranahambo anahi hohoanimo-ayahî. Nimboe ai animbo wandi hohoanimo süngundeambui,' mehu. ²³ God ai Defitindi sirambeayahindi Sisas sihefimbo aboedambo-fembohünda Israer sowana koamarîherü horombo hoafimayu süngu.

²⁴ Sisas ai weindahî tüküfekoate-yuambe Son ai Israerihündi muŋgu ranaheimbo aboedi hoafi bokarihendürühi yahuya, 'Sihei hohoanimo moaruwai daboadanambo-ndihinda asu siheimbo hundürü-ndihandürî-mboyahi,' mehu. ²⁵ Ndeara Son ai ahandi ratüpurî muŋgumbo yangiri-yoaniyo ai hoafiyuhü yahuya, 'Se hohoanimoyeiya ro dideyaha? Ro-ana nindou sapo se hifandarihündi raniyahipoani. Se himboriyei! Nindou ra sünguna tükündifimbui, ŋga ro-ana ahandi sufihindi wofi fufurîhefembo ra aboediyahipoani,' mehu.

²⁶ Wandafi mamî, se-ana Abrahamindi ahuri anei, asu Suda-yafe ndifo se Godimbo hohoanimoyei arihündi God ai aboedambo-ndeamunimbui hoafi ranana ai sihefimbo soana koafoareamboani. ²⁷ Serusaremihündi nindou anei asu ahei bogor-anemo ai moai Sisasimbo aboedambore randeimb-ani sei ndorihori fifirihori. Asu ai moai Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi muŋguambo ŋgoafimbo nimarimbo si ranambe hoeiru marundi ra fifirihindi, ŋga wani. Ai ahambo papi-hoafimarîhori horombo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi rani-moatükunî tükündifemboe mehomo süngu. ²⁸ Ŋga yibobofeambe Sisasimbo hifikoefimbo moai hoafi yangoro, ŋga asu moani hoangirihi hehimboyei papi-hoafirîhorühi Pairatimbo hoafiyehi seiya, 'Hifokoarîwori,' masei. ²⁹ Ai muŋguambo moatükunî ramarîhindi ra horombo Baiborambe hoafimayo süngu. Raniyo süngunambo nimi keimbi karîhendeimbifihindi foarîndümo hanimo hoŋguambe masîhawurî. ³⁰⁻³¹ Ŋga God ai ahambo yifihündi botîmariramboyo nindou ai-babîdî Gariri hiniŋgîru hou Serusaremînambo afindi si mahafomo ranai ahambo hoeimarüwurü. Nindou ranai haponda Sudambo ranimbo wataporîmboru marundi.

³²⁻³³ Haponda ro siheimbo yariho hoafayehi: God ai sihefi amoao mamimbo horombo hoafimayu süngu haponda ahei ahurîmamî sihefimbo anihondümbo tüküme Feyo ra Sisas yifihündi botîmariri. Ndani-moatükunî hoafimayo ra Herü Buk yimbu ranambe amboa mbapenîŋgo.

'Se wandi nimor-anafi,
haponda ro sihafî ape-anahi.'

Buk Song 2:7

³⁴ God ai yifihündi ahambo botimariri, nga ai ngiri hihindüfi ngu yifi ambe-ambe sümbondu. Ranimoatükunî ra God ai hoafimayu süngu,

‘Ro siheimbo aboed-aboed-ndiheandürühi
asu anihondü aboedî moatükunî ndahandürî-mboyahi
horombo ro Defitimbo saimbo hoafimayah süngu.’

Aisaia 55:3

³⁵ Ranimboyo ngorü Herü Bukambe hoafiyohü yahoya,

‘Sürihoeimbi nindou ranahambo se ngiri hinîngî-ndoworani sümbondu,’ meho. *Buk Song 16:10*

³⁶ Defit ai nîngumbe Godîndi hohoanimo süngu ratüpurîmayu. Süngunambo ai yifimayuwamboyo ahandi amoao-babidimbo masamboarîhora asu ahandi fi ra sümbomayo. ³⁷ Nga sapo nindou God ai honguambeahîndi yifihündi botimariri ranana moai ahandi fi ra sümboyo. ³⁸⁻³⁹ Ranimbo-animbo, wandafi mamî, se fifirî-mbirîhinda-mboane, ro siheimbo hoafi aboedî hoafiyefühi sefiya, Nindou ndanana wanjei sihei moaruwai hohoanimo gogorîndîhembui. Mungu moaruwai hohoanimo ra Mosesîndi ahînûmbi hohoanimo ana ngiri gogorîndîhe mbunda nindou mbumundî mbîso. Nga nindou Sisasimbo anihondümbö-arîhorî ana, ahei moaruwai hohoanimo gogorîhendühi nindou mbumundî mbüsümbui. ⁴⁰ Ranimbo animbo se hibadühündi! Nga rananî moatükunî Godîndi hoafi hoafiyomo-rundembi hoafimemo ra siheimbo sowahi tükündîfemboe. ⁴¹ Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya,

‘Anihondümbö-fekoate-yeimbi, se himborîndei,
Se-ana hepünündahi mbundühi ngei yifîndei.

Nimboe se nîboadeiambe ro mamî-moatükunî ratüpurî-ndamboyahî.

Nindou mamî ai ratüpurî ranahambo hoafayu ana,

se ngiri anihond-ane mbîsei,’

Habakuk 1:5

mehomo,” mehu.

⁴² Asu Por, Barnabas ai Suda-yafe rotu worî hinîngîrîne hena hafandaniyo, nîmorehî nindowenihî ai hoafiyehî seiya, “Ngoafimbo nîmarî si ranambe hoafi nda süngunambo asukai yîhoefimbo hoafîndafanî,” masei. ⁴³ Rotu worî hinîngîrîhi moanambühi tüküyahindanî, Suda nindou asu ndîfo Suda-yafe rotumbo heirîhündeimbi ai Por Barnabas yafandî süngu mahei. Aheimbo dibafirînearühi safaniya, “Se Godîndi moanî hîpoambofe ranambe nîmboei ngei,” masafanî.

⁴⁴ Asukai ngorü ngoafimbo nîmarimbo si ranambe nindou adükarî ngoafihündi munguambo ai Adükarîndi hoafi himborimbo mafandîhindî. ⁴⁵ Asu Suda ai nindou afîndi hoeirîhi hehi ngusüfoambe moaruwaimayei. Ranîyo ai Porîndi hoafi hîfînambo-rîhindühi moaruwai moaruwaimbo-marîhindî. ⁴⁶ Ranimboyo Por weimbo Barnabas ai yîhimbokoate hoafiyafandühi safaniya, “Godîndi hoafi siheimbo boatei mbîhowamboane. Nga asu se hoafi ndanahambo daboadanambo-arîhindî. Ro rarîhe hohoanimoayahî, se siheihoarî hohoanîmoyehî seiya, ‘Ro-ana koadürümbo-koadürümbo nîngombo ra ngîrîndefî,’ aseî. Ranimbo animbo se himborîndei! Haponda siheimbo hinîngîrîhorü hohoa sihei ndîfo sowana ahehî. ⁴⁷ Adükarî ai yîhoefimbo hoafiyuhü yahuya,

‘God ai nindou aboedambo-fembo ranahambo munguambo hîfi semîndi hombohünda ro sihambo Suda-yafe ndîfombo si nahurai hinîngî-marîheanî,’ ” masafanî.

⁴⁸ Suda-yafe ndîfo ai hoafi ra himborîyei hehi hîhîf-hîhîfiyeihî Adükarîndi hoafi aboed-ane masei. Munguambo nindou God ai yangîrî gedühi nîngombo kamafoareandürî ranai anihondümbö-marîhindî. ⁴⁹ Adükarîndi hoafi ra mungu hîfi ranîhü maho. ⁵⁰ Ranîyo asu Suda ai ngoafi hîfandî-rundeimbi asu Suda-yafe ndîfo nîmorehî bogorî Godimbo hohoanîmoyei rîhündeimbi ranaheimbo hohoanimo botimarîhindüra Por Barnabasimbo moaruwaimbo-rîhipîrühî ahei ngoafihündi hemafoarîhipîrî. ⁵¹ Ranimboyafanî ai ahei hohoanimo moaruwai ra fifîrîmbirîhinda

safanî hena nafuimbohünda hîfî hasüfî ahafandî yirîfîhîndî kükifoarîne mburîna asu Aikoniamînambo mahafanî. ⁵² Yîfîfî Aboedî ai Andiokîhündî Sisasîmbo süngurîthoreimbî ranahei fiambe tüküme Feyondüra afîndî hîhîfî-hîhîfîmayei.

14

Por Barnabas ai Aikoniamîhü aboedî hoafî hoafîmefanî

¹ Aikoniamîhü Por weimbo Barnabas ai asükai mamî rasüngu-marîneandî. Ai Suda-yafe rotu worambe hafanî kefoene hoafî dîboadorîne wataporîmbo-marînandî ranî süngu asu Suda-yafe ndîfo afîndî ai anîhondümbö-marîhindî. ² Nga Suda bîdîfîrî anîhondümbö-fekoate-yeimbi ai nîmorehî nindowenihi Suda-yafe ndîfo bîdîfîrî-yafe ngusüfoambe botîmarîhi-ndüramboyei anîhondümbö-rîhindeimbîmbo yi boaruko-marîhindürî. ³ Ai gedühî Aikoniamîhü nîmbafanîmbo Adükari-mbo-hündambo yîhîmbokoate hoafîyafanî marînandî. Ranîyo Adükari ai ahafanîmbo ngînîndî masagapîra hepünîfeimbi asu ngînîndî moatükunî ramarîneanda ai ahafandî hoafî ranai Adükari-ndî hîpoambo ra anîhond-ane yaho nafuimeyondürî. ⁴ Nga nîmorehî nindowenihi adükari ngoafîhündî ai yîkürübümehîndî. Bîdîfîrî ai Suda-babîdîmbo-yahîndî asu bîdîfîrî ai Kraisîndî hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbî babîdîmbo-yahîndî. ⁵ Süngunambo Suda-yafe ndîfo asu Suda ahei bogorî-babîdîmbo sübabî hoafîrundühî yahomoya, “Sîhîrî ahafanîmbo moaruwaimbö-ndîhupîrühî nîmoeinambo hîfokoandîhu-pîrîmboane,” mehomo. ⁶ Ranîyo ai ra fîfîrîne hena fefoene hena Rikonia-yafeambe yimbu adükari ngoafî Ristra asu Debi ngoafîhü tüküyafîne mburîna ranî hîfîkîmî mahafanî. ⁷ Ranîhü amboanî nîmbafanîmbo aboedî hoafî wataporîmbo-marînandî.

Por Barnabas ai Ristrahü asu Debihü aboedî hoafî hoafîmefanî

⁸ Ristrahü nîndou mamî tîjarî moaruwaimbü mamaru. Ahandî hondî ai rahurî wakîmarîmîndo-ane, nga ngîrî hoahoangu ndandî. ⁹ Asu ai Porîndî hoafî hîmborî-mayua, ahambo hîmboarî parîrî nüngumbo hoeirîra ahandî anîhondümböfe ranînambo God ai wanjei aboedîndîrîmbui. ¹⁰ Ranîmboyu Por ai puküna hoafîyuhü yahuya, “Sîhafî tîjarînambo botîyafö nîmbafî,” mehundowamboyu horîpîrîhoei piyu mburambo hoahoangu wakîre marandî.

¹¹ Nîndou afîndî ai Por ramareandî ra hoeirîhi hehi Rikonia-yei hoafînambo puküna hoafîyeihî seiya, “God bîdîfîrî nîndoumbo-yafîne henambo sîhefîmbo sowana makosafanî,” masei.* ¹² Asu Barnabasîmbo ndürî Sus dükamarîhorî. Asu Por ai hoafî wataporîmbora randeimbî-mayua ranîyo asu ahambo Hemis-ani masahündö. ¹³ Susîndî adükari rotu worî adükari ngoafî hîmboranîkîmî mafondaro. Ranîyo Susîmbo sesî sîhai-randeimbî ai burmakau anamîndî bîdîfîrî asu nîmî ahurî wofî amboa sîfîmbî semündü haya adükari ngoafî yîpurî nafîtambekîmî sünü tüküme fiyu. Nîndou afîndî ai-babîdî Por Barnabasîmbo, “Ai yîhoeî god-anafanî,” sei hehi burmakau hîfokoefe segopîmbo masei.

¹⁴ Nga Kraisîndî hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbî ai ranî hoafî hîmborîyafanî hena yowanîmbo hohoanîmo-yafandühî ahafandî hoearî hîrîne hena pîpîyafanî hafanî nîndou afîndî-yafe mbusümo puküna hoafîyafandühî safanîya, ¹⁵ “Wandafî mamî se, nîmboe ramarîhînda? Ro-ana nîndou yangîrî se nahurî-anehî. Ro sîheimbo aboedî hoafî wataporîmbo-rîhoanda se nîmîndîkoate-moatükunî ra hînîngîndîhi hehi God Yangîrî Nüngumbü sowana ngei. Ai sünü, hîfî, sîrîwara asu muŋgu-moatükunî ranambe engoro ra nafîmarandî. ¹⁶ Horombo God ai nîndou muŋguambo hîfîhü hînîngîreandüra, ahei hohoanîmo süngu hei marîhündî. ¹⁷ Nga ai anüngu ra

* **14:11:** Ai rarîhi hohoanîmoyeihî Sus ai ahei adükari bogorî god-ani asu Hemis ai Susîndî yasîmondîhündî hoafî semündü hu hoafîyu-randeimb-ani masei.

nafuimbohünda sîhefîmbo aboedîreamunî arandî. Ai sîheimbo sünambeahîndî hoe koafoare nûmbür-ambeahîndî sesî yimungu-remîndambe sagadürî arandî. Ai sesî afîndî asu ngusüfoambe hîhîf-hîhîfî sagadürî arandî,” masafanî. ¹⁸ Ai ranî hoafî ra wataporîmbo-marînandî, nga nindou ai ahafanîmbo burmakau hîfîkoefe sîhefembo hohohanîmo-mayeî hei, nga ai kîkîfoefe-ndürîmbohünda tîjîrîfomefanî.

Ai Porîmbo nîmoeî pîmarundî

¹⁹ Ranîyo Andiokîhündî-yomo asu Aikoniamîhündî-yomo Suda bîdîrîfî ai sînimbo nindou-yei ngusüfoambe botîmarundüra ai Porîmbo yîfîmbiyuwa yahomo houmbo nîmoeinamborurü mburu asu ngoafî bîdîfîranî kiafu hüründümo mahomo. ²⁰ Nga Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündeimbi ai sînei wakîrîhorî manîmboeia ai botîfî haya, asükai adükari ngoafîna mahu. Ranîyu asu ngorü sina Barnabas dîbombo Debinambo mahafanî. ²¹⁻²² Ranî ngoafîhü aboedî hoafî ra bokarîmarî-heneanda asu nindou afîndî ai Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündei-mbîmboyahi tükümehîndî. Ranîyo asu ai hîhîrîyafîne Rîstra, Aikoniam, asu Andiok ranînambo hafanî süngurîhorî-rîhündeimbi ngînandîfî-nandürühî safanîya, “Se Godîmbo ndondîhi anîhondümbö-ndîhorî ndühündî. Tîjîrîfo afîndî sîhefîmbo tükündîfemboe sîhîrî God ngînîndî hîfandarandî ranambe hombohünda,” masafanî. ²³ Asu mamî ngoafîhü anîhondümbö-rîhindeimbi ranaheimbo nindou hîfandî-yondürî rambo kafoarîneapurî hena asu sesî wehîyafandühî Godîmbo dîdîbafî-mefîneandî. Asu ai Adükari-mbo anîhondümbö-marîhorî ahandî warîwamî aheimbo hînîngî-marîneandürî.

Ai hîhîrîyafîne Sirîa-yafe-ambe Andiokînambo mahafanî

²⁴⁻²⁵ Ranîyo ai Pisidia-yafe mbusümo hafanîmbo Pamfîria-yafeambe tüküyafîne Pergahü hoafî-wataporîmbo-rînrü mburîna asu Atarianambo mahafanî. ²⁶ Ateriahü ai sipambe farîyafîne hena Andiokînambo sepîmîndî maho. Ranîhü horombo Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi ai ahafanîmbo Godîndî ratüpurî ratüpurîmbohünda hînîngî-rîhipîrühî seiya, “God ai sîhafanîmbo hîpoambo-ndeapîrühî mbîfarîhepîr-amboane,” maseî. Asu ai ratüpurî ra ratüpurîyafanî moendî-marîneandî. ²⁷ Ai Andiokîhü tüküyafîne hena, anîhondümbö-rîhindeimbi-mbo gugurî-marîneandürî. Asu mungu-moatükunî God ai ahafandî warî süngu ratüpurî-mayu ranahambo hoafîmefanî. Ai hoafîyafandühî safanîya, “God ai ngorü nafî nafîmaranda Suda-yafe ndîfo ai-amboanî Godîmbo anîhondümbö-marîhorî,” masafanî. ²⁸ Asu ai afîndî si Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündeimbi-babîdîmbo mamarîfanî.

15

Serusaremîhü Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi-yafe bogorî ai gugurî-mefundî

¹ Ranîyo asu nindou bîdîfîrî ai Sudianîpoedî Andiokîna kosîmo Suda-yafe ndîfo Sisasîmbo anîhondümbö-rüwureimbi-mbo yamundîrûpurühî yahomoya, “Se Mosesîndî hohohanîmo süngufekoate-ndîmondühî sîhamundî fîhoearî kefe tîrîhefekoate-ndîmondanî asu ngîrî aboedambo-ndafundî,” mehomö. ² Asu Por Barnabas ai Sudiahündî-babîdîmbo hoafîna sîmborî sîmborî-memo. Ranîmboemo anîhondümbö-rundeimbi ai hoafî fîründümondühî yahomoya, “Por, Barnabas asu nindou bîdîfîr-amboanî ai Serusaremînambo mbîhomo-ndamboane. Asu ai hoafî ra Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbi asu hîfandî-rundeimbi-babîdîmbo dîdîboado-mbîrundamboane,” mehomö. ³ Anîhondümbö-rîhindeimbi ai koamarî-hehipura mahomo. Ai Finisia asu Samaria-yafeambe mbusümondühî homo hoafîyomondürühî yahomoya, “Asu sîhefî ndîfo amboanî Sisasîmbo anîhondümbö-marîhorî,” mehomonda asu anîhondümbö-rîhindeimbi munguambo ai afîndî hîhîfî-hîhîfî-mayeî.

⁴ Ai homo Serusaremihū tüküme funda anihondümborihindeimbi Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu hifandi-rundeimbi ai ahamumbo hihifimarihūpuri. Asu Por Barnabas ai muṅgua-moatükunī God ai ahafandi warī süṅgu ratūpurimayu ranahambo hoafimefinandüri. ⁵ Nga asu anihondümborundeimbi Farisihündi bīdīfirī ai botiyafu hoafiyomondühi yahomoya, “Sihefi ndifo ai ahamundi fihoeari karu tirimbihou-ndamboane asu ai Mosesindi ahinümbi hohoanimo süṅgu-mbirihind-amboane,” me homo.

⁶ Ranimboemo Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu hifandi-rundeimbi ai hoafi ranahandi nimindi wataporīyo didiboado-fembohünda gugurimefundi. ⁷ Ai wataporīyomo homo muṅgumayoa asu Pita ai nūṅgumbo hoafiyupurühi yahuya, “Wandafi mamī, se fifirundi horombo hondü God ai seambeahindi wambo kafoare hinīṅgimareandiri sihefi ndifo ranaheimbo wandi yasimondinambo aboedi hoafi hoafiyowani himboriyohü anihondümborfembohünda. ⁸ God ai muṅguambo nindou-yafe hohoanimo ra fifireandi. Ai sihefi ndifo ranaheimbo yini mehu ra nafuimbohünda Yifafi Aboedi masagadüri sihefimbo masemunī nou. ⁹ Ai moai sihefimbo ṅgorü süṅgureandühi aheimbo ṅgorü süṅgurearü, nga wani. Ai anihondümborarihinda asu God ai ahei ṅgusüfoambe ramareandüra sürühehindeimbi tükümehindi. ¹⁰ Nga nimboe asu se Godimbo randihu hoeindihurü yahomo houmba? Se ṅgiri sihefi ndifoambo sihamundi fihoeari karu timbirihoundamboane mbisimondühi aheiwamī nimboreimbi moatükunī nandundi. Nga horombo sihefi amoao asu sihir-amboani nimboreimbi moatükunī ra ṅgiri ndahumīndefi. ¹¹ Suda sihirī ndarihu anihondümborarihundi ana, Sisasindi hipoambonambo aboedambo-ndahumboyefi, nga asu sihefi ndifo ai-amboani raninambo aboedambo-ndahimboyei,” mehu. ¹² Barnabas Por ai Godindi ṅginīndi nafuimbo moatükunī asu hepünifeimbi moatükunī ra God ai Suda-yafe ndifombo ahafandi warisüṅgu ramareandi ranahambo ndorine wataporimborarihindi. Asu muṅgu ai wataporī ra hihimboriyomondühi himbo yanḡiri kumarundi.

¹³ Hoafi moendimayowa asu Sems ai hoafiyuhü yahuya, “Wandafi mamī. Se wandi hoafi himboriyomo. ¹⁴ Saimon ai haponda ndore korifoare hoafiyuhü yahuya, God ai ahandi hipoambofe hohoanimo nafuuyuhü sihefi ndifo bīdīfirambo weanḡurühi wand-anei mehu. ¹⁵ Asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi-amboa mamī yahurai-ane. Ai yaru hoafi nda sürü papīmaründi: ¹⁶ Adükari ai hoafiyuhü yahuya,

Defitīndi mamisiri ai wori nahurai birimefoendi,
nga süṅgunambo ro hihindahe koda

asu ahandi mamisiri ra asükainda botīndihe-amboyahi

nindou ai wori birifoare mbura simbori worimborarihindi nou.

¹⁷⁻¹⁸ Rananimbo asu nindou amuri ai randihi Adükariambo kokondi-horimboyei.

Asu muṅguambo Suda-yafe ndifo ro wand-anei masahi ranai-amboa kokondi-horimboyei. Hoafi nda horombo hondü ndani-moatükunī tükündifemboe mehu-ane.

Adükari ai yare hoafimayu ai rani-moatükunī raremarandi,

asu horombo hondü nindou ai ra fifirimarihindi, mehu.”

Amos 9:11-12

¹⁹ Ranimboyo asu Sems ai hoafiyuhü yahuya, “Ro rarīhe hohoanimoayahī sihefi ndifo ai hihiriyahi Godimbo sowana mahei ranaheimbo sihirī ṅgiri tiririfō ndahundüri. ²⁰ Wani, nga sihirī aheimbo pasambe ndandihu hoafinde-fomboane. Kabomombo sesi didibafife sihefeimbi sesipoani, nimorehi sisihimopoani asu anamīndihoandi birabiriyopoani, ninihondi amīnda-wofifeimbi asu hori sesipoani.

²¹ Ai ṅgiri randihindi ra nimboe horombo peyomo houmba haponda muṅguambo ngoafi adükarambe nindou ai Mosesindi hoafi bokarīhoemo arundi. Asu muṅguambo ngoafimbo nimarimbo si ranambe Suda-yei rotu worambe ritimīru arundi,” mehu.

Suda-yafe ndifo anihondümbö-rîhindeimbî ahei pas-ane nda

²² Ranîmboane asu Kraisiñdî hoafi sowandümo homo-rundeimbî-yomo hifandîru-ndeimbî-yomo asu anihondümbö-rîhindeimbî-yei ai hoafi firîhümündihî seiya, “Sîhîrî-hündî bîdîfirî ai Por Barnabas babîdîmbo Andiokînambo hombohünda koandîhehu-purîmboane,” masei. Ai Sudas, ahandî ndürî ŋgorü Barsabas, asu Sairas ahafanîmbo ŋgafanî sei hîñŋî-marîhipîrî. Yimbu ai anihondümbö-rîhindeimbî-yei bogorî-yafanî. ²³ Ahafandî warîhü ai pas mamî koarîhoe-mondühî hoafiyo-mondühî yahomoya:

“Ro Kraisiñdî hoafi sahumîndefî hefî rîhundeimb-aneñî asu hifandîrîhu-hundeimb-aneñî. Suda-yafe ndifo anihondümbö-rîhindeimbî Andiokîhü, Siriahü, Sirisiahü anîboadei, se karîhasî-handürî.

²⁴ Ro hîmborî-yefîmboaneñî rohündî bîdîfirî ai homo wataporî-memondamboyo sîhei hohoanîmo mamîkarî-marandürî, ŋga asu ro moai ahamumbo randundî sefî.

²⁵ Ranîmboane asu ro hoafi firîhumîndefî mburîhu sefiya ro nindou sîheimbo sowana koandîhe-hupurîmboyefî. Ro nindou ra yîhoefî ŋgunindî Barnabas asu Por-babîdî koamarîhehupîrî. ²⁶ Ai moai ahafandî fimbo hohoanîmo-yafanî, ŋga ai sîhefî Adükarî Sisas Kraisi ahambo-hündambo ahandî ratüpurî ratüpurî-mayafanî.

²⁷ Ranîmboyefî ro Sudas asu Sairasîmbo koandîhehupîra ŋgafanî hoafi ro sürü paparîhündî rahurai randîne ahafandî yafambenambo hoafîndamboyafanî. ²⁸ Yifiafî Aboedî ai yîhoefî mbusümo nîmarîmbo asu ro mamî mamamberîhu hohoanîmo-yefühî sefiya, ‘Ro ŋgirî ŋgorü tîñjümbî hohoanîmo sîhei wamî nandîhündî,’ masefî, ŋga se ndanî hohoanîmo yangîrî anîmbo randîhimboyei. ²⁹ Se kabomombo sesî dîdîbafîfe sîhefeimbî sesîpoanî, horî sesîpoanî, nîñhondî amîndawofîfeimbî sesîpoanî, nîmorehî sîsîhîmopoanî asu anîmîndîhoandî bîrabîrî-yopoanî. Se ranî hohoanîmo süŋgufepoanî. Se ranî-moatükunî ra hîñŋarîhîndî ana, aboedîndeimböyeyi. Yîhoefî hoafi ndear-ane, ŋga se aboedî nîboadei,”

mehomo.

³⁰ Ranîyo asu Serusaremîhündî anihondümbö-rîhindeimbî ai nindou yimbuyimbu ra koamarî-hehipura Andiokînambo mahanîmo. Asu ai anihondümbö-rîhindeimbî gugurundürî mburu pas ra masabudürî. ³¹ Anihondümbö-rîhindeimbî ai pas ranambeahîndî aheimbo ŋgînemîndîndürîmbo hoafi hoeirîhi hehimbo hîhîf-hîhîfî-mayei.

³² Sudas asu Sairas ai Godîndî hoafi hoafi-yafanî rînandeimb-anafanî. Ranîyo asu yimbu ai aheimbo afîndî ŋgînemîndîmbo hoafi hoafi-yafî-nandürî marînandî.

³³⁻³⁴ Yimbu ai Andiokîhü nîŋgo-nîŋgo-yafîne mburîna anihondümbö-rîhindeimbî ai ahafanîmboya, “God ai aboedî-aboedî mbîreapîr-amboane asu ŋgusüfoambe afurînde kündeambui,” sei hehî nindou koamarî-houpîrî ranahamumbo sowana koamarîhehipîra hîhîrî-yafîne mahafanî. ³⁵ ŋga Por asu Barnabas ai Andiokîhü manîmbafanî. Ranîhü yimbu ai nindou bodîmondî-babîdî Adükarîndî hoafi bokarîhe-neandühî yamundî-marîneandürî.

Por Barnabas ai yûkürübî-mefîneandî

³⁶ Süŋgunambo Por ai Barnabasîmbo hoafi-yundühî yahuya, “Sîhîrî munŋu ŋgoafi adükarî sapo Godîndî hoafi horombo bokamarî-hehoandî ranî ŋgoafînambo anihondümbö-rîhindeimbî ai nîŋgumbayahî ranî ndüfosimbo gagimboane,” mehu.

³⁷ Barnabas ai Sonîmboyu Makîmboyu randeimbî-mayu ranahambo ai-babîdî semündü hombo mehu. ³⁸ Horombo Son Mak ai Pamfîria ŋgoafîhü ahafanîmbo hîñŋîmareapîrî, ŋga moai ai-babîdî Adükarîndî ratüpurî, ratüpurî-yu hu. ŋga asu Por ai ahambo moai semündü-hombo yifîrî-yu. ³⁹ Yimbu ai sîmborî hoafi-yafîne hena yûkürübî-mefîneandî. Barnabas ai Mak serümündü haya sipambe farî-yafîne hena Saiprusînambo mahafanî. ⁴⁰ ŋga Por ai Sairas serümündü mahafanî. Anihondümbö-rîhindeimbî ai ahafanîmbo hoafi-yeyihî seiya, “Adükarî ai sîhafanîmbo moanî

hîpoambo-ndeapîrühî mbîfarîhepîr-amboane,” masei. ⁴¹ Yimbu ai Siria, Sirisia-yafeambe hahabodîfanî wakîrîneandühî anîhondümborîhindeimbîmbo ngînîmarî-nandîfnandürî.

16

Timoti ai Por-dîbo mahu

¹ Por ai Derbe ngoafî hu ngasünde haya Ristra ngoafîna mahu. Sisasîmbo süngurürî-randeimbî mamî, ahandî ndürî Timoti ai ranîhü mamaru. Ahandî hondî ai Sudahündî anîhondümbore-andeimbîyo, nga asu ahandî afîndî anîmbo Grikîhündîyu. ² Ristrahündî asu Aikoniamîhündî anîhondümborîhindeimbî ai Timotimbo ahînyeihi seiya ai nindou aboed-ani masei. ³ Asu Por ai Timotimbo ahandî süngu semündü-hombo yahu haya hohoanîmo-mayu. Ai Sudahündî ranî hîfîhü manîngomo ranahamumbo hohoanîmoyuhü ahambo serümündü haya ahandî fi hoearî ra karirî tîmarîherü. Sapo muŋguambo ai fîfirundî Timotindî afîndî ra Grikîhündî-mayuwambo. ⁴ Ai ngoafî adûkarînambo homo tüküyafu, homo tüküyafu rundühîyo asu horombo Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî asu hîfandî-rundeimbî Serusaremîhü hoafî ranî sünguru masîhoemo ra anîhondümborîhindeimbîmbo masabudürî. ⁵ Asu ranîmboyo Kraisîndî nendî ranai hoafî ranînambo ngînîndî anîhondümborîhindühî muŋguambo si aho ra nindou ai afîndî tüküyahi marîhündî.

Por nindou mamî Masedoniahündî hoeimarirî

⁶ Ngîmî ai Frigia, Garesia-yafeambe homondane, Yifiafî Aboedî ranai ahamumbo nindou Esia hîfambe ranaheimbo Godîndî hoafî hoafîyo-ndürîpoanî meho. ⁷ Ranîyomo ai Bitinia hîfînambo hombo yahomo houmbo Misia-yafe yûpupuikîmî tüküyafundane, asu Sisasîndî Yifiafî ranai ahamumbo ranafî hombo yowanî mehopurî. ⁸ Ranîyomo asu ai Misia nafîyafu hou Troas ngoafînambo mahanîmo. ⁹ Ranîyu asu ranî nîmbokoanî Por ai yafogoadînambo nahurai ranîpoanîmbo moatükunî hoeireandane, nindou mamî Masedoniahündî ai botîfi nüngumbo hütî-hütîrürühî yahuya, “Se ndanafî kosafî yîhoefombo farîhawamunî,” mehu. ¹⁰ Por ai ranî-moatükunî hoeire hayamboyu ro hohoanîmo-yefomboanefî God ai ranaheimbo ahandîmayo hoafî ra hoafîmbohünda koamarîhemunî. Ranîmboane asu nîmehünou ro Masedonia hîfînambo hombo naporîhundühî nafî kokomarîhundî.

Ridia ai Godîndî hoafî süngumareandî

¹¹ Sipambe fariyahu Troas ngoafî hîniŋgîrîhu hohu asu Samotres airanînambo hefî asu ngorü sihü Neapolis ngoafîhü tükümehündî. ¹² Ranîyefî asu ranîhü hîniŋgîrîhu hohu hefî, Firipai ngoafîhü tükümehündî. Masedonia-yafe hîfambe Firipai ngoafî adûkarî Rom ai hîfandî-marundî. Ranîhü tüküyahu yahunümbî nîmbî manîmboefî. ¹³ Ngoafîmbo nîmarîmbo si tüküfeyoane, asu ro hefî ginîrûmbî ngoafî tebünanî tüküyahu mburîhu, hoekîmî mahefî. Hoe ranî fikîmî ranîpoanîmbo fondî Godîmbo didîbafî-fembohünda fondî mbanîngoyo sefî hoahumboyefî mahefî. Ranîhü nîmorehî bîdîfîrî ai guguriyahi nîmarei-ane asu ro ai-babîdî wataporîmayefî. ¹⁴ Nîmorehî mamî adûkarî ngoafî Taiatairahündî, ahandî ndürî Ridia, ai hoafî ro hoafîmayefî ra hîmborîmayo. Ranai ana Godîmbo didîbafîfe hoafîyorandeimbî asu ai hamburî hoearîfihî kakî semîndî-randeimb-ane. Adûkarî ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmo botîmare-andamboyo Por ai hoafî, hoafîmayu ra anîhondümbomareandî. ¹⁵ Ai ahandî worambeahîndî-babîdîmbo hîmonî hundürümayerî. Ai hîmonî hundürüyo mbura yîhoefîmbo hoafîyohü yahoya, “Se ro Godîmbo anîhondümbomarihinî ra fîfirîndundühî ana, se wandî worambe dîfomo nîmandomo,” meho. Ai yîhoefîmbo hütî-hütî-maramuna-mboyefî, asu ro ahandî hoafî süngu mahefî.

Por ai Sairas-dîbo Firipai ngoafîhü karabusî-mefîneandi

¹⁶ Mamîmbo ro Godîmbo dîdîbafîfembo fondühî hefane, moanî ratüpurîyo-randeimbî nîmorehî mamî yîhoefîmbo nafînî hoeimareamunî. Nga moaruwai nendî ahandî fiambe nîmarîmbo nîni-moatükunî süngunambo tüküfemboayo ra hoafîyomarandî. Ranîmboyo asu nindou ai ahandî hoafî hîmborîmbo ranahambo hîfandîru-rundeimbî ahamumbo kaki adükari sahüpurî marîhündî. ¹⁷ Ranîyo nîmorehî ranai Por-babîdîmbo yîhoefî süngu hohüyo asu ai yare puküna hoafîyowohü yahoya, “Nindou ndanai ana God Nîmoamo Hondü amaru ranahandî ratüpurîyomorundeimb-anemo. Rananemo asu God ai sîheimbo aboedambo-fendürîmboayu hoafî ra hoafîyomo rundühanemo,” yaho marandî. ¹⁸ Muŋguambo si ai rapomayo hoamboyo asu Por ai ranahambo yîboaruko-yîboarukofi haya, asu ai hîhîrîfi nüngumbo moaruwai nendî amaro ranahambo hoafîyundühî yahuya, “Ro Sisasîndî ndürînambo hoafayahî se nîmorehî ranahambo hîniŋgîndo hawa ŋgafî,” mehundo. Ranîyo asu moaruwai nendî ranai mamî ranî sîmboanî hîniŋgîre haya maho.

¹⁹ Ahambo hîfandîru-rundeimbî ranai ahamundî kaki semîndî nafî awarîmarîhoayo ra fîfirîmarundî sapo nîmorehî ra ŋgîrî nîni-moatükunî tüküfemboayo ra asükai hoafîndo. Ranîmbo-anemo ai Sairas asu Por ahafanîmbo kîkîhîrîpîndümo mburûmbo kiafu hürüpündîmo nindou adükari ahamundî koadürü guguru nîmarîmo rundühî mahomo. ²⁰ Ai ahafanîmbo sowapündümo nindou hoafî hîmborîyomo-rundeimbî ahamumbo soana homo hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou yimbu ndanana Sudahünd-anafanî, ŋga aiyafanî nindou sîhefî adükari ŋgoafîhü amarei ranaheimbo moaruwai hohoanîmo botîmarîneandi. ²¹ Ran-anafanî nindou Romîhündî sîhîrî ahînûmbî hohoanîmo süngukoatembo-mayo ranahambo yamundarîneandi,” mehomo. ²² Ranîyei asu nindou afîndî ranai ahafanîmbo ranîmbohünda papi-hoafî-marîhüpîrî. Ranîyomo asu hoafî hîmborîyomorundeimbî ai ahafandî hoearî yümündühaupürî mburu hoafîyomondühî yahomoya, “Ahafanîmbo wofî bogorînambo harîmbemopîra-mboane,” mehomo. ²³ Ranîyomo asu ahafanîmbo wofî bogorî-mayo ranambo puküna buburüpîrî mburu, asu karabusî-marupîrî. Ranîyomo nindou karabus worî hîfandî-randeimbî ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Se ahafanîmbo wudîpoapondo hîbadapîrî,” mehomo. ²⁴ Ranîyu nindou ranai hoafî ranahambo hîmborîyu mbura ahafanîmbo karabus worî safambe ragu nîmî ahi yîrîfoneimbînambo yitîŋarîhü hüputüpu-rapürîmündî hîniŋgîmareapîrî.

²⁵ Ranîyafanî Por Sairas ai nîmbî mbusümondühî nîmarîfanîmbo herüyafandühî Godîmbo dîdîbafî-mefîneando. Asu nindou bîdîfîrî karabusîyafu mamarîmo ranai ahafanîmbo hîmborî-memopîrî. ²⁶ Asu nîmehünou hîfîhe afîndî tüküfehüyo karabus worî kambohoanî ranai fîfîmîmayo. Ranîyo nîmai yîpurî ranai sübüdîhoehüyo nindou karabus worambe mamarîmo ahamundî fîhîndî sen makiaro ra fufurîmarîhoayo. ²⁷ Ranîyu asu karabus hîfandarandeimbî ranai botîfi yîpurî sübüdîhoai meŋgorowa hoeire haya nindou ai mbafefou yahu haya yîhîmboyuhü penau hoandari semündü haya wandîhoarî hîfokoandîhea yahu haya ramefiyu. ²⁸ Nga Por ai heiyuhü yahuya, “E! Se sîhafî fi yimbündamboyafî! Ro-ana muŋgu amarefî,” mehuamboyo. ²⁹ Ranîyu karabus hîfandî-randeimbî ai nindumbo hai sowandümo sînîmo yahu mîŋgîyu hoafîyu mbura nîmai worî safambe pîpîyu hu Por Sairas yafandî yîrîkîmî hîhamîndarîyuhü piyu meŋguru. ³⁰ Ranîyu ai ahafanîmbo sepîrîmündî weindanî hüfu nîmarûmbo hoafîyupurühî yahuya, “Rîtîfo yimbu, ro nînî nününgundîheanda God ai wambo aboedambo-mandeandîra?” mehuamboyafanî.

³¹ Asu ai sîmborî safanîya, “Se Sisas Adükari ranahambo anîhondümbondiworanî anîmbo asu God ai sîhambo, sîhafî worambeahîndî-babîdî aboedambo-ndeandürûmbui,” masafanî. ³² Asu ranîyo Por Sairas ai karabus hîfandî-randeimbî-

mayu ranahambo nindou mamî ranî worambe manîmboei aheimbo kameihî parînerî hena Adükarîndî hoafî hoafîmefînandürî. ³³ Ranîyo asu ranî nîmbokoanî karabus hîfandî-randeimbi-mayu ranai ahafanîmbo sepîrîmündî mbura ahafandî masîmei ra popoaimarandî. Ranîyo asu ai ahandî fikîmînîndî-babîdîmbo muŋgu hundürümeyei. ³⁴ Ranîyo ai ahafanîmbo sepîrîmündî hafu ahandî worambe nîmarümbo sesî sagapîra masowasîfanî. Asu ai ahandî fikîmînîndî-babîdî haponda Godîndî hoafî hîmborîyeyi mburîhü anîhondümbom-marîhindî ranîmbohünda hîhîf-hîhîfîmayei.

³⁵ Ranîyomo siambe hoafî hîmborîyomo-rundeimbi ai prisman bîdîfirî koarîhoupurühi yahomoya, “Hapoana se nindou yimbu ranahafanîmbo hîningîndowapîra mbîhafanda-mboane,” mehomo. ³⁶ Ranîyo nindou karabusîmbo hîfandî-randeimbi ai Porîmbo hoafîyundühi yahuya, “Hoafî hîmborîyomo-rundeimbi ai ‘hîningîndowapîra mbîhafanda-mboane,’ mehomonda-mboanahî sinî hoafayahapîrî, ŋga hapoana se aboeda ŋgafanî,” mehupîrî. ³⁷ Asu Por ai prismanîmbo hoafîyupurühi yahuya, “Ro-ana Romîhünd-anehi, ŋga ai yîhoehîmbo nînihümboyo hoafî hîmborambe nindou hîmboahü buburümuni mburu, karabus worambe koamafoarümuni. Asu ran-anemo haponda ŋgoafîna yîhoehîmbo dîbo semîndîmuni koehefembo hohoanîmoemo. Refeana wanî! Ŋga ahamundîhoarî anîmbo sîfomo sowandümomuni koarîhoumuna ŋgemboyehî,” masafandamboemo.

³⁸ Asu prisman ranai ahafandîmayo hoafî ra hoafî hîmborîyomo-rundeimbi-mbo hoafîmemo-puramboemo. Ranîyomo asu Por Sairas ai Romîhünd-anafanî hoafî ra hîmborîyomo mburu yîhîmbo-memo. ³⁹ Ranîyomo asu ai homombo ahafanîmboya, “Karîhapîsî, ro hütîyefî,” yahomo mburu moanambühi sowapündümo mahomo. Asu ranîyomo ahafanîmbo hoafîyomopîrühî yahomoya, “Se ŋgoafî nda hîningîndîne hena ŋgorü goanîni ŋgafanî?” mehomo. ⁴⁰ Ranîyafanî ai karabus worî ra hîningîrîne hena Ridiandî worîna mahafanî. Ranîhü anîhondümbom-rîhindeimbi ai mafandî-hindamboyo asu aheimbo ŋgusüfoambe kîkîmî-foarîneirî hena mahafanî.

17

Tesaronaika-hündî ai Por Sairasîmbo hürütümarîhüpîrî

¹ Ranîyafanî Por Sairas ai hafanî Amfîporis Aporonia ŋgoafî kefoene hena hafanî Tesaronaika ŋgoafîhü tükümeîneandî. Ranîhü Suda-yafe rotu worî mamî mafondaro. ² Ranîyo asu Por ai yaremarandî süŋgu Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nîmarümbo ŋgîmîmbo moanî nîmarîmbo si ra ai-babîdîmbo Baibor-ambeahîndî hoafî ranahambo ndorîhi wataporîmbo-marîhündî. ³ Ai aheimbo Godîndîmayo hoafî ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-randühi yahuya, “Nindou God ai ahambo nîmorehî nindowenihîmbo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hîningîmarîrî ra Kraisani asu ai asübusî afîndî semündü haya yîfîyu mbura asükaiyu botîmefîyu,” mehu. Asükaiyu hoafîyuhü yahuya, “Sisas ndanahambo ro sîheimbo hoafayahî ai Kraisani,” mehu. ⁴ Nindou bîdîfirî ranîhündambo ai hoafî ranahambo anîhondümbom-rîhi mburîhü, Por Sairasî-yafandî süŋgu mahei. Nindou bîdîfirî Grikîhündî Godîmbo hohoanîmo parîhoreimbi asu nîmorehî afîndî bogorîmbo-yahindeimbi ai-amboa ahafandî süŋgu mahei.

⁵ Ranîmboyo asu Sudahündî bîdîfirî ai ŋgusüfoambe moaruwai-marapura nindou bîdîfirî funîru wakîrundeimbi maketambe manîŋgomo ranahamumbo gugurîmarüpura ai homo nindou afîndî gugurîpurî mburümbo hohoanîmo botîmarîpura ŋgoafambe ŋgînîndî hoafemo wakîmarundî. Ranîyomo asu ai Por Sairas kîkîhepîmîndî nindou afîndî burîmemo ranahamumbo sowana sepîmîndî homböhünda ahafanîmbo kokorupîrühî Sesonîndî worîna pîpîna mahomo. ⁶ Ŋga ranîyomo ahafanîmbo hoiefepîrîkoate-yomondühi-yomo, ai Sesonîyu asu anîhondümbom-rundeimbi bîdîfirî-yomo ahamumbo nindou bogorîmboayafu

mamarîmo ahamumbo sowana kiafu hürüpundümo mahomo. Ai homo puküna hoafiyomondühî yahomoya, “Nindou ndanai ana muŋguambo hîfî ranîhü moaruwai hohoanîmoyomo marundî ran-anemo asükai haponda ndanîhü tüküyafu anîŋgomo. ⁷ Asu Seson ai ahafanîmbo worînimareapîrî. Nga nindou muŋgu ndanai ana adükarî bogorî hondü Sisarîndî ahînûmbî hohoanîmo gogonîmbo-rîheneandühî safanîya, ‘Awi nindou adükarî bogorî ŋgorü manüŋgu, nga ahandî ndürî Sisas-ani,’ safanî marînandî,” mehomomo. ⁸ Ranîyomo ŋgoafîhündî bogorî-yomo asu nindou afîndî-yei ranai hoafî ranahambo hîmborîyeyi hehi afîndî hohoanîmoyeyihî ŋgusüfoambe moaruwai-marandürî. ⁹ Ranîmboemo nindou bogorî ai Sesonîyu bodîmondî-yomo ahamumbo kot pemîndomo mehomonda asu ai kakî masabupura hîniŋgîmarîpura mahomo.

Por Sairas ai Beria ŋgoafîhü mamarîfanî

¹⁰ Mami ranî nîmbokoanî anîhondümborîhindeimbî ai Beria ŋgoafînambo Por Sairas koamarîhehipîra mahafanî. Ai hafanî Beria ŋgoafîhü tüküyafîne mburîna Suda-yafe rotu worî mafenŋoro ranambe kefoene mahûfanî. ¹¹ Beria ŋgoafîhü Suda mamarei ahei hohoanîmo ra Tesaronaikahündî-yafe hohoanîmo ŋgasündîmareandî. Beriahündî ai Por Sairas-yafandî hoafî hîmborîyeyi mburîhü, asu hoafî ranahambo masahümündî. Ranîyo ai muŋguambo si maho Bukambeahî hoafî ra hoeirîhi marîhündî ahafandî hoafî ra anîhondümbayo sei hehi. ¹² Ranîyeyi asu Sudahündî afîndî ranai hoafî ranahambo anîhondümborîmarîhindî. Asu Grikîhündî nîmorehî ndüreimbî bogorîmbo-yahindeimbî afîndî asu nindouwenihî afîndî ai hoafî ranahambo anîhondümborîmarîhindî.

¹³ Por ai Beriahündambo Godîndî hoafî bokarî-marîhendürî ranahambo Tesaronaikahündî Suda ai hîmborîyeyi hehi Beria ŋgoafîhü amboa hei tükümehindî. Ranîyo asu Tesaronaikahündî ai nindou Beriahündî-mayeyi ahei ŋgusüfoambe moaruwai hohoanîmo botîmarîhindürî. ¹⁴ Ranîyeyi asu anîhondümborîhindeimbî ai hohoanîmoyeyihî seiya Porîmbo moaruwaimbo ndîhorîmboyei sei hehi ahambo hoekîmî koamarîhehora mahanu, nga Sairas Timoti ai Beriahü mamarîfanî. ¹⁵ Ranîyomo nindou bîdîfirî ai Por sowaründümo hou ai-babîdî Atens ŋgoafîna mahomo. Asu Por ai yahuya, “Sairas Timoti ai nîmai wambo-sowana mbîsîni-fandamboane,” mehuamboemo asu hoafî ra sowandümo hou hîhîrîyafu Berianambo mahomo.

Porî ai Atens ŋgoafîhü Godîndî hoafî hoafîmayu

¹⁶ Por ai Atens ŋgoafîhü Sairas asu Timoti ahafanîmbo hîfandapîrühî nîmarümborîhoeireandane, ŋgoafî ranîhü tîkai god sîsamî afîndî burîmayo ranîmbo ŋgusüfoambe nîmbîmayu. ¹⁷ Ranîyu Por ai Suda-yafe rotu worambe Grikîhündî bîdîfirî asu Suda bîdîfirî anîhondümborî Godîmbo hohoanîmoyomo-rundeimbî ahamumbo wataporîmbo-marapurî. Ranîyu muŋguambo si maho ra nîmorehî nindowenihî maketambe gugureyahi nîmareiane, hu ai-babîdî nîmarümborîwataporîyu marandî. ¹⁸ Ranîyomo Epikurian asu Stoik fîfîrundeimbî nindou ranai Por-babîdî hoafînambo sîmborî-sîmborî-memo. Ai yaru hoafiyomondühî yahomoya, “Nindou hoafî afîndeimbî ndanai nîni hoafî, hoafînda yahumboyuwa?” mehomomo. Asu bîdîfirî ai hoafiyomondühî yahomoya, “Awi, ai ndîfo-yafe sîsamî god mami ranahambo hoafîmbo yahumboani,” mehomomo. Nga Por ai Sisas yîfîhündî botîmefiyu hoafî ra hoafîmayuwambo ranîmboemo asu ai rahurai yaru hoafîmemo. ¹⁹ Ranîyomo ai kansîr Areopagus wafuwamî mafandundî ahamumbo sowana Porîmbo sowaründümo mahafomo. Ai homo ahambo hoafiyomondühî yahomoya, “Ro sîmborî hoafî nda se nindou aheimbo hoafiyafî arandî ra hîmborîmbo sefomboanefî. ²⁰ Asu ro sîhafî hoafî ra hîmborîyefî hohu hoafî ranahandî nîmîndî ra fîfirîndîhu sefomboanefî,” mehomomo. ²¹ Nga nindou Atens ŋgoafîhü amarei anei asu ŋgorü ŋgoafîhündî sühüsi

Atens n̄goaf̄thü amarei anei ranai moai amur̄i hohoan̄imoyei r̄ihünd̄i, n̄ga wani. Ai ana hoaf̄i s̄imbor̄i engoro ranahamboane hoaf̄iyo asu h̄imbor̄iyo ran̄imbo yanḡir̄i hohoan̄imoayei.

²² Ran̄iyu asu Por ai Areopagus wafuwam̄i kans̄ir̄-yomond̄i mbusümo n̄ngumbo hoaf̄iyuhü yahuya, “Nindou Atens̄ihünd̄i, ro hoeir̄heandane se-ana mun̄guambo god ranaheimbo süngufe hohoan̄imo-ane hohoan̄imo-memo. ²³ N̄ga ro naf̄ina habod̄ihüh̄i s̄ihēi s̄isam̄i god hoeimar̄heandür̄i. Asu s̄isam̄i god̄imbo ses̄i s̄hefe randeimb̄i fond̄i mam̄i hoeimar̄heand̄i ran̄ifih̄i se sürü pap̄imar̄ihünd̄i ra yare hoaf̄iyowohü yahoya, ‘Ndanana s̄isam̄i god ro fif̄ir̄ifekoate-mayef̄i ran-ane,’ meho. N̄ga asu se moai ran̄i god ra ahambo fif̄ir̄ihori, n̄ga se ahambo moan̄i hohoan̄imoyei mar̄ihünd̄i God ranahambo haponda ro hoaf̄indahandür̄i samboanah̄i.

²⁴ God ai hif̄i naf̄ira mbura asu mun̄guambo moatükun̄i ran̄ifih̄i naf̄ira h̄in̄nḡimareanda an̄nḡo ranai Adük̄ar-ani s̄ünambeah̄i asu h̄if̄in̄i. Ran̄imboani aiana nḡir̄i nindou ai ahei war̄inambo wor̄imbo-r̄ihünd̄eimb̄i wor̄i ranambe ana n̄imandu, n̄ga wani. ²⁵ Ai moai ranan̄i moatükun̄i mbon̄imboramünd̄i rand̄i ran̄imboane asu nḡir̄i nindou ahei war̄ina ahambo rarani-moatükun̄i fand̄ihehur̄i. Sapo ai-ani nindoumbo yanḡir̄i n̄ngombo hohoan̄imo, yafui asu mun̄guambo ran̄i-moatükun̄i ra saimun̄i arand̄i. ²⁶ Amoa mam̄i ranahandambo-hünd̄iyo God ai nindou mun̄gua sir̄i naf̄imarand̄i mun̄guambo h̄if̄ihü n̄ngombohünda. Asu ai ahand̄ihoar̄i horombo nindou ran̄ihü n̄ngombo asu hif̄i yüpupui k̄ik̄ire h̄in̄nḡimareand̄i. ²⁷ God ai yare h̄in̄nḡire hayambo hohoan̄imoyuhü yahuya, ‘Ran̄ihü d̄iboardimbo an̄imbo asu ai wambo ro an̄imboah̄i ra koko-mb̄ir̄ihünd̄ir-amboane,’ mehu. Ran̄imbo-hünd̄ambo an̄imbo nindou ai God nahi an̄nḡu ranahambo kokond̄ihor̄i hoeindohor̄i-mboyei. N̄ga God ai mamam̄i s̄hef̄imbo sowah̄i an̄nḡun̄iyupoan̄i. ²⁸ S̄ih̄ir̄i ai-d̄ibo yanḡir̄i an̄imboef̄i, ai-d̄ibo ahahabodef̄i asu ai-d̄ibo-anēf̄i an̄iboadēf̄i. Rahurai-ane s̄ihēi herü fif̄irundeimb̄i b̄id̄if̄ir̄i ai yaru hoaf̄iyomond̄üh̄i yahomoya, ‘S̄ih̄ir-amboan̄i God̄ind̄i n̄imor-anēf̄i an̄imboef̄i,’ mehomo. ²⁹ S̄ih̄ir̄i God̄ind̄i n̄imor-anēf̄i asu nḡir̄i s̄ih̄ir̄i rand̄ihu hohoan̄imondēf̄üh̄iya, God ai gor, sirfa kapa, n̄imoei ran̄i s̄isam̄iyu mb̄isēf̄i. Asu nḡir̄i hohoan̄imo-ndēf̄üh̄iya, God moan̄i s̄hef̄ihoar̄i hohoan̄imoyef̄i hohu s̄hef̄i war̄inambo naf̄imar̄ihur-ane mb̄isēf̄i, n̄ga yowan̄i. God ai-ana gor, sirfa kapa, n̄imoei ran̄i s̄isam̄iyupoan̄i.

³⁰ Horombo nindou ai God̄imbo fif̄ir̄ifikoate-mayeiamboyu ras̄imboan̄i ai moai aheimbo nḡin̄ind̄irandür̄i. N̄ga hapondanambe ai mun̄guambo nindou mun̄guambo h̄if̄ihü ranaheimbo yahuya, ‘Se s̄ihēi hohoan̄imo moaruwai daboadanambo-nd̄ih̄i hehi wand̄i hohoan̄imo süngund̄ihind̄i,’ mehu. ³¹ N̄ga asu ai mam̄i sih̄i d̄ibon̄iyu h̄in̄nḡimareand̄i si ranambe ai mbumund̄i hohoan̄imo süngundeand̄üh̄i ahei hohoan̄imo ran̄i s̄imogod̄üh̄i mun̄guambo nindou ȳbobo-ndeandür̄imbui. N̄ga ai nindou mam̄i ran̄i-moatükun̄i ra h̄ifand̄imbohünda h̄in̄nḡir̄ir̄imboani. Nindou ra yif̄imayuwa God ai hon̄guambeah̄ind̄i bot̄imarir̄i ranani, n̄ga ranahambo an̄imbo s̄ih̄ir̄i an̄ihond̄umbo-nd̄ihur̄imboane,” mehu.

³² Nindou b̄id̄if̄ir̄i ai nindou yif̄ihünd̄i yanḡir̄ifembo hoaf̄i ra h̄imbor̄iyomo houmbo-yomo asu ai ahambo s̄is̄ind̄i hoaf̄imarur̄i. N̄ga b̄id̄if̄ir̄i ai hoaf̄iyomond̄üh̄i yahomoya, “Asük̄aindef̄i ran̄i-moatükun̄i ranahambo s̄ihaf̄i hoaf̄i h̄imbor̄indefo,” mehomondo. ³³ Asu Por ai kans̄ir̄i-yomond̄i watapor̄i yare h̄in̄nḡireapur̄i haya mahu. ³⁴ Nindou b̄id̄if̄ir̄i ai ahambo süngur̄ihor̄üh̄i hoaf̄i ranahambo an̄ihond̄umbo-mar̄ihind̄i. Nindou mam̄i ahand̄i ndür̄i Dionisius Areopagus̄ihünd̄i ai kans̄ir̄imbofi mamaru. Asu n̄imor̄eh̄i ahand̄i ndür̄i Damaris ai-amboan̄i an̄ihond̄umbo-mareanda asu nindou b̄id̄if̄ir̄iyei hoaf̄i ranahambo an̄ihond̄umbo-mar̄ihind̄i.

18

Por Korin ngoafihü amaru

¹ Süngunambo Por ai Atens ngoafi hiniŋgire haya Korin ngoafina mahu. ² Ranihü ai Sudahündi mamî ahandî ndürî Akwira hoeimarirî. Aiana Pondus-hündiyu. Nindou raniyu ai ahandî nimorehî Prisira-dîbo Itari hîfî hiniŋgirîne hena asu Korinina mahafe. Nindou mamî Rom ngoafihü adûkarî bogorîmbofi nîmarûmbî ahandî ndürî Krodius ai Sudahündî nindou muŋgu aheimbo yahuya, “Se Rom ngoafi nda hiniŋgîndîhi hehimbo ŋgorü hîfîna-ndahindî,” mehuamboyafe ai Korinînambo mahafe. Raniyu asu Por ai ahafembo ranihü hoeifepîrîmbo mahu. ³ Nindou yimbu ranai Por-babîdî mamî rani ratüpurî ra ratüpurîyei rîhündei wamboyu Por ai, ai-dîbo nûngumbo serî worî kakîyei marîhündî. ⁴ Muŋguambo moanî ngoafîmbo nîmarîmbo si Por ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nûngumbo Sudahündî nindou ranaheimbo wataporîyu marandî. Nindou Sudahündî asu Grikîhündî aheimboya ahei ŋgusüfoambe botîndîheiranî asu Sisasîmbo anîhondûmbo-mbîrîhinda yahuhayamboyu hüfu hoafîmendürî.

⁵ Sairas asu Timoti ai Masadonia hîfî ra hiniŋgirîne hena Korin ngoafina kosafandanî Por ai Sudahündî ranaheimbo aboedî hoafî yamundeandürîhi manûŋgu. Ai Suda-mayeî aheimbo anîhondûmbo hoafîyundürîhi yahuya, “Sisas ana nindou God ai nindou aboedambofembo kafaorirî hiniŋgirîmarîrî-ani,” mehu. ⁶ Nga ai ahandî hoafî ra sahûmündî pirîhi mburîhü asu ahambo tirîfoarîhorî hoafîmehündo. Raniyu asu Por ai ahandî hoearî fihîndî düdübudî pûpürüfî-foareandühî sîmborî hoafîyundürîhi yahuya, “Se hoafî ra hîmborîkoate-yehî awararîhehindî ana, ro hütîrîharüpoanî, nga sîheihoar-anei. Nga haponda ndühünda ro-ana sîheimbo hiniŋgîndîhearü hehea asu nindou sîhefî ndîfo sowana, ŋgambayahî,” mehu. ⁷ Raniyu asu ai rotu worî ra hiniŋgire haya worî akîmî Titius Sastusîndî worîna mahu. Nindou ranai ana Suda-yafe ndîfoyu, nga asu Godîndî hoafî süngure randeimbîyu. ⁸ Suda-yafe rotu worî hîfanda-randeimbî ahandî ndürî Krispusîyu asu ahandî fikîmînîndîyei ai Adûkarîmbo anîhondûmbo-marîhorî. Asu nindou afîndî Korin ngoafîhündî ranai Porîndî hoafî ra hîmborîyei mburîhü anîhondûmbo-marîhinda aheimbo hundürûmarandürî.

⁹ Por ai mamî nîmbokoanî ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, God ai hoafîyundühî yahuya, “Se yîhîmbo-ndamboyafî, nga hoafîndafî ndandî. ¹⁰ Nga ro se-dîbo nîmboamboanahî ranîmboane asu sîhambo nindou ŋgorü ai ŋgirî moaruwaimbo-ndeanîni. Nga wandî nendî afîndî ai adûkarî ngoafi ndanîhü nîmandeimboyei,” mehu. ¹¹ Ranîmboyu Por ai mamî hîmbanî asu 6 amoamo ranihü nûngumbo Godîndî hoafî aheimbo yamundeandürî marandî.

¹² Gario ai Akaia-yomondî gafman bogorîmbofi nûngambeahîyo asu Suda ai mamîhüyafu mburûmbo Porîmbo ŋgînîndîmarurî. Raniyomo ai ahambo sowaründûmo hoafî dîdîboadofe worîna mahomo. ¹³ Ai yahomoya, “Nindou ndanai ana nîmorehî nindouwenihî aheimbo Godîmbo hohoanîmombo ra ranîpoanîmbo yamunde-andürîhani asu ai ahînûmbî hohoanîmo hîfînambo-mareandî,” mehomo. ¹⁴ Por ai sîmborî ahamumbo hoafîyupurîmbo yahuhayamboyusî, nga Gario ai Sudambo hoafîyupurîhi yahuya, “Nindou ndanai sîhefî gafmanî-yafe hohoanîmo ra hîfînamboreandühî moaruwai hohoanîmombeyîmbonana ro sîhamundî hoafî ra hîmborîya. ¹⁵ Nga Suda se-ana sîhamundî hoafî, ndürî asu sîhamundî hohoanîmo ranîmboanemo se wambo sîfomo düduefundîrî, nga ambe, rani-moatükunî ana sîhamundîhoarî ŋgomo dîdîboadondundî. Ro-ana yahurai hoafî hîmborîyo mburîmbo yîbobofembo-yahîpoanî, nga wanî,” mehu. ¹⁶ Raniyu asu ai ahamumbo hoafî dîdîboadofe worî ranambeahîndî koamarîhepurî. ¹⁷ Raniyomo nindou bîdîfirî

ai nindou ahandî ndürî Sostenis, Suda-yomondi rotu worî hifanda-randeimbi bogori, ranahambo kîkîhîrundümo mburu hoafi didiboadofe worî ranî hanğifoani harîmemondo. Nga asu Gario ai moai ranî-moatükunî ranahambo afîndî hoanîmoyu, nga wanî.

Por Andiok ngoafîna hîhîrîfi mahüfu

¹⁸ Por ai Korin ngoafîhü afîndî si nünğu mbura asu ai anîhondümbö-rîhindeimbi aheimbo hîniŋgîreandürî haya Senkrianambo mahu. Ranîyo Prisira asu Akwira ai Porîndî süŋgu mahafe. Horombo Por ai Godîmbo hoafîyunduhü yahuya ro mamî moatükunî randîheamboyahî mehu. Ranîmbo nafuimbohünda ai ahandî mbîro ra tüpurîmarandî. Ranîyei asu ai Sirianambo sipambe farîyahi hehi mahei. ¹⁹ Ai hei Efesus ngoafîhü tüküyahi mburîhümboyei asu ranîhü Prisira Akwira hîniŋgîreapîrî haya ai yangîrî Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nünğumbo Godîndî hoafi ai-babîdîmbo wataporîmayu. ²⁰ Ranîyomo asu ai ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Awi se ndanîhü gedühî nîmbafî,” mehomondo, nga “Nğîrîndahî,” mehu. ²¹ Asükaiyu ahamumbo hîniŋgîfepurîmbo yangîrî hoafîyupurühî yahuya, “God ai yifirayu ana, awi ro asükainda hîhîrîndahe didîmboyahî,” mehu. Ranîyu asu ai sipambe farîfi mbura Efesus ngoafî hîniŋgîre haya mahu. ²² Ranîyo asu sip ai ho Sisaria ngoafîhü tükümeŋyo-wamboyu asu Por ai kusîfoai haya hafu Serusarem ngoafîhü anîhondümbö-rîhindeimbi hîhîfîrîrü haya Andiokînambo mahanu.

Aporos ai Godîndî hoafi Efesus ngoafîhü hoafîmayu

²³ Ranîyu asu Por ai Andiok ngoafîhü gedühî nünğu mburamboyu Garesia asu Frisia-yafeambe ngoafî daburî wakîreandühî ranîhü Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi amarei aheimbo kîkîmî-foefendürîmbo mahu.

²⁴ Nindou mamî, ahandî ndürî Aporos Sudahündî, Areksandria ngoafîhündî Efesus ngoafîhü manünğu. Nindou ai-ana hoafi aboedî hoafîyu-randeimbi asu Godîndî hoafi ra aboedî hamîndî ndore fîfîreandeimbiyu. ²⁵ Horombo ahambo Adükarîmbo süŋgufî hombo ranî hohoanîmo ra yamundî-marîhor-ane. Ranîyu asu ai ŋgusüfoambe botîreirühî nîmorehî nindowenihi ranaheimbo hoafi aboedî sagadürühî Sisas ai nindou God koamafoarirî ranahambo wudîpoapore hoafîyundürî marandî. Nga ai moai Sisasîndî hoafi aboedî muŋgua fîfîreandî, nga Son hundürü-marandürî ranahambo yangîrî fîfîrîmareandî. ²⁶ Asu ai hüfu Suda-yafe rotu worambe kefuai nünğumbo yîhîmbokoate pîyu haya Godîndî hoafi hoafîmayundürî. Prisira asu Akwira ai ahandî hoafi hîmborîyafe hena ahambo sowarîndîfe hüfe ahafe worambe Godîmbo süŋgufîmbo hohoanîmo ra ndorîne hoafîmefînando. ²⁷ Ranîyu asükai Aporos ai Akaia-yafe hîfîna nga yahu haya rameŋyu-wamboyei, Efesusîhündî ai ahambo farîhehorî hehi Aporos ai tükündîfiyuanî ndahorîmîndei sei hehi Godîndî hoafi süŋgurîhi-ndeimbi pas sürü papîmarîhündî. Ranîyu Aporos ai hu Akaia hîfambe tüküfi mbura asu nindou ranîhünda God ai aheimbo hîpoambo-mareandürâ anîhondümbö-marîhindî ranaheimbo afîndîmbo aboedî mafarîhendürî. ²⁸ Ai Suda-babîdî simborî-sîmborîyuhî ndore hoafîyuhü ahei hoafi hîfînambo-mareandî nîmorehî nindowenihi-yafe hîmboahü. Ai Godîndî Bukambe hoafi ranînambo Sisas ra God ai nindou aboedambo-fendürîmbo kafaarirî hîniŋgîmarir-ani yahu hoafîyuhü nafuimayundürî.

¹ Aporos ai Korin ngoafihü nünquambe Por ai hifi wafuambe ngoafi adaburo ra hoahoangu hu Efesus ngoafihü tüküfi Sonimbo süngururü-rundeimbi hoeimareapurî. ² Asu ai ahamumbo dudufipurühi yahuya, “Se Godimbo anihondümborîwuranî ahandî Yifiafi Aboedî sihamundi wami kosowai waniyo?” mehuamboemo. Asu ai simborî ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Yifiafi Aboedî ra ro moai himboriyefî,” mehomondoamboyu. ³ Ai yahuya, “Nini süngure hayamboyu sihamumbo hundürü-marapura?” mehuamboemo. Asu ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Sonindî sünguyo hundürü-maramunî,” mehomondamboyu.

⁴ Por ai hoafiyuhü yahuya, “Sonindî hundürü ranana nindou ai moaruwai hohoanimo daboadanambofe hefembo aboedî hohoanimo süngufembohündamboane. Ranîyu asu ai nindou Israerihündî ranaheimbo hoafiyundürühi yahuya, ‘Se nindou wandî süngu tükefiyu ranahambo anihondümborîndîhorî. Nindou ranana Sisas-ani,’ mehu. ⁵ Sonimbo süngururü-rundeimbi ai hoafi ra himboriyomo houmbo Adükari Sisasindî ndürinambo hundürü-memo. ⁶ Ranîyu Por ai ahamundiwami warî manande-apuramboemo Yifiafi Aboedî ranai ahamundi wami kosîwohü ranipoanîmbo hoafinambo wataporî-yomondühi Godindî hoafi hoafiyomo-rundeimbi nahurai hoafimemo. ⁷ Ramefundî ranana 12 nindou-yomo. ⁸ Ngîmî amoamo Por ai Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nünqumbo yihimbokoate hoafiyu marandî. Ai aheimboya, God nginindî hifandarandî ranahambo anihondümborîmborîhinda yahuhayamboyu wataporîmborarü marandî. ⁹ Nga nindou bidîfirî ai ahei hohoanimo tapîhamî-randürühi anihondümborîkoateyehî Sisasindî nafî ranahambo nindou himboahü moaruwai hoafîmayei. Ranîyu asu Por ai aheimbo ranîhü hinîngîrearü haya, Sisasimbo süngururü-rundeimbi mbo sepurümündî haya hu Tiranusindî yamundîfe worambe munquambo si wataporîmbora marandî. ¹⁰ Ranî-moatükunî ra yimbu himbanî yare marandamboyei Sudahündî asu Grikîhündî munquambo Esia hîfîhü amarei, ai Adükariindî hoafi ra himborîmayei.

Skefandî nindouwenihî nimorî

¹¹ God ai ranipoanîmbo hepünifeimbi moatükunî Porindî warîsüngu yare marandî. ¹² Ranîyo nindou bidîfirî ai yikunîmî gedühefe hoearî asu güdîfe hoearî ra Porindî fi sündiandeimbi sahümündî hei nindou anğünümboyeimbi aheiwami manandîhinda ahei anğünü ranai munğuyowohü moaruwai nendî ranai hinîngî-rîhindürî hehi mahei.

¹³ Nga Sudahündî bidîfirî ai hoahoangomo wakîrundühî moaruwai nendî nindou fi-ambeahîndî ranipoanîmbo nginindîna raguanamboru marundî. Ai moaruwai nendî hefoefembohünda Sisasindî ndürîna yaru hoeimarundî. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Por Sisasindî hoafi hoafiyu marandî ranahandî ndürî raninambo ro siheimbo anihondümborînefi hoafayefî, nga se nindou ranaheimbo hinîngî-rîhindürî,” mehomo. ¹⁴ Nindou mamî Sudahündî Godimbo sesi sihai-randeimbi bogorî ahandî ndürî Skefa. Ahandî nimorî 7-yomo ai ranî-moatükunî ra ratüpurîyomo marundî. ¹⁵ Nga asu mamî sihi moaruwai nendî ranai hoafiyopurühi yahoya, “Ro Sisasimbo fîfirîhinî asu Porîmbo fîfirîhinî, nga se didemoa?” mehopurî. ¹⁶ Ranîyu asu nindou mamî ahandî fiambe moaruwai nendî nîmarümbî-mayu ranai ahamundi wami horîpî-rîhoei piyuhü bubuhaimepura ai horî kapehü ahandî worambeahîndî safî yangîrî mafefoundî. ¹⁷ Nindou munğuşu Sudahündî asu Grikîhündî Efesus ngoafihü mamarei ranai hoafi ra himborîyehî hehi, yihîmboyeihî Adükari Sisasimbo adükari-ani masei. ¹⁸ Ranîyehî asu Sisasimbo anihondümborîhoreimbi ai nindou

hîmboahü tüküyahi moaruwai moatükunî ratüpurîyei marîhündî ranahambo weindahî hoafîmayei. ¹⁹ Hîmoarokoru-rundeimbî bîdîfirî ranai ahei buk ranîpoanîmbo hîmoarokombo hoafî ranambe engoro ra mamambe-mamamberühi sahümündi hei nindou-yei hîmboahü fufusîmarîhîndî. Horombo buk masahümündi kakî ra tapuiyei heimbo 50,000 kakîfihîyo masahümündi. ²⁰ Ranî hohoanîmo ranînamboyo Adükarîndî hoafî ranai ngînîndî tüküfehü muŋguambo hîfî yanğorî wakîmareandî.

Efesus ai Porîmbo hîmbosî papîmarîhorî

²¹ Ranî-moatükunî ranai ramefeyo-wamboyo Por ai hohoanîmoyuhü yahuya, ro Masedonia asu Grik hîfî, ngasündî-heapîrî mbundîha sipambe fandahe hehea Serusaremînambo, ngamboyahî mehu. Ai yahuya, “Ranî nafî boatei nga heheambo anîmbo, asu nga Rom ngoafî hoeindîhea,” mehu. ²² Ranîyu ahambo farîhenerî-rînandeimbî, Timoti asu Irastusîmbo Masedonianambo koarîhepîra ai-boatei mahafanda, asu ai Esia hîfîhü akîdou gedühî safî manüŋgu.

²³ Ranî-sîmboanî Efesus ngoafîhü Sîsasîndî hohoanîmo ranahambo hümbö hoafînambo sîmborî-sîmborîmayei. ²⁴ Nindou mamî Demitrius ai sirfanambo muŋguambo sîsamî nafîra randeimb-ani. Ranîyu ranî-moatükunî-nambo tîkai god sîsamî Atemisîndî rotu worî nafîramarandî. Asu sîsamî nafîru rundeimbî ai ranîfihî kakî afîndî sowandümo marundî.* ²⁵ Ranîyu Demitrius ai sîsamî nafîru-rundeimbî-yomo asu nindou amurî muŋgu sîmogodî ratüpurî, ratüpurî-yomorundeimbî ahamumbo gugureapurî haya hoafîyupurühî yahuya, “Wai, se fîfirarundî sîhefî ratüpurî ndanamboane kakî ra tükefeyo. ²⁶ Sîhamundîhoarî se hoeirundî asu hîmborîyomo nîne-moatükunî Por ratüpurîmayu ra. Ai yare hoafîyuhü yahuya, ‘Sîsamî god warînambo ratüpurîyo-weimbîhündî ana god hondüyopoanî,’ yahu arandî. Nindou afîndî ranaheimbo gugurearü haya hohoanîmo ngorü süŋguarearü marandî ra Efesus hîfîhündî yanğîrî randürîpoanî, nga bîdîfirî muŋgu Esia hîfîhündî kameihî randürî. ²⁷ Porîndî hoafî ranambo ana sîhefî kakî semîndîmbo ratüpurî ra moaruwai-ane mbîseimboyei. Ranî yanğîrîyopoanî, nga sîsamî god rehî Atemisîndî worî ra nindou-yei hîmboahü moaruwai hîmbondîmboe. Asu ahandî ndürî adükarî ra hîfînambo-ndeamboe. Sapo nindou afîndî Esia hîfîhü asu muŋguamho hîfîhü ahambo dîdîbafîyahîndo arîhündî,” mehu.

²⁸ Ranî hoafî ra hîmborîyei hehi nindou ranai ngînîndîyeihî puküna seiya “Efesusî-yafe Atemis ana Adükar-ane!” masei. ²⁹ Ranîyo hoafî ra adükarî ngoafî Efesusühî mahoamboyo nindou ranai muŋgumbo hoafî warapomayei. Ranîyomo bîdîfirî ai Masedoniahündî Gaius asu Aristakusîmbo kiafu hürîpîndîmo ahei gugurîhi nîmarei rîhündanambo mahomo. Nindou yimbu ra Por-babîdî hahabodîfanî rînandeimbîyafanî. ³⁰ Ranîyu Por ai nindou afîndî ahei mbusümo nga mehuamboemo asu süŋgururü-rundeimbî bîdîfirî ai ranambe hombo yowanî mehomondo. ³¹ Porîndî ngunîndî Esia hîfîhündî, gafman bogorî ai-amboanî hoafîyomo koarîhoemondühî yahomoya, “Ambe, se gugurîfe wataporîyorambo ranambe hopoanî,” mehomo.

³² Nindou afîndî ai mamîkarî hohoanîmoyeihî nînüŋgu-yefühîyefî masei. Bîdîfirî ai ngorü-moatükunî hoafîyeiane, asu bîdîfirî ai ngorü-moatükunîmbo hoafîmayei. Nga nindou afîndî nîmboeyei muŋgu mafandîhîndî ra ai moai fîfirîhîndî. ³³ Ranîyomo Sudahündî bîdîfirî ai Areksandambo ahei hîmboahü nînendîhorî hei hînîngîmarîhora manüŋgu. Ranîyo nindou bîdîfirî ai hoeirüwürü houmbo moaruwai hohoanîmo nîmîndîhümbai mehomo. Ranîyu Sudambo fehefendürîmbo hündî ai warî nîmoamomareandî hoafî kîkîmbîrîhümündîa yahu haya. ³⁴ Nga ai Sudahündî-mayuwa ahambo

* **19:24:** Atemis ai tîkai god sîsamî nîmoreh-ane. Ahandî rotu worî adükarî Efesus ngoafîhü mafondaro, nga muŋgu ai worî ranahambo aboedî saf-ane masei.

fifirîhori ranîyei puküna yimbu awa mamî afîndî hoafîyeihî seiya, “Efesus-yafe Atemis ana adükar-ane,” masei.

³⁵ Ranîyu asu Efesus-yafe kuskus ai ahei hoafî gobadîhendürühi yahuya, “Efesusîhündî se hîmborîyei. Muᅅguambo ai fifirîhindî nîmoei sisamî Atemis sünambeahîndî piyo haya makoso asu ahandî hoafîyorambo worî Efesus ᅅgoafî ra ai hîfandarandî. ³⁶ Nindou mamî ai-amboani ᅅgirî hoafî ndanahambo tikai-ane mbüsu. Nga ranîmbo-hündambo-anîmbo se sihei hoafî ra kikîndîhümündi. Nga se awi ranahambo hohoanîmokoate-yirünîmbo randîhimboyei. ³⁷ Asu se nindou yimbu ndanahafanîmbo sahüpîrîmündi masühüsi. Nga asu ai moai nîni-moatükunî sisamî godîndî worambeahî hûmbuhünîyafanî asu worî moaruwaimborîneandî. Asu moai ai nîmorehî godîsîhefî ranahambo tirîfoefe hoafî, hoafîyafanî. ³⁸ Nga asu Demitrius ai ahandî mamî ratüpurîyomo-rundeimbi babîdîmbo ahamundî hoafî ᅅgoro ranana awi ᅅgorü-sîmboani ranîpoanîmbo anîmbo fifirîfemboane. Asu bogorî gafman ai nîmarîmo-mboanemo, ᅅga ai anîmbo hoafî ranahambo fifirîndumboemo. ³⁹ Nga sîhamundî hoafî ra yagodowanî ana, mamî wataporambe anîmbo ranahambo anîhondü wataporîmbo-mboane. ⁴⁰ Haponda sîhirî hoafî afîndî ndahumî-ndemboyeifî, nîmboe sîhirî ndanî sîhî sîmborî hoafîmayefî ranîmbohünda. Ranahandî nîmîndîhündî ana moai hoafî yaᅅgoro, ᅅga moanîyefî sîmborî hoafîmayefî. Nga sîhefî gugurîfe moaruwai ranahambo düduwehimunî ana, asu anîkîrî sîmborî hoafîmandefî,” mehu. ⁴¹ Ai yare hoafîyundürî mburamboyu asu koamarîheira bukürümehindî.

20

Por ai Masedonia asu Grik hîfîna mahu

¹ Süᅅgunambo hoafî afîndî-afîndîmayei ranai ho sisîhi-mareandamboyu, Por ai Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi gugureandürî haya ᅅgusüfoambe ᅅᅅnîramîndürî mbura asürahîni-mareandürî. Ranîyu asu ai yare hîniᅅᅅrearrü haya Masedonia hîfîna mahu. ²⁻³ Ranîyu ai ranî hîfambe huhü Sisasîmbo süᅅgurîhindeimbi afîndî ranaheimbo ᅅgusüfoambe ᅅᅅnîndî kürîhi hohoanîmo-mbeyeia yahuhaya hoafîmeindürî. Ranîyu asu Masedonia hîfî hîniᅅᅅre haya Grik hîfîhü tüküfî ᅅᅅmî amoamo manüᅅgu. Ranîyu süᅅgunambo ai Siria hîfîna sipambe hombo hohoanîmo-mayuamboemo, Suda ai ahambo hîfokoefimbo yahomo houmbo hoafî fîmaründümo. Ranîmboyu asu asükai hîhirîfe hefe Masedonianambo hombo hohoanîmo-mayu. ⁴ Asu Sopater, Pirasîndî nîmorî, Beria ᅅgoafîhündî ai Por-dîbo mahüfu. Ranîyo Tesaronaikahündî Aristarkus Sekundus yafanî, Gaius, Derbehündîyu, Timotiyu asu Tikikus, Trofimus Esia hîfîhündî-yafanî ai muᅅgu Porbabîdî mahîfomo. ⁵ Muᅅgu ai-boatei hîfomo Troas ᅅgoafîhü nîmarîmo yîhoefîmbo hîmbomemo. ⁶ Ranîyefî Suda ai Bret yisîkoate sesîmbo si ranai muᅅgumayowamboyo Firipai ᅅgoafîhündî sipambe farîyahu hohu hondahüfeimbi siyefî mburîhu hefî Troas ᅅgoafîhü ahamumbo sowahî tükümehundî. Ranîyefî Troas ᅅgoafîhü 7 si mamarefî.

Por ai Yutikusîmbo yîfîhündî botîmarîrî

⁷ Ranîyefî asu Sande Adükarîndî sesî, sesîmbohünda gugurîmehundî. Ranîyu Por ai sümbo nafî hîmbowambo nindou afîndî ranaheimbo gedühi wataporîyu humbo nîmbî mbusümondühi tükümeᅅfyu. ⁸ Worî ro nîmarefî wataporîyefeimbi ranambe nîmoamo yibadîwamî ram afîndî siyowohü hanᅅᅅfoani burîmayo. ⁹ Nindou hoarîfî mamî ahandî ndürî Yutikus ranai nafîtambe karîhoemo hîniᅅᅅmarundî ranîwamî mamaru. Por ai hoafîmayu hoᅅᅅguamboyu Yutikus ai yapombo hoafînambo kümeru. Ranîwamî yapombofî nîmarühündamboyu fîmaramündu yaᅅᅅrî hanü ᅅᅅmî yibadî ᅅᅅsünda haya hîfîni pîmayu. Bîdîfirî ai hanîmo sowaründîmondane, ai nîmoko

menḡuru. ¹⁰ Ranîyu Por ai hanü ahandî fi kameihî amofi hanühüyu wagîdîrümündühî hoafîyundürühî yahuya, “Se awi ḡusüfo kîkîboadîhindühî afîndî hohoanîmondeimboyei, ḡga nindou ndanana yangîr-ani,” mehu. ¹¹ Refi mburamboyu asükaiyu nîmoamo farîfi hafu bret hîfîrîre mbura masahüsi. Ai aheimbo gedühî wataporîmbo-randürî mbura süḡgunambo siambe hüfîhamîndî masüfuwamboyu hînîḡḡîrearü haya mahu. ¹² Yutikus ai yîfîhündî yangîrîmefiyu-wamboyei asu ai ahambo ḡgoafîna sahorîmîndei hei ḡusüfoambe aboedî kürîhi hehimbo mamarei.

Por Troas ḡgoafî hînîḡḡîre haya Miretusînambo mahu

¹³ ḡga ro-boatei sipambe farîyahu hohu Asos ḡgoafîhü Porîmbo fihimündî hefe hombohünda mahefî. Ai hîfî nafî huhü hoafîyumunühî randafundî mehumunamboyeifî ahambo nafîni fihimîndîmbo mahefî. ¹⁴ Ranîyu asu Por ai yîhoefîmbo Asos ḡgoafîhü süfu mbureamunî haya, asu sipambe sahurîmîndefî hohu, Mitirini ḡgoafînambo mahefî. ¹⁵ Ranîyefî sipambe farîyahu hohu Mitirini ḡgoafîhündî hefîmbo siambe Kios airanîkîmî tükümehündî. Apoefî simayowamboyeifî asu siambe Samos airan tüküyahu mburîhu asükai ḡgorü sihî Meretus ḡgoafîhü tükümehündî. ¹⁶ Por ai Efesus ḡgoafî ḡgasündîfe hefe Esia hîfîhü gedühî hîfo nîḡḡombo moei yahuhayamboyu hohoanîmomayu. Ai nîmehünou Serusaremînambo hîfo ahei hîhîfî-hîhîfîmbo si Pendikos tüküfemboayo ra hoeifemboyu hohoanîmomayu.

Por ai nindou bogorî Efesusîhündî ahamumbo asürahîrîre hînîḡḡîmareapurî

¹⁷ Por ai Miretus ḡgoafîhü tüküfi nîmarümboyu Efesus ḡgoafînambo hoafî koamarîhendî Kraisiñdî nendîmbo hîfandu-rundeimbîmbo ai sîfomonda hoeindîheapurî yahuhaya. ¹⁸ Ai sîfomo tüküfundamboyu hoafîyupurühî yahuya, “Ro boatei tüküyahe Esia hîfîhü nîmboambo asu muḡḡuambo si se-babîdî anîmboahî nîni-moatükunîyo ramarîheandî ra sîhamundîhoarî se fîfîrumboanemo. ¹⁹ Ranîsimboanî Suda ai wambo moaruwaimbo-fendîrîmbo hoafî fîmarîndümonda, ranîyo asu afîndî hohoanîmoyahühî aranîmbo yangîrîmayahî. Ro wandî fi hîfînambo-rîheandühî Adükarîndî ratüpurî ranî yangîrî sahamîndî manîmboahî. ²⁰ Se fîfîrundî ro sîhamumbo farîhefepurîmbo aboedî hoafî bokarîhefembo moai awî sahi, ḡga nindou afîndî hîmboahü asu sîhamundî mamamî worambe yamundîheapurî marîhand-ane. ²¹ Ro Suda, Grik yîboboambo ahîni hoafîyahîndürühî sahiya, ‘Se sîhei hohoanîmo moaruwai hînîḡḡîndîhi hehi Godîmbo hohoanîmondei asu Sisas sîhefî Adükarî ranahambo anîhondümbö-ndîhorî,’ sa marîhandî. ²² ḡga hapoana Yîfiáfî Aboedî ranai wambo koamarîhendîra Serusaremînambo ahühî, ḡga ro ranîhü ḡḡuhani nîni-moatükunî wambo tüküfemboayo ra ro moai fîfîrîheandî. ²³ ḡga ro rarîhe fîfîrîheandî, Yîfiáfî Aboedî ai mamamî ḡgoafîhü tüküyaheandani wambo hoafîyondîrîhü yahoya, ‘Se hîbadambo ḡgafî, ḡga karabusîndafo nîmborî afîndî ndowandîfî ndamboyafî,’ yaho arandî. ²⁴ ḡga ro moai wandî fimbo adükarî moatükun-ane sahi. ḡga Adükarî Sisas ai wambo ratüpurî asendî ra tîḡîrîfoyo ho moendîfembo saheheamboanahî hohoanîmoayahî. Wandî ratüpur-ane nda, God ai nindou moanî hîpoamboreandürî arandî ranînambo aboedî hoafî ranahambo anîhondümbö hoafîndamboyahî.

²⁵ Horombo ro sîhamundî mbusümo hahabodühî God ḡḡînîndî hîfandarandî ranahambo hoafîya marîhandî. ḡga haponda ro fîfîrîheandî süḡgunambo ana se muḡḡuambo ḡḡîrî wandî ḡḡusümboarî asükaindîmo hoeindündî. ²⁶ Ranîmboanahî haponda ro sîhamumbo anîhondümbö hoafehapurî. Sîhamundî mbusümo nindou mamî ai awararîhoayu ana, ro hütîrühünîpoanî. ²⁷ Ro moai Godîndî hohoanîmo muḡḡuambo sîhamumbo ranahambo hoafîmbohünda mbosîyahî. ²⁸ Se sîhamundîhoarî asu muḡḡuambo Godîndî nendî amboa wudîpoapöndu hîbadündürî. Yîfiáfî Aboedî ai aheimbo hîbadîyondürîrambo kafoare hînîḡḡîmareapurî. Se

Godîndî nendî hîbadundündürî sipsip hîfandîra-randeimbi nou. Nga aheimbo ahandî horîna pemîyu haya masemündündürî. ²⁹ Ro fifîrîtheamboanahî, sîhamumbo hîningî-rîheapurî hehea ahahî ana, wosîhoafî hoafeimbi nendî ai nîmambeahîndî yaforî nahurai tükündahi sîhamundî mbusümo nîmboeimbo sipsip ra moaruwaimbondîhindürîmboyei. ³⁰ Asu nindou bodîmondî sîheiambeahîndî anîmbo bogorîmbondafu nîngomboemo. Ai anîmbo Sisasîndî süngurîhi-ndeimbîmbo ahamundî süngu hombohünda tîkai hoafî yamundündüra asu ai ahamundî süngu ngeimboyei. ³¹ Ranîmbo-hündambo anîmbo se hîbadümbö nîngomo! Nga se ranîmbo ndondu fifîrîndundî. Ngîmî hîmbanî maho ra nîmbî-nîmbîsi ro aranî kapehü moai mamî sîhamumbo ahîni hoafîmbo mbosîyahî. ³² Asu haponda ro sîhamumbo Godîndî warîwamî hîningarîheapurî asu se ahandî hîpoambofe hoafî ranahambo hohoanîmondîmo. Hoafî rananîmbo sîhamumbo ngînîndamîndî-purîmboe asu muñguambo aboedî-moatükunî God ai nindou wandaneî mehu ranaheimbo dagadürümbui.

³³ Ro-ana moai nindou ngoründî gor, kaki, hoearî napo ranîmbo hohoanîrîhe rîhandî. ³⁴ Se sîhamundîhoarî yaru fifîrîndî, ro wandîhoarî wandî warînambo ratüpurîmayahî ra nîne-moatükunî ro mbonîmbo-rîhamîndîhühî wandî fi farîheherîhandîhümbö asu nindou ro-dîbo nîngomondeimbi ranahamumbo farîheheapurî marîhandî. ³⁵ Ro raranî ratüpurî, ratüpurîyahühî sîhamumbo rarîhe nafuimehapurî nindou düdi ai fi ngînîndîkoate ranaheimbo fandîhe-hurîmboane. Adükarî Sisas ai yare hoafîyuhü yahuya, ‘Nindou ai ngorümbö raranî napo segodombo hîhîfî-hîhîfîyahu ana, asu nindou ai napo semîndîmbo hîhîfî-hîhîfî ngasündeamboane,’ mehu ranahambo sîhîrî ndondîhu fifîrîndîhumboane,” Por ra mehu.

³⁶ Por ai ahamumbo ranî hoafî ra hoafîyupurî mburamboyu, asu nindou bogorî-memo ranî-babîdîmbo yimîndîho pusîre nîmarümbö Godîmbo didîbafîmefîyu. ³⁷ Ranîyomo asu ai muñguambo arasîranî-yomondühî-yomo Porîmbo mburündümo houmbo wakîkîhîmarüwuri. ³⁸ Ranîyu Por ai hoafîyupurühî yahuya, “Hapondanî ana se ngîrî kaindîmo wandî ngusümböarî hoeîndundî,” mehuamboyo, asu ai ranîmbo ngusüfo afîndî küründühî hîpoambo-marüwuri. Ranîyomo asu ai ahambo sip sowanambo koakomarürî hanîmo.

21

Por ai Serusaremînambo mahu

¹ Ranîhü Efesusîhündî hîfandî-rundeimbi hîningîrîhupurî mburîhu sipambe farîyahu hohu refe ho refe ho rakoate Kos airanîna mahefî. Ranîhünda simayowa Rodes airanîna hefî mburîhu asükai hefî adükarî ngoafî Patarahü tükümehundî. ² Ranîhü tüküyahundane, sip mamî ranai Finisia hîfîna hombo yahohaya ramefeyowamboye fî hoeirîhu hohu ranambe farîyahu hohu mahefî. ³ Mamî hefî Saiprus airan hoeirîhu hohu warî kadüdanî hefî hohu Siria hîfînambo mahefî. Ranîyefî asu hefî Tair ngoafîhü tükümehundî sip ai ranîhü napo mbahîbadî-foefembomayowa. ⁴ Ranîhü hefî nindou Adükarîmbo süngurîhindeimbi mamareia hoeirîhurî hohu asu ai-babîdî 7 si manîmboefî. Yifîafî Aboedî ranai aheimbo ngusüfoambe botîmareandüra Porîmbo hoafîyeihî seiya, “Se yowanî Serusaremînambo hîfopoanî,” masahündö. ⁵ Ndeara ranîhü nîmboefî mburîhumboye fî asu ranîhünda botîyahu hohu mahefî. Ranîyomo asu Adükarîmbo sünguru-reimbi ai ahamundî nîmorehî nîmoakîdîbou-babîdî adükarî ngoafî tebünanî sahümündîhümünî hei gudîhî tüküyahu yirî yimbu pupusîrîhu nîmarefîmbo ai-babîdî Godîmbo didîbafîmefî. ⁶ Ranîyefî sîmborî hîhîfürîyefî mburîhu asu ro sipambe farîyahu hohu mahefa ai asükai hîhîrîyahî ngoafîna mahüsi.

Sisaria ngoafihü Godindî hoafî hoafiyu randeimbî nindou Agabus ai Porimbo hoafî masagado

⁷ Sipambe fariyahu hohu hefî Tair ngoafî hinîngirihu hohu hefî Toremes ngoafihü tükümehundî. Ranîyefî ranihü anihondumbo-rîhindeimbî wandafî mamî aheimbo hoeirihundürî hohu asu ranihü mamî si mamarefî. ⁸ Asükai ngorü sihî Toremes ngoafî hinîngirihu hohu hefî Sisaria ngoafihü tükümehundî. Asu nindou mamî Firip aboedî hoafî hoafiyu-randeimbîndî worambe fariyahu mapoefî. Nindou ranai ana farihoundürî rundeimbî ⁷ ranambeahîndî mbusümonîndiyu hayamboyu. ⁹ Nindou ranai ana nîmorehî nîmorî yimbuyimbu anamîndihü-fekoate Godindî hoafî hoafiyei rîhündeimbî-yei afîndiyu. ¹⁰ Ro Sisaria ngoafihü yahunümbî nîmbî nîmarefanîyo asu Godindî hoafî hoafiyu-randeimbî mamî ahandî ndürî Agabus ai Sudia hîfî hinîngîre haya Sisaria ngoafînambo makusu. ¹¹ Ranîyu ai yîhoefimbo sowahî kusü tüküfî haya Porîndî-mayo hoearî kîkîhirîhefembo ret ra semündü haya ahandî yitînarî watînarî ra ahandîhoarî hüputüpo-marîhoayu. Ai hoafiyuhü yahuya “Yîfiarfî Aboedî ai yare hoafîmayo, ‘Ndahurai nindou Sudahündî Serusaremîhü mamarîmo ranai ana hoearî kîkîhirîhefembo aharambüri ndanahambo hüputüpagawurî mbundu Suda-yafe ndîfombo dabupurîmboemo ahambo moaruwaimbo-fimbohünda,’ mehu,” mehu.

¹² Nîmorehî nindouwenihî ranî ngoafîhündî-babîdî ranî hoafî ra hîmborîyefî hohumboyefî asu Porîmbo Serusarem ngoafîna se hafopoanî sefî hohu kîkîfoefimbî hoafî hoafîmehundo. ¹³ Ranîyu asu Por ai sîmborî hoafiyuhü yahuya, “Se nîmboe arani-aranîyehî wandî hohoanîmo moaruwaimbo-arîhînda? Ro moai karabusîmbo yangîrî hohoanîmoyahî, nga ro Serusarem ngoafîhü Adükarî Sîsasîndî süngu yîfîmbo wanjei samboanahî hohoanîmoayahî,” mehu. ¹⁴ Nga ro ngîrî Porîndî hohoanîmo ngorü-süngundîhundî sefî hohumboyefî asu hoafî ranahambo ambe masefî. Ranîyefî hoafîyefühî sefîya, “Adükarîndî hohoanîmonambo yangîr-anîmbo ranî moatükunî ra tükümbîfeyo-wamboane,” masefî.

Por ai Serusarem ngoafîhü hafu tükümeffiyyu

¹⁵ Yahunümbî nîmbîyefî mburîhu asükai yîhoefî napo fufurîhumîndefî hohu Serusaremînambo mahahîfî. ¹⁶ Ranîyefî asu süngurîhindeimbî nindou Sisariahündî ai ro-babîdî mahüsi. Ai yîhoefîmbo nindou mamî Saiprusîhündî horombo ai boatei Sîsasîmbo süngurîreimbî ahandî ndürî Nason ahandî worînambo sowandümunî houmbo mahefî ahandî worambe nîngombohünda. ¹⁷ Hefî Serusarem ngoafîhü tükümehu-ndamboyei süngurîhindeimbî ai yîhoefîmbo hoeirîhimunî hehî hîhîfî-hîhîfîmayei. ¹⁸ Ngorü sihî Por ai ro-babîdî Semsîmbo hoeifimbohünda hefane, asu hîfandî-rundeimbî muŋgu ranihü mamarîmo. ¹⁹ Por ai ahamumbo hîhîfîrapurî mbura muŋgua-moatükunî God ai ahandî warî süngu Suda-yafe ndîfoyei mbusümo ramareandî ranahambo ndore wataporîmbo-marandî.

²⁰ Ranîyomo ai hoafî ra hîmborîyomo hou Godîmbo aboed-ani mehomo. Asu ai ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Wandafî, se fîfîrowandî. Sudahündî nindou afîndî tausen ai Sîsasîmbo anihondumbo-rîhorîmboaneî. Nga muŋgua anihondumbo-rîhindeimbî ranai Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ra süngufembohünda tîtaboarayei. ²¹ Nga nindou bîdîfîrî ai sîhambohünda hoafîyahündürühî seiya, ‘Por ai Suda bîdîfîrî Grikî-yomondî hîfîhü anîboadei aheimbo hoafîyundürühü yahuya, “Mosesîndî hohoanîmo ra se süngundîhindühî asu nîmoakîdîbou-yomondî hoearî kandîhî tîrîndîhehimboyei. Yaboateihündî hohoanîmo ranana se süngundühümboyei,” mehu,’ masei. ²² Se sühüfîmboanafî hoafî ra ai hîmborî-ndeimboyei. Nga sîhambo moaruwaimbofembo hohoanîmo-ndeiyeyi, asu sîhirî nîngumanda-hünda? ²³ Nga ro

sîhambo mamî hoafî hoafîndahunînanî anîmbo asu se ranî-süngundîwandî. Yîhoefî-memo nindou yimbuyimbu Godîmbo mamî moatükunî refemboane yahomo houmbo-anemo anîngomo. ²⁴ Se ai-babîdî ngafühî anîmbo asu ahamundî fi Godîndî himboahü aboedî tüküfembo hohoanîmo ra randundî. Asu ahamumbohünda kakî dabapura ai ahamundî mbîrînanî ra kîkîmbîru-ndamboane. Ai randundanî rananîmbo asu Suda ai sîhambo nîne hoafîmemo ra nindou-yei himboahü tikai nahurai himbondîmboe. Rananîmbo ai-amboanîya awi Por amboanî ahînümbî hohoanîmo ranahambo süngureandeimb-ani mbîseimboyei. ²⁵ Suda-yafe ndîfo anîhondümbö-rîhindeimbî ranaheimbo pas sürü papîrîhu koarîhehundühî hoafîmayefî sapo horombo ro Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ranahambo masîhehundî ranîmbohünda. Pas ranambe se sîsamî godîmbo sesî dîdîbafîfe sîhefeimbî sesîpoanî, se horî sesîpoanî, se nînhondî amîndawofîfeimbî sesîpoanî asu se nîmorehî sîsîhîmoyo nindouwenihî bîrabîrî-yorapoanî, masefî,” mehomö. ²⁶ Ranîyu Por ai ngörü sihî nindou ranahambo sepürîmündü haya hanü fi aboedî tüküfembo moatükunî ra ai-babîdî ramareandî. Ranîyu ai Godîndî worambe kamefuendî. Ranî si fi aboedî tüküfembo hohoanîmo ra moendîndowanî anîmbo asu mamamî Godîmbo sesî segodîmbo ranahambo Por ai sesî sîhou-rundeimbîmbo hoafîmepurî.

Godîndî worambe Porîmbo Suda ai kîkîhî-maründümo

²⁷ Fi aboedî tüküfembo moatükunî moendîmayowamboyo 7 si ra muḅgumbo yaḅgîrî-yoambeyahî Suda bîdîfîrî ai Esia hîfîhündî Porîmbo Godîndî worambe hoeimarüwuri. Ranîyomo asu ai nindou afîndî ranahambo ngusüfoambe botîmarîpura Porîmbo kîkîhî-maründümo. ²⁸ Ai puküna hoafîyomondühî yahomoya, “Israerîhündî nindou, se farîhaumunî! Nindou ndan-ani muḅguambo hîfî ra hoahoḅguhü nindou muḅguambo sîhîrî Israerîhündî asu sîhefî ahînümbî hohoanîmo asu Godîndî worî ndanahambo hîfînamboare arandî. Ranî yaḅgîrîyopoanî, nga haponda ai nindou Grikîhündî sîhefî Godîndî worî ndanambe sepürîmündü kefue raraorandühî worî nda moaruwaimbo-reamboani,” mehomö. ²⁹ Grikîhîfîhündî Efesus ngoafîhündî Trofîmus ai Por-dîbo Serusarem ngoafîhü manüḅguwa hoeirüwurî houmboemo ai yaru hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou yîhoefî ndîfohündî ndanana Por ai Godîndî worî ranambe serümündü kambeifuai,” yahomo houmbo hoafîmemo. ³⁰ Ranîyo hoafî ra Serusarem ngoafîhü mahowa himborîyomo houmbo muḅgu fandu mburu pîpîna mahomo. Ranîyomo asu ai Porîmbo kîkîhî-ründümo houmbo Godîndî worambeahîndî weindana kiafu hüründümondühî nîmai worî yipurî ra pamarundî.

³¹ Ranîyei nindou afîndî ranai Por hîfîkoefîmbo sei hehimbo hohoanîmomayeî. Ranîyo hoafî afîndî afîndîmayeîya, Rom ami bogorî hondü Serusaremîhü amaru ranai tîḅrîrîfo tükefeyo yahu fîfîrîmareandî. ³² Ranîyo asu nîmehünou ami bogorî hondü ai ahandî ratüpurîyomo-rundeimbî bogorî-yomo asu ami bîdîfîrî-yomo ahamumbo sepürîmündü haya ahamumbo sowana pîpîmemo hanîmo. Nindou afîndî ranai ami bogorî asu ami hoeirüpurî houmboemo Porîmbo bubumarüwurî hündî kîkîmaründümo. ³³ Ranîyu ami bogorî ai Por sowana hüfu kîkîhî-ründümbî mbura hoafîyuhü sen yimbunambo hüputüpuḅawurî mehu. Ranîyu ai düdufîhî yahuya, “Nindou nda düdîa? Asu ai nînhîmoatükunî moaruwai rareanda?” mehuamboyo. ³⁴ Ranîyomo asu bîdîfîrî ai ngörü hoafî hoafîyomo asu bîdîfîrî ai ngörü-moatükunî hoafîyomondühî hoafî afîndî afîndîmemo. Ai mamîpo hoafîkoate ngörü kiafu ngörü kiafu raraomarundamboyo ami bogorî ai fîfîrîfekoateyuhü ahandî amimbo yahuya, “Ndowaründümo ami worîna gafomo keboundî,” mehupurî. ³⁵ Por ai yîpîḅî saboagoambe tüküfiyuane, nindou afîndî ranai ahambo bubumbo mehomonda ami ai hoeiru houmbo warîhü-warîhüru sowaründümo mahafomo. ³⁶ Ranîyomo asu nindou afîndî Porîndî süḅgu mahomo ranai puküna hoafîyomondühî yahomoya, “Ahambo hîfîkoarüwuri,” mehomö homo.

Por ai Sudambo ahandî anîhondümböfe ranahambo hoafîmendürî

³⁷ Ami ai ndeara Porîmbo ahamundî worî safanambo sowaründümo hafomo kefoefembo yangîrî-memondamboyu asu Por ai ami bogorî hondümbö hoafîyundowohü yahuya, “Ro awî sîhambo mamî hoafî hoafîndahanîni samboanahî,” mehuamboyu. Asu ami bogorî ai düdufindowohü yahuya, “Se Grik hoafîyafî-randühîyafî?”

³⁸ Hamanda Isipîhündî mamî ai gafman-babîdî yifîarî botîmareandî. Ai 4,000 yifîarîyomo-rundeimbî sepurîmündü nîmî wohî furîkoate-reandühî mahu. Sembayafînawe masahî, nga wanî. Nîmboe se Grik hoafî fîfîrowandî,” mehundowamboyu. ³⁹ Asu Por ai sîmborî hoafîyundühî yahuya, “Ro-ana Sudahünd-anahî. Ro-ana Tarsus ngoafî Sirisia hîfîhünd-anahî. Nga wandî ngoafî ana ndürî adükarî yanggorümb-ane. Nga karîhasî awî ro nindou ndanaheimbo hoafînda samboanahî,” mehuamboyu. ⁴⁰ Asu ami-yomondî bogorî ai hoafîyafîpurî mehuamboyu Por ai yîpîñîwamî botîfî nüngumbo nindou ranahamumbo warîna pakamafoareapurî. Muñgu ai hoafî kibodîrî-maründümo-ndamboyu Por ai Hibru ahamundî hoafînambo hoafîmepurî.

22

¹ Por ai yahuya, “Wandî wandafîmamî, asu apemamî se hîmborîyomo ro wandî fimbo hoafî hoafombo samboanahî,” mehu. ² Por ai Hiburu ahamundî hoafînambo wataporî-mayuamboemo asu ai hoafî kibodîründümo houmbo manîngomo-ndamboyu asu ai ahamumbo hoafîyupurühî yahuya, ³ “Ro-ana Sudahündî asu Tarsus ngoafîhü Sirisia hîfambe tükümeheandî, nga asu Serusarem ngoafî ndanîhü adükarîmayahî. Ranîyahî ro Gamerier-dîbo nîmboambo ai wambo sîhefî boagîrî-yomondî ahînümbî hohoanîmo ra yamundî-mareandîra ro wudîpoaporîhe fîfîrîmarîheandî. Ranîyahî ro Godîndî hohoanîmo süngufembo tîñîrîfomayahî haponda se tîñîrîfoayei nou. ⁴ Nindou bîdîfîrî Adükarîndî Nafî süngurîhindeimbî aheimbo ro moaruwaimbo-marîheandüra bîdîfîrî ai yîfîmayei. Ro bîdîfîrî aheimbo senînambo hüputüpurîhehearü mburîha karabusîna sahamîndîharü mahahî. ⁵ Sesî sîhai-randeimbî adükarî bogorîyu asu kansîr muñgu ai ro nindou moaruwaimbo-marîheandî hoafî ra anîhond-ane mbîsîmo hoafîndîmboemo. Sudahündî Damaskus ngoafîhü amarei ra aheimbo ai pas sürü papîru koamarî-hoemonda sahamîndî Damaskusînambo mahahî. Ranîyahî ro nindou Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî ranîhü amarei ranaheimbo hüputüpurîhefendürî semündîndürî Serusaremîna ho karabusî-fendürîmbohünda mahahî.

⁶ Ro ha ndeara Damaskus ngoafîkîmî hüfînîmbo tüküyaheandane nîmehünou sünambeahîndî si adükarî ranai kosî wambo boakîmafoareandîrî. ⁷ Ranîyahî ro hîfînî piya yanggora hîmborîyahane hoafî mamî ranai hoafîyohü yahoya ‘Sor, Sor, se nîmboe wambo moaruwai-mborowandîrî aranda?’ mehendîrî. ⁸ Asu ro düduyaheandühî sahîya, ‘Adükarî, se dîdîyafa?’ ‘Ro Sisas Nasaretîhünd-anahî, nga asu se wambo süngurîhi-ndeimbîmbo moaruwaimbo-arîwandürî ana, wambo amboa moaruwaimbo rowandîrüh-anafî,’ mehundîrî. ⁹ Ranîyomo asu wandî wandafî mamî ai si ra hoeimarundî, nga asu ai nindou düdî wambo hoafîmayundîrî rana-handî hoafî moai hîmborîyomo. ¹⁰ Asu ro düduyaheandühî sahîya, ‘Adükarî, ro nüngumandahea?’ masahamboyu. Asu ai hoafîyundîrühî yahuya, ‘Se botîndafo hawa Damaskusînambo ngoafî, nga ranîhü anîmbo God ai sîhambo muñgu-moatükunî ratüpurîndafî mehu ra nindou ranîhü amaru ranai hoafîndünînimbui,’ mehundîrî. ¹¹ Si ranai ngînîndî hamîndîyo haya hîmboamupui-randühî muñgu-moatükunî hoeifekoate-mehamboemo nindou ro-dîbo masînîmo ranai wambo warîhü kîkîhî-rundümondîrî houmbo Damaskusînambo mahefî.

¹² Ranîhü nindou mamî ahandî ndürî Ananias Suda sîhefî Godîmbo ahînîrürühî Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ra ndore süngureandeimbî manüñgu. Nindou

ranahambo Sudahündî Damaskusihü anîmboei ranai aboed-ani masei. ¹³ Nindou ranai wandî fikîmî süfu nüngumbo hoafiyundîrühî yahuya, ‘Wandafî Sor, se asükaindafî ndondo himboarîndafî!’ mehundîrî. Asu hoafî ra nîngowambe asükaiya aboedî himboarîyahühî ahambo hoeimarîhinî. ¹⁴ Ranîyu asu Ananias ai yahuya, ‘Sîhefî amoaoyafe God ai sîhambo, ahandî yifîrî süngufembo horombo hondü kafeare hîningîmareanîni. Nindou mbumundî hamîndî Sisas ranahambo hoeifihî asu nîne hoafî ahandî yahamonîndî tükefeyo ra himborîmbohünda kafeare hîningîmareanîni. ¹⁵ Seanîmbo muŋguambo nindou ranaheimbo Adükarîmbohünda weindahî hoafîndafîndürî nîne-moatükunî se hoeiro asu himborîyafî marandî ranahambo. ¹⁶ Asu se haponda nîmboe gedühî hîfandaranda? Botîyafî hawa hundüründafühî asu ahandî ndürînambo hoafînda-fîndoani sîhafî moaruwai hoanîmo ra popoaimbîhenda-mboane,’ ” mehu.

God ai Porîmbo koamarîheira Suda-yafe ndîfo sowana mahu

¹⁷⁻¹⁸ Por ai hoafîyuhü yahuya, “Asükaiya ro Serusaremînambo ha ranîhü Godîndî worî ranambe didîbafî-yaheandühî nîmboahani yafogoadînambo nahurai ranambe Sisasîmbo hoeimarîhinî. Ranîyo ai wambo yare hoafîyundîrühü yahuya, ‘Nîmai se Serusarem ŋgoafî hîningîro hawa hafî, ŋga nindou ndani ŋgoafîhündî ranai ana se wambohünda hoafayafî ra ŋgîrî himborîndei,’ mehundîrî. ¹⁹ Asu ro sîmborî hoafîyahühî sahîya, ‘Adükarî, horombo ro Suda-yafe rotu worî afîndî mafeburo ranambe kefoehe hühühî nindou sîhambo anîhondümborîhinînei-mbîmbo karabusîrîherü hehea harîyahandürî marîhandî ra ai fîfîrîhindî,’ masahî. ²⁰ Sîhambo wataporîmbora randeimbî Stifen hîfokoarüwurî sîmboani ro fikîmî nîmboambo wandî ŋgusüfoambe aboed-ane masahî. Ranîyahî asu nindou ahambo hîfokoamarüwurî ranahamundî hoandarî hoear ra sahamîndî manîmboahî. ²¹ Ranîyo asu adükarî ai hoafîyundîrühî yahuya, ‘Hafîsî, ŋga ro sîhambo angunî Suda-yafe ndîfo sowana koandîhe-heanîna ŋgamboyafî,’ ” mehu.

Rom ami-yomondî bogorî Porîmbo mafarîherü

²² Nindou afîndî ranai ahandî hoafî hîhîmborîyei heimbo asu ‘Suda-yafe ndîfo’ ra hoafîmayu-wamboyei puküna hoafîyeihü seiya, “E, ahambo hîfokoeffimboani, ŋga nindou ndahurai ana ŋgîrî yanggîrî nüŋgu!” masei. ²³ Ranîyei ai puküna hoafî karîhehindühî ahei hoearî-mayo ra wurakamo-rîhündühî hîfî hasüfî nîmoamo karühümündî pimarîhindî. ²⁴ Ranîmboyu asu ami bogorî ai amimbo hoafîyupurühî yahuya, “Por ndowaründümo gafomo sîhamundî worambe koaboadüwurî. Suda ai ahambo puküna hoafîmemondo nîmîndî ra fîfîrîfembohünda ahambo bubundürühî düdundafundo,” mehu. ²⁵ ŋga asu ai ahambo bubumbohünda kîkîhîruründümo mburumbo hüputüpo-marîhawu-ramboyu asu Por ai ami bogorî ŋgorü akîmî manüŋgu ranahambo hoafîyundühî yahuya, “Romîhündî mamî ahandî hoafî dîboadîfekoate-ayuumbe ahambo bubumbo ra ahînûmbî hohoanîmo yanggoroai wanîyo?” mehuamboyo.

²⁶ Asu ami bogorî ai hoafî ra himborîyu haya hu ahamundî bogorî hondü hîfanda randeimbî ranahambo hoafîyundühî yahuya, “Se ŋgîrî rasüŋgundîworî. Nindou ndanana Romîhünd-ani,” mehu. ²⁷ Ranîyu asu ami bogorî hondü ai Porîmbo hüfu hoafîyundühî yahuya, “Se wambo hoafîyafîndîrî, se Romîhündî hondüyafî?” mehuamboyo. Asu Por ai sîmborî hoafîyundühî yahuya, “Yîni, ro rananahî,” mehundo. ²⁸ Ranîyu asu ami bogorî hondü ai hoafîyuhü yahuya, “Ro kakî afîndî pirîheandühîyahî asu Romîhündîmboyahe tükümeheandî,” mehu. Asu Por ai yahuya, “ŋga wambo wandî me ai wakîmaramîndî-ndîramboyahî ro Romîhündîmboyahe manîmboahî,” mehu. ²⁹ Ranîyomo asu nindou bîdîfîrî ahambo düdufihî bubumbo yanggîrî-memo ai hoafî ra himborîyomo houmbo nîmai hîningîrîwurî süsühümefundî.

Ran+yu asu ami bogorî hondü ai ahambo hoeirira mayowa nindou ranai Rom+hündi-mayuwa ai senîna hüput+po-marîhawurî ranahambo ai-amboanî yîhîmbo-mayu.

³⁰ Porîmbo Suda ai papi+hoafîmarürî nîmîndî ra ami-yomondî bogorî hondü ai wudîpoapondîhe fîfîndîhea mehu. Ranîmboyu asu ai rasinambo Porîmbo senînambo hüputüpu-marîhawurî ra fufurîherü haya Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî bogorî-yomo asu Suda-yafe kansîr-yomo ai babîdî gugurîfe wataporîmbo hoafîmepurî. Ranîyu asu ai Porîmbo ahamundî hîmboahü nîngombohünda serümündü mahu.

23

Por ai Suda-yomondî kansîrîmbo hoafîmepurî

¹ Por ai kansîrîmbo hübudureapurühî yahuya, “Wandî wandafî mamî, ro Godîndî hîmboahü moai nîni moaruwai yarîheandî. Ro nîne wandî ngusüfoambe aboed-ane masahî ranîyo yarîhe marîhandî,” mehu. ² Ai hoafîmayuwamboyu asu sesi sîhai-randeimbî adükarî bogorî Ananaias ai nindou Porîndî fikîmî manîngomo ahamumbo Porîmbo yafambe hoearühî harîmbo hoafîmepurî. ³ Asu Por ai ahambo hoafîyundühî yahuya, “Se-ana yimbu hohoanîmoeimb-anafî. Nga asu God ai harîndününîmbui. Se ndanîhü amarîfî ra ahînümbî hohoanîmo süngufehü wambo hoafî dîboadofembo safîmboanafî, nga se-ana ahînümbî hohoanîmo ra sowandîfî pirowandühî wambo harîmbo hoafîmefîpurî,” mehuamboyu.

⁴ Nindou Porîndî fikîmî manîngomo ranai hoafîyomondowohü yahomoya, “Awi se-ana Godîmbo sîhai-randeimbî adükarî bogorî ranahambo moaruwai hoafîyafîndowohanafî,” mehomondo. ⁵ Asu sîmborî ai yahuya, “Wandî wandafî mamî, nindou ranai Godîmbo sîhai-randeimbî adükarî bogorî-mayu ra ro moai fîfirîhinî. Godîndî Buk ai hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou sîhei bogorî ranahambo se moaruwai hoafîndamboyafî,’ meho ra fîfirîheandî,” mehu. ⁶ Por ai fîfirîreandî kansîr bîdîfirî ai Sadyusi-yomo asu bîdîfirî ai Farisi-yomo. Ranîmboyu ai ahamumbo puküna hoafîyupurühî yahuya, “Wandî wandafî mamî, ro-ana Farisi ambeahînd-anahî asu wandî ape-amboanî Farisi-ambeahînd-ani. Ro anîhondümbö fîfirîheamboanahî nindou yîfîyeimbîhündî ranai ana asükaindei botîndahi-mboyei ranî hoaf-ane nda hoafayahî. Ranîmbo-hündamboane wambo hoafî engoro,” mehu.

⁷ Ranîyo Por ai ranî hoafî ra hoafîmayuwambo Sadyusi Farisi ai ahamundîhoarî sîmborî hoafîyomo-ndühîyomo yîbobomarundî. ⁸ Nga Sadyusi ai hoafîyomondühî yahomoya nindou yîfîhündî botîfe asu sünambeahîndî nendî ai yîfîafîkoate-aneî yahomo marundî. Nga Farisi ai munguambo hoafî ranahambo anîhondümböru marundî. ⁹ Ranîyo asu Sudahündî ranai pukünambo hoafîyomo wakîmarundî. Asu Farisi-ambeahîndî ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî ai botîyafu nîngomombo puküna sîmborî hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou ndanahambo ana ro hoeirîhuranî moai ahandî nîni hoafî yangoro. Ao, yîfîafî mamîmbayo asu sünambeahîndî nendîmbayo ahambo hoafîmendo ra anîhondüyohüpo,” mehomo. ¹⁰ Sîmborî hoafî ranai moanî afîndî hamîndî tüküme Feyo-wamboyu asu ami bogorî hondü ranai Porîmboya hîfokoandüwurî-mboemo yahuhaya yîhîmbomayu. Ranîyu asu ai ahandî amimbo se hanîmo Porîmbo ahamundî warambeahîndî hüründümo houmbo sîhamundî worîna hafomo mehu.

¹¹ Ngorü nîmbokoanî Adükarî ai Porîmbo sowahî tüküfî nüngumbo hoafîyundowohü yahuya, “Se ngînîndî nîmbafî! Serusarem ngoafîhü ndanîhü se wambohünda anîhondümbö hoafîmayafî, nga asu Rom ngoafîhü amboanî rahurai anîmbo hoafîndafî,” mehu.

Suda ai Porîmbo hîfokoeffimbo hoafî fîmaründümo

¹² Ran+yomo asu siambe Suda bîdîfirî ai gugur+yafu hoafi fîmaründümo. Ran+yomo ai dabar+yafundühi yahomoya, ngîrî sesi dagudifî hoe ndîmîndefî ndîhundî, nga Porîmbo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo randîhumboyefî mehomo. ¹³ Nindou bodîmondî 40 ngasünde-andeimbî-yomo hoafi ra fîründümo masîhoemo. ¹⁴ Ran+yomo ai Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî asu Suda-yomondî bogorî sowahî hafomo hoafiyomondühi yahomoya, “Ro-ana Porîmbo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo sesi dagudimboyefî sefî anîhondümbö dabarîmehundî. ¹⁵ Ranîmbo-hündambo anîmbo se-anemo asu kansîr-anemo se ami bogorî hondü ranahambo sîhamumbo sowana Porîmbo semündü-kosîmbohünda hoafi koandîhoemo. Rananîmboya kudüwanî ahandî hoafi engoro ra wudîpoapondîhu fîfirîndîhumboane mbîsîmo. Nga ro-ana muŋguambo moatükunî nafîrîhumîndefo-mboanefî, nga ndühi tüküfekoate-yuwambe anîmbo nafîni ahambo hîfokoa-ndîhurîmboyefî,” mehomo.

¹⁶ Nga Porîndî amîngîrî ai hoafi fîmaründümo ra hîmborîyu haya ami-yomondî worambe farîfi hu Porîmbo ranî hoafi ra hoafîmeindo. ¹⁷ Ranîyu asu Por ai ami bogorî ngorü hoafîmeinduwa makusuwambo hoafiyunduwöhü yahuya, “Nindou hoarîfî nda sowarîndîfî ami bogorî hondü sowana hafî. Ai bîdîfirî moatükunî ahambo hoafendombo yahumboani,” mehundo. ¹⁸ Ranîyu asu ami-yomondî bogorî ranai Porîndî amîngîrî serümündü haya hahüfanî bogorî hondü-mayu ranahambo sowahî tüküyafîne hoafiyundühi yahundoya, “Sapo karabusîhündî Por ranai wambo hoafîyu koamarîhendîra nindou hoarîfî nda sîhambo sowana sahümîndî asîhühî. Ai sîhambo mamî hoafi hoafiyonîni-mbohünda,” mehundo.

¹⁹ Ranîyo asu ami bogorî hondü ranai nindou ranahambo wamburümündî haya aipoanîmbo hafanî düdufindühi yahuya, “Nîni hoafîmboyafî hoafiyondîrîmbo masafa?” mehundo. ²⁰ Asu Porîndî amîngîrî ai hoafiyundühi yahuya, “Suda ai sîhambo tîkandu houmbo anîmboya sümbu se Por kansîrîmbo sowana semündü hanî ahamumbo sowahî ahandî hoafi engoro ra wudîpoapofe fîfirîfembo hündâ mbîsîmboemo. ²¹ Se hoafi ranahambo anîhondümbö-ndowamboyafî, nga sapo nindou bodîmondî 40 ngasündeandeimbî nafîni worarîndu houmbo hîbadümböemo Porîmbo hîfokoe-fîmbohünda. Ai yahomoya awî ngîrî sesi dagudifî hoe ndîmîndefî ndîhundî, nga ahambo hîfokoandîhurî hohumbo anîmbo randîhumboyefî mehomo. Ai-ana ndeara muŋgu-moatükunî nafîründümo houmbo-anemo asu sîhamboane türu hîfandarundî se yîni mbîsafanî anîmbo yahomo houmbo,” mehundowamboyu. ²² Ranîyu asu ami-yomondî bogorî hondü ranai hoafiyundühi yahuya, “Se nindou ngorümbö hoafîndafühîya wamboya ahambo rarîhe hoafîmehandö mbîsamboyafî, nga yowanî.” Rayahundo mburamboyu asu ai nindou hoarîfî-mayu ranahambo koamarîheira mahu.

Porîmbo Feriks sowana koamarîhawurî

²³ Ami bogorî hondü ai ahandî hoarehî bogorî-mefanî ahafanîmbo hoafîyupîrühî yahuya, “Ami 200 pisao sowandümondeimbî, asu 70 nindou hos wamî nîmarîmondeimbî ngorü, 200 nindou yifiarî sowandümondeimbî ra gugurîndîneapurî mbundîna muŋgu-moatükunî nafîndündümo dîgau houmbo anîmbo asu Sisaria ngoafîna nîmoakîdîbou boabofoefeambe gadîmo. ²⁴ Hos bîdîfirî Por ai ranîwamî hanîmbohünda kokoboadu hîniŋgîndu mbundümbö anîmbo asu ahambo ndondurî Rom bogorî nindou Feriks sowana hîbadürî gadîmo,” mehu. ²⁵ Ranîyu asu ami-yomondî bogorî ranai pas ra ndare sürü papîrandühîya.

²⁶ Karîhasî, Ro Krodius Risias-anahî gafmanî-yomondî bogorî adükarî Feriksîmbo pas nda sürü paparîhandî: ²⁷ Suda ai nindou ndanahambo mburündümo houmbo ndeara akîmî hîfokoeffimbo yangîrîmemo. Nga asu ro hîmborîmayahî ananîya ai ana Romîhündî mayuwamboyahî asu ro wandî ami-babîdîmbo ahambo ahamundî

warambeahîndî hümarîhehuri. ²⁸ Ai nîmborurî ahambo papî-hoafarurî saheheam-boyahî asu ro ahamundî kansîr sowana sahümindî mahanîhî. ²⁹ Ro hoeirîheandani ana ai ahamundî ahînümbî hohoanîmo ranîmboyo moanî hoanġîrûwurî houmbo papî-hoafîmarurî. Nga moai nîni hoafi ahambo hîfokoefî asu karabusîfi rambo papî-hoafi ranambe tüküfeyo, nga wanî. ³⁰ Suda ai Porîmbo hîfokoefîmbo hoafi dîbo masîhoemo ra ro hîmborîmayahî. Ranîmboanahî asu sîhambo sowana ro ahambo nîmai koarîhehina akusu. Nindou düdi ahambo papî-hoafîmarürî rana-hamumbo sîhambo sowahî tüküyafu hoafi dîdîboado-mbîrundamboane sahehea hoafîmehapurî.

³¹ Ranîyomo asu ami ai ahamundî ratüpurîwambo refembo yahomo houmbo Porîmbo sowaründümo ranî nîmbokoanî Andipatris ngoafîna mahanîmo. ³² Ngorü sihî ami hîfînafî mahanîmo ranai ahamundî worîna hîhîriyafu Serusaremînambo hafomondühi-yomo asu hosîwamî homo-rundeimbî ahamumbo koamarî-haupura Porîmbo Sisaria ngoafînambo sowaründümo mahanîmo. ³³ Ai sowaründümo hanîmo Sisaria ngoafîhü tüküyafu gafmanî-yomondî nindou bogorî Feriksîmbo pas sabudowohü asu Porîmbo ahambo sowahî pamarûwurî. ³⁴⁻³⁵ Feriks ai pas ra hoeireandani mayowamboyo asu Porîmbo se nîni hîfîhündîyafi yahu haya düdumefindo. Por ai Sirisia hîfîhündî-mayu ranîmbo ai fîfîre hayamboyo asu ai hoafi-yuhü yahuya, “Awi ro sîhafî hoafi hîmborî-ndamboyahî nindou sîhambo papî-hoafîmaranîni ranai kodîmondani,” mehu. Ranîyu asu Herotîndî worî adükarî ranambe Porîmbo koafoefî mburumbo hîfandümbö hoafi-mayu.

24

Suda ai Porîmbo papî-hoafîmarürî

¹ Hondahüfeimbî si munġumayowa asu Godîmbo sîhai-randeimbî bogorî adükarî ahandî ndürî Ananias ai nindou bogorîmbo yafundeimbî-yomo asu Terturus Romî-yafe ahînümbî hohoanîmo fîfîreandeimbî nindou ra-babîdî Sisaria ngoafîna mahanîmo. Ranîyomo asu ai tüküyafu gafman bogorî hondü Feriks ahandî hîmboahü Porîmbo papî-hoafîmarurî. ² Ranîyo Porîmbo mborai yahundowanî süfu tükümeffyüwa asu Terturus ai ahambo papî-hoafîrürühî yahuya, “Feriks nindou adükarî, se hîfandamunambe ana, ro moai yifiarî-yifiarîyefî rîhundî, nga aboedî hamîndî manîmboefî. Ranîyo asu sîhafî-mayo hohoanîmo aboedî ranambo ndani hîfîhü ro sîmborî hohoanîmo süngurîhu marîhundî. ³ Ranîmbo-hündamboane munġuambo ngoafî munġuambo si yîhoefî ngusüfoambe aboedî fufurîfoare-amunühî asu sîhambo hîhîfarîhunîni.

⁴ Awi ro sîhambo gedühi kîkîhemîndîmbo moeisahî, nga yîhoefîmbo hîpoambo-ndowamunühî yîhoefî hoafi akîdou nda hîmborîndafi sefomboanefî. ⁵ Ro hoeirîhuranî nindou ndanana afîndîmbo moaruwai hohoanîmoyu randeimb-ani asu munġuambo hîfî Suda-yomondî mbusümo ai hari hoafi botîre-arandî. Por ai nindou bîdîfîrî aipoanîmbo hohoanîmoyei rîhündembî Sisas Nasaretîhündî süngurîhurî-rîhundemb-aneffî sei arîhündî ahei bogorîyu. ⁶⁻⁷ Ranîyu asu Godîndî worî ranamboanî moaruwaimbo-ndîheya yahuhaya hohoanîmo-mayuwa asu ro ahambo kîkîhîmarî-hurîmîndefî. Ro ahambo yîhoefî ahînümbî hohoanîmo ranambo yîbobofembo maseffî, nga ami bogorî hondü Risias ai kusü ahandî ngînîndî-nambo yîhoefî warambeahîndî hümarümündü. ⁸ Ranîyu Risias ai hoafi-yuhü yahuya, ‘Ahambo papî-hoafîmbo nindou ranai sîhafî hîmboahü tükümbîyafu-ndamboane,’ mehu. Asu nindou ranahambo düduarîworî ana, se sîhafîhoarî munġu-moatükunî ro ahambo papî-hoafî-marîhurî ra anîhondümbö fîfîrîndowamboyafi,” mehu.

⁹ Muŋguambo Suda ai Terturus-babîdi Porîmbo papî-hoafîrurühi yahomoya, “Rani-moatükunî ra e, anîhond-ane,” mehomomo.

Por ai Feriksîndî hîmboahü hoafîmayu

¹⁰ Raniyu asu Feriks ai Porîmbo hoafiyafî yahumbo warînambo yangîrî koamarîherü. Raniyu asu Por ai hoafiyuhü yahuya, “Se afîndî hîmbanî ndanî hîfîhü yîboboro-randeimbi manîmbafî ra ro fîfîrîhe-amboanahî. Raniamboanahî ro ahamumbo sîmborî hoafombohünda moai yîhîmboayahî. ¹¹ Se düdu-düduayafî ana, fîfîrîndowamboayafî, nga 12 si maho ra ro Godîmbo hohoanîmombohünda Serusaremînambo hahühane. ¹² Ro-ana moai nindou ngorü-dîbo Godîndî worambe sîmborî hoafiyahî. Asu ro moai Suda-yafe rotu worambe adükarî ngoafîhü amboanî hari hohoanîmo botîrîheandî. Ro raweheanda asu Suda ai moai hoeirundîrî, nga wanî. ¹³ Haponda ai wambo papî-hoafaründîrî ra ngîrî aboedî hoafîndomondanî fîfîrîndowandühi anîhond-ane mbîsafî.

¹⁴ Nga ro nda anîhond-ane asahi. Ro yîhoefî amoaoyafe Godîmbo hohoanîmoyahando arîhandî nafî ra Suda ai ngorüpoanîmboane aseî. Asu muŋguambo hoafî ahînûmbî hohoanîmoambe engoro ranane asu Godîndî hoafî hoafiyomorundeimbi sürü papîmaründî anîhondümborî-arîheandî. ¹⁵ Rananahî asu ro anîhondümborî-arîheandühi God ai moaruwai asu aboedî hohoanîmoyeimbi yîfîmayei muŋguambo botîfendü-rîmboayu ranî si ranahambo hîfandarîhandî nindou ranai hîfandarundî nou. ¹⁶ Raniamboanahî asu ro muŋguambo si wandî ngusüfoambe aboedî hohoanîmo God asu nindou-yafe hîmboahü aboedî mbîmarowa sahehea tîngîrîfoayahî.

¹⁷ Ro afîndî hîmbanî maho ra habodîmboayahî asu sünggunambo wandî sîrambeahîndî Suda aheimbo saiwanî Godîmbo saimbohündambo Serusaremîna mahahühi. ¹⁸ Ro rarîhe hehea wandî fi aboedî tüküme Feyowa Godîndî worambe Godîmbo sîheheandane, Suda ai wambo hoeimarundîrî. Nga asu ranî-sîmboanî ranîhü nindou afîndî moai ro-dîbo nîngombo hoafî gobadîrundî, nga wanî. ¹⁹ Nga asu Esia hîfîhündî Suda bîdîfîrî ai manîngomo. Ai-boateî wambo papî-hoafîmarundîrî. Nga nindou ranai ahamumbo sowahî wandî hoafî engoro-ana, ai sîhambo sowahî ndühi sîfomo wambo papî-hoafî-mbîründîramboane. ²⁰ Ai refekoate-ayomo ana, asu nindou ndanai ro Suda-yomondî kansîr ahamundî hîmboahü nîmboambo nîne moaruwai ramarîheandî ra hoeiarundîrî ana, asu ai ndühi tükündafu sîhafî hîmboahü hoafîndî-nînîmboemosî. ²¹ Mamî hoafî yangîrî mbengorîmbai? Horombo ro kansîr ahamundî mbusümo nîmboambo rarîhe puküna hoafîyahühi sahiya, ‘Yîfîyeimbi aiana botîndahimboyei sa anîhondümborî-arîheandî masahî ranîmboanemo ai sîhafî hîmboahü hoafemo ranana?’ masahî,” mehu.

²² Feriks ai Adükarîmbo anîhondümborî-horeimbi-yafe hohoanîmo ra aboedî fîfîreandî, nga ranîmboayu asu Sudambo awi hîbadu nîngomo mehupurî. Asu ai Suda ahamumbo hoafîyupurühi yahuya, “Awi ami bogorî hondü Risias ai kudüwanî anîmbo asu ro sîhamundî hoafî ra dîdîboado-ndîheamboayahî,” mehupurî. ²³ Raniyu asu ami bogorîmbo hoafîyundühi yahuya, “Se ahambo hîbadîrîhü awi hîningîrou-hîningîroundîrî. Asu Porîndî ngunîndî ai ahambo nîne akîdou moatükunî farîhefimbo ra se yowanî mbîsamboayafî,” mehu.

Feriks ai Porîmbo yimbu hîmbanî karabusî-fimbohünda hüputüpo-marîherü

²⁴ Yahunûmbî nîmbîyo hayamboyowane, Feriks ai ahandî nîmorehî Drusira-dîbo makosafe. Ahandî nîmorehî ranai ana Suda sîrambeahîndîyo. Raniyu asu Feriks ai Porîmbo mborai yahundo hürüherü haya Porîndî Sisas Kraisîmbo anîhondümborî hoafî hîmborî-mayundo. ²⁵ Raniyu Por ai mbumundî hohoanîmo, nindou ai ahandî

hohoanimo ra ndonde habadandi hoafi, asu God ai süngunambo s'hefi'mbo yibobonde-
 amunümbui hoafi ra hoafimayuwa asu Feriks ai hoafi ranahambo yihimbomayu.
 Ran'yu asu Feriks ai hoafiyundühi yahuya, "Andai ngafi, nga awi süngunambo
 ranipoanimo ambe-yan'g'irühi s'hambo mborai mbisahanimboyahi," mehundo.
²⁶ Nga asu Feriks ai mam' moatükunimbo kameih'yu himboyu marandi. Ai
 ndananan'ya Por ai kak' ndembui yahuhayamboyu asu af'indimbo ahambo mborai
 yahundo haya wataporimborüri marandi. ²⁷ Süngunambo yimbu himban' ranai
 howane, asu nindou mam' ahand' ndüri Posius Festus ai Feriks'ndi fond' masemüdu.
 Ran'yu asu Feriks ai Sudambo hoafi naf'reapurühi Por karabusambe h'n'ng'imariri.

25

Por ai Rom adükar' bogori Sisar papi-hoafi himborimbo hoafimayu

¹ Festus ai Sudia-yafe adükar' bogorimbofi haya hu ran'ihü tüküme'fiyu. Asu
 ng'im' n'mbi howane, rani-simboan' Festus ai Sisaria ngoafi h'n'ng'ire haya hafu
 Serusarem ngoafihü tüküfi manüngu. ² Ran'yo ran'ihü Godimbo s'hou-rundeimbi
 bogori-yomo asu Suda bogori bid'fir'iyomo ranai ahambo sowana Porimbo papi-
 hoafiyumbo hoafi sowandümo mahomo. ³ Ai Festusimbo düdu-düduyomo-ndühi yaho-
 moya, "Se y'hoefimbo fand'hawamun' hawambo animbo Porimbo koand'haworan'
 Serusarem'nambo mb'süfu-wamboane," mehomo. Ai ramehomo ra naf'ni worar'ife
 n'imari'hefe Porimbo h'fokoeffimbo yahomo houmboemo. ⁴ Ran'yu asu Festus ai
 ahamumbo simbor' hoafiyupurühi yahuya, "Por ana Sisaria ngoafihü karabusambe
 mbanüngu. Nga ro-amboan' ng'iri am'itata Sisaria ngoafinambo h'hir'indahe gad'hi.
⁵ Rananimbo asu s'hamundi bogori nindou bid'fir' ranai ro-bab'idi mb'han'imo-
 ndamboane. Asu nindou ranai moaruwai hohoan'monduan' ana, ai ahambo ran'ihü
 papi-hoafim'iru-ramboanesi," mehu.

⁶ Festus ai, ai-bab'idi 8 simbaiyo asu 10 simbaiyo n'imarü mbura asükaiyu Sisaria
 ngoafinambo h'hir'ifi mahanu. Ran'yu asu rani sinambo papi-hoafi d'idi'boadofe wor'
 ranambe n'imarümbö Porimbo papi-hoafimbohünda ndowaründümo tükündafundi
 mehu. ⁷ Ran'yo asu Por ai ahambo sowah' tüküme'fiyu-wamboemo Suda Serusarem
 ngoafi h'n'ng'iru houmbo makosomo ranai bot'yafu ahand' fik'im' wak'iru
 n'ngomombo ahambo papi-hoafim'ariri. Ai moaruwai moatükun' ramareand'
 yahomo houmbo hoafi ranahambo an'hond-ane yahombo moai n'ni Festusimbo
 nafuiyomo, nga wani. ⁸ Ran'yu asu Por ai simbor' ahamumbo güre-güerapurühi
 yahuya, "Ro moai n'ni moaruwai moatükun' nününgur'heandi. Suda-yomondi
 ah'nümb' hohoanimo, God'ndi adükar' wor' asu Rom-yafe bogori adükar'
 Sisarimbo amboan' mun'guambo ro moai n'ni moaruwai nününgur'heandi,
 nga wani," mehuamboyu. ⁹ Ran'yu asu Festus ai Suda-memo h'hi'f-h'hi'fi-
 yopur'imbohünda Porimbo düdufindowohü yahuya, "Awi se Serusarem'nambo
 hafombo safomboyafi? Refe-anasi ro s'hafi papi-hoafi engoro ra gagü Serusarem
 ngoafihü fif'ir'ndi'heamboane," mehunduamboyu. ¹⁰ Nga asu Por ai hoafiyuhü
 yahuya, "Haponda hoafi d'idi'boadofe wor' ndanambe animboah' nda ai Rom-yafe
 bogor adükar' Sisar'ndi wor-ane. Wor' ndanambe animbo wand' hoafi nda ndan'ihü
 d'idi'boadofemboane. Nga se wud'ipoaporo fif'rowandai ro moai Suda ahamumbo
 n'ni-moaruwai nününgur'heapuri. ¹¹ Asu ro ah'nümb' hohoanimo ra h'finambo-
 ri'heandühi n'ni-moatükun' rawar'heandi ana, ai wambo h'fokoandund'ira y'fi'mbo
 aboed-ane anasi. Nga ro moai fefoefembo hoafiyahi. Nga asu ai wambo papi-
 hoafarund'iri rani-moatükun' ai t'ikai yan'g'rayo ana, asu d'idi' wambo ahamundi
 war'ihüdeand'iri, nga wani. Nga awi ro Sisarimbo hoaf'ndahan' animbo ai wand'

hoafî nda hîmborîmbiyu-wamboane,” mehu. ¹² Asu Festus ai kansîr-babîdî wataporî-yomo mburu hoafîyuhü yahuya, “Se Sisarîmbo ai sîhafî hoafî ra hîmborîmbiyu-wamboane masafî ranîmbohünda se ahambo sowana ngafî,” mehundo.

Festus ai Agripambo Porîndî hoafîmbo düdumefiyu

¹³ Ranîyo asu yahunümbî nîmbî howane, Suda-yafe adükari bogorî ahandî ndürî Agripa ai ahandî rehî Bernaisi-dîbo Sisarianambo makosafe Festusîmbo wakîfoefimbohünda. ¹⁴ Afîndî si Agripa ahoro ho ai ranî ngoafîhü nîmbafe hafembo mefeyamboyu asu Festus ai adükari bogorî Agripambo Porîndî hoafî ranahambo hoafîyundühi yahuya, “Nindou mamî ndanîhü mbanüngu horombo Feriks ai karabusambe hîningîmarirî. ¹⁵ Horombo ro Serusarem ngoafîhü tüküyahe nîmarîhane, Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî asu Suda-yafe bogorî ai Porîmbo papî-hoafîrurühi-yomo asu ai wamboya se ahambo wagîriyafîsî, nga karabusî-ndafoandi mbîsafîndo mehomondîrî. ¹⁶ Ranîyahî asu ro ahamumbo hoafîyahapurühi sahiya, ‘Rom-yafe hohoanîmo süngu ro-ana moai moaruwai hohoanîmo ratüpurî ra nindou ngorümbö moanî-hoangîrîhu hohu nîmborî sehu rîhundî. Nindou ranai ahambo hoafî engoro ana, ai sapo düdi nîmorî ai ahambo papî-hoafîmarürî ahamundî hîmboahü nînguanî anîmbo asu ahambo nafî sîhefendowanî ai nîni-moatükunîmboyo hoafî-memondo ranahambo ahandîhoarî güre-gürerandühi mbo fîfire hoafîmbiyu-wamboane,’ masahî.

¹⁷ Ranîmboanahî asu ai tüküme funda ro moai afurî hîhîningî-rîheandî. Nga rasinambo siambe hoafî dîdîboadofe worî ranambe nîmarîmboyahî nindou ranahambo sowaründümo sîfomo masahapurî. ¹⁸ Nga asu nindou sapo ai ahambo papî-hoafîyumbo-memo ranai botîyafu manîngomo, nga asu ai moai ahambo moaruwai moatükunîmbo papî-hoafîrurî. Asu ro ahambo ranî-moatükunî ranîmbo randüwurîmboemo masahî, nga wanî. ¹⁹ Nga ai-ana Porîmbo hoafînambo yangîriyo ahamundî Godîmbo süngufî asu nindou mamî ahandî ndürî Sisas yîfîmayu ranahambohönda raraomarurî. Nga Por ai yahuya, Sisas ai moai yîfîyu, nga yangîrî mbanüngu mehu. ²⁰ Ro hoafî ranahandî nîmîndîhündî ra fîfirîndîhe türüboadîhea saheheamboyahîsî, nga asu wambo hohoanîmo ranai mamîkar-andîrühîyo ro moai fîfirîheandî. Ranîmboyahî asu ro Porîmbo Serusaremînambo gagüfanî anîmbo ranîhü sîhafî hoafî ra yîbobo-mbîrundamboane sahehea düdumeheando. ²¹ Ranîyu asu Por ai hoafîyuhü yahuya, ‘Ro-ana moeisahî, nga awi moanî ratüpurîndahîhü nîmboahanî Sisar ai anîmbo hoafî wandî ra dîdîboado-mbîreand-amboane,’ mehu. Ranîmboane ahambo awi karabusambe kîkîhîrümündî mbura sünguna Sisar sowana Romînambo koandîheira mbühuwa samboanahî,” mehu. ²² Agripa ai Festusîmbo yahuya, “Ro wandîhoarî Porîndî hoafî ra hîmborîndahando samboanahî,” mehundowamboyu. Asu sîmborî Festus ai hoafîyundühi yahuya, “Refe-anasî, sümbu anîmbo hoafî ra hîmborîndafîndo,” mehundo.

²³ Ranîyo asu siambe Agripa ai Bernaisi-dîbo yihuru saharî-saharîyafe hena mahüfe. Ranîyafe ai ami-yomondî bogorî-yomo asu nindou ranî ngoafîhündî bogorîmbo-yafundeimbî-babîdî hoafî dîdîboadofe worî ranambe kefoehî mahüsi. Ranîyu asu Festus ai hoafîmayuwa Porîmbo sowaründümo mahîfomo. ²⁴ Ranîyu asu Festus ai hoafîyuhü yahuya, “Adükari bogorî Agripa-ani asu nindou se munngu ro-babîdî anîngomo ran-anemo se munnguambo nindou ndanahambo hoeirüwurî. Nindou ranahambo afîndî Sudahündî ai ana Serusaremîhü asu ndanîhü amboanî wandî hîmboahü ahambo papî-hoafîrîhorühî puküna hoafîyeihî seiya, ‘Ahambo hîfokoandîworî, nga ai-ana ngîrî asükaindu yangîrî nîngü!’ masei. ²⁵ Asu ro hoeirî-heandanî ana ai moai nîni-moatükunî moaruwai ratüpurîyuwanî wambo ahambo hîfokoa-mandüwurî-yopoanî. Nga ahandîhoarî Rom adükari bogorî hondü

Sisarimbo yahuya, ai animbo wandi hoafi nda didiboado-mbireand-amboane, mehu. Ranimboanahi ro ahambo koarthe fiyuwanî hombo hoafi nda didiboadorthe asiheheandi. ²⁶ Nga ro hoeirheandanî moai ahandî hoafi ra aboedi fifirheandi, ranimbo-hündambo animbo asu ro sihefi bogori adükarimbo sowana pas nda sürü papindîhi koandîheheamboyahî. Bogori Agripa, ranimboanahi se-anafi asu nindou munguamboanei sheimbo sowana nindou nda sahümindî koarthehina asünu. Sihirî ahandî hoafi bidifirî ndondîhu himborîndefî mbundîhumbo animbo asu ro bidifirî papî-hoafi pasambe Sisar sowanambo sürü papindîhamboane. ²⁷ Asu ro nindou karabusihündî koarthehinühî nine hoafi nindou ranahambo papî-hoafarîhorî ra pasambe pefe koehefekoate-ayahî ana, wandî himboahü aboedi hamîndîyopoanî,” mehu.

26

Por ai Agripandi himboahü hoafimayu

¹ Raniyu asu Agripa ai Porimbo hoafiyundühi yahuya, “Hapoanani se sihafi fimbo hoafi ra hoafiyafisi,” mehuwamboyu. Raniyu asu Por ai ahandî warî nîmoamoreandühi ahandî fimbo yare hoafiyuhü yahuya, ² “Bogori adükari Agripa, ro hohoanîmoyahani aboedi saf-ane sihafi himboahü Suda ai wambo papî-hoafimaründîri ranahambo weindahî hoafîndamboyahî. ³ Ndanana awi anîhond-ane, ranî-moatükunî ra nîmboe se Suda yîhoefî Godimbo hohoanîmo simborî hoafiyefî arîhundî ra wudîpoporo fifîrowandî. Ranimbo animbo asu se wandî hoafi nda afurîndo nîmandîfî himborîndafî.

⁴ Horombo ro akîdouyahambe peya hehea hahambo haponda ndani simboani tükeheandi ra Suda ai ro hohoanîmo sünguarîheandi ra fifîrundi. Horombo ro wandî hîfîhüyo asu Serusarem ngoafîhü nîmboahambe peyomo houmbo ai wandî hohoanîmo fifîrundi. ⁵ Farisi-yafe hohoanîmo ranana ai tûnjûmbî safîyo hayamboyo asu Suda yîhoefî hohoanîmo ranahambo ngasünde-andeimbîyo. Ro ranî hohoanîmo süngumarîhandî. Ai fifîrundi-rî-mboanemo, nga asu ai hoafîndîmondühi ana, ra anîhond-ane mbeyahomo-ndamboane. ⁶ Nga haponda ro ndanîhü manîmboaha ai wambo papî-hoafaründîri. Ndanahandî nîmindî nda yahurai-ane: God ai yîhoefî amoa mamî ranaheimboya sheimbo aboedi-aboedi ndîheandüri-mboyahî mehu ranimbo anîhondümborîhe heheamboanahi hîfandîhi anîmboahi. ⁷ Yîhoefî 12 sirî ranai Godimbo nîmboambo sirühî didîbafîyahîndo rîhündühî ranî-moatükunî ranahambo yangîriyeyî ai anîhondümborîhi hehi hîfandîmarîhundî. Nga Bogori, ro-amboanî hoafi ranahamboane anîhondümborîhe hehea hîfandarîhandî. Nga ranahandî nîmindîhündîyo Suda ai wambo papîmaründîri. ⁸ Nîmboe bidifirî se ngîri ro-ana God ai yîfîyeimbî nendî botareandüri ranahambo anîhondümborîndîhundî aseia? God ai aboedi-aboedi-ndemunühi yîfîhündî botînde-amunîmbui.

⁹ Horombo ro wandîhoari rarîhe hohoanîmoyahühi sahîya awi ro Sisas Nasaretîhündî ahandî ndürî hîfînambofimbo afîndî ratüpurî ratüpurînda masahîyosi. ¹⁰ Raniyo asu ranî-moatükunî ra Serusarem ngoafîhü ramarîheandi. Raniyahî ro Godimbo sihou-rundeimbî bogori-yomondi ngînîndî sahamîndî hehea asu Godîndî nendî aheimbo karabusî-marîheandüri. Raniyahî asu ro nindou bidifirî-babîdiyahe hehea aheimbo hîfokoefendüri-mbo sahehea refemboane masahî. ¹¹ Asu ro aheimbo afîndîmbo Suda-yafe rotu worî munguambo ranambe tîrîfo afîndî sahandüri marîhandî. Ro aheimbo ramarîheandüri ra Adükarîmbo moaruwaimoaruwaimbofe hoafi, hoafîmbeyahündowa saheheamboyahî ramarîheandüri. Ro ngusüfoambe ngînîndî-rîhandürühî aheimbo ngoafi adükari angunî manango ranîhü amboani ha kokofoa-rîheandüri marîhandî.”

Por ai Sisasimbo anîhondümborîmarîri ranahambo hoafimayu

12 “Raniyo Godimbo sihou-rundeimbi bogori ai wambo yini yahomo houmbo nginindi masaundira Damaskus adukari ngoafinambo mahahi. 13 Nindou Bogori Adukari, ro hufinimbo nafi mbusumo hahuh si mam sunambeahindi makosowa hoeimartheandi. Si ranai ana hufihamindi siayu ranahambo ngasunde-andeimbiyo. Raniyo asu si ranai nindou ro-babidi nafisungu mahefi yihoezimbo kosi boakimafoareamuni. 14 Raniyefi asu ro munguambo hifini putapiyefi koriyefimbo ro himboriyahane, hoafi mam ai yare hoafiyowohu Hibru-yafe hoafinambo yahoya, ‘Sor! Sor! Nimboe se wambo moaruwai-mboarowandira? Se ana yihimindi moatukunimbo yitarowandi ranimboane asu sihafihorari asubusimboayafi,’ mehoamboyahi. 15 Asu ro duduyaheanduh sahiya, ‘Adukari, se didiyafa?’ masahamboyu. Asu simbori Adukari ai hoafiyundiruh yahuya, ‘Ro Sisas-anahi, nga asu se-ana wamboane moaruwaimbo-arowandiri. 16 Se botiyafu nimbafi. Ro tukumeheandi nda sihambo wandi ratupuri-mbohunda kafeefe hinngifennani wandi ratupuri semndimboyahi. Ro sihambo nine-moatukuni haponda nafuimehanini, asu sungunambo nafuinda-haninimboyahi rani-moatukuni ranahambo nindou bidifirambo anihond-ane mbisafi. 17 Ro ngiri hinngi-ndiheaninani, sihafinendi Suda anei asu ahei ndifo anei ranai moaruwaimbo-ndihinini. Nga ro aheimbo sowanamboanahi koarari-heheanini. 18 Ranimbo se ahei himbori biridihawandura nimb ra hinngirih hehi si rani-sowana mbeyahindamboane. Asu Satanindi nginindi ra hinngirih hehi God sowana mbeyahindamboane. Ranimbo asu wambo anihondumbo-ndihindiran ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbisahan asu nindou God ai wand-anei mehundur rani-babidimbo nimandeimboyei,’ Adukar ai ramehundiri,” mehu.

Por ai ahandi ratupurimbo hoafimayu

19 Por ai asukai hoafiyuhu yahuya, “Bogori Agripa, ro sunambeahindi moatukuni tukumefeyo ra hoeirhe heheambowambo asu ro ngiri hoafi himborinda hinngi-ndiheandi. 20 Nga Damaskus ngoafihu boatei hoafiyahanduri heheamboyahi asu Serusarem ngoafihu, Suda-yafe hifambe, Suda-yafe ndifo aheimbo amboani hoafimehanduri. Ro sahiya, ‘Se sihei moaruwai hohoanimo hinngi-ndihi hehi God sowana ngei. Asu se sihei moaruwai hohoanimo hinngifembo nafuimbohunda aboedi hohoanimo sungundihindi,’ masahi. 21 Ranimbo-hundamboyo Suda ai wambo Godindi worambe kikihirundumondiri mburu hifokoe-fendirimbo mehomo. 22 Nga God ai mafarhendira aboedi nimboambo nindou moanind-anei asu bogorimbo-yafundeimb-anemo mamami siheimbo hoafi nda hoafehanduri. Ro ngorupoanimo hoafirihandipoani hoafayah, nga Godindi hoafi, hoafiyomo-rundeimbi asu Moses ai hoafimemo ranahanda-mbohund-ane hoafayah. 23 Ai yaru hoafiyomonduh yahomoya, ‘Krais ranai yifindu mbunda asu munguambo nindou ai botifekoateyeyambe ai-boatei botindufimbui. Ranimbo Suda anei asu ahei ndifo ran-anei aheimbo aboedi hoafi ra wataporimbo-ndandurumbui,’ mehomo,” mehu.

Por ai Agripambo anihondumbo-ndowandi mehu

24 Por ai rani hoafi ra ahandi fimbo gure-gureranduh hoafimayu huwamboyo asu Festus ai ahambo hoafiyunduh yahuya, “Por, se-ana mamikari hohoanimoayafi. Se sihafififirife afindi yamundimara hafi, raninamboane sihambo mamikari hohoanimoaranini,” mehuamboyo. 25 Asu Por ai simbori hoafiyunduh yahuya, “Adukari Festus, ro-ana moai mamikari hohoanimoyahi. Ro wudipoaporithe fifirhe heheamboanahi anihondumbo hoafayah. 26 Bogori Adukari Agripa ai ndani-moatukuni ra mungu ffireamboani, nga ahambo yihimbokoate-nimboambo hoafayahando. Ro fifirtheandi ai moai rani-moatukuni ra mamamboani bodifoareandi, nga ninim-moatukuni Sisasimbo tukumefeyo ra moai dibo tukufeyo. 27 Bogori Adukari

Agripa, se Godîndî hoafî, hoafiyomo-rundeimbi yomondî hoafî anihondümborowandai? Awi ro fifirîheamboanahî, se-ana rambefoandî!” mehuamboyu.

²⁸ Asu Agripa ai Porîmbo hoafiyundühî yahuya, “E, nimboea, hapondanî yangîrî hamîndî se wambo rando hoafîndafîndîra Sisasîmbo anihondümborîheandeimbi tükümandaheyo?” mehu. ²⁹ Ranîyu asu Por ai sîmborî hoafiyuhü yahuya, “Bodîfohüyo asu hoandarühîyo ranambo aboed-ane. Nga ro yarîhe Godîmbo didîbafêheandî. Se-anafî asu nindou munğu düdi ai haponda wandî hoafî hîhîmborayei munğuambo se ro nahurai tükündahîndî samboanahî. Nga asu sîheimbo senînambo nahurai hîmondî-hefendüra se karabusambe nîmarîmbo ro moi asahî,” mehuamboemo.

³⁰⁻³¹ Asu ranîyomo bogorî adükarî Agripa, gafmanî-yomondî bogorî Festus, Bernaisi asu nindou bidîfirî ai-babîdî mamareî ranai bobotîyahi hehimbo ngorü-goanîni heihü ai rarîhi hoafîyeihî seiya, “Nindou ndanai ana moai nîni moaruwai ratüpurî mamambo rareandî, nga ranîmboane ai ngîrî yîfîndu asu karabusîndüfiyu,” masei. ³² Ranîyu asu Agripa ai Festusîmbo hoafiyundühî yahuya, “Nindou ndanai Sisarîmbo hoafiyowanî ahandî papi-hoafî hîmborîkoate-yumbonana se ahambo moanî koarîhawuranî hu,” mehu.

27

Porîmbo Romînambo hombohünda sipambe hîniŋgîmarüwuri

¹ Ro Itari hîfînambo sipambe hombo hoafî ra fîmarîndümo. Ranîyo Romîhündî ami-yomondî bogorî Surius ai Por asu karabus nindou bidîfirî ahamumbo Itarinambo hîfandîmarapurî hu. Surius ai Romî-yomondî bogorî adükarîndî ami bidîfirî-ambeahînd-ani. ² Ro sip mamî Adramitium ngoafîhündî-mayo ranai ndeara Esia hîfambe hîmbomayo ranambe kefohu hohu mahefî. Nindou mamî ahandî ndürî Aristarkus Tesaronaikahündî Masedonia hîfambeahîndî ranai-amboanî ro-babîdîmbo mahu. ³ Siambe hefî Saidon ngoafîhü tükümehündî. Ranîyo asu ranîhü Surius ai Porîmbo aboedî ndore hohoanîmo-yundowohü yahuya, “Se ngafî sîhafî ngunîndî sîhambo fehefenînimbo hoeindowapurî,” mehundo. ⁴ Asu ranîhünda botîyahu hohu sipambe hefane werînambo semîndîmunî koamarîhemuna Saiprus airanîkîmî mahefî. ⁵ Asu ro Sirisia hîfî asu Pamfîria hîfîkîmî sîrîwara hanğîfo süngu hefî Risia hîfambe Maira ngoafîhü tükümehündî. ⁶ Ranîhü ami-yomondî bogorî ranai ngorü sipî Areksandriahündî Itari hîfînambo hîmbomayo ra fifîre hayamboyu asu ai yîhoefîmbo sip ranambe koamarîhemunî. ⁷ Asu sip ranai werî afîndîwambo moanî hîniŋgîrou mahowa ranambe yahunümbî siyefî hohu, moanî afîndî tîŋîrîfombü hîniŋgîrou safî Nidus ngoafîkîmî tükümehündî. Nga ranafî hombo werî ranai gümareamunambo tîŋîrîfoyefühî asu Krit airan Sarmone bidîfirîranî raguanî hundünî wakîmehündî. ⁸ Asu ro sîrîwara hîmborî süngu moanî hürütümbo hefî hohoe mamî ahandî ndürî Hohoe Aboedî sei arîhündî Rasea ngoafîkîmî ranîhü tükümehündî.

⁹ Ro moanî gedühî nîmarefî hefî hefîmbo asu Suda ai sesi wehîmbo si ranai ho hayambo wambo sîrîwara ranai afîndî-afîndî mayowambo sipambe hombomayo ra moaruwai hamîndîyo. Ranîmboyu asu Por ai ahamumbo ahîni hoafîmayupurî. ¹⁰ Ai yahuya, “Wai, ro rarîhe fifirîheandî sîhîrî moanî haponda botîyahu ahefî ana, moaruwai hamîndî tükündîfemboe asu ngîrî napo sip yangîrîndo, nga sîhîrambo kapeihü anîmbondemboyefî,” mehu. ¹¹ Nga asu ami-yomondî bogorî ranai moai Porîndî hoafî ranahambo anihondümboreandî, nga sip semündü-hurandeimbi nindou-mayu asu sip aharambüri ranahafandî hohoanîmo süngumareandî. ¹² Aboedî hohoe ranana ai werî afîndîyowambe ra aboedîyopoanî sip ho paiarî rambo. Ranîyomo asu nindou afîndî sipambe mamarîmo ranai ranîhünda botîfe hefe sîrîwara süngu ho Finiks hohoeambe nîmarîmbo hohoanîmo-memo. Finiks hohoe Krit airanîhane apuiaro. Ranîhü anîmbo ai werî afîndambe aboedî nîmandeimboyei.

Siriwara ambe hoeweri afindi tüküme feyo

¹³ Refe hayamboyanane, süngunambo weri akidou ranai hoarinafinipoedi werimayo. Raniyomo asu nindou ranai yaru hoafiyomondühya awi ndandifeyowanana, aboedi safi ngemboyefi mehomo. Raniyomo ai sipimbo kikihiyimindi nngombo moatükunahandi ndüri anga ra hüründümo foaru houmbo ai Krit airanahimborikimi mahomo. ¹⁴ Nga asu homondane, moai amitata nginindi hamindi weri ahandi ndüri 'Ndihoinipoedi Wer' ranai Krit airan ranafipoedi masino. ¹⁵ Ranio asu werambe sipemindi himbomayo ra ngirindimo. Nga ro moani rarihu hinngirihundane, weri ai sip ra semindi maho. ¹⁶ Raniefi asu ro rebanafi airan akidou mamihandi ndüri Kauda hundüni werikoate-yowan wakimehundi. Ranihu ro sapo bot akidou sipambeahandi makiaro ranahambo hürütümbo tirifoyefühi kiahuhimarihundi. ¹⁷ Raniyomo asu bot akidou ranahambo sipambe hüründümo nanduhütüpumaründümo. Asu wofi nginindi bidifiri sip hoarehi safoaru hanimo mburu hühiru hinngimarundi. Sip ranai Ribia-yafe hifikimi gudi karhoeimbi rani süngu ngomboe yahomo houmbo yihimbo-yomondühi ser sipfih makiaro ra hifinamaru hanimo. Sip ra werinambo yangiri funamindi mbiho yahomo houmbo. ¹⁸ Moani afindi hamindi hoeweri ranai yare matiyaro-wamboemo, asu ngörü sinambo bidifiri napo sip ranambeahandi himoni fufumafoarundi. ¹⁹ Asukai ngörü sina ai sip ranahandi napo ra masafoarundi. ²⁰ Afindi si maho ra moai ro akidou-amboani hüfhamindi mupui hoeirihundi. Nga weri ranai moani afindi nginindi hamindi tümero ho. Raniefi asu ro ngiri aboedambo-ndahundi sefi hohu hohoanimomefi.

²¹ Nindou sipambe mamarimo ranai sesi, sesikoate-moani gedühi heimbo süngunambo Por ai botifi hangifoani nüngumbo hoafiyuhü yahuya, "Awi se wandi hoafi ra himborimbei-mbonana ngiri Krit airan ra hinngirithi hei. Asu ranimbe-mbonana ngiri muŋguambo napo ra yare yahurai moaruwaimbo reandühi yeimbirihundi, nga wan. ²² Nga asu ro haponda sheimbo nda hoafehandüri, awi hapoana ngüsüfoambe afurindhi kündihindi! Nindou se-ana ngiri mamihaimboani yifindu, nga sip ranai yangiri animbo awarindhoemboe. ²³ Ro Godindi nindouya hehea asu ahambo hohoanimo rihandeimbi mayahambo nimbokoani ahandi sünambeahandi nendi wambo-so tüküme fiyu. ²⁴ Ai wambo hoafiyuhü yahuya, 'Por, awi se yihimbo-ndamboyafi! Nga se Romiyomondi bogori hondü Sisarindi himboahü mbnimbafamboane. God ai sishambo aboedi hohoanimo-yuninühi nindou se-babidimbo sipambe ahei ranai ngiri moaruwaimbo-ndahindi,' mehu. ²⁵ Ranimböhündambo animbo awi nindou nda se ngüsüfoambe afurindhi kündihindi! Ro Godimbo anihondümbo-rihinimboanahi, nga rani-moatükunira sünambeahandi nendi hoafimayundiri yahurai hamindi animbo tükündifemboe. ²⁶ Nga awi siri hoe mbusümondühi ngörü airan amaro rani himborikimi ngefi tirimondi-humboyefi," mehu.

²⁷ Ndeara 14 nimbiefi hohu hoewer-ambeahandi Edriak Siriwara ambe mahefi. Nimbimbusümondühi nindou sip sowandümo homondeimbi-memo ranai yaru hoanimo-yomondühya, ndeara gudiani tüküyahu-ndühanefi mehomo. ²⁸ Raniyomo asu ai wofi hoandar ranihi nimboreimbi moatükuniparu himondi-maründümo ra himoni simongoru hoeirundane, asu hoe hohoe ranai 40 mita simongorifihani kaimayo. Asukaiyomo akidou sühiyafu homo mburumbo safoaru simongorundane, 30 mita simongorühü hani kaimayo. ²⁹ Sip ranai nimoehi yahafi himoni ninouayo ranihi ngo pandarimboe yahomo houmbo yihimbo-yomondühi-yomo, asu ai sip kikihiyimindi moatükunihanga yimbuyimbu ra sipambeahandi daboadanipoedi safoarundühi simbeyowa yahomo houmbo didibafimemo. ³⁰ Raniyomo asu nindou bidifiri sip sowandümo homo-rundeimbi-memo ranai sipambeahandi fefoefe hefe aboedambofembo yahomo houmbo nafi kokomarundi. Raniyomo ai boti akidou

sipambe mafoero ra sowandümo houmbo sip hanğifoani anğa safoefe titani-memo. ³¹ Nğa asu Por ai ami-yomondi bogori-mayu asu ami bîdîfirî ranahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Asu nindou ndanai sipambe refe nîmarîkoate-ayomo ana, asu se nğîrî aboeda gudiani nğomo tükündafundi,” mehupurî. ³² Ranîyomo asu ami ai wofî botîfihî makiaro ra kîkîmarunda bot ranai hîmoni pîmayo.

³³ Ndeara simbo yanğîrîmayo-wamboyu Por ai aheimbo sesi sahüsi yahuhaya hoafîmendürî. Ai yare hoafîyundürühî yahuya, “Se 14 nîmbî ra afîndî hoanîmoyeihî hîfandîmarîhü hei-ane. Asu ranambe se moai nîni sesi akîdou-amboani kîkîfoarîhîndî. ³⁴ Haponda ro sîheimbo hîti hoafehandürî, nğa se yanğîrî nîngombohünda sesi bîdîfirî dagüdi. Asu nğîrî sîhei akîdou moatükun-amboa moaruwaindo, nğa se moanî aboedî nîboadeimboyei.” ³⁵ Por ai ranî hoafî ra hoafîyu mbura sünguna bret bîdîfirî fufuramündü haya ahei hîmboahü Godîmbo hîhîfirürî mbura karamündî haya masesu. ³⁶ Ranîyei asu muñguambo nindou-mayei ranai aheimbo nğusüfoambe aboedî ndore küreandürühî asu ai-amboani sesi ra sahümündî hehi masahüsi. ³⁷ Nindou muñguambo ro sip ranambe mamarefî ra 276 nindou-yefî. ³⁸ Ndeara muñguambo nindou ai sesi, sesi sîmogodühî sahüsi nafîrîhümündihî nîboadeimbo sip ranai nîmborîkoate yîmoembîreandî yahomo houmbo wit bîdîfirî ra sîrîwara ambe fufumafoarundî.

Sip ra ho gudîfihî pareandühî butakî-marîhoayo

³⁹ Ndeara sifoai peyoane, asu ai moai hîfî gudîkîmî ra ndoru hoeirundühî fîfirundî. Nğa asu ai waföeho kare sîhendani gudi aboedî pimaramîndo ranî yanğîrî hoeiru houmbo awi sîhîrî ranambe anîmbo sip semîndî homboane yahomo houmbo hoanîmomemo. ⁴⁰ Ranîyomo asu ai anğa ranahandî wofî ra kîbodîru mburu sîrîwara ambe fufumafoarundî. Rarundühî nîngomomboemo asu ai maru wofî sapo sip nîmîndî kîkîhemîndî horambomayo ranîfihî hîmondîmemîndo ra fufurîmarîhoemo. Ranîyomo asu ai serî hanğifoani botîmaru hafomo sipîmbo semîndî mbîhowa yahomo houmbo. Ranîyefî asu ro gudiani mahefî. ⁴¹ Nğa asu sip ranai gudiani hîfo hîmoni gudiambe kîkîhîyo haya mamaro. Ranîyo sip hanğîfoyanî ranai kîkîhîyowohü asu daboadani ranai werîyafuinambo butakî-marîhoayo. ⁴² Ranîyomo asu ami ai karabus nindou ranahamumboya, hîfokoandîhupuranî anîmbo mamî ai-amboani boborîyo aboedambofekoate-mbeyomonda yahomo houmbo, hoafî fîfirîmarundî. ⁴³ Nğa asu ami-yomondi bogorî ranai Porîmbo aboedambofimbo yahuhaya hohoanîmo-mayundo. Ranîyu asu ai ami ranahamumbo refe hohoanîmo ana yowanî yahuhaya refepoanî mehupurî. Ai ahamumbo hoafiyupurühîya, nindou muñguambo düdi ai boborîyu-randeimbi ranai boatei sipambeahîndî hîmoni horîpîndohoi pündu haya gudiani boborîndu nğu tükündüfiyu,” mehupurî. ⁴⁴ Rananîmbo asu amurî ai nîmî goesürî asu sip butakî-rîhoeimbi-mayo ranîfihî kîkîhî-ndündümo houmbo funî-funîndu nğomo mehupurî. Ai rawoyafu houmboemo boborîyomo homo gudiani muñgua aboedî tükümefundî.

28

Por ai Marta airanîhü manîngu

¹ Asu ro aboeda gudiani tüküyahu hoeirîhu-ndühîyefî awi nda Marta airanî sei arîhünd-ane, masefî. ² Nindou ranîhündambo mayei ranai yîhoefîmbo aboedî-boedîmarîhimuni. Hoeyowohumbo nğîsîharî-mayowamboyei, asu ai hai püpirîhündühî yîhoefîmbo muñguambo se mborai sühüsi haihehüyei, masei. ³ Por ai hai dîdarî fufuramündü hai-mayo ranîwamî daburîfiyuwane, amoasîrî ai ranambeahîndî hai hüfînambo tüküme Feyo. Ranîyo ai Porîndî warîfihî nğamondamîndî haya makiaro. ⁴ Nindou ranîhündambo-mayei ranai hoeirîhindane, amoasîrî ranai

Por+ndi war+hü ngamondam+ndi haya makiaro-wamboyei, ai aheihoari simbori nduwuri-yahindüh+ seiya, “Awi nindou ndanai nindou hifokoare randeimb-ani. Ai sir+wara ambe moai yif+yu, nga asu mbumund+ hohoan+mo ranai moai ahambo yang+r+ n+ngombo hohoan+moyo,” masei. ⁵ Nga asu Por ai amoas+r+ ranahambo kikimar+hoayuwa haiambe kikefoai pimayo, nga Por+imbo moai n+n+moatükun+ akidou-amboan+ tüküfeyo. ⁶ Ai ahambo wat+jar+ fimand+yo asu moan+ n+mai yif+ pimandüyo sei hehi hifand+mar+hor+. Ai ahambo gedüh+ hifandüh+ heimboyeian+ ahambo n+n+moatükun+ moaruwai tüküfendokoate-mayowa, asu sünguna ngorü süngur+hi hohoan+moyei+ seiya, “Awi ai-ana god-ani,” masahündo.

⁷ Asu nindou mam+ hif+ ran+hünda bogori ahand+ ndür+ Pubrius ahand+ hif+ ra ngoaf+kim+ man+ngo. Ran+yu nindou ranai y+hoef+imbo aboed+ ham+ndi mborai-mborafi semündümun+ ahand+ wor+n+mareamuna asu ro ahambo-so ng+m+ si man+imboefi. ⁸ Ran+yo asu ran+hü Pubrius+ndi af+ndi ranai fur+imboyuhü angünümbo fond+hü mapu. Ahand+ fi ranai hüf+ af+ndi tüküfe asu fur+imboyuhü ahand+ fondan+ mapu. Ran+yo asu Por ai kefuai hüfu war+ ahand+wam+ nande mbura did+ibaf+fihi angünü ra aboed+marir+. ⁹ Por ai ran+moatükun+ ra ramareandamboyo asu munguambo angünüm+ nindou hif+ ran+hündambo-mayei ranai mas+neia ahei angünü ra aboed+mareandür+. ¹⁰ Ran+yei ro sipambe hombo masefa ai y+hoef+imbo bid+if+r+ moatükun+ ro mbon+imbo-mar+hum+ndef+ ra fufumasehümun+.

Por ai Rom+nambo mahu

¹¹ Asu ro ng+m+ amoamo ran+hü n+imboef+imbo süngunambo sip mam+ airan+ ran+hü hoewer+ af+nd+mayowa mamaro ranambe kamefoehund+. Sip ranana Areksandria-yafe sip+yo. Asu sip hang+foyowam+ Mboaf+ god sisam+ ra mapaiaro. Ran+yef+ ro sipambe kefoehu hohu ran+ hif+ ra h+n+ng+r+hu hohu mahefi. ¹² Ran+yo asu hef+ hef+imbo Sirakyus ngoaf+hü tüküyahu ran+hü ng+m+ si mamarefi. ¹³ Asükai ran+hünda bot+yahu hohu hef+ hef+imbo Regium ngoaf+hü tükümehund+. Mam+ ngorü si ranambo wer+ ranai hoarin+poed+ wer+mayo asu yimbu siyef+ mbur+hu hef+ Puteori ngoaf+hü tükümehund+. ¹⁴ Ran+hü ro an+hondümbo-r+hindeimbi man+imboeia hoeimar+hündür+. Ran+yei ai y+hoef+imbo ai-bab+id+imbo ran+hü mam+ wik n+ngombo hoaf+mayeia man+imboefi. N+imboef+ mbur+hu asu sünguna Rom ngoaf+hü hef+ tükümehund+. ¹⁵ Rom+hünd+ an+hondümbo-r+hindeimbi ai ro ran+ ngoaf+hü tüküyahumboanef+ hoafi ra h+imbor+yei hehimbo, asu ai Apius+ndi Maket sowah+ nindou aporambo wor+ ng+m+ fondarüh+ s+nei mbumar+himun+. Ran+yu Por ai aheimbo hoeireandür+ haya, God+imbo h+hif+rürühi ngusüfoambe afure kümareand+.

Por ai Rom+hü God+ndi hoafi bokamar+hendi

¹⁶ Hif+ Rom ngoafambe tüküyahundane, ran+hünda gafman nindou ranai Por+imboya se s+haf-amboan+ wor+ mam+ ranambe n+imbafan+ ami mam+ ai s+hambo hifand+ mbiran+namboane mehomondo. ¹⁷ Ng+m+ si ra howane, asu Por ai Suda-yei bogori-memo ranahamumbo watapor+imbohünda mborai yahupur+ haya hümar+hepur+. Ai mungu mafandunda, hoaf+yupurühi yahuya, “Wandafi mam+. Ro moai n+n+ akidou-amboan+ rar+heand+ s+hefi nindou asu s+hefi amoao mam+yomond+ ah+nümb+ hohoan+mo ranahambo hif+nambo-fembohünda. Nga Suda ai moan+ wambo Serusarem+hü k+k+h+ründümond+r+ mburu Rom+yomond+ war+hümarund+r+. ¹⁸ Ran+yomo Rom ai wand+ pap+hoafi h+imbor+yomonda ro moai n+n+moatükun+ rar+heanda hoeirund+ wambo hifokoefe-nd+r+imbohünda. Ran+yo ai wambo aboedambo koar+hefe-nd+r+imbo mehomo. ¹⁹ Nga asu Suda ai ran+ hoafi ra h+imbor+koate-memonda asu ro hoaf+imbo moai ngorü naf+ yangoro. Ran+yah+ ro Rom adükari bogori Sisar ai wand+ hoafi ra awi h+imbor+imbiyu masah+. Ran+moatükun+ rameheand+ ra ro moai akidou-amboan+ nindou ro-mayei ranaheimbo

papî-hoafîrî-handürî, nga moanî hamîndîyo rameheandî. ²⁰ Ranî hoafî ranîmboyahî ro sîhamumbo mborai-sa hûmarîheheapurî hoeifepurühî wataporîmbo-yopurîmbo sambo. Ro anîhondümborîhe heheamboanahî hîmboayahî sapo nîne-moatükunî Israer muŋguambo hîmboayei ranahambo. Ranî-moatükunî ranahandî nîmîndîhünd-ane sen haponda wambo hûputüpu-rîhendîrîmboayo,” mehupurî. ²¹ Ranîyomo asu ai ahambo sîmborî hoafîyomo-ndowohü yahomoya, “Ro moai Sudia-yafe-mayo pasi sîhamböhünda akîdou-amboanî sahumîndefî. Asu moai yîhoefî wandafî mamî Suda ai ranîhündambo sîhambo hoafîmbo hündî hoafî sowandümo sîfomo. Asu moai sîhambo moaruwai hoafîyoweimbî hündî hoafî ra tüküfe raraorandî, nga wanî. ²² Nga awi ro sîhafî hohoanîmo ra hoafîyafanî hîmborîmbo sefomboanefî. Ranî-moatükunî ra nîmboe sapo ro fîfîrîhundî muŋguambo nindou Sisas ai Godîndî nîmor-ani se-imbî aipoanîmbo-mehindî ranai se nîmbafambeahîndî ranahambo moaruwaimbofe hoafîmayei,” mehomondo.

²³ Ranîyomo asu ranî-sîmboanî fandîhumboane yahomo houmbo, nindou afîndî ranai Por nîmarühî mafandundî. Ranîyu Por ai God nga nîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marandî. Ranîyo nindou ranai Sisasîmbo anîhondümborîrûwuramboane yahu haya Mosesîndî-mayo ahînûmbî hohoanîmo asu Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî yomondî-mayo hoafî sürü pefe masîhefeyo ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-marandî. Ranî-moatükunî ra moanî hapoadümbö siambe piyu haya wataporîmbora hu-hu-humbo nîmbokoanî kîkîmaramündü. ²⁴ Ranîyomo asu nindou-memo ranai bîdîfîrî ahandî hoafî ra anîhondümborundî, nga asu bîdîfîrî ai awi moai ranahambo anîhondümborundî. ²⁵ Por ai mamî hoafî ra hoafîyu hayamboyuwane, asu süngunambo ai bobotîyafu houmbo ahamundîhoarî hoafî ranahambo sîmborî hoafîyomo houmbo bukürümefundî. Sapo Por ai yare hoafîyuhü yahuya, “Yîfiáfî Aboedî ranai Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî Aisaia ranahandî yafambe süngure haya asu sîhamundî amoaö mamî ranahamumbo anîhondü hoafîmayu!

²⁶ Aisaia ai yare hoafîyuhü yahuya,

‘Se ngafî nindou ndanaheimbo hoafîndafîndürî.

Se hîmborî yangîrî hîhîmborîpo-ndeimboyei,
nga asu ngîrî fîfîrîndîhî türüboadîhindî.

Se hîmboapondei ngeimboyei,
nga asu ngîrî hoeindîhindî.

²⁷ Nîmboe sapo nindou ndanahei hohoanîmo ranai tapîhamî-yondürühî

ahei hîmboambe ra güre papîreandürî

asu ahei hîmboarî ra dîkîreandürî raraora hayambo wambo.

Refekoate-ndeianî, nindou ranî-mayeî ranai awi ahei hîmboarînambo hoeirîhi,

ahei hîmboambe ranambo hîmborîyei

asu ahei hohoanîmo ranai korîfoareandürühî

ai wambo sowana hehüpo ro aheimbo aboedî-aboedî fendürîmbo-hünda,’

Aisaia

6:9-10

mehu,” mehu.

²⁸⁻²⁹ Ranîyu asu Por ai ndeara bîdîfîrana hoafîyuhü yahuya, “Awi se ranî-moatükunî ranahambo hohoanîmo türüboadühi fîfîrîndîhindî. Sapo God ai nindou aboedambofembo hoafî ra Suda-yafe ndîfo ranaheimbo-so maho-ane, nga asu ai-amboanî hoafî ranahambo hîmborî-ndeimboyeisî!” mehu. ³⁰ Por ai worî mamî ahandî pemîyu haya ranambe yîmbu hîmbanî manüŋgu. Ranîyu asu ai nindou dîdîyei ahambo-so tüküyahîndanî mborai-mborai fî semündündürî dîdîboado-reandürî marandî. ³¹ Ai rarearühî God nga nîndî hîfandarandî ranahambo aheimbo yîhîmbokoate-wataporîmbo-randürühî Sisas Kraîs Adükarî-mayu ranahambo yamundeandürî marandî, nga nindou mamambo moai yowanî yahundo.

Rom Pas Por ai Romihündambo sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı ro Por-anahı, roana Kraıs Sısasındı moanı ratüpurıya-rıhandeimb-anahı. God ai wambo Kraısındı hoafı semındı ho-rambohünda kafoare hınıngıreandırühi asu se aboedi hoafı ra bokandıhawandı mehu-anahı nda. ² Aboedi hoafı ndanahambo God ai horombo hoafımareandı asu hoafı ra ahandı hoafı hoafıyomo-rundeimbı ai ahandı Bukambe sürü paru masıhoemo. ³ Aboedi hoafı ranana ahandı Nımorı ranahamboane hoafımayo. Nımorı ra Sudahündı nındou adükarı bogorı Defıtındı sırambeahındı nındoumbofi tükümeıyü. ⁴ Nga ahandı sürühoeimbı yıfıafı ranahambo ana God-ani ahandı afındı hondayı. Ai Godındı Nımor-ani ranımbı weindahı randeanda tüküfembohünda God ai ahandı ngınındı afındınambo ahambo yıfıhündı botımarırı. Sapo aiana sıhefı Adükarı Sısas Kraıs ra. ⁵ Ahandı sünguyo ro hoafı semındı ho ratüpurı ra masahumındefı. Asu Suda-yafe ndıfo nımorehı nındowenihı muıguambo hıfıhü ranai Sısasımbı anıhondümbı-ndıhorühi ahandı hoafı ra süngumbırıhindı yahuhaya ranımbı-hünda God ai yıhoefımbı kamafoareamunı. ⁶ Asu nındou Rom ngoafıhü amarei ra sıheimbo kameihıyü hoafı ra hoafımbı koamarıhemunı. Sapo sıheimbo God ai Sısasınd-aneı mehündürı. ⁷ Se Rom ngoafıhü amarei sıheimboyu sapo God ai ngusüfo parearühi asu ai nındou wand-aneı yahuhaya dıbonımendürı, sıheimboanahı ro sürü nda paparıhandı. Sıhefı Ape God asu Adükarı Sısas Kraıs ai sıheimbo moanı hıpoambo-ndıneandürühi ngusüfoambe afurıfımbı hohoanımo mbısabına-ndüramboane.

Por ai Romihündı hoeıfendürımbı yahumboanı

⁸ Ro randıhe hoafındahandürı samboanahı, muıguambo hıfı nındou amarei ranai se anıhondümbı-rıhindeimbı nındou anımbıoeı ranımbı wataporımbı-arıhündı ranımbıanahı asu Sısas Kraısındı süngu sıheimbohünda wandı God ranahambo hıhıfarıhünı. ⁹⁻¹⁰ Godındı Nımorı ranahambo aboedi hoafı ra hoafıya rıhandühi wandı muıguambo hohoanımo Godımbı ratüpurı-yahühanahı. Ai fıfıreamboanı sapo ro nımbı-nımbı sıheimbo hohoanımoayahühi ahambo dıdıbafıya arıhandı. Ai wambo sıheimbo hoeıfendürımbı farıhefe-ndırımbıbohündambo hohoanımoayü ana, asu ro süngunambo dıdı sıheimbo hoeındı-heırımbıoyahı. ¹¹ Ro Yıfıafı Aboedındı-mayo moatükunı sıheimbo ngınemındı-ndürımbıbohünda segodürımbı sambo, ranımbıanahı asu ro sıheimbo hoeıfendürımbı hohoanımo-ayahandürı. ¹² Hoafı nda rahurai-ane: Sıhefı anıhondümbıofe ranına sımborı-sımborı ngınımbı-ramındımun-amboane samboanahı hohoanımoayahı.

¹³ Wandafı mamı, se ndorıhi fıfırındıhindı, ro sıheimbo sowana afındımbı sınımbı samboanahı hohoanımoayahı. Nga asu wambo afındımbı bıdıfırı moatükun-ane nafı güreandırı marandı. Ro Godındı ratüpurı ratüpurıyahühi Suda-yafe ndıfo aheimbo farıheheandüranı ahandı hoafı anıhondümbı-rıhindeimbı nındou tüküyahi marıhünd-ane. Nga ranımbıanahı sıheimbo sowanambo amboanı sınımbı samboanahı, sıhei anıhondümbıofe hohoanımo ra farıhefembohünda sapo aheimbo mafarıheheandürı nou. ¹⁴ God ai wambo ranı ratüpurı masendıra ranımbıane asu roana nındou Grikındı adükarı ngoafıhü amarei-aneı asu nındou nımbıburıyeı-ane, nındou fıfırıhindeimbı rananeı asu fıfırıfekoate-mayeı rananeı muıguambo aheimbo hoafı ro moanı bokandıhehea samboanahı ngusüfoambe fıfurıfoareandırı. ¹⁵ Ranımbıanahı asu Godındı aboedi hoafı nda Rom ngoafıhü amarei sıheimbo amboa bokandıheheandürı sa hehea ro hürütayahı.

Aboedi hoafi ana Godindi nginind-ane

¹⁶ Nga ro moai aboedi hoafi ranahambo amoanngiyahi. Nimboe sapo ranana Godindi hoafi nginindi hamndiyo hayamboane asu ai didiyei anihondumboarhindi ranaheimbo aboedambo-reanduri-randeimbi mayowambo wambo. Sudahundi aheimbo-so boatei tukufe mburamboyo asu sunguna ahei ndifo ranaheimbo-so amboa tukumefeyo. ¹⁷ Nga aboedi hoafi ra sapo God ai nindou anihondumboarhindi ranaheimboya nindou mbumund-anei ehundur+ asu Godindi mbumundi hohoanimo hoafi ra ranambeah-ane weindah+ tufefeyo. Mbumundi hohoanimo ranana anihondumbofe hohoanimo rani-sungu yangiri weangurühi peyo haya hombo bidifiran+ tufefeyo. Nga Baiborambe hoafi ranahambo yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou ranai ana anihondumbofe hohoanimo rani-sungu yangiri+ nimboeimboyei,' meho.

Munguambo nindou Godimbo daboadanambo-ar+hor+

¹⁸ Nindou sapo Godimbo daboadanambo-r+horühi asu moaruwai hamndi hohoanimoeyih+ ahei moaruwai hohoanimonambo ahandi anihondü hoafi ra gürühi arihündi. God sunambe amaru ahandi hürütü ra ranaheimbo weindah+ tukufe arandi. Asu ai ranambo nindou rahurai ranaheimbo yibobondear+mbui. ¹⁹ Nga nindou ai God ranahambo fifirifembo hohoanimo ra moai dibo yangoro. Nga God ai ahandi+hoari rani-moatükun+ ra aheimbo weindah+mareanduri. ²⁰ Yin+, God ai hifi+ nda nafimarandi+ asu horombo hondü peyo haya ho-hombo hapondani amboani raranimoatükun+ ai nafimarandi+ ra nindou ai hoeir+himboanei. Ranimambo asu nindou ranai God ahambo ngiri+ himboari hondunambo hoeindihorisi, nga ai nungunahurairyu ranahambo fifirindihimboyei. Ai ahandi koadürumbo yangoroweimbi nginindi+ ra fifindihindi+ asu ai God hondayu ranahambo fifirindihimboyei. Ranimboane asu ai ngiri+ roana moai ranahambo fifirihundi+ mbisei.

²¹ Sapo nindou ai Godimbo fifiri-mar+horiyosi, nga asu ai moai Ahambo adükarani seihü, sihefi God-ani sahündowohü hihifirihori rihündi. Nga asu moanindi moatükunimbo ngusüfo pamar+hindi+ asu ahei hohoanimokoate hohoanimonambo ahei ngusüfo ra nimbi+ mamaronduri. ²² Asu ai rarihi hoafiyehi+ seiya, roana fifirihundeimbi nindou-anehi, masei, nga ai nindou fifirifekoate tukumehindi. ²³ Asu ai God koadürumbo-koadürumbo nunguweimbi ranahambo hinngiri+hi hehi asu ai sümbuyo-randeimbi moatükun+, nindou, ndu, nin+hondi, wako sisami ranahambo hei didibafiyehi rihündühi hihifi-hihifiyei mar+hündi.

Mam+kar+ hohoanimo

²⁴ Nindou ranai moaruwai rani hohoanimo-mayeamboyu asu God ai aheimbo yare moani hinngi-mareandura asu ai yikoarifo hohoanimo ngusüfoambe botimareanduri+ asu amoanngümbi moatükun+ simbori hoyei mar+hündi. ²⁵ Nindou ra Godindi anihondü hoafi ranahambo hinngiri+hi hehi asu tkai hoafi sungurühi arihündi. Raniyei asu ai nine-moatükun+ God nafimarandi+ ranahambo hohoanimoeyih+ didibafiyehi mar+hündi, nga asu ai God mungu-moatükun+ nafimarandi+ ranahambo moai anihondumbo-r+horühi didibafiyahindo rihündi. Nga awi sihiri+ munguambo si aho ra ahambo adükar-ani mbisefimboane, nga anihond-ane.

²⁶ Nindou ranai moaruwai hohoanimo ramar+hindi+ ranimbo-hündambo God ai aheimbo amoanngümbi hohoanimo ngusüfoambe amaro ra-sungure hinngi-mareanduri. Ranimboyei asu nimorehi+ ai-amboani nindowenih+dibo aboedi+ ningokoate-yeih+ ngorü nimorehi+ dibo mam+ rani hohoanimo sungumar+hündi. ²⁷ Asu nindowenih+ ai-amboani rani-sungumboemo ai hohoanimo aboedi+ ahamundi+ nimorehi-babidi+ refembo ra hinngiru houmbo nindowenih+ ahamundi+hoari bogo moaruwai hohoanimombo mehomo. Raniyomo asu ai amoanngümbi moatükun+

yaru arundi ranimbo-hünda asu ahamundihoari tiriifo afindi masowandümo sapo ai ramefundi rani simogodihumbo.

²⁸ Nindou ai Godindi anihondü hohoanimo fifirife ranahambo süngufembo moei masei ranimboyu asu God ai ahei yikoarifo hohoanimo moaruwai yare hininngimareandüra, asu ai rani-moatükun refembo yowanimbo-mayo ra ai rani-süngumarihindi. ²⁹ Asu aheimbo hohoanimo moaruwai hamindi menjoro ranai tüküra pimareandüri yikoarifo hohoanimo, sümbuyo-randeimbi hohoanimo, hohoanife hohoanimo, ngorumbo yifari hohoanimo, ngorumbo ngusüfoambe moaruwaimbofe hohoanimo, nindoumbo hifokoefe hohoanimo, nginindi hoafi hohoanimo, ngorumbo tkai hoafi hohoanimo, ngorumbo moaruwaimbofe hohoanimo, munngu hohoanimo ra süngumarihü hei. ³⁰ Raniyei asu ngorumbo daboadan hoafi hohoanimo, ngoründi ndüri weindah hamindi moaruwaimbofembo hohoanimo, Godimbo yiboarukofi hohoanimo, hoafi mbahirihefimbi hohoanimo, afindi-afindeimbi hohoanimo, ahei fi ranahambo bor hohoanimo, munguambo ra süngumarihü hei. Ai simbori moaruwai hohoanimo ranahambo refembo hohoanimo, asu hond-afindi-yafe hoafi himbori-koate, hohoanimo munngu ra rareirani hohoanimo munguambo ra rarihi marihündi. ³¹ Ai ngusüfo hohoanimokoate-anei, asu moai ahei hoafayei ranahambo kikihirihümüdi, moai ahei fikimnindimbo hohoanimoyei, asu ai moai nindou ngorumbo hipoambo-rhindühi farihhindüri. ³² Nindou ranai Godindi mbumundi hohoanimo hoafi ra ndorhi fifirihindi. Hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou düdi ai hohoanimo yahurai hohoanimoayu ana, yifimbiyuwamboane,' meho. Nindou ai ra fifirihindisi, nga moaruwai rawarhindi. Asu rani yangiri-yopoani, nga nindou bidifiri ai rawarhindi ranaheimbo siaoyahi arihündi kameihi.

2

Godindi yibobofe hohoanimo ai mbumund-ane

¹ Ranimboane asu nindou didiyei nindou ngorumbo papi-hoafirihündürani, se ngiri ro hütiyefipoani mbisei. Nga se ngorumbo papi-hoafirihündürani se sheifimbo amboani papi-hoafirühi arihündi, nimboe se rani moatükun ai rawarhindi ra sapo se-amboani rawarhindi ranimbo wambo. ² Nindou sapo moaruwai hohoanimo rahurai rawarhindi ranaheimbo God ai papi-hoafarandüri, nga ahandi yibobofe hohoanimo ra mbumundi saf-ane, ra shiri fifirihündi. ³ Nga se nindou bidifirambo ai hohoanimo rahurai hohoanimoayu ranahambo papi-hoafirihündühaneisi, nga se-amboa sheihoari rani hohoanimo rahurai rarihindühanei, nga se nungurihi ranahambo hohoanimo-yeihyeia? Asu se Godindi yibobofe tüküfeyowambe ra aboedambo-ndahumboyefi seimboyei? ⁴ God ai sheimbo hohoanimo aboedi safi hohoanimoyundürühi sheimbo nimai yibobofe-ndürikoate gedühi hifandarandüri. Nga ahandi hohoanimo ra se moanane seimboyei? Godindi aboedi hohoanimo ra sheimbo didiboado-fendürani asu se hihirife ahambo süngufimbo-hündamboane, nga se ranahambo moai fifirihindiyoy? ⁵ Nga se afindi-afindeimb-anei asu ngiri shei moaruwai hohoanimo ra hininngindihindi. Mam rani hohoanimo süngu Godindi-mayo nginindi hamindi hohoanimo ra sheiwami papirihündühi nou-anei. Asu se süngunambo God ai nginindindühi ahandi mbumundi hohoanimo süngu yiboboreandambe animbo rani-simboani weindah tükündifeyoani asubusümbi hohoanimo ra ndahümündimboyei. ⁶ Nga nindou mamami nine-moatükun ai rawarhindi rani simogodihumbo animbo God ai aheimbo yibobondearümbui. ⁷ Nindou bidifiri didiyei aboedi hohoanimo ra sünguarühi hei ana, sapo God shefimbo ndüri adükarimboane asu sümbokoate yangiri ninngombo ranane munguambo rani-moatükun mbisemuna seimboanei

rawar+hindi. Nindou rahurai ranaheimbo-animbo God ai yang+ri koadürümbo niŋgoweimbi ra dagadür+mbui. ⁸ Nga asu nindou bi+dif+ri di+diyei ai ahei fimbo yang+ri hohoan+moyei+h an+hondü hohoan+mo ranahambo y+boaruko-rühindüh+ asu n+ne hohoan+mo moaruwai meŋgoro ra süngufembo hohoan+moayeri ranaheimbo-animbo God ai ŋg+n+ind+indüh+ t+ŋ+r+fo af+ndi dagadür+mbui. ⁹ Rani-simboan-animbo nindou muŋguambo sapo hohoan+mo moaruwai meŋgoro sünguar+hi hei ranaheimbo t+ŋ+r+fo-ane asu asübusi af+ndi ranane rani-moatükun+ ra dagadür+mbui. Rani-moatükun+ ra Sudahünd+ aheimbo-so boatei tükünd+fendür+ mbundambo-animbo asu süngunambo muŋguambo nindou amuri-mayeri aheimbo-so amboan+ tükünd+fendür+imboe. ¹⁰ Nga asu nindou muŋguambo di+diyei ai sapo hohoan+mo aboedi ra-sünguar+hindi ranaheimbo-animbo God ai ahandi h+imboamupuirandeimb-ane, ndür+ adükar-ane asu ŋgusüfo afur+fe kife-ane muŋguambo ra dagadür+mbui. Rani-moatükun+ ra Suda aheimbo boakor+ dagadür+ hayambo-animbo asu nindou amuri-mayeri ranaheimbo amboan+ dagadür+mbui. ¹¹ God aiana ŋg+ri nindoundi siri ranahambo hohoan+mondu, nga muŋguambo mam+ hohoan+mo süngu türüfoa-reandür+hani y+boboareandür+ arandi. Nga n+ne-moatükun+ nindou ai rawar+hindi rani-süngu yang+ri animbo ai türüboadeandüh+ y+bobondeambui. ¹² Nga nindou di+diyei Moses+ndi-mayo ah+nümbi hohoan+mo ranahambo fif+r+ifekoate-mayeri-aneisi, nga moaruwai hohoan+mo süngur+hindan+ God ai ah+nümbi hohoan+mo ranahambo hohoan+mokoate-nduhü aheimbo randeandüra awand+hehimboyeri. Asu Suda ai ah+nümbi hohoan+mo fif+r+hindi+si, nga asu di+diyei moaruwai hohoan+mo süngur+hindan+ ah+nümbi hohoan+mo rani-süngu y+bobondearümboe.

¹³ Nga nindou di+diyei ah+nümbi hohoan+mo ranahambo h+imbor+mayeri rani-yeipoan+ ai God+ndi h+imboahü aboedi mbumundi nindou animboei, nga wan+. Nga nindou ai ah+nümbi hohoan+mo ranai hoafi+mayo ranahambo süngur+hindüh+ rawar+hi hei ranai-animbo God+ndi h+imboahü aboedi mbumundi nindou tükündahimboyeri. ¹⁴ Nga nindou Suda-yafe ndi+fo aiana moai ah+nümbi hohoan+mo ra fif+r+hindi+si, nga bi+dif+ri ai moan+ ahei hohoan+monambo yang+ri aboedi moatükun+ ah+nümbi hohoan+mo ranai hoafi+mayo rani-süngu-anei ratüpur+iyeyi ar+hündi. Ai ah+nümbi hohoan+mo ra fif+r+ifekoate-ayeri amboan+ asu ai aboedi hohoan+mo ra aheihor+ pur+hümündihü hohoan+moyei+hanei. ¹⁵ Rani hohoan+mo ai rani-süngur+hi hohoan+moyeyi ar+hündi asu ahei aboedi hohoan+mo ranai-ane ahei ŋgusüfoambe ah+nümbi hohoan+mo sürü apaiaro ranahambo nafuiarandi. Rani+yei asu ahei ŋgusüfoambe ranai-amboan+ ah+nümbi hohoan+mo ra purar+hümündi ranahambo nafuiayo, nga ŋgoambo yiboarukureandür+ asu ŋgoambo ndoreandür+ randühane. ¹⁶ Y+bobofe si ra tüküfe simboan-animbo muŋgu-moatükun+ sapo rahurai ham+ndi nindou aheimbo-so tükünd+fendür+imboe God ai Sisas Krai+ndi war+ süngu nindou-yei hohoan+mo di+bo meŋgoro ra türüboadeandüh+ y+bobondea-ndür+mbui. Hoafi yahurai ranane ro s+heimbo aboedi hoafi hoafayah+ndürüh+ bokar+hehe ar+handi.

Sudah+ndi asu ah+nümbi hohoan+mo

¹⁷ Asu se nün+gu-mandahia? Se hoafi+yeih+ya, roana Suda-anefi, nga ran+imbo-hündambo ah+nümbi hohoan+mo ra fif+r+ri+hündi ran+imbo wambo God+ndi y+bobofeambe sihef+imbo aboedambo-ndeamunümbui asei. Asu se ro-anefi God+ndi nindou-ayefi sei hehi ranahambo bor+iyeyi ar+hündi. ¹⁸ Sapo se ah+nümbi hohoan+mo ra yamundi+hi mbur+hü fif+r+hi hehimbo wambo God ai n+ne aboedi hohoan+mo-ane ehu ra fif+r+r+hindi asu mbumundi hohoan+moayo ranahamboane yifirayeri. ¹⁹⁻²⁰ Asu se hoafayeri+ya ah+nümbi hohoan+mo ranambe fif+r+ife hohoan+mo asu an+hondü hoafi ra muŋgu fif+r+r+hündi asei. Ran+imbo-hündambo animbo h+imboat+ihari-mayeri ranaheimbo nafi nafuinda-hündür+imboyeri asu nindou n+mbi n+maroan+ an+boadei ranahei si rahurai-anefi. Asu roana sapo

ngusüfokoate nindouyei didiboadorihundüri-rihundeimbanefi asu nimoakidibou yamundihundüri-rihundeimb-ane fi munquambo rasei arihündi. ²¹ Se nindou bodimondambo yamundarhindür ana, asu nimboe sihei fimbo yamundifekoate-ayeia? Se hoafiyehiya, se hümbohünipoani, asei-anesi, nga asu se ra siheihorari hümbohüniyehiyeyi waniyei? ²² Se hoafiyehiya, se nimorehi sisihimo, nindowenih birabiripoani, asei-anesi, nga asu se siheihorari ra raweyahindühiyeyi waniyei? Se sisami god ranahambo yiboarukoarihündisi, nga asu se sisami godindi worambeahindi napo hümbohüniyeyi rihündai waniyeiai? ²³ Se ahinümbi hohoanimo ranahambo ro fifirihumboanefi seihu ranahambo boriyeyi rihündühaneisi, nga se hohoanimo ra süngufekoate-yehi asu rananimbo se Godindi ndüri moaruwaimborihindühiyeyi waniyei? ²⁴ Nga ranahambo Bukambe hoafi ranai yare hoafiyowohü yahoya, 'Suda sihei sünguna nindou ngorü sirihündi ranai Godindi ndüri ranahambo moaruwaimborihi hoafiyeyi arihündi,' meho.

Hoeari kefe tirihefe hohoanimo asu ngusüfoambe hohoanimo-ane

²⁵ Asu Suda se ahinümbi hohoanimo ranahambo sünguarahi hei ana, sihei hoeari kefe tirihefe hohoanimo ra mbumundi saf-ane. Nga asu se hohoanimo ranahandi süngufe hokoate-yeiani hoeari kefe tirihefe hohoanimo ranai refekoate himbondeimboyei. ²⁶ Asu nindou ngorü sirihündi sapo didiyeyi ahei fihorari ra kefe tirihefekoate-aneisi, nga asu ai rani ahinümbi hohoanimo ra sünguarahi hei ana, nindou ranaheimbo God ai nindou ranai ana fihorari kefe tirihefimbi himboyeimboanei mambüsüyo? ²⁷ Yini, asu Suda seana ahinümbi hohoanimo ra Bukambe mbenyorindürisi asu sihei fihorari kefe tirihefe hohoanimoyeimb-aneisi, nga asu se ahinümbi hohoanimo ranahambo süngufekoate-yeyi arihündi. Nga nindou ngorü sirihündi aiana moai ahei fihorari karahi tirihahi rihündisi, nga asu ahinümbi hohoanimo ra sünguarahindi ana, nindou rahurai ana ahei aboedi hohoanimonambo siheimbo papi-hoafarandür. ²⁸ Nga nindou ai moani fi yangiri Sudahünd-ani ranai ana Suda hondüyopoani. Asu fihorari kefe tirihefe hohoanimo hondü ranana moani fi ranahambo hohoanimo yangiriyopoani. ²⁹ Nga nindou düdi ai Godindi-mayo moatükun ra ahandi ngusüfoambe amarondo ana, ai Suda hond-ani. Fihorari kefe tirihefe hohoanimo hondü ranana ai ngusüfoambeahindi hohoanimo yangir-ane. Rani hohoanimo ranana moani fimbo hohoanimoyopoani, nga Yifiafandi hohoanimo-ane. Nindou rahurai ai nindouyei himboahü ndürümbi adükariyopoani, nga Godindi himboahü ndürümbi nindou-ane.

3

Moaruwai hohoanimo ra ngiri aboedi hohoanimo hifinambondeandi

¹ Ranana asu nüngunde Sudahündi-yeyi ningombo ranai ngorü sirihündi-yeyi ningombo ranahambo ngasündimandea? Asu fihorari kefe tirihefe hohoanimo ranambe nine-moatükun aboedi tükufe aranda? ² E! Afindi munquambo moatükun aho ra rani-poani rani-poanireamboane. Mami adükari moatükun ranane God ai Suda aheimbo ahandi hoafi hondü ai aheimborihi hifandimbirihünda yahuhaya masagadür. ³ Asu nindou bidifiri ai hoafi ranahambo anihondumbo süngufekoate-ayeyi ranana asu nüngumandifea? Nindou ai rani-moatükun rawarhindi ranimbohünda asu God ai-amboani anihondumbo hohoanimo hoafi ahandi ra hiningimandeyo? ⁴ Tikaiyopoani, nga anihond-ane, God ai ngiri rani-moatükun ra randeandi! Nindou ai tikarhi hehi hoafayeyi amboani asu God aiana moani anihondumbo mam-animbo hoafindimbui. Sapo Bukambe hoafi ranai God ranahambo yare hoafiyowohü yahoya,

‘Nüngu-simboaniyo se hoafindafani nindou hoafi ra anihondayo fifirimbiri-hindamboane.

Asu nüngu-sümboaniyo nindou sihambo papi-hoafindihünani sihaf hoafi ra ahei hoafi ranahambo ngasündimbi-reandüramboane,’ *Buk Song 51:4*

meho.

⁵ Nga asu sihefi moaruwai hohoanimo ratüpurani hohoanimo ranai Godindi mbumundi hohoanimo ranahambo weindahndeandani ana, sihiri ranahambo nüngu mambisefa? God ai sihiri moaruwai hohoanimoyefi arihundi ranimbo-hünda ai sihefimbo simbori tñirifo asemuni ana, asu ahandi hohoanimo ra moaruwai-ane, randihu ramambisefiyo wanimandefiyo? (Nindou sihefi hohoanimo sünguanahi moani ndarihe hoafiyahi.) ⁶ Rani-moatükuni ra ai wani! Asu God ai mbumundi hohoanimokoate-ayu ana, asu nüngunde ai nindou hifi ndanihü animboei ranaheimbo türüboadeandürühi yibobomandeandüra? ⁷ Asu wandi tikai hoafi hohoanimo ranambo Godindi hoafi hondü ra weindahriheandani asu ahandi ndüri adükari tüküfeyo ana, asu nimboe wambo moaruwai hohoanimo-yaheimbi nindou nou God ai papi-hoafarandira? ⁸ Refeana, sihiri randihu hoafindefihüya, awi sihiri moaruwai hohoanimo rani yangir-animbo süngundihu ngefani ranimbo asu aboedi hohoanimo ra rani-süngu tükündifeyoani mambisefiyo? Karishandür wani. Nindou bidifiri wambo tikai hoafiyahü-ndirihüya Por aiana yahurai hoaf-ane wataporimbora arandi ase. Süngunambo-animbo God ai aheimbo ramarihindi süngu türüboadeandürühi tñirifo dagadürimbui, nga rani-moatükuni God ai refemboayu ra ai aboed-anesi.

Nindou moai mbumundi mam ai-amboani hifini nüngu

⁹ Awi refe ana, Suda sihiri nindou ngorü sirihündi ranaheimbo ngasündihurümbombeyefiyo? Ra ai wani! Ro rani-moatükuni ranahambo hoafiyaheimb-ane, nindou ngorü sirihündi ranane, asu Suda ranane, muṅguambo sihiri ana mam simogodi nindou yangir-ane fi asu muṅguambo moaruwai hohoanimo süngurihu-rihündühi sihefihoari hütianefi. ¹⁰ Nga Bukambe hoafi ranahambo yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nindou mam ai-amboani moai mbumundi nüngu.

¹¹ Nindou mam ai-amboani moai Godindi moatükuni ranahambo fifireandi, nindou mam ai-amboani moai Godimbo kokorüri randi.

¹² Muṅguambo ai Godimbo daboadi hihirihorimboanei.

Muṅguambo ai nindou moaruwai saf-ane tükümehindi.

Nindou mam ai-amboani nime-moatükuni aboedayo rani-moatükuni moai rareandi, nga wani,’ *Buk Song 4:1-3; 53:1-3; Saveman 7:20*

¹³ ‘Muṅgu yafambe ana yifambe gabudifekoate aninggo rahurai-anendüri.

Tikai hoafi moaruwai ranai ahei teifi rani-süngu hihire ho piyowohü moani yangoroweimbi hoafi ranai tüküfih-ane.’ *Buk Song 5:9*

‘Amoasirindi yahafambe nindou hifokoefembo tibatagi amaro nahurai.’ *Buk Song 40:3*

¹⁴ ‘Ahei yafambe ambe ana nindoumbo God ai moaruwaimbo-mbireandüra-mboane yaho hoafi

asu moaruwai hühütimbü hoafi rani yangir-ane hoafiyei arihündi.’ *Buk Song 10:7*

¹⁵ ‘Aiana nindou hifokoefembo hohoanimoaye.

¹⁶ Aiana nahaniniyo ahei ra muṅgu-moatükuni moaruwaimbofe howohü tñirifo afindi saimbo yangiri nindou-anei.

¹⁷ Aiana nindou ngorü-babidimbo moai wudipoaporhi nimatei.’ *Aisaia 59:7-8*

¹⁸ ‘Aiana moai Godimbo akidou-amboa ahinirihorühi yihimboyahündo rihündi,’ *Buk Song 36:1*

meho.

¹⁹ Asu sihirî fiñirîhumboanefî, muñguambo hoafi ahinümbi hohoanimo ai hoafayo ra nindou didiyei ranahandi hoarehindeihî süngumbiri-hindamboane. Ranimboane asu nindou mam-amboa ngiri hoafindühi ro mbumund-anahi mbüsu, nga wani. Asu nindou muñguambo Godindi himboahü huti-anei ra nafuimbohünda ahinümbi hohoanimo engoro. ²⁰ Nga ahinümbi hohoanimo süngufembo raninambo ngiri nindou mamimbo amboani Godindi himboahü nindou mbumund-anahi mbüsu. Ahinümbi hohoanimo ranai ahandi ratüpurî sihefi hohoanimo moaruwai nafuiyamanî randühane.

Anihondümböfe süngu nindou ai Godindi himboahü mbumund-anei

²¹ Nga hapondani ana God ai ahandi nindumbo mbumund-anei ehu hohoanimo ranana ai weindahî tüküfemboane. Nga asu rani-moatükunî ra sapo ahinümbi hohoanimo mengoro rani-süngupoani tüküme feyosi, nga ahinümbi hohoanimo raniyo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ranai-amboani rani-moatükunî ranahambo weindahîru masihoemo. ²² Godindi-mayo mbumundi hohoanimo ranana ndahuriane: Nindou muñguambo didiyei ai Sisas Kraismbo anihondümbö-arîhorî, ranaheimbo God ai nindou mbumund-anei ehu ahei anihondümböfe hohoanimo ranimbohündambo. Nga nindou ranai ngorü-poaniyombo-yopoani. ²³ Wani, nga nindou muñguambo moaruwai hohoanimo-yeimboanei asu mbumundi sürühoeimbi hohoanimo God ai siaoayu ra mbonimbo-rîhümündimboanei. ²⁴ Nga asu God ai aheimbo moani hipoamboarandürî. Ranimboyu asu ai nindou ranaheimbo aboedi mbumund-anei mehündürî sapo Krai Sisasi aheimbo aboedambo-mareandürî ranahandi süngu. ²⁵ God ai Krai ahamboya, ahandi horî ranai pîndowohü-animbo nindou didiyei ahambo anihondümbö-arîhorî ranai moaruwai hohoanimoaye ra popoaimbiramîndüramboane yahu hayamboyu. God ai rani-moatükunî ramareandi ra ahandi hohoanimo moani mbumundi hamîndi hondayo ra nafuimbohünda ramareandi. Nga horombo ana nindou ai moaruwai hohoanimomayeisi, nga God ai rani-moatükunî ranahambo hinîngirou safi hifandandühî asu ai moai nîmai rani-moatükunî ranahambo simborî tîñirîfo saimbo hohoanimoyu. ²⁶ Yinî, ai Sisasimbo maserü ra haponda ndanambe ana ahandi mbumundi hohoanimo ra weindahî nafuimbohündamboyo. Rani süngumboane ro fiñirîhundî ra God ai ahandihoari mbumundi hamîndi hond-ani asu nindou düdi ai Sisasimbo anihondümbö-arîri ranahambo seana nindou mbumund-anafi yahu arandi.

²⁷ Asu refe ana, nîne-moatükunî ranahambo sihirî borîmandefî habodefa? Ngiri moani borîndefî. Asu nîmboe rani-moatükunî rana? Rani mbumundi moatükunî ra sapo ahinümbi hohoanimo mengoro ra süngufembo-hündamboyo? Wani, nga sapo sihirî anihondümbö-arîhundî ranimbohündamboane. ²⁸ Nga sihirî ana ra fiñirîhundî, nindou moani anihondümbö-arîhindî ranaheimbo-animbo God ai nindou mbumund-anei mbüsümbui, nga ahinümbi hohoanimo ra süngufembo ranimbohündambo ngiri randearü.

²⁹ Asu nîmboe rana? Asu God ai Suda-yei God yangirîyu? Asu nindou ngorü sirîhündiyei God kameihîyu? Yinî, God ai nindou ngorü sirîhündiyei God amboanani. ³⁰ God aiana moani mamani. Raniyu hayambo ranani Suda sapo ai ahei fihoeari karîhi tirîhehi arîhündî ranai anihondümbö hohoanimo süngu aheimbo nindou mbumund-anei mbüsümbui. Asu nindou ngorü sirîhündî sapo ai ahei fihoeari kefe tirîhefekoate ranai anihondümbö hohoanimo süngu aheimbo amboa nindou mbumund-anei mbüsümbui. ³¹ Asu sihirî rani anihondümböfe hohoanimo ranambo sapo ahinümbi hohoanimo mengoro ra moanane sefai? Ai ra wani! Nga ahinümbi hohoanimo ahandi nîmîndi ra nginîri-humündefühane.

4

God ai Abrahamimbo nindou mbumund-anafi mehundo

¹ Asu sihiri sihefi amoao Abraham ranahambo nungu mambisefa? ² Abraham ai n'ine aboedi moatukuni ratupurimayu ranahambohunda God ai ahambo nindou mbumundi aboed-ani mbehu-mbonana, asu ranimbo-hunda borimbomayu-hundi-yosi. Nga ranimbo-hunda Godindi himboahü ngiri borindu. ³ Nga Bukambe hoafi ranai yare hoafiyowohü yahoya,

'Abraham ai Godimbo anihondumbo-mariri ranimboyu asu God ai ahambo nindou mbumund-anafi mehundo ahandi anihondumbofe hohoanimo rani-sungumbo wambo,' meho. *Stat 15:6*

⁴ Sihiri fifirihundi ra, nindou ai n'ine ratupuri ratupurayu ana, ai rani takini kaki semünduh-ani. Ahandi kaki ra moani sabudowan semündühüypoani, nga sapo ai ratupurimayu rani takinimbo asabudo-ane. ⁵ Nga asu nindou düdi ai ahandi ratupuri ranahambo hohoanimokoate-yuwohü asu ai moani God sapo nindou hohoanimo moaruwaimbü aheimbo nindou mbumund-anei ehu ranahambo anihondumboariri ana, asu ai ahandi anihondumbofe hohoanimo ranahambo mbumundi hohoanimo-ane yahu arandi. ⁶ Nindou rahurai-ane God ai ahambo mbumundi nindou-ani ehu, nga moai ahandi ratupurimbohunda, nindou ranai hihifi-hihifümbi nindou-ani yahu. Nga Defit amboa ranahambo hoafimayu. ⁷ Ai yare hoafiyuhü yahuya,

'Nindou ai hihindi hohoanimoyeian asu God ai amboawiyeyi yahuhü ahei moaruwai hohoanimo ranahambo gabudareandi, nindou ranai ana hihifi-hihifümbi nindou-anei.

⁸ Nindou ai moaruwai hohoanimoyuwan asu Adükar ai ranahambo hohoanimokoate-ayundo ana, nindou ranai hihifi-hihifümbi nindou-ani,' *Buk Song 32:1-2* mehu.

⁹ Sapo hihifi-hihifi hohoanimo ranahambo Defit hoafimayu ra, nindou fihoeari kefe tirihefe hohoanimo süngurundeimb ranaheimbo yangriyu hoafimayu? Wani. Nga nindou fihoeari kefe tirihefe hohoanimo süngufekoate-ayei ranaheimbo kameihiyu ai yare hoafimayu. Nga sihiri rarihu fifirihundi ra, God ai Abrahamindi anihondumbofe ra hoeireandan mayoa ahambo nindou mbumund-ani mehu, asefi. ¹⁰ Nga nungusumboaniyo rani-moatukuni ra ahambo tükumefeyowa? Abraham ai ahandi fihoeari ra kefe tirihefekoate-yuwambeyo asu kare tirihai hayamboyuwambeyo God ai ahambo yare hoafimayundo ra? Sapo ai fihoeari kefe tirihefekoate-yuwambeyo, nga süngunambo-yopoani. ¹¹ Ai ahandi fihoeari ra kefe tirihefekoate nunguambe Godimbo anihondumbo-marira asu God ai ahamboya se nindou mbumund-anafi mehundo. Ra nafumbohunda God ai ahambo fihoeari kefe tirihefe hohoanimo masagado. Ranimboani Abraham ai munguambo nindou moai fihoeari ahei ra karihi tirihendisi, nga asu ai Godimbo anihondumbo-arihori ranahei amoao amboanayu. Ranimbo-hündamboyo asu God ai aheimbo amboani se nindou mbumund-anei mehündüri. ¹² Nindou bidifiri ai fihoeari karihi tirihendeimb yangri-yeipoani, nga anihondumbo-rihindeimb kapeih-anei asu sihefi amoao Abrahamindi anihondumbofe hohoanimo süngurühi arihündi. Asu horombo Abraham ahandi fihoeari kefe tirihefekoate-yuambe anihondumbo-mareandi rani-süngumefundi ranimbo-hündamboani ai ahei amoao-ayu.

Godindi horombo hoafi ra munguambo anihondumbo-rihindeimbi-yafe-ane

¹³ God ai Abraham asu ahandi amoao mam ranaheimbo hifi munguambo ra ndahandürimboyah yahuhaya horombo hoafimareandüri. God ai ahambo rani hoafi ahinümbi hohoanimo süngufembo rani-sünguyopoani ai horombo hoafimareandi.

Nga Abraham ai Godimbo anihondumbo-mariramboyu asu God ai nindou mbumund-ani mehundo. Nga rani-sungumboyu rani-moatükunî semindimbo God ai horombo hoafi ra hoafimeindo. ¹⁴ Sapo nindou ai ahinümbî hohoanimo ra sungurî-hündeimbî-mayei ai yangirî Godindî mungu-moatükunî ra asahümündi ana, asu anihondumbo hohoanimo ra moanî nîngombo nou-ane. Asu Godindî horombo hoafi ranamboanî yafui hoafi yangirî nou-ane. ¹⁵ Sapo ahinümbî hohoanimo ra yangorühî asu Godindî nginindiyowohü tîrîfo saimbo hohoanimo ai-amboa yangoromboane. Nga asu ahinümbî hohoanimo ra yangorikoate-yowohü asu ngirî nindou ai ahinümbî hohoanimo ranahambo sungufekoate-ayei mbisefi hoafindefî.

¹⁶ Ranimboane asu rani-moatükunî ranahambo sapo God ai saimbo horombo hoafimareandî ra anihondumbofe hohoanîmomayo rani-sungu tükefeyo. Ranimbo-hündambo-animbo rani-moatükunî ra sapo ahandî hipoambofe hohoanîmomayo rani-sungu yangir-ane tükefeyo. Nindou didiyei sapo ahinümbî hohoanimo ranahambo sunguarîhindî ranaheimbo yangiriyopoanî, nga nindou sapo anihondumbo-arîhindî ana, Abraham ai anihondumbo-mareandî nou ai-amboanî ra ndahümündimboyeisî. Abraham ai ana munguambo sihefi amoa nahurai-ani. ¹⁷ Ranîyo Bukambe hoafi ranai yare hoafiyowohü yahoya, 'Ro sihambo afîndî hîfi hîfi nindou ranahei amoaombeyafa sahehea hîningî-marîheanîni,' meho. Ranîyo rani hoafi ra anihond-ane nîmboe sapo God ahandîhoarî hoafimayu. Abraham ai Godimbo anihondumbo-marirî ranai-ani nindou yîfîhündî yangirî botîre asu nîne-moatükunî munguambo tüküfekoate ra ahandî hoafi sungu hoafi yangirî moanî aimbore tüküfe arandî.

¹⁸ God ai Abrahamimboya, 'Sihaifi amoa mamî ana tapuiyowa ngirî kikîndeandî,' mehundo ra ai moai fîfîreandî nüngunde rani-moatükunî ahambo tükümandîfe. Nga Abraham ai rani hoafi ranahambo himborîyu haya Godimbo anihondumbo-rirühî himbomayu hu. Ranimboane asu nindou afîndî hîfîni ranahei amoa tükümeffiyu God ai yare hoafimayu nou. ¹⁹ Abraham ai ndeara 100 hîmbanî boagirî safîyusî, nga asu Godimbo anihondumbo-fimbo hohoanimo ranai moai warambe hoafirerî ahandî fi ranai ndeara akîmî yîfîmbo yangirîyowambe ra. Asu ahandî nîmorehî Sara amboanî ahandî fi ra ndeara boagirî-yowohü wambo ngirî nîmori wakîndamîndo. ²⁰ God ai Abrahamimbo mamî moatükunî ndahandomboyahî yahuhaya horombo hoafimendu ranimbo moai yimbumbore hohoanîmoyu, nga Godimbo nginindî anihondumbo-rirühî aboed-ani mehu. ²¹ Ranîyu ai nîne hoafi God ahambo randîheamboyahî mehu ranimbo anihondumbo ai randeambui yahuhaya himbomayundo. ²² Ai yare hohoanîmomayu-wamboyu asu God ai ahamboya, 'Seana mbumund-anafi wandî himboahü,' mehundo.

²³ Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, 'God ai ahambo nindou mbumund-anafi wandî himboahü,' mehu ra Abraham ahambo yangirî hamîndî hoafiyumbo-yupoanî, nga wanî. ²⁴ Nga rani hoafi ra sihefimbo kameihîyu hoafimemuni. Sihîrî sapo God Sisas sihefi Adükari ranahambo yîfîhündî botîmarirî ranahambo-animbo anihondumbo-ndîhurîmboane. Rananimbo asu God ai sihefi anihondumbofe hohoanimo ranahambo hoafînduhüya rani anihondumbofe ranana mbumundî hohoanimo nou-ane mbüsümbui. ²⁵ God ai Sisas ranahambo hîfi ndanîhü yîfîmbohünda koamarîherü ra sihefi moaruwai hohoanimo ranahambo gogorî-hefemböhündamboyu. Asu God ai asükaiyu yîfîhündî botîmarirî ra sihefimbo wandî himboahü nindou mbumund-anei yahomböhündamboyu botîmarirî.

5

God ai sihefimbo nindou mbumund-anei ehumunî

¹ Sihefi anihondümböfe hohoanimo ranimbo-hündambo God ai sihefimbo nindou mbumund-anei ehumuni. Ranane asu haponda sihiri sihefi Adükarî Sisas Kraisîndî süngu-aneftî God-babîdîmbo aboedi-aboedyahumboayefî. ² Sihefi anihondümböfe hohoanimo ra Adükarîndî sünguyo nafî meŋgorowa sihiri Godîndî moanî hipoambofe ranambe kefoehu animboeftî. Rananeftî asu sihiri God ai sihefimbo semîndîmunanî asu ahandî sürühoeimbi himboamupui-randeimbi rana-hambo semîndîmbo anihondümbö-rîhundühi hîhîfi-hîhîfiyefühi himboayefî. ³ Asu ranahambo yangîrîyefîpoanî hîhîfi-hîhîfiyefî arîhundî, ŋga wani. Ŋga nîne tîŋîrîfo sihefimbo-so tükefeyo ranahambo kameihanefî hîhîfi-hîhîfiyefî arîhundî. Ŋga sihiri fîfîrîhundî tîŋîrîfo tükefeyomunî ranai moanane yaho hohoanimo ra sünguareandî. ⁴ Asu moanane yaho hohoanimo ra ŋgîndî nîŋgombo hohoanimo sünguareandî. Asu ŋgîndî nîŋgombo hohoanimo ra Godîmbo anihondümbö himboyondombo hohoanimo sünguareandî. ⁵ Asu sihiri rarîhu yahurai anihondümbö himboayefî heftî ana, asu ŋgîrî ŋgusüfoambe moaruwaindamunî, sapo God ai sihefimbo Yifiaftî Aboedî semunî mbura ranî-süngu ahandî-mayo ŋgusüfo pefe hohoanimo ra sihefi ŋgusüfoambe botîmareamunî wambo.

⁶ Ŋga horombo sihiri ŋgîndî nîŋgokoate-yefambe ranî-simboanî God ai kamafoareandî nindou ahambo daboadi hîhîrîhi-rîhündeimbi ranaheimbohünda Kraisi ai yîfîmayu. ⁷ Nindou mbumundî hohoanîmoyeimbi amboanî ŋgîrî ahambohünda yîfîmbo hohoanîmondu. Ŋga nindou mamamî ai nindou ŋgorü aboedî-mayu ranahambohünda yîfîmbo hohoanîmomandüyo asu wanîmandüyo. ⁸ Ŋga asu sihiri moaruwai hohoanimo süngu yangîrî süngurîhundühi nîmboefambe Kraisi ai sihefimbohündambo yîfîmayumunî. Ranînambo asu God ai sihefimbo ŋgusüfo pamareamunî ra nafuiyumunî arandî. ⁹ Ranana asu haponda Kraisîndî horî ranî-süngu God ai sihefimbo ai mbumund-anei ehu ana, asu sihiri fîfîrîhundî ahandî süngu Godîndî hürütü ranambeahîndî aboedambo-ndahumboyefî. ¹⁰ Horombo ana sihiri Godîndî hürütümbîyefî, ŋga asu hapondanî ana Godîndî Nîmorî yîfîmayu ranî-süngumboyo God-babîdî ŋgunîndîmbore hînîŋgîmareamunî. Asu haponda sihiri ahandî yîfî süngu ndarîhu Godîndî ŋgunîdayefî ana, sihiri fîfîrîhundî ra ahandî yangîrî nîŋgombo hohoanimo ranî-süngu aboedambo-ndahumboyefîsî. ¹¹ Ŋga asu ranî yangîrîyopoanî, ŋga sihiri sihefi Adükarî Sisas Kraisîndî süngu Godîmbo hîhîfi-hîhîfiyahu-ndowohanefî. Ranahandî süngu sihefimbo Godîndî ŋgunîndîmbore hînîŋgîmareamunî.

Adam ai yîfî hohoanimo nîmîndîhüyu asu Kraisi ai yangîrî nîŋgombo hohoanimo nîmîndîhüyu

¹² Nindou mamî ranahandî sünguyo hohoanimo moaruwai ranai hîfî ndanîhü tükümeŋfeyo. Ŋga moaruwai hohoanimo ranai yîfîyorambo hohoanimo ranî dîbore tükümeŋfeyo. Ranîyo asu yîfî hohoanimo ranai muŋguambo nindou ranaheimbo-so tükümeŋfeyo sapo muŋguambo nindou moaruwai hohoanîmomayei ranîmbo. ¹³ Ŋga ahînûmbî hohoanimo tüküfekoate-yowambe moaruwai hohoanimo ranai hîfî ndanîhü meŋgoro-ane. Ŋga asu ahînûmbî hohoanimo yangîrîkoate-yowambe ana, moaruwai hohoanîmoyeianî ra moai ranahambo hoafi yangîrî randî. ¹⁴ Ŋga anihond-anesî, horombo Adam ai nîŋguwambe peyo haya ho-hombo Moses nîŋguwambe tükümeŋfeyo ranambe ana muŋguambo nindou ranaheimbo yîfîmbo hohoanimo ranai hîfîndîmarandürî howa yîfîsafîmayei. Nindou bîdîfîrî Adam moaruwai hohoanîmomayu ai moai rahurai rahîndîsî, ŋga aheimbo yîfîmbo hohoanimo ranai hîfîndîmarandürî.

Adam aiana Nindou sünguna tüküfemboayü ahandî sîsamî nahurayü rameŋfiyu. Ŋga asu nindou yimbu ahafandî hohoanimo ra ŋgorü-poanî ŋgorü-poanîmboyo. ¹⁵ Ŋga Godîndî moanî saimbo moatükunî ranana Adamîndî moaruwai hohoanimo rahurai

sımogodiyopoanı, nga wani. Nga nindou mamı ahandı moaruwai hohoanımo süngu nindou afındı yifıyei marıhündı. Nga asu Godındı moanı hıpoambofe hohoanımo, moaruwai hohoanımo ra afındı ngasündareandı. Nga Nindou mamı Sisas Krais ahandı moanı hıpoambofe hohoanımo süngu moanı saimbo moatükunı nindou afındı ranaheimbo tüküfe marandı. ¹⁶ Ranane asu Godındı moanı sai moatükunı asu nindou mamı ahandı moaruwai hohoanımo ra ngorü-poanı ngorü-poanı reamboayo. Nga nindou mamı ahandı hohoanımo moaruwai ranahandı sünguyo God ai nindou aheimbo papi-hoafirırühı aheimbo hütı-aneı mehu. Nga asu Godındı moanı sai moatükunı ranahandı sünguyo nindou hohoanımo moaruwai afındı ramarıhindısi, nga asu God ai aheimbo nindou mbumund-aneı wandı hımbuahü mehündürı. ¹⁷ Nga sapo nindou mamı ranahandambohündı ahandı moaruwai hohoanımo süngu yifı hohoanımo ranai tükıfe haya hıfandarandürı. Nga asu nindou dıdıyei Godındı-mayo moanı hıpoambofe afındı safı ranane asu ahandı moanı sai moatükunı sapo mbumund-aneı ehu hoafı ranane ra asahümündı ranai yangırı nımboeimbo hıbadıhümboyeı.

¹⁸ Ranane asu nindou mamı ahandı moaruwai hohoanımo ranımbı-hünda munğambo nindou ranaheimbo God ai se hütıyeı, nga ranımbı-hünda moaruwai-mbeyiamboane mehu hoafı ra tükümeıfeyondürı. Mare yahurai-ane Nindou mamı ahandı mbumundı hohoanımo ranımbı-hünda munğambo nindou ranaheimbo Godındı hımbuahü se mbumundı nindou-aneı hoafı ranane asu yangırı nıngombo hohoanımo-aneı munğambo tükümeıfeyondürı. ¹⁹ Nindou mamı ai Godındı hoafı süngufekoate-mayu asu ranımbı-hünda nindou afındı ranai hohoanımo moaruwaiyeımbı tükümeıhindı. Mare yahurai-ane Nindou mamı ai Godındı hoafı süngure haya asu ranımbı-hünda nindou afındı ranai Godındı hımbuahü hohoanımo mbumundıyeımbı nindou tükündahımbıyeı.

²⁰ Ahınümbı hohoanımo moaruwai hohoanımo ratüpürı afındı tüküfembıhünda tükümeıfeyo. Nga asu moaruwai hohoanımo ranai afındı tükümeıfeyo-wamboyo Godındı moanı hıpoambofe hohoanımo ranai afındı hamındı tükümeıfeyo. ²¹ Asu hoafı ra rahurai-ane, horombo moaruwai hohoanımo ranai nındoumbo hıfandımarandürı asu ranı-süngu yifı hohoanımo tükümeıfeyondürı. Mare yahurai-ane haponda Godındı moanı hıpoambofe hohoanımo ranai nındoumbo hıfandırandüra ranı-süngu nindou Godındı hımbuahü mbumundı tükeıhindı. Ranıhünd-ane yangırı koadürümbo anımbıoeı sıheı Adükarı Sisas Kraisındı süngu.

6

Moaruwai hohoanımo süngumbo yifımbı nahurai-mayefı, nga Kraisındı süngu yangırı anımbıoeı

¹ Asu refe ana sıhırı nüngu mambısefa? Sıhırı moaruwai hohoanımo ranı yangırı randıhu ngefa Godındı moanı hıpoambofe hohoanımo ranai afındı tükümbıfeyo-wamboane, mbıseı hoafımandefıyo? ² Ranı-moatükunı ra ai ngırı randıfeyo, nga wani! Sapo sıhırı moaruwai hohoanımo ranahambo yifı nahuraimayefı. Asu nüngundıhu moaruwai hohoanımo ra süngumandıhu ngefa? ³ Sıhırı Sisas Krais-babıdı nımbıoeımbıoyefı hımonı hundürımayefı ra. Ranana asu sıhırı ai-babıdı yifımayefı ra se moai fı fıırıhindıyo? ⁴ Sıhırı hımonı hundürımayefı ra ai-babıdımbo yifıyefa asu ai-babıdımbo masamboaremunı nou-ane. Ranımbı-hündambo Apendı ngınındı afındı ranınambo Kraisımbı yifıhündı botımarırı yahurai-ane asu sıhırı amboanı sımborı hohoanımo yangırı süngundıhumboane.

⁵ Sıhırı ai-babıdı mamı yifımayefı sapo ai yifımayu nou. Ranana asu sıhırı ai-babıdı mamı yifıhündı botındahumboane ai botımeıfıyü nou.

Sihiri Kraibabidi yangiri nimboemboeyi

⁶ Asu sihiri fifirihundi nda, sihefi wamindafi hohoanimo ra ai-dibo nimi keimbi karihendeimbi fih yifimayo, moaruwai hohoanimo sapo sihefi fiambe hoangohü ratüpurayo arandi ra ahandi nginindi ra raguanambo-fembohünda. Asu ranimbohündambo ngiri sihefimo moaruwai hohoanimo ranai hibadamun ngo. ⁷ Nga nindou düdi ai yifayu ana, asu moaruwai hohoanimondi nginindi ranahambo aboedambofih-ani.

⁸ Asu sihiri Kraibabidi yifi-yefeimbihündi nouehundi ana, rani-moatükun ra sihiri anihondumbo-rihu fifirihumboanefi, ranana awi sihiri ai-babidi yangiri nimboemboeyi. ⁹ Kraibabidi ai yifihündi botifi hayambo wambo asükaindu ngiri yifindu. Asu yifimbo hohoanimo ranai ngiri ahambo ahandi nginindinambo hibadiri ngo. Nga sihiri rani-moatükun ranahambo fifirihumboanefi. ¹⁰ Sapu ai munguambo moaruwai hohoanimo ra hifinambofembo mamimbo yangiri yifimayu. Nga asu haponda ai yangiri anungu ranimbo kameihayo. Nga haponda ai yangiri anungu ranana God-dibo-ani anungu. ¹¹ Mami rani-sungumbo-animbo se sihei fimbo hohoanimondei, se moaruwai hohoanimo ranahambo yifimayei nou asu ahandi nginindi hoarehi moai niboadei hei, nga wani. Nga se sihefi Adükari Sisas Kraibabidi ahandi sungu God-babidi yangiri aniboadei.

¹² Rananimbo asu se sihei yifayo-randeimbi fi ra moaruwai hohoanimo ranai hibadarümboe, nga yowani. Moaruwai hohoanimo ranai siheimbo hühündeirani asu se sihei wamindafi hohoanimo ahandi yifiri moaruwai ranahambo süngundhimboeyi, nga yowani. ¹³ Asu se sihei fi mami bidifiri amboani moaruwai hohoanimo ranahambo hinngindowandani ndemnimboe. Mamikari hohoanimo moaruwai fifanngareimbi ra refembohünda hohoanimondeimboeyi. Nga se siheihori Godimbo ndahünda sapo se nindou yifihündi botifi yangiri anungu nou-anei. Asu sihei bidifiri fi munguambo ra ahambo hinngindihindo mbumundi hohoanimo refembohünda. ¹⁴ Nga moaruwai hohoanimo ranai siheimbo hibadarü ngomboe, nga yowani. Nimboe sapo ahinümbi hohoanimo ahandi hoarehi se moai niboadei, nga se Godindi moani hipoambofe hohoanimo ranahandi hoarehi animboei.

Sihiri ana mbumundi hohoanimondi moani ratüpuriyefi-rihundeimb-aneji

¹⁵ Ranana asu sihiri ra nungumandahuwa? Haponda sihiri ahinümbi hohoanimo mengoro rani hoarehi ningokoate, nga sihiri Godindi moani hipoambofe hohoanimo rani hoarehi animboefi. Asu ranimbohünda sihiri ra moaruwai hohoanimondefi mandihundiyoy? Rani hohoanimo ra sihiri ngiri randihundi, nga wanane! ¹⁶ Se nindou ngorüdi hoarehi niboadeimbo ahandi hoafi himborayei ana, asu se ahandi moani ratüpuriyei-rihundeimbi nahurai-anei. Asu se moai ranimbo fifirihundiyoy? Se moaruwai hohoanimondi hoafi sünguarihündi ana, asu ranimbo yifindeimboeyi, nga se Godindi hoafi sünguarihündi ana, asu ranimbo ahandi himboahü mbumundi nimateimboeyi. ¹⁷ Yini, horombo ana se moaruwai hohoanimo ranahandi moani ratüpuriyei-rihundeimbi nindou manimboei-anei. Nga asu hapondani ana se anihondü yamundife hoafi masahümüdi ra sihei munguambo hohoanimo ra süngurihindhane. Nga ranimbohündambo-animbo God ahambo hihifindihurimboane! ¹⁸ Seana moaruwai hohoanimondi nginindi ranambeahindi aboedamboyahimboane asu mbumundi hohoanimo ranahandi ratüpuriyei-rihundeimbi nindou-yahimboane. ¹⁹ Rani hoafi ranai himborimbo siheimbo tinjümb-ane ranimboane asu ro moani nindou sihefi hohoanimonambo ndarthe hoafayahandüri. Horombo ana sihei fi ra moaruwai hohoanimo refembohünda rarühi

moaruwai hohoanimo ranahambo hoafiyowohü nafuimendira ro fifirimartheandi. Rani-moatükun ra yahurai-ane: Ahinümbi hohoanimo ranai hoafiyowohüya, se nindou ngoründi napo hohoanindowamboyaafi, hoafi ra nafuiyondirihü hoafiyondirikoatembe-mbonana, asu ro ngiri nindou ngoründi napo hohoanife hohoanimo ranahambo fifirtheandi. ⁸ Nga moaruwai hohoanimo ranaiyo ahinümbi hohoanimo hoafi rani süngu nafi ranahambo kokofoare semindi haya asu ai wandi ngusüfoambe mamkarambo hohoanifeimbi hohoanimo ranahambo botire marandi. Ahinümbi hohoanimo ranai yangorikoate-mbembonana, asu moaruwai hohoanimo ranai ngiri nginindiyoy. ⁹ Horombo ana ro ahinümbi hohoanimo ra fifirifekoate-yahambe yangiri aboedi manimboahi. Nga asu ahinümbi hohoanimo hoafi ranai tüküfhüyo wamboso, moaruwai hohoanimo ranai yangiri botife maningowa asu ro yifiyambo nahuraimayahi. ¹⁰ Asu ahinümbi hohoanimo ranai nindou yangiri ningombo hohoanimo saimbo ra nimindühüyo, nga asu ahinümbi hohoanimo rani-süngu moai yangiri ningombo hohoanimo sai-randi, nga sihafi moaruwai hohoanimo süngu yifindafi yaho marandi. ¹¹ Nga moaruwai hohoanimo ranai ahinümbi hohoanimo hoafi rani-süngu ahambo kokofoare masemindo ranahandamboyo hoafi ranai wambo yiri-mo-marandira asu ro rani-süngumartheanda wambo moaruwai hohoanimo ranai hifokoa-mareandira ro yifiyambo nahuraimayahi.

¹² Nga asu ahinümbi hohoanimo mengoro ranai ana Godindi-mayo-ane. Asu ahinümbi hohoanimo hoafi ranai-amboani Godindi-mayo wambo mbumundiyo haya aboed-ane. ¹³ Nga asu ahinümbi hohoanimo aboedi ranai wambo ramareandira ro yifiyahai? Ai ra wani! Nga moaruwai hohoanimo aboedi moatükun süngu ramareandira yifimayahi. Asu raninambo moaruwai hohoanimo ai moaruwai hamindi moatükun-ane ra weindahimefeyo. Ranimboane asu ahinümbi hohoanimo rani-süngu sihiri ndondi hu fifirindihumboane, moaruwai hohoanimo ranana ai munguna moaruwai hamindi moatükun-ane.

Moaruwai hohoanimo ai sihefi hohoanimo ranahambo kikihamindimboane

¹⁴ Sihiri fifirihundi, ahinümbi hohoanimo ranana Godindi moatükun-ane. Nga asu roana sümbuyo-randeimbi fiambeahindi nindou-anahi. Rananahi asu moaruwai hohoanimo ahandi hoarehi nimboamboyah ahandi moani ratüpuruya-rihandeimbimayahi. ¹⁵ Roana ratüpurayah ranahambo fifirtheandühi-yahipoani, nga wani. Nga ro hohoanimo refembo yifirayah ra moai rarihe rihandi. Nga hohoanimo yi boarukoayah ra asu ro rarihe rihandühanahi. ¹⁶ Nine-moatükun ro refembo yi boarukoayah ra rawartheandi. Asu ro rarihe hoafiyahühüya, ahinümbi hohoanimo ranana anihondü aboed-ane sa arihandi. ¹⁷ Asu ro rani-moatükun ratüpuruya arihandi ranana wandi-hoariyahipoani. Nga moaruwai hohoanimo wandi fiambe amaro ranai-ane moaruwai rani hohoanimoyo arandi. ¹⁸ Ro fifirtheamboanahi, wandi fiambe ana aboedi hohoanimo moai nimaro, sapo wandi wamindafi hohoanimo moaruwai ranambeahindi wamboanahi asahi. Nga ro aboedi hohoanimo ra refembo sa hehea hohoanimo-yahühanahisi, nga asu ro ngiri rani-moatükun ra randiheandi. ¹⁹ Ro aboedi mbumundi ratüpur refembo sahehea hohoanimoayah ranana asu ro ngiri randiheandi. Nga asu nine moaruwai fifaningarimbi hohoanimo ratüpur ro refembo moei-asahi ranane rarihe arihandi. ²⁰ Ro moei saheimbi hohoanimo rawartheandi ana, ro wandi hoari-yahipoani rani-moatükun ra rawartheandi, nga wani. Nga sapo moaruwai hohoanimo wandi fiambe amaro ranai-ane wambo yaro yahoani rawartheandi.

²¹ Ranane asu ro hoeirtheandani nine hohoanimo aboedi ra refembo sa heheamboyanahi, asu fifaningarimbi, moaruwai hohoanimo amaro ra aboedi hohoanimo ranahambo semindi gigranambore arandi. ²² Wandi hohoanimo ragu asangoro

ranai ana Godindî hohoanimo ranimbo yangir-ane süngufembo hohoanimo ya habodarîhandî. ²³ Nga asu ro hoeirîheandanî hohoanimo ngorü wandî fiambe amaro asu ngorü hohoanimo ranai wandî fiambe ragu asangoro ranî-dîbo simborî-simborîyafe arînandî. Ranane asu wandî fiambe moaruwai hohoanimo amaro ranahandî ratüpurî hohoanimo ranai wambo kikihamîndîndîri anîngo. ²⁴ Roana hîhîfi-hîhîfikoate nindou hamînd-anahî! Nindou didai wambo yifîmbo hohoanimo ranambeahîndî aboedambo-mandeandîra? ²⁵ Godîmbo hîhîfarîhünî. Sîhefî Adükarî Sisas Kraisîndî süngu ai wambo aboedambo-ndeandîrîmbui! Asu ndanana moanî wandî hohoanimo-ane: Roana yangirî Godîndî hohoanimo ranî hoarehî anîmboahî, nga asu wandî wamîndafî hohoanimo ranai moaruwai hohoanimo ranahandî hoarehî nîngombo ahandî hohoanimo ratüpurîyo ho arandî.

8

Yifiafî Aboedîndî süngu yangirî nîngombo hoaf-ane nda

¹ Ranîmboane asu haponda nindou didîyei Sisas Krais-babîdî anîmboei aheimbo ana se hütiyei, nga yifîndeimboyei yaho papi-hoafî ra moai yangoro, nga wanî. ² Nga Krai Sisasîndî süngu yangirî nîngombo sai-randeimbî Yifiafî Aboedîndî hohoanimo ranai wambo moaruwai hohoanimo-ane asu yifîyorambo hohoanimo-ane ranambeahîndî hümarîhendîra aboedambo-meheandî. ³ Ahînümbî hohoanimo ranîmbo fîfirîfembo ranî-süngu sîhîrî moai moaruwai hohoanimo ranahambo aboedambo-yahundî sapo wamîndafî hohoanimo sîhefî ra ngîrî ahînümbî hohoanimo ra süngundîhündî, nga ranîmbo wambo. Nga asu ranî-moatükunî ra ahînümbî hohoanimo ranai ngîrî randeandî, ranî-moatükunî ana God ai ahandîhoariyu ramareandî. Sapo ai ahandî Nîmorî mamî koamarîheira nindou sîhîrî moaruwai hohoanîmoyefeimbî sîhefî fi hîmboyimbü tüküfi manüngu. Nîmorî ra moaruwai hohoanimo ahandî ngînîndî müngufembo-hündamboyu kusü yifîmayu. ⁴ Mbumundî hohoanimo ahînümbî hohoanimo ranahambo hoafayo ranai sîhefî fiambe tükümbîfeyo-wamboane yahuhayamboyu ai ranî moatükunî ra ramareandî. Ranîmbo-hündambo haponda nîne hoafî ahînümbî hohoanimo ranai mbumundî hohoanimo ranahambo hoafayo, ra sîhîrî süngundîhumboyeî. Sapo Yifiafî Aboedî ranahandî hohoanimo rasüngu hefî arîhundî, nga wamîndafî hohoanimo sîhefî fiambe amaro ra moai süngurîhundî.

⁵ Nindou didîyei wamîndafî hohoanimo süngu ahahabodei ranai ana wamîndafî hohoanimo ranahambo yangirî hohoanimo-yeihanei. Nga asu nindou didîyei Yifiafî Aboedîndî hohoanimo süngu ahahabodei ranai ana Yifiafî Aboedîndî moatükunî ranahambo yangirî hohoanimo-yeihanei. ⁶ Nindou ahandî hohoanimo wamîndafî ranahambo yangirî hohoanimoayu ana, ai yifîndîmbui. Nga nindou Yifiafî Aboedîndî hohoanimo ranahambo yangirî hohoanimoayu ana, yangirî nîngombo hohoanimo asu ngusüfoambe afurîfe kifeimbî hohoanimo ranî yangirî ndemündü nüngumbui. ⁷ Nga nindou wamîndafî hohoanimo süngurareandî ana, Godîndî hürütümb-ani nîmboe ai ahandî ahînümbî hohoanimo ranî hoarehî ngîrî nüngu. ⁸ Nindou didîyei ai ahei wamîndafî hohoanimo ranahambo süngurîhindühi ahahabodei ranai God ai refembo yifirayu ra ngîrî randîhindî. ⁹ Nga asu seana sîhei wamîndafî hohoanimo moai süngurîhindî. Nga Godîndî Yifiafî sîhei fiambe amaro ana, se Yifiafîndî hohoanimo ra süngundîhimboyei. Asu düdi ai Kraisîndî Yifiafî ra ahandî fiambe nîmarîndokoate-ayo ana, nindou ranai Kraisîndîyupoanî, nga wanî. ¹⁰ Nga Krai ai sîhei fiambe amaru ana, sîhei fi ranana moaruwai hohoanimo ranîmbo-hündambo yifîndowohü sümbondîmboesi, nga sîhei yifiafî ranai ana yangirî aboedî nîngomboe sapo se Kraisîndî süngu Godîndî hîmboahü mbumundîyeihî wambo. ¹¹ Sapo God Sisasîmbo yifîhündî botîmarîrî ahandî Yifiafî ranai sîhei fiambe amarondürî ana, asu

mare God Kraisimbo yifihündi botimariri ranai süngunambo ahandi Yifiafi rani-süngu sihei yifyo-randeimbi fi ranahambo yangirindeambui.

Yifiafi Aboedi ai Godindi nimorimbo-areamuni

¹² Nga ranimboane wandafi mamii, sihiri Yifiafi Aboedindi hohoanimo ra süngundihumboane, nga sihefi wamindafi hohoanimo ai hoafemuni ra ngiri süngundihu ngefi. ¹³ Nga se sihei wamindafi hohoanimo rani-süngu ahabodei ana, se yifindeimboyei. Nga asu se Yifiafi rani-süngu sihei fiambe moaruwai hohoanimo amaro ra hiningarhindi ana, asu yangiri aboedi nimboeimboyei. ¹⁴ Nindou didiyei Godindi Yifiafi nafuiyandürani süngurihi arihündi ranai ana Godindi nimor-anei. ¹⁵ Nga Yifiafi se masahümüdi ranai moai siheimbo rareandüra se moani ratüpuriyerihündeimbi tüküyahindühi yihimboyei, nga wani. Nga se sapo Yifiafi siheimbo Godindi nimorimbo reiran masahümüdi rani-süngu sihiri Godimbo Ape yihoefti Afindi sefuhanefti. ¹⁶ Yifiafi ranai-ane sihefi yifiafi-babidimbo sihefimbo ragu ngusüfoambe weindahi yare hoafiyowohüya, Se Godindi nimor-anei yaho arandi. ¹⁷ Asu sihiri God ahandi nimorimboyahu aniboadefti ana, süngunambo sihefi Ape God ai ahandi nimorimbo ahandi aboedi moatükunü dibonyu sihai giginimayu ra ndahumindemboyefti. Asu sihiri Krais-babidi tñirifombü moatükunü ai masemüdu nou asahumindefti ana, aboedi ndüreimbi nimarimbo moatükunü ai-babidimbo ndahumindemboyefti.

Süngunambo aboedi ndüreimbi nimarimbo moatükunü ndahuminde-mboyefti

¹⁸ Nga ro ranahamboanahi hohoanimoayahii nda, haponda ndani simboa sihiri tñirifo afindi tñirifoayefi habodefti ranana moanane. Nga Godindi aboedi ndüreimbi nimarimbo moatükunü sihefimbo weindahi tüküfemünimboayo ranana adükari hamind-ane. ¹⁹ Muñguambo moatükunü God nafimarandi ranai tüküfe yangori himboyowohü ai ahandi nimori muñguambo weindahi tüküfemboayo si ra tükümbifeyowa yahohaya himboayo. ²⁰ Hapondanambe ana sapo muñgu-moatükunü God nafimarandi ranai moaruwaimbofe buriyombo sümboyorandühane. Rani-moatükunü refe arandi ra ahandihoari hohoanimoyo hayambo refe-randühiyopoani, nga God ai ahandihoari hüti rani-süngundafaoandi mehuamboane refe arandi. Nga asu aboedi moatükunü ranahambo himbondohü yagodomboe. ²¹ Süngunambo God nafimarandi ranai sümbuyo-randeimbi hohoanimo kikihamindi aninggo ranambeahindi aboedambo-ndeambui asu rani-simboani ai Godindi nimorimbondahi tükündahi aboedi safi ninggo ranambe keboehi nimboemboyei.

²² Nga sihiri fifirihundi horombo peyo haya ho-hombo hapondanambe ana muñguambo moatükunü God nafimarandi ranai nimorehi nimori wakemindimbo hoafiferandühi amaro nahurai himboyohü engoro. ²³ Nga rani-moatükunü ra muñgu Godindi warihü tükümeffeyowambo rani yangiriyopoani, nga wani. God ai ahandimayo Yifiafi sapo ahandi weangurühi moani saimbo moatükunü ngörü ra masemuni. Nga sihiri amboani kameihanefi raguambe ñipoyefi habodefühi God ai sihefi fi ra ahandi nimorimboreamuni aboedambo-mbireamuni sefi hohu himboayefi habodefti. ²⁴ Nga sihefi ranahambo anihondumbo asu himbombo hohoanimo ranimbo wambo God ai sihefimbo aboedambo-mareamuni. Nga asu nine moatükunü sihiri hoeirihundeimbi-mayo ranahambo tüküfeyoani hoeifembo sefi hohu himboayefi ana, rani himbo sihefi ra himbo hondüyopoani. Nga nindou didai hoeireandeimbi moatükunü ra tükündifeyoani hoendihea mbüsü haya himbomanda? ²⁵ Nga asu sihiri nine-moatükunü hoeifekoate-yefeimbi himboayefi ana, moani sihiri sisiakoate tükümbifeyowa mbisefti hohu hifandarihundi.

²⁶ Mare yahurai-ane nindou sihiri nginindi ningokoate-yefani Yifiafi ranai-amboani tüküfe farihemuni arandi. Sihiri moai wudipoapofe Godimbo

didi bafifembo fifirihundi, nga asu Yifiafi ranai ahandi hoari sihefimbo farihemunühi Godimbo didi bafifemuni arandi ra ngiri weindahi hoafindo. ²⁷ Asu God, sapo nindouyei ngusüfoambe hoeire-randeimbi-mayu, ranai Yifiafi ai hohoanimo moyohü hoafimbo-mayo ranamboani fifireandi. Nga Yifiafi ranai Godindi nindou ranaheimbohünda ahambo hoafiyondombo ahandi hohoanimo süngu yahohaya hohoanimoayo.

²⁸ Asu shiri rarihu fifirihumboanefi, nindou didiyei ai God ahambo ngusüfo parihori arihündi ranaheimbo ana mungu-moatükuni tükifeyoani God ai rare-andani aheimbohünda aboedi tükefeyo. Sapo ranaheimbo God ai ahandi hohoanimo masihendi süngu aheimbo mborai mehündüri. ²⁹ Nga nindou didiyei God ai aheimbo horombonambo fifimareandüri ranaheimbo amboani dibonyu hininngirimareandüri. Wandi nimorindi hohoanimo nahurai hondüre tükümbiyahindamboane asu ranahandi ana Nimori ranai nindou afindi ranahei amongo nimorimbofi mbünunguwamboane yahuhayamboyo ramareandi. ³⁰ Raniyu asu nindou didiyei God ai ahamböhünda dibonyu hininngi-mareandüri ranaheimbo amboani ahambo sowanambo hombo mborai mehündüri. Asu nindou daboe God ai mborai mehündüri ranaheimbo amboani aiana wandi himboahü nindou mbumund-ane mehündüri. Asu nindou didiyei aheimbo mbumund-ane mehündüri ranaheimbo ai ahandi himboamupuimbo-randeimbi ra masagadüri.

Godindi hipoambo ai ngiri hininngindeamuni

³¹ Rani-moatükuni ra God ai ramareandi ranahambo shiri nungumambi-sefa? God ai sihefimbo yare yahurai farihemuni arandi ra, asu nindou didi nimori ai sihefimbo moaruwaimbo-mandeamuna? ³² God ai moai ahandi Nimori ranahambo warambe kikhiri-müdu, nga ai munguambo sihefimbohünda koamariheira nimi keimbi karihendeimbifihiyifimayu. Asu ai sihefimbo ahandi Nimori ra asemuni ana, asu ai bidifiri mungu-moatükuni moani raniwami nandeamunümbui.

³³ God ai nindou wand-ane yahundüreimbihündi ranaheimbo ra, nindou didai hoafimandüdüra? God ai ahandi hoari animbo aheimbo hoafiyundürühya, ai wandi himboahü ana mbumund-ane yahu arandi. ³⁴ Asu nindou didai aheimbo papi-hoafiyondürühi se hitiyei asu ranimbo-hündambo se asübusi afindi ndahümündimboyei hoafi ra hoafimandüdüra? Wani. Krais Sisas sapo ai yifiyu asu yifihündi yangiri botifi mbura Godindi hangifoani anüngu, ai yangirani sihefimbo farihefemunimbohünda Godimbo hoafiyu arandi. ³⁵ Ranane asu nindou didai sihefimbo Kraisindi hipoambofe hohoanimo ranambeahindi yikürübü-mandeamuna? Asu nine tinirifo tükündifemunühane, asübusümbi hohoanimo-ane, nindou ai moaruwaimbo-ndihimunühane, wembombondefühane, safi yangirindefühane, nini-moatükuni ai sihefimbo moaruwaimbo-femunimbo yahohaya aho-ane asu sihefimbo-so hifokoefe moatükuni tükündifeyowohane, rani-moatükuni ranai sihefimbo Kraisindi ngusüfo pefe hohoanimo ranambeahindi yikürübü-mandeamuniyo? Wani. ³⁶ Anihond-ane, yahurai rani-moatükuni sihefimbo tüküfearandi ra Buk Baibor ai ranahambo yare hoafiyowohü yahoya,

'Sihambo-hündamboanefi ro moaruwaiambe yifimbo yangiri munguambo si ra hefi arihundi.

Roana sapo sipsip hifokoefembo sei hehi rawehindi nahurai himboyefomboanefi,' *Buk Song 44:22*

meho. ³⁷ Nga asu munguambo rani-moatükuni sihefimbo tükefeyomuni ai daboadan-ane, nga sapo Nindou düdi ai sihefimbo ngusüfo pamareamuni ranai ana farihemuni randani aboedi hamindi harihuhu tüküyahundühanefi! ³⁸⁻³⁹ Nga Ro anihondumbo

fifiriheandi, ngiri nini-moatükuni ai ahandi ngusüfo pefe hohoanimo ranam-beahindi yikürübü-ndeamuni: Yifi hohoanimo-ane, yangiri niŋgo hohoanimo-ane, Godindi nend-anemo, sünambeahindi bogor-anei, hifinindi bogor-anei, nine-moatükuni haponda tükefeyo-ane, sünguna tüküfemboayo-ane, nine-moatükuni nimoamo anŋgo-ane, asu nine-moatükuni hifi hoarehi ragu engoro ranane. Nine-moatükuni muŋguambo God ai nafirandeimbihündi ranai ngiri Godindi ngusüfo pefe hohoanimo sihefi Adükarı Sisas Kraisindi süngu ranambeahindi yikürübü-ndeamuni. Nga wani.

9

Por ai Israerimbo afindi hohoanimo-ayundiri

¹ Ro anihondümboanahi hoafayahi. Ro Kraisindi nindouya hehea ngiri ro tıkaı hoafındahi. Yifiafi Aboedi ai wandı ngusüfoambe hıfandarandı asu wandı ngusüfoambe wandı hoafi ranahambo anihond-ane yahohane. ² Ro wandı mamısirı Sudahündi nindou ranaheimbo muŋguambo si aho ra ngusüfo afindi kürüheandühi afindi hamındi hohoanimo amarondiri. ³ God ai wambo moaruwaimbo-reandıra asu Israer, wandı mamısirı hondü, ai anihondümbo-rıhindeimbi nindoumboyahi tükümbeyahi-mbonana ra aboed-ane sa. ⁴ Raniyu God ai Israer ranaheimbo wandı nimor-anei yahuhaya asu ai ahandi himboamupuibombo-randeimbi moatükuni ra hoeimarıhındi. Asu God ai hoafi fıramündü masıhendı ranane asu ahınümbı hohoanimo ranane ra masahümündi. Asu Godımbı ndofe hohoanımombo hohoanimo ranane asu God ai horombo hoafıre masıhendı hohoanimo ranane ai ra masahümündi. ⁵ Amoaı mamı horombo weaŋgurühi manıŋgomo ranai ana ahei amoaı mam-anemo. Suda ahei sırambeahıyu Kraıs ai nindoumbofi tüküfi manıŋgu. Ranani asu Kraıs ai muŋgu-moatükuni burayo ranahei mbıroyu haya hıfandarandı. Aiana God hond-ani, nga ranımbı-hündambo-anımbı muŋguambo si aho ra ahambo Adükar-ani mbısefomboane! Anihond-ane.

God ai ahandi nendi ranaheimbo wandanei ehundiri

⁶ Israerıhündi muŋguambo Israerıhündi hondüyeipoanı. Nga Godındi horombo hoafi ra moai peyo, nga wani. ⁷ Abrahamındi ahuirımamı ranai ana muŋguambo ahandi ahuirı hondüyeipoanı. Nga sapo God ai Abrahamımbı yahuya, ‘Aısakındi ahuirımamı yangır-anımbı sıhafı sırımbı-ndahimboyei,’ mehundo. ⁸ Asu ranane nindou Abrahamındi ahuirımamı ranai muŋguamboyoanı Godındi nimori hond-ayei, nga nindou ai Godımbı horombo hoafıre masıhendıhündi tükümehindı rananei ai Abrahamındi ahuirı hond-ayei. ⁹ Nga Godındi horombo hoafi ranai ndare hoafımayo, ‘Sapo ro hoafıya masıheheandı rani-sımbıoan-anımbı ro asükainda tükündaheandühi asu Abrahamındi nımorehi Sara ai nindowenihı nimori nderımindımbıoe,’ meho.

¹⁰ Nga asu ranı yangırıyoanı. Nga asu süngunambo Aısakındi nımorehi Rebekandı mboafı nimori yımbı afındi mamı ranahandambo masepirımindı. Nga ahafandı afındi mamı aiana Aısakı sapo sıhefi amoaı-ani. ¹¹⁻¹² Nimori yımbı tüküfekoate-yafandambe God ai nimori mamı ranahambo dıbonımayundo moanı ahandi hohoanımonambo yangırı hamınd-ane. Sapo Godındi nindoumbı dıbonımayu hohoanımo ra nindou nine rareanda tüküfemboyopoanı, nga God ai ahandıhoarıyu nindoumbı kafoarırı hınıŋgırırı arandı. Ranımbıoane asu nimori yımbı ranai tüküfe nine ratüpurı aboediyo moaruwaiyo ra refekoate-yafandambeyu, God ai Rebekambo hoafıyundühi yahuya, ‘Amoŋgo nimori ai akıdandı hoarehi mbınıŋguwamboane,’ mehu. ¹³ Rahurai God ai ‘Sekopımbı ngusüfo pamarıhini, nga Isombo yıboaruko-marıhini,’ mehu hoafi ra Bukambe yare hoafımayo.

¹⁴ Asu ranimbo sibir nungumambisefa? God aiana moai ndore ratupuriyu-randi mambisefiyo? Ngiri ra-mbisefi, nga wani. ¹⁵ Ai Mosesimbo yare hoafiyundowohu yahuya,

‘Nindou daboe ro wandi hohoanimonambo ahambo amboawi yahando-mboayah ana, asu ro amboawi mbisahandomboyahi.

Asu nindou daboe ro wandi hohoanimonambo hipoambo-fimboayah ana, ro hipoambo-ndihinimboyahi,’

Kisim Bek 33:19

yahu hoafimeindo. ¹⁶ Ranahandamboane God ai nindou dibonayu ra nine-moatukuni nindou ai hohoanimoayu-ane asu rawareandi ranane rani hohoanimo sunguyopoani, nga Godndi hipoambofe hohoanimo raninamboane dibonayu. ¹⁷ Nga Bukambe hoafi ranai God ai Isip-yafe nindou bogori Ferombo hoafimeindo ra yare hoafiyowohu yahoya, ‘Ro wandi nginndi ra munguambo nindou ranaheimbo nafuindahurani asu wandi nduri ranahambo munguambo hifi ndanhu bokarimbirihend-amboane samboanahi. Ranimbo-hundamboane ro shambo bogorimboriheanini hiningarheanini,’ meho. ¹⁸ Asu ranimboane sibir fifirihundi God ai moani ahandi hohoanimonambo yangiri nindou daboe amboawi yahuhani, asu nindou daboe ahambo afindi-afindeimbi tukumbifiyu-wamboane yahuhaya ranahambo randeandan afindi-afindeimbi tukundifimbui.

Godndi nginndi hohoanimo asu hipoambofe hohoanimo

¹⁹ Ranimbo-animbo nindou mam se hoafi-ndafindiruhi animboya, asu refe ana, nimboe God ai nindou moaruwai hohoanimoeyi arihundi ranaheimbo ai huti-anei mambusa? Nindou didai Godndi yifiri ranahambo daboadi hihirimandihinda?

²⁰ Nga nindou se dideyafi se ra Godimbo afindi-afindeimbi yahurai hoafimandafindoyo? Wamburi ai nindou dudi sapo wamburi sumarandi ranahamboya, ‘Se nimboe wambo ndaro sumarandiri?’ mambisiyo. ²¹ Nindou dudi sura-randeimbi ranai purukini ra kandamunduhi moani ahandi hohoanimonambo purukini mam ranahand-ambohundi wamburi yimbu sundapirimbui. Rananimbo asu wamburi yimbu ra ngoru aboedi safi ahandi hohoanireandeimbi ra raran hoafuhi sesi ranambe raraofe rambohunda ndonde digembui. Nga asu ngoru moani yahuri ngoahuri nahurai ra moaninduhi yafisuhumi ranambe raraofe-rambohunda digembui.

²² Mare yahurai God ai ahandi hurutu hohoanimo ra weindahi nafuimbo yahuhayambo asu ai munguambo nindou ahandi nginndi ranahambo fifirimbirhind-amboane yahuhayambo hohoanimoayusi. Nga asu awi ai nindou nginndayunduri ranaheimbo afuri geduhi hifandaranduri. Nga nindou ranaheimbo moaruwaimbo-fendurimbo-hundambo nafimara-mundinduri.

²³ Asu God ai nindou munguambo ahandi himboamupuimbo-randeimbi ra nafuimbohundambo afuri geduhi hifandaranduri. Nindou daboe ai hipoamboareanduri ranaheimbo ahandi himboamupuimbo-randeimbi ra segudurimbo yahumboani. Ai ahandi himboamupuimbo-randeimbi moatukuni ra semindimbohunda nafimara-mundinduri. ²⁴ Sibir amboa, God ai shefimbo diboniyuhu mborai mehumuni. Sudahundi ranaheimbo yangiripoani, nga nindou ngoru sirihundi ranaheimbo kameihi mborai mehunduri. ²⁵ God ai Hoseandi Buk ranambe ai ndare hoafiyuhu yahuya,

‘Nindou didiyei wandi nendiyeipoani,

ranaheimbo ana wandi nend-anei mbisaha-ndurimboyahi.

Nindou daboe ro ngusüfo pefekoate-ayah,

ranaheimbo ro ngusüfo pandi-hearümboyahi.

Hosea 2:23

²⁶ Asu nini hifihundi-yei ranaheimbo hoafiyahündürühi seiya, ‘Ai ana Godndi nendiyeipoani,’ masei,

nga hifi ranih-animbo nindou ranaheimboya 'God yangiri nungu-randeimbi ranahandi nimor-anei,' mbiseimboyei," *Hosea 1:10*

Hosea ra mehu.

²⁷ Asu Aisaia ai Israer ranaheimbo yare hoafiyuhü yahuya, 'Nindou Israerihündi ai himonindi gudi kikirü afindi nahurai afindiyeyisi, nga asu moani yimbu mami yangir-animbo aboedambo-ndahimboyei.

²⁸ Nga Adükari ai ngiri afindi hoafindu, nga nindou munguambo hifihü aniboadei ranaheimbo nimai pap-hoafindandürühi ahei moaruwai hohoanimo ranimbohünda munguna rani takini tñirifo dagadürimbui,' *Aisaia 10:22-23*

mehu. ²⁹ Horombo Aisaia ranahambo amboani yare hoafiyuhü yahuya, 'Adükari Munguambo Nginiindeimbi ranai sihefi amao mami bidifiri ranaheimbo hiningifendüri-koatembei-mbonana, sihirü Sodomihündi nahurai tüküyahundühumbo asu Gomorahündi nahurai nimboefi,' *Aisaia 1:9*

mehu. ³⁰ Asu sihirü nungumambisefa? Rani-moatükunü ranana ndahurai ane: Suda-yafe ndifo sapo tñirifoyokoate moani mbumundi hohoanimo süngufemboaye ranai ana nindou mbumundi Godindi himboahü tükümehindi. Sapo mbumundi hohoanimo ranaiyo anihondümbofe rani-süngu tüküfe arandi. ³¹ Nga asu Sudahündi sapo tñirifoyowohü mbumundi hohoanimo Godindi himboahü semindimbo ahinümbi hohoanimo yangiri süngufembo rani-süngu ana moai mbumundi nindou Godindi himboahü tüküyahindi. ³² Nimboe sapo ai anihondümbofe hohoanimo rani-süngu mbumundi hohoanimo ra semindimbo moai hohoanimo yei, nga wani. Nga ai ahei moani ratüpurü rani-süngu yangirüyo mbumundi hohoanimo ra semindimbo hohoanimo yei. Nimoei tñarühü bemareandi raninambo bendeiranü bübüründe ngei pñindeimboyei. ³³ Bukambe ranahambo yare hoafiyowohüya,

'Hoeirühi, ro Saion wafuambe Serusarem ngoafihü nimoei masihini, nga ranai-animbo nindou ranaheimbo bendeiranü bübüründeimboyei, nimoei yitifo rananimbo aheimbo randeiranü ai pñindeimboyei.

Nga asu nindou düdi ai ahambo anihondümbo-arirü ana, nindou ranai ngiri amoanngi-ndu,'

Aisaia 8:14; 28:16

mehu.

10

Israer ai moai Godindi-mayo mbumundi hohoanimo ra sahümündi

¹ Wandafi mami, ro ngusüfoambe wandi nindou Israer ranai aboedambo-mbeahindi samboanahi hohoanimoayahü! Ranimboanahi ro aheimbohünda Godimbo didibafiyahando arihandi. ² Nga ro aheimbo ndorühe fifirühe heheamboanahi hoafayahü, ai ana awi Godindi hohoanimo rani yangiri süngufemboanei ngusüfo pararühindi. Nga ahei ngusüfo pefembo hohoanimo ra anihondü süngupoani. ³ Aiana moai ndorühi fifirühindi God ai nindumbo mbumund-anei yahu hohoanimoayu ranana, nga aiana aheipoanimbo mbumundi tüküfe hohoanimo-ane süngurühi arihündi. Ranane asu God ai nindou mbumundi hohoanimo hinngimareandi ra moai sahümündi. ⁴ Nga sihirü fifirarühündi, nindou anihondümbo-arühorü ana, ranaheimbo ndeara Kraisi ahinümbi hohoanimo süngufe ho ra moendimareandi. Ranimboane asu nindou ai anihondümbo-arühorü ana, ai Godindi himboahü mbumund-anei.

⁵ Moses ai nindou ah+nümbi hohoanimo rasüngu mbumundi nindou tüküfemboayo ranahambo sürü pare mas+hendi. Ai yahuya, 'Nindou düdi ai ah+nümbi hohoanimo meñgoro muñgu ran+süngure huhü rananimo ai yang+r+ gedüh+ nüngumbui,' mehu. ⁶ Nga asu nindou ai God+imbo an+hondümbowan+ asu God ai nindou ranahambo seana mbumund-anafi yahu arandi. Mbumundi tüküfe hohoanimo ranana ndahurai-ane. Se ng+r+ rand+hi hohoanimondeih+ya, 'Nindou d+dai sünambe magafua?' mb+sei. Hoafi ranahandi n+m+ndi ra 'D+dai sünambe gafu Krai s+hef+imbo nderümündü makuda?' ⁷ Asu se ng+r+ rand+hi hohoanimondeih+ya, 'Nindou d+dai hif+ni yifambe ranambe magada?' mb+sei. Hoafi ranahandi n+m+ndi ra 'D+dai gadü honguambeah+ndi Krai nderümündü madüfua?' ⁸ Nga mbumundi tüküfembo hohoanimo hoafi ra ndahurai-ane: 'Hoafi ranana ak+im+ s+hafi fik+m-ane, s+hafi yafambe hoeari ran+wam+ engoro asu s+hafi ngusüfo ranambe.' Sapo an+hondümbofe hohoanimo hoafi ranane ro bokar+hehu ar+hundi ra. ⁹ Se s+hafi yafambenambo weindah+ yaro hoaf+yaf+hüya, 'Sisas ai wand+ Adükar-ani,' safi mbura, asu s+hafi ngusüfo ranambo God sapo Sisas+imbo y+f+hündi bot+mariri ranahambo an+hondümbowand+ ana, se aboedambo-ndafoamboyafi. ¹⁰ Nga s+hafi ngusüfoambe an+hondümbowand+ God ai nindou mbumund-anafi yahuhaya asu s+hafi yafambe ranambo weindah+ hoaf+yafan+ God ai aboedambo-ndean+n+imbui.

¹¹ Bukambe hoafi ranai hoaf+yowohü yahoya, 'Nindou düdi ahambo an+hondümbowariri ana, nindou ranai ng+r+ amoan+ng+indu,' meho. ¹² Suda-anei asu Suda-yafe ndifo rananei ranai ngorü-poan+imbo ngorü-poan+imbo-yahimboyeipoan+, nga nindou God+ndi h+imboahü mam+ sis+mogodi yang+r-anei. God aiana muñguambo nindou ranahei Adükar-ani. Asu nindou muñguambo d+d+yei ai ahamboya far+hawandüri sei ar+hündi ranaheimbo aboedi-aboedi-reandüri arandi. ¹³ Ran+imboyo Bukambe yare hoaf+yowohüya, 'Muñguambo nindou ai Adükar+imboya far+hawandüri sei hoaf+yei ar+hündi ana, ai aboedambo-ndahimboyei,' meho. ¹⁴ Nga asu nindou ranai an+hondümbofe-koatendeih+ ana, ng+r+ ahambo hoaf+ndahündo. Asu ai hoafi ranahambo h+imbor+koate-ndei+ ana, ng+r+ ahambo an+hondümbowand+hor+. Nindou ranai hoafi ra bokar+hefekoate-ndimondan+ asu ai ng+r+ h+imbor+ndei. ¹⁵ Asu nindou koehefepura hokoate-ayomo ana, ai ng+r+ bokand+houndi. Nga Bukambe yare hoaf+yowohü yahoya, 'Nindou aboedi hoafi sahümündi as+nei ra aboedi safane,' meho.

Israer ai moai aboedi hoafi ranahambo sahümündihü süngur+hindi

¹⁶ Nga asu Suda yimbu-mam+ yang+r+ ai aboedi hoafi ranahambo sahümündi süngur+himboanei. Nga Aisaia ai yare hoaf+yuhü yahuya, 'Adükar+, nindou ai y+hoefi-mayo hoafi ra moai an+hondümbowand+hindi,' mehu. ¹⁷ Nga rani-moatükun+ ra ndahurai-ane: aboedi hoafi ra h+imbor+yeih+yei asu an+hondümbofe tüküme feyo. Asu Krai ranahambo hoafi bokar+hefembo aboedi hoafi ra h+imbor+yeihanei.

¹⁸ Nga asu haponda ro düdueheandi, An+hondüyo Suda ai God+ndi hoafi ra h+imbor+koate-mayei? Wan+. Hoafi ra ai an+hondü h+imbor+mayeisi. Nga Bukambe yare hoaf+yowohü yahoya,

'Muñgu-moatükun+ God ai naf+marandi ranahandi hoafi ra muñguambo hifi ran+hü ho tüküme feyo,

ahei hoafi muñguambo hifi kaiyowohü ho tüküme feyo,'

Buk Song 19:4

meho. ¹⁹ Asükaiya ro düdueheandi, Awi Israer ai moai f+firi+hindiyo? Ai f+firi+mar+hindi. God ai Moses+ndi süngure hoaf+yuhü yahuya,

'Ro Suda-yafe ndifo ai mam+ ran+ni-poedi+yef+ipoan+ ranaheimbo fand+heheiran+,

asu Israer se ngusüfoambe moaruwai-ndeimboyei.

Ro Suda-yafe ndifo ai f+firi+fekoate-yeimbi ranaheimbo fand+hehe-andüran+,

asu Israer se ngusüfoambe ng+n+ndi-ndeimboyei,'

Io 32:21

mehu. ²⁰ Asu süngunambo Aisaia ana ai moai hoafimbo yhimboyu, nga God ai ahandi süngure yare hoafiyuhü yahuya,

'Nindou wambo kokoendirikoate-mayei raniyei wambo hoeimarhindiri.

Roana nindou wambo hohoanimo yokoate-mayei ranaheimbo sowahi weindahi tükümeheandi,' *Aisaia 65:1*

mehu. ²¹ Nga asu Israerimbo ai yare hoafiyuhü yahuya,

'Ro nimb-nimbisi nindou hoafi mbahirhe-hindeimbi asu himborikoate-yeimbi

ranaheimbo wandi wari kikhirha-mindinduri arhandi ai-babidi aboedifembohünda,' *Aisaia*

65:2

mehu.

11

God ai Israer bidifirambo hipoambo-mareandüri

¹ Ranimboanahi asu ro rarithe düdueheandi nda, Asu God ai ahandi nindou Sudahündi munguambo daboadanambo-mbareandüriyo asu wanimbeiyo? Wani! Ro Por amboani Sudahünd-anahi. Ro Abrahamindi ahuir-anahi asu Bensaminindi srambeahind-anahi.

² God ai ahandi nendi Sudahündi tüküfekoate-yeiambeahi fifireandürühi wand-anei mehu ranaheimbo ana moai daboadanambo-reandüri, nga wani. Asu se hoafi Eraisa ai Sudambo papi-hoafirandürühi yare Godimbo didibafimefiyu ra fifirhindai? Ai Godimbo yare didibafindowohü yahuya,

³ 'Adükari, aiyomo nindou sihaf hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamumbo mungu hifokoamarüpuri. Asu ai sihambo sesi sihefe didibafiferambo fondi ra birimafoarundi. Nga ro mam yangir-anahi animboahi. Asu ai wambo hifokoefendirimbo mehomo,' mehu. ⁴ Nga asu God ai ahambo asükaiyu nüngure simbori hoafiyundoa? Ai hoafiyundühi yahuya, 'Ro 7,000 nindou wandambofimb sahapurimindi animboahi ai tkai god Ber ahambo yiri yimbu pusifekoate-mayei,' mehu.

⁵ Rahurai-ane hapondani amboani nindou yimbu-mami God ai ahandi moani hipoambofe ranambo dibonimayuwa aniboadei. ⁶ God ai aheimbo moani hipoamboreandürühi dibonimayundüri, nga ai nine ratüpurimayei ranimbohünda diboniyu-ndürimboyupoani. Nga nindou ranai ran ratüpurিয়েian God ai dibonimbeyundüri-mbonana, asu ngiri moani hipoambofe ra moani hipoambofe hondü tüküfeyo.

⁷ Asu ranimbo-hünda sihiri nüngumambisefa? Rani-moatükun ranahambo Israer ai hüti kokomarhündi ra asu ai moai sahümündi. Nga nindou bidifiri God ai dibonimayundüri ranai yangiriyei rani-moatükun ra masahümündi, nga asu bidifiri ranai himbotühüfo papimareandüri Baibor yare hoafimayo nou. ⁸ Ai yare hoafiyowohü yahoya,

'God ai aheimbo ramareandüra moai ngusüfoambe hohoanimo purihümündi.

Asu ahei himboarinambo ngiri hoeindihindi
asu ahei himboambenambo ngiri himborindei,

nga yare ningo hombo hapondanambe tükefeyo,'

Io 29:4; Aisaia 29:10

meho. ⁹ Defit ai hoafiyuhü yahuya,

'Nindou aiana sesesi-ndeian kinifijambe ahanei nou mbihaneia asahi.

Asu ahei hohoanimo moaruwai rani-süngumbo nimeifih pimbeieia asahi.

¹⁰ Ahei himboari amboani dikireandürhimbo asu ai hoeifekoate-mbeyei-amboane.

Asu se aheimbo dabohamindi pupurügurühi hehi yahurai koadürümbo-koadürümbo rarihi mbinimboeia samboanahi,' *Buk Song*

69:22-23

mehu.

God ai Suda-yafe ndifo masemündündürü

¹¹ Ran+amboane asu ro haponda düdueheandi nda, Sapo Suda ai bübür+mayei peyehü munğuna moaruwaimbo-reandür+imboyo? Ai ra wanana! Nga sapo ai moaruwai hohoan+mo-mayei+amboyo asu God ai Suda-yafe ndifo ranaheimbo ngusüfoambe garibi+mbiri+hindür-amboane yahuhayamboyo ahei ndifo ranaheimbo aboedambo-mareandürü. ¹² Suda ai moaruwai hohoan+mo süngu-mar+hündamboyo asu God ai nindou munğambo ranaheimbo did+boado-mareandürü. Ai God+ambo daboadanambo-mar+horamboyo asu God ai ahei ndifo ranaheimbo mafar+hendürü. Ran+amboane asu munğambo Suda ai God sowana asükai gugur+indahindani an+ambo nindou munğu ai aboedi ham+ndi hondü n+mandeimboyei.

¹³ Suda-yafe ndifo siheimbo haponda ro hoafehandürü nda. Siheimbohünda God ai wambo ahandi hoafi saham+ndi har+handeimb+ kamafoareandürü. Ran+amboanahi asu ro ndani ratüpurü nda ranahambo bor+yahühi yifirayahi. ¹⁴ Ranan+ambo asu wandi nendi ranai God ahei ndifo afar+hendürü ra hoeind+hindüh+imbo ran+ambo ngusüfoambe garib+ndi+himboyei. Ranan+ambo asu ro bidif+rambo fand+heirani asu ai Ape sowana ngeiani aboedambo-ndearümbui. ¹⁵ God ai Sudambo daboadanambo-mareandürü asu ahei ndifo ranaheimbo ngunind+imbo-mareandürü. God ai Sudambo asükai asemündündürü ana, ra nüngumand+fea? Ai nindou yif+hündi botefeyo nahurai-ane!

¹⁶ Bret mam+ ranahandambo bidif+ri kemündi God+ambo asayo ana, asu bret yipoate munğu ra ahandi yang+ir-anendo. Asu n+mi ahar+ mam+ ranahand+ ahambo asegodo ana, asu düdüdü ranamboani ahandi yang+ir-anendo. ¹⁷ Orif n+mi hif+fehündi ranahandambo düdüdü bidif+ri ai t+taboari-hendüh+yu asu n+mambeah+ndi orif n+mi düdüdü ranai ran+fihi pap+mareandi. Suda-yafe ndifo seana n+mambeah+ndi orif n+mi nahurai-anei. Ranane asu haponda se aboedi emündü momori+yeih+ Sudayei-mayo yang+ri n+ngombo hohoan+mo ra hoe nahurai asahümündi. ¹⁸ Ran+ambo-hündambo-an+ambo asu Suda orif düdüdü nou t+taboari-mefoehindi ranaheimbo se y+boaruko-nd+hindür+imboyei. Nüngundahi bor+mandeia? Seana moan+ düdüdü yang+ir-anei, nga seana n+mi ahar+ ranahambo tüpür+hindüh+yeipoan+. Nga n+mi ahar+ ranane siheimbo tüpareandürü.

¹⁹ Nga sean+ambo hoaf+ndeihiya, Y+n+i, nga sapo düdüdü ranai t+taboari-foar+ndüh+yo asu y+hoef+imbo rani fondüh+imbo fondi hin+ng+mareamun-ane, mb+sei. ²⁰ Y+n+i, ranana an+hond-ane. Ai t+taboari-mefoehindi ra God+ambo an+hondümbkofekoate-wamboyei ramehindi, nga asu seana ran+hü rar+hi an+amboei ra an+hondümb+r+hi hehimbo-wamboyei ahei fondüh+ an+amboei. Nga asu se ranahambo af+ndi-af+ndeihi siheihoar+imbo bor+ndeimboyei, nga awi y+h+imbondei. ²¹ Suda ai düdüdü hond-anei, nga God ai aheimbo moai n+m+ndüh+ hin+ng+rearü, nga t+taboari-mafoareandi. Nga se h+bad+hündi. Se düdüdü hondüyeipoan+, nga God ai siheimbo amboani n+m+ndüh+ ng+ri hin+ng+ndearü, nga t+taboari-boadeandür+imbui. ²² God+ndi hipoambo hohoan+mo asu ng+n+ndi hohoan+mo ra sih+ri d+boadond+hu fif+ri+nd+humboane. Nindou ahandi hoafi h+imbor+yeisi, nga hin+ng+mar+hindi ranaheimbo ng+n+ndi-ndarümbui. Nga asu se Suda-yafe ndifo ahandi hipoambofe hohoan+mo rani-süngu ahei ana, asu ai siheimbo hipoambo-ndearümbui. Nga se-amboan+ ahandi hohoan+mo rani-süngu hokoate-ayei ana, rand+hi t+taboari-boegimboyei. ²³ Suda ai an+hondümbor+hindi ana, God ai asükai aheimbo n+m+nd+hü pap+ndearümbui. God ai yifirayu ana, asükai aheimbo koadürü n+m+nd+hü pap+nde hin+ng+ndeandür+imbui. ²⁴ Suda-yafe ndifo se-amboani n+mambeah+ndi orif düdüdü-aneisi, nga asu aboedi orif n+m+ndi ran+fihi pap+ri+himboanei, nga ranahand+ hondüyopoan+. Suda-anei ai hif+fehündi orif n+m+ndi hond-ayei. Ran+amboane asu aheimbo ana God ai düdüdü hondü t+taboari-mefoendi ra semündü asükaiyu koadürü n+m+ndi hondüfihi papareandürü ana, ai asükai aboedi ham+ndi ran+fihi pen+boadeimboyei.

God ai nindou munjuambo hipoamboareandüri

²⁵ Wandafî mamî, dîbohîndî hoafî ranîmboanahî se fifîrîmbîrîhinda sahehea. Se sîheihoarî randîhi hohoanîmondeihî hoafîndeihîya, ‘Roana fifîrîhu hohoanîmo-yefeimb-aneî,’ mbîseimboyei saheheamboanahî. Hoafî nda yahurai-ane, Israer bîdîfîrî ana hoafî hîmborîkoate-yeimb-aneî. Ranî hohoanîmo ranana ahei ngusüfoambe nîmandündürî ngö-ngombo asu Suda-yafe ndîfo nüngunümbîyei God ai dîbonîmayundürî ranai fondî ra sîmongorî-ndamîndîmboe. ²⁶ Ranî süngumboanîmbo God ai Israer aheimbo aboedambo-ndearümbui. Buk Baibor ai yare hoafîyowohü yahoya,

‘Aboedambore-randeimbi ai Serusaremi-nîpoedî kudü Sekopîndî ahurî Suda ranaheimbo randeandüranî,

ahei Godîmbo hohoanîmo-koate hohoanîmo hîningîndîhi-mboyei.

²⁷ Rananîmbo ro ahei hohoanîmo moaruwai ra gogorîndî-heheandühi

ranî-sîmboan-anîmbo ai-babîdî hoafî femîndî sîhefe ra randîhea-mboyahî,’ *Ai-saia 59:20-21*

meho. ²⁸ Nga Suda ai aboedî hoafî hîmborîkoate-mayeî ranîmboane asu God ai Suda-yafe ndîfo sîheimbo fehefemböhündambo hohoanîmomayu ranîyo asu Suda ai ahandî hürütimb-aneî. Nga God ai Sudambo dîbonîmendürî ranîmboane asu ai ahandî horombo hoafîmareandî Suda-yafe amoaombo ranahamumbo hohoanîmoyuhü aheimbo ngusüfo pareandürî arandî. ²⁹ Nga asu nindou God ai aheimbo aboedî moatükunî masagadürî asu dîbonîmendürî ranaheimbo ngîrî hohoanîmo ngorü-süngundeandî, nga wanî.

³⁰ Horombo se Godîndî hoafî hîmborîkoate-mayeî, nga hapoana God ai sîheimbo hipoamboareandürî, Suda ai Godîndî hoafî hîmborîkoate-mayeî ranîmbo-hündambo.

³¹ Asu hapoana God ai sîheimbo hipoambo-mareandürî ranîmboane asu Suda ai Godîndî hoafî hîmborîkoate-mayeî. Ranî-moatükunî tüküme Feyondürî ra God ai aheimbo hipoambofe-ndürîmbo-hündamboyo. ³² God ai nindou munjuambo aheimbo hipoambofe-ndürîmbo yahuhaya ranîyo asu nindou munjuambo ahei hîmborîkoate hohoanîmo ranîna bobohîramündürî hîningîmarearü.

God adükar-ani mbîseiamboane

³³ Godîndî ngasündeandeimbi hohoanîmo ra adükarî hamînd-ane!

Ahandî aboedî hohoanîmo asu fifîrîfe ra hoandarî saf-ane!

Nindou dîdai ahandî hohoanîmoyuhü hoafayu ra fifîrînde hoafîmanda?

Asu dîdai Godîndî nafî munjuambo ra fifîrîmandea?

Godîndî hoafî hoafîyohü yahoya,

³⁴ ‘Dîdî Adükarîndî hohoanîmoambe amaro ra fifîreamboayua?

Dîdî nindou ai ahambo ratüpurîmbo rasünguro rasünguro-meyundoa?

³⁵ Nindou düdi Godîmbo nîni-moatükunîyo masagado,

asükai ai süngunambo ahambo hîhîrîfe segodîmbo-hündambo?’ *Aisaia 40:13*

meho. ³⁶ Munju-moatükunî ra God ai ahandîhoarî nafîmarand-ane asu ahandî ngînîndînamboane anîngo asu ahand-ane. Munjuambo si Godîmbo adükar-ani mbîseiamboane. Nga anîhond-ane.

12

Sîhefî fi ra Godîmbo ndahundîmboane

¹ Wandafî mamî, Godîndî-mayo hipoambofe hohoanîmo adükarî ranîmbo-hündamboane ro sîheimbo hoafehandürî nda. Sîhei fi yangîrî nîngoambe ra se moanî Godîmbo ndahündo ahambo sesî asîhefeyo nou. Se ahandî yangîrîndeian-anîmbo asu God ai ranîmbo hîhîfî-hîhîfîndümbui. Se randîhindüh-anîmbo wudîpoapondîhi Godîmbo hohoanîmondahündo. ² Se hîfî ndanîhündambo

hohoanimo süngundihimboyei, nga s'hei hohoanimoambe simbori hohoanimo süngundihindi. Rananimbo God ai hohoanimoayu ra se ndond'hi fifind'hi mbund'hü rasüngundihimboyei. Nini-moatükun' ai aboedayo asu n'ne ai yifirayu asu n'ne ai aboedi ndor'hoeimb' hamind' hondayo ra se fifind'himboyei.

God ai s'hefimbo hohoanimo moan' masendi ranambo ratüpur'ndefimboane

³ Nga God ai wambo ahandi-mayo moan' hipoambofe hohoanimo masendi ranimbo munguambo s'heimbo ro bidifiri' hoafi hoafinda samboanahi. Se s'heihor' s'hei fi ranahambo yangiri' afindi hohoanimo-ndeimboyei, nga wan'. Nga God ai s'heimbo anihondümbafe hohoanimo masagaduri' rani' simon'gorühi' safi' s'hei fi ranahambo ndond'hi hohoanimondei. ⁴ S'hir' ana fi mamami' rani'fih' afindi' moatükun' ngorü-poan' ngorü-poan' fi ra h'ifoareamboane. Ranane asu ngorü-poan' ngorü-poan'imbo fi ranai ahandi' ngorü-poan' ngorü-poan'imbo ratüpur' mbengori'. ⁵ Rahuraimayowamboane asu s'hir' nindou afind'anefisi', nga asu Sisas Kraisi'ndi' finambo ana s'hir' fi mam' rananefi'. Ranimboane asu s'hir' ana nindou ngorü-n'gorü ra s'hir' mam' wandafi' mam' yangir'anefi' fi mam' rani'fih'.

⁶ God ai s'hefimbo moan' hipoambo-reamunühüyu asu ai nindou mamami' s'hefimbo rani-poan'imbo rani-poan'imbo fifirife moan' masemun'. God'ndi' hoafi hoafimbohünda nindoumbo ratüpur' ra segodaa asemüdu ana, sapo anihondümbafe hohoanimo ai asemüdu rani-süngu animbo hoafendomboane. ⁷ Düdi ai far'hefembo ratüpur' ra asemüdu ana, ai ndonde mbifar'-hendamboane. Asu yamundifembo ratüpur' ra asemüdu ana, ndonde yamundi-mbireandamboane. ⁸ Nindou mam' ai ngusüfoambe kikimofeofendür'imbo ratüpur' ra asemüdu ana, asu ngusüfoambe kikimo-mbifoareandüramboane. Nindou düdi ai nini-moatükun' napoyo mas'hendi' ra nindou bodimondambo yibobofe saimbo ratüpur' asemüdu ana, ai afindi' saimbo nimbon'ndu. Nindou düdi bogorimbofe n'ngombo ratüpur' ra asemüdu ana, ai ratüpur' ra t'njir'ifo-mbiyuwamboane. Düdi ai hipoambofe ratüpur' asemüdu ana, ai moan' hihifi-hihifinambo nindou ngorümbo mbifar'-heiramboane.

Wandafi' mam'imbo aboedi' hohoanimoyondo hohoanimo

⁹ Nindou ngorümbo anihondümbo ngusüfo pand'hindi. N'ne-moatükun' moaruwai-ayo ranahambo yiboaruko-nd'hindi. N'ne-moatükun' aboedayo ranahambo kikihisafind'hümündi. ¹⁰ Se munguambo simbori' hohoanimur'ndei se s'hei fikimin'ndimbo hohoanimoaye nou. Asu nindou amuri' ranaheimbo wambo ngasünd'hi-nd'reimbanei mbisei hohoanimondei. ¹¹ Afindi' t'njambombü ratüpur'imbo hohoanimondei, nga asu se yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyei. Se ratüpur'aye ra Adükari'mbohünda ratüpur'ndei. ¹² Se Adükari'mbo anihondümbo-nd'horühi' hibad'horühi' hihifi-hihifindei. T'njir'ifo s'heimbo tükünd'feyoan' se afur'nd'hindühi' nimandei. Nimbini'nbisi se Adükari'mbo didibaf'ndahi nd'hündi.

¹³ S'hei anihondümbo-r'hindeimb' wandafi' mam' ai napo mbonimbon'nd'hümündian' se aheimbo s'hei-mayo ndahündür'. Asu nd'ifo nindou tükündahindan'wan' aheimbo amboan' wor'n'nd'hindür'.

¹⁴ Nindou s'heimbo moaruwaimbo-ar'hindür' ranaheimbo God ai aboedi-aboedi-mbireandüramboane mbisei hehi didibafi'ndahindür'. God'imboya aheimbo didiboado-mbireandüramboane mbisei, nga ngiri' se God'imboya aheimbo moaruwaimbo-ndowandür' mbisei. ¹⁵ Nindou hihifi-hihifaye rani-babidi' hihifi-hihifimbeyei-amboane, asu nindou aranaye rani-babid'imbo amboan' aranimbeyei-amboane. ¹⁶ S'hei wandafi' mam' rani-babidi' wud'wud'ndahindi. Se ngiri' aboedi' nindou yangiri' hohoanimondei wud'nd'hindür', nga se nindou moaruwai rani-babidi' n'imboei. Asu se s'hei fimbo hohoanimondeih' ro fifir'itheandeimb-anahi' mbiseimboyei.

¹⁷ Nindou ngorü ai sheimbo moaruwai-moaruwaimbo-ndihindüranî, asu se simborî aheimbo moaruwaimbo-ndihindürimboyei, nga yowanî. Nîne hohoanimo nindou ai aboed-ane aseî ana, se ranî yangîr-animbo randihindî. ¹⁸ Se munguambo nindou-babîdî aboedî nîmarîmbohündambo nafi kokondihündî. ¹⁹ Wandî wandafî, nindou ai sheimbo moaruwaimbo-ndihindüranî asu se sîheihoarî ranî-moatükunî ranahambo simborî hîhîrîndîhi randîhimboyei. Nga moanî randîhi hîningîndîhindanî God ai aheimbo ngînîndî-mbîrandürîmboane. Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Nindou ngorümbö hîhîrîfe moaruwaimbofe ranana wandî ratüpur-ane.

Wandîhoar-animbo ro aheimbo simborî moaruwaimbo-ndîhearümboyahî,’ *Io*
32:35

mehu Adükari ai. ²⁰ Nga asu, Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Nindou sîhambo hürütüranîni-randeimbî ranai wembombonduanî, ahambo sesî dabado,

asu amîndanîngombo-nduanî, hoe dabado.

Se ahambo randoworanî ana, ai sîhambo ramareanîni ranîmbo asu ai amoanîngî-ndümbui,’ *Sindaun*

25:21-22

meho. ²¹ Moaruwai hohoanimo ai ngîrî sîhambo ngasündeanîni haya hîfînambondeanîni. Nga se aboedî hohoanimo ranî-süngundowandühi ratüpurîndafan-anîmbo asu se moaruwai hohoanimo ranahambo hîfînambondowamboayafî.

13

Sîhîrî gafmanî-yomondî hoarehîndefomboane

¹ Nindou munguambo gafmanî-yomondî hoareh-anîmbo nîngomboane. Nga moai gafman ai aimbo hoangîru tüküyafundî, nga Godîndî hoafî süngu ahandî warîhünd-anemo. Munguambo gafman ra God ai kafaore hîningîmareapur-anemo.

² Ranîmbo-hündamboane nindou ai gafmanî-yomondî hoafî mbahîrarîhehindî ra asu Godîndî hoafî kameih-ane mbahîrarîhehindî. Ranîmbo wamboane asu ai tîngîrîfo ndahümündimboyei. ³ Gafman ai nindou aboedî hohoanimo ratüpurî rawarîhindî aheimbo refendürîmboyopoanî, nga nindou düdi ai moaruwai hohoanimoayu ranahambo refembo-hündamboanemo anîngomo. Gafmanîmbo yîhîmbombo se moeimboayafî? Refe ana, se moanî aboedî ratüpurî ranî yangîr-animbo süngundowandani asu ai sîhambo aboed-anafî mbîsîmo hoafîndîmboemo. ⁴ Gafman aiana Godîndî ratüpurîyomo-rundeimb-anemo se aboedî mbînîmbafa yahomo houmbo anîngomo. Nga asu se moaruwai ratüpurî randowandühi rananîmbo se yîhîmbondafî ranahambo. Nga aiana moai moanî ngînîndî moatükunî ra semündu. Aiana God kafaore hîningîmareandî wambo asu ai Godîndî-mayo ngînîndî nindou moaruwaimbofe hohoanimo ra semündümboani nindou ai moaruwai hohoanimoayei aheimbo moaruwaimbo-fendürîmbohünda. ⁵ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu se gafmanîndî hoarehî nîmboei. Asu ranî-moatükunî sünguefeyo ra moaruwai-mbofe ranahambohünda yîhîmbombo yangîrîyopoanî, nga gafmanî-yomondî hoarehî nîngo ra aboedî hohoanimo süngufe-ane.

⁶ Ranîmbo-hündamboane asu se gafmanîmbo takis pirîhi arîhündî. Gafman aiana Godîndî ratüpurî ratüpurîyomondühi rananemo asu ai ranî ratüpurî ranî yangîrî hîfandîru arundî. ⁷ Gafman nindou ranahamumbo nîni-moatükunîyo segodürîmboayei ana, aheimbo moanî ranî-moatükunî ra dagadürî. Gafman ai nîni-moatükunî takisîmboyo hoafîndîmondanî, se ahamumbo ndehindî. Asu bogorî nindou ranahandî hoarehîndeihi asu ahambo ahîni-dei. Asu nindou ndürî adükarümbî ranahambo ndürî adükarümb-ani mbîsei hohoanîmondei.

Simbori ngusüfo pefembo hohoanimo

⁸ Se nindou ngoründi-mayo nini-moatükuni ndowandifi mbunda simbori saimbo-mayo ra hingindowanda gedühi ningomboe, nga yowan. Se sapo simbori ngusüfo pefe hohoanimo rani yangir-animbo süngundihindi. Nindou düdi ai ngorumbo ngusüfo parareandi ana, ai muŋguambo ahinümbi hohoanimo mengoro ra süngureandeimbi nindou-ani. ⁹ Mosesindi ahinümbi hohoanimo ranai yare hoafiyowohü yahoya, 'Nimorehi nindowenih-yafe hohoanimo moaruwaimbo-fepoani. Nindou hifokoefepoani. Hümbuhünipoani. Nindou ngoründi napo hohoanifepoani,' meho. Muŋgu rani ahinümbi hohoanimo ranane asu amuri muŋguambo engoro ranane muŋguambo mamambere haya nimindi hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, 'Se nindou amurambo ngusüfo pandowandi se shafi fimbo ngusüfo pararowandi nou,' meho. ¹⁰ Nindou düdi ai nindou ngorumbo ngusüfo parariri ana, ai ngiri ahambo moaruwaimbo-ndiri. Ranimboane nindou ai ngorumbo ngusüfo parariri ana, asu ai ahinümbi hohoanimo hondü muŋguambo ra süngurandüh-ani.

Sihiri moani mbumundi hahabodefomboane

¹¹ Se fifirihimboanei haponda nini siyo sihiri animboefi ranimboane se rani hohoanimo süngundihindi. Ndeara rani si ra se mapoei-ane, nga hapondana se botindahindi. Horombo sihiri Godindi hoafi anihondumbo-rihundeimbi nindou nimboefimbo God ai shefimbo aboedreamuneimbi-mayu rani si ra akimiyoy, nga hapondani ana ndeara akimi safi tükufembo yangir-ane. ¹² Nimbai ai ndeara muŋgumbo yangiriyowohü asu si ai ndeara akimi simbo yahomboane. Nimbokoanindi ratüpuru ra hinngifemboane, nga asu sirihündi yifiari napo ra ndahumindefo-mboane. ¹³ Nindou sirihü aboedi anüngu nou sihiri nimboefomboane. Sihiri mamikari hohoanimoyo wakife asu bia simindi hefe mamikari hohoanimoyo wakifepoani. Nimorehi sisihimoyo wakife asu moaruwai hohoanimoyo wakifepoani. Watikoafi hoafiyoy asu nindou ngorumbo ngusüfoambe moaruwaimbo-fepoani. ¹⁴ Nga se Sisas Kraismbo yangir-animbo yifiari niminihoarimbo-ndihori sheifihü güdhori. Nga shei horombodidi moaruwai hohoanimo ngusüfoambe amaro ranahambo süngundihimboyei.

14

Wandafindandi hohoanimo ra sihiri yibobo-ndihumboyefi, nga wani

¹ Nindou mamai ai Godimbo anihondümborirani asu ahandi anihondümbofe ra kehurndoani ana, asu se ahambo Godindi nendi shei mbusümo ndahorimindei ngei. Asu ai nine hohoanimoayu ranahambo simbori wataporimbo-ndühimboyei. ² Nindou mamai ai ahandi anihondümbofe hohoanimo nginindi süngureandi ana, ai muŋguambo sesi ra sesuhani, nga asu nindou ngorü ai ahandi anihondümbofe ra kehurayo ana, ai ngiri safi aboedi dedu, nga wandümo yangiri sesuhani. ³ Nindou ai muŋguambo sesi sesü-randeimbi ana, asu nindou moani wandümo yangiri sesümbimayu ranahambo yowan moaruwai hohoanimo-yondopoani. Asu nindou wandümo yangiri sesü-randeimbi ranai nindou muŋgu-moatükuni sesümbimayu ranahamboya, aiana moaruwai hohoanimoyu-randeimb-ani yahopoani. God ai nindou ranahambo amboani serümündümboani mbohünda. ⁴ Nindou se didiyafi, asu se nindou ngoründi ratüpuriyu-randeimbi nindumbo yiboboarwora? Nindou sapo ahambo hifandarandi ai-animbo ahandi ratüpuru ra aboedimbayo wanimbayo mbüsü yibobondeambui. Nga asu ratüpuriyu-randeimbi ahandi ratüpuru aboedi ngomboe nimboe sapo Adükari ai ahambo nginirümündü nungumbo wambo.

⁵ Nindou mamî aiananiya mamî si ranana ai adûkarî hamîndiyo haya amurî si aho ranahambo ngasûndeamboane yahuhani. Nga asu nindou ngorû aiananiya munnguambo si aho ra sîmogod-ane yahuhani. Nindou mamamî se sîheihoarî ngusûfoambe hohoanîmondei hoendîhindûh-anîmbo hohoanîmondei. ⁶ Nindou dudi ai mamî si ra adûkarî si-ane yahuhî ana, ai Adûkarîmbo yangîrî hohoanîmoyundowohani. Asu nindou dudi ai munnguambo sesi sesû arandî ra ai Adûkarîmbo hohoanîmoyuhani asesu. Ranî sesi ra Godîmbo hîhîfirûrî mburamboani asesu. Asu nindou dudi ai munnguambo sesi wehayu ra Adûkarîmbo hohoanîmoyundowohani wehayu. Asu ai amboanî Godîmbo hîhîfirûrûhani.

⁷ Nindou mamamî sîhîrî moai sîhefî hohoanîmonambo yangîrî nîmboefî. Asu mamamî sîhîrî moai sîhefîpoanîmbo hohoanîmonambo yangîrî yîfiyefî rîhundî. ⁸ Sîhîrî yangîrî anîmboefî ra Adûkarîmbo hohoanîmoyefûhanefî. Asu sîhîrî yîfayefî ra Adûkarîmbo hohoanîmoyefûhî yîfayefî. Sîhîrî nîmboefûhîndowanî asu yîfîndefûhîndowanî ra moanî sîhîrî Adûkarîndî yangîrî hamînd-aneefî. ⁹ Ranahambo sînguyo nindou yangîrî anîmboei-anei asu yîfîmayei-anei ahei Adûkarîmbofe nîngombo-hündamboyu Sisas amboanî yîfiyu mbura asu honnguambeahîndî yangîrî botîmefiyu.

¹⁰ Asu se, nîmboe sîhafî wandafîndandî hohoanîmo ranîmbo yîboboarîwora? Asu se, nîmboe sîhafî wandafîndambo yiboaruko-arowora? Sîhîrî ranahambo fîfirîndîhumboane, nga munnguambo sîhîrî Godîndî hîmboahû nîmboemboeyefî ai sîhefîmbo yîbobofe-munîmbohûnda. ¹¹ Bukambe hoafî ra yahoya, Adûkarî ai yahuya, 'Ro yangîrî nîmboambo dabareheandî nindou munnguambo ranai wambo yirüyimbu pusîndûhi-ndîhûmboyei

asu nindou munnguambo ahei yafambenambo weindahî hoafîndahündürûhî God Adûkar-ani mbîseimboyei,' *Aisaia 45:23*

mehu. ¹² Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu munnguambo sîhîrî sînguna Godîndî hîmboahû sîhîrî nîne ratûpurî ratûpurîmayefî ranahambo hoafînda-hundîmboeyefî.

¹³ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu wandafî-babîdî sîmborî yîboboferûpoanî, nga rûhîsafî hînîngîfemboane. Nga sîhîrî ngorû hohoanîmo sîngundîhumboane. Sapo sîhîrî mamî moatûkunî refeyoanî ana, wandafî ai bûbüründûhî moaruwai hohoanîmo sîngundîfimbui ranî hohoanîmo ana hînîngîfemboane. ¹⁴ Ro Adûkarî dîbo-anahî, nga ranîmboanahî ranî-moatûkunî ra ro fîfirîheamboanahî. Moai nînî sesi ai ahandîhoarî moaruwaiyo. Nindou ai ranî-moatûkunî ra moaruwai-ane ehu ana, moanî ai ahambo moaruwai-ane. ¹⁵ Ra ai yahurai-ane. Se nînî-moatûkunîyo sowasîfanî ranîmbo-hûnda sîhafî wandafî ai hoeireanînûhî afîndî hohoanîmoayu ana, asu se ahambo moai hohoanîmoyafî. Sisas nindou ranahambohûnda yîfîmayuane, nga asu sîhafî sesi hohoanîmo ranambo se nindou ra moaruwaimbo-ndîworîmboyafî. ¹⁶ Se mamî moatûkunî ranahambo aboed-ane asafî ana, se hîbadambo. Sîhafî hohoanîmonambo yangîrîpo, nga moaruwai-ane mbîseimboyei. ¹⁷ Sesi, sesi asu hoe sîmîndî hohoanîmo ranana God ngînîndî hîfandarandî ranahandî nîmîndîyopoanî, nga wanî. Nga God ngînîndî hîfandarandî ranî nîmîndî hohoanîmo-ane nda. Mbumundî hohoanîmo, ngusûfo afurîfimbî hohoanîmo, asu Yîfiáfî Aboedîndî hîhîfî-hîhîfî hohoanîmo ra. ¹⁸ Nindou ai Sisas Kraîsîndî ratûpurîmbo yangîrî ranî hohoanîmo sîngu anîngu ana, God ai ahambo hîhîfî-hîhîfîndundowanî asu nindou amurî ai-amboaniya ai nindou aboed-ani mbîsahündomboyei.

¹⁹ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu munnguambo ai sîhefîmbo mamambefemunî hohoanîmo asu wandafî mamîyefî hohoanîmo ngînemîndündürî ranî yangîrî sîngunîndîhumboane. ²⁰ Se sesi ranahambo yangîrî hohoanîmondeihî asu God ai nîne-moatûkunî ramareandî ranahambo moaruwaimbo-ndîhimboyei. Mungu sesi

moatükunî ranana aboed-ane. Nga asu se nîne sesî sowasîfanî nindou ngorü ai ranahambo ahandî fimbo moaruwai-ane yahu mbura asesu ana, ai moaruwai hohoanîmoyuhani asu rananîmbo se-amboanî moaruwai hohoanîmo-yafühanafî. ²¹ Asu se nînihondî sowasîfî, bia sîmîndîfî, asu amurî moatükunî aho ra rarowandî ranîmbo sîhafî wandafî ranai hohoanîmo moaruwai hohoanîmonduanî ana, asu se ranî-moatükunî ra hînhîngîndowandî. Ranane aboedayo. ²² Se nîne hohoanîmo anîhondümbö-arowandî rananîmbo God-dîbo se yangîrî hohoanîmondafî kîkîhîndowandî. Nindou ai moanî ahandîhoarî mamî moatükunîmbo aboed-ane yahu hohoanîmoayu ana, ra aboed-ane. Asu ranî hohoanîmo ranai ahandî fî ranahambo papi-hoafîkoate-ndoanî ana, asu ai hîhîfî-hîhîfîmbiyu-wamboane! ²³ Nga asu nindou ranai yimbu hohoanîmo süngu sesî ra asesu ana, ai ra ahambo moaruwai-ane sapo ai nîne sesî ranahambo moaruwai-ane yahuhaya asesu ranîmbo-hünda. Nindou ai hohoanîmo mamî ranahambo aboed-ane yaho anîhondü-mbofekoateyu randühi yare arandî ana, asu ai moaruwai hohoanîmo-yumboani.

15

Kraisîndî hohoanîmo yangîrî sîhîrî süngundîhumboane

¹ Nindou sîhîrî didîyefî anîhondümböfe hohoanîmo ngînhîndî sahumündefeimbi sîhîrî nindou düdi ai anîhondümböfe kehurî arandî ranahambo farîhefimboane ngînhîndî nîngomböhünda. Nga sîhefî fimbo yangîrî hohoanîmopoanî. ² Sîhîrî mamamî nindou sîhefî wandafî ranaheimbo aboedî nîngomböhünda didîboadondîhundüranî ai hîhîfî-hîhîfîndeimboyei. Rananîmbo asu ai ngînhîndî nîmboeimbo anîhondümbö-ndîhimboyei. ³ Nga Sisas Krais ana ai moai ahandî fimbo yangîrî hohoanîmoyu. Nga asu ai ramefiyu ra, Bukambe hoafîmayo nou, 'Ape, nindou sîhambo moaruwaimbo-marîhinîni hoafî ra sîni wambo gabudî-mafoareandîrî,' mehu. ⁴ Munguambo hoafî horombo Bukambe sürü papîmarandî ra sîhefîmbo yamundîfe-munîmbohündamboyo sürü papîmarandî. Ranî hoafî ra sîhefîmbo ngusüfoambe ngînhîramîndîmunî asu afurîhemuna anîhondümböndîhu hîmböndefühi nîmboemboyefî. Ranîmboane asu sîhîrî anîhondümbö-ndîhundühi nîmboemboyefî. ⁵ God ai ngusüfoambe ngînhînemîndîmbo asu afurîfe nîngombo hohoanîmo ra sai arandî ai sîheimbo mbîfarîhendür-amboane rananîmbo asu se Sisas Kriasîmbo süngurîhi arîhündî, sîhei mbusümo mamî hohoanîmo yangîrî süngundîhimboyei. ⁶ Rananîmbo asu se hohoanîmo, yafambe mamambendîhi mbundîhü, sîhefî Adükari Sisas Kraisîndî God asu afîndî ranahandambo adükari mbîsefîmboane.

Krais ai Suda asu Suda-yafe ndîfo ranaheimbo mafarîheirü

⁷ Nindou ai Godîmbo aboed-ani hoafîmbohündambo se sîheihoarî ndahümundîhündürî sapo Krais ai sîheimbo masemîndündürî nou. ⁸ Nga ro sîheimbo hoafehandürî, Sisas ai Suda-yafe ratüpurîyu-randeimbi nindoumbofi manüngu. Rananîmbo asu God ai ahei amao mamîmbo horombo hoafîre masîhendî ra anîhondümbö ramareandî ra nafuimbohünda Sisas tüküme fiyu. ⁹ Rananîmbo asu Suda-yafe ndîfo ai-amboanî Godîndî hîpoambofe hohoanîmo ranînambo ahambo adükari-ani mbîseiya yahuhayamboyo ramefiyu. Sapo Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

'Rananîmbo Suda-yafe ndîfo ranahei hîmboahü ndürî adükariümb-ani mbîsa hoafîndamboyahî.'

Asu sîhafî ndürî herüna kakîsaondî-hanînimboyahî,' *2 Samueî 22:50*
 meho süngu. ¹⁰ Asükaiyo Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,
 'Suda-yafe ndîfo se-amboanî Godîndî nendî ranî-babîdî hîhîfî-hîhîfîndei,' *Îo 32:43*
 meho. ¹¹ Asükai hoafîyowohü yahoya,

‘Suda-yafe ndifo munḡu se Adükariḡmbo ndüri adükariḡmb-ani mbisei.

Asu munḡuambo niḡmorehiḡ nindoweniḡ se ahandiḡ ndüri herüna kakisaondiḡhorḡ,’

Buk Song 117:1

meho. ¹² Asükai Aisaia ai hoafiḡyuhü yahuya,

‘Sesindiḡ ahuirḡ ai tükündüfimbui.

Nindou ranai-anḡmbo Suda-yafe ndifo ranahei bogoriḡmbondiḡfi nüḡḡumbui.

Rananḡmbo nindou, ranai ahambo anḡhondüḡmbo-ndḡhorüḡ hiḡbadḡhorüḡ hiḡ
nimboeimboyei,’ *Aisaia 11:10*

mehu. ¹³ God ai anḡhondüḡmbofe hiḡmboyondombo hohoanḡmo ra niḡmḡndühani. Se ahambo anḡhondüḡmbo-rḡhorḡ arḡhündḡ ranḡmbo-anḡmbo asu ai siḡheimbo ahandiḡ-mayo hiḡhiḡfi-hḡhiḡfi asu ḡḡusüfo afuriḡfe kife hohoanḡmo ra afḡndḡ safiḡ mbisagadür-amboane. Rananḡmbo Yifiafi Aboediḡndḡ ḡḡinḡndḡnambo siḡhei Godḡmbo anḡhondüḡmbo-fihḡ hiḡmboyondombo hohoanḡmo ranai adükariḡ hamḡndḡ ḡḡomboe.

Por ai Suda-yafe ndifo-yafe ratüpurḡyu-randeimb-ani

¹⁴ Wandafiḡ mamḡ, ro ḡḡusüfoambe anḡhondüḡmbo-rḡheamboanahiḡ se aboediḡ ho-
hoanḡmo hohoanḡmoyei arḡhündḡ ranḡmbo. Se munḡuambo mamamḡ fiḡfirḡfe ra
aboediḡ fiḡfirḡhiḡmbo wambo asu se siḡheihorai siḡmboriḡ yamundiḡ-firḡndei. ¹⁵⁻¹⁶ Ro siḡhei
hohoanḡmo asükainda botḡndḡhearü saheheamboanahiḡ asu yḡhiḡmbokoate biḡdiḡfirḡ
hoafiḡ siḡheimbo sürü papḡmarḡhandḡ. Niḡmboe sapo God ai wambo ranḡ-poanḡmbo
ḡḡinḡndḡ masendiḡ ranḡna Sisas Kraisiḡndḡ ratüpurḡ Suda-yafe ndifo aheimbo farḡhefe-
ndürḡmbohünda. Roana Godḡmbo sesiḡ siḡhai-randeimbiḡ nahurai ahandiḡ-mayo aboediḡ
hoafiḡ ra Suda asu ahei ndifo ranaheimbo hoafiḡyahandürḡ arḡhandḡ. Ro ranaheimbo
God sowana ndahamḡndḡ-handürḡ ḡḡahanḡ asu Yifiafi Aboediḡ ranai randeira asu ai
Godḡndḡ yangḡriḡ tükümbeyahinda samboanahiḡ. Rananḡmbo asu ro Godḡndḡ warḡhündḡ-
hearüḡmboyahḡ sapo ahambohünda niḡniḡhondiḡ hiḡfokoaru siḡhoemonda hiḡhiḡfeyu nou.

¹⁷ Ranḡ ratüpurḡ ra Sisas Kraisiḡ-dḡbo ratüpurayahiḡ ana, asu ro Godḡndḡ ratüpurayahiḡ
ranḡmbohünda hiḡhiḡfi-hḡhiḡfiḡndamboyahiḡ. ¹⁸⁻¹⁹ Ro ḡḡriḡ amuriḡ moatükuniḡ rana-
hambo hoafiḡndahiḡ, ḡḡa niḡniḡ ratüpurḡyo Kraisiḡ ai wambo ramareandiḡ ranḡ-
süḡḡuyu Suda-yafe ndifo Godḡndḡ hoafiḡ süḡḡumarḡhindiḡ ranḡ yangḡriḡmboanahiḡ
hoafiḡnda sahehea. Ai wandḡ hoafiḡ, ratüpurḡ ranahandamboyu farḡhendḡriḡ haya
ratüpurḡmayahiḡ. Ranḡyu asu Yifiafi Aboediḡndḡ ḡḡinḡndḡnambo ai wambo ma-
farḡhendḡra hepünüfeimbiḡ moatükuniḡ asu Godḡndḡ ḡḡinḡndḡ nafuimbo moatükuniḡ ra
ramariḡheandiḡ. Ranḡmboyahḡ ro Serusarem ḡḡoafiḡhü peya hehea Kraisiḡndḡ aboediḡ
hoafiḡ munḡuambo ra wataporḡmbo-rḡhiḡ hambo asu Iririkum hiḡfiḡhü tükümeheandiḡ.

²⁰ Ranḡ ratüpurḡ ra nindou biḡdiḡfirḡ ai Sisasiḡndḡ ndürḡ hiḡmboriḡkoate-yeimbiḡ ranahe-
imboanahiḡ ro ho aboediḡ hoafiḡ bokariḡhefembo hohoanḡmoayahḡ. Roana worḡ moanḡ
ḡḡorü nindoundḡ kambohooanḡwamiḡ worḡmbombo-yahḡpoanḡ hohoanḡmoayahḡ, ḡḡa
waniḡ. ²¹ ḡḡa Bukambe yare hoafiḡyowohü yahoya,

‘Nindou diḡdiḡyei ai Kraisiḡ ahambo hoafiḡyondürḡ-koate-memondürḡ ai-anḡmbo
hoeindiḡhorḡ-mboyei.

Nindou diḡdiḡyei ai ahandḡ hoafiḡ hiḡmboriḡkoate-yeimbiḡ ai anḡmbo ahambo
fiḡfirḡndḡhorḡmboyei,’ *Aisaia 52:15*

meho ranḡmboanahiḡ refembo hohoanḡmoayahḡ.

Por ai Spen hiḡfiḡna hombo hohoanḡmomayu

²² Ranḡmbo-hündamboanahiḡ asu ro siḡheimbo sowana afḡndḡmbo tüküfembo
kiḡkarḡheheandiḡ. ²³ ḡḡa asu ndaniḡ hiḡfiḡniḡ ro ratüpurḡmbo ratüpurḡ moai niḡḡo. Afḡndḡ
hiḡmbaniḡ maho ra ro siḡheimbo siḡfo hoeifendürḡmbo sahehea hohoanḡmomayahḡ.

²⁴ ḡḡa hapondaniḡ ana awi refembo hiḡmboayo. Ro Spen hiḡfiḡna gagühüḡ asu nafḡna
siḡheimbo siḡniḡ hoeifendürḡ hefe homboanahiḡ hohoanḡmoayahḡ. Rananḡmbo awi

ro didi asu ranihü se-babidi akidou nimandi hihifi-hihifinda sahehea. Sheimbo hoeindihe hinngindihearü heheambo-animbo, asu se wambo Speninambo hombo ranafi fandihendira ngamboane.

²⁵ Nga awi haponda hamindi ana Serusaremnambo Godindi nindou ra farifehendürimbo hahühanahi. ²⁶ Godindi nendi bidifiri Serusarem-yafe mbüsumo amarei ranai napokoate-mayeiamboyei Masedonia asu Akaiahündi Godindi hoafi süngurihindeimbi ai kaki gugurife mburümbo farifehendürimbohündambo hoafi firihümüdi masihendi. ²⁷ Ai ahei hohoanimonambo yangiri moani kaki ra gugurahi masihendi. Suda ai ahei ndifo nindou ranaheimbo Godindi aboedi hohoanimo raninamboyo farihendürihi didiboado-marhindüri. Ranimboane asu Suda-yafe ndifo ranamboani Sudambo ahei fi ningo hohoanimo ranimbo simbori mbifarichehi-ndüramboane. ²⁸ Rani-moatükuni ra ro muḡgundhe mbundühambonanambo samboanahi. Ro kaki Suda Serusaremihündi ranahei warambe hinngindihe heheambo-animbo, asu ro Spenina ngahühi nafina rühi didi sheimbo hoeindihearümboyah. ²⁹ Sheimbo sowana asinhi ana, ro fifirheamboanahi Kraisindimayo didiboadofe hohoanimo rani simongorühi didimboyah.

³⁰ Wandafi mam, Adükari Sisas Kraisindi süngu asu Yifiafi ai ḡgusüfo pefe sai-randeimb-ane rani-süngu ro shei ḡgusüfoambe botirheandühi sheimbo hoafehandüri nda: Se wambo fandihendiri hehimbo Godimbo didibafifembo ra tinrifondefomboane ai wambo farifehendürimbohünda. ³¹ Nindou Sudiahündi Godindi hoafi süngufekoate amarei ra wambo-yindirimbo maseimbo se wambohünda Godimbo didibafi-ndahindani animbo asu ai wambo ahei warambeahindi aboedambo-mbireandiramboane. Asu se didibafi-ndahindananimbo ai wambo fandihendira Godindi nendi Serusarem ngoafihü amarei ranai wandimayo fehefe ratüpurü ra ndorhi mbisahümüdi-amboane. ³² Ranimboane asu God ai yare hohoanimoayu ana, ro sheimbo sowana hihifi-hihifümbi dügühühimbo se-babidimbo fi handihe nimandimboyah.

³³ Sapo God, afurifimbi hohoanimo nimindühayu ranai muḡguambo se babidi mbünḡguwamboane. Nga anihond-ane.

16

Nimorehi nindowenih afindi aheimbo Por ai hihifimarandüri

¹ Se shefi rehi Fibimbo fihindühümüdi samboanahi hoafayah. Sapo ai Senkria ngoafihündi anihondümbo-rihindeimbi farihendüri-randeimbi-mayo ranahambo. ² Se Adükarindi süngu Fibimbo fihindühümüdi se-babidimbo shei mbusümo mbinngo-wamboane. Rani hohoanimo ranane aboedayo, nga Godindi nindou shiri rani hohoanimo rananimbo süngundhumboane. Asu ninimboyo ai mbonimbondamindowani ra se ahambo fandihendi. Nimboe ai nindou afindi ranaheimbo farihendüri marandi asu wambo amboani mafarhendiri. ³ Sisas Kraisindi ratüpurü ro mam ratüpurüyefi-rihundeimbi Prisira, asu Akwirambo wandimayo hihifi hoafi nda hoafindahüpüri. ⁴ Nindou yimbu ai yifimbo moai yhimboyafe wambo farifehendürimbohünda. Ranane asu ro yangriyahipoani ahafembo hihifarihapiri, nga wani. Suda-yafe ndifo Godindi hoafi süngurihindeimbi muḡgu ranamboani ahafembo hihifiri-hüpürhanei. ⁵ Asu wandi hihifi hoafi nda nindou ahafe worambe fandihendi aheimbo hoafindahündürü. Wand wandafi hondü Epainetusimbo amboani wandimayo hihifi hoafi nda hoafindahüdo. Nindou ra ai boateiyu Esia hifihündi Godindi hoafi masemüdu. ⁶ Maria nimorehi sapo sheimbohünda ratüpurü tinrifomayo ho ranahambo amboani se wandi hihifi hoafi nda hoafindahüdo. ⁷ Wand hihifi hoafi nda nindou yimbu Andronikus asu Suniasimbo hoafindahüpüri. Nindou yimbu aiana wandi sirambeahindi-anafani, nga aiyafani ro mam muḡgu karabusambe manimboefi. Nindou aiana Godindi

hoafi sowandümo homo-rundeimbi ahamundi mbusümo ndürimb-anafani. Ai boateiyafani wambo ngasündirineandiri hena asu ai Kraisiṁbo süngunimariri. ⁸ Ambriatus ai wandi wandafi hond-ani Adükarindi hohoanimo rani-süngu ahambo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüdo. ⁹ Urbanus ana Kraisiṁbi ratüpurira mamı sıhırı-babıdıṁbo ratüpurıyu-randeimb-ani. Asu wandi-mayo hihifi hoafi nda ahambo hoafindahüdo. Asu Stakiṁbo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüdo nıṁboe ai wandi wandafi hond-ani. ¹⁰ Aperes ahandi Kraisiṁbo süngufe hohoanimo ra rarıhi hoeirihinda mayowa ngınınd-ane masei, nga ahambo wandi hihifi hoafi nda hoafindahüdo. Asu Aristoburusıṁbi worambe nindou-anıṁboei aheimbo wandi hihifi hoafi nda hoafindahüdüri. ¹¹ Herodion, wandi sırambeahıṁbi nindou, ahambo wandi hihifi hoafi nda hoafindahüdo. Asu Narsisıṁbi worambe nindou Adükarı-babıdı amarei ranaheimbo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüdüri. ¹² Adükarıṁbi ratüpurı tıṁrıfoyafe-rıṁnandeimbi Trifina asu Trifosa ahafembo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüprüri. Persis wandi wandafi hond-ane asu ai-amboanı Adükarıṁbi ratüpurı tıṁamboyo-randeimb-ane ahambo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüdo. ¹³ Rufus ana nindou aboedi hamıṁd-ani Adükarıṁbo süngufimbo. Asu ahandi hondı ai wambo amboanı ahandi nıṁorı hondümboreandiri haya didıboado-mareandiri. Nga ahafembo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüprüri. ¹⁴ Asinkritus, Fregon, Hermes, Patrobas, asu Hermasanemo asu wandafi mamı ai-babıdı anıṁboei ranaheimbo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüdüri. ¹⁵ Firorogus Suria-anafe, Nereus, asu ahandi reh-ane, Orimb asu Godıṁbi nendi ai-babıdı anıṁboei ranaheimbo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüdüri. ¹⁶ Godıṁbi nendi-yafe hohoanıṁona wandafi mamı ranaheimbo sıṁborı wakıkıhi-ndürıṁboane. Muṁgu ai sıheimbo hihıfarıhüdüri.

Kraisiṁbi nendiṁbo yikürübıru-rundeimbi

¹⁷ Wandafi mamı, sıheimbo ro hoafehandüri nindou yikürübıru asu sıhei anıṁhondüṁbofe hohoanimo moaruwai-mboru arundi ranahamumbo se hıbadıhüṁbo. Asu anıṁhondüṁbo hoafi se masahüṁüdi ranahambo gogonıṁbofoaru-rundeimb-anemo se ahamumbo sowahi ngeimboyei, nga bündahıṁbi. ¹⁸ Yahurai nindou ana sıhefi Adükarı Sıas Kraı ranahandı ratüpurı ra rarundühi-yomopanı, nga moanı ahamundi fimbo hihifi-hihifi hohoanimo rani yangır-ane ratüpurıyomo arundi. Ahamundi aboedi asu aparüṁbi hoafi ranambo asu nindou ai fıfırıfekoate-mayei ranaheimbo tıkai hoafımemo. ¹⁹ Se Godıṁbi hoafi sünguarıhüdüri ranıṁbo hoafi ra mahowa nindou ai hıṁborıyei parıṁhimboanei. Ranıṁboanıṁbi ro sıheimbo hihifi-hihıfayahi. Nga roana sıheimbo se aboedi hohoanimo ra fıfırıṁdıṁhıṁbi samboanıṁbi, nga moaruwai hohoanimo se fıfırıṁdıṁhimboyei, nga yowanı, saheheamboanıṁbi hoafayahi. ²⁰ God ana ngusüfoambe afurıfe kifeimbi hohoanimo ra nıṁıṁndühani asu ngırı amıtata Satanıṁbo yırüna püṁıṁdu sıhei yırı hoarehi hıfıṁbondıri. Sıhefi Adükarıṁbi-mayo hıpoambofe hohoanimo ra se-babıdı ṁbıṁarı-ndürıṁboane.

Nindou bıdıfırı ai Romohüṁdambo hihifi hoafi koamarıhehıṁbi

²¹ Ro mamı ratüpurıye-rıhoandeimbi Timoti ai sıheimbo hihıfarandüri. Asu Rusius, Seson, Sosipater mamı amboanı wandi sırambeahıṁd-anemo ai sıheimbo hihifi hoafi hoafemondüri. ²² Ro Tertius-anahi. Ro Porıṁbi yafambehüdüri hoafi nda sahamıṁdı heheamboanıṁbi sürü papıṁmarıṁhandı. Adükarıṁbi ndürıṁnambo ro sıheimbo hihifi hoafi nda hoafayahıṁdüri. ²³⁻²⁴ Gaius ai sıheimbo hihifi hoafi hoafeyundüri. Ro ahandi worambe-ane anıṁboanı. Asu nindou bıdıfırı Godıṁbi hoafi süngurıṁhındeimbi ahandi worambe amboanı mare rarıhi arıṁhüdüri. Erastus ai gafıṁanı-yomondi kaki hıfandı-randeimb-ani ndanı ngoafıṁhü asu sıhefi wandafi Kwartus-anı ai sıheimbo hihifi hoafi nda hoafefanı.

Sihiri Godimbo aboed-ani mbisefimboane

²⁵ Asu ro Sisas Kraimbo aboedi hoafi hoafiya arihandi raninambo siheimbo God ai ngininda-mündürmbui. Dibo hoafi nda horombo ana dibo menjoroyo, nga asu hapondaniyo God ai ra semündü weindahimareandi. ²⁶ God koadürümbo-koadürümbo nüngumbü ai hoafimayuwa asu ahandi hoafiyomo-rundeimbi hoafi sürü papiru masihoemo raninambo dibo hoafi ra weindahi tüküme Feyo asu nindou ai rana-hambo fifirimarihindi. Muḅguambo sirihündi ai hoafi ra anihondümbo-rhindühü süngumbirihindi yahuhayamboyu God ai ramareandi. ²⁷ God mamä ai fifireandeimbi hond-ani asu Sisasindi süngu muḅguambo si ahambo aboed-ani mbisefimboane. Nga anihond-ane.

1 Korin

Pas mamî Por ai Korin+hündambo sürü papîmarandî

¹ Ro Por-anahî God aiyu wambo Sisas Kraisîndî hoafî semîndî horambohünda kafoare hîningî-mareandîrî. ² Wandî wandafî Sostenes-dîbo nîmaremboanehî Kraisîndî nendî Korin ngoafîhü amarei sîheimbo pas nda sürü paparîhandî. God ai sîheimbo Krais-dîbo nîngombohünda wandî yangîr-anei yahu hîningî-mareandîrî. Ranîyu asu ai nindou muŋguambo sîhefî Adûkarî Sisas Kraisîmbo dîdîbafîyei arîhündî ranaheimbo ai-babîdîmbo nîngombohünda kafoare hîningî-mareandîrî. Adûkarî ranai ana ahei asu sîhefî muŋguamboani. ³ Ape God asu sîhefî Adûkarî Sisas Krais ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndîneandîrîhî asu ŋgusüfoambe afurîfembü hohoanîmo mbîsabîna-ndûramboane.

Por ai Godîmbo hîhîfarürî

⁴ Sisas Kraisndî süŋguyu sîheimbo God ai moanî hîpoambo-mareandîrî ranîmbo-hündambo-anîmbo asu ahambo sîheimbohünda muŋguambo si hîhîfirîhünî arîhandî. ⁵⁻⁶ Kraisîndî hoafî ro sîheimbo hoafîmehündürî ranana sîhei ŋgusüfoambe ŋgînîndî nîmarîndürîmboane. Se Krais-babîdî anîboadei ranî-süŋgu God ai ahandî hoafî hoafîyorambo asu ahambo fîfirîfembo moatükunî ra sîheimbo masagadürî. ⁷ Ranîmboaneî asu se sîhefî Adûkarî Sisas Krais ai weindahî tüküfemboayu ranahambo hîmboyeihî asu se-ana moai Yifiafî Aboedîndî-mayo moatükunî ra mbonîmbo-rîhümündî, ŋga wanî. ⁸ Asu ai sîheimbo ŋgînîndî kîkîhî-ndamündündürî nüŋgu ŋgumbo bîdîfirîranî si asu ai kosîmbo tüküfiyuambe ŋgîrî se hütîyei mbüsu. ⁹ Asu ai nînî-moatükunî hoafayu ai randeambui. Ahandî nîmorî Sisas Krais sîhefî Adûkarî-babîdî wudîmbeyeia yahuhayamboyu ai sîheimbo mborai mehündürî.

Kraisîndî nendî ai yikürübümehindî

¹⁰ Wandafî mamî, sîhefî Adûkarî Sisas Kraisîndî süŋgu sîheimbo hütî hoafaya-handürî. Muŋguambo se mamî hohoanîmo ranî yangîr-anîmbo hohoanîmondei. Ŋga asu se yikürübündei wakîndîhimboyei. Se moanî mamî hohoanîmo süŋgu-anîmbo moanî mamîmbondahi nîmboei. ¹¹ Wandafî mamî, nindou bîdîfirî Kroendî worambeahîndî ai hoafîmehündürî sîhei mbusümo sîmborî hoafî hohoanîmo engoro ranahambo. ¹² Awi ro ndarîhe hoafayahî: Nindou mamamî se ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo hoafîyo hoafîmayei. Ŋgorü ai hoafîyohü yahoya, “Roana Porîndî süŋgueheandî,” ŋgorü ai, “Roana Aporosîndî süŋgueheandî,” ŋgorü ai, “Roana Pitandî süŋgueheandî,” asu ŋgorü ai, “Roana Kraisîndî süŋgueheandî,” ranî hoafî hoafîmayei. ¹³ Asu Sisas Krais ai yikürübü-reandeimbiyu? Asu Por ai sîheimbo-hündambo nîmî keimbi karîhendeimbi-fihî yîfîyuwai? Porîndî süŋgurîhorî-rîhündeiimbîmboyahi hundürîyei-ai? ¹⁴ Ro moai sîheimbo ana dabo hundürîhandürî, ŋga Krispus asu Gaius ahafanîmbo yangîrîhapîrî hundürî-marîhapîrî. Ranîmbo-hündamboanahî ro Godîmbo hîhîfarîhünî. ¹⁵ Ranîmbo-hündambo-anîmbo nindou mamî ai ŋgîrî wandî ndürînambo hîmonî hundürîmayei mbüsü haya hoafîndu, ŋga wanî. ¹⁶ Awi yînî, ro Stefanosîyu asu ahandî fikîmînîndî aheimbo amboanî hundürî-marîhandürî, ŋga nindou amurambo hundürî-yondürîmbo ana, moai hohoanîmoyahî. ¹⁷ Sisas Krais ai wambo moai nindou hundürî-yondürîmbo koarîhendîrî, ŋga aboedî hoafî ra bokarîhefembo-hündamboyo koamarîhendîrî. Ŋga roana, fîfirîrîndeiimbî nindou tîkai hoafîyomo arundî nahurai ranî hoafî moai hoafîya rîhandî. Ranîmbe-mbonana asu Sisas Krais nîmî keimbi karîhendeimbi-fihî yîfîmayu ranai ŋgînîndîmbeyu-poanî.

Krais ana Godɪndɪ ɲgɪnɪnd-ani

¹⁸ Sisas Krais nɪmɪ keimbi karihɛndeimbɪfɪhi yɪfɪmayu hoafi ranana nindou moaruwaimbo-femboayei ranaheimbo hɪhɪndɪ hohoanɪmo-anɛndɪri, ɲga asu nindou God ai aboedambo-reamuneimbɪ sɪhefɪmbo ana ranɪ hoafi ra Godɪndɪ ɲgɪnɪnd-anemuni. ¹⁹ Bukambe yare hoafɪyowohu yahoya, “Hɪfɪnɪndɪ ndorɪhi hohoanɪmoyeimbɪ-yei ndofe hohoanɪmo ranana moaruwaimbo-ndɪheandɪhi asu nindou hɪfɪnɪndɪ aboedɪ hohoanɪmo-yomondeimbɪ-yafe hohoanɪmo ra gɪgɪranambo-ndɪheamboyahɪ,” meho. ²⁰ Refe-anasɪ asu nahi ndoru hohoanɪmoyomo-rundeimbɪ manɪɲgomoa? Asu ahɪnɪmbɪ fɪfɪrundeimbɪ nindou amboanɪ nahiyomo anɪɲgomoa? Asu nahiyomo hɪfɪ ndanɪhɪndambo sɪmborɪ hoafi nafɪru-rundeimbɪ anɪɲgomoa? Nindou hɪfɪ ndanɪhɪ anɪmboei ranahei ndofe hohoanɪmo ranahambo God ai hɪhɪndɪ hohoanɪmo-ane yahu nafuimayu!

²¹ Godɪndɪ ndofe hohoanɪmo sɪɲguyo hɪfɪ ndanɪhɪndambo nindou ndorɪhi fɪfɪrɪhɛndeimbɪ ai ahei hohoanɪmonambo yangɪrɪ ɲgɪrɪ Godɪmbo fɪfɪrɪndɪhorɪ. Hoafi ro hoafɪyefɪ arɪhundɪ ra nindou ranahambo hɪhɪndɪ hohoanɪmo-ane asei, ɲga God ai yɪfɪryu haya nindou Kraisɪmbo anɪhondɪmbo-arɪhorɪ ranaheimbo aboedambo-ndɪheandɪri-mboyahɪ, mehu. ²² Hoafi ranahambo anɪhond-ane yahombohɪnda Suda ai hepɪnɪfeimbɪ moatɪkunɪ ranɪmboanemo hoeindɪhu ehomo, ɲga asu Grik ai fɪfɪrɪfe hohoanɪmo ranɪmboanemo yɪfirayomo. ²³ ɲga sɪhefɪmbo ana Sisas Krais nɪmɪ keimbi karihɛndeimbɪfɪhi yɪfɪmayu ranahamboane ro bokarɪhehu arɪhundɪ. Ranɪ hoafi ranane Suda-yomondɪ hohoanɪmo ranahambo mamɪkarapurɪ arandɪ. Asu Grik ana ndanɪ hoafi ndanahamboya ranɪ-moatɪkunɪ ana hɪhɪndɪ hohoanɪmo-ane yahomo houmbo hohoanɪmo-yomondɪhanemo. ²⁴ ɲga asu sɪhɪr-aneɪ, Sudahɪnd-aneɪ asu Grikɪhɪnd-aneɪ muɲguambo sɪhefɪmbo God ai mborai mehumunɪ ra hɪmborɪyeifembu sɪhefɪmbo ana Krais ai Godɪndɪ ɲgɪnɪndɪ moatɪkunɪyu haya, asu ahandɪ ndofe hohoanɪmo-ani. ²⁵ God ai hɪhɪndɪ hohoanɪmombayu-mbonana, ahandɪ hohoanɪmo ra nindou-yei ndofe hohoanɪmo ɲgasɪnde. Asu God ai kehurɪmbeyu-mbonana, ahandɪ kehurɪ ra nindou-yei ɲgɪnɪndɪ ɲgasɪnde.

²⁶ Wandafɪ mamɪ, se ndandɪhi hohoanɪmondei sapo horombo sɪheimbo God ai hoafɪmayundura ahandɪ nindou tɪkumehɪndɪ ranɪmbo. Sɪhei mbusɪmo nindou afɪndɪ ai hɪfɪnɪndɪ hohoanɪmo fɪfɪrɪhɛndeimbɪ-yeipoanɪ. Nindou afɪndɪ ai ɲgɪnɪndɪ-yeipoanɪ. Nindou afɪndɪ ai adɪkarɪ ndɪrɪmbɪ-yeipoanɪ. ²⁷ ɲga asu hɪfɪ ndanɪhɪndambo nindou ai hohoanɪmoyeihɪ hɪhɪndɪ hohoanɪmoyeimb-aneɪ masei ranaheimbo God ai moanɪ hohoanɪmoyu haya masemɪndɪndɪri ndorɪhi hohoanɪmoyeɪ-rɪhɪndeimbɪ nindou aheimbo amoanɪɲgambo-fɛndɪrɪmbo-hɪnda. Asu hɪfɪ ndanɪhɪndambo nindou ai ra ɲgɪnɪndɪkoate-yeimb-ane masei ranaheimbo God ai hohoanɪmoyu haya masemɪndɪndɪri nindou ɲgɪnɪndɪ hɪfandɪ-rɪhɪndeimbɪ aheimbo amoanɪɲgambo-fɛndɪrɪmbohɪnda. ²⁸ Ranɪyu asu ai hɪfɪ ndanɪhɪ ndɪrɪkoate-yoweimbɪ moatɪkunɪ ranɪyo, asu nindou ai ranɪ-moatɪkunɪ ana moanane seihɪ yiboaruko-marɪhɪndɪ ra God ai masemɪndu nindou ai aboedɪ hamɪnd-ane masei ranahambo hɪfɪnambo-fembohɪnda. ²⁹ Ranɪ-mayowamboane nindou mamɪ ai ɲgɪrɪ Godɪndɪ hɪmboahɪ ahandɪhoarɪmbo borɪndu. ³⁰ ɲga God ai sɪheimbo Sisas Kraisbabɪdɪ hɪnɪɲgɪmarear-aneɪ. God ai ahambo sɪhefɪ fɪfɪrɪfe hohoanɪmo, Godɪndɪ hɪmboahɪ mbumundɪ nɪɲgo hohoanɪmo, sɪrɪhoeimbɪ hohoanɪmo sɪɲgufembo hohoanɪmo, asu aboedambo-femunɪmbo hohoanɪmo ranahambo nɪmɪndɪmborɪrɪ hɪnɪɲgɪmarɪrɪ. ³¹ Ranɪmboane Godɪndɪ hoafi ai hoafɪyohu yahoya, “Nindou ai borɪmboayu ana, ai Adɪkarɪmbo yangɪr-anɪmbo borɪmbiyu-wamboane,” meho.

2

Por ai Sisas yɪfɪmayu ranahambo hoafɪmayu

¹ Wandafi mamî, sapo sîheimbo sowana sühühühi Godîndî-mayo dîbohîndî hoafi hoafiyahühi ro moai ndorîhoeimbi hamîndî hoafi nahurai hoafiyahi asu moai hohoanîmo ndorîheandeimb-anahî sahehea hoafiyahi. ² Ro se-babîdî nîmboambo ana rarîhe hohoanîmoyahühiya, ngîrî ngorü-moatükunîmbo yamundîheandî, nga Sîsasîmbo asu ai nîmî keimbi karîhendeimbi-fihî yîfîmayu ranahambo yangîr-anîmbo yamundîheamboyahî, masahi. ³ Ro sîheimbo-so nîmboahambe hamîndî kemîndîkoate-yahühi hîhamîndarî kapeihîyahî manîmboahi. ⁴ Ro yamundîheandühi asu bokarî-marîheheandî ra fîfirundeimbi nindou-yomondî-mayo fîfirîfe hoafînambo-yopoanî hoafîmayahi. Nga ro hoafiyahane Godîndî Yîfiáfîndî ngînîndînambo ratüpurîmayahi ranai wandî hoafi anîhond-ane yaho nafuimeyondürî. ⁵ Sîhei anîhondümböfe ra se nindou-yei fîfirîfe hohoanîmonambo tüküfembo moeisahi, nga Godîndî ngînîndînambo-anîmbo tükümbîfeyo-wamboane.

Godîndî ndofe hohoanîmo

⁶ Nga nindou ngînîndîmbo-yahindeimbi aheimboane ro ndofe hohoanîmo hoafi ra hoafiyahandürî arîhandîsî, nga ndofe hohoanîmo ranana hîfî ndanîhündambo-yopoanî asu hîfî ndanîhündî bogorîyafe-mayopoanî. Nga ahei ngînîndî afure arandî. ⁷ Godîndî ndofe hohoanîmo-ane yamundîhe arîhandî. Hohoanîmo ranana dîbo menjoro-ane. God ai munju-moatükunî nafîkoate-yuambeyo ai ranî ndofe hohoanîmo ranahambo sîhefîmbo ai ndürümbî mbîmariamboane yahuhaya ahandî hohoanîmonambo yangîrî hoafîyu masîhendî. ⁸ Hîfî ndanîhündambo nindou bogorî mamî ai-amboanî ndofe hohoanîmo ra moai fîfireandî. Asu ai fîfirîmbaru-mbonana ngîrî nindou Adükarî hîmboamupuimbo-randeimbi-mayu ra sowaründümo houmbo nîmî keimbi karîhendeimbi-fihî parüwurî, nga wanî. ⁹ Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya,

“Nindou Godîmbo hohoanîmo parîhorî-rîhoreimbi ranaheimbo ai afîndî moatükunî dîdîboadore masîhendî.

Ranî-moatükunî ra hîmboarî ai moai hoeireandî,
hîmboambe ai moai hîmborîyo

asu nindou-yafe hohoanîmonambo yangîrî moai tüküfeyo,”

Aisaia 64:4

meho. ¹⁰ Hoafi ra ai dîbo menjoroyosî, nga Yîfiáfî Aboedî ranahandî ratüpurînamboyo God ai ranî-moatükunî ra nafuimemunî. Yîfiáfî Aboedî ranai ana Godîndî hohoanîmo dîbo engoro amboanî kokondambo hoeindeamboe. ¹¹ Nindou ngorü ai ngîrî ngoründî hohoanîmo amaro ra fîfirîndeandî, nga yîfiáfî ahandî fiambe amarondo ranai-anîmbo ahandîhoarî fîfirîndeamboe. Mare yahuraiane nindou ai moai God hohoanîmoayu ra fîfirîhîndî, nga ahandî Yîfiáfî Aboedî ranane ahandî hohoanîmo ra fîfîreamboayo. ¹² Sîhîrî ana hîfî ndanîhündambo yîfiáfî ranana moai sahumîndefî, nga Yîfiáfî God ai koamarîhemunî ranîyo masahumîndefî. Sapo God ai nîne-moatükunî masemunî ra fîfirîferambohünda. ¹³ Ranîmboane sîhîrî ngîrî hoafîndefühî nindou-yafe hohoanîmo hoafînambo yamundîhundî, nga Yîfiáfî Aboedîndî yamundîfe hoafi rananîmbo nindou Godîndî Yîfiáfî ahei fiambe nîmarîndüreimbi ranaheimbo Godîndî moatükunî fîfirîfe hoafîmboane.

¹⁴ Nga nindou Yîfiáfî ahandî fiambe nîmarîkoate-yondoweimbi ranai ngîrî Godîndî Yîfiáfî sai-randeimbi moatükunî ra ndemündu. Nindou aiana ranî-moatükunî ra ngîrî ndonde fîfirîndeandî. Nga ahambo hîhîndî hohoanîmo nahuraindîmboe. Nga Yîfiáfîndî warî-süngu yangîr-anîmbo nindou ai ranî-moatükunî yîbobondeandühi fîfirîndeambui. ¹⁵ Nindou düdi ai Yîfiáfî Aboedî ra ahandî fiambe amarondo ana, ai munjuambo moatükunî yîbobondeambui, nga asu nindou ngorü ai ngîrî ahandî hohoanîmo yîbobondeandî. ¹⁶ Godîndî hoafi yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou düdi Adükarîndî hohoanîmo fîfîreamboayu-a? Nindou dîdai ahambo yamundîmandira?” Nga sîhefîmbo ana awi Kraisîndî hohoanîmo ra ngusüfoambe nîmarîmunîmboane.

3

Kraisindi nendiyafe ratüpuriyu-randeimbi ana Godindi ratüpuriyu-randeimbani

¹ Wandafi mamî, horombo ana ro ngîrî sîheimbo Yifiafi Aboedi nîmarîndüreimbi-mbo hoafiyahandürî arîhandî nou hoafiyahandürî. Ro nindou ai hîfi ndanîhündambo hohoanîmoyeimbî asu nîmoakîdîbou nahurai sîheimbo hoafîmehandürî. ² Awi ro sîheimbo kehurî sesî safîyo moangui-marîhandürî, nga nîmboe sapo se moai ngînîndî sesî sesîmbo tüküyahindî hapondanî amboanî. ³ Nga hapondanî ana awî se nindou hîfi ndanîhünda anîmboei nahurai-anei. Wandafi ngorûmbo moaruwaimbofi hohoanîmo asu sîheihoarî sîmborî hoafî ranana awî sîhei mbusûmo yanğoromboane. Hohoanîmo ranana nindou hîfi ndanîhündambo hohoanîmo asu wamîndafi hohoanîmo ranane hîfandarîhündî. ⁴ Nindou mamî ai hoafiyuhüya, “Roana Porîndî süngueheandî.” Asu ngorû ai hoafiyuhüya, “Roana Aporosîndî süngueheandî.” Ranî hohoanîmo se hohoanîmoayei ranana nindou hîfi ndanî-hündamboyafe hohoanîmo-ane hohoanîmoayei.

⁵ Se ranahambo ndondîhi hohoanîmondei. Aporos ra nindou düdia? Asu ro Por nda ro didiyaha? Roana moanî Godîndî ratüpurîmbo yanğîrî nindou-anehî. God ai yîhoefîmbo ratüpurî masemun-ane asu yîhoefî ratüpurî ranî-sünguyei se Sisas Kraisîmbo anîhondûmbo-marîhorî. ⁶ Ro nûmbürî mamî ranambe hoarî hîfi-kamarîheandî. Asu Aporos ai wohîmarîhendî. Nga asu Ape God aiyu ranî-moatükunî ranahambo botîmareanda adûkarî tüküme Feyo. ⁷ Ranîmboane nindou ai nînî manğîrîyo hîfi-karareand-ane asu woharîhendî ranai ana ndürîmbîyupoanî, nga wanî. Nga sapo God ai ranî-moatükunî ranahambo botîreandanî tükü Feyo ranai yanğîr-ani ndürûmbî hamîndayu. ⁸ Nga nindou düdi manğîrî hîfikare asu nindou düdi wohîrîhai arandî ranî yimbu ai moanî sîmogodî nindou-anafanî. Nga nindou ranahafanîmbo God ai ahandîhoar-anîmbo sünguna nîne ratüpurî ai ratüpurîmefanî takînî dagapîrîmbui. ⁹ Roana mamîmboyaho hohoa Godîndî ratüpurî ratüpurayehî, nga seana Godîndî nûmbürî, asu worî nahurai-anei.

Godîndî ratüpurîyei-rîhündemb ai worî worîmboru-rundeimbi nahurai-anei

¹⁰ Godîndî moanî hîpoambofe-namboyahî ro nindou aboedi worîmbora-randeimbi nou tükümeheandî. Ranîyahî asu ro kambohoanî boatei ngînîndî mafeburaheandî. Ranîyo asu nindou ngorû ai kambohoanî ranîwamî worî mafondeandî. Nga nindou mamamî düdi worîmboarandî ranai moanî ndonde hoeindeandühî worî ra worîmbondandî. ¹¹ God ai mbusûmo kambohoanî hondü ngînîndî mafondîrî ra Sisas Krais-ani, nga asu kambohoanî ngîrî asükai nindou ai yahurai fondeandî. ¹² Nindou bîdîfîrî ai gor, sirfa, nîmoei kaki afîndî fihî koarîhefembo ranîmbo ranîwamî worîmbo-ndühümboyei. Nga asu nindou bîdîfîrî ai nîmî, wohî asu ahurîndambo nîmîndî ranînambo worîmbo-ndühümboyei. ¹³ Rananîmbo nindou ai nîne-moatükunî nüngunahuraiyo ratüpurîyei hînîngîmarîhindî ra Krais tüküfi sîmboanî weindahî tükündîfemboe. Asu ranî si weindahî tüküfe sîmboan-anîmbo God ai hai nahurai ahei ratüpurî ra rande hoeinde-andürîmbui. Rananîmbo ai nahanîyo aboedi safayo ranahambo hoeindeambui. ¹⁴ Asu nindou ai kambohoanî ranîwamî worîmbo-rîhündanî asu worî ahei ranai hai tîkîrîkoate-ayo ana, nindou ranai takînî ndahümündimboyei. ¹⁵ Nga asu nindou ahei ratüpurîmayei ra hai tîkîrarandî ana, asu ai ranahandî takînî ngîrî ndahümündî. Nga asu aheihoarî ana haiambeahîndî hürarîhehindî nouehîndî ana, aboedambo-ndahimboyei.

Sîhîrî Godîndî wor-aneffî

¹⁶ Se fîfîrîhindai, seana Godîndî wor-anei, nga asu ranane Godîndî Yifiafi ranai sîhei mbusûmo amaro. ¹⁷ Nga asu nindou düdi ai Godîndî worî ra moaruwaimbo-areandî

ana, asu sɪmborɪ God ai nindou ranahambo moaruwaimbo-ndirumbui. Godɪndɪ worɪ ana ahandɪ yangɪr-ane asu seana ahandɪ wor-aneɪ.

Sɪhɪrɪ ɲɔrɪ nindoumbo adũkar-aneɪ mbɪsefɪ

¹⁸ Se sɪhei fimbo tɪkai hoafɪndeimboyei. Sɪhei mbusũmo nindou mamɪ ai hɪfɪ ndanɪhũndambo hohoanɪmo sũngurandũhɪ yare hohoanɪmoyuhũya, “Roana fɪfɪrɪheandeimb-anahɪ,” ehu ana, nindou ranai awi nindou-yei hɪmboahũ hɪhɪndɪ hohoanɪmoyu-randeimbɪ nahurai tũkũmbɪfɪ-yuwamboane. Rananɪmbo asu ai Godɪndɪ hohoanɪmoambe fɪfɪreandeimbɪ nindou hondũ tũkũndɪfimbui. ¹⁹ Hɪfɪ ndanɪhũndambo aboedɪ fɪfɪrɪfe ranana Godɪndɪ hɪmboahũ hɪhɪndɪ hohoanɪmo nahurai-ane. Godɪndɪ hoafɪ yare hoafɪyowohũ yahoya,

“Fɪfɪrũndeimbɪ nindou ai wosɪhoafɪrɪ hoafɪyomo arundɪ,

ɲɔɔ God ai ahamundɪ hohoanɪmo moaruwaimbo-ndeapurɪmbui,” *Job 5:13*

meho. ²⁰ ɲɔɔ Godɪndɪ hoafɪ asũkai yare hoafɪyowohũ yahoya,

“Adũkarɪ ai fɪfɪreamboani fɪfɪrũndeimbɪ nindou-yomondɪ hohoanɪmo ranana

nɪmɪndɪ aboedɪ fɪfɪrɪfekoate-ane,”

Buk Song 94:11

meho.

²¹⁻²² Se ɲɔrɪ ɲɔrũ nindou ranɪmbo borɪndei, ɲɔɔ Por, Aporos asu Pita muɲguambo ra sɪheimbo fehefembo awi sɪhei-anemo. Yɪnɪ, ɲɔɔ muɲguambo moatũkunɪ sɪheimbo fehefembo sɪhei-ane. Hɪfɪ, yangɪrɪ nɪɲɔɔ, yɪfɪ, hapondan-ane asu sũɲgunamboane muɲgu-moatũkunɪ ra sɪhei-ane. ²³ Asu se Kraisɪnd-aneɪ asu Krais ai Godɪnd-ani.

4

Adũkarɪ ai ahandɪhoar-ani ahandɪ ratũpurɪyomo-rundeimbɪ ahamumbo fɪfɪreapurɪ arandɪ

¹ Se yɪhoefɪmbo rahurai hohoanɪmondei: Ai Kraisɪndɪ ratũpurɪmbo nindou-anemo. Ai Godɪndɪ hoafɪ dɪbo meɲgoro ranahandɪ hɪfandɪru-rundeimb-anemo.

² ɲɔɔ nindou hɪfandɪmboayu ahandɪ ratũpurɪmbo hohoanɪmo ana ndahurai-ane. Ai nɪne ratũpurɪ hɪfandɪmboayu ana, ai ndore aboedɪ hɪfandɪ-mbɪrandamboane.

³ Se-aneɪ asu nindou hɪfɪhũndɪ hohoanɪmo sũngurɪhindeimbɪ ai wandɪ hohoanɪmo ranahambo yɪboboareandɪ ana, ra moanane asahɪ, ɲɔɔ asu ro moai wandɪhoarɪ rarɪhe yɪboborɪhe rɪhandɪ. ⁴ Ro moai nɪnɪ-moatũkunɪ moaruwai ramarɪheandɪ ra hohoanɪmoyahɪ, ɲɔɔ asu ɲɔrɪ ro wandɪhoarɪ randɪhe hoafɪndahũhɪya, “Roana nindou mbumundɪ hamɪnd-anahɪ mbɪsahɪ, ɲɔɔ wanɪ.” Wandɪ ratũpurɪ yɪbobofe ra

Adũkarɪ yangɪr-anɪmbo randeambui. ⁵ Ranɪmboane asu ranɪ si ra awi tũkũfekoate-yoambe ana, se nindou ɲɔrũndɪ hohoanɪmo yɪbobofendũrɪpoanɪ, ɲɔɔ Adũkar-anɪmbo kusũ sɪmboanɪ yɪbobondearɪmbui. Ai-anɪmbo muɲgu-moatũkunɪ dɪbo eɲgoro ra ndemũndũ si nɪɲɔɔanɪ dɪgembui. Rananɪmbo asu ai muɲguambo nindou-yafe ɲɲusũfoambe hohoanɪmo ra weindahɪndeambui. Ranɪ-sɪmboanɪ anɪmbo God ai nindou mamamɪ ahei hohoanɪmo ranahambo aboed-ane mbũsũmbui.

⁶ Wandafɪ mamɪ, ro sɪheimbo farɪhefe-ndũrɪmbo hohoanɪmoyahũh-anahɪ asu Aporos-dɪbo yɪhoehɪ fimbo muɲgu hoafɪ ranahambo hoafayahɪ. Se yɪhoehɪmbo hohoanɪmo-ndũhɪmunũh-anɪmbo asu mbumundɪ hohoanɪmo ranɪ yangɪrɪ sũɲgundɪhɪndɪ hoafɪ mamɪ hoafɪmayo nou “Godɪndɪ bukambe hoafɪmayo ra wudɪpoapondɪhɪ sũɲgundɪhũndɪ,” meho. Ranɪmboane asu se nindou ɲɔrũmbo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪndeihɪ asu ɲɔrũmbo moaruwaimbo-ndɪhorɪmboyei. ⁷ Wandafɪ mamɪ, moai nindou ɲɔrũ sɪhambo ɲɔrũndɪ hɪmboahũ adũkarɪmbore hɪnɪɲɔrɪreandũrɪ. Asu se nɪnɪ-moatũkunɪ Godɪndɪ-mayo semɪndɪkoate-mayeia? Asu se Godɪndɪ-mayo yangɪrɪ nɪne-moatũkunɪ asahũmũndɪ ana, asu nɪmboe se ranɪ-moatũkunɪ ra sɪheihoarɪ nɪmɪndɪhanefɪ sei hei sɪheihoarɪmbo borayeia?

⁸ Se rar̄hi hohoan̄moyeih̄i seiya, “Roana ndeara mun̄guambo moat̄ukun̄i naf̄ir̄ihum̄i-ndefomboanef̄i. Roana God̄ind̄i-mayo aboed̄i-moat̄ukun̄i sahum̄indef̄i hohu af̄indeimbanef̄i. Roana ndeara ad̄ukar̄i bogor̄imboyahu t̄ük̄yahumboanef̄i,” maseisi, nga roana ad̄ukar̄i bogor̄ikoate-aneŋ̄i. Seana an̄ihond̄umbo ad̄ukar̄i bogor̄imbondahi n̄iboadei an̄imbo asu ro se-bab̄id̄i bogor̄imbondahu n̄imboefomboanesi. ⁹ Ro rar̄he hohoan̄moayah̄i, Krais̄ind̄i hoaf̄i sahum̄indef̄i heŋ̄i-r̄ihundeimb̄i ȳihoef̄imbo ana God̄ ai h̄if̄in̄i hond̄ü h̄in̄nḡi-mareamun̄i. Roana kotambe papi-hoaf̄iyomun̄i mbur̄imbo h̄ifokoefemuna s̄ünambeah̄ind̄i nend̄i asu nindou-yei h̄imboah̄ü ȳif̄imbo nahurai-aneŋ̄i. ¹⁰ Krais̄imbo far̄ihefemboh̄ünda ro h̄ih̄ind̄i hohoan̄moyefeimb̄i nahurai-aneŋ̄i, nga se rar̄hi hohoan̄moyeih̄iya, “Ro Krais̄ind̄i hohoan̄mo f̄if̄ir̄ihundeimb̄i nindou hond̄ü t̄ük̄yahumboanef̄i,” maseisi. Roana nḡin̄ind̄iyef̄ipoan̄i, nga seana nḡin̄ind̄i saf-anei. Seana nindou nd̄ür̄imbaneŋ̄i, nga roana nindou ȳihoef̄imbo moaruwaimbo-r̄ihimuneimb-aneŋ̄i. ¹¹ Horombo piyo haya ho-hombo hapondan̄i amboan̄i ro wembomboyef̄üh̄i am̄indas̄ümo k̄ik̄ire yapar̄imar̄ihemun̄i. Asu hoear̄i amboan̄i won̄imbi moaruwai maḡüd̄ühund̄i. Ai ȳihoef̄imbo war̄i momond̄ifekoate pakar̄ihamun̄i marund̄i. Ro moai aboed̄i ndor̄ihu n̄imareŋ̄i. ¹² Roana ȳihoef̄i war̄inambo rat̄üpur̄i ra t̄in̄ir̄ifoyef̄i mar̄ihund̄i. Ai ȳihoef̄imbo tir̄ifoefe hoaf̄ir̄ih̄ümunan̄i asu roana aheimbo s̄imbor̄i aboed̄i hoaf̄imehund̄ür̄i. Ai ȳihoef̄imbo moaruwaimbo-r̄ihimunan̄i asu moanane sef̄üh̄i nḡin̄ind̄i man̄imboef̄i. ¹³ Ai ȳihoef̄imbo amon̄gon̄i hoaf̄iyah̄ümunan̄i asu ro s̄imbor̄i aheimbo hoafend̄üh̄i hoaf̄iyahund̄ür̄i mar̄ihund̄i. Roana mun̄guambo nindou-yei h̄imboah̄ü yaf̄is̄uhum̄i nahurai-ayef̄i. Ro horombo piyef̄i hohu d̄üd̄übudeimb̄i nahurai-ayef̄i.

Korin̄h̄ünd̄i ai Por̄ind̄i hohoan̄mo ra s̄üngumb̄ir̄ihind-amboane

¹⁴ Se amoan̄nḡi-mbeyeiya saheheambo-yah̄ipoan̄i ro pas nda s̄ür̄ü paparihand̄i. Nga s̄iheimbo d̄id̄iboadond̄ihear̄ü samboanah̄i se wand̄i nḡus̄üfoah̄ünd̄i n̄imori nou s̄ür̄ü nda paparihand̄i. ¹⁵ Krais̄ind̄i hohoan̄mo s̄üngumbo s̄iheimbo 10,000 nindou h̄ifand̄iyond̄ür̄imbo an̄imboeisi, nga af̄ind̄i ham̄ind̄i yahurai boaḡireimb̄i-yeipoan̄i, nga wan̄i. Ro God̄ind̄i hoaf̄i aboed̄i ra hoaf̄imeha h̄imbor̄iyei mbur̄ih̄ü Krais̄-bab̄id̄i an̄imboei ran̄i-s̄üngumbo ro mam-anah̄i s̄iheŋ̄i ape nahurai-ayah̄i. ¹⁶ Ran̄imboanah̄i ro s̄iheimbo h̄üti hoafayahand̄ür̄i wand̄i-mayo hohoan̄mo nda sahum̄ünd̄i mbur̄ih̄ü ran̄i-s̄üngu mb̄ihahabudia saheheambo. ¹⁷ Ran̄is̄üngumboanah̄i haponda ro s̄iheimbo sowana Timoti koamar̄ihahina as̄üfu. Aiana Ad̄ukar̄imbo s̄üngunambo wand̄i nḡus̄üfoah̄ünd̄i n̄imori nahurai aboed̄i rat̄üpur̄iyu-randeimb-ani. Ai-an̄imbo ro Krais̄ind̄i s̄imbor̄i hohoan̄mo s̄üngur̄ih̄i asu ahand̄i nend̄i mun̄guambo h̄if̄ih̄ü yamund̄ihe ar̄ihand̄i ra s̄iheimbo as̄ukai hohoan̄mo bot̄indear̄ümbui.

¹⁸ Awi b̄id̄if̄ir̄i aiana wamboya aiana nḡir̄i ȳihoef̄imbo sowana d̄üfu sei hehimboanei asu ai ahei fimbo bor̄iyei wak̄ir̄ih̄i ar̄ihünd̄i. ¹⁹ Nga asu God̄ ai yifirayu ana, ro s̄iheimbo sowana n̄imai t̄ük̄undaheamboyah̄i. Asu ranan̄imbo nindou ahei fimbo bor̄iyeimb̄i-yei nḡin̄ind̄i ra ro tür̄üboadihe f̄if̄ir̄ind̄i-heamboyah̄i. Nga ahei hoaf̄i ranana moanane. ²⁰ God̄ ai nḡin̄ind̄i h̄ifandarand̄i ranana hoaf̄i yanḡir̄iyopoan̄i, nga wan̄i. Nga nḡin̄ind̄i moat̄ukun̄i saf-ane. ²¹ Nga se n̄in̄i hohoan̄momboyei hohoan̄moayeia? Asu se s̄iheŋ̄i hohoan̄mo ra d̄id̄iboadofekoate-yeiyani ro n̄im̄ihari sem̄ind̄i hefembo s̄iheimbo d̄id̄iboado-fend̄ür̄imboyo hohoan̄moayeŋ̄i? Asu se s̄iheŋ̄i hohoan̄mo ra d̄id̄iboado-nd̄ihindan̄i ro s̄iheimbo h̄imboari hoafend̄üh̄i h̄ipoambofe hohoan̄mo sem̄ind̄i hefembo s̄iheimbo sowana s̄ifombo ran̄imboyei hohoan̄moayeŋ̄i?

5

Nimoreh̄i sis̄ih̄imo hohoan̄mo Korin̄ nḡoaf̄ih̄ü en̄goro

1 Sîhei mbusümo ana nîmorehî sîsîhîmo hohoanîmo hoafî ranane yangorî wakareandî. Ranî-moatükunî ra moai nindou Godîndî hoafî süngufekoate ana rarîhi rîhündî. Nindou mamî ai afîndandî nîmorehî hürämündü marandî hoafî nahurai hîmborîmayahî! 2 Asu awî se sîhei fimboanei borayei. Nga awî se afîndî hohoanîmondeihî aranîndei. Asu sapo nindou düdi ai sîhei mbusümo moaruwai ranî hohoanîmomayu ranahambo sîheiambeahîndî hündîhorîmîndei hîmboranambo-ndîhorî. 3 Roana wandî fi-ane angunayahî, nga wandî hohoanîmo ana se-babîdîmboane engoro. Sîhefî Adükarî Sisas Kraisîndî ndürînambo ro sapo nindou sîhei mbusümo moaruwai hohoanîmomayu ranahambo papîrîhinühî tîngîrîfo asahando mamî ranîhü se-babîdîmbo nîmboambo hoeirîheambo nou. 4 Awî se mamî fandîhindan-anîmbo asu ro hohoanîmonambo se babîdî fandîhundani sîhefî Adükarî Sisasîndî ngînîndî ranambo ai akîmî sîhîrî-babîdî nüngumbui. 5 Rananîmbo asu se nindou ranahambo Satanîndî warîhündîhorî ahandî moaruwai hohoanîmo ranî-sünguna ahandî fi ranai moaruwaimbo-ndîfimbuisî, nga yifiafî ranai Adükarîndî si tüküfe sîmboanî aboedambo-mbîfeyowamboane.

Korin ai nindou moaruwai ranahambo yîhîrîmbîrî-horamboane

6 Awî se borayei habudi ranana aboedî hamîndî hohoanîmoyopoanî! Se fîfîrîhindî hoafî nda, “yis akîdou praua ambe parefeyo ana, bret muṅguambo ra fufudîgondîmboe.” 7 Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu se moaruwai hohoanîmo yis wamîndafî nahurai ra fîfîrîndîhümündi pindîhindan-anîmbo asu se bret sîmborî nou aboedî hamîndî tükündahimboyei. Sapo aboedambo-femunîmbo sipsip nîmorî Krai ra hîfokoarüwurî sîhawurîmboanemo asu sîhefî God aboedambo-femunîmbo sesesîmbo si tüküme feyo. 8 Ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhîrî ranî aboedambofembo si ranahambo hîhîfî-hîhîfîmbohündambo dîdîboado-ndîhumboane. Sîhîrî moaruwai hohoanîmo raguanambo-ndîhumboane Suda ai yis wamîndafî pimarîhindî nou. Sîhîrî yisîkoate bret nahurai tükündahumboyefî sapo ra ai anîhondümbö hoafîmbo asu dîdîboadofe ratüpurîmbo nou-ane.

9 Horombo ro pas sürü papîrîhî koarîheheandühî sahîya, “Se nindou nîmorehî sîsîhîmoyei-rîhündeimbi babîdî fîyimbu-ndeimboyei,” masahandürî. 10 Nindou muṅguambo hîfî ndanîhünda ai nîmorehî sîsîhîmoyomo-rundeimbi, hohoanîrîhindeimbi, hûmbuhünyei-rîhündeimbi asu tîkai godîmbo hohoanîmoyei-rîhündeimbi, ranaheimbo muṅguambo hînîngîfe-ndürîmboyopoanî hoafîmayahî, nga wanî. Asu se nindou hîfî ndanîhündambo rahurai hînîngîfendürîmbo hohoanîmondeihî ana, hîfî ndanîamboanî hînîngîndîhindî. 11 Nga roana ranahandambo nîmîndî hoafî sürü papîrîhandühî hoafîmayahî ana, ndanî hoafî ndanahamboyahî hoafîmayahî: Nindou mamî ranahambo se anîhondümbore-randeimbi wandafî sahündoweimbi ai nîmorehî sîsîhîmoyu arand-ane, hohoanîre arand-ane, tîkai godîmbo hohoanîmoyu arand-ane, tîrîfoefe hoafîyu arand-ane, asu bia sümündî haya mamîkarî hohoanîmoyu arand-ane, se ai-babîdî fîyimbu-ndeimboyei. Nga ai-babîdî nîmarî sesî sesîmbo amboanî kapeihîyahî yowanî masahî. 12 Ai nîngu-nahuraiyo ranî hohoanîmo rana? Nindou düdi ai Godîndî nindou-yei mbusümo nîngokoate hîmboranî amaru ranahandî hohoanîmo yîbobofe ra wandî ratüpurîmbaiyo? Ai ra wanî. Nga nindou dîdîyeyî sîhei mbusümo anîboadei ranahei hohoanîmo yîbobombîrîhi-ndamboane. 13 Nindou hîmboranî amarei ahei hohoanîmo ana God ai yangîr-anîmbo yîbobondea-ndürîmbui. Nga Godîndî hoafî hoafîyohü yahoya, “Se-ana nindou moaruwai sîhei mbusümo anînggu ranahambo yîhîrîndîhorî,” meho.

6

Kraisndi nindou ana wandafi ngorumbo anihondümböfe-koateyeimbi-yei himboahü papí-hoafiyupoani

¹ Asu Kraisndi nindou seambeahndi mamí ahambo hoafi engoro ana, nindou ranai ngiri Godíndi nindou seambeahndi fükakíboendüri haya ngu nindou Godímbo fifirífekoate-aye ahei himboahü hoafi ahandi ra didíboadondeandi.

² Godíndi nindou síhíri süngunambo nindou hífi ndaníhü-ndamboyei hohoanimo yíbobofendürímboayefi ranahambo awi se moai fifiríhindíyo? Anihond-ane, sapo se nindou hífi ndaníhündambo ahei hohoanimo yíbobofembomaye ana, moani akídou hoafi yahurai tüküfeyoani nímboe asu ra yíbobofehü fifirífekoate-mayeia?

³ Asu sünambeahndi nendi-yomondi hohoanimo sünguna síhíri yíbobofembomaye ra awi se moai fifiríhindíyo? Asu ra adükar-ane, nga ranímbo-hündambo anímbo haponda ndaríhu nímboefambe akídou ndahurai moatükuní ra yíbobondíhumboane.

⁴ Asu akídou yahurai moatükuní tükündífeyoani nindou Godíndi hoafi süngufekoate-maye aheimbo sowana hoafi ra nímboe sahümündi aheia?

⁵ Seana amoani ngíkoate-ane, nga anihond-ane nda, síhei mbusümo síhei wandafi mamí ai fifireandeimbi mbanüngu niniyafani Kristen apodoho ranai símborí hoafiyafandani didíboadofepirímbohünda.

⁶ Asu ngorü Kristen ai ngorumbo papí-hoafímbo nindou Godíndi hoafi süngufekoate-maye aheimbo sowana nindou ranai ahandi hoafi ra didíboadofembohünda hu-marandi.

⁷ Se síhei wandafi ngorü ranahambo papí-hoafiríhorühi símborí hoafíyei aríhündi ranana awi Kraisndi hohoanimo ana münguna hífi na hanímboane. Asu se nímboe aheimbo himboari yangíri hífandiyondüra síheimbo moaruwaimbo-fendüríkoate-mayeia? Asu se nímboe aheimbo himboari yangíri hífandiyondüraní síhei-mayo napo hümbühüníkoate-mayeia?

⁸ Nga asu síheihorí-yei símborí hümbühüníyeihí símborí moaruwaimbo-firímaye, nga síhei Kristen wandaf-ane.

⁹⁻¹⁰ Anihondane, nga se ra fifiríhindai, nindou moaruwai hamíndaye ranai ana ngiri God ngíníndi hífandarandi ranambe ngei. Nindou didíyei ai nímberí sísíhímo hohoanímoyei, sanendi kabomombo didíbafeíyei, nímberí nindowenihümbi símborí himíndíyei, asu nindowenihí bogo fíyimbu símborí moaruwai hohoanímoyomo, hümbühüníyei, nindou ngoründi napo hohoaníríhi, bia símíndeí hehi moaruwai mamíkarí hohoanímoyei, nindou ngorumbo tírífoefe hoafíyei asu nindou ngoründí-mayo napo fufuríhümündi rarao-ríhindeimbi nindou God ngíníndi hífandarandi ranambe ngiri ngei.

¹¹ Horombo ana nindou bídífirí se yahurai manímboeí-ane. Nga Adükarí Sísas Krais asu Yífíafi Aboedí ai síhei moaruwai hohoanimo ra popoaimaríheneandüra haponda se Godíndi yangír-ane asu ahandi himboahü mbumund-ane.

Síhefi fi ana Godíndi sürühoeimbi ratüpurímboane

¹² Nindou mamí ai hoafínduhüya, “Roana moani ro hohoanímomayahí süngu nini-moatükuníyo refemboayahí ra randíheamboyahí,” mbüsümbuí. Yini, nga refeana randowamboyafísi, nga müngu-moatükuní se refemboayafí ranana síhambo aboedí yangíríyopoani. Yini raní-moatükuní ra, ro hoafíndahühíya, “Ro nini-moatükuní refemboayahí ra randíheamboyahísi, nga asu ro ngiri níné-moatükuní wambo hífandíndandírí,” asahi.

¹³ Nindou ngorü ai afíndi sesímbo hohoanímönduhüya, “Sesi ana bodombo-hündamboane, asu bodo ana sesímbo-hündamboane,” ehu. Yini, nga asu raní-moatükuní ana God ai bídífiríranambo sí tükündífeyoani yíbobó moendíndeapírímbuí. Nindou ranahandí fi ranana nímberí sísíhímo hohoanimo fíyopoani, nga Adükarímbo ratüpurímbo fi yangír-ane. Asu Adükarí ai fi ranahambo ratüpuríyuhü wudípoapore arandi.

¹⁴ God ai Adükarímbo yífíhündi botímarirí

ranimbo-hündambo-animbo asu s̄hefiimbo amboani ahandi nḡin̄indinambo mare yahurai bot̄indeamun̄imbui.

¹⁵ Se fifir̄ihindai, sapo s̄hei fi ranana Krais̄indi fi b̄id̄ifir̄i kameihane? Asu ro Krais̄indi fi ra ndaham̄indi hehea n̄imorehimbo d̄ibo ho hohoan̄imo ranambe nga mad̄iheheyo? Nḡir̄indo ranana! ¹⁶ Nindou ahandi fi ra semündü haya hu n̄imorehimbo d̄ibomborand̄ühi ahandi fi ra n̄imorehi ranahandi fih̄i parareandi ra awi se fifir̄ifekoate wamboyei? Hoafi mam̄i ranai Bukambe yare hoafiyowohü yahoya “Nindou yimbu ahafe fi ranai mam̄i nahurai tükünd̄ifemboe,” meho. ¹⁷ Nga ranimboane nindou düdi ai ahandi fi ra Adük̄ar̄indi fih̄i parareandi ana, Adük̄ar̄indi hohoan̄imoambe mam-anafani. ¹⁸ N̄imorehi sis̄ih̄imo hohoan̄imo ra se refepoani. Nindou ranai amur̄i moaruwai hohoan̄imoayu ranana ahandi fi ran̄ifih̄i pareand̄ühiyupoani, nga n̄imorehi sis̄ih̄imoayu ranana ahandi hoari ahandi fi ra moaruwaimbo-reand̄ühani. ¹⁹⁻²⁰ S̄hei fi ra Yifiafi Aboed̄indi wor-ayo ra awi se moai fifir̄ihind̄iyo? Sapo God ai Yifiafi Aboed̄i masagad̄uri s̄hei fiambe amarond̄uri. S̄hei fi ana s̄hei yanḡir̄iyopoani, nga God̄ind-ane, sapo ai s̄heimbo kak̄i adük̄ar̄inambo nahurai pem̄imayund̄uri. Ranimbo-hündambo-animbo s̄hei fi ranimbo n̄ine-moatükun̄i refembo God̄imbo ah̄in̄indei.

7

N̄imorehi sem̄indi hohoan̄imo hoafi

¹ Haponda ro pasambe hoafi sürü pap̄imar̄ihand̄i ranahambo d̄id̄iboadond̄ihe watapor̄imbo-nd̄ihand̄uri samboanahi. Nindou mam̄i ai n̄imorehi sem̄ind̄ikoate-ayu ana, ra aboed̄i saf-anesi. ² Nga s̄hei mbusümo n̄imorehi sis̄ih̄imo asu nindowenih̄i b̄irabir̄i hohoan̄imo adük̄ari engoro ranimbo-hündambo-animbo, mam̄i nindowenih̄i ai n̄imorehümbi yanḡir̄imb̄iyomo-ndamboane. Asu n̄imorehi mam̄i ai amboani nindowenihümbi yanḡir̄imb̄iyei-amboane. ³ Nindowenih̄i ahandi fi ranana ahandi n̄imorehi ranahandi fi-ane, nga ranimbo-hündambo-animbo nindowenih̄i ai ahandi fi ra kik̄ihem̄ind̄ipoani. Mare yahurai saf-ane n̄imoreh̄indi fi amboani ahandi nindowenih̄i ranahand-ane, nga ranimbo-hündambo-animbo n̄imorehi ranai-amboani ahandi fi ra kik̄ihem̄ind̄ipoani. ⁴ N̄imorehi aiana ahandi fi ra ahandi hoari h̄ifandamboyoani, nga wan̄i. Ahandi nindowenih̄i ai-ani h̄ifandamboayu. Mare yahurai-ani nindowenih̄i ai-amboani ahandi fi ra ahandi hoari h̄ifandamboyoani, nga ahandi n̄imorehi ai-ane h̄ifandamboayo. ⁵ Se n̄imoreh̄ühi asu anam̄ind̄üh̄indaf̄ine hena, s̄hafehoari s̄hafa fi ra simbor̄i d̄ibokor̄uri-ndamboyafe. Yin̄i, asu se s̄hafehoari fi ranahambo bod̄ifohü kik̄ihem̄ind̄i mbur̄umbo God̄imbo d̄id̄ibafi-fembohünda hoafi firand̄ife mbur̄ina, s̄hafa fi ra kik̄ih̄irand̄ife an̄imbafe ana, i ra aboed-ane. Nga asu s̄hafa fi ra süngunambo mamambe-nd̄ineandi. Nga asu se s̄hafa fi ra ndofe h̄ifand̄ikoate-ndafeani asu Satan ai s̄hafembo rande hoeindeap̄ir̄imbui. ⁶ Ndan̄i hoafi ndanana moai ro s̄heimbo rand̄ihind̄i sahi, nga s̄heimbo feh̄efembo se yifir̄ayei ana, rand̄ihind̄i asahi. ⁷ Nüngur̄ühi ana nindou muᅅguambo ro nou anam̄ind̄üh̄ife asu n̄imoreh̄üh̄ifekoate n̄iboadei asahi, nga muᅅguambo mam̄i God ai ran̄i-poani ran̄i-poani nḡin̄ind̄i yimbumareand-ane. Ran̄iyo nindou ᅅgorü ai ᅅgorü-poan̄imbo moatükun̄i semündü nindou ᅅgorü ai ᅅgorü-poan̄imbo semündü marand̄i.

⁸ Haponda yihoari fi hoari fi asu kai aheimbo hoafayahand̄uri: Ro raweheand̄i nou se-amboani moani rar̄ihi an̄imboei hei ana, aboed-ane. ⁹ Nga asu se s̄hei hohoan̄imo ra ndofe hohoan̄imokoate fi s̄hei ra mam̄ikar-ar̄ihündi ana, awi se n̄imoreh̄ühi asu anam̄ind̄üh̄indahind̄i. Se rawehind̄i ranana aboed̄i saf-ane. Se refekoate-ayei ana, s̄hei hohoan̄imo ranai moaruwai rat̄upuri hohoan̄imo ranimbo ᅅgusüfo bot̄indear̄ümboe. ¹⁰ N̄imorehi nindowenih̄ühi-yeimbi aheimboane ndan̄i hoafi nda

randihindi asahi ranana wandi hoafi yopoani, nga wani. Ranana Adükarindi hoafane. Hoafi ra yahurai-ane: Nimorehi ai ahandi nindowenihî ranahambo yowani hinîngînderimboe. ¹¹ Nimorehi ai randifeyowohü ana, ai moani nindowenihîkoate nîngombondowohü asu ahandi nindowenihî ra sowana hîhîrîfe hombondowohü. Asu nindowenihî ai ahandi nimorehi ranahambo moei mbüsühi koandihembui, nga yowani.

¹² Nga nindou amuri ranaheimbo ana, royahi wandi hohoani monambo yangiri rarihe hoafimayahi, nga Adükarindi hoafi yopoani. Nindou anihondumbo-reandeimbi mamî ai nimorehümbayu ana, asu nimorehi ranai Godimbo anihondumbofekoateayo ranai nindowenihî rani-dîbo nîngombo hohoanîmondoani ana, asu nindowenihî ranai ahambo moei mbüsühi hinîngîndeambui, nga yowani. ¹³ Asu mare anihondumbo-reandeimbi nimorehi ai Godimbo anihondumbofi-koate nindou serimîndoani, nindowenihî ranai nimorehi rani-dîbo nîngombo hohoanîmoayu ana, asu ahambo moei mbisowohü hinîngînderimboe, nga yowani. ¹⁴ Se ranahambo ndondîhi fifirîndîhindi, nindou düdi Godimbo anihondumbofekoate-yumbü, ai ahandi nimorehi Godimbo anihondumbo-reandeimbi-mayondi fihî ahandi fi ra parareandi ana, nindou ranai Godîndî hîmboahü aboed-ani. Asu nimorehi Godimbo anihondumbofekoate-yoweimbi ai ho nindou Godimbo anihondumbo-mariri ranahandi fihî ahandi fi ra parareandi ana, asu nimorehi ranai Godîndî hîmboahü aboed-ane. Asu rani-moatükunî ra wanayo ana, nimorî ahafe ranai Godimbo anihondumbofekoate-yeimbi-yafe nimorî nahuraindîmboe. Nga hapondani ana ai Godîndî hîmboahü aboed-anei. ¹⁵ Nga asu, nindou ai Godimbo anihondumbofekoateyu haya, ahandi anihondumbo-reandeimbi nimorehi ra moei yahohefembo hinîngîfembo hohoanîmoayu ana, ambesi, nga rambireandamboane. Nga mare nimorehi amboa mamî yahurai-ane. Yahurai moatükunî tükündîfeyoani ana, nindowenihîyu asu nimorehiyo Kraismbo anihondumbo-reandeimbi nindou ranai nîne hohoanîmo ai hohoanîmomayei süngu, rambürîhind-amboane, nga aheimbo moai nîni-moatükunî kîkîhamîndîndürî. Nga God ai se aboedî-aboedîfe nîmarîmbohünda hinîngîmareandür-anei. ¹⁶ Godimbo anihondumbo-rîworeimbi nimorehi se nûngundo sîhafî nindowenihî ranahambo fandîhaworanî, asu ai-amboani anihondumbo-reandeimbi tüküfembo fifîrowandühîyafa? Asu Godimbo anihondumbo-rîworeimbi nindowenihî, se nûngundo sîhafî nimorehi ranahambo fandîhawandani, asu ai-amboani anihondumbo-reandeimbi tüküfembo ra fifîrîwandühîyafa?

God ai sîhefîmbo mborai mehu rani hohoanîmo süngu nîmboefîmboane

¹⁷ Nga Adükarî Sisas ai nindoumbo munguambo nîngombohünda hohoanîmo yimbumareandürî. Nga nindou ranahambo God ai Kraismbo sowana mborai ehu ana, moani ai mamî rani hohoanîmo yangiri süngundandi. Yahurai hohoanîmo raniyo ro munguambo ngoafîhü Kraismbo nendi amarei ranaheimbo rarihe yamundîhe arîhandî. ¹⁸ Nindou mamî Sudahündî ahambo fi-hoearî karu tîrîhau-reimbîhündî ahambo God ai Kraismbo sowanambo mborai ehu ana, asu ai ngîrî rani-moatükunî ra asükai koadürü-koadürü-ndeandühî dîbonapîndeandî. Asükai nindou ai ahandî fi-hoearî ra kefe tîrîhefekoate-yu haya, God ai ahambo Kraismbo sowanambo mborai ehu ana, asu ai ngîrî ahandî fi-hoearî ra kande tîrîndîhendî. ¹⁹ Nindou fi-hoearî kefe tîrîhefe hohoanîmo-ane asu fi-hoearî kefe tîrîhefekoate nîngo hohoanîmo-ane, ranana moanane. Nga Godîndî hoafi süngufe ho ranane ai moani aboedî mbumündî hond-ayo. ²⁰ Munguambo nindou ai nûngu-nahurai nindou-yei nîboadeianî, God ai Kraismbo sowana mborai ehu ana, ranihü moani randîhi mbînîboadei-amboane. ²¹ Awi se moani ratüpurîyei-rîhündeimbi nîmboeianîyo God ai sîheimbo mborai ehua? Awi moanane, nga aboedambofembo nafî engoro ana, se rasüngundahindi. ²² Nga asu

nindou ranai moani ratüpur+yu-randeimbi nünḡuan+ God ai ahambo Kraiſ sowana mborai ehu ana, nindou ranai God+ndi h+imboahü moani ratüpur+yo-rakoateyu-randeimb-ani. Mare yahurai-ane nindou düdi moani ratüpur+yo-rakoate nünḡuan+, Kraiſ ai ahambo mborai ehu ana, nindou ranai Kraiſ+ndi moani ratüpur+yu-randeimbi nünḡumboani. ²³ God ai s+heimbo kak+ adükar+nambo nahurai masemündündür-anei. Nga ran+imbo-hündambo-an+imbo se ḡgiri nindouyafe hohoan+imo süḡgundowandühi moani ratüpur+yafi-randeimbi nahuraindafi. ²⁴ Wandafi mam+, mamam+ se n+ine-moatükun+ rar+hinda God ai Kraiſ sowana mborai ehu ana, se mam+ ran+ hohoan+imo yang+r-an+imbo rand+hindühi n+imboei.

Hoar+fambor+ asu kaisahoabedi ranahei hoafi

²⁵ Yihoarifi hoarifi ranaheimbo ro moai Adükar+ndi-mayo hoafi saham+ndi heheambo-yah+poani, ḡga moani wandi hohoan+monambo yang+r-anah+ ro ndar+he hoafayah+. God ai wambo h+poambo-reand+rihi an+hondümboreand+ri haya ahandi ratüpur+ masend+ri. ²⁶ Haponda t+ḡrifo af+ndi engoro ran+imbohünda nindou ai moani yahurai-poan+imbo mb+nünḡuwamboane. ²⁷ Se n+morehümbayafi ana, asu se n+morehi ranahambo moei mb+samboyafi. Awi asu se n+morehi sem+ndi+koate-ayafi ana, asu se n+moreh+imbo kokondamboyafi. ²⁸ Nga asu se n+morehi asowand+fi ranana moaruwai hohoan+moyopoani. N+morehi yihoarifi ranai ho nindowenih+ aser+m+ndo ana, ran+moatükun+ ra ai moaruwai hohoan+moyowohü-yopoani. Nga n+morehi nindowenih+ ranai n+morehühi nindowenihühi-yahindeimbi ana, hifi ndan+hü t+ḡrifo af+ndi ndahümündimboyei, ḡga ran+imboanah+ yahurai moatükun+ ra s+heimbo sowahi tüküfembo ro moei asahi.

²⁹ Wandafi mam+, ro ndahurai-anah+ ndar+he hohoan+moayah+. Adükar+ndi si ra hapondani gedühi+yopoani an+ḡgo. Awi hapoana hombo nindou n+morehümbi ai n+moreh+koate anḡḡu nou yare yahurai mbününḡuwamboane. ³⁰ Nindou düdi arani-aran+yu-randeimbi, ai moani af+ndi hohoan+mokoateyu-randeimbi manḡḡu nahurai-mbiyuwamboane. Nindou düdi h+hifi-h+hifi+yu-randeimbi ai nindou h+hifi-h+hifi+koateyu-randeimbi nahurai-mbiyuwamboane. Nindou düdi napo pem+yu-randeimbi ai nindou napokoateyu-randeimb-mayu nahurai-mbiyuwamboane. ³¹ Asu nindou hifi ndan+hündambo ratüpur+ ratüpur+yeyi-r+hündeimbi, ai ḡgiri hifi ndan+hündambo ratüpur+ ranahambo yang+r+ ḡgusüfo pand+hindi. Hifi haponda ndare an+ḡgo ra ḡgiri ndande gedühi ham+ndi n+ḡgo.

³² Se af+ndi hohoan+moyo wak+ife ranahamboanah+ ro moei asahi. An+hondümboreandeimbi n+moreh+koate hoarifi anḡḡu ana, ai Adükar+ndi ratüpur+ ranahamboani af+ndi hohoan+moyu arandi. Adükar+ ai ranahambo h+hifi-h+hifi+mbiyuwa yahuhaya. ³³ Nga asu n+morehü+hifimbi nindou ana hifi ndan+hündambo moatükun+imbo af+ndi hohoan+moyu arandi n+morehi ai ranahambo h+hifi-h+hifi+mbeyowa yahuhaya. ³⁴ Ran+imboane asu hohoan+mo ahandi ranai yimbumboareandi. Nga an+hondümboreandeimbi n+morehi nindowenih+koate yihoarifi-mayo ranai ana hohoan+mo ahandi ranai Adükar+ndi ratüpur+ hohoan+mo ran+fihi yang+r-ane apen+ḡgondo, ai ahandi fi asu yifiafi ra Adükar+ndi yang+r+ mb+n+ḡgowa yahohaya. Nga asu n+morehi nindoweniheimbi ana, ai hifi ndan+hündambo moatükun+ ranahamboane hohoan+moyo arandi, ahandi nindowenih+ ranahamboya ai h+hifi-h+hifi+mbiyuwa yahohaya. ³⁵ S+heimbo ro ran+ hoafi ranahambo yowan+ sahandür+hi-yah+poani, ḡga wan+. Ro s+heimbo fehefendür+imbo samboanah+ hoafi ra hoafayah+. Asu ranan+imbo se mbumundi hohoan+mo süḡgund+hindühi Adükar+ndi ratüpur+ ran+ yang+r+ rand+hindühi n+imboeian+ ranan+imbo, asu n+n+moatükun+ ranai ḡgiri s+heimbo fondam+ndi+dür+ ḡgo saheheamboanah+ hoafayah+.

³⁶ Nga nindou ranai nimorehi semindimbo dibonyahundo-weimbi, ranahambo ngusüfoambe hohoanimoayu ana, asu ai nimorehi ranahambo semindimbo afindi hohoanimoayu ana, ra moani sisikoate mbisemüdu-wamboane. Rani hohoanimo ana moaruwai hohoanimoyopoani. ³⁷ Nga asu rani hohoanimo ranahambo ahandi ngusüfoambe yangiri hohoanimoyuhü, asu ahambo rani hohoanimo ra nimai botifekoate-ndowohü, ahandi hohoanimo ranai nginindi nimarindowohü, nimorehi ra moani mbiniŋgo ehu ana, ra aboed-ane. ³⁸ Nindou ranai sapo ahandi nimorehi dibonmayei ra asemüdu ana, aboed-anesi, nga asu nindou düdi ai nimorehi moani dibon-aye ranahambo semindikoateayu ana, ra moani aboedi hamind-ane.

³⁹ Nimorehi nindowenihümbi ana nine-hohoanimo ai hohoanimomayo rani-süngu ngiri randeandi ahandi nindowenihü ai nünguambe ana. Nga nindowenihü ai yifinduan-animbo, ai nindowenihü ngorü semündimbo hohoanimoayo amboani ai rambifeyo-wamboane. Nga ai Adükariimbo anihondümboreireimbi yangiranimbo nderimindo. ⁴⁰ Asu ai moani yare anŋgo ana, ai moani mare aboedi ranihü rande hihifi-hihifina niŋgomböe. Ranana moani wandi hohoanimo-ane. Nga ro rarihe hohoanimoyahühi Godindi Yifiafi ranai fiambe nimarimbo farhendiri arandi asahi.

8

Tikai godimbo ninihondi sifeimbihündi sesimbo hoafi

¹ Haponda ro tikai godimbo sesi sifeimbihündi ranahambo wataporimbondiha samboanahi. Bidifiri ai seiya, “Roana fifirihundeimb-anefti,” asei. Yinisi, nga fifirife ranana afindi-afindümbi hohoanimo botireandühane, nga ngusüfo pefe hohoanimo ranane nindou ngorümbö nginiramindi arandi. ² Nindou ranai nine-moatükuni ra anihondü hamindi fifirihendeimb-anahi ehu ana, awi nindou ranai muŋgu-moatükuni ra fifireandeimbi haminyupoani. ³ Nga asu nindou didiyei ai Godimbo hohoanimoaye ana, asu God ai nindou ranaheimbo fifireandürimboani.

⁴ Nga asu sapo ninihondi tikai godimbo sifeimbihündi sesi ranahambo ana ro rarihe hoafayahi: Sihiri ranahambo ndorihu fifirihumboanefti, tikai god ranana anihondü hondüyopoani, nga sisami yangir-ane. Nga God hondü ana moani mam yangiri hamind-ani anüngu ranahambo sihiri fifirihurimboanefti. ⁵⁻⁶ Asu afindi moatükuni ranahambo hoafiyehiya “god” asei ane, asu afindi moatükuni ranahambo “adükari” asei-ane. Muŋguambo rani-moatükuni god asu adükari ra nimoamo-ane hifin-ane ra anŋgo ana, I ra ambemboane, nga sihiri ana mam God yangir-ani sifefti Ape anüngu. Aiana muŋguambo moatükuni ra nimindühani asu sihiri ana ahand-anefti animboefti. Adükari aiana moani mam hamind-ani anüngu asu aiana Sisas Kraisi-ani. Ahandi sünguyo muŋguambo moatükuni ranai tükümefti. Asu ahandi sünguna sihiri amboani animboefti.

⁷ Nga nindou bidifiri ana ranahandambo hohoanimo ra moai fifirihindi. Aiana tikai god horombodidi ranahambo süngumarihündi. Ranimboanei asu tikai godimbo ninihondi sifeimbihündi ra anihondü hond-ane masei. Aiana türüfoarhi fifirihindühi-yeipoani. Ranane asu ai sesi sahusihü, ranahambo ahei ngusüfoambe moaruwai-anefti asei. ⁸ Anihond-ane, nga asu sesi aseso ra ngiri God sowana akimi ndemindindüri ŋgo. Sihiri sesi ra sisikoate-ayefi ana, ngiri Godindi himboahü moaruwai tükündahundi. Nga asu sihiri asahusifi ana, ngiri ahandi himboahü aboedi tükündahundi. ⁹ Nga asu se rani-moatükuni ranahambo hibadihumbo. Se nine hohoanimo refemboaye ra randhindani, asu nindou düdi ai ahandi Godimbo anihondümbofe akidou safayo ranai hoeindhindaniwan, asu ai-amboa refembo hohoanimoaye ana, ai moaruwai hohoanimo-ndeimboyei.

¹⁰ Nindou fifiriwandeimbi se tikai godindi wori ranambe hafi nimarifimbo sesi sowasifani, nindou Godimbo akidou yangiri anihondümbo-reandeimbi-mayo ranai

hoeiareanini ana, asu ai tikai godimbo ninihondi sihefeimbihundi ra sesimbo hohoanimondumbui. ¹¹ Rananimbo asu sihaf hohoanimo ranai sihaf wandaf ahambohündambo kameih Sisas Kraiss yifimayu, sapo akidou yangiri anihondumbo-reandeimbi-mayu ranahambo moaruwaimbo-nderimboe! ¹² Rani süngumbo-animbo asu se sihaf wandaf ranahambo hohoanimo moaruwaimbo-rowandoani, ai ahandi ngusüfoambe ninimoatükuniyo aboediyo asu moaruwaiyo türüfoefe hohoanimo ra moaruwaimbo-arowandi. Ranimboane asu se Kraissimbo hohoanimo moaruwaimbo-marowando. ¹³ Ranimboane asu nini sesi wandi wandaf ranahambo rarerani moaruwai hohoanimo asemüdu ana, ro ngiri sesi ra asükainda dagadhi, wandi wandaf ai moaruwai hohoanimo-ndümbuimbohünda.

9

Por amboani Kraissindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi bidifiri nahurai-ani

¹ Ro nindou-yafe hohoanimo süngufekoate-anahi moani aboedi animboahi. Ro Kraissindi hoafi sahamindi ha-rihandeimbi animboahi asu Sisas shefi Adükari hoeimarhini. Ro Adükarindi ratüpurü ratüpurümayahi sünguyo munguambo seana anihondumbo-rihandeimbi tükümehindi. ² Asu wambo nindou bidifiri ai Godindi hoafi semüdü hu-randeimbiyupoani masei. Nga se fifirihimboanei, wandi ratüpurü ranambo se anihondumbo-rihandeimbi tükümehindi ranina ro Adükarindi hoafi sahamindi ha-rihandeimbi-anahi ranahambo nafuimayo.

³ Nindou bidifiri ai wandi hohoanimo ra yiboborihinda rani hoafi ranane simbori hoafiyahandüri arihandi. ⁴ Kraissindi hoafi sahumindefi hefi-rihundeimbi ro yihoefti ratüpurü ranimbohünda sesi, sesi asu hoe simindimbo, ra ahinümbiyo? ⁵ Asu Adükarindi akhoandi-yomo, Pitayu bidifiri Kraissindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomo ai ramefundü nou anihondumbo-reandeimbi nimorehi-dibo hoafi semindi hoahoangombo ra ahinümbiyosi? ⁶ Awi Barnabas-dibo ro yangiri yihoehi fi farihefembo kaki semindi ratüpurü ratüpurüyoani, asu amuri Kraissindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai wanimboyosi? ⁷ Nindou mamü ai amimbofi anüngu ra ahandihoari sesi kokombo-mandiyosi? Nindou ai nümbürü hifareandi ra ahandihoari sesi yimüngu-remindikoate-mandüyosi? Asu nindou ai burmakau moanguiarandi ra ahandihoari burmakau titi boboe ra simindikoate-mandüyosi?

⁸ Roana nindou-yafe hohoanimo süngu yangiriyahipoani hoafayahi. Nga ahinümbi hohoanimo amboani yahurai hoafimayo. ⁹ Nga Mosesindi ahinümbi hohoanimo ranambe sürü papirandühi yahoya, “Burmakau ai wit hipiri fifirigendani se yowanü ahandi yafambe kikihemindipoani, bidifiri wit dedimboe yaho hefembo,” meho. Asu God ai burmakaumbo yangiri hoafiyuwaisi? ¹⁰ Ranana yihoeftimboyu hoafimayu. Anihond-ane, Bukambe hoafimayo ra shefimbo rambirihinda yahohayamboyo. Nindou ngörü ai nümbürü hifireandanüyo, asu ngörü ai yimüngu-ramündanüyo, ranai sapo ahafandi ratüpurayafani ranimbohünda sesi ra bidifiri semindimbo hohoanimo-mbeyafandamboane. ¹¹ Ro shei mbusümo Yifiafi Aboedindi-mayo hoari ra hifi kamarihundi, ranimbohünda se yihoeftimbo fi farihefembo bidifiri sesi saimbo ra yowanümandiyosi? ¹² Sapo se nindou bidifirambo shei-mayo napo semindimbo yini, aseini ana, asu yihoeftimbo amboani afindimbo yini, mbiseiamboane.

Ro shei-mayo napo semindi ra nafi yangorosi, nga ambe masefi. Ro semindikoate-mayefi ra, sapo Kraissindi aboedi hoafi ra nafi gifepoani, sefi hoahumboyefi. Ranimboane ro tinirifo afindi sahumindefi arihundi, nga ranimbo moanane asefi. ¹³ Se fifirihindai, nindou Godindi adükari worambe ratüpurüyomo arundi, ranai ranifihind-ane sesi sowandümo arundi. Nindou Godimbo ninihondi hifokoaru sihou-rundeimbi fondi raniwami ratüpurüyomo arundi, ranai shefembo fondi raniwaminind-ane ninihondi bidifiri sowandümo arundi. Awi ra se moai fifirihindiyo? ¹⁴ Mamü rani-sünguyo, Adükari ai yahuya, “Nindou aboedi hoafi

wataporimbo-arundi ranai nindou wataporimbo-arunduri ahei-mayo bidifiri napo ahamundi fi fehefembo mbisahupur-amboane,” mehu.

¹⁵ Nga ro moai rasungurihundi. Asu hapondani amboani shei-mayo napo semindimbo-yahipoani pas nda suru paparhandi, nga wani. Ro napo semindikoate ranahambo hihifi-hihifayahi, asu ngiri ngoru nindou ai ro hihifi-hihifayahi nafi ra gundeandi. Ai rambarea-mbonana, ro yifayahi ra aboed-ane. ¹⁶ Ro Aboedi hoafi hoafindahuhi ra ngiri wandi fimbo borindahuhi roana aboedi hohoanimo sunguritheandemb-anahi mbisahi, nga wani. Sapo Aboedi hoafi hoafimbo ranana wandi ratupuri wambo ro ngiri hiningindiheandi. Ro aboedi hoafi hoafikoate-yahimbonana, ro ngiri aboedi nimboahi. ¹⁷ Ro wandi hohoanimo sungu ratupurayahi ana, ranifihi takini ndahamindimboyahi. Nga Adukari ai wambo rani ratupuri ra masendiramboanahi ro ratupurayahi. ¹⁸ Asu ro nini takini wandi ratupuri ranimbohunda mandahamindiha? Ro takini semindimbo-mayahi aboedi hoafi hoafiya arihandi ranimbo-hundambo ranana moai nini-moatukuni sahamindihahi. Nimorehi nindowenihimbo moani hoafimbo ranahambo takini nahurai-ane.

Por ai munquambo nindou-yei moani ratupuriyu-randeimbimbofi manungu

¹⁹ Ro nindou ngorundi moani ratupuriya-rihandembiyahipoanisi. Nga asu ro wandi hohoanimonambo Kraisindi nindou tukufembohunda nindou afindi safi semindimbo ahei moani ratupuriya-rihandembiyahipoanisi nahurai animboahi. ²⁰ Ranimboane ro Suda-dibo nimboambo ahei hohoanimo sunguaritheandi, Suda aheimbo aboedambo-fendurimbohunda. Ahinumbi hohoanimo ra moai wambo hifandirandiri, nga nindou-yei himboahu ahinumbi hohoanimo ra sunguritheanduhi nou-ayahi ahinumbi hohoanimo sungurihandembiyahipoanisi aheimbo aboedambo-fendurimbohunda. ²¹ Asu Suda-yafe ndifo ahinumbi hohoanimo sungufekoate-ayei, ranaheimbo ro-amboani ahinumbi hohoanimo sungufekoate-ayahi aheimbo aboedambo-fendurimbohunda. Nga asu ro moai Godindi ahinumbi hohoanimo ana hiningiriheandi. Wani, nga Kraisindi ahinumbi hohoanimo ana sunguritheanduhanahi. ²² Asu didiyei nginindi anihondumbofekoate-ayei, ranaheimbo semindi-ndurimbohunda ro-amboani nginindi anihondumbo-fekoate nahurai-ayahi. Ro nindou bidifiri aboedambo-fendurimbohunda nafi kokombo munquambo nindou-yei hohoanimo sungurithe arihandi. ²³ Ro rani ratupuri ra rarihe marhandi, Sisasindi aboedi hoafi ra nginindi tukumbifeyowa sahehea. Rananimbo ro-amboani Adukari ai aboedi hoafindi aboedi moatukuni nindou ranaheimbo saimbo napire masihendi ra ndahamindi sahehea.

Sihiri napo semindimbo pipindefomboane

²⁴ Sapo se fifirihindi napo semindimbo pipi ranambe munquambo nindou pipiyehanei, nga mami yangir-animbo pipi ranahandi napo ra ndemundumbui. Nga ranimboane se-amboani napo semindimbo pipi ra tinjirifondei. ²⁵ Munquambo nindou pipi ranambe napo semindimboayei ana, ahei fimbo hohoanimo ra hiningirihahi hehi, napo semindimbo pipi ranambe tinjirifoyehanei. Aiana awarihoei-randeimbini napo semindimbo tinjirifoyei arihundi, nga ro awarihoeifekoateyo-randeimbini napo semindimbo tinjirifoyefi arihundi. ²⁶ Ranimboane ro nindou napo semindimbo pipiyuhu amuri himbokoate ahu nahurai-ayahi. Asu nindou fifahi yangoambe diboadore yangora arandi nou raweheandi, nga moai mamikari yangorihandi, nga wani. ²⁷ Nga ro hohoanimoayahi sungufembo tinjirifoyahuhi wandi fi yamundihahi arihandi.

10

Ngiri sihiri Israer hohoanimomayei sungundihundi

1 Wandafi mamî, sihefi amoao mamî ai Moses sünguhorani, nîne-moatükunî aheimbo-so tüküme Feyondürî ranahambo-anîmbo hoeindîhirühî ndondîhi hohoanîmo ra türîboadîhindî. Aiana hamburî sirîwara aboeda bamarîhehindî munquambo mburîngai mamî ranîhoarehî nîmboeimbo. 2 Mburîngai-ambeyo asu sirîwara-ambeyo ra ai Mosesîndî süngurîhündei-mbîmboyahi hundürîmayei. 3-4 Nindou munquambo ai God sesî masendî ra sahüsi asu, God hoe masendî ra simîndei marîhündî. Asu ai hoe ra masîmîndei Godîndî nîmoei aboedambeahîndî asu nîmoei ra ahei süngu maho. Nîmoei ranana Krais-ani. 5 Nga asu God ai nindou afîndî aheimbo hîhîfi-hîhîfi-koate-yundürîhi, asu ranîmboyo nîmî wohî furîkoate-reandühi yîfîsafîyeyihî, ahei yîfînîmoko ranai moanî mamîkare kurîmayo.

6-7 Ranî-moatükunî aheimbo tüküme Feyondürî ranana sîhîrî hoeifembohünda nafuimboane. Nindou bîdîfirî ai moaruwai moatükunî ra süngumarîhündî asu sîsamî god ranahambo süngurîhi marîhündî, ranîmboyo se-amboanî ranî-moatükunî ra yowanî ranî-süngufepoanî yaho haya yare nafui-mayo. Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou ai sesesiyo asu wain hoe simîndîrambo nîmareimbo, asu ai botîyahi hîhîfi-hîhîfiyeyihî nîmorehî sîsîhîmoyei marîhündî,” meho. 8 Sîhîrî ana nîmorehî sîsîhîmo, nindowenihî bîrabîrî hohoanîmoyopoanî, nindou bîdîfirî ramehindî nou. Ranîyo mamî-sîmboanî 23,000 nindou ai yîfîsafî kurîmayei. 9 Ranîmboane asu sîhîrî ngîrî Adükari ahambo sîsîndîndîhurühî, randîhurî hoeindîhurî nindou bîdîfirî ai ahambo ramarîhorî nou. Aiana ramarîhorî ranîmboyei aheimbo amoasîrî ai tikîrîmarandüra yîfîsafîmayei. 10 Nindou bîdîfirî ramehindî nou, sîhîrî nînî-moatükunî tüküfeyoanî hoafîyo hoangopoanî. Nga ranîmboyo nindou bîdîfirî ranai ramehinda sünambeahîndî nendî nindou hîfokoare-randeimbi ai aheimbo moaruwaimbo-mareandürî.

11 Ranî-moatükunî aheimbo tüküme Feyondürî ra nindou bîdîfirambo nafuimbo nahuraiyo, nga ranîmboyo asu ranî-moatükunî ranahambo sîhefîmbo ahînî hoafombohünda sürü papîru masîhoemo. Sîhîrî ana ndeara bîdîfiranambo si tüküfembo bîdîfirühanefî anîmboefî nda. 12 Ranîmboane asu nindou mamî ai hoafîyuhüya, “Roana ngînîndî nîmboambo-anahî,” ehu ana, moanî ai hîbadambo-anîmbo nîngu, nga asu ai pündümbui. 13 Nîne refe hoeifembo moatükunî sîheimbo sowahî tüküme Feyondürî, ranana ranî-poanîmbo moatükunîyopoanî, nga wanî. Sîheimbo sowahî tükefeyondürî ra bîdîfirambo amboanî tüküfendürî arandî nahurai-ane. God ai hoafîyu masîhendî hohoanîmo rasünguarandî ana, asu ngîrî nînî-moatükunî sîheimbo refe hoeifembo tükefeyo ranai sîhei ngînîndî ranahambo ngasündeandî, nga God ai sîheimbo ngorü-süngunde fandîheirîmbui. God ai-anîmbo sîheimbo ngînîndamündü-ndüranî, asu se ngînîndî nîmboeimboyei nîne-moatükunî sîheimbo refe hoeifembo tüküfe simboanî. Rananîmbo asu ai sîheimbo aboedî nafî koandîheira tükündahimboyei.

Sîhîrî ngîrî God asu moaruwai nendî yîbobo süngundîhundî

14 Wandafi mamî hondü, ranîmbo-anîmbo se moaruwai nendambo dîdîbafîfe ranî fikîmî hopoanî. 15 Se fîfirîhindeimbi nindou-aneisî, nga ro sîheimbo hoafî nda hoafehandürî, nga ro hoafayahi nda se sîheihoari türüboadîhindî. 16 Adükariîndî kap nda Godîmbo dîdîbafîyahu hîhîfirîhurî mburîhu simîndefî arîhundî ra sîhefîmbo Kraisîndî horînambo mamîhüreamunî arandî. Sapo bret bîdîfirî hîfîtirîhu arîhundî ra Kraisîndî fi ranîfihî mamîhüreamunî arandî. 17 Sapo bret mamî engoro ranîmbohündambo wamboane, asu nîmorehî nindowenihî sîhîrî afînd-aneî, nga fi mamayefî. Sapo munquambo sîhîrî bret mamî ranahandamboane sahusifî arîhundî. 18 Se Israer nindou ranaheimbo hohoanîmo-ndahündürî. Ranîhündambo nindou ana ai Godîmbo fondîwamî sesî sîhefeimbîndambo sahüsimbi, ranai ana sapo sesî Godîmbo sîhefeimbi babîdîmboyei ai mamühîyahi marîhündî.

19 Se ngiri randihi hohoanimondeihya, Ro Por tikai godimbo sesi saimbo ra anihond-ane asahi mbisei. Roana moai tikai god ranahambo anihond-ane sahi. 20 Wani, nga ro rarihe hoafayahi: Nine-moatükuní Godimbo süngufekoate nindou ai sesi asihendi, ranana ai moaruwai nendi ranaheimbo hohoanimo-yahündürihanei aheimbo asihendi, nga Godimbo ana wani. Ranimboanahi ro siheimbo moaruwai nendi rani-babidimbo mamihufembo yowani asahandüri. 21 Se ngiri Adükarindi kap ranambe ndimindei asu moaruwai nendi-yafe kapambe ndimindei ndihündi. Asu se ngiri Adükarindi sesi dagüdi asu moaruwai nendi-yafe sesi ra dagüdi ndihündi. 22 Awi siri randihundani, Adükarí ai shefimbo ngusüfoambe moaruwaimbo-mbireamuni sefimbo yefa? Asu shefi nginindi ra ahandi nginindimbo ngasündeamboyo?

Munquambo si aho ra Godimbo aboed-ani yahomboane

23 Bidifiri seiya, “Munquambo moatükuní ra siri randihumboane,” aseí. Yinisi, nga asu ngiri munquambo moatükuní siri rawaríhu hefi ranai shefimbo fandihemuni. Bidifiri seiya, “Munquambo moatükuní ra siri randihumboane,” aseí. Yinisi, nga asu munquambo moatükuní siri rawaríhundi ranai ngiri fandihemuna nginindi nimboefi. 24 Nindou mamí ai ngiri ahandi fimbo yangiri hibadandi, nga wani. Nindou munquambo ai ngorumbo fehefembo hohoanimondei.

25 Munquambo maketambe ninihondi safi sahümundeimbi ranana dagüdi, nga ranahambo aboedimbayo mbisei hehi afindi hohoanimondeihí düdu-düdundei wakindihimboyei. 26 Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, “Hifi ndan-ane asu munqu-moatükuní hifi ranífihi engoro, ranane munquambo ra Adükarindi yangir-ane,” meho. 27 Asu nindou mamí Godimbo anihondümböfe-koateyuweimbi ai siheimbo ho ahandi worambe sesimbo hoafinduaní, asu se hombo hohoanimoayei ana, nine sesi siheimbo asahündüri ra se dagüdi. Nga asu se ranahambo afindi hohoanimondeihü, düdu-düdundei wakindihimboyei. 28 Nga asu nindou mamí ai hoafiyundürühiya, “Sesi ndanana moaruwai nendambo shefeimbihünd-ane,” mbüsüwani ana, se sesi ra dagüdimboyei, nindou ai yare hoafimayu mbisei hehi asu ngusüfoambe moaruwai-ane yaho hohoanimombohünda. 29 Ro shei ngusüfoambe moaruwai-ane yaho hohoanimombo-yahipoani. Nga nindou ngorü ai ngusüfoambe ranahambo moaruwai-ane mbüsümbui ranimbo hohoanimoayahí.

Ro wandihoari ana sesi ra dagadimboyahí, nga asu nindou ngorü ai moaruwai-ane ehü ana, ngiri wandi ratüpurí ra gündeandi. 30 Asu ro Godimbo hihifirihüni hehea sesi ra sahasihani, asu nimboe nindou ngorü ai ro hihifimaríhüni ranahambo moaruwai-ane ehua?

31 Ranimboane asu se sesi ra dagüdi, hoe ndimindei, asu nine-moatükuní aho ra rawaríhindi ra, munquambo Godimbo adükar-ani yahombo-hündambo-animbo randihindi. 32 Se niní-moatükuní randihindühi Suda-aneí, ahei ndifo-aneí, asu Godindi nend-aneí ranaheimbo hoeindihindühi moaruwai-ane mbiseimboyei. 33 Roamboani munquambo nindou ai refemboayei rani hohoanimo-ane rarihe aríhandi. Roana wandi fi ranahambo faríhefembo yangiri hohoanimoyopoani rarihe aríhandi, nga wani. Roana munquambo nindou ranaheimbo God ai

11

aboedambo-mbireandüri hohoanimo ranane ratüpuríya aríhandi. 1 Se wandi hohoanimo ra süngundíhi ngei, ro Kraisindi hohoanimo sünguríhe aríhandi nou.

Nimorehi ai mbiro gabudifembo hoaf-ane

2 Ro siheimbo hihifi-hihifayahandüri, sapa se munquambo si aho ra wambo hohoanimo-yahündürühi, asu ro siheimbo yamundíhearühi shei warambe masa-handüri, ra sünguríhü hei maríhündambo. 3 Nga ro siheimbo ndani-moatükuní

ndan+amboanah+ ndond+hi fifir+nd+hind+ asah+ ra ndahurai-ane: Krais ai munnguambo nindou-yei mbiro-ani, nindowenih+ ai ahand+ n+moreh+ ranahand+ mbiro-ani, asu God ai Krais+nd+ mbiro-ani. ⁴ Ran+amboane nindou düdi ai nindou h+amboahü mbiro gabude haya, God+ambo d+d+bafe asu God+nd+ hoafi hoafayu-ane ra Krais+ambo moaruwaimbo-rirüh+ nou-ani. ⁵ Nga asu n+moreh+ mam+ ai ahand+ mbiro ra gabud+fekoate d+d+bafe arand-ane, asu God+nd+ hoafi hoafayo-ane ra ai ahand+ anam+nd+ ranahambo moaruwaimbo-rer+hü nou-ane. N+moreh+ ranai ana sapo amoan+ng+mbeyowa sei hehi, mbiro foar+hehindeimbi moani an+ngo nahurai-ane. ⁶ N+moreh+ ranai ahand+ mbiro ranahambo gabud+fembo wan+indowohü ana, ai mbir+nan+ ra bod+fo kik+rändüh+ tüpur+mb+r+hendamboane. Nga asu n+moreh+ ranai ahand+ mbiro ra kik+yo foar+hefembo amoan+ng+indowohü ana, asu ai mbiro ra gabud+mb+reandamboane. ⁷ Nga asu nindowenih+ aiana ahand+ mbiro ra gabudeambui. Aiana sapo God+nd+ ndüreimbi asu ng+n+nd+ nafuimbo s+sami nahurai-ani. Nga asu n+moreh+ ahand+ ra süngumbo nindowenih+ ai ndüreimbi-ndümbui. ⁸ Nga moai nindowenih+ ai n+moreh+nd+ ham+nd+nambo tüküfiyu, nga n+moreh+yo nindowenih+ ranahand+ ham+nd+nambo tüküme feyo. ⁹ God ai moai nindowenih+ ranahambo naf+rür+ n+moreh+ ranahambo fehefembohünda, nga wan+. Nga nindowenih+ ranahambo fehefembo-hündamboyo n+moreh+ ra naf+marandi. ¹⁰ Ran+mayowamboane sünambeah+nd+ nendi ai hoeifeyoani, n+moreh+ ranai God+nd+ ratüpur+ ratüpurayo ra nafuimbohünda, ai ahand+ mbiro ra gabud+mb+reandamboane.

¹¹ Nga Adükari-bab+di an+amboef+ ranana n+moreh+ ai moai aheipoan+ambo n+boadei r+hünd+. Asu nindowenih+ ai moai ahamundi-poan+ambo n+ngomo rund+, nga wan+. ¹² Nga God ai n+moreh+ ranahambo nindowenih+ ranahand+ finambo rand+ naf+maranda, n+moreh+ ranai tüküme feyo. Nga asu God ai haponda nindou ranahambo n+moreh+yei furambe naf+rapur+ arandi. Asu munngu-moatükun+ ra God+nd+ süngu-ane tüküfearandi. ¹³ S+heihuari hoafi ndanahambo türüboad+hind+: Ran+amboane asu n+moreh+ ai ahand+ mbiro ra gabud+fekoate, nindou h+amboahü God+ambo d+d+bafe hoafi ra aboediyo? ¹⁴ Nindou s+hef+ hohoan+monambo yang+r-ane s+heimbo rahurai nafuiyoarandi. Nindowenih+ ai mbir+nan+ hoandarümb+ ana, aboedi ham+nd+yopoani. ¹⁵ Nga asu n+moreh+ ai mbir+nan+ hoandarümbayo ana, ranamboani aboedi h+mbombeyo-wamboane. Sapo ran+moatükun+ ra God ai ahand+ mbiro gabud+fembohünda masagado-ane. ¹⁶ Nga nindou mam+ ai ran+moatükun+ ranahambo hoaf+ndu hoan+gühü ana, ai ranahambo ndore tumb+foareand-amboane: Roanah+ asu God+nd+ nend-anei ro moai ngorü hohoan+mo süngur+hu r+hünd+.

Adükari+nd+ sesi ses+ambo

¹⁷ Nga hapoana ro s+heimbo bid+firi moatükun+ yamundi+heandür+ samboanah+, nga asu se n+ne-moatükun+ ratüpur+yei ar+hünd+ ranahambohünda ng+r+ ro s+heimbo h+hifi-h+hifi-ndahandür+. Se God+nd+ hoafi h+mbor+ambo fand+hindüh+, asu se moaruwai hohoan+mo af+nd+ hohoan+moayei ra moai nindou far+hendür+ rand+. ¹⁸ S+heimbo ndan+ hoafi nda boatei hoaf+nda samboanah+: Asu seana fand+hindüh+ yikürübüyei wak+r+hi-ndühanei. Ro ran+ hoafi ra rar+he rahurai h+mbor+mayahi, nga asu ro hoafi ranahambo ak+dou an+hondümb+mar+heandi. ¹⁹ Nga awi an+hondü yikürübüfe hohoan+mo tükümb+feyo-wamboane, sapo düdi s+hei mbusümo an+amboei ranai God+nd+ hohoan+mo sünguar+hind+ ra ndor+hi hoeimbi+r+hindamboane. ²⁰ Ran+amboanei asu se mam+ fand+hindüh+, asu Adükari+nd+ sesi ra ndofe mam+ n+mar+ambo ses+koate-mayei. ²¹ Rananei asu nindou mamam+ se sesi ra s+heipoan+ambo sahümündi hehimbo, n+mai sahüsi ar+hünd+. Ranane asu nindou bid+firi ai moani wembopo n+mareiani, asu bid+firi ai af+nd+ ham+nd+ sahüsih+, hoe s+im+ndeihi, hohoan+mo mam+kararandür+ arandi. ²² Awi se sesi, sesi asu hoe s+im+ndi rambo ra wor+koate-wamboyei? Asu se God+nd+ nendi ranaheimbo

moananei seimboyei, wandafi mamî bîdîfirî ranaheimbo sesi napokoate ai mamareia, amoanîngambo-arîhindürî. Ro sîheimbo nûngundîhe hoafîmandahandür-a? Awi ro sîheimbo hîhîfi-hîhîfi-mandandürîyo? Wanî yangîr-ane.

²³⁻²⁴ Yamundîfe hohoanîmo nda Adûkarîndî-mayo sahamîndî heheambo-anahî, asu sîheimbo masahandürî: Ranî nîmbokoanî Sudas ai Adûkarî Sisasîmbo hürütûmbî nindou-yomondî warîhûmariramboyu asu ai bret mamî ra semündü haya, Godîmbo hîhîfirîrî mbura, hîfîtîre haya, hoafîyuhü yahuya, “Bret nda wandî fisaf-ane, sîhamumbo farîhefepurî-mbohünda. Ndani-moatükunî nda se randu ndundî, wambo hohoanîmomböhünda,” mehu. ²⁵ Ranîyu asu sesi ra sowasümo mburu, mare yare yahurai kap amboanî semündü haya, hoafîyuhü yahuya, “Kap ndanana Godîndî sîmborî hoafî femîndî sîhefe moatükun-ane, asu wandî horînambo ngînîndî tükündîfemboe. Ndani-moatükunî nda se nîni-sîmboanî-yomo asîmîndîmo ra se randu ndundî wambo hohoanîmo-yondîrîmbohünda,” mehu. ²⁶ Muñguambo si ra se bret nda sahüsi asu kap ndanambe sîmîndî arîhündî ana, Adûkarî ai yîfîmayu ranahambo weindahî hoafîyei rîhündühaneî. Ranî-moatükunî ra se randîhi ngeianî, asu Adûkarî ai hîhîrîfi mbîkusuwamboane

Nindou ai Adûkarîndî sesi moaruwaimbo-areandî ana, ai hütî-ani

²⁷ Ranîmboane nindou düdi ai ndofe hohoanîmo-koateyuhü, ai bret ra sesü, asu kap ranambe hoe sümündü arandî ana, Adûkarîndî fi asu horî ra moaruwaimbo-reandühani, asu nindou ranai ahandî fi hütî-anandî. ²⁸ Nindou ai moanî ahandî fi ranahambo hohoanîmondu hoeindeandühî anîmbo, ai bret ra dedü asu kap ranambe hoe ndümündü ndandî. ²⁹ Ranî-moatükunî ra rahurai-ane: Nindou düdi ai Adûkarîndî fi ranahambo ndofe hohoanîmo türüfoefekoateyu haya, moanî sesi ra sesü, kap ranambo hoe sîmündî arandî ana, ai ahandî fi ra ahandîhoarî hütî-anandî. ³⁰ Sapo ranîmboanei nindou afîndî se angünîmboyeihî, hamîndî kemîndîkoateyeihî, asu bîdîfirî ai yîfîmayei. ³¹ Asu sîhîrî sîhefîhoarî sîhefî fi ranahambo türüfoarîhundühî, bret sahusifî, asu hoe asîmîndefî ana, Godîndî hîmboahü ngîrî hütîndefî. ³² Nga asu Adûkarî ai sîhefî hohoanîmo ranahambo türüfoare-amunühî, aboedîkoate-mayowambo sîhefî hohoanîmo ngorü-süngure arandî. Ai sîhefîmbo rawareamun-anîmbo, asu sîhîrî ngîrî hîfî ndanîhündambo nindou rawehindî nou, ai-babîdî awarîndîhehundî.

³³ Wandafi mamî, ranî-mayoamboane, asu se sesîmbohünda fandîhindühî ana, awi se sesîmbo mbîseimbo ra bîdîfirîrambo hîbadîhündürî hehimbo anîmbo, mamî dagüdi. ³⁴ Nindou düdi ai wembombonduhî ana, ai ahandî worambe anîmbo mbîsesüwamboane. Rananîmbo asu se mamî fandîhindühî amboanî, asu ngîrî Godîndî papî-hoafî ranambe ngei. Bîdîfirî hoafî awi engorosî, nga asükainda tükündaheandüh-anîmbo ranamboanî dîdîboado-ndîheamboyahî.

12

Yifiafî Aboedîndî-mayo ranî-poanî ranî-poanî ratüpurî moatükunî

¹ Wandafi mamî, ranî-poanî ranî-poanî ratüpurî Yifiafî Aboedî sai-arandî ranahambo se ndorîhi fîfirîmbîrîhinda samboanahî. ² Horombo se Godîndî hoafî süngufekoate nîmboeambe, ranî-sîmboanî ana muñguambo si maho ra sîsamî god hoafîkoate, yîfî nahurai meñgoro, ranî sowanamboyu ai sîheimbo hürîhümündîhündürî hei marîhünda, asu ranî-süngu hei marîhündî ra se fîfirîhimboanei. ³ Ranîmboanahî asu se ndani-moatükunî ranahambo fîfirîndîhindî asahî, ra ndahurai-ane. Asu Yifiafî Aboedî ranai nindou ngoründî fiambe amaro-ana, nindou ranai ngîrî hoafîndühîya, “Sisas ai moaruwaimbo-mbîfiyu-wamboane,” mbüsu. Nga asu nindou mamî ai hoafîyuhüya, “Sisas ai Adûkar-ani,” ehu ana, asu ai Yifiafî Aboedîndî süngu yangîr-ane hoafîyu arandî.

⁴ Yifiafi Aboedi ratüpurî ra afînd-ane engorosi, nga asu awi Yifiafi ranana mamî ranî yangîr-ane sagadürî arandi. ⁵ Adükariîndî ratüpurî ra ranî-poanî ranî-poanî ratüpur-anesî, nga asu Adükariî mamî ranahamboane ratüpurîyei arîhündî. ⁶ Ranî-poanî ranî-poanî ratüpurî ngîndî-ane, nga God mamî ranai-ani nindou munğu ranaheimbo ngîndî ra sagadürî arandi. ⁷ Yifiafi Aboedi ranane ahandî-mayo ngîndî ra nindou mamamî ranaheimbo tüküfe arandi nindou munğuambo farîhefendürîmbohünda. ⁸ Nindou ngorumbo Yifiafi Aboedi ranai ngîndî sagadowohane ndofe hohoanîmo wataporîmbo-yondürîmbohünda. Nga asu nindou ngorumbo mare Yifiafi mamî ranai ngîndî sagadowohane ndofe fîfîrîfe ranahambo wataporîmbo-yondürîmbohünda. ⁹ Yifiafi mamî ranane nindou ngorumbo anîhondümböfe hohoanîmo ra sagado arandi. Asu mare Yifiafi mamî ranane ai nindou ngorumbo nindou anğünumbo-yeimbîmbo didîboado-fendürî-rambo ngîndî ra sagado arandi. ¹⁰ Asu nindou ngorumbo hepünîfeimbî moatükunî refembo ngîndî ra sagado arandi. Asu nindou ngorumbo Godîndî hoafi hoafiyo rambo ngîndî ra sagado arandi. Asu ngorumbo ai Yifiafi Aboediî-mayoyo asu moaruwai nendiyei-mayoyo ratüpurî ra türüfoefembohünda ngîndî ra sagado arandi. Nindou ngorumbo ranî-poanîmbo hoafi hoafîmbo ngîndî ra sagado arandi. Asu ngorumbo ranî-poanîmbo hoafi hîhîrîfoefe hoafi ngîndî ra sagado arandi. ¹¹ Yifiafi Aboedi mamî ranane ai ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo ngîndî ranahambo yare arandi asu aiane moanî ahandî hohoanîmonambo yangîrî nindou mamamî ranaheimbo ngîndî yîboborearü arandi.

Munğuambo sîhîrî fi mamî ranahandambo bîdîfîrî-ane fi

¹² Fi ra mam-anesî, nga asu ngorü-poanî ngorü-poanî moatükunî ra ranîfîhî papîreamboane. Ahandî ranî-poanî ranî-poanîmbo moatükunî afînd-anesî, nga fi mamî ranîfîhî türemarand-ane. Krais ai rahurai-ani. ¹³ Mamî ranî-süngumboane munğuambo sîhîrî, Suda, Suda-yafe ndîfo, moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi, asu moanî nîmboeimbi nindou, sîhîrî fi mamî ranînambo hundürîmayefî. Asu munğuambo sîhefîmbo God ai Yifiafi mamî ra masemunî.

¹⁴ Fi ranana moanî mamî moatükunînambo yangîrîyopoanî pare haya anîngo. Aiana afîndî ranî-poanî ranî-poanî moatükunî ra papîre mburamboane fi ra mamî nahurai anîngo. ¹⁵ Asu tînarî ai hoafîndowohüya, “Roana watînarîyahîpoanî, ranîmboane asu ro fi ranahandî-yahîpoanî,” mbîsîmboesî, nga sapo aiana fi mamî ranahandamboane. ¹⁶ Asu hîmboambe ai hoafîndowohüya, “Roana hîmboariyahîpoanî, ranîmboane roana fi mamî ranahandîyahîpoanî,” mbîsîmboesî, nga sapo aiana fi mamî ranahandamboane. ¹⁷ Asu fi munğu ranai hîmboari ranî yangîrayo ana, asu nüngunde hîmborîmanda? Asu fi munğu ranai hîmboambe ranî yangîrayo ana, nüngunde fîsînarü kamadada? ¹⁸ Fi mamî ranana ai yahuraiyopoanî, nga God ai moanî ahandî hohoanîmonambo ranî-poanî ranî-poanî moatükunî ra fi mamî ranîfîhî papîmareand-ane. ¹⁹ Nga asu fi mamî ranahandambo moanî mamî ranî yangîrayo ana, asu fi ranai nahü manîngo? ²⁰ Fi ranai moanî yare nîngowan-ane, asu fi mamî ranîfîhî ranî-poanî ranî-poanî moatükunî ranai papîre haya anîngo.

²¹ Ranîmboane asu ngîrî hîmboari ai watînarîmbo hoafîndowohüya, “Ro ngîrî sîhambo ndahamîndîhanîni,” mbîso, nga wanî. Asu ngîrî mbîro ai tînarîmbo hoafîndowohüya, “Roana ngîrî sîhambo ndahamîndîhanîni,” mbîso, nga wanî.

²² Nga awi sîhîrî nahanîniyo sîhefî fi ranahambo ranana ngîndîndeimbi-yopoanî asefî, ranî-moatükunî ranai fi ranîfîhî paiarîkoate-ayo ana, asu ngîrî fi ranai aboedi ndonde nîngo, nga wanî. ²³ Asu fi ranahandambo bîdîfîrî moatükunîmbo sîhîrî aboedi moatükunî-yopoanî asefî, ranahamboanefî sîhîrî aboedi yihuruhu arîhündî. Nga asu fi ranahandambo bîdîfîrî amoanîngîmbü moatükunî ranahamboane aboedi

didiboado-arihundi. ²⁴ Fi b'idifiri aboedi ra moani hiniŋgiriŋhu arihundi. Nga God aiyu ahandihoari muŋguambo rani-poani rani-poani fi b'idifiri ra fi mamani raniŋhi mamambere hiniŋgimareandi. Raniyu asu fi b'idifiri ranahambo moanane ase ranahambo ai ndorihoeimbi hiniŋgire marandi. ²⁵ Fi mamani ranai ŋgorü-poani ŋgorü-poani mbeyo yahuhayambo yare hiniŋgireambo-yupoani, nga fi mamani b'idifiri, mamani b'idifiri ranai mamani hohoanimo süngu simbori farihafirü-mbeyeia yahuhayamboyu yare hiniŋgimareandi. ²⁶ Raniamboane fi ra ŋgorü mamani b'idifiri asübusimboayo ra, asu fi mamani muŋgu ranai-amboani asübusiyowohane. Asu fi ra mamani b'idifiri aboedane ase ana, asu muŋguambo fi ranai-amboani aboedi hihifi-hihifiyowohane.

²⁷ Raniamboane muŋguambo nindou se Kraisindi fi-anei animboei. Asu muŋguambo se ahandi fi b'idifiri nou-ayei. ²⁸ God ai b'idifirambo Kraisindi nendi-mayei ranaheimbo rahurai yare hiniŋgimarearü. Weaŋgurühididi ranai Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi, raniŋimaniŋi ranai Godindi hoafi hoafiyei-rihundeimbi, asu raniŋimi ra yamundu-rundeimbi, asu hepünifeimbi moatükunirarihi-rihundeimbi, asu nindou aŋgünümbi aboedirihi-rihundeimbi, asu nindou farihehi-rihundeimbi, asu muŋguambo ratüpurü aho ra hifandirühi-rihundeimbi, asu ŋgorü-poaniambo hoafi hoafiyoramboanei ranaheimbo hiniŋgimareandüri. ²⁹ Awi nindou muŋguambo Kraisindi hoafi sahümündi hei-rihundeimbi yaŋgiriyei animboeia? Awi muŋguambo Godindi hoafi hoafiyei-rihundeimbi nindou yaŋgiriyei animboeia? Awi muŋguambo yamundihi-rihundeimbi nindou yaŋgiriyei animboeia? Awi muŋguambo hepünifeimbi moatükunirätüpurüyei rihundeimbi yaŋgiriyei animboeia? ³⁰ Asu muŋguambo nindou ai aŋgünümboyeimbiambo aboedi-fendürimbo ŋginiŋdeimbi yaŋgiriyeia? Muŋguambo nindou ai ŋgorü-poaniambo hoafi ra hoafiyei-rihundeimbü yaŋgiriyeia? Asu muŋguambo nindou ai hoafi ra hihirifoadihi hoafiyei-rihundeimbü yaŋgiriyeia? E! rani-moatükunü ra ai wani. ³¹ Se moani aboedi hamindi moatükunü rani yaŋgiri semindimbo ŋgusüfo pandihindi.

Sihiri nindou amurambo ŋgusüfo pandihumboane

Nga ro siheimbo nahanayo aboedi hamindi nafi aho ranahambo nafuindahandüri samboanahi.

13

¹ Asu ro nindou ranaheimbo nindou-yei hoafane, asu sünambeahindi nendiyomondi hoafi ranane ra hoafiyahandürühi, asu ro nindou ranaheimbo ŋgusüfo pefekoate-ayahana, asu ro nümüsi fandiyonani, moani hoafayo hoango nahuraindamboyahi. ² Asu ro Godindi hoafi hoafindahandürühi, Godindi hohoanimo di bo eŋgoro ra muŋguambo fifirariheandane, asu muŋguambo fifirife ra fifirariheandane, asu ŋginiŋdi hamindi anihondümboriheandühi asu nimoei-wafu nimarooni hoafiyahani gorügonani ahoane, asu ro nindou ranaheimbo ŋgusüfo pefekoate-ayahana, asu ro moan-anahi. ³ Ro wandi napo muŋguambo masiheheandi ra napokoate-yeimbi nindou fehefendürimbo yimbondihe, asu wandi fi ra hiniŋgindiheandanü nindou ai wambo haiambe mandundirani hai tikirinda-ndirimboesi, nga asu ro ŋgorü nindoumbo ŋgusüfo pefekoate-ayahana, ra ŋgiri wambo aboedi fandihendüri.

⁴ ŋgorümbo ŋgusüfo pare-randeimbi ai wari hoafeandüh-reandühi farihendüri arandi. Asu ai moai nindou ŋgorümbo ŋgusüfoambe moaruwai hohoanimoyu randi, asu ahandi fimbo moai borüyu randi, asu moai ahandi fimbo hihifi-hihifiyu randi. ⁵ Ai moai afindi-afindiyurandi. Asu ai moai ahandi moatükunimbo yaŋgiri hohoanimo pare randi, asu moai nimehünou ŋginiŋdiyu randi. Asu ai moai nindou ahambo moaruwaimbo-mariorani ranahambo hohoanimoyu randi. ⁶ Asu ŋgorümbo ŋgusüfo pare-randeimbi aiana nime-moatükunü moaruwai-ayo ranahambo

moai hihifi-hihifiyu randi, nga aiana anihondü hohoanimo ranahamboane hihifi-hihifiyu arandi. ⁷ Ai ana munquambo tñrifo aho ra moanane yahu arandi, asu munquambo si aho ra Godimbo anihondumbo-riri randuhani. Munquambo si aho ra God ai fandhendrimbui yahuhaya, hifandanduhü asu munquambo tñrifo ra tüküfeyoani, ai nginindi nungumboani.

⁸ Ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimo ra ai ngiri awarindihoyo. Nga Godindi hoafi hoafombo hohoanimo ranana kikindamindimboe. Rani-poanimbo hoafina hoafi hohoanimo ranana moendindimboe. Fifirife hohoanimo ranana awarindihomboe. ⁹ Munqu-moatükuni aho ra moani bidifiri-bidifiri yangir-ane fifirihumboayefi. Godindi hoafi hoafimbo ranamboani awi moani bidifiri yangir-ane hefi hoafiyefi arihundi. ¹⁰ Nga süngunambo nine-moatükuni aboedi hamindi-mayo ranai tükündifeihü animbo, asu nine-moatükuni moani bidifiri-bidifiri yangiri hohoanimomayefi ranai awarindihomboe. ¹¹ Horombo ro nimori-yahambe rani-simboani wandi hoafi, hohoanimo, fifirife rani-moatükuni ra nimori nou rasungumaritheandi. Nga hapondani ana ro adükari-yahühi nimoakidibouyei hohoanimo ra hinngi-riheamboanahi. ¹² Haponda munquambo moatükuni awi moai siri ndorihu fifirihundi, nga hoehimboambe nahurai-ane hoeirihu arihundi. Nga süngunambo animbo siri Godimbo ndondihuri ahandi ngusumboari ra hoeindihumboyefi. Hapondani ana moani bidifiri yangir-ane fifiraritheandi. Nga süngunambo-animbo ro ahambo ndondihini fifirindi-hinimboyahi, ai wambo haponda ndore fifirareandiri nou. ¹³ Nga haponda ngimi moatükuni nda, Godimbo anihondumbofe hohoanimo, Godimbo anihondumbofehü himboyondombo hohoanimo, asu nindou ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimo ra moani koadürumbo-koadürumbo yagodimboe. Nga ngimi hohoanimo ranahandambo, ngorumbo ngusüfo pefemboane ai adükari hamindayo.

14

Godindi hoafi hoafimbo hohoanimo pandihumboane

¹ Munquambo si aho ra nindou bodimondambo ngusüfo pefembo hohoanimoyo homboane. Asu se Yifiafi Aboedindi-mayo nginindi rani semindimbo hohoanimondei ngei. Nga Godindi hoafi hoafiyorambo nginindi ranimbo se moani ngusüfo pandihindi. ² Nindou düdi ai rani-poanimbo hoafinambo hoafayu ana, nindou ranaheimbo hoafiyundürühi-yupoani, nga ai Godimbo yangir-ani hoafayu. Sapo hoafi ra nindou ranai ngiri fifirindhindi, nga ranana Yifiafi Aboedi-mayo ranahandi nginindinambo Godimbo yangir-ani dibo hoafi hoafiyundo arandi. ³ Nga asu nindou düdi ai Godindi hoafi hoafayu ana, asu ai nindou ranaheimbo anihondumbofe ra nginemindindürühi farhendürühi, asu ngusüfoambe aboedi didiboado-rearühane. ⁴ Nindou düdi rani-poanimbo hoafinambo hoafayu ana, ai ahandi fi nginemindimbo yangir-ani hoafayu. Nga asu nindou düdi ai Godindi hoafi ra hoafayu ana, asu hoafi ranai Kraisindi nendi ranaheimbo nginindamündürimboe. ⁵ Ro sheimbo munquambo rani-poanimbo hoafinambo hoafindei sahehea hohoanimoayahisi, nga awi ro sheimbo Godindi hoafi hoafiyoramboanahi hohoanimoayahü habodihü. Nindou düdi ai rani-poanimbo hoafinambo hoafinduanü asu nindou ngorü ai hoafi ranahambo hihirifoefe hoafiyoani animbo, asu Kraisindi nendi munquambo ranaheimbo hoafi ra fandhendürimboe. Nga nindou düdi ai Godindi hoafi weindahü hoafayu ranana rani-poanimbo hoafinambo hoafimbo ngasündeamboane.

⁶ Wandafi mamü, awi ro sheimbo sowahi tükündaheandühi rani-poanambo hoafinambo hoafindahandürani ra ro ngiri sheimbo fandheandüri. Nga ro sheimbo God ai wambo bidifiri moatükuni weindahü-mareandiri hoafi, fifirifembo moatükuni

hoafi, Godɪndi hoafi hoafiyorambo hoafi asu yamundifembo hoafi ra ndahandüran-animbo, siheimbo fandihede-andürimboyahi.

⁷ Hoahoango rakoate-randeimbi moatükunɪ, nümüsü, fufuɲɪ, mbonifaifai ranamboani moani mamɪ rahurai-ane. Rani-moatükunɪ muɲguambo ranai mamɪkari hoafindoani ra nüɲgundɪhi nindou ai himborimandei hoafi ahandi rana? ⁸ Nindou ai yifiarimbo yinafoaiyu-randeimbi ai ndofe yinafoaikoate-ayu ra, asu nindou didai yifiarimbo napo ra didiboandomanda? ⁹ Moani mare yahurai-ane, asu se ranipoanimbo hoafinambo hoafayei ra asu nindou amuri ai nüɲgundɪhi sihei hoafi fifirmandihinda? Ranana se moanipo hoafindamboyafi, nga sihafɪ hoafi ranai moani weriyafui nou nimoamo ngombole! ¹⁰ Yini, muɲguambo hifi ndanɪhü rani-poani rani-poani hoafi afind-ane engoro. Nga asu moai mamamɪ hoafi ranai ranahandambo nimɪndi fifirifekoate yangoro, nga wani. ¹¹ Nga asu ro hoafi wataporayu ranahandi nimɪndi ra fifirifekoate-ayahɪ ana, nindou hoafayu ranai wandɪ nindou amurinduanɪ asu ro-amboa ahandɪ nindou amurindamboyahɪ. Se rani-poanimbo hoafinambo wataporindeiani siheimbo yahurai tükündifemboe. ¹² Nga se-amboa Yifiafi Aboedɪndimayo ngɪnɪndi ra semɪndimbo hohoanimoeyei arɪhündi ranimboane asu se Kraisɪndi nendi fehefembo ngɪnɪndi ra semɪndimbohünda tɪɲɪrfondei ngei.

¹³ Ranimboane nindou düdi ai rani-poanimbo hoafinambo hoafiyu-randeimbi ana, ai hoafayu ranahambo Kraisɪndi nendi ranaheimbo hɪhɪrifoefe hoafombohünda ngɪnɪndi ranahambo Godimbo didibafɪmbifiyuwamboane. ¹⁴ Asu ro rani-poanimbo hoafinambo didibafeheandi ana, wandɪ yifiafi ranai-ane didibafefeyo, nga asu wandɪ hohoanimo ranai ana moani moaruwai titanimbo-reamboane. ¹⁵ Asu randifeyoani ra ro nüɲgumandɪhea? Ro wandɪ yifiafi ranambo didibafɪnda-heamboyahɪsi, nga asu ro wandɪ hohoanimo ranambo amboani didibafɪnda-heamboyahɪ. Ro wandɪ yifiafi ranambo heründa-mboyahɪsi, nga asu ro wandɪ hohoanimo ranambo amboani heründamboyahɪ. ¹⁶ Godimbo se sihafɪ yifiafi ranambo yangɪri hɪhɪfarɪri ana, asu moanɪndi nindou-mayei ranai fandifeambe ngɪri hoafindeihɪ, “Anihond-ane,” mbisei se hɪhɪfyafambe. Sapo se hoafayafi ranahambo ana nindou ranai moai fifirihindi. ¹⁷ Godimbo hɪhɪfɪmbo didibafɪfe sihafɪ ra aboedi saf-anesi, nga ngɪri nindou ngorü ranahambo ngɪnɪnda-mɪndündürɪ. ¹⁸ Ro afɪndimboanahɪ rani-poanimbo hoafinambo Godimbo hoafiya arɪhandɪ ra siheimbo ngasündɪhea-ndürimboanahɪ asu ranimboanahɪ ro Godimbo hɪhɪfarɪhünɪ. ¹⁹ Nga Kraisɪndi nendi fandifeambe roana, moani nindou ai fifirihindeimbi hondahüfeimbi (5) hoafi yangɪri yamundifendürimbo hohoanimoayahɪ. Nga asu hoafi moani afɪndi hamɪndi rani-poanimbo hoafinambo wataporimboyo ho ana, aboedi hamɪndiyopoani.

²⁰ Wandafɪ mamɪ, se nimoakɪdɪbou hohoanimoayei nou hohoanimo-ndeimboeyei. Moaruwai hohoanimo aho rananimbo se nimoakɪdɪbou nou hohoanimondeihɪ nimboei, nga asu sihei hohoanimo ranana nindou boagɪri nahurai-animbo se nimboei. ²¹ Ahɪnümɪ hohoanimo sürü papɪrandühɪ yahoya, “Rani-poanimbo hoafi hoafümbɪ nindoundi yafambe süɲgu-ane, asu nindou amuriyeyi yafambe süɲgu-ane, rananimbo nindou ndanaheimbo ro hoafɪndahandürimboyahɪsi, nga asu ai ngɪri wambo himborindei,” mehu Adükari ai.

²² Nga ranane asu rani-poanimbo hoafi hoafimbo ngɪnɪndi ranai nindou Godimbo anihondümbofe-koate-mayei ranaheimbo nafuimbo moatükun-ane, nga asu anihondümbo-rɪhoreimbi ranaheimbo ana wani. Nga asu Godɪndi hoafi hoafimbo ngɪnɪndi ahei mbusümo ranai anihondümbo-rɪhoreimbi aheimbo nafuimbo moatükun-ane, nga Godimbo anihondümbofe-koate-mayei ranaheimbo ana wani. ²³ Ranimboane asu Kraisɪndi nendi ranai mamühɪ fandihindani se rani-poanimbo hoafinambo hoafayei ana, asu fifirifekoate-yeimbi asu anihondümbofe-koate yeimbi ranai tükündahi siheimbo hoeindihindürɪhɪ, ai ana hɪhɪndi-hɪhɪndiyeihanei

mbiseimboyei. ²⁴ Nga munḡuambo Godiḡndi hoafi rani yangiri hoafindeian-animbo, asu anihondümbkofekoate-yumbü asu fifirifeekoate-yumbü ai tükündifi-hündambo amboani asu ai hoafi ra himborindu haya moaruwai hohoanmomayu ranimbohünda ḡgusüfoambe afiḡndi hohoanmondimbui. ²⁵ Ranimbo asu ahandi hohoanimo diḡbo meḡgoro ra weindahindeandühi, asu ai yiri yimbu pusinde niḡmandümbö Godimbo hohoanmonduwohü hoafindühümboya, “Awi anihond-ane, ḡga God ai se-babidi sihei mbusümo anḡḡgu!” mbüsümbui.

Godimbo ratüpurü hohoanimo ra aboedi mbihowamboane

²⁶ Wandafi mamü, asu se nḡḡgundihi ramandihinda? Munḡuambo se fandifeambe, nindou ḡgorü ai herü hohoanmonduhane, ḡgorü ai yamundiḡferambo hohoanimo hohoanmonduhane, ḡgorü ai God ai nini-moatükunimboyo hoafimbohünda nafuimayundoane, ḡgorü ai rani-poanimbo hoafinambo hoafimboane, asu awi asükai sapo ai hoafiyumbi hihirife hoaf-ane, munḡu rani-moatükunü ra hoafimbeyei-amboane. Munḡu-moatükunü ra Kraisiḡndi nendi ranaheimbo ḡḡḡnimbira-mindüramboane.

²⁷ Nga asu nindou bidifiri ai rani-poanimbo hoafinambo hoafimbo hohoanmondeihü ana, moani nindou yimbundafandani asu ḡḡḡmindiḡmondani yangiri-animbo rambirundamboane. Nga asu moani ḡgorü ai hoafindu kikiḡndamüḡnduanü, ḡgorü ai hoafiyu-mbirandamboane. Ranimbo asu nindou ḡgorü ai nine hoafi ḡgorü ai hoafimayu ranahambo hihirifoare hoafimbiyu wamboane. ²⁸ Nga asu nindou ḡgorü ai rani-poanimbo hoafinambo hoafinduanü ranahambo hihirife hoafimbo nindou ranihü niḡḡgokoate-nduanü ana, asu nindou ranai rani hoafinambo hoafindümbui, ḡga moani ai sisiḡkoate niḡmandümbö-animbo ahandi fimboane asu Godimboane rani yangiri hoafimbiyu-wamboane.

²⁹ Yimbu ḡḡḡmi nindou saf-animbo Godiḡndi hoafi hoafimbo-mayo ra hoafimbeyo-mondamboane. Nga asu amuri bidifiri ai moani niḡmarimombo nine hoafi ai hoafayomo ranahambo tümbirundamboane. ³⁰ Nga asu nindou mamü wataporambe amaru ahambo God ai nafuiduanü, asu nindou nḡḡgumbo hoafayu ranai ahandi hoafi ra awi kikiḡmbiramüḡndu-amboane. ³¹ Rani-sḡḡgumbo-animbo nindou munḡuambo mamamü Godiḡndi hoafi hoafindiḡmondani, asu nindou munḡu amarei ranai hoafi ranahambo fifirihindühi ḡḡḡniḡndi mbiniḡmboei-amboane. ³² Godiḡndi hoafi hoafimbo ḡḡḡniḡndi sowandümondeimbi nindou ana ai moani ranahandi ḡḡḡniḡndi ra hifandi-mbirundamboane. ³³⁻³⁴ Sapo God ai siḡhefimbo moai mamikariyo wakiferambo yifiriyu, ḡga moani aboedi ndorihefe niḡḡgomboane yifirayu.

Kraisiḡndi nendi munḡu ai fandifeambe ana, awi niḡmorehi ai wataporindeimboyei, ḡga moani sisiḡkoate niḡmandei. Kraisiḡndi nendi munḡuambo yahurai-ane rarihi arihündi. Niḡmorehi aiana ḡḡḡri hoafindei sapo Mosesiḡndi ahinümbi hoafi hoafimayo sḡḡḡgu ai moani nindowenihü-yomondi hoarehi niḡmboei. ³⁵ Niḡmorehi ai rani-moatükunü ranahambo fifirifehü türüfoefembo mbiseimbo ana, ai ahei nindowenihü ranahamumbo worambe düdumbeyahi-puramboane. Niḡmorehi ai Kraisiḡndi nendi fandifeambe botife hoafi ana, amoaniḡgeimb-ane.

³⁶ Awi Godiḡndi-mayo hoafi ra siḡheimbo sowahiḡndi botife homboyo? Awi asu hoafi ra siḡheimbo yangiri tüküfemboyo? ³⁷ Nga asu nindou mamü ai rande hohoanmondühüya, “Ro Godiḡndi hoafi hoafiya-rihandeimb-anahi,” ehuyo, asu “Yifiafi Aboediḡndi fifirife masahandiḡhi,” ehü ana, refeana ai fifirimbireand-amboane, ḡga Adükari ai randihindi mehu hoaf-ane nda ro siḡheimbo sürü paparihandi. ³⁸ Nga asu nindou rani hoafi ranahambo himborikoate-ayu ana, asu se ḡḡḡri ahambo himborindei.

³⁹ Ranimboane wandafi mamü, Godiḡndi hoafi hoafimbo hohoanimo ranahambo yangiri ḡḡḡsüfo pandihi ḡgei, ḡga asu se rani-poanimbo hoafina hoafimbo

yowanî mbîseimboyei. ⁴⁰ Kraisîndî nendî fandîfeambe munḡu-moatükunî aho ra wudîpoapondîhi ndondîhi randîhindî.

15

Krais ai yîfiyu hayamboyu asükaiyu botîmefiyu

¹ Wandafî mamî, haponda ro sîheimbo aboedî hoafî masahandürî ra asükainda hohoanîmo botîndîhendürî samboanahî. Aboedî hoafî ra se sahümündi hehimboyei asu se ranîfîhî ḡḡîndî manîboadei ranahamboanahî. ² Aboedî hoafî sîheimbo ro bokarîmarî-heheandürî ranahambo ḡḡîndî kîkîhîrîhümündi anîboadei hei ana, ranambo se aboedambo-ndahimboyei. Nga refekoate-ndeianî ana, ḡḡîrî fandîhendürî.

³ Ro hoafî hîmborîya heheambo masahamîndîhî ra sîheimbo masahandürî ra ai aboedî adükarî moatükunî hamînd-ane: Krais ai sîhefî moaruwai hohoanîmo ra raguanambo-fembo-hündamboyu yîfîmayu, sapo Godîndî hoafî yare hoafîmayo sünḡu. ⁴ Ahambo honḡuambe sîhehorane, asu ranambe ḡḡîmî nîmbîyu mbura asükaiyu botîmefiyu, Godîndî hoafî yare hoafîmayo sünḡu. ⁵ Ranîyu asu ai Pitambo-so boatei tüküfi mburamboyu asu sünḡunambo ahandî 12 sünḡururü-rundeimbîmbo-so tüküme fiyu. ⁶ Ranîyu asükaiyu ahandî wandafî mamî 500 ḡḡasündeandeimbî nindou ranaheimbo-so tüküme fiyu. Nindou ra afîndî ana anîmboei, ḡḡa asu bîdîfîrî ana yîfîsafîmayei. ⁷ Ranîyu ai Semsîmbo-so tüküfi mburamboyu asu sünḡunambo ahandî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-memo munḡuambo ahamumbo-so tüküme fiyu. ⁸ Ranîyu asu sünḡunambo hondü wambo-so amboa tüküme fiyu. Asu ro furambe sanḡorambo hapoadümboyaha wakemîndî-ndîrîmbo nahurai-anahî.

⁹ Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomondî mbusümo ra akîdou saf-anahî. Wambo ana Kraisîndî hoafî semündü hu-randeimbî mbîsei dükandîhindîrîmboyei sapo ro Godîndî nendî ranaheimbo moaruwaimbo-marîhearü hahî ranîmbohünda. ¹⁰ Nga God ai wambo moanî hîpoambo-mareandîra ranîmboanahî haponda ro Kraisîndî hoafî sahamîndî ha-rîhandeimbayahî. Nga asu ahandî moanî hîpoambofe hohoanîmo ranai moai moanîmbofeyo, ḡḡa wanî. Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî bîdîfîrî ai munḡu moai ro ratüpurayahî nou yaru tîḡîrîfoyomo. Nga roana, wand-amboanî moai ratüpurîya rîhandî. Nga Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo wandî flambe amarondîrî ranane farîhendîra ro rawarîheandî. ¹¹ Ranane hoafî ra ro hoafîyahembü hündîyo asu ai hoafîyomondeimbî hündîyo ra sapo mamî ranî hoafî ranîyo bokarî-marîhehundî ranahambo se anîhondümbom-marîhindî.

Sîhîrî yîfîhündî botîfe hoafî

¹² Krais ai yîfîmayua asu God ai honḡuambeahîndî botîmarîrî hoafî ra ro afîndîmbo hoafîyefî marîhundî. Nga asu nîmboe nindou bîdîfîrî sîhei mbusümo anîmboei ranai hoafîyeihîya, “Nindou yîfîyoweimbî-hündî ana, ḡḡîrî asükaindo botîndîfeyo,” maseia? ¹³ Ranî hoafî ra anîhondümbayo-mbonana, God ai moai Kraisîmbo honḡuambeahîndî botîrîrî. ¹⁴ Asu Krais ai yîfîhündî botîfekoate-mbeimbonana asu ro ḡḡîrî nînimbo hoafîyefî rîhunda asu se ḡḡîrî nîni-moatükunîmbo anîhondümborîhindî. ¹⁵ Rambefe-mbonanasî, asu ro Godîmbo tîkai hoafîyefî-rîhundeimbî nindou tükümbayahu. Sapo ro ahambo anîhondümbom hoafîyefühî sefiya, “God ai Kraisîmbo botîmarîrî,” asefi. Nindou yîfîhündî botîfekoate-mbembonana, God ai ḡḡîrî Kraisîmbo yîfîhündî botîrîrî. ¹⁶ Nga God ai nindou yîfîyeimbîhündî ranaheimbo botîfendürîra koatembei-mbonana, asu Krais ai-amboanî yîfîhündî botîmbefipoanî. ¹⁷ Nga asu God ai Kraisîmbo yîfîhündî botîfikoateyu-mbonana, asu sîhei anîhondümbomfe ranai sîheimbo mbafarî-hendürîpoanî. Nga seana sîhei moaruwai hohoanîmo ranaianîmbo kîkîhindamîndîndürî nîḡḡomboe. ¹⁸ Asu

anihondümbö rambefembonana, nindou didiyei Kraisi-mbo anihondümbö-r-i-hori mburihü yifimayei ranai-amboani moaruwaimboyahi. ¹⁹ Sihiri ana Kraisi-mboane fi anihondümbö-r-i-hurüh himboayahundo. Nga asu Kraisi ai sihefi-mbo ndanisimboani yangiri fehefemunimbo himbombayefi-mbonana, asu nindou bidifiri sihefi-mbo hipoanimoembou-anei sahümunu.

²⁰ Hohoanimo ra yahuraiyopoani, nga wani. Nga anihondüyo Kraisi ai yifiyu mbura honguambeahindi God ai botimariri. Nümbürambeahindi horombonambo sesimbo moatükun boatei nafaramindo nahuraiyo God ai Kraisi-mbo boatei yifiyeimbi nindou ai yangiri botifekoate-yeiambe ahambo botimariri. ²¹ Nindou mam ahandi süngu yifimbo hohoanimo tüküme feyo asu nindou mam ai-amboani ahandi süngu yangiri botifembo hohoanimo tüküme feyo. ²² Sapo nindou mungu ai ra Adamindi sirihünd-anei yifimayu süngu yifiyei arihündi. Nga nindou munguambo Kraisiindi sirihünd-anei botimefiyu süngu botiyahi arihündi. ²³ Nga munguambo nindou mamami ahei botifeambe botindahumboyefi. Kraisi ai boateimayu asu ai asükaindu kudüwananimbo asu nindou ahandi sirimayei ra mungu botindahimboyei.

²⁴ Rani-simboan-animbo mungu-moatükun mungumboayo si ranai tükündifemboe. Ranimbo asu Kraisi ai sanendi, anani, kabomo ra hifandi-rundeimbi, munguambo ratüpuri bogorimboyafu-ndeimbi, asu munguambo nginindi hifandu-ndeimbi ranahamumbo hifinambo-ndeapurimbui. Ranimbo asu ai nginindi hifandarandi ra Ape Godindi wariwami hininngindeambui. ²⁵ Awi ranambe ana Kraisi ai bogorimbondüfi nüngu ngumbo animbo, asu God ai moaruwai nendi ranahaimbo hifinambo-ndeandüri haya Kraisiindi yirumbo hoarehi hininngindearümbui. ²⁶ Amuri hürütümbi ranahaimbo hifinambo-ndeandüri ngu-ngumbo animbo, asu sünggunambo hondü-animbo yifi ranahambo amboani hifinambo-ndeambui. ²⁷ Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, “God ai mungu-moatükun ahandi hoarehi hininngimareandi,” meho. Nga God ai munguambo moatükun ranambeyupoani. Ranimbo-animbo sihiri fifirindi-humboane, God ai mungu-moatükun ra Kraisiindi hoarehi hininngimareand-anesi, nga asu ai moai ahandi hoarehi nüngu, nga wani. ²⁸ Nga mungu-moatükun ra Kraisiindi hoarehi yangirindoan-animbo, asu Godindi Nimor ranai sapo Afindi ai mungu-moatükun ahandi hoarehi hininngimareandi rani-hoarehindümbui. Ranimbo asu God ai ahandihoari mungu-moatükun aho ranahambo bogori hondündümbui.

²⁹ Nga asu yifiyeimbi ai botifekoate-ayei ana, asu nindou bidifiri aheimbohünda himoni hundüriyei arihündi ranai nüngurihi-ndühiyeia? Asu yifiyeimbi ai botifekoate-ayei ana, asu nimboe nindou bidifiri ai aheimbo fehefe-dürimbohünda himoni hundüriyei arihünda? ³⁰ Asu yihoe fimbo amboa. Ro Krasindi ratüpuri ratüpuri-mayefi asu nindou bidifiri ai munguambo si aho ra moaruwaimbo-r-i-himuni hei arihündi. Asu yifiyeimbi nendi ranai asükaiyo botifekoatembo-ayei ana, asu ro nimboe moani ndarihu animboefa? ³¹ Wandafi mam, munguambo si aho ra ro yifimbo nahuraiya arihandi. Ra anihond-ane. Se munguambo Sisas Kraisi-babidi aniboadei ranimboanahi ro siheimbo hihifi-hihifiyahühi weindahi rarihe hoafehandüri. ³² Efesus ngoafihü ro nimambeahindi ninihondi-babidi nahurai yifiarimayahi. Ranimbo-hündambo nindouyafe hohoanimo süngu ro ninimmoatükun aboedi mandahamindiha? Nga asu yifiyeimbihündi nindou ranai asükaindei ngiri botindahindi hoafi ra anihondayo ana, ambesi, nga sihiri moani, “Sesi dagudifi, hoe ndimindefi raraondi hu ngefimboane. Nga sümbu ana awi sihiri yifindemboyefi,” hoafi mam hoafimayo süngu.

³³ Se tikai hoafi anihondümbö-ndihimboyei. Sihiri sihefi wandafi moaruwai-mayei rani-babidi ahahabodefi ana, asu ai sihefi hohoanimo aboedi ra moaruwaimbo-ndihimunimboyei. ³⁴ Se wudipoapondihi hohoanimondeih asu moaruwai ho-

hoanimo ra rühüsafi hiniŋgindihindi. Nindou bidifiri seana moai awi Godimbo fifirihori. Ranahandambo se amoanŋgimbeyei-amboane.

Fi asükaiyo botefeyo ranana ŋgorü-poanimoane

³⁵ Nindou bidifiri ai düdundahindühi animboya, “Nindou yifihündi ra nüngundihhi asükai botimandahinda? Fi ra asükaindo botindifeyowohü nŋgu-nahurai fi ndemindi haya tükündife manŋgoa?” mbiseimboyei. ³⁶ Ranana hihindi hoaf-ane? Se ra fifirowamboanafi ninimoatükuni hoari hifambe hifi kararowandi ranai yifikoate-nahuraiayo ana, asu ai ŋgiri yangiri aboedi tükündifeyo. ³⁷ Se konyo asu nini manŋriyo hifarowandi ra moai emündü düdudu kameihhi hifirowandi, ŋga hoari yangir-ane hifi kararowandi. ³⁸ Ranana asu God ai hohoanmomayu süngu düdudu emündü napo ra ranifihhi papareandi. Ranai muŋgu nine-moatükuni mamami hoari ranaheimbo rani-poanimo rani-poanimo düdudu, emündü ra sagaduri arandi. ³⁹ Muŋgu-moatükuni yangiri nŋgo haya hoahoango-randeimbi ranahei fisafi ana mamami simogodi yangriyopoani, ŋga wani. Nindou ai ŋgorü-poanimo fisaf-ane, ninihondi ai ŋgorü-poanimo fisaf-ane, ndu napo ai ŋgorü-poanimoane. Asu kini ai ŋgorü-poanimoane. ⁴⁰ Sünambeahindi moatükuni fi-poanimoane, asu hifi ndanihündambo fi-poanimoane. ŋga asu sünambeahindi moatükuni ranai ŋgorü-poanimo fiyomboane, asu hifi ndanihündambo moatükuni ranai ŋgorü-poanimo fiyomboane. ⁴¹ Hüfihamindi ai-amboani ahandi rani-poanimo fi anandi. Amoamo ai-amboani ahandi rani-poanimo fi anandi. Asu mupui amboani rani-poanimo fi anandi, ŋga asu muŋguambo mupui ra bidifiri ai ŋgorü-poanimo fiyo asu bidifiri ai ŋgorü-poanimo fiyo ra hoanomboane.

⁴² Moani yahurai-animbo nindou yifiyeimbihündi asükaindei botindahinda tükündifemboe. Fi ra asamboefeyo rananimbo ai sümboyo-randeimb-ane. ŋga asu fi ranai yangirambofe tükefeyo ranai ana sümbokoateyo-randeimb-ane. ⁴³ Fi asamboefeyo ranana wosihofori himboyowohü hoafendiyowohane. ŋga asu fi yangiri botefeyo ranana moani aboedi himboyowohü ŋgini tüküfeihane. ⁴⁴ Fi asamboefeyo ranana hifi ndanihündambo fi yangir-ane. ŋga asu fi botefeyo ranana sünambeahindi fi-ane.

Hifi ndanihündambo fi-poanimoane, asu sünambeahindi fi-poanimoane rehayamboane anŋgo. ⁴⁵ Sapo Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, ‘Weanŋguruhididi nindou, ahandi nduri Adam ana, nindou yangiri nŋgombo tükümeŋfiyu,’ meho. ŋga asu ŋgorü Adam, Kraisi, aiana yangiri nŋgombo yifiafi saimboyu tükümeŋfiyu. ⁴⁶ Yifiafi hoearambe fi ranai moai raboatei tüküfeyo, ŋga wani. ŋga hifi ndanihündambo fi raniboatei tüküfeyoane, asu süngunambo yifiafi fi ranai tükümeŋfiyo. ⁴⁷ Weanŋguruhididi Adam aiana hifihündiyu tükümeŋfiyu. ŋga asu süngudididi Adam ana sünambeahindi tükümeŋfiyu-ani. ⁴⁸ Hifi ndanihündambo nindou ana sapo nindou hifinambo nafiyumbihündi-mayu nahurai-ane. ŋga asu nindou sünambeahindi aiana sapo nindou sünambeahindi tükümeŋfiyu nahurai-ane. ⁴⁹ Hapondani ana sihiri nindou hifinambo nafiyumbi-mayu ranahandi fi-hoeari-yefomboanefi, ŋga mare yahurai-animbo sihiri nindou sünambeahindi tükümeŋfiyu rahurai fi-hoeari-ndemboyefi.

⁵⁰ Wandafi mamami, hoafi nda ndahurai-mayowamboanahi hoafehanduri. Nindou hifi ndanihündambo safi hori rani-finambo tüküfimbhi nindou ranai ana ŋgiri God ŋgini hifandarandi ranambe ŋgu. Asu nime-moatükuni sümboyo-randeimbi ra asu ŋgiri nime-moatükuni sümbokoateyo-randeimbi ra ndemündü. ⁵¹⁻⁵² Dibho hoafi meŋgoro nda himborindei, nindou muŋguambo sihiri ŋgiri yifindefi. ŋga muŋguambo sihiri ŋgorü-süngundahindühi animbo rani-poanimo findefi hohu tükündahumboyefi. Nimehünou, himboari dikirihu afarihumindefi nou

bidiŋranambo fufuŋi ai hoafiŋdoani siŋbori tükündahumboyefi. Sünambeahinđi fufuŋi ranai hoafiŋdoani animbo nindou yifiyeimbihündi ranai asükaindei botindahimboyei, asu muŋguambo sihiri moani rani-poanimbo tükündahumboyefi. ⁵³ Sümboyo-randeimbi fi ranana ŋgorü-poanimbo findo haya sümboyokoate-randeimbi tükümbifeyo-wamboane. Nga asu yifiyo-randeimbi fi rananimbo ŋgorü-poanimbo findo haya yifiyo-rakoate tükümbifeyo-wamboane. ⁵⁴ Ranimbo sümboyo-randeimbi fi ranai sümboyo-rakoate findoani, asu yifiyo-randeimbi fi ranai yifiyo-rakoate findoan-animbo, asu Baiborambeahinđi hoafi ranai anihondü tükündifemboe. Ai yahoya, “Yifi ai awarihoeihü yangiri koadürümbo niŋgombo ranai harihoai tükümeŋfeyo!” meho.

⁵⁵ “Yifi se, naha sihafiri harihefembo ŋgininda?”

Yifi se, naha sihafiri ŋgininđi moaruwaimbofe ramboa?”

⁵⁶ Moaruwai hohoanimo, ra yifinđi moaruwaimbofe ŋgininđi nimindühane. Ahinümbi hohoanimo ra nindou-yafe moaruwai hohoanimo nafuiyo arandi rananimbo asu nindou ai moaruwaimbo-ndahimboyei. ⁵⁷ Sihefi Adükari Sisas Kraisinđi ŋgininđinamboyu God ai sihefimo ramareamuna yifiarambeahinđi hamarhehundü. Nga ranimbo-hündambo-animbo sihiri Godimbo hihifinđihurimboane!

⁵⁸ Wandafiri mamiri, ranimboane se akidou-amboani bübürinđeimboyei, nga se moani ŋgininđi haminđi niŋboadei. Se muŋguambo si ahora Adükarinđi ratüpuriri niŋirifondei ndühündi, nimboe sapo ndani-moatükuniri nda se fifirihinđi. Se Adükarimbo ratüpurayei ra ŋgiri moanimbondifeyo.

16

Godinđi nendi fehefembo kaki

¹ Hapondaniri kaki Godinđi nendi Sudia hifihü amarei ranaheimbo fehefendürimbohündi gugurifembo hoafinđi samboanahiri. Kraisinđi nendi Garesia hifihü amarei aheimbo hoafimayahiri nou se-amboaniri rasüŋgundihinđi. ² Muŋguambo Sande aho rananimbo nindou muŋguambo mamamiri se kaki masahümündi ranahandiri saimbo sihei worambe bidifiriri digehinđi. Ranimbo süŋgunambo ro tükündaheandaniri, aheimbo kaki gugurife segudürimbo ra se ŋgiri afuriri kokopondühündi. ³ Ranihü ro tükündaheandüh-animbo nindou se dibonimehüpuriri ranai sihei-mayo kaki gugurimarihinđi ra sowandümo houmbo koandihheapura wandi-mayo ahamundiri fimbo pas kameihiri Serusarem ŋgoafinambo mbihanimondamboane. ⁴ Nga asu ro-amboa hohoanimo-yahanirwaniri ahanihiri ana, nindou ranimemo ranai ro-dibo mbikosomo-ndamboane.

Porinđi hohoanimo

⁵ Awi ro Masedonia hifiri mbusümo nafindahe hehea siheimbo sowahiri tükündaheamboyahiri, nga ro Masedonia hifinafi homboanahiri hohoanimoayahiri. ⁶ Awi ro moai fifirihendi, nga se-babidiri akidou nimboahaniri ŋgisihari tükefeyo ra aboedinđoaniri manğahiyo, nüŋgumandahe. Se-babidiri nimboa mbundihiri asu ro nini-nafiyu hombo hohoanimoarandiriri rananimbo se wambo nafi hombo mbifarihendiri-amboane. ⁷ Roana se-babidimbo akidou yangiri nimarimbo ana moeisahiri. Nga awi roana se-babidiri gedühiri niŋgomboanahiri hohoanimoayahiri, Adükari ai rawoyafu ehu ana. ⁸ Nga awi roana, Efesus ŋgoafihü ndanihü nimanđihaniri Suda-yafe adükari si Pendikos* ra tükündifeyoan-animbo ndamboyahiri. ⁹ Nimboe sapo God ai nimorehiriri nindowenihiri afinđi aheimbo ahandiri nindoumbofe tüküfembohündi

* **16:8:** Pendikos ai Suda-yafe adükari si nübürambeahinđi sesi yimuŋgu-reminđimbo si-ane.

wambo fondi masendimbo wambo. Nga asu nindou afindi ai wambo ndanihu hürütarihündiri.

¹⁰ Nga asu Timoti ai rühi shei nafindüfiyuanı wani, se ndahorımındeı worınındıhoran-anımbı ai se-babıdı aboedı yihımbıkoate mbınünguıwamboane. Nga ai-amboanı mare ro raweheandı nou Adükarındı ratüpurıyu-randeımb-anı. ¹¹ Nga asu nindou ngorü ai ahambo yowanı moanındı nindou-anı mbüsümbui. Nga se ahambo moanı aboedı fandıhehoranı nıgusüfoambe afure küre haya mbüsünüwamboane. Nga ai wandafı mamı bıdıfırı babıdımbı mbısınımında sahehea hımbıyaha-purühanahı.

¹² Haponda wandafı Aporosındı hoaf-ane sheımbı hoafayahı nda: Ro ahambo wandafı mamı bıdıfırı-babıdı sheımbı sünı hoeımbıreandıri sahehea hoafiya-handowohanahı. Nga ai hombo moei yahumboanı, awı hapondanambe ana. Nga awı ai nınısımboanıyo hombo nafı engoro ana, ai ngumbui.

Bıdıfıranambo hoafı

¹³ Se hıbadıhündühi anıhındümbıfofe hıhoanımo nıgınındı kıkıhındühümündı nımbıoeı. Se yihımbıkoate moanı nıgınındı nımbıoeı. ¹⁴ Se ratüpurındeıhi ra sheı nıgusüfo pefe hıhoanımo ranambo yanır-anımbı ratüpurındeı nıgeı.

¹⁵⁻¹⁶ Wandafı mamı, sapo se Stefanas asu ahandı worambeahındı-yei hoafı ra fıfırıhındı. Sapo ai boateıyeı Akaiıa hıfıhü Kraisımbı anıhındümbı-rıhındımbı tükümehınd. Aı Godındı nendı ranaheımbı fehefendürımbı ratüpurı ra refembo afındı hıhoanımoıyeı arıhündı. Wandafı mamı, ro haponda sheımbı hütıhoafayahandıri se-amboanı yahurai nindou-yomındı hoarehı nımbıoeı. Asu nindou düdı ai-babıdı fıarıhındürihi houmbo ratüpurıyomo arundı amboanı kameıhi.

¹⁷ Stefanas, Fortunatus asu Akaiıus ai sheı fıondıhümbı sapo se ndanıhü sıfıkoate-mayeı ranımbı asu ai wambo sowana masıfımo-ndamboanı hıhıfı-hıhıfayahı.

¹⁸ Aıyomo wambo wandı nıgusüfoambe ndoru kümarındıri sapo sheımbı ramarındüri nou. Nindou yahuraimbo-anımbı nindou aboed-anemo mbısefı hoanımo-ndefımbıoane.

¹⁹ Esia hıfambe Kraisındı nendı amareı ranı sheımbı hıhıfıarıhındüri. Akwıra, Prısıra-anafe, asu Kraisındı nendı ahafe worambe fıandıhi nımareı arıhündı ranı-amboanı Adükarındı ndürınambo sheımbı hıhıfıarıhındüri. ²⁰ Asu wandafı mamı munıgu ndanıhındambo amboanı sheımbı hıhıfıarıhındüri. Se Kristenı-yafe hoanımo süngu sımbıorı wakıkıhürındeı.

²¹ Ro Por-anahı wandı warınambo sheımbı hıhıfı hoafı nda sürü paparıhandı.

²² Nindou düdı ai Adükarımbı aboedı hıhoanımo-yındıkoate-ayu ana, ai moaruwaimbo-mbıfıyuwamboane. Adükarı, se mbıorı!

²³ Adükarı Sısas ai ana sheımbı moanı hıpoambo-mbıreandı-ımbıoane.

²⁴ Munıguambo se Sısas Krais-babıdı anımbıoeı sheımbı ro nıgusüfo pararıheandıri.

2 Korin

Pas yimbu Por ai Korin hündambo sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, wandafı mamı, ro Por-anahı sapo God ai wambo moanı ahandı yifirı süngu Sisas Kraisındı hoafı semındı ho rambohünda kafaore hınıngı-mareandı. Ro asu sıhefı wandafı Timoti-dıbo Godındı nendı se Korin ngoafıhü amarei-aneı, asu muŋguambo Akaia hıfambe amarei rananei, sıheimbo muŋguambo pas nda sürü papırıho koararıhehoandı. ² Sıhefı Ape God asu Adükarı Sisas Kraıs ai sıheimbo moanı hıpoambo-ndıneandürühi ŋgusüfoambe afurıfe kifeimbi hohoanımo mbısabınandür-amboane.

Godımbö Por ai hıhıfımarürı

³ Awi sıhırı Adükarı Sisas Kraısındı God asu Ape ranahambo aboed-ani mbısefımböane. Ai hıpoambo-reandeimbi Ape-ani asu ŋgusüfoambe afurıfe kifeimbi hohoanımo muŋgu ra sai-randeimbi God-ani. ⁴ Aiani yıhoefımbö-so nıne tıŋırıfo afındı tüküfeyoanı ŋgusüfoambe afure küreamunı arandı. Rananımbö asu ro mandıho nındou bıdıfırı aheimbo sowahı tıŋırıfo tüküfeyondürı ranaheimbo hohoanımondöhühi ŋgusüfoambe afurındıho kündıhoa-ndürımböyehı sapo ro yıhoehıhoarı Godındı-mayo ŋgusüfoambe afurıfe kife hohoanımo sahoamınde hohoambo nahurai wambo. ⁵ Kraısımbö sowahı tıŋırıfo afındı tüküfeyoanı semündü marandı asu ranane ro-amboanı sahoamınde arıhoandı. Rahurai-ane Kraısındı ŋgusüfoambe afurıfe kifimbi hohoanımo afındı ranai yıhoehımbö-so tüküfeyomuna sahoamınde arıhoandı. ⁶ Asu yıhoehımbö-so tıŋırıfo afındı tükündıfeyoanı ro sıheimbo hohoanımondemboyehı sıhei ŋgusüfoambe afurıfe kifemboane, asu rananımbö God ai sıheimbo aboedambo-ndeandürümbui. Nga asu God ai yıhoehı ŋgusüfoambe afurıfembü hohoanımo küreamunı ana, asu sıhei ŋgusüfoambe afurıfendürımbö kameihane. Ranınambo ro tıŋırıfo masahoamındeheı nahurai se moanane sei hehi ŋgınındı anımböei hei ana, God ai sıhei ŋgusüfoambe hohoanımo afure küre arandı. ⁷ Ro sıheimboya se ŋgınındı mbınıboadeia sehohoa anıhondümbö-rıhorühanehi. Ranımbö-hündambo ro rarıho fıfırıhoamboanehi, se ro-babıdı tıŋırıfo sahümündianı asu se-amboanı ŋgusüfoambe afurıfe kifimbi hohoanımo ra ro asa-hoamındeheı nou ndahümündimboyei.

⁸ Tıŋırıfombü moatükunı Esia hıfambe wambo tükümfendırı ranahamboanahı ro wandafı mamı sıheimbo hoafındahandüra se ranahambo fıfırımbırıhında sahe-heamboanahı. Ranühı wambo tıŋırıfo afındı hamındı tüküfendırühıyo asu wandı ŋgınındı nıngombo ratüpurı hohoanımo ra muŋguna hıfınamareandı. Ranıyahı asu ro ŋgırı yangırı aboedı nımböahı sahehea hoanımomayahı. ⁹ Ranıyahı asu ro hohoanımo-yahani wandı fıambe tıŋırıfo afındı tükümfeyowa yıfındamboyafı masahı sapo nındou kot hıfandı-randeimbi ai hoafıyuhüya, se yıfındamboyafı, ehu nahuraiyo tükümfeyondırı. Nga asu ranı-moatükunı yıhoefımbö tükümfeyo ra yıhoefı fımbö hohoanımoköate-ndöhühi, ro God yıfıhündı botıre-randeimbi-mayu ranahambo yangırı-anımbö hohoanımo-ndefomboane. ¹⁰⁻¹¹ Ranı-moatükunı moaruwai ranai yıhoefımbö hıfököfemunımbö mayoyosı, nga asu God ai yıhoefımbö ranambeahındı aboedambo-mareamunı. Mande ai-anımbö süngunambo aboedambo-ndeamunımbui. Asu se yıhoefımbö farıhehimunühi Godımbö dıdıbafayahündo ana, ro ahambo ŋgınındı anıhondümbö-rıhurühı sefıya, “Ai yıhoefımbö aboedambo-ndeamunı ŋgu,” asefı. Rananımbö hohoanımo-yahümünühi amboanı asu Godımbö hıhıfı-mbırıhor-amboane ai yıhoefımbö afarıhemunı ranımbö-hündo. Ai nındou afındıyeı dıdıbafıfe süngu yıhoefımbö hıpoamböreamunühi mafarıhemunı.

Por ai hohoanimo ngorü-süngumareandi

¹² Ndanimoatükunü ndanahamboanahi ro hihifi-hihifiya arihandi: Wandü hohoanimoambe yare hoafimeyondüri ro Godünda-mayo sürühoeimbi hohoanimo hohoanimoaya marihandi. Hifi ndanühündambo nindou-yafe fifirifenambo wambo moai ranü hohoanimo ranai rareandira tüküfeyondüri, nga wani. Nga Godünda hipoambofe hohoanimo ranai wambo ramareandira asu ro nindou-yei mbusümo mbumundi hohoanimo ranisüngu yangiri mahahabodühi. Sheimbo-poanimo ro yahurai ramarheandüri hahi. ¹³⁻¹⁴ Ro sheimbo pas sürü papirüho arihandi ra se hoeindühi mbundühi hoafi ra fifirindühimboyei. Hapoana hoafi ra se akidou yangiri fifirihindi. Nga se ro hoafayehi nda münguambo fifirindühindühi hohoanimombeyei-amboane sehehoamboanehi. Ranimo Adükari ai kosimbo si ra tüküfeyoambe-animo ro sheimbo hihifi-hihifinda-hoandürimboyei mare yahurai-animo se yihoeimbo hihifi-hihifinda-hümünimboyei.

¹⁵⁻¹⁶ Ro rarihe hohoanimoyahiya, ai wandü hohoanimo wudüpoapondühi fifirindühindü sahehea horombo ro sheimbo sowana sifomboanahi masahi. Ro Masedonia hifinambo haföhü kosöhü sheimbo hoeifendürimbo asahi, asu se wambo Sudia hifinambo hombo mbifari-hehindüramboane saheheamboyahü hohoanimomayahü. Rananimo se wambo yimbumbo hoeindühindürihi hihifi-hihifimbeyei-amboane masahi. ¹⁷ Horombo ro sheimbo yimbumbo hoeifendüri horombo hoafirühe masiheheandüyosi, nga wani. Nga ro wandü hohoanimo ngorü-süngumarüheandi. Ro yimbu hohoanimo-yaheimbi-mbayahiyo? Ro hifi ndanühündambo nindou nou moai mamü simboanü wandü horombo hoafirühe masiheheandi ranahambo yini sa asu wani sa rihandi, nga wani.

¹⁸ Sihiri Godimbo anihondümbö-arühuri nou asu se wandü hoafi amboa anihondümbö-ndühimboyei. Münguambo hoafi ro sheimbo asahandüri ra yini ranane asu wani ranane ra ai wani. ¹⁹ Ro Sairas, Timoti-babidi sheimbo Godünda Nimori Sisas Krais ranahambo hoafimehundüri, aiana yini yahu, wani yahurandeimbiyupoani. Nga mamü hohoanimo yangiri-ani hohoanimoyu arandi. ²⁰ Nga asu Godünda horombo hoafi afindü ra yangoromboane, nga ranane asu Sisas Kraisindü süngu-ane horombo hoafi müngu ra anihondümbö tüküfe arandi. Ranane asu sihiri Godünda hoafi himborüyefühi asu Sisas Kraisindü süngu hoafiyefühi, "Anihond-ane," asefi God ai adükari-ani hoafimbohünda. ²¹ God aiani yihoeimbo se-babidimbo nginindü kikühiramündümuna asu sihiri Krais-babidi nginindü animboefi. Asu ai shefimbo ahandü ratüpurimbo amboanü kafeare hinüngimareamun-anehi. ²² Aiyu ai ahandühoari shefimbo diboniyumunü hinüngireamunü haya asu ai Yifiafi Aboedi ra shefi hohoanimoambe hinüngimareandi. Yifiafi Aboedi ranana sapo God ai shefimbo aboedambo-femunimboayo ranahambo nafuimbo-hündamboane.

Por ai moai aheimbo sowana asükai hu

²³ Nga ro anihondümbö hoafi hoafayahü nda God ai anihond-ane mbüsü nginindamündümbui. Nga ro sheimbo didi tünirüfo afindü segudüripoanü saheheamboyahü asu ro hombo hoafimayahü shei ngoafi Korinünambo asükai sinükoate-mayahü. ²⁴ Shei anihondümböfe ranana ro hifandü-handürühüyahüpoanü, nga wani. Shei anihondümböfe hohoanimo ranamboane se-amboanü sheihoari nginindü kikühirihümündü animboei. Rananehi asu ro shei hihifi-hihifi hohoanimo ra botifembohünda se-babidimbo ratüpurüye arihandi.

2

¹ Ranimboyahü ro moanü wandü hohoanimonambo yangiriya, awi ro ngiri aheimbo sowana gadi asükainda nginindüfimbü hoafindahandüranü, afindü hohoanimondei sahehea hohoanimomayahü. ² Asu ro sühühühi sheimbo ngüsüfoambe

afindî kifimbî hohoanîmo mbasahandürî-mbonana, asu nindou mamî ai ngîrî wambo hîhîfî-hîhîfî-mbohünda farîhendîrî. Nga se yangîr-anei wambo hîhîfî-hîhîfî moatükunî randîhinda hîhîfî-hîhîfîyahî. ³ Seana wambo hîhîfî-hîhîfîyahündîrî-rühündeimbi nindou-anei. Ranîmboanahî asu ro sîheimbo sowana sinî sîheimbo ngusüfoambe afindî kifimbî hohoanîmo ra segodürîmbo moei asahî. Ranîmbo-hündamboyahî ro horombo sîheimbo pas sürü papîrîhî koamarîheheandî. Ro ninî-moatükunîmboyo hîhîfî-hîhîfîyahî ana, asu se-amboanî ro-babîdî ranahambo hîhîfî-hîhîfîyehaneî. Ranî moatükunîmbo sîheimbo muŋguambo anîhondümborîheandürîmboanahî. ⁴ Horombo sîheimbo pas sürü papîrîhî koarîheheandî simboanî ana wandî ngusüfoambe tîŋîrîfo afindî nîmarîwohüyo asu asübusümbî hohoanîmo ranai tüküfîhîyo ro aranîmbo-aranîmboya wakîmarîheandî. Se tîŋîrîfombü hohoanîmo-mbeyeia sahehea pas ra sürü papîrîhambo-yahîpoanî. Nga se wambo ro sîheimbo hohoanîmo afindî hohoanîmo-arîhandürî ra fîfîrîmbîrîhinda saheheamboyahî parîhe koamarîheheandî.

Nindou ai sîheimbo moaruwaimbo-mareandürî ranahambo amboawi mbîsei-amboane

⁵ Nindou ai ngusüfoambe afindî kifimbî hohoanîmo wambo yangîrîyopoanî masendîrî, nga sîheimbo muŋguamboyo masagadürî. Ro ranî moatükunîmbo afindî hoafîmbo moeisahî, nga ranîmboanahî moanî bîdîfîrî yangîrî hoafayahî. ⁶ Nindou ranahambo nindou afindî se tîŋîrîfombü ratüpürî masahündo ra awi rühü safî ahambo hînîngîndîhorî. ⁷ Nga awi se ahandî hohoanîmo moaruwai ranahambo amboawi sahündowohü asu ngusüfoambe afurîfe kifimbî hohoanîmo ndahündo. Nga asu ngusüfoambe afindî hamîndî kifimbî hohoanîmo ai ahambo muŋguna moaruwaimbo-nderîmboe. ⁸ Ranîmboane ro sîheimbo hoafî nda hoafehandürî, se ahambo sîhei-mayo hîpoambofe ra nafuindahündoan-anîmbo ai fîfîrî-mbîreandamboane. ⁹ Ro horombo pas sürü papîrîhî koamarî-heheandürî moanî sîheimbo refe hoeife-ndürîmbohünda. Wandî-mayo hoafî se süngurîhündühî muŋgu moatükunî ra rarîhi mbarîhündîyo wanîmbaiyo? Nga se ahambo tîŋîrîfo masahündo. ¹⁰ Asu se nindou düdi ai sîheimbo moaruwai hohoanîmoayundürî ranahambo amboawi aseî ana, asu ro-amboanî ahambo amboawi mbîsahandomboyahî. Moaruwai hohoanîmo eŋgoro ana, ranahambo ro amboawi asahî ana, Kraisîndî hîmboahü sîheimbo fehefe-ndürîmbohünda amboawi sahühanahî. ¹¹ Satan ai sîhefîmbo tîkai hoafîndîmunîmbui sahehea ramarîheandî ra. Ahandî dîbohîndî hohoanîmo ra sapo sîhîrî fîfîrîhumboanefî.

Troas ngoafîhü Por ai tîŋîrîfo afindî masemündu

¹² Ro sîheimbo hînîngîrîheirî hehea Troas ngoafîhü Godîndî hoafî hoafomböhünda tüküyaheandühî hoeirîheandane asu Adükârî ai wambo ranîhü ratüpürîmbohünda aboedî hohoanîmo nafuimayundîrî. ¹³ Nga ro sîhefî wandafî Taitus ranîhü hoefîkoate-yahühî asu ngusüfo afindî kürîheandühî afindî hohoanîmomayahî. Ranîyahî asu ro nindou ranîhü amarei aheimbo hîhîfîrîharü hînîngîrîhearü hehea, asu ro Masedonia hîfînambo mahahî, nga sîheimbo sowana moai asükai sühühî.

Kraisîndî ngînîndînambo ro ngasündî-hurîmboanefî

¹⁴ Nga Godîmbo hîhîfîndî-hurîmboane nîmboe sapo aiani Krais-babîdî nîmboefanî muŋguambo si aho ra sîhefîmbo aboedî nafî semündümünî huhü asu nîne-moatükunî ranai sîhefîmbo moaruwaimbo-femunîmbo aho ra ngasündîhu aboedühî tükehündî. Yîhoefî ratüpürî ranahamboani God ai hoafîyuanî asu nindou ai Krais ranahambo fîfîrarîhorî. Kraisîmbo fîfîrîfe ranana aparümbî fîsîŋarü yangorî wakareandî nahurai-ane. ¹⁵ Sîhîrî amboanî aparümbî fîsîŋarü Kraisîndî-mayo Godîndî aboedî sesî mandîfe fondî wamînîndî aboedî tüküfe hafo arandî tüküfe haya God sowana

nga ndeara dikirifemboane. Nimboe sapo hapoana aboedi hoafindi ratupurindi himboamupuimbo-randeimbi si adukari hamind-ane. ¹¹ Ahinumbi hohoanimondi ratupuri himboamupuimbo-randeimbi si kameihitukumefeyosi, nga moai geduhi yangoro. Nga aboedi hoafindi ratupuri koadurumbo-koadurumbo yagodomboe ranimboane asu ahandi himboamupuimbo-randeimbi si ra adukari hamindi-mbeyowamboane.

¹² Aboedi hoafindi ratupuri ranana ngiri munungundo ranahambo ro anihondumbo-rihu hohu animboefi. Ranimboane asu ro yihimbokoate ranahambo hoafiyefi arihundi. ¹³ Roana Moses yare marandi nou moai yarihu rihundi. Aiyu ahandi ngusumboari ra hoarinambo gabudimareandi. Rananimbo Israerihundi ai sapo himboamupuimbo-randeimbi si ra ahandi ngusumboarambe tukumefeyo ra ngiri hoeindihinda afurinde gado. ¹⁴ Nga asu ahei hohoanimo ra moai hoeireanduri. Raniei asu ai horombodidi hoafi femindi sihefe ra hoeirihinduhi asu ahei ngusumboarambe hoeari nou ranai ahei ngusufoambe gabudifoareanduri haya hohombo haponda tkefeyo. Ai moai rani-moatukuni ra raguanambo-rihindi, nga wani. Krais mami ranahandi sungunambo yangir-animbo God ai hoeari ngusufoambe gabudareandi ra raguanambo-ndeambui. ¹⁵ Horombo peyo haya hohombo hapondan-amboani ai Mosesindi hoafi hoeiruhi maruhi hei ra hoeari ranai ahei hohoanimo ranahambo gabudimareandura asu hoafi nimindi ra moai fifirihindi. ¹⁶ Nga nindou ai Adukari sowanambo hihiriyahi ahei ana, hoeari ra Adukari ai raguanambo-ndeambui. ¹⁷ Adukari ndanai ana Yifiaf-ani. Nga asu Adukarindi Yifiaf ranai nindou ranahandi flambe amarondo ana, asu nindou ranai moani aboedambondufimbui. ¹⁸ Munguambo shiri ana moai shefimbo nini-moatukuni ai ngusumboari gabudeamuni. Ranane asu Adukarindi-mayo himboamupuimbo-randeimbi si ranai shefimbo tapara-mindimunuhi asu shiri hoehimbo nou nindou ranahei fih hefi taparihu-mndefimbo nou-ayefi. Ranane fi munguambo si aho ra himboamupuimbo-randeimbi si ranai adukari tukufe howohu shefimbo ngoru-sungureamuni hoani shiri Adukari anungu nou nimboefi arihundi. Adukari shefi ranai Yifiaf wamboani ai rasungure arandi.

4

Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi ai hifina nafumbi hipiri nahurai-anemo

¹ Sapo God ai yihoefimbo hipoambo-reamuni hayambo-wamboyou ratupuri ra mase-muni ro refembohunda, ranimboane asu ro moai yiboaruko-yiboaruko-yahunduhi ambe sefi hininngirihundi, nga wani. ² Ranimbo-hundamboyefi asu ro amoaninngumbi ratupuri dibo engoro nindou ai yaru marundi ra daboadanambo-marihundi. Roana moai tikai hoafi hohoanimo sungurihu hefi rihundi asu moai Godindi hoafi ra ngoru-sungurihu rihundi, nga wani. Nga roana nindou ranai yihoe fi ratupuri Godindi himboahü ra hoeirihinduhi ahei hohoanimoambe ratupuri ranahambo aboed-ane mbiseiya sefimboanefi asu hoafi hondü ra weindah hefi hoafiyefi arihundi. ³ Godindi hoafi ro hoafiyefi arihundi ranai dibo engoro ana, sapo nindou ahandi hoafi himborikoateyei heimbo awarhefemboaye aheimbo-anenduri. ⁴ Nindou ranai ana hoafi ranahambo moai anihondumbo-rihindi, sapo ahei hohoanimoambe nimbi amaro hifi ndanihundambo tikai god nungumbü Satan ai gabudifoareanduri hayambo wambo. Rananei asu ai Krais sapo Godindi sisam hondü nahurai aiyu ranahandi aboedi hoafindi himboamupuimbo-randeimbi si ra moai hoeirihori rihundi. ⁵ Ro bokarariheheandi ra moai yihoe fi fimbo hoafiyefi rihundi, nga wani. Nga Krais ai Adukar-ani sefi hoahumboanefi asu ro ahandi sunguyo shefi ratupuriyefi rihundeimbi animboefi ranahambo hoafiyefi arihundi. ⁶ Sapo God hifi

sünü nafirandambe ai hoafiyuhü yahuya, “Nĩmbĩ yare nĩmaroambe si ranai simbeyo-wamboane,” mehu. Asu God mamĩ ranani sihefĩ hohoanĩmoambe si ramareanda afĩndĩ hamĩndĩ tũkũmefeyo asu sihefĩ ŋgusũfoambe ranai aboedĩ si nahurai engoro. Ro si ranahambo fifirĩhumboanefĩ sapo Godĩndĩ hĩmboamupuimbo-randeimbĩ si Sisas Kraĩndĩ ŋgusũmboarambe apenĩngo ranahambo.

⁷ Ŋga roana sapo aboedĩ hoafĩ ŋgĩnĩndĩ napo nahurai hĩfĩna nafũmbĩ hĩpĩrambe afoero nahurai-ane. Rani-moatũkuni ra nindou ai yarĩhi fifirĩhindũhĩ ndani-moatũkuni ŋgĩnĩndĩ afĩndĩ nda Godĩndĩ-mayoane, ŋga asu yĩhoefĩ-mayopoanĩ mbĩsei-yambohũndamboane ra. ⁸ Yĩhoefĩmbo afĩndĩ tĩŋĩrĩfo ranai moaruwaimbo-reamunĩ, ŋga asu awi moai muŋgunambo moaruwaimbo-reamunĩ. Afĩndĩ moatũkuni ranai yĩhoefĩ hohoanĩmo ranahambo kĩkĩhĩramĩndĩ-munũhanesi, ŋga asu awi yĩhoefĩ hohoanĩmo ra moai muŋgunambo hamĩndĩ peyo randĩ. ⁹ Nindou bĩdĩfĩrĩ ai yĩhoefĩmbo moaruwaimbo-rĩhimunĩ marĩhũndĩsi, ŋga asu God ai yĩhoefĩmbo moai hĩnĩŋgĩreamunĩ randĩ. Ai yĩhoefĩmbo harĩyahũmunĩ marĩhũndĩsi, ŋga asu ro moai moaruwaimbo-yahu rĩhundĩ. ¹⁰ Muŋguambo si maho ra Sisas yĩfĩmayu nou yĩhoefĩ fimbo amboanĩ yĩfĩmbo yaŋgĩrĩ nahurai-mayefĩ. Rani-mboane asu Kraĩndĩ yaŋgĩrĩ nĩngo hohoanĩmo ra yĩhoefĩ fiambe hoeimbĩrĩhind-amboane. ¹¹ Ro yaŋgĩrĩ nĩmboefũhĩ Sisasĩndĩ ratũpurĩ, ratũpurĩyefanĩ, nindou ai yĩhoefĩmbo hĩfokoefemunĩmbo sei hehi raraomarĩhũmunĩ. Rananĩmbo asu Sisas ai hĩfĩ ndanĩhũ manũngu ahandĩ yaŋgĩrĩ nĩngo hohoanĩmo amboanĩ yĩhoefĩ yĩfĩmbo fiambe weindahĩ tũkũmbĩfeyo-wamboane. ¹² Ranane asu yĩfĩmbo hohoanĩmo ra yĩhoefĩmbo sowahi engoro, ŋga yaŋgĩrĩ nĩngo hohoanĩmo siheimbo sowahi engoro.

¹³ Godĩndĩ hoafĩ yahoya, “Ro anĩhondũmbo-rĩhe heheambo wamboanahĩ hoafayahĩ,” meho. Mare yahurai-ane ro-amboanĩ mamĩ anĩhondũmbofe-namboanefĩ hoafayefĩ. ¹⁴ God ai Sisasĩmbo yĩfĩhũndĩ botĩmarirĩ ranahambo fifirĩhumboanefĩ. Rani-mbo-hũndambo-anĩmbo asu yĩhoefĩmbo amboanĩ Sisas ramefiyu nou botĩndeamunĩ haya, ndemũndũmunĩ siheimbo kameihĩ gafu ahandĩ fikĩmĩ hĩnĩŋgĩndeamunĩmbui. ¹⁵ Ŋga asu siheimbo farĩhefe-ndũrĩmboane muŋgu tĩŋĩrĩfombũ rani-moatũkuni yĩhoefĩmbo sowahi tũkũfe arandĩ. Sũngunamboanĩmbo Godĩndĩ hĩpoambo hohoanĩmo ranai nindou afĩndĩ ahei ŋgusũfoambe tũkũndĩfendũrĩ ndandanĩ asu ai Godĩmbo afĩndĩ hĩhĩfĩndĩhorũhĩ ahambo aboed-ani sei mbĩrĩhũnd-amboane.

¹⁶ Roana rani-mbo hohoanĩmoyefĩ hoeirĩhundũhanefĩ asu ro Godĩndĩ ratũpurĩmbo ra moai mbosiyefĩ rĩhundĩ. Yĩhoefĩ fi ranai moaruwai-yowohanesĩ, ŋga asu yĩhoefĩ ŋgusũfoambe hohoanĩmo ranai muŋguambo si aho ra aboedĩ simborĩ tũkũfeyoanĩ ndorĩhu hohoanĩmo-yefũhanefĩ. ¹⁷ Rani-moatũkuni ra ai ndahurai-ane: Tĩŋĩrĩfo yĩhoefĩmbo sowahi tũkũfe arandĩ ra afĩndĩ hamĩndiyopoanĩ, ŋga rani-mbo wambo asu ŋgĩrĩ amitata moendĩndo. Ŋga asu sũngunamboanĩmbo sũnambe moanĩ aboedĩ hamĩndĩ ŋgorũ-sũngundahu koadũrũmbo-koadũrũmbo nĩmandemboyefĩ. Sũnambe sũngunambo aboedĩ hamĩndĩ nĩmarĩ ranai-anĩmbo asu haponda hĩfĩ ndanĩhũ tĩŋĩrĩfo akĩdou engoro ranahambo ŋgasũndeamboe. ¹⁸ Sĩhĩrĩ ana moai nĩne-moatũkuni hĩmboarĩnambo hoeife-randeimbĩ moatũkuni ranahamboyoopoanĩ kokorĩhu hefĩ arĩhundĩ, ŋga wanĩ. Ŋga sĩhĩrĩ ana nĩne-moatũkuni hĩmboarĩnambo hoeifekoateyefĩ arĩhundĩ ranahamboane hohoanĩmo parĩhu arĩhundĩ. Sapo nĩne-moatũkuni sihefĩ hĩmboarĩnambo hoeirĩhu arĩhundĩ ranana ŋgĩrĩ gedũhĩ yagodo, ŋga nĩne-moatũkuni sĩhĩrĩ sihefĩ hĩmboarĩnambo hoeifekoate-yefĩ arĩhundĩ ranai-anĩmbo gedũhĩ koadũrũmbo-koadũrũmbo yagodĩmboe.

5

¹ Sĩhĩrĩ fifirĩhumboanefĩ hĩfĩ ndanĩhũ dago ndanambe anĩmboefĩ ndanana kandĩhoeyoanĩ asu ŋgoasũmboanĩ ana God ai worĩ hondũ sũnambe sĩhĩrĩ

nɪŋgomböhünda hɪnɪŋɪmareandi ranambe-anɪmbo nɪmboemboyefɪ. Worɪ ranana nindou moai worɪmboarundi, ŋga moani koadürümbo fondarɪmboane. ² Hapondanana sɪhɪrɪ worɪ aboedi hamɪndɪ sɪhefɪmbo sünambeahɪndɪ nou gabudɪfoaremunɪmbo afondaro ranahamboanefɪ sɪhɪrɪ haŋafumboyefühɪ hohoanɪmo pararɪhundi. ³ Sɪhɪrɪ rani-moatükunɪ aboedi ra fi ranahambo gabudafoarɪhundi ana, asu sɪhɪrɪ ŋgɪrɪ fi safɪ yangɪrɪ nɪmboefɪ. ⁴ Yɪnɪ, awi sɪhɪrɪ haponda dago ndanambe nɪmboefomboanefɪ haŋafumboyefühɪ afɪndɪ hohoanɪmoayefɪ. Asu sɪhɪrɪ rawehundi ra sɪhefɪ fi-hoearɪ wamɪndafɪ ra raguanambo-fembo sefɪ hohumboyefɪpoanɪ, ŋga wani. Ŋga sɪhefɪ fi-hoearɪ sɪmborɪ ra sapo hoearɪ hondü sɪmborɪ nahurai güdɪfemboane. Asu rananɪmbo sɪhefɪ fi sümboyo-randeimbi ranai aboedi yangɪrɪ gedühɪ nɪŋgombo ra mbɪsemɪndowambo sefɪ hohumboanefɪ. ⁵ God ai ahandɪhoarɪyu sapo sɪhɪrɪ yangɪrɪ semɪndɪ hefe nɪŋgombo ra dɪdɪboadore masɪhendɪ. Ranɪyu asu ai sɪhefɪmbo Yɪfi afɪ Aboedi ra masemunɪ. Yɪfi afɪ Aboedi masemunɪ ranana sapo munɟua aboedi moatükunɪ süŋgunambo God ai sɪhefɪmbo refemunɪmboayu ranahandambo weaŋgurühɪdɪdɪ bɪdɪfɪrɪyo.

⁶ Ranane sɪhefɪ fiambe ŋgɪnɪndɪ tüküfemunɪ arandɪ. Haponda sɪhɪrɪ ra randɪhu fɪfɪrɪndɪ-humboane sɪhefɪ fi nda sɪhefɪ worɪ nahurai ranambe anɪmboefɪsɪ, ŋga sɪhɪrɪ Adükarɪndɪ worɪ ranahambo aŋgun-aneɪ anɪmboefɪ. ⁷ Hapondanambe sɪhɪrɪ moani Adükarɪmbo anɪhondümbo-rɪhurühanefɪ anɪmboefɪ. Ŋga nɪnɪ-moatükunɪyo hoeifembo ranahambo hohoanɪmo parɪhu-ndühɪyefɪpoanɪ anɪmboefɪ. ⁸ Sɪhefɪ hohoanɪmo ranai ŋgɪnɪndɪ tüküfemunühane asu roana yɪhoefɪ fi nda hɪfɪ ndanɪhü hɪŋgɪfe hefembo hafo Adükarɪ-babɪdɪ ŋgoafɪ hondühɪ nɪmarɪmbo rananefɪ hohoanɪmoayefɪ. ⁹ Ranɪmboanefɪ sɪhɪrɪ ana ŋgoafɪ hondühɪ nɪmboefühɪ-ndoan-ane asu ndühɪ nɪmboefühɪ-ndoan-ane ra ro moani nɪne hohoanɪmo Adükarɪ ai hohoanɪmoayu ra süŋgufembo yangɪrɪ hohoanɪmoayefɪ. ¹⁰ Munɟuambo sɪhɪrɪ Adükarɪ ai yɪboboreandɪ sɪmboanɪ ra ahandɪ hɪmboahü tükündahumboyefɪ. Rananɪmbo rani-sɪmboanɪ sɪhɪrɪ fi ndarɪhu nɪmboefambe aboedi ratüpurɪ ratüpurɪmayef-ane, asu moaruwai ratüpurɪmayef-ane, ranɪmbo munɟuambo sɪhɪrɪ mamamɪ nɪne-moatükunɪ ramarɪhundi sɪmoŋgorühɪ Adükarɪ ai ndemunümbui.

Nindou ai Kraɪsɪndɪ süŋgu Godɪndɪ ŋgunɪndɪmbofe tüküfemboane

¹¹ Ranɪmboane roana Adükarɪmbo yɪhɪmboyefühɪ, ahandɪ hoarehɪ nɪmboefühɪ nindou bɪdɪfɪrambo hoafɪyefɪ habodefɪ arɪhundi ahei hohoanɪmo botɪfendüranɪ ai Adükarɪmbo anɪhondümbo-fimbohünda. God ai yɪhoefɪmbo ndore fɪfɪreamunɪmboani. Mare yahurai-ane sɪhei hohoanɪmoambe se yɪhoefɪmbo ndorɪhi fɪfɪrɪmbɪrɪhimun-amboane asefɪ. ¹² Ro asükai sɪheimbo ndanɪ hoafɪ hoafayefɪ nda se yɪhoefɪmbo aboed-anemo yahombo-hündamboyoanɪ, ŋga se yɪhoefɪmbo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪ-mbeyahümuna sefɪmboyefɪ. Rananɪmbo asu se nindou bɪdɪfɪrɪ-yafe hohoanɪmo ranahambo hɪhɪfɪ-hɪhɪfayei, ŋga nindou-yafe hohoanɪmo ranahambo moai hohoanɪmoyei se sɪmborɪ hoafɪmbohünda hoafayahandürɪ. ¹³ Nindou bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo hɪhɪndɪ-hɪhɪndɪ-yomondühanemo masei. Ro hɪhɪndɪ-hɪhɪndayefɪ ana, Godɪmbo-hündamboanefɪ. Ŋga asu haponda ro ndorɪhu hohoanɪmoayefɪ ana, ra sɪheimbo farɪhefendürɪmbo-hündamboane. ¹⁴ Kraɪs yɪhoefɪmbo hɪpoambo-maremunɪ hohoanɪmo ra yɪhoefɪ ratüpurɪ ranahambo hɪfandarandɪ. Ra yarɪhu fɪfɪrɪhundi nindou mamɪ ai nindou munɟuambo ranaheimbo süŋguna yɪfɪmayu rani-süŋgunambo-anɪmbo nindou mamamɪ sɪhɪrɪ amboanɪ yɪfɪyefɪmbo nahurai-aneɪ. ¹⁵ Ai nindou munɟuambo sɪhefɪ süŋguna yɪfɪmayu. Rani süŋgumbo-anɪmbo nindou sɪhɪrɪ ndarɪhu yangɪrɪ nɪmboefambe ra sɪhɪrɪ hohoanɪmomayefɪ süŋgu yangɪrɪ hohoanɪmoyohü hoahoanɟopoanɪ, ŋga yowanɪ. Ŋga sapo ai sɪhefɪ süŋguna yɪfɪyu

mbura asükaiyu botifi mahafu ranimbo sihiriri ndondihu hohoanimondefüh-animbo hahabodefomboane.

¹⁶ Rani-mayowamboane roana ngiriri nindou-yafe hohoanimo ra süngundihundühi asu nindou ngoründi hohoanimo türüboadihu ngefi. Yiniri, horomboyefi sihiriri nindou-yafe hohoanimo ra yarihu hohoanimoyefühi Kraismbo tümafoarihurifefisi. Nga asu hapondanana sihiriri moai ahambo rani hohoanimoyahundo rihundi. ¹⁷ Himboriyei. Nindou mamai Kraisi-dibo anungu ana, God ai nindou ranahambo simbori nindoumbondirihini ngindirümbui. Wamindafihohoanimo awarimarichoayo, nga asu simbori hohoanimo tüküfemboane.

¹⁸ Ran-moatükuniranaana God aiani nimindühiyu haya yare arandi. Horombo ana sihiriri ahandi hürütümbü nindoumboyahu manimboefiyosi, nga asu hapondaniyu Kraisiandi süngu sihefimbo God ai aboedi-aboedi-mareamuni. Raniyu asu Godindi hürütümbü ranaheimbo farihendürani asu ai God-babidimbo wudi-wudifembo ratüpurira yihoezimbo masemuni. ¹⁹ Siheimbo ro ndarihu hoafehundüri: God ai nindou munguambo Kraisiandi sünguyu ngunindimbore arandi. Asu ai moai nini-moatükuniyu moaruwai hohoanimoyei marihündi ranahambo hohoanimoyu sihairandi, nga wani. Asu ai nindoumbo wudi-wudifembo hoafi ra hoafimbo ratüpurimasemuni. ²⁰ Ranimboanefi ro Kraisiandi yasimondühindi hoafi ra sahumindefi hohu hoafayefi. God ai ahandihoariyu yihoezi yasimondi süngure haya munguambo nindou ranaheimbo wudi-wudin dahindi yahundüri arandi. Rananefi ro Kraisiandi fondi sahumindefi hohu hoafiyahu-ndürühiya, “Awi se God-babidi hürütümbü hohoanimo ra hini ngirihini hehi asu wudi-wudiyahi,” sefi hohu hoafiyefi arihundi. ²¹ Kraisi ai moai moaruwai hohoanimoyu randi. Nga asu God aiyu sihefi-mayo moaruwai hohoanimo ra ahandi wami semündü manandeandi. Raniyu asu Sisasi ai nindou moaruwai hohoanimoyumbü nou tüküme fiyu. Sihefi mboya, ai wambo-so nimboeimbo wandi nginindinambo Godindi nindoumboyahi moani aboedi mbumundi safi mbini mboei-amboane yahuhayamboyu ai rani-moatükunira ramareandi.

6

¹ Ro God-babidi nginindi nimboefombo ratüpuriyefi rihundeimbi-anefi nda siheimbo hütihoaefehundüri, “Sapo se Godindi-mayo hipoambo hohoanimo masahümündi-ane, nga asu se rani-moatükunira moani-yeimbündühümboyei,” asefi. ² God ai yare hoafiyuhü yahuya, “Rani si hamindi hondü ro sihei hoafi himborimayahi. Asu siheimbo ro aboedambofe-ndürimboayahirani si tüküfeyoambe mafarheheandüri,” mehu. Se hoafi ra himboriyei! God ai siheimbo fehefembo aboedi si-ane tükefeyo. Hapondanana God ai siheimbo aboedambo-fendürimbo yahumboani.

³ Roana nindou bidifiriri ai yihoezi ratüpuriranahambo moaruwai-ane mbiseimboyei sefi hohumboanefi. Asu ro ngiriri nindou ranahei himboahü moaruwai ratüpurirandihundanai hoeindihindühi ranaana moaruwai hohoanimoane mbisei. ⁴ Nga roana Godindi ratüpurimbo nindoumboyahu nimboefombo wambo, asu munguambo si aho ra yihoezi aboedi ratüpurirani-yan gir-ane munguambo nindou ranaheimbo yarihu nafuiyahundüri arihundi. Rananefi asu roana nini tihirifo yihoezimbo-so tükefeyoane, asu afindi hohoanimo tükefeyoane, ra moanane sefi hohu nginindi animboefi. ⁵ Nindou ai yihoezimbo hariyahümuni, karabusirihimuni, asu mamai afindi gugurihini mburihü moaruwaimbo-rihimuni arihundi. Asu ro gedühi ratüpurimayefi hefi raniyefi ndofe apo, sesi, sesi raraokoateyefi arihundi. ⁶ Asu ro sürühoeimbi hohoanimoyefühi yihoezi Godimbo fifirife ra ndorihu kikihirihumindefi arihundi. Yifiafi Aboeindi nginindi ranai yihoezi fiambe nimarowohüyo asu ro nindoumbo aboedi ndondorihundüri arihundi. Asu ro

nindou ranaheimbo Godɪndɪ ratüpurɪyefɪ-rɪhundeimb-aneɪ seɪ hohu nafuiyefɪ arɪhundɪ. ⁷ Ro Godɪndɪ ɳgɪnɪndɪnambo nɪmboefomboaneɪ asu ahandɪ-mayo hoafɪ hondü ra hoafɪyefɪ arɪhundɪ. Ro mbumundɪ hohoanɪmo ra yɪfɪarɪ, nɪmɪnehoarɪ nou sahumɪndefɪ hohumboaneɪ anɪmboefɪ ranɪ-moatükunɪ ra ranɪnambo yɪfɪarɪyo ramböhünda.

⁸ Nindou bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo dɪdɪboado-rɪhimunühi aboed-anemo sei, asu bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo moaruwai-anemo sei arɪhundɪ. Bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo amonɳonɪ hoafɪyahümunɪ, ɳga asu bɪdɪfɪrɪ ai nindou bɪdɪfɪramboya, aiana aboedɪ ratüpur-ane ratüpuremo sahümunɪ arɪhundɪ. Bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmboya, aiana wosɪhoaforɪ hoafɪyomo-rundeimb-anemo sahümunɪsɪ, ɳga asu roana hoafɪ hondü ranɪ-yanɳgɪr-ane hoafɪyefɪ arɪhundɪ. ⁹ Ro Kraisɪndɪ hoafɪ sahumɪndefɪ heɪrɪhundeimbi-mayefɪ ra nindou bɪdɪfɪrɪ ai moai fɪfɪrɪhimunɪ, ɳga asu afɪndɪ ai se rananemo sei hehi fɪfɪrarɪhimunɪ. Roana nindou ndeara yɪfɪmbo yanɳgɪrɪyefɪsɪ, ɳga asu awi aboedɪ yanɳgɪrɪ anɪmboefɪ. Yɪhoefɪmbo tɪɳrɪfo masemunɪyosɪ, ɳga asu awi ro moai moaruwaimbo-yahundɪ. ¹⁰ Ro afɪndɪ hohoanɪmoyefɪ arɪhundɪyosɪ, ɳga asu muɳguambo si ra hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪyefɪ arɪhundɪ. Ro nindou moaruwai safɪ anɪmboefɪsɪ, ɳga awi ro muɳguambo nindou ranaheimbo afɪndɪ moatükunɪ aboedɪ sahündürɪ arɪhundɪ. Ro nindou kakɪkoate-ayefɪsɪ, ɳga asu ro napo afɪndeimbi nahurai-ayefɪ.

¹¹ Wandafɪ mamɪ Korinɪhundɪ, ro sɪheimbo hoafɪ nda hɪmboahü hoafehündürɪ. Ro sɪheimbo yɪhoefɪ ɳgusüfoambe afɪndɪ hamɪndɪ hohoanɪmo-ayahündürɪ. ¹² Roana sɪheimbo hohoanɪmo kɪkɪrɪhumɪndefɪ hɪmboyefühɪ-yefɪpoanɪ, ɳga asu sɪmborɪ seanei yɪhoefɪmbo moai yahurai hohoanɪmoyahümunɪ. ¹³ Ro haponda sɪheimbo wandɪ nɪmorɪmbo nou hoafehandürɪ: Sɪhei hohoanɪmo ra yɪhoefɪmbo ɳgusüfo pandɪhimunɪ sɪmborɪ ro sɪheimbo rawehundɪ nou.

Sɪhɪrɪ ana Godɪndɪ wor-aneɪ

¹⁴ Godɪndɪ hoafɪ anɪhondü-mbofekoate nindou ranɪ-babɪdɪmbo ana se mamɪ ɳgeimboyei, ɳga yowanɪ. Nüɳgundɪne mbumundɪ hohoanɪmo asu hohoanɪmo moaruwai ra mamambemandɪnea? Nüɳgundɪne si-ane asu nɪmb-ane ra mamɪ manɪmbafea? ¹⁵ Nüɳgundɪne Krais-ani asu Satan-ani ai hohoanɪmo mamɪ süɳgumandɪnea? Asu nüɳgundɪne nindou ai Kraisɪmbo anɪhondümborɪrɪ-randeimb-ani asu nindou ai ahambo anɪhondümbofe-koateyu-randeimbi ranai hohoanɪmo mamɪ süɳgumandɪnea? ¹⁶ Nüɳgundɪhu Godɪndɪ worɪ ra sanendɪ kabomo worɪ ranɪ-dɪbo mamambe-mandɪfepɪra? ɳga sɪhɪrɪ ana God Yanɳgɪrɪ Nüɳgumbü ahandɪ wor-aneɪ! God ai ahandɪhoarɪ hoafɪyuhü yahuya, “Ro wandɪ worɪ ra wandɪ nindou ranɪ-babɪdɪ worɪmbondɪhɪ mbundɪha ahei mbusümo nɪmandɪmboyahɪ. Rananɪmbo ro ahei Godɪndahanɪ asu ai wandɪ nendɪ-ndeimboyei,” mehu. ¹⁷ Ranɪmboane asu Adükarɪ ai hoafɪyuhü yahuya,

“Se aheimbo hɪnɪɳgɪndɪhindürɪ hehi
sepoanɪmbo ɳgei nɪmandei.

ɳga asu se moaruwai hohoanɪmo ra randɪhimboyei.

ɳga rananɪmbo asu ro sɪheimbo wandɪhoarɪ ndahamɪndɪharü-mboyahɪ. *Aisaia 52:11*

¹⁸ Rananɪmbo asu ro sɪhei apembondahe nɪmboahani,
asu se wandɪ nɪmorehɪ asu nindowenihɪ nɪmorɪmbondahi nɪmboeimboyei,” ²
Samueɪ 7:14

Adükarɪ Muɳguambo ɳgɪnɪndɪ Hɪfandandeimbi ai ramehu.

7

¹ Wandafɪ mamɪ, Godɪndɪ-mayo hoafɪ ndanana sapo sɪheɪmbo hoafɪyu masɪhend-ane. Ranɪ-mayowamboane awi sɪhɪrɪ Godɪmbo yɪhɪmbondéfühɪ, sɪheɪɪ fiambe-ane

asu hohoanimoambe-ane n'ine moaruwai hohoanimo ra h'in'ng'indihu hohu moan' aboedi sürühoeimbi yang'iri ham'indi nimboefomboane.

Korin'hündi ai ngor-süngumar'hindi ranahambo Por ai h'ihifi-h'ihifimayu

² Se wambo sihei ngusüfoambe hohoanimo pand'hind'iri. Roana moai nindou ngorumbo moaruwai hohoanimo moyahando r'handi. Asu ro moai nindou ngorumbo moaruwai hohoanimo süngufembo yar'he r'handi. Moai ro nindou ngorumbo tikai hoafiyahandowohü asu ahandi napo kiahe hüsiham'indi r'handi. ³ Ro sihei wami papifendür' hoafombohünda ndar'he hoafiyahühi-yahipoani, nga wani. Nga horombo hoafimayah' nou siheimbo ngusüfoambe pand'huri ngefombo yif'indemboyefi. ⁴ Ro siheimbo weindah' nda hoafehandür'. Roana siheimbo h'ihifi-h'ihifi naf'ir'ham'indi-harumboanah'! Wambo-so t'ng'ir'ifo af'indi tükefeyo-amboani, asu ro siheimbo hohoanimo-yahandürühi, asu wandi ngusüfoambe hohoanimo fufur'foareand'ran' ranimbo ro af'indi h'ihifi-h'ihifiya ar'handi.

⁵ Horombo ro siheimbo h'in'ng'ir'hündür' hohu Masedonia h'ifihü hefi tükümehundi amboa ran'hü ro moai fi har'ihu n'marefi, nga wani. Nga ran'hü ana y'hoefimbo-so t'ng'ir'ifombü hohoanimo af'indi ranai tüküfeyowohüyo, nindou ngorü-babidi simbor' hoafiyefüh'yefi ngusüfoambe y'himboamaramuni. ⁶ Nga awi God ai nindou düdi ai t'ng'ir'ifombü hohoanimo ahandi fiambe tüküfeyoani aboedi fufur'foare-randeimbani. Raniyo rani-simboani God ai Taitusimbo koamar'heira y'hoefimbo-so süni tüküme fiyuwa asu y'hoefi ngusüfoambe fufur'mafoareamuni. ⁷ Ai y'hoefimbo sowana masünu ranimbo yang'ir'yefipoani ramehundi, nga se ahambo sapo ngusüfoambe did'iboado-mar'hor' hoafi ra semündü süni hoafimemun-amboyefi asu y'hoefimbo God ai ngusüfoambe fufur'ma-foareamuni. Taitus ai y'hoefimbo hoafimemun' sapo se wambo hoeifend'irühi mam' hohoanimo süngufembo af'indi hohoanimomayei asu se wambo fehefend'ir'imbo sei hehi hohoanimoayei habodei. Asu ranimboanah' ro h'ihifi-h'ihifayah' habod'hi.

⁸ Ro pas siheimbo par'he koamar'heheandamboyei se moai h'ihifi-h'ihifiyei, nga asu ro moai ranimbo af'indi hohoanimoyahi. Horombo ana ro af'indi hohoanimoyahisi, nga hapondani ana aboed-anahi. Ro f'fir'heandi, pas ra siheimbo af'indi hohoanimo mbasagadür'si, nga ranana moan' bod'foahü yang'ir-ane. ⁹ Haponda ro h'ihifi-h'ihifayah' se af'indi hohoanimomayei ranahambo-yahipoani, nga af'indi hohoanimo ranai sihei hohoanimo ra aboedi ngorü-süngumareandüra aboedi hohoanimoayei ranimboanah' h'ihifi-h'ihifayah'. God ai ahand'hoari randür' siheimbo af'indi hohoanimo ra masagadür', nga ranimboyo asu wandi-mayo hoafi ranai moai siheimbo moaruwaimbo-reandür'. ¹⁰ Wani, nga af'indi hohoanimo God ai siheimbo rareandür' arandi ranana se ngorü-süngur'hindani asu ai siheimbo aboedambofe-ndür'imboayu ranimboane rareandür' arandi. Ranimboane se ranahambo af'indi hohoanimoyo hoan'gopoani. Nga h'ifi ndan'hündambo af'indi hohoanimo ranai nindumbo moaruwaimbore arandi. ¹¹ God ai siheimbo af'indi hohoanimo masagadür' raninamboyo siheimbo aboedi hohoanimo tüküme feyo. Af'indi hohoanimo ra siheimbo bot'mareandüra se bot'yahi sihei hoafi ra did'iboadofembo hohoanimomayei. Asu nindou ai moaruwai hohoanimomayu ranahambo ng'in'indi hoafimayahündo asu se Godimbo y'himboyei mar'hündi. Asu se wambo n'mai hoafend'ir'imbo hohoanimomayei. Asu nindou moaruwai hohoanimomayu ranahambo t'ng'ir'ifo saimbo hohoanimoayei habodei. Raniyo asu sihei hohoanimo ra yare weindah' tüküme feyo: Asu seana siheihoari hüt'iyeipoani.

¹² Ro horombo pas ra siheimbo par'he koamar'heheand'isi. Nga asu roana moai nindou moaruwai hohoanimomayu asu ngorumbo moaruwaimbo-mariri ranahambo hohoanimo-yahahüyoani hoafiyahi. Se y'hoefimbo hohoanimoehümüni habodei ra

God ai s̄heimbo nafuimbohünda ro pas s̄heimbo par̄he koamar̄heheandi. ¹³ Ranane asu s̄hei ran̄i hohoan̄imo sünguyo ȳhoef̄imbo ngus̄üfoambe afur̄imareamun̄i.

Ro ngus̄üfoambe afur̄ihu kür̄ihu mamaref̄i yanḡr̄iyos̄i, nga asu ro h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifi-mayef̄i amboan̄i. Sapo mun̄guambo se Taitus̄imbo h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifi-yahüindowohü did̄iboado-mar̄hor̄i ran̄imboyu ai-amboan̄i h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifi-mayu. ¹⁴ Ro Taitus̄ind̄i himboahü s̄heimbohünda bor̄imayah̄i asu se ahambo aboed̄i hohoan̄imomehünda ran̄imboyei se moai wambo amoan̄inḡiyahünd̄ir̄i. Roana s̄heimbo moan̄i an̄ihondü hoaf̄i hondüyo hoaf̄iyahandür̄i mar̄hand̄i. Ran̄i-süngumboyo s̄heimbohünda Taitus̄imbo bor̄imayah̄i ra an̄ihondüm̄ayo. ¹⁵ Taitus̄ ai s̄heimbo sowah̄i tüküme fiyuwa se ȳhimboyeh̄i h̄ih̄am̄ind̄ariyei ahambo masahor̄im̄indei. Ran̄iyei asu mun̄gambo se ahand̄i hoaf̄i ra süngumar̄hind̄i. Se ahambo ramar̄hor̄i ran̄imbo hohoan̄imoyuhüyu ai s̄heimbo af̄ind̄i hohoan̄imo-marandür̄i hu. ¹⁶ Ro f̄if̄ir̄iheamboanah̄i se aboed̄i hohoan̄imo ran̄i yanḡr̄i süngund̄hi n̄geimboyei. Nga ran̄imboanah̄i ro s̄heimbo h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifi nafar̄iha-m̄ind̄ihandür̄i.

8

God̄ind̄i nend̄i fehefemböhünda kak̄i gugur̄imar̄hind̄i

¹ Wandaf̄i mam̄i, ro s̄heimbo God̄ind̄i h̄ipoambo aboed̄i Krais̄ind̄i nend̄i Masedonia h̄if̄ihü amarei aheimbo masagadür̄i ranahambo hoaf̄indahundür̄i sefomboanef̄i. ² Aheimbo-so t̄ir̄ir̄ifo af̄ind̄i tüküme fiyondür̄a ai moaruwai napokoate man̄imboeyos̄i, nga asu ai af̄ind̄i h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifi-yeh̄i God̄ind̄i nend̄i b̄id̄if̄ir̄i ranaheimbo far̄ihefe-ndür̄imbohünda kak̄i gugur̄imar̄hind̄i. ³ Ran̄i-moatükun̄i ra ro f̄if̄ir̄ihe heheamboanah̄i s̄heimbo weindah̄i nda hoaf̄ayah̄i. Ai kak̄i n̄ngun̄umb̄iyo saimbo masei ra masehündür̄iyos̄i, nga asu ran̄iwam̄i b̄id̄if̄ir̄i par̄ih̄i mbur̄ih̄umboyei masahündür̄i. ⁴ God̄ind̄i nend̄i Sudia h̄ifambe amarei ranaheimbo far̄ihefendür̄imbo sei hehi ahei hohoan̄imonambo yanḡr̄i ȳhoef̄imboya, se ranahambo ȳin̄i yahomondan-an̄imbo rand̄ihu sei hehi hoaf̄imehümun̄i habodei. ⁵ Horombo ro ai kak̄i d̄igegimboyei sef̄i hohu hohoan̄imomayef̄i. Nga asu ai moai ran̄i yanḡr̄i rar̄ihind̄i. Boatei ai Adük̄ar̄ind̄i yifir̄i ra süngufembo hohoan̄imomayei asu mare God̄ind̄i hohoan̄imonambo ȳhoef̄i yifir̄i ran-amboan̄i süngufembo hohoan̄imomayei.

⁶ Horombo Taitus̄ ai h̄ipoambofe hohoan̄imo ra s̄hei mbusümo bot̄imareand̄i. Ran̄iyef̄i asu ro ahambo ran̄i ratüpuri ra mando rando ngaf̄i moend̄indowand̄i sef̄i hohu h̄üti-h̄ütimar̄ihuri. ⁷ Mun̄gambo moatükun̄i se yar̄hi ar̄ihünd̄i ranana aboed̄i ham̄ind-ane. S̄hei an̄ihondümböfe hohoan̄imo, s̄hei sür̄ühoeyoweimb̄i hoaf̄i, s̄hei f̄if̄ir̄ife, s̄hei God̄ind̄i ratüpuriimbo yifir̄i hohoan̄imo, asu ȳhoef̄imbo ngus̄üfo pefemun̄i hohoan̄imo, mun̄guambo ra aboed̄i saf-ane. Mand̄hi yahurai ham̄ind-an̄imbo nindou fehefendür̄imbo kak̄i gugur̄ind̄ihind̄i asef̄i.

⁸ Ro s̄heimboya, “Se rand̄ihind̄i,” saheheambo-yah̄ipoan̄i, nga wan̄i. Nga nindou b̄id̄if̄ir̄i ai aboed̄i ratüpuri ranahambo refembo sei hehi hohoan̄imoayei habodei asu ro s̄hei hohoan̄imo ra ai hohoan̄imoayei nou hohoan̄imombayeiyo, asu n̄ngumb̄ehi sahehea moan̄i yar̄ihe hoeiar̄iheand̄i. ⁹ Seana s̄hef̄i Adük̄ar̄i Sis̄as Krais̄ind̄i h̄ipoambofe hohoan̄imo ra f̄if̄ir̄ihimboanei. Aiana mun̄gumoatükun̄imboyu man̄nggu, nga asu s̄heimbo far̄ihefe-ndür̄imbo ran̄imboyu ai nindou moaruwai napokoate nahurai tüküme fiyu. Se mun̄guambo aboed̄i moatükun̄i af̄indeimb̄imbeyeia yahuhayamboyu asu ai nindou napokoate nou man̄nggu.

¹⁰ Haponda wand̄i hohoan̄imo-ane nda s̄heimbo hoaf̄ehandür̄i. Ngorü h̄imban̄ifih̄iyo se nindou fehefembo kak̄i gugur̄ife ratüpuri bot̄imar̄ihind̄i. Nga asu se ran̄i ratüpuri ra refembo boatei hohoan̄imomayei. ¹¹ Se ratüpuri bot̄imar̄ihind̄i ra haponda moend̄ind̄ihind̄i. Horombo seana ratüpuri ra refembo hohoan̄imomayei

habodei. Yahurai-animbo hapondani amboani n'ine kaki engoro ranambo ratüpuru ra moendifembo amboani hohoanimondei habodei. ¹² Nindou ai n'ine-moatükunü akidouyo, adükarüyo, nindou ngörümbo saimbo hohoanimoyuhü asihendi ra asendi ana, Godindi himboahü aboed-ane. Asu kaki akidouyoweimbi ai kaki akidou asendi ana, Godindi himboahü moaruwaiyopani.

¹³ Roana se tñirifo sahümündi nimareiani asu bidifiri ai aboedi mbimari sambayahiponi, nga se muṅgambo mamü ndorühi mbimarei samboanahi. ¹⁴ Hapondanambe ana sihei-mayo afindi napo ra nindou bidifiri ai mbonimboarühümündi ranaheimbo fehefendürimbo ra aboed-ane. Ranimbo-animbo asu se-amboa mbonimboarühümündi ana, asu ai afindi digegindühi amboani siheimbo mbifarühe-hindüramboane. Rani hohoanimbo sünguarühind-animbo muṅguambo mamü ndondühi n'mandeimboyei. ¹⁵ Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, "Nindou düdi ai afindi sesi asemüdu ana, ai ngiri afindi fondani digendi. Nga nindou düdi ai akidou sesi asemüdu ai-animbo ngiri mbonimbondamüdu," meho.

Por ai kaki gugurifembohünda nindou Korinanimbo koamarühepurü

¹⁶ God ai Taitusimbo hohoanimbo botimarira marühu ro hohoanimoyefi nou hohoanimomayua ranimbo ro Godimbo hihifimarihünü. Ai-amboani siheimbo farühefe-ndürimboani hohoanimoye. ¹⁷ Ro ahamboya, ai ho siheimbo fehefendürimbo yifirimayefisi, nga ai ahandi hohoanimonambo siheimbo sowana masüfu. ¹⁸ Asu rananefi ro yihoeü wandafi mamü Taitusindi süngu koarühehura asühüfanü. Muṅguambo Kraisindi nendiyei himboahü nindou ndanai ana aboedi hoafi hoafimbo ra ndürimb-ani. ¹⁹ Asu rani yanggüriyoponi, nga ro nindou fehefembohünda hahabodefühi ratüpurüyefi arihündi, asu Kraisindi nendi ai ahambo robabidi hombo amboani koamarühehori. Ro rani ratüpurü rawarühündi ra Godindi ndürü aboed-ane yahombohünda ro nindou fehefendürimbo hohoanimoyefi ra aheimbo nafuiyo-ndürimbohünda.

²⁰ Kaki afindi masihendi ra ro hifandimbo ranahambo nindou ai hoafindei habodeimboyei sefimboane ahinüyefühi nindou ra sahurimündefi ahefi. ²¹ Roana aboedi mbumundi ratüpurü hohoanimbo ra Adükarüni himboahü yanggüri ndofe refembo hohoanimoyefühi-yefiponi, nga muṅguambo nindou ahei himboahü kameih-aneü refembo asefi.

²² Ranimboanefi asu ro yihoeü wandafi nda ahafandi süngu koararühehuri. Ro ahambo afindimbo ratüpurü ra refembohünda yarühuri hoeirühurane, asu ai rani-moatükunü refembo yahuhaya ngüsüfo pamareandi. Hapondani ana se mbumundi ratüpurü hohoanimbo rani yanggüri süngumbirühinda yahuhayamboani nginüdi anihondümbo-areandi. Ranimboane asu ai rani-moatükunü ranahambo refembo ra ngüsüfo parareandi. ²³ Taitusimbo se randühuri fifindühuri. Aiana wandi wandafiyu haya, asu siheimbo farühefe-ndürirambo ro mamü ratüpurüye-rühoandeimb-ani. Nga asu yihoeü wandafi yimbu ranahafanimbo-animbo se randühi fifirüdihipiri: Nindou yimbu aiana Godindi nindouyei ratüpurü ratüpurüyafani rinandühi asu ai ahafandi ratüpurü rananimbo Adükarimbo ndürü adükarümb-ani safanü-rinandeimb-anafani. ²⁴ Se ahafanimbo sihei hipoambofe hohoanimbo ra nafuindahüpüri. Rananimbo asu Kraisindi nendi muṅguambo ranai sihei hipoambo hohoanimbo asu ro siheimbo moani bori yanggüri boriyefühi-yefiponi ra ndorühi fifirümbirühind-amboane.

9

Godindi nendambo farühefembo kaki guguründühimboyei

¹ Godindi nendambo farühefembo kaki gugurühi arühündi ranahambo se fifirühimboane. Nga ranümayowamboane asu ro ngiri siheimbo asükainda pas

pand̄he koand̄heheandi. ² Ro fifir̄hearũboanahi sihei hohoan̄moambe nindou ŋgorũbo fehefembo hohoan̄moayei ra. Nga ran̄mboyahi ro Masedoniayei himboahũ siheimbo bor̄mayahandũri. Ro aheimbo rar̄he hoaf̄yahandũrũhi sahiya, “Ŋgorũ himban̄fih̄yo wandaf̄i mam̄i Akaia* hif̄ihũ amarei ai ran̄i ratũpur̄i ra sũngufemboane sei hehimbomayei,” masahi. Ran̄yeyi asu se ran̄i hohoan̄mo bot̄ifembo hohoan̄momayei hoaf̄i ra himbor̄yeyi hehi asu ran̄i-moatũkun̄i ra ai-amboan̄i refembo sei hehi ŋgusũfoambe bot̄imareandũri. ³ Ro siheimbohũnda bor̄mayahi ra hoaf̄i yanḡr̄i tũkũfembo moeisahi. Nga se far̄hefe-mbohũnda kaki ra naf̄ind̄ihũm̄indi n̄imandei, nga ro nindou ndanahambo hoaf̄imayahapur̄i. Ro ranahambo hohoan̄moya hoeir̄heanda mayowamboanahi asu ro wandaf̄i mam̄i ŋgim̄i ndanahamumbo siheimbo sowana koand̄heheapura d̄ifomboemo. ⁴ Ro an̄ihondũmbo-r̄ihumboanef̄i se n̄ine-moatũkun̄i sairambo ra naf̄ir̄ihũm̄indi mbamarei. Asu Masedonia ai ro-bab̄id̄i kos̄imo hoeirundũran̄i, se naf̄em̄ind̄i n̄imar̄ikoate-ndeian̄i, ro amoan̄ŋḡ-ndemboyef̄i asu se-amboan̄i amoan̄ŋḡ-ndeimboyeyi. ⁵ Ran̄imboanahi ro hohoan̄moya hoeir̄heanda mayoa asu wandaf̄i mam̄i ŋgim̄i nda boatei siheimbo sowana mb̄ikosomonda sahehea hohoan̄moayah̄i habod̄ih̄i. Ranan̄imbo asu ai d̄ifomo siheimbo-so tũkũndafu siheimbo fand̄ihoundũri mbundu sapo se n̄ine-moatũkun̄i saimbo masei ra d̄id̄iboadond̄ih̄i d̄igehind̄i. Ranan̄imbo asu ai randu fifir̄indumboemo ran̄i-moatũkun̄i sihei hohoan̄monambo mas̄ihend̄i, nga ro sihei-mayo moan̄i sahumũndefũh̄i-yef̄ipoan̄i.

⁶ Wandaf̄i mam̄i, se rand̄ih̄i fifir̄ind̄ihind̄i: Nindou dũdi ai n̄in̄i-moatũkun̄i maŋḡr̄iyo ak̄idou saf̄i h̄ifareand̄i ranai ana sũngunambo ranahandambo sesi saf̄i ra ak̄idou ndemũndũmbui. Nga asu nindou dũdi ai maŋḡr̄i adũkar̄i h̄ifareand̄i ranai-an̄imbo sesi ranahandambo adũkar̄i h̄is̄indowa ndemũndũmbui. ⁷ Nindou muŋguambo mamam̄i se sihei ŋgusũfoambe hohoan̄mondei hoeind̄ihindũh-an̄imbo, asu se ran̄i-moatũkun̄i saimbo masei ra moan̄i ndehind̄i. Nga asu nindou mam̄i ai ahand̄i ŋgusũfoambe moaruwaimbo-nderũh̄i ran̄i-moatũkun̄i saimbo ranahamboya, nindou ai wambo hũti-hũtimarũnd̄i-amboanahi ro wand̄i ran̄i-moatũkun̄i ra maseheand̄i mbũsũmbui. Nga want̄i. Nga God aiana nindou h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifiyuhũ moan̄i saimbo yanḡr̄i hohoan̄moayu ranahamboani hohoan̄mo pararir̄i. ⁸ God aiana siheimbo muŋguambo af̄ind̄i aboed̄i moatũkun̄i ra dagadũran̄i asu se aboed̄i moatũkun̄i af̄indeimb̄i-ndeimboyeyi. Ranan̄imbo muŋguambo si aho ra mbon̄imboem̄ind̄ikoate af̄ind̄i d̄igehimboyeyi asu nindou far̄hefembo ra af̄ind̄i yagodomboe. ⁹ God̄ind̄i hoaf̄i ranahambo yare hoaf̄iyowohũ yahoya,

“Nindou dũdi ai nindou napo-koate-mayeyi aheimbo warambe k̄ik̄ihem̄ind̄ikoate-ayu ra nindou ahur̄i bubufoareand̄i nahurai-ani.

Ahand̄i mbumund̄i hohoan̄mo ranai koadũrũmbo-koadũrũmbo yagod̄imboe,” *Buk Song 112:9*

meho. ¹⁰ God ai sesi maŋḡr̄i nindou nũmbũr̄i-ra-randeimb̄i ranahambo sagado asu mam̄ikarambo sesi ses̄imbo sagadũri arand̄i. Ran̄imbo-hũndambo-an̄imbo asu God ai siheimbo af̄ind̄i moatũkun̄i dagadũran̄i asu se d̄igehi hehi ahand̄i nend̄i ranaheimbo fand̄ihehi-ndũr̄imboyeyi. Ranan̄imbo sihei fehefembo hohoan̄mo ranai af̄ind̄i ham̄ind̄i tũkũnd̄ifemboe nindou nũmbũrambeah̄ind̄i moatũkun̄i h̄if̄ireanda af̄ind̄i h̄isayo nou. ¹¹ God ai siheimbo af̄ind̄i aboed̄i moatũkun̄i dagadũran̄i asu se muŋgambo si warambe k̄ik̄ihem̄ind̄ikoate ndehimboyeyi. Ranan̄imbo asu siheimayo kaki aheimbo asehind̄i ȳhoef̄i war̄ihũ ra ndahũmũndi hehi asu God̄imbo h̄ih̄ifi-nd̄i-hor̄imboyeyi. ¹² Se ran̄i ratũpur̄i rawar̄ihind̄i ra God̄ind̄i nindou ranai n̄ine moatũkun̄i mbon̄imboa-r̄ihũmũndi ranahambo far̄hefe-ndũr̄imbo yanḡr̄iyopoan̄i,

* 9:2: Korin ŋgoaf̄i ai Akaia hif̄ih̄-ane anango.

nga ai ran+moatükun+ ra hoeir+hindühi God+imbo afind+ h+hif+mb+r+horambo kamei-hane. ¹³ Ran+ ratüpur+ se rawar+hind+ ranana sihefi wandafi mam+ ranaheimbo far+hefe-ndür+imboane, nga asu ranan+imbo ran+moatükun+ ranai weindah+ ham+nd+ tükünd+ifemboe. Ranan+imbo asu wandafi mam+ ranai rand+hi fifir+nd+hindühi+imboya, seana Krais+nd+ aboed+ hoafi ranahambo ndor+hi süngur+hindühane+ mb+isahündür+imboyei. Asu mun+guambo nindou se aheimbo kaki sihei hohoan+monambo yang+ri+ warambe k+k+hem+nd+koate asehind+ ran+imbo ai rar+hi hoeir+hindan+ wan+ asu ai God+nd+ ndür+ ranahambo aboed+ani mb+sei+amboane. ¹⁴ Ranan+imbo God+nd+ h+poambo hohoan+mo sihei fiambe amaro ra ai hoeimb+r+hind+amboane. Ranan+imbo asu ai siheimbo hohoan+mo-ndüh+ndürühi+ amboan+ asu ai God+imbo siheimbohünda d+d+ba+imbe-yahündowamboane. ¹⁵ God ai moan+ aboed+ ham+nd+ moatükun+ masemun+ ranahambo ng+ri+ sih+ri+ wud+poapond+hu nim+nd+ hoafi ra watapor+imbo-nd+hund+, nga ahambo h+hif+ yang+ri+ h+hif+nd+hur+imboane.

10

Nindou ai Por+imboya aiana Krais+nd+ hoafi semündü hu-randeimb+ hondüyupoan+ masei ranaheimbo simbor+ hoafi+mayu

¹ Nindou b+d+if+r+ ai wamboya, “Por ai ro-d+bo nün+guambe afure manün+gu, nga ai-poan+imbo nün+guambe ran+simboan+ yang+ri+ y+hoef+imbo pasambe ng+n+nd+ hoaf+yumun+ marand+,” asei. Ro Por+anah+ haponda wand+hoar+ pas ndanambe siheimbo Krais+ramefiyu nou h+imboar+ hoafendahü h+poambor+h+earühi+ hoafaya-handür+. ² Ro siheimbo ng+n+nd+ hoaf+imbo moeisah+, nga se wambo amon+gon+ hoaf+indeian+ ana, asu ro siheimbo-so dü+gühan+ siheimbo ng+n+nd+ hoaf+ndamboyah+. Nga nindou d+d+yei ai wamboya, aiana h+fi+ ndan+hündambo hohoan+mo ranane süng+uare hu asei ranaheimbo-an+imbo ro y+h+imbokoate ng+n+nd+ hoaf+ndahandür+imboyah+. ³ Ro nindou yang+ri+anef+si, nga asu ro moai nindou-yafe hohoan+mo süngur+hündüh+ yifiar+yef+ r+hund+. ⁴ Mun+guambo yifiar+ nim+nehoar+ sahum+ndef+imboayef+ ra h+fi+ ndan+hündambo-yopoan+. Nga wan+. Nga ranana God+nd+mayo ng+n+nd+ yifiar+ nim+nehoar+ane. Ranana hürütümbü nindou-yafe ng+n+nd+ h+fi+nambondeamboe. Ranamboane wos+hoafor+ hohoan+mo ra raguanamboar+hund+. ⁵ Asu n+ne-moatükun+ ai God+imbo fif+r+imbo-mayo ranahambo naf+gürareand+ ra h+fi+nambo-nd+humboyef+. Asu mun+guambo sihefi hohoan+mo k+k+h+ri+hümündeih+ Krais+imbo yang+ri+ hohoan+mo pamb+r+hinda asefi. ⁶ Se Krais+nd+ hoafi ran+ yang+ri+ süngund+hi mbund+hümbo-an+imbo asu sehünd+ b+d+if+r+ ai süngufekoate-ayei ranaheimbo t+nümb+ hohoan+mo ndahu-ndür+imboyef+.

⁷ Seana n+ne-moatükun+ hoeiar+hind+ ranahambo wud+poapond+hi türüboad+hi hohoan+mondei. Nindou mam+ ai hoaf+yuhüya, roana Krais+nd+ nindou hond+anah+ ehu ana, awi ai rande wud+poaponde hohoan+mondühü ro-amboan+ ai rawefiyu nou Krais+nd+ nindou+anef+ mbeyahu-wamboane. ⁸ Sihei an+hondümb+ofe hohoan+mo ra ng+nem+nd+ndür+imbo-hündamboyu Adükari ai y+hoef+imbo ndan+ ratüpur+ nda masemun+. Ran+moatükun+ ranana siheimbo moaruwaimbofe-ndür+imbo-yopoan+. Nga asu ro ndan+ ratüpur+ ran+imbo wand+hoar+ ak+dou borayah+ ana, asu ran+imbo ro moai amoan+ng+yah+. ⁹ Se rand+hi hohoan+mondeih+ya, “Por aiana ahand+ pasambe hoafi ran+nambo y+h+imboaramun+,” mb+seimboyei. ¹⁰ Nindou b+d+if+r+ ai rand+hi hoaf+indeih+ an+imboya, “Por+nd+mayo pas ranana t+nümb+ saf+ane. Nga ai sihefi fik+im+ nün+gumbo ana, ai h+imboar+ hoafend+ saf+ nün+gumbo asu hoafi ahand+ ra ndor+h+efekoate+ane,” sei ar+hünd+. ¹¹ Nindou düdi yahurai hoaf+yu arand+ ranai ana rande ndonde hohoan+mondüh+ türüboadeand+. Ro an+gun+ nimboef+imbo pasambe hoafayef+ane, asu siheimbo-so ran+hü nimboef+imbo hoafehündür+ane, ran+moatükun+ ra ngorü+poan+imboyopoan+, nga wan+.

¹² Roana ngiri yihoefihoari yihoefi fi ra simongorindihu hoeindihu ndihundi nindou bidifiri ai ahamundi fimbo borayomo nou. Nindou ranai ana moani ahamundi hohoanimonambo yangir-anemo ai ahamundihoari ngoru ahandi hohoanimo ra ngorundi-mayo hohoanimo ranifih simongoru hoeiru arundi. Yahurai nendi ana fifirifekoate-anemo! ¹³ Nga asu ro yihoefi fimbo ana ratupuri yihoefi ranahambo simongori ra ngasundife hefe boriyu ho ranahambo moei asefi. Nga nine-moatukuni ratupuri God ai yihoefimbo masemuni rani simongoruhi animbo ngemboyefi sheimbo-so ratupurimbo kameih amboani. ¹⁴ God ai yihoefimbo ratupuri masemuni rani hoarehi se animboei. Rani-simboani ro sheimbo sowahi tukuyahunduh Kraisindi Aboedi Hoafi ra sahumindefi hohu sheimbo hoafimehunduri. Ranimambo God ai yihoefimbo ratupuri masemuni rani yangiri sungumarihundi. ¹⁵ Roana moai God ai ratupuri nindou ngorumbo masagaduri ranahambo boriyefi hefi rihundi, nga wani. Nga roana shei anihondumbofe ranai ngoani asu ro shei mbusumo ratupurimbohunda God ai rani ratupuri masihendi ra refeyowan aboedi adukari tukufembo ranahamboane anihondumbo himboayefi. ¹⁶ Ranimambo asu ro aboedi hoafi ra ndahumindefi nindou bidifiri shei hifi daboadan amarei ranaheimbo hoafinda-hundurimboyefi. Asu ro ngiri nindou ngoru ai ratupurimayu ranahambo borindefi.

¹⁷ Bukambe yare hoafiyowohu yahoya, "Nindou dudi ai borimbo hohoanimoayu ana, moani Adukari ai nine-moatukuni ramareandi ranahambo yangir-animbo borimbuyu-wamboane," meho. ¹⁸ Nindou dudi ai sapo nine-moatukuni ramareandi ranimbo ahandihoari borayu ana, Godindi homboahu ndurimbuyupoani. Nga asu Adukari ai nindou daboe ndurimb-ani ehu ana, nindou ranai ndurimb-ani.

11

Por ai se Kraisindi hoafi woshihoafori hoafiyomo-rundeimbi ahamundi hoafi himboriyu-poani mehu

¹ Awi se wambo rarihi hinngirihindirani-animbo asu ro hihindi hoafi hoafinda. Nga se wambo hinngiri-hindirimboanei. ² Awi ro ngusüfo parariheanduri God ai sheimbo ngusüfo parareanduri hu nou. Seana moani nimorehi yihoarifi hamindi nindowenih mam ranahambo yangiri segodombo sei hehi dibonyei hinngarihindi nahurai-anei. Nindowenih mam ranai ana Krai ranani. ³ Sapo amoasiri tkai hoafi fifireandeimbi hamindiyo haya Ifimbo tkai hoafimendo ranahamboanahi ro afindi hohoanimoayah. Sheimbo-so amboa hohoanimo yahurai tukundifendurani, asu shei Kraisimbo hohoanimo aboedi ngusüfo pamarihori ranai moaruwaimbondifemboe saheheamboanahi ro yhimboayah. ⁴ Nindou bidifiri ai sheimbo-so tukuyafu Sisas sapo ro bokarihehu arihundi ranahamboemopoani, nga ngoru-poanimbo Sisas ranahambo bokarihou runduhanemo. Asu se ngoru-poanimbo yifiafi masahumundi, nga ro Yifiafi Aboedi ranahambo hoafiyefi arihundiyo poani masahumundi. Asu se ngoru-poanimbo aboedi hoaf-ane sahumundi arihundi, nga aboedi hoafi ro sinesfi hoafiyahunduri marihundi raniyo poani. Nindou bidifiri ai rani hoafi ra hoafiyomondurani asu se rarihi hinngirihipurani yahurai hoafi ra hoafiyomo arundi.

⁵ Ro sheimbo hoafehanduri, nindou ranahamumbo Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi nindou bogor-anemo asefi ranahamundi hoarehi nimboambuyahipoani. ⁶ Yin anihond-ane, hoafi hoafiyorambo ra ro aboedi hamindi-yahipoani, nga fifirife ranana ro moai mbonimbo-rihamindih. Munguambo moatukuni hohoanimo ro rarihu marihundi ra sheimbo rani fifirife raniyo munguambo nafiyahunduri marihundi.

⁷ Se fifirihindi roana siheimbo Godindi-mayo aboedi hoafi hoafiyahanduri marhandi ranimbo-hunda moai kaki napombo semindimbo wariyarhandi. Ro siheimboya, ai-animbo nindou aboedi hamindi tukumbeyahindi sahehea asu wandi fimbo ro hifinambo-riheanduhi himboari hoafenduhi hoafiya marhand-ane. Asu rani-moatukuni ra nimboea? Refe-ana awi wandi hohoanimo ranambo ro moaruwai hohoanimombayahyo? ⁸ Ro siheimbo farifehe-ndurimbohunda Godindi nendi ngoru ngoafihu amarei ranai wambo kaki akidou sehi rihunda masahamindihhi. Ranimbomhondamboyah ro ahei-mayo kaki ra moani humbuhunimbo fufurhamindimbo nahurai-mayah. ⁹ Ro se-babidimbo ranihu nimboah simboani ana ro kaki-napo yahurai sihefe-koate mbonimbo-rhamindhuh moai nindou mam sihei mbusumo ahambo tihirifo sahando, nga wani. Nga wandafi mam Masedoniahundi ndanihu suhusi tukumehindi ayei nne napo ro sihefembo mbonimbo-marhamindhhi ra masehindiri. Horombo maho-ane, asu sungunamboane ro ngiri siheimbo tihirifo ndahanduri. Nga ro rani hohoanimo ra sunguri-heanduhanahi. ¹⁰ Kraisindi hoafi hondu ra wandi ngusufoambe nimarimboane, ranane asu ro siheimbo anihondumbo hoafehanduri: Hohoanimo ra ro sungurihe arhandi ranahambo borayah ra ngiri Akaia hifihu ngoru nindou ai wandi bor hoafi ra kikindeandi. ¹¹ Nimboe ro siheimbo tihirifo saikoate-ayaha? Ro siheimbo ngusufo pefindurikoate-wamboyah? Nga wani. God ai fifireamboani ro siheimbo ngusufo parhenduri arhandi ra.

¹² Ro haponda nne ratupuri rawarheandi ra ro moani rani yangiri ratupuri-yahuhanahi, nindou bidifiri ranahamumbo nafi gifepurimbohunda. Ai ngomonduhya, roana Por mam ratupuriyomo arundi yahurai-ane fi ratupuriyefi arihundi mbisimo houmbo borindimboemo sahehea. ¹³ Nindou ranai ana, Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi honduyomopooani. Aiana ahamundi ratupuriyomo arundi ranahamumbo tkai hoafiyomo runduhanemo nindou amuri ranaheimboya, ai Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi hond-anemo sei hoafimbiyeiya yahomo houmbo. ¹⁴ E! Asu se ahamundi hohoanimo ranahambo afindi hohoanimo-ndeimboyei. Satan ai-amboani ahandi fi ra ngoru-sungure haya sunambeahindi nendi-yomondi si ranimbofi haya tukufi arandi. ¹⁵ Ranimboane Satan ahandi ratupuriyomo-rundeimbi nindou ranai nindou ahei himboahu aboedi mbumundi ratupuri-yomondeimbi rani hoearambeyafu tukuyafunda ranahambo hepunifepoani. Nindou ranai ana sungunambo rani-moatukuni ramarundi simongoruh asubusi ndowandumboemo.

Por ai Godindi ratupurimbofi nungumbo tihirifo masemundu

¹⁶ Ro asukai hoafayah: Nindou mam ai wamboya, aiana hihindi-hindindiyuhani mbusu haya hohoanimondimbui, nga yowan. Se wambo randihi hohoanimombondeih ana, ambesi, nga wamboya, aiana hihindi-hihindiyumb-ani mbisahundiran-animbo asu wandi fimbo borinda habodimboanesi. ¹⁷ Ro haponda ndarthe hoafayahi nda: Adukarindi hohoanimo sungu hoafiyambo-yahipoani, nga wani. Nga ro moani wandihoari hihindi-hihindiyahuhayah ro rarthe boriyahuh hoafayah. ¹⁸ Nindou bidifiri ai hifi ndanihundambo hohoanimo sungu homonduh siheimbo-so homo ahamundi fimbo boriyomo arundi rananimbo asu ro-amboani wandi fimbo mandihe yahurai borindamboyah.

¹⁹ Seana siheiharimboya, “Ro hohoanimo aboedi fifirihu-ndeimbanefi,” aseisi, nga ranimboanei se hihindi-hihindiyomondeimbi nindou ranahamumboya, “Ambemo, nga moani ai rani hoafimbeyomo,” aseisi. ²⁰ Seana nindou ranai siheimbo moani hoafemo sungufembo yangir-ane hohoanimoaye. Asu sihei-mayo napo fufemindi, ahamundi woshihoafori hoafi ranambo siheimbo semundundurane, siheimbo moaruwai-moaruwaimbo-arundurane, asu ngusumboarambe pakararhoundur-ane, rani-moatukuni ra rarundan-ane asu

seana ahamumboya, ai ambemo ase. ²¹ Rani-moatükuni hohoanimo ai rawarundi ranahambo ana awi ro nginindi hamindiyefipoani.

Nga asu nindou ngorü ai ahandi fimbo borimbo ehu-ana, ro-amboani, awi hihindi-hihindiyahühi hoafayah, nga wandifimbo borindamboyahi. ²² Nindou ra Hibruhündi-yomosi? Nga ro-amboani Hibruhünd-anahisi. Asu ai Israerihündi-yomosi? Asu ro-amboani Israerihünd-anahisi.* ²³ Ai Kraisindi ratüpuriyomorundeimbi-yomosi? Awi ro hohoanimoate nindou-anahi, nga roana ratüpurü ra refembo ahamumbo ngasündi-heapurimboanahi. Roana ratüpurü ra afindi hamindi tñirifoya, afindiimbo karabusiyaha, afindiimbo wambo buburundi, raramarundi-ranesi. ²⁴ Wambo hondahüfeimbiimbo wofi bogorinambo Suda 39 amberamindeimbiyo bubumarundi. ²⁵ Romihündi ai wambo ngimimbo nimiharinambo buburundi. Asu mamimbo nimoeinambo-rundi, asu ngimimbo ro nimarheimbi sip ranai himoni hihirimafoareandi asu ro mam si himoni yangiri boboriya wakimarheandane. ²⁶ Ro afindiimbo hahabodi marihandi ranambe hohoambumbo ha asu hümbühüni nendi afindi yangorambe ha marihandi. Asu ranambe yangiriyopoani, nga Sudahündi wandafi mamayei asu Suda-yafe ndifoyei ai wambo moaruwaimbo-marihindi. Adükari ngoafihüyo asu nimambe nindou ningokoate-reandühi ranamboani ro moaruwaimbo-fembo yangiriyaha marihandi. Siriwara himoyo asu tikai ngunindiyomo ranambe ro moaruwaimbo-fembo yangiriyaha ha marihandane. ²⁷ Ro rani-poani rani-poani ratüpurü afindi safiyo ratüpurüya marihandi. Afindiimbo ro nimbokoani gedühi moai ndorhe apo rihandi. Wembombo-yarihandühi asu wandi amindasümo ranai hoe simindiimbo kiki-re-yaparihoi marandi. Ro sesi afindi sihefe, wori aboedambe nimar, hoeari aboedi güdüfe raraokoate-ya marihandane. ²⁸ Rani-moatükuni yangiriyopoani wambo-so tüküfe marandi, nga wani. Munguambo si maho ra Godindi nindou ngorü ngoafihü amarei ranaheimbo hifandiyondürimbo hohoanimo ranai-amboani tüküfeyo-aniyahi ro tñümbi hohoanimo sahamindi marihandi. ²⁹ Nindou düdi ai nginemindi-koate-ayu ana, asu ro-amboani nginemindi-koate-anahi. Nindou ngorü ai rareanda ngorü ai moaruwai hohoanimoayu ana, asu ro ngusüfo nimbüyahühi nimar arihandi.

³⁰ Ro borimbo asahi ana, sapo ro nginemindi ningokoate animboahi ranahamboanimbo borinda habodimboyahi. ³¹ God ai God-ani asu Adükari Sisasindi Afindani ranahandi ndürü koadürümbo-koadürümbo aboed-ani seihanei. Ai wambo ffireandi ro tikai hoafiyo rakoate anihondümboanahi hoafayah nda. ³² Ro Damaskus ngoafihü nimarhambe bogori nindou rani ngoafi hifanda-randeimbi adükari bogori Arestasindi hoarehi mamaru. Nindou ranai wambo kikihemindi mburimbo karabusi-fendirimbohünda ami bidifiri ngoafi giniri nafitambe fikimi hiningi-mareapura maningomo. ³³ Nga asu wambo ngoafi giniri ranambe nafiwandafi mam bodimondi ai basketambe wofi küru mburu foarundi houmbo masafoarundi-ra aboedambomehandi.

12

God ai Porimbo afindi moatükuni nafuimeindo

¹ Ro borinda ngamboyahisi, nga asu ranana ngiri siheimbo fandihendi. Ambesi, nga hapondan-ana wambo Adükari ai yafogoadinambo nahurai mungu-moatükuni sünguna weindah tüküfemboayo weindah-mareandi ra siheimbo wataporinda samboanahi. ² Ro nindou mam Krais-dibo nüngumbü ffirearhini, nga 14 himbani maho ranambe ranahambo God ai serümundü nimoamo hondü sünambe mahafu. Rani-moatükuni ra roana moai ffireihendi, nga moani nindou safimbayo asu yifafi

* **11:22:** Hibruhündi ai Abrahamindi ahiri hond-anei. Israerihündi ai Suda-yafe Godimbo hohoanimo süngurihi arihünd-anei.

yangirimbayo, nga God aiani ra fifireamboayu. ³ Ro fifirtheandi nindou ranai Godindi ngoafi sunambe moani aboedi hamindi ranambe nimehunou hasifi tukufi mahafu. Nga asukai ranahambo amboa ro moai fifirtheandi, nindou safimbayo asu yifiafi yangirimbayo, nga God aiani ranahambo fifireamboayu. ⁴ Ranayu asu dibohindi moatukuni nindou ranahambo ngiri hoafindei hoafi ra ahandi himboambenambo himborimayu. ⁵ Ro nindou ranahambo-animbo borindamboyah, nga wandi fimbo ngiri borindahi. Nga wandi fi nginindikoate-yaheimbi ranahambo yangiri wandi fimbo borindamboyah. ⁶ Ro nini-moatukunimboyo borimbo mbasahi-mbonana, asu ro ngiri hihindi-hihindiyaheimbi nindou-anahi mbisahi sapo ro raranimoatukuni ranahambo anihondumbo-animbo hoafindamboyah. Nga wandi hoari borimbo moei asahi rananimbo nindou ngiri wambo aboed-ani mbisahundiri. Nga ro nine ratupuri rawartheand-ane, asu nine hoafi hoafayah-ane, ranimbo nindou ai hoeirhindiruhi wambo wudipoapondihi fifirindi-hindirimboyei.

Porindi fih tihoi nahurai kamareri

⁷ God ai wamboya, nini ngoru-poanimbo moatukuni ai hoeimareandi ranahambo ahandi fimbo borindimbui yahuhamboyu, mam moatukuni tihoi nahurai wandi fihu futimareandiri. Rani-moatukuni ramareandi ranana Satanindi ratupuriyurandeimbi nindou nahurayu wamboya, ahandi fimbo borindu hoangumbui yahuhaya hifinambo-fendirimbohunda hariyondirimbo mehu. ⁸ Adukarimbo rani-moatukuni ra fimbirihenda sahehea ro ngimimbo didibafimeheando. ⁹ Ranayu asu ai wambo simbori yare hoafiyundiruhi yahuya, "Wani, nga wandi-mayo hipoambofe hohoanimo ranana awi se-dibo ndear-ane, nga wandi nginindi ranana nindou hamindi kemindikoate-ayei ranaheimbo so-ane tukufe arandi," mehuamboyah. Asu ro sahiya, hapondan-ana ro hamindi kemindikoate-anahi ranahambo hihifi-hihifindahuhi borindamboyah Adukarindi-mayo nginindi ai wambo hamindi nginemindi-ndirambohunda. ¹⁰ Ranane asu ro hamindi kemindikoate-ayah, nindou ai wambo moaruwaimbo-rhindiri, tngumbi hohoanimo tukefeyondiri, nindou ai moaruwaimbo-moaruwaimbo-arhindiri hei, ranahambo Kraisimbohundambo ro hihihifi-hihifayah. Ro hamindi kemindikoate-ayah ana, asu rasimboani ro nginindi nimboamboanahi.

Por ai Korinhundambo afindi hohoanimo-ayunduri

¹¹ Ro ndani hoafi hoafimayah ra hihindi-hihindiyaheimbi nindou nouyah hoafimayah, nga wambo se ngusufoambe botimarhi-ndiramboyah rani hoafi ra hoafimayah. Nga simbori se-animbo wandi aboedi hohoanimo ranahambo hoafindahundiri, nga asu se moai rarhindi, ranimboyah asu wandi hoari rani hoafi ra hoafimayah. Yini, anihond-anesi, roana ndorthehea-ndeimbi nindou honduyahipoani, nga Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi nindou "rani-poanimbo" ase sihei mbusumo aningomo ranahamundi hoarehi nimboamboyahipoani. ¹² Ro hohoanimoaya kikhirihe heheamboyah Kraisindi hoafi semindi ho-rambo ratupuri sihei mbusumo nimboambo rani ratupuri ra ramartheandi. Godindi nginindi nafuimbo ratupuri asu hepunifeimbi moatukuni ratupuri ra sihei mbusumo ramartheandi Kraisindi hoafi sahamindi ha-rhandeimb-anahi sahehea nafuimayah. ¹³ Siheimbo ramartheanduri nou-ane asu Kraisindi nendi ngoru ngoafihu amarei aheimbo amboani rartheanduri arhandi. Ro moai siheimboya, wambo sesi-napo sehindiri sahehea siheimbo tngirifo sahanduri, nga wani. Karithashanduri, nga se wambo amboawi mbisahundiri ro siheimbo tngirifo segodurukoate-mayah ranimbo-hunda.

¹⁴ Hapoana ngimimboanahi nda ro siheimbo sowana sifombo saheheamboayahi, nga asu ro ngiri sihei-mayo napofihiki yangiri kiarimbohunda tiririfondahanduri. Nga roana sihei kaki-napo semindimboyahipoani, nga siheimbo fehefendurimbo yangir-anahi. Rarani moatukuni ra se fifirihindi nimori akidibou aiana boagirambo fehefe-ndurimbohunda ngiri sesi-napo kokoboadhi ndahumundi tukundahi digehindi, nga wani. Nga simbori boagiri ai-animbo nimorambo rani-moatukuni ra didiboadofe shefemboane. ¹⁵ Siheimbo farifehe-ndurimbohundambo ana wandi-mayo napo engoro ra segudurimbo wandi fimbo kameihiki hihifihihifiyamboanahi. Ro siheimbo afindimbo ngusüfo pandiheandurani asu se simbori wambo akidou yangiri ngusüfo pamandihindiriyoy?

¹⁶ Anihond-ane, ro sihei-mayo kaki-napo semindimbohunda moai siheimbo tiririfosahanduri. Nga asu nindou bidifiri ai seiya, “Yinisi, nga shefi kaki-napo semindimbo-ana, ai tikarehayambo ngörü-süngundeamuni mbunda ndemündumbui,” masei. ¹⁷ Nga asu nungufemboyoa? Asu ro wandi nindou bidifiri siheimbo sowana koamaritheapurirani sihei-mayo napo ra moai kiafu hüsindümo. ¹⁸ Ro Taitusimbo siheimbo sowana sinimbohunda hoafiyahando habodihuhiki asu ahandi süngu wandafi mamiki koamarihelina masinu asu Taitus sihei-mayo napo kifi hüsiamünduwai? Nga ra ai wani. Nindou ranai ro hohoanimoayahiki hohoanimo süngure hayambo ro rawarheandi rani-süngu yare randühikiyu? Asu ro ai-dibo mamiki hohoanimo süngurihoanduhiki nene-moatukuni rarihoanduhiyehiki.

¹⁹ Se hoafi ra rarihi hoeirihindühikiyoyi hoefimboya, aiana ahamundihoriki aboediki hoafimbohunda sürü papimbarundi seimboyei? I, ra wani. Ro haponda siheimbo hoafehanduriki roana Kraisindi nindou hondümboyaho nimboemboanehiki, ranane asu rani hoafi ra Godindi himboahü sihei ngusüfo ra ngininemindurimbohündamboanahi rarihe hoafehanduriki, nga yihoeiki fimbo hoafiyambo-yahipoani. ²⁰ Ro siheimbo-so tükeheandi ra asu siheimbo aboediki hoefendurimbo samboanahi, nga asu se ngiri aboediki nimanedei sahehea ranimbo yihimboyahiki. Asu simbori amboani se wambo hoeindihindirani nindou yahurai se hoefimbo sei hehi hohoanimoayeyi yahurai ningokoate-ndamboyahiki. Ro akidou yihimboyahüh-anahiki rani-moatukuni ranahambo ro ndarihe hoafayahiki. Sihei mbusümo yifiari, wandafi ngörümbo hohoanimo moaruwai hohoanimoyondo, simbori watikoafi, afindi-afindi hohoanimo, tirifoefe hoafi, daboadani hoafi, ahandi fimbo yangiri hohoanimo, mamikariki hohoanimo mungu-moatukuni ra yahurai tukundifemboe sahehea yihimboyahühiki hoafayahiki. ²¹ Ro siheimbo sowana dügühaniki wandiki God ranai wambo sihei himboahü amoanngambo-ndeandirimbui samboanahi ro yihimboayahiki. Asu ro nindou bidifiri horombo moaruwai hohoanimoeyeyi mburühümbo asu ai nimorehiki sisihimo, nindowenihiki birabiriki hohoanimo, ngusüfoambe botife hohoanimo ranahambo daboadanambofe-koate-mayeyi ranaheimbo, hoeindihelandurani wani amoanngandahühiki aranindamboyahiki. Ranahambo wambo God ai hifinambo-ndeandirimbui saheheamboanahi akidou yihimboayahiki.

13

Bidifiranambo ahini hoafi asu hihifi hoaf-ane

¹ Haponda ndeara ngimimboanahi siheimbo hoefendurimbo sifombo asahi. Bukambeahindi hoafi ranai yare hoafiyomunühiki yahoya, “Nindou yimbuyo ngimiyoy ai anihondümbo hoafindomondühikiya, ‘Ro hoeirihumboanefiki nindou mamiki ai moaruwai hohoanimomayuwa,’ mbisimondan-animbo, awi shiri rani hoafi ra didiboado-femboane,” meho. ² Nindou didiyeyi horombo moaruwai hohoanimomayeyi ranaheimbo haponda asükainda hoafinda samboanahi nindou amuriki ranaheimbo kameihiki amboani. Horombo ro yimbumbo sühi siheimbo ahini hoafi

hoafiyahandürisi, nga hapondani amboani ro asükainda ahini hoafindahandüri samboanahi ro anguni ndarthe animboahi amboani. Ro asükaiya sheimbo sowana asihühi ana, nindou moaruwai hohoanimomayei ranai mamai ai-amboani tihirifombü ratüpuri ra ngiri gübüsüboadea-ndüri. ³ Ranimboyu se randihi anihondumbo fifirindhimboyei Kraisi ai wandi yafambe süngufi haya hoafindümbui se fifirifembo masei. Nga wandi warü süngu Kraisi ai se-babidi mbo nüngumbo sheimbo farihendürimbo ana, ngiri ai mbosi-mbosindu. Nga asu aiana ahandi rani-poanimbo nginindi adükari ra sheimbo nafuiyundürühani. ⁴ Yin, ra anihondane, horombo ai hamindi nginemindikoateyu ranimboyomo nindou nimi keimbi karihendeimbifihitikorundümo pamarü-wura yifimayu. Nga asu hapondani ana Godindi nginindi adükari hamindi ranambo botimarira asu ai yangiri botifi anüngu. Asu ro-amboani ai-dibo nimboefimboanefi hamindi kemindikoate-ayefi. Nga asu Godindi nginindi ranambo-animbo mare ro-amboani sheimbohündambo ai-babidi yangiri nimboemboefi.

⁵ Se sheihoari ro hoafi ranahambo anihondumbo-mbarihuyo asu wani-mbayefiyo mbisei hehi hohoanimondei hoeindihindi. Moani sheihoari yangir-animbo hohoanimo ra randihi hohoanimondei hoeindihindi. Sisais Kraisi ai shei hohoanimoambe anüngu ra fifirihindai? Se ahambo fifirifikoate-ayei ana, awi se ahambo wudipoapofe anihondumbofe hohoanimo aho ra fifirifekoate-wamboanei.

⁶ Se hoafindeihiya, ai Kraisi anihondü ratüpuriyomo-rundeimb-anemo mbisei hohoanimondei sahehea ro anihondü fifirihamboanahi. ⁷ God ai sheimbo fariheirani asu se moaruwai hohoanimo süngufekoate moani aboedi yangiri mbini mboeia sefi hohumboanefi ro ahambo sheimbo farihefe-ndürimbohünda didibafiyahundo arihundi. Se yihoefimboya, aiana Kraisi aboedi ratüpuriyomo-rundeimb-anemo nafuimbo yihoefi fimbo hoafiyefühi-yefipoani, nga wanti. Nga bidifiri nindou yihoefimboya, "Ai Godindi ratüpuri mbo moai aboedi ratüpuriyomo," ase ana, ambesi, nga se aboedi hohoanimo ra süngumbirihisi heiya sefimboanefi didibafiyahu arihundi. ⁸ Roana ngiri hoafi hondü ranahambo gigitranambofembo moatükunihohoanimo ana randihundi, nga hoafi hondü ranahambo yangir-anefi hohoanimo parihu hefuhirawarihu hefi. ⁹ Ro hamindi kemindikoate-yefani ana, asu se nginindi aboedi nimboeiani ro ranahambo hihifi-hihifi-yefühanefi. Asu ro sheimboya, hohoanimo moaruwai hiningirihisi hehi didiboadorihisi hohoanimombeyeia sefi hohu Godimbo sheimbohünda didibafiyahundühanefi. ¹⁰ Ranimboanahi ro anguni ndanihö nimboambo sheimbo pas nda sürü papirihandühi hoafayahandüri. Asu rananimbo ro sheimbo-so tükündaheandühi amboani Adükari ai wambo nginindi masendiri rani hohoanimonambo sheimbo nginindi hoafimbo moei asahi. Nginindi ai wambo masendiri ra sheimbo moaruwaimbo-fendürimbo-hündamboyo poani, nga sheimbo nginemindi-ndürimboane. Ranimboanahi ro sheimbo pas nda sürü papirihandüri.

Bidifiranambo hihifi hoafi

¹¹ Nga karihasihandüri. Hohoanimo moaruwai hiningindihisi hehi didiboadingihisi hohoanimondei. Ro hoafayah ranahambo himborindeihisi rani-süngundihindi. Mami hohoanimondeihisi aboedi sisi-koate nimboei. God nindou hipoamboreandühi aboediyu-randeimbi asu afurife hohoanimo sai-randeimbi ai se-babidi nüngumbui.

¹² Se Godindi nendi-yafe hohoanimo süngu wandafi-wandafindeihisi simbori wakikihürindei-ndühündi. ¹³ Godindi nendi muḡuambo ai-amboani sheimbo hihifarihündüri.

¹⁴ Sihifi Adükari Sisais Kraisi ai sheimbo hipoambombireandür-amboane asu God ai sheimbo ngüsüfo pambireandür-amboane asu Yifiafi Aboedi ai shei ngüsüfoambe mamambe-mbireandür-amboane.

Garesia

Pas nda Por ai Garesiahündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por-anahi. Nindou ai moai ahei hohoanimonambo wambo Kraisindi hoafi ndowandifi ngafi ndandi sei hehi kafaorihindiri mburihü koarihhindiri, nga wani. Nga Sisas Krais asu Ape God sapo yifihündi botimariri rani diboyafani wambo ahafandi hohoanimonambo ahandi hoafi semindi ho rambohünda kafaore hinngi-mareandiri. ² Munguambo anihondumbo-rihindeimbi ndanihü ro-babidimbo aniboadei ai-amboani Kraisindi nendi Garesia hifihü amarei siheimbo hihifarihündüri.

³ God sihefi Ape asu Adükar Sisas Krais ai siheimbo moani hipoambo-ndineandürühi asu ngusüfo afurife kife hohoanimo ra mbisabinandür-amboane. ⁴ Sihefi moaruwai hohoanimo raguanambo-fembohünda asu nene moaruwai hohoanimo hifi ndanihü engoro ranambeahindi aboedafe-munimbohünda Krais ai sihefi Ape Godindi yifiri sünguyu ahandi fi masagado. ⁵ Ranimboane asu sihiri munguambo si aho ra Godimbo aboed-ani mbisefi hohoanimo-ndefimboane. Nga anihond-ane.

Aboedi hoafi mamirani yangir-ane engoro

⁶ God ai siheimbo Kraisindi moani hipoambofe sünguyu diboniyu-ndürühiya, wand-anei mehuyosi, nga asu moai se gedühi hoafi ra süngurihindi. Nga asu ngorü rani-poanimbo aboedi hoafi ra süngurihindühi asu ahandi fikimi nngokoate-mayei. Raniyo asu ro rani-moatükuni ramarihindi ranahambo mahepünaheandi! ⁷ Anihond-ane, moai ngorü rani-poanimbo aboedi hoafi yangoro. Nga nindou bidifiri ai sihei hohoanimo ra mamikariyo wakifihü asu ai Kraisimbo aboedi hoafi ra ngorü-süngu ngorü-süngufe wakifembo hohoanimoyomo arundi. Ranimboanahi ro ndarthe hoafayahü. ⁸ Nga ro-anehi asu sünambeahindi nend-ani aboedi hoafi ra hoafinduan sapo siheimbo hefi hoafimayefi yahurai hoafikoate rani-poanimbo fiyoweimbi hoafayu ana, nindou ranahambo God ai hai ngoafi moaruwai raninambo koambirihair-amboane. ⁹ Siheimbo rani hoafi ra horombo hoafiyahundüreimb-anesi, nga asükaiya ro hapondani siheimbo hoafehandüri: Nindou ngorü ai ngu siheimbo aboedi hoafi ra, sapo horombo ro hoafimefa se anihondumbo-marihindi, yahurai hoafikoate moani rani-poanimbo hoafeyundüri ana, nindou ranahambo God ai hai ngoafi moaruwai raninambo koambirihair-amboane. ¹⁰ Ro ndani hoafi hoafayahü nda, nindou wambo aboed-ani yahombohündamboyo? Wani, nga Godimbo yangiranahi. Ro rani-moatükuni ra anihondü refembo sahehea rambarihea-mbonana, asu ro Kraisindi ratüpurüya-rihandeimbi nindouyahipoani.

Por ai Godindi hoafi semindi horambo tükumefiyu hoafi

¹¹ Wandafi mamü, awi siheimbo randihe hoafindahandüri, ro siheimbo aboedi hoafi ra ha hoafiyahandüri arihandi ranana nindou-yafe hohoanimonambo hoafiyopoani. ¹² Rani-moatükuni ra nindou-yei-mayo moai sahamindihü asu moai nindou mamü ai wambo yamundeandiri, nga wani. Nga Sisas Krais ahandihoari randiri rani hoafi ra wambo weindahimareandiri.

¹³ Ro horombo Suda-yafe Godimbo hohoanimo rani-süngu yangiri süngurihandühi nimboahambe ana, ro Kraisindi nendi ranaheimbo moaruwaimbo-rihairühi mungunambo awarihendürimbo hohoanimomayahü. Rani hoafi ra se horombo himboriyeimb-ane. ¹⁴ Wandafi mamü, Sudahündi ranahei mbusümo nindou akohoandi ro dibombo-memo ranahamumbo ngasündi-heapurimboanahi. Roana moani Suda-yafe hohoanimo hondü ranahambo süngufembo nindou hamindiyahi

rani-poanimo manimoahe. Raniyah asu ro moani yihoe fi amoao-yafe hohoanimo raniimo yangiri süngufe hombo ngusüfo pamartheandi. ¹⁵ Nga asu ro nıngokoate-yahambeahiyo God ai wambo moani hipoambo-reandirühi ahandi ratüpurı ratüpurımböhünda kafaore hıngımareandiri. ¹⁶ Raniyo asu ro ahandi-mayo aboedi hoafi ra semındi ho Suda-yafe ndıfo ranaheimbo bokari-hefemböhünda ahandi nımorı wandi hohoanimoambe ndore korımafoareandiri. Ro moai nındou ngorümbö-so didıboadore hoafımbıyundiri sahehea tüküyaheandi.

¹⁷ Asu ro moai Serusaremınambo Kraındi hoafi horomboyafu sowandümo homorundeimbı ranahamumbo sowana ndüfosimbo hahühi. Nga roana nıme hınou Arebia hıfınambo yangiri-yahi ha mburıha asu asükaiya Damaskus ngoafına hıhırımarıheheandi. ¹⁸ Raniyo asu ngımı hımbanı hoane, rani mbusümo ro Serusarem ngoafınambo Pitandı-mayo bıdıfiri wataporı hımborımbö mahahühi. Raniyah asu ro ranihü ai-dıbo yımbu wik yangiri manimoahe. ¹⁹ Ranihü ro moai Adükarındi hoafi sowandümo homorundeimbı hoeirıheapurı, nga Sems Adükarındi akıdı yangiriyo hoeimarıhini. ²⁰ Ro sıheimbo pasambe nda anıhondümböanahı hoafayahi. God ai hoafi ranahambo fıfireamboani, nga ro tıkaı hoafıyahühi-yahıpoanı!

²¹ Raniyahı asu süngunambo ranihünda botıyahe hehea Siria, Sirisia hıfambe mahahi. ²² Asu Kraındi nendi Sudia-yafeambe amarei ranai moai wambo ndorıhi fıfırıhindiri. ²³ Nga nındou bıdıfiri ai wambo hoafi yangiri hımborımayei. Bıdıfiri ai hoafıyeihıya, nındou sapo ndan-aiyu sıhefımbö moaruwaimbö-reamunı marandı ranani anıhondümböfe hohoanimo ra awarıhefembö yahuhaya hohoanımomayu. Nga asu ranane haponda ai rani hoafi ra bokarıhai arandı, masei. ²⁴ Raniyei asu ai wandi sünguyo Godımbö aboed-ani masei.

2

Por ai Adükarındi hoafi sowandümo homorundeimbı nındou bıdıfiri babıdı hohoanimo mamı sünguarundi

¹ 14 hımbanı sünguna asükai hıhırıyahe Serusarem ngoafınambo wandafi Barnabas-dıbo hahihühıyehı Taitusımbö fıhımarı-horımındehı. ² Ro rani ngoafına mahahühi ra God ai wambo nafuımarandı-amboyahı mahahi. Raniyahı ro ranihü tüküyahe nımböambo anıhondümbö-rıhindeimbı-yei bogorı nındoumbö anıngomo ahamumbo poanımborıheapurı mburıha ro Suda-yafe ndıfo Godındi hoafi hoafıya marıhandi ranahambo hoafımehapurı. Ro nıne ratüpurı horombö ramarıheandı asu haponda rawarıheandı ranai moanı ngo afurındıhoemboe saheheamboyahı ramarıheandı. ³ Wandafi Taitus ai Grikıhündüyu ro-dıbo mahehi, nga asu ahambo moai sıhafı fı-hoarı ra kando tındıhawandı yahomo houmbö hütı-hütıruı. ⁴ Tıngırıfo tüküme fıyo ra tıkaruhou anıhondümbö-rundeimbı nahurai nındou yihoe fi mbusümo dıbo hasıyafu tüküyafu masıfomo. Ai ramefundı ra sapo sıhefımbö Kraı ai Suda-yafe ahınümbı hohoanımo-ambeahındi aboedambo-mareamuna asu sıhırı Kraı-babıdımbö aboedamboyahı anımböefı. Rani hoafi hıhımborıyo mburümbö asu sıhefımböya, ai ahınümbı hohoanımo rani hoarehı mbınıboadeı-amboane moanı ratüpurıyei-rıhındeimbı nou yahomo houmböemo dıbo masıfomo. ⁵ Godındi aboedi hoafi hondü ranai sıheimbö-so koadürümbö mbeyangorowa sefi hohumbo wambo asu ro moai ahamundı hoafi rani hoarehiyefı. Asu Taitusımbö fı-hoarı kefe tırıhefembö rani hoafi ahamundı-mayo ranahambo moai yını sefi, nga wanı.

⁶ Nındou bıdıfiri ahamumbo ndüreimb-anemo masei. Ai bogorımbö-efundıyo wanayomoyo ra ambe. Nga Godındi hımböahü nındou munguambo sımogod-aneı. Nındou ranai moai nını sımborı hoafıfımbı wandi aboedi hoafi rani fıhi türu hoafıyomo, nga wanı. ⁷ Nga ai yaru fıfırımarundı God ai wambo Suda-yafe ndıfo ranaheimbö aboedi hoafi ra hoafımböhünda koamarıhendiri, sapo ai Pitambo

Suda ranaheimbo ahandi hoafi hoafimbohünda koamaritherü nou. ⁸ Nga sapo God ai Pitambo Suda ranaheimbo hoafi semindi ho hoafiyondüri-rambo ramariri nou ai wambo nginindi masendi Suda-yafe ndifo ranaheimbo Kraismbo aboedi hoafi semindi ho hoafiyorambo.

⁹ God ai ahandi aboedi hoafi hoafiyorambo rani-poanimbo ratüpurü masendirü nindou ranai fifirümarundi. Raniyomo Sems, Pita, asu Son ai bogori nindoumboyafu ningomombo Barnabas-dibo yihoeimbo warü fumafoarümüni sibirü mamü rani ratüpurüyefi-rihundeimb-anefti yahomo houmbo. Raniyefi asu ro mbiro fokoakomayefi Barnabas-dibo ro Suda-yafe ndifo-yei mbusümo ratüpurüindehani asu ai Suda-yei mbusümo ratüpurüindimboemo sefi hohu. ¹⁰ Ai mamü hoafi yangiri yihoeimbo hoafiyomondühü yahomoya, 'Awi se nindou moaruwai rananikoate-mayei ranaheimbo-animbo farihendürimbo hohoanümondafani,' mehomondamboyahi asu ro amboani kameihü ranahambo refembo hihifi-hihifiyahühü hohoanümomaya hahi.

Por ai Andiok ngoafihü Pitandi moaruwai hohoanümo weindahümareandi

¹¹ Pita ai Andiok ngoafihü tüküme fiyu-amboyahi asu ro ahandi himboahü nginindi hoafimehando ahandi hihindi hohoanümo ranahambo. ¹² Sapo rani ngoafihü nindou bidifiri Sems koamarihapurü ranai tüküfekoate-yomondambe ana, Pita ai Suda-yafe ndifo anihondümbor-rihundeimbi rani-babidimbo sahüsihü nimarü marandi. Nga asu nindou ranai tüküme fundamboyu ai Suda-yafe ndifo-babidi ranihü piyu haya moai nimarü sesü randi Sudambo yihimborapurühü wambo. ¹³ Raniyomo asu Sudahündi wandafi mamü bidifiri ranai Pita hohoanümomayu süngu hohoanümomemo. Raniyo asu ahamundi rani hohoanümo ranai Barnabasindi hohoanümo ranahambo mamükarimari rani-süngumareandi. ¹⁴ Raniyahü asu ro ahamumbo hoeirüheapura aboedi hoafi anihondü menjoro rani-nafi süngufe ho-rakoate-memonda, asu ro nindou münguambo ahei himboahü Pitambo hoafiyahandowohü sahiya, "Pita, seana Sudahünd-anafi, nga moai se Suda-yafe hohoanümo süngurwandü, nga Suda-yafe ndifo nahurai-anafi. Nga nimboe se Suda-yafe ndifo ranaheimboya, 'Se Suda-yafe hohoanümo süngundihindi,' asafi," sa hoafimehando.

Nindou ai Sisasimbo anihondümborihori ana, ai nindou mbumundi hamindi nimboemboyei

¹⁵ Ro Sudahünd-anefti yihoeimbo hoafayahümüni, sapo roana Suda-yafe sirambeahindi tüküme hund-anesi. Nga roana yihoefti ndifo sirambeahindi ahinümbi hohoanümo süngukoate-yeimbi moai tüküyahundi, nga wani. ¹⁶ Ro rarihu fifirihumboanefti, God aiana moai nindou düdi ahinümbi hohoanümo menjoro ra süngure huanü ranimbo nindou mbumund-ani yahu randi, nga wani. Nga nindou moani Sisas Kraismbo anihondümborihori ranaheimboani nindou mbumund-anei yahu arandi.

¹⁷ God ai Sudahündi yihoeimbo nindou mbumund-anei mbeyahumuna sefi hohu asu ro Kraismbo anihondümborihuri hefühü ahinümbi süngukoate-yefeimbi nahurai tüküme hundü nindou amuri rawehindi nou. Nga ranimboane asu ro randihu hoafindefihüya, 'Krais-ana moaruwai hohoanümo nimindihani,' mbisefti hoafimandefiyo? Ngiri randihu hoafindefi, nga wani. ¹⁸ Ro mbumundi ningomböhünda ahinümbi hohoanümo süngufembo ra hinüngirihe mburiha asukai hihiriyahe asahamindihü ana, ro nindoumbo moaruwai hohoanümoayahi ra nafuiya arihandi. ¹⁹ Godindi hoarehi nimarimbohünda ahinümbi hohoanümo ranahandi sünguyo ro yifi nahurai-mayahü ranimbo-hündambo-animbo ahinümbi hohoanümo ngiri wambo hibadandiri.

20 Ranane asu ro nîmî keimbi karihendeimbi-fihî Kraisdîbo yifîyamboanahî, nga hapondanambe ana ro moai yangîrî nîmboahûhî wandîhoarî hîfandîrîhandî, nga Kraisîndî yangîrî nîngombo hohoanîmo wandî fiambe nîmarîmbo wambo hîfandarandîrî. Ranane asu Godîndî Nîmorî ai wambo hîpoamboreandîrî haya nîmî keimbi karihendeimbi-fihî yifîmayu aboedambofe-ndîrîmbohûnda ahandî ngîndînambo ro yangîrî anîmboahî. 21 Ro rarîhe hoafîyahanî moai Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ranahambo yîboaruko-rîheandî. Nga sîhîrî Suda-yafe ahînûmbî hohoanîmo sînguarîhundî ranînambo sîhîrî Godîndî hîmboahû mbumundî nîmboefî-mbonana, asu Kraisdîhefîmbohûnda yifîmayu ra moanîmbore.

3

Ahînûmbî hohoanîmo sîngufe asu anîhondûmbofe hohoanîmo sîngufe

1 Garesiahûndî seana hohoanîmokoate-aneî! Nindou dîdai sîheimbo ngorû-sîngumarundûr-amboyei se hohoanîmokoate-ayeia? Ro sîhei hîmboahû sapo Sîsas Kraisdî ai sîhefîmbo aboedambofe-munîmbohûnda nîmî keimbi karihendeimbi-fihî yifîmayu ra hoafîmayaha se wudîpoaporîhî hîmborîmayei. 2 Ro sîheimbo mamî hoafî ndanahambo dîdundaheandûrî samboanahî, nga se wambo ranî-moatûkunî ra hoafîndahûndîrî. Se Yîfiáfî Aboedî ra nîngurîhî sahûmündimboyei? Ahînûmbî hohoanîmo engoro ra sîngurîhindûhî ranî-sîngumbo sahûmündimboyei, asu Godîndî hoafî ra anîhondûmborîhî hehî sîngurîhindûhî sahûmündimboyei nîngurîhimboyei? Anîhondûmbofe sîngu! 3 Awi se hîhîndî hohoanîmo-yeihîyeia? Se Godîndî-mayo Yîfiáfî Aboedî ranahandî ngîndînambo pîyei hehî Kraisdîmbo sîngumarîhorî hehî asu haponda se moanî sîhei ngîndînambo ranî ratûpurî ra moendîmandîhiyo? 4 Se horombo Godîndî hoafî ranahambo semîndîmbo tîhîrîfomayei hehî, nga asu tîhîrîfo ra moanîmbo-mandîfeyo wanîmandîyo? Ro sîheimbo hoafehandûrî ranî-moatûkunî ranî ana ngîrî moanîmbondîfeyo. 5 Nîmboe God ai sîheimbo Yîfiáfî Aboedî sagadûrî asu sîhei mbusûmo hepûnûfeimbi moatûkunî ra ratûpurîyu arandî? Ra sapo se ahînûmbî hohoanîmo sîngurîhindanîyo asu ahandî hoafî hîmborîyei anîhondûmborîhî hehî sîngurîhindanîyo? Anîhondûmbofe sîngu-ane.

6 Sapo Abraham ramefîyu ranahambo-anîmbo hohoanîmomboane. Sapo Godîndî hoafî yare hoafîyowohû yahoya, 'Abraham ai Godîmbo anîhondûmbomarîra ai ahamboya nindou mbumund-anafî mehundo,' meho. 7 Awi se ranahambo ndondîhî tûrûboadîhindî, nga sapo nindou dîdîyei ai Godîmbo anîhondûmborîhorî arîhûndî ranî ana Abrahamîndî ahurî mam-aneî. 8 Horombo hondû God ai Suda-yafe ndîfo ranaheimbo fîfîrîmareandûrî nindou ranî ana sînguna aboedî hoafî ra anîhondûmbo-ndîhimboyei ranîmboane ai ranaheimbo aiana nindou mbumundî hamînd-aneî mbîsamboyahî mehu. Ranîyo asu horombo God ai aboedî hoafî ra Abrahamîmbo yare hoafîmayundo sapo ahandî hoafî yare hoafîyowohû yahoya, "Sîhafî sîngu-anîmbo sîngunambo ro muŋguambo nindou ranaheimbo aboedî-
aboedîndî-heandûrîmboyahî,"

Stat

12:3

meho. 9 Sapo Abraham ai Godîmbo anîhondûmbomarîra God ai ahambo aboedî-
aboedî-marîrî nou-anîmbo asu nindou dîdîyei anîhondûmbo-arîhorî ranaheimbo
amboanî Abrahamîmbo ramefîyu nou God ai aboedî-aboedî-ndeandûrîmbui.

10 Nindou dîdîyei hohoanîmoyeihîya, ro ahînûmbî hohoanîmo muŋgu
sînguarîhundî ana, God ai yîhoefîmboya, 'seana mbumund-aneî,' mbûsûmbui
asei ana, awi God ai aheimbo moaruwaimbo-ndearûmbui. Nîmboe sapo Baibor
ai yare hoafîyohûya, 'Dîdîyei muŋguambo ahînûmbî hohoanîmo Bukambe engoro ra
mamamî amboanî sîngukoate-ayeî ana, God ai nindou ranaheimbo moaruwaimbo-
ndearûmbui,' meho. 11 Nda muŋguambo fîfîrîhimboaneî ahînûmbî hohoanîmo

süŋgufe ranî nîmîndî süŋgu ŋgîrî nindou ai Godîndî hîmboahü mbumundî nüŋgu. Ranî-moatükunî ra sapo Godîndî hoafî yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou düdi ai Godîmbo anîhondümboarîrî ranai-anîmbo Godîndî hîmboahü nindou mbumundî tükündüfi nüŋgumbui,’ meho. ¹² Nga asu ahînümbî hohoanîmo ranai ana anîhondümbofe hohoanîmo ranî-dîbo sîmogodî-yafepoanî. Sapo Baibor ai yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou düdi ahînümbî hohoanîmo süŋguare hu-anîmbo yangîrî nüŋgumbui,’ meho.

¹³ Sîhîrî ŋgîrî muŋguambo ahînümbî hohoanîmo süŋgundîhundî, nga ranîmboane asu sîhîrî moaruwaimbo-ndahumboyefî. Nga Kraîs ai sîhefîmbo moaruwaimbo-fembo ranambeahîndî aboedambo-femunîmbohünda ai moaruwaimbo-mefiyu. Sapo Godîndî hoafî yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou daboe ahambo hîfîkoefembohünda kambohoanî-fîhî pararîhorî ana, ahambo God ai moaruwaimbo-ndîrûmbui,’ meho. ¹⁴ God ai Abrahamîmbo aboedî-aboedîfe hohoanîmo masagado ranahandîhündîyo Sisas Kraîsîndî süŋgu Suda-yafe ndîfo aheimbo-so amboanî tükümbîfeyo-wamboane yahuhayamboyu aboedambo-mareandûrî. Sapo horombo God ai hoafîmayu süŋgu, sîhefîmboya ai Kraîsîmbo anîhondümbo-rîhindühi asu ai Yîfiáfî Aboedî ra mbîsahümündî-amboane yahuhayamboyu ramareandî.

Ahînümbî hohoanîmo ana God ai horombo hoafîrea-ndeimbîhündî ra ŋgîrî raguanambo-ndeandî

¹⁵ Wandafî mamî, awî nindou sîhîrî muŋguambo si aho ra rarîhu arîhundî yahurai hoafînda samboanahî: Sapo nindou yimbu ai nînî-moatükunîmboyo hoafî fîfîrîne mburûna ranahambo ndearî hoaf-ane ranîhüsi safandeimbî-hündî ra, asu nindou dîdai hoafî ranahambo ŋgorû-süŋgunde asu bîdîfîrî hoafî ranîfîhî taparîmandamündîpoanî, nga wanî. ¹⁶ God ai Abraham asu ahandî nîmorî mamî ranahafanîmbo süŋgunambo aboedî moatükunî tükündîfemboe yahuhaya horombo hoafîmareapîrî. Asu ai moai ahîrî afîndî ranaheimbo hoafîyu, nga wanî. Nga ai moanî ahîrî mamî ranahamboyu yare hoafîyuhü yahuya, ‘sîhafî ahîrambo’ mehu. Ahîrî ranana Sisas Kraîs ranahamboyu yare hoafîmayu. ¹⁷ Ro hoafîmayahî ra yahurai-ane: Horombo God ai Abrahamîmbo horombo hoafîrîrîhî hoafî fîramündî masîhend-ane. Nga asu süŋgunambo 430 hîmbanî ai hoanîyo ranambe, ahînümbî hohoanîmo ranai tükümeŋeyo. Ranîmboane asu ahînümbî hohoanîmo süŋgunî tükümeŋeyo ranai ŋgîrî horombo God ai hoafî fîramündî masîhendî ranahambo yîhîrînde pandeandî. Asu ŋgîrî horombo God ai horombo hoafîrea-ndeimbîhündî ranahambo raguanambo-ndeandî. ¹⁸ Nîne-moatükunî God ai sîhefîmbo saimbo horombo hoafîmareamunî ra ahînümbî hohoanîmo ranî nafî süŋgu sahumîndefî mbarîhu-mbonana, asu sîhîrî sapo God ai horombo hoafîmareamunî ranî-süŋgu ŋgîrî sahumîndefî. Nga horombo hoafî yangîrî süŋguyo God ai Abrahamîmbo moanî aboedî-aboedîmarîrî. ¹⁹ Nga asu nîmboe ahînümbî hohoanîmo ranai tüküfe meŋgoroa? Moaruwai hohoanîmo nîmîndî aho ranai weindahîfembo-hündamboyo ahînümbî hohoanîmo ra tükümeŋeyo. Nga asu ahînümbî hohoanîmo ra ho-hombo ranî-poanîmbo nîmorî God ai Abrahamîmbo horîmbo hoafîmarîrî ra tükümeŋeyu. Nga asu God ai ahînümbî hohoanîmo sînambeahîndî nendî ranahamumbo hoafîmayupura asu ai Mosesîmbo hoafîmemonda asu Moses hoafî semündü hu semündü hu-randeimbî nindou ranai Sudambo hoafîmayundûrî. ²⁰ Mamî nindou ahandîhoarî hoafîmboaiyu ana, ai ŋgîrî hoafî semündü hu semündü hu-randeimbîmbo hoafîndündo. God ai ahandîhoarî hoafîyu marandî. Nga God mamî ai yangîrîyu Abrahamîmbo horîmbo hoafîre masagado ranîmboane asu horîmbo hoafî ranai ahînümbî hohoanîmo ŋgasündeamboane.

Ahînümbî hohoanîmo ranana sîhefîmbo Kraîs sowana semîndîmunî hombo moaŋgui boagîrî nahurai-ane

²¹ Ranayo ana, asu ahinümbi hohoanimo ranai sapo horombo God ai Abrahamimbo horombo hoafimareandi ranahambo hifinambomandeyo? Ai ra wani. Nga ahinümbi hohoanimo süngu God ai sihefimbo koadürü yangir+ niñgombo mbasemuni-mbonana, sihiri anihondumbo Godindi himboahü mbumundi nimboefi. ²² Nga asu Godindi hoafi hoafiyowohü yahoya, 'Muñguambo nindou ranai moaruwai hohoanimondi nginindi rani hoareh-anei,' meho. God ai yare hoafimayu ra sapo ai yifiriyu nindou düdi Sisas Kraismbo anihondumbo-ar+hor+ ana, ai yangir-animbo nini-moatükuniyoy ai Abrahamimbo horombo hoafimarir+ ra ndahümündi-mboeyi.

²³ Kraismbo anihondumbofe hohoanimo ranai tüküfekoateyo-ambeahiyo ahinümbi hohoanimo ranai sihefimbo tüküfe kikihiramindimuni ho-hombo anihondumbofe hohoanimo ra weindahi tüküme feyo. ²⁴ Raniyo asu sihefimbo ahinümbi hohoanimo ranai sihiri Krai sowana hombohünda hifandimaramuni. Sihiri ahambo anihondumbondihurühi Godindi himboahü nindou mbumundi tüküfembohünda hifandimaramuni. ²⁵ Ranimboane asu sihiri Kraismbo anihondumbofe nafi ranana hapondani ndanihü engoro. Ranimboane asu ngir+ hapondanambe ana, ahinümbi hohoanimo ranai hibadamuni ngo.

²⁶ Sisas Kraismbo anihondumbofe hohoanimo rani-süngumboane muñguambo se ababidi nimboeimbo asu Godindi nimorimboyahi animboei. ²⁷ Se didiyeyi Krai-babidi hundürimayeyi ranimboeyi asu se ahandi hohoanimo masahümündi. ²⁸ Ranimboane asu Kraiindi nendimbofe ra Sudahünd-anei asu ahei ndifo rananei muñguambo ra ngorü-poanimbo fiyeimbi-yeipoani. Nindou moani ratüpuriyeyimbi rananei asu moani aboedi-poanimbo animboei rananei ai ngorü-poanimbo fiyeimbi-yeipoani. Asu nimorehi, nindowenih+ ai ngorü-poanimbo fiyeimbi-yeipoani, nga wani. Nga muñguambo se Sisas Krai babidi animboei seana mam-anei. ²⁹ Asu se Kraiindi nend-ayeyi ana, Abrahamindi ahuir+ mam+nde+ hehi asu se nini-moatükunimboyu God ai saimbo yahuhaya horimbo hoafire masihendi ra ndahümündi-mboeyi.

4

Sisas Kraiindi sünguyefi sihiri Godindi nimorimbomehundi

¹ Nga hoafi ra ndahurai-ane: Nindou nimori anüngu ana, sapo ai ahandi afindandimayo muñgu-moatükun+ ra ndemümdümbui. Ai muñgu-moatükun+ hibadambuisi, nga asu awi ai akidouyu-ambe ana, ngir+ ai hibadandi, nga ai moani ratüpuriyurandeimbi nahurai nüngumbui. ² Nindou nimori ranai akidouyu-ambe ana, ai moangui afindi asu hifandirandeimbi ranahafandi hoarehi nüngu ngumbo asu ai nini-simboaniyo afindi ai ahambo hifandimbirand-amboane mehu rani-simboani dagadombui. ³ Mare yahurai safane sihiri horombo nimori akidou nahurai hifi ndanihündambo moatükun+ ranahandi moani ratüpuriyefeimbi manimboefi. ⁴⁻⁵ Nga asu ndeara si ra tüküfembo yangiriyoyambeyo God ai ahandi Nimori ra hifina koamaritherü. Nimorehi ai ahambo wakimarimindo asu ai Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo meñgoro rani-hoarehi manüngu. Nindou didiyeyi ai ahinümbi hohoanimo rani-hoarehi animboei ranaheimbo aboedambo-fembohünda God ai ahambo koamaritherü. Ranimbo asu sihiri Godindi nimorimbondahu burindemboeyefi. ⁶ God ai sihefimboya, ai wandi nimori-mbeyeiamboane yahuhayamboyu. Ranimboane asu ahandi Nimorindi Yifiafi sihefi ngusüfoambe koamarihendi, sapo Yifiafi ranai ramareamuna sihiri Ape, wandi Ape, sefi arihundi. ⁷ Ranimbo-hündamboane asu se hapondani ana nindou ngorü+ moani ratüpuriyeyi-rihündeimbi nindou-yeipoani, nga Godindi nimor-anei. Asu se ahandi nimorimbo-mehindambo-wambo ai nini-moatükun+ ahandi nimorambo napire masihendi ra dagadürimbui.

⁸ Horombo maho ana awi se moai Godimbo fifir+hor+. Nga ranimboeyi se God hondü niñgokoate amuri godimayeyi ranahei moani ratüpuriyeyi marihünda.

⁹ Nga asu hapondani ana se Godimbo ndorihori fifirihorimboanei. Nga awi asu God ai siheimbo fifirea-ndurimboani. Ranimboane asu se nimboe asukai hifi ndanihundambo moatukuni engoro ranahambo hihiriyahi aheia? Asu se nimboe hifi ndanihundambo nginindi-koate ranahambo moani ratupuriyei-rihundeimbi ningombo hohoanimoayeia? ¹⁰ Seana Suda-yafe hohoanimo sungurhinduh ranipoanimo si, amoamo, hoembo, yahimombo asu himbani ranahambo afindi hohoanimo yei rihunduhanei. ¹¹ Roana siheimbo yihimboarharu. Ro siheimbo farihendurimbohunda ratupuri afindi tinirifoayah ra hifini pindimboe samboanahi hohoanimoayah.

¹² Karihashanduri wandafi mam, ro siheimbo huti-hoafehanduri. Se awi ro ahinumbo hohoanimo sungufekoate animboahi nahuraindei. Horombo ana roamboa se ahinumbi hohoanimo sungufekoate manimboei nahurai tukumeheandane. Horombo se moai wambo nini-moatukuni moaruwai hohoanimo yahundi, nga wani. ¹³ Wambo angunnambo-marandira siheimbo sowahi boatei suhi aboedi hoafi siheimbo hoafimehandura se fifirarhind. ¹⁴ Wand fiambe ra moai ndoreandri asu se ranimboyei tinirifomaye, nga asu se wambo moai daboadi hihirihindiruhimbo yiboaruko-rhindri, nga wani. Nga se moani wambo masahumundi-ndri Godindimayo sunambeahindi nendiyu asu Sisas Krai ahandihoariyu semindimbo nou. ¹⁵ Se rani-simboani wambohunda hihifi-hihifimaye, nga haponda asu hihifi-hihifi ra nahana? Horombo se wambo fehefembo afindi hohoanimomaye. Nga asu se sihei himboari ra himindimbombe-mbonana, se wambo huruhumundi sehi. ¹⁶ Awi ro siheimbo aboedi hoafi ra ahondumbo hoafayahanduri ra ro sihei hurutumbimbaiyahayo ndane?

¹⁷ Yini, nindou bidifiri ai ahamundi hohoanimo sungufembohunda siheimbo huhumarunduri hoangomosi, nga aboedi hohoanimokoate-yomonduh ramarunduri. Nga ai ramefundi ra siheimboya, Por mamimbo daboadi hihirhipuruh asu yihofimbo nginindi sungumbihimuna yahomo houmboemo. ¹⁸ Sihiri nindou fehefembo afindi hohoanimondofani ra aboed-ane. Munguambo si se randihindi ro se-babidimbo ningokoate-yahambe amboani. ¹⁹ Wand nimori mam, sapo nimorehi ai nimori wakemindimbo ninini nimarimbo asubusimboayo yahurai-ane wandi ngusufoambe asubusi amaro. Ro moani yahurai hamind-animbo siheimbo asubusimbonda nga-ngambo se Godindi nimori Sisas Krai nahurai tukundahimboyei. ²⁰ Karihashanduri, haponda ro se-babidimbo ningombo afindi hohoanimoayah. Awi asukai siheimbo afurindihe hoafindahanduri samboanahi. Awi hapondanambe ana ro sihei hohoanimo ranahambo ngusufo afindi kuruheamboanahi.

Hagar Sara-yafe kafeefe hoafi

²¹ Awi haponda ro nindou se didiyei ahinumbi hohoanimo engoro ranahandi hoarehi nimboefimbo asei siheimbo dudundaheanduri samboanahi. Awi se ahinumbi hohoanimo ranai hoafimayo ra himborikoate-wamboyei? ²² Sapo Baiborambe yare hoafiyowohu yahoya, Abraham ai nindowenih nimori yimbumarapiri. Ngoru nimorehi moani ratupuriyo-randeimbndiyu asu ngoru ahandi nimorehi hondundimayu. ²³ Abrahamindi nimori ra nimorehi moani ratupuriyo-randeimbi Hagarindi-mayu ranai koaduru nimori wakirihumundi arihundi sungu tukumefiyu. Nga asu nimorehi aboedi ningo-randeimbi Sarandi-mayu ranai God horombo hoafimareandi rani-sungu tukumefiyu. ²⁴ Hoafi ai yare hoafimayo ranahambo refe turufoefemboane, nga kafeefe hoaf-ane ra. Nimorehi yimbu ra God ahandi nindou-babidi hoafi femindi asihefeyo yahurai-anafe. Ngoru hoafi femindi asihefeyo ranana God ai Mosesimbo ahinumbi hohoanimo masagado nahurai Sainai wafu amaro ranahand-ane. Sainai wafuwami Moses ai ahinumbi hohoanimo masemundu.

Asu nindou ranai ahinümbi hohoanimo raní hoarehi nímareimbo moaní ratüpuríyei-ríhündeimbi nahurai-anei. Ranímboane Hagar ai ahinümbi hohoanimo hoafi femíndi asíhefeyo nahurai-ane. ²⁵ Hagar ai Sainai Arebia-yomondi hífi wafu asu Suda-yomondi adúkarí ngoafi Serusarem nahurai-ane. Ranímboane asu Serusarem ngoafi ranai nindou raní ngoafíhü amarei raní-badídimbo ahinümbi hohoanímondi hoarehi moaní ratüpuríyei-ríhündeimb-anei. ²⁶ Nga asu ngoorü Serusarem sünambe anango ranai ana moaní aboedí nímari-randeimbi ngoaf-ane. Ngoafi ranai ana aníhondümbó-ríhündeimbi síhefi me-ane. ²⁷ Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, “Nímórehí ra seana híhífi-híhífiyafi.

Serusarem se híhífi-híhífiyafi.

Se nímorí wakemíndíkoate nahurai-anafi.

Se heiründafühi asu híhífi-híhífiíndafühi hoafi puküna hoafíndafi.

Se nímorí wakemíndímbo símboaní asübusí afíndí semíndíkoate-ayafi.

Se nímórehí nindowenihí híningíreandeimbi nahurai-anafi,

nga se nímórehí nindoweniheimbí aheimbo ngoasündíworí hawa nímorí afíndeimbi-ndamboayafi,” *Aisaia 54:1*

meho.

²⁸ Wandafi mamí, seana Aisak nou Godíndí nímor-anei horombo Abrahamímbo horombo hoafímareandí süngu. ²⁹ Nga asu nímorí mamí sapo hondí ai nindou síhefi hohoanimo süngu wakímarímíndo ranaiyu nímórehí nímorí Yífiáfí Aboedíndí ngoíníndí süngu wakímarímíndo ranahambo tíngírífo masagado. Hapondaní amboaní mamí yahurai ahinümbi hohoanimo sünguríhindeimbi ai aníhondümbó-ríhindeimbi aheimbo tíngírífo sahündürí aríhündí. ³⁰ Nga asu Baiborambe hoafi ra nüngure hoafiyowa? Ai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nímórehí moaní ratüpuríyo-randeimbi ra ahandí nímorí raní-díbo hefoaríhipírí. Nga ahandí-mayu nímorí ranai ana ngírí afíndandí-mayo napo nímórehí aboedí níngo-randeimbindí-mayu raní-díbo yíbobondandífaní,’ meho. ³¹ Wandafi mamí, mungu-moatükuní síhírí raní nímíndíhündí fífiraríhündí ana, moaní ratüpuríyo-randeimbi nímórehí ranahandí nímoríyefípoaní, nga síhírí ana nímórehí aboedí níngoweimbindí nímor-aneí.

5

Síhírí aboedí anímboefí yahurai yangírí nímboefímboane

¹ Síhírí aboedí níngombohünda Sisas Kraís ai síhefímbo ahinümbi hohoanimo-ambeahíndí aboedambo-mareamuní. Ranímbo-hündamboane asu se ngoíníndíhümündí nímboei. Nga asu se asúkaindeí ahinümbi hohoanimo raní hoarehi moaní ratüpuríyei-ríhündeimbi tükündahimboyei.

² Se hímboríndeí! Ro Por-anahí nda síheimbo ndaríhe hoafehandürí. Se ahinümbi hohoanimo süngufembohünda síhamundíhoarí fí-hoearí ra kefe tíríhefe hohoanimo sünguarundí ana, Sisas Kraís ai ngírí síhamumbo fandíhepurí, nga waní. ³ Nindou düdí ai ahandí fí-hoearí ra kare tíraríhoayu ana, awi ro ahambo ahíní hoafehando: Asu se raní hohoanimo sünguarandí ana, se ahinümbi hohoanimo munguambo engoro ra kameih-anímbo süngunda ngafi. ⁴ Nga asu ahinümbi hohoanimo ra süngufeyoaní ranímbohünda God ai síheimbo mbumund-anei mbeyahua sei hehi hohoanimoayei ana, awi se Kraísímbo híningíríhorühi asu Godíndí moaní hípoambofe hohoanimo ra ngírí síheimbo fandíhendürí. ⁵ Nga ro Yífiáfí Aboedí ranahandí ngoíníndí-namboanefí Godímbo aníhondümbó-ríhurühi yíhoefímbo nindou mbumund-anei mbeyahumuní sefí hohu ranahambo hímbóayefí. ⁶ Nga asu nindou ai Sisas Kraís díboehíndí ana, fí-hoearí kefe tíríhefe hohoanimo-ane asu nindou fí-hoearí kefe tíríhefekoate hohoanimo-ane ranana awi moanane yahomboane. Nga aníhondümbófe hohoanimo

ai nindou ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimo ranahambo botareandi ana, rani hohoanimo ra ai ndorihoeimbi hamind-ane.

⁷ Se horombo ana Kraisiñdi hohoanimo rasungu aboedi maheiyoi! Nga asu düdi nimir ai siheimbo raninafi ra gumareandura asu se anihondü hohoanimo ra sungufekoate-mayeia? ⁸ God sapo siheimbo wand-anei mehu ranai moai nafi güreanduri. Nga wani. ⁹ Hihadihumbo! Akidou hihindi hohoanimo ra afindi nindou-yafe hohoanimo mamikari-ndandurimboe tapoko akidou sesambe apaiaro ana, asu sesi mungu hühüti yangiri nahuraiyohane. ¹⁰ Se Kraisi-dibo manimboei-amboanahi asu ro yarthe hohoanimoayah, ngiri se ngorü hohoanimo ndahümündi, nga wandi hohoanimo-animbo ndahümündi-mboyei, asahi. Nindou düdi ai sihei hohoanimo haponda ngorü-sungu ngorü-sunguaranduri ranana God ai ahambo tihirifo dagadombui.

¹¹ Nga wandafi mami, ro fi-hoeari kefe tirihefe hoafi ra bokarhehe-mbarihi hahimbonana, asu wambo ngiri moaruwaimbo-rundiri. Nga ro hoafi ra bokarhehe-mbarihi hahimbonana, asu ro Kraisi ai nimi keimbi karihendeimbi-fih yifimayu ranahambo bokarhehe arihandi rananimbo Suda ai ngiri ngusüfoambe yiboarukorihindiri. ¹² Nindou didiyei sihei hohoanimo ra ngorü-sungu ngorü-sungu arundi ranai ana, awi ai ahamundihoari fi-hoeari yangiri karu tirihomo asu timoefi kameihi kambirupur-amboane.

¹³ Wandafi mami, siheimbo ana God ai aboedambo mbinimboeia yahuhayambo sinei yahundireimb-anei. Haponda se aboedambo animbeisi, nga asu se ranahambo ngiri hohoanimondeihi hifi ndanhundambo hohoanimo ra warindahi ndahümündi. Nga se simbori ngusüfo pefirndeihi fandihenduri ndühündi.

¹⁴ Munguambo ahinumbi hohoanimo engoro ra hoafi mami rani nimirndifihane türefira-mindimboayo. Ai yare hoafiyowohü yahoya, 'Se nindou ngorumbo ngusüfo pandowandi sapo se sihafimbo rawarowandi nou,' meho. ¹⁵ Nga asu se nimirndiñdi ninihondi burayei nou hohoanimoeyei siheihoari simbori hoafurayei ana, awi se ranahambo hihadihumbo. Nga asu awi se siheihoari simbori moaruwaimbo-firndeimboyei.

Yifiafi Aboediñdi hohoanimo asu hifi ndanhundambo hohoanimo

¹⁶ Wandi hoafi ro hoafayah nda ndahurai-ane. Sihei hohoanimo ra Yifiafi Aboedi ranai-animbo hifandi-mbiranduri howamboane. Rananimbo asu se ngiri horombodidi hohoanimo ngusüfoambe amaronduri ranahandi yifiri sungundihigei. ¹⁷ Awi sihir randihu fihirndihumboane, horombodidi hohoanimo ranai Yifiafi Aboediñdi hohoanimo ra puhyo hifinambofembo yaho haya refeyoan-ane, asu simbori Yifiafi Aboediñdi hohoanimo ranai horombodidi ngusüfoambe hohoanimo hifinambofembo hohoanimoayo. Rananafe yimbu moatükuni ranai simbori nginndürefe hafe. Ranimboane nini-moatükuni se refembo sei hehi hohoanimoayei ra ngiri randihindi. ¹⁸ Siheimbo Yifiafi Aboedi ranai semindinduri aho ana, asu se ahinumbi hohoanimo ranahandi hoarehiyeipoani.

¹⁹⁻²¹ Horombodidi ngusüfoambe hohoanimo ranana se fihirhimboanei. Ranimoatükuni ra ndahurai-ane: Nimorehi sisihimo hohoanimo, nindowenihibirabiri hohoanimo, ngusüfoambe moaruwai botife hohoanimo, tikai godimbo hohoanimombo, sanendi kabomombo didibafife hohoanimo, yiboarukofe hohoanimo, hohañife hohoanimo, watikoafi hohoanimo, dibokori hohoanimo, simbori hoafi hohoanimo, yikürüburihefe nimir hohoanimo, ngorumbo ngusüfoambe moaruwaimbofe hohoanimo, bia simindi hohoanimo, patiambe bia simindi hefe ho hohoanimo, rahurai hohoanimo aho ra. Horombo siheimbo hoafimehanduri yahurai-ane asükaiya ahini hoafehanduri. Munguambo nindou ai

yahurai hohoanimo sünguarthi hei ana, ai ngiri God nginindi hifandarandi ranambe ngei, nga wani.

²²⁻²³ Nga asu Yifiafi Aboedi aiana aboedi hohoanimo ndahurai ngusüfoambe botire randühane. Ngusüfo pefe hohoanimo, hihifi-hihifi hohoanimo, ngusüfoambe afurife kife hohoanimo, nindou ngorü ai shefimbo moaruwaimbo-rhimunani ambirihümüni yaho hohoanimo, fehefe hohoanimo, nindou ndondofe hohoanimo, asu moani aboedi mbumundi ho hohoanimo, hiniñgrou safi niñgo hohoanimo, hohoanimo ndofe kife hohoanimo aho ra. Moai ahinümbi hohoanimo mamamboani rani hohoanimo ranahambo yowani yaho, nga wani. ²⁴ Nindou didiyei ai Kraisndayei ana, ai ahei horombodidi ngusüfoambe hohoanimo ra ahandi yifiri asu hohoanife hohoanimo rani kameihiraguanambo-marhind-ane. ²⁵ Yifiafi Aboedi ranai shefimbo yangiri niñgo hohoanimo masemuni. Ranimboane asu randihu hiniñgindihunda Yifiafi Aboedi ai shefi hohoanimo ra hifandimbiira howamboane. ²⁶ Awi ngiri shefi fi ranahambo moani hoangirindihu shiri borindefi. Asu ngiri nindou ngorüdi ngusüfoambe moaruwaimbo-fembohünda hohoanimo botindihundi. Asu ngiri ngorumbo ngusüfoambe moaruwaindefühi hohoanimo-mbondefi.

6

Sihiri simbori farihafir-ndefomboane

¹ Wandafi mamä, asu nindou ngorü ai moaruwai hohoanimo ranambo himondarimindo ana, nindou sapo didiyei Yifiafi Aboeindi hohoanimo sünguri-hindeimbi se nindou ranahambo wari hoafendühi aboedi ndondondihori hiniñgindihori. Randihindühi asu se sheihoari hibadihumbo, nga asu rani hohoanimo ranai sheimbo amboani rande hoeindeanduran moaruwai hohoanimo-ndeimboyei. ² Se nindou ngorumbo tinrifo tükefeyo ra simbori farihafirüdei. Rani süngumbo-animbo asu se Kraisindi-mayo ahinümbi hohoanimo engoro ra süngundihimboyei. ³ Nindou mamä ai ndürikoate-ani, nga ai ro ndürumb-anahi, ehu ana, nindou ranai ahandi fimbo woshihoafori hoafiyuhani. ⁴ Nindou mamamä sheihoar-animbo nane hohoanimo ranahambo aboediyo moaruwaiyo rawarheandi mbisei hehi türüboadihindi. Nga se shei hohoanimo nindou ngorüdi hohoanimo ra mamühindihini yibobondihimboyei. Asu se sheihoari nani-moatükuniyo ramarhindi ranahambo hihifi-hihifindeimboyei. ⁵ Nimboe nindou munguambo mamamä ai aheihoar-animbo ahei ratüpurir ranahambo wudipoaporihini hifandimbirihündamboane.

⁶ Nindou düdi Godindi hoafi yamunde-randeimbimayu ahandi yamundeandüreimbi ahambo bidifiri napo mbisahündo-wamboane.

⁷ Awi se sheihoari shei fi ranahambo tikai hoafindeimboyei. Nindou didaiamboani ngiri Godimbo tikai hoafindundo. Nindou nani-moatükuni mangiri nümbürambe hifareandi ana, asu süngunambo mare hifimareandi yahurai-animbo asükaindu hündihembui. ⁸ Nindou ranai nane moaruwai hohoanimo mangiri nahurai hifareandi ana, yifayu amboani süngunambo rahurai safindowani hündihembui. Nga asu ai Yifiafi Aboedi ranahandi nginindinambo aboedi hohoanimo hifareandi ana, asu süngunambo ai Yifiafi Aboedi raninambo yangiri koadürumbo-koadürumbo niñgoweimbi safindowani hündihembui. ⁹ Ranimboane awi shiri aboedi mbumundi hamindi ratüpurir ranahambo refembo garibipoani. Sihiri ranimbo garibikoate rani-fihini hamindi tütüngarhundir raninambo süngunambo ranahandambohündi sesi ranai safindowani aboedi hündiheumboyefi. ¹⁰ Ranimboane nani-simboaniyo shiri nindou amurambo fehefendürimboayo, rasüngundi-hurimboane. Randihündihindowani sapo wandafi mamä didiyei Adükarimbo anihondumbo-rihoreimbi aheimbo rani-poanimbo hamindi fandihuhu-ndürimboane.

Por ai Kraiſ yifiyuweimbi nĩmi keimbi karĩhendeimbi ranahambo hĩhĩfĩ-hĩhĩfayũ

¹¹ Hoafi nda ro wandĩhoari sürũ paparĩhandĩ. Se hoeindĩhindĩ ro wandĩhoari sürũ boagĩri-boagĩri pamarĩheandĩ.

¹² Nindou bĩdĩfirĩ ai sihamumbo fi-hoearĩ karu tirĩhou yahomo hũti-hũtiarũpurĩ rananĩmbo Suda ai aboed-anemo mbĩseiya mehomo. Nindou ranai yĩhĩmboyomondũhĩ yahomoya, 'Ro Kraiſ yĩhoefĩmbo nĩmi keimbi karĩhendeimbi fihĩ yĩfĩmayu ranahambo yangĩrĩ anĩhondũmbo-arĩhundĩ ana, Suda ai yĩhoefĩmbo moaruwaimbo-ndũmunĩmboemo,' mehomo. ¹³ Nindou ranai sapo Suda-

yomondĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ra sowandũmo-ndeimb-anemosĩ, ŋga asu ai moai ahamundĩhoari ranĩ-moatũkunĩ ra ndoru sũŋguru homo rundĩ. Ŋga aiana sihamundĩ fi-hoearĩ ra kefe tirĩhefihũ asu ranahambo borĩndefo yahomo houmboanemo hohoanĩmoayomo. ¹⁴ Ŋga wandĩ fimbo ana, awi ro sihefĩ Adũkarĩ Sisas Kraiſ ai nĩmi keimbi karĩhendeimbi yĩfĩmayu ranahambo yangĩr-anĩmbo borĩnda ŋgamboyahĩ. Rani-sũŋguane hĩfĩ ndanĩhũndambo hohoanĩmo ra wandĩ hohoanĩmoambe moanane asahĩ. Raniyahĩ asu ro-amboani marĩhe nindou hĩfĩnĩndĩ ahei hohoanĩmo ranĩmbohũnda yĩfĩmayaha nindou ai wandĩ hohoanĩmo ranahambo moanane aseĩ.

¹⁵ Fi-hoearĩ kefe tirĩhefe hohoanĩmo asu fi-hoearĩ kefe tirĩhefekoate hohoanĩmo ra yĩboboambo Godĩndĩ hĩmboahũ moanane. Ŋga sihefĩmbo God ai siĩborĩ nĩndomboreamunĩ hĩnĩŋgĩmareamunĩ ranane ai aboedĩ hamĩndĩ hondayo. ¹⁶ Nindou muŋguambo ai ranĩ hohoanĩmo eŋgoro ra sũŋguarĩhi hei ranaheimbo God ai hĩpoambo-reandũrũhĩ ŋgusũfo afurĩfe kife hohoanĩmo mbĩsagadũr-amboane. Asu Godĩndĩ nendĩ muŋguambo ranaheimbo amboa mbĩsagadũr-amboane.

¹⁷ Ndeara bĩdĩfiranambo hoafi hoafayahĩ: Nindou mamĩ ai wambo tĩŋũmbĩ hohoanĩmo ŋgĩrĩ ndendĩrĩ, ŋga yowanĩ. Nindou ai wambo harĩmemondĩra siĩfo ananĩgondĩrĩ ranĩ-sũŋgunambo muŋguambo fĩfĩrĩhindĩ ro Sisas Kraiſĩndĩ yangĩr-anahĩ.

¹⁸ Wandafi mamĩ, sihefĩ Adũkarĩ Sisas Kraiſ ai siheimbo moanĩ hĩpoambo-mbĩreandũrĩmboane. Ŋga anĩhond-ane.

Efesus

Pas nda Por ai Efesus+hündambo sürü pap+marandi

¹ Ro Por, Sisas Kraisi+ndi hoafi saham+ndi ha-r+handeimb-anahi. God ai ahandi hohoan+monambo wambo ahandi hoafi sem+ndi hombohünda kafaore hin+ngi-mareandiri. Se Efesus+hündi Sisas Kraisi+mba an+hondümba-r+horeimbi s+heimbo God ai wand-ane, yahuenüngu kamafoareandür-ane. ² S+hefi Ape God asu Adükar+ Sisas Kraisi ai s+heimbo moan+hipoambo-ndineandüra, asu s+hei hohoan+mo afund+hi künd+hi hehi mb+mariya samboanahi.

Kraisi+ndi süngüyu God ai s+hefi hohoan+moambe aboedi moatükun+ masemun+

³ S+hi+r+ s+hefi Adükar+ Sisas Kraisi+ndi God asu Ape-mayu ranahambo aboed-ani, mb+sefi+mbaane. S+hi+r+ Kraisi-bab+di man+imboefamboyu asu God ai s+hefi hohoan+moambe sünambeah+ndi moatükun+ mun+gu ran+imbo aboedi-aboedi+reamun+ arandi. ⁴ Sapo God ai h+fi, sünü naf+koateyu-ambeah+yu s+hefi+mba ahandi sürühehindeimbi nindou-yeih+ asu ahandi h+imboahü hütikoate-mbeyeiya yahuhaya d+bon+mayumun+. ⁵ Horombo hondü God ai ahandi h+poambofe süngu s+hefi+mba Sisas Kraisi+ndi süngüyu ahandi n+mor+imbore kamafoareamun+. Ahandi-hoar+ yifir+mayu rasüngu ramefeyuwa asu ai h+h+fi-h+h+fi+mayu. ⁶ Ai ahandi ngusüfo parireimbi n+mor+ndi süngu s+hefi+mba h+poambo-mareamun+ ran+imbo-an+imbo asu s+hi+r+ ahandi ran+poan+imbo hondü moan+hipoambombofe ranahambo aboed-ane, mb+sefi+mbaane. ⁷⁻⁹ Kraisi ai yif+yuhüyu, asu ahandi hor+nambo s+hefi moaruwai hohoan+mo ranahambo God ai amboawiyeyi yahuhaya aboedambo-mareamun+ ai s+hefi+mba af+ndi ham+ndi h+poambo-reamunühi-wambo. Nga God+ndi moan+hipoambofe hohoan+mo ra adükar+ ham+ndi hond-ane! Horombo God ai Kraisi+ndi war+ süngu ro rand+heamboyah+ mehu ra d+bo mengoroyosi, nga ai d+boadore f+fi+reandühi yifiriyuhü ahandi hohoan+mo ra s+hefi+mba weindah+mareamun+. ¹⁰ God ai ahandi-hoar+ aboedi hohoan+mo nda yare hohoan+moyu mas+hend-ane, nga ras+imboan+ refembo si tükünd+feyoan+ mun+guambo h+fi+n+ndi asu sünambeah+ndi moatükun+ ra mamambe-ndeandü+an+imbo asu Kraisi ai bo-gor+imbond+fi h+badarümbui, mehu. ¹¹ N+ni-moatükun+ God ai yifir+yu haya hohoan+moyu mas+hendi ra yare-randa tüküfe arandi. Horombo God ai hohoan+moyu mas+hendi ra hapondan+ ana rasüngureandühi asu Kraisi-bab+di Suda y+hoef+imbo ahandi nend+imbore kamafoareamun+. ¹² Ranane asu Suda ro boatei Kraisi+mba h+fi+nd+r+huri man+imboef+ ra God ai wambo aboedi ham+ndi ndür+ adükar+mb-ani mb+sei, yahuhaya kamafoareamun+. ¹³ Aboedi hoafi ndanambo-an+imbo Suda-yafe nd+fo s+heimbo amboan+ God ai aboedambo-nd+heandüri-mboyah+ mehu. Se hoafi ra h+imbor+yeyi hehi, an+hondümba-mar+hindi asu se Kraisi-bab+di mam+ an+imboei. God ai horombo hoafire mas+hendi süngu s+heimbo wand-ane mehu ra nafuimbohündambo ahandi Yifiafi Aboedi masagadüri. ¹⁴ God ai s+hefi+mba ahandi nouehundi ran+imbo mun+gu aboedi moatükun+ horombo hoafi+mareamun+, nga asu ai ndaiamunümbui. Nga ran+imboanef+ s+hi+r+ h+fi+ndar+hundi ra f+fi+r+fembo-hündambo ahandi Yifiafi Aboedi masemun+. Süngunambo ai s+hefi+mba aboedi+ndeamuna aboedi ham+ndi n+ngomboayef+ ras+imboan+ ndahumündemboeyef+. Ran+imbo-an+imbo süngunambo ai ndür+mb+ndühi asu ahambo aboedi ham+nd-ani mb+seimboeyi.

Por+ndi God+imbo d+di+baf+ife hoafi

¹⁵⁻¹⁷ Ran+imboyah+ asu se Adükar+ Sisas+imbo an+hondümba-r+hor+ ar+hündi, asu ahandi nend+ mun+guambo h+poambo-r+hindüri ar+hündi, ran+hoafi ranahambo h+imbor+ya hehea, s+heimbohündambo God+imbo h+h+fi hoafi kik+r+ham+ndi

himboyahühi-yahipoani. Nĩmbi-nĩmbisi siheimbo hohoanĩmoyahühi Adũkarĩ Sisas Kraisiĩndĩ God asu sihefi Aboedi Hamĩndĩ Ape ahambo didĩbafi-yaheandũhi sahiya, 'Se aheimbo sihafĩ Yifiafi Aboedi dabadũrũhi, ranambo asu aheimbo diboadorĩhoeimbi hohoanĩmo dagadũrũhi, asu sihafĩ hohoanĩmo nafuĩndafĩndũranĩ rananĩmbo asu sihambo diboadondĩhi fifĩndĩhi-nĩnĩmboane. ¹⁸ Ape, se aheimbo ŋgusũfoambe sũrũhoeimbi hohoanĩmo dabadũranĩ anĩmbo asu se nĩnĩ-moatũkunĩmboyo hoafĩmayafĩndũrĩ ra ai himboayei ranahambo fifĩrĩmbĩrĩhind-amboane. Ape, se sihafĩ nendi ranaheimbo aboedi hamĩndĩ niŋgombo dĩboniyafi hĩniŋgi-marĩwandũrĩ ranahambo fifĩrĩfembo-hũndambo fandĩhawandũrĩ. ¹⁹ Asu sihafĩ ŋgĩnĩndĩ adũkarĩ hamĩndĩ anĩhondũmborĩhirĩhũndeimbi nindou ranaheimbo fehefembohũnda ratũpurĩyo arandĩ ranahambo fifĩrĩfembo-hũndambo fandĩhawandũrĩ.' Yahurai siheimbohũndambo Godĩmbo didĩbafiyahe arĩhandĩ. Asu Godĩndĩ ŋgĩnĩndĩ ra akĩdouyo, ŋga adũkarĩ saf-ane. ²⁰ Ŋgĩnĩndĩ ra sihefĩmbo ratĩpurayo ra rahurai-ane, God ai ranamboyo Kraisi yifĩhũndĩ botĩriri haya, bogorĩmboriri ahandĩ warĩhondũ waranĩ sũnambe hĩniŋgi-marira amaru. ²¹ Kraisi ai nĩmoamo saf-ani, ŋga sũnambeahĩndĩ moatũkunĩ ŋgĩnĩndeimbi, bogorĩ, ndũrũmbĩ ra muŋguambo ahandĩ hoareh-ane. Muŋgu-moatũkunĩ ndũrũmbayo ranambo, ahandĩ hoareh-ane, hapondanĩ asu sũŋgunambo amboanĩ. ²² God ai muŋgu moatũkunĩ ra Kraisiĩndĩ hoarehĩ sihai mbura asu ahandĩ nend-ayei ranaheimbo bogorĩmboriri hĩniŋgi-mariri. ²³ Kraisiĩndĩ nendi ra ahandĩ fi-ane, ŋga ai ahei mbĩroni. Ai muŋgu moatũkunĩ nafĩramũndũmboani asu ahandĩ nendi ahambo amboanĩ nafĩrĩhorĩ-mĩndeimboane.

2

Sihiri yifihũndi nahuraimefa God ai yangiri-mareamuni

¹ Horombo se Godĩndĩ hoafi himborĩkoate-yehi, hohoanĩmo moaruwai sũngurĩhi marĩhũndĩ, ranĩyei se yifihũndĩ nahurai-mayei. ² Rasĩmboa se ndanĩ hifĩnĩndĩ moaruwai hohoanĩmo ra sũngurĩhindũhi, asu moaruwai nendi nĩmoamo sũnambe amarei ahei bogorĩndĩ hoafi sũngurĩhi marĩhũndĩ. Asu haponda ai Godĩndĩ hoafi himborĩkoate-yeimbi muŋgu hifandarandũrĩ. ³ Horombo sihiri amboanĩ ai ramehindĩ nahurai-mayefi. Sihiri sihefi hifĩnĩndĩ hohoanĩmo sũngurĩhundũhi asu nĩnĩ-moatũkunĩ sihefi flambe hohoanĩmo yifirayo ra rarĩhu sũngurĩhu marĩhundĩ. Asu bodĩmondambo ramefeyo nou, sihefĩmbo amboa God ai ŋgĩnĩndĩ-ndamunũhi tiŋĩrifo mbĩsayamun-amboane. ⁴⁻⁵ Yinĩ, ro Godĩndĩ hoafi himborĩkoate-yefũhi yifihũndĩ nahurai-yefi, ŋga Godĩndĩ moanĩ hipoambofe ra adũkarĩ hamĩnd-ane asu ai sihefĩmbo afĩndĩ ŋgusũfo pareamunũhi Kraisi-babĩdĩ yangiri-mareamuni. Ahandĩ moanĩ hipoambo-nambo yangiri sihefĩmbo farĩhemunũhi aboedambo-mareamuni. ⁶ Asu sihefĩmbo Kraisi-babĩdĩ yangireamunũhi sũnambe nĩmoamo hĩniŋgi-mareamuna, ai-babĩdĩmbo bogorĩndĩ fondĩhũ amarefi. ⁷ Ai afĩndĩ hamĩndĩ moanĩ hipoambo-reamunũhi Kraisiĩndĩ sũnguyo sihefĩmbo aboedi hohoanĩmomemuni. Ra koadũrũmbo-koadũrũmbo sũŋgunambo nafuimbohũnda Kraisi-babĩdĩ ahandĩ fondĩhũ nĩmoamo hĩniŋgi-mareamuni. ⁸ Se anĩhondũmbo-marĩhind-amboyo asu God ai ahandĩ hipoambofena aboedambo-mareandũrĩ. God ai moanĩ masagadũr-ane siheimbo, ŋga siheihoari moai rani-moatũkunĩ ra rarĩhindĩ. ⁹ God ai moai se aboedi ratũpurĩ ramarĩhindĩ ranĩmbo hohoanĩmoyuhũ aboedambo-reandũrĩ. Ranĩmayo-wamboane, asu ŋgĩrĩ se siheihoari ranĩmbo borĩndei. ¹⁰ Sihefĩmbo nafĩramunũhi asu Kraisi-babĩdĩ mamambereamunũhi, aboedi hohoanĩmo sũngufembo-hũndambo nafĩmaramun-ane. Horombo God ai aboedi hohoanĩmo ra hohoanĩmoyu masĩhend-ane, sihiri rasũngufembo-hũndambo.

Krais ai Suda-yei ndifo aheimbo mamühimarearü

¹¹ Ranimboane asu se ndanahambo hohoanimondei. Suda ai ahamundi warina fi-hoeari karu tirihomo arundi. Nga seana Suda-yafe ndifo-anei asu moai s'hamundi fi-hoeari karu tirihomo rundi. Asu Suda ai s'heimbo sisindi hoafirundürühi seiya fi-hoeari kefe tirihefe-koateyomo-rundeimb-anemo sei dukamarhipuri. ¹² Se ndanahambo hohoanimondei. Horombo se Krais-babidi moai niboadei. Se nindou amur-anei, nga se nindou God ai diboniyu hinngi-mareanduri raneyei-poani. God ai Sudambo horombo hoafimareanduri rasungumbo aheimbo hoafi framündü masihendi, nga s'heimbo-ana, wani. Se hifi ndanihu ana Godi-koate-aye asu God s'heimbo farihefe-ndurimboayu moai hifandühi nimarei. ¹³ Horombo se Godindi fikimi moai nimboei, nga haponda God ai s'heimbo, Sisas Kraisindi hori raninambo, ai-babidi mamambe-mareandura, Godindi fikimi animboei. ¹⁴ Krais ai Suda, asu Suda-yafe ndifo mamambe-reamunühi, s'hefimbo wudimbohünda mafarhemuni. Horombo simbori ngininduriyefühi nimboefimbo asu simbori yiboaruko-firiyefühi rani-moatükuni ra giniri nou mbusümo mapaiaro. Krais ai simbori ngininduri ra mbusümo kikimareandi. ¹⁵ Suda-yafe ahinümbi ai yowani yahomo asu randihindi yahomo marundi, nga Krais yifimayu raninambo ahinümbi hohoanimo ra awamarahoayo. Suda asu Suda-yafe ndifo ai-babidi mamambefe-pirimbo, simbori nindou mamihaurai tüküfembohünda Krais yifimayua, asu yimbu ai wudimayei. ¹⁶ Ahei simbori ngininduri kikifembohünda, asu yimbu mamambefepiri sepirimindi God sowana homböhünda, ai nimi keimbi karihendeimbifihiyifimayu. ¹⁷ Suda ai Godindi fikimi manimboei, nga Suda-yafe ndifo se ahandi fikimi anguni manimboei, nga Krais ai kusü yimbu ranahafembo yahuya, 'Se God-dibo wudindefineandühi asu s'heihoari amboa wundei ndihünda,' mehu ¹⁸ Kraisindi sünguyo ro Suda, asu se Suda-yafe ndifo Godindi Yifiafi Aboedi raninambo nafi masihemunambo wambo asu shiri Ape sowana hefi arihundi. ¹⁹ Ranimboane asu hapondani ana Suda-yafe ndifo se Godindi himboahü nindou rani-poanimbo asu amuri-yeipoani, nga moani se Godindi nindou yangir-anei asu se munguambo ahandi fikiminindi yangir-anei. ²⁰ Se Godindi wori nahura-anei. Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi, asu Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hawesafi nahurai-anemo, asu Sisas Krais ai bogimondi nahurai-ani. ²¹ Krais ai nimi mungu ra mamambemareanda nginindi maningo. God ai wori ra worimbo-randuhani adukari tükündifewani asu Adukari ai wandi yangir-ane mbüsümbui. ²² God ai s'heimbo amboa Kraisindi nendi asu Krais-babidi mamambe-reandürühi, ahandi Yifiafi ranambe nimarimbohünda wori ra worimboarandi.

3

Por ai Suda-yafe ndifombo aboedi hoafi hoafimenduri

¹ Raneahi asu ro Por s'heimbohüdambo Godimbo hoafiya arihandi. Ro Sisas Kraisindi ratupuri ratupuriya, Suda-yafe ndifo s'heimbo Godindi hoafi hoafimayahi, raniyo asu wambo karabusimarundi. ² Se ra himborimbeyeyo, God ai s'heimbo moani hipoamboreandürühi ahandi hipoambo hohoanimo ra nafuimbohüdambo wambo rani-poani ratupuri masendiri. ³ Ai hohoanimo masihendi hoafi ra horombo dibo mengoro, nga haponda ai wambo hoafi ra weindahimareandi. Horombo ro ranimbo akidou sürü papimarihandi. ⁴ Nga se wandi hoafi ra hoeiarihindi ana, se fihindihimboeyi, ro Kraisimbo diborihünda hoafi mengoro God weindahimareandi ra ndorihе fihirimarheandi. ⁵ Horombo God ai ahandi dibo hohoanimo ra moai nindumbo hoafiyunduri, nga haponda ahandi Yifiafi Aboedi ranai Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi, asu Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi, ranahamumbo hohoanimo ra weindahi nafuimarapuri. ⁶ Diborihindi hoafi God ai weindahimareandi ra ndahurai-ane: Suda-yafe ndifo amboa ahandi

aboedi hoafi anihondumbo-arihindi ana, ai sihiri Suda nahurai, Godindi aboedi moatükuní ndahümündeimboyei. Ai-amboa Kraisindi fi-anei. Asu koadürü yangiri niŋgombo God ai horombo hoafimareandi, ranamboa Sisas Kraisindi warisüngunde aheimbo dagadürimbui. ⁷ Ai wambo moani hipoambo-reandirühi, ahandi ŋginindi sendiri hayambo, ahandi aboedi hoafi hoafimbohündambo ratüpuriyarhandeimbi kamafoareandiri. ⁸ Godindi nendi-yafe mbusümo ro bidifirani hamindanahi, nga God ai moani hipoambo-reandirühi, ranipoani ratüpurí masendiri. Ro Suda-yafe ndifombo God ai shefimbo afindi hamindi didiboado-reamunühi Krai masemuní ranimbo aboedi hoafi ra hoafiyondürimbo-hündambo ratüpurí ra masendiri. Nga ahandi aboedambofe hohoanimo afindi hamindi wambo ŋgiri muŋguambo fifindihundi. ⁹ God ai muŋgu moatükuní nafimarandi, nga horombo hondü peyo-haya hombo ahandi hohoanimo ra dibo meŋgoro. Nga asu haponda wambo ahandi hohoanimo ra weindahí nafuimbohündambo ratüpurí ra masendiri. ¹⁰ God ai hohoanímoyuhü yahuya, ‘Sünambeahindi bogorimbo-yafundeimbi asu ŋginindeimbi ai wandi rani-poani rani-poanimbo ndofe fifirife ra fifiri-mbirund-amboane,’ yahuhaya Kraisindi nendi-yafe warina ranahamumbo nafuirapurühani. ¹¹ Horombo hondü God ai hohoanimo ra hohoanímoyu masihendi, nga asu shefi Adükarí Sisas Kraisindi warisünguyü hohoanimo ra, rasüngumareandi. ¹² Sihiri Kraisimbo anihondumbo-rihurühi ai-babidi amarefi rani-süngumboane sihiri moani yihimbokoate Godimbo yimiyamboarihuri. ¹³ Raniyo asu sheimbo hoafiyahandürühi sahea, ‘Ro sheimbo mafaríhe-heandürambo asu wambo sowahi tñirifo afindi tükefeyo. Nga se ŋgiri ranimbo ŋgusüfoambe moaruwaindei, nga raninambo se ndüreimbi-ndeimboyei,’ asahi.

Kraisindi hipoambofe hohoanimo

¹⁴ Raniyo asu ro Apembo yiri yimbu pusiríhe nimarimbo didibafíyahe arihandi. ¹⁵ Ai sünambeahindi nendi, hifinindi nendi, mamisirí muŋgu ranahei nimindihani. ¹⁶ Ro ahambo sheimbohündambo didibafíyahe hoafiyahühi, ‘Ape, se muŋgu aboedi moatükuní nimindih-anafi, asu sihafi Yifiafi Aboedinambo aheimbo ŋginindi dabadürani, asu ŋgusüfoambe ŋginindi kürühi hehi mbimarei-amboane. ¹⁷ Asu ai Kraisimbo anihondumbo-aríhorí rananimbo, ahei ŋgusüfoambe mbimaríndüramboane. Ai ŋgusüfo pefe hohoanimo ranambe, ŋginindi mbinimboei-amboane, nimi ahari hifambe hani ŋginindi aníŋgo nou. ¹⁸ Rananimbo ai nafindihümündihí asu Kraisindi ŋgusüfo pefe ra, Godindi nendi-babidimbo muŋguambo, didoadondihí fifirimbi-rihindamboane. ŋgusüfo pefe ra afindi hamindiyo hayambo, hoandari, hani, ho asu hafomboane. ¹⁹ Yiní, ai ahandi ŋgusüfo pefe fifiri-mbiríhindamboane, nga nindou ŋgiri ŋgusüfo pefe ra muŋgu hamindi fifindihindi. Ai ra fifindihindani, sihafi aboedi hohoanimo aheimbo hafo tükündífemboe sihafi ŋgusüfoambe hafo tükümeŋfeyo nou,’ asahi. ²⁰ God ai ŋginind-ani. Asu niní-moatükuní sihiri ahambo düduwehundo, asu hohoanimoayefi ra, Godindi ŋginindi ai ŋgasündeamboane. Nga hapo ŋginindi ra shefi ŋgusüfoambe ratüpuríyo arandi. ²¹ Kraisindi nendi Godimbo, koadürümbo-koadürümbo aboed-ani, mbisei-amboane. Anihond-ane.

4

Kraisindi fi mam-ane

¹ Ro Adükaríndi ratüpurí sünguyahi karabusi-meheandi. God ai sheimbo ahandi mbumundi hohoanimo süngufembo yahuhaya mborai sinei mehündürí. Ranimboane asu ro sheimbo hütí-hütíaríharü se Godindi mbumundi hohoanimo ra ndondihí süngundíhi ŋgei asahi. ² Se sheihoari fi hifinambofe, warí hoafendühífe asu tñirífo tükündífewani moanane yaho hohoanimo ra süngundíhi ŋgei. Asu Kristen bidifiri

ai s̄heimbo t̄iŋirifo ndehindürani-wani, se moanane mb̄sei hehi, ranaheimbo ŋgusüfo pand̄ihindüri. ³ Nga Yifiafi Aboedi ai d̄iboado-mareamuna asu s̄h̄iri hohoanimo mam̄i süngufeihü wud̄i-wud̄ife-mbohünda wofi n̄n̄ni-moatükun̄i mam̄bere hühareandi nou. Nga se mam̄i yahurai hohoanimo-an̄imbo t̄iŋirifondeih̄i süngund̄ihindi. ⁴ Krais̄indi fi mam̄-ane asu God̄indi Yifiafi mam̄-ane. Asu God̄ ai s̄hefīmbo 'Mborai ro s̄heimbo aboedambo-fendür̄imbo ra h̄badüh̄i n̄imandei,' mehu rani-moatükun̄i mam̄i ranahamboane h̄ifandar̄ihundi. ⁵ Adükarī mam̄-ani, Krais̄imbo an̄ihondümböfe hohoanimo mam̄-ane asu hundürümbo hohoanimo ra mam̄-ane. ⁶ Asu God̄ mam̄-ani, nindou muŋguambo-yei Ape-ani, muŋguambo-yei Adükari-ani asu ai muŋguambo-yei mbusümo ratüpurīyu arandi, asu muŋguambo moatükun̄i rani-mbusümo amaru. ⁷ Krais̄ ai ahand̄i af̄indi ham̄indi moani h̄ipoambofe hohoanimo ra rani-poan̄imbo aboedi ratüpurī s̄hefīmbo simogodi yimbumareamun̄i. ⁸ Ranahambo God̄indi hoafi ai yahoya, 'Ai ahand̄i hürütümb̄imbo ŋgasündirī mburambo, nindou yifiarambe ŋgasünd̄imareapur̄i ai sepur̄imündü haya, n̄imoamo ham̄indi hafuhü, asu nindoumbo aboedi moatükun̄i masagadür̄i,' meho. ⁹ Mam̄i hoafi 'ai mahafu' ra n̄üŋgufimboyu mahafuwa? Ranane ra, ai rahurai-ane, ai moai s̄nambe n̄imoamo yanḡirī hafu, ŋga boatei kusü mbura h̄ifīn̄i h̄ifambe-ambe ragu ham̄indi amboa mahanu. ¹⁰ Nindou mahanu ra, mam̄i ranaiyu asu s̄nambe n̄imoamo ham̄indi mahafu, muŋguambo h̄ifī, s̄nü ran̄ifīh̄i n̄iŋombo-mayo ran̄imbo. ¹¹ Ai ahand̄i hoarī b̄id̄ifīrambo ahand̄i hoafi sem̄indi ho ratüpurī ra sagapur̄i, b̄id̄ifīrambo God̄indi hoafi hoafīmbo ratüpurī ra sagapur̄i, b̄id̄ifīrambo ho aboedi hoafi hoafiyo-rambo ratüpurī asu b̄id̄ifīrambo ahand̄i nend̄i ranaheimbo moaŋguindür̄imbo asu yamund̄ifembo ratüpurī ra masagapur̄i. ¹² Krais̄ ai ahand̄i fi ra af̄indi kokoendüh̄i asu ŋḡind̄imbeyowa yahuhaya God̄indi nendambo far̄ife ratüpurī ran̄imbo d̄iboado-fembohündambo rani-poan̄imbo ratüpurī ra masagadür̄i. ¹³ S̄h̄irī rand̄ihu ŋgefombo, God̄indi n̄imori wud̄ipoapond̄ihu an̄ihondümbö-nd̄ihur̄ihümbö f̄ifīnd̄ihurüh̄i, mam̄i hohoanimo süngund̄ihumboyefī. S̄h̄irī rand̄ihundüh̄i, Krais̄ nahurai d̄iboadori-kehundeimb̄i hondü n̄imboemboyefī n̄imori heimbo ŋḡinar̄ihendi nou. ¹⁴ S̄h̄irī rand̄ihundani, ŋḡirī n̄imoak̄id̄ibou nahurai n̄imandefī. Asu nindou ai s̄hefīmbo mam̄ikarambo simborī yamund̄ife hoafīnambo t̄ikai hoafīnd̄ihümunanī s̄h̄irī ahei hohoanimo ra ŋḡirī süngund̄ihundi. Nindou ai t̄ikai hoafī süngufembo-hündambo ai hoafī naf̄irīhi r̄ihündühane. Asu ahei t̄ikai yamund̄ife hoafī ra ŋḡirī s̄hefīmbo yamund̄ihimunüh̄i wer̄inambo n̄imi fondam̄indi ho fondam̄indi ho arandi nahuraindefī. ¹⁵ Wani, ŋga s̄h̄irī nindoumbo ŋgusüfo pand̄ihu ŋgefüh̄i, asu an̄ihondü hoafī hoafīnda-hundür̄imboane. Asu s̄h̄irī Krais̄-bab̄id̄imbo af̄ind̄ikokoe nahurai nindou adükarī d̄iboadori-kehundeimb̄i-ndefomboane. Nga ai s̄hefī mb̄iro-ani. ¹⁶ Mb̄iro ranai fi-safī muŋgu h̄ifandarandi asu mandüharī ai fi muŋgu türe-türe arandi. Asu fi-safī napo ŋgorü-ŋgoan̄ini, ŋgorü-ŋgoan̄ini, ahei ratüpurī wud̄ipoapond̄ih̄i ratüpurīndeian̄i asu fi af̄indi kokoendüh̄i ŋgusüfo pefenambo ŋḡin̄indi tükünd̄ifemboe.

An̄ihondümbö-r̄ihindeimb̄i ai simborī hohoanimo sünguar̄ihindi

¹⁷ Ran̄imboane asu s̄heimbo Adükarīnd̄i süngu ah̄inī hoafayahandür̄i nda, se God̄imbo f̄ifīrīfe-koateyeimb̄i-yafe hohoanimo ra asükaindei süngund̄ihimboyei, ŋga ahei hohoanimo ra n̄im̄indi f̄ifīrīfe-koate-ane. ¹⁸ Asu ai ŋgusüfoambe d̄iboadofe f̄ifīrīfe-koateyeimb̄i-ane. Asu God̄indi-mayo yanḡirī n̄iŋombo ra ran̄ikoate-ane. Sapo ai ŋgusüfo hohoanimo-koate-ane asu h̄imboambe h̄imbori-koate-ane. ¹⁹ Ahei moaruwai hohoanimo ranahambo amoan̄iŋi-koate hohoanimo yanḡirī süngurīhi ar̄ihünd̄i. Asu ŋgusüfo h̄ih̄irī wak̄irīhi kür̄ih̄i hehi, hohoanimo moaruwai ham̄indi ra yahuraimbo h̄imboyeh̄i sünguar̄ihindi. ²⁰ Nga s̄heimbo Krais̄imbo horombo yamund̄imarundür̄i ranana yahuraiyopoan̄i. ²¹ Krais̄ ranahambo hoafī h̄imborimayeisi, ŋga se ahambo süngur̄ithoran̄i Sisasīmbo an̄ihondü aboedi hoafī

ra siheimbo yamundi-marundüri. ²² Se sihei horombodidi ngusüfoambe hohoanimo ra raguanambo-fembo yamundi-marundüri. Ai siheimbo hifandirandüri marandamboyeyi asu se moaruwai hohoanimo süngurihi marihündi. Horombodidi hohoanimo ra nindoumbo tikarehaya ngusüfoambe botireandüri arandi, nga ai aheimbo awarihendüri arandi. ²³ Nga sihei ngusüfoambe ra simbori tükümbife-ndüramboane. ²⁴ Asu se simbori hohoanimo ra ndahümündi kiki-boadihindi, nga hohoanimo simbori ra God ai ahandihoari ramareanda ahandi hohoanimo yahurai tüküme feyo. Simbori hohoanimo ra sürühoeimb+ asu aboedi diboadori-hoeyoweimb+ hond-ane. ²⁵ Ranimboane asu se tikai hoafi hohoanimo ra hini-ngindihindi. Nga wandafi mamimbo anihondümbo yangiri hoafindei, nimboe sihiri munju Kraisi ndi fi-ane fi. ²⁶ Se nginindindeiani hibadihümbo, nga se moaruwai hohoanimo-ndeimboyeyi. Se mam+ nginindindei ngeimbo hüf+hamindi hündam+ndimboe, nga yowan+. ²⁷ Se Satanimbo nafi nafi ndi-hehimboyeyi. ²⁸ Hühühüni nendi asükaiyo hühühüni mbopoani, nga yimbukoari warinambo ratüpur+ aboedi ratüpur+yo mburimbo-animbo kaki asu sesi semindi mburimbo, nindou mbonimbo-ar+hümündi aheimbo farifehe-ndürimboane. ²⁹ Se moaruwai hoafi hoafindeimboyeyi, nga nindou farifehe-mbohündambo asu nginemindürimbo aboedi hoafi yangiri hoafindeian-animbo, asu sihei hoafi ra ahei hohoanimoambe mbonimbo-ar+hümündi ranahambo didiboado-ndearümboe. ³⁰ Se moaruwai hohoanimo ra refe-poani, nga Yifiafi Aboedi ai afindi hohoanimondomboe. God ai siheimbo dibonimayundüri asu ra nafuimbohünda Yifiafi Aboedi masagadüri. Rananimbo se wudipoapor+hi fifir+hindi bidif+ran+ si tükü feyo-ambe God ai siheimbo aboedambo-ndearümbui. ³¹ Ngusüfoambe yiboarukofimbi, nginindi hoafümbi, paipaife hoafümbi, tirifoefe hoafümbi, asu ngusüfoambe moaruwaimbofe hoafi munju hohoanimo moaruwai ra hini-ngindihindi. ³² Nga se wandafi mamimbo hipoambo-ndihindürühi asu afurifoefimbi hohoanimo hohoanimo-ndahündüri. Bodimondi ai siheimbo moaruwai hohoanimondeiani, asu moaruwai hohoanimo ranahambo amboawiyeyi mbisei God ai Kraisi ndi süngu sihei hohoanimo moaruwai ranahambo amboawiyeyi mehu nou.

5

Sihi+sihi yangir+hi ngefimboane

¹ Se Godindi nimor-ane, asu siheimbo hohoanimo pamareandüri. Ranimboane asu se ai ahandi hohoanimoayu nahurai ra süngundihindi. ² Se ngusüfo pandihi ndühündi, Kraisi ai sihefimbo ramareamuni nou. Siheimbo farifehe-mbohünda yif+yuhü, ahandi fi Godimbo masagado ahambo hihifi-hihifi-mbohündambo nindou sesi asu aboedi fisinjarümbi moatükuni Godimbo asayo nahurai. ³ Nimorehi sisihimo, animindihoandi birabiri, ngusüfo moaruwai hohoanimo, hohoan+ hohoanimo, moaruwai hohoanimo munju ra ngiri sihei mbusümo nimando, nimboe se Godindi sürühoeimbi nindou-ane. ⁴ Se hohoanimo-koate hoafi, amoan+ngümbi hoafi, asu sisindi hoafi, hoafindeimboyeyi. Hoafi ra refembo aboedi-yopoani, nga Godimbo hihifiimbo aboed-ane. ⁵ Se ra fifir+hindi! Nimorehi sisihimombü, anamindihoandi birabireimbi, hohoan+ümbü, ngiri Kraisi God nginindi hifandar+nandi ranambeahi ngei. Nga asu hohoan+ hohoanimo ra tikai godimbo süngufe randeimb-ane. ⁶ Se hibadihümbo, nga nindou siheimbo hihindi hoafi rani-süngu ndahümündihündüri ngeimboyeyi. Nga asu nindou Godindi hoafi ranahambo gigirana-mboar+hindi ana, asu God ai ranaheimbo nginindandürimbi. ⁷ Nga se ai-bab+dimbo wudindeimboyeyi. ⁸ Horombo se nimbokoani nahurai mamarei, nga asu haponda se Adükari ndi nimorimboyahi mburihümbo asu sihi aniboadei. Rananimbo asu se sirihündi nindou rawehindi nou randihindi. ⁹ Aboedi hohoanimo, diboadofe hohoanimo, anihondümbofe hohoanimo ra si ai botimareand-ane. ¹⁰ Nihne hohoanimo Adükari

ai yifirayu ranahanambo kokondihündi. ¹¹ Nindou ai nimbokoani hahabodei arihündi, ra-babidimbo se ngeimboyei, nga asu rani hohoanimo ranana ngiri hisi aboedi hindo, nga wani. Nga se hohoanimo ra weindahndihindi. ¹² Nindou ranai moaruwai hohoanimo dibo ratipuraye arihündi ranahambo hoafimbo ro amoanngayah. ¹³ Mungua hohoanimo ra sihi tükefeyo ranahandi nimndihündi ra weindah-reandühane. ¹⁴ Asu hohoanimo ra weindah-ndifewani nindou ai ahandi nimndi fifrindihimboyei. Nga asu ranimboane hoafi nda hoafayo, 'Nindou se apoei ra se botindahindi, asu yifihündi hini ngindihindi.

Rananimbo asu Kraisi ai sihei wami sindümbui,' meho. ¹⁵ Se sihei ahabodei ra hbadihumbo. Se nindou hohoanimo-koate ahabodei nahurai ngeimboyei, nga fifrinhindeimbi ahei nahurai ngei. ¹⁶ Haponda moaruwai hohoanimo engoro, ranimboane asu aboedi ratupuri nafi engoro ana, asu se ra süngundihindi. ¹⁷ Ranimboane asu se hihindi-hihindi-ndeimboyei, nga ranimboane se wudipoapondhi fifindihindi hohoanimo Adükar ai ahandihoari yifirayu rasüngu. ¹⁸ Se bia hoe ndimndei hehi, mamikari hohoanimo-ndeimboyei, nga ai siheimbo moaruwaimbo-ndearümboe. Nga se Yifiafi Aboedi ai siheimbo hifandimbiramunamboane mbisei. ¹⁹ Se wandafi mami-babidi wataporimbo-ndühündühi bukambeahindi herü asu Sisasimbo kakisaombo herü asu Yifiafi Aboeindi-mayo herü hoafi raninambo wataporimbondihü ndühündi. Asu ngusüfoambe Adükariimbo hohoanimondeih adükar-ani mbisei hehi herüna hori-horindihori ndühündi. ²⁰ Nimbisi se mungua moatükun ranahambo Ape Godimbo hihifindihori ndühündi sihefi Adükari Sisasi Kraisi ndi wari-süngu.

Nimorehi nindowenih ahafe hoaf-ane nda

²¹ Se Kraisiimbo ahinndeihi ngoründi hoarehndei. ²² Nimorehi, se sihei nindowenih-yafe hoarehndei, se Adükariimbo rawehindi nou. ²³ Nga nimboe, nindowenih ai nimorehi hifandarandi, asu ahandi mbiro-ani, Kraisi ai ahandi nendi hifandirandi asu ahandi mbiroayu nou. Kraisi ndi nendi ai ahandi fi-anei, asu ai aheimbo aboedambo-reandüri-randeimb-ani. ²⁴ Ranane asu nimorehi se nindowenih-yafe hoarehndei, Kraisi ndi nendi ahandi hoarehayei nou. ²⁵ Nindowenih, se sihamundi nimorehi ranaheimbo ngusüfo pandundüri, Kraisi ai ahandi nendambo ngusüfo pareandürühimbo aheimbohündambo yifimayu nou. ²⁶ Kraisi ai aheimbo Godimbo yanggiri saimbohünda ramefiyu. Ai ahandi hoafinambo hoenambo nahurai ahandi nendiimbo hundürumarandüra aboedimaye. ²⁷ Kraisi ai ahandi nendambo ahandi himboahü aboedi hamindimbeyeia yahuhayambo yifimayu. Ai sürühoeimbi, hüti-koateyeimbü, moaruwai hohoanimo-koate, aboedi yanggiri mbidiboadia yahuhaya diboadofemböhünda yifimayu. ²⁸ Mami rani-süngumboaniimbo nindowenih sihamundi nimorehimbo ngusüfo pandundüri, sihamundi fimbo ngusüfo pararundi nou. Nga asu nindowenih ai ahandi nimorehi ngusüfo pare arandi ana, ai ahandi fimbo ngusüfo pare arandi. ²⁹⁻³⁰ Nindou ai ngiri ahandi fimbo yiboarukondeandi, nga wani. Nga ai ahandi fimbo diboadoreandühi, sesi moanguirandühani. Kraisi ai ahandi nendambo yahurai rawareandi nimboe sapo sihiri ahandi fi safi bidifiri nahurai-ane. ³¹ Godindi hoafi yare hoafimayo, 'Ranane asu nindowenih ahandi hond-afindi hini ngindeapiri haya, nimorehi-dibo nimanidimboyafe asu yimbu ai-anafe fi mamindamboyafe,' meho. ³² Diborihindi hoafi ra ndorihoyoweimb-ane, nga ro rarihe hohoanimoayah, hoafi ra Kraisi ahandi nendi-babidi ranahambo hoafimayo. ³³ Nga asu sihefimbo kameihyo yare hoafimayo, 'Se sihamundi nimorehimbo ngusüfo pandundüri, se mamami sihamundihori ngusüfo pararundi nou. Nga asu mare nimorehi ai ahandi nindowenihimbo ahinndo.

6

Nimoakidibou asu hondafindi aheimbo hoaf-ane nda

¹ Nimoakidibou, se Adükarindi hohoanimo süngundihindühi, sihei meape-yafe hoafi himborindeih ra süngundihindi. Hohoanimo ra diboadorihoeimbi hohoanimo-ane. ²⁻³ Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, 'Se sihei meapembo ahinindei,' meho. Ahinümbi hoafi ra God ai weangurühi horombonambore rani bitapire masihendi. 'Se randihindani rananimo se aboedi yangiri niboadeimbo, asu hifi ndanihu gedühi nimboeimboyei,' meho.

⁴ Nga boagiri, se sihei nimorambo nginindi himbondihendüra nimori ai ngusüfoambe nginindi-ndeimboyei, nga yowan. Nga Adükarindi hoafi ra diboadondihindürühi yamundihindüri.

Moani ratüpuriyei-rihündeimbi asu hifandiru-rundeimbi aheimbo hoaf-ane nda

⁵ Moani ratüpuriyei-rihündeimbi, se sihei hifandiru-rundeimbi mo ahinindeih yihimbo sisirindahindühi ahamundi hoafi himborindei. Moani mam aboedi hohoanimo süngundihindühi, ahamundi hoafi himborindei, se Kraisindi hoafi rawehindi nou. ⁶ Ai sihei ratüpur ranahambo aboed-ane mbisimonda mbisei hehi ahamundi himboahü yangiri aboedi ratüpurindeimboyei, nga yowan. Se Kraisindi moani ratüpuriyei-rihündeimbi nahurai niboadeimbo nini-moatükun God ai yifirayu ra hihifi-hihifindeih süngundihindi. ⁷ Se hihifi-hihifindeih, moani ratüpur ra diboadondih ratüpurindei. Se nindoumbo ratüpurayei nahurai-yoponan, nga Adükarimbo ratüpurayei nahurai ratüpurindei. ⁸ Se ra fifirihindi, Adükar ai ahandi takini ratüpuriyei-rihündeimbi asu moani ratüpuriyei-rihündeimbi aheimbo munguambo dagadürimbui.

⁹ Hifandiru-rundeimbi, se sihamundi moani ratüpuriyei-rihündeimbi mo aboedi-aboedindündüri, nga se aheimbo nginindi hoafindimboemo. Adükar ai sünambe amaru ra, sihamundi asu ahei munguambo hifandira-ndüreimb-ani. Asu ai moai nindou ngorümbo ngorü-poani ngorü-poani hohoanimo, nga ahandi himboahü mam-anei.

Anihondumbo-rihindeimbi ai Godindi ami nahurai-anei

¹⁰ Asu hapoana ro hoafi nda munguafembo samboanahi. Adükar ai nginind-ani asu ahandi nginindinambo nginindi niboadei. ¹¹ Se Godindi-mayo yifiarimbo napo ra ndahümündi hehimbo Satan ai siheimbo sisihimo-ndandürani nginindi nimboei. ¹² Nga asu sihiri moai nindou-babidimbo yangiri yifariyefühi-yefipoani, nga mungu moaruwai nendi sünambe amarei ra-babidimboanefi yifarayefi. Moaruwai nendi-yafe bogori, nginindi nendi, asu hifinindi moaruwai hohoanimo ra hifandundeimbi munguambo ai-babidimbo yifariyefi arihundi. ¹³ Ranamboane asu Godindi-mayo yifiarimbo napo ra ndahümündi. Rananambo asu moaruwai tükündifewan, se nginindi niboadeimbo yifarindei ngeimbo, se harindihahi niboadeimboyei. ¹⁴ Yin, se randih niboadei, anihondü hohoanimo rananambo sihei botifohü retimbondih güdhindi. Asu sürühoembi hohoanimo rananambo nimehoari nahurai güdhindi. ¹⁵ Godindi hoafi aboedi hoafimbo diboadondih hehi nimandei. God ai nindou-babidi wudimbo yahumboani hoafi ra su nahurai güdhindi. ¹⁶ Munguambo moatükun ra ndahümündi hehi Godimbo anihondumbo-fembo hohoanimo ranambo nimafümi nahurai ndahümündi mbundihumbo, rananimo Satanindi yifari hai ra pakandihendi. ¹⁷ God ai siheimbo aboedambo-mareandüri, ranambo yifiarimbo at ra kikiboadihindi. Godindi hoafi ra Yifafi Aboedindi nimer nahurai-ane, se ra ndahümündi. ¹⁸ Nimb-nimbisi Yifafi Aboedindi nginindinambo se didibafi-ndahindühi rani-poanimo didibafife ranambo Godimbo düdudahindühi se fandihawamun mbisei ndühündi. Se ngiri afurindihindi, nga nimb-nimbisi

Godɪndɪ nendɪmbohündambo ahambo dɪdɪbafɪndei. ¹⁹ Se ndandɪhi dɪdɪbafɪndahindɪ: God ai wambo hoafɪ ndendɪranɪ ro yɪhɪmbokoate nɪmboambo ahandɪ dɪborɪhɪndɪ aboedɪ hoafɪ weindahɪ-mareandɪ ra hoafɪndamboyahɪ. ²⁰ Ro Godɪndɪ aboedɪ hoafɪ ra hoafɪya-rɪhandeimb-anahɪ ranɪyahɪ, asu ro ranɪmbo-hündambo karabusɪ-meheandɪ. Nga se wambohünda Godɪmbo dɪdɪbafɪndeian-anɪmbo, ro yɪhɪmbokoate aboedɪ hoafɪ ra hoafɪnd-amboane God ai yɪfirayu süngu.

Bɪdɪfirana hoafɪ

²¹ Tikikus sɪhefɪ wandafɪ asu Adükarɪndɪ dɪboadore ratüpurɪyu-randeimbɪ ai hoafɪndündürɪmbui ro ratɪpurayahɪ asu nüŋgurɪheamboyahɪ anɪmboahɪ ranɪmbo se-amboa dɪboadondɪhi fɪfɪrɪndɪhimboyei. ²² Ranɪmboyahɪ ahambo koarɪhehina asüfu, ro nɪnüŋgu-yahumboyefɪ anɪboadefɪ ranɪmbo-hündambo fɪfɪrɪndɪhimboyei. Asu ai ŋgusüfoambe kɪkɪmo-boadearümbui. ²³ Ape God asu Adükari Sisas Krais ai, se müngu wandafɪ mamɪmbo ŋgusüfo pefe hohoanɪmo, anɪhondümböfe hohoanɪmo, ŋgusüfoambe afurɪfe kife hohoanɪmo mbɪseneand-amboane. ²⁴ Nindou sɪhefɪ Adükarɪ Sisas Kraisɪmbo ŋgusüfo parɪhorɪ arɪhündɪ, ranaheimbo God ai moanɪ hɪpoambo-mbɪreandür-amboane.

Firipai

Pas nda Por ai Firipaihündambo sürü papimarandi

¹ Por ro Timoti-dibo Sisas Kraisindi moani ratüpurıye-rıhoandeimb-anehi. Se Godındi nendi Firipaihündi Sisas Krais-babıdı anıboadei asu anıhondümborıhindeimbımbı hıfandı-rundeimbı asu farıhou-rundeimbı babıdımbı se muŋguambo karıhasıhandür-aneı. ² Sıhefi Ape God asu Adükarı Sisas Kraıs ai sıheimbo moanı hıpoambo-ndıneandürühi ŋgusüfoambe afurıfımbı hohoanımo mbısabınandür-amboane.

Por ai Godımbı hıhıfımarürı

³ Ro sıheimbo hohoanımo-yahandürühi-ana sıheimbohünda wandı Godımbı hıhıfırıhünı arıhandı. ⁴ Ro sıheimbo muŋguambohünda muŋguambo sı Godımbı dıdıbafı-yahandowohü hıhıfı-hıhıfıya arıhandı. ⁵ Horombo se Kraısımbı anıhondümbı-marıhorı ra hei-heimbo haponda asu ro aboedı hoafı bokarı-hefembıhünda wambo farıhehindı arıhündı ranımbıoanahı ro Godımbı hıhıfarıhünı. ⁶ God ai ranı-sımbıoanı piyu haya sıhei ŋgusüfoambe aboedı ratüpurı ratüpurıyu humbo asu süngunambo Sisas Kraıs asükaindu kuduani ratüpurı ra moendındeambui, ro ranahambo türüfoarıhe anıhondümbı-rıheandı.

⁷ Ranımbıoane ro sıheimbo yahurai hohoanımoayahı ra aboed-ane. Ro sıheimbo ŋgusüfo pararıheandürı. God ai sıhefımbı moanı hıpoambo-reamunühi ratüpurı mamı masemuni. Ŋga ro haponda karabus-ambe anımbıoahıyo asu horombo karabusı-fekoate-yaheand-ambe manımbıoahıyo aboedı hoafı ranahambo anıhondü nafuımbı asu nındou ŋgıanındı anıhondümbı-fembo farıhehe arıhandı ra se wambo farıhehindı arıhündı. ⁸ Ro sıheimbo ŋgusüfoambe afındı hohoanımo-ayahandürı asu ranı hohoanımo ra Sisas Kraısındı-mayo-ane. Ro ranımbıo anıhondümbıoanahı hoafayahı, ŋga God ai wandı hoafı ra anıhond-ane mbüsümbui.

⁹ Ro Godımbı dıdıbafı-yaheandühi sahıya, sıhei ŋgusüfoambe nındou ŋgorümbı ŋgusüfo pefe ra afındı hamındı tükümbıfendür-amboane. Asu rananımbıo se aboedı fıfırındıhindühi asu sıhei hohoanımoambe ra sündıhoe-ndürımbıo. ¹⁰ Rananımbıo se hohoanımo yıbobondıhindühi aboedı hohoanımo ra fıfındıhimboyei. Süngunambo Kraıs kusü sımbıoanı ra se sürühehi-ndeimbı asu hütıkoate-ndeimbıo. ¹¹ Sisas Kraısındı warı-süŋgu mbımundı hohoanımo sıhei hohoanımoambe tükündıfewanı asu nımorehı nındowenihı ai hoeındıhindühi Godımbı aboed-anı mbıseımbıo.

Por ai karabusıme fıyu ranıyo asu nındou afındı ai aboedı hoafı hımbıorımayei

¹² Wandafı mamı, se ra fıfırımbıhında samboanahı, wambo karabusı-marundı rı ra aboedı hoafı hoafıyo hombo mafarıhendı. ¹³ Ranımbıoane asu muŋgu prısmarı ai Rom adükarı bogorı Sısarındı worı hıfandımbıo, asu bıdıfırı amurı amboanı ai fıfırıhındı ro Kraısındı hoafı sünguarıhandı ranımbıo-hündamboyo wambo karabusı-marundı rı. ¹⁴ Anıhondümbı-rıhindeimbı wandafı afındı ai ro karabusı-meheandı ranımbıo hohoanımomayei. Ranımbıoane asu Adükarımbıo anıhondümbı-rıhorühi ŋgusüfoambe kıkımbıfoarıhi hehi yıhımbıkoate-yeihı asu Godındı hoafı wataporımbıorıhü arıhündı.

¹⁵ Ŋga bıdımbıdı nındou ai sımbıorı hıfınambofe-yomındühi wambo ŋgusüfoambe moaruwaimbo-rundırühi Kraısındı hoafı bokarıhou arundı. Ŋga bıdımbıdı ai dıboadoru hohoanımo-yomındühi Kraısındı hoafı bokarıhou arundı. ¹⁶ Ŋga ro aboedı hoafı anıhondü nafuımbıhünda anımbıoahı ra nındou ranı yaru fıfırundı. Ranımbıoane asu ai wambo ŋgusüfo parundırühi Kraısındı hoafı bokarıhou arundı. ¹⁷ Ŋga bıdımbıdı ai ahamundı-hıorımbıo yangırı hohoanımo-yomındühi moai

diboatoru Kraisiñdi hoafi bokarhou rundi. Ai hohoanimo-yomondühiya, 'Ro randihundan-animbo Porimbo karabus-ambe tñirifo tükümbifendo-wamboane,' mehomo. ¹⁸ Nga ambe, moanane masahi. Aboedi hohoanimonamboyo asu moaruwai hohoanimonamboyo, ai munguambo Kraismbo bokarhou arundi. Ranimboanahi ro hihifi-hihifayahi.

Ranimboane asu ro hihifi-hihifiñda ngamboyahahi. ¹⁹ Nga asu ro yarhe fifirihendi shafi didibafife asu Sisas Kraisiñdi Yifiafiñdi fehefe raninambo süngunambo karabus hinñgñndihe hehea tükündaheamboyahahi. ²⁰ Ro afindi yifirayahahi ra Kraisiñdi ratüpurü hinñgñndihendihe amoanñgñndamboyahahi sahehea, nga haponda hamindi ro yihimbokoate Kraisiñdi hohoanimo süngundihe ngamboyahahi horombo yarhe marhandi nou. Rananimbo ro yangiri animboahiyoy asu yifayahiyoy ra Kraismbo aboed-ani mbiseimboyei. ²¹ Asu nimboe ro yangiri animboahi? Ro yangiri animboahi ra Kraismbo-hündamboane. Nga ro yifindahani, ra wambo aboedi saf-ane. ²² Ro yangiri animboahi ana, ranani ratüpurü aboedi ratüpurüñdamboyahahi. Ro yifayahiyoy asu yangiri animboahiyoy nine aboedayoy ra moai fifirihendi, nga nahanimbai? ²³ Ranahambo ro yiboboarhandi. Ro Krai sowanambo hafo ai-dibo nimarimbo asahi, ra aboed-ane. ²⁴ Nga asu siheimbo fehefendürimbo hifi ndanihü animboahi ranai ngasünde-amboane. ²⁵ Ro wudipoaporhe fifirarihendi nda, ro ndanihü se-babidimbo nimboambo sihei hihifi-hihifi asu anihondümbofe ra ho-hombo afindi tüküfembohünda fandihhe-heandürimboyahahi. ²⁶ Ranimboane asukai siheimbo sowahi ngahani se wandi süngu Kraismbo afindi hamindi siaondahindühi ngusüfoambe fufuriboadi-himboyei.

Firipaiñdñ Por-babidimbo rani ratüpurimbo tñirifo-mbeyei-amboane

²⁷ Nga se aboedi hohoanimo yangiri süngundihi ndühündi, Kraisiñdi aboedi hoafi hoafimayoy nou. Nga raninambo ro siheimbo sowahi tükünda-heandühindoani wanindoani, hoafi nda randihe himborinda samboanahi. Se mamñ moatükunimbo yangiri hohoanimoyeihñ ngññndihümñndi niboadei. Asu aboedi hoafi ra anihondümbofe hohoanimo ranahandi nimñndihane, nga se mamñ hohoanimo yangiri süngurihindühi anihondümbofe ra fehefembo tñirifoyei arihündi ra himborinda samboanahi. ²⁸ Nga se sihei hürütümbimbo yihimbokoate ngei. Se randahindani ana, aheimbo nafuinda-hündürimboyei ai awandihelimboyei, nga se aboedambondahi handihelimboyei. Nga God ai ra randeambui. ²⁹ Sapo se Kraismbo anihondümborihinda God ai Kraismbohünda siheimbo ndondomareandürñ. Se Kraismbo anihondümbofembo yangiriyoy-poani, nga asu ahambohündambo asübusñ semñndimbo kapeihiyoy ndondomareandürñ. ³⁰ Nga asu horombo ro se-babidi nimboah-ambe ro Godñndi ratüpurü tñirifomayahahi ra se hoeimarhindñ. Nga haponda ro ahandi ratüpurü tñirifoayahahi ra se himborayei. Nga haponda se ro nahurai tñirifoayei.

2

Siñiri sihefihoari moananeñ mbiseññ-animbo wandafi mamimbo hohoanimoñdahündürimboane

¹ Krai se-babidi nüñgumbo siheimbo ngññndi sagadürñ arandi raninambo se ngññndi aniboadei. Ai siheimbo ngusüfo pareandüra se ngusüfoambe afurñhi amarei. Se Yifiafi Aboedi-babidi wudiyehññ asu se nindou ngorümbo aboedi hohoanimoyeihñ hiipoambo-arhindñ. ² Ranimboane asu wambo afindi hihifi-hihifiñmbohündambo, mamñ hohoanimo süngundihindühi, siheihoari simborñ ngusüfo pefirñndeihñ, mamñ hohoanimo süngundihindñ. ³ Se siheihoari yangiri hohoanimondeihñ niññndññndeimboyei. Nga se sihei fi hifiñnamboñndihindühi bodimondamboya, ai ndearñ

hamind-anei mbisei. ⁴ Se sihei ranani moatükunimbo yangiri diboadofemboane mbiseimboyei, nga bodimondi-yafe ranani moatükun kapeihü diboadofemboane mbisei hohoanimondei.

Krais ai ahandihoari fi hifinambo-mareanda God ai adükarimbomariri

⁵ Sisas Krais ai hohoanimomayu rahurai se mandihhi süngundihindi. ⁶ Koadürümbo-koadürümbo Krais ai God-ani, nga ai moai God nahurai niŋgombo ra kikihamindu, nga moani hiniŋgimareandi. ⁷ Nga God nahurai niŋgombo ra ai ahandihoari hiniŋgimareandi, asu moani ratüpuriyu-randeimbi nahurai hohoanimo masemüdu. Nindoumbofi tüküfi nüŋgumbo, asu nindou-yafe fi wusindamündü manüŋgu. ⁸ Nindou ranahambo nindou nahurayu hoeimarihori, nga ahandi fi hifinambore hayambo Godindi hoafi süngura humbo yifimayu. Yin, nimi keimbi karihe-ndeimbifih yifimayu. ⁹ Ranimboane asu God ai ahambo serümündü hafu nimoamo hiniŋgirirühi, asu muŋguambo ngasündeandeimbi bogori kamafoariri. ¹⁰ Ranimboane asu nimoamonindi, hifinindi, hifi hoarehindi nendi muŋguambo ai yirimbo pusindihhi Kraisindi hoarehi nimandeimboyei. ¹¹ Asu muŋguambo ai Sisas Krais Adükar Bogorani mbiseimboyei. Ranimbo-hündamboane ndüri adükarümb-ani mbiseimboyei.

Sihiŋgü nindou-yafe mbusümo si nahurai-ndefomboane

¹² Ranimboane asu ngusüfo pariheandüreimbi mam, ro se-babidimbo nimboahambe se nimbini-nimbisi wandi hoafi himbori-yei marihündi. Nga haponda se-babidi nimarikoate-yahambe se wandi hoafi ra süngundihhi ŋgei. God ai siheimbo aboedambo-mareandüri, nga ratüpur ra moendifembohünda se aboedi hamindi nimarimbohündambo bübürinidahi ŋgei. ¹³ Sapo nini-moatükunimboyei God ai yifirayu ra se yifirayo hefe ratüpurimbohünda farihendüri arandi.

¹⁴ Muŋguambo moatükun se ratüpurindeihhi ŋgiri yiboaruko hoafindeihimbo simbori-simborindei. ¹⁵ Ranimbo-hündambo se moaruwai hohoanimoate-yeimbideihhi asu Godindi aboedi sürühehindeimbi nimori nimboeimboyei. Hifinindi nimorehi nindowenihhi ai diboadofekoate-yeimbi moaruwai hohoanimoate-rihündemb-anei. Nga se aheimbo yangiri niŋgombo hoafi hoafindeian, se ahei mbüsumo niboadeimbo sindeimboyei mupui nimbokoani siayo nahurai. ¹⁶ Se rahurai randihindani, aheimbo yangiri niŋgombo hoafi hoafindeian, Krais ai asukai kuduan, rasimboani ro sihembohündambo hihifi-hihifindahühi hoafindamboyah, 'Ro moani hoangirihhe tihirifo-yahüh-yahipoani.' ¹⁷ Se Godimbo anihondumbo-rihorühi ratüpuriyei arihündi ranimbo God ai hihifi-hihifayu se ahambo sesi sihefembo nahurai-ane. Wambo hifokarahindirri ana, ra ro se-babidi Godimbo sesi sihefembo nahurainimboe asu se-babidimbo hihifi-hihifindamboyah. ¹⁸ Raninambo asu se-amboani ranahambo ro-dibo hihifi-hihifindei.

Timotindi hoaf-ane

¹⁹ Adükar Sisas ai yifirayu ana, ŋgiri amitata Timoti siheimbo sowanambo koandihhehina düdu sahehea hohoanimoayah. Rananimbo asu ai asukai düdü siheimbohündambo wambo hoafinduan, ro ngusüfoambe hihifi-hihifindamboyah. ²⁰ Nindou ŋgorü moai rahurai nüŋgu, nga Timoti yangiri-ani ro mam hohoanimo sünguarihand. Siheimbo farihendürimbo ai afindi hohoanimoayu. ²¹ Bodimondi ai aheihorimbo yangiri hohoanimoate-rihündi, nga Sisas Kraisindi ratüpurimbo moai hohoanimoate-rihündi. ²² Nga se yarhi fifirihindi, Timoti ai nindou aboed-ani. Aboedi hoafi hoafimbo wambo mafarhendiri, nimori ai ranani moatükun ratüpurimbo afindambo afarihirü nou. ²³ Ranimboane asu nini-moatükun tükufemboayo ra nüŋgundihhe fifindihhe mbundihambo-animbo, nimai koandihhehinani siheimbo sowanambo mbüsünuwa asahi. ²⁴ Ro türüfoarihhe anihondumbo-rihand Adükar ai yifirayu ana, ŋgiri amitata ro-amboani siheimbo sowana didihhi.

Epafroditus+ndi hoaf-ane

²⁵ Epafroditus+imbo s+heimbo sowanambo koehefiwa s+n+imbo hohoan+moayah+. Ai s+hefi wandaf-ani, nga ai ami nahurai wandi mam+ ratüpur+yu-randeimb-ani. Wambo far+hefe-nd+r+imbo sei hehi, koamar+hehora wambo sün+imbo mafar+hend+r+. ²⁶ S+heimbo hoeifembo af+ndi hohoan+moayu. Se ahambo angün+mbomayu hoafi h+imbor+mayei ranahambo fifire hayambo asu s+heimbo af+ndi hohoan+mo-mayundüri. ²⁷ An+hond-ane, horombo angün+mboyuhü ndearambo ak+im+ ham+ndi yif+imbo yang+r+mayu. Nga asu God ai ahambo h+poamborirühi d+boadomarira asu aboed+mefiyu. God ai moai ahambo yang+r+ h+poamboriri, nga wani. Nga ai wambo amboan+ h+poambo-mareand+r+, n+imboe ro af+ndi hohoan+momayah+, nga asu ai yif+imbei-mbonana, ro af+ndi ham+ndi hohoan+moya. ²⁸ Ran+imboanah+ ahambo koehefimbo af+ndi ham+ndi hohoan+moayah+ ranan+imbo se asükai hoeind+horühi h+hifi-hihf+ndeimboyei. Ranan+imbo asu ro s+heimbo af+ndi hohoan+mokoate-ndamboane. ²⁹ Ran+imboane asu se h+hifi-h+hifi+nambo Epafroditus ndahor+m+ndei Adükar+imbo an+hondümb+o-r+horeimb+ ai an+hondümb+o-r+hindeimb+ asahor+m+ndei nou. Se yahurai nindoumbo ndüreimb-anemo mb+sei. ³⁰ Ai Krais+ndi ratüpur+ ratüpur+yuhü ndeara ak+im+ ham+ndi yif+iyuane, nga ai moai ahand+ fimbo ndor+hefe n+ngombo hohoan+moyu. Nga wani. Se wambo fehefend+r+imbo masei, nga ng+r+ndei. Nga s+heim+mayo fehefe ra wambo saimbohünda ahand+ angün+ ra karefar+hoei hayambo ahand+ ratüpur+ ratüpur+mayu.

3

Nindou did+yei Krais+imbo an+hondümb+o-r+hori ana, ai mbumund+ ham+nd-ane

¹ Wandaf+ mam+, hoafi nda moend+fembohünda rand+he hoaf+nda samboanah+: Se Adükar+bab+di an+imboei asu ranahambo se h+hifi-h+hifi+ndei. Ran+moatükun+imbo asükai s+heimbo sürü pap+imbo ro moai yiboarukoyah+, nga ro s+heimbo fand+heheandür+imboyah+.

² Nindou afoendi yafori nahurai ratüpur+ moaruwai ratüpur+yomo-rundeimb+ ahamumbo se h+bad+hümb+o. Ran+ nindou ai hüt+hi-hütirundürühi hoafiyomondühiya, 'S+h+r+ muŋguambo Suda rar+hi ar+hünd+ süngu s+hefi fi-hoear+ kand+hu t+nd+hehumboane,' mehomondüri. ³⁻⁴ Nga Krais+imbo an+hondümb+o-r+huri ar+hünd+ s+h+r+ God+ndi mam+s+r+ hond-ane. N+imboe s+h+r+ ahand+ Yifiaf+nambo ahambo h+hifi-h+hifi+imbo kak+saor+hurühi asu Sisas Krais+imbo ndür+ adükareimbani sefi ar+hünd+.

Nindou düdi ahand+ fimbo moatükun+imbo yang+r+ türüfoare an+hondümb+o-areand+ ranahambo ro ngasünd+hin+imboanah+. ⁵ Wambo me ai wak+mara-m+nd+nd+r+ ra 8 siyo hayamboyoane, wandi fi-hoear+ karu t+r+mar+hoemond+r+. Nga asu ro Israer+hünd+ Bensamin+ndi s+rambeah+nd-anah+. Ro Hibruhünd-anah+ asu wandi meape amboa Hibruhünd-anafe. Nga ro ndor+he Farisi-yafe ah+nümb+ hohoan+mo ra süngur+he mar+h+ hah+. ⁶ Ro ah+nümb+ hohoan+mo süngufembo hüt+hi-hüt+hiya habod+hüh+iyah+ asu Krais+ndi nend+ aheimbo moaruwaimbo-mar+heandüri. Nindou ai Suda-yafe ah+nümb+ hohoan+mo ranahambo hohoan+moyei asu wandi hohoan+mo ranahambo y+bobomar+hind+ ranahambo ro hütikoate-yah+.

⁷ Horombo ran+moatükun+ ra wambo ndor+hoayo-weimb+ hondü ham+ndi-mayo, nga asu haponda Krais+ndi süngumbo ran+moatükun+ ra moanane asah+.

⁸ Roana Suda-yafe moatükun+ ranahambo moanane yahombo yang+r+iyah+poan+, nga wani. Nga muŋguambo moatükun+ ranahambo moanane asah+ Sisas Krais wandi Adükar+imbo fif+r+r+hin+imbohünda. Ran+moatükun-ane ai af+ndi ham+ndi hondayo, nga asu muŋguambo aboed+ moatükun+ hifi ndan+hünd-ambo ranana ai yaf+sühum+ nahurai-ane. Roana Krais+imbo yang+r-anah+ süngumbo hohoan+moayah+, nga asu bid+fir+ amur+ moatükun+ ranana h+n+ngi-mar+heand+, nga asu ranan+imbo

mami ratüpurıyei-rıhündeimbi babıdı nımorehi yimbu ai tıñırifo-mayafe aboedi hoafi hoafımböhünda. Horombo God ai ahei ndürı munğu koadürümbo yangırı nıngombo bukambe sürü papımarandı. ⁴ Se Adükari-dıbo amarei, nga rananımbö munğuambo si hıhıfi-hıhıfındeı. Asükai hoafayahi, se hıhıfi-hıhıfındeı. ⁵ Nındou bodımondı sıhei hımböari hoafendi hohoanımo hoeımbırıhind-amboane. Nga ngırı amıtata Adükari ai kudu. ⁶ Se ngırı nını-moatükunımbö afındı hohoanımondeı. Nga nını-moatükunı sıheimbo fehefemböhüdambo se Godımbö hıhıfındıhorıhü dıdıbafındahıno. ⁷ Rananımbö asu se Kraısdıbo nımandeımbö Godındı afurıfe hohoanımo ranai sıhei hohoanımoambe asu ngüsüfoambe ra ngınında-mındımböe. Afurıfe hohoanımo ra nındou ai ngırı aboedi fıfındıhindı.

⁸ Nga wandı bıdıfıranı hoaf-ane nda: Aboedi hohoanımo asu hohoanımo ranahambo nındou aboed-ane sei arıhündı ranahambo se hohoanımondeı ndühündı. Hohoanımo ra anıhond-ane, ndondofeımb-ane, dıboadorıhoeımb-ane, sürühoeımb-ane, aboedi saf-ane asu hohoanımo ranahambo aboed-ane aseı, ranı hohoanımo ranahambo nımbı-nımbısi se hohoanımondeı. ⁹ Ro wataporımbö-marıhandı asu yamundı-marıhandürı ra se fıfırıhimboane asu nını-moatükunıyo ro ramarıheandı ranahambo hımbörımayeıyo asu hoeımarıhindıyo munğuambo ra se süngundıhi ndühündı. Se randıhindanı, God afurıfe hohoanımo saımunı-randeımbı ai se-babıdı nımandümbui.

Ahei-mayo fehefe ranahambo Por ai hıhıfımarandıürı

¹⁰ Haponda se asükaiyeı wambo hohoanımoıeıhi mafarıhehindırı. Ranımböanahı Adükari-dıbo hıhıfi-hıhıfıfayahi. Horombo se wambo farıhefe-ndırımbö sei marıhündı, nga nıngundıhi mafandıhehindırı. ¹¹ Ro moai rananıni moatükunımbö mbonımbö-rıhamındı hehea hoafıyahi, nga wanı. Nga ro fıfırıhe-amboanahı nını-moatükunı wambo tükefeyo ranahambo ro moai afındı hohoanımoıyahi. ¹² Ngorü-sımbö ro napo mbonımbö-rıhamındı, asu ngorü-sımbö napo afındeımbıya ranı-moatükunı ranahambo ngırı afındı hohoanımondahı. Nını-moatükunı tüküfeyo ranahambo ro moai afındı hohoanımoıyahi, nga aboedi nımarı arıhandı ra ro fıfırıheandı. Ro sahası heheambo nahurai-mbayahiyo wemböpo nahurai-mbayahiyo, afındımbayo akıdoubıyo ranı-moatükunımbö wanğei-ane asahi. ¹³ Kraı ai wambo ngınındı masendıra, asu ranına ro munğu moatükunı ra randıheamboıyahi.

¹⁴ Nga wambo moaruwai tükümeıfeyoa, se mafarıhehindırı ra aboed-ane. ¹⁵ Firipaihündı se-ambo yarıhi aboedi fıfırıhindı, horombo ro peya hehea, Godındı aboedi hoafi ra bokarı-hefemböhünda, Masedonia hıfı hınıngı-marıheandı. Rasımbö Kraıındı nendı ngorü ngoafıhündı wambo moai farıhehindırı, nga se yangırı farıhehindırı hehi wambo kaktı masehindırı. ¹⁶ Ro Tesaronaıkahü nımarıhambe bıdıfırı moatükunı mbonımbö-marıhamındıha, rasımböanı se yahunümbımbö farıhehindırı marıhündı. ¹⁷ Ro moai sıhei-mayo napo semındımbö yangırı hohoanımoıyahi, nga wanı. Nga se wambo mafarıhehindırı ranahambo God ai sıheimbo aboedımbıreandıreandür-amboane asahi. ¹⁸ Sıhei-mayo munğua-moatükunı masahamındıhı. Ra akıdouyöpoanı, nga adükar-ane. Epafrodıtus sıhei-mayo moatükunı semündü süni wambo masendıra, ranane asu ro afındı engoro. Sıhei-mayo moatükunı wambo masehindırı ra Godımbö aboedi fı sınarü moatükunı saımbö nahurai-ane. Ranı hohoanımo ranahambo God ai aboed-ane yahuhaya hıhıfi-hıhıfıyau. ¹⁹ Se nını-moatükunı mbonımböa-rıhümündı ra wandı God ai ahandı napo afındeımbı saf-ane ra Kraıındı süngu sıheimbo dagadımbımbı. ²⁰ Sıheı Ape Godımbö koadürümbo-koadürümbo aboed-anı mbıseıfömböane. Anıhond-ane.

Hıhıfi hoafi

²¹ Godındı nendı Kraı Sısas-babıdı anıboadeı aheımbö hıhıfarıhündürı. Bodımondı wandafı mamı ro-babıdı amarei, sıheimbo amboanı hıhıfarıhündürı.

²² Godɨndɨ nendɨ ndanɨhü amarei sɨheimbo hɨhɨfarɨhündürɨ. Romɨ-yafe bogorɨ adükarɨ Sisarɨndɨ worambe ratüpuriyei-rɨhündeimbi ai-amboanɨ sɨheimbo hɨhɨfarɨhündürɨ. ²³ Adükarɨ Sisas Krais ai sɨheimbo moanɨ hɨpoambo-mbɨreandür-amboane.

Korosi

Pas nda Por ai Korosihündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por Sisas Kraisiñdi hoafi sahamiñdi ha-rihandeimb-anañi. God ai ahandi hohoaniñmonambo wambo Kraisiñdi hoafi semiñdi hombohünda kafaore hiniñgi-mareandiñi. ² Wandi wandafi, Timoti diñoaneñi pas nda sürü papiriñho Godiñdi nendi Sisasiñbo anihondümborihoreimbi Korosi ngoafihü amarei siheimbo koarariñheoandi. Sihefi Ape God ai siheimbo moani hiñoambo-ndearühi ngüsüfoambe afurife kifimbi hohoaniñmo mbiñsagadür-amboane.

God ai Korosi nendambo anihondümbofe hohoaniñmo botimareandüri

³ Yihoehi didibafiñfe hoafi ranambe siheimbohünda muñguambo si Godiñbo sihefi Adükari Sisas Kraisiñdi afiñdi ranahambo hihifiñriñhorihü hoafiyahoando rihoandüh-aneñi. ⁴ Se Sisasiñbo anihondümborihorühi asu Godiñdi nendi amuriñ animboei aheimbo ngüsüfo pariñhi marihündi hoafi ra ro himborimayehi ranimboyehi ro Godiñbo hihifiñmarihori. ⁵ Niñboe sapo se anihondü hoafi asu aboedi hoafi ranai tüküfeyoani aboedi moatükuni God ai sünambe masihendi ranahambo himboriyehi hehi semiñdiñbohünda anihondümborihü niñoamo himboyehi arihündi. Asu ranana sihei hiñoambofe asu ngüsüfo pefe hohoaniñmo ranahandi niñmiñdihane. ⁶ Muñguambo hifiñhü ai bokamariñoemo raniyo niñmorehi nindoweniñhi afiñdi anihondümborihindühi süñgumarihindiñ asu raniyo ahei hohoaniñmo ra aboedi tükümeñfeyo siheimbo rawareandiñ nou. Aboedi hoafi ra weañgurühi siheimbo sowahi tükümeñfeyoa himboriyehiñ asu ranimbo Godiñdi moani hiñoambofe hohoaniñmo ra anihondümborihü fiñriñmarihindiñ. ⁷ Epafras ai Godiñdi-mayo moani hiñoambofe hohoaniñmo hoafi ra yamundi-mareandür ra se fiñriñhimboanei. Nindou ranai ro-diño Sisasiñdi ratüpuriñyefiñriñhundeimb-aniñ asu ai yihohimbo farihemuniñ arandiñ ahambo ngüsüfo pamarihori. ⁸ Yifiafiñ Aboediñ ranai siheimbo nindou ngörüñbo ngüsüfo pefe hohoaniñmo masagadür ra Epafras ai yihohimbo wataporimbo-marandiñ.

God ai Korosimbo nginiñmbiñramündüriñ yahuhaya Por ai didibafimeñfindo

⁹ Ranimbo-hündamboyeñhi ro siheimbo himboriyehi hohoa muñguambo si ra siheimbohünda Godiñbo didibafiñye arihoeandiñ. Raniyehi ro Godiñmboya ai Yifiafiñ Aboediñdi-mayo aboediñ fiñriñfe dagadüraniñ asu se niñniñmoatükuniñ ai yifirayuniñ ra fiñriñmbiriñhinda se hohoa didibafiñ-yahoando arihoeandiñ. ¹⁰ Ranimbo-hündambo-animbo asu se Adükariñdiñ nendiñ nahuraiñ hahabodeihüñ asu niñniñ hohoaniñmo se rawariñhindiñ ra hihifiñ-hihifiñdübuiñ. Rananimbo asu se niñmboeimbo ahandiñ-mayo aboediñ ratüpuriñ ranaiñ yangiriñ süñgundiñhiñ ndühündiñ asu siheiñ Godiñbo fiñriñfe ra ngombo adükariñdiñmboe. ¹¹ Ro rariñho didibafiñ-yahoandühiñ sehüya: God ai siheimbo ahandiñ hepünüñfeimbiñ nginiñdiñnambo ngüsüfoambe nginiñamündüriñ-mboane. Ranimboane asu nginiñdiñ niñmboeimbo muñguambo tiñriñfo ranahambo moanane mbiñseiñhüñ hihifiñ-hihifiñndeiñhiñ Godiñbo hihifiñndiñhoriñ asehiñ. ¹² Ai siheimbo ramareandüra se aboediñ hohoaniñmo süñguriñhiñ arihündiñ ranimboaneñ asu aboediñ moatükuniñ semiñdiñmbo diñboniyuniñ masihendüraniñ raninambo süñgunambo ndahümüñdimboyehiñ. Rananimbo Godiñdiñ nendiñ muñguambo si God hifandiñrandiñ ranifiñhiñ animboeiñ ranibabiñdiñ ranimoatükuniñ ra se ndahümüñdimboyehiñ. Ranahambo se Godiñbo hihifiñndiñhoriñ. ¹³ God aiyu sihefiñmbo niñmbiñ niñmariwaniñpoediñ hüramündümüñniñ tüküfiñ aboedambo ahandiñ niñmoriñ mamaniñ ranahandiñ nginiñdiñ hifandiñrand-ambe hiniñngiñ-mareamuniñ. ¹⁴ Ahandiñ süñguyefiñ siñiriñ aboedambo tüküyahundühiñ sihefiñ moaruwaiñ hohoaniñmo ranahambo amboawiñyehiñ mehümüñniñ.

Sisas asu ahandi ratüpurî hohoanimo

¹⁵ Godîndî nîmori Kraisa-ana sapo God hoeifekoate-ayefî yahurai sisami hamînd-ani. Aiana weaŋgurühi hondü tüküfi haya asu muŋguambo moatükunî God ai nafîmarandî ra ai ŋgasündife nîmîndihani. ¹⁶ Ahandî sünguyo God ai muŋgu moatükunî nîmoamo sünambe asu hîfîni ra nafîmarandî. Ai hoeifeimbi asu hoeifekoateimbi moatükunî ŋgîndî muŋguambo nafîmarandî. Ranîyu muŋgu moatükunî ra ahandî süngu ahambohünda nafîmarandî. ¹⁷ Ranîyu Sisas Kraisa ai boatei muŋgu moatükunî tüküfekoateyoambe manüŋgu asu ranî-moatükunî ranai ahandî ŋgîndînambo aboedî tüküfe eŋgoro. ¹⁸ Ranîmboane asu ai ahandî nendî-yafe fi ranahambo mbîroyuhü asu fi ranahambo yaŋgîrî nîŋgombo nîmîndihayu. Ai boatei weaŋgurühi tükümeŋgu asu muŋgu moatükunî ranahambo bogorî nîŋgombohünda ai boatei yîfîhündî botîmeŋgu. ¹⁹ God ai ahandî muŋguambo yaŋgîrî nîŋgombo hohoanimo asu ŋgîndî ra ahandî Nîmorîndî fiambe mbîmarowamboane mehu. ²⁰ Muŋgu moatükunî hîfî ndanîhünda asu sünambeahîndî ra Godîmbo hürütîmb-anei, ŋga ahandî nîmorîndî sünguyu ai muŋgua moatükunî ra ai randeambui asu God-babîdî wudîndeimboyei. Ranîmboyo Sisasîndî horî ranai nîmî keimbi karîhendeimbi fîhî kamefoenda asu God ai sîhefî hürütîmbü hohoanimo ra hîfînambo-mareandî.

²¹ Horombo ana God ai aŋgunî manüŋgu asu se aŋgunî manîmboei. Ranîyei asu se ahambo hohoanimoambe hürütîmarîhorî. Sapo se moaruwai hohoanimo ra süngurîhindühi wambo. ²² Ŋga asu Sisas ai nîmî keimbi karîhe-ndeimbi fîhî yîfîyuhü ranî-süngunamboyei God ai-dîbo nîŋgombo mamambe-mareandî. Sîheimboya, ai wambo sowana sühîsîhümbö asu ai aboedî sürühehindeimbi nîmboeimbo moaruwai hohoanimo ra nîmarîkoate-mbeyondî yahuhayamboyei ramareandî. ²³ Se anîhondümböfe hohoanimo ranînambo kîkîhîsafî-rîhîmündîhî moanî ŋgîndî anîmboei ana, ranî-moatükunî sîheimbo tükündîfemboe. Ŋga moaruwai ratüpurî hohoanimo ranai sîheimbo hühündîiranî asu se aboedî hoafî hîmboarîyei hehi anîhondümbö-marîhindî ra hînîŋgî-ndîhimboyei. Ro Por aboedî hoafî ranahandî ratüpurîya-rîhandeimb-anahî asu hîfî ndanîhü nîndou muŋguambo ranaheimbo ranî hoafî ra hoafîya marîhandî.

Por ai Korosimbo mafarîhendürî

²⁴ Haponda ro sîheimbo farîhefendürîhî nîne tîŋîrîfo ra wandî finambofe semîndîmbo hîhîfî-hîhîfeheandî. Roana Kraisaîndî nendî ahandî fi nouayo ranîmbo fehefembo samboanahî. Kraisaîndî asübusî ahandî nendî ranaheimbo farîhefembo ra awî mbeŋgorî. Asübusî ra ro semîndîmboayahî nda Sisasîndî asübusî ranî-dîbo sîmoŋgorîndîheha samboanahî. ²⁵ God ai ahandîhoarî kamafoareandîr-amboayahî ro Kraisaîndî nendî-yafe ratüpurîyo-rambo sîheimbo farîhefendürîmbohünda tükümeheandî. Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu ro Godîndî hoafî eŋgoro ra muŋgu wataporîmbo-ndîhamboyahî. ²⁶ Muŋguambo si maho ra horombo ana hoafî ra muŋguambo nîndou ranahei hîmboahü dîbo meŋgoroyo. Ŋga hapondanî ana Godîndî nendî ranahei hîmboahü weindahî hamîndî tüküfemboane. ²⁷ God ai hoafî dîbo eŋgoro ra Suda-yafe ndîfo ranaheimbo nafuimbo yahumboani. Hoafî dîbo hamîndî meŋgoro, ŋga God ai weindahîmareandî ra ndahurai-ane: Sisas ai se-babîdî manüŋgu-wamboane asu se ahambo hîfîndîarîhorî. Nîmboe ai sîheimbo semîndîndürî hafo ai-babîdî aboedî napo ahandî-mayo sünambe eŋgoro ra semîndîmbohünda.

²⁸ Roana Sisasîndî aboedî hoafî ra muŋguambo nîndou mamamî ranaheimbo hoafîyefî-rîhundeimb-aneŋgî. Rananeŋgî ro nîndou muŋguambo ranaheimbo wudîpoaporîhu yamundîrîhurühi ahîni hoafîyefî arîhundî. Asu ro aboedî hamîndî fîfîrîfenambo yamundîhundürî arîhundî sapo ai ŋgîndî hamîndî süngurîhindeimbi

tükündahindani asu ro Godimbo sowana semindindüri hombohünda. ²⁹ Ranimbohündamboane asu ro Adükarindi nginindinambo tinjamboyahühi ratüpurayahi. Krais aiyu rani nginindi ra wandi fiambe hinngi-mareandiri.

2

Ai nginindi anihondumbo-ndihindühi tikai hoafi yihiri-mbirihind-amboane

¹ Ro siheimbo yarihi fifirimbirihinda samboanahi afindi hamindi tinrifoyahahi se-anei adükarhi ngoafi Raodisiahünd-anei asu Godindi nendi wandi ngusumboarhi hoeifekoate-mayei-anei fehefembohünda. ² Ahei hohoanimo ra nginindi tükündifehümbö ngusüfo pefirindeihahi aboedi hohoanimo sahümündihümbö asu rani hohoanimo ranai ahei anihondumbofe hohoanimo ranahambo nginimbiramindindüra samboanahi. Asu Godindi dibo hoafi horombo mengoro ranamboani ai fifirimbirihinda samboanahi. Nga Krais-ani ai ahandihoari hoafi ranahambo nimindihayu. ³ Godindi munguambo fifirife asu hohoanimo ra Krais ahandi hohoanimoambe tüküfemboane nginindi napo arambe tükefeyo nou. ⁴ Nindou ngorü ai siheimbo sisindi hoafinambo tikai hoafinda-hündürimboyehi saheheamboanahi hoafi nda siheimbo hoafayahahi. ⁵ Ro se-babidimbo nimboambo-yahipoani, nga wandi hohoanimo ana se-babidimboane engoro. Rananahi ro se Kraisimbo anihondumborihorühi aboedi nginindi nimboeimbo ratüpurayehi ranahambo fifirihhe hehea hihifihifayahahi.

Sihiri Krais-babidi ni-boadefüh-animbo yangiri niŋgo hondü ra ndahumindefimboane

⁶ Nga asu se Sisas Kraisimbo yihoeffi Adükar-ani seihü masahorimindei ranimboane asu se ai-babidi nimboei ngei. ⁷ Ranimbo se ahandi nginindinambo nimboei sapo nimi ahari hifambe hanihü nginindi aninggo-ane asu wori kambohoani nginindiwami nginindi afondaro nahurai nimboei. Ro siheimbo aboedi hoafi yamundarhundürü rani yangiri anihondumbo-ndihindühi nginindi nimboeimbo asu se Godimbo hihifindihorhi ndühündi. ⁸ Asu se randihindühi hibadihümbö. Nga nindou ngorü ai siheimbo hoafi nimindi fifirifekoate hoafinambo tikai hoafindandürümbui. Yahurai nindou-ana ahamundi amoo-yomondi-mayo asu moaruwai nendi hifandirundeimbi-yomondi-mayo hohoanimo masemündu, nga ai moai Adükarindi hohoanimo süngureandi. Nga wani.

⁹ Munguambo yangiri niŋgombo hohoanimo Godindi-mayo ranana Kraisindi fiambe tüküfemboane. ¹⁰ Krais ai mungu-moatükunhi nginindeimbi ranahei mbiro-ani. Se Kraisind-anei, ranimboyu God ai siheimbo yangiri niŋgo hohoanimo masagadüra sihei fiambe tüküfemboane. ¹¹ Se Krais-dibo animboadei ranimbohündamboyo se fi-hoearhi kefetirihefe hohoanimo hondü sünguarhindhi. Rani-moatükunhi ranana fi-hoearindi-yopoani, nga wani. Nga rani-moatükunhi ranana Kraisindi sünguyo siheffi yaboateihündi ngusüfoambe hohoanimo ra raguanambo-fembohünda ramarhindhi fi-hoearhi kefe tirihefe nou. Rani-moatükunhi ranana Kraisindi-mayo fi-hoearhi kefe tirihefe hohoanimo hond-ane. ¹² Se hundürayehi ana, se Krais-babidi hifambe masamboerei nahurai-ane, asu se ai-babidi botimehindhi. Se Godindi nginindi Sisasimbo botimarirhi ranahambo anihondumbo-marhinda ranimbo God ai siheimbo botimareandüri.

¹³ Horombo ana se moaruwai hohoanimo süngumarühi hei. Raniyehi asu se yaboateihündi hohoanimo ra moai raguanambo-rhindhi, nga asu ranai siheimbo hifokoa-mareandürü noumehindhi. Nga asu siheimbo God ai ahandi hipoambona Kraisindifihhi yangiri niŋgombo hohoanimo ranambo botireandürü pamareandürü. Raniyu asu ai rani-simboani sihei moaruwai hohoanimo mamarondürü ra raguanambo-mareandürü. ¹⁴ Raniyo munguambo ahinümbi hohoanimo ranai

sìhefìmbò papì-hoafìreamunì mbura sìhefì moaruwai hohoanìmo ra weindahì-mareandì. Nìne hohoanìmo moaruwai ratùpurìyefì marìhündì ranana papì-hoafì sürü pefe sìhefewa engoro, nga asu God ai ranì-moatükunì ra nìmì keimbì karìhe-ndeimbìfihì pare tìkoramündühì mungu moendìmareandì. ¹⁵ Ranìyu God ai moaruwai nendì, asu ngìnìndì bogorìmboyafu-ndeimbì hìfìnambo-mareapurì. Nìmì keimbì karìhendeimbìfihì God ai munguambo nindou-yafe hìmboahü nafuimayu Kraisi ai ahamumbo ngasündì-mareapura asu ai ngìnìndìkoate-memo.

Sìhìrì Kraisi-babìdì yìfìmayefì

¹⁶ Ranìmbò-hündamboane nindou ngorü ai ngìrì sìheimbo papì-hoafìndandürì sesì sesì, hoe sìmìndì, adükarì rotumbo si asu sìmborì amoamofihì rotumbo asu moanì ngooafìmbò nìmarìmbò si ahìnùmbì ranìmbò. ¹⁷ Horombo ahìnùmbì hohoanìmo ranana nìnì-moatükunìyo süngunambo tüküfemboayo ranahambo sìsamì nahurai-ane, nga haponda Kraisi-ani ai anìhondü hamìndì hondayu. ¹⁸ Se hìbadìhümbò nindou mamì ai sìheimbo papì-hoafìndandüranì anìmbò se ngìrì Godìndì takìnì ndahümündì. Ai tìkarehaya ahei ndürì hìfìnambo-mareandì, nga asu sünambeahìndì nendì ranaheimbo adükar-anei sei hehi ahei ngusüfo ranaheimbo parìhi arìhündì ranì hohoanìmo ranahambo hìhìfì-hìhìfìyeyi arìhündì. Nindou ranai nìnì-moatükunì yafogoadìnambo nahurai hoerìhi hehi ranahambo afìndì wataporìmbò-arìhündì aheihorì ndüreimb-ane fì aseì. Nga ai nindou-yafe hohoanìmo yangìrì süngurìhindühì fìfìrìhundeimb-ane fì aseì. ¹⁹ Rananei asu nindou ranai Kraisi mbìro hondü ranahambo moai ndorìhi kìkìhìrìhomìndei. Kraisi ndì nendì ai ahandì fì-ane asu Kraisi ai mandüharì fisafì ranai türe-türe ra haya fì afìndì tükefeyo God ai ramareandambo wambo.

²⁰⁻²¹ Seana Kraisi-babìdì yìfìyeyi mburìhü asu ranì-sìmbòanì hìfì ndanìhünda hohoanìmo moaruwai ra ndeara hìnìngì-marìhind-ane. Nga asu nìmboeyeyi haponda se nindou hìfì ndanìhündambo hahabudì arìhündì nahurai tükehìnda? Asu nìmboeyeyi se munguambo hìfìnìndì hohoanìmo ndahurai mengoro ranì-hoarehì anìmboeyi ra sapo yare hoafìyowohüya, 'Ranì-moatükunì ra refepoanì, ranì-moatükunì ra sesìpoanì, ranì moatükunì ra sündìfepoanì,' yaho arandì. ²² Se mungu moatükunì ra randìhìnda moendìndìmboe. Nindou aiyomo ranì hohoanìmo ra moanì ahamundì hohoanìmonambo yangìrì hohoanìmoyomo houmbò sìhefìmbò yamundìmarümünì. ²³ Anìhond-ane, ranì hohoanìmo ranìramunì sìhefìmbò ngìnìndì hohoanìmo botìreamunanì asu sìhìrì sünambeahìndì nendambo dìdìbafì-yahundühì sìhefì hohoanìmo ranahambo hìfìnambo-reamunühì asu sìhefì fì ranahambo asübusì semunì marandì. Ranìmboyo asu sìhefì hìmboahü ana ranì-moatükunì ra ai aboedì mbumundì hamìndì hìmbomayo. Nga asu ranì-moatükunì ranana moaruwai hohoanìmo sìhefì ngusüfoambe botife ranahambo ngìrì hìfìnambo-ndeandì, nga wani.

3

God ai Kraisi-babìdì botìmareamunì

¹ God ai Kraisi-babìdì sìhefìmbò botìreamunìmbòani. Ranìmbò-hündambo-anìmbò asu nìnì-moatükunì hohoanìmo nìmoamo sünambe engoro ranahambo yangìrì hohoanìmondei. Nìmoamo ranìhü ana Kraisi ai munguambo moatükunì ranahambo bogorìmbofì Godìndì warì hondünì nìmarümboani. ² Munguambo si aho ra se sünambeahìndì moatükunìmbò yangìr-anìmbò hohoanìmo pandìhindì, nga hìfìnìndì moatükunì ranìyopoanì. ³ Seana Kraisi-babìdì yìfìmayeyi, ranìmbò-wambo asu sìhefì koadürü yangìrì nìngombo hohoanìmo ranai-ana dìbo mbengorì Kraisi-dìbo Godìndì fikìmì, nga awi moai weindahì yangoro. ⁴ Kraisi-ana sìhefì yangìrì nìngombo

hohoanimo ranahambo nımındıhani. Süngunambo ai weindahı tüküfiyu-ambe-anımbo asu se ai-babıdı Godındı ıgınındı hımboamupuımbo-randeımbı engoro ra ndahümüندی hehimbo ranıhü weindahı tükündahımboyei.

Se simborı hohoanimo sahümüندی-mboanei

⁵ Ranımboane se sıhei hohoanimoambe hıfı ndanıhündambo hohoanimo amarondürı ra raguanambo-ndıhindı. Ro hoafehandürı moaruwai hohoanimo nda ndahurai-ane: Nımorehı sısıhımo hohoanimo, nindowenihi bırabırı hohoanimo, ıgusüfo botıreandeımbı moaruwai hohoanimo asu nındou ıgoründı napo hohoanıfe hohoanimo. Hohoanıfe hohoanimo ranana tıkai godımbo süngufe hohoanimoane. ⁶ Nındou düdi ai Godındı hoafı hımborıkoate ranı-moatükunı hohoanimo süngüareandı ana, asu God ai nındou ranahambo ıgınındındürühi moaruwaimbo-ndırümbui. ⁷ Horombo se-amboanı nındou ranı-babıdı nımboeimbo muıguambo moaruwai hohoanimo ra süngumarıhünd-ane. ⁸ Nga haponda se hohoanimo nda muıguambo hınııgındıhindı: ıgınındı hohoanimo, watıkoafı hohoanimo, nındou ıgorümbö moaruwaimbofe hohoanimo, amııgonı hoafı, muıguambo moaruwai hoafı ranana se muıgu hınııgındıhindı. ⁹ Se mamamı simborı tıkai hoafürı-ndeımboyei sapo ndeara yaboateihündı moaruwai hohoanimo ra sıhei ıgusüfoambe-ahındı hınııgı-rıhimboanei. ¹⁰ Nga asu hapondan-ana se simborı nındou tüküyahımboanei. God aiyu ahandıhoarı nındou simborı ra nafımarandı. Ranıyu asu ai sıheimbo hohoanimo simborı simborıreandürı hınııgıreandürı arandı se God muıguambo moatükunı nafıra-randeımbı ranahambo dıboadöfe fıfırıfımbohünda. ¹¹ Ranımboane asu Godındı simborı hohoanimo süngu sıhırı ahandı hımboahü mam-aneftı. Suda asu Suda-yafe ndıfo ranı-poanımboyopoanı, nındou fı-hoarı kefe tırıhefeımbı asu nındou fı-hoarı kefe tırıhefe-koateımbı ranı-poanımboyopoanı. Ndıfo asu nımambeahındı burıyeımbı nındou, kakı semındıkoate ratüpuriyomo-rundeımbı nındou asu nındou moanı aboedı nııgomondeımbı ra ranı-poanımboyopoanı. Nga Kraıs ai yangırı adükarı moatükun-anı asu muıguambo sıheftı fıambe amarumunı.

¹² God ai sıheimbo wand-aneı yahu hınııgıma-reandür-amboanı, asu se ahandı nındoumboyahi manımboei-amboanei asu ai sıheimbo muıguambo sı ıgusüfo pare-andürı arandı. Ranımboane asu se hohoanimo ndahurai ndahümüندی: Hıpoambofe hohoanimo, nındou dıdıboadıfe hohoanimo, afurıfe hohoanimo, warı hoafeandühıfe hohoanimo, simborı hoafıkoate hohoanimo. Ranı-hohoanimo ra se süngundıhi ndühündı. ¹³ Nındou ıgorü ai sıheimbo moaruwaimbo-areandürı ana, asu se amboawi mbısei. Nındou ıgorü ai ıgorümbö moaruwaimboarırı ana, nındou ranai ıgırı ahambo simborı hoafındu. Sıas Kraıs ai sıhei hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi mehu nahurai-anımbo asu se-amboanı ranı-süngumbo nındou ranaheimbo amboawi mbısei. ¹⁴ Amurı hohoanimo muıgu ra ranahambo kapeihı ıgusüfo pefırındeı. Ranane ıgusüfo pefe hohoanimo ra muıguambo mamambere hınııgıreanda ıgınındı anıııgo.

¹⁵ Sıas Kraısındı-mayo ıgusüfoambe afurıfımbı hohoanimo masemunı ranai sıhei ıgusüfo ranahambo ndore hıfandımbırandür-amboane. Se fı mamı nahurai-aneı asu God ai sıheimbo afurıfe küfımbı hohoanımondeı yahuhaya mborai mehündürı. Asu se Godımbo hıhıfındıhorı ndühündı. ¹⁶ Kraısındı hoafı ra sıhei hohoanımoambe ıgınındı mbımarındür-amboane. Se sıheihoarı ndondıhi fıfırındıhindühi simborı yamundıfırındeı. Se Herü Bukambeahındı herü, Sıasımbo kakısaombo herü asu Yıfıafı Aboedındı-mayo herü ra heründeihı sıhei hohoanımoambe Godımbo hıhıfındıhorı. ¹⁷ Rananımbö asu se muıgu moatükunı hoafı hoafıyeı-ane asu nıne ratüpuri ratüpuriyeı-ane ra Sıas Adükarı yıfırayu süngu ratüpurindeı. Kraıs ai sıheimbo mafarıhendürı ranımbö-hündambo se Ape Godımbo hıhıfındıhorı.

Nimorehi nindowenihí asu ahei nímorí ranaheimbo hoafi

¹⁸ Nimorehi se, síhei nindowenihí ranahamundi hoarehi nímbœi. Rani hohanimo ranane Godíndí hímbœahü abœedí hamíndayo. ¹⁹ Nindowenihí se-amboani, nimorehi síhamundi ranaheimbo ngusüfo pandundürühi sísi-koate ndowandümondürí níngomo. ²⁰ Nímorí se-amboani muŋgua moatükuní síhei boagírí ai hoafayei ahei hoarehi níboadei. God ai rani hohanimo ranahamboani híhífi-híhífayu. ²¹ Asu afíndí se-amboani síhamundi nímorí ranaheimbo randüwuraní asu ai ngíníndí-ŋgíníndíndeihí dígorí-dígoríndahimboyei.

Ratüpuríyeyi-ríhündeimbi asu hífandu-rundeimbi-yafe hoafi

²² Ratüpuríyeyi-ríhündeimbi se síhei hífandüdüri-rundeimbi ahamundi hoafi raní-yanğírí süngundíhíndí. Se ahamundi hímbœahü yanğírí ai hoeirundühi abœed-aneimbi símonda mbísei hehi ratüpurí abœedí ratüpurí-ndeimboyei. Nğa se Adükarímbo yíhímbœndeyi-anímbo asu síhei hohanimo ra ratüpurí abœedí ranahambo yanğírí hohanimo pandíhíndí. ²³ Se níne ratüpurí ratüpurayeyi ra ndondíhi ratüpuríndeyi. Sapo se muŋgu ratüpurí ratüpurayeyi ra Adükarímbohünda ratüpurayeyi, nğa nindoweyeyiyoani. ²⁴ Se fífíríhímbœane, süngunambo ana Adükarí ai síheimbo takíní dagadürímbo. Ai níni-moatükuníyo síheimbo segudürímboayu ra napíre síhaiamboani. Se Kraisíndí ratüpuríyo-rambohünda nímbœi. Aiana síhei Adükar-ani. ²⁵ Nindowe ai moaruwai hohanimoayeyi ana, asu God ai aheimbo símborí moaruwaimbo-ndearümbui. Nğa God ai nimorehi nindowenihí-yafe hohanimo ra mamí símogodühi yíbobore randühani.

4

¹ Ratüpurí hífandündeimbi bogorí se-amboani síhamundi ratüpuríyeyi-ríhündeimbi nindowe ranaheimbo abœedí ndondüdüri híbadüdüri. Se fífírímboanemo, Bogorí síhamundi ranai-amboani sünambe mbamarü.

² Godímbo dídíbáfífendombœ hohanimo ra se ndondíhi kíkhíndíhümündí. Se dídíbáfífembœ ra ndondíhi hohanimondeihí Godímbo híhífíndíhorí. ³ Se yíhoefímbo kameihí Godímbo dídíbáfí-ndahindowaní asu ai yíhoefímbo nafí nafuinduaní ro Kraisíndí hoafi weindahí bokaríndí-hehumboane. Hoafi ranahandamboyo wambo karabusambe híniŋgíma-ríhíndírí. ⁴ Se dídíbáfí-ndahíndan-anímbo asu ro Sísisíndí-mayo hoafi ra ndondíhe türíboadíhe hoafíndahaní weindahí tükümbífeyo-wamboane God ai ranahambo hohanimoayu süngu. ⁵ Se nindowe Godímbo süngufekoate-yeyimbi babídí nímbœimbo ndondíhi hohanimondeihí abœedí hohanimo süngundíhíndí ahei hímbœahü. Se muŋguambo sí híbadíhündühi Kraisíndí hohanimo nafuindahüdüri. ⁶ Muŋguambo sí se abœedí hoafi yanğírí hoafíndeyi. Yahurai hoafi ranímboane nindowe ai hímborímbo yífirayeyi. Rananímbo se nindowe-yafe düdufe hoafi ra símborí hoafímbo wudíndíhi fífíríndíhi hoafíndeimboyei.

Por ai Tikikus Onesimusímbo Korosinambo koamaríhepírí

⁷ Tikikus ai síheimbo muŋgua ratüpurí ro ratüpurímayahí ranahambo hoafíndüdüriímbo. Nindowe ndanana abœedí aníhondümbœ Adükaríndí ratüpurí ratüpuríyo-randeimbi-ani asu ro-díbo síhefí ratüpuríyeyi-ríhündeimbi wandaf-ani. ⁸ Ranímboanahí ro ahambo síheimbo sowana koararíhehíní, ai síni ro níne ratüpurí ratüpurayeyi ranímbo hoafíyo-ndürímbohünda. Ranínambo síhei ngusüfo ngíníndamíndí-ndürímboe. ⁹ Onesimus amboani ai-díbo koararíhehíní. Ai sehünd-ani asu síhefí abœedí hamíndí wandaf-ani. Ai-anímbo síheimbo níne-moatükuní ndaníhü tüküfe arandí ranahambo wataporímbo-ndínarümboayafaní.

Por ai Korosímbo karíhasíhandürí ehündürí

¹⁰ Aristarkus ro-dibo karabusambe anungu ai-amboani sheimbo hihifaranduri. Mak, Barnabasindi asandi, ranai-amboani sheimbo hihifaranduri. Ai sheimbo sowana duduwanani ana, ahambo se ndahorimindei sapo ro sheimbo hoafimayahanduri ranimbohunda. ¹¹ Sisas Sastus sahundo-rihundeimb+ ai-amboani sheimbo hihifaranduri. Ai yangiri Sudahund-anemo ro-babidi God nginindi hifandarandi ranahambo ratupurimayefi. Aiyomo wambo aboedi hamindi mafarihoundiri. ¹² Epafras sehundi ai Sisas Kraisindi ratupuriyu-randeimbani sheimbo hihifaranduri. Munguambo si aho ra aiani sheimbo nginindi nungumbo sheimbohunda Godimbo didibafifi arandi. Ai sheimboya, nindou hondu nimboeimbo shei hohoanimo ranai God hohoanimoayu ra fifirihinduhi nginindi mbiniboadeia yahuhayamboani Godimbo didibafifi arandi. ¹³ Ro yarthe sheimbo hoafayahanduri, Raodisia-hundi, Hiroporisi-hundi ai sheimbo farifehendurimbohunda afindi ratupuri tihirifoyei arihundi. ¹⁴ Ruk yihoe fi dokta asu Dimas ai-amboani sheimbo hihifarinanduri. ¹⁵ Wand+ hihifi hoafi nda se wandafi mam+ Raodisia adukar+ ngoafihü amarei aheimbo hoafindahundur+. Nimfa asu Kraisindi nendi ahandi worambe fandihi-rihundeimb+ ranaheimbo yihoe fi-mayo hifi hoafi nda hoafindahundur+.

¹⁶ Pas nda se hoeindih+ mbundihumbo-animbo asu nindou Raodisia ngoafihü amarei aheimbo sowana koandihinda ai-amboani hoeimbirihind-amboane. Asu se-amboani wand+ mayo pas Raodisia-hundambo koamarithehandi ra hoeindihindi.

¹⁷ Nga asu se Arkipusimbo randih+ hoafindahundowohü animboya, 'Sapo ratupuri Adukarindi-mayo masowandifi ranahambo se hibadambo animbo ndondo ratupurindafi,' mbisahundo.

¹⁸ Ro Por-anah+ wand+ warinambo sheimbo hihifi hoafi nda sürü paparihandi. Se wambo hohoanimo-ndahundur+, nga ro karabusambe-anah+ animboah+. Nga Godindi moani hipoambofe hohoanimo ra sheimbo sowah+ mbeyangoro-wamboane, nga karihasihanduri.

1 Tesaronaika

Pas mamî Por ai Tesaronaika-hündambo sürü papîmarandî

¹ Ro Por, Sairas, Timoti-aneftî, Kraisîndî nendî Tesaronaikahü amarei sîheimbo pas nda sürü paparîhundî. Se Ape God asu Adükari Sisas Krais-yafand-aneî. God ai sîheimbo hîpoambo-reandürühi, afurîfe hohoanîmo mbîsagadür-amboane.

² Munguambo si sîheimbohündambo Godîmbo dîdîbafî-yahundürühi hîhîfî-rîhurühanefî. ³ Se anîhondümborîhindühi aboedî ratüpuri ratüpuriyeyîhi, ngusüfo parîhindühi tîñîrîfoyeyîhi, asu Adükari Sisas Krais ai kosomboayu ranîmbo himboyeyîhi ngîñîndî nîmboei arîhundî. Ranîmbo ro hohoanîmoyefühi, nîmbî-nîmbîsi sîheimbohündambo sîhefî Ape Godîmbo hîhîfîrîhurühi dîdîbafîyefî arîhundî. ⁴⁻⁵ Wandafî mamî, yîhoefî hoafî aboedî nda hoafî yangîrîyopoanî sîheimbo tükefeyo, nga ngîñîndînambo tüküme feyo-ane. Yîfiyfî Aboedî ai mafarîhemuna aboedî hoafî ra hoafîmayefî, asu ranîmboane se ngîñîndî anîhondümborîmarîhindî. God ai sîheimbo ngusüfo pareandürühi, ahandîhoarî sîheimbo kamafoareandürî, ra ro yarîhu fîfîrîhu mburîhu hîhîfarîhurî. Sîhei mbüsumo nîmboefombo sîheimbo fehefe-ndürîmbohünda hohoanîmomayefî, ra se fîfîrîhindî. ⁶ Se Godîndî hoafî masahümündia hohoanîmo afîndî tüküme feyondürîsî, nga Yîfiyfî Aboedî ai mafarîhendüra hîhîfî-hîhîfîmayeyî. Se yîhoefî hohoanîmo asu Adükariñdî hohoanîmo ra dîboadorîhi süngurîhi marîhundî. ⁷ Ranîyo asu se Masedonia hîfîhündî, Akaia hîfîhündî anîhondümborîhindeimbi ranaheimbo aboedî hohoanîmo nafuimehündüra asu ai ranî-süngumarîhindî. ⁸ Sehündî Adükariñdî hoafî ra fufunayomo rahurai maho. Masedonia Akaia hîfî yangîrîyopoanî, nga mungu hîfî se Godîmbo anîhondümborîmarîhorî hoafî ra maho. Ranane asu ro asükaindefî ranîmbo ngîrî aheimbo hoafîndefî. ⁹ Nga aheihoarî ranahambo fîfîrîhindühi hoafîyeyî arîhundî nahurai: Ro sîheimbo sowana tüküme hunda Godîndî hoafî sahümündi hehi, tîkai god hîñîngîrîhi hehi, anîhondü God ai yangîrî nüngumbî ranahambo süngumarîhindî ranîmbo wataporîyeyî arîhundî. ¹⁰ Asu God ranani ai ahandî nîmorî Sisas yîfîhündî botîmarîrî sünambeahîndî kosomboayu ranîmbo se hîfandarîhorî. Sisas ai Godîndî hürütümbî yîbobofe si ra tükündîfemboe sîhefîmbo ranambeahîndî aboedambo-reamunî arandî.

2

Por ai Tesaronaikahü ratüpuri mayu ranahambo hoafî mayu

¹ Wandafî mamî, horombo ro sîheimbo sowanambo masînefî rasîmboanî yîhoefî ratüpuri moai moanî tüküfeyo, nga ra se fîfîrîhindî. ² Horombo Firipai ngoafîhü yîhoefîmbo moaruwaimbo-rîhimunühi asu yîhoefîmbo amoanîngümbî hoafî hoafîmayeyî, ra se fîfîrîhindî. Asu bîdîfîrî ai yîhoefîmbo gümarîhimunîsî, nga ro Godîmbo anîhondümborîhurühi, yîhîmbokoate aboedî hoafî sîheimbo bokamarî-hehundürî. ³ Sîheimbo moai mamîkarambo hoafî hoafîyahundürî, asu moai moaruwai hohoanîmoyefühi wosîhoaforî hoafîyahundürî, nga wanî. ⁴ Nga God ai yîhoefîmbo yare hoeireamuna mayoa aboed-anemo yahuhaya, ranîmbo yîhoefîmbo anîhondümborîreamunühi aboedî hoafî hoafîmbo ratüpuri ra masemunî. Asu nindou yîhoefîmbo siao-mbeyahümünambo sefî hohumbo-yefîpoanî aboedî hoafî hoafîyefî, nga God ai siaombüfiyuwa sefî hohumboanefî hoafîyefî arîhundî. God-anî ahandîhoarî yîhoefî ngusüfo yare hore arandî. ⁵ Asu yîhoefî hoafî ra ngorü-süngufe hoafîyo, ngorü-süngufe hoafîyo-ramboyefîpoanî, se ra fîfîrîhindî. Asu ro yîhoefî hohoanî hohoanîmo ra gabudîhundühi moai hoafîyefî, nga God ai ranîmbo

fifireandi. ⁶ Nindou bidifiri asu se, yihoefimbo aboedi mbumund-anemo mbiseiya sefi hohumbo-yefipoani, nga wani.

Ro Kraisindi hoafi sahumndefi hefi-rihundeimb-anefti, nga se yihoefimbo afar+hehimuni ra aboed-anesi. ⁷ Nga se-babidi mamarefi ra wari hoafendühi diboado-mar+hündüri, hondü ai nimorimbo diboado-ar+hündüri nou. ⁸ Ro sheimbo afindiimbo ngusüfo par+hündürühi aboedi hoafi hoafiyondürimbo hihifi-hihifimayefi. Raniyangiriyopoani, nga fehefe-ndürimbohündambo amboani hohoanimomayefi. Sapo se ngunindi hondü-mayeiambo. ⁹ Wandafi mamü, ro afindi tñirifomayefi ra se fifirihindi. Sheimbo aboedi hoafi bokari-hehundürühi se yihoefimbo sesimbuimbi saimbo ra tñirifo-ndahimboyei sefi hohu ranimboyefi asu nimbini+mbisi afindi tñirifomayefi yihoeftihoari fehefembohünda.

¹⁰ Horombo anihondumbo-rihindeimbi babidi nimboefambe, ro moai moaruwai hohoanimo süngur+hündü, nga mbumundi hohoanimo süngur+hu mar+hündü rananefti hütikoate-ayefi. Ranimbo se Godimbo fifirihori. ¹¹ Afindi ai ahandi nimori didiboadoariri nou-ane, ro sheimbo mamami rar+hündüri mar+hündü, ra se fifirihindi. ¹² Ro shei ngusüfoambe kikimifoari-hündürühi, ngusüfoambe botir+hündürühi hütihoeftimehundüri. Nga se Godindi hoafi süngundihindani, God ai sheimbo aboed-anei mbüsündüra sefi hohumboanefti hoafi ra hoafimehundüri. Nga God-ani sheimbo ahandi simbamindi hamindi nginindi hifandirand-ambe kefoefembohündambo kamafoareandüri.

Ai Godimbo anihondumbo-rihindühi taborihehi ni+boadei arihündü

¹³ Ro horombo Godindi hoafi hoafimayefa se nindou-yafe hoafi yangiriyoye, nga Godindi-mayo hoaf-ane sei hehi masahümündi ranimbo ro muñguambo si Godimbo hihifirihuri arihündü. Nga anihond-ane, hoafi ra Godindi hoaf-ane. Se anihondumbo-rihindeimbi hoafi ra shei ngusüfoambe amarondürü ranai nginindi ratüpuriyo arandi. ¹⁴ Wandafi mamü, Godindi nendi Sudia hifihü amarei se ahei hohoanimo süngur+hi arihündü. Nga shei ngoafihündü sheimbo moaruwaimbo-mar+hündüri, Sudahündü ai aheimbo moaruwaimbo-mar+hündüri nou. ¹⁵ Sudahündü ai Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu Adükari Sisas ahamumbo hifokoa-mar+hipuri, asu yihoefimbo hemafoar+himuni. Raniyu God ai aheimbo nginindi-marandüra asu ai nindou muñguambo hürütar+hündüri. ¹⁶ God ai Suda-yafe ndifombo aboedambo-fendürimbo moei aseini ranimboane asu ai yihoefimbo Godindi hoafi bokari-hefendürimbo gümar+himuni. Raninambo ahei moaruwai hohoanimo afindi tüküme Feyowa haponda Godindi hürütü ranaheimbo tüküfendürimboane.

Por ai Tesaronaikahündü ndüfosimbo asükai hihirife hombo mehu

¹⁷ Wandafi mamü, Suda ai gümar+himuna asu moai akidou gabusümo se-babidi nimarefi, nga sheimbo afindi hohoanimoayefi. Yihoefti ngusüfo ana se-babidimboane, nga roana fi safi yangir-anefti. Raniyo asu sheimbo hohoanimoayefühi ninin-nafindahu ngefä hoeindihündürü sefi hohu hütihütiaayefi. ¹⁸ Sheimbo sowanambo ndüfosimbo hihirife hombo masefi, nga Por ro yimbumbo-mbaiyahiyoye, ngimimbo-mbaiyahiyoye sheimbo sowana sinimbo masahi, nga Satan ai yihoefimbo gümareamuni. ¹⁹ Adükari Sisas ai kuduani, rasimboani ninimoatükunimbo anihondumbo-ndihündühi hihirife mandihünda? Se ro-babidi nimarefambe ra. Dabohündambo hihifihihifimandefa? Sheimbohündambo. Yihoefti ratüpuri ra aboed-ane nafuimbohünda ro aboedi ninimoatükunimbo mandahumindefa? Sheimbo. ²⁰ Nga sheimbohündambo hihifihihifimayefi asu ndürimb-anefti.

3

Por ai Timotimbo koamar+heira hu ahei ngusüfo kikimi-mafoareandüri

1-2 Asu siheimbo afindi hohoanimo yefühi sihei hoafi fifirifembo-hündambo ngiri gedühi hamindi hibadihundi, nga ro yimbu Atens ngoafihü nimarimbo sehühi, Timoti siheimbo sowana koarifehiyuan hombo masehi. Timoti ai shefi wandaf-ani, asu ai Kraisindi hoafi aboedi hoafiyu randühi, Godindi ratüpuriyu-randeimb-ani. Siheimbo kikimifoe-fendürühi, asu nginemindi-ndürimbo koamarihhehora masünu. ³ Tiñirifo siheimbo tükündifewani se ngiri kikirifindei, nga se siheihoi fifirihindi God ai shefimbo tiñirifo ra yifirimayu süngumbo. ⁴ Yini, horombo ro se-babidi nimboefambe yarihu hoafiyahu-ndürahiya, 'Shefimbo tiñirifo tükündifemboe,' masefi ra tüküme feyo. ⁵ Rani süngumboyo asu ro moai gedühi hifandihandi, nga asu Timoti koamarihhehina masünu ra ro sihei anihondümbofe fifirife-ndürimbohündambo. Sisihimore hoeire-randeimbi ai siheimbo sisihimonde hoeindeandürani asu yhoefi ratüpuru sihei mbusümo ra wanindimboe sefi hohu moei-asefi.

Timoti ai Kraisindi nendi Tesaronaika ngoafihü aboed-anei mehua Por ai hihifi-hihifimayu

⁶ Nga haponda Timoti ai hihirifi sünumboani siheimbo sowahididi raniyu ai se anihondümborhi asu ngusüfo parhi arihündi ranahambo hoafi semündü masünu. Ai yare hoafiyuhü yahuya, muñguambo si se yhoefimbo hohoanimo yehi yhoefimbo hoeifembo afindi hohoanimomayei ro siheimbo ramehundü nou. ⁷ Wandafi mamü, moaruwai moatükuni asu tiñirifo yhoefimbo tüküme feyo, nga se aboedi anihondümbo-marihindi ra ro himboriyefühi rani hoafi yhoefimbo kikimimafoareamuni. ⁸ Nga se Adükari-babidi nginindi maniboadei ranimboane asu ro aboedi safi amarefi. ⁹ Shefi Godindi himboahü siheimbohündambo afindi hihifi-hihifarihündüri ranimboanefi asu hihifi-hihifi ranahambo ro Godimbo afindimbo hihifimarihuri. ¹⁰ Nimbini-nimbisi siheimbo hoeifembohündambo Godimbo didibafiyahu arihündi. Asu sihei anihondümbofe ra mbonimbo-ndihümündiani, ro ranimbohünda fandihuhu-ndürimboyefi.

Por ai aheimbo sowana hombo ahafanimbo fehefepiri-mbohünda Godimbo didibafimefiyu

¹¹ Shefi Ape asu God ahandihoi shefi Adükari Sisas ai siheimbo sowana nafi ndondineamunani digimboane. ¹² Asu Adükari ai siheimbo fandihendürani sihei ngusüfo pefe hohoanimo adükari mbihowamboane. Ranimboane asu se apodoho-apodoho asu muñguambo nindou aheimbo afindi ngusüfo pandihündüri ndühündi, ro siheimbo ngusüfo pararihündüri nou. ¹³ Ranimbo ai sihei ngusüfoambe kikimi-mbifoareandür-amboane asu süngunambo-animbo shefi Adükari Sisas ahandi nendi-babidi kuduani, rasimboani se shefi Ape Godindi himboahü sürühehindeimbi hütikoate ni-boadeimboyei.

4

Hohoanimo God ai yifrayu ra süngundhi ndühündi

¹ Wandafi mamü, hohoanimo God ai yifrayu ra siheimbo yamundi-marihündüri asu se ra süngurihi arihündi. Adükari Sisasindi süngu siheimbo nginemindürimbo se hohoanimo aboedi safi rani-süngundhi ngei asefi. ² Sisasindi dibafi hoafi ro horombo siheimbo hoafimayefi ra se fifirarahindi.

³ God ai yare hohoanimo yuhü, se diboadondiheni ni-boadeimbo, nimorehi sisihimo, animindihoi bibrari, rani hohoanimo hiningndiheni hehi ni-boadei, mehu. ⁴ Se mamamü nindou muñguambo ai nimorehühi-ndafundühi, nimorehimbo aboedi hohoanimo-ndimondürühi diboadondüwuri. ⁵ Nindou Godimbo fifirifekoate-yeyimbi, Suda-yafe ndifo ai nimorehimbo ngusüfoambe hohoanirundürühi

nimorehi sishimoyomo marundi. Nga se ahamundi hohoanimo rasungundu hohoanimondimboemo. ⁶ Se wandafi mamimbo moaruwaimbo-ndupurühi ahamundi nimorehi sishimo-ndumboemo. Nga nindou ai rawareandi ana, God ai ahambo simbori tinirifo dagadombui. Nga horombo sheimbo ranahambo ro ahini hoafimehunduri. ⁷ Nga God ai moaruwai hohoanimo sungufembo yahumboyupoani shefimbo hoafimemuni, nga sürühoeimbi hohoanimo sungufembo yahumboyu hoafimemuni. ⁸ Ranimboane asu nindou ai hoafi ranahambo daboadanambo-ndihindani, nindoumboyopoani, nga God Yifiafi Aboedi sai-randeimbimbo anihori daboadanambo-arihori.

⁹ Wandafi mamimbo ngusüfo pefe hohoanimo ranana ro ngiri sheimbo pas ndanambe sürü papindihundi. Sapo God ai sheimbo hohoanimo ra yamundi-mareanduri. ¹⁰ Yini, Masedonia hifi munguambo, apodoho mam ranihu munguambo se ngusüfo pandihinduri. Nga wandafi, se yandhi sungundhi ngei sefi hohumboanefi ro sheimbo huti-hutiayefi. ¹¹ Se yandhi diboadondhi hohoanimondeih, afufuriboadhi hohoanimondeih, sheihoarimbo yangiri diboadondhi hbadihundi. Moani nimateimboyei, nga yimbokoari warinambo ratupurindei, horombo sheimbo yarihu hoafimehunduri nou. ¹² Ranimbo se ngiri ngoründifihi kundarei. Ranimboane asu Godindi hoafi sungufekoate-yeimbi ranai yandhi hondihindurani, sheimbo ahinindeimboyei.

Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi yifihündi botife aheimbo hoaf-ane nda

¹³ Wandafi mam, Godindi hoafi sungurihindeimbi yifisafimayei ranimbo fifirimbirihindi sefi hohumboanefi. Se ranaheimbo afindi hohoanimo-ndeimboyei nindou ai anihondumbofe-koate ramehindi nou. ¹⁴ Nga Sisas yifyu mbura, asukai botimefiyu ra anihondumbo-arihundi. Ranimboane asu ndan-amboani anihondumbo-arihundi. Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi yifimayei ra God ai aheimbo ndemündünduri haya, Sisas-babidimbo kodeimboyei.

¹⁵ Nga Adükariindi-mayo hoafi sheimbo hoafayefinduri ra ndahurai-ane: Adükari ai asukai kuduani, yangiri aniboade fi shiri Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi yifimayei ranaheimbo ngiri ngasündihunduri hohu gagifi, nga wani. ¹⁶ Nga rani-sih Adükari ai ahandihoari sünü hinnginde haya kudumbui. Rasimboan-animbo ai pukuna hoafinduan, sunambeahindi nendi bogori ai mnginduan, asu Godindi fufun ai hoafindimboe. Nga Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi horombo yifimayei ranai boatei botindahimboyei. ¹⁷ Nga sunguni shiri yangiri aniboade fi ai-babidi Godindi nginindinambo sunambe mamambe-ndeamuni hayambo-animbo, Adükari babidi mamuhindahu, asu koadürumbo-koadürumbo ai-babidimbo nimateimboyefi. ¹⁸ Nga hoafi raninambo ngusüfoambe kikiimi-foefirindei.

5

Adükari ai kudumbui ranimbo-hündambo shiri diboadondihehu nimatefomboane

¹ Wandafi mam, nini-sihyo nini-simboaniyo rani-moatükuni tükündifemboe ranahambo ro ngiri sheimbo hoafi sürü papindihundi. ² Shiri ngiri rani-simboani fifindihundi. Nga Adükari ai kusü simboani ra moani nimai tükündifemboe, nimboambo hümbuhuni nendi tükayafundi nou, se sheihoari ranahambo aboedi fifirihindi. ³ Nindou ai hoafindeihya, 'Aboedi hoafuhane,' asu 'Hapoana aboedi amarefi,' rambiseiani, rani-simboan-animbo moaruwai moatükuni aheimbo moaruwaimbo-ndearümboe, nimorehi ai niori wakemndimbo nimai tanjufuri arandi nou. Nga ai ngiri ranahambo taborindi-hehindühi bündahindi.

⁴ Nga wandafi mamî, seana nimbokoanî moai nîmarei, nga ranimboanîmbo Sisas kusû simboanî se ngîrî hepûnîndahindî hûmbuhûnî nendî tüküfewanî nindou ai hepûnehindî nou. ⁵ Nga se ra muŋgu nimbokoanî hahabudei-rîhûndeimbî-yeipoanî, nga sirîhû hahabudei-rîhûndeimbî-aneî. ⁶ Ranimboane sîhîrî ngîrî apoefî bodîmondî ai rawehindî nou, nga sîhîrî ana hîbadîhundûhî muŋgu ranahambo dîboadondîhu hohoanîmo-ndefomboane. ⁷ Nga yapombohîmbombû ai nîmboambo apoehaneî asu sîmîndei-rîhûndeimbî ai nîmboambo sîmîndei hehi afîndî-afîndîyei rîhûndûhaneî. ⁸ Sîhîrî sirîhûdîdî nindou-aneî, ranimboane asu sirîhû hahabodefûhî dîboadondîhu hîbadîndî-humboane. Sîhîrî anîhondûmbo ngusûfo pefe hohoanîmo ra güdîhumboane nîmînehoarî agüdundî nou. God ai sîhefîmbo aboedambofe-munîmboayu rasîmboan-anîmbo ranîmbo hîmbondefomboane, rananîmbo randîhundani, sîhefîmbo ngosanîgonî-ndîmboe kapa at ngînîndî ami yîfiarîmbohûnda kîkafoarundî nou. ⁹ God ai sîhefîmbo ngînîndîyimunîmbo moai kafaoreamunî, nga wanî. Nga sîhefîmbo ana sîhefî Adûkarî Sisas Kraîs aboedambofe-munîmbohûndambo kamafoareamun-ane. ¹⁰ Sisas ai sîhefîmbo fehefe-munîmbohûndambo yîfîmayu. Rananîmbo asu sîhîrî yangîrî nîboadefûhîyo asu yîfîndefûhîyo ai-babîdî nîmboemboyeî. ¹¹ Ranîmboane asu se sîheihoarî sîmborî kîkîmîfoe-fîrîndeihi, aboedî hoafînambo fehefîrîndei, ra se rawarîhindî nou.

Bîdîfîranîmbo Hoafî

¹² Wandafi mamî, ro hoafî nda hoafehundûrî, nindou ai se-babîdî Godîndî ratûpurî ratûpurîyomo-rundeimbî ranahamumbo dîboadondîhipurî. Ai sîheimbo hîfandîmbohûndambo Adûkarî ai kamafoareapura, sîheimbo aboedî hohoanîmo süŋgufembo hoafîyomondûrî arundî. ¹³ Ahamundî ratûpurîmbo hohoanîmondeihî, se ahînîndeihi hohoanîmondahûpurî. Se wandafi mamî-babîdî sîmborî-sîmborî wudîndei.

¹⁴ Wandafi mamî, ro sîheimbo hoafehundûrî nda, nindou ai yiboaruko-yiboarukondeianî, aheimbo ahînî hoafîndahûndûrî. Nindou ahînîyei-rîhûndeimbî kîkîmîboadîhindûrî. Nindou ai Godîndî hoafî akîdou yangîrî süŋgundîhindani ranahamumbo fandîhehindûrî asu nindou muŋguambo warî hoafendûhîndî-hindûrî. ¹⁵ Se hîbadîhûndî nindou bîdîfîrî ai sîheimbo moaruwaimbo-ndîhindûranî, asu aheimbo sîmborî moaruwaimbo-ndîhindûrîmboyei. Nga wanî. Muŋguambo si sîheihoarî sîmborî fehefîrîndeihi, asu nindou muŋguambo fandîhehindûrî.

¹⁶ Muŋguambo si hîhîfî-hîhîfîndei ndûhûndî. ¹⁷ Muŋguambo si Godîmbo dîdîbafîndei ndûhûndî. ¹⁸ Nînî-moatükunî tükümandîfe ranahambo se Godîmbo hîhîfîndîhorî. Sapo se Sisas Kraîsînd-aneî asu God muŋgu ra refemboane mehu.

¹⁹ Se Yîfiarî Aboedî hai nou dîkîrîndîhimboyei. ²⁰ Nindou Godîndî-mayo hoafî hoafîndei, se hoafî ranahambo moanane mbîsemboyei. ²¹ Nga muŋgu-moatükunî ra randîhi hoeindîhinda aboedîndoanî ana, ranahambo kîkîhî-safîndîhûmündî. ²² Nga moaruwaindoanî ana, ranahambo bûndahindî.

²³ God ai afurîfe hohoanîmo ra nîmîndîhani. Ai ahandîhoarî sîheimbo muŋgunambo dîdîboado-mbîreandûr-amboane asu se sürûhehindeimbî nîmboeimboyei. Nga sîhei ngusûfo, yîfiarî, fî ra hîfandîmbîrand-amboane rananîmbo asu sîhefî Adûkarî Sisas Kraîs kudianî, se hûtîpoanî, nga aboedî mbumündî hamîndî nîmboeimboyei aseî. ²⁴ Nga God ai randeambui nîmboe sapo ai anîhondûmbo mamani sîheimbo wand-aneî mehûndûrî.

²⁵ Wandafi mamî, se yîhoefîmbo-hûndambo Godîmbo dîdîbafîndei. ²⁶ Se apodoho-apodoho muŋguambo se yîhoefîmbo-hûndambo karîhasîhandûrî mbîsei. ²⁷ Adûkarîndî ngînîndî süŋgu ro hoafehandûrî nda: Se pas nda muŋguambo apodoho-apodohombo hoeindîhi hehi hoafîndei.

²⁸ Sîhefî Adûkarî Sisas Kraîs sîheimbo hîpoambo-mbîreandûr-amboane.

2 Tesaronaika

Pas yimbu Por ai Tesaronaika-hündambo sürü papimarandi

¹ Por, Sairas, Timoti, ro pas nda Kraisiñdi nendi Tesaronaika-hündi siheimbo sürü paparhundü. Se sihefi Ape God asu Adükari Sisas Kraisi-yafand-anei. ² Ape God asu Adükari Sisas Kraisi ai moani hiipoambo-mbirineandür-amboane asu se ngusüfoambe afundihi kündühi ni mandei.

Por ai Godimbo hihifarüri

³ Wandafi mamü, muñguambo si siheimbohündambo Godimbo hihifindihuriñdihumboyefi. Ra aboed-ane, nimboe sapo sihei anihondümbofo hohoanimo adükari tükufe arandi asu siheihoari simbori hiipoambofiriyehi hei asu rani hohoanimo afindi tükufe arandi. ⁴ Ranahambohünda ngörü ngoafi, ngörü ngoafi Kraisiñdi nendi siheimbo aboed-anei ase. Sihei hürütümbi moaruwaimbo-marhindüra siheimbo tñirifo tüküme feyo. Nga se ranahambo moanane sei hehi Godimbo anihondümbo-rhindühi nginindi aniboadei. Ranahambo ro Kraisiñdi nendambo siheimbo hoafiyahundüri arihundi.

God ai sihefimbo mbumundi hohoanimo süngu yiboboreandühani

⁵ God ai ahandi mbumundi yibobofe hohoanimo ndahurai nafuiaramuni. Se God nginindi hifandirandi ranahambo ratüpuriyei arihündi ranimboane asu nindou ai siheimbo moaruwaimbo-marhindüri. Asu rananimbo God ai siheimbo ahandi nginindi hifandirandi ranambe ningombo ra nafindamündi-ndürimbui. ⁶ Nindou siheimbo moaruwaimbo-marhindüri ranaheimbo God ai mbumundi hohoanimo süngundeandühi simbori moaruwaimbo-ndearümbui. ⁷ Se tñirifo masahümündi ra God ai moendi mbunda asu siheimbo ai-babidi aboedi nimarimbohünda fanditherümbui. Adükari Sisas ai hai kameihü ahandi sunambeahindi nendi nginindi-babidimbo süñü hinñginde weindahi kuduani rasimboani God ai fandihemunümbui. ⁸ Nindou ai Godimbo fifirifekoate-ayei asu Adükari Sisas Kraisiñdi aboedi hoafi süngufekoate-ayei ranaheimbo tñirifo dagadürimbui. ⁹ God ai aheimbo simbori moaruwaimbo-ndeirani ai Adükariñdi himboamupuimbo-randeimbi nginindikiñi ngiriñi mandei asu ai koadürümbo-koadürümbo moaruwai ni mandeimboyei. ¹⁰ Adükari Sisas ai kuduani ahandi nendi muñgu ahambo aboed-ani mbisemboyei rasimboani ra tükündifembo. Asu muñguambo nindou ahambo anihondümbo-arihori ranai ranahambo hepünindahimboyei. Se-amboa randihimboyei anihondü hoafi siheimbo hoafimayefi ra se anihondümbo-marhindi wambo. ¹¹ Ranimbo hohoanimoyefühi siheimbohündambo Godimbo didibafiyefühi sefiya, 'Ape God, se aheimbo sihafü hohoanimo süngufembo hoafi-mayafindüri asu se diboadondowandürani rasüñgumbirihind-amboane. Aheimbo nginindi dabadüran-animbo aboedi hohoanimo ai süngufembo ase rasüñgumbirihind-amboane. Asu ai Kraisiñdi anihondümbo-rhorühi ahandi ratüpurü muñgu-mbirihind-amboane,' asefi. ¹² Rananimbo se Adükari Sisas Kraisiñdi aboed-ani mbisei, nga ai-amboa siheimbo aboed-anei mbüsümbui. God asu Sisas Kraisi siheimbo moai hiipoambo-ndineandürühi rambirineandür-amboane.

2

Godindi hohoanimo daboadanambore-randeimbi ai weindahi tükündifimbui

¹ Wandafi mamü, sihefi Adükari Sisas Kraisi asukai kudümbui asu sihefimbo ai-babidi mamambe-ndeamunimbui ranahambo ro siheimbo hoafayefi. ² Nindou ai hoafindühüya, 'Adükariñdi si tükufemboane asu Adükari ai kusümboani,' mbüsüni se

ngiri afindi hohoanimondeih, ngusüfoambe hepünindahindi. Rani hoafi ra nindou ngorü ai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nahurai hoafiyumbo-mbeiyo, asu nindou ngorü ai ahandhoari hohoanimo hayu hoafiyumbo-mbeiyo, asu nindou ngorü ai yahuhaya, 'Por, Sairas, Timoti ai yaru hoafimemo,' yahumbo-mbeiyo? ³ Se nindoumbo himboana wandihündürani sheimbo tkai hoafindeimboyei. Awi Adükarindi si ra ngiri moani hoannde tükündifeyo. Nga boatei nindou afindi Godindi hoafi moaruwaimbo-ndihindühi getündihe-himboyei. Asu moaruwai hohoanimoyumbü ahambo God ai moaruwaimbo-ndearümbui ranai weindahi tükündifiyuan asu süngunambo-animbo Krais ai kudümbui. ⁴ Moaruwai hohoanimoyumbü ra ai muṅguambo moatükun ranahambo nindou ai hohoanimo-yahündowohü dükarhi god sei-arihündi ranahambo ai hürütündarümbui. Rani-moatükunimbo 'moanane' mbüsühi ahandi fimbo yangiri adükar-ane mbüsümbui. Ai Godindi worambe nmandumbo, 'Ro God-anahi,' mbüsümbui.

⁵ Hoafi horombo ro sheimbo sowahi nimboahambeyahi hoafimayah ra se mitanirihümündi-ai? ⁶ Rani-moatükun ai moaruwai hohoanimoyumbündi nafi gürareandi ra se fifirihindi. Ahandi nafi gündeandani ngombo-animbo nin-simboaniyo God ai yirifayu rani-simboan-animbo ai weindahi tükündifimbui. ⁷ Awi getürhoeimbi hohoanimo haponda dibo ratüpurayo arandi. Nga nindou ai moaruwai hohoanimo-yumbündi nafi gürareandi ana, God ai ahambo nderümünduan asu ai nafi gifekoate-nduan ra-simboani muṅgu moatükun ngiri dibo yagodo. ⁸ Asu moaruwai hohoanimoyumbü ai weindahi tükündifimbui. Asu Adükar Sisas ai kudian ai moaruwai hohoanimo-yumbumbo ahandi yafuinambo hifokoandirüh asu ahandi himboamupuimbo-randeimbi ranambo moaruwaimbo-ndirümbui. ⁹ Satan ai moaruwai hohoanimo-yumbumbo nginindi dagadombui asu nindou ranai nginindi tükündifi haya nginindi moatükun asu hepünifeimbi moatükun tkai ratüpurindümbui. ¹⁰ Nindou ai awarhefemboayei ranaheimbo moaruwai hohoanimondühimbo tkai hoafindürümbui. Nga nindou ranai awandhehimboyei nimboe sapo ai anihondü hohoanimo ranahambo ngiri yifirindei asu God ai ngiri aheimbo aboedambondearü. ¹¹ Ranimboane asu God ai ahei hohoanimo ngorü-süngundeandani rananimbo ai tkai hoafi ra anihondumbo-ndihimboyei. ¹² Ranimboane asu nindou muṅgu ai anihondü hoafi anihondumbofe-koate-yehi hohoanimo moaruwai ranahambo yifirayei ranaheimbo God ai ahandi yibobofe-ambe moaruwaimbo-ndearümbui.

God ai sheimbo kamafoareandiri wambo aboedambo-ndearümbui

¹³ Wandafi mam, Adükar ai sheimbo ngusüfo pareandiri arandi. God ai weangurühi hondü sheimbo aboedambo-fendürimbo kamafoareandiri. Ranimboanefi sheimbohündambo Godimbo hihifirihuri arihundi. Ai sheimbo Yifiafi Aboedi masagaduri ranimbo-hündamboane asu se Godindi yangir-anei asu se anihondü hoafi anihondumbo-marihindi. Rani-süngumbo-animbo God ai aboedambo-ndearümbui. ¹⁴ Ai shefi Adükar Sisas Kraisindi sheimbo himboamupuimbo-randeimbi sürhoeimbi moatükun ranambefendürimbo yahumboani. Ro sheimbo hoafi aboedi nda hoafimayefi raninambo God ai sheimbo mborai mehu. ¹⁵ Ranimboane asu, wandafi mam, se nginindihümündi niboadei. Godindi hoafi muṅgu sheimbo yafambenambo, pasinambo yamundarhunduri ra se kikihindihümündi. ¹⁶ Shefi Adükar Sisas Krais asu Ape God ai shefimbo ngusüfo parineamunühi moani ngusüfoambe kiki-mi-mafoarinamuna shiri ahambo anihondumbo-rihurühi hifandarihuri. ¹⁷ Nga God ai shei ngusüfo kiki-mi-boadeandürühi nginindi mbisagadur-amboane ranimboane asu se hohoanimo aboedi süngundihindühi hoafi aboedi hoafindeimboyei.

3

Yihoefimbo farife-munimbohündambo se Godimbo didibafindei

¹ Wandafî mamî, nda ndeara bidifiranimbo hoaf-ane. Yihoefimbo farife-munimbohündambo se Godimbo didibafindei ndühündî. Rananimbo Godimbo hoafî ra nimehünou ngorü ngoafî, ngorü ngoafî mbihowamboane asu ahandî hoafimbo aboed-ane mbisei-amboane sihei mbusümo ramefeyo nou. ² Yihoefimbo farife-munimbohündambo Godimbo didibafindei ndühündî rananimbo asu nindou moaruwai hohoanîmoyomo-rundeimbî ai ngîrî yihoefimbo kîkîhînda-mündîmunî. Nîmboe sapo afîndî nindou moai anîhondümborîhîndî. ³ Nga Adükari ai hohoanîmo hondü aboed-ane yare arandî. Ranimboane asu ai siheimbo ngînîndî dagadürühi hibadandüranî Satan ai ngîrî siheimbo moaruwaimbo-ndearü. ⁴ Adükari ai ramareamuna ro fifîrîhundî nda: Hoafî siheimbo hoafîmayefî ra hapo se rasüngurîhi arîhündî, nga asu süngunambo amboa randîhimboyei. ⁵ Adükari ai siheimbo aboedî hohoanîmo sagadüranî ranimboane asu Ape Godîndî nindoumbo ngusüfo pefe hohoanîmo ra fifîrîndîhîndî asu se ahandî ngînîndînambo tîngîrîfo ranahambo moanane mbisei hehi ngînîndî nîmboeimboyei Krai ramefiyu nou.

Nîmorehî nîndowenîhî mungu ai ratüpurî-mbeyei-amboane

⁶ Wandafî mamî, sihefî Adükari Sisas Kraiîndî ngînîndî süngu ro siheimbo randîhîndî asefî. Munguambo wandafî ngorü ai ratüpurîkoate-yeihî hohoanîmo siheimbo yamundîma-rîhundürî ra süngufekoate-yeianî se ahei fikîmî papühîndahimboyei. ⁷ Se yihoefî hohoanîmo nda süngundîhîndî. Yihoefî ratüpurîmbo se fifîrîhîndî asu ro se-babîdî nîmarefîmbo moai yihoaruko-yihoarukoyefî. ⁸ Sesî se masehimunî ra pemîmayefî. Se yihoefîmbohünda tîngîrîfo-ndahimboyei sefî hohu sirîhü nîmboambo ro ratüpurîmbo tîngîrîfomayefî. ⁹ Sihei-mayo sesî ndahumîndemboyeisî, nga asu moai sahumîndefî. Nga siheimbo aboedî ratüpurî nafuîndefanî asu se aboedî hohoanîmo ra süngumbîhînda sefî hohumboyeisî semîndîkoate tîngîrîfomayefî. ¹⁰ Nga se-babîdî nîmboefîmbo ro sefiya, 'Nindou ratüpurîkoateyuanî ngîrî sesî ndemüdü,' masefî. ¹¹ Nga ro hîmborîmayefî ra semayeî bodîmondî moanî ratüpurîkoate nîmareî mburîhümborîngoründî ratüpurî sefe farîhefendürîmbo hoafîyei arîhündî. ¹² Nindou ra aboedî hohoanîmo süngufembo sefî hoahu Adükari Sisas Kraiîndî süngu hoafîyahundürîya, 'Se siheihoarî sesî semîndîmbo-hündambo moanî ratüpurî yangîrî ratüpurîndei,' asefî. ¹³ Wandafî mamî, se aboedî hohoanîmo süngufembo ra yihoaruko-yihoaruko-ndeimboyei. ¹⁴ Hoafî pas ndanambe sürü papîmarîhundî nda nindou ai rasüngufekoate-ndeanî ranaheimbo se türüboadîhi fifîrîndî-hîndürühi ai-babîdî wudîndeimboyei, nga yowanî. Rananimbo asu ai amoanîngî-mbeyei-amboane. ¹⁵ Nga se yandîhi hohoanîmo-ndeihiya, 'Yihoefî hürütümb-anei,' mbîsemboyei, nga yihoefî wandaf-anei mbîsei hehimbo aheimbo ahîndîndahündürî.

Bidifiranî hoafî

¹⁶ Adükari ai afurîfe hohoanîmo ra nîmîndîh-ani. Munguambo si munguambo moatükunî tükündîfeyoanî ai siheimbo mbîfarîhendür-amboane asu ngusüfoambe afundîhi kündîhi hehi nîmandei. Adükari ai munguambo se-babîdî mbînünguwamboane. ¹⁷ Ro Por-anahî siheimbo karîhasîhandürî asahî hoafî ra wandîhoarî sürü paparîhandî ro wandî pas mungu sürü papîmarîhandî nou. ¹⁸ Sihefî Adükari Sisas Krai siheimbo munguambo hîpoambo-mbîreandür-amboane.

1 Timoti

Pas mamî Por ai Timotimbo sÿrÿ papîmarandî

¹ Ro Por Sisas Kraisîndî hoafî sahamîndî ha-rîhandeimb-anahî. God sîhefîmbo aboedamboreamunî-randeimbî asu Sisas Krais ranahambo anîhondÿmbo-rîhurÿhî himboayefî aiyafanî wambo hoafî semîndî hombohÿnda kafoarîne hînîngî-marîneandîrî. ² Timoti, wandî sÿngumbo se anîhondÿmbo-marîworî asu se wandî nîmori hondÿ nahurai-anafî. Pas nda sîhambo sÿrÿ papîrîhî koararîheheandî. Ape God asu ahandî nîmori Sisas Krais ai sîhambo moanî hîpoambondîne hohoanîmondînanîhÿ ngusÿfoambe afurîfe kÿfimbî hohoanîmo mbîsabînanîn-amboane.

Tîkai yamundîfe hoafî ra raguambo-ndîhumboane

³ Ro Masedonia hîfîna hahÿhî asu sîhambo Efesus ngoafîhÿ mbînîmbafa sahehea hoafîmehanîni ranane asÿkai haponda sîhambo hoafehanîni. Se ranîhÿ nîmbafîmbo nindou bîdîfîrî ai tîkai hoafî sÿngufe hohoanîmo yamundarundÿrî ra yowanî mbîsafîpurî saheheamboyahî hoafîmehanîni. ⁴ Rananîmbo se hoafîndafî-ndÿranî ai ngîrî tîkai hoafîndei asu ahei hÿrÿtÿhoafî, ahurîhoandî ndÿrîmbo tÿrÿfoefe ho wataporî hohoanîmo ra mbîsîhehind-amboane. Nga yahurai yamundîfe hoafî ana sîmborî hoafî tÿkÿfe arandî, nga asu ranî hohoanîmo ranai ana ngîrî aheimbo Godîmbo anîhondÿmbofîhî ahandî ratÿpurî fîfîrîfembo-hÿnda fandîhendÿrî, nga wanî. Nga anîhondÿmbofe hohoanîmo yangîrî randeamboe. ⁵ Ro ngusÿfo pefe hohoanîmo botîfembohÿnda hoafî ra hoafayahanîni. Ngusÿfoambe sÿrÿhoeimbî hohoanîmo, Godîndî himboahÿ hÿti-koateimbî hohoanîmo asu anîhondÿmbofe hohoanîmo muŋguambo ra ngusÿfo pefe hohoanîmo nîmîndîh-ane.

⁶ Asu nindou bîdîfîrî ana hohoanîmo ranahambo muŋgona daboadanamborîhi hehimboanei, asu hîhîndî wataporî ranahambo yangîrî hohoanîmoyei hei arîhÿndî. ⁷ Aiana Godîndî ahînÿmbî hohoanîmo ranahamboanemo yamundîhu-rîhundeimbî-ndefîmbo mehomo. Nga ai ahamundî hoafî ranahandî nîmîndîhÿndî asu ai rananî moatÿkunîmbo anîhondÿmboanefî hoafayefî mehomo ra moai fîfîrundî.

⁸ Sîhîrî yarîhu fîfîrîhÿndî God ai nindou-yafe hohoanîmo dîboadofembo-hÿndambo ahandî ahînÿmbî hohoanîmo hînîngîmareandî. Asu nindou ai ahînÿmbî hohoanîmo ranahandî ratÿpurî hondÿ rawarîhindî ana, ra aboed-ane. ⁹ Nga sîhîrî ndanahambo ndondîhu yandîhu fîfîrîndîhumboane: God ai nindou aboedî ranaheimbo-yopoanî ahînÿmbî hohoanîmo hînîngîmareandî, nga wanî. Ndanîmoatÿkunî ranana nindou ai ahînÿmbî hohoanîmo gogonîmbîrîhehî-ndeimbî, bogorîmboyafu-ndeimbîmbo hîfînambo-rîhipureimbî, Godîmbo daboadanamborîhoreimbî, moaruwai hohoanîmo sÿngurîhi-ndeimbî, Godîndî hohoanîmo ana ambe sei-rîhÿndeimbî, hîfî ndanîhÿnda hohoanîmo sÿngufemboane seimbî, boagîrambo hîfîkoarîhindÿrî-rîhÿndeimbî asu nindou hîfîkoarî-hindeimbî muŋguambo ranaheimbo God ai ahînÿmbî hohoanîmo hînîngî-mareandî. ¹⁰ Asu nîmorehî sîsîhîmoyeimbî, nindowenihî bogo moaruwai hohoanîmoyomo-rundeimbî, nindoumbo hÿmbuhÿnîyomo sowandÿmo homo kaki fîhîmbo koarîhou-rundeimbî, tîkai hoafîyeyî-rîhÿndeimbî, asu moanî hoanîrîhî hehî nîmoamo nda sei-rîhÿndeimbî, yamundîfe hoafî aboedî ranahambo daboadî hîhîrîhindeimbî, nindou muŋguambo ranaheimbo God ai ahînÿmbî hohoanîmo ra hînîngî-mareandî. Nga ahînÿmbî hohoanîmo ndanana ranîmoatÿkunî, asu amurî moaruwai hohoanîmo aho ranai aboedî hohoanîmo ranahambo gabudeamboembo-hÿnda gifembo-hÿndamboane. ¹¹ Hoafî

hondü ranana aboedi hoafi God ai wandi warihü masendi rani-dibo simogod-ane. Hoafi aboedi ranahambo aboed-ane asei asu God ai hihifi-hihifi hohoanimo nimindihayu ra hoafimemuni.

Por Godimbo hihifarüri

¹² Sihifi Adükari Sisas Krais ai wambo hohoanimo-yundirühi, wandi ratüpurinda wudipoaponde randeambui yahuhaya, wambo ahandi-mayo nginindi ra masendira-mboanahi, asu ro ranahambo hihifarihüni. ¹³ Yin, ro horombo ahambo hoafiyahandowohü tirifoarihinühi moaruwaimbo-rihinühi ahambo hürütumarihüni, nga ro ahambo anihondümbofi asu fifirifekoate manimboaha ranimboyu ai wambo hipoambo-mareandiri. ¹⁴ Adükari ranai wambo hipoambo-mareandiramboyahi, ro Sisas Krais-dibo animboahi. Raniyu wambo anihondümbofe asu hipoambofe hohoanimo afindi masendiri. ¹⁵ Hoafi nda anihondü hond-ane asu mungu ai anihondümbo-mbirihind-amboane. Sisas Krais ai moaruwai hohoanimoyefembü sihefimo aboedambo-femunimbo makusu, nga moaruwai hohoanimoyei-rihündeimbi ranaheimbo munguambo ngasündi-heandürimboanahi. ¹⁶ Nga Sisas Krais ai moaruwai hohoanimoyeimbi himboana wamarandüri hu ra nafuimbohünda ngasündihearü hehea moaruwai hohoanimoya-rihandeimbi wambo boatei hipoambo-mareandiri. Nindou didiyei Kraisimbo anihondümbo-ndihoran asu süngunambo koadürümbo-koadürümbo yangiri ni ngombo semindimboayei ranaheimbo ro sisam nahurai-anahi. ¹⁷ Aiana Bogori adükari hondü koadürümbo-koadürümbo nüngumboani. Aiana yifikoateyu-randeimb-ani, asu ahambo nindou ai hoeife-koateyu-randeimb-ani. Ai mam-ani God hondayu asu ahambo ndüri adükarümb-ani asu ai koadürümbo-koadürümbo bogori hond-ani mbisefimboane, nga anihond-ane.

Timoti ai nginindi nüngumbo yifiarimbuyu-wamboane

¹⁸⁻¹⁹ Timoti, se wandi nimir nahurai-anafi. Horombo Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ai sihambo ninimoatükuni süngunambo refemboayafi ranahambo hoafimayu asu ro hoafi ranahambo hohoanimoya hehea, haponda se randowandi asahanini. Se hoafi ra nginindi kikihindandifi nimbafimbo-animbo asu sihafingusüfoambe hütikoate-ndafühi anihondümbo-ndiworühi moaruwai hohoanimo dibo yifiarimbohünda tinrifondafi. Nindou bidifiri ahei ngusüfoambe ra moaruwai-ane asei, nga ranahambo raguanambo-marihindi ranimboane asu ahei anihondümbofe hohoanimo ra mahanondüri sip ho nimoefihitirimondeandühi himoni ahano nou. ²⁰ Nindou yimbu yahurai-anafani ahafandi ndüri Himeneus, Areksander ahafanimbo ro Satanindi warihü-marheapiri. Nindou yimbu ai randafineandühi karini asu ai Godimbo tirifoefe hoafikoate-mbeyafanda sahehea.

2

Godimbo didibafife hohoanimo

¹ Boatei se anihondümbo-rihindeimbi aheimbo hoafindafindürühi animboya, se nindou munguambo fehefe-ndürimbohünda Godimbo didibafindahindowohü hihifindihori, mbisafi. ² Adükari bogorimbo-yafundeimbi, asu munguambo gafman ranahambo-hündambo Godimbo hoafimbeyafindo-wamboane sihiri aboedi nimarimbohünda. Rananimbo asu sihiri Godindi hohoanimo süngundihu nindumbo hohoanimondefi ngefimboane. ³ Sihiri hoafi yahurai hoafayef-animbo ra aboed-ane asu God sihefimo aboedamboreamuni-randeimbi ai ranahambo yifirayu. ⁴ Ai nindou munguambo aboedambo-ndiheandürühi asu anihondü hoafi ra fifirimbirihinda yahumboani. ⁵ God mam-ani asu hoafi semündü hu semündü hurandeimbi nindou mam-ani. Aiani God asu nindumbo sowana hoafi semündü

hu semündü hu arandı. Nindou ra KraiS Sisas-ani. ⁶ Ai munġuambo nindou aboedambofe-ndürimbohünda ahandi fi Godimbo masagado. Niñi-simboaniyo God ai yifiri mayu ra ai nindou aboedambo-fendürimbo yahumboani sihefimbo nafuimbohünda KraiS ai ahandi fi masagado. ⁷ God aiyu ahandihoari rani hoafi ra semindi ho Suda-yafe ndifombo bokarihefe-ndürühi yamundife-ndürimbo kafaore hinñgi-mareandiri. Ranahambo ro tikariheambo-yahipoani, nga anihondumboanahi hoafayahi. Rananimbo Suda-yafe ndifo ai KraiSimbo anihondumbo-rithorühi asu anihondü hohoanimo fifirimbirihind-amboane.

⁸ Munġuambo nindowenihi ngoafi-ngoafi ranihünda ai waribotirundühi didibafimbemonda sahehea hohoanimoayahi. Ai sürühoeimbi niñgomombo asu simbori hoafikoate-ndimondühi Godimbo didibafindafundi.

Nimorehi-yei hoaf-ane

⁹ Nimorehi ai hoari ndorihoyo-weimbi güdühindühi afind-afindi-koate asu ahei fi hifinambo-ndihindi. Ai ahei mbirinanji didiboadofe yihuru asu gorinambo nafiru-ndeimbihündi ranambo fi yihuru-ane asu hoari kaki adükariñhi semindümbi yihuru-ane ra moeisahi. ¹⁰ Nga nimorehi ai Godindi hoafi süngumbo seimbo ana, ai ratüpurü aboedi ratüpurimbeyei-amboane ranane nimorehiyei yihuru hondayo. ¹¹ Nimorehi ai hifandi-rundeimbi-yomondi hoarehindeihisi-sikoate ni mandeimbo Godindi hoafi himborimbeyei-amboane. ¹² Ro ngiri hinñgi-ndiheandüra nindowenihambo hibadühüpurü asu Godindi hoafi yamundhipurü ndühündi, nga wani. Nga nimorehi ana moani sisikoate ni marimbo Godindi hoafi himborimbo yangir-anei. ¹³ Ni mboe sapo God ai Adamimbo boatei nafirürü mburamboyu, asükaiyu süngunambo Ifimbo nafimarandi. ¹⁴ Nga asu Adam ai moai tikai hoafi ranahambo anihondumbo-reandi, nga wani. Nimorehi aiyu tikai hoafi ranahambo anihondumbo-mareandi raniyo asu ai moaruwai hohoanimomayo. ¹⁵ Nga nimorehi ana ni mori wakemindi ratüpurü ratüpurimbeyei-amboane. Asu ai yarihindühi Godimbo munġuambo si aho ra anihondumbo-rithorühi, nindoumbo hipoambofe hohoanimo ra süngurihündühi, sürühoeimbi hohoanimoyeihü asu ahei fi hifinambo-arihindi ana, God ai aheimbo aboedambo-ndearümbui.

3

Kraisindi nendambo hifandi-rundeimbi-yomondi hoafi

¹ Hoafi nda tikaiyopani, nga anihond-ane: Nindou düdi ai Kraisindi nendi aheimbo hifandiyondürimbo hohoanimoayu ana, asu ai ratüpurü aboedi ranahambo yifiriyu hayamboani. ² Hifandirandüri-randeimbi nindou bidifiri ai ahandi moaruwai hohoanimo ni marikoate-ayo ranahambo türüfoefe hoefekoate-mbiyei-amboane. Asu moani nimorehi mamü semündümb-animbo mbününġu-wamboane. Nindou ranai ahandi fi didiboadore hifandimband-amboane asu ndore nünġuanü nindou ai ahambo aboed-ani mbi-sei-amboane. Asu nindou ahandi worina tükehindi ra ndore hifandimbandür-amboane. Asu ai aboedi yamundea-ndeimbimbiyu-wamboane. ³ Asu ai ngiri bia afindi ndümündü asu ai ngiri harimbo hohoanimondi, nga himboari hoafendühi simbori hoafikoate nindoumbiyu-wamboane. Asu aiana ngiri kaki afindi semindimbo hohoanimondi. ⁴ Ai ahandi aborüdi ranaheimbo didiboado-ndearühi asu ni moakidibou ai ahambo ahinñyehi ahandi hoafi himboriyehi süngumbirihind-amboane. ⁵ Nindou ranai ahandi aborüdi ranaheimbo didiboadofekoate-ayu ana, asu ai nünġunde Kraisindi nendi ranaheimbo hibadimandandüra? ⁶ Anihondumbo-reandeimbi nindou simbori aiana ni mai hifandi-randeimbimbofe-poanisi, nga ai ahandi fimbo borindu asu God ai ahambo Satanimbo ramariri nou tinñirifo dagadombui. ⁷ Nga nindou düdi Godindi hoafi himborikoate-mayei ahei mbusümo aboedi mbumundi anünġu ai-animbo hifandi-randeimbimbofi mbi maru-amboane.

Nga asu nindou ranai ahei himboahü mbumundi niŋgokoate-ayu ana, asu nindou ranai yiŋboaruko-ndiŋhorani asu Satanindi andürambe keboembui.

Kraisindi nendi-yei ratüpuriyomo-rundeimbi-yomondi hoafi

⁸ Mami yahurai-ane Kraisindi nendi-yafe ratüpuriyomo-rundeimbi amboani ai ahamundi ratüpurü ranahambo ndondu hohoanimo-mbemondamboane. Nindou ranai ŋgiri afindi bia ndimindimo asu ŋgiri nümüsi nou moaruwai hoafindimo aboedi hoafindimo ndundi. Asu ai ŋgiri nindou bidifiri-yeimayo kaki semindirambo hohoanimondimo. ⁹ Rananimbo asu ai Godindi himboahü hütikoate-yomondühi anihondümbofe hohoanimo dibo menjoro God ai sihefimbo nafuimayu ranahambo kikihsafi-mbirundimund-amboane. ¹⁰ Weangurühi ahamundi hohoanimo ranahambo yandu hoeindundani, asu rani hohoanimo aboedi mbumundi ŋgoan-animbo asu se ahamumbo ratüpuriyomo-rundeimbi-mbondüpurü hinŋgi-mbirupur-amboane. ¹¹ Mami yahurai-ane nimorehi amboani ai ahei ratüpurü ranahambo ndondihi hohoanimombeyei-amboane. Ai ŋgorümbo daboadanü hoafindeimboyei. Ai ahei fi hifinambo-ndihindühi anihondümbo ratüpurimbeyei-amboane. ¹² Ratüpuriyomo-rundeimbi aiana nimorehi mami yanggiri sowandümondeimbi-mbemond-amboane. Asu ai ahamundi aborüdi ranaheimbo ndondundüri hifandimbirundüri-amboane. ¹³ Ratüpuriyomo-rundeimbi ai aboedi ratüpurü ratüpuremo ana, nindou ranahamundi ndüri aboedi yagodimboe. Rananimbo ai ahamundi Sisas Kraisimbo anihondümbofe ranahambo hoafimbo yihibokoate-ndimboemo.

Godindi hohoanimo nimindihündi hoafi

¹⁴ Timoti, ro sihambo sowana nimehünou sinimbo afindi hohoanimo-ayahahi, nga asu ndani moatükunimbo pas nda sürü paparhandi. ¹⁵ Ranimboanahi asu ro nimai sinikoate-ndahani ana, asu se hoafi nda hoeindo hawa aboedi hohoanimo Godindi nendi sihiri siŋgufemboayo ra fifirindo-wamboyafi. Rani nindou sihiri ana yanggiri koadürümbo nüngumbü Godindi nendi fandühi arihündi ranaheimbo kambohoani nahurai anihondümbofe hohoanimo ra ŋginemindi-ndürimboanefi.

Kraisimbo herü

¹⁶ Sihiri ndondihi fifirindihumboane, nga Godindi nimindi hoafi hohoanimo ra ndorihoeimbi hamind-ane. God ai dibo-hoafi weindahimareandi ra ndahurai-ane. Nindou nimorimbofi tükümefiyuwa hoeimarihori.

Yifiafi Aboedi ai nafuimayo ahandi hohoanimo mbumund-ane.

Sünambeahindi nendi ai hoeimarüwuri.

Ahambohünda Suda-yafe ndifoambo hoafi bokamarihoemo.

Hifinindi nimorehi nindowenihü ai ahambo anihondümbo-marihori.

God ai sünambe serümündü mahafu.

4

Tikai hoafümbi nendi-yafe hoafi

¹ Yifiafi Aboedi ranai wudüpoapore hoafiyowohü yahoya: Süngunambo ana nindou bidifiri ai anihondümbofe hohoanimo ra hinŋgi-ndihimboyei. Asu ai tikai hoafümbi sanendi kabomo ranahei yafambehündi himborindeihü asu ranahei yamundife hoafi ranahambo süngundühimboyei, meho. ² Yamundife hoafi ra tikai hoafiyomo-rundeimbi-yomondi-mayo hoaf-ane. Ahamundi ŋgusüfoambe hohoanimo ra mamikari-ndapurüh-animbo asu ahamundi moaruwai hohoanimo ranahambo ŋgiri amoanŋgi-ndimo ndundi. ³ Rani nindou ranai nimorehi semindikoate hohoanimo asu bidifiri sesi wehsaombo hohoanimo ra refemboane mbisimboemo. Nga nindou didiyei ahambo anihondümbo-arihori asu hoafi hondü fifirarihindi ranai sesi sahüsihi asu ahambo hihifimbohünda God ai sesi ra nafimarand-ane.

⁴ Nga asu munquambo moatükunî God ai nafîmarandî ra aboed-ane. Nga se rani-moatükunî ranahambo moaruwai-ane mbîseimboyei, nga Godîmbo hîhîfarîhorî ana, ndahümündi. ⁵ Nga asu Godîndî hoafî süngu sîhefî dîdîbafîfe hoafî rasüngunambo munquambo sesi ra Godîndî yangîrî tükündîfemboe.

Timoti ai Sisasîndî ratüpurîmbo aboedî mbününgu-wamboane

⁶ Asu se ndanî hoafî ra wandafî mamî ranaheimbo hoafayafîndürî ana, asu se Sisas Kraisîndî ratüpurîyafî-randeimbî aboedî safî nimboamboyafî. Anîhondümböfe hoafî asu yamundîfe hoafî aboedî ra se sünguaro hafî rani-süngu se ngînîndî nimandîmboyafî. ⁷ Asu se hîhîndî wataporî moaruwai ranahambo ana daboadanambo-ndowandî. Nga se Godîndî hohoanîmo ranahambo yangîr-anîmbo yamundî-yamundî-ndowandî. ⁸ Sîhefî fi yamundî-yamundîfe hohoanîmo ndanana moanî akîdou fandîhemunîmboe. Nga asu Godîndî hohoanîmo süngufembo yamundî-yamundîfe ra sîhefîmbo afîndî safî fandîhemunîmboe. Rani-moatükunî anîmbo yangîrî anîmboefî ndanî-sîmboanî fandîhemunî asu süngunambo koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîngombo semîndîmbo rani-sîmboanî amboanî fandîhemunî raraondamboe. ⁹ Hoafî ra anîhondü hamînd-ane, nga munquambo ra anîhondümbö-mbîrîhind-amboane. ¹⁰ Godîndî hohoanîmo süngufembo ra ratüpurîyefühî hütî-hütîayefî. Sapo ro yangîrî nüngumbü Godîmbo anîhondümbö-rîhurühî hîmboayefî. Nga nindou dîdîyei ahambo anîhondümbö-arîhorî ranaheimbo aboedambo-reandüreimb-ani.

¹¹ Nga se nindou ranaheimbo hoafî ra dabadürühî yamundowandürî arandî rananîmbo süngumbîrîhind-amboane. ¹² Ahei hîmboahü ana se nindou akohoand-anafî, nga asu ai sîhamboya aiana nindou yangîr-ani mbîsahünînimboyei, nga wanî. Nga se nindou aboedî mbumundî hamîndî nîmbafan-anîmbo, asu anîhondümbö-rîhindeimbî ai sîhafî hoafî, nîngo, hîpoambofe hohoanîmo, anîhondümböfe hohoanîmo asu sürühoeimbî hohoanîmo ra sîhambo hoeirîhinîni hehimbo süngumbîrîhind-amboane. ¹³ Ro tüküfekoate-yahambe nindou hîmboahü Godîndî hoafî hoeindo wataporîmbo-ndandühî, kîkîmîboadowa-ndürühî asu ahandî hoafî yamundowandürî ndandî. ¹⁴ Horombo hîfandî-rundeimbî ai sîhambo warî wamîni nandunînanî God ai ahandî hoafî hoafîyu-randeimbîndî hoafî-süngu sîhambo ranîpoanî ratüpurî masaganîni. Nga se ratüpurî ra mbosîndamboyafî. ¹⁵ Munquambo ratüpurî ranahambo sîhambo hoafîmayahî ra se ndondo hîbadandî ratüpurî aboedî ra tüküfemböhönda tîngîrîfondafî. Rananîmbo asu munquambo nindouyei hîmboahü sîhafî hohoanîmo ra aboedî tükümbîfeyo-wamboane. ¹⁶ Se nindou aheimbo yamundaro-wandürane, asu sîhafî hohoanîmo ranane ranahambo ndondo hîbadandî. Se yaro ngînîndî nîmbafî. Se randowandühî ana, se-anafî asu sîhafî hoafî hîmborîyeimbî ra munquambo aboedambo-ndahimboyei.

5

Ngorü nindoumbo dîdîboadofe hoafî

¹ Se boagîrî nindoumbo ngînîndî hoafîndamboyafî, nga sîhafî apembo hînîngîrou safî dîdîboado-arîworî nou-anîmbo asu ahamumbo amboanî randowapurî. Asu akohoandambo amboanî sîhafî akîdambo rawaroworî nou rando dîdîboado-ndowapurî. ² Se nîmorehî boagîrambo amboanî dîdîboado-ndowandürî sîhafî me hondü rawarowandî nou. Asu se yihoarîf-amborîmbo dîdîboado-ndowandürî sürühoeoyeimbî hohoanîmo süngu sîhafî rehî hondümbö rawarowandî nou.

Nîmorehî kaisahoabedîyei hoafî

³ Se nimorehi kaisahoabedi ranaheimbo aheiamboa hamindi niboadeia ndondiworü. ⁴ Nga asu nimorehi ranai nimoreimbi-ndowohü ahuirihöandeimbi-ndowanä ana, nimir ai boatei ahei hondi asu asari ranaheimbo mbifarthe-hindür-amboane. Rani hohoanimo ra Godindi hohoanimo süngufe-ane, nga yamundowandür. Asu ai nimorehi ranahambo ndondihi hibadihündüh horombo moarnguimarandür rani-süngumbo simbori amboani mbifarthe-hindamboane. Rani hohoanimo ranimbo-ani God ai yifrayu. ⁵ Nimorehi ranai nindowenihambo digeri haya ai-yangiri hamindi ningombo ana, ai Godimbo hibadirihi nimbini-imbisi ahambo fehefe ranahambo didibafindo pindo nda ngomboe. ⁶ Nga nimorehi kai ai moani ahandi fimbo yangiri hohoanimo süngure arandi ana, nimorehi ra yifiyombo nahurai-ane. ⁷ Se anihondumbo-rihindeimbi ranaheimbo rani hohoanimo ra randihindi mbisafan-animbo asu ai ranahambo süngundüh ngeiani asu nindou ngiri aheimbo moaruwai hoafindahündür. ⁸ Nindou düdi ai ahandi mamisiri asu ahandi fikiminindi ranaheimbo-poanimbo didiboado-fendürikoate-ayu ana, nindou ranai anihondumbofe hohoanimo ranahambo daboadi hihireamboani. Nga nindou ranai anihondumbofe-koateyeimbi ranaheimbo ngasünderü haya ai moaruwai hamindi nüngumbui. ⁹ Kaisahoabedi ai 60 himbani ngasünderandeimbi nindowenihä mamä yangiri serimindoweimbi ranahambo aboedi hohoanimo süngureandeimb-ane aseini nimorehi yahurai yangiri-animbo kaisahoabedi-yafe fehefembo bukambe ndür pefendürimboane. ¹⁰ Ai aboedi hohoanimo-randeimb-ane mbisei-amboane. Rani-ratüpurü aboedi yahuraimboanahi hoafayahä ai ahandi nimir ndore hifandimbirand-amboane asu nindou semindi worinambo-mbireand-amboane, anihondumbo-rihindeimbi-yafe tiri popoi-mbirihend-amboane, nindou tiriifo tükündifeyoani mbifarhendür-amboane asu munguambo aboedi ratüpurü aho ra rambireand-amboane. ¹¹ Nga se kaisahoabedi akidou nimir safi aheimbo fehefemböhündambo ahei ndür pandowa-ndürimboyafi. Ai hoafindeihä animboya, 'Ro Kraisindi ratüpurimboanefi' mbisei hehi, asu ahei fimbo yangiri hohoanimondeihä anamindi ngörü semündumbo mbisei hehi Kraisindi ratüpurü ra hinngi-ndihimboyei. ¹² Asu sapo ai nini-moatükuniyo horombo hoafiyehi randihumboyefi masei ra refekoate-aye ana, ai hütindeimboyei. ¹³ Asu ai ngörü hohoanimo yarihi arihündi ra ratüpurikoate-ndehi moani worini-worindeimboyei. Asu ratüpurü-koate yangiri-poani, nga ai bodimondambo hahabodeihä daboadani tehündihündür asu bidifiri-yafe moatükuni ranahambo sefe fehefendür nini-moatükuni ai hoafikoate-mbomayo ra wataporimborihü arihündi. ¹⁴ Ranimboane kaisahoabedi akidou nimir safi aiana asukai anamindihü-mbeyahind-amboane asahi. Rananimbo nimir wakindhümündi mbündihumbo asu ahei wori ra hibadihündi. Randahindan-animbo nindou ai ngiri ahei moaruwai hohoanimo hoeindhündüh asu moaruwai hoafindei. ¹⁵ Nga nimorehi bidifiri ana ai daboadi hihiriyahi hehimbo asu Satanindi süngu heimboanei. ¹⁶ Nimorehi anihondumbo-reandeimbi, nimorehi kai mamä ahandi worambe ai-dibombo aningo ana, nimorehi ranai ndonde hibadandi. Sapo nimorehi kai ranahambo ana anihondumbo-rihindeimbi ai ngiri ahambo hibadindhündi ranimbohünda. Nga nimorehi kai didiyei nindou ngörü ai-amboani hifandiyondürü-koate-aye ranaheimbo-animbo anihondumbo-rihindeimbi ai hibandi-hündürimboyei.

Hifandi-rundeimbi nindou ai aboedi ratüpurü-ndimonda ndondi hu hibadihu-purimboane

¹⁷ Asu hifandi-rundeimbi ai aboedi hifandarundi rani-süngumbo ahamumbo aboed-anemo mbisahüpurüh-animbo aboedi mbifarthehipurimboane. Godindi hoafi hoafiyomo asu yamundu-rundeimbi ahamumbo rani-poanimbo hamindi mbifarthehipuramboane. ¹⁸ Sapo nindou ahandi ratüpurü ranahambo kakä saimbo ranahambo-hündambo Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, 'Burmakau ai wit

hipiri fifirihendühi asu safi dedimboe sei hehi yafambe kikihindi-hümndimboyei,' meho.* Asu ngorü hoafi yahoya, 'Nindou ratüpuriyu-randeimbi ranai ratüpurü ranisüngunambo kaki ndemündümbui,' meho.

¹⁹ Nindou mamü ai hifandi-randeimbi ranahambo papi-hoafindürani ana, se ahandi hoafi himbori-ndamboyafi. Nga yimbuyafani asu ngim+yomo ai hoafindimondananimbo himborindafi. ²⁰ Asu hifandiru-rundeimbi nindou bidifiri ai moaruwai hohoanimo-ndimondani ana, se ranahamumbo hifandiru-rundeimbi-yomondi himboahü hoafindafihü didiboado-ndowapuran-animbo asu hifandiru-rundeimbi bidifiri ai amboani yihimbo-mbeyomondamboane.

Timoti ai ahandi hohoanimo ranahambo ndonde hibadandi

²¹ Ro God, Sisas Krais asu God kafaoreapureimbi sünambeahindi nendi ahamundi himboahü sishambo hoafayahanini, se randowandi masahi mamü yahurai hohoanimo-animbo mungunambo nindou ndondo süngundandi. ²² Nga se yowan nindou Godindi ratüpurü ratüpurimbohünda kafeofi hinngifimbo ra nimehünou wari ahandi wami nandowamboyafi. Se Godindi himboahü mbumundi nngombo hibadambo, nga ngorü ai moaruwai hohoanimoayu ra se ai-dibo mamambendafamboyafi. Nga se sürühoeimbi nimbafi ngafi. ²³ Se hoe yangiri ndimindimboyafi, nga akidou wain hoe amboani shafi furü asu angüni sowandifi arandi ra farifehe-ninimbohünda ndimindifi. ²⁴ Asu nindou bidifiri-yei moaruwai hohoanimo ra aheimbo yibobofekoate-yuambe weindahi adükari tükufe arandi. Asu nindou bodimondi-yei ai dibomboane engoro, nga süngunambo weindahi tüküdfemboe. ²⁵ Mamü yahurai-ane aboedi hohoanimo amboani weindahi tükufe engoro. Asu bidifiri aboedi hohoanimo nimehünou weindahi tüküfekoate-ayo ra ngiri mungunambo dibo yagodo.

6

¹ Mungunambo anihondumbo-rihindeimbi ngorü nindou-yei moani ratüpurüyei-rihindeimbi-yahi animboei ai ahei hifandirundüri-rundeimbi nindou ranahamumbo ahinindeihü ahamundi hoareihimbeyei-amboane. Rananimbo nindou ai ngiri Godindi ndüri asu shafi yamundife hohoanimo ranahambo moaruwai hoafindu. ² Nga ratüpurüyei-rihindeimbi-yei hifandirundüri-rundeimbi ranai anihondumbo-rundeimbi aiyomo ana, ai yowan randihi hohoanimondeihüya, 'Ro mamü apodoho nahurai-ane, nga ro ngiri ahamundi hoafi himbori-ndafi,' mbisei, nga wani. Nga ai randihi hohoanimondeihü animboya, 'Nindou ndanahamumbo aboedi fehefembohünda ratüpurüyefi nda ai anihondumbo-rundeimbi-memondamboanefi ro ahamumbo hohoanimo pararihupuri,' mbisei. Se nimorehi nindowenihü aheimbo aboedi hohoanimo ra yamundowandürühi asu rasüngufembo ngüsüfo botindowandüri.

³ Shifi Adükari Sisas Kraisindi hoafi ai shifimbo Godindi hohoanimo süngufembo yamundeamuni arandi. Asu nindou ngorü ai yamundife hoafi ra hinngire haya rani-poanimbo hoafi yamundareandüri ana, nindou ranai ahandi hohoanimo ranahambo yangiri-ani afindi hohoanimoyuhü hoafi himborikoate-ayu. ⁴⁻⁵ Aiana fifirife-koate nindou nahurai-anemo. Nga ai nini akidumbo ndüri asu nini kaboadihumbo yaho hefe hoafinambo simbori-simborimbo-anemo mamikari hohoanimoemo. Rani hohoanimo rani-süngumboane ndani hohoanimo tükufe arandi: Nindou ngorumbo moaruwaimbofi, simbori-simbori, tirifoefi hoafi, ngüsüfoambe nimbüyo asu hoafinambo simbori-simbori, mungunambo hohoanimo ra tükufe arandi.

* **5:18:** Por ai hohoanimoyuhü yahuya, Anihondumbo-rihindeimbi ai ahei hifandi-rundeimbi-mbo kaki-napom bifiarife-hipur-amboane, meho. Rani-hoafi ra weindahi-fembohünda ai Baiborambeahindi hoafi hoafimayu. 1 Korin 9:8-12, fo 25:4, Ruk 10.7

Nindou rasüŋguru arundi ana, ahamundi hohoanimo ra mamikari-rapurühi moai akidou amboani hoafi hondü ra wudi-poaporu fifirundi. Ai Godimbo süngufe hohoanimo ana aboedi napo semindi nafimbai yahomo houmboanemo. ⁶ Anihond-ane, sihiri Godindi hohoanimo sünguarihundi ana, asu nini-moatükuni God ai shefimbo semuni arandi ranahambo hihifi-hihifi-yefühi aboedi napo nahurai sahumindefi arihundi. ⁷ Sihiri fifirihumboanefi, shefimbo shefi boagiri ai wakiri-hümündimuni simboani moai nini-moatükuni sahumindefi hoahumbo-yefipoani tükümehundi. Rani süngumboane asukai yifayefi amboani ngiri nini-moatükuni ndahumindefi ngefi. ⁸ Nga sesi hoeari napo shefimbo engoro ana, ra ndear-ane mbisefimboane. ⁹ Nga nindou ai kaki-napo afindi semindimbo hohoanimo-aye ana, ninihondi andürambe pirayo nahurai randahimboyei. Ai afindi moaruwai moatükuni refembo hohoanimo-ndeimboyei asu rani hohoanimo rananimbo aheimbo mamikari-ndandürimboe. Rani süngunambo-animbo ai moaruwaimbo-ndahimboyei. ¹⁰ Kakimbo hohoanimo pefe ana moaruwai hohoanimo afindi ranahandi nimindih-ane. Nindou bidifiri ai kaki afindi semindimbo hohoanimo-yeihini anihondümbofe hohoanimo hininigi-rhindühi afindi hamindi tinirifo masahümüdi.

¹¹ Nga Timoti, Godindi nindou-anafi, nga se rani-hohoanimo ranahambo feboawandi. Nga se mbumundi hohoanimo, Godimbo süngufe hohoanimo, ngusüfo pefe hohoanimo, tinirifo tüküfeyoani moanane yaho nginindi ninjombo hohoanimo, asu himboari hoafendühi hohoanimo munjambo ra se süngundandi. ¹² Nindou Kraimbo anihondü-mboariri ana, sapo nindou napo semindi-mbohünda pipayomo nahurai-ane. Ranimbo-hündamboane se aboedi pipindafi ngafimbo yangiri koadürü-koadürümbo ninjombo ra ndowandifi. Se nimorehi nindowenihimbo sihafini anihondümbofe hohoanimo ranahambo hoafi-mayafindüri ranimbo God ai shambo hoafiyumboani yangiri koadürümbo ninjombo rani semindimbohünda. ¹³ God ai munjambo moatükunimbo yangiri ninjombo sai arandi asu Sisas Kraisi ai Pondius Pairatindi himboahü nungumbo anihondümbo fifirifoare hoafimayu ahafandi himboahü shamboya ndahurai randowandi asahi. ¹⁴ Shambo refembo hoafimayo ra hütikoate-ndafihü wudi-poapondo yando ngafi Adükari Sisas Kraisi ai kudian rananimbo asu ngiri hoafi yagodo. ¹⁵ Ai weindahi tüküfemboayu ra God ai ahambo tüküfembo hoafimayu rani-süngu tükündifimbui. God aiana aboedi yangiri nungumb-ani asu ai mamani munjambo-moatükuni hifandarandi. Aiana munjambo bogori nindou-yei bogori hond-ani asu hifandi-rundeimbi-yomondi Adükari hond-ani. ¹⁶ Ai mamani yangiri-ani yifayo-rakoate-ayu. Aiana si afindi peyoani ranifih-ani anungu, nga rani-fikimi nindou mamani ai-amboani ngiri ngu. Nga asu nindou mamani ai-amboani moai horiri asu ngiri hondiri. Ranimboane munjambo si sihiri ahambo hohoanimo-ndihurani ai munjambo nginindeimbi-mbiyu-wamboane, nga anihond-ane.

¹⁷ Nindou hifi ndanihündambo napo afindeimbi ranaheimbo hoafindafindüri ai yowan borindeimboyei. Ai nimehünou moaruwaiyo-randeimbi napo ranahambo ngiri anihondümbo-ndihindi, nga yowan. Nga God ai shefimbo hihifi-hihifimbohünda aboedi moatükuni saimuni arandi ranahambo animbo anihondümbo-ndihurimboane. ¹⁸ Napo afindeimbi ai aboedi hohoanimondühü aboedi ratüpurini afindeimbi-mbiyu-wamboane asu sai-randeimbi-mbiyu-wamboane. ¹⁹ Ai rasünguarihindi ana, aheimbo süngunambo farihembo napo gugurihindühi nahurai-ane aiana süngunambo yangiri ninjombo hondü ra ndahümüdimboyei.

²⁰ Timoti, se God ratüpurini shambo masendi ra wudi-poapondo hibadandi. Munjambo nimindi fifirife-koate hoafi ranahambo daboadanambo-ndowandi. Nindou bidifiri ai tikarhi hehi hoafiyehi seiya, 'Hoafi nda nimindi fifireandeimbi hoafi-ane,' mbiseimboyei, nga se hoafi ranahambo himbori-ndamboyafi. ²¹ Nindou bidifiri

ai raní hoafi raní-süṅguríhindühi aníhondümböfe hohoanmo ra híningí-ríhimboanei.
Godíndí moaní hípoambofe hohoanimo ai se-díbo mbeyāgoro-wamboane.

2 Timoti

Pas yimbu Por ai Timotimbo sürü papimarandi

Por ai Timotimbo pas sürü papimarandi

¹ Ro Por-anahi. God ai ahandi hoari Sisas Kraisi ndi hoafi semindi horambo kamafoareandiri. God ai wambo nindou Sisas Kraisi mbo anihondumbo-rihinda yangiri koaduru ni ngoweimbi saimbo horombo hoafimareandi ranahambo wataporimbo yorambohunda koamarhendiri. ² Timoti, se wandi nimori hondu nahurai-anafi, ro sihambo pas nda sürü paparhandi. Ape God asu sihefi Adukari Sisas Kraisi ai sihambo aboedi hohoanimo-ndinaninuh hi poambo-ndineanina ngusüfoambe afure kumbearo-amboane.

Sihiri yowani aboedi hoafi hoafimbo amoanigi-yopoani

³ Ro Godi ndi himboahü huti-koate ahandi ratupuri ratupuriya arihandi wandi amao mam amboani rani-sunguarihindi nou. Ro sirihü asu nimbokoani sihambo hohoanimo-yahaninuh Godimbo hihifirihunuh didibafi-yaheando arihandi. ⁴ Asu se wambohunda aranmayafi ranimbo hohoanimo yahaninuh ro sihambo hoeifeninimbo afindi hohoanimoayah. Ro asukai hoeindheaninuh rananimbo hihifi-hihifi-ndamboyahi. ⁵ Ro sihafi Kraisi mbo anihondumbofe hondu ranahambo asukai hohoanimoayah. Sihafi asari Rois asu sihafi me Yunis ai weyangurühi anihondumborine marinandi, nga ro yarthe anihondumbo-artheandi sihafi anihondumbofe hohoanimo amboa ahafe nahurai-ane. ⁶ Ranimbo-hündamboane sihafi hohoanimo botartheanini. Ro wandi wari sihafi mbirowami manandheandi ra God ai sihambo rani-poanimbo nginindi masaganini. Rananimbo sihafi nginindi ranai hai pipirowanda ahoro nahuraimbeyowa sahehea. ⁷ Sapo God ai sihefimbo Yifafi masemuni ra yihimbo saiyamuni-randeimbi-yopoani, nga wani. Yifafi ranana sihefimbo nginemindimunan nindou ngorumbo ngusüfo pefe asu sihefi hohoanimo ndofe hifandimboyo hohoanimo ra masemuni. ⁸ Ranimbo-hündamboane se sihefi Adukari ndi hoafi hoafimbo amoanigi-ndamboyafi. Asu se wambo amoanigi-ndamboyafi, nga ro ahandi ratupuri-mbohunda karabusi-meheand-ane. Nga se Godi ndi-mayo nginindi raninambo Aboedi hoafi bokari-hefembohunda ro-dibo tirifondemboane. God ai ranimbo-hündamboyo nginindi sayamuni arandi. ⁹ Asu ai aboedamboreamuni mbura ahandi sürühoeimbi nindoumbore kafaore hinigimareamuni. Ai ramareandi ra sihiri aboedi hohoanimo-mayefamboyopoani, nga wani. Nga ranana horombo hondu God ai hifi sunu nafi-koateyu-ambeyo Kraisi ndi süngu aboedi hohoanimo-memuna ahandi nindoumboyahu tükümehundi. ¹⁰ Nga asu hapondani ana Sisas Kraisi sihefimbo aboedambo-reamuneimbi ranai ndeara weindahi tüküfimboani. Asu ahandi ratupuri süngu Godi ndi nindoumbo aboedi hohoanimo amboani weindahi tüküfemboane. Sisas Kraisi ai yifindi nginindi hifinambo-mareanda yifi ai nginindikoate-ane. Asu ahandi aboedi hoafi raninambo munguambo nindou ai yifikoate yangiri koadürumbo-koadürumbo ni ngombo ra weindahi-mareandi.

¹¹ Ai wambo kamafoareandiri aboedi hoafi wataporimboyo, Kraisi ndi hoafi semindi ho, asu nindoumbo Godi ndi hohoanimo yamundi fe raraombohunda. ¹² Ro tiririfo asahamindih aboedi hoafi hoafiya arihandi ranimbo-hunda, nga ranahambo ro moai amoanigiyahi. Sapo ro Nindou anihondumbo-arhini ahambo fifirihini. Asu ro fifirihendi ai wambo rani ratupuri masendi ra hibada ngumbo Sisasi ndi adukari si ra tükündifemboe.

¹³ Ro yamundi-martheandi himborimayafi ra aboedi sisami nahurai-ane asu se mamı yahurai nindoumbo yamundowanduri ndandi. Ranımboane se Sisas Kraımbı anıhondumbo-ndıworuhı ngusüfo pandoworuhı asu ranı-hoafi yamundo ndandi. ¹⁴ God ai aboedi hoafi sıhafi warıhümareandi ra aboedi moatükun-ane, nga se wudıpoapondo hıbadandi. Yıfıafi Aboedi sıhefi fıambe amaro ranai fıandıhenınımboe ranı ratüpurı ra hıfandımbıohünda.

¹⁵ Se fıfırowandi muıguambo nındou Esia hıfıhündı ai wambo hınıngı-marıhındırı. Asu Fıgerus weımbo Hemogenes amboanı hınıngı-marıneandırı.

¹⁶ Ro dıdıbafıheandi Adükarı ai Onesiforus ahandı aborüdi babıdımbı hıpoambo-mbıreandıır-amboane. Ai wambo karabusambe-ani yahu amoanıngıkoate süni hoeıreandırı randanı ngusüfo aboedi kürihe mamarıhi. ¹⁷ Ai süfumbo Romohü wambo tııırıfoyuhü kokorandırımbı asu süınguna hoeımareandırı. ¹⁸ Ro dıdıbafıheandi Adükarı ai Godındı yıbobofe sı tükufe sımbıoanı hıpoambo-mbırıramboane. Se fıfırowandi Onesiforus ai ro Efesusıhü karabusıyahe nımarıhambe wambo fehefe-ndırımbıohünda fıındı ratüpurı ratüpurıyu marandı.

2

Timoti ai Kraıındı ratüpurı wudıpoaponde ratüpurımbıyu-wamboane

¹ Asu wandı nımorı Timoti, muıguambo sı Sisasındı-mayo aboedi hıhoanımo ranai sıhambo ngınımbı-ramındının-amboane. ² Asu yamundıfe hoafi ro nındou fıındıyeı hımbıohü wataporımbı-marıhandı ra se hımborımayafi. Ranı hoafi ra nındou Godındı hoafi anıhondumbo kıkıhı-ründımondeımbı ahamundı warıhündowapurı. Rananımbı asu ai asükai nındou bıdıfırambo yamundı-mbırundır-amboane.

³ Se Sisas Krisındı ami aboedi nahuraimbındafo nımbafi. Rananımbı se rodıbo tııırıfo ra ndahoamınde-mboane. ⁴ Se ami-yomondi ratüpurı fıfırowandi, sapo ai amımbıyafı ratüpurıyomo ra ngırı ngorü ratüpurı ndowandümo, nga wanı. Aıana moanı ami ratüpurı ranı yangırı ratüpurı-ndımondanı ahamundı bogorı ai ahamundı ratüpurı ranahambo aboed-ane mbıyahıa mbı sımo hou ranı yangırı ratüpurı-ndımbıoemo. ⁵ Asu nındou ai napo semındımbı pıpı ranambe pıpayu ana, pıpı ranahandı ahını ra süıngundeandı. Ai ra süıngufekoate-ayu ana, ai pıpımayu ranahambo napo semındımbıoayu amboanı ngırı ndemüdu. ⁶ Nındou nümbırambe maıngırı hıfıreandıhı tııırıfoayı ai-boateı bıdıfırı sesı ra yımuıgurı-mbıramındıwamboane. ⁷ Hoafi nda ro hoafımayahımbı se hıhoanımondafi, nga Adükarı ai sıhafi hıhoanımoambe horındeana-nınımbıı. Asu rananımbı se hoafi ranahandı nımındı ra wudıpoapondo fıfırındo-wamboyafi.

⁸ Se hıhoanımondafi fıfırındıwandı Sisas Kraı sıfıhündı botıme fııyu ranana Defıt, Israeri-yafe adükarı bogorındı sırambeahınd-anı. Ranımboane aboedi hoafi ro wataporımbı-arıhandı ranahambo hoafıyahı. ⁹ Ro aboedi hoafi hoafıya marıhandı ranımbıyo nındou ai wambo moaruwai nındou-anı yahımo houmbo mamıkarambo tııırıfo saundırı mburımbı karabusı-marındırı. Nga Godındı hoafi ranana ngırı karabusındıfıyo. ¹⁰ Ranımbı-hındıamboane ro hıhoanımo ngınındı küriheandıhı muıguambo tııırıfo ra asahamındıhı nındou God ai wand-aneı yahındıreımbı ranaheımbı fehefe-ndırımbıohünda. Ranımbıoanahı ai-amboanı Sisas Kraı sı aheımbı aboedambo-ndeandıra fıdıbo koadırumbo-koadırumbo hımbıoamıpuımbı-randeımbı kapeıhü mbınımboeıa sahehea hıhoanımoayahı. ¹¹ Sıhırı hoafi nda anıhondumbo-ndıhumboane:

Sıhırı fıdıbo fıfıyefı ana,

asükai sıhırı fıdıbo yangırı nımbıoemboyefı.

¹² Sıhırı fıdıbo tııırıfo asahıındıfı ana,

asu sıhırı fıdıbo bogorımbıondahu hıbadıhumboyefı.

Nga asu sihiriri ahambo daboadi hihiraririhuri ana,
 ai sihefimbo daboadi hihiririndi-ndeamunumbui.
 13 Sihiriri ahambo süngufimbo hoafiyefi mburihumbo
 asu süngufekoate-ayefi anasi,
 asu aiana ahandi hoafimayu ra süngundeambui.

Aiana ngiriri ahandi hohoanimo ra ngorü-süngundeandi, nga wani.

Timoti ai Godindi ratüpuriyombo tihirifombiyu-wamboane

14 Se nimorehi nindowenihiranaheimbo rani hoafi ranahambo hoafindafindüriri nda ngafi. Asu Godindi himboahü se aheimbo ahin hoafindafindüriri ai ngiriri hifinindi moatükuniranahambo hoafinambo simbori-simborindei. Rani-moatükunirana nindoumbo famandihiripoani, nga nindou himborayei ranaheimbo moaruwaimbo-ndearümböe.

15 Se Godindi ratüpuriyorandaimbi nindoumbofe tükufembo tihirifondafi, rananimo God ai sihafi ratüpuriri ra aboed-ane yahomböhünda. Rananimo se Godindi ratüpuriyafirandaimbi amoaningikoate-ndafühi ahandi hoafi wudipoapondo yamundo-wandürimboyafi. 16 Se Godindi hohoanimo süngufekoate hoafi ranifikimi ngamboyafi, nga yowani. Sapo hoafi moaruwai ranai ana nindoumbo Godindi süngufe angunirndemindindüriri ngomboe. 17 Sapo hoafi ranana masime moaruwai hamindi adükari tükefeyo nahurai-ane, nga rananimo nindoumbo moaruwaimbo-ndeamboe. Sapo Himeneus weimbo Firetus rawefine marinandinou. 18 Nindou rahurai aiana hoafi hondü ra hiniringirineambo anafandi, sapo ai hoafiyafandühi safaniya, 'Sihiriri ana yifihündi botimayahundane, ranimo wambo asu ngiriri sünguna yifihündi botindahundi,' safani arinandiri. Ranane hoafi ranai bodimondi-yafe Godimbo anihondümböfe hohoanimo ra moaruwaimbo-reandüriri arandi.

19 God ai Kraisindi nendi nginemindimbo-hünda Krai kambohoanirahurai mafondiri. Kambohoaniranihiri sürü nda apeningo: 'Adükari ai ahandi nendambo ndore fifirea-ndürimboani.' Asu ngorü sürü amboanirnda 'Munguambo nindou ai seiya, "Ro Adükarind-ane," aseiranai ana moaruwai hohoanimo ranahambo daboadi hihiririmbirihind-amboane.'

20 Adükari worambe gor asu sirfa raninambo hipirir nafirühi masihehindi. Gor sirfa raninambo yangiriyopoani, nga nimi asu hifi raninambo amboanirnafimarihündi. Rani-moatükunirabidifirirani-poanambo ratüpurimboyo asu bidifirir mamikarambo moatükunirratüpurimboyo. 21 Ranimoane nindou düdi ai rani mamikarambo hohoanimo ra hiniringireandühi Godindi himboahü aboedayu ana, ai rani-poanimo ratüpurimbo hipirir nahurai nüngumbui. Ai Adükarindi yangirir nünguhü asu ahambo fandihirühi aboedirratüpurimbo yangirir nafiramindi ningo marand-ane.

22 Nga ranimoane se nindou hoarifamboriyafe moaruwai hohoanimo ranahambo feboawandi. Nga se mbumundi hohoanimo, Godimbo anihondümböfe hohoanimo, ngusüfo pefe hohoanimo, ngusüfo afurife kife hohoanimo, rani hohoanimo-animbo ndowandifi. Nindou didiyei Godindi himboahü sürühehi-ndeimbiyei asu Adükarindi ndürinambo didibafiyahi arihündi ai se-babidimbo rani hohoanimo süngundihindi. 23 Asu se nindou ngusüfo hohoanimokoate hoafi ngorü-süngu ngorü-süngu-rihündeimbi ranahei fikimi ngamboyafi, nga yowani. Nga se fifirowandi hoafi yahurai ranana hoafinambo simbori-simbori tükufe randühane. 24 Asu Adükarindi ratüpuriyu-randaimbi ana ngiriri hoafinambo simbori-simborindu, nga wani. Nga ai nindou munguambo afure hohoanimoyuhü ndore yamunde-randaimbiyu haya himboari-yangiriri hifandi-randaimbiyiwamboane. 25 Adükarindi ratüpuriyu-randaimbi ai himboari hoafendinduhü, nindou mami hohoanimo süngufekoate-yeimbi ranaheimbo yamundeandüriri. Rananimo God ai ahei ngusüfoambe

hîhîrareandürî ana, anîhondü yamundife hoafi ra hîmborî-ndeimboyei. ²⁶ Nindou yahurai ranana Satan ai aheimbo ahandî andürambe masemündündürî ahandî hoafi süngufemböhünda. Nga ai hoafi hondü ra fîfîrarîhindî ana, Satanîndî andürî ra hînîngîrîhi moanambühî aboedambo tükündahimboyei.

3

Bîdîfîranambo si tüküfeyoambe ana nindou ai moaruwai hohoanîmo-ndeimboyei

¹ Se fîfîrîhindî bîdîfîranambo si akîmî tüküfembo-yoambe ana tîngîrîfo afîndî tükündîfemboe. ² Nîmboe sapo nindou ai ahei fimbo yangîrî hohoanîmondeihî, kakîmbo yangîrî hohoanîmo pandîhimboyei. Ai ahei fimbo yangîrî borîndeihî asu ngorü nindoumbo hohoanîmo-koatendehî nindou bodîmondambo tîrîfoefe hoafîndeihî, ngîrî ahei boagîrî-yei hoafi hîmborîndei ndühündî. Ngîrî nindou ranaheimbo hîhîfîndîhündürî asu ai Godîndî hohoanîmo süngufekoate-ndeimboyei. ³ Ai ngîrî nindou bodîmondambo hohoanîmondei asu ngîrî nindoumbo amboawiyeyi mbîsei. Nga ai daboadanî nindou ngorümbö amonjonî hoafîndeimboyei, asu ngîrî ahei fi wudîpoapondîhi hîbadîhündî, nga ai hîpoambofe-koatendehî nîne aboedayo ra moaruwaimbo-ndîhimboyei. ⁴ Asu ai ahei ngunindambo amboanî hohoanîmo-koatendehî moaruwai moatükunî randîhimboyei. Ai hohoanîmoyo hoeifekoate ratüpürî-ndeimboyei. Ai hohoanîmo-ndehîya, roana bogorî nindou-aneî mbîsei hehi Godîmbo hohoanîmokoate hîfî ndanîhündambo hîhîfî-hîhîfî hohoanîmo yangîrî hohoanîmo-ndeimboyei. ⁵ Ai Godîndî hoafi ra fi yangîrî süngundî-himboyei, nga ahandî ngînîndî adükârî engoro ra ngîrî fîfîrîndîhindî. Se nindou yahurai ranahei fikîmî ho-poanî, nga yowanî.

⁶ Nindou yahurai aiana nîmorehî hîhîndî hohoanîmoyeimbî moaruwai hohoanîmoyeyi arîhündî ranahei worînambo ho ahei hohoanîmo ngorü-süngufe hîfandîmbo ranîmboane nafî kokoarundî. Moaruwai hohoanîmo ai ahei ngusüfambe botîreandüra ranî hohoanîmo ra refembo hohoanîmoyeyi arîhündî. ⁷ Asu nîmorehî ranai sîmborî yamundife sahümündî arîhündî, nga ai ngîrî Godîndî anîhondü hohoanîmo ra fîfîrîndîhindî. ⁸ Horombo Sanes weimbo Sambres ai Mosesîndî hoafi daboadî hîhîrîma-rîneandî ranî-süngumboane hapondanî amboanî anîhondü hoafi ranahambo daboadî hîhîrarundî. Ranane ahamundî hohoanîmo ranai mamîkarî-yomondühî asu ahamundî Godîmbo hohoanîmo ra moanane. ⁹ Nga ahei ranî hohoanîmo ra ngîrî adükârî tükündîfeyo, nga wanî. Muŋguambo nindou ai hoeindîhindanî ahamundî hohoanîmo ai mamîkarî-ndapurîmboe sapo horombo Sanes weimbo Sambres ramefîneandî nou.

Timoti ai Godîndî hoafi ngînîndî kîkîhîmbî-ramündu-wamboane

¹⁰ Nga seana wandî yamundife, hahabodî marîhandî asu wandî hoahoango ranahandî nîmîndî ra fîfîrowandühî süngumarowandî. Ro Godîmbo anîhondümborîhinühî ngorü nindoumbo afurîhe hohoanîmo-yahandürî asu nindoumbo ngusüfo parîheandürühî tîngîrîfo tüküfeyowanî moanane sa ngînîndî nîmboaa marîhandî ra se fîfîrowandî. ¹¹ Sapo ro Andiok, Aikoniam asu Ristra ngoafîhü nindou ai wambo moaruwaimbo-rîhindîrühî asübusî masehündî ra se fîfîrowandî. Ro ranî ngoafîhü tîngîrîfo masahamîndîhîyosî, nga Adükârî ai famarîhendîra aboedambo anîmboahî. ¹² Anîhond-ane, muŋguambo nindou Sisas Kraisi dîbo nîmboadeimbo Godîndî hohoanîmo sünguarîhindî ana, nindou ai aheimbo moaruwaimbo-ndîhindürîmboyei. ¹³ Nga nindou moaruwai Godîndî hoafi fi yangîrî süngurundeimbî ahamundî hohoanîmo ranai ngo-ngombo moaruwai hamîndîndîmboe. Ai nindou bîdîfîrî-yei hohoanîmo mamîkarî-rundürüh-ane, nga asu ahamundî hohoanîmo amboanî mamîkararapurî.

¹⁴ Ro sihambo hoafehanini, se hoafi himboriyafi mbura anihondumbo-arowandi rani yangiri sungundo ngafi. Hoafi ra anihond-ane, sapo nindou dudi sihambo yamundi-marihinini ranaheimbo wudi poaporo fifirowanduri. ¹⁵ Asu se fifirowandi sapo se niori akidouyafambe hafimbo sihambo hohoanimo aboedi saimbo Godindi hohoanimo paiaroweimbi buk rani-boatei fifirimarowandi. Buk rananimo hohoanimo aboedi daganinanani Sisais Kraisisimbo anihondumbo-ndiworani asu God ai sihambo aboedambo-ndeaninimbui. ¹⁶ God ahandi bukambe hoafi ra weindahi-mareandi. Asu yamundifembo, moaruwai hohoanimo nafuimbo, hohoanimo didiboado-fembo asu mbumundi hohoanimo sungufembo yamundife-mbohündambo hoafi ra aboed-ane. ¹⁷ Rananimo nindou didiyei Godindi hohoanimo sunguarihindi ranai aboedi ratupuri ratupuri-mbohünda ndorihifi fifirihimboanei.

4

Timoti ai Godindi hoafi hoafimbo nginindi mbinüngu-wamboane

¹ Sisais Kraisis ai weindahi kuduanani asu ahandi nginindi hifandarandi ra tükündifeyoani ai yangiri ni boadeimbi asu yifiyeyimbi ra yibobondearümbui. Ahandi asu Godindi himboahü ndanahambo sihambo ahini hoafehanini. ² Se aboedi hoafi ra bokarihfefembo nginindi nimbafi. Nindou ai himborindeianiyoy asu wanindoaninyo ra se bokandihao ndandi. Nindou ai ahei hohoanimo moaruwai hoeifembohünda hoafindafinduri. Ai moaruwai hohoanimo-ndeani se nginindi hoafindafinduri. Ahei ngusüfoambe kikimo-boadowanduri. Hininngirou hoafindafindurühi wudi poapondo yamundowanduri. ³ Himboriyafi, sungunambo ana nindou ai hoafi hondü ranahambo himborikoate-ndeimboyei. Rananimo ai nindou afindi aheimbo yamundifendurimbo kokondihü-purimboyei ninini hoafiyoy ai himborimbo hohoanimoyeimbi ra yamundife-ndirümböhünda. ⁴ Rananimo hoafi hondü ra hininngindihifi hehi moani hoafi yangiri ra sungundihimboyei. ⁵ Nga se munguambo si wudi poapondo hohoanimondafi se tinjirifo ndowandifi asu nindoumbo aboedi hoafi ra wataporimbondanduri. Asu Godindi ratupuri ra se anihondumbo hamindi ratupurindafi.

Por yifimbo akim-ani

⁶ Wandiy yangiri ninngo ra Godimbo sesi saimbo nahurai-ane, nga ndeara wandiyifimbo ra akim-ane. ⁷ Ro aboedi hamindi yifiariya, yangiri ninngo semindimbo ra pipimayahani ranane ro pipi moendifemboyo-wamitüküyaheandühi wandiy Godimbo anihondümbofe ra kikihari-hamindihifi. ⁸ Hapoana napo pipambe horombofe hefe semindimbo ranai yangori hifandarandi. Napo ranana ndahurai-ane. Adükari ai wambo mbumundi nindou mbüsümbui. Adükari ai mbumundi hohoanimo sungu nindou yibobore arandi sapo ahandi adükari yibobofe si ra tükündifeyoani napo ra wambo ndendirimbui. Ai wambo yangiriyopoani asendiri, nga nindou munguambo didiyeyi ahambo weindahi tükündifiyuanani hoeifimbo himboyeihifi amarei ranaheimbo amboa.

Timoti ai nimehünou Porimbo sowana mbüsünu-wamboane

⁹ Se wambo sowana nimehünou sinimbo tinjirifondafi. ¹⁰ Demas ai hifihündi hohoanimo sungufembo afindi hohoanimoyühü wambo hininngireandiri haya Tesaron-aika ngoafinambo mahu. Kresens ai Garasia hifina mahu asu Taitus ai Darmesia hifinambo mahu. ¹¹ Asu Ruk mamit yangir-ani ro-dibo anüngu, ranimbo-animbo dügüfihü Mak ndowarindifi dügüfi. Rananimo ai wandiy ratupuri ra farihendiri haya ratupurimbiyu-wamboane. ¹² Nga Titikusimbo ana Efesusinambo koamarihahina mahu.

¹³ Asu se asühüfi ana, wandi ngisihari hoeari wara hoandari Troas ngoafihü Karpusindi worambe masiheheandi ra ndowandifi dügüfi, asu buk amboani kapeihi. Sapo buk ninihondi hoearinambo nafiyoweimbi-mayo ra.

¹⁴ Areksander napo bras kapanambo nafira-randeimbi ai wambo afindi moaruwaimbo-mareandiri. Ranimbo-hünda süngunambo Adükari ai simbori ahambo moaruwaimbo-mbirir-amboane. ¹⁵ Nga se-amboani nindou ranahambo-animbo hibadambo. Nga ai-ani yihoefti hoafi hifinambore arandi.

¹⁶ Weangurühi ro kotambe simbori hoafimayahä ra moai nindou didai-amboani farihendiri, nga munguambo nindou ai hininigi-marihindiri. Nga God ai aheimbo amboawiyeyi mbeyahuamboane. ¹⁷ Asu Adükari ai ro-dibombo nüngumbo nginindi masendira ro aboedi hoafi ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo didiboadondihe waporimbo-ndihamboyahi. Raniyo God ai wambo nimambeahindi ninihondi raion yahamonindi hümarihendiri.* ¹⁸ Mamä rani-süngumboane Adükari ai wambo nindou moaruwaimbo-fembo hohoanimoayeyi ranambeahindi aboedambo-ndeandirimbi. Rananimbo ai sünambe nginindi hifandarandi ranambe aboedambo ndemündündiri gafumbui. Koadürümbo-koadürümbo ahambo aboed-ani mbisefimboane.

¹⁹ Asu se wandi hihifi hoafi Prisira weimbo Akwirambo asu Onesiforusindi worambeahindi aheimbo hoafindafi. ²⁰ Erastus ai Korin ngoafihü awi mbanüngu. Trofimusi ai angünimbomayua Muretus ngoafihü hininigi-marihinä. ²¹ Asu se wambo sowanambo sifombo tinirifondafi ngisihari tüküfekoate-yoambe. Yuburus, Pudens, Rinus, Krodia asu munguambo anihondümbo-rihindeimbi ai sihambo hihifi hoafi koararihihinä.

²² Adükari ai se-dibo mbününgu-wamboane. Nga asu ahandi moani hipoambofe ai se-dibo mbeyangoro-wamboane.

---

* **4:17:** Nda kafoefe hoaf-ane. Raion ai nindou bidifiri mbura arandi. Kafoefe hoafi nimindi ra Porimbo tinirifo tüküme Feyowa yifimbo yangirimayu, nga God ai ahambo mafarheira aboedambomefiyu.

Taitus Pas Por ai Taitusimbo sürü papimarandi

¹ Ro Por Godindi ratüpurıya asu Sisas Kraisindi hoafi sahamindi ha-rihandeimb-anahi. God ai nindumbo wand-aneı yahu-ndüreimbi ranahei anihondümbofe ra nginemindi-ndürimbo asu Godindi mbumundi hohoanimo fifirife süngufembohünda kafoare hinıngi-mareandür-ane. ² Anihondümbofe asu fifirife ranahandi nımindi ra yangrı koadürü-koadürümbo nıngombo ranahambo hımboayefi ranane. Horombo hifi nafıkoate-yuambe God tı kai hoafıkoateyu-randeimbi ranahambo horombo hoafımareandi. ³ God ai yifirımayu rasımboanı ai ahandi hoafi ra weindahı-mareandi. God sıhefımbı aboedambo-reamunı-randeimbi ai randowandi yahuhü wandı warıhü hoafi ra masıhenda ro ahandi hoafi-süngu randowandi bokarıhehe arıhandi. ⁴ Taitus, ro sıhambo pas nda sürü paparıhandi. Sıhehi mamındıhündi anihondümbofe hohoanimo ranınambo wandı nımorı nahurai-anafi. Nga Ape God asu Sisas Kraıs aboedambore-randeimbi ai moanı hıpoambofe asu ngusüfo afurıfe kife hohoanimo mbısabınanın-amboane.

Taitusındı ratüpurı Krit airanıhü

⁵ Bıdıfırı ratüpurı moendıfe-koate anıngo ra moendıfe asu munguambo adükarı ngoafıhü anihondümbo-rıhindeimbi hıfandımbı nındou kafoefe hinıngi-fembohünda horombo hoafımayahi süngu ro sıhambo airan Krit ranıhü hinıngi-marıheanıni. ⁶ Hıfandı-randeimbi nındou ranai nındou-yei hımboahü mbumundındu haya nımorehi mameimbındu. Asu ahandi nımorı amboanı Kraısımbo anihondümbo-mbırıhind-amboane, nga ai yowanı boagrı-yei hoafi amboanı hımborıkoate-ndeimboyei. ⁷ Se fıfırowandı, anihondümbo-rıhindeimbi hıfandı-randeimbi ai Godındı ratüpurıyu-randeimb-anı. Ranımbıane asu ahandi hoahoango ra aboedımbeyo-wamboane. Ai ngırı moaruwai hohoanimo ahei hımboahü randeanda hoeındıhındı asu ngırı afınd-afındındu. Asu ai ngırı ngusüfoambe nımai hüfındu. Asu ngırı bıa ndümündü haya afınd-afındındu ndandı. Ai ngırı nındou harındu asu ngırı kakı napombo semındımbı hohoanımondı ndandı, nga yowanı. ⁸ Ai nındou ngörü ngoafıhündı ahei ranaheimbo worınambo-mbıreandür-amboane, nga asu ai aboedı hohoanımo ranı yangrı hohoanımondühi sıngumbıreand-amboane. Nga ai aboedı dıboadorıhoeı nıngumbo Godındı hohoanımo ranı yangrı hıfandımbırand-amboane. Asu ai ahandi fı mungu ra wudıpoapore hıfandımbırand-amboane. ⁹ Nga asu ai anihondü hoafi yamundı-marıwuri ra kıkıhı-mbıramündü-wamboane. Rananımbı asu ai nındou bıdıfırambo yamundı-ndeandürühi, ahei ngusıfoambe kıkımımbı-foareandür-amboane. Asu yamundıfe hoafi aboedı rananımbı nındou ai anihondü yamundıfe hoafi mbaharıhehındı ranaheimbo ai ndore hoafımbıyundür-amboane. Rananımbı asu ahei moaruwai hohoanımo ra yarıhi hoeımbırıhind-amboane.

Krit nındou ai afındı tı kai hoafımbı-aneı

¹⁰ Yıni, nındou afındı ai hoafi mbahıbadı-rıhoundeimbi anıngomo, nga moanı hoafi yangrı-anemo, asu nındou aheimbo tıkaruhı wosıhoafı hoafıyomo-rundeımb-anemo. Nındou afındı ai rawarundı ra ai Suda-anemo, nındou fı-hoearı karu tırıhoemo-ndeımbı-yomondı mamısır-anemo. ¹¹ Nındou yahurai ai hohoanımo yamundarundı ra sıhırı ngırı randıhındı. Ranane asu nındou bıdıfırı mamı worambeahındı, ranaheimbo ngusüfo mamıkararundürı kakı semındımbıbohünda. Ranımbıane se nındou yahurai-yafe yafambe ra kıkıhındapundıfi. ¹² Horombo

Kritihündi fifireandeimbi ahandihoari hoafiyuhü yahuya, 'Kritihündi aiana tikai hoafiyei arihündi. Ai n+mambeahindi ninihondi moaruwai nahurai ratüpurimbo yiboarukoyeihî afindi sahüsi arihündi,' mehu. ¹³ Ranî hoafi ra anihond-ane. Ranimboane se aheimbo nginindi aboedi hoafindafindürî. Rananimbo asu Adükarimbo anihondümbofe ra nginindimbeyo-wamboane. ¹⁴ Rananimbo Suda-yafe hürütühoafi yangiri asu nindou ai hoafi hondümbo daboadi hihirarihindi ranahei ahini hoafi ranahambo ngiri hohoanimondei. ¹⁵ Nindou didiyei ahei hohoanimo sürühoeimbayo ana, asu ranaheimbo muᅅguambo moatükunî sürühoeimb-ane. Nga asu nindou ai moaruwai hohoanimoayei ra moai Kraisimbo anihondümbo-rihindi, ranaheimbo muᅅguambo moatükunî sürühoeimbi-yopoani. Nga ahei hohoanimo ngusüfoambe afoero ranamboani moaruwai-ane. ¹⁶ Yafambe yangiri ai yarihi hoafiyehi, 'Ro Godimbo fifirihini,' asei. Nga asu ahei hohoanimo yarihi nafuiyehi Godimbo daboadi hihirihorühanei. God ai aheimbo moai wudireandürî. Ai hoafi kikihiri-hindühanei, nga ai ngiri aboedi hohoanimo randihindi.

2

Hoafi nda nimorehi nindowenihî boagirambo hoaf-ane

¹ Nga Taitus, se ndorihoeimbi hohoanimo rani-süᅅgu nimorehi nindowenihimbo yamundowandürî. ² Nindowenihî boagiri ranahamumbo hohoanimo nda süᅅgufembo yamundowapurî. Ai ahamundihoari ndondu hibadundühî, nginindihamindi anihondümbondündi. Ai ngusüfo parundühî asu tinirifo tükündifeyoani moanane mbisimo nginindi mbininᅅgomond-amboane. ³ Mare yahurai-animbo nimorehi boagirimbo amboani yamundowandürî. Ai aboedi sürühoeimbi yangiri niboadeihî asu daboadani amonᅅgonimbo hoafindeimboyei. Asu aheimbo nginindi hamindi bia ra hibadarümboe, nga yowanî. Nga ai aboedi hohoanimo süᅅgufembo ra yamundimbirihind-amboane. ⁴ Asu nimorehi ngusüfo kikihiri-hindeimbi ranaheimbo yamundife-ndürimboane aboedi hohoanimo ndahurai: Ai ahei nindowenihambo ngusüfo pandhipuri, asu ahei nimirambo amboani mamî yahurai ngusüfo pambirihindür-amboane. ⁵ Asu ai ahei hohoanimo ra wudipoaporihî hifandirihündühî, mbumundi mbiniboadei-amboane. Asu ahei wori ra diboadorihindühî hifandi-mbirühünd-amboane. Asu muᅅguambo aboedi mbifarihendür-amboane. Rananimbo asu ahei nindowenihî-yafe hoarehî mbiniboadei-amboane. Ai rani hohoanimo ra muᅅgua süᅅgumbirihünd-amboane. Rananimbo nindou ai ngiri Godindi yamundife hoafi ranahambo tiriboandihî hoafindei.

Hoafi nda hoarîfamborimbo hoaf-ane

⁶ Mamî yahurai se hoafindafipurî, nindou akidou hoarîfamborî-yomondeimbi ranahamumbo, nga ai-amboani ahamundi hohoanimo ra ahamundihoari wudipoaporu hifandimbirund-amboane. ⁷ Hohoanimo muᅅguambo se rawarowandi ra, se-amboani aboedi nafuimbo nimbafani nindou ai sîhambo horihininhü süᅅgu-mbirihinin-amboane. Nindou yamundife ratüpurî ra anihondümbo hondü ndondo yamundowandi. ⁸ Asu se anihondümbo yangiri hoafindafi ndandi. Rananimbo nindou ai ngiri sîhambo moaruwai-ani mbisei. Nga rananimbo sîhefimbo nginindarîhümunî ai amoanᅅngî-ndeimboyei sapo sîhefimbo moaruwai hoafimboayei ra nini-moatükunî moaruwai moai rarihundî.

Hoafi nda moani ratüpurîyehî-rihündeimbimbo hoaf-ane

⁹ Se moani ratüpurîyehî-rihündeimbi yando yamundowandürühî hoafindafindürî muᅅguambo moatükunî ai ahei bogorî ranahandi hoarehimbeyei-amboane. Asu

ai diboadondihi aboedi ratüpurî ratüpurîmbeyei-amboane. Rananîmbo ahei bogorî ranai 'aboed-ane' mbeyahomondür-amboane. Asu ai ngîrî ahei bogorî ranahamumbo moaruwai hoafi simborî hoafîndahüpurî. ¹⁰ Asu ai ahamundi-mayo napo bidîfirî moanî ndahümündimboyei, nga yowanî. Rananîmbo bogorî ai aheimbo anîhondümbo-ndündürîmboemo. Ranînambo asu ahei ratüpurî muŋguambo ranînambo sihefî God aboedambo-reamuneimbi ahandî yamundi-fe hoafi ranahambo nindou ai aboed-ane mbiseimboyei.

Sihîrî aboedi nîboadefombo Kraismbo hibadîhurîmboane

¹¹ Sihîrî fifîrîhundî, nîmorehî nindowenihi muŋgu aboedambofe-ndürîmbohünda Godîndî moanî hîpoambofe weindahî tükümeŋeyo. ¹² God ai sihefîmbo moanî hîpoambo-mareamunî hohoanîmo ranai-ane sihefîmbo yamundi-reamunî arandî. Godîmbo daboadî hîhîrîfe hohoanîmo asu muŋguambo hîfîndî hohoanîmo moaruwai ra hîningî-fembohünda yamundi-mareamunî. Sihîrî wudîpoapondîhu hohoanîmo-ndefomboane, ndasîmboanî mbumundî hahabodefühi asu Godîndî hohoanîmo siŋgundî-humboane. ¹³ Sihîrî yarîhundani anîhondümbo-ndîhundühi, sihefî God asu Aboedamboreamunî-randeimbi Sisas Krai ai hîmboamupuimbo-randeimbi dîbofe weindahî tüküfemboayu ranahambo hîhîfî-hîhîfîyefühi hîfandarîhundî. ¹⁴ Sisas ai sihefîmbo muŋguambo moaruwai hohoanîmo-ambeahîndî aboedambofe-munîmbo yîfîmayu ahandî yangîrî sürühoeimbi nindou nîŋgomböhünda. Nindou ranai aboedi hohoanîmo yangîrî süngufembo hohoanîmondei ndühündî. ¹⁵ Hoafi ra yamundowandürî ndandî. Aheimbo ngînemîndürîmbo asu moaruwai hohoanîmo hîningî-fembohünda ngîndîndîhündo hoafîndafîndürî ndandî. Nga asu sihambo nindou ai nindou yangîr-ani mbiseimboyei.

3

Sihîrî aboedi hohoanîmo ranahambo ngîndî nîboadefîmboane

¹ Se nîmorehî nindoweniambo ngusüfoambe botîndowandürî ndandan-anîmbo, ai gafman asu gafmanî-yafe ratüpurîyomo-rundeimbi-yafe hoarehîyeihî ahamundi hoafi süngurîhindühi nafîndîhümündî nîmandeimbo aboedi ratüpurî ratüpurîmbeyei-amboane. ² Nga asu ai ngîrî nindou ngörümbo moaruwai hoafîndei. Asu ai ngîrî yîfiarîndei, nga ai wudî-wudîndeihî nindou-yafe hîmboahü ahei fi hîfînambo-ndîhindî. ³ Nga se fifîrowandî, horombo sihîrî amboanî ngusüfokoate-yefî, hoafi hîmborîkoate-yefî asu Satan ai sihefîmbo tikai hoafîmemunî. Sihîrî afîndî moatükunî moaruwai hohoanîmo ngusüfoambe botîrea-ndeimbi, ranî-hoarehü manîmboefî. Sihîrî nindou moaruwaimbofe hohoanîmo süngurîhu asu napo hohoanîrîhu marîhundî. Asu sihefîhoarî amboanî simborî ngîndîndürîyefî rîhundühi manîboadefî. ⁴ Nga asu God Aboedamboreamunî-randeimbi ai sihefîmbo hohoanîmo-yumunühi hîpoambo-mareamunî ra weindahî tükümeŋeyo. ⁵ Sihîrî moai aboedi hohoanîmoyefanî-yupoanî ai sihefîmbo aboedambo-mareamunî, nga wanî. Nga ahandî hîpoambofe ranamboyu sihefîmbo aboedambo-mareamunî. Ai sihefîmbo popoai-marîhemuna, sihîrî nîmorî aboedi tükümeŋunda asu Yîfiafi Aboedi ai sihefîmbo simborî yangîrî aboedi nîŋgombo masemunî. ⁶ Sisas Krai Aboedamboreamunî-randeimbi ahandî sünguyo God ai sihefîmbo Yîfiafi Aboedi afîndî masemunî. ⁷ Kraiîndî hîpoambo ra sihefîmbo mbumundî nindou yaho dükamareamunî. Ranîmboane asu yangîrî koadürü-koadürümbo nîŋgomböhünda sihefîmbo kamafoareamunî. Ranahambo anîhondümbo-ndîhundühi hibadîhu nîmboefîmboane. ⁸ Ranî yamundi-fe ra anîhond-ane. Nga se ranahambo hoafîndafanî nindou aboedi fifîrîmbîrîhind-amboane samboanahî hoafayahi. Rananîmbo asu Godîmbo anîhondümbo-rîhindeimbi ai aboedi

hohoanimo süngufembo tñirifombeyei-amboane. Rani-moatükuní aboed-ane asu munquambo nindou fandíhe-ndürimboe. ⁹ Nga asu mamíkarambo híhíndí hoafí ra ai düdu-düduyei wakíríhi-ríhündühi, amao mamí-yei ndürimbo wataporímborühi, asu ngíníndíyeihí Mosesíndí-mayo ahínümbí hohoanimo ranahambo hoafína símborí-símborayeí, nga ranahambo se ngasündowandí. Nga síhírí fífíríhündí ranana ngírí síhefímbo fandíhemuní asu ai ngírí sesí aboedí hí-síndo. ¹⁰ Nindou yikürübü-reandeimbí ahambo mamímboyo yimbumboyo ahíní hoafíndafíndo. Nga ai hoafí hímboríkoate-nduaní, se ahambo daboadí híhíndíworí. ¹¹ Se fífírowandí, nindou yahurai ra ai nafí aboedí hí-níngíríndühi moaruwai hohoanímoyomo arundí. Asu ahamundí moaruwai hohoanimo ranai ahamumbo papí-hoafímarapurí.

Bídífíranambo hoafí

¹² Süngunambo Artemasiyu asu Tikikusiyu síhambo sowana koandíhe-hínímboyahí, nga se wambo sowana Nikoporis ngoafínambo sífombo tñirífondafí. Nga se fífírowandí, ngísíharí tükífeyo-ambe ro Nikoporisíhü nímboamboanahí masahí ra. ¹³ Se ahínümbí fífírundeimbí Sinas weimbo Aporosí yimbu ahafanímbo nafí ho ra wudíndo fandíhawapíra ai ngírí níní-moatükunímbo mbonímbo-ndandífaní. ¹⁴ Síhefí nindou ai aboedí ratüpurí raníwamí níboadeimbo ra fífírímbíríhindí-amboane. Asu nindou mbonímbo-aríhümündí, ranaheimbo mbífaríhe-híndür-amboane, asu ai hífí ndaníhü ngírí moaní nímboei. ¹⁵ Munquambo nímórehí nindowenihí ro-babídí aníboadei nda ai síhambo híhífaríhüníní. Aníhondümboríhindeimbí ai yíhoefímbo hohoanímó-ayahümüní ranaheimbo híhífíndandürí. Nga moaní hípoambo hohoanímó ra munquambo se-babídí mbeyangoro-wamboane.

Firemon

Pas Por ai Firemonimbo sürü papimarandi

¹ Firemon, sïhambo pas nda ro Por-anahi sürü paparïhandi sïhefi wandafi Timoti dïbo. Ro Sisas Kraisïndi ratüpurï süngunambo karabusïyahe nimboamboanahi asu yihoefi wandafi se ro-babïdi mami ratüpurï ratüpurïyefi-rïhundeimb-anafi. ² Asu ro sïhefi rehi Afia-ane asu sïhefi wandafi Arkipas ai ro-babïdi ami nahurai Kraisïndi ratüpurï ratüpurïyefi-rïhundeimb-ani asu Kraisïndi nendi sïhafi worambe fandïhi-rïhundeimbi ranaheimbo amboani pas nda sürü paparïhandi. ³ Ape God Adükari Sisas Krais-dïbo ai sïheimbo moani hïpoambofe hohoanïmo asu ñgusüfo afurïfe kifeimbi hohoanïmo ra mbïsabïnandür-amboane.

Firemon ai Adükariimbo ñgusüfo parirühi anïhondümborirühani

⁴⁻⁵ Se Adükariimbo ñgusüfo parïworühi anïhondümborïworï arandi asu Godïndi nendi ranaheimbo amboani ñgusüfo parowandürï arandi hoafi ra hïmborï-yahühanahi. Ranïmboanahi muñguambo si ro Godïmbo didïbafïyahühi ra sïhambo hohoanïmo-yahanïnühi dükariheanïnühanahi asu ranïmbohünda ro wandi God rana-hambo didïbafïyahando arïhandi. ⁶ Se ro-babïdi anïhondümborïrambo anïmbafi. Ranïmboanahi asu ro Godïmbo didïbafïyahando arïhandi sïhafi anïhondümborï ranai randeandani aboedi sïhafi hohoanïmoambe tükümbïfeyo sahehea. Sïhïri Krai-babïdi anïmboefi asu ranïnambo ahandi-mayo muñguambo aboedi moatükunï sïhïri masahumïndefi ra se ndondo türüboadowandi sahehea didïbafïyahando arïhandi. ⁷ Karïhasi wandafi, se Godïndi nendi ranaheimbo ñgusüfo parowandürï arandi ranïmboane asu aheimbo ñgusüfoambe ñgïnïra-mïndïndürï arandi. Asu ranïnambo afïndi hïhïfi-hïhïfïyahühi wandi ñgusüfoambe afure akiaro.

Firemon ai Onesimusimbo wandafïmborirï mbïserümandu-wamboane

⁸⁻⁹ Se mami moatükunï rambïrowanda saheheamboanahi. Ro sïhambo Kraisïndi süngu randowandi randowandi-ndamboyahï ra yïhïmbokoate-anahïsi, ñga ñgusüfo pefe hohoanïmo ranï-süngu sïhambo düduweheanïni. Sapo ro Por boagïri-yamboanahi asu ro Kraisïndi fondühi ahandi hoafi semïndi homborïhündamboanahi, ñga haponda ro karabusï-yaheamboanahi. Ñga asu ro sïhambo ñgusüfo parïheanïnühi wamboanahi hïniñgïrou safi ndarïhe hoafïyahanïni. ¹⁰ Ro sïhambo ndarïhe düduweheanïni Onesimusimbo-hündambo. Aiana wandi nimori hond-ani Kraisïndi sünguna. Ro karabusïyahe nimboambo Kraisimbo anïhondümborïfembo yamundïmarïhin-ani. ¹¹ Horombo ana ai moai mamïmbo amboani sïhambo aboedi farïhenïni raranï ratüpurï ra, ñga hapondan-ambe ana ai se-anafi asu ro-anahi sïhehimbo aboedi ninïni ratüpurï fandïhemunümbui.

¹² Haponda ro ahambo sïhambo sowana hïhïrihinï koararïhehinï asu ai wandi ñgusüfoahünd-ani. ¹³ Ro aboedi hoafi ra sahamïndi hahabodïhane ranïhümborï wambo ndanïhü karabusï-marundïra anïmboahi. Ranïmboyahï asu ro Onesimusimbo ndanïhü kïkïhïndühü-mïndïhanï asu ai sïhafi fondïhü wambo mbïfarïhendïra sahehea hohoanïmoayahï. ¹⁴ Asu awi ro sïhambo wambo farïhefe-ndïrimbo hütïhütïyonïnimbo ana moeisahi, ñga moani wambo se randowandi mbïsafan-anïmbo randïheamboyahï. Se sïhafi hohoanïmonambo refemboanahi randowandi asahi. Ranïmbo ana, ro ñgïri ninï-moatükunï ninïñgundïheandi, ñga nda wambo se randowandi mbïsafan-anïmbo randïheamboyahï. ¹⁵ Ai sïhambo akïdou hïniñgïmareanïni, ñga awi refearnasï asükai se ndowarïndïfanï ai se-dïbo gedühi mbïnünguwamboane. ¹⁶ Ai se-dïbo moani ratüpurïyu-randeimbi-yupoani, ñga ñgusüfo

pariworeimbi wandafimbiyu-wamboane. Nga ra aboedi safane. Se yahurai ahambo ndowarindifi. Ro ahambo ngusüfo pararhini, nga sihambo ai moani ratüpuriyu-randeimbi asu Kraisindi süngu sihafi wandafi kapeih-ani. Rananmbo se ahambo afindi safi ngusüfo pandiwori.

¹⁷ Nga asu wambo se sihafi wandaf-anahi asafindiri ana, asu mare yahurai-safi ahambo amboani wandi wandafi mbisafindowohü hühindiwori. ¹⁸ Asu ai sihambo moaruwai hohoanimo-yuninühi sihafi-mayo bidifiri moatükuni moani asemüdu ana, se süngunambo rani-moatükuni ranahambo wandi ndüri pando mbunda hoafindafindiri. ¹⁹ Ro Por wandi warinambo simbori saimbo moatükuni sürü parithe asiheheandi. Ro-animbo sihafi nine-moatükuni ai ramareandi ranimbo sihambo hihirindithe ndahaninimboyahi. Nga se wandi sünguyafi anihondümborowandeimbi tükümefoandi rani-nambo se simbori wambo saimbo-aiyafi ranana sihafi fi ningo hohoanimo rananesi, nga asu ro ngiri ranahambo sihambo wataporimbondihanini. ²⁰ Nga wandafi, sihiri Adükari-babidi animboehi ranimboane asu se wambo hihifi-hihifindafindiri. Sihiri yibobo Kraisindi nindou-anehi, nga ranimbohünda se wandi ngusüfoambe ndondo kündowandürühi Onesimusimbo wandafi mbisafindowohü hühindiwori. ²¹ Se wandi hoafi himbori-ndamboyafi sahehea anihondümbor-rheaninühi pas nda sürü paparihanini. Ro haponda sihambo rani hohoanimo ra randowandi sahehea düduweheanini. Rani hohoanimo ra ngasüdo hawa asu aboedi adükari hamindi rani-poanimbo randowamboyafi sahehea fifirihamboanahi. ²² Awi ro sihambo mamihofi ngorü hoafindahanini samboanahi. Asu se randowandühi wambo sihafi worambe fondi nafindihao hiningindowandi. Nga ro fifirihamboanahi God ai sihei didibafife ra himborindu haya asu wambo siheimbo sowana koandihendiri yahumboani.

Hihifi hoafi bidifiri

²³ Epafra ai ro-dibo Sisas Kraisindi hoafi süngunambo karabusiyaho ndanihu animboehi ai sihambo hihifaranini. ²⁴ Wandi Kraisindi ratüpuriyefi-rihundeimbi Mak, Aristakus, Dimas asu Ruk ai-amboani sihambo hihifarünini. ²⁵ Adükari Sisas Kraisindi-mayo moani hipoambofe hohoanimo ranai sihei ngusüfoambe mbimarondür-amboane.

Hibru Hibruhündi anihondümborihindeimbimbo pas sürü papimarandi

God ai ahandi nïmorïndi süngu sïhefïmbo hoafïmayu

¹ Horombo God ai afïndïmbo afïndï moatükunï süngure haya sïhefï amoo mamï ranaheimbo ahandï hoafï hoafïyomo-rundeimbï-yomondï yafambe süngure haya hoafïyundürï marandi. ² Nga asu hapondanï bidïfiranï si ndanambe-ane God ai ahandï Nïmorïndï yafambe süngure haya hoafïyumunïmboani. Nïmorïndï sünguyu God ai muŋguambo moatükunï sünü hïfï ra nafïmarandi. Ranïyu asu ai Nïmorïmboya, ai muŋguambo moatükunï ra ahandï yangïrïmbeyo-wamboane yahuhaya kafoarirï hïnïŋgïmarirï. ³ Ranani asu Nïmorï ranai God ahandï si adükarï ranambe hïmboamupui-randeimb-ani. Ranani asu ai Afïndandï fi wusïndamündümbou nou anüŋgu. Ranane asu ahandï hoafïndï ŋgïnïndï ranambo muŋgu moatükunï ra kïkïhamïndï anïŋgo. Ranane asu sïhefï moaruwai hohoanïmo foafoefembo ratüpuri ra moendïre haya süngunambo hafu Bogorï Hondündï warï hondü waranï bogorï hondümbofi mamaru.

Nïmorï ai sünambeahïndï nendï ŋgasündeamboani

⁴ Godïndï Nïmorï ai adükarïmbofi tüküfiyuane asu sünambeahïndï nendï ai ranï hoarehï tükümefundï. Mamï yare ra nou-ane Ape God ai ahambo ‘Wandï Nïmorï’ yahu dükarirühï adükarï ndürï ra sagadowohü asu sünambeahïndï nendambo ndürï akïdou masagapuri.

⁵ Nga God ai mamï-sïmboanï moai sünambeahïndï nendï ranahamumbo mamïmbo amboanï hoafïyuhüya,

“Hapo ro sahea, ‘Seana wandï nïmorï-anafï,

ŋga haponda ro sïhafï Apembo-yaheamboanahï, ” ’ asahï,

Buk Song 2:7

yahu. Asu asükai moai sünambeahïndï nendï mamïmbo yahuya,

“Ro ahandï afïndïndamboyahï,

ŋga asu ai-amboanï wandï nïmorïndümbui, ”

2 Samuei 7:14

yahu. ⁶ Nga ndeara ai ahandï amoŋgo nïmorï mamï hïfïna koafoefimbo yahuhaya hohoanïmoyuhü nïmarumbo, asu ai mamï yare hoafïyuhü yahuya,

“Muŋguambo sünambeahïndï nendï ranï amboanï moanï ahambo yangïr-anïmbo hohoanïmo-ndïmondowohü, ‘Ai yangïr-ani adükarayü,’ mbïsimu, ” *Io 32:43*

mehu. ⁷ Hoafï nda ndahuraiyo ai sünambeahïndï nendambo yare hoafïyuhü yahuya,

“Aiana sünambeahïndï nendambo werï nahurai nafïrapurühï,

asu ahandï ratüpuriyomo-rundeimbï ranahamumbo hai imami nahurai nafïrapuri-randeimb-anemo, ”

Buk Song 104:4

mehu. ⁸ Nga ahandï Nïmorï ranahambo God ai yare hoafïyuhü yahuya,

“O God, sïhafï ŋgïnïndï hïfandarandi ranana koadürumbo-koadürumbo hohane,

Se sïhafï nendï ranaheimbo mbumundï hohoanïmo süngu anandï hïfandïrandürï arandi.

⁹ Seana nïne-moatükunï mbumundayo ranahambo yafohorowandühanafï,

ŋga asu nïne-moatükunï farïfarümbayo ranahambo yïboaruko-rowandühanafï.

Ranïmbo-hündamboyo sïhafï God ranai Adükarïmbore dïbonïyuninï hïnïŋgïmareanïna hïhïfi-hïhïfayafï,

sapo sïhafï wandafï mamïmbo yahurai hïhïfi-hïhïfi segopuri-koate-a, ” *Buk Song 45:6-7*

mehu. ¹⁰ Ai asükaiyu Nïmorïmbo yare hoafi yuhü yahuya,
 “O Adükari, horombo bïdïfïranï hondü se hïfï nafïra mbura
 asu sïhafï warïnambo nïmoamo sünü ra nafïmarandï.

¹¹ Rani-moatükunï ranai ana awandïhoemboe,
 nga seana moanï rando yahurai yangïrï nïmboamboyafi.

Rani-moatükunï ranai ana munjuambo sapo hoearï rawefeyo nou yahurai
 wonïmbïndïmboe.

¹² Asu se warambeimbï hoearï momondefeyo nou rando
 rani-moatükunï ra momondo-wamboyafi.

Asu se randowandanï

rani-moatükunï ranai nindou hoearï ñgorü güdeandanï ñgorü hïmboayu nou
 randïfemboe.

Asu seana ngïrï ñgorüpoanï findafi,

nga moanï koadürümbo-koadürümbo yahurai yangïrï nïmbafïmboanafi,” *Buk
 Song 102:25-27*

mehu. ¹³ Nga God ai moai sünambeahïndï nendambo mamïmbo amboanï yare
 hoafi yuhüya,

“Wandï warï hondü waranï se nïmarïfï,

nga rananïmbo asu süngunambo sïhafï hürütümbï nindou ranaheimbo sïhafï
 yirümbo hoarehï hïñngïndïheandüranï,

asu se yirï pühïndafi nïmandïfï,”

Buk Song 110:1

yahu. ¹⁴ Sünambeahïndï nendï ra asu nïnemoa? Aiana Godïndï dïborïhïndï nend-
 anemo. Aiana Godïndï ratüpurï ratüpurïyomo-rundeimbï yangïr-anemo, asu ai
 koamarïhepur-anemo sapo nindou aboedambofe-ndürïmboayu ranaheimbo farïhefe-
 ndürïmbohünda.

2

Nindoumbo aboedambofe ranana adükari hamïnd-ane

¹ Rani-mboane awi sïhïrï moanï nïne hoafi hïmborïmayefï ra ngïnïndï safï
 kïkïhïndï-humïndefï hohu ranahambo süngundi-humboane. Rananïmbo asu
 sïhïrï ngïrï rani-moatükunï ranahambo gübüsüboadi-hundühï funïndïhehundï.

² Horombo God ai sünambeahïndï nendï-yomondï yafambe süngure ahïnümbï hoafi
 hoafi yumbühündï ngïnïndï meñgoro ranahambo anïhondümbo-femboane. Nga asu
 nindou düdi ai süngufekoate-ayu-ane asu hïmborïkoate-ayu-ane ranana nindou
 ranai nïne-moatükunï moaruwai ramareandï simogodühï tïñrïfombü hohoanïmo
 masahümündï.

³ Rani-mbo-hündambo-anïmbo asu adükari hamïndï aboedambofe-
 mayo ra sïhïrï hïmborïndefühï gïgïrana-mboefeyo ana, ra asu nüngundïhu mafefoe-
 hua? Sapo Adükari ai ahandïhoariyu aboedambofe hohoanïmo ranahambo
 weangurühï hondü wataporïmbo-marand-ane. Raniyo asu nindou dïdïyei hïmborï-
 mayei ranai ranana yïhoefïmbo anïhond-anesï masei. ⁴ Mamï yare God ai ahandï
 aboedambofe hohoanïmo anïhond-anesï yaho hoafi ra ahei fihï türe haya adükari
 ngïnïndï moatükunï, asu hepünüfeimbï moatükunï afïndï ranambo ahei hoafi ra
 anïhond-ane yahu nafuimemuni. Raniyu asükaiyu Yifiafï Aboedïndï rani-poanïmbo
 rani-poanïmbo ngïnïndï ra moanï ahandï hohoanïmonambo yangïrï nafïramündï
 yïbobo-mareandürï. Asu rani-mbo-hündambo-anïmbo sïhïrï gïgïrana-mbofepoanï,
 nga hïmborayehï ra kïkïhïsafï-yïmïndïmboane.

Abloedambofe-rambo Nindou bogorï

⁵ Sïmborï nïngo hohoanïmo tüküfemboayo ranahambo wataporïmbo-arïhundï
 ra God ai moai sünambeahïndï nendï bogorïmbofe hïfandïyo nïngombo dïbonïyu

hɪnɪŋgɪreapuri, ŋga wani. Nga nindoumboyu ramareandi. ⁶ Refembo-mayoyosi, ŋga asu Godɪndi bukambe ŋgorü-kimi yare hoafiyowohü yahoya,

“Nindou ai sihafɪ himboahü ni-nea,
asu God se ranaheimbo hohoanɪmoyafai?

Nindou ni-mori ranai ni-ni-moatükuni-mayei-amboyafi
se ranaheimbo di-di-boado-rowandüri hafarand-a?

⁷ Sapo se nindou aheimbo moani bodifombo sünambeahɪndi nendi ranai ni-moamo-yomondani

asu aheimbo rani-hoarehi rowandüri hɪnɪŋgɪ-marowandür-anesi.

Nga asu se ahambo ŋgɪnɪndi sabado hawa ai adükari hamɪndi hond-ani safɪndo hawa,
ai muŋgu moatükuni ranahambo bogori-mbofi mbünɪŋgu-wamboane,

⁸ Se nindou ranaheimbo muŋgu moatükuni ra ahei hoarehimbeyo-wamboane safi
hawa hɪnɪŋgɪ-marowandür-ane,” *Buk Song 8:4-6*

meho. Ai rani-moatükuni rareandühi muŋguambo moatükuni engoro ra nindou hoarehi hɪnɪŋgɪ-mareandür-ane. Nga asu moai hapondanambe ana hoeirihunda nindou ai muŋguambo moatükuni engoro ra hɪfandihündi, ŋga wani. ⁹ Nga sihirɪ Sisasɪmbo hoeirihurɪ! Bodifomboyu God ai ahambo sünambeahɪndi nendi-yomondi hoarehi hɪnɪŋgɪmariri. Asu ahandi moani hi-poambofe hohoanimo rani-süŋgunambo muŋguambo nindou ranaheimbo süŋguna yifimbiyu yahuhaya. Haponda sihirɪ hoeirihura Sisas anüŋgu God ai ahambo himboamupui-randeimbi ŋgɪnɪndi sagado hayambo ai adükari hamɪndi hond-ani ehundo sapo ai asübusɪ rani-fihɪ yifimayu rani-mbo-hündambo wambo. ¹⁰ God aiana muŋgu moatükuni ra ni-mɪndih-ani asu ai muŋguambo moatükuni ra nafɪmaranda tükümefeyo. Ai ahandi ni-mori afɪndi ranaheimbo semündündüri hafo aboedambo-fendürimbo asu ahandi himboamupuimbo-randeimbi ranambo yibobofe-ndürimbo mehu. Rani-mboane asu God ai Sisasɪmbo asübusɪ süŋguyo ahambo boatei hondü ndore nafirümündi hɪnɪŋgɪmariri. Rani-mboyu asu Sisas ai-animbo nindou aboedambofe-rambohündambo horombofe bogorani. God ai rani moatükuni ramareandi ra moani mbumundi hamɪnd-ane. ¹¹ Sapo Nindoumbo sürühoeimbi hohoanimo sagadüri-randeimbi ranani asu nindou sürühehindeimbi-mayei rananei muŋguambo aiana Afɪndi mamɪ ranahandi ni-mori yangɪr-anei. Rani-mbo-hündambo wamboane asu Sisas ai ŋgɪrɪ aheimbo wandi akohoand-anei yahundürimbo amoanɪŋgɪ-ndu. ¹² Asükaiyu ai hoafiyuhü yahuya, “God, Ro wandi akohoandi ranaheimbo sihafɪ ratüpurɪ ranahambo wataporimbo-ndihandürimboyahi.

Muŋgu afɪndi fandife-ambe ro sihambo kakisaondi-hanɪnühi God adükari-ani
mbisahanini-mboyahi,” *Buk Song 22:22*

mehu. ¹³ Asükaiyu ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Ro ahambo yangɪrɪ ŋgusüfo pandihinühi anihondumbo-ndihinɪ ŋgamboyahi,” *Aisaia 8:17*

mehu. Asükaiyu yare hoafiyuhü yahuya,

“Ro ndanimboahi God ai wambo muŋguambo ni-mori masendiri rani-babidimbo,” *Aisaia 8:18*

mehu. ¹⁴ Sapo ni-mori ranai nindou fimboyahi ni-mboei-ambe asu Sisas ai-amboani mamɪ yare ai ramehindi nahurai tüküfi nindoumbofi haya manüŋgu. Hifi ndanihü ahandi yifi süŋgu sapo Satan yifio-rambo hohoanimo ni-mɪndihü anüŋgu ranahambo raguanambo-ndihinɪ yahuhayamboyu tükümefiyu. ¹⁵ Nindou yifimbo yihimboyei habodei marihündi. Muŋguambo si maho ra ai hifi ndanihü ni-mboei-ambe ra yifimbo yihimbombo ranai kikihisafi-ramɪndindürɪ manɪŋgo. Rani-süŋgumboyu Sisas ai hifi ndanihü yifimayu aheimbo yifi yihimbombo ranambeahɪndi aboedambofe-ndürimbohünda. ¹⁶ Sihirɪ rani-moatükuni ra fifirihündi, Sisas ai moai sünambeahɪndi nendi farihendürɪ randi, ŋga Abrahamɪndi ahurɪ mamɪ farihendürɪ

arandi. ¹⁷ Mami rani-süŋgumboyu asu ai-amboani ahandi wandafi mami ramehindi nou muŋguambo moatükuni ra ahandi fi amboa mami yare yahurai tükümeŋeyo. Raniyu ai hiŋpoambore-randeimbi asu ndore hohoanimoŋy Godimbo sai-randeimbi bogori adükari+mbofe tüküfemböhündambo nindoumbofi tükümeŋiyu. Ai rameŋiyu ra sapo nindou ahei moaruwai hohoanimoŋy arihündi ranahambo ahandi horinambo gogorihefe-ndürimbo-hündamboŋy. ¹⁸ Ranimbo-hündambo-animbo asu nindou daboe nine moaruwai hohoanimoŋy reŋe hoeifembo moatükuni tüküfendüri ranaheimbo fandihendürimbui sapo ahambo amboani rani-moatükuni ra tükümeŋendowa tiŋirifo ra marore hayambo wambo.

3

Sisas ai Mosesimbo ŋgasündirimoani

¹ Ranimbo-hündambo-animbo sürühoeimbi wandafi mami, siheimbo amboani God ai wand-anei mehündür-anei. Awi se sapo Sisasimbo diŋboadondihi hohoanimondei. Ai Godindi hoafi semindi ho-randeimbi asu Godimbo sihai-randeimbi adükari bogor-ani. Siŋiri ahambo anihondümborihu mburihu wataporimborihu arihundi. ² God ai ahandi ratüpurimbo-hünda Sisas ahambo kafoariri hiŋiŋgimarir-ani. Ranani asu Sisas ai Godindi ratüpurimbo moani ndore ratüpuriyu-randeimbayü. Sapo Moses ai Godindi worimboyahi maniboadei nendi-babiðimbo moani ndore ratüpuriyu marandi nou-ani. ³ Sisas aiana Mosesindi ndüri ranahambo ŋgasündeandeimb-ani, sapo nindou wori worimboarandi ranai ndürümbiyuwuhi asu worimbomarandi wori ranai moan-ane. ⁴ Awi sapo muŋguambo wori ra nindou mami ai worimbondandani animbo fondarimboesi. Ŋga awi muŋguambo moatükuni ranamboani God ai yangir-animbo nafiramboani. ⁵ Moses ai Godindi ratüpuriyu-randeimbi nindouyu haya moani ndore Godindi nendi muŋguambo ranaheimbo hiŋfandimarandüri hu. Ramareandi rananimbo-animbo asu God ai ninimoatükunimboyu süŋgunambo wataporimboayu ranahambo nafuirandüri marandi. ⁶ Ŋga Krai ranai-ani Godindi Nimoriyu haya moani ndore Godindi wori nahurai-mayeŋe ranaheimbo hiŋfandarandüri. Ŋga ŋginiŋdi niŋgo hohoanimoŋy ranahambo kikihiŋsafi-rihumindifühi hihiŋfi-hihifiŋyefühi Adükari ranahambo hiŋmboayefi ana, asu siŋiri ahandi wori nahurai-ayefi.

Godindi nendi aheimbo harihefe niŋmarimbo hohoanimoane

⁷ Ranimbo-hündambo-animbo asu siŋiri Yifiafi Aboedi hoafi-memunimbo türüboadi-humboane. Ai yare hoafiŋyowohü yahoya, “Asu haponda se Godindi yafambehündi hoafi hiŋmborindeihana, ⁸ se ŋgiri hiŋmbo-sihimondihehendi, sapo sihei amoaŋo mami horombo ai wosihoafori hohoanimoŋyehi wandi hoafi mbahirihehi marihündi nou. Niŋmi wohi furiŋkoate-reandühi niŋmboei-ambe ai hiŋmbori-koateŋyehi wambo moani yarihi sisindirihie hoeimarihindiri. ⁹ Ranihi ai niŋmboeimbo ro nine ŋginiŋdi moatükuni 40 hiŋmbanimbo ratüpurimayahi muŋguambo ra hoeimarihindiyosi. Ŋga wambo sisindirihindirühi ai nüŋgu-nahurai-yuke masahündiri. ¹⁰ Raniyahia asu ro nindou wandi ratüpurimbo hoeimarihindiranaheimbo ŋginiŋdi-riharühi hoafiŋya-handürühi sahiya, ‘Aiana muŋguambo si ra ro hohoanimoayahi süŋguri-hindühi-yeipoani, ŋga ai wandi hoafiŋyaheimbi ra yiŋboaruko-rihindahanei,’ masahi. ¹¹ Ranimboyahi asu ro ŋginiŋdi-rihandürühi dabari-yaheandühi sahiya, ‘Nindou ranai sapo ro aheimbo harihefe niŋmarimbo hiŋfi masahandüri ranambe ŋgiriŋgei,’ masahi,”

Buk Song 95:7-11

mehu.

¹² Wandafi mamî, se hîbadîhûmbo. Nga sîhei mbusûmo nindou mamî ai ahandî ngusûfoambe hohoanîmo moaruwai tükündîfendowohü anîhondümböfe-koatendehî asu ai sapo God yangîrî koadürümbo nünguwembî-mayu ranahambo hîningîndirî haya hohoanîmo ranî süngundüfimbui. ¹³ Nga sapo God ai si ranahambo hoafîyuhü, ‘Hapo,’ mehu ra awi nîngomboane. Nga rananîmbo asu haponda ndefeambe se sîheihoari munguambo si aho ranîfihî sîmborî farîhefiründei ngei. Nga hîbadîhûmbo nindou mamî seambeahîndî ai ahambo hohoanîmo moaruwai tükündîfendowohü tîkai hoafîndîndoanî asu ai hoafî hîmborîkoate-ndühîmbo mamîkarî hohoanîmondümbui. ¹⁴ Sapo horombo bîdîfirî si hoanî Kraisîmbo ngînîndî anîhondümbö-marîhurî hefî nou yahurai hefî-hefîmbo süngunambo bîdîfiranî yîfayefî ana, sîhîrî Kraisîndî ngunîndîmbo-ndahumboyefî. ¹⁵ Nga asu se ranî hoafî hîmborîmayei ra mîtanîndü-hümündimboyei, sapo ai yare hoafîyowohü yahoya, “Haponda se Godîndî yafambehündî hoafî hîmborîndehî ana, se hîmbo-sîhomo-ndîhehindî sapo horombo sîhei amoa mamî ai Godîndî hoafî hîmborîkoate-yeihî mbahîmarî-hehindî nou,”

Buk Song 95:7-8

meho.

¹⁶ Nindou dîdîyei sapo Godîndî yafambehündî hoafî hîmborîyei hehi asu ranîmoatükunî ranahambo süngufekoate mbahîmarî-hehinda? Nindou mungu ranai ana sapo Moses ai Isip hîfambeahîndî semündündürî mahu ranî-yei ramehindî. ¹⁷ Nindou daboe God ai 40 hîmbanîmbo ngînîndîmararü hu-a? Ai ramefiyu ana nindou sapo moaruwai hohoanîmoyei hei asu ai nîmî wohî furîkoate-reandühî yîfîsafîmayei ranaheimboyu ngînîndîmarandürî. ¹⁸ Asu nindou daboe God ai dabarîfihî horombo hoafî hoafîyuhüya, “Ai ngîrî ro aheimbo harîhefe nîmarîmbo hîfî masahandürî ranambe ngei,” mehu-a? Sapo nindou ahandî hoafî yîboaruko-rîhindühî mbahîmarî-hehindî ranaheimboyu yare hoafîmayundürî. ¹⁹ Ranîmbo-anîmbo awi sîhîrî hoeindîhumboane. Sapo ai Godîndî hoafî anîhondümböfe-koatemayei ranîmbo-hündambo wambo-anîmbo asu ai ngîrî harîhefe nîmarîmbo hîfî God hîningîmareandî ranambe ngei.

4

Godîndî nendî-yei harîhefe nîmarîmbo

¹ Nga God ai aheimboya, ai harîhefe nîmarîmbo ranambe ngeimboyei yahuhaya horombo hoafîmareandî ra yangorombo-wambo sîhîrî ranîmoatükunî ranahambo wataporîmbo-marandî ra ndahumîndemboyefî. Awi sîhîrî ranahambo ndondîhu hîbadîhumboane, nga nindou mamî ai harîhefe nîmarîmbo moatükunî ranambe hokoate-ndu haya bodîboembui. ² Nga sîhîrî amboanî Godîndî aboedî hoafî ra hîmborîyefî-mboanefî, sapo amoa mamî-mayei ai yarîhi hîmborîmayei nou. Ai hoafî ra hîmborîmayeyosi, nga asu ai ranahambo anîhondümböfe-koateyeihî süngufekoate-mayei ranîmbo-wamboyo moai ndoreandürî. ³ Nindou sîhîrî hoafî ranahambo anîhondümbö-rîhundeimbî ana, harîhefe nîmarîmbo ranambe hefî-rîhundeimb-anefî. Sapo ranîmoatükunî ranahambo God ai yare hoafîyuhü yahuya, “Ro ranaheimbo ngînîndî-yahandürühî dabarî-yaheandühî sahîya,

‘Ai ngîrî sapo ro aheimbo harîhefe nîmarîmbo hîfî segudürümbo-mayahî ranambe tükündahindî,’ masahî,”

Buk Song 95:11

mehu. Ai Moses nüngu-ambe ranî hoafî ra hoafîmayu. Nga horombo ai munguambo moatükunî nafîramündî mbura ahandî ratüpurî ra mungumayo. ⁴ Nga Baiborambe ngoründühî rühî 7 si ranahambo sapo yare hoafîyowohü yahoya,

“God ai ratüpurîyu humbo 7 si ranî-sîmboanîyu warî hare mamaru,”

Stat 2:2

meho. ⁵ Mare mamî ranî-moatükunî ranahambo asükaiyu yare hoafîyuhü yahuya, “Nindou ranai ngîrî sapo wandî harîhefe nîmarîmbo hîfî ranambe ngei,” mehu. ⁶ Israer nindou ranai weangurühî hoafî aboedî ranahambo hîmborîmayei aiana moai harîhefe nîmarîmbo hîfî ranambe hei sapo ai ranî-moatükunî God ai hoafîmayu ranahambo anîhondümböfe-koatemayeî ranîmbo-wambo. Nga asu nindou amurîmayei aiana ranambe ngeimboyei. ⁷ Ranîmbo-hündamboyo asu süngunambo God ai asükaiyu ngorü si ra hîningî-mareandî, sapo si ranahambo dükareandühi “ndanî si” mehu ra. Godîndî hoafî mbahîrîhefe si afîndî hîmbanî ra ho-ane ranî mbusümo Defîndî yafambe süngure haya God ai hoafîyuhü yahuya, “Asu haponda se Godîndî yafambehündî hoafî hîmborîndeihi ana, se ngîrî hîmbo-sîhomondîhehindî,”

Buk Song

95:7-8

mehu. ⁸ Nga asu Sosua ai nindou ranaheimbo sapo God ai harîhefe nîmarîmbo hîfî ra horombo hoafîmayu mbasagadürü-mbonana, asu God ai ngîrî asükaiyu sünguna ngorü si tüküfemboayo ranahambo wataporîmborandî. ⁹ Ra rawefeyo nou-ane asu Godîndî nendî ranaheimbo amboanî harîhefe nîmarî si ra awi mbanîngondürî sapo God 7 sihî warî hare mamaru nou. ¹⁰ Nindou düdi ai sapo Godîndî harîhefe nîmarîmbo hîfî ranambe ahu ana, nindou ranai ahandîhoarî ratüpürî moendîre haya nîmarümböani sapo God ai-amboanî munğu moatükunî nafîra humbo warî hare mamaru nou. ¹¹ Ranîmbo-hündambo-anîmbo awi sîhîrî amboanî ranî harîhefe nîmarîmbo moatükunî hîfî ranambe tüküfembo hütî-hütîndefîmboane. Rananîmbo asu nindou mamî ai-amboanî ngîrî sîhîrî ranambeahî tüküfembo gübüsü-boadeamunî sapo nindou ai aheihoarî Godîndî hoafî ranahambo süngufekoate-yehî bodîmefoehindî nou. ¹² Godîndî hoafî ranane yangîrî nîngombo ngînîndî ratüpürî ratüpürîyohü anîngö. Aiana yihîmîndî hamîndîyo hayamboane asu pisao yîboboanî yihîmîndî-yoweimbî ranahambo ngasündeamboane. Godîndî hoafî ranai ana ragu safambe kefoendühi sapo yifiafî asu yangîrî nîngombo hohoanîmo ahafe mamambe-marîneandî, hamîndî türîand-ambe asu efu nîmaro-ambe amboanî ragu keboem-boe. Ranane asu ai nindou-yafe ngusüfoambe hohoanîmo ragu amaro ranahambo türüfoare arandî. ¹³ Ngîrî nînî-moatükunî Godîndî hîmboahü dîbonapîndîfe yagodo. Nindou munğu God ai nafîmarandî ranai ana ahandî hîmboahü weindahî yangîr-ane. Nga God ai süngunambo sîhefî hohoanîmo munğu yîbobondeambui.

Sisas ai sîhefî Godîmbo saimbo bogorî adükar-ani

¹⁴ Sîhefî Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî Sisas, Godîndî Nîmorî, ranai sapo God amaru ranambe nîmoamo mahafu. Nga awi sîhîrî ranîmbo-anîmbo nînî-moatükunîmboyo anîhondümbö-rîhundühî weindahî wataporîmborîhu arîhundî ranahambo ngînîndî-safî kîkîhîndî-humîndefîmboane. ¹⁵ Sîhîrî sîhefîhoarî ana moaruwai hohoanîmo ranahambo hîfînambofembo ngînîndî-yefîpoanî. Nga asu sîhefî Godîmbo sai-randeimbî nindou ranai ana sapo nindou sîhefîmbo hîpoambofemunî-koatemayu ra nahuraiyupoanî, nga wanî. Nga ranî-moatükunî ra yahurai-ane, nindou ranai-amboanî sîhîrî rawehundî nou afîndî mamîkarambo moatükunî ranai yare hoeimarerîyosî, nga ai moai moaruwai hohoanîmoyu. ¹⁶ Ranîmboane awi sîhîrî moanî mbîro-koate God moanî hîpoambore-randeimbî hîfanda nîmaruwani ahambo sowana ngefîmboane. Ranambe anîmbo sîhîrî amboawiyeyi yaho hohoanîmo asu moanî hîpoambore arandî ra sîhefîmbo fehefem-bohünda ndahumündemboyeî sapo sîhîrî semîndîmbo hohoanîmoayeî amboanî.

5

Sîhefî Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî Sisas ai-anîmbo aboedambo-ndeamunümbui

¹ Munquambo Godimbo sai-randeimbi bogori adukari nindou ana sapo nindouyei mbusumonindi God ai kafoariri hiniingimariri-ani. Ranani asu nindou ranai munquambo nindou ranahei moaruwai hohoanimo ranimbohunda Godimbo moani saimbo asu ahambo ninihondi hifokoeffe sifefembo-hundamboane kafoariri hiniingimariri. ² Ranane asu nindou ai fifirifekoate-yehi mamikariyei arihundi ranaheimbo himboari hoafendühi hibadarumbui, sapo nindou-mayei ranai-amboani aheihari nginindi ningokoate-yehi-wambo. ³ Ranimbo-wambo ai Godimbo nine-moatükunü hifokoare sihenda hori pirayo ra ngiri nindou didiyei moaruwai hohoanimomayei ranaheimbo-hundambo yangiri randeandi. Nga ai-amboani ahandi moaruwai hohoanimo ranimbo-hundambo kamehi rareanduhani. ⁴ Godimbo sai-randeimbi bogori adukarimbofe ndürümbi moatükun-ane asu adukari ratüpurü ra ngiri nindou mamü ai ahandihoari ranimbondahe nimboambo mbüsu, nga wani. Nga moani God ahambo kafoaririmboani ranü ratüpurimbohunda sapo Aronimbo boatei Godimbo sai-randeimbi mboriri kafoariri hiniingimariri nou. ⁵ Mamü yare yahuraiyo, Kraisi aiana Godimbo saimbo ra bogorimbofe adukari ndürümbiyo ningombo-mayu ra ahandihoari moai bogorimbofi nungu, nga wani. Nga Godiyu ahandi ndürü adukari sagadowohü hoafiyundühi yahuya,

“Seana wandi nimor-anafi,

nga haponda ro sihafi Apembo-yaheamboanahi,”

Buk Song 5:7

mehundo. ⁶ Asu God ai asükaiyu yare hoafiyuhü yahuya,

“Awi seana wambo sairambo bogorimbo-ndafo rando ndühümeambo nimboamboyafi sapo Merkisedek referambohunda manungu ranifihü tündo hawambo,” *Buk Song*

110:4

mehundo.

⁷ Sisasi hifi ndanihü yangiri nunguambe Godimbo sapo ahambo yifihundi aboedambofimbo-mayu ranahambo ai moani puküna hoafiyuhü aranihimboahi hümoariyuhü didibafiyundühi hoafiyundo marandi. Sisasi himboari hoafendiyu haya Godindi hoarehi nungumbo-wambo God ai ahandi hoafi ra himborimayundo.

⁸ Sisasi Godindi Nimoriyusi, nga nini-moatükunü tihirifo afindi ahambo tükümeffendo ra ahambo yamundi fiwanü asu ai Godindi hoafi ra süngufe hombo-hundamboyo tükümeffendo. ⁹ Ranüyu asu ai tihirifo moatükunü ra ndeara yare nafamündi mbura rananimbo asu ai nindou didiyei ahandi hoafi süngurühi arihundi ranaheimbo koadürümbo aboedambo-fendürimbo nimindihifi tükümeffiyu. ¹⁰ Ranüyu asu God ai ahambo fi sai-rambohunda Sisasimbo bogori adukarimboriri hiniingimariri sapo Merkisedek rasüngure marandi ranifihü türe haya.

Se Godimbo anihondümböfe ho ra hiniingife-poani

¹¹ Ranü hoafi ranahambo siheimbo wataporimboyo-ndürimbo ra afind-ane engorosü, nga siheimbo wataporimboyo-ndürimbo ra awi akidou tihümbi saf-ane, sapo se nimai hohoanimo ra puremindi-koateyei arihundi ranimbo. ¹² Afindiimbo maho ra se Godindi hoafi yamundife-randeimbi ningombomayo-aneisi. Nga awi nindou ngorü ai-animbo Godindi hoafi boakorü fifirife ra asükai siheimbo yamundi-mbirihindür-amboane. Se nginindi sesi sesimboayei rananeisi, nga asu awi nindou ngorü ai siheimbo titi yangiri-animbo dagadürimbui. ¹³ Nindou düdi ai titi yangiri simindimboayu ana, ai nimoakidou nou-ani, nga asu ai aboedi mbumundi hohoanimo aho ranahambo yamundife ra moai türüfoareandi. ¹⁴ Sapo nginindi sesi ranana nindou adukarimboehindi ranahei ses-ane. Nindou yahurai ana ahei hohoanimo ra ndorühi korifoarihi arihundi-wambo asu ai nine-moatükunü aboedayo-ane asu nine-moatükunü moaruwaiyo ranane ranü-moatükunü ranahambo türüboadühi fifindihimboyei.

6

Godimbo anihondümbofe ranahambo sîhîrî kîkîhî safîndîhu-mündefimboane

1-2 Awi ranimbo-animbo sîhîrî nginîndî yamundife hoafi ranî-sowana sühündahundüh-animbo asu Kristenî-yafe raboakorî hoafi yamundifembo engoro ra daboadanambo-ndîhumboane. Sîhîrî ngîrî kambohoanî ranî yangîrî fondîhu asükaindefî fîndîhehu fondîhu ndîhundî. Asükaindefî ngîrî sîhîrî ranahambo wataporîmbondîhu ngefî, nga ranana sapo nda: Ndorîhefe-koate ratûpurî daboadanambofe, Godimbo anihondümbofe, ranî-poanimbo hîmoni hundürü hohoanîmo, nindou-yeiwamî warî nandife hohoanîmo, nindou yîfîhündî asükaiyo botife hohoanîmo asu Godîndî nendî yîbobofe hohoanîmo ranî-sîmboanî God yîbobondeandanî asu bîdîfirî ai koadürümbo yangîrî nîmboeimboyei asu bîdîfirîmbo God ai tînjîrîfo dagadürîmbui. Ranî hoafi yamundife yangîrî ngîrî hîhîrîndefî keboehu ndîhundî, nga wanî. Nga sapo nindou boagîrî-yafe yamundife hoafi rananimbo hîmborîndefühî süngundîhu ngefîmboane. ³ God ai sîhefîmbo refembo hîningareamunî ana, sîhîrî randîhumboane. ⁴ Nindou bîdîfirî ai Godîndî sürühoeimbî hohoanîmo ranambe nîmboei, asu sünambeahîndî moanî saimbo moatükunî ra ai yarîhi hoeirîhindî asu Yîfiáfî Aboedî ra ai-amboanî sahümündî manîmboei. Asu nindou ranai rarîhindeimbî ai ahei anihondümbofe ho ra randîhi hîningîndîhi hehi, asu asükaindei nüngundîhi hîhîrîndahi Kraisîmbo anihondümbomandîhora? ⁵ Sapó ai Godîndî hoafi aboedî hamînd-ayo ranahambo fîfirîhindî ai yarîhi hoeirîhimboanewambo. Asu ai Godîndî aboedî sí süngunambo tüküfemboayo ranahandî nginîndî ra hoeirîhimboanei. ⁶ Asu ai ahei Kraisîmbo anihondümbofe hohoanîmo ra moanî yarîhi hîningarîhindî ana, ai ngîrî asükai hîhîrîndahi anihondümbondîhindî, nga wanî. Ranî-moatükunî ra refekoate-ayo ana, ngîrî randîfeyo sapo ai ahei-hoarî asükaiyei Godîndî Nîmorî ranahambo nîmî keimbî karîhe-ndeimbîfîhî nindou hîmboahü hîfokoarîhorî pamarîhorî noumayo-wambo.

⁷ Hoe ranai hîfî ranî-wamî afîndîmbo peyoanî asu hîfî ranai hoe ra semîndühî nindou nümbürî-marîhündî ranahei nümbürî ranambe sesi aboedî tükefeyo ana, God ai ranî-moatükunî ranahambo aboedî dîdîboadore huhani. ⁸ Nga asu hîfî ranî-wamî nümbürî ranai wohafî napo furîyowohü wohî ai furayo ana, ngîrî aboedîndo. Ranîmbo-animbo asu ranî-moatükunî ranahambo God ai moaruwaimbo-ndeanda asu sünguna hai-nambo tîkîrîndandanî awarîndîhoemboe.

⁹ Nga wandafî mamî, ro hoafi afîndî tînjümbî ndahurai hoafayefî ra awi sîheimboanefî hoafayefîsî, nga ro sîheimbo ranî-moatükunî ranîmbo-hünda fîfirîhundürî-mboanefî. Se ngîrî randîhi nindou amurî ramehindî nou moaruwaimbo-ndahîndî, nga wanî. Nga awi sîheimbo God ai aboedî dîdîboadondearümbui sapo ai sîheimbo aboedambofe-ndürîmboayu ranîmbo-hündambo. ¹⁰ God aiana nindou hohoanîmo mîtanîramündî-randeimbîyupoanî. Ranîyu-anîmbo asu ai nîne ratûpurî se ratûpurayeî-ane asu Godîmbo ngusüfo parîhorühî ahandî nendî ranaheimbo farîhehi marîhünd-ane asu hapondanî amboanî yarîhi arîhünd-ane ranahambo ngîrî mîtanî-ndamündündürî, nga wanî. ¹¹ Yîhoefî adükarî hohoanîmo sîheimbo ranana ndahurai-ane. Roana sîheimboya, awi se muŋguambo moanî ranî-ratûpurî yangîrî-anîmbo randîhi ratûpurîndei ngeimbo bîdîfirîranî hondü rananimbo asu se nînimboyei hîmboayeî ranai anihondü tükümbîfe-ndüramboane. ¹² Se ranî ratûpurî süngufe ho yîboaruko-yîboaruko ranîmboanefî ro moei-asefî. Nga se sapo nindou bîdîfirî Godîmbo anihondümbomandîhorî mburîhümbomayeî sapo Ape ai nînimboatükunîyo segodürîmbo horombo hoafîmareandî ra asahümündî nou randahîndî sefomboanefî hohoanîmoayefî.

Sîhîrî Godîndî horombo hoafi ra anihondümbomandîhumboane

¹³ Horombo God ai Abrahamimbo horombo-hoafirirühi ai anihondümbo-randihеamboyahi yahu dabarimefiyu. Ahambo moai nini-moatükunî ngasündeambo nahurai yangoro ranambo dabarife-mbohünda, nga wani. Nga raniyu asu ai moani ahandi ndürî ranifihî yangiri dabarifihî hoafimayu. ¹⁴ God ai yare hoafiyuhü yahuya, “Anihondümboanahi ro sihambo aboedi-aboedi-ndiheaninimboyahi asu sihafî ahurî mamî afîndî tükündahimboyei,” *Stat 22:17* mehu. ¹⁵ Raniyu asu Abraham ai rani-moatükunî ranahambo himboyuhü nüngu-ane God ai ahamboya, aboedi-aboedi-ndiheaninimboyahi yahuhaya horombo-hoafimarirî. ¹⁶ Nindou mamî ai dabarifembo yahumbo ra sapo nindou ngorü düdi ai ahambo ngasündirî haya ranahandî ndürinambo dabarîndî-fiyuan-animbo asu ahandî hoafi ra ngineminimbo nini-moatükunî simborî hoafi mbusümo engoro ranahambo wanîndimboe. ¹⁷ Nindou sapo didiyei ai God aheimbo aboedi didiboado-fendürimbo ahandî nimorimbo horombo-hoafimareandî ra ngirî ngorü süngundihеandî yahuhaya ranimbo weindah-reandühîyu ahandî horombo-hoafi ranahambo nginamündühî dabarimefiyu. ¹⁸ Ahandî dabarife-ane asu horombo-hoafife-ane yimbu moatükunî ranana ngirî ngorü-ngoründo. Asu rani-moatükunî ranahambo God ai yare hoafimayu ra ngirî tikandeambo rambüsu, nga ranimbo-animbo sihefi ngusüfo ndondeamunimboe. Ranimboane nindou sihirî didiyefî Godîndî fikimî aboedamboyahu nimboefeimbî sihirî ana rani-moatükunî ra anihondü hondü tükündifemboe mbisefî hohu God ai sihefimbo horombonambore rani-moatükunimbo himbombo masihemuni ranifihî nginîndî kikihîndî-humîndefî nimboefî-mboane. ¹⁹ Rani-moatükunî ranahambo himbombo hohoanimo ranana sihefi nîngo hohoanimo ranambeahi nimoei fürîfürîkoate nginîndî amaro nahurai-ane. Rani-moatükunî ranana aboedambore-randeimbîyo haya rani-hoarehî nimboefembo ngirî fürîfürîndefî. Hohoanimo ranambo-animbo God nîmaru-ambe ngemboyefî sapo Godimbo sai-randeimbî bogorî adükari ai yipurî hoearî rani hundünî kefuai ser worî safambe hamîndî ragu hüfu-arandî nou. ²⁰ Sihefomböhünda Sisas ai Godimbo saimbohünda bogorî adükari-mbofi haya God nîmaruambe ai-boatei kefuai mahüfu. Sapo Merkisedek ai sai-randeimbî bogorimbo-mefiyu ranifihî türehaya ai koadürümbo-koadürümbo anüngu.

7

Merkisedek ai ndürümb-ani

¹ Merkisedek ranai ana adükari ngoafi Saremi-yafe bogorî adükari nindou sapo Godîndî ndürî nimoamo hondayo ranahambo sai-randeimb-ani. Abraham ai yifiarîni-poedi bogorî adükari nindou yimbuyimbu-yomondi ami titaboarifoaru hou ranini-poedi mahüfuwa Merkisedek ai nafinî hoeirirî haya ahambo Godimbohünda aboedi-aboedimarirî. ² Asu Abraham ai yifiarîni-poedi napo semündü masüfu ra mamî 10 yibobore mbura mamî bidifirî Merkisedekimbo masagado. Ndürî ‘Merkisedek’ ranana ‘Mbumundî hohoanimoyumbü bogorî adükari’ yaho-randeimb-ani. Sapo ai Saremi-yafe bogorî adükari nindou-ayu, ranimboane ahandî ndürî ranamboanî ‘ngusüfo afurife küfeimbî bogorî adükari’ yaho arandî. ³ Merkisedekîndî hondafîndî, ahandî amoa, ai tükumefiyu asu ai yifimayu hoafi ra moai akîdou amboanî yangorowanî fifirifeyo. Merkisedek ranai ana sapo Godîndî Nîmorî moanî yahurai nou koadürümbo Godimbo sai-randeimbî anüngu.

⁴ Awi se Merkisedek ranahambo hoeindîhorî nüngu-nahurai ndürümbî adükariyu tükumefiyu ra. Sapo sihefi adükari amoa hondü Abraham ai napo yifiarîni-poedi semündü haya ranahambo mamî 10 yibobore haya ahambo mamî bidifirî masagado ra. ⁵ Rifaindî ahurî-mamî ranai ana Godimbo sihou-rundeimb-anemo. Raniyomo asu nindou ranai yangir-animbo Israeri-yeimayo mamî 10 bidifirî napo ra mamî

bidiŋiri sowandümo mbürundamboane yaho ahinümbi hoafi yare menġoro. Sapo Godimbo sihou-rundeimbi ranai-amboani Israerihündi-yomo asu Israer ai-amboani Abrahamindi ahiri mamieyisi, nga Godimbo sihou-rundeimbi ai ahei-mayo napo mamidiŋiri sowandümo marundi. ⁶ Nga asu Merkisedek ana Rifaindi ahiri mamambeahindi-yupoani. Nga asu ai Abrahamindi-mayo napo mamidiŋiri ra semündü mburambo asu ahambo aboedi-aboedimariri sapo nindou Godindi-mayo horombo hoafi semündümbü-mayu ranahambo. ⁷ Awi sihiri ranahambo fiŋirihumboanefi sapo nindou düdi ai ngorumbo aboedi-aboedariri ranai ana ndüri nginindi adükarümbiyu-wamboane asu aboedi-aboedimefiyu ranai ahandi hoarehani. ⁸ Rifaihündi aiana Israeri-yeimayo napo bidiŋiri sowandümo marundi ra nindou yifiyomo marundi. Nga Merkisedek aiana nindou-yeimayo napo mamidiŋiri mamidiŋiri semündü marandi, nga ai yangiri nüngumbü nou-ani sapo Baibor ai yare hoafimayo nou. Ranane asu sihiri yarihu fiŋirarihündi Merkisedek ai Abrahamimbo ngasündimariri. ⁹ Moani hoafimbo randihu hoafindefimboane. Rifaindi ahiri mamai ai Israeri-yeimayo napo 10 mamidiŋiri sowandümo marund-anesi, nga horombo Merkisedek ai Abrahamindi-mayo bidiŋiri napo masemündu rasimboani Rifaindi ahiri mamai aho ra ranaheimbo kameihi randi masemündu. ¹⁰ Ranimbo Merkisedek ranai Abraham ranahambo nafini hoeirirani Rifai ai tüküfekoate-yuambe ahandi amao Abraham ranahandi fiambe mamaru. Rani-moatükuni ra moani hoafomboane. Ranane asu sihiri yarihu fiŋirarihündi Merkisedek ai Rifaimbo amboani ngasündimariri.

Godimbo sai-randeimbi bogori simbori ai Rifaindi ahiri mamimemo ranahamundi fondi kosimarihendi

¹¹ Rifaindi sirambeahindi yangiri Godimbo sai-randeimbi bogori ra tüküyafu marundi. Moses ai ahinümbi hohoanimo ra nindou Israerihündi ranaheimbo masagadüri, nga Rifaindi ahiri mamai ranai hifandimaru homo. Rifai mamiyomondi Godimbo saimbo ratüpuru ra nindoumbo ndombarihoaimbonana, asu ngiri ngorü-poanimbo Godimbo saimbo bogorimbofe moatükuni ra tüküfeyo. Nga ngorü-poanimbo Godimbo saimbo moatükuni ra Merkisedekindi Godimbo saimbo hohoanimo ranifihi türe hayamboyo, nga Aron Rifaindi ahiri ahandifihi türe hayamboyo poani. ¹² Asu Godimbo saimbo bogorimbofe moatükuni ranai ngorü sünguefeyo ana, asu ahinümbi hohoanimo ranamboani ngorü süngumbifeyo-wamboane. ¹³ Sihifi Adükari sapo ahamboane ndani hoafi nda hoafayo, Aiana nindou ngorü sirambeahindiyu, nga asu Aronindi sirambeahindi-yupoani. Moai ahandi sirambeahindi ana Godimbo sai-randeimbi bogori ratüpuru ra nindou mamai ai-amboani semündu, nga wani. ¹⁴ Aiana nindou Suda-mayu sirambeahindiyu tükümefiyu. Nga asu Moses ai moai rani siri ranahambo dükare hoafiyu Godimbo sai-randeimbi bogori nindou tüküfembo, nga wani. Rani-moatükuni ra sapo ndorihu fiŋirihumboanefi.

Sisas ana Godimbo sai-randeimbi bogori adükari koadürümbo nüngumb-ani Merkisedek nahurai

¹⁵ Sihiri diboardorihu hoeirihumboanefi ngorü simbori Godimbo sai-randeimbi bogori Merkisedek ramefiyu nahurai tükümefiyu asu ai Rifaindi sirambeahindi sihou-rundeimbi ranahamumbo ngasündi-mareapuru. ¹⁶ Ai Godimbo sai-randeimbi bogorimbomefiyu ra moai Rifaindi ahiri yangiri-animbo ratüpuruyo ramboane yaho ahinümbi hoafi menġoro rani-süngu süngurandi, nga wani. Nga aiana awarihefekoate yangiri nüngumb-ani ranimboane asu ai ngasündeandimbi bogori sai-randeimbi tükümefiyu. ¹⁷ Nga Baibor ai yare hoafiyowohü yahoya, “Seana Godimbo sai-randeimbi bogori koadürümbo-koadürümbo nimboamboyafi Merkisedek ramefiyu ranifihi tündo hawambo,”

Buk Song 110:4

meho.

¹⁸ Horombodidi ahinümbi hohoanimo ranana gigrana-mbofemboane sapo rani-moatükunî ranai aboedi ndorihеfekoate asu shеfimbo fehefemunî-koatemayowambo. ¹⁹ Nga ahinümbi hohoanimo menjoro ranai ana ngiri ninî-moatükunî aboedi ndemindi ndondeandi. Nga hapondani ana simborî moatükunî horombodidi moatükunî ranahambo ngasündareandi. Rani-moatükunî himboayefi ranambo shiri God sowanambo akimi ngemboyefi.

²⁰ Asu God ai Sisasimbo ahambo sai-randeimbi-mborirühi moai moani hinîngiriri, nga dabarifihiyu hinîngimariri. Nindou bodimondi yaru Godimbo shou-rundeimbi-mbo-yafundeimbi ana moai yahurai dabari yangorowa tüküyafu rundi.

²¹ Nga Godindi dabari sünguyu Sisas ai ahambo sai-randeimbi tükümeфиу. Rani-simboani God ai yare ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Adükari ai anihondumbo hondü dabarifimboani,

nga asu ai ngiri rani-moatükunî ra hihirinde ngorü süngundeandi.

Nga seana Godimbo sao-randeimbi koadürumbo nimboamboyafi,” *Buk Song 110:4* mehu.

²² Dabari ranimbo-hündambo wamboyo simborî hoafi femindi shеfe moatükunî-mayo ranahambo Sisas ai hoafiyuhüya, rani-moatükunî ra anihondü tükündifemboe, mehu. Ranimboane hoafi femindi shеfe ra Mosesindi ahinümbi ranahambo ngasündeamboane.

²³ Rani-moatükunî ra yahurai-ane: Horombo ana Godimbo sai-randeimbi bogori nindou ra afindi tüküyafu marundane, nga asu ai yifiyomo rundühi wambo moai ahamundi rani ratüpurî ra gedühi hüramindi ho randi, nga wani. ²⁴ Nga Sisas ana moani koadürumbo nüngumbo wambo asu ahandi Godimbo sai-randeimbi ratüpurî ra ngiri nindou ngorü ai kosindihai ratüpurindu, nga wani. ²⁵ Ranimbo-wambo-animbo hapondan-ane asu süngunambo munquambo si aho ranane ra nindou didiyei God sowana Sisasindi sünguyahi ahei ranaheimbo munquambo aboedambo-ndearümbui. Sapo ai koadürumbo nüngumbo aheimbo farihеfe-ndürimbohünda didibafiyu arandi.

Sisas Godimbo sai-randeimbi bogori adükari ai-animbo shеfimbo fandihemunümbui

²⁶ Sapo Godimbo sai-randeimbi bogori adükari ndahurai shеfimbo fandihemunümbui. Aiana moani aboedi sürühoeimbi hamindi hond-ani. Ahandi flambe ana moai se hütiyafi yaho hoafi hohoanimo nimarondo. Aiana moaruwai hohoanimoyeimbi ranaheimbo nindou nimboeia ai moani rani-poani hondüyu haya sünambe nimoamo hond-ani anüngu. Nindou yahurai-animbo shеfimbo fehefemunimboani. ²⁷ Aiana bodimondi Godimbo shou-rundeimbi bogori adükari nindou yahuraiyupoani. Aiana nimbi-nimbi si moai ahandi fimbohündambo boatei Godimbo ninihondi hifokoare shai mbura asu sünguna nindou amuri ranahei moaruwai hohoanimo ranahambo yare randi, nga wani. Nga aiana moani mamimbo yangiri randi ramareandi moani koadürumbo ai ahandi fimbo Godimbo shеfembo sapo ninihondi hifokoarefeyo nou refihi. ²⁸ Ahinümbi hohoanimo menjoro ranaiyo nindou ndoyimindikoate-memo ranahamumbo Godimbo sai-randeimbi bogori adükarimbo hinîngireapurî arandi. Nga asu Godindi ahinümbi hohoanimo ra sagado-ambe ahandi dabarife ranamboyo Nimorimbo yariri hinîngimariri. Raniyo asu rani-moatükunî ranai ahandi Nimorî koadürumbo ndorihoeimbi ranahambo yare hinîngimareri. Sapo Nimorî koadürumbo mungunambo ndorihoei nüngumbü-mayu ranahambo.

8

Sisas ai shеfi Godimbo sai-randeimbi bogori adükari-ani

¹ Rani-moatükunî ranahandi nimindi hondü hoafi ro wataporimbo-arihundi ranana shеfi moani yahurai Godimbo sai-randeimbi bogori adükari ai sünambe God

Bogorî Hondü-mayu ranahandî hanğifoanî amaru. ² Ranambe-ani aiana Godîmbo sai-randeimbî bogorî adûkarî ratûpurî ranani ratûpurîyuhü moanî sürühoeimbî fondî ranambe anûngu. Fondî ra sapo Godîmbo hoafîyo-rambo ser worî hondü Adûkarî ai mafondeandî ranambe, nga nindou ai worî ra moai fondundî.

³ Muñguambo nindou dîdemo sapo Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî adûkarî niñgomo arundî ra Godîmbo moanî saimbo moatükunî sîhefembo asu niñhondî hîfokoeffeyoanî horî kefoefe-rambohündambo anîngomo. Ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhefî Godîmbo sai-randeimbî bogorî adûkarî ranai-amboanî niñmoatükunîyo ra awi Godîmbo mbîsîhend-amboane. ⁴ Sisas ranai hîfî ndanîhü mbanûngu-mbonana, ai ngîrî Godîmbo sai-randeimbîmbo nûngu, sapo nindou bîdîfîrî ai Suda-yei ahînümbî hohoanîmo ranî-süngumbo Godîmbo moanî saimbo moatükunî sîhou-arundî nindou ranai manîngomo-ndambo wambo. ⁵ Moanî sürühoeimbî fondî ranambe Godîmbo sîhou-rundeimbî ratûpurî yaru arundî fondî ranana moanî safî hondü sînambeahî engoro ranahandambo sîsam-ane. Moses ai sapo sîsamî moatükunî ser worî-mayo ra fondîfembo yahuhaya-mboyuambe God ai ahambo hoafîyundohü yahuya,

“Se ranî-moatükunî ra randowandühî ana, sapo hîfî wafuambe muñguambo moatükunî refembo safî hondü sîsamîrîhe nafuimehanîni rananîmbo ranî-süngundo worîmbondandî,” *Kisim Bek*
25:40

mehundo. ⁶ Nga haponda Sisas ai Godîmbo sai-randeimbî bogorî adûkarî ratûpurî ranîfihî türe haya ratûpurayu hu ranana amurî-yomondî ratûpurî ngasündeandeimbî hond-ane. Sapo hoafî femîndî aboedî safî sîhefembo moatükunî Godîndî nendî asu Godî-mayu ranahei mbusümo dîdîboado-mareandî ranana moanî aboedî mbumundî hamîndî hond-ane. Ranî-moatükunî ra sapo aboedî hamîndî hondü horombo hoafîfimbîhündî süngu wambo.

Sîmborî hoafî femîndî sîhefe ai horombodîdî ranahambo ngasündeamboane

⁷ Horombo weanğurühîdîdî hoafî femîndî sîhefe-mayo ra moanî aboedî ndombarîhoai-mbonana, asu ngîrî süngunî ngorü tüküme feyo ranai tükü feyo, nga ranana wanîyo. ⁸ Nga asu God ai ahandî nendî ranaheimbo papi-hoafîrandürühî yahuya, “Adûkarî ai yahuya, Awi sünguna ro Israerîhündî asu Sudahündî ranî-babîdîmbo sîmborî hoafî femîndî sîhefemboayahî ranî si ra tükündîfemboe.

⁹ Ranî hoafî femîndî sîhefe moatükunî ranana ngîrî sapo ahei amoa mamî-babîdîmbo Isip hîfambeahîndî koakoma-rîhandürî hahî ranî-sîmboanî hoafî fîrîhamîndî masîheheandî nahurai-yopoanî, nga wanî. Nindou ranai wandî hoafî femîndî sîhefe ra ndofe süngufekoate-mayei-amboyahî asu ro-amboanî aheimbo moanî yarîhe hîniñgîmarîhearü, Adûkarî ramehu.

¹⁰ Awi süngunambo ana Israerîhündî babîdîmbo ndanî hoafî femîndî sîhefe ndandîhe ndahurai-anîmbo randîheamboyahî. Ro wandî-mayo ahînümbî hohoanîmo ahei hohoanîmoambe hîniñgîndîheandühî asu ahei ngusüfo fihü sürü papîndîhî hîniñgîndîheamboyahî. Ro ahei God-ndamboyahî asu ai wandî nendî-ndeimboyei.

¹¹ Nindou mamî ai-amboanî ngîrî ahandî mamî ngoafîhündî nindou-mayu ranahambo yamundeandürî asu ahandî sîrambeahîndî nindou ranaheimbo hoafîndundürühî, ‘Se Adûkarî fîfîrîndîhorî,’ mbüsü. Nîmboe muñguambo nindou ai ndürîmbayei asu ndürî-koateayei aiana wambo fîfîrîndî-hîndîrîmboyei.

12 Ro hipoambondi-handürühi ahei moaruwai hohoanimo ranimbo amboawiyeyi mbisa h+n+ng+ndihearühi, asu ahei mamikari hohoanimo ranahambo moani mitanindi-hamindi-handürimboyah, ”
Jeremaia
 31:31-34

mehu.

13 God ai simbori hoafi femindi sihefe ranahambo simbor-ane yahu wataporimborandühiyu asu hoafi ranambo ai weangurühididi-mayo ranahambo muḡguna wamindafimbo-mareandi. Asu nīne-moatükunī sapo ai wamindafiyowohü sūmboayo ranana ḡgiri amītata awarindihoeyo.

9

Hifi ndanihündambo Godimbo hifokofe saimbo hohoanimo

1 Weangurühididi hoafi femindi sihefeimbi-mayo ranai ana rani-poanimbo Godimbo didibafife hohoanimo asu nindou nafiyoweimbi-hündi sürühoeimbi fondi Godimbo didibafife-rambo rani amboani meḡgoro-ane. 2 Weangurühi sapo sürühoeimbi fondi ser wori ra yimbumbofe papiyoweimbiyo mafondaro. Weindani papi ranambe ana ram nindifembo fondi niḡḡo asu yibadi bret rani-wami Godimbo sihefeimbi-hündi niḡḡo marandi. 3 Ai hoeari yipurimborihi kümarihindi asu hoeari rani daboarani fondi mamī manīḡḡo ranahambo moani sürühoeimbi fondane yahomo marundi. 4 Worī rani safambe, rani-poanimbo fisiriyo-randeimbi Godimbo mandife fondi gorinambo nafirundeimbiyo asu hoafi femindi sihefe-rambo bokis rani-kameihī manimbafe. Bokis ranahambo gorinambo gabudifofimbiyo haya asu ranambe gor hipiri yaḡgoro-ane asu ranambe mana* foaru nindundeimbiyo manīḡḡo. Aronindi nīmī-nīmī horombo andūfuriyoweimbi-mayo asu horombo nīmoei yimbufihī God ai hoafi femindi sihefe sürü papimarandi ranai bokis ranambe amboani meḡgoro. 5 Bokis rani-wami mbanendeimbi sūnambeahindi nendi sisami yimbu mapaiarīfanī Godindi himboamupui-randeimbi ra ahafandi mbusūmo meḡgoro. Rani-wami God ai moaruwai hohoanimo ranahambo amboawiyeyi yahu arandi raniwami mbanendi ḡgurine hena nīmarīfanī marinandi. ḡḡa hapondani ana ḡgiri rani-moatükunī ranahambo muḡguna gedühi hamindi wataporimbondihuhḡefi.

6 Muḡguambo moatükunī ra nafirundūmo kurarundi ana, Godimbo sihourundeimbi ranai muḡguambo si aho ra ai ahamundi ratūpurimbo hohoanimo-yomondühi sapo weindani papimayo ranambe kefoau tüküyafu marundi. 7 ḡḡa wori safambe papi hondü ranambe ana Godimbo sai-randeimbi bogori adūkarī ranai yaḡgiriyu kefuai tüküfi marandi mamimbo yaḡgiri muḡguambo himbani maho ra. Refihī ai moai moani warī yaḡgiri hüfu randi, ḡḡa ninihondi hori Godimbo sihefembo sapo ai moaruwai hohoanimo-yu marandambo asu nindou ai moani hohoanimokoate moaruwai hohoanimoyei marihündi ranaheimbohünda kameihī semündü hayambo-yu hüfu marandi. 8 Muḡguambo rani ratūpuri ranimbo Yifiafi Aboedi ranai yare nafuiramunühi yahoya, weangurühi Godimbo sai-rambo ser wori ranai fondarowanī ana, Sürühoeimbi Hondü Fondi sūnambe wori safambe hombo nafi ra weindahife-koatemayo. 9 Nīmīndihindi ra ranane nda. Muḡguambo rani ratūpuri ser wori ranana sisami nahurai hapondanambe ranahamboane nafuiayomunī. Ninihondi hori Godimbohünda raraofe asihefeyo ana, ḡgiri nindou didiyeyi Godimbo hohoanimombo sei-arihündi ranahei ḡḡusūfo ranai ndondihoyondüri. 10 ḡḡa saimbo moatükunī ra sesimbo moatükunī, simindimbo moatükunī, mamīkarambo fi popoaifoefembo

* 9:4: Mana ra sesi God ai Israerihündambo nīmī wofī furikoate-reandühi masagadüri ranane.

moatükunî ranana moanî fi-hoearî moanambuhü ranahandî ratüpurî hohoanîmo yangîr-ane. Nga asu ranî-moatükunî ra süngundîhi ngeianî Godîndî sîmborî hohoanîmo tükündîfemboe yahumboani

¹¹ Krais hapondanambe tüküfimboani, nga aiana munquambo aboedî moatükunî haponda tüküme feyo ndanahambohünda Godîmbo sai-rambo bogorî adükarîmbofi tüküfimboani. Godîmbo saimbo ser worî hondü sapo horombodîdî-mayo ranahambo ngasündeandeimbi-mayo. Ranî ser worî ranana nindou ai worîmbo-rumbo-yomopoanî. Asu ranî-moatükunî ranai hîfîni nafiyo-mbo-yopoanî, nga wanî.

¹² Krais ai moai meme horî asu burmakau horî ra semündü haya Godîmbo saimbohündambo kefuai hüfu, nga wanî. Nga asu aiana ahandî horî ranî-randî semündü hayambo Godîmbohünda sehefembo God nîmaruambe Safambe Hondü mamîmbo yangîrîyu kefuai mahüfu sîhefîmbo koadürümbo-koadürümbo nîngombo aboedambofe-munîmbohünda.

¹³ Nga nindou bîdîfirî ai Godîndî hîmboahü moaruwai fiaye ana, asu Godîmbo sîhou-rundeimbi bogorî ranai meme horî, burmakau anamîndî horî, asu burmakau yikîmîndî weindambo mandîfimbî-hündî hasüfî ranî amboanî ahei-wamî bubumafoarunda, asu ranî-moatükunî ranambo nindou ahei moaruwai fi ra Godîndî hîmboahü aboedî tükümehindî. ¹⁴ Nga Kraisîndî horî ana ranî-moatükunî hohoanîmo ranahambo ngasündeandeimb-ane. Sapo Kraisîndî flambe ana moai moaruwai hohoanîmo ra akîdou-amboanî nîmaro, nga wanî. Asu sapo Yifiafî koadürümbo-koadürümbo nîmaro-wembü ranahandî ngînîndî-namboyo Krais ahandî fi nîngombo hohoanîmo ra Godîmbohünda nînihondî hîfokoefe asîhefeyo nou yare hîfokoare masîhendo. Ranîmboane ahandî horî ranai ngîrî sîhefî fi moanambuhî ranî yangîrî popoaindîhendî, nga wanî. Nga aiana sapo sîhefî hohoanîmo moaruwai ngusüfoambe popoai-marîhemuna asu sîhîrî horombodîdî fehefekoate ahînûmbî hohoanîmo moai süngurîhundî. Ranîmbo-anîmbo asu sîhîrî God yangîrî nûnguweimbi ahandî ratüpurî aboedî ranî yangîrî ratüpurî-ndemboyefî.

Kraisîndî horî ranai sîmborî hoafi femîndî sîhefe ranahambo ngînîmaramîndo

¹⁵ Ranîmbo-hündambo Krais mamî ranaiyu sîmborî hoafi femîndî sîhefembo moatükunî ra dîdîboadore semündü tüküfi weindahî-mareandî. Rananîmbo asu nindou daboe dîbonîyu-ndüreimbi koadürümbo-koadürümbo yangoroweimbi aboedî moatükunî ahei ape ai nîmorîmbo segodürîmbo horombo hoafi-mareandürî ra ndahümündimboyei. Ndanî-moatükunî ra yare yahurai tükümbîfeyo-wamboane. Sapo Sisas ai yîfîyuhü nindou moaruwai mamîkarî hohoanîmomayei ranambeahîndî aboedambo-mareandürî ai weangurühîdîdî hoafi femîndî sîhefe ra yangoro-ambe ramarîhindîmbo-hünda.

¹⁶ Nindou düdi ai süngunambo yîfîndamboyahî yahuhaya, asu ahandî napo ra nindou ngorü ai mbîsemündu-wamboane yahuhaya, pepafihî sürü pare asîhendî ranana sapo nîni-moatükunîmboyo hoafi femîndî asîhefeyo nahurai-ane. Nindou ranahandî nîmorî ai hoafi femîndî sîhefe hoafi ra süngure huhü afîndandî-mayo napo ra asemündu ana, nindou bîdîfirî ai hoafîndeihîya, nindou ranai yîfîmayu mbîsei.

¹⁷ Nindou ranai ranî-moatükunî sîhendeimbi-hündî süngunambo ai yîfayü rananîmbo ranî-moatükunî ranai mamî anîhondümbo tükündîfemboe. Nga asu nindou ranai yare hoafi fîramündî sîhai mbura awi yîfîkoate yangîrî anüngu ana, ahandî hoafi femîndî sîhefe moatükunî ranai moanî yare yangoromboane.

¹⁸ Ranîmbo-hündamboyo weangurühîdîdî hoafi femîndî sîhefe ranai amboanî horînambo yangîr-ane ranî hoafi ranahambo ngînemîndîmbo-hünda yaru marundî. ¹⁹ Weangurühî Moses ai munquambo nindou ranaheimbo God ai nindumbo ranî-moatükunî yangîr-anîmbo süngundîhundî yahuhaya ahînûmbî hohoanîmo hoafi sürü papîre masîhendî ranahambo wataporîmbo-marandî. Ranîyu asu ai burmakau anamîndîndambo horî

memendambo hori ra semündü himoni fongoeffi mbura hisip nimi düdü didareimbiyo asu hamburi sipsipiñdi ninendi bidifiriyo rani-moatükuní ranambo ahinümbi Bukimayo raniwami füs+hai-füs+haimarandi nindou munguambo ranahei wami kameihi.

²⁰ Raniyu ai hoafiyuhü yahuya,

“Hori ndanamboani mbo sapo God ai hoafi firamüñdi sihendühi rani-moatükuní ra randihi süngundihündi yahuhaya hoafimendüri ranahambo nginindamindimboe,”

Kisim Bek 24:20

mehu. ²¹ Mami yare ramareandi yahuraiyu Moses ranai hori ra semündü haya, hoafi femindi sihefe ser wori asu mungu moatükuní ranambe yangrowani Godimbo didibafife-rambo moatükuní-mayo raniwami kameihi füs+hai-füs+haimarandi.

²² Anihond-ane, sapo ahinümbi hohoanimo ranai hoafiyowohü yahoya, “Munquambo moatükuní ranana horinambo yangiri-animbo popoaindihendani asu asukai aboedindimboe,” meho. Asu hori peyohü popoihefe-koate ana, God ai ngiri amboawi mbüsu nindou-yei hohoanimo moaruwai ranahambo.

Kraisindi yifi ana moaruwai hohoanimo awarifoendühane

²³ Hifini rotu ser worindi moatükuní ra sisami nahurai-ane, nga anihondü hamindi moatükuní sünambe engoro. Ranimbo-hündambo-animbo munquambo hifinindi moatükuní ra horinambo popoihefe ranambo aboedi tükufemboane. Nga sünambeahindi hondü moatükuní engoro ranai ngasündeandeimbi hori raninambo yangiri aboedi tükumbifeyo-wamboane. ²⁴ Sünambe anihondü hamindi engoro ranahandi sisami nindou ai sürühoeimbi fondi nafiru hinngimarundi ranambe ana moai Krais ai kefuai hu, nga wani. Nga sapo sünambe fondi hondü-mayo ranambeahiyu ai Godindi himboahü sihefimbo-hündambo kameihi tükufimbo ranambeahiyu ai kefuai hüfu anüngu. ²⁵ Suda-yomondi Godimbo sai-randeimbi bogori adukari ranai ana ser wori moani safambe hondü ranambeahiyu rani-poani hori semündü haya moani mamimbo yangiri himbani mamimami randühi kefuai hüfu marandi. Nga Krais-ana ai moai ahandi fi ra Godimbo saimbo afindimbo kefuai hüfu randi, nga wani. ²⁶ Rani-moatükuní ra rambarea-mbonana, Krais ranai tihirifo afindimbo semündü ra hu-humbo God ai hifi, sünü asu mungu moatükuní ra nafirandambe amboani tüküfi, nga wani. Nga asu moani ai mamimbo yangiri hamindi munquambo si aho ranahambo kameihi tükufemboane ndeara bidifiranambo si ranai tükufembo yangiriyo-ambe. Moaruwai hohoanimondi nginindi engoro ra Krais ai ahandi hoari Godimbo sihefimböhünda yifiyowohü awarifoembo-hündamboyu tükumefiyu. ²⁷ Munquambo nindou moani mamimbo-animbo awi yifiyo mburümbu asu süngunambo God ai yibobondeambui. ²⁸ Mami yare yahuraiyo Krais amboani ahandi fi ra Godimbo sihefimböhünda moani mamimbo yangiri nindou afindi ranahei moaruwai hohoanimo ra raguanambo-femböhünda yifimayu. Asukaiyu ai tükefiyu ra moaruwai hohoanimo ranahambo gogorifoembo yifimboyupoani, nga nindou didiyei ahambo tükumbifiyu sei hehi himboayei hei ranaheimbo aboedambo-fendürimbo-animbo tükündüfimbui.

10

Krais ai mamimbo yangiri yifimayu

¹ Suda-yeimayo ahinümbi hohoanimo ranana sapo nime-moatükuní aboedi süngunambo tükufemboayo ranahandi-mayo sisami yifiafi nahurai-ane. Asu nindou ai ahinümbi hohoanimo süngurihi-rühündeimbi munquambo himbani aho ra ahei moaruwai hohoanimo ranahambo-hündambo Godimbo ninihondi hifokoarhi sihehi arihündi. Nga rani hohoanimo ngiri nindou Ape sowana hei arihündi ranaheimbo munguna aboedambo-ndeandüri. ² Nga ahinümbi hohoanimo süngu nindou-yei

moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-reandüra ai aboedi sürühehindeimbi tükümbehi-mbonana, asu ai ngiri moaruwai hohoanimo ranahambo hütiyefi sei hehi hei rihündi. Rambefe-mbonana, asu muṅguambo Godimbo ninihondi hifokoefe hohoanimo ra rühisafi hiniṅgirihihi. ³ Nga asu Godimbo hifokoefe sihefe hohoanimo ra muṅguambo himbani yarihi piyei arihü hei ahei moaruwai hohoanimo ranahambo hohoanimo korifoefe-ndürimbohünda. ⁴ Nga burmakau hor-ane asu meme hor-ane rani-moatükuni ranai ana awi ngiri moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-ndeandi.

⁵ Ranimbo-hünda Kraisi ai ndeara hifina kosimbo yahumbo ai Godimbo hoafiyundühi yahuya,

“God, seana sihambohünda ninihondi hifokoefe sihefe moatükuni ranimbo ana se moai yifiriyafi,

nga se wandi fi-safi ranirandi refembohünda yaro masahawandi.

⁶ Seana ninihondi sihambohünda muṅguambo mandifeimb-ane,

asu moaruwai hohoanimo raguanambo-fembohünda

ngorü-poani sihambo sihefembo moatükuni ranimbo ana moai hihifi-hihifiyafi randi.

⁷ Raniyahi asu ro yarihe hoafiyahühiya, ‘O God, yiniyahi ro nda.’

Sapo sürü paru masihoemo buk ranambe wambohünda yare hoafimayo.

Moani sihafihohoanimoayafi rani-süṅgufembo-hünda ro ndeara kosamboanahi,” *Buk Song 40:6-8*

mehu. ⁸ Weaṅgurühi ai yare hoafiyuhü yahuya, “Seana moai yifiriyafi randi sihambohünda ninihondi hifokoefe sihefe asu mandife arandi moaruwai hohoanimo raguanambofembo ranimbo ana,” mehu. Ahinümbi hohoanimo ra yaṅgorowani rani-süṅgumbo ninihondi Godimbo hifokoefe sihefe hohoanimo ra yarihi arihündi yahu Kraisi ai hoafimayu. ⁹ Asukai ai yare hoafiyuhü yahuya, “O God, yiniyahi ro nda. Ro sapo se hohoanimoayafi süṅgu yaṅgiri süṅgufih refemboanahi ndanimboahi,” mehu. God ai muṅguambo wamindafi Godimbo sai-rambo moatükuni ra giṅranambo-reandühani, asu Kraisi ndi fi Godimbo saimbo moatükuni ranahandi fondihü simbori kikafoareandi. ¹⁰ Sapo Sisasi Kraisi ai God ro hohoanimoayahü süṅgu yaṅgiri rambireandamboane mehu rani-süṅgure haya asu ai moani ahandi fi ra mamimbo yaṅgiri muṅguambo si aho ranimbo kameihi Godimbo masihendo. Rananimbo asu sihiri moaruwai hohoanimo ranambeahindi aboedi sürühehindeimbi animboefi.

¹¹ Suda-yomondi Godimbo sai-randeimbi bogori mamami ranai ahandi Godimbo ninihondi mandife sihefembo ratüpurü ra muṅguambo si ratüpurüyuhü moani mamimi rani-moatükuni ratüpurü yaṅgiri yu raro ra hu marandi. Nga asu rani-moatükuni ratüpurü ranai ana awi ngiri moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-ndeandi. ¹² Nga asu Kraisi-ana moani ai mamimbo yaṅgiri yu yifiyuhü ahandi fi ra Godimbo masihendo muṅguambo si moaruwai hohoanimo ra raguanambofembo-hünda. Ranani asu ai haponda Godi ndi warü hondü warani amaru. ¹³ Ranihü ai Godimboya, ai wandi hürütümbi nindou ra wandi yirimbo hoarehi hiniṅgimbi reandi yahuhaya hifanda amaru. ¹⁴ Ai moani mamimbo yaṅgiri yifiyuhü Godimbo fi ahandi ra sihendühi asu raninambo ai nindou ranaheimbo moaruwai hohoanimo ranambeahindi sürühendüri hiniṅgi-mareandüra ai koadürümbo-koadürümbo ndorihahi animboei.

¹⁵ Yifiafi Aboedi ranai-amboani ranahambo anihond-ane meho. Nga ai Baiborambeahi weaṅgurühi hoafiyowohü yahoya,

¹⁶ “Haponda awi süṅgunambo-animbo Israeri nindou-babidimbo,

ndanü hoafi femindi sihefe ndandihendahurani-animbo randiheamboyahi,”

Adükari ra mehu.

“Ro wandi-mayo hohoanimo ahei hohoanimoambe hiniṅgindiheandühi

asu ahei ngusüfofihî sürü papîndîhî hîniŋgi-ndîheamboyahî,” *Jeremaia 31:33*
 mehu. ¹⁷ Ranîyu ai niŋofi hoafiyuhü yahuya,

“Ro ahei moaruwai hohoanîmomayei-ane

asu moaruwai hamîndî moatükunî hondü yarîhi arîhündî

ranahambo amboawiyeyi mbîsahî ŋgîrî gedambo hohoanîmondahî,” *Jeremaia*

31:34

mehu. ¹⁸ Asu munġu ranî-moatükunî hohoanîmo ranahambo amboawiyeyi ehu ana, asu moaruwai hohoanîmo raguanambofembo Godîmbo nînihondî hîfokoeŋe sîhefe hohoanîmo ranai ŋgîrî asükaindo tükündîfe ndandî.

¹⁹ Nġa ranîmbo-hündambo-anîmbo wandafî mamî, awi Godîmbo sîhefe bogorî adükarî ai moanî Sürühoeimbî Hondü Fondî ranambe kefuai hu arandî nou sîhîrî amboanî moanî hîmbokoate God nîmaruambe Sisasîndî horî süngumbo keboehu ŋgemboyefî. ²⁰ Sîhîrî ranambe keboehu ŋgemboyefî sîmborî nafî ranî-süŋġu.

Sisas yîfiyuhüyu ai hoearî Godîndî nafîtambehü mapeniŋġo ranî mbusümo nafî hîfombo yangîrî niŋgoweimbî nafî ra sübüdîmarîhendî. ²¹ Ranîmboane hapondanî ana sîhîrî Godîmbo Sai-randeimbî Bogorî Adükarî Godîndî worî sünambe ranam-

beahîndî nindou hîfanda-randeimbî bogorî anüŋġu. Ranai Sisas-ani. ²² Sapo aiyu

ahandî horîna sîhefîmbo moaruwai hohoanîmo sîhefî ŋgusüfoambe ranahambo

sîhîrî hütî-aneŋî yarîhu arîhundî seŋî-rîhundeyimbî amaro ra popoi-marîhemunî.

Asu sürühoeoyoweimbî hoenambo amboanî kameihî sîhefî fî hundürümaramunî.

Ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhefî ŋgusüfoambe moaruwai tîkai hohoanîmo amaro

ra raguanambondîhu mbundîhu asu sîhîrî moanî anîhondümböfe hohoanîmo

ranî yangîrî ndahumündefî hohu God sowana akîmî sühündahu ŋgefîmboane.

²³ God ai aboedî moatükunî süŋġunambo sîhefîmbo saimunîmboayu ranahambo

horombo hoafîmareandî. Ranîmbo sîhîrî hoafiyefî arîhundî ranahambo awi

ŋġîniŋdî nîmboefîmbo hîmbondefîmboane. Awi ahambo sîhîrî randeambui mbîseŋî

anîhondümbö-ndîhumboane sapo God ai hoafiyumbühündî ai randeambuimbo-

hündambo wambo. ²⁴ Awi sîhîrî mamamî wandafî mamî ranaheimbo hohoanîmo-

ndefîmboane. Asu nindou ai sîmborî fehefe asu ŋgusüfo pefe hohoanîmo ra ahei

hohoanîmoambe botîndîhumboane. ²⁵ Awi sîhîrî ana wandafî mamî-babîdî mamühî

fandîfe hohoanîmo ra refe hîniŋġîfepoanî rühî sapo nindou amurî bîdîfirî raweahî

arîhündî nou, ŋġa wanî. Nġa se hoeirîhimboanei bîdîfirîranî si ra ndeara akîmane.

Nġa ranîmbo-hündambo-anîmbo asu sîhîrî nindou bodîmondî ranahei ŋgusüfoambe

hohoanîmo ŋġînemîndî-ndürîmbohünda tîŋîrîfondefî ŋgefîmboane.

Godîndî Nîmorî ranahambo daboadanambo-fîpoanî

²⁶ Asu sîhîrî Kraisîndî-mayo anîhondü hoafî ra fîfirîhu mburîhu, moanî sîhefî

hohoanîmonambo yangîrî hefühînda, ranînambo moaruwai hohoanîmo ranî-süŋġu

peahu aheŋî ana, moai ŋgorü-poanîmbo hîfokoeŋe Godîmbo sîhefeyoanî asu ranambo

hohoanîmo ra raguanambofembo yangromunî, ŋġa wanî. ²⁷ Nġa sapo Godîndî

yîbobofemunîmbo si tükündîfeyowohü nindou Godîndî hürütümbî ranaheimbo

ŋġîniŋdî hamîndî hai ranambo tîkîrîndandürîmboe ranahambo yîhîmboyefühî

hîmboayefî ranî yangîrî-ane engoro. ²⁸ Nindou düdi ai ahînûmbî hohoanîmo

Moses masendî ra hîmborîyowohü süŋġufekoate-ayu ana, nindou yimbuyafanî asu

ŋġîmîyomo ai ranî-moatükunî ra ai ramareandî sei hoafîyeianî moanî amboawi yaho-

koate hîfokoarîhi marîhündî. ²⁹ Asu nindou düdi ai Godîndî Nîmorîmbo daboadî

hîhîrarîrî ana, se ranahambo nüŋġurîhi hohoanîmo-yeihîyeia? Nindou ranai ana awi

afîndî tîŋîrîfo saf-anîmbo ndemündümbui. Kraisîndî-mayo horî ranambo Godîndî

hoafî femîndî sîhefe ranahambo ndomarîhendî. Horî mamî ranamboyo nindou

ranahambo hohoanîmoambe sürîherî hîniŋġîmarer-anesî. Nġa asu nindou ranai

hoafî femîndî sîhefe horî-mayo ranahamboya, ranî-moatükunî ana moan-ane, ŋġa

ndorihoeimbi moatükuni hamindiyopoani yahumbü nindou-ani. Ranani asu ai Yifiafi moani hipoambore-randeimbi ranahambo moaruwai-moaruwai-mboareandi.

³⁰ Sapo sihiri fifirihundi Adükari ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Nindou moaruwai hohoanimoeyiani rani-süngumbo simbori tñirifo sai ana, wandi ratüpur-ane.

Ro simbori tñirifo ndeheamboyahí,”

Io 32:35

mehu. Asükaiyu ai niñofi ñgorü hoafiyuhü yahuya,

“Adükari ai ahandihoar-animbo ahandi nendi ra yibobondearümbui,”

Io 32:36

mehu. ³¹ Yangiri koadürümbo nüngumbü God ai nindou kikihemindimbo ra yihimbombü moatükun-ane.

Anihondümbofe hohoanimo ra nginindi kikihindi humindefi-mboane

³² Sapo rani-moatükuni siheimbo-so horombombo tükumefeyondüri ranahambo se hohoanimondei! Godindi-mayo si aboedi siheimbo boakifoa-reandürambe rani mbusümo maho ra sapo se tñirifo afindi tükumefendüra awi tñirifo ranambe hütihütimayei hei-ane. ³³ Se rani-simboani nimboei-ambe ana ngoambo nindou bidifiri ai siheimbo nindou himboahü moaruwai-moaruwaimbo-rhindürüh tñirifombü hohoanimo masahündüri. Asu se ngoambo nindou ai tñirifo asahümündi rani-

babidimbo-yahindühi se ahei mbusümo nimboeimbo ai tñirifoayei ra farihindürühanei. ³⁴ Raniyei asu se nindou karabusambe nimboeimbo tñirifoayei nou se-amboani ai-babidimbo tñirifomayei. Asu nindou bidifiri ai shei napo ra ngoambo fufurühümündi hündürani asu se ranimbo hihifi-hihifiyeih aheimboya,

‘I ambirihündi ana,’ sei hehi warí hürühümündi-ani ai sahümündi marihündi. Se rani-moatükuni ranahambo ramarihindi ra, sapo shei aboedi moatükuni hondü koadürümbo-koadürümbo yanggoromboayo ra fifirihí hehimbo-wambo.

³⁵ Ranimbo-hündambo awi se shei nginindi hamindi anihondümbofe ho moatükuni-mayo ra warí-hündühümündimboyei, nga yowani. Nga nimboe rani-moatükuni ranahambo takin-animbo God ai aboedi adükari moatükuni ro ndeheamboyahí mehu ra ai ndembui. ³⁶ Ranimbo-hündambo-animbo God ai nine-

moatükuni saimbo horombo hoafimareandi ra semindimbohünda awi se moani sapo God ai nine hohoanimo hohoanimoayu rani-süngu yangiri himboarinambo hibadimbo ratüpurindei. ³⁷ Sapo Baiborambe God ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Awi gedamboyo-poani, nga nindou sapo tüküfembo-mayu ranai tükündifimbui.

Ai ngiri gedambo hihiniñgindeandi.

³⁸ Ro hohoanimoayahí rani-süngu yangiri rarihindeimbi nindou wandi,

awi ai wambo anihondümbo-rhindürüh mbinimboei-amboane.

Nga asu nindou düdi bidifiri ai wambo anihondümbofe ranahambo sisirefiyu ana,

asu ro ngiri nindou ranahambo wudindhini,”

Habakuk 2:3-4

mehu.

³⁹ Nga asu sihiri ana Godimbo anihondümbofe hohoanimo ranahambo sisiriyahundühi awaríhehundeimbi nindou-yefipoani, nga wani. Nga awi sihiri ana Godimbo anihondümborihu hefühi aboedambo-yahundeimbi nindou-anefti.

11

Anihondümbofe hohoanimo nimindi hoaf-ane

¹ Sapo anihondümbofe hohoanimo ranana ninimoatükunimboyo himboayefi ra tükündifemboe ranahambo sihiri didiboadorihu fifirihundi. Rani-moatükuni ranana sihiri ngiri shefi himboarinambo hoeindhundi, nga moani hohoanimonambo yangir-animbo rani-moatükuni ra anihondü mbeñgori mbisemboyefi. Hohoanimo ra anihondümbofe hohoanimo-ane. ² Horombo amao ahei anihondümbofe hohoanimo ranimbo-hündambo God ai aheimboya, nindou aboedi mbumund-anei

mehundürí. ³ Sîhefí anîhondüfe hohoanîmo-mbohündambo fîfîrîhumboayefî sapo God ai hoafîyuhü ahandî hoafînambo sünü hîfî ra nafîmarandî ranahambo. Nga ranî-moatükunî ra nafîmaranda hîmboarînambo hoeiarîhundî ai moanî hoeifekoate moatükunînambo randî ramareandî.

Aber, Enok asu Noa ai Godîmbo anîhondümbö-marîwuri

⁴ Aber ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohündambo ai Godîmbohünda nînîhondî hîfîkoare mamandeandî. Ai ramareandî ra Ken ai ramareandî ranahambo ngasünde haya Godîndî hîmboahü moanî aboedî hamîndîyo. Asu ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohündambo God ai ahamboya, aiana nindou moanî mbumundî hamînd-ani mehu hoafî ra Aber ahambo maho. Ranîyu asu God ai nîne-moatükunî Aber ai ahambo masagado ra hîhîfî-hîhîfîyu marandî. Aber ai yîfîmayusî, nga awi ahandî anîhondümböfe hohoanîmo ranî-süngumbo hoafî yare hoafîyo ara ho.

⁵ Enok ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda God ai ahambo nîmoamo maserümünduwa asu ai yîfî-koate gedühî manüngu. God ai maserümündu-wambo asu nindou dîdai moai ahambo hoeirîrî. God ai Enok ahambo semündü hafokoate-yuambe ranî-sîmboanî ahambo hoafîyuhüya, 'Ro hohoanîmoayahî ranî-süngu yangîrî süngumara hu,' mehundo. ⁶ Nga nindou Godîmbo anîhondümböfe-koate-ayu ana, asu ahambo God ai ngîrî siaondîfîyu. Nga nindou düdi ai Godîndî fikîmî sühüfembo hohoanîmoayu ana, God ai anüngu ranahambo anîhondümbö-mbîreand-amboane. Sapo God ai nindou düdi ahambo hütî-hütîyuhü kokoarürî ranahambo takînî segodombo ranahambo kameihî anîhondümbö-mbîreand-amboane.

⁷ Noa ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda God ai nîne-moatükunî sünguna refeyowanî tüküfemboayo ra Noa ai hoeifekoate-yuambe ranahambo ahînî hoafîrürühîya ranî-moatükunî tükündîfemboe mehu. Ranîyu ai Godîndî hoafî ra hîmborîyu mbura, moanî ai hoafîmayu süngu sip afîndî ra nafîmarandî ai ahandî aborüdü-babîdü ranambe kefoehî nîmareimbo aboedamehindî-mayo ra. Ranîyo asu ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda God ai ahamboya seana nindou mbumund-anafî mehundo. Ranî-süngu nindou muñguambo ahambo anîhondümbö-arîhorî ranahambo refemboayu nou. Ranîmbo-hündamboyo asu Noa ai muñguambo nindou ndanî hîfîhündî ranaheimbo nindou moaruwai-anei yaho nafuiyombo nou ramareandî.

Abrahamîndî hoaf-ane

⁸ Abraham ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda God ai ahambo hîdüborî nafînî hîfî ngorü segodîmbo koehefîmbo mehu ra hîmborîmayu. Ai ahandî hîfî hondü hînîngîre haya moanî fîfîrîfekoate nahanafîmbayahî nda ahahî yahuhaya sîrîmbîrowohü mahu. ⁹ Ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda God ai ahambo hîfî ngorü ndahandomboyahî yahu horombo hoafîmayu ranî hîfambe hîdübo-hîdüborîhoei manüngu. Ranîyu ai hîfî ranîhü ser worambe manüngu sapo Aisak ahandî nîmorî, asu Sekob Aisakîndî nîmorî marîne mamî ranî hîfî God ai sünguna dagapîranî nîngomboayafanî nou. Nga ahafanîmbo amboanî God ai ranî-moatükunî segopîrîmbohünda horombo hoafîmareapîrî. ¹⁰ Abraham ai ser worambe manüngu, nga ngoafî adükarî koadürümbo-koadürümbo nîngoweimbi God ai ahandîhoarî nafîmbo hohoanîmoyu mbura nafîmarandî ra hoeifemboyu hîmbomayu hu.

¹¹ Sara Abrahamîndî nîmorehî ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ai ahandîhoarî amboanî purüsî nîmorî-koate nîngo ho-hombo boagîrî-mayoyosî, nga asu God ai ahambo ngînîndî masagado nîmorî wakemîndîmbo. Ranîyo asu Sara ai yare hohoanîmoyowohüya, God ai nîmorî wakîndandîmboyafî yahu horombo hoafîmayu ra ai anîhondümböyo hoafîmayu, nga ai ranî-süngundeambui, yahohaya hohoanîmomayo. ¹² Ranîyu asu Abraham ai ndeara boagîrîyuhü yîfîmbo yangîrîmayusî, nga asu ai afîndî nîmorî burayo ranahei amoao-mayu. Nîmorî nindou

mami yangiri ranahandambo-hündi burayo ra moani afindi tüküfeihyo sapo mupui sünambe engörü asu gudikikiri tapuiyowa kikifekoate engörü yahurai tüküme feyo, God ai ahambo horombo hoafimeindo nou.

¹³ Nindou munju ranai Godimbo anihondumbo-rihori heimbo sünguna yifimayei. Ai ndani hifihü nimboei-ambe awi moai sapo God ai aheimbo aboedi moatükun segodürimbo horombo hoafimayu ra sahümündi, nga wani. Nga moani ai anguni nimboeimbo himboari-nambo yangiri hoeirhindühi hihifi-hihifimayei. Raniei ai weindahi yarhi hoafiyehi seiya, ‘Ro ndani hifihü nimboefani ro ngörü hifihündi hidibori nindou nou-anefti, moani bodifombo ndani hifihü animboefi,’ masei. ¹⁴ Nindou ai yarhi yahurai hoafayei ana, sihiri randihu hohoanimo-ndefihüya, aiana ahei hifi hondü aboedi hamindi rani hoeifembo seimboanei yarhi yahurai hoafayei mbisefimboane. ¹⁵ Nindou ranai ahei hifihü weangurühi nimboei mburühi ra hinngirih hehi ngöründühi nimboembo weangurühididi hifi ranahambo hohoanimo pambarhi-mbonana, awi ai koadürana hihiriyahi hei. ¹⁶ Wani, nga ai sapo hifi sünambe engoro hifi ndanihü ngasündareandi rani hifinamboyei hombo sei-hehi hohoanimomayei. Ranimbo-hündambo-animbo asu Godimbo ai shefti Godani seimbo ra God ai ngiri aheimbo amonngi-ndunduri sapo hifi ranifih aheimbo ngoafi adükari nafira hinngi-mareandambo wambo.

¹⁷ Abraham ahandi anihondumbofe hohoanimo-mbohünda God ai ahambo yari hoeimariri ranambo asu ai ahandi nimori Aisak ra Godimbohünda hifokoeffi shefimbo hohoanimomayu. Abraham ranahamboyu God ai nini-moatükunimboyu ahambo refimboayu ranahambo horombo hoafimarira fifirimareandi. Nga asu Abraham ai ahandi nimori mami hamindi-mayu ranahambo Godimbohünda hifokoeffi shefimbo hohoanimomayu. ¹⁸ Sapo God ai Abrahamimbo Aisak ranahamboyu horombo hoafirirühi yahuya “Aisak ranahandambo-hünd-animbo shafi amoa mami afindi ra yagodimboe sa horombo hoafimaritheanini,” mehuyosi, nga asu ai ahandi nimorimbo hifokoeffimbo hohoanimomayu. ¹⁹ Abraham ai yare hohoanimo-yuhüya, Aisak ai yifayu ana, God ai yifihündi botindirümbui yahuhaya hohoanimomayu. Nga moani hoafimbo randihu hoafindefihüya, Abraham ai ahandi nimori yifihündi nou hihiri maserümündu mbisefimboane.

Aisak, Sekop asu Sosep+yomondi hoaf-ane

²⁰ Aisak ahandi anihondumbofe hohoanimo-mbohünda ai ahandi nimori yimbu Sekop Isombo aboedi didiboado-mareapiri. Ai hoafi raninambo nini-moatükunyo ahafanimbo sünguna tüküfemboayo ranahambo hoafimayupiri. ²¹ Sekop ahandi anihondumbofe hohoanimo-mbohünda ai ndeara yifimbo yangiri-yuambe Sosepindi nimori yimbu ranahafanimbo aboedi-aboedimareapiri. Ai ahandi nini-nimi wafu raniwami kikihamündü amofihü Godimbo seana Adükari aboedi hamind-anafi yahuhaya hihifimaruri. ²² Sosep ahandi anihondumbofe hohoanimo-mbohünda asu ai ndeara yifimbo yangiri-yuambe hoafiyuhüya, süngunambo Israer ai Isip hifi hinngindih hehi ngörü hifina ngeimboyei mehu. Asu ai yifindua ahandi hamindi ranahambo nüngundhi-nüngundhi-mandihündi yahuhaya hoafimayunduri.

Mosesindi hoaf-ane

²³ Mosesindi hond-afindi ahafe anihondumbofe hohoanimo-mbohünda ai ahafe nimori Moses ra wakirindife mburina aboedi hamindimayu ranimboane asu nindou adükari bogori Isip hifi hifandarandi ranahandi ahinümbi hohoanimo ranahambo yihimbokoate ngimi amoamo weindahifikoate sowarindife manimbafe. Sapo nindou adükari bogorindi ahinümbi ranane nda: Suda-yafe nindowenih nimori munju hifokoambirihind-amboane. ²⁴ Moses ahandi anihondumbofe hohoanimo-mbohünda ai adükariyu mbura se wambo ana Isip-yafe nindou adükari bogorindi nimori Ferondi nimor-ani mbisahü-ndirimboyei yahuhaya hohoanimomayu. ²⁵ Moses ai

sapo Godindî nendambo ngorü nindou ai moaruwai-moaruwaimbo-marîhindüra afindî tîñîrîfoayei ranî-babîdîmbo yahurai refemboyu hohoanîmomayu. Nga asu ai moai bodîfombo moaruwai hohoanîmo süngu hîhîfî-hîhîfîmbo hohoanîmoyu. ²⁶ Krais ranahambohünda Mosesîmbo amoanîngümbî hoafi hoafi-yahündowanî ai munguambo kaki, hoearî, ngînîndî moatükunî napo Isip hîfîhü engoro ranahambo ngasündeamboayo yahuhaya hohoanîmomayu. Ranîyu ai süngunambo God ai ahambo tîñîrîfomayu ranî takînî aboedî moatükunî segodîmbo-mayu ranîmbo hîmboapomayu. ²⁷ Moses ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda asu ai Isip hîfî hîñîngîre haya Isipîhündî nindou bogorîndî ngînîndî ranahambo yîhîmbokoate mahu. Nindou Godîmbo hoeifikoate-mayu ra Moses ai hohoanîmonambo yangîrî hoeimarirî ranîmboyu ngînîndî yangîrî manüngu hu. ²⁸ Ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda nindou aheimbo Pasofa si ra botîmareandî. Si ranîfîhî sipsip hîfokoaru mburümbö yipurîfîhî horî kükihoemonda, God ai sünambeahîndî nendî amonngo nîmori hîfokoe-fembohünda koamarîherü ranai Israer nindou ranahei fikîmî akîmî hokoate-mbiyuwa yahuhaya se ranî-moatükunî ra yaru mehupurî.

Israer afindî ai Godîmbo anîhondümbö-marîhorî

²⁹ Israer nindou ahei anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ai Hamburî Sîrîwara bamarîhehindî moanî hîfî yangîrî süngu nou. Isipîhündî nindou ai randîhu badîhehu yahomo houmbo raweafundane, hoe ranai koadürü-koadüreandühî tîtiporîko-mareapura yîfîsafîmemo. ³⁰ Israerîhündî ahei anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda Godîndî ngînîndînambo Seriko ngoafi-yafe ginîrî ra tiboai pîndîmboe sei hehi ginîrî ranahambo 7 ambe-ramîndeimbîmbo wakîyeyi wakîmarîhinda tütifoai pîmayo. ³¹ Rahap nîmorehî nindowenihî bîrabîrîyo-randeimbî ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ai Israerîhündî nindou yimbu ngoafi kosemîndî-mbohünda samongorîmbo tükümeñeanda aboedî hîhîfî-hîhîfîna worîñîmareapîrî. Ranîmbo-hündamboyo ahambo moai hîfokoarundî nindou Godîmbo anîhondü-mbofekoate-yeimbi hîfokoako-mafoarundürî ranambe.

Godîmbo anîhondümbö-rîhoreimbî ranaheimbo tîñîrîfo tükümeñyondürî

³² Awi ro nîñî hoafi ngorü sîheimbo hoafîmandahî ngaha? Si moai gedühî nîngo ro Gideon, Barak, Samson, Septa, Defit asu nindou mungu Godîndî hoafi hoafîyomo-rundeimbî-memo ranahamumbo hoafîyombo, nga wanî. ³³ Nindou ranai ahamundî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ndîfo nindou-babîdîmbo yîfiarî-yomombo asu ai hamarîhoemo. Bîdîfirî ai mbumundî hohoanîmonambo yangîrî nindoumbo hîfandîmarapurî asu ai nîñî-moatükunîmboyo God ai saimbo horombo hoafîmareapurî ra masowandümo. Ranîyomo bîdîfirî ai adükari nîmambeahî nîñîhondî ahandî ndürî raion ranahandî yafambe tapîru kîkîhîmaründümo. ³⁴ Bîdîfirî ai yîhîmbo sîsîreandeimbî hai ngînîndî-hamîndî ahamundî hürütümbî püpîmaranda mahoro ra dîkîru mamandundî asu bîdîfirî aboedambomefundî ranambeahîndî ahamumbo pisaonambo hîfokoefepurîmbo mehomo. Nindou ranîmemo ai hamîndî kemîndîkoate-memosî, nga asu süngunambo ai hamîndî ngîñîmaründümo. Ai yîfîarambe moanî tîtaboarî-hoemondühîyomo asu ai ndîfo nindou-yomondî harîndîfo nendî ranahamumbo wamafandüpürî. ³⁵ Nîmorehî bîdîfirî ahei anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ahei fikîmîñîndî yîfîyomondeimbî yangîrîyafu marunda sahüpürümündî marîhündî. Bîdîfirî ai karabusambe Godîmbo daboadanambo-arîhorî ana, aboeda ngeimboyei, nga ai moei masei ranîmboanei asu nindou ngorü ai ahei fi moaruwaimbo-marîhindüra asu yîfîmayeyi. Nindou ranai aboedamböfe yiboarukombo süngunambo yîfîyeyi mburîhü yîfîhündî botîyahi yangîrî aboedî nîngombo-mayo ra hohoanîmoyeyîhî

aboedambofembo yiiboarukomayei. ³⁶ Asu biðifirambo hoafinambo moaruwai-moaruwaimborundüri asu bubumarundüri asu biðifirambo seninambo hüputüpu-rihoundüri karabus-ambe hininngimarundüri. ³⁷ Biðifirambo nimoeinambo pütüyomondühi bubumarundüra yifimayei. Biðifirambo sonambo yimbu kikirundüri sihoundüri asu biðifirambo pisaonambo hifokoarundüri sihoundüri marundi. Biðifiri ai aheimbo moaruwai-moaruwaimbo-rhindürühi tinirifo masahündüra moani napo-koate sipsip hoeari, meme hoeari rani yangiri güdühi sahümündi hehi hahabodei wakimarihindi. ³⁸ Sapo ai nindou aboedi hamindiyeyi, nga asu nindou hifi ranihündambo ai aboedi hamindiyepoani! Nindou ranai nimi wohi furikoate-yowohü, hifi wafuani hihiriyeyi wakirihindühi, nimoie ambisambe hifi ambisambe ranambe nimboei marihündi. ³⁹ Sapo nindou munguambo ranai Godimbo anihondumbo-marihori ranimbo-wambo God ai nindou aboed-anei mehu, nga asu ai God nin moatükunimboyo segondürimboane yahu horombo hoafimareandi ra awi moai sahümündi. ⁴⁰ God ai sünguambo sihefimbo mungu semunimboayu aboedi moatükun hondü ra ndore sihai hayambo wamboyu asu nindou ranai boatei semindikoate-mayei. God ahandi hohoanimo ana yahurai-ane, sihefimbo mungu ramareamuna aboedi simongori-humindefimboanefi.

12

Awi sihiri Sisasimbo yangiri himboari pandihurühi anihondumbo-ndihurimboane

¹ Nga asu awi sihiri nüngumandahua? Sihefombo ana nindou afindi ranai wakirihimunühi nine-moatükun anihondumbofe ramarihindi raninambo sihefimbo anihondumbofe hohoanimo nafuimarihümuni. Ranimbo-hündambo-animbo awi sihiri sihefihori nine-moatükun sihefimbo nafi gürareamuni ranane, moaruwai hohoanimo nginindi hamindi kikihi safaramindimuni ranane ra yihirindihu hohu, ngusüfo nginindi foandihu hohu, sihefimbo hombo God ai nafi hininngimareamuni rasüngu ngefimboane. ² Awi sihiri Sisasimbo yangiri-animbo himboari pandihuri ngefimboane. Ai sihefi anihondumbofe hohoanimo nimindihani asu ai sihefi anihondumbofe hohoanimo rasüngunambo nafindamündi hininngi-ndeamunümbui. Ai nine-moatükun tinirifo ahambo sowahi tükumefendo ranahambo awi ro nimi keimbi karihendeimbifih yifimboanahi, nga i ambe rani-moatükun ra hininngindihya yahu, nga wani. Nga hihifi-hihifi afindi ai süngunambo semindimboayu ranahambo hohoanimoyuhü ai amoanngümbi moatükunimbo moan-ane yahuhü nginindi yare manüngu. Ranani asu ai haponda God mungu hifanda-randeimbi ahandi nimarifondi ahandi wari hondü warani amaru.

God ai sihefimbo tinirifo asemuni ranana sihefimbo didiboado-femunimboani

³ Awi se Sisasimbo randihi hohoanimo-ndahündo, sapo nindou moaruwai hohoanimoyeimbi ranai yiiboaruko-rhorühi moaruwaimbo-moaruwaimbo-marihora moan-ane yahuhaya nginindi manüngu. Ranimbo-hündambo-animbo asu se-amboani yahurai nimboei, nga se rani-moatükun siheimbo tükündifeyoani ngusüfoambe garibndahindühi rühi randihi hininngi-ndihimboyei. ⁴ Se moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-fembo sei hehi rani-babidimbo hütihütiyehaneisi, nga awi moai moaruwai hohoanimombo yifiariyeyihi sihei hori ai piyo, Sisasindi hori ramefeyo nou. ⁵ Awi siheimbo God ai ahandi nimori nou ngusüfoambe kikimifoefeimbi hoafi wataporimbo-marandüri ra se mitaniri-hümündiai? Sapo Ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Wandi nimori, Adükarai ai siheimboya ai didiboadondihi hohoanimo-mbeyeia mbüsü haya ngorü süngunde randearani se ahambo himbori yangiri himborindahündo.

Asu ai siheimbo didiboardi-fembohünda ninimboyo se tñjirifo dagadüranti,
ngusüfo nimböndeimboyei.

⁶ Sapo Adükari ai nindou mamí ngusüfo parareandi ana,
didiboadore arandi.

Asu nindou mamí asemüdu ana,

ahambo wandí nimorani yahuhü aboedambohünda pakaríherü arandi,” *Sindaun
3:11-12*

mehu.

⁷ Siheimbo didiboadofe-ndürimbohünda God ai pakarí-hefendürimbo mbüsüwaní
ahandi nimorí nou, se moaní nginíndí nimboei. Ranahandambo hündí se
tñjirifo asahümüdi ana, raní-moatükuní ra God ai ahandí nimorímbore-andürí
haya rareandürühani. Hífi ndaníhündambo boagírí ai nimorímbo didiboado-
fimböhünda moai pakaríherü randíyo? ⁸ Níneafi nimorí síhambo Ape ai ahandí
nimorímbo noureaníní pakaríhefeníní-koateayu ana, awi se boagíreimbí nimorí
hondüyafi-poaní, nga se boagírí-koate nafíníndí nimor-anafi. ⁹ Sapo síhefi ape hífi
ndaníhündambo-memo ai síhírí mamíkari hohoanímoyefaní pakaríhoumunaní ana, I
aboed-anesí, nga ambírímuní sefúhanefí. Raní süngumbo-anímbo sünambeahíndí Ape
ranahandí hoarehí safíndefúhí ahandí hoafi süngundíhu-mboane, nga rananímbo
yangírí níboademboyeí. ¹⁰ Hífi ndaníhündambo ape síhefi ranai ana moaní
ahamundi hohoanímbo süngumbo yiníhoar-amboanemo pakararíhoumuní. Nga God
aiana síhefímbo faríhefembo ai ro sürühehea-ndeimbayahi yahurai tükümbeahínd-
amboane yahuhayamboani rawareamuní. ¹¹ Ape ai pakararíhemuní síhefímbo
aboedambo-hündambo raní-símboaní ana síhírí ngusüfo nímbíyefúhí ngírí híhífi-
híhífiíndefí. Nga asu süngunambo pakarímarí-houmuní ranahandambo didiboado-
ríhehu hohumböhündí ana, raní takíníhündí mbumundi aboedí hohoanímbo tüküfe-
arandi. Asu ranímbo-hündamboane moaní ngusüfo aboedí kife nímarí hohoanímbo ra
tüküfeyowohane.

Síhírí firífirí-koate ngíníndí hamíndí tütüngíndühu hohu nímböefímboane

¹² Ranímbo-anímbo síhei warí ra afuríndeiraní waní, se moaní hamíndí
tütüngíndühündühi síhei tñjarí ra hoafíndeiraní mandühari ngíníndí didiboadondíhi
nimboei. ¹³ Se nafísüngu yangírí ngei, nga hímboraní píndahímboyei. Nafí aboedí ra
süngundíhindaní tñjarí hoafi-koate ngíníndíndímboe. ¹⁴ Se munquambo nindou raní-
babdíímbo moaní ngusüfo afurífe kifeimbí hohoanímbo asu sürühefimbí hohoanímbo
raní-süngu yangírí süngundíhündühi tñjírífondeihí nimboei. Raní hohoanímbo
süngufe ho raní-koate ana, nindou mamí amboaní ngírí Adükarímbo hoeindirí. ¹⁵ Se
awi híbadíhümbo. Seambeahí nindou mamí ai Godíndí-mayo moaní hípoambofe
hohoanímbo aboedí ranahambo bodíboadeambui. Asu seambeahí nindou mamí ai
hühütimbü nímbí anínggo nou tükefiyu ana, síheimbo tñjírifo dagadüra asu se moaruwai
hohoanímbo süngundíhimboyei. ¹⁶ Nindou mamí ai seambeahíndí nímorehímbo ho-
hoanímbo nindowenihímbo hohoanímbo yangírí ngusüfo pandíhi ngeímboyei. Nindou
mamí ai seambeahíndí Godímbo daboadí híhíríndirümbui, sapo horombo Iso ai
ahandí akídand-mayo sesí akídou yangírí sesímbo yahumbo Godíndí-mayo amonjo
nimorí ai semíndímbo-mayo ra akídí-díbo sísemefíneandi nou randífimbui. ¹⁷ Se ra
fífíríhi, akídí ai masemüduambo süngunambo Iso ai aranímboaho hümoaríyuhü asu
níní-süngundíheha yehuenüngu hohoanímoyuhü kokora wakímareandísí, nga asu ai
moai raní-moatükuní ra semüdu.

Síhírí aníhondümbo-ríhundeimbí Godíndí ngoafi hondühi tüküyahu-mboanefí

¹⁸⁻¹⁹ Se God sowana hombo hohoanímoneihí awi moai Israer ramehíndí nou Sainai
wafu tüküyahi hoeiríhi asu sündíhíndí. Wafuambe raníhü imami kíkírandeimbí hai,
mutí kambíñj kíkírandeimbí nímbí, asu hoewerí nímoamondí-hoafíyowohü fufuní

ai hoafi yowohü Godi ndi hoafi sünambeahindi tüküfehümbö-mayo yahurai awi moai siheimbo amboani tüküfeyondüri, nga wan. Nindou ranai rani hoafi tüküme feyo ra himboriyei hehi hoafiyeih seiya, “Ro ngiri asükaindefi ngörü hoafi himbori ndefi,” masei. ²⁰ Hoafi ranai yare yahurai tüküfeyowohü yahoya, “Nindouyo ninihondiyö Sainai Wafu ra wari parareandi ana, nimo einambo pitiyo hifokoefemboane,” meho ra himboriyei hehi ngiri ro rasüngundihundi sei hehimbo. ²¹ Rani moatükuni ai hoeimarihindi ra moani yihimbo sisireandeimbi-mayo wamboyu Moses ai yare hoafiyuhü yahuya, “Ro awi hihamindari-yahühi yihimbo sisireheandi,” mehu. ²² Seana moai Sainai Wafu yahurahi tüküyahindi, nga seana God koadürümbo nünguweimbi ngoafi adükari Saion Wafu rani wami tüküyahimboane. Rani ngoafi adükari ranana Serusarem-ane, nga sünambe nanjoani Godi ndi sünambeahindi nendi afindi nimarimondi ngoafihü tüküyahimboane. ²³ Seana Godi ndi munjuambo amongo nimoriyei hihifi-hihifümbi fandifeambe tüküyahimboane. Nindou ranahei ana ndüri ra sünambe parihi sihehinda mbenjori. Seana sapo God nindou munjuambo yibobore-randeimbi ranahambo, asu nindou aboedi mbumundiyeimbi God ai aheimbo nafiramündi hininigi-mareandüri ahei yifiafi ranahambo sowahi tüküyahimboane. ²⁴ Sisas aiyu God-babidimbo simbori hoafi femindi sihefe ranahambo yipupuikiki manüngu ahambo-so amboani tüküyahimboane. Ahandi hori aboedambo-fembohünda tütinjamayo ranana Aberindi hori ngasünde hayambo sapo Sisasindi hori ana simbori hoafi femindi sihefembo-hündamboyo, nga Aberindi hori ana simbori mbiro hoafimbo-hündamboyo. Seana munju ranahambo-so tüküyahimboane.

Sihiri hibadimbo

²⁵ Ranimbo-hündambo-animbo awi se hibadimbo. God ai hoafinduan se ahandi hoafi himborimbo yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyei. Horombo nindou Godi ndi-mayo hoafi hifi ndanihü himborimbo yiboaruko-yiboarukoyei marihündi ranimboyei ai moai aboedambo fefoehindi. Sapo yahurai-ane sünambeahindi hoafi hoafayo ranahambo sihiri daboadanambo-arihundi ana, nüngundihu asu aboedambo mafeboehu-a? Ngiri randihundi. ²⁶ Rani simboani ahandi hoafinambo hifi nda hifihemayo. Nga asu hapondanimbo ai yare horombo hoafireandühi yahuya, “Awi asükainda mamimbo ngiri hifi yangiri hifihendo, nga sünü kameih-animbo randifemboe,”

Hagai 2:6

mehu. ²⁷ Hoafi ‘Awi asükainda mamimbo’ ranana yahurai-ane: Nine-moatükuni God ai horombo nafimarandi ra hefihenambo raguanambo-areandi ana, ngiri ninigo, nga awandihomboe. Nga asu nine-moatükuni hifihenambo refe hoeifekoate-aiyo ana, ranai ninjomboe. ²⁸ God ai nginindi hifandarandi ra sihiri asahumindefi ana, ngiri ninimoatükuni ai hifihenambo rande hoeindeandi. Ranahambo-animbo Godimbo hihifindi-hurimboane. Awi sihiri moani Godimbo ahinindefühi ahandi ratüpurü ra kikihindi-humindefan-animbo ai ranimbo hihifimbiyu-wamboane. ²⁹ Sapo sihefi God aiana nginindi hamindi hai munju moatükuni sesi arandi nahurai-wambo.

13

Hohoanimo ranane God ai yifrayu

¹ Wandafi mam, hohoanimondeih se simbori ngüsüfo pefirüdei ngei. ² HidiBORI nindou tükündahindani siheimbo-so semündündüri worinifendürimbo hohoanimondei. Nindou bidifiri ai rarihindühiyei sünambeahindi nendi ai tüküme funda fifirife-purikoate moani sahüpurümüdi worinima-rhipuri. ³ Nindou karabusiyahi animboei sapo se-amboani ai-babidimbo karabusiyahi animboei nou ranaheimbo hohoanimo-ndahündüri. Nindou ai tinirifoyeiani asu se-amboani aibabidimbo tinirifoayeie nou aheimbo hohoanimo-ndahündüri. ⁴ Nimorehühi fe

anamindühife hohoanimo ranana aboed-ane. Nga nimorehi nindowenihí ranai ahafe fi ranahambo símborí aníhondümbö-feründafehü ndoríne hífandi-mbirínand-amboane. Nindou dídíyomo nimorehi sísíhímoyomo asu nimorehi ai anamíndíhoandí bírabírayei ana, ranaheimbo God ai yíbobö-ndearümbuí. ⁵ Kakímbo ngúsüfo pandíhi ngeimboyei, nga se ranahambo hohoaní-ndühümboyei. Níní-moatükuníyo se masíhehindí ranímbo I ndear-ane nda mbísei. Sapo God ai yare hoafíyuhü yahuya,

“Ro síheimbo ngírí híníngíndíhearü,

asu ro ngírí síheimbo daboadí híhíríndíhearü,”

Io 36:1

mehu. ⁶ Ranímbo-hündambo-anímbo síhírí hímbö-koate hoafíndefíhüya,

“Adükarí ai wambo faríhendírí-randeimb-ani ranímbo wambo ro ngírí yíhímbondahí.

Nindou ai wambo níní-moatükuní nüngumandundíra?”

Buk Song 118:6-7

mbísefímboane, Bukambe ai hoafayo nou.

Nindou horombo bogorímboyafu maníngomo ranahamundí hohoanimo süngundí-humboane

⁷ Horombo síhei bogorímbo-yafundeimbí nindou Godíndí hoafí wataporímbo-marundürí ranahamumbo hohoanímöndei. Horombo ai yaru maníngomo ranímbo-anímbo se hohoanímöndei. Ai yarumboemo maníngomo mbísei hehi ahamundí aníhondümböfe ra yahurai-ane mbísei süngundíhindí. ⁸ Sisas Kraís aiana ngírí ngörü hohoanímöndü, nga mamí raní yangírí horombo maho hapondan-ambe asu süngunambo aho ra ai mamí raní yangírí nüngumboani. ⁹ Ranímboane asu se awi raní-poanímbo wosíhoaförí yamundífe hohoanímö ranai síhei aboedí ndöfe yamundífe ho hohoanímö ranambe tüküfeyowaní asu se ngörü nafí süngundahímboyei. Godíndí moaní hípoambofe hohoanímö síhefí ngúsüfoambe ngínemíndí ra aboedí safane, nga sesí wehímborí horí-horífe ho hohoanímö ranínambo síhírí ngírí ngíníndí ndahumíndefí. Nindou dídíyeyi ai raní hohoanímö ranahambo sünguaríhi heí aheimbo hohoanímö ranai moai faríhendürí. ¹⁰ Síhefe fondí híníngíríhu-mboanefí. Nga Godímbo síhou-rundeimbí Suda-yomöndí ser worí ranambe ratüpuríyomö-rundeimbí aiana síhefí sesí mandífe fondí-wamíníndí níní-moatükuní amboaní ngírí dowadümo. ¹¹ Godímbo síhai-randeimbí adükarí bogorí ai God nímáru-ambe ahambo níníhondí hífoköefe síhefembo-hünda moaruwai hohoanímö süngunambo horí sowandümo kefoau arundí. Nga amurí fi safí ranana gínírí hundüní mandu arundí. ¹² Raní süngumboyu Sisás amboaní ahandí horínambo nindou ranahei moaruwai hohoanímö popoai-hefembohünda Serusarem gínírí hundüní yífímbo tíngírífo adükarí masemündü. ¹³ Ranímbo-hündambo-anímbo awi síhírí ahambo-so gínírí nafítambe hundüní ngefí raníhü amöaníngambo-marüwurí nou ai-babídí yahurai-ndefímboane. ¹⁴ Nga hífi ndaníhü moai síhefímbo koadürümbo níngoweimbí ngoafí adükarí nanngo, nga waní. Nga síhírí koadürümbo níngoweimbí ngoafí adükarí aboedí süngunambo tüküfembo ranímboanefí hímböayefí. ¹⁵ Ranímbo-anímbo síhírí Sisásíndí süngu hoafíndefíhüya, ‘God ai aboed-ani,’ mbísefímboane münguambo sí aho ra ahambo níníhondí síhefe rawefeyo nou. Ranane síhírí síhefí yafambe ra Godímbo ndahundowohü ranambo weindahí hoafíndefíhüya, ‘Ai yíhoef-ani,’ nda mbísefímboane. ¹⁶ Aboedí hohoanímö süngufe ratüpuríyowohü nindou mbonímbo-rühümündimbí fehefe hohoanímö ra se mítáníndü-hümündihí híníngí-ndíhímboyei. Sapo raní-moatükuní ra Godímbo síhefembo moatükuní nou-ane asu God ai ranímbo híhífi-híhífiyuhani.

God ai síhefímbo randeamuna aboedí nímböemboyefí

17 Sihei bogori nindoumboayafu aningomo ranai siheimbo farifehe-ndürimbo yahomomboanemo hohoanimoemo. Rananemo ai sihei hohoanimo munquambo si aho ra ai harifehe nimarikoate hifandu homo arundi. Rananimbo süngunambo ai Godimbo ninimoatükuni ratüpuriyo ramarundi ranimbo hoafindimo-ndomboemo. Se ahamundi hoafi himborindeihimbo ahamundi hoarehindeian-animbo, asu ai moani hihifi-hihifi-ndimondühi aboedi randumboemo. Nga asu wanayo ana, ai afindi hohoanimonambo ratüpuri-ndimboemo. Ranana asu ngiri siheimbo rani hohoanimo ranai fandihiri. Ranimbo-hündambo-animbo se moani ahamundi hoafi ai hoafemo ra himborindeihirasi süngundihindi. 18 Se Godimbo yihoeifimbohünda didibafindei ngei. Ro fifirihundi ro mbumundi hohoanimo hohoanimoayefi ra, nga moani munquambo si aho ra sapo mbumundi hohoanimomayo rani yangiri süngundihu sefimboanefi. 19 God ai siheimbo sowana hapondanambe wambo hihire koambirihendir-amboane samboanahi se Godimbo didibafindei sahehea düduarhandüri habodihiri. 20 God ai ngüsüfoambe afurife kifeimbi hohoanimo nimindihani ranai sihefi Adükari Sisas ranahambo yifihündi yangiri botimarihi. Rananimbo asu Sisas ai sipsip hifandandeimbi nou sihefimbo hifandamuneimbi bogorimbomefiyu. Ahandi horinamboane koadürümbo yangorombo hoafi femindi sihefe ra nginiramindi arandi. 21 Munquambo aboedi moatükuni sapo se semindimboayei ra God ai mbisagadür-amboane ahandi hohoanimo süngufehümbo ratüpuri-mbohünda. Sisas Kraisindi süngu-animbo sihefi ngüsüfoambe ratüpuri-mbiyu-wamboane nine-moatükuni aboediyowani ai hihifi-hihifefiyu ranahambo. Sisas Kraisimbo ahandi ndüri adükar-ane mbisefi-mboane koadürümbo-koadürümbo, nga anihond-ane.

Bidifiranambo hoafi

22 Wandafi mamiri, awi ro siheimbo hoafipoa-yahandüri habodihiri. Nga siheimbo ngüsüfoambe ngineminidi-ndürimbo-hündambo hoafi hoafehandüri ndanahambo himboarinambo yangiri hibadühindühi himborindei. Siheimbo ro pas nda sürü papimarihandi ra awi hoandari hamindiyopoani, nga wani. 23 Sihefi wandafi, Timoti, ai karabus-ambeahindi hiningimariwura tükumefiyu ranahambo fifirimbirihori samboanahi hoafehandüri. Asu ai nimai wambo-so tükefiyu ana, ro siheimbo hoeifendürimbo asukai tükeheandi ra ai-dibo tükünda-hoamboyehi. 24 Sihei bogori nindou munquambo ranahamumboane asu Godindi nendi munquambo yihoeifi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahündüri. Itari hifihündi ai siheimbo hihifarihündüri. 25 Godindi moani hipoambo hohoanimo siheimbo munquambo mbifarihendür-amboane.

Sems Pas Sems ai sürü papimarandi

Pas nda Sems sürü papimarand-ane

¹ Ro Sems-anahi God asu Adükari Sisas Kraisyafandi ratüpurıya-rıhandeimbi. Sudahündi 12 mamısır Sisasımbo anıhondümbo-rıhindeimbi sıhei ŋgoafi hondühündi bukürühehi mburıhü hıfi ŋgoründühi anıboadei, sıheimboanahi pas nda sürü paparıhandürı. Ŋga karıhası-handür-anei.

Tıŋrıfombü moatükunı ranai sıhei anıhondümbofe hohoanımo ranahambo ŋgınemındı-ndürımboane

² Wandafi mamı, tıŋrıfombü moatükunı sıheimbo tüküfeyoanı se ranımbo randıhi hohoanımondei: Ranımbo-anımbo asu ro hıhıfi-hıhıfındamboyahi. ³ Ŋga se yarıhi fıfırıhındı, rananı moatükunı ra sıhei anıhondümbofe hohoanımo ranahambo refe hoeifembo-hündamboane tükefeyo. Ranı moatükunı ranana se ŋgınındı nımboeimbo nıne tıŋrıfo tükefeyo ranahambo moan-ane mbıseyı yahomboane tükefeyondürı. ⁴ Se ŋgınındı nıboadei ŋgeimbo-anımbo asu se dıdıboado-ndıhehi nımboeimbo asu se ŋgırı Godındı hohoanımo mbonımbo-ndıhümündi.

Nındou ai dıdıboado-rıhefımbı hohoanımo ra mbonımboaramündu ana, Godımbo dıdıbafımbıfıyu-wamboane

⁵ Sehündi mamı dıdıboado-rıhefımbı fıfire ra mbonımboaramündu ana, asu ranımbo-hündambo Godımbo dıdıbafı-femboane, ŋga ai ahambo dagadombui. Ai afındı sendeimbanı, ŋga nındou dıdıyei ahambo dıdıbafıyei arıhündı ranaheimbo muŋguambo ŋgınınd-koate sagadürı arandı. ⁶ Ŋga nındou ra Godımbo dıdıbafıfıhı ndaiambui yahu anıhondümbo-mbıreand-amboane, ŋga anıhondümandai mbüsümbui. Ŋga nındou yımbu hohoanımoıy arandı ai wofı nımı werınambo semındı ho semındı ho arandı nahurai-ani. ⁷ Nındou yahurai God ai ahandı hoafi hımborındühi ŋgırı ŋgorü-moatükunı ahambo dagado. ⁸ Ai yımbu hohoanımoıy arandı, ŋga hohoanımo muŋgu ahandı wofı nımı nahurai sıho sıho arandı. ⁹ Wandafi napokoateimb-ayı ranai hıhıfi-hıhıfımbıyu-wamboane, nımboe Godındı hımbıoahü aiana ndüreimbındümbui. ¹⁰ Asu nındou napo afındeımbayı ranai hıhıfi-hıhıfımbıyu-wamboane, ŋga hıfınambo-ndırümbui. Nındou ranai ana sapo wohı ahurı yaparayo nou mande yahurai ranai-amboa yıfındümbui. ¹¹ Sapo hüfıhamındı afındı pare kıkasowohü ana, wohı ranai yaparıyo randühi ahandı ahurı ranai yaparıyo hıfokoefoendühi asu ahandı yihuru aboedı hımbıo-mayo ranai-amboanı moaruwaimbofehane. Mare yahurai-anımbo nındou sapo napo afındeımbı-mayı ranai-amboanı ahandı ratüpurı afındı ra ratüpurınduhü ranambe yıfındümbui.

Nındoumbo refe hoeifembo moatükun-ane

¹² Nındou düdi ai ŋgınındı nıŋgombo nıne tıŋrıfo ahambo refe hoeifembo tüküfeyoanı ai hıhıfi-hıhıfımbıyu-wamboane. Ŋga nındou ranai refe hoeifembo moatükunı ranahambo tıtaboarıfoareandeimbi ana, ai koadürümbo yangrı nıŋgombo hohoanımo ra sapo takını nahurai ndemündümbui God horombo hoafımayı süngu. ‘Nındou wambo ŋgısfı pararıhındırı ranaheimbo ra ndahandürı-mboyahi,’ mehu. ¹³ Moaruwai hohoanımombo-hündambo mamı moatükunı ai ŋgısfıambe botınderanı, nındou mamı ranai ŋgırı hoafınduhüya, ‘God ai ranımoatükunı ra ramareand-ane,’ mbüsu, ŋga wanı. Ŋga God ai-amboanı ŋgırı nındou ŋgorümbo moaruwai hohoanımo-mbohünda nınendeandı. ¹⁴ Ŋga nındou ranahandı

fiambe hohoanimo amarondo ranane ai moaruwai hohoanimo-mbohünda ngusüfo botireri serimindi hohü asu hohoanji hohoanimo arandi. ¹⁵ Ranane asu ahandi hohoanji hohoanimo ranai nimorehi ranümbi anjngo nahurai-ane. Rani-süngu nimorehi ai niori wakarimindo nahurai moaruwai hohoanimo ra tükefeyo. Asu moaruwai hohoanimo ai afindi tüküfendowohü yifi hohoanimo tüküfe-arandi.

¹⁶ Wandafi mam, hibadihumbo. Hohoanimo moaruwai ra sheimbo woshoafori hoafinda-ndürimboe. ¹⁷ Munguambo aboedi asu ndorihoeimbi sai-randeimbi moatükuni ra sünambeahindi makoso-ane. Ape munguambo si nimindhani ranai ana rani-moatükuni ra shefimbo hifina koamafoareandi. Aiana ahandihoari ngiri hihirinde si nahuraindu asu hihirinde nimb nahuraindu ndandi, nga wani. Ngiri ahandi hohoanimo ra ngörü süngunde ngörü süngunde ndandi, nga mam hamind-ane hohoanimoayu. ¹⁸ Ai moani ahandi hohoanimo yangiri süngu ahandi anihondü hoafnambo ramareanda shiri ahandi niori tükümehundi. God ai yare hohoanimo yuhüya, 'Nindou ranai sapo ro munguambo moatükuni nafmarhandi ranaheimbo weangurühidi sirimboyahi mbidiboadei-amboane,' mehu.

Sihiri Godindi hoafi himborindefi mburhumbo rasüngundi-humboane

¹⁹ Wandafi mam, se ndanahambo didiboado-ndihi fifirindhindi. Munguambo se nimehünou hoafi ra himborimbo-hündambo nafindühümündi nimboei. Nga asu se awi nimai hoafimbo botindahi nginindi hoafindeimboeyi. ²⁰ Nga nindou-yei nginindi hohoanimo ranai ana Godindi aboedi mbumundi hohoanimo ranahambo moai weindahire randi, nga wani. ²¹ Ranimbo-hündambo-animbo munguambo moaruwai hamindi hohoanimo shei ngusüfoambe afindi tüküfendüri arandi ra raguanambo-ndihindi. Nga asu se sheihoari himboari hoafendühi digegindühi asu God ai shei ngusüfoambe hoafi mafoareandi ra ndahümündi, nga sapo hoafi ranai-animbo sheimbo aboedambo-ndearümboe. ²² Asu se hoafi ranahambo himbori yangiri himbori-ndeimboeyi, nga wani. Nga se ranahambo himborindeih asu süngufe amboani süngundihi ngei. Asu se moani himbori yangiri himborayei ana, se shei fimbo woshoafori hoafiri-hündühanei. ²³ Nindou mam ai Godindi hoafi ra moani himbori yangiri himboriyu haya asu rasüngufe-koate-ayu ana, ai ahandi ngusümboari hoehimbo-ambe hoeiareandi nou-ani. ²⁴ Ai ahandi ngusümboari ra türüfoare haya asu süngunambo nimai ahandi ngusümboari ra nungu-nahuraiyo hoeimareandi ranimbo mitanamündühani. ²⁵ Nga sapo ahinümbi hohoanimo nindoumbo aboedambofembo rawareandi ranai ana mbumundi hamind-ane. Nindou düdi ai rani hohoanimo ranahandi nimindi ra ndore türüfoareandühi ranahambo süngure huhü, ai himboriyuhü mitanemindi-koate-ayu ana, nindou ranahandi hoahoango munguambo ra God ai didiboado-ndirümbui.

²⁶ Nindou mam ai rande hohoanimondühüya, roana Godindi hohoanimo süngurthe-rhandeimb-anahi, yahuhü asu ai ahandi yafambe ra ndofe kikihemindi-koate-ayu ana, nindou ranai ahandi fimbo woshoafori hoafiyuhani. Ranana ahandi Godimbo süngufe hohoanimo ra moani fimboane. ²⁷ Godimbo süngufe hohoanimo ra shefi Apendi himboahü mbumundi asu hütikoate ndahurai-ane: Asühi niori asu nimorehi kai ranaheimbo tiriifo tükündifeyoani shefi daboadan kikindihu hündihumindefi-mboane. Asu hibadihumbo, hifi ndanindhündambo hohoanimo ranai shefi ngusüfoambe mamkari-ndeamunimboe.

2

Sihiri munguambo nindou ranaheimbo mam simogodi hohoanimo yangiri hohoanimomboane

¹ Wandafi mam, se shefi Adükari Sisas Krai sapo himboamupuimbo-randeimbimayu ranahambo anihondümbofe ra kikihindühümündih ana, se ngörü nindoumbo

ngorü süngundîhi hohoanîmondeihî asu ngorü nindoumbo ngorü süngundîhi hohoanîmo-ndeimboyei. ² Se Godîmbo hohoanîmombo fandîhindanî nindou mamî gor mîsîñî warambe kîkîfoare mbura aboedî hoearümbî sîheimbo sowanambo nghanî asu nindou napo-koateyuweimbî hoearî hirî hirîyoweimbî güdeandeimbî ai kameihî nghanî, se ahafanîmbo mamî sîmogodî hohoanîmo-ndahüpîrî. ³ Se nindou hoearî aboedümbî-mayu ranahambo hoafînda-hündowohü anîmboya, 'Karîhasî, se nîmarî fondî aboedî ranî-wamî nîmarîfî,' mbîseimboyei, nga nindou napo-koateyuweimbî ranahambo hoafînda-hündowohü anîmboya, 'Awî se rühî nîmbafî,' mbîsei asu 'Se ro nîmarîhi-kîmî worîfondühî nîmarîfî,' mbîseianî, ranî hohoanîmo ana moaruwai-ane. ⁴ Se ranî hohoanîmo yarîhi hohoanîmoayeî ana, asu se nindou ngorümbö yîbobore-randeimbîmboyahi hehi moanî sîhei moaruwai hohoanîmo mamarondürî-mayo rananîmbo yangîr-aneî nindou ranaheimbo ranî yîbobofeyei arîhündî.

⁵ Wandafî mamî, awî se nda hîmborîndei! Nindou dîdîyei ai nindou-yei hîmboahü napo-koateyeimbî ranaheimbo ana God ai aheimbo ahei anîhondümböfe hohoanîmo nafamündümboani. Ranîmboane nindou napombayeî nahurai-aneî yahuhaya dîbonîmayundürî. Nga nindou Godîmbo ngusüfo pararîhorî ana, ranai God ngîinîndî hîfandarandî ranambe nîboadeimboyei ai horombo hoafîmareandî süngu.

⁶ Nga se nindou napo-koateyeimbî ranaheimbo amoanîngambo-rîhindürî arîhündî. Nindou napo afîndeimbî ranai sîheimbo tîñîrîfo afîndî sahündürühî asu ai sîheimbo papî-hoafî sowana kiahî hürîhümündî-hündürî hei arîhündî ra awî se fîfîrîhindai?

⁷ Sisas Kraisîndî ndürî aboedî safînambo sîheimbo dükarîhindühî Kristen-aneî maseî, nga napo afîndeimbî ai ndürî ranahambo sîsîndî hoafîrîhi arîhündî.

⁸ God ai sîhefî adükarî bogor-ani asu ranahandî-mayo ahînümbî hohoanîmo ra se ranî-sünguarîhindî ana, ra aboed-ane. Ahînümbî hohoanîmo ra Baiborambe yare hoafîyowohü yahoya, 'Sîhafî wandafîmbo ngusüfo pandowandî sîhafî fimbo ngusüfo parowandî nou,' meho. ⁹ Nga se nindou bodîmondambo dîdîboado-ndîhindühî asu bodîmondambo koararîhindürî ana, asu se moaruwai hohoanîmo-yeihanei. Rananîmbo sîheimbo ahînümbî hohoanîmo ai hoafî mbahîrîhehindeimb-aneî mbîsî-haya papî-hoafîndandürîmboe.

¹⁰ Nindou düdi ai Godîndî ahînümbî hohoanîmo munquambo süngure arandî, nga mamî yangîrî mbahîrarîhendî ranana ai hütî-ani. Ai nindou munquambo ahînümbî hohoanîmo mbahîrarîhendî nahurai-ani. ¹¹ Nga God Baiborambe hoafîyuhü yahuya, 'Se nîmorehî nindowenihümbî himîndîpoanî,' mehu. Asükaiyu hoafîyuhü yahuya, 'Se nindou hîfokoefepoanî,' mehu. Se nîmorehî nindowenihümbî himîndîkoate-yafühî asu nindoumbo hîfokoararowandî ana, rananîmbo se ahînümbî mbahîrîhoefeimbî tükündäfoamboyafî.

¹² Godîndî ahînümbî hohoanîmo nindou ranaheimbo aboedambo koarîhendürî arandî asu ai aboedî hei arîhündî. God ai ahandî ahînümbî hohoanîmo rananîmbo nindou ranaheimbo yîbobö-ndearümbü. Ranî-mayowamboane se ranî-moatükunî randîhi asu hoafîndei ndühündî ahînümbî hohoanîmo ranî sîmogodühî. ¹³ God ai nindoumbo yîbobondeandühî ngîrî sapo nindou amboawiyeyi yaho hohoanîmokoate-mayu ranahambo sîmborî amboawî mbüsündö, nga wanî. Nga nindou düdi ai amboawî hoafümbî-mayu rananîmbo ahandî amboawî yaho hohoanîmo ranai Godîndî yîboböfe ranambeahîndî awî aboedambo-ndîfimbü.

Anîhondümböfe hohoanîmo ra aboedî hohoanîmo ratüpürîfîhi pefekoate-ayo ana, ngîrî aboedîndo

¹⁴ Wandafî mamî, nindou mamî ai hoafînduhüya 'Roana Godîmbo anîhondümbö-rîheandeimb-anahî' ehu, nga moai dîdîboadore hohoanîmoyu randî. Nindou ra moan-ane anîhondümbö-areandî, nga ahandî ranî anîhondümböfe hohoanîmo ranai aboedambo-manderîyo? Nga wanî. ¹⁵⁻¹⁶ Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî wandafî ngorü hoearî-koateyoweimbî asu sesî-koateyoweimbî nîngoanî se yaro

hoafiyafi-ndowohüya, 'Karíhasi, se aboedi nimbafi. Se hoeari güdowanda síhafi fi hüfíndowaní asu sesi dowadifi,' asafíndo ana, ahambo raní-moatükuní ra segodokoate-yafühi yaro hoafayafíndo ra ahambo nüngunde mafandíhera? ¹⁷ Aníhondümböfe hohóanimo raní amboaní mare yahurai-ane. Aníhondümböfe hohóanimo ranai aboedi ratüpurí-koate ranambo moan-ane.

¹⁸ Nga asu nindou ngorü ai yare hoafiyuhüya, 'Nindou ngorü ai aníhondümböfe-randeimb-ani, asu nindou ngorü ai aboedi ratüpurí-yu-randeimb-ani,' ehu. Nga asu ro randíhe hoafíndahüh-anímboya, 'Se aníhondümböfe-roandeimb-anafi, nga aboedi ratüpurí ratüpurí-koateyafi ana, nüngundo wambo síhafi aníhondümböfe ra nafuímandafa? Nga ro Godíndí ratüpurí ratüpurí-ndamboyahi, nga ranambo ro síhambo wandí aníhondümböfe nafuínda-hanínímboyahi,' asahi. ¹⁹ Se moaní mamí God raní yangírí anüngu ranahambo aníhondümböfe-ríhorímboanei. I, raní-moatükuní ra aboed-anesí, nga moaruwai nendí amboaní ahambo yaríhorí aníhondümböfe-ríhorí mburíhü asu ai yíhímboyeihí híhamíndarayeí. ²⁰ Hohóanimo-koate nindou-anafi! Aníhondümböfe hohóanimo ra aboedi ratüpurí ratüpurí-koateayo ana, ra moan-ane. Se ra fífírowandai? Awi síhambo ro nafuíndí-hanínímboyahi. ²¹ Nüngureamboya síhefí amoaó Abraham ai Godíndí hímbóahü nindou moaní aboedi mbumundí hamíndí manüngu-a? Ai Godíndí hoafí süngureandühí fondí-wamí ahandí nímorí Aisak ranahambo Godímbohúnda hífokoarírí maserügudo ranímboya God ai ahambo seana nindou mbumund-anafi mehundo, raní ratüpurí aboedi ahandí ranímbo wambo. ²² Se ranímbo dídíboadondo hohóanímondafi. Sapo Abrahamíndí aníhondümböfe ra ahandí aboedi ratüpurí hohóanimo raní-díboyo mamambere haya ratüpurímayo ho. Ahandí aníhondümböfe hohóanimo ra ahandí aboedi ratüpurí raní-sünguyo moaní aboedi hamíndí tüküme Feyo. ²³ Baibor-ambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Abraham ai Godímbo aníhondümböfe-marírí ranímboya asu ahandí aníhondümböfe hohóanimo ranímbohúnda God ai ahambo nindou mbumundí hamínd-anafi mehundo,' meho. Asu 'Abraham ai Godíndí ngunínd-ani masahúndo,' meho. God ai yare hoafímayu Abraham ramareandí ranímbo wambo, nga ranínambo süngunambo hoafí ranahandí nímíndí weindahí tüküme Feyo. ²⁴ Randíhi se fífíndíhíndí, nindou ai ahandí aboedi ratüpurí hohóanimo ranínambo-anímbo God ai ahamboya, 'se nindou aboedi mbumund-anafi' mbüsümbuí, nga ahandí aníhondümböfe hohóanimo ranímbo yangírí ngírí rande hoafíndu.

²⁵ Sapo Rahap, nindowenihí bírabíríyo-randeimbí nímórehí amboaní yahurai rame Feyo-ane. Ai Israeríhúndí türüfoaríne fífíríne-ríndeimbí nindou yimbu ai ahambo-so tüküme fíneanda sepírímíndí woríníreapírí haya se-díbo ngorü nafí aboedambo-ndafíneandí yahohaya mafaríhepírí. Nímórehí ai aboedi ratüpurí ra ramareanda asu God ai ahambo se nindou aboedi mbumund-anafi mehundo. ²⁶ Nga asu sapo nindou fi ranambe yífíafi nímárikóate-ayo ana, yífíyomboane. Mare yahurai-ane aníhondümböfe amboaní. Aníhondümböfe hohóanimo ranai yangírowaní asu aboedi ratüpurí ranai yangóríkoate-ayo ana, ranai-amboaní yífíyomboane.

3

Híbadíhumbo hoafíndefímboane

¹ Wandafí mamí, awi se-ambeahíndí afíndí safí hoafí yamundífe-rambo nindoumbo-ndafu tükúndafumboemo. Awi se randu fífíríndundí nindou hoafí yamundíhu-ríhundeimbí síhefímbo-anímbo God ai türíboade yíbobon-deamunümbuí. ² Munguambo nindou síhírí ngírí mbumundí hohóanimo maho raní-süngu yangírí ngefí, nga waní. Nga asu nindou mamí ai níne hoafí hoafayu ranambe moaní mbumundí hohóanimo aho raní-süngu hoafayu ana, nindou ranai moaní ndoríhoei haya asu ahandí munguambo fi ranahambo ndore hífanda huhani.

³ Hos ai moani sihiri hohoanimoayefi rani-sungu yangiri sungufemböhünda sihiri ain bidifiri ahandi yafambehü safoarihu hini ngi-rihundühanefi. Rananimbo asu hosindi yafambe akidou-anesi, nga rananimbo sihiri ahandi fi mungua ndahumindefi ngemboyefi. ⁴ Asu sip ranahambo amboani se türiboadihindi. Ai adükari moatükuni hamindiyo hayambo weri afindinambo ragore-ragore randühanesi, nga moani akidou moatükuni ahandi ndüri rada ranambo sip ranahambo koakoranda sapo sip semündü hu-randeimbi ai homboyu nafi howohane. ⁵ Mare sapo shefi teifi ranamboani yahurai-ane. Teifi ra akidou moatükun-anesi, nga asu ai munguambo afindi moatükuni ranahambo wataporimbo-randühi boriyowohane.

Se fifirihindi, hai akidou ahoro ra hombo porihoi haya adükari nimi napo hai tikirandühanane. ⁶ Sapo shefi teifi ranamboani mare hai yahurai saf-ane. Aiana moaruwai wosihofori hohoanimo ranahandi ngusüfoambe tüküra pire hayamboane asu shei munguambo fi ranahambo moaruwaimbo-reamboayo. Ranane asu ai shefi fi ranahambo hai hüfü nou tihirihendühi asu shei fi ranai moaruwai hohoanimo arandi. Hai ranana sapo koadürümbo horoweimbi hai rani-poedane tüküfe arandi. ⁷ Nindou ai munguambo moatükuni hifini ahahabodei raniyo, nimbameahindi ninihondi, ndu, amosiri asu siriwarambeahindi buriyeyimbi ra yamundihindühi hifandühi marihündi. Hapondani amboani rani-moatükuni ra randihimboyei. ⁸ Nga nindou mamai ai-amboani moai teifi ana hifandandühi kikihiramündü randi, nga wani. Nga teifi ranai moani yare aimbo kiarimboane moaruwai hoafiyoye arandi. Rani-moatükuni ranai ana hühütimbü moatükuni nindou moaruwaimbore-randeimb-ane. ⁹ Teifi ranamboanefi sihiri Ape adükarimbo aboed-ani sefi arihundisi, nga nindou God ai nahurai nafimarandi, ranaheimbo sihiri shefi teifinambo moaruwai hoafiyefi arihundi. ¹⁰ Sapo yafambe mamai rani naf-ane Godimbo aboedife hoafi tüküfe asu nindou ngorümbo moaruwaimbofe hoafi tüküfe arandi. Wandafi mamai, rani-moatükuni ranana awi se randifemboe, nga yowani! ¹¹ Apoarindihori hoe mamai tükefeyo ranahandambo-hündi ngiri aboedi aparümbi pindo asu hühütimbü pindo ndani, nga wani. ¹² Wandafi mamai, hoandasüfo nimindi rani-fih ngiri hangiri hisindo asu hongoroho nimindi rani-fih ngiri hoandasüfo ranai kündaro, nga wani. Mare yahurai-ane siri apiyoweimbi hoe apoari tükefeyo ranahandambo ngiri aboedi apiyoweimbi tükündifeyo, nga wani.

Aboedi hohoanimo ana Godindi-mayo-ane

¹³ Shei mbusümo se-ambeahindi nindou düdi didiboadore fifirife hohoanimoembayu-a? Asu nindou yahurai afufuriboadeandühi aboedi hohoanimo süngumbireand-amboane, nga rani-nambo ahandi didiboado-rihefimbi fifirife ra nafuindümbui. ¹⁴ Nga asu se shei ngusüfoambe nindou ngorümbo moaruwaimbofe hohoanimo, nginindi-nginindi hohoanimo, asu yiboarukofembo hohoanimo ra nimanindürani ana, asu se ngiri shei fifirife ranahambo borindei. Asu anihondü hoafi ranahambo ndahümündi pindihi hehi tkai hoafindeimboyei. ¹⁵ Yahurai fifirife hohoanimo ranana Godindi-mayo sünambeahindi kosimboyo-poani, nga hifi ndanihündambo yangiri-ane. Nindou-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo Satan ai hifandarandi. ¹⁶ Nga nahanühiyo nindou ngorümbo moaruwaimbofe hohoanimo asu yiboarukofembo hohoanimo engoro ana, ranihü ana ndofe nimarokoate hohoanimo asu mamikari hohoanimo süngufe ranamboani mare yangorimboane. ¹⁷ Nga sapo didiboado-rihefimbi hohoanimo sünambeahindi akoso ranane nda: Weangurühi sürühoeimbi hohoanimo, munguambo wudü hohoanimo, himboari hoafendühi hohoanimo, nindou ngorümbo himborimbo hohoanimo, afindi hipoambo hohoanimo, aboedi ratüpurimbo hohoanimo, simogodühi hohoanimo asu anihondü hondü hohoanimo. Hohoanimo ranane Godindi-mayo makoso-ayo. ¹⁸ Afurifembü

hohoanimo ra sesi moatükunî hoarî nahurai-ane. Sîhirî afurîfembü hohoanimo hîfîndîhundani mbumundi hohoanimo tükündîfemboe.

4

Nindou düdi ai hîfîndî hohoanimo süngufembo hohoanimoayu ana, ai Godîndî hürütümb-ani

¹ Dagüdambo tüküfemboyo sîhei mbusümo sîmborî hoafî hohoanimo asu yifiarî-yifiarî hohoanimo rana? Sîhei hohoanî hohoanimo ranai ngusüfoambe nîmarîmbo ai sîhei fiambe sîmborî-sîmboraye. ² Se nîni-moatükunîyo semîndîmbo sei hehi hohoanimo-yeihaneisî, nga asu se ranî-moatükunî ra moai sahümündi rîhündî ranîmboane asu se nindou hîfokoeffembo sei arîhündî. Se nîni-moatükunîmboyo hohoanî-rîhindühaneisî, nga asu se moai sahümündi, ranîmboane asu se ngîndî-ngîndîyehî yifiarîyehî arîhündî. Se nîni-moatükunîmboyo semîndîmbo hohoanîmoaye ra se ngîrî ndahümündi, nîmboe se moai Godîmbo ranî-moatükunî ranîmbo ndawamunî sei hehi dîdîbafîyahîndî. ³ Se nîni-moatükunîyo semîndîmbo dîdîbafî-yahîndanî semîndîkoate-aye ra sapo se moanî mamîkarîhi dîdîbafîmehîndî ranîmboane. Se semîndîkoate-aye ra, sapo sîhei fi hîhîfî-hîhîfîmbohündambo ranî-moatükunî semîndîmboyo hohoanîmomaye. ⁴ Se anamîndîhoandî bîrabîrîyeimbî nahurai-ane! Nindou düdi ai hîfî ndanîhündambo nindou-yafe-mayo hohoanimo ranahambo süngufembo hohoanîmoayu ana, asu ai Godîmbo yîboaruko-rirühani. Awi se moai ranahambo fîfîrîhindîyo? Nindou düdi ai hîfî ndanîhündambo hohoanîmoyeimbî nindou ranahei ngunîndayü ana, asu ai Godîmbo hürütürü-reimbî nindou-ani. ⁵ Baibor-ambe yare hoafîyowohü yahoya, 'Yifiarî God ai sîhefî fiambe hîniŋgî-mareandî ranai ahandîhoarî yangîrî yîhoefîmbo hîfandîmbo yahomboane,' meho. Awi se ranî-moatükunî ranahamboya sîsîndî moatükun-ane seimboyei?

⁶ Nga God ai afîndî moanî hîpoambo-ramunühî sîhefîmbo farîhemunî arandî. Baibor-ambe yare hoafîyowohü yahoya, 'God ai nindou afîndî afîndîyeimbîmbo koareandürühî asu nindou hîmboarî afurîhi-ndeimbîmbo moanî hîpoambo-randürühî farîhendürî arandî,' meho. ⁷ Ranîmbo-hündambo-anîmbo awi se afurî-boadîhindühî Godîndî hoarehî nîmandei. Satanîmbo koandîhoranî asu ai sîheimbo hîniŋgîrearü haya fiboembui. ⁸ Se God sowana akîmî sühündahîndan-anîmbo asu ai-amboanî sîheimbo so akîmî sühündüfimbui. Moaruwai hohoanîmoyehî-rîhündehî nindou sîhei ngusüfoambe sürühoeimbî tükümbîfeyo-wamboane. Sîhei ngusüfo ra ndorîhi kürühîndühî yimbu hohoanîmoyehî arîhündî ra rühî randîhi hîniŋgîrîhindî. ⁹ Se moaruwai hohoanîmomayehî ranahambo afîndî hohoanîmondeihî aranîndehî sîrîndehî ŋgei. Asu sîhei tikîfûmbî hohoanîmo maho ra hîniŋgîndîhi hehi aranîmbo hohoanîmo süngu-ndîhindühî hîhîfî-hîhîfî hohoanîmomayehî ra hîniŋgî-ndîhindühî afîndî hohoanîmondei. ¹⁰ Se Adükârîndî hoarehî yangîrî nîmboeimbo-anîmbo ahandî hohoanîmoayu süngu süngundîhündan-anîmbo asu ai sîheimbo ndemündündürî botîndearümbui.

Sîhirî wandafîndambo papîfi-poanî

¹¹ Wandafî mamî, se sîheihorî sîmborî tîrîfoefîrî-ndeimboyei. Nindou düdi ai ahandî wandafî-mayu ranahambo tîrîfoarîrühî asu yîboboarîrî ana, asu nindou ranai sapo ahînûmbî hohoanîmo meŋgoro ranahambo tîrîfoareandühî yîbobreandühani. Nga asu raranîmbo nindou ranai ahînûmbî hohoanîmo ranahambo süngure-randeimbî nindouyupoanî, nga ai ranahambo türüfoareandühî yîbobore-randeimb-ani. ¹² Mamî ai yangîrî-ani ahînûmbî hohoanîmo saimbo ra nîmîndîhiyu haya asu ai yangîrî-ani fîfîre yîbobore-randeimbayu. Ai yangîrî anîmbo nîne nindou ranaheimbo aboedambonde asu moaruwaimbo-ndeandürî ndambui. Nga asu se ra nindou dîdîyafî sîhafî wandafî-mayu ranahambo yahurai yîboboro aranda?

Sihiri afindi afindi-mbo-yopoani

¹³ Awi se haponda himboriyei, wambo nindou didiyei sapo yarihi hoafiyeihiya, 'Hapo sumbu ana, ngorü ngoafi adükarina ngefi mamî hambani gedühi kaki semîndî ratüpurî ratüpurîndefühi, kaki ndahumîndefî ndîhumboane,' sei arîhündî. ¹⁴ Awi se moai fifirîhîndî sîhei fi ranahambo sumbu ninî-moatükunî tüküfe-ndürîmboayo ra! Sîhei ninîgo ranana sapo mburüngai siambe moanî wosîhoaförîmbo peyo mbura asu hüfîhamîndî-yowohü awararîhoayo nahurai-anendürî. ¹⁵ Se hoafîmboaye ana, ndanî süngundîhi hehimbo-anîmbo hoafîndei: Adükarî ai ahandîhoarî yare hohoanîmoayu ana, ra randîhu nîmboefîmbo nîne ratüpurî aho ra ndanî süngundîhu ranî-süngundîhu ndîhumboyefî, mbîsei. ¹⁶ Nğa asu se afînd-afîndeihi sîheihöarî borîyei arîhündî. Borîyo hoango hohoanîmo ranana sapo moaruwai hamîndî hohoanîmomayo-ane. ¹⁷ Se wudîpoapondîhi hohoanîmondei. Nindou düdi ai aboedî ratüpurî hohoanîmo fifîreandî, nğa refekoate-ayu ana, nindou ranai moaruwai hohoanîmoayu.

5

Napo afindeimbi-yomondi hoaf-ane

¹ Asu napo afindeimbi se! Awi himboriyei! Ninî-moatükunî tîñîrîfo afîndî sîheimbo tüküfemboayo ranahambo-anîmbo se afîndî hohoanîmondeihî aranîhoenambo nîmboeimbo hasîheindei. ² Sîhei ngîninîndî napo afîndî ranai ana sümboyomboane. Ranane asu sîhei hoearî napo ranamboanî kîdaboarî taparîhümboane. ³ Sîhei ngîninîndî napo sapo gor sirfa ranana samiyomboane. Sami ranai sîhei kaki napo taparîmarandî nou-anîmbo asu sîhei fi ranamboanî süngunambo sümbondühi sapo hainambo tikîrî arandî nou. Ngîrî amîtata bîdîfirînambo si tükündîfeyo, nğa se ngîninîndî napombo yangîrî hohoanîmoyeihî gugurarîhîndî. ⁴ E! Awi se nda ndorîhi himborî-yei! Nindou bîdîfirî ai sîhei nûmbürambe wohî tüpurîmayei, nğa asu se moai aheimbo ranî takîninî kaki ndorîhi sahündürî, nğa se bîdîfirî dîbo masahümündî. Rananei asu nindou ranai sîhei nûmbürambe ratüpurîyeihî sesî sîhei yimungurî marîhündî ranai kaki semîndîmbo hoafîmayei habudî. Asu ahei hoafi ranai Adükarî munğambo hîfanda-randeimbi ahandî himboahü tüküme Feyowa himborîmayu. ⁵ Se hîfî ndanîhü nîmboei-ambe ana, se aboedî moatükunî ra sîheimbo tüküfeyondüranî sahümündî hehi ranîmbo hîhîfî-hîhîfîyeihî manîmboei-ane. Se afîndî sahüsi arîhündî rananîmbo se worîndî moatei nou fi safîndeianî ndearî yîfîmbo akîmî tîfîndahimboyei. ⁶ Seana ndorîhoeimbi nindou ai sîheimbo harî sowanambo-fendürîkoate-ayeî ranaheimbo papî-hoafîrîhündürî hehi hîfokoarî-hîndürî arîhündî.

Sihembo nimbori tükündifeyoani awi sihiri moan-ane mbisefi Adükarimbo himbondefimboane

⁷ Ranîmboane wandafî mamî, se sîhei ngusüfoambe ra ngîninîndî ndondîhi kîkîhîndühümündî hehimbo-anîmbo ninî-moatükunî tîñîrîfoyo tükündîfeyoanî ra moan-ane mbîseihü asu awi se Adükarî tüküfemboayu ranahambo himbondeihî nîmboei. Se sapo nindou nûmbürîra mbura ai awi sesî aboedî nûmbürî ranambe tükündîfemboe yahuhaya ai himboayu hu ranahambo hoeindîhorî. Ai moanî hîfanda huanî hoeyo yahîmoyo randühi sesî ranai nûmbürî ranambe tüküfeyoanî asu ai sesî ra asemündü. ⁸ Ranî-süngumbo-anîmbo awi se-amboanî moan-ane mbîsei hehimbo himbondei. Adükarîndî tüküfembo si ra ndeara akîm-ane ranîmboane asu awi se sîhei hohoanîmo ra ngîninîndî safî kîkîhîndü-hümündî.

⁹ Wandafî mamî, se sîheihöarî sîmborî momorî hoafüründeihi ñîpondei habudimboyei. Nğa hîbadîhümbo, God ai sîheimbo yîbobo-ndearümbui. Nindou yîbobofembo

si ranana ndeara tüküfembo akimî nafira-mîndimboane. ¹⁰ Wandafî mamî, horombo Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbî ai Adükarîndî ndürinambo wataporîmbo-marundî ranîmbo awi se türîboadîhindî. Nindou bîdîfirî ai ahamumbo tîjîrîfo masahüpura ai awi moan-ane yahomo houmbo manîngomo. Tîjîrîfo yahurai-ambe manîngomo nou-anîmbo asu se-amboanî randîhi ai ramefundî nou nîmboeimbo süngundîhi ngei. ¹¹ Se fîfirîhindî, nindou dîdîyei ai ngusüfoambe kîkîmîfoarîhindühi nîne tîjîrîfo tüküfeyoanî awi moan-ane seimbî ana, ai ndorîhoeimb-ane sefî arîhundî. Se Sopîndî hoafî sapo ai ngusüfo ndore kîkîmîfoare mbura nîne tîjîrîfo afîndî ahambo-so tüküfeyowa ai awi moan-ane yahuhaya manüngu ranahambo hîmborîyahündo. Ranîyu asu süngunambo Adükarî ai ahambo mafarîheirî, ranamboanî se fîfirîhindî. Nga Adükarî aiana munnguambo si aho ra sîhefîmbo hîpoambo-reamunühani.

Sîhîrî hoafiyowohü Ape nîmoamo amaru ra yaho-poanî

¹² Nga wandafî mamî, hohoanîmo nda adükar-ane, nga se ra süngundîhindî. Se sünambeahîndî ndürî asu hîfîndî ndürî asu ngorü moatükunîndî ndürî ngîrî dükandîhi anîhondümbö dabarîndahîndî. Se hoafîyeihî, yînî, aseî moanî yînî mbîsei. Asu hoafîyeihî, wanî aseî moanî wanî mbîsei. Rananîmbo asu se sünguna ngîrî Godîndî yîbobofe sîhi papi-hoafîfe ranî so tükündahîndî.

Nindou mbumundîndî Godîmbo dîdîbafîfe ana ngînîndane

¹³ Nindou se-yeimbî ngorü ai tîjîrîfoayuyo? Ai Godîmbo dîdîbafîmbiyu-wamboane. Asu nindou ngorü ai hîhîfî-hîhîfayuyo? Ai Godîmbo-anîmbo heirünambo moanî kakîsaombürür-amboane. ¹⁴ Nindou se-yeimbî ngorü ai anğünümboayuyo? Ai ranîfîhî ana sapo Kraisîndî nendî hîfandîru-rundeimbî ranahamumbo-anîmbo hoafînduanî asu ai ahandîfîhî werînambo Adükarîndî ndürinambo Godîmbo dîdîbafî-mbeyomondamboane. ¹⁵ Nindou ranai Godîmbo anîhondümbö-rüwurühî ro dîdîbafehundî nda God ai hîmborîndîmbui yahomo houmbo dîdîbafefundî ana, asu Adükarî ai nindou ranahambo anğünümbohündî dîdîboado-ndirühî botîndirümbui. Asu nindou ranai moaruwai hohoanîmoayu ana, God ai ahandî moaruwai hohoanîmo ranahambo amboawi mbüsümbui. ¹⁶ Ranîmbo-anîmbo asu se sîhei moaruwai hohoanîmo wandafî mamî-yei hîmboahü weindahî-fîrîndei ndühündî. Asu God ai sîheimbo dîdîboadofe-ndürîmbohündâ ahambo sîmborî dîdîbafîfirîndei. Nindou mbumundî hamîndîyumbü ranahandî Godîmbo dîdîbafîfe ana, ngînîndî hamîndîyo haya nindou farîhai-randeimb-ane. ¹⁷ Eraisa ana nindou moanî mamî sîhîrî nahurayü manüngu. Nindou ranai hoekoate-mbayu yehuenüngumbo Godîmbo ngînîndî hamîndî dîdîbafîmefiyuwa ngîmî hîmbanî asu 6 amoambo hoekoate-mayo. ¹⁸ Ranîyu asu süngunambo Godîmbo hoe koandîhoefî yahuhaya dîdîbafîmefiyuwa sünambeahîndî hoe ranai peyowohü asu sesî-napo ranai hoenambo aboedî momorîmayo hîfî ranîfîhî.

Nindou ai Godîndî hohoanîmo hînîngîndeambui hoaf-ane

¹⁹ Wandafî mamî, nindou se-yeimbî anîhondü hohoanîmo süngufe ho ra hînîngîre haya moaruwai hohoanîmoayu ana, asu nindou ngorü ai ahambo aboedî hohoanîmo ranî sowana serümündü hîhîndüfi düduanî, ai aboedî hohoanîmondümbui. ²⁰ Nga se yarîhi fîfirîhindî, nindou ngorü ai sapo nindou moaruwai hohoanîmoyumbü ranahambo moaruwai hohoanîmo ranambeahîndî hürarümündü ana, nindou ranahambo aboedambo-rirühani, nga asu ngîrî munngu yîfîndü. Ranî hohoanîmo ranî-süngumbo-anîmbo God ai moaruwai hohoanîmo afîndî gogorîndîhaimbui.

1 Pita

Pas mamî Pita ai sÿrÿ papîmarandî

¹ Karîhasî-handÿrî, ro Pita Sisasîndî hoafî sahamîndî ha-rîhandeimb-anahî. Godîndî nendî se hîfî hondÿ hî-nîngî-rîhi hehi nou, Pontus, Garesia, Kapadosia, Esia, asu Bitinia hîfî ranîhÿ burîyei wakarîhindî, sîheimbo pas nda sÿrÿ paparîhandî. ² Ape God ai horombo hondÿ fîfîreandÿhî sîheimbo ahamböhÿnda dîbonîmayundÿra Yîfiâfî Aboedî ai Godîmböhÿnda kâfoareandÿrî hî-nîngî-mareandÿrî. Se Sisas Kraisîndî hoafî sÿngurîhÿnda asu ahandî horîna sîheimbo popoaiyondÿrîmbo-hÿndamboyo God ai dîbonîmayundÿrî.

God ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndeandÿrÿhî ngusÿfo afurîfe kifeimbi hoanîmo ra afîndî safî mbîsagadÿramboane.

Yangîrî nîngombo hohoanîmo

³ Awî sîhîrî sîhefî Adÿkarî Sisas Kraisîndî God asu Ape-ayu ranahambo aboedani mbîsefîmboane. Ai ahandî hîpoambofe hohoanîmo afîndî ranî-sÿngunambo sîhefîmbo yangîrî nîngombo hohoanîmo masemunî. Sisasîmbo yîfîhÿndî botîmarîrî, ranîmbo-hÿndambo-anîmbo sîhîrî amboanî randîhu tÿkÿndahumboyefî sefî hohumboanefî asu sîhîrî ranahambo hîmboayefî. ⁴ Asu sîhîrî ahandî nîmor-aneffî, ranîmbo-hÿndambo-anîmbo God ai yangîrî nîngombo hohoanîmo engoro ra ndemunîmbui sîhîrî ranahambo amboa hîmboayefî. Ranî-moatÿkunî ra sÿrÿhoeimbi hamîndîyo hayamboane ngîrî sÿmbondo asu moendîndo. Munngu moatÿkunî ra God ai sîhefîmböhÿnda sÿnambe kîkîhîramÿndÿ nîmarÿmbo-wambo. ⁵ Se ahambo anîhondÿmbo-rîhorî arîhÿndî, ranîmboane asu ai sîheimbo ahandî ngî-nîndînambo gÿre hîbadandÿra ngombo asu bîdîfîranambo si tÿkÿndîfemboe. Ra-sîmboan-anîmbo ai sîheimbo aboedambofe-ndÿrîmboayu ra weindahî-ndîfemboe. ⁶⁻⁷ Ranahambo hîhîfî-hîhîfîyeihaneisî, nga asu se hapondanî akîdou hî-nîngîfe mamîkarambo tîngîrîfo sîheimbo sowahî tÿkÿfehane. Nga ranî tîngîrîfo moatÿkunînambo God ai sîhei anîhondÿmbofe hohoanîmo ranahambo refe hoeifendÿrîmbo yahumboani, gor haiambe mandu hoeiarundî nou. Gor ai hepÿnîmbÿ moatÿkunî-ane, nga ai moendîndîmboe. Nga sîhei anîhondÿmbofe hohoanîmo gorîmbo ngasÿndeamboane. Ranîmboane asu sÿngunambo Sisas Krais ai weindahî tÿkÿfiyu-ambe-anîmbo God ai sîheimboya aboed-aneî mbÿsÿndÿrÿhî hîmboamupuimbo-randeimbi dagadÿranî asu se ndÿrÿmbî hamîndî-ndeimboyeyî. ⁸ Asu se moai awî ahambo hoeirîhorÿhî-yeipoanî, nga se ahambo afîndî hohoanîmoyahÿndo arîhÿndî. Hapondanî ana ahambo se hoeirîhorÿhî-yeipoanî, nga asu se ahambo ngusÿfo parîhorî arîhÿndî. Ndanî hîhîfî-hîhîfî ndanana hîfî ndanîhÿndambo-yopoanî, nga nÿngundîhu ranahambo hoafîndefî sefî, nga wagabeahîndî moatÿkunî-ane. ⁹ Se Godîmbo anîhondÿmbo-arîhorî ranîmboane asu ai sîhei yangîrî nîngombo aboedambo-reandÿrî arandî ranahambo se hîhîfî-hîhîfîfayeyî.

¹⁰ God ai nîndou aboedambo-fembo horombo ahandî hoafî hoafîyomo-rundeimbi aiyomo wudîpoaporu tÿrÿfoaru marundî. Ai God sîheimbo aboedambo-ndearÿmbui ranahambo hoafîmemo. ¹¹ Kraisîndî Yîfiâfî ai ahamundî fiambe nîmarîmboyo horombo boatei yahoya, “Sÿngunambo Krais ai tîngîrîfo hohoanîmo ndemÿndÿ mbundambo asu ndÿrî adÿkarÿmbî-ndÿmbui,” mehoporî. Ranîyomo ai ranî-moatÿkunî ra nî-nî-sîmboanî nÿngu-nahurai tÿkÿmandîfe yahomo houmbo ranahambo tÿmaru hoangomo. ¹² God ai ahamumbo nafuimepurî, nga asu ahandî aboedambofe-munîmbo hohoanîmo ra ahamundî fimbo fehêfêpurîmbo-yopoanî, nga hoafî ra

s̄heimbo far̄hefe-ndür̄imbo-hündamboane. Nga aboedī hoafī ra hoafī sowandümo homo-rundeimbī ai haponda s̄heimbo masabundür̄i ranahamboane hoafimemo. God ai s̄nambeah̄indī Yifiafī Aboedī koamar̄ihenda kosowüh̄iyo asu ran̄ nḡin̄ind̄inambo ai aboedī hoafī ra s̄heimbo hoafimemo. Ran̄i-moatükun̄i ranahamboanemo s̄nambeah̄indī nendī ranai-amboan̄i f̄fir̄ind̄ihu yahomo houmbo hohoan̄imoemo.

God ai s̄hef̄imbo s̄ür̄uhehindeimbī mb̄in̄imboei yahumboani

¹³ Ran̄imboane haponda se d̄iboado-ndüh̄ümündī n̄imandei. Ranan̄imbo Sis̄as ai süngunambo weindah̄i tüküfih̄umbo ran̄i-s̄imboan̄i God ai aboedambofe-ndür̄imbo ranahambo se muṅguambo an̄ihondümbö-nd̄ihindüh̄i h̄imbondei. ¹⁴ D̄ibafī hoafī h̄imbor̄iyeimbī n̄imorī nahurai God̄indī hoafī h̄imbor̄indei. Horombo ahand̄imayo hohoan̄imo ra s̄hei fik̄im̄i yanḡor̄ikoate-yoambe wamboyei asu se s̄hei ṅgusüfoambe hohoan̄imo moaruwai tüküfe-randeimbī hohoan̄imo ra süngurīhi-mar̄ihündī. Nga awi hapondan-ana ran̄i hohoan̄imo ra se süngund̄hi-mboyei. ¹⁵ Nga se aboedī s̄ür̄uhehindeimbī ham̄ind̄indei, God s̄heimbo d̄ibon̄i-mayundür̄i ranai aboedī s̄ür̄hoeimbī ham̄ind̄ayou nou. ¹⁶ Sapö God̄indī hoafī hoafiyohü yahoya, “Roana s̄ür̄hoeimbī ham̄ind̄i hond-anah̄i ran̄imbo asu se s̄ür̄uhehindeimbī ham̄ind̄indei,” *Wok Pris 11:44-45*

meho.

¹⁷ Asu Ape ai mam̄i hohoan̄imo süngu-ane mamam̄i nindou ȳiboboreamun̄i arandī. Asu se ahambo Ape seihü d̄id̄ibafiyahindo ar̄ihündī ana, asu se nd̄ifo nindou h̄ifī ndan̄ihü n̄iboadei-ambe God̄imbo hohoan̄imo-ndahündo s̄is̄ir̄i-s̄is̄ir̄indahindüh̄i h̄ibad̄ih̄umbo hahabodei. ¹⁸ Horombo s̄hei amoaoyei-mayo ndor̄ihefekoate hohoan̄imo ran̄i-s̄üngu mahahabodei-anei. Nga hapondan-ana s̄heimbo ranam-beah̄indī aboedambo-mareandür̄i. Nga se f̄fir̄ihindī, God ai moai awar̄ihefimbī moatükun̄i gor̄ asu sirfa nahurai ran̄inambo aboedambo-reandür̄i, ṅga wan̄i. ¹⁹ Nga ai Kraisīnd̄i hor̄i aboedī ṅgasündeandeimbī ranamboyu aboedambo-mareandür̄i. Kraisī aiana hohoan̄imo moaruwai-koateimbī sipsip n̄imorī n̄in̄i moaruwai moatükun̄i n̄imar̄ikoate aboedī ham̄ind̄ayo nahurai-ani.* ²⁰ God ai h̄ifī nda naf̄i-koate-yuambe boateiyu ai Kraisīmbo d̄ibon̄iyu h̄in̄iṅḡimarirī s̄heimbo ȳif̄imbohünda. Nga ho-hombo hapo b̄id̄if̄iran̄i-mboyu-ambe s̄heimbo far̄hefe-nd̄ir̄imbohünda ranai weindah̄i h̄ifī ndan̄ihü tükümeṅfiyu. ²¹ Ahambo ran̄imbo-hündamboane God̄imbo an̄ihondümbö-ar̄ihorī. God ai Sis̄as ranahambo ȳif̄ihündī bot̄irirī haya bogor̄imborirī h̄in̄iṅḡimarirī. Ran̄imboane se God̄imbo an̄ihondümbö-r̄ihorüh̄i h̄imboaye.

S̄ih̄ir̄i wandaf̄indambo ṅgusüfo pefimboane

²² Seana God̄indī hoafī hondü ran̄i hohoan̄imo süngurīhindüh̄i ran̄imboane asu s̄hei ṅgusüfoambe hohoan̄imo aboedī mbumundī ranai tükümeṅfeyondür̄i. Ran̄imbo-an̄imbo se wandafī mam̄imbo an̄ihondümbö hondü ṅgusüfo pand̄ihindür̄i. Ran̄i hohoan̄imo ranan̄imbo se k̄ik̄ih̄i-saf̄ind̄üh̄ümündī n̄imboeimbo s̄hei ṅgusüfoambe s̄ür̄hoeimbī hohoan̄imo ranambo af̄indī simborī ṅgusüfo pefir̄indei. ²³ God̄indī hoafī sesi hoarī aboedī nahurai-ane, ṅga se ran̄inambo simborī yanḡirī n̄iṅgombo tükümeṅhindī. Hoarī ra ȳif̄imbo n̄im̄ind̄ih̄iyopoan̄i, ṅga yanḡirī n̄iṅgombo n̄im̄ind̄uhane. Hoarī ra God̄indī hoaf-ane, ṅga ai yanḡirī gedüh̄i n̄iṅgo ṅgomboe. ²⁴⁻²⁵ Yin̄i, ṅga God̄indī hoafī hoafiyowohü yahoya,

‘Nindou muṅguambo aiana nenewoh̄i nahur̄aiyei hehimboane,

asu ahei yihuru napo, muṅguambo moatükun̄i ranana nenewoh̄i ahur̄i nahur̄ai-anendür̄i.

Ranane nenewoh̄i ranai yapatapariyo pütap̄iyohane,

* **1:19:** Sipsip yahurai ham̄ind̄i horombo Sudahündī ai h̄ifokoaru marundī ahei hohoan̄imo moaruwai gogorī-hefembohünda.

nga asu Adükarîndî hoaf-ana koadürümbo-koadürümbo yare yangromboane,'
Aisaia 40:6-8
 meho. Nga ndanî hoafî ranana sapo siheimbo aboedî hoafî hoafîmemondürî ranane.

2

Adükarî ana nîmoei aboedî yangîrî nîngoweimbi engoro nahurai-ani

¹ Ranîmboane asu hapo-ana se mamîkarambo moaruwai hohoanîmo, munguambo tîkai hoafî, yimbu hohoanîmo süngufe ho, nindou ngorümbo moaruwai hohoanîmo asu ngorümbo munguambo daboadanî moaruwai hoafî hohoanîmo ranamboanî se moanî hîningîndîhindî. ² Se simborî tükümehindî ranane asu se Yifiafî Aboedîndî-mayo hoafî sürühoeimbi ranahambo wembombondei, nîmorî warîhündî tîtî simîndîmbo rawehindî nou. Ranîmbo-anîmbo hoafî ranî ngîningîndînambo sihei Godîmbo süngufe hohoanîmo ra nîmorî horarîhehindî noundowanî, aboedambo-ndearümbui. ³ Nga asu Godîndî hoafî ai yahoya, 'Se Adükarîndî hohoanîmo yarîhi hoeirîhinda-mayoa aparümb-ane asei,' meho.

⁴ Adükarî aiana yangîrî nîngombo worîmbombo kambohoanî nahurai-ani. Ahambo nindou ai moaruwai-ani sei hehi worîmbombo kambohoanî moaruwai asîhehindî nou yarîhorî masîhehorî, nga God ai ahambo aboedî hamînd-ani yahuhaya hoeirîrühî maserümündu. Ranîmayu ranahambo sowana se sühüsi arîhündî. ⁵ Se-amboanî yangîrî worîmbo kambohoanî nîmî nahurai-anei, nga God ai siheimayo fi kambohoanî nîmî nahurai ranambo didîbafife worî ra mamambe-fendürî worîmbombohündambo yahumboani hohoanîmoayu. Worî ranambe se Godîmbo sihehi-rîhündeimbi sürühehindeimbi mbumündî hondü anîmboei. Asu Yifiafî Aboedîndî süngu sihei fimbo Godîmbo sihefe moatükunî nahurai ndahündomboyei Sudahündî sihefembo sipsip hîfîkoaru ahambo sihou-arundî nou. Kraisîndî sünguyo God ai sihefe hohoanîmo ra yifirayu. ⁶ Krai ranahambo Godîndî hoafî hoafîyowohü yahoya,

"E, hoeirîhi, ro aboedî hamîndî worî kambohoanî
 Saion ngoafîhü kamafoarîheandî.

Nga nindou düdi ai kambohoanî ranahambo anîhondümbo-arirî ana,
 ai ngîrî ngusüfo nîmbîndei,"

Aisaia 28:16

meho. ⁷ Ranîmboane nindou se Adükarîmbo anîhondümbo-rîhoreimbi sihei hohoanîmoambe ai hepünîfeimbi moatükunî hamînd-ani. Nga nindou ai ahambo anîhondümbofe-koateyeimbi ranaheimbo Godîndî hoafî ra yare hoafîyowohü yahoya, 'Sapo nindou worîmboru-rundeimbi kambohoanî hoeirunda mayoa masîhoundî

ranana aboedî hamîndî hond-ane,'

Buk Song 118:22

meho. ⁸ Asu ngorü bîdîfîranî Godîndî hoafî hoafîyowohü yahoya,
 'Kambohoanî rananîmbo nindou ranahambo bendeandüranî
 ai bübürîndeihi pîndeimboyei,'

Aisaia 8:14

meho. Ai Godîndî hoafî süngufekoate-yei arîhündî, nga ranîmboyei ai bürühümündî mahei God horombo hohoanîmomayu süngu.

⁹ Nga siheimbo ana God ai dîbonîmendüra se ahandî mamîsir-anei asu God adükarî bogorîmbo sesî sihehi-rîhündeimbi anîmboei. Asu se sürühehindeimbi-anei asu ahandî yangîrî nend-anei. Se nindou hîmboahü Adükarî ai aboedî hamîndî moatükunî ratüpuriyu arandî ranîmbo wataporîmbo-mbîrîhündamboane yahuhaya dîbonîyu hîningî-mareandürî. Aiyu siheimbo hoafîyuhü yahuya, se nîmbî nîmaroambeahîndî hîningîrîhi hehi wandî si aboedî safî nîngowanî tüküyahi sinei, mehu.

¹⁰ Horombo se Godîndî nindou-yeipoanî, nga hapondanî ana se Godîndî nindou tüküyahimboane anîmboei. Horombo-ana God ai moai siheimbo hîpoambo-reandürî randî, nga hapondan-ana ai siheimbo hîpoambo-reandürîmboani.

11 Wandafi mamî, seana nindou ngorü ngoafi+hünd+yei hehimbo, asu hei hîfi ndan+hü bur+yei wakar+hindi nahurai-anei. Nga sihei ngoafi hondü ana sünambe-ane anangondürî. Ran+imbo-hündamboane ro siheimbo hoafehandürî nda: Hîfi ndan+hünda hohoan+mo ranî fikîmî wakîndahimboyei, nga ranahambo bündahindi. Nga hohoan+mo ra nindou-yei flambe yangîrî nîngombo ranî-babîdî yifiar+yei rîhündühane. 12 Nga seana nindou God+imbo an+hondümbofe-koateyeimbî ranahei himboahü aboedî hohoan+mo yangîrî süngund+hindi. Ranan+imbo asu ai siheimboya, aiana moaruwai hohoan+mo sünguri-hindürühaneî mbîsahî-ndüranîwanî, asu ai sihei aboedî ratüpurî hohoan+mo ranahambo ndand+hi hoeindî-hindanîwanî God ai nindou yîbobofe si tükündîfeyoanî ai God+imbo aboed-ani mbîseimboyei.

Se bogorî nindou-yomondî hoarehîndei

13-14 Adükar+imbo-hündambo muñguambo boboagorî siheimbo hîbadündürîmbo anîngomo ahamundî hoarehî yangîrî nîmboei. Gafman adükarî bogorî ai gafman nindou bodîmondambo hînîngî-mareapurî. Ai nîngombo nindou düdi ai moaruwai hohoan+moayeî ranaheimbo tîñîrîfo segodürîmbohünda asu nindou ai aboedî hohoan+moayeî ranaheimbo aboed-anei hoafombohünda hînîngî-mareapur-anemo. 15 Nga God ai siheimboya, se moanî aboedî hohoan+mo süngundühî ngeianî, asu se nindou ngusüfo-koate bîdîfirî ai siheimbo nîne-hoafi moaruwai hoafînda-hündüranî, ranaheimbo aboedî hohoan+mo ranambo ahei yafambehü kîkîhîndî-hümündihündürî. 16 Se nindou ngor-ai siheimbo hîfandîyondürî-koate nahurai nîmboei. Nga se ngîrî nindou ngor-ai hîfandîyomunî-koateanefî mbîsei hehi moaruwai hohoanîmondei. Nga seana Godîndî moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi nahurai hamîndî hond-anîmbo nîmboei. 17 Seana nindou muñguambo ahînîndahündürî. Anîhondümborîhîndeimbi ranaheimbo hohoan+mo-ndahündürî. Se God+imbo yîhîmbondîhorî asu gafmanîndî adükarî bogorîmbo ahînîndahündo.

Sîhîrî Sîsasîndî hohoan+mo yangîrî süngundîhundühî tîñümbî hohoanîmondahumî-ndefîmboane

18 Moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi, seana nindou ai siheimbo hîfandarandürî ranahambo ahînîndehî ahandî hoarehîndei. Nindou siheimbo aboed-anemo asu ngînîndî hoafîkoate-yomo rundeimbanemo ranahamumbo hoarehîmbo yangîrîyopoanî, nga ngînîndî hoafîyomo-rundeimbi, ranahamundî hoarehî amboanî nîmboei. 19 Se God+imbo yangîrî hohoan+mo-yahündowohü heianî, asu nindou ai siheimbo tîñümbî hohoan+mo ra moanî sahündüranî asu se ranî hohoan+mo ranahambo moan-ane sei hehi anîmboei ana, God ai ranahambo aboed-ane rananasî mbüsümbui. 20 Nga se moaruwai hohoan+moyeianî, asu nindou ranai siheimbo ranî-süngumbo harîyahündüranî, asu se ranahambo moan-ane aseî ana, asu ngorü nindou ai hohoan+mo ranahambo ngîrî aboed-ane mbüsü. Nga se aboedî hohoan+mo ranî-süngu sünguri-hindühîmbo heianî, asu nindou ranai siheimbo ranî-süngu harîyahündüranî, asu se ranahambo moan-ane sei hehi anîmboei ana, God ai siheimbo hîhîfî-hîhîfîndümbui. 21 Nga God ai siheimbo ranî tîñümbî hohoan+mo ndahümündî yahuhayamboyu kafoare hînîngî-mareandürî. Ranîmboyu Krais amboa tîñîrîfo masemündu siheimbo farîhefe-ndürîmbohünda. Ranîmboyu ai anümü nahurai siheimboya ai-amboa yarîhi hoeirîhindühî ranî-süngumbîrîhînda yahuhaya yare masîhendî.

22 Nga ai moai nînî-moatükunîmbo moaruwai hohoan+mo ratüpurî ra süngureandî asu nindou mamî ai-amboanî moai hîmborîyuwanî tîkai hoafi ahandî yahamo tüküfeyo, nga wanî. *Aisaia 53:9*

23 Nindou ai ahambo moaruwaimbo-fimbo hoafi hoafîmeyomondowa ranîmbo ai moai ahamumbo sîmborî moaruwaimbo-fepurî hoafi hoafîyu. Nindou ai ahambo

asübusi afindi sabudowanai ai moai simbori moaruwaimbo-ndiheapurimboyahi yahu, nga wani. God ai mbumundi yibobore-randeimbi-wamboane ranimboane asu Kraisi ahambo anihondumbo-rirühi ahandi fi Godindi warambe ninendimareandi. ²⁴ Aiyu ahandihoari sihefi moaruwai hohoanimo ra ahandi finambore semündü hünimim keimbi karihe-ndeimbifihii yifimayu. Sihiri moaruwai hohoanimo ra hinigife hefe, asu mbumundi hohoanimo rani yangiri süngufemböhünda ai yifimayu. Nindou ai ahandi fi ra moaruwaimbo-marundi, nga asu raniyo sihiri aboedi tükümehundi. ²⁵ Nga horombo-yei se sipsip moani mamikarihi buriyei wakimarihindi nahuraimayei, nga asu hapondan-ana se sipsip hifanda-randeimbi sowahi hihiriyahi ahei nahurai masinei.

3

Anihondumbo-rihindeimbi-yei hohoanimo

¹⁻² Moani ratüpuriyei-rihündeimbi ai ahei hifandirandüri-randeimbindi hoarehi aniboadei nou nimorehi se-amboani sihei nindowenihii ranahamundi hoarehi nimboei. Ranimbo asu nindowenihii bidifiri Godindi hoafi süngufekoate-yomondeimbi ranai, nimorehi sihei Godimbo ahini hohoanimo asu mbumundi hohoanimo ra hoeindiwuri houmbo ai-amboani Godindi hoafi anihondumbo-ndumboemo. Se rani-moatükunii ranahambo hoafikoate-ayeii amboani, ai anihondumbo-ndumboemo sapo sihei hohoanimo aboedi yangiri-wambo. ³ Asu nimorehi se fi-hoeari sihei moanambuhü rani yangiri aboedi yihurunambo yihurundi-hümboyei, ro aboedi himbondefo mbisei hehi. Sapo se sihei mbirinani didiboado-arhind-ane, misini yihuruayeii-ane asu hoeari se ndorihoeimbi yihuruyei arhündi ranane. Se ranimbo yangiri hohoanimo-ndeimboyei. ⁴ Nga sihei ngusüfoambe hohoanimo ranahambo-animbo randihi yihurundi-hündi. Ranimbo asu yihuru wagabe ragu amaro ranai ana ngiri awandihoyo. Rani hohoanimo ranana sapo didiboadofe hohoanimoyohü, himboari hoafendi ningombo ratüpurii hohoanimo-ane. Nga rani hohoanimo-ane Godindi himboahü aboedi hamindayo. ⁵ Sapo horombo hondü Godimbo ngusüfo parihoreimbi nimorehi ai Godimbo anihondumbo-rihorühi hifandirihori marihündi ayei yahurai yarihi yihuruyeihi asu ahei nindowenihii-yomondi hoarehi manimboei. ⁶ Mami yahurai Sara ai ahandi nindowenihii Abrahamimbo yangiri sünguririhü nindou bogori yahondo marandi. Nga hapo-ana se aboedi hohoanimo ra süngurihindühi nini-moatükunimbo yihimbokoate-ayeii ana, se ahandi nimorehi nimir nahurai-aneii.

⁷ Mami, rani-süngumbo-animbo nindowenihii se-amboani sihamundi nimorehi rani-babidimbo ningombo ai nginindiyepoani mbisimo houmbo ndondu hohoanimo-ndundüri. Se aheimbo ahinindimondüri, nga asu ai-amboani se-babidi God yangiri koadürümbo ningombo hohoanimo semunimboayu ra ndahümündimboyei. Se rawarundi ana, ngiri nini-moatükunii se Godimbo didibafefundi ranahambo mbusümo kikindeandi.

Nindou bodomondambo aboedi hohoanimo-ndefimboane

⁸ Haponda ro wandi hoafi moendindihia samboanahi. Munguambo se moani mami rani-süngufimbi hohoanimo yangiri hohoanimondei asu simbori hohoanimurindei. Asu apodoho nahurai simbori ngusüfo pefirindeihii simbori hipoambo-firindei asu sihei fi hifinambo-ndihindi. ⁹ Se nindou bodomondi ai siheimbo moaruwaimbo-ndihindürani, asu se aheimbo hihindihii moaruwaimbo-ndihindürimboyei. Asu ai siheimbo hoafi moaruwai hoafinda-hündürani, se aheimbo hoafi moaruwai ra hihindihii hoafinda-hündürimboyei, nga wani. Nga ai siheimbo randihindürani ana, asu se Godimbo didibafi-ndahindo aheimbo aboedi-aboedifemböhünda, nga sapo God

ai siheimboya mborai yahu aboedi-aboedifendürimbo kafaore hininigi-mareandüri.
¹⁰ Nga,

‘Nindou düdi ai hihifi-hihifiyuhü

aboedi gedühi ningombo hohoanimonduhü ana,

asu ai moaruwai hoafi hohoanimo

asu tikai hoafi hohoanimo ra hininigi-mbireand-amboane.

¹¹ Asu ai moaruwai hohoanimo ra hininiginde mbunda,

aboedi hohoanimo ra süngu-mbireand-amboane.

Ai nindou munngu-babidimbo aboedi-aboedife nimarimbohünda tinirifoyeihi

mami ranı hohoanimo yangiri süngu-mbirihündamboane.’ *Buk Song 34:12-16*

¹² Nga Adükarı aiana mbumundi nindou ranaheimbo, ahandı himboarina himboapareandürühi asu ahandı himbona ahei didıbafife hoafi ra himborıyu arandı. Nga nindou ai moaruwai hohoanimoayeı, Adükarı ai ranaheimbo refepoanı yahuenüngumbo-wambo.

Sihiri aboedi hohoanimoayefi ranimbohünda tinirifo-ndefimboane

¹³ Asu se aboedi hohoanimo ranahambo hütı-hütıyeihı süngurıhi arıhündı ana, siheimbo nindou didai moaruwai-moaruwaimbo-mandıhindüra? ¹⁴ Nga se aboedi mbumurıhoeimbı hohoanimo ra süngurıhü heianı, ranimbo-hündambo nindou ai siheimbo moaruwaimbo-fendürimboayeı ana, asu se hihifi-hihifındeı. Nga se aheimbo yihimboyopoanı asu afındı hohoanımoyopoanı. ¹⁵ Nga sıhei hohoanimo ranınambo-anımbı Kraisımbı ahınındeihı Adükar-anı mbısei hehi hohoanımındahündo. Asu nindou düdi ai fıfırıfe hoafımbı sıheimbo düdundahındürühi, ‘Nımbıoe Kristen se ranahambo anıhındümbı-rıhindühi himboayeı,’ mbıсахındüranı, asu se sımborı aheimbo ranı-moatükunı ranahambo dıboadondıhi hoafındahındürı. Nga asu se aheimbo aboedi hohoanımındahındürühi hininigırou-safı anımbı hoafındahındürı. ¹⁶ Sıhei hohoanımı ra hütıkoate Godındı himboahü aboedi yangırımbeyo-wamboane. Rananımbı asu se Kraisımbı süngufe hohoanımı aboedi ra sünguarıhındı ranımbı nindou ai sıheimbo fırıfoefe hoafi hoafındahındürı mbundıhü asu randıhi himbondeı-anıwanı ahei hoafi ranahambo amoanıngındeımbıyeı. ¹⁷ Aboedi hahabodianı ranahambo tinirıfo tükefeyo ana, aboed-ane, God ai ranımbı yıfirıyu. Nga asu moaruwai hohoanımı ra süngurıhündanı, tinirıfo tükefeyo, ranane moaruwai safayo.

Krais ai sıhefımbı aboedambo-femunımbıbohünda yıfıyu mbura botımefıyu

¹⁸ Sıhefımbı God sowanambo semındımunı hafombıhündamboyu mbumundi hamındı-mayu ranai nindou moaruwai-mayeı ahei fondıhümbı mamımbı yangırı yıfımayu. Nindou ahandı fı ra fıfokoa-marurıyosı, nga asu God ai ahandı yıfıafı ranahambo yangırı botımarırı. ¹⁹ Rasımbıoanı ranıyu ai yıfıafıyu haya hu yıfıafı ngoafıhü yıfıafı karabusambe anımbıoeı ranaheimbo ahandı hoafi ra wataporımbımararü. ²⁰ Yıfıafı ranana sapo Noa ai sip nafırandambe asu God ai moanı sısıkoate nındoumbı fıfanda nünguambe, nindou ranai Godındı hoafi süngufekoate-mayeı ahei yıfıafımbıoyu hu wataporımbımararü. Nindou bıdıfırı 8 yangırı sip ranambe hoenambo aboedambo-mehındı. ²¹ Hoe ra hundürüyeimbı ranahambo sısam-ane asu ranınambo se aboedamboyaı arıhündı. Hundürüyeimbı hoe ranana sıhei fı afısaho ra popoafıoe-femboyopoanı. Nga hundürüyeimbı hoe ranana se Godındı hoafi süngufembohünda ai-dıbo hoafi femındı masıhefeyo hoaf-ane. Sısas Krais ai yıfıhündı botımefıyu ranınamboyeı se aboedamboyaı arıhündı. ²² Asu ai sünambe hafu Godındı warıhondanı bogorımbıofı amaru. Ranane asu sünambeahındı nendı, ndürı adükarımbı, asu ngınındı adükarı hohoanımımbü munnguambo ranai ahandı hoarehı anıngımo.

4

Moaruwai hohoanimo horombo süngumarihindi ra hinngihindi

¹ Krais ai sihefimböhünda ahandi fiambe asübusi afindi masemüdu. Rani süngumbo-animbo se-amboani ai ramefiyu nou randihindan-animbo rani hohoanimo ranai siheimbo ngininda-mündürimboe. Nga nindou düdi ai Kraisimböhünda ahandi fiambe asübusi yahurai asemüdu ana, moaruwai hohoanimo ranahambo sünguarandi ranambe moai hu. ² Se hifi ndanihü fi-hoeari kapeihü nimboei-ambe sihei horimbodidi hohoanimo süngufe-poani, nga God yifirayu ra süngundihindi. ³ Horombo se ndeara afindimbo ndifo nindou ai Godimbo anihondümbofe-koateyeimbi ahei hohoanimo rani-süngumarithi hei-ane. Sapo se ndani-moatükuni ndaniyo süngumarihündi: Nimorehi sisihimo hohoanimo, nindowenih birabireimbi hohoanimo, moaruwai moatükuni ranahambo ngusüfo pefehumbo hohoanife hohoanimo, bia simindi hefe mamikari hohoanimo, afindi sesesimbo sihi moaruwai hamindi hohoanimo, asu bia simindi moaruwai hohoanimo patimbo ho hohoanimo asu sisami god tikaimbo didibafife amoanngimbo hohoanimo rani hohoanimo ra horombo se süngurühü marihündi. ⁴ Nga haponda anihondümbofe-koate nindou ranai ai-babidi se hokoate-yeihü, moaruwai hamindi hondü hohoanimo mengoro ra süngufekoate-yeiani, asu ai ranahambo ndarhi hoeirihinda mayoa, siheimbo tirifoarhi hoafehündürü. ⁵ Nga süngunambo-animbo sapo God rana-handi himboahü ai moaruwai moatükuni ratüpurimayei ra diboadondihü hoafim-beyahüdo-wamboane. God ranai ana ai-ani nindou yangiri nimboeimbanei asu yifiyeimb-ane ahei hoafi ra himborimböhünda himboayu. ⁶ Ranimboane asu aboedi hoafi ra yifiyeimbi aheimbo bokarih femboane. Ai yifimayei nindou moaruwai hohoanimoayei ra yifiyei arihündi nou ahei moaruwai hohoanimo rani-süngumbo. Nga aboedi hoafi ranaheimbo bokari-hefemboane ai yifiafi ningombo yangiri koadürümbo ningomböhünda God rawefiyu nou.

⁷ Munguambo moatükuni mungumbo-ayo rani si ra ndeara akim-ane. Ranimboane asu se sihei fi ra siheihöari hibadhümbö, ndondihü hohoanimondei kikihindi-hindühimbo Godimbo didibafi-ndahindo. ⁸ Anihondümbo-rihindeimbi siheihöari simbori ngusüfo pefirindeihü, rani hohoanimo aboedi se moani nginindi kikihisafihindühümüdi. Rananimbo nindou ai ngorümbo ngusüfo parareandi ana, ahandi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi mbüsümbui. ⁹ Nindou ai sihei worina ngeiani, aboedi wataporimbo-ndihündürühü, moani sisikoate sesi moatükuniyo, fondiyo, ra simbori seirüdei. ¹⁰ God ai siheimbo ra sihafü warihü rani-moatükuni wudimbeyo-wamboane yahuhaya masihend-ane. God ai siheimbo moani hipoambo-reandürühü mamami rani-poani rani-poani ratüpurü yimumareandürü se nindou bidifiri babidi simbori fehefirindei yahumbo. Sapo nindou mamü ngoründi ratüpurüyanü, ra ndore hifandarandi yahurai hamind-animbo randihindi. ¹¹ Nindou ngorü ai bokarhai arandi ana, ai God hoafimayu nahurai bokarimbirihend-amboane. Nindou ngorü ai bidifirambo farihendürü arandi sapo God ai rani nginindi masagado ranimambo-animbo bidifirambo mbifarihendür-amboane. Rananimbo Sisas Kraisindi warisüngu asu Godimbo adükar-ani mbiseimboyei. Koadürükoadürümbo God ai ndüreimbi asu nginindeimb-ani. Nga anihondü-ane.

Kristeni-yafe asübusi semindi hohoanimo

¹² Wandafi mamü, gor refe hoiefemböhünda hai-ambe mandu hoearundi nou, siheimbo sowahi asübusi afindi tükefeyo ranahambo se hepüninda-himboyei. Se ranahamboya rani-poanimbo moatükun-ane tükefeyo mbisei hehimbo hepüninda-himboyei. ¹³ Krais ai asübusi masemüdu, nga se-amboa ai-babidimbo masahümüdi asu ranambo se hihifi-hihifindei. Rananimbo asu sünguna ahandi nginindi moatükuni weindahü tüküfeyo-ambe sihei ngusüfoambe hihifi-hihifi afindi

tükündifemboe. ¹⁴ Kraisimbohündambo wambo se nindou amuri ai sheimbo nine hoafi moaruwai hoafehündürü ranimbo hihifi-hihifindei. Nga sapo shei flambe Godindi-mayo hepünifeimbi Yifiafi amaro ranimbo-hünda. ¹⁵ Hifokoefembo hohoanimo, hühübünü hohoanimo, moaruwai hohoanimo ratüpurü, ngoründü ratüpurü sehe-fehefe hohoanimo, ranimbo-hündambo asübusü asahümündi ana, ra moaruwai-ane. ¹⁶ Nga asu se Kristen-ayei ranimbohünda asübusümbi moatükünü ra sheimbo sowahi tükündifeyoani, ranahambo amoanügi-ndeimboyei, nga se Godimbo hihifindihori sapo se Kristen ndürimb-aneimbohünda. ¹⁷ Nga God ai ahandi sirü yibobofemboayu ranü si ra ndeara tükufemboane. Asu ai ahandi sirü sheimbo boatei yiboboareandürü ana, asu nindou Godindi-mayo aboedü hoafi anihondümbofekoate-mayei ranaheimbo tünürüfo afindü safi tükündifemboe. ¹⁸ Nga ranimbo Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya,

‘Nindou sürühehindeimbi ai aboedambofe ra tünübayo ana,
 asu nindou Godimbo hohoanimokoate asu moaruwai hohoanimombo
 süngürühindeimbi ra nünümmandahia?’ *Sindaun 11:31*
 meho.

¹⁹ Ranimbo-hündamboane asu God ai ahandi hohoanimonambo nindou bidifirü ai tünürüfombü hohoanimo asahümündi ana, nindou ranai moanü aboedü mbumündi yangirü ngehümbu asu ahei fi ra God nafüra-randeimbi ahambo yangiründahüdo. Nüne ai horombo hoafiyu masihendü ra randeambui.

5

Hifandirundeimbi seana Godindi sipsip ra hibadündürü

¹ Ranimboanahi haponda ro shei hifandiru-rundeimbi ahamumbo hoafindahapurü samboanahi. Ro-amboanü hifandirühi-rühandeimb-anahi. Ro wandi himboarü-namboyo Sisasimbo hoerühina ai asübusü ra masemündu. Ngirü amüta God ai Krai adükari hamind-ani weindahü nafuindu, nga ro-amboa aidibo aboedü nimboamboyahi. ² God ai nindou sühamündi warühümareandürü ranaheimbo ndondu hibadündürü. Sapo sipsip hifandü-randeimbi nindou sipsip hifandarandürü nou, sühamündühoari hohoanimondümo houmbo randündi God ai yifirayu nou. Nindou ngorü ai sühamumbo hütü-hütü nou reandürümbu-yupoanü. Asu se kakü semindümbu ratüpurümbu hohoanimo-ndümbuemo, nga sühamündi hohoanimonambo fandühaundürü. ³ Asu se nindou God ai sühamündi warüwamü hinüngümarearü ranaheimbo ngünündi hibadu-ndürümbuemo, nga wanü. Se aboedü ratüpurü yangirü animbo ranaheimbo nafuindü-mondüranü ai ranü-süngumbrühind-amboane. ⁴ Rananimbo asu sipsip hifandüra-randeimbi hondü Krai ai weindahü tükündüfihü ranü-simboanü se ramarundü ranimbohünda aboedü hamindü koadürümbu-koadürümbu nünümbo takünü ndowandümbuemo.

⁵ Ranü süngumbo-animbo asu akohoandü nindou se boagirü nindou-yomondü hoarehü nünümbo. Rananimbo müngumbo se sheihoari fi hifünambofe hefe wandafi mamümbu fandühehindürü. Sapo,

‘God aiana nindou ahei fimbo borüyeianü,
 ranaheimbo hifünambo-reandürühani,
 nga asu nindou didüyei ai aeihoari fi hifünambo-rühindeimbi
 aheimbo ana didüboado-reandürühani.’ *Sindaun 3:34*

⁶ Se sheihoari hifünambondühi hehi Godindi ngünündi hamindü warü hoarehü ranü nümboei. Rananimbo asu ai ahandühoari nünü-simboanüyu hohoanimoayu ranü-simboanü sheimbo ndürümbaneü mbüsümbui. ⁷ God ai sheimbo afindü hohoanimo-yundürühani, nga se shei ngüsüfoambe afindü hohoanimo amarandürü ra ahandü warühü dühendü.

⁸ Se hohoanimondei kikihindihindühi ndondihi hibadhündi. Nga Satan ai shei hürütimb-ani asu sheimbo moaruwaimbo-fendürimbo yahumboani amoasiri ai ninihondi mbüfe sesimbo yaho haya hoahoango wakareandi nou. ⁹ Se anihondümbofe hohoanimo aboedi rani yangiri kikihindü-hümündi nimboeimbo-animbo asu Satan gündihorühi raguanambo-ndihorühi moani nginindi hamindi nimboei. Se randihi fifirindihindühi hohoanimondei, shei wandafi mamimuṅguambo hifi ranihü amarei ai-amboani se tñirifo asahümündi nou yarhi sahümündihanei.

¹⁰ Nga God ai nindou hipoambofe hohoanimo ra nimindihani. Aiyu se Krais-babidi niṅgombo ahandi nginindi si aboedi koadürümbo niṅgoweimbi ra semindimbohünda dibonyu hininṅi-mareandüri. Asu se moani bodifombo nindou-yafe tñirifo ra ndahümündi mbundühü asu süṅgunambo-animbo asükaindu ai ahandihoari sheimbo wudiwudi-ndeandürühi nginamündündüra nginindi nimboemboyei. ¹¹ Ahambo sowahi ana muṅguambo nginindi ra koadürümbo-koadürümbo mbenṅori. Nga anihond-ane.

¹² Pas nda Sairas ai farihendiri hayambo sürü papimara-ndamboanahi hoafiyahi, nga wandafi nda ro anihondümbo-rihinimboanahi. Asu hoafi pas ndanambe ra Godindi moani hipoambofe hohoanimo hondü ranahambo anihondümbo hoafimbohünda sürü paparihandi. Nga moani hipoambofe ranahambo ndondihi kikihindi-hümündi nimboei.

¹³ Anihondümbo-rihindeimbi nindou Babiron* ngoafihündi sapo God ai ahandi hoafi süngufembohünda se-babidi hininṅimarearü ai-amboani sheimbo hihifarihündüri. Raniyu asu wandi nimori Mak amboani sheimbo hihifarandüri.

¹⁴ Kristeniyafe hohoanimonambo se simbori wakikihürindei ndühündi.

Muṅgumbo se Krais-babidi nimboeimbo shei ngusüfoambe afurifimbi hohoanimo mbimarind-amboane.

---

* **5:13:** Nda kafeefe hoaf-ane, nga ahandi nimindi moai fifirihündi. Nindou bidifiri hohoanimoyeihya, Rom-ane ase, nga bidifiri hohoanimoyeihya muṅguambo Kristen ai ahei hifi hininṅirihahi hehi nimboei wakarihindi horimbo Suda ai Babiron ngoafihü asu hifihü mamarei nou, ase.

2 Pita

Pas yimbu Pita ai sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, ro Saimon Pita Sisas Kraisındı moanı ratüpurıya-rıhandembı asu ahandı hoafı sahamındı ha-rıhandeimb-anahı. Sıhefi God asu aboedambo-reamunı-randeimbı Sisas Kraisındı sürühoeimbı hohoanımo süngu God ai anıhondümbofe hohoanımo aboedı-safı ro hohoanımoayefı yahurai sıheimbo masagadürı. ² Se God asu Adükarı Sisas anıhondümbo fıfırıhi-pırımboanei ranımbo-anımbo ai hıpoambo-ndınearühi ıgusüfoambe afurıfe kife hohoanımo afındımbo mbısabınandür-amboane.

God ai sıhefımbı wand-aneı mehu

³ Kraıs ai Godındı ıgınındeimb-ani, asu ranınambo ahandı hohoanımo yangrı süngufembohünda ai sıhefımbı muıgu moatükunı masemunı. Sıhırı ahambo fıfırırıhurı ranınambo ai sıhefımbı ahandı-mayo fıfırıfe aboedı masemunı. Ai sıhefımbı hoafıyumunühi yahuya, 'Se sınei wandı hımboamupuımbo-randeimbı asu sürühoeimbı hohoanımo sahümündı,' mehumunı. ⁴ Ranımboyu sıhefımbı aboedı adükarı hamındı fehefembo moatükunı ra masemunı sapo horombo ai sıhefımbıya ndahandürımboyahı mehu. Ranınamboyeı se ıgusüfoambe moaruwai botıfımbı hohoanımo hıfı ndanıhündambo sıhefımbı muıgu ra moaruwaimbo-reamunı marandı ranahambo aboedambo-ndahımboyeı asu se Godındı hohoanımo ndahümündı-mboyeı.

⁵ Ranımbo-hündambo-anımbo asu se tıırıfondeihı sıhei aboedı hohoanımo ra anıhondümbofe ranıfih-anımbo pandıhindı. Sıhei aboedı hohoanımo ranıfih-anımbo Godımbo fıfırıfe ra pandıhindı. ⁶ Godımbo fıfırıfe ranıfih-anımbo sıhei fımbı dıboadofe hıfandı hohoanımo pandıhindı. Sıhei fımbı dıboadofe hıfandımbı hohoanımo ranıfih-anımbo ıgınındı nııgombo hohoanımo ra pandıhindı. Sıhei ıgınındı nııgombo hohoanımo ranıfih-anımbo God hohoanımoayu hohoanımo süngufe ra pandıhindı. ⁷ Sıhei God hohoanımoayu süngufe hohoanımo ranıfih-anımbo wandafı mamı-babıdı aboedı nııgo hohoanımo ra pandıhindı asu ranıfih-anımbo hıpoambofe hohoanımo ra pandıhindı. ⁸ Rananımbo asu ranı hohoanımo ranai sıhei fıambe nımandı ıgombo adükarı tükefeyondürı ana, asu sıhei Adükarı Sisas Kraısımbo fıfırıfe ra ıgırı moanı rande yagodo, ıga wanı. ıga ranana sıhei Adükarımbı fıfırıfe ranai aboedı nımbı afındı hısayıyo nou yahurai rande hısındımbıoe. ⁹ ıga asu nındou ai sapo muıguambo ranı-moatükunı hohoanımo ra ahandı fıambe nımarıkoate-ndoanı ana, nındou ranai nıni-moatükunıyo anıgunı enıgoro ra hoeıfekoate-ayu ana, hımboatıharı nahurai-ani. Aiana sapo horombo moaruwai hohoanımoayu marandı ra God ai raguanambo-mareando ranahambo hohoanımo mıtanıra-mündümboanı.

¹⁰ Ranımboane wandafı mamı, God ai sıheimbo wambo sowana sınei yahuhaya hoafıyundürühi ai wand-aneı mehündür-aneı. Ranımbo-hündambo-anımbo asu ai sıheimbo anıhondümbo hoafımayundürı ranımbo nafuımbohünda süngündühündühi hıti-hıtındeı. Se rawarıhindı ana, ıgırı se anıhondümbofe hohoanımo hıniıgınındıhindı. ¹¹ Rananımbo sıheimbo sıhefi Adükarı asu aboedambo-reamuneimbı Sisas Kraısındı ıgınındı hıfandarandı koadürümbo-koadürümbo yangorambo ranambe hafombo nafı yagodondürımbıoe.

¹² Yını, muıgu-moatükunı horombo hoafımayahı ra se hohoanımoıyeı fıfırıhi hehi ıgınındı nımbıoeımbo süngurıhü-ndühaneısı. ıga awı ro sıheimbo nımbı-nımbı-sı hoafındaha-ndürımboyahı se ranı hohoanımo ra hohoanımoıyeı-mbırühündamboane

mbisahehea. ¹³⁻¹⁴ Ro fifirihe-amboanahi ngiri amitata ro fi yangiri animboahi nda hini ngi ndiheandi. Sapo rani-moatükun rani-mboyu sihefi Adükari Sisas Krai ai fifire hoafimayundi. Nga awi ro ndarihe yangiri nimbahambe-animbo sihei hohoanimo ra botifenduri rambo-hündambo munguambo si ra asukai hoafindamboyah. Ro hohoanimoayah ranana aboed-ane. ¹⁵ Ranimboanahi asu ro haponda siheimbo hoafiyondurimbo huti-hutiaya habodhi. Ranimbo asu sünguna ro yifinda hehea ngahani amboani asu munguambo hoafi ranahambo hohoanimombeiya saheheam-boanahi ro huti-hutiyahühi hoafehanduri.

Kraisimbo sowahi Godindi nginindi mengoro ra hoeimarihundi.

¹⁶ Sihefi Adükari Sisas Krai asukaiyo nginindi kapeihü kosimboayu hoafi ra ro ndarihe wataporimbo-marihanduri ra ropoanimo hohoanimoyefi hohu hoafiyefuhi-yefiponi. Nga yihoe fi himboarinambo ahandi nginindi himboamupuimbi moatükun hoeimarihuri. ¹⁷ Ape God airuri ahambo nduri adükari sagadowohü asu si adükari aboedi ahandi-mayo ra sagadowani ro ranihü manimboefi. God ai adükari himboamupuimbi sünambe si ranihi ni marumbo ai yare hoafiyuhü yahuya, “Nindou ranana wandi ni mor-ani, nga moani ro ngusüfo parihineimb-ani. Ahamboane ro wambo ngusüfoambe siaoweheandi,” mehu. ¹⁸ Ro Sisas Krai-babidi wafuambe nimboef-ane God hoafimayu rani hoafi ra sünambeahindi makosowa himborimayefi.

¹⁹ Ranimboanefi ro Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamundi hoafi ra nginindi anihondumbo-arihundi, nga se-amboani rani hoafi ranahambo yarhi anihondumbo-arihindi ana, aboedi saf-ane. Ahamundi hoafi ranana ram nimbini marowan aningo nahurai-ane. Ram ra siyo homboyowan si hoafambe Kraiindi si botiboti nahurai sihei ngusüfoambe tükündifemboe. ²⁰ Nga asu se ranahambo wudipoapondihi fifirindihi hehimbo-animbo. Nindou mamai ai ngiri ahandi hohoanimonambo yangiri Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi Baiborambe engoro ranahambo fifinde hoafindu. ²¹ Ai nimboe, horombo nindou mamai ai moai Godindi hoafi engoro ra ahandi hohoanimonambo yangiri hoafiyu, nga wani. Yifiafi Aboedi ranaiyo nindou bidifirambo hohoanimo botireapuran God ai hoafi masagapuri ranimbo hoafi weindah hoafiyomo marundi.

2

Godindi hoafi tikai-hoafiyomo-rundeimbi

¹ Nga horombo Godindi hoafi tikai-hoafiyomo-rundeimbi nindou Israeri-yei mbusümo tüküme fundi. Yahurai-animbo nindou tikai-hoafi yamundu-rundeimbi sihei mbusümo amboani tükündafumboemo. Nindou ranai dibo tükündafu ni ngomombo munguambo rani-poanimo tikai-hoafi siheimbo moaruwaimbo-fendurimbo yamundi-ndundurimboemo. Nindou ranahamumbo Adükari ai moaruwai hohoanimo-ambeahindi hihire masepurimündüyosi, nga asu ai Adükari ranahambo amboani daboadi hihiri maruwur-ane. Ai rame fundi ranimboemo asu ai ahamundihoari nimai moaruwaimbo-ndafumboemo. ² Asu nindou anihondumbo-rihindeimbi afindi ranai tikai yamundu-rundeimbi ahamundi moaruwai hamindi hohoanimo ra süngundihümboyei. Asu ai rawarhindi ranimbohünda nindou amuri burayei ranai hoafi hondü nafi engoro ranahambo moaruwai hoafindeimboyei. ³ Ndan nindou ndanai sapo hohoani hohoanimoyomo-rundeimbi-wambo ai siheimbo tikai-hoafi hoafindimo-ndurimboemo. Horombo hondüyo God ai ahamumbo papihoe fi hoafimayupuri, nga ai moai munguyo. Hoafi ai hoafiyu masihendi ahamumbo moaruwaimbo-fipurimbo ra adükari tüküfemboane himboyopurühi aningo.

⁴ Sünambeahindi nendi bidifiri ai yaru moaruwai hohoanimo-memoyosi, nga asu God ai moai ahamumbo ambemo yahu hini ngireapuri, nga wani. Ai ahamumbo

ngoafi moaruwai nĩmbi afĩndi nĩmaro-ambe karabusire hĩnĩngĩmareapuri asu ai adũkarĩ tĩĩĩĩfo saimbo si tũkũfembõhũnda hĩfandarundi. ⁵ Horombo hondũ ai moai hĩfĩnĩndi nindou muĩguambo ranaheimbo ambeyei yahu, ŋga wanĩ. Ŋga ai hoe afĩndi koamarĩhenda ranambo Godĩmbo hohõanĩmokoate nindou ranai moaruwaimbo-mehindi. Ŋga Noa ana sũrũhoeimbi hohõanĩmo bokarĩhai-randeimbi asu God ai ahambo nindou 7-babidi aboedambo-mareandũri. ⁶ Ŋga ŋgoafi yimbu Sodom, Gomora ranahafembo moaruwaimbo-ndĩheapĩĩĩmboyahĩ yahuhaya, hainambo ramareapĩra hai tĩkĩrapĩĩĩmbo muĩguambo moatũkunĩ hasũfi yangĩri menĩgoro. Ranĩmboane nindou Godĩmbo daboadĩ hĩhĩrĩhoreimbi ana, horombo ranĩ-moatũkunĩ tũkũmefeyo nindoumbo ra nafuimbo nahuraiyo tũkũmefeyo. ⁷ Rot nindou sapo mbumundi hamĩndiyu asu God ai ranahambo mafarĩheiri. Rot aiyu nindou moaruwai hohõanĩmoyeimbi ranaheimbo ranĩmbo ŋgusũfo nĩmbĩmayu. ⁸ Nindou aboedi ranai ahamundi mbusũmo nũngumboyu asu ai moaruwai nindou ahamundi-mayo ahĩnũmbi hohõanĩmo sũngufekoate hohõanĩmo hoafi hĩmborĩyu asu hoeire marandi. Ranĩnambo muĩguambo si maho ra ahandĩ mbumundi ŋgusũfo asũrĩrĩ marandi. ⁹ Ŋga asu nĩne-moatũkunĩ Godĩndi hohõanĩmo sũngurĩhindeimbi aheimbo refendũrĩmbo yahohaya sĩsam-arandũri ana, God ai aheimbo ranam-beahĩndi hũrĩhefendũrĩmbo fĩfĩreamboani. Ŋga Adũkarĩ ai nindou moaruwai hohõanĩmoyeimbi ranaheimbo karabusĩ-fendũrĩmbo sũnguna yĩbobofembo si tũkefeyo ranĩhũ aheimbo moaruwaimbo-fendũrĩmbo fĩfĩreamboani. ¹⁰ Ranĩ-sĩmboan-anĩmbo nindou bĩdĩfĩrĩ sapo Godĩndi ŋgĩnĩndi yĩboaruko-marĩhindi ranai moaruwaimbo-feimbi hamĩndi hohõanĩmo ahei ŋgusũfoambe botĩfembo ranĩ-sũngurĩhi marĩhũndi aheimbo moaruwaimbo-ndearũmbui.

Tĩkai yamundu-rundeimbi nindou aiana hĩmboambekoate nindou-anemo asu ai ahamundi-poanĩmbo hohõanĩmo ranĩ-sũngu yangĩrĩ sũngumarundi. Ranĩyomo ai bogorĩ hĩfandi-rundeimbi ahamumbo tĩrĩfoefe hoafiĩmbo kĩkĩrĩfĩfekoate-memo. Nindou hĩmboambekoate-yeimbi asu afĩndi-afĩndeimbiyomo ai nindou sũnambe amarĩmo ahamumbo tĩrĩfoefe hoafiĩmbo yĩhĩmbokoate-memo. ¹¹ Sũnambeahĩndi nendi ranai nindou tĩkai hoafi yamundu-rundeimbi ahamumbo ŋgasũndũpuri houmbo ŋgĩnĩndi adũkarĩ hamĩndanemosĩ, ŋga asu ai moai sĩmborĩ tĩrĩfoarũpurũhĩ Adũkarĩndi hĩmboahũ papĩ-hoafĩrũpurĩ. ¹² Ŋga tĩkai yamundu-rundeimbi ai nĩnĩhondi-yei hohõanĩmo nahurai sũnguarundi. Ahamumbo hĩfokoefe mandĩfe sesĩmbo yangĩrĩ nahurai anĩngomo nindou ra asu nĩne-moatũkunĩ ai fĩfĩrĩfekoate-memo ranahambo moanĩ tũrũfoaru hoafi yomo marundi. Asu nindou nĩnĩhondi naru arundi nou God ai ahamumbo hĩfĩkoa-ndeapuriĩmbui.

¹³ Asu ai moaruwai hohõanĩmo sũngumarundi ranĩmbohũndambo ai tĩĩĩĩfo asũkai ndowandũmboemo. Ai nindou bĩdĩfĩrambo tĩĩĩĩfo masabudũrĩ ranĩ-sũnguyo asu ai-amboa tĩĩĩĩfo ndowandũmboemo. Aiana sĩrĩhũ sesesiyomo asu bia sĩmĩndĩmo raro arundi ranahambo hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩmbai yahomomboanemo. Rananemo ai se-babidi sowasũmondũhĩ amarĩmo, ŋga se ranahambo amoanĩngayei. Ŋga moaruwai tĩkai hohõanĩmo ai yifĩrĩyomo houmbo ramarundi ranahambo hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩyomondũhĩ amarĩmo. ¹⁴ Aiana amurĩ hĩmbombo-yomopoanĩ, ŋga moaruwai hohõanĩmo ra ratũpurĩmbohũnda nĩmorehĩmbo sowanamboane hĩmboari pararundi. Aiana ŋgĩrĩ moaruwai hohõanĩmo ra hĩnĩngĩndundi, ŋga wanĩ. Rananemo asu ai nindou bĩdĩfĩrĩ anĩhondũmbofe hohõanĩmo akĩdou yangĩrĩ kĩkĩhĩru-ndũmondeimbi ahamumbo moaruwai hohõanĩmo ra rambĩrunda yahomo houmbo hũharupuri. Aiana nindou ŋgorũndi napo hohõanĩfembo hohõanĩmo ra ndeara yamundum-boanemo. Ŋga God ai nindou ranahamumbo moaruwaimbo-ndeapuriĩmbui. ¹⁵ Ai sapo aboedi hohõanĩmo nafĩ hondũ menĩgoro ranahambo daboadĩ hĩhĩrĩmarundi ranĩmboanemo asu ai mamĩkarĩyomo wakarundi. Nindou aiana Beorĩndi nĩmorĩ

Baram ai moaruwai hohoan+momayu ahandi hohoan+mo ra süngumarundi. Baram aiana ro moaruwai hohoan+mondahan-an+imbo kak+ ranai tükünd+femboe yahuhaya yare hohoan+momayu. ¹⁶ Ahandi n+n+hondi moan+gui-randeimbi+hündi ahandi ndür+ dongi ai hoafi+koateimbane, nga nindou hoafi nahurai hoafi+mayo. Ai God+ndi hoafi hoafi+yu-randeimbi Baram moaruwai hohoan+moayu ranahambo rani+süngufepoani yahohaya hoafi+mendo. Rani+yo asu dongi ai ahandi ngusüfo-koate hohoan+mo ra kiki+himar+mindo.

¹⁷ Tikai yamundu-rundeimbi ndanana sapo apoar+ndi+hor+ hoe ng+nareandi nahurai-anemo. Asu aiana mburünga+ hoewer+nambo kiki+ram+ndi+ pireandani aho yahurai-anemo. God ai ahamumbo n+mbi af+ndi moaruwai n+marowani koar+hefepur+imbo di+bon+yu hin+ngi+reapur+imboani.* ¹⁸ Nindou ndanai-ana ngusüfokoate hoafi hoafi+yomondüh+ ni+ñond+yi+mondüh+ bor+iyomo wakarundi. Rananemo asu ai nindou bod+mondambo findi moaruwai hohoan+mo aho ranahambo ngusüfoambe botife hohoan+mo ra süngu-mb+r+hinda yahomo houmbo yirümoarundür+ hoan+gomo. Ai nindou sapo haponda moaruwai hohoan+moyomo-rundeimbi ahamundi fik+mi mafefoehindi ranaheimbo ahamundi moaruwai hohoan+mo ranambe mb+heiya yahomo houmbo hohoan+moyomo arundi. ¹⁹ Rananemo tikai yamundu-rundeimbi ranai horombo hoafi+yomondüh+ya, 'Se yi+hoefi hohoan+mo sünguar+hindi ana, aboedambo ngeimboyei,' mehomo. Nga asu ai-amboani n+ne-moatükun+ ahamumbo moaruwaimbo-ndeapur+imboe ranahandi moani ratüpur+iyomo-rundeimbi nindou nahurai ni+ngomomboanemo. Rani-moatükun+ ra ndahurai-ane: N+ne-moatükun+ nindou ranahambo h+fandar+r+ ana, ahandi moani ratüpur+iyu-randeimbi nindou-ani. ²⁰ E! ra an+hond-ane, nindou ai si+hefi Adükari Sisas Krai si+hefi+imbo aboedambofe-mun+imboayu ranahambo fi+fi+r+hor+. Asu rani+imbo-hünda ai fefoehindüh+ hifi ndan+hünda moaruwai hohoan+mondi ng+n+ndi ranambeah+ndi aboedambo-mehindi. Nga asu asükai ai moaruwai hohoan+mo ra sünguar+hindi ana, asükai hi+h+i+r+iyahi karabusehindi nahurai-ane: Wean+gürüh+ ai an+hondümbofe-koate-yei+ambe moaruwai hohoan+mo ra süngur+hindüh+ nindou moaruwai man+imboei. Asükaiyei sünguna ai hi+h+i+r+iyahi hei rani+fi+h+ apaiarei ana, moaruwai ham+ndi hondü ni+mboeimboyei. ²¹ Refe ana, awi ai aboedi hohoan+mo naf+ aho rani+süngufekoate-mbeimbonana, ranana ranaheimbo moaruwai-ane. Nga nindou ai aboedi hohoan+mo naf+ aho rani+süngu süngur+hi hehimbo süngunambo God+ndi ah+nümbi hoafi ranaheimbo yamund+marundüra masahümündi ranahambo daboadanambo-ar+hindi ana, ranaheimbo moaruwai ham+ndi hond-ane. ²² Ahei hohoan+mo ra kafoefe hoafi nahurai-ane: 'Yafori ai n+n+moatükun+yo ki+mbomayo ra asükaiyo hi+h+i+r+ife ho sesi arandi.' Asu ngorü yahurai-ane: 'Nindou ai moatei hundürarandi ana, moatei ai hi+h+i+r+indife asükai nga hüburukoambe foer+imboe.'

3

Adükari ai kudümbui.

¹ Ngusüfohündi wandafi, haponda si+heimbo yimbumboanahi pas nda sürü pa-pari+handi. Pas yimbu ranambe si+heimbo sapo rani hoafi+mayo ra asükai hohoan+mo pur+hümündih+ mbumundi hohoan+mo bot+imbi+r+hindi saheheambo sürü pap+mar+handi. ² Hoafi ra God+ndi hoafi hoafi+yomo-rundeimbi sürühoemo-ndeimbi horombo hoafi+memo. Asu si+hefi Adükari aboedambo-reamuneimbi ai ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondi süngu hoafi+mayu rani+mboanahi asükaiyei hohoan+mo pumbi+r+hümündia sahehea hohoan+moayah+.

* **2:17:** Yimbu moatükun+ ra hoekoate-anafe asu ai ng+r+ hoenambo nindou fand+heneandi. Yahurai-ane tikai yamundu-rundeimbi ahamundi hoafi n+m+ndi+koate-ane, ranane asu ng+r+ nindou fand+hendür+.

³ Se ndani boatei fifirindhi hehimbo-animbo: Bidifiranambo si tüküfeyo-ambe-animbo nindou ai tükündahi hehi ahei moaruwai hohoanimo ngusüfoambe botindeiraní ra süngundhimboyei. ⁴ Rananimbo ai randhi tirifoefe hoafindeih-animboya, 'Sapo kosombo horombo hoafimareandi, nga nahi-a? Horombo amoa mamí ai yifisafiyei heimbo hapondanambe amboani munngu moatükuní God nafimarandi ra moani horombo maningo nou yare yahurai yangiri aningo ho,' mbiseimboyei. ⁵ Ai ndani-moatükuní horombo tüküfeyo ranahambo hohoanimo-yowohumbo fifirifembo-yeipoani, nga wani. Horombo hondü God ai hoafiyuhü hifi sünü nafira hinngimareandi. Ai hifi hoe yibobomareanda hifi ranai hoe mbusümo tüküfeyo. ⁶ Asu süngunambo hoe ranai hohoambu afindi tüküfihumbo hifi wamindafi-mayo ra moaruwaimbo-mareandi. ⁷ Hoafi mamí raníyo sünü asu hifi haponda tüküfeyo ranamboani hai koarhefeyowa sünü hifi ra tikirimbohünda hoafimayoa ranimbo himboyowohü aningo. Sünü hifi nda sapo nindou didiyei ai Godimbo daboadi hihirimarhorí ranaheimbo God ai yibobofendürimbo moaruwaimbo-fembo si tüküfemboayo ranahamboane ai hinngimareanda himboyowohü aningo.

⁸ Se sapo mamí moatükuní ndani-animbo se hohoanimo mitanindühümündimboyei. Adükariñdi hohoanimonambo ana si mamí ra 1,000 himbaní nahurai-ane, nga asu 1,000 himbaní ra mare mamí si nahurai-ane. ⁹ Adükari ranai sapo horombo hoafi hoafimayu ranimbo ratüpurimbo ra afureandüh+yupoani. Bidifiri nindou afurifembo hohoanimoayo nou refih+yupoani. Nga aiana nindou mamí ai-amboani awarhefembo ana, moei yahuhü nindou munnguamboya se ngorü sünguríhi hohoanimoysi yahumboani hohoanimoayi.

Sünü hifi nda awandíhoemboe

¹⁰ Adükari ai kosimbo si ana sapo hühbühüní nindou hühbühünimbo ahu yahurai-animbo tükündifemboe. Rani-simboani sünü ranai nimoamondi-hoafi nahurai paindowohumbo awandíhoemboe. Rananimbo munngu akidou hamindi moatükuní raninambo God ai sünü hifi nafimarandi ranai hai tikirindandani munngundimboe. Rananimbo asu hifi amboani munngu moatükuní ranifihí engoro ranai kameihí hai tikirindamboe.

¹¹ Rani-moatükuní ranai rande awandíhoemboe. Nga se ranahambo nüngumandahu mbisei hohoanimondei. Ranimbo-hündambo-animbo se Godindi yangir-aneñi mbiseihü raní yangiri süngundhi ndühündi. ¹² Rani hohoanimonambo-animbo se Godindi si tüküfemboayo ra himbondei. Rananimbo asu se si tüküfemboayo ranahambo nimai-nimaindihindühi nginindi ratüpurindei. Rani si tüküfe simboan-animbo sünü ranai hai tikirindandühí munngundimboe. Asu rananimbo munnguambo sünambe akidou hamindi moatükuní ra kameihü hufü afindiyohumbo hoe nahurai tükündifemboe. ¹³ Nga God ai sünü hifi simborí nafimbo horombo hoafiyumboani, nga simborí hifi ranifih-animbo moani mbumundi hohoanimo yangiri yagodimboe. Rani-moatükuní ranahamboaneñi sihiri tükümbifeyowa sefi hohu himboayefi.

Sihiri hibadímumbo Adükariimbo himbondefimboane

¹⁴ Wandafi mamí, rani-moatükuní ranahambo se himboeihanei. Ranimbo-hündambo-animbo se Godindi himboahü sürühoeimbi hondü ningombohünda asu ai-babidi wudi-wudimbohünda hütí-hütindei. ¹⁵ Sihéfi Adükari ai sheimbo aboedambo-fendürimbo yahuhaya himboyu-ndürühani asu ai sheimbo hinngitrouhinngitrouarandürí ranimbo randhi hohoanimondei. God ai sifeñi wandafi Porimbo fifirife aboedi masagadowa asu ai-amboani hoafi ra mare ndahurai sheimbo pasambe sürü papira koamaríhendürí. ¹⁶ Yiní, ahandi-mayo munnguambo pas ranambe ai ndani moatükuní ranahamboyu hoafiyu marandi. Ahandi-mayo hoafi

pas ranambe b̄id̄ifir̄i ana asu ak̄idou t̄iŋ̄imaramun̄i. Nindou b̄id̄ifir̄i f̄ifir̄ife ŋ̄ḡin̄ind̄i n̄iŋ̄gokoate-aye hoaf̄i raniyo asu Baibor-ambeah̄ind̄i hoaf̄i kameih̄i mam̄ikar̄i-mar̄ih̄und̄i. Ran̄imbo-h̄undambo-an̄imbo ai awand̄i-hehimboyei.

¹⁷ Wandaf̄i mam̄i, se f̄ifir̄ihimboanei n̄ine-moat̄ükun̄i sapo sünguna t̄ük̄ufemboayo ra. Ran̄imbo-h̄undambo-an̄imbo se sihei fimbo h̄ibad̄ih̄ümbo. Nga asu hoaf̄i mbah̄ibad̄i-hoemondeimb̄i nindou-yomond̄i h̄ih̄ind̄i hohoan̄imo ranai siheimbo h̄ühundeiran̄i se an̄ihond̄ümbofe ŋ̄ḡin̄ind̄i h̄in̄iŋ̄ḡi-nd̄ihimboyei. ¹⁸ Nga seana sihef̄i Ad̄ükar̄i asu aboedambo-reamuneimb̄i Sisas Krai ahand̄i h̄ipoambofe hohoan̄imo nda af̄ind̄isaf̄i ndah̄ümündih̄i, asu se ahambo ad̄ükar̄i ham̄ind̄i ndond̄ihor̄i f̄ifir̄ind̄ihor̄i ŋ̄gei. Aiana hapondan-ane asu süngunamboane ra ndür̄ümbi-mbiyuwamboane. An̄ihond-ane.

1 Son Pas mamî Son ai sÿrÿ papîmarandî

Yangîrî nîngombo hoafî

¹ Yangîrî nîngombo hoafî ranahambo sîheimbo sÿrÿ paparîhundî. Horombo hondÿ ai menjoro, nga ro ahambo hîmborîyefî yîhoefî hîmboarînambo hoeirîhu mburîhu sÿndîhu marîhundî. ² Yangîrî nîngombo ra weindahî tÿkÿmefeyo, nga hoeirîhu hohu anîhondÿmboanefî hoafîyefîhÿmbo sîheimbo bokararîhehundî. Horombo ai Afîndî-dîbo manÿngu, nga yîhoefîmbo sowahî weindahî tÿkÿmefiyu. ³ Se ro-babîdî wudîmbohÿndambo nîne-moatÿkuni ro hoeirîhu hîmborîyefî marîhundî ra sîheimbo bokararîhehundî. Nga ro Ape God asu ahandî Nîmorî Sîsas Kraîs ai-babîdîmbo wudîyefî arîhundî. ⁴ Sîhîrî afîndî safî hîhîfî-hîhîfîndefo sefî hohu hoafî nda sÿrÿ paparîhundî.

Sîhîrî sîhî ngefîmboane

⁵ Hoafî ra Kraîsîndî-mayo hoaf-ane hîmborî-yefeimbîhÿndî sîheimbo rarîhu bokarîhehundÿhî sefîya, 'God ai si nahurai-ani, nga moai ahambo sowahî nîmbî nîmaro,' asefî. ⁶ Sîhîrî hoafîyefîhÿya, 'Roana ai-dîbo wudayefî,' sefî hohu asu nîmbokoanî hefî arîhundî ana, sîhîrî tîkarîhu hohumboanefî hoafîyefî arîhundî, nga anîhondÿ hohoanîmo moai sÿngurîhundî. ⁷ Nga sîhîrî sîrîhÿ ahefî ana, ai sîrîhÿ amaru nou sîhîrî Kristen wandafî mamî-babîdî wudîyefî arîhundî asu ahandî Nîmorî Sîsasîndî horî sîhefî hohoanîmo moaruwai munÿu gogorîhairanda sîhîrî aboedîyefî arîhundî. ⁸ Sîhîrî hoafîyefîhÿ, 'Ro moai moaruwai hohoanîmoyefî,' asefî ana, sîhefîhoarî tîkarîhu hohumboanefî asu anîhondÿ hoafî sîhefî ngusÿfoambe moai nîmaro. ⁹ God ai dîdîboado-rîhoeimb-ani asu ai refembo ehu ana, ran-deambui ranîmboane asu sîhîrî sîhefî hohoanîmo moaruwai ranahambo weindahî hoafîndefanî ai sîhefî hohoanîmo moaruwai ra gogorîndîhembui asu rananîmbo sîhîrî aboedîndemboyefî. ¹⁰ God ai hoafîyuhÿ yahuya, 'Nîdou munÿuambo hohoanîmo moaruwaimb-anei,' mehu, nga asu sîhîrî hoafîyefîhÿya, 'Roana moai moaruwai hohoanîmoyefî rîhundî,' asefî ana, sîhîrî rarîhu hoafîyefîhÿya, 'God ai tîkare-hayamboani,' sefÿhanefî. Nga ahandî hoafî ra moai sîhefî ngusÿfoambe nîmaro.

2

Kraîs ai sîhefîmbo fehefemunîmboani

¹ Wandî nîmoakîdîbou, se moaruwai hohoanîmo-ndeimboyeyî sahehea-mboanahî sÿrÿ nda paparîhandî. Nga sîhîrî ngorÿ ai moaruwai hohoanîmonduanî sîhefîmbo farîhefe-mbohÿnda God-dîbo sîhefî mbÿsumo Sîsas Kraîs ai dîdîboado-reandeimbîmbofî nÿngumboani. ² Nga aiyu sîhefî moaruwai hohoanîmo gogorîmarîhenda asu sîhîrî God-dîbo wudayefî. Nga moaruwai hohoanîmo ra sîhefî yangîrîyopoanî, nga munÿuambo nîdou-yafe-ane. ³ Sîhîrî Godîndî ahînÿmbî hohoanîmo sÿngundîhundÿhî rananîmbo randîhu dîboadîndîhu fîfîrîndî-humboyefî, ro ahambo fîfîrîhinî. ⁴ Nga nîdou mamî ai hoafîyuhÿya, 'Ro Godîmbo fîfîrîhinî,' ehu ana, asu Godîndî ahînÿmbî hohoanîmo moai sÿngureandî, nîdou ra tîkare-hayamboani, nga anîhondÿ hoafî ahandî ngusÿfoambe moai nîmaro. ⁵ Nîdou mamî ahandî hoafî sÿnguarandî ranai ana Godîmbo ngusÿfohÿrî-reimbî hamînd-ani. Rananîmbo randîhu dîboadondîhu fîfîrîndî-humboyefî, sîhîrî God-babîdîmboanefî. ⁶ Nîdou

mami ai hoafiyuhüya, 'Roana God dibo-anehi,' mbüsüani nindou ranai Sisas ramefiyounou refimboani.

Nindou ahandi wandafi mamimbo ngusüfo parareandüri ana, ai sirihü hu arandi

⁷ Wandafi mamí, ahinümbí hohoanimo síheimbo sürü paparihandi nda simboriyopoani, nga wamindaf-ane horombo hondü se himbori-yei mburihü masahümündi.

⁸ Nga ahinümbí hohoanimo ra asükaiya síheimbo simbori simborihe sürü paparihandi. Kraisi ai hohoanimo ra süngure marandi asu se amboa sünguríhi marihündi, ranimboane asu hohoanimo ra anihond-ane sefi fifirarihündi. Nga asu nimbi munghihimbo si anihondü sirihoi aninggo. ⁹ Nindou mamí ai hoafiyuhüya, 'Ro sirihü animboahi,' yahuhü ai ahandi wandafi ngorumbo yiboaruko-areandi ana, nindou ranai awi nimbokean-ani aninggu. ¹⁰ Nindou ahandi wandafi mamimbo ngusüfo parareandüri ana, nindou ranai sirih-ani aninggu, nga ngiri ngorü-moatükuní ahambo randerani pündu. ¹¹ Nga nindou ai ahandi wandafi ngorumbo yiboaruko-areandi ana, nindou ranai nimbokean-ani aninggu. Asu ahandi himboarambe nimbi nimarimbo-wambo ai nafi bibai-bibaindümbui.

¹² Nimokidibou, Sisasi ndi sünguyo God ai síhei moaruwai hohoanimo gogorimarihendi. Ranimboanahi hoafi nda síheimbo sürü paparihandi.

¹³ Boagiri, Nindou nda horombo hondü nungu humbo haponda aninggu ndana-hambo se fifirüwuri, ranimboanahi síhamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Akohoandi, se hamaríhoemonda Satan ai amomefiyu, ranamboanahi síhamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Nimori, se Ape God fifirihori, ranimboanahi síheimbo hoafi nda sürü paparihandi.

¹⁴ Boagiri, Nindou nda horombo hondü nungu humbo haponda aninggu ndana-hambo se fifirüwuri. Ranimboanahi síhamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Akohoandi, se nginind-anemo asu Godíndi hoafi síhamundi ngusüfoambe amaro, nga raníyo se hamaríhoemonda Satan ai amomefiyu, ranimboanahi síhamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Ngiri sirihifinindi moatükunimbo hohoanimondefi

¹⁵ Se hifinindi moatükuní asu hifinindi hohoanimo ranahambo ngiri hohoanimondei. Nindou ai hifinindi moatükuní asu hohoanimo ranahambo hohoanimo-aye ana, ai moai Godimbo hohoanimoyei. ¹⁶ Hifinindi hohoanimo-ane nda: Moaruwai hohoanimo ngusüfoambe botife hohoanimo, hohoaní hohoanimo asu bori hohoanimo. Hohoanimo ra Godíndi-mayopoani, nga hifinindi hohoanimo-ane. ¹⁷ Hifinindi hohoanimo asu hifinindi ngusüfoambe botife hohoanimo amboa ra munghundimboe, nga nindou ai Godíndi hoafi sünguríhi arihündi ai gedühi koadürumbo-koadürumbo nimboeimboyei.

Kraisíndi hürütümbi tüküfimboani

¹⁸ O, nimokidibou, hapoana ndeara bidifiranambo si akim-ane. Horombo se hoafirarihi himborimayei, Kraisi ndi hürütümbi düdümbui masei, nga hapoana Kraisi ndi hürütümbi afíndi tüküyahimboanei. Ranimbo asu hapoana ndeara bidifiranambo si akim-ane ra fifirihündi. ¹⁹ Kraisi ndi hürütümbi ai sirihündi-yomopoani, nga ranimboanemo hinngi-rumunimboemo. Nga ai sirihündimbemo-mbonana, sirihí mamí koadürumbo niboadefi. Nga sirihündi hinngi-rumunimboanemo ranamboanefi wudipoaporíhu fifirarihündi nindou munghu ranai sirihündi-yomopoani. ²⁰ Sisas ai síheimbo Yifafi Aboedi masagadüra ranimboane asu se munghu anihondü fifirarihindí. ²¹ Se anihondü ra fifirihindisi, nga se fifirifekoate-anei sahehambo-yahipoani sürü paparihandi, nga wani. Se yaríhi fifirarihindí tikai hohoanimo ngiri anihondü hohoanimo raní nimíndihü tükündifeyo. Se ra fifirarihindí, ranimboanahi síheimbo sürü paparihandi. ²² Nindou ai hoafiyehi, 'Sisas ai Kraisiyupoani,' asei ana,

ranai tɪkai hoafũmb-anei. Nindou rananei God arɪmbɪnɪmbo daboadi hɪhɪrɪhipɪrɪ arɪhũndɪ asu Kraisiɪndɪ hũrũtũmbayei. ²³ Nindou ra Nɪmorɪmbo daboadi hɪhɪrɪhorɪ arɪhũndɪ ranana God ai ahei afɪndɪyupoani. Nga nindou ai Sisas Nɪmorɪ ranahambo anɪhondũmbo-arɪhorɪ rananɪmbo God ai-amboa ahei afɪnd-ani.

Godɪndɪ Yɪfiafɪ sɪhefɪmbo anɪhondũmbo fɪfɪrɪreamunɪ

²⁴ Hoafɪ ra horombo se hɪmborɪyeimb-ane se kɪkɪhɪsafɪ-ndɪhũmũndi. Se hoafɪ ra kɪkɪhɪsafɪ-ndɪhũmũndianɪ Sisas arɪmbɪnɪ ai sɪheimbo kɪkɪhɪsafɪ-ndɪnandũrɪmboayafanɪ. ²⁵ Ai anɪhondũmbo horombo-nambore hoafɪyuhũ yahuya, 'Ro randɪheanda se yangɪrɪ gedũhɪ nɪboadeimboyei,' mehu. ²⁶ Nindou ai se tɪkai hoafɪ ranahambo anɪhondũmbo-fembo mehomo ranahamumbo sɪheimbo sũrũ paparɪhandɪ. ²⁷ Nga se Kraisiɪndɪ-mayo Yɪfiafɪ Aboedɪ sahũmũndi hehimbo sɪheimbo sowahɪ anɪngo, ranɪmboane asu moai dɪdai-amboanɪ sɪheimbo yamundearũ, nga wanɪ. Yɪfiafɪ Aboedɪ ai munɔuambo moatũkunɪ yamundearũ arandɪ asu ahandɪ yamundɪfe ra tɪkaipoanɪ, nga anɪhond-ane. Ranɪmboane se Kraisi ranahambo kɪkɪhɪsafɪ-ndɪhorɪmɪndei Yɪfiafɪ Aboedɪ ai yamundɪmarearũ nou. ²⁸ Yɪnɪ, nɪmoakɪdɪbou, se ai-babɪdɪ nɪboadeimboanei. Ranɪmboane ai weindahɪ tũkũfɪ sɪmboanɪ rananɪmbo sɪhɪrɪ yɪhɪmbokoate nɪboademboyeɪfɪ, nga ahandɪ hɪmboahũ ngɪrɪ amoanɪngɪ-ndefɪ. ²⁹ God ai dɪboadorɪhoeimb-ani ra se fɪfɪrarɪhindɪ, ranɪmboane asu se rarɪhi fɪfɪrarɪhindɪ, nindou dɪboadore hohoanɪmoayu ranai Godɪndɪ nɪmor-ani.

3

Haponda sɪhɪrɪ Godɪndɪ nɪmor-aneɪfɪ

¹ E awi, Ape ai sɪhefɪmbo nɔusũfo pareandũrɪmboani. Ranane asu ai sɪhefɪmbo wandɪ nɪmor-anei, ehu. Nga anɪhond-ane, sɪhɪrɪ ahandɪ nɪmor-aneɪfɪ. Ranɪmboane asu hɪfɪnɪndɪ nindou ai sɪhɪrɪ Godɪndɪ nɪmor-ayefɪ ra moai fɪfɪrɪhimunɪ, Godɪmbo fɪfɪrɪfi-koate-wambo. ² O wandafɪ mamɪ, haponda sɪhɪrɪ Godɪndɪ nɪmor-aneɪfɪ. Nga sũngunambo-anɪmbo nũngundɪhu mamandefɪ ra moai fɪfɪrɪhundɪ. Nga ra dɪboadorɪhu fɪfɪrarɪhundɪ, Kraisi ai tũkũndɪfɪyuanɪ, sɪhɪrɪ ahambo dɪboadondɪhurɪ hoeindɪhurũh-anɪmbo asu sɪhɪrɪ Kraisi nahurai-ndemboyeɪfɪ. ³ Munɔuambo ai ranɪmbo hohoanɪmoyeiɪhɪ Sisasɪmbo hɪfandarɪhorɪ ranai ahei hohoanɪmo dɪboadorɪhi arɪhũndɪ Sisasiɪndɪ hohoanɪmo aboedayo nou. ⁴ Nindou ai hohoanɪmo moaruwaiyu arandɪ ra Godɪndɪ ahɪnũmbɪ hohoanɪmombo moaruwaimbo-reandũhanɪ. Hohoanɪmo moaruwai ra ahɪnũmbɪ hohoanɪmombo moaruwaimbo-reandũhanɪ. ⁵ Se rarɪhi fɪfɪrarɪhindɪ Kraisi ai moaruwai hohoanɪmo ra gogorɪhefembo yahumboyu tũkũmefɪyu, nga ahambo sowahɪ moai hohoanɪmo moaruwai yangoro. ⁶ Nindou Sisas-dɪbo anũngu ranai moai hohoanɪmo moaruwai hohoanɪmoyu randɪ. Nga nindou moaruwai hohoanɪmoyu arandɪ, ranai ana Sisasɪmbo moai horirɪ asu moai fɪfɪrirɪ rarao randɪ. ⁷ O nɪmoakɪdɪbou, hɪbadũmbo, nga nindou mamɪ sɪheimbo tɪkai hoafɪndũmbui. Nindou dɪdɪboadore hohoanɪmoayu ranai dɪdɪboado-rɪhoeimb-ani Sisas dɪdɪboado-rɪhoeimbayou nou. ⁸ Nindou moaruwai hohoanɪmoyu arandɪ ranai Satanɪndɪ nɪmor-ani. Sapo horombo hondũ ranɪ-sũngure hayamboani humbo haponda Satan ai moaruwai hohoanɪmo ra sũngure arandɪ. Ranɪmboyu asu Godɪndɪ Nɪmorɪ ai Satanɪndɪ ratũpurɪ moaruwai ranahambo raguanambo-fembo weindahɪ tũkũmefɪyu. ⁹ Nindou ai Godɪndɪ nɪmor-ayu ranai moai moaruwai hohoanɪmoyu randɪ, nga ai God dɪbo-ani ranɪmboane ai ngɪrɪ moaruwai hohoanɪmo sũngundeandɪ, nga wanɪ. Ai Godɪndɪ nɪmor-ani. ¹⁰ Naha fɪfɪndɪ-humboane dũdi Godɪndɪ nɪmor-ayu, dũdi Satanɪndɪ nɪmor-ayu? Randɪhu fɪfɪndɪ-humboane. Nindou ai mamɪkarɪ hohoanɪmonduanɪ ai Godɪndɪ-yupoanɪ. Asu nindou ai ahandɪ wandafɪ mamɪmbo nɔusũfo pefekoate-ayu ana, ranai-amboa Godɪndɪ-yupoanɪ.

Wandafɪ mamɪmbo sɪmborɪ ɲgusüfo pefendürɪmbo hohoanɪmo

¹¹ Horombo hondü se hoafɪ rarɪhi hɪmborɪmayei, sɪhefɪhoarɪ sɪmborɪ ɲgusüfo pefirɪndefɪmboane. ¹² Sɪhɪrɪ Ken ramefiyu nahurai ɲgɪrɪ nɪmboefɪ. Ai Satanɪndɪ nɪmor-ani, ɲga ahandɪ akɪdambo hɪfokoamarirɪ. Nɪmboe hɪfokoamarirɪ? Ahandɪ hohoanɪmo moaruwai-ane, ɲga ahandɪ akɪdandɪ hohoanɪmo aboed-ane ranɪmboyu asu ahambo hɪfokoamarirɪ. ¹³ Wandafɪ mamɪ, hɪfɪnɪndɪ nindou ai sɪheimbo yɪboarukondɪhindüranɪ se ɲgɪrɪ ranahambo hepünɪndahindɪ. ¹⁴ Sɪhɪrɪ sɪhefɪhoarɪ sɪmborɪ ɲgusüfo pefirɪyefɪ arɪhundɪ ranɪmboane asu sɪhɪrɪ rarɪhu fɪfɪrarɪhundɪ sɪhɪrɪ yɪfɪmbo hohoanɪmo ra hɪnɪɲgɪ-marɪhundɪ, ɲga yangɪrɪ nɪɲgombo hohoanɪmo sünguarɪhundɪ. Nindou ai ahandɪ wandafɪ mamɪmbo ɲgusüfo pefekoate-ayu-anɪmbo ranai awi yɪfɪmbo hohoanɪmo süngureandühani. ¹⁵ Nindou ai ahandɪ wandafɪ mamɪmbo yɪboarukore arandɪ ranai hɪfokoare-randeimbɪ nahurai-ani. ɲga se fɪfɪrarɪhindɪ hɪfokoare-randeimbɪ ai ɲgɪrɪ yangɪrɪ gedühɪ nūngu. ¹⁶ Sisas ai sɪhefɪmbo farɪhefemunɪmbo yɪfɪmayu, ɲga asu ranɪnambo ɲgusüfo pefe hohoanɪmo fɪfɪrɪmarɪhundɪ. Sɪhɪrɪ amboa ranɪ-süngundahumboane wandafɪ mamɪmbo fehefe-ndürɪmbohöndambo yɪfɪmboane. ¹⁷ Nindou mamɪ ai napombüyu, ɲga wandafɪ mamɪ hondiranɪ ai wanɪduanɪ ana, asu ai wandafɪ mamɪmbo ɲgusüfo pefekoate-ayu ana, Godɪndɪ-mayo ɲgusüfo pefe hohoanɪmo ra ahandɪ ɲgusüfoambe moai nɪmaro, ɲga wani. ¹⁸ Wandɪ nɪmoakɪdɪbou, sɪhɪrɪ ɲgɪrɪ wandafɪ mamɪmbo hoafɪ yangɪrɪ ɲgusüfo pandɪhundürɪ, ɲga sɪhɪrɪ aheimbo anɪhondümbo hondü fandɪhehu-ndürɪmboane.

Sɪhɪrɪ Godɪndɪ hɪmboahü ɲgɪrɪ yɪhombondefɪ

¹⁹ Sɪhɪrɪ ɲgorü nindoumbo ɲgusüfo pandɪhundani rananɪmbo anɪhondü hohoanɪmo süngurɪ-hundühaneftɪ ra fɪfɪrarɪhundɪ, ɲga ranɪmboane asu Godɪndɪ hɪmboahü sɪhefɪ ɲgusüfoambe afundɪhu hohu nɪboademboyefɪ. ²⁰ Asu sɪhefɪ ɲgusüfoambe yɪboaruko-ndɪhimunanɪ, ambe! Sɪhɪrɪ rarɪhu fɪfɪrarɪhundɪ God ai adükar-ani, ɲga sɪhefɪ ɲgusüfoambe adükarɪyopoanɪ. ɲga asu God ai muɲgu fɪfɪrareandɪ ra. ²¹ O Wandafɪ mamɪ, sɪhefɪ ɲgusüfoambe sɪhefɪmbo yɪboarukofekoateyeianɪ, sɪhɪrɪ Godɪndɪ hɪmboahü moai yɪhɪmboyefɪ. ²² Sɪhɪrɪ ahandɪ ahɪnümbɪ hohoanɪmo asu ai hohoanɪmoayu ranahambo süngundi-hundani anɪmbo asu rananɪ moatükunɪ sɪhɪrɪ Godɪmbo düdundahundoanɪ ai sɪhefɪmbo ndayamunümbui. ²³ Ahandɪ ahɪnümbɪ hohoanɪmo nda: ahandɪ Nɪmorɪ Sisas Kraiss ranahambo anɪhondümbo-ndɪhindühɪ asu sɪheihorɪ sɪmborɪ ɲgusüfo pefindürɪndei Sisas sɪhefɪmbo hoafɪmayu süngu. ²⁴ Nindou mamɪ ai Godɪndɪ ahɪnümbɪ hohoanɪmo süngureandɪ ana, ai God-dɪbo nɪmandɪmbui asu God ai-dɪbo nɪmandɪmbui. God ai ahandɪ Yifiafɪ masemunɪ ranɪmboane asu sɪhɪrɪ rarɪhu fɪfɪrarɪhundɪ God ai sɪhefɪmbo sowahɪ amaru.

4

Godɪndɪ Yifiafɪ Aboed-ane asu bɪdɪfɪrɪ yifiafɪ moaruwai-anei

¹ O wandafɪ mamɪ, Godɪndɪ hoafɪ tɪkai hoafɪyomo-rundeimbɪ afɪndɪ hɪfɪnɪ ahoahoangomo. ɲga nindou sɪheimbo hoafɪndomondühɪ, ‘Ro Godɪndɪ Yifiafɪmb-anahɪ,’ mbɪsɪmondanɪ, se muɲguambo ra anɪhondümbo-ndɪhimboyei. ɲga se yifiafɪ muɲgu ranahambo randɪhi hondɪhindühɪ Godɪndɪ-mayoyo asu hɪfɪnɪndɪyo ra randɪhi fɪfɪrɪndɪhindɪ. ² Se Godɪndɪ Yifiafɪ Aboedɪ randɪhi fɪfɪndɪhimboyei ra: Nindou ai hoafɪyuhü, ‘Sisas Kraiss ai nindoumbomefiyu,’ mbüsuanɪ ana, nindou ranai Godɪndɪ Yifiafɪ Aboedümb-ani. ³ ɲga nindou ai hoafɪyuhü Sisas ai moai nindoumbofiyo mbüsuanɪ ana, nindou ranai Godɪndɪ Yifiafɪ Aboedümbɪ-yupoanɪ, ɲga moaruwai nendeimb-ani. Nindou ra Sisasɪndɪ hürütümb-ani se hɪmborɪyeianɪ ai düdümbui masei, ɲga sünümboani. ⁴ O nɪmoakɪdɪbou, se Godɪnd-anei, ɲga Godɪndɪ Yifiafɪ Aboedɪ

sìhei fiambe amaro ranai hìfìnìndì nendì moaruwai ranaheimbo ñgasünda-reandürì, ñga se ranaheimbo harìhehimboaneì. ⁵ Nindou ranai hìfìnìnd-aneì, ñga ranìmboane ahei hoafì ra hìfìnìnd-ayo. Ñga hìfìnìndì nindou munḡu ai ahei hoafì ra hìmborìyei arìhündì. ⁶ Ñga sìhìrì Godìnd-aneìfì asu nindou ai Godìmbo fìfìrarìhorì ranai sìhefì hoafì hìmborìyei arìhündì. Ñga nindou ai Godìndì-yeipoanì ranai ñḡrì sìhefì hoafì hìmborìndeì. Rananìmbo sìhìrì anìhondü Yìfiáfì ranane, tìkai yìfiáfì ranane ra fìfìndì-humboane.

God ai ñgusüfo pefe hohoanìmo nìmìndìh-ani

⁷ O wandafì mamì, God ai ñgusüfo pefe hohoanìmo nìmìndìh-ani asu sìhìrì wandafì mamìmbo ñgusüfo pandìhu-ndürìmboane. Nindou ai ñgusüfo pare arandì rananìmbo ai Godìndì nìmor-ani asu ai Godìmbo fìfìrarìrì. ⁸ God ai ñgusüfo pare-randeimb-ani asu nindou ai wandafì mamì ñgusüfo pefekoate-ayeì ranai moai Godìmbo fìfìrìhorì. ⁹ God ai Nìmorì mamümb-ani, ñga asu ranìyu sìhìrì yanḡrì gedühì nìḡgomböhündambo Nìmorì ra koamarìheirì. Ranìmboyu asu God ai sìhefìmbo ahandì ñgusüfo pefe ra weindahì nafuimaramunì. ¹⁰ Ñga ñgusüfo pefe ra rahurai-ane. Moai sìhìrì Godìmbo ñgusüfo parìhurì, ñga God ai sìhefìmbo ñgusüfo pareamunühì sìhefì moaruwai hohoanìmo ra gogorì-hefemböhündambo ahandì Nìmorì hìfìna koamarìheira kusü yìfìmayu. ¹¹ O wandafì mamì, God ai sìhefìmbo afìndì ñgusüfo parareamunì ranìmboane asu sìhìrì amboa sìmborì ñgusüfo pefirì-ndefìmboane. ¹² Nindou mamì ai-amboanì moai Godìmbo horìrì. Ñga sìhìrì sìmborì ñgusüfo pefirayefì ana, rananìmbo God ai sìhìrì-babìdì anḡḡu asu ahandì ñgusüfo pefe hohoanìmo sìhefìmbo adükarì hamìndì tüküfemboane. ¹³ God ai ahandì Yìfiáfì Aboedì sìhefìmbo masemunì ranahambo fìfìrarìhundì ana, God ai sìhìrì-babìdì anḡḡu asu sìhìrì ai-babìdì anìboadefì. ¹⁴ Ape God ai hìfìnìndì nindou farìhefe-mbohündambo ahandì Nìmorì koamarìheira makusu. Ra ro hoeirìhu hoahumboanefì bokarìhehu arìhundì. ¹⁵ Nindou ai weindahì hoafìyuhü, 'Sìsas ai Godìndì Nìmor-ani,' ehu ana, God ai nindou ra-dìbo nḡḡumboani asu nindou ranai God-dìbo nḡḡumboani. ¹⁶ Asu God ai sìhefìmbo ñgusüfo parareamunì ra fìfìrìhu mburìhu anìhondümb-arihundì. God ai ñgusüfo pefe nìmìndìh-ani. Nindou ai ñgusüfo pefe hohoanìmo sḡḡuareandì ana, ai God-dìbo anḡḡu asu God ai-dìbo anḡḡu. ¹⁷ Godìndì ñgusüfo pefe hohoanìmo ra sìhefìmbo adükarì hamìndì tüküfembo nahurai-ane: Sìhìrì dìboadondìhu ñgusüfo pandìhundani anìmbo sìhìrì Sìsas hìfìnì manḡḡu nahurai nìmboemboyefì. Ranìmboane asu God ai munḡumbo nindou yìbobonde-andürani rasìmboanì ḡḡrì yìhìmbondefì. ¹⁸ Nḡḡumbo ñgusüfo parìhi-rìhündeimbi ai ḡḡrì yìhìmbondeì. Ñgusüfo pefe hohoanìmo ra adükarì hamìndì tükündìfeyoanì yìhìmbo ra raguanìmb-ndìfemboe. Yìhìmbo hohoanìmo nìmìndìh-ane ra: God ai nindou-yafe hohoanìmo moaruwai ranahambo ranì tìḡrìfo dagadürìmbui. Nindou ai yìhìmboyeì arìhündì ranaheimbo Godìndì ñgusüfo pefe hohoanìmo moai adükarì hamìndì tüküfeyo. ¹⁹ God ai-boateì sìhefìmbo ñgusüfo pamareamunì ranìmboanefì asu sìhìrì ahambo ñgusüfo pararìhurì. ²⁰ Nindou mamì ai hoafìyuhüya, 'Ro Godìmbo ñgusüfo pararìhinì,' yahuhü asu ahandì wandafì mamìmbo yìboaruko-areandì ana, nindou ranai tìkai hoafìmb-ani. Nindou ranai nindou hoeireandürühì ranaheimbo ñgusüfo pefekoate-ayu ana, asu God hoeifekoate-ayu ranahambo ḡḡrì ñgusüfo pandirì. Ñga nindou ahandì wandafì mamìmbo hoeireandürühì ranaheimbo ñgusüfo pefekoate-ayu, asu nḡḡunde God hoeifekoate ranahambo ñgusüfo pamandira? ²¹ Hohoanìmo nda sìhìrì Kraìsìndì-mayo masahumìndefì ra, nindou ai Godìmbo ñgusüfo pararìrì ranai ahandì wandafì mamìmbo-amboa ñgusüfo pambìrea-ndüramboane.

5

Anihondümborihindeimbi ai hifinindi hohoanimo pühiyei afoasihindi

¹ Nindou munḡu Sisas ai Kraisi-ani sei anihondümborihindi ranai Godindi nimor-anei. Nga nindou munḡu Afindambo hohoanimoaye ra asu Nimorimbo amboa hohoanimo-yeihanei. ² Sihiri Godimbo hohoanimoyefühi asu ahandi ahinümbi hohoanimo sünguarihundi ana, ndarihu sihiri fifirarihundi: Sihiri Godindi nimor-anefti. ³ Godindi ahinümbi hohoanimo sünguarihundi ana, ahambo ḡusüfo parihuri arihundi, nga ahandi ahinümbi hohoanimo süngufembo tḡümbiyopoani. ⁴ Munḡu Godindi nimor-aye ranai hifinindi hohoanimo ra pühiyei foasihindühanei. Godimbo anihondümborihurimboanefti ranimboane hifinindi hohoanimo moaruwai ra pühiyefi foasihumboanefti. ⁵ Nga didiyei hifinindi hohoanimo ra pühiyei afoasihindi? Nindou ai Sisasimbo Godindi Nimor-ani seihü anihondümborihori ranai hifinindi hohoanimo ra pühiyei foasihindühanei.

Sisas ai ahandi Nimor-ani ra God ai nafuimaramuni

⁶ Sisas Kraisi ai kusü hoenambo hundürüyu asu nimiti keimbi karhe-ndeimbifihahi ahandi hori peyowohü asu ai yifimayu. Nga ai kusü hoenambo hundürümbo yangiriyupoani, nga ahandi hori peyowohü asu ai yifimayu. Godindi Yifiafi anihondümborani hoafi ra anihond-ane yaho nafuiarandi. ⁷ Nga ḡgimi ai anihondümborandü hoafimaye. ⁸ Godindi Yifiafi Aboedi, hoe, hori, ḡgimi ranai hoafi hoafimaye, nga ahei hoafi ra mamane. ⁹ Nindou ai anihondümborandü hoafimaye ana, ahamundi hoafi anihondümborandühoafimaye. Nga Godindi anihondü hoafi ra nindou-yafe hoafi ḡgasünde-andühane. Nga God ai hoafi ra ahandi Nimorimbo-hündambo anihondümborandühoafimaye. ¹⁰ Nindou ai Godindi Nimorimbo anihondümborandühoafimaye rananimbo ai ḡusüfoambe yare fifirareandi Sisasi Godindi Nimor-ani. Nga nindou ai Godindi hoafi anihondümborandühoafimaye ana, Godindi anihondü hoafi ahandi Nimorimbo hoafimaye ra moai anihondümborandühoafimaye. Ranana ai Godimboya, 'Ai tikai hoafiyu-randeimbani,' yahu arandi. ¹¹ Godindi anihondü hoafi nda: God ai sihefimbo ramareamuna sihiri gedühi yangiri niboademboyefi. Nga yangiri nḡngombo ra Godindi Nimori ai nimitih-ani. ¹² Nindou Godindi Nimoridibo anḡḡu ai gedühi yangiri nḡngumbui. Nga nindou ai Godindi Nimoridibo nḡngokoate-ayu animbo, ai gedühi yangiri nḡngokoate-ndümbui.

Sihiri yangiri gedühi niboademboyefi ra fifindihumboane

¹³ Se Godindi Nimorimbo anihondümborihori-rihündeimb-anei, siheimbo hoafi nda sürü paparhandi. Se gedühi yangiri niboademboyefi ra fifirimbirihinda sahehea sürü paparhandi. ¹⁴ Ranani moatükuni God yifirayu ranimbo ahambo düdündihuranisihefi hoafi himborindimbui. Nga ra fifirarihundi rananimbo asu ahambo hoafimbo moai yihimborihuri rihundi. ¹⁵ Nga ahambo düdündihuranisihefi hoafi himborindimbui ra fifirarihundi. Rananimbo ranani moatükuni refembo ahambo düdündihuranisihefimbo randeambui ra fifirarihundi. ¹⁶ Bidifiri hohoanimo moaruwai nindou mamiti ai randeandani rananimbo ai awandihombui. Nga bidifiri hohoanimo moaruwai nindou rawareandi ana, ḡgiri awandihoyu. Kristen ḡgorü ai hohoanimo moaruwai rawareandi ana, asu ḡgorü Kristen ahambo hoeindirani-wani ai ahambohündambo Godimbo didibafindümbui. Rananimbo asu God ai ahambo fandihiranisihefi yangiri nḡngumbui. Nga awarhoeimbi hohoanimo moaruwai sapo horombo hoafimayahani ranahambo Godimbo didibafifembo moai hoafiyahi. ¹⁷ Munḡuambo hohoanimo didiboadofe-koateyo ra ai hohoanimo moaruwai-ane, nga bidifiri hohoanimo moaruwai nindou ai rawareandi rananimbo ḡgiri ai awandihoyu. ¹⁸ Sihiri ndarihu fifirarihundi: Godindi nimori ai moai hohoanimo moaruwai süngurithi rihundi, nga wani. Nga Godindi Nimori Sisasi

aheimbo hifandandürí arandí, nga Satan ai ngírí aheimbo kúndífi hündamündündürí.
¹⁹ Nga síhírí ndaríhu fífíraríhundi: Síhírí Godíndí nímor-aneftí, nga Satan ai hífníndí
nindou munḡu hífandírandürí arandí. ²⁰ Asu síhírí ndaríhu fífíraríhundi: Godíndí
Nímorí kusü aníhondü God ranahambo fífírífimbohünda síhefímbo yamunde
híníngíre-amunímboani. Nga síhírí God arímbiní Sísas Kraís-babídímbo anímboeftí.
Ai God hond-ani asu koadürümbo-koadürümbo yangírí níngombo nímindíh-ani. ²¹ O
nímoakídíbou, se tíkai godímbo hohoanímbo-mboyopoani. Karíhasíhandürí.

2 Son

Pas yimbu Son ai sürü papimarandi

¹ Meao, sihambo God ai ahandihoari kamafoareanini ranimbo anihandi ro aborüdi siheimbo kameihi hifandi-rihandeimbi nindou-anahi pas nda sürü paparihandi. Siheimbo anihondumbo ngusüfo parariheandüri ra ro yangiri-yahipoani, nga mungu anihondü hoafi fifi-rihindeimbi ranai amboa siheimbo ngusüfo pararihindüri.

² Sihariri anihondü hoafi ra anihondumbo-arihundi, nga koadürumbo-koadürumbo anihondumbo-ndihumboyefi ranimboanahi siheimbo ngusüfo parariheandüri.

³ God arimbini Sisas Kraisi shefimbo ngusüfo parineamunühi, rananimbo sihariri ngusüfoambe afundihu kündihu hoahu nimandefühi anihondü hoafi anihondümbondihu asu ngorumbo ngusüfo pandihu-ndürimboyefi.

⁴ Sihafi nimori bidifiri anihondü hohoanimo süngurühi arihündi shefi Ape God shefimbo hoafimayu nou, ranimbo himboriya heheamboanahi hihifi-hihifayahi.

⁵ O Meao, ro se nda randowandi saheheamboanahi hoafiyahühi, 'Shefi-hoari simbori ngusüfo pefiri-ndefimboane,' asahi. Hohoanimo ra sihambo sürü parari-handi nda simbori moatükuniyopoani, nga horombo hondü masahumindex-ane.

⁶ Sihariri yahurai wandafi mamimbo ngusüfo pandihu-ndürimboane ranane Godindi hoafi süngufeayo. Horombo hondü se Godindi hohoanimo ra masahümüdi, 'Se ngorumbo ngusüfo pandihindüri.'

Sihariri Kraisiindi hoafi ra ngiri hin-ningindhundi

⁷ Tikai hoafümbi afindi hifi ndanihü hahabodei wakarihindi. Nga ai ngiri weindahi hoafindeihü, 'Sisas Kraisi ai nindoumbo-mefiyu,' mbi-sei. Nindou ranai tikarühi hehimboane, nga asu Kraisiindi hürütümb-anei.

⁸ Se hibadihumbo. Rani-moatükuni se Godindi warambeahindi semindimbo sei hehimbo ranimbohünda ratüpurimayei ra se hibadihumbo, nga hin-ningi-ndihimboyei. Nga tihirifondefühi Godindi-mayo takini aboedi ra yihoefti ratüpurimbohünda ndahumi-ndefimboane.

⁹ Nga nindou mamü ai Kraisiindi hoafi ragu pire haya ngorü hohoanimo süngure arandi ranai ana God ai ngiri ai-dibo nimanu. Nindou ai Sisasiindi hoafi süngure arand-animbo God arimbini Sisas-dibo nindou ranahambo sowahi nimboamboayafani.

¹⁰ Nga nindou mamü siheimbo sowahi tükündifihumbo yamundife hoafi ra hoafikoate-nduanü ana, se nindou ranahambo ngiri hihifi-ndihorühi worinindihori, nga wani.

¹¹ Nindou ai ahambo hihifarüri ana, nindou ranai ahambo ahandi moaruwai hohoanimo ranahambo fariheirühani.

Bidifirana hoafi

¹² Ro siheimbo hoafi afindi hoafimbo saheheamboyahü, nga pepafihü sürü pefembo moeisahi. Nga ro siheimbo sowanambo sini wataporimbo saheheamboyahü sihariri hihifi-hihifimbohünda.

¹³ Sihafi akidi God ai ahandihoari kamafoareandi ahandi nimori ai sihambo hihifarühüni. Karühasi.

3 Son Pas ngimi Son ai sürü papimarandi

¹ Ro anihondümborihindeimbi hifandiri-handeimb-anahi, wandi wandafi Gaius, sishambo pas nda sürü paparihandi. Sishambo anihondümbor ngusüfo parariheanini.

² O wandafi, sishambohündambo Godimbo didibafayahi. Sifahafi ngusüfo didiboadorihoeimb-ani, nga sifahafi ranani moatükuni ra yahurai didiboado-ndihoayowa se aboedi mbimarifa sahehea ranahambo Godimbo hoafiyahühi didibafayahi.

³ Wandafi mamı, horombo bidifiri ai wambo sowahi tüküyafu hoafiyomondühi yahomoya, 'Hapoana Gaius ai anihondü hohoanimo süngure arandi horombo rasüngumareandi nou,' mehomo-ndamboyahı ranahambo afındi hihifi-hihifimayahı.

⁴ Wandi nimori ai anihondü hohoanimo süngurihi arihündi rani hoafi ra himborayahı ana, ro afındi safi hihifi-hihifiya arıhandi.

Gaius ai aboedi didiboadorihoei ratüpurıyu arandi

⁵ O wandafi, se wandafi mamımbor didiboadoro farıhawandüri arandi. Nga asu se wandafi mamı ndıfoambo amboa farıhawapurı arandi. ⁶ Nindou rotumbo tüküyahirihündeimbi-yafe himboahü hoafiyomondühi yahomoya, 'Gaius ai yıhoefımbor ngusüfo pareamunühi mafarıhemuni,' mehomo. Se ahamumbo nafı ngınambo warı ngınırowapurı arandi God ai refı arandi nou. Se rawarowandi ana, aboed-ane. ⁷ Ai Sisasımborhünda hoanıgomo arundi, nga nindou ai anihondümborfe-koateyeimbi aheımayo nını-moatükuni moai sowandümo. ⁸ Nindou yahurai shiri fehefepurımborane asu rananımbor shiri ai-babıdı Godındi anihondü hoafi fandıhehurı-mboyefı.

Diotrefes ai hohoanımo moaruwai süngumareandi

⁹ Horombo ro Kraındi nendi ranaheimbor pas sürü parıhe koamarıheheandi. Nga Diotrefes ai aheı bogorımbondahe nımborambo yahuhaya yıhoefı hoafi moai himborıyu. ¹⁰ Ranımborane asu ro didi tükündaheandühi ahandi ratüpurı ranahambo hoafında-handomborayahı. Ai yıhoefımborhündambo moaruwai hoafi wataporıyu wakıre arandi. Rani ratüpurı yangrıyoporanı, nga ai sapo wandafi mamımbor himbokaboako-marapurı. Nga nindou ai nindou ranahambo worınıfımbor hohoanımondeianı, Diotrefes ai aheimbor yowanı yahu arandi, nga ngırı ro-babıdı rotundımo yahupurı arandi.

Demitrius ai hohoanımo aboedi süngure arandi

¹¹ O wandafi, se ngırı hohoanımo moaruwai süngundowandi. Nga hohoanımo aboedi süngundowandi. Nindou ai aboedi hohoanımo süngundeandanı ana, ai Godındi nımor-ani. Nga nindou ai hohoanımo moaruwai süngundeandanı ana, ai Godımbor hoefıkoate-ani. ¹² Munıgu ai Demitriusımbor aboed-ani aseı. Nga ra anihond-ane munıgu ai fıfırıhındi. Ro-amboa ahambor anihondümbor hoafiyahühi aboed-ani asahi, nga wandi hoafi anihond-ane ra se fıfırowandi.

Bidifırana hoafi

¹³ Sishambo ro afındi hoafi hoafımbor samboanahi, nga pepafıhi sürü pefembor moeisahi. ¹⁴ Awi hıbadandıri, nga se-dıbo wataporımborhünda sishambo sowana sınımbor samboanahi. ¹⁵ Se ngusüfoambe afundo kündo hawa nımbafı. Wandafi mamı ai sishambo hıhıfarıhünını. Yıhoefı wandafi mamımbor mamanındandürühi hıhıfındandürı.

Sud Pas Sud ai sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, ro Sud Sisas Kraısındı ratüpurıya-rıhandeımbı, Semsındı akıd-anahı. Ape God ai sıheimbo mborai yahundürühi ngusüfo pamareandür-aneı asu Sisas Kraıs ai hıfandımarandürı se ngınındı anımböei sıheimbo pas nda sürü paparıhandı. ² Nga Ape God ai sıheimbo hıpoambofe hohoanımo, ngusüfo afurıfe kife hohoanımo asu ngusüfo pefe hohoanımo afındı mbısagadür-amboane.

Tıkai hoafi yamundu-rundeımbı nındou

³ Wandafı mamı, horombo God ai sapo sıhefımbö muıguambo aboedambo-mareamunı ranahambo sıheimbo pasambe hoafındahandürı saheheamboyahıı. Nga awı hapondanı ana sıheimbo pas nda sürü papırıhandühi sıhırı anıhondümböfe hohoanımo masahumındefı ra tıkaruhou yamundu-rundeımbı ai tüküme funda wambo ngusüfoambe botımareandıra se ranahambo gifembohünda ngınındı hamındıhandürı samboanahı. God ai mamımbö yangırıyu ahandı nendı ranaheimbo anıhondümböfe hohoanımo masagadürı. ⁴ Nga nındou Godımbö hohoanımo-koateyomo-rundeımbı ai sıhefı mbüsümo dıbo hasıyafu tüküyafu sıfomomboanemo. Rananemo asu ai Godındı-mayo moanı hıpoambofe hohoanımo ra hıhıru ngorü süıguru hoafıyomo arundı ahamundı moaruwai hamındı hohoanımo ra gabudıfembohünda. Rananemo ai sıhefı Bogorı Adükarı Sisas Kraıs ranahambo yıboarukoruwurühü daboadı hıhırımarıwurü. Horombo hondü Baıbor yahoya, 'Nındou ranai süıgunambo asübusı ndowandümböemo,' meho.

⁵ Awi se ndanı hoafı ndanahambo ndorıhi fıfırıhi-mboaneıı, nga awı ro sıheimbo namühi hoafındahandürı samboanahı. Adükarı ai Israerımbö aboedambo-mareandürı Isıp hıfambeahındı, nga ai süıgunambo nındou ahandı hohoanımo anıhondümböfe-koate-mayeıa asu ai aheimbo moaruwaimbo-mareandürı. ⁶ Horombo sünambeahındı nendı ai God ratüpurı ahamumbo masagapurı ra moei yahomo hou hıfandıkoate hınıngımarundı. Nga ai moanı ngoafı hınıngımarundamboyu, asu God ai ahamumbo sen ngınındınambo hüputüpu-rapurümündı mbura nımbı nımarowambe ragu papı-hoafıyupurımbö-hünda hınıngımareapurı. Asu God ai ahamumbo tııırıfo saımböünda ai Godındı yıbobofembo sı ranahambo hıfandundühi amarımo. ⁷ Yahurai-ane horombo nındou Sodom asu Gomorahündı asu ngoafı akımı ranı fıkmı adaburo ranıhündambo nındou amboanı sünambeahındı nendı ramefundı nou yarıhi hohoanımomayeı-ane. Ranıyu asu God ai aheimbo hai koadürümbö horı-randeımbı ranambe hınıngımareandürı asübusı afındı masahümündı. Nga aheimbo yandıhu hondıhundürı mbundıhumbo anımbö asu sıhırı amboanı yahurai refepoanı, nga ranahambo ndondıhu türüboadı-humboane.

⁸ Mamı ranı-süıgumboane nındou ranai-amboanı nıne-moatükunı yafogoadınambo nahurai tüküfeyoanı ranahambo süıgurıhindühi moaruwai hamındı nındou tükümehindı. Rananeı ai Godındı ngınındı ranahambo daboadı hıhırıhindühi hımböamupuımbö-randeımbı sünambeahındı nendı ranahamumbo tırıfoefe hoafıyahüpürı arıhündı. ⁹ Horombo sünambeahındı nendı-yomondı bogorı, ahandı ndürı Maıker, ai moai ramarıhindı nou rareandı. Nga ai Satan-dıbo Mosesındı fı ra dıdı manderümündı safanı hena sımbörı hoafıyafandühü ai moai Satanımbö tırıfoarırı papı-hoafırürı. Nga ai yare hoafıyuhü yahuya, 'Adükarı ai-anımbö sıhambo moaruwai watıkoafı-mbiyunın-amboane!' mehundo. ¹⁰ Nga nındou ranana nımındı ra fıfırıfekoate wamboaneı ranahambo ai tırıfoarıhi hoafıyeı arıhündı. Asu ai nınıhondı nahurai hohoanımo fıfırıfe-koate-aneı nını-moatükunıyo hohoanımoambe

tükefeyo ra süngur+hi ar+hündi. Ranane asu ahei rani hohoan+mo ranai aheimbo moaruwaimbo-reandür+ arandi. ¹¹ Hi+poan+imboebou-anei, nga aiana asübusi af+ndi ndahümündimboyei! Aiana sapo horombo Ken hohoan+momayu hohoan+mo-ane süngur+hi ar+hündi. Aiana horombo Baram tikare-haya ramefiyu nou ai kaki sem+ndimbo-hündambo yang+r+ ratüpur+yei ar+hündi. Kora ramefiyu nou ai God+imbo süngufekoate-mayei-amboani asu ai aheimbo moaruwaimbo-reandür+imboani.* ¹² Se mam+ fand+hi n+marimbo nindou ngorumbo aboedi hohoan+mo-yondorambo sesesi-yehi n+marian-anemo asu nindou ranai se-bab+di n+mar+mondüh+ ahamund+hoari sowasümondüh+ nindou b+di+f+rambo saikoate-memo. Ahamund+ hohoan+mo ra sihei fand+hi ar+hündi ra moaruwaimboru arund+ asu ai di+di+budümb+ moatükun+ nahurai-anemo. Rananemo asu ahamund+ fimbo yang+r-anemo aiana hohoan+moyomo hoan+gomo arund+. Aiana sapo mburüngai wer+nambo k+kam+nd+ pireandan+ hoe-koate moani goagu aho yahurai ham+nd+ nend-anemo. Aiana sapo n+m+ hi+ si+simboan+ hi+si-koate an+ngo nahurai-anemo. Asu ngoambo n+m+ sapo nindou ai ahas+har+ kibod+r+hinda emündü pefoi haya yapar+ an+ngo nahurai-anemo. ¹³ Ahamund+ amoan+ngümb+ ratüpur+ ra sapo hohoambu af+nd+ howohü wut+puiar+ sem+nd+ ho momoehoan+ koarar+hend+ yahurai-anemo. Horombo God ai sapo mupui hoahoan+gorandeimb+imbo n+mb+ n+marowambe rani+hü koadürumbo n+mand+f+ ndand+ yahuhaya hin+ng+mareand+ yahurai-anemo.

Nindou ranai t+ng+r+ifo moaruwai ndowandümbomo

¹⁴ Enok ai Adam nüngu-ambeah+nd+ 7 amoaombofi tüküfi manüngu. Ai nindou ranahamumbo horombo hondü hoaf+yuhü yahuya, “Hoeir+hi! Adükari ai ahand+ sünambeah+nd+ nend+ af+nd+ tausen engoro rani-bab+di+imbo kudümbui mun+guambo y+bobofe-mbohündambo. ¹⁵ God ai nindou mun+guambo ‘se hüt+yei,’ mbüsü haya ahambo fi+f+r+ifekoate-ayei ranaheimbo t+ng+r+ifo dagadür+imbui. Sapo ai God+imbo hohoan+mokoate moaruwai ham+nd+ moatükun+ ratüpur+ süngur+hündüh+ asu ai God+imbo moaruwai ham+nd+ hoaf+ hoaf+yei mar+hünd+ rani+imboane ranaheimbo t+ng+r+ifo dagadür+imbui,” mehu. ¹⁶ Nindou ranai ana n+n+n+imbo ra ai y+boaruko hoaf+yomo wak+rundüh+ nindou ngoründ+wam+ pap+ife hoaf+ af+ndeimb-anemo. Aiana ahamund+ moaruwai hohoan+mo men+goro rani-yang+r-ane sünguru homo arund+. Aiana ahamund+ fimbo bor+yomo arund+ asu nindou b+di+f+ramboya, ai y+hoef+ hohoan+mo rani-süngumb+r+hinda yahomomboanemo aheimbo hoaf+ naf+rundür+ arund+.

Se h+bad+hümb+ s+hei an+hondümb+fofe hohoan+mo ra k+k+h+ndüh+mündi

¹⁷ Se wand+ ngusüfohünd-anei, se sapo n+ne hoaf+ si+heimbo si+hef+ Adükari Sisas Kraisi+nd+ hoaf+ sowandümo homo-rundeimb+ ai horombo hoaf+memondür+ rana-hambo hohoan+mondei. ¹⁸ Ai si+heimbo yaru hoaf+yomondühüya, “B+di+f+ranambo si tüküfeyo-ambe ana, t+r+ifoaru hoaf+yomo-rundeimb+ tükündafumboemo asu ai ahamund+ God+imbo fi+f+r+ife-koate hohoan+ süngundu ndumboemo,” mehomondür+. ¹⁹ Nindou ranai h+f+n+nd+ hohoan+mo sünguru asu yikürübüru-rundeimb-anemo. Yifiafi Aboedi ranai moai ahamund+ ngusüfoambe n+maropuri, nga wan+. ²⁰ Nga wandaf+ mam+, sihei an+hondümb+fofe hohoan+mo ra God+nd+ yang+r-ane asu se ng+n+nd+ an+hondümb+fofe fembohünda simbor+ far+hefir+ndei. Sapo Yifiafi Aboedi+mayo ng+n+nd+ rani+nambo-an+imbo God+imbo di+di+baf+ndei ndühünd+. ²¹ God+nd+ ngusüfo pefe hohoan+mo ranambe n+imboei ngei. Se si+hef+ Adükari Sisas Kraisi ranai ahand+ h+poambo hohoan+mo ranambo yang+r+ koadürumbo-koadürumbo n+ngombo

* **1:11:** Ken ai ahand+ ak+dambo ng+n+nd+yuhü h+f+koamarir+ (Stat 4). Baram ai kaki sem+nd+imbohünda Israer+imbo moaruwaimbofe hoaf+ hoaf+mayu, nga God ai moai ahand+ hoaf+ h+imbor+yü. (Namba 22-24, Jo 23:4-5). Kora ai Moses+imbo daboadi h+h+r+imarir+ rani+imboane asu God ai ahambo h+f+koamarir+. (Namba 16).

ra ndemunimbui mbisei hehi himbondeihî nîmboei. ²² Nindou didiyei ai ndofe anihondümbofe-koate moani mbusümondühî nîmboei wakarîhindi ranaheimbo hîpoambo-ndîhindürî. ²³ Bîdîfirî nindou aiana hai ngoafîna ho nafîni aniboadei, nga se nîmai aheimbo ranambeahîndî kündahi hündühümündi-hündürî aboedühî pîndîhindürî. Nindou bîdîfirî ahei ngusüfoambe botîfembo moaruwai hohoanîmo aheimbo hîfandîrandürî arandî. Nga se aheimbo moani yîhimbondeihî hîpoambo-ndîhindürî. Hîbadîhündî, nga ahei moaruwai hohoanîmo ranînambo se moaruwai tükündahimboyei.

Godîmbo hîhîfî hoafî

²⁴ Sîhîrî God mamî yangîrî ahambo aboed-ani mbîsefîmboane. Ai-anîmbo sîheimbo kîkîhîndamündü nûnguanî asu se ngîrî anihondümbofe hohoanîmo hîningîndîhîndî. Ai-anîmbo sîheimbo ndemündündürî gafu didîboadonde ahandî hîmboamupuimbo-randeimbî hîmboahü ranambe hûti-koate hîhîfî-hîhîfî kapeihü hîningî-ndearümbui. ²⁵ God ai sîhefîmbo aboedambo-reamunî-randeimb-ani. Sîhefî Sîsas Kraisîndî sünguyu Godîmbo hoafîyeihî seiya, “God ai adûkarî ndüreimb-ani, adûkarî bogor-ani, ngînîndî adûkareimb-ani asu muŋguambo moatükunî hîfandandeimb-ani,” mbîseiamboane. Muŋguambo si horombo maho ai yahurai manûngu-ane asu hapondanambe asu süngunambo amboanî ai moanî yahurai koadürümbo-koadürümbo nûngumbui. Anihond-ane.

Dibohindi Hoafi Weindah+fembo Hoaf-ane Hoafi God ai Sonimbo weindah+mareandi

Boatei hoafi

¹ Hoafi nda dibo menjoro-ane, nga Sisas Kraisi ai weindah+mareandi. God ai ahandi ratupuriyei-rihundeimbi ranaheimbo nini-moatukuni nimehnou tukufemboayo nafuimbiyunduri yahuhaya Sisas Kraisi+mba nafuimayundo. Rani-moatukuni ra sunambeahindi nendi ai Kraisi+ndi ratupuriyu-randeimbi Son, wambo sowana koar+heira kusu weindah+mareandi. ² Raniyo asu Son ro nini-moatukuniyo hoeimar+heandi ranahambo an+hondumbo hoafi+mayahi. Rani-moatukuni ra God+ndi hoafi+mayo-wamboyo asu Sisas Kraisi ai ranahambo an+hondumbo hoafi+mayu. ³ Nindou ai nini-moatukuni sunguna tukufemboayo hoafi nda nindou bidifiri-yei himboahu ritimira arandi aiana hihifi-hihifi+mbiyu-wamboane. Asu nindou didiyei ai ndani hoafi suru pap+marandi ranahambo himbori-yei hehi sunguar+hindi ai hihifi-hihifi+mbeyei-amboane. Nini-moatukuniyo tukufemboayo si ra ngiri amitata tukundifeyo.

Kraisi+ndi nendi 7-ngoafumbi amarei aheimboane hoafi nda

⁴ Ro Son-anahi nda, ro 7-ngoafumbi Kraisi+ndi nendi Esia hifambe amarei s+heimbo suru nda papar+handi.

God haponda anungu, horombo hondu manungu, asu sungunambo n+ngomboayu ranani, asu yifafi 7 ranai ahandi adukari bogor+ndi n+mar+fond+hang+foan+ amarei, asu Sisas Kraisi aanei s+heimbo moani hipoambo-nd+hinduruhi ngusufoambe afurife kifimbi hohoan+mo mbisahu-nduramboane. ⁵ Sisas Kraisi-ana ai ndore an+hondumbo weindah+hoafi+yu-randeimb-ani. Ai boatei yif+hundi botifi haya, asu ai munguambo moatukuni hifi ndan+hü bogor+mboyahi ninouayei ranahei adukari bogor-ani. Sapo Sisas aiyu s+hef+imbo moani hipoambo-reamunühi ahandi hori ranambo moaruwai-ambeah+ndi aboedambo-mareamuni. ⁶ Raniyu s+hef+imbo, God ahandi afindi rana-hand+fihi didibafife-rambohunda adukari bogor+mbore hin+ngi-mareamuni. Sisas Kraisi aiana nduri adukarumb+indu haya koadurumbo-koadurumbo ngin+ndi+mbiyu-wamboane. Nga an+hond-ane!

⁷ Awi se himboriyei! Ai ngiri amitata mburungai bitap+nde haya kudu.

Nga asu munguambo nindou ai hoeindi-hor+imboyei.

Asu yifiar+nambo wafus+marundumo nindou amboa hoeindü-wur+imboemo.

Asu ahambo sunguna mungua hif+n+ndi siri amboa arani-hoaf+indeimboyei. Yini, ndani-moatukuni ra tukundifemboe. Nga an+hond-ane.

⁸ God Adukari ai hoafi+yuhü yahuya, "Roanahi horombod+diya asu sungud+diya ar+handi. Roanahi haponda an+imboahi, horombo man+imboahi asu sunguna nimboamboyahai. Asu ro ngin+ndi ham+ndi hond-anahi," mehu.

Son ai Kraisi+mba hoeimariri

⁹ Ro s+hei wandafi Son-anahi. Ro se-bab+dimbo n+ngombo asubusi Sisas-dibo asahümündi ra sem+ndi mburumbo God ngin+ndi hifandarandi ranambe n+ngomboanahi. Sihiri munguambo n+ne t+ngi+fo afindi tükufeyo ra mam+hin+ngi+rou nimboefimbo sahum+ndefuh-anehi. Ro God+ndi hoafi asu hoafi Sisas weindah+mareandi ra bokamari-heheandamboyei wambo hemafoari-hindira asu ro ha airan Patmos-wam+man+imboahi. ¹⁰ Adukar+ndi si ra tükufehiyo asu Yifafi Aboedi wandi fiambe ngin+ndi tükufehüyo asu wandi daboadan+himbori+yahane nindou mam+hoafi+mayu ra fufuji nahurai pukuna hoafi+mayu. ¹¹ Ai yare hoafi+yuhü yahuya,

“Nini-moatükunıyo hoeiaro-wandı ra se bukambe sürü papında mbunda 7 ngoafümbi Kraisındi nendi amarei aheimbo sowana koandıhoefti. Ngoafi ranana Efesus, Smerna, Pergamam, Taiataira, Sardis, Firadefia asu Raodisia-anei,” mehu.

¹² Ranıyahı asu nindou düdi wambo hoafımayu ranahambo hoeifimbo sahe-hea, hıhıriyahe hoeirıheandane gorınambo nafümbi ram nındife fondı 7 ranai manıngomonda hoeimarıheapurı. ¹³ Ranıyo asu nindou mamı ram nındife fondı ranı mbusümo manüngu. Aiana Nindou Hondü nahurayı. Ranıyu ai hoandarı hoearı güdeandanı hanı tınarı gabudı-mafoareandamboyu asu gorınambo nafümbi ret nahurai ahandı mısındı-hamındıhü hühıre haya manüngu. ¹⁴ Ahandı mbıro asu mbırınanı ana kayahı nınendi kifohayo asu sünü kifohı nahurai hamındımayo. Ranıyo asu ahandı hıamboarı ranai hai imami nahuraimayo. ¹⁵ Ahandı tınarı ana ain hai adükarambe mandıfe mburıambo hıamboamupuimbo-arandı rahurai hamındıyo makiaro. Ranıyo asu ro ahandı hoafi ra hımborıyahanı sapo hoe hohoambuyo haya aho nahurai fumayo. ¹⁶ Asu ai mupui 7 ra warıhondü waranı waramber-amündü haya manüngu. Asu ami-yomondı pisao ra yıbobooanı yihümındıyo-weımbı yihümındı hamındı ranai ahandı yahamonındı moanambühi tükıfe mbumarandı. Asu ahandı ngusumboarı ranana sapo hüfınıambo hüfıhamındı si boakafoareandı nahurai hamındı simayo.

¹⁷ Ranıyahı hoeirıhinıhünda asu ahandı yırıkımı yıfı nahurai pımayahı. Ranıyu asu ai ahandı warıhondü warı ra wandıwamı nande mbura hoafıyuhü yahuya, “Awi se yıhıambo-ndamboyafı. Roana weangurühi-dıdı hondüya asu süngu-dıdı hondüya-rıhandeımb-anahı. ¹⁸ Asu ro yangrıı nda anıamboahı. Horombo yıfımayahıı, nga se hımboyafı, roana haponda yangrıı koadürümbo-koadürümbo anıamboahı. Ran-anahı asu ro Yıfıyo-ramboane asu yıfıafı ngoafi yıpurı ra hıfandarıhandı. ¹⁹ Ranıamboane awi nıne-moatükunı hoeimarowandı asu haponda tükefeyo-ane asu sünguna tüküfemboayo ra se sürü papındandı. ²⁰ Sapo se hoeimarowandı mupui 7 asu gorınambo nafümbi ram nındife fondı 7 wandı warıhondü waranı ranana dıbohındı hoafi megoro-ane. Ranahandı nımındı ra ndahurai-ane: Mupui 7 ranana Kraisındı nendi-yei sünambeahındı nendi 7-anemo. Ram nımındı 7 ranana Kraisındı nendi 7-anei,” mehu.

2

Kraisındı nendi Efesus ngoafıhü amarei aheimbo hoafi aho

¹ Nindou ranai hoafıyuhü yahuya, “Sünambeahındı nendi Kraisındı nendıambo Efesus ngoafıhü hıfandarandıri ranahambo sürü papındandı.

Nindou mamı ai mupui 7 ahandı warıhondü waranı semündü haya gorınambo nafümbi ram nındife fondı 7 ranı mbusümo hoahoangu wakımareandı ai hoafıyuhü yahuya, ² ‘Se muıguambo moatükunı wambohünda ratüpurıyei arıhündı ra ro fıfırıhea-mboanahı. Asu ambe yaho yıboaruko-yıboarukofihı hınıngıfekoate tınrıfoyeihı ratüpurıyei arıhündı. Seana moai nindou moaruwai ranaheimbo sıhei mbusümo nıngombo yıfırıyei. Nindou ai hoafıyomondühiya, “Ro-amboa Kraisındı hoafi sahumındefı hefı-rıhundeımb-aneftı,” mehomo, nga anıhondü ana wanı, se ranahamumbo yıbobori-hipurühi fıfırıhindı ra ai tıkai hoafümbı nindou yangrı-anemo. ³ Nga seana ambe sei hehi ngınındı nımboeimbo asu wandı süngu tınrıfo ra sahümündı hehi tınrıfoyeihı moai wambo süngufembo ra hınıngırıhindı.

⁴ Nga sıhafı hoafi akıdou engoro. Se weangurühi wambo ngusüfo pamarowandıri, nga haponda hınıngı-marowandıri. ⁵ Se aboedı hohoanımo hınıngıfekoate-yafambe manımbafı ra nahurai hohoanımondafı. Nga asu hapondanı ana se moaruwai hohoanımo hınıngıro hawa horombo weangurühi süngumarowandı nou süngundandı.

Asu se sihafî hohoanîmo ra ngorü-süngufekoate-ayafî ana, asu ro tükündahe sihambo tîñîrîfo ndahanîñîhü sihafî ram nindîfe fondi ra raguanambo-ndîheamboyahî. ⁶ Awi aboedî hohoanîmo ranana sihafî fiambe nîmarîmboane: Asu ranane Nikorasîndî sîrîhündî nindou ranahei hohoanîmo ranahambo yîboarukoro hafî arandî. Ro-amboanî ahei hohoanîmo ranahambo ana yîboaruko-rîheandühanahî.

⁷ Nindou ai hîmboambe-mbîndühî ana, awi ai moanî hîmbo yangîrî kümbîreandamboane, sapo Godîndî Yifiafî Aboedî ranai Kraisîndî nendambo hoafendürî ranahambo! Nindou ai yifiarîyu taborarîhoayu ana, nîmî nindoumbo yangîrî senda nîmboei-rîhüdeimbî ranahandambo sesi yîmai mbîsaha, ndemündümbui. Nîmî ranana Godîndî nûmbûrambe-ane anîngo, ’ ” mehu.

Kraisîndî nendî Smerna ngoafîhü amarei aheimbo hoafî aho

⁸ Nindou ranai hoafîyuhü yahuya, “Sünambeahîndî nendî Kraisîndî nendambo Smerna ngoafîhü hîfandarandürî ahambo sürü papîndandî.

Nindou düdi ai weangurühîdîdî asu süngudîdî yîfîyu haya asükai yangîrî anüngu, ai ndare hoafîyuhü yahuya, ⁹ ‘Ro fifîrîheandî sîhei tîñîrîfo afîndî asu napokoate-ayei ra, nga se muñguna napo afîndeimbî hond-aneî! Ro fifîrîheandî nindou bodîmondî ai siheimbo hoafî moaruwai hoafîmehündürî ra. Ai hoafîyeihî seiya, “Roana Sudahünd-aneî,” maseî, nga aiana Suda hondüyeipoanî. Aiana Satanîndî nendî yangîr-aneî. ¹⁰ Nîne asübusî ndeara akîmî hamîndî siheimbo tüküfemboayo ranahambo se yowanî yîhîmboyopoanî. Hîmborîyeî! Satan ai bîdîfîrî sîheimbo refe hoeifendürî-mbohündambo karabusî-ndearümbui. Asu 10 si se afîndî tîñîrîfo-ndeimboyeî. Nga se anîhondümbondîhi ngeimbo yîfayei amboanî ro yangîrî nîngombo hohoanîmo ngîñîndî napo nahurai ndahandürîmboyahî.

¹¹ Nindou ai hîmboambembîndühî ana, awi ai moanî hîmbo yangîrî kümbîreandamboane sapo Yifiafî Aboedî ranai Kraisîndî nendambo hoafayondürî ranahambo. Nindou dîdîyeî yifiarîyeî taborîhehî-rîhüdeimbî aheimbo ana ngîrî asükaiyo yîfîmboayo ranambo moaruwaimbo-ndeandürî, ’ ” mehu.

Kraisîndî nendî Pergamum ngoafîhü amarei aheimbo hoafî aho

¹² Nindou ranai hoafîyuhü yahuya, “Sünambeahîndî nendî Kraisîndî nendambo Pergamum ngoafîhü hîfandarandürî ahambo sürü papîndandî:

Nindou mamî ami-yomondî pisao yîboboanî yîhümîndeimbî masemündu ranai ndare hoafîyuhü yahuya, ¹³ ‘Ro nahi se nîmboei arîhündî ra fifîrîhe-amboanahî. Ngoafî ra sapo Satan ai ahandî ngîñîndî hîfandarandî ranîhü. Nga seana, wandî ndürî ranahambo kîkîhîsafî-randîfîmbo-anafî. Horombo Antipas ai wandî ndürî ranahambo weindahîre-randeimbî manüngu asu moanî wandî hoafî ranî yangîrî hamîndî süngumare hu. Ranîyo asu sapo Satan ai nîmarü ngoafîhü ranîhü sîhei mbusümo ahambo hîfokoamarîhora yîfîmayusî, nga ranî-sîmboanî se moai sîhei anîhondümböfe ra dîbonapîrîhindî.

¹⁴ Nga awi ro sîheimbo hoafîyondürîmbo hoafî akîdou mbegorî. Awi sehündî bîdîfîrî aiana Beramîndî hohoanîmo ra ngîñîndî kîkîhîrî-hümündimboaneî. Ai Berakîmbo yamundîmarîra asu Berak ai Israerîmbo moaruwai hohoanîmo nafuimendüra süngurîhindühî tîkai godîmbo sesi sîhefeimbîhündî sahüsi marîhündî. Asu nindowenîhî ai nîmorehî sîsîhîmoyomo asu nîmorehî ai nindowenîhî bîrabîrîyeî marîhündî. ¹⁵ Rahurai sehündî nindou amboa bîdîfîrî Nikorasîndî yamundîfe süngurîhî-rîhüdeimb-aneî. ¹⁶ Ranîmbo-hündambo-anîmbo awi sîhei moaruwai hohoanîmo hîñîngîndîhi hehî aboedî hohoanîmo süngundîhindî. Asu se refekoate-ayei ana, ro nîmehünou sîheimbo-so dügümbö ranî-babîdîmbo wandî yahamo pisao yîhümîndî tüküfe anîngo ranambo yifiarî-ndamboyahî.

¹⁷ Nindou ai himboambe-mbündühi ana, awi ai moani himbo yangiri kümbireand-amboane sapo Yifiafi Aboedi ranai Kraisiñdi nendambo hoafendüri ranahambo. Nindou düdi ai yifiari ra titaboara-foareandi ana, nindou ranahambo sünambeahindi sesi bidifiri, ahandi ndüri mana, dibo engoro ra ndahandomboyahi. Asükainda ro nimoei kifohi ndüri simbori peningoweimbi ahambo ndahandomboyahi. Nimoei kifohi ranifihhi ndüri apaiaro ra nindou mamai ai-amboani ngiri fifirindeandi, nga nindou sapo düdi ndüri asemüñdu ranai yangir-animbo fifirindeambui, ” mehu.

Kraisiñdi nendi Taiataira ngoafihü amarei aheimbo hoafi aho

¹⁸ Nindou ranai hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisiñdi nendambo Taiataira ngoafihü hifandarandüri ahambo sürü papindandi:

Godindi nimori, nindou düdi ai ahandi himboari hai imami nahurai asu ahandi tñari ain hai adükarambe mandife mburimbo himboamupuibombo-arandi nahurai, ai ndare hoafiyuhü yahuya, ¹⁹ ‘Se nini-moatükunyo ratüpuriyafi arandi ra ro fifirihamboanahi. Sifahafi hipoambofe hohoanimo, anihondumbofe hohoanimo, fehefe hohoanimo, asu sihambo tñirifo tüküfeyoani moan-ane yahoeke ningo hohoanimo ra ro fifirihendi. Se horombo ratüpuriyafi ranahambo ngasünde haya haponda afindi hamindi ratüpuriyafi ranahambo ro fifirihendi.

²⁰ Nga ro sihambo ndanahambo hoafi akidou engoro. Asu se Seseberimbo nimesi safühi hiningimarowanda tikai yamundife ra yamunde wakimareandi. Ai hoafiyohü yahuya, ‘Roana Godindi hoafi hoafiya-rihandeimb-anahi,’ meho. Nga ai wandi ratüpuriyehi-rihundeimbimbo tikare-haya yamundimareandüra nimorehi sisihimoyei asu nindowenihhi birabiriyehi asu tikai godimbo sesi shefeimbihündi sahüsi marihündi. ²¹ Rananimbo ahandi moaruwai hamindi hohoanimo ra hiningire haya hihirife aboedi hohoanimombeyo sahehea afindi si rarithe hiningimariheandiyosi, nga asu ai ahandi rani hohoanimo ra daboadanambo-fembo moei meho. ²² Awi nimorehi ranahambo ro tñirifo semindirambo fondi rani wami pindihamboyah! Asu nindou didiyomo ai-babidi nimorehi sisihimoyomo marundi amboa hifi ndanihünda moaruwai hohoanimo ra hiningife-koateayomo ana, afindi hamindi tñirifo ndowandumboemo. ²³ Ro ahambo süngurihi-ndeimbimbo amboa hifokoako-boadhearumboyah. Rananimbo asu munquambo Kraisiñdi nendi ai wambo animboya, Nindou aiana ngusüfoambe asu hohoanimo ambe türüfoare fifireandeimb-ani. Asu mamani nindou se moaruwai hohoanimomoyehi ranahambo simbori tñirifo ndahandürimboyah.

²⁴ Taiataira ngoafihündi seana moai ahandi yamundife rani süngurihi rihündi. Asu ro fifirihendi, seana moai Satanindi hoafi dibohindi hohoanimo asei ra fifirihindi. Ro hoafehandüri, siheimbo ngörü tñirifo ra ngiri sheiwami ana nandihandüri. ²⁵ Nga se munquambo hohoanimo masahümüñdi ra nginindi kikihisafi ndühümüñdi nimboei ngeian-animbo ro tükündaheamboane.

²⁶ Nindou düdi ai yifiariyu humbo titaboarifoare haya asu ro hohoanimoayah rani-süngu yangiri süngura humbo bidifiranimbo ana, nindou ranahambo nginindi ndahandomboyahi wandi Ape wambo masendi nou. Rananimbo asu nindou ranai munquambo nindou hifi ndanihü animboei ranaheimbo hibadarümbui.

²⁷ Ai nginindi hamindi nüngumbo yikamunnambo hibadarümbui.

Asu rananimbo aheimbo harindundüriani hipiri hifinambo nafümbi nahurai boborindeambui. *Buk Song 2:9*

²⁸ Asu ai ngasündimareandindüri rani nafuimbohünda ro ahambo botiboti ndahandomboyahi. ²⁹ Nindou ai himboambembündühü ana, awi ai moani himbo yangiri kümbireand-amboane, sapo Yifiafi Aboedi ranai Kraisiñdi nendambo hoafendüri ranahambo! ” mehu.

3

Kraisindi nendi Sardis ngoafihü amarei ranaheimbo hoafi aho

¹ Nindou ra asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisindi nendambo Sardis ngoafihü hifandarandüri ahambo sürü papindandi:

Nindou mamî ai yifiafi 7 asu mupui 7 semünduweimbi-mayu ai ndare hoafiyuhü yahuya, ‘Ro sihambo se nine ratüpurî rawarowandi ranahambo fifirîheandi. Nindou ai hoafiyehî seiya, “Seana yangîrî anîmbafî,” maseisî, nga anîhondü ana se munguna yifiyafi-mboanafi. ² Se himboarî birîhoefî! Sîhafî anîhondümböfe hohoanîmo ra moendîkoate-yoambe nginîndî nîmbafîmbo kîkîhîsafî-ndandîfi. Nga ro hoeirîheandani se nîni-moatükunîyo rawarowandi ranana wandî Godîndî himboahü awi aboedî ndorîhoeimbi hamîndî-yopoanî. ³ Se nîni-moatükunîyo himborîyafi mbura asu masowandîfi ra mitanînda-ndîmboyafi. Nga himborîndafi mbunda asu sîhafî moaruwai hohoanîmo ra hîniŋgîndo hawa asu aboedî hohanîmo süngundowandi. Se himboarî birîhoefî hawa hîbadandi, nga ro sihambo sowahî hûmbuhünûmbî nindou nahurai tükûndahe-amboyahî asu se ngîrî ro tükîfemboayahî ra fifirîndowandi.

⁴ Nga asu Sardis ngoafihü nindou bodîmondî ahei hoearî ranana aboedî afîsahoyokoate-ane. Asu rananîmbo ro-babîdî hahabodeihü sapo ai aboedî hamîndî wambo kîfohî hoearî gudîhimboyei. ⁵ Nindou düdi ai nginîndî semündü haya yifiarîyu hu tîtaboara-foareandi anîmbo ai nahurai kîfohî hoearî güdeambui. Asu ro ngîrî yangîrî nîngombo bukambe ndürî sürü papîmarandi ranambeahîndî gogorîndî-heheandi. Nga ro wandî ape asu ahandî nendî-yomondî himboahü hoafîndahühî anîmboya, ‘Wand-anei,’ mbîsamboyahî. ⁶ Nindou ai himboambe-mbîndühî ana, awi ai moanî himbo yangîrî kûmbîreand-amboane, sapo Yifiafi Aboedî ranai Kraisindi nendambo hoafendüri ranahambo,’ ” mehu.

Kraisindi nendi Firadefia ngoafihü amarei ranaheimbo hoafi aho

⁷ Nindou ra asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisindi nendambo Firadefia ngoafihü hifandarandüri ahambo sürü papindandi:

Hoafi ndanana sapo nindou düdi sürühoeimbi hondüyu haya anîhondümbö hoafiyu-randeimb-ani. Aiana Adükari Bogorî Defitîndî-mayo kî semündümboani yipurî ra sübüdhenda asu nindou mamai-amboanî ngîrî asükaindu pandeandi. Asu ai parareandi ra ngîrî ngorü ai sübüdhendi. ⁸ Ro se nine-ratüpurî ratüpurîyafi arandi ra fifirîhea-mboanahî. Asu se ndürîkoate-ayafi ra fifirîheandi, nga ro nîni-moatükunî mboyo yamundî-marîheanîni ra se süngurandîhü asu wandî ndürî dükefembo moai amoanîngîyafi. ⁹ Ranî nindou Satanîndî rotu worambe mamarei ranai seiya, ‘Roana Sudahünd-aneftî,’ maseisî, nga aiana anîhondü Suda-yeipoan. Aiana tîkai hoafümbî nindou yangîr-anei. Ro yandîheranî sîhafî himboahü tükûndahi sîhafî yirîkîmî yirûmbo pusîndîhimboyei, asu ro sihambo hohoanîmo-ayahîni ra ai fifîndîhimboyei. ¹⁰ Ro sihambo sahîya, ‘Tîŋîrîfo sihambo tükîndîfeyoanî se moan-ane mbîsafî nginîndî nîmbafî,’ masahî. Asu se hoafi ra süngumarowandi. Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu ro sihambo hîbadîhanîni-mboyahî tîŋîrîfo nindou munguambo ndanî hîfîhündî ranaheimbo refe hoeifendürîmbo si tükîfeyo ranîsimboanî ra ngîrî sihambo tükûndîfenîni.

¹¹ Ngîrî amîtata ro sihambo sowana tükûndaheandi. Anîhondümböfe hohoanîmo se kîkîharandîfi ra awi hîniŋgîndo-wamboyafi. Nga kîkîhîndandîfan-anîmbo asu nindou bodîmondî ai sîhafî aboedî harîhefîmbî takîni-mayo ra raguanambofe-koatembeyei-amboane. ¹² Nindou düdi sapo yifiarîyu tîtaboari-foareandeimbi-mayu ranahambo ana ro wandî Godîndî worî ranambe kambohoanî-mbondîhinî fondîhi hîniŋgî-ndîhinîmboyahî. Asu ai ngîrî worî ra hîniŋgînde haya weindanî

tükündüfiyu. Asu ro-ahandifihî wandî Godîndî ndürî pandîhe asu wandî Godîndî ngoafî adükari sîmborî Serusarem ranahandî ndürî amboanî pandîheamboyahî. Sapo ranî ngoafî ranai anîmbo sünambeahîndî hîfîna wandî Godîndî sowahîndî kodomböe. Rananîmbo asu ro-amboanî wandî sîmborî ndürî nindou ahandîfihî pandîhe hîningî-ndîheamboyahî. ¹³ Nindou ai hîmboambe-mbîndühî ana, awi ai hîmbo-yanğîrî kümbîreand-amboane, sapo Godîndî Yîfiâfî Aboedî ranai Kraîsîndî nendambo hoafendürî ranahambo,' ” mehu.

Kraîsîndî nendî Raodisia ngoafîhü amarei aheimbo hoafî aho

¹⁴ Nindou ra asükaiyu hoafîyuhü yahuya, “Sünambeahîndî nendî Kraîsîndî nendambo Raodisia ngoafîhü hîfandarandürî ahambo sürü papîndandî:

Anîhondümbö hoafîyu-randeimbî ai muŋguambo Godîndî nafîmarandî ranahandî nîmîndî ra ndare hoafîyuhü yahuya, ¹⁵ ‘Se nîne-ratüpürî ratüpürayafî ra fîfirîhenînimboanahî. Asu awi se moai wambo daboadî hîhîrowandîrî asu moai ŋusüfo parowandîrî. Awi se wambo daboadî hîhîrîmbaro-wandîrîyo asu ŋusüfo pambarowandîrîyo saheheamboyahî. Ŋga se wambo akîdou yanğîrî anîhondümbörowandîrî arandî. ¹⁶ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu awi ro sîhambo daboadî hîhîrîndî-heanînimboyahî. ¹⁷ Nindou se raro hoafîyafühî safîya, ‘Roana kaki afîndeimbî nindouya hehea napo afîndeimb-anahî. Ranîmbo-wambo asu ro moai mamî moatükunî napo amboanî mbonîmborî-hamîndîhî,’ asafî. Ŋga wanî. Se moai nindou wudî nîngoyafî. Seana nindou moaruwai hamîndîyafî hîmboatîharîyafî hawa moanî nindou safî yanğîr-anafî. ¹⁸ Awi ro sîhambo dîbafîndîheanînimboanahî. Se napo afîndeimbî hondü tüküfemböhönda wandî-mayo gor hondü nda pemîndafî. Asu sîhafî amoanîngümbî safî yanğîrî fî ranahambo gabudîfemböhönda kîfohî hoearî amboanî pemîndafî. Se hîmboatîhar-ayafî ranîmbo-hündambo se hîmboarî aboedî asükaiyo hîmboarîmbohönda hîmboarî marasin bîdîfirî pemîndafî.

¹⁹ Nindou daböe ro hohöanîmo-ayahandürî ranaheimbo ana moaruwaimborîhe hoafeyahandürühî asu aheimbo dîdîboado-rîheandürüh-anahî. Ranîmayo-wamboane awi se afîndî hohöanîmondafühî moaruwai hohöanîmo ra hîningîndo mbunda aboedî hohöanîmomayo ra ndowandîfî süngunda ŋgafî. ²⁰ Awi se hîmborîyafî! Ro yîpurî-kîmî nîmboambo pîrako-pîrako-arîhandî. Ŋga asu nindou düdî ai ro pîrako-pîrako-arîhandî ra hîmborîyuhü wambo yîpurî sübüdarîhendîrî ana, ro ahandî worambe keboehe ai-dîbo sesî dagadîhanî asu ai-amboa ro-dîbo nîmandü dedümbü.

²¹ Ro yîfiarîya tîtaboarî-mafoareandî nindouya heheamboanahî asu hapondanî ro wandî Apendî nîmarîfondî ranîwamî amarîhî. Ŋga nindou düdî ai-amboanî yîfiarîyu tîtabofoarea-ndeimb-ayu ana, asu ro-dîbo yînî mbîsaha wandî adükari bogorîndî nîmarîfondî ranîwamî nîmandümbü. ²² Nindou ai hîmboambe-mbîndühî ana, awi ai hîmbo-yanğîrî kümbîreand-amboane, sapo Godîndî Yîfiâfî Aboedî ranai Kraîsîndî nendambo hoafendürî ranahambo,' ” mehu.

4

Godîmbo sünambe heîrûnambo hîhîfî-hîhîfîyehî kakîsao-arîhorî

¹ Ranîyahî ranî-sîmboanî hamîndî ro yafogoadînambo nahurai sünambe yîpurî ranai sübüdarîhoai meŋgorowa hoeimarîheandî. Ranîyo asu hîmborîyahane wambo hoafî mamî horombo fufuŋî nahurai hoafîmendîrî ranai hoafîyondîrühî yahoya, “Awi, se ndühî sühöfan-anîmbo ro sîhambo nîne-moatükunîyo süngunambo tüküfemböoyo ranahambo hoafîndahanîni,” mehondîrî. ² Nîmehünou Godîndî Yîfiâfî Aboedî ranai wandî fîambefeyowöhüyo asu adükari bogorîndî nîmarîfondî sünambe hoerîheandî, ranîwamî nindou mamî dîdîmbei ranai mamaru. ³ Nindou adükari

bogorɪndɪ nɪmarɪfondɪ ranɪwamɪ mamaru ahandɪ ŋgusumboarɪ ana yangɪrasufo asu hamburɪ sospa asu hamburɪ konirian kaki afɪndɪfɪhɪ semɪndɪmbo nɪmoei nahuraiyowohü tükife manɪŋgo. Refeyowohüyo asu foforahoeimɪ ranai bogorɪndɪ nɪmarɪfondɪ ranahambo wakɪyo türe haya, yangɪrasufo emerar nɪmoei nahurai hɪmboarambe forɪhoayoweimbɪ manɪŋgowa hoeimarɪheandɪ. ⁴ Adükari bogorɪndɪ nɪmarɪfondɪ ranahambo 24 adükari bogorɪndɪ nɪmarɪ fondɪ bɪdɪfɪrɪ ranai wakɪyo türe haya burɪmayo. Ranɪyo asu fondɪ ranɪwamɪ 24 boagɪrɪ-memo ranai kɪfohɪ hoearɪ yihuruyomo houmbo gorɪnambo nafümbɪ at kɪbodɪrɪfoaru mburu nɪnoumemo. ⁵ Adükari bogorɪndɪ nɪmarɪ-fondɪ ranambeahɪndɪ wabürüsü ranai bɪre hɪnɪŋgɪreandühɪyo, nɪmoamonɪndɪ hoafɪ ranai moanɪ puküna pai kameihɪ kɪkɪmarandɪ. Ranɪyo asu adükari bogorɪndɪ fondɪ-mayo ranɪ haŋgɪfoanɪ sɪŋarɪ hai 7 ranai yiyowohü burɪmayo. Sɪŋarɪ hai manɪŋgomo ranana Godɪndɪ yɪfɪafɪ 7-yomo burɪmayomo. ⁶ Asu asükaiyo fondɪ haŋgɪfoanɪ ra mamɪ moatükunɪ sɪrɪwara sürühoeyoweimbɪ grasɪnambo nahurai nafɪyoweimbɪ meŋgoro.

Adükari bogorɪndɪ nɪmarɪ-fondɪ ranɪ-mbusümondühɪ asu hɪmbori-kɪmɪ ra yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ hɪmboarɪ haŋgɪfoanɪ asu daboadanɪ gabudɪfoa-reandeimbɪ ranai nɪnoumayei. ⁷ Weaŋgurɪhüdɪdɪ yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ-mayo ranai adükari pusi ahandɪ ndürɪ raion nahuraiyo. Ranɪ-kɪmɪnɪndɪ yimbu noufimbɪ yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ ranai burmakau nahuraiyo. Ngorü ranɪ-kɪmɪ ŋgɪmɪ noufimbɪ yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ-mayo ranai ahandɪ ŋgusumboarɪ ra nindou nahuraiyo. Asu bɪdɪfɪranɪ yimbuyimbu noufimbɪ yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ-mayo ranai meso botɪrɪhoai ho-randeimbɪ nahuraiyo. ⁸ Yimbuyimbu yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ mamɪ ranai 6 mbanendeimbɪyei nɪnoumayei. Ahefɪhɪ wagabe ragu asu moanambühɪ ra hɪmboarɪnambo yangɪrɪyo gabudɪfoa-reandürɪ haya mamarei. Asu ai nɪmbɪ-nɪmbɪsi ra moai heirü kɪkɪrühümündi, ŋga heirü hoafɪna kümerei. Ai rarɪhi heirüyeihɪ seiya:

“Adükari God Moanɪ Adükari hondü,

Ai Sürühoeimbɪ hondü, Sürühoeimbɪ hondü, Sürühoeimbɪ hond-ani.

Ai horombo manŋgu, haponda anŋgu asu sünguna nɪŋgomboayu,”

sei heirüyeihɪ kakɪsaorɪhorɪ marɪhündɪ. ⁹ Yimbuyimbu yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ ai nindou koadürümbo-koadürümbo yangɪrɪ nŋguweimbɪ bogorɪndɪ nɪmarɪfondɪ-wamɪ mamaru ahambo heirünambo kakɪsaorɪhorɪ arɪhündɪ. ¹⁰ Ai refembo ho-hoanɪmo-yomondühɪ ana, sapo bogorɪ nindou 24-memo ranai nindou ai adükari bogorɪndɪ nɪmarɪfondɪ wamɪ mamaru ranahandɪ haŋgɪfoanɪ yɪrɪyimbu pusɪrundühɪ pɪyomo mamarɪmo. Ai heirünambo koadürümbo-koadürümbo nŋgumbü-mayu ranahambo kakɪsaomarurɪ. Ranɪyomo nɪmarɪfondɪ ranɪ haŋgɪfoanɪ ahamundɪ adükari bogorɪndɪ at ra pirɪndowohü yaru heirüyomondühɪya,

¹¹ “Yɪhoefɪ Adükari asu God!

Awi seana ndürɪ adükarümbɪ asu ŋgɪnɪndɪ moatükunɪ semɪndɪmbo ra adükari hamɪndɪ hond-anafɪ.

Se-randɪ munquambo moatükunɪ eŋgoro ra sɪhafɪ hohoanɪmo süngu nafɪmarandɪ,” mehomomo.

5

Godɪndɪ hoafɪ nɪmɪharɪfɪhɪ ŋgamondɪfeimbɪ asu sipsip nɪmorɪndɪ hoaf-ane

¹ Ranɪyo asu adükari bogorɪndɪ nɪmarɪ-fondɪ ranɪwamɪ nindou mamaru ranahandɪ warɪhondü waranɪ ro hoeirɪheandanɪ pepa hoandarɪ mamɪ nɪmɪharɪfɪhɪ ŋgamondɪfeimbɪ ahandɪ ndürɪ skror ai meŋgoro. Asu pepa-mayo ranɪfɪhɪ yɪboboanɪ sürü papɪyoweimbɪ mayowa, asu ranahambo nɪmɪ horɪ nahurai 7-nambo hɪmondɪyɪmɪndɪ masɪhefeyo. ² Asu ro hoeirɪhenda sünambeahɪndɪ nendɪ ŋgɪnɪndɪ

hondü ranai hoafi+yuhü yahuya, “Nindou düdi aboedi mbumundi ndor+hoeimbi-aiyu ai pepa nim+harifihî ngamondifeimbi-mayo ranahambo nimî horî ran+nambo himondîmemîndo ra kikînde fufudîgai haya pepa ra ngurîma-ndeanda?” mehu. ³ Nga asu nindou sünambeahîndîyu, hîfîndîndîyu, hîfambeahîndî ragupoedîyu mamî ai-amboanî ngîrî pepa-mayo ranahambo ngurînde hoeinde asu ragu wagabe hîmbondu, nga wanî. ⁴ Pepa nim+harifihî ngamondifeimbi-mayo ranahambo ngurî-ngurîfe asu wagabe ragu samongorî-foefembo-mayo nindou mamî ai niñgokoate-mayuwa hoeifekoate-mayefî. Ranîmboanahî ro moanî afîndîmbo aranîmboaho ngusûmboarî hîmboarî-mayahî. ⁵ Ranîyu asu nindou boagîrî-mayu ranai wambo hoafi+yundîrûhî yahuya, “E! Se aranîndamboyafî! Se hîmboyafî! Raion Suda sîrambeahîndî sei-arîhündî sapo Defîndî amoao adûkarî-mayu ranai awi yifiariyu tîtabofoare-randeimb-ani. Ranîmboane asu ai-anîmbo nimî horînambo himondîmemîndo ⁷ ra kikînde haya pepa nim+harifihî ngamondifeimbi-mayo ra ngurî-ngurîndeambui,” mehu.

Son ai Sipsip Nîmorî hoeimarîrî

⁶ Asu ro hoeirîheandanî Adûkarî bogorîndî nîmarîfondî-mayo ranî mbusûmondühî Sipsip Nîmorî ra manûngu. Ranîyo asu ahambo yimbuyimbu yangîrî niñgoweimbi moatükunî-mayei ranîyo asu boagîrî nindo-memo ranai Sipsip Nîmorî ranahambo wakîyomo türü houbmo manîngomo. Refeyowohüyo asu Sipsip Nîmorî ranai hîfokoe fe sîhefembo hîmboyohaya meñgoro. Sipsip Nîmorî ranai ⁷ daburüdümbîyo asu ⁷ hîmboarümbîyo. Asu ai ra Godîndî ⁷-yifiarî-yei sapo muñguambo hîfîna koamarîhendüra makosei. ⁷ Sipsip Nîmorî ranai ho adûkarî bogorîndî nîmarîfondî-wamî nindou mamaru ranahandî warîhondü waranîpoedî sapo pepa nim+harifihî ngamondife masîhefeyo ra kosîmaramîndo. ⁸ Sipsip Nîmorî ranai ramareandamboyo asu sapo yimbuyimbu yangîrî niñgoweimbi moatükunî-mayei ranîyei asu ²⁴ boagîrî-memo ranai muñguambo ahandî hanğîfoanî yirîyimbu pusîrîhi marmarei. Muñguambo mamamî boagîrî-memo ranai fandîyo-rambo moatükunî hap ra fufuründümo asu gorînambo nafîyoweimbi dis warambemaründümo ranambe fîsînarümbî moatükunî foafusimbüyo. Ranana Godîndî yangîrî nindou-yei didîbafife ranîyo. ⁹ Asu ai yaru heirü sîmborî heirüyomondühî yahomoya, “Seana nindou moanî aboedî hamînd-anafî.

Pepa nim+harifihî ngamondifeimbi semîndî hefe
 asu nimî horînambo hîmondîyîmîndî masîhefeyo
 ra kikîfe ngurî-ngurîfembohünda se ngîndîndayafî!

Nîmboe sapo sîhambo hîfokoama-rîhinîna yîfîmayafî,
 ranîmbohünda asu sîhafî horî ranambo muñguambo sîrî,
 muñgambo hoafîmbü, muñguambo hîfîhündî
 asu muñguambo fi ra

Godîmbo-hünda hîhîro masowandîfî-ndürî.

¹⁰ Asu se aheimbo Godîmbo sesî sai-rambohünda nindou adûkarî bogorîmbo-rowandürühî hîniñgîma-rowandürî
 ahandî ratûpurî ratûpurîyo-rambohünda.

Asu aiana muñgua hîfî hîbadîhümboyei,”
 yahomo heirümayomo.

¹¹ Ranîyo asûkaiya hîmboyahane sünambeahîndî nendî afîndî tapuiyoanî tausenîyo mirionîyo-randeimbi-yomondî yafambe hîmborîmayahî. Asu ai sapo Adûkarî bogorîndî nîmarîfondî ranahambo, yimbuyimbu yangîrî niñgoweimbi moatükunî-mayo, asu boagîrî nindou-memo ranaheimbo muñguambo wakîyomo türü houbmo manîngomo. ¹² Ranîyomo asu ai pukûna heirüyomondühî yahomoya, “Sapo Sipsip Nîmorî hîfokoamefiyu ranai ana nindou aboedî hamînd-ani.

Asu ai hifandimbo nginindi,
 muṅguambo aboedi moatükuni,
 aboedi fifirife,
 nginindi ra mbisemüdu-amboane.

Asu muṅguambo nindou ranahambo
 ndürümbi adükar-ani mbisei-wamboane,
 ahambo hihifi-hihifimbiri-horimboane,
 asu ahambo hihifimbiri-horimboane,”
 yahomo houmbo heirümayomo.

¹³ Ranıyo himborıyahane, muṅguambo moatükuni sünambe engoro, hifi ndanihü engoro, hifambe ragu hoarehi engoro, asu muṅguambo moatükuni sirıwara-ambe engoro ranai rarihi heirüyeihı seiya,

“Nindou sapo ahandi adükarı bogorındi nımarıfondi-wami amaru
 asu Sipsip Nımorı amboanı ranahafanıambo muṅguambo ai hihifimbiri-hü-
 pıramboane
 adükarı ndüreimb-anafanı mbiseiyei-amboane
 ahafanıambo hihifi-hihifimbeyei-amboane
 asu ai nginindi mbısowandıfand-amboane,”

masei. ¹⁴ Asu yimbuyimbu yangrı nıṅgoweımbi moatükuni ai rarihi simborı hoafıyeihı seiya, ‘Anıhond-anesı,’ masei. Ranıyomo asu nindou boagrı-memo ranai yirıyimbu pusıru nımarımombo heirünambo ahafanıambo kakısaorupırühi aboed-anafanı mehomoprı.

6

Sipsip Nımorı ai nımi horı ra kıboakımarıhendı

¹ Asu ro hoeirıheandane, Sipsip Nımorı ranai sapo nımi horı masıhefeyo 7 ranahandambo mamı kıboakımareandı. Asu ro himborıyahane, sapo yangrı nıṅgoweımbi moatükuni yimbuyimbu-mayei ranahandambo mamı ai puküna nımoamondihoafı nou yare wambo hoafıyowohü yahoya, “Se sühüfi!” meho. ² Ranıyahı asu himboyahane hos kıfohi ranahambo hoeımarıheandı! Nindou hos semüdü hurandeımbi ranai yıfıahondi semüdü-haya mamaru ranahambo adükarı bogorındi at masagado. Ai yıfıarıyu titaboarıfoare-randeımb-ani asu ai yıfıarıyo tıtaboarıfoefembohünda asükai hıhırfı mahu.

³ Ranıyu asu Sipsip Nımorı ai yimbu noufımbi nımi horı ra kıboakımareandı. Asu ro himborıyahane, yimbu noufımbi yangrı nıṅgoweımbi moatükuni ranai hoafıyowohü yahoya, “Se sühüfi!” meho. ⁴ Ranıyo asu hos hamburı ranai tüküfe masıno. God ai hos semüdü hurandeımbi nindou-mayu ranahambo nginindi masagado. Ngınindi ra aboedi nıṅgombo hohoanımo raguanambofıhi asu yıfıarı hohoanımo sıhefeyoanı yıfıarıyowohü simborı hıfokoefırü-mbohünda ngınind-ane. Ahambo ami-yomondi pisao adükarı masagado.

⁵ Ranıyu asu Sipsip Nımorı ai ngımi noufımbi nımi horı ra kıboakımareandı. Asu ro himborıyahane, ngımi noufımbi yangrı nıṅgoweımbi moatükuni-mayo ranai hoafıyowohü yahoya, “Se sühüfi!” meho. Ranıyo asu ro himboyahane, nımbandı hos ranai manıṅgo. Hos semüdü hurandeımbi ranai nımborı sımongorıferambo waramberamüdü haya manıṅgu. ⁶ Asu ro himborıyahane, yangrı nıṅgoweımbi moatükuni yimbuyimbu mamarei ahei mbüsumo hoafı mamı rahurai yare hoafıyowohü yahoya, “Sesı mbonıambo-marüdümo. Mamı kirogram wit ra ten

kinafihî yîbobondowandî. Asu bari ngîmî kirogram ra ten kinafihî yîbobondowandî.* Nga asu se mandife wer-ane asu wain ranana moaruwaimbo-ndowamboyafî,” meho.

⁷ Ranîyu asu Sipsip Nîmorî ranai yimbuyimbu noufimbî nîmî horî ra kîboakîmareandî. Ro himboriyahane, yimbuyimbu noufimbî yangîrî nîngoweimbî moatükunî ranai hoafiyohü yahoya, “Se sühüfî!” meho. ⁸ Ranîyo asu himboyahane, anjüsü futireandeimbî hos ra manîngo. Nindou hos semündü hu-randeimbî ranîwamî mamaru ahandî ndürî ranana Yifeimb-ane. Asu Yifiafî Ngoafî ahandî süngu maho. Nindou hîfîhü anîmboei ranaheimbo yimbuyimbu-mbore yîbobomareandî. Mamî bîdîfirî ranaheimbo yifiarî, wembo, anjünü asu nîmambeahîndî nînihondî moaruwai ranambo hîfokoeffe-ndürîmbohündambo God ai ahafanîmbo ngînîndî masagapîrî.

⁹ Sipsip Nîmorî-mayu ranai hondahüfimbî nîmî horî kîboakîmareandî. Ranîyahî asu ro hoeirîheandane, nînihondî hîfokoeffe mandîfembo fondî-mayo ranî-hoarehî yifiafî yangîrî anîboadei ra hoemarîheandî. Sapo nindou ra Godîndî hoafî wataporîmborîhü asu anîhondümbö ahandî hoafî ranahambo hoafîyei marîhündî ranîmbohünda hîfokoa-marîhindürîyei yifiafî ranîyei. ¹⁰ Ranîyei asu ai puküna rarîhi hoafîyeihî seiya, “Moanî adükarî hamîndî bogorî, sürîhoeimbîyafî hawa asu anîhond-anafî! Ro nünjunîmbîmbo hîbadîma-ndîhundî se nindou hîfîhü amarei ranaheimbo yîbobondo-wandürühi tînjîrîfo madabadürî sapo yîhoefîmbo hîfokoa-marîhimunî ranambohündambo?” sei düdumehindî. ¹¹ Ranîyo asu mamî aheimbo hoandarî hoearî kifohî yimburundürühi awi akîdou gedühi safî nîmandei yahomo houmbo hoafîyomondühi yahomoya, “Asu süngunambo-anîmbo sîhei mamî ratüpurîyei-rîhündeimbi nindou-aneî asu wandafî-mamî ranaheimbo hîfokoa-mbürühindürî-amboane, sapo sîheimbo hîfokoa-marîhindürî nou,” mehomo.

¹² Ranîyu asu Sipsip Nîmorî-mayu ranai nîmî horî 6 ra kîboakîmareandî. Ranîyo asu ro himboyahane, adükarî hîfîhe ranai tüküfeyowohüyo, hüfîhamîndî ranai nîmbokoanî nahurai nîmbîranî-mareandî. Asu amoamo ranai moanî munjunambo horî nahurai hamburîmayu. ¹³ Ranîyo asu mupui ranai hîfîni firîbadîyîfoai pütapîmayo sapo hanjîrî werînambo nahurai fimbomoranda hîfokoakoayo nou. ¹⁴ Asu sünü ranai awarîhoaihüyo sapo nîmîharîfihî nîni moatükunî ngamondéfeyo nou. Asu munjambo hîfî wafu asu airan ranî-poanîmbo ranai nîmarîfondîhîndî ranîhündambo firîboadîhoai haya ho marandî.

¹⁵ Ranîyo asu hîfînîndî bogorî nindou, gafman hîfandî-rundeimbî ami-yomondî bogorî, napo afîndeimbî, ngînîndî hîfandî-rundeimbî, moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi, kakî semîndîmbohünda ratüpurîyei-rîhündeimbi nindou munjuambo ranai nîmoei ambeambe asu honju hoarehî dîbonapîmehindî. ¹⁶ Ranîyei asu ai hîfî wafu, nîmoei yîtîfo ranaheimbo rarîhi hoafîyeihî seiya, “Yîhoefî wamî se pîyei gabudîhimunan-anîmbo asu nindou sapo ahandî nîmarîfondîwamî amaru ranai hoefekoate-yumunühi asu Sipsip Nîmorî ranai ngînîndî-yomunîkoate-mbiyumun-amboane. ¹⁷ Ahafandî ngînîndîyowohü nindou dîdîyei ai moaruwai hohoanîmomayeî ranaheimbo tînjîrîfo saimbo si ra ndeara tüküfemboanesî, nga asu nindou dîdai ranahambo moan-ane mambüsa?” masei.

7

God ai Israerîhündî 144,000 nindou ranaheimbo sürü pamareandürî

¹ Munjuambo ranî-moatükunî ranai refehayambo-yoane, asu ro hoeirîheandane, sünambeahîndî nendî yimbuyimbu ranai hîfî munjuambo yimbuyimbu ranî

* **6:6:** Kakî ra ranî sesî pemîmbohünda adükarî hamînd-ane. Adükarî yifiarîmbo simboanî nindou ai sesî simogodühi rahurai kakî ranîfihî pemîyei arîhündî.

himborañ-kimñ warañründümo manñngomo. Raniyomo asu yimbuyimbu werñ ra kikñhñründümo warambe manñngomo. Rananimbo asu werñ ranai ngñrñ mamñ ai-amboañ hñfñ ranñh-ane, sirñwara ambe-ane, hoe-ane asu nñmñ ranñwam-ane ra ngñrñ werñndo yahomo houmbo. ²⁻³ Ranñyahñ asu ro hoeirñhinane, sñnambeahñndñ nendñ mamñ ranai hüfñhamñndñ süfuanñpoedñ God yangñrñ nñngumbñndñ-mayo sürü pare-randeimbñ semñndü haya masüfu. Asu ranñyu sñnambeahñndñ nendñ yimbuyimbu-memo sapo God ngñnñndñ masagapura hñfñ asu sirñwara moaruwai-mbofembo-memo ranahamumbo puküna mñngñyu hoafñyuhü yahuya, “Awi se hñfñ, sirñwara, asu nñmñ napo ranahambo nñmai yowanñ moaruwaimbo-fepoañ. Nga yñhoefñ Godñndñ ratüpurñyei-rñhñndeimbñ ranaheimbo ahei girñbodñ hamñndñwamñ sürü pare-randeimbñnambo pandñhundand-ani-mbo, se ranñ moatükunñ moaruwaimbo-ndundñ,” mehu. ⁴ Nindou ranaheifñhñ sürü apaiaro ra hñmboyahane, 144,000-mayo. Nindou ranai ana 12 mamñsirñ Israerñhñndñ-yei asu ai mamamñ mamñsirñ ranambeahñndñ 12,000-yei.

⁵ Sudandñ sirambeahñndñ 12,000,

Rubenñndñ 12,000,

Gadñndñ 12,000,

⁶ Asandñ 12,000,

Naptarindñ 12,000,

Manasendñ 12,000,

⁷ Simionñndñ 12,000,

Rifañndñ 12,000,

Isakarñndñ 12,000,

⁸ Seburunñndñ 12,000,

Sosepñndñ 12,000

asu Bensaminñndñ 12,000.

Ranñ nindou ranaheimboyo God ai wand-aneñ yahu sürü pamareandñ.

Nindou Afñndñ ai Godñmbo hohoanñmoyeihñ aboed-ani sei arñhñndñ

⁹ Ranñ-moatükunñ ranai refedayambo-yoane, asu asükaiya hoeirñheandane, nindou afñndñ hamñndñ ranai manñmboei asu ranaheimbo ngñrñ mamñ amboa tapuñndürñ. Nindou ranai ana muñguambo hñfñhñndñ, muñguambo sirñ, muñguambo fi-hoearñ, asu muñguambo hoafñmbñ-yei manñmboei. Ai Godñndñ nñmarñfondñ Sipsip Nñmorñ-mayu ranahandñ hanñgñfoañ-yei kifohñ hoearñ yihuruyei mburñhü asu hñhñfñ-hñhñfñyeihñ mbeyemü waramberñhñmñndñ hehi burñmayei. ¹⁰ Ai puküna hoafñyeihñ seiya,

“Yñhoefñ God ai adükarñ bogorñndñ nñmarñ-fondñwamñ amaru

asu Sipsip Nñmorñ-dñbo yñhoefñmbo aboedambo-rñneamunñ arñnandñ,”

masei. ¹¹ Sñnambeahñndñ nendñ muñguambo ai bogorñ nindou-yomo asu yangñrñ nonngoweimbñ moatükunñ yimbuyimbu-mayei ranñyei ai Godñndñ nñmarñ-fondñ ranahambo wakñrñhi hehi burñmayei. Ranñyei asu ai Godñndñ nñmarñ-fondñ ranñ hanñgñfoañ pütapñyei amoyareimbo Godñmbo hohoanñmo-rñhorühñ aboed-ani masahñndo. ¹² Ai seiya,

“Anñhond-ane!

Yñhoefñ God ranahambo hoafñyefñhñya,

‘Ai hñmboamupui-randeimbñ,

aboedñ fñfñreandeimbñ,

ndürñ adükarñmbñ,

asu hñfandñmbo ngñnñndeimb-ani.

Koadürñmbo koadürñmbo ahambo hñhñfñndñhurühñ aboed-ani,’ mbñsefñmboane,” masei.

¹³ Ranıyo asu boagiri mamı ai wambo hoafıyundırühi yahuya, “Nindou didıyei hoandarı hoearı kifohı ra güdımarihında? Ai nahanı-poedıyeia?” mehu. ¹⁴ Ro simborı hoafıyahındowohü sahiya, “Ape, se fıfırarowandı,” masahi.

Ai yahuya, “Nindou ranai tıñırıfoyo asu asübusı afındı ranambeahındı aboedambo tükümehındı.

Ai Sipsip Nımorındı horambe ahei hoandarı hoearı boboemarı-hünda kifohımayo.

¹⁵ Ranımbı-hündamboane, ai Godındı nımarı-fondı hanğıfoanı anımbıoeı.

Ai ahandı worambe nımbı-nımbısi ratüpurıyei arıhündı.

¹⁶ Ai ñgıri asükaindeı wembombondeı asu amındanıño-mbondeı.

Hüfıhamındı ranai ñgıri aheimbo tagındandürı,
asu hüfü amboa ñgıri tagındandürı.

¹⁷ Nımbıoeı sapo sipsip nımorı adükarı bogorındı nımarı-fondı mbusümondühi anıñgu ai ahei hıfandırandürı-randeımbı-ndümbı.

Ai aheimbo ndemündündürı ñgu yangıri nıñgombo hoe sowahi tükündahımbıoeı.

Asu God ai ahei hımbıoar-ambeahındı aranıhımbıoaho gedüherümbı,” mehu.

8

Sipsip Nımorı ai 7 noufımbı nımi horı ra kıboakımareandı

¹ Sipsip Nımorı ai 7 noufımbı nımi horı ra kıboakımareandı asu bodıfoahü sünambe nımi emündü boefoımbı nahurımayo. ² Ranıyo asu sünambeahındı nendı 7 Godındı hanğıfoanı manıñgımo ranai fıfuñı 7 ra waranı-maründümonda hoeımarıheapuri.

³ Asu sünambeahındı nendı ñgorü ranai Godımbı fısiñarü aboedeımbı mandıfe hasıhonı ranı-kımi tüküfi manıñgu. Ai gorıhıpirı ranambe fısiñarümbı moatükunı fıerümbı warambemaramündüwa ahambo fısiñarümbı moatükunı afındı ra masabudo. Ai Godımbı ranı-moatükunı ahandı nendı muñgu ranahei didıbafıfe hoafı ra-kapeihü sıhefembıohünda masabudo. Aıana gorınambo nafeımbı hasıhonı Godındı nımarı-fondı fıkımi anıñgo ranıwamı dıgembı. ⁴ Ranıyo asu fısiñarümbı moatükunı hai tıkirımarandı-mayo hasıheimı ranai Godındı nendı-yafe didıbafıfe ranı bıtapıre haya sünambeahındı nendı ranahandı warambeahındı Godındı hanğıfoanı mahafo. ⁵ Ranıyu asu sünambeahındı nendı-mayu ranai fısiñarümbı moatükunı hıpirı ra semündü haya Godımbı sesı mandıfe hasıhonı-mayo ranıwamınındı hai sıramündı foare mbura hıfıni pimareandı. Asu ranı-sımbıoanı nımoamondı-hoafıyohü, fı afındı-afındıyohü, wabüsürıyohü hıfıhemayo.

⁶ Ranıyomo asu sünambeahındı nendı 7 fıfuñı waramberündümo manıñgımo ranai ndeara fıfuñımbı yahımo houmbo-memo.

⁷ Sünambeahındı nendı mamı noufımbı-mayu ranai ahandı fıfuñı ra fıfuñımayıwa asu hoewerı ranai hoe ñgısiharı ñgıniındı nımoı nahurı pütapıyowohüyo asu hai ranai horı bıtapıre haya hıfı ranıwamı pımayo. Ranıyo asu ranambo hıfı mamı ñgımi bıdıfıri, nımi mamı ñgımi bıdıfıri asu muñguambo mamamı wohı yangıri ra hai tıkirımarandı.

⁸ Ranıyu asu yımbı noufımbı sünambeahındı nendı-mayu ranai ahandı fıfuñı ra fıfuñımayı. Asu mamı moatükunı moanı adükarı hamındı hai tıkirıandeımbı nımoı wafı hımbıoyoweımbı ra sırıwara-ambe pıfıyoanı mahano. Ranıyo asu sırıwara mamı ñgımi bıdıfıri ranai horımbıofe tüküme fıyo. ⁹ Ranıyo asu yangıri nıñgıweımbı moatükunı mamı ñgımi bıdıfıri-mayo sırıwara-ambe ranai yıfısafıyowohü asu sip mamı ñgımi bıdıfıri sırıwara-ambe hei arıhündı ranai ranı-moatükunı ranambo nımbıorı mafoareandı.

¹⁰ Ranıyu asu ɲgımı noufımbı sünambeahındı nendı ranai ahandı fufuɲı fufuɲımayu. Ranıyo mupui mamı adükarı ranai sıɲarı hai nahurai yiyowohü sünambeahındı fırefoai hoe asu apoarındıhorı hoe ɲgımı bıdıfırı ranambe pımayo.

¹¹ Mupui ranahandı ndürı ranana Hühütımbı Moatükunıyo. Hoe ɲgımı bıdıfırı ranai hühütımbü tüküme Feyowa nındou afındı ranai sımındeihünda yıfımayei sapo ai hühütımbü wambo.

¹² Asu yımbuyımbu noufımbı sünambeahındı nendı ranai ahandı fufuɲı fufuɲımayu. Asu hüfıhamındı ɲgımındambo, bıdıfırı amoamo ɲgımındambo, bıdıfırı mupui ranaheimbo harımendüra asu ahei sı ranai ɲgımındambo bıdıfırı nımbıraɲımareandı. Ranıyo asu ranı-sımbıanı ɲgımındambo bıdıfırı sıyo asu ɲgımındambo bıdıfırı nımbı ra sı akıdou amboa tüküfekoate-mayo.

¹³ Ranıyo asu ro hımborayahane ndusıkorı nımoamo youyu wakımareandı ai puküna hoafıyuhü yahuya, “Hıpoanımbıembou-aneı, hıpoanımbıembou-aneı, hıpoanımbıembou-aneı, nındou hıfını anımbıoeı se! Sünambeahındı nendı ɲgımı ranai ahamındı fufuɲı ranambo fufuɲındımondanı, moaruwaimbofe moatükunı afındı tükündıfemboe,” mehu.

9

Hondahüfımbı noufımbı sünambeahındı nendı ai fufuɲımayu

¹ Hondahüfımbı noufımbı sünambeahındı nendı-mayu ranai fufuɲımayuwa mupui ranai sünambeahındı hıfına fırefoai pımayowa hoeımarıheandı. Ranıyo asu ahambo hıfambe akımbı kaıkoate raguhındü hanümbımayo ranahandı yıpurı sübüdırıhefembo kı masemüdü. ² Mupui ranai kı ranambo hıfambe-mayo ranahandı yıpurı ra sübüdı-marıhendamboyo, asu hasıheimı afındı tüküme Feyo hai adükarı hıfambe horombo nahurai. Hasıheimı tüküme Feyo ranınambo hüfıhamındı asu sünü ranahambo gabudı-mafoareanda nımbı mamaro. ³ Ranıyo asu wohı-yıtıhı ranai hasıheimı ra hınıɲgırıhi hehi hıfını pütapımayei. Asu ai hıfınındı ɲgınındı aheimbo masagadıra arühüpoahındı nahurai nındoumbo kıarımbohünda tüküme hındı. ⁴ “Se wohı, nımbı asu amurı moatükunı yanğırı hıfını burayo ranahambo ana moaruwaimbo-ndıhimboyeı. Nga moanı sapo nındou daboe ahei gırıbodı hamındı-wamı God ai wand-aneı yahombo moatükunı pefekoate-mayeı ranaheimbo-anımbı moaruwaimbo-ndıhindürı,” meho. ⁵ Wohı-yıtıhı ana nındou ranaheimbo hıfıkoefe-ndürımbı hoafı ra moai yanğoro, nga moanı aheimbo hondahüfımbı amoamo anımbı afındı hamındı asübusı ndahündürı yaho hoafımayındürı. Nga afındı hamındı asübusümbı ana sapo arühüpoahındı kıaroanı asübusıyo nou-anımbı rambıfeyowamboane. ⁶ Hondahüfımbı amoamo ranambe nındou ranai yıfımbı yıfırındeı-mboyeı, nga asu ai ɲgırı yıfındeı. Ai yıfımbı hıhoanımo-ndeımbıyeı, nga asu yıfı ranai aheimbo gübüsüboadearımbı.

⁷ Wohı-yıtıhı ranai ana, sapo hos yıfıarımbo hombo sı hehimbo rawehındı nou-mayeı. Ahei mbıroambe ana sapo adükarı bogorındı at gorınambo nafümbı nahurai-ane amarındürı. Ranane asu ahei ɲgüsümboarı ranana nındou-yafe nahurai-ane.

⁸ Ahei mbırınarı ranana nımorehı-yei mbırınarı nahurai hoandıarıyo hayamboane asu yahafı ana adükarı pıdı raıon ahandı yahafı nahurai-anındürı. ⁹ Ahei mısındı ranana anı-nambo nafümbı nımbınehoarı nahurai-anındürı gabudıfoa-reamboayo. Asu fıhoafı ahei mbanındınambo ranana sapo nımarıfondı hosıfıhı nafıyo kıfıyoanı kıfe hüramındı haya yıfıarımbo füsühoasümbı ahei yahurai-ane. ¹⁰ Wohı-yıtıhı ndı-nındınambo kıareı arıhındı ranana sapo arühüpoahındı nahurai-aneı. Asu ahei ndı-nındı ranınambo nındoumbo hondahüfımbı amoamo asübusı sehi arıhındı.

¹¹ Ranı-moatükunı aheimbo ana sünambeahındı nendı bogorımbıfı hayamboanı hıfıandarındürı. Sünambeahındı nendı ranai ana sapo hıfambe akımbı kaıkoate ragu

ham#ndi han#weimbi ranahambo hifandandeimbi nindou-ani. Ahandi nduri Hibru-yafe hoaf#nambo ana Abadon-ani. Asu Grik-yafe hoaf#nambo ana Aporion-ani. Hoafi ahandi nim#ndi ra moaruwaimbore-randeimb-ani.

¹² Weanguruh#didi t#j#r#fo af#ndi ranai ana ndeara mungumayo. Nga asu sunguna awi yimbu af#ndi t#j#r#fo amboani tukundaf#ne-amboyafe.

¹³ Sunambeah#ndi nendi 6 noufimb#-mayu ranai fufun#-mayuwamboyo, asu gor#nambo nafumbi sesi mandife has#hon# yimbuyimbu daburudumbi God#ndi han#foani man#mboei ranambeah#ndi hoafi ranai tukumefeyowa h#mbor#mayahi.

¹⁴ Sunambeah#ndi nendi 6 noufimb# fufun#eimb#-mayu ranahambo hoafi ranai yare hoaf#yondowohu yahoya, "Sunambeah#nd nendi yimbuyimbu aduka# hoe ahandi nduri Yufretis ki#mi karabus#yafu an#ngomo ranahamumbo koand#hawapura mb#homond-amboane," mehondo. ¹⁵ Raniyo asu sunambeah#ndi nendi yimbuyimbu-memo ranahamumbo karabus-ambeah#ndi aboeda koamar#houpura mahomo. Ai ndeara hapondani, ndani si, ndani amoamo, ndani h#mban#fih# nindou ngim#ndambo bid#f#r# ranaheimbo hifokoefe-nduri#mbohunda naf#r#ndumo houmbo hifandu man#ngomo. ¹⁶ Ami ai hos ran#wami nindou-memo ranana tapuiyoani yimbu handret mirion-ane (200,000,000) mehomonda ro h#mbor#mayahi.

¹⁷ Raniyahi asu ro yafogoad#nambo nahurai hos raniyei asu nindou hos sowandumo homo-rundeimbi ra hoeimar#heandi. Ahamundi nim#nehoari m#s#nd#hu magudundi ra hai imami nahurai hamburi-mayo, n#mbandi asudabo, asu an#s#hi safi nahurai mapaiaro. Hos#-yei mb#ro ranana aduka# pusi raion#ndi mb#ro nahuraiyo. Raniyo asu ahei yahamon#ndi hai, has#heim#, asu n#moei sarfa imamiyo nahurai ranai tukufe haya maho hoango. ¹⁸ Raniyo asu ngim# moatukun# hai, has#heim#, asu n#moei sarfa imamiyo nahurai hos#-yei yahamo tukumefeyo ranambo n#moreh# nindowenih# ngim#ndambo bid#f#r#-mayo ra moaruwaimbo-mareanduri. ¹⁹ Hos ranahei ngin#ndi referambo moatukun# ranana ahei yahamo asu sendani ane amaronduri. Ahei sendi ranana amoas#r# mb#ro nahurayonduri hayamboane asu ran#nambo nindou moaruwaimbo-r#hinduri ar#hundi.

²⁰ N#moreh# nindowenih# bid#f#r# moaruwai ham#ndi moatukun# ranambo hifokoefendura y#f#koate-mayei ai awi moai ahei hohoan#mo ngoru-sungur#hindi. Asu moai tkai god sisam# ahei war#na naf#mar#hundi ranahambo daboadanambo-r#hindi. Asu ai moai moaruwai nendi hifi ndan#hunda ranaheimbo ngus#fo pefe hohoan#mo ra hin#ng#r#hindi. Asu tkai sisam# god aheihoari gor, sirfa, bras, n#moei, nim# bid#f#r# ran#nambo naf#mar#hunda h#mboariyo, hoafi h#mbor#yo, asu hoahoango-rakoate-mayei ranahambo amboa ai moai ngus#fo pefihumbo hohoan#mo ra hin#ng#r#hindi. ²¹ Asu nindou rani-mayei ranai sapo ai nindou hifokoar#hi, t#bag#r#hi, n#moreh# sis#himo, nindowenih# birab#r#yei asu humbuhun#yei mar#hundi ranahambo amboani ai moai hin#ng#r#hinduhi aboedi hohoan#mo sungur#hindi, nga wani.

10

Sunambeah#ndi nendi mam# ai Sonimbo buk masagadowa masesu

¹ Raniyahi asu ro hoeir#hinane, sunambeah#ndi nendi ngin#ndi mam# ranai sunambe tukufi haya makusu. Ai mbur#ngainambo gabud#foareri haya asu ahandi mb#ro wafus#foahu foforahoeimi ranai wak#yo tumareri. Ahandi ngusumboari ana huf#ham#ndi nahuraiyo asu ahandi t#jar# yimbu ana hai nahuraiyo. ² Ai ahandi warambe buk ak#dou skror* ra, ngure waramberamundu hayamboyo. Raniyu ahandi war#hondü t#jar# ra sir#wara-ambe türeandi asu kadüdi t#jar# ra hif#wami tumareandi. ³ Asu ai pukuna ham#ndi raion hoafayo nou hoaf#mayu. Ai hoaf#yu

* **10:2:** Skror ra pepa hoandar# nim#har#fih# ngamond#feimb-ane.

hayamboyu-ane asu nimoamondi-hoafi 7-ambe ramindeimbimbo hoafimayu. ⁴ Nimoamondi-hoafi ranai hoafimayuwa rani-simboani ro ndeara ahei hoafi ra sürü papimbo yangrimayah. Nga asu sünambeahindi hoafi mamí ranai hoafiyohü yahoya, “Nimoamondi-hoafi 7 hoafimayo ra se weindahindo-wamboyaafi, nga dibonapi-ndowandi. Asu se bukifihí hoafi ra sürü papindamboyaafi,” mehondiri.

⁵⁻⁶ Raniyu sünambeahindi nendi siriwara-ambe tñari türe asu hifihü türe maranda hoeimarhini-mayu ranai sünambe ahandi warihondü warí nimoamore mbura God koadürümbo-koadürümbo anüngu ahandi ndürinambo anihondümbo hoafimayu. Ai sünü, hifi, siriwara asu muṅgu moatükuní ranambe engoro ra nafimarandi. Sünambeahindi nendi ai hoafiyuhü yahuya, “Ndeara God ai muṅgu-moatükuní moendifemboayu si ra muṅgumbo yahomboane, nga asu ṅgiri ai gedühí híbada ṅgu. ⁷ Nga asu 7 noufimbí sünambeahindi nendi-mayu ranai ahandi fufuṅí fufuṅinduan-animbo, asu God ai ahandi hohoanímoyu díbo masihendi ra moendi-ndeambui. Rani-moatükuní ranahamboyu ai ahandi ratüpuríyomo-rundeimbi asu hoafi hoafiyímo-rundeimbi-memo ranahamumbo wataporimbo-marapuri,” mehu.

⁸ Sünambeahindi hoafi ro horombo hoafimayowa himbori-maríhamíndihí ranai asúkaiyo hoafiyondirühí yahoya, “Se ṅgafi buk akídou skror sünambeahindi nendi tñari siriwara-ambe türe asu hifihü türe haya anüngu ranahandi waríwami boare anango ra ndowandifi,” meho.

⁹ Raniyahí asu ro sünambeahindi nendi-mayu ranahambo sowana ha buk akídou ra mbisenda sahehea düdumeheando. Raniyu asu simborí wambo hoafiyundirühí yahuya, “Se buk akídou ra ndowandifi mbunda dowandifi. Rani-moatükuní ra síhafi bodoambe dídíhamíndimboe. nga asu síhafi yafambehü ana efu hoe nahurai aboedí aparíndimboe,” mehondiri. ¹⁰ Raniyahí asu ro ahandi warambeahindi buk akídou-mayo ra sahamíndi hehea sahasihane, rani-moatükuní ranai efu hoe nou wandi yafambehü aboedí aparímayo. Nga asu sahasi híníṅgíríhe heheamboyahane asu wandi bodoambe dídíhamímayo. ¹¹ Raniyu asu wambo yare hoafiyundirühí yahuya, “Asúkaindafi se muṅguambo síríhündi, hifihündi hoafi asu bogorí nindou afíndi ranaheimbo níní-moatükuní tüküfemboayo ra wataporímbondandi,” mehondiri.

11

Yimbu nindou ai hoafi bokamaríheneandi

¹ Raniyo asu wambo simongorife-rambo nímíhari nímíndi nahurai sendiri mbura hoafiyuhü yahuya, “Nímíhari ranambo ṅgafi Godíndi worí asu ahambo sesi mandífe hasíhoní ra simongorí-ndowandi. Asu nindou dídíyeyi worí ranambe amarei ranaheimbo tapuindafíndürí. ² Nga asu Godíndi worí ranahandambo papí weindani aníṅgo ranana yowani se simongorí-ndowamboyaafi. Ranana sapo nindou Suda-yafe ndífo ranaheimbo híníṅgímefeyo-ane. Rani nindou ranai-animbo Godíndi ṅgoafi adükari ranahambo 42 amoamombo pühíndei kíkímíboadí-himboyei. ³ Rananimbo asu ro nindou koandíheheapíra afíndi hohoanímoyomombo hoearí güdüne hena wandi hoafíyaheimbí hoafi hoafomböhünda kodamboyafaní. Rananimbo ai Godíndi hoafi ra wataporimbo-ndínamboyafaní 1,260 si aho ranambe,” mehondiri. ⁴ Nindou yimbu ranai ana sapo orif nímí yimbu asu ram hai yimbu muṅguambo hifi ranahei Adükari anüngu ranahandi hanjífoan-ane anímbafaní. ⁵ Nindou yimbu ranahafanimbo düdi ai moaruwaimbo-fepírímbo ehu ana, asu ahafandí yahamo-nafí hai ranai tükündífehü rani-moatükuní ranambo ahafanimbo moaruwaimbofe-pírímbo nindou ranaheimbo hai tíkírínda-ndürímboe. ⁶ Ai ṅgíníndi sowandífanímbo-anafaní Godíndi hoafi bokaríhefembo simboani sünambeahindi hoe kosíwa kíkíhemíndímbo ra. Asúkai ai ṅgíníndi sowandífanímbo-anafaní hoe ra horí nahuraimbofe tüküfembo amboa. Asu

hifinindi nendi aheimbo moaruwai moatükuni refeyoani moaruwaimbo-fendürimbo amboa ahafandi hohoanimo süngu refembo asafani ra randineamboyanani.

7 Godindi hoafi ra ndeara wataporimborini moendineandan-animbo nimambeahindi ninihondi hifambe akimi kai-koateimbi ranambeahindi tüküfe arandi ranai ai-babidimbo yifiarindimboe. Ai ahafanimbo ngasündeapiri haya hifokoa-ndeapirimboe. 8 Asu ahafandi yifi-nimoko ranai ngoafi ranahandi bogori nafini yagodimboyanani, sapo ahafandi Adükari nimi keimbi karihendeimbi-fihitikoründümo pamarüwuri houmbo hifokoarüwurihi. Adükari ngoafi ranahambo kafoefe hoafi ranana Sodom asu Isipiyoy. 9 Muḡua hifihündi nindou, mamami siri, mamami hoafümbi asu mamami fi-hoeari ai ngimiyoy mbura ḡorü sinambo hombo hüfünimboyo ahafandi yifi-nimoko ra hibudundihü-pirimboyeisi, ḡa asu ḡiri hifi kandhipiri. 10 Hifi ndanihündambo nindou ai hihifi-hihifi-ndeimboyei sapo nindou yimbu ai yifimefandi ranahambo. Ai sesesi-ndeihi hihifi-hihifi-ndeihi asu aboedi napo simbori saindeimboyei nindou yimbu Godindi hoafi hoafiyafanirinandeimbi ai nindou ranaheimbo afindi hamindi tḡirifo masabinandüri ranimbo.

11 Ngimiyoy mbura ḡorü sinambo hombo hüfünimboyo yangiri niḡombo yafui ra God ai koamafoareanda kosi ahafandi fiambemefeyowa ai botimefineanda, asu nindou muḡuambo ai ndarhi hoeirhipira mayowa yihimbomaye. 12 Ranioy asu Godindi hoafi hoafiyafanirinandeimbi ai himboriyafandane, sünambeahindi hoafi mamipuküna ahafanimbo hoafiyopirühi yahoya, “Mborai ndühi sühüfani,” meho. Ahafanimbo hifokoa-marhipiri ai himboapoyeiane, asu ai mburḡgai bitapirine hena sünambe mahahüfani.

13 Asu rani-simboani hamindi hifihe afindi ranai tüküfehüyo, adükari ngoafi ranahandambo mamibidifiri birefoai pütapiyowohü asu 9 bidifiri niḡohüyo 7,000 nimorehi nindowenihira hifokoako-mafoareandüri. Nindou bodimondi yangiri maniboadei ai yihimboyeihGod sünambe amaru ranahambo adükari-ani masei.

14 Yimbu noufimbipitirifo ranana ndeara muḡuyomboane, ḡa se himboriyeyi ḡimi noufimbipitirifo ranai ndeara akimi tüküfembo yahomboane.

Sünambeahindi nendi 7 noufimbipitirifo ai fufuḡimayu

15 Ranioy asu sünambeahindi nendi 7 noufimbipitirifo ai fufuḡimayu. Ranioy asu sünambeahi nindou afindi hoafi ranai puküna hoafiyeyihiseiya,

“ḡinindi semindi hefe muḡua hifi ra hifandimbo ana

sihifi Adükari

asu nindou sihefimbo aboedambofe-munimbo kamafoariri Kraisi ahafandane,

asu ai-animbo koadürümbo-koadürümbo hibadambui,”

masei 16 Ranioyomo Godindi haḡifoani 24 boagiri nindou ahamundi nimarifondiwami mamarimo ranai hifini yiri-yimbu pusiru mboro pütapiyomo mburu Godimbo aboedani mehomo. Ai hoafiyomondühi yahomoya,

17 “Adükari, se God muḡuambo ḡinindeimb-anafi.

Seana haponda animbafi,

horombo manimbafi!

Sihafi ḡinindi ra sowandifi hawa

asu muḡuambo hifi piyafi hawa hifandara hafi

ranahambo sihambo ro hihifarahunini.

18 Hifi ndanihünda nindou ai ḡinindimaye

sapo sihafi ḡinindimbo si ra tükümegefeyowa,

asu yifiyeimbi nindou aheimbo yibobo-fendürimbo si ranambo tükümegefeyowa.

Sihafi ratüpuriyomo-rundeimbi,

sihafi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu

sihafi muḡuambo nindou akidouyo adükariyo sapo sihambo yihimboarihünini

ranaheimbo aboedi moatükuni saimbo si ra tüküfemboane.
Nga asu nindou didiyei hifi moaruwaimbo-marhindi

ranaheimbo moaruwaimbo-fendürimbo si rani amboa ndeara tüküfemboane,”
mehomo.

¹⁹ Sünambeahí Godíndí worí ranahandí yipurí ra sübüdihoehü asu ahandí nendimbo hoafi firamündü masihendi bokis ra weindahmayowa hoeimarhindi. Raniyo wabürüsüyo wakireandühi asu fuyowohüyo nimoamoníndí hoafi ai pai kapeihü kikirandühiyo asu hifihe tüküfehü kifohí nímoei nahurai pütapimayo.

12

Son ai nímorehí asu amoasírí adükari hoeimareapírí

¹ Raniyo asu sünambe moaní rani-poanímbo moatükuní ranai tüküme Feyo. Rani-moatükuní ranana nímorehí mamí ranaiyo. Ai hüfíhamíndí hoearimbore güde hayamboyo asu amoamo ahandí yirüfoendi hoarehí pare mbura, 12 mupui atimbore ahandí mbíroambe kíkífoare hayamboyo tüküfe maníngo. ² Nímorehí ranai ranümbíyo hayamboyo asu nímorí wakemíndímbo asübusí ranai ahambo tüküme Feyo ndowa asübusímbo hoafi karíhoaimarandí. ³ Ramefeyowamboyo asu moaní rani-poanímbo moatükuní ngorü ranai sünambe tüküme Feyo. Rani-moatükuní ramefeyo ranana moaní adükari hamíndí amoasírí hamburíyu 7 mbíroweimbí, asu 10 daburüdümbyu haya ahandí mbíro mamamí raniwamí at 7 kibodírífoare hayamboyo tüküfi maníngu. ⁴ Ahandí sendí ranambo ngímí bídfírí mupui kifihüramündí huhüyu asu sünambeahíndí hífina firíbadí-mafoareandí. Raniyu asu amoasírí ranai nímorehí-mayo ranahandí fikímí maníngu nímorí ra wakíndamíndoaní mbundíhe dagadí yahuhaya. ⁵ Raniyo asu nímorehí ranai nindowenihí nímorí wakímarímíndo. Nindowenihí nímorí ranai-anímbo adükarímbondífi haya muñguambo hífíhündí nendí ranaheimbo ain nímíharí ndemündü haya híbadarümbuí. Nímorehí ranai nímorí ra wakímaramíndo-amboyo asu nímorí ra kosírüdümo houmbo God asu ahandí nímarí-fondí sowana mahafomo. ⁶ Raniyo asu nímorehí ranai fefoai haya ními wohí furíkoate-reandühi maho. Sapo God ai ahambo 1,260 si ranambe níngowaní hífandímboane yahuhaya ngoafi didíboadore híníngímareandí ranínambo.

⁷⁻⁸ Raniyo asu yifiarí ranai sünambe pomaríhoaiyo. Raniyo sünambeahíndí nendí bogorí Maiker ai ahandí sünambeahíndí nendí-memo rani-babídímbo amoasírí afíndí-mayu rani-babídí yifiarímemo. Asu amoasírí ai asükaiyu ahandí nendí-babídímbo híhíríyafu yifiarímemo. Nga amoasírí adükari-mayu ranahambo yifírambe ngasündüwuri houmbo, asu ahandí nendí-babídímbo sünambe gedühi níngombo yowaní yahomo hemafoarupurí. ⁹ Raniyomo Godíndí sünambeahíndí nendí-memo ranai amoasírí afíndí-mayu ranahambo sowaríndümo hífina pímarüwuri. Amoasírí ranai ana horombodídí hondüyu haya ahamboya, “Satan hífi ndaníhünda nindou papí-hoafíra-randeimb-ani,” masei. Ai hífiníndí nindou muñguambo tíkai hoafíyu-randeimb-ani. Raniyo ahambo ahandí sünambeahíndí nendí-memo rani-babídímbo sünambeahíndí hífina hemafoarupurí.

¹⁰ Raniyo asu ro hímboríyahane sünambeahí hoafi ranai puküna yare hoafíyowohü yahoya,

“Hapo-ana God ai síhefímbo aboedambofe-munímbo ra ndeara tüküfemboane.

Hapo-ana nindou God ai díboníyu híníngímarrí ranahambo bogor-ani yahu nafuíyumboani!

Sapo nindou düdi ai Godíndí hímbóahü nüñgumbo

síhefí wandafí mamí nímbí-nímbísi papí-hoafírandürí arandí

ranahambo sünambeahíndí híhairüdümo masafóarüwuri.

11 Sihefi wandafi-mami ana Sipsip Ni-morindi hori
 asu ahandi hoafi anihondumbo wataporimborihü marihündi
 raninamboyei ai amoasiri-dibo yifiariyei tabori-marihendi.

Nindou rani-mayei ranai ahei fimbo hohoanimo-koate
 asu hoafi anihondumbo wataporimbo-marihündi
 raninamboyei amoasiri-dibo yifiariyei tabori-marihendi.

Nindou rani-mayei ranai yifimbo yihimbokoate-mayei.

12 Ranimbo-hündambo-animbo sünü asu sünambeahindi nend-anemo
 se hihifi-hihifindimo!

Nga hifi asu siriwara se hipoanimboembou-anafe.

Satan ai ndeara ranihü kusumbo wambo asu ahambo ngusüfo asürirühane.

Ai ranihü niŋgombo ra gedüh-yopoani,

nga bodifo-ane ranimbo fifireamboani,”

meho.

13 Amoasiri adükari-mayu ranai ahambo hifina hemafoarüwuri ra ndare hoeire-
 andani mayoamboyu asu sapo nimorehi nindowenihü ni-mori wakimarimindo
 ranahambo pare wamara hu. 14 Nga asu nimorehi ranahambo meso mbanendi
 nahurai masahündo. Mbanendi yimbu ranambo-animbo ai nindou niŋgokoate-
 reandühi amoasiri adükari ranahambo didimombo diboai haya ngomboe. Asu ranihü
 ngo niŋgowan-animbo ngimi himbaniyo haya 6 amoamo ahambo hibadihündühi
 sesi ndahündomboyei. 15 Ranayo asu nimorehi ranahamboya hohoambu ranambo
 semindi mbihowamboane yahuhaya amoasiri ahandi yahamonindi hohoambu ka-
 mafoareandi. 16 Ai ramareandiyosi, nga asu hifi ranai nimorehi ranahambo ma-
 farihendi. Hifi ranai yafadü boamareanda amoasirindi yahamonindi hoe tüküme-
 feyo ra sirimafoareandi. 17-18 Ranayo asu amoasiri adükari ranai yare hoeireanda
 mayowa nimorehi ranahambo nginindimarandi. Asu ai nimorehi-mayo ranahandi
 ahurihoandi-mayei, sapo nindou didiyei Godindi ahinümbi hoafi asu Sisasindi
 hoafi süngurahi-rihündeimbi, ranaheimbo sowana ai-babidimbo yifiarimbo yahuhaya
 mahu.

13

1 Raniyu asu amoasiri adükari ranai siriwara gudi pimaramindo raniwami
 maninggu

Nimambeahindi ninihondi yimbu tükümeFINEANDI

Ranayahü asu ro hoeirihanda moaruwai himboyoweimbi ninihondi mami ranai
 siriwara-ambeahindi tüküfe masifo. Rani-moatükuni ra 10 daburüdümbüyo haya
 asu 7 mbiroweimbüyo. Daburüdü mamami ra adükari bogori nindoundi at nahurai
 ninoumayo. Asu ahandi mbiro mamami raniwami sürü papimayo, ranana Godimbo
 tirifoefi hoafiyu. 2 Ninihondi tükümeFEYOWA hoeimarihendi-mayo ranai ana adükari
 pusi titiborandeimbi repat nahuraiyo. Ahandi tinarä ra adükari ninihondi bea
 nahuraiyo. Asu yafambe ahandi ra mare raionindi nahuraiyo. Ranahamboyo
 amoasiri adükari-mayu ranai ahandi-mayo nginindi, asu adükari bogorindi ni-mari-
 fondi asu adükari bogori moatükuni ra masagado. 3 Ninihondi-mayo ranahandi
 mbiro ngorü ranana moani pisaonambo-marundi ra yifimbo-mbuimb-yosi, nga asu
 ahandi masime mamaro ranana dikirimefeyo. Muŋguambo hifinindi nindou ranai
 rani-moatükuni ramefeyo ranahambo hepünahi hehi asu ahambo süngumarihü hei.
 4 Raniyei asu muŋguambo hifinindi nindou ranai amoasiri adükari-mayu ranahambo
 hohoanimo parihündühi seiya, adükari-ani sapo aiyu ninihondi-mayo ranahambo
 hifandimbohünda nginindi masagado. Asu ai ninihondi-mayo ranahambo amboani

hohoanimo parihindühi seiya, “Düdi nímambeahíndi nínihondí ndahuraiayua? Asu didai nínihondí ndanahambo ngu pande haya yifiarí-manda?” masei.

⁵ Raniyu asu God ai nínihondí ranahambo yare híníngímareanda hoafi afíndi-afíndiyo wakíreandühi Godímbo tírífoarerühi hoafímendo. Raniyu asu ai ahambo raní-moatükuní ra refembo 42 amoamo yangíri híníngímareandi. ⁶ Raniyo asu raní-moatükuní-mayo ranai Godímbo, ahandí nímárfondí asu ahandí nendí sünambe amarei ranaheimbo amboa tírífoefe hoafíyu marandi. ⁷ Raniyo ahambo God ai híníngímareanda ahandí nendí-babídímbo yifiarí-mayeia asu ai yifiarí ra títaboari-mafoareandi. Asu ai muᅅgua sírí, hífhündí, hoafeimbi, fi-hoearí ranaheimbo hífandíyondürí hombo, randowandí mehundo. ⁸ Rananímbo nindou muᅅguambo hífi ndaníhü anímboei ranai nímambeahíndi nínihondí-mayo ranahambo ngusüfo pandíhimboyei. God hífi sünü nafíkoate-yuambe Sipsip Nnímori hífokoamarüwurí ranahandí koadürümbo-koadürümbo yangíri níngombo buk ranambe ndürí papímareandi. Ranambe ahei ndürí pefekoate-mayeia ranai ana nímambeahíndi nínihondí ranahambo ngusüfo pandíhimboyei.

⁹ Nindou didíyei ai hímbobembayeia ana, hoafi nda hímboríndei. ¹⁰ Nindou didíyei sapo aheimbo mbuimündíndürí karabusi-fendürímbo-mayeia ranaheimbo mbuimündíndürí karabusi-fe-ndürímboane. Asu nindou düdi ai sapo pisao yihümíndi-mayo ranambo hífokoefimboani meho, ranana pisao yihümíndi ranambo hífokoefimboani. Yahurai moatükuní tükündífeyoaní ana, asu Godíndi nendí ai ahei aníhondümbofe hohoanimo ra kíkíhísafí-ríhümündi hehi mbínímboei-amboane, meho.

¹¹ Raniyo asu ro hoeiríheandane, moaruwai hímboyoweimbi nínihondí ᅅgorü ai hífambeahíndi tükífe masífo. Raní-moatükuní ra Sipsip Nímoríndi daburüdü nahurai yimbu ahandí mbírowamí híníngíreapíri hayamboyo, ᅅga ai adükari amoasíri nahurai hoafímayo. ¹² Ai adükari hamíndi ᅅgíníndi weᅅngurühídídí nínihondíndi-mayo semíndi hayamboane asu haponda ahandí fondahü ai raní-süᅅgure arandi. Ai hífi asu nindou raníwamí anímboei ranaheimbo weᅅngurühídídí nínihondí masímei afíndeimbi yífímbo yangíri-mayo ranahambo ngusüfo pefemböhünda hüti-hüti-marandürí. ¹³ Yimbu noufimbí nímambeahíndi nínihondí ranai adükari hamíndi hepünífeimbi moatükuní ramareandi. Ai nindou muᅅguambo ahei hímbobahü ramareanda hai ranai sünambeahíndi tükífe haya hífi na makoso. ¹⁴ God ai yíní mehua nindou ranaheimbo tíkai hoafíyondürühi weᅅngurühídídí nínihondí ranahandí hímbobahü hepünífeimbi moatükuní ramareandi. Yimbu noufimbí nínihondí-mayo ranai nindou ranaheimbo yahoya, sapo horombo nínihondí pisaonambo hítmárandá masímeimbü-mayo, ᅅga ai haponda yangíri aníᅅgo ranahandí sísamí nafíndíhü mbundíhü asu ahambo hohoanimo-mbeahündo-wamboane, meho. ¹⁵ God ai yíní mehua yimbu noufimbí ranai weᅅngurühídídí nínihondí sísamí ranahambo yangíri níngombo yafui masagado. Rananímbo asu sísamí ranai wataporíyohümbo nindou didíyei ahambo ngusüfo pefekoate-ayeia ranaheimbo hífokoa-ndeandüra yífímbye-amboane, meho. ¹⁶ Nindou muᅅguambo akídou, adükari, napo afíndeimbi, napo-koateimbü, moaní ratüpuríyei ríhündeimbi asu kákí semíndímbo ratüpuríyei ríhündeimbi ranaheimbo ahei waríhondü waraní asu ahei gíríbodí hamíndi wamí sürü pefendürímbo hüti-hüti-marandürí. ¹⁷ Nindou mamí ai-amboa ᅅgírí kákínambo pemíndu asu ᅅgírí kákífihmbo ndendí, ᅅga nindou düdi ahandífihi sürü apeníᅅgo raní yangíri anímbo randeambui. Sürü ranana nínihondí ahandí ndürí-ane asu namba ranahandí ndürí-ane. ¹⁸ Ndanana aboedí fífíreandeimbayü ana, ai nínihondí ranahandí ndürí nímíndi ra tapuimbiyu-wamboane. Sapó sürü ranana nindoundí ndürí süᅅgunamboane. Rana-handí namba sürü ranana 666-ane.

14

Sipsip Nĩmorĩndĩ nindou ai sĩmborĩ heirũ heirayei

¹ Ro asũkaiya hoeirĩheand-ane 144,000 nindou ai Saion nĩmoei wafu-ambe Sipsip Nĩmorĩ-babĩdĩmbo manĩmboei. Sipsip Nĩmorĩ asu ahandĩ afĩndandĩ ndũrĩ ra ahei ġĩrĩbodĩ hamĩndĩfĩhĩ papĩmarandĩ. ² Ranĩyo ro hĩmborĩyahanĩ sũnambe hoe amũndũrĩ fuwayo asu nĩmoamondĩ-hoafĩ nahuraimayo. Ranĩyo asu ro hĩmborĩyahanĩ gita fandunda hoafayo nahurai hoafĩmayo. ³ Nindou ranai Godĩndĩ nĩmarĩ-fondĩ haŋġĩfoanĩ, yimbuyimbu yaŋġĩrĩ nĩŋgoweimbĩ asu boagĩrĩ nindou-yomondĩ hĩmboahũ sĩmborĩ heirũ mamĩ heirũmayei. Nindou 144,000 God ai hĩfĩ ndanĩhũndambo nindou-yafe mbusũmonĩndĩ masemũndũndũrĩ ranĩ yaŋġĩr-anĩmbo heirũ ra fĩfĩrĩndĩhĩmboyei. ⁴ Nindou ranana moai nĩmorehĩ dĩbombo apomo, ŋga moanĩ sũrũhoeimbĩ hamĩnd-anemo. Muŋguambo hĩfĩ nahi Sipsip Nĩmorĩ ai huwanĩ nindou ranai ahambo sũŋġurũwurĩ homo arundĩ. God ai nindou ranahamumbo hĩfĩ ndanĩhũndambo-yomondĩ mbusũmonĩndĩ manĩŋgomonda masepurĩmũndũ. Ahamumbo boatei ndeara sepurĩ-mũndũmboani Sipsip Nĩmorĩ asu God ahafandĩ yaŋġĩrĩ nĩŋgombohũnda. ⁵ Ai moai tĩkai hoafĩyomo-rundĩ, ŋga aiana hũti-koate-anemo.

Sũnambeahĩndĩ nendĩ ŋġĩmĩ ai hoafĩ wataporĩmbo-marundĩ

⁶ Ro hoeirĩhinanĩyo sũnambeahĩndĩ nendĩ ŋġorũ ai nĩmoamo youyu wakĩmareandĩ. Ai yaŋġĩrĩ koadũrũ koadũrũmbo nĩŋgombo hoafĩ nindou muŋguambo aheimbo wataporĩyondũrĩmbo semũndũ hayamboyu. Muŋguambo hĩfĩhũndĩ, muŋguambo fihoeareimbĩ, muŋguambo mamĩsĩrĩ, muŋguambo mamĩ hoafeimbĩ ranaheimbo muŋguambo wataporĩmboyondũrĩmbo semũndĩ hayamboyu. ⁷ Ai pukũnambo yare hoafĩyuhũ yahuya, “God ai nindou-yei hohoanĩmo yĩbobofembo si ra ndeara tũkĩfemboane, ŋga asu ranĩmbo-hũndambo anĩmbo yĩhĩmbondeihĩ ahambo aboed-ani mbĩsefĩmboane. Aiyu sũnũ, hĩfĩ, sĩrĩwara, asu feamonġo hoe nafĩmarandĩ ranĩmbo-hũndambo-anĩmbo ŋġusũfo pandĩhorĩ,” mehu.

⁸ Yimbu noufimbĩ sũnambeahĩndĩ nendĩ ai weaŋġurũhĩdĩdĩ ramefĩyu ahandĩ sũŋġu ai yahuya, “Adũkarĩ ŋġoafĩ Babiron ana moaruwaimbo-mefeyo. Anĩhond-ane! Muŋgunambo moaruwaimbo-mefeyo. Adũkarĩ ŋġoafĩ Babiron ramareandũra nĩmorehĩ sĩsĩhĩmo asu nindowenihĩ bĩrabĩrĩyeyi marĩhũndĩ. Ai ŋġĩnĩndĩ wain hoe sagadũranĩ sĩmĩndei hehi hĩhĩndĩ hohoanĩmoayeyi nahurai-ayeyi ranĩmbo God ai ŋġĩnĩndĩ-ndandũrũmbui,” mehu.

⁹⁻¹⁰ Asũkai sũnambeahĩndĩ nendĩ ŋġorũ ai ŋġorũ yimbu ramefĩneandĩ nou ramefĩyu. Ai pukũna hoafĩyuhũ yahuya, “Nindou dĩdyei ai nĩmambeahĩndĩ nĩnĩhondĩ asu ahandĩ sĩsamĩ ranahambo ŋġusũfo pararĩhindĩ ana, ahei ġĩrĩbodĩ hamĩndĩfĩhĩ asu warĩhondũ waranĩ sũrũ apaiaro ana, ai ranĩ-poanĩmbo wain hoe mbĩsĩmĩndei-amboane. Wainĩ hoe ranana Godĩndĩ hũrũt-ane. God ai ŋġĩrĩ ŋġĩnĩndĩ wain ra hoe-ambe kandeandĩ, ŋga wanĩ. Ai ahandĩ hũrũtũ ra moaruwai-mbofe hoe sĩmĩndĩ hĩpĩrĩ ranambe kande dagadũranĩ ndĩmĩndeimboyei. Asu nindou nĩnĩhondĩmbo ŋġusũfo parĩhi arĩhũndĩ, sũnambeahĩndĩ aboedĩ hamĩndĩ nindou asu Sipsip Nĩmorĩ ahamundĩ hĩmboahũ, ranaheimbo hai asu sarfa nĩmoei hai hũfũ hondũ ranĩnambo tĩŋĩrĩfo afĩndĩ mbĩsagadũr-amboane. ¹¹ Hai ranahandambo hasĩheimĩ aheimbo tĩŋĩrĩfo asagadũrĩ ranai koadũrũmbo-koadũrũmbo gafomboe. Sapo nindou nĩnĩhondĩ asu ahandĩ sĩsamĩ ranahambo ŋġusũfo pamarĩhindĩ, asu ahandĩ ndũrĩ sũrũ masahũmũndĩ ranana ŋġĩrĩ fi handĩhi nĩmandei,” mehu. ¹² Ranĩmbo-hũndambo Godĩndĩ nendĩ ai ahandĩ hoafĩ hĩmborĩ-yeyi sũŋġurĩhindũhĩ asu Sisasĩmbo anĩhondũmbo-arĩhorĩ hei ai aboedamboyahi ŋġĩnĩndĩ mbĩnĩmboei-amboane.

¹³ Ro hĩmborĩyaha sũnambe yafambe mamĩ ai hoafĩyohũ yahoya, “Se sũrũ nda papĩrandĩ: Haponda asu sũnguna nindou dĩdĩyeyi Adũkarĩdĩbo anĩboadei ranai yĩfayeyi ana, ai hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩmbeyeyi-amboane,” meho. Yifafĩ Aboedĩ ai-amboanĩ yahoya, “Anĩhond-ane. Sapo ai ratũpurĩ afĩndĩ tĩŋĩrĩfomayeyi ra hĩnĩŋĩrĩhi hehi moanĩ warĩ handĩhi nĩmandeimboyeyi ranĩmbo-hũnda. Asu ai ŋgĩrĩ moanĩ ŋgei, ŋga aboedĩ hohoanĩmo ai ramarĩhindĩ ra-kapeihũ ŋgeimboyeyi,” meho

Hifĩ ndanĩhũndambo sesĩ yimũngu-remĩndĩmbo si

¹⁴ Asũkai ro hĩmboyahĩnd-amboyoyi mburĩŋgai kifohi-wamĩ nindou mamĩ Nindou Hondũ nahurai mamaruwa hoeimarĩhini. Ai adũkarĩ bogorĩndĩ at gorĩnambo nafiyoweimbi-mbĩro-ambe kĩkĩfoare sarif yihĩmĩndĩ semũndũ haya mamaru. ¹⁵ Asu sũnambeahĩndĩ nendĩ ŋgorũ ai Godĩndĩ worambeahĩndĩ tũkũfi sũnũ nindou mburĩŋgai-wamĩ mamaru ranahambo pukũna mĩŋgĩyu hoafiyuhũ yahuya, “Sĩhafĩ sarif ndowandĩfĩ hawa sesĩ hĩfĩnĩndĩ ra yimũnguri-ndandĩfĩ, ŋga ndeara sesĩ ra yimũngurĩmbo si-ane,” mehundo. ¹⁶ Ranĩyo nindou sapo mburĩŋgai-wamĩ mamaru ranai ahandĩ sarif semũndũ haya sesĩ hĩfĩnĩndĩ ranĩ yimũngure-mĩndĩmbo mahanu.

¹⁷ Asũkai sũnambeahĩndĩ nendĩ ŋgorũ ai Godĩndĩ worĩ ra hĩnĩŋgĩre haya tũkũfi masũnu. Ai-amboanĩ sarif semũndũ hayamboyu. ¹⁸ Asũkai sũnambeahĩndĩ nendĩ ŋgorũ hai hĩfandĩra-randeimbi-mayu ranai Godĩmbo sesĩ mandife sihefe-rambo hasĩhoni-mayo ra hĩnĩŋgĩre haya masũfu. Ai sũnambeahĩndĩ nendĩ ŋgorũ-mayu sarif yihĩmĩndĩ masemũndũ ranahambo pukũna hoafiyuhũ yahuya, “Sĩhafĩ sarif yihĩmĩndĩ ndowandĩfĩ hawa wain hĩsĩ ra hĩfĩtĩrĩ-ndandĩfĩ mamĩnĩ dĩgawandĩ, ŋga ndeara wofĩ hĩsĩ ra sũfiyomboane,” mehundo. ¹⁹ Sũnambeahĩndĩ nendĩ ranai sarif semũndũ haya amofi hanũ wain hĩsĩ ra hĩfĩtĩramũndĩ mamĩnĩre masĩhendĩ. Wainĩ hĩsĩ-mayo ra Godĩndĩ hũrũtũmbĩ nĩmoei hĩpĩrĩ wain hĩsĩ ndũnĩyo boboe semĩndĩmbo-mayo ranambe pũtimefiyu. ²⁰ Asu ai wain hĩsĩ-mayo ra adũkarĩ ŋgoafĩ hĩmboranĩ tũkũyafu homo hĩpĩrĩ-mayo ranambe ndũnĩrund-anĩyo horĩ ranai 300 kiromita nahurai maho. Asu horĩ tũkũfe maho, ra nindou sĩmonĩgorĩ-feyoanĩ ŋgusũmboarũhi nahurai mahafo.

15

Bĩdĩfĩranambo tĩŋĩrĩfo

¹ Ro sũnambe hoeirĩheandane, ranĩ-poanĩmbo moaruwai hamĩndĩ hepũnĩfeimbi moatũkunĩ tũkĩmefeyo. Sũnambeahĩndĩ nendĩ 7 ranai nindoumbo moaruwaimbofembo moaruwai hamĩndĩ moatũkunĩ 7 sowandũmo mamarĩmo. Ranĩ-moatũkunĩ ranai muŋguayo ana, Godĩndĩ hũrũtũ ndeara bĩdĩfĩranamboane, ŋga asu ŋgĩrĩ asũkai yahurai tũkũndĩfeyo. ² Ranĩyo asu ro karasĩnambo nafũmbĩ nahurai sĩrĩwara-ambe hai bĩtapĩre tũkũmefeyowa hoeimarĩheandĩ. Nindou yifiambe ŋgĩnĩndĩ nĩmboeimbo nĩmambeahĩndĩ nĩnĩhondĩ, ahandĩ sĩsami, asu ahandĩ ndũrĩ namba ranahambo hĩfĩnambo-marĩhindĩ. Ai ahei gita God masagadũrĩ ra fufurĩhũmũndĩ hehi karasĩnambo nafũmbĩ nahurai sĩrĩwara ranĩ-kĩmĩ manĩmboei. ³ Asu Moses, Godĩndĩ ratũpurĩ ratũpurĩyu-randeimbi asu Sipsip Nĩmorĩ-mayu ahafandĩ heirũ ndahurai heirũmayeyi.

“Adũkarĩ, seana God muŋguambo ŋgĩnĩndĩ nĩmĩndĩh-anafĩ.

Se hepũnĩfeimbi moatũkunĩ ratũpurĩyafĩ-randeimb-anafĩ.

Se muŋgua nindou-yafe bogorĩ adũkar-anafĩ.

Sĩhafĩ hohoanĩmo mbumundĩ hondũyo haya anĩhondũ hamĩnd-anafĩ.

⁴ Adũkarĩ, muŋguambo nindou sĩhambo ahĩnĩndeihĩ sĩhafĩ ndũrĩ ranahambo aboedani mbĩseimboyeyi.

Seana sũrũhoeimbi hamĩnd-anafĩ.

Muŋguambo hĩfĩhũndĩ nindou sĩhambo sowana dĩdei ŋgusũfo pandĩhi-nĩnĩmboyeyi.

Sapo sihafî mbumundi ratüpurî ramarowandi ra fufurühümündi hehi karasinambo nafümbî nahurai sirîwara rani-kîmî manîmboei,” masei.

⁵ Asükaiya sünambe himboyahündamboyo Godimbo hoafi femîndî sihefe worî ranahandî ahînümbî worî safambe ra sübüdî-marîhoayowa hoeimarîheandî. ⁶ Asu sünambeahîndî nendî 7-memo ranai nindoumbo moaruwaimbo-fembo moatükunî 7 masowandümo. Ai hoearî aboedî afîsaho-koate himboarambe forîhoeimbî güdu mburu asu gorînambo nafümbî ret ahamundî misîndîhü hühîru hîningîru hou serîworî safambe tüküyafu masînimmo. ⁷ Asu yimbuyimbu yangîrî nanğoweimbî moatükunî-ndambo mamî ranai sünambeahîndî nendî 7 ahamumbo gorînambo nafîyoweimbî dis 7 masagapurî. Ranî-moatükunî masagapurî ranana Godîndî koadürü-koadürümbo yangîrî-randeimbî hürütü foeroweimbî disîyo. ⁸ Godîndî himboamupuimbo-randeimbî asu ngînîndî ranahandî hasîheimî ranai ahandî worambe güre haya meŋgoro. Asu ngîrî nindou mamî amboanî ahandî worî ranambe kebuendî, ŋga wanî. Ai hîbadîhündanî sünambeahîndî nendî ranai nindou moaruwaimbofe moatükunî ra moendî-ndundan-anîmbo keboehimboeyi.

16

Sünambeahîndî nendî 7 ai Godîndî hürütü 7 hîpîrambe foeroweimbî kamafoarundî

¹ Ranîyo asu ro himborîyahanîyo Godîndî worî ranambeahîndî hoafi mamî sünambeahîndî nendî 7-memo ahamumbo puküna hoafîyowohü yahoya, “Se ŋgomo Godîndî hürütü 7-disambe afoero ra hîfîhü kaboadundî,” meho.

² Ranîyu asu mamî noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai hu ahandî dis Godîndî hürütü foafusümbî ra kamafoareandî. Ranîyo nindou sapo yangîrî nîngoweimbî moatükunî ranahandî sîsamîmbo ŋgusüfo pamarîhindî, asu ahandî sürü ahei gîrîbodî hamîndîfihî parîhindeimbî-mayei, asu ranaheifihî moaruwai hamîndî asübusümbî masîmei tükümeŋyondürî.

³ Ranîyu asu yimbu noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis ra hu sirîwara-ambe kamafoareandî. Ranîyo asu hoe ranai nindou yîfîyoanî yiwihoe nahurai tüküŋyowohüyo asu muŋguambo yangîrî nîngoweimbî moatükunî sirîwara-ambeahîndî ranai yîfî-safîmayo.

⁴ Ranîyu asu ngîmî noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis ra hu hoe asu apoarîndîhorî forîhoayo-ambe kamafoareandî. Ranîyo muŋguambo hoe ranai horî nahurai tükümeŋyo. ⁵ Ranîyo asu ro himborîyahane, sünambeahîndî nendî muŋguambo hoe ranahambo hîfandandeimbî-mayu ranai yare hoafîyuhü yahuya, “O God, seana aboedî hamînd-anafî,

Haponda se anîmbafî asu horombo manîmbaf-ane.

Tîŋîrîfo yîbobofe se hîfîna kaŋaro arandî ra mbumund-ane.

⁶ Nindou didîyeyi ai sihafî nindou ranaheimbo

asu sihafî hoafi hoafîyomo-rundeimbîmbo hîfokoa-marîhindürî

ranaheimbo horî kamefoendî ra aheimbo sîmîndîmbohünda masabadürî.

Se ranî-moatükunî aheimbo ramarîwandürî ra sapo

ai nînî-moatükunîyo ramarîhind ranî sîmogodühî-mboane,”

mehu. ⁷ Ranîyahî asu asükai himborîyahane, Godîmbo sesî mandîfe sihefe hasîhonî ranambeahîndî hoafi mamî hoafîyohü yahoya, “Yînî, Adükari God, seana Muŋguambo Ngînîndeimb-anafî. Se nindou ranaheimbo papi-hoafarandürî ranana ai moanî anîhondü hondüyo hayambo asu mbumundî saf-ane,” meho.

⁸ Ranîyu asu yimbuyimbu noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis hüfîhamîndî-wamî kamafoareandî. Ranîyu God ai hüfîhamîndî ngînîndî masagado

nindou hifinî ranaheimbo hai nahurai tikirîyo-ndürimbohünda. ⁹ Nindou ranaheimbo nginîndî hamîndî hüfü ranai tagirî-marandüramboyei asu ai seiya, “God ndanani muᅅgua moatükunî moaruwaimbofembo nginîndî ra hifandarandî,” sei hehi ahandî ndürî moaruwaimbo-marîhindî. Nga asu nindou ranai moai ahei moaruwai hohoanîmo ra hinîngirîhindühi Godîmbo aboed-ani sei, nga wanî.

¹⁰ Ranîyu asu hondahüfimbî noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis ra nîmambeahîndî nînhondî adükarî bogorîndî nîmarî-fondî ranîwamî kamafoareandî. Ranîyo asu nindou muᅅguambo nînhondî hifandîrandî ranîwamî nîmbî piyowohüyo asu ai asübusî afîndî sahümündihî ahei teifî kikîmarîhündî. ¹¹ Ranîyei asu aheimbo asübusî afîndî tüküfendürühî masîmei nînoumendürambo Godîmbo moaruwai-moaruwaimbo-marîhorî. Nga asu ai moai ahei moaruwai hohoanîmo süngufe ra hinîngirîhindî.

¹² Ranîyu asu 6 noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis ra hoe adükarî Yufretisî-mayo ranambe kamafoareandî. Ranîyo asu hoe ranai nginîreandühîyo bogorî nindou hüfîhamîndî süfuanî-poedî sîfombo-memo ranahamumbo nafî ra meᅅgoro. ¹³ Ranîyahî asu ro hoeirîheandane, moaruwai nendî ngîmî ranai koaikoi nahurai adükarî amoasîrî, nîmambeahîndî nînhondî, asu Godîndî hoafî tikai hoafîyu-randeimbî ranahei yahamo-nafî tükümehîndî. ¹⁴ Aiana moaruwai nendî hepünîfeimbî hamîndî moatükunî rarîhi arîhündî rananei. Moaruwai nendî ranai ana bogorî nindou hifî hifandu-rundeimbîmbo sowana hei arîhündî. Sapo bogorî nindou ranahamundî ami mamambefepura God Muᅅguambo Adükarî Ngînîndî hifandîrandî ranahandî bidîfîranî sihi yifiarîmbohünda.

¹⁵ Adükarî ai yahuya, “Awi se himborîyei! Ro hümbuhünümbî nindou nahurai tükündaheamboyahi! Nga nindou düdi ai apokoate yangîrî nîmarümbö ahandî hoeari ra wudîpoapore hifandarandî ana, hîhîfî-hîhîfîmbiyu-wamboane. Sapo rananîmbo ai ngîrî nindou afîndî himboahü safî yangîrî hoahoangühü ahandî fimbo amöanîngîndu,” mehu.

¹⁶ Ranîyomo asu moaruwai nendî ngîmî-mayei ranai bogorî nindou-memo ranahamumbo hifî mamî Hibru-yafe hoafînambo Armagedon ranîhü mamühîfepurîmbo sahüpurümündî mahei.

¹⁷ Ranîyu asu 7 noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis hîpîrî ra nîmoamo sünambe kamafoareandî. Ranîyo asu hoafî mamî ranai puküna Godîndî muᅅguambo moatükunî hifandîyo nîmarîmbo fondî ranîwamîndî hoafîyowohü yahoya, “Muᅅgu-moatükunî ra ndeara muᅅguyomboane,” meho. ¹⁸ Ranîyo asu wabürüsî afîndî ranai bire hinîngîrera wakîreandühîyo asu nîmoamondî hoafî ranai pai kameihî kikîrandühîyo hîfîhe afîndî ranai moanî moaruwai hamîndî tüküme Feyo. God ai nindou nafîrandambe ana hîfîhe ranai moai yahurai tükü Feyo, nga haponda tüküme Feyo ranana moanî moaruwai hamîndîyo. ¹⁹ Ranîyo asu adükarî hamîndî ngoafî ranai ngîmîmbore bumareandî. Ranîyo asu muᅅguambo hifîyei adükarî ngoafî madaburo-mayo ranî amboa moaruwaimbo-mareandî. Sapo God ai Babiron ngoafî amboa moaruwaimbo-mareandî. Sapo God ai Babiron ngoafî ranahambo hohoanîmo puramündühîyu asu ai ahambo ahandî-mayo kap ranambe wain hoe ra sîmîndîmbo masagado. Wainî hoe ranana sapo God ahandî ngînîndî hamîndî hürütü ranîyo. ²⁰ Ranîyo asu muᅅguambo airan ranai dibonapî-foendühîyo, asu nîmoei wafu ranamboanî moai hoeirîhindî. ²¹ Asu ngînîndî ngîsîharî ais nîmoei nahurai sünambeahîndî 50 kirogram nîmboreimbî ranai nindou-yeiwamî pütapîyowohü ranaheimbo moaruwaimbo-mareandürî. Ranîmboyei asu nindou ranai seiya, “Ro nîmboeyefî moaruwaimbo-ehundî,” sei hehi Godîmbo moaruwai-moaruwaimbo-marîhorî.

17

Nindowenihî birabirîyo-randeimbî nîmorehî

¹ Ranîyu asu sünambeahîndî nendî mamî sapo dis 7 fufurundümo-ndeimbî-memo ranambeahîndî-mayu ranai wambo-so kusü hoafiyundîrühî yahuya, “Awi se mborai sînf-anîmbo nîmorehî nindowenihî birabirîyo-randeimbî bogorî-mayo ranahambo tîjîrîfo adûkarî tükefendo ra nafuindahaniî-mboyahî. Nîmorehî ranai ana ngoaî adûkarî hoe hari afoafuso ranî-kîmane anîngo. ² Muñguambo hîfî ranîhünda adûkarî bogorî nindou ranai nîmorehî ranî babîdî moaruwai hohoanîmomemo. Ranîyei asu hîfî ndanîhünda nindou ranai-amboa nîmorehî ranî-babîdî moaruwai hohoanîmo ra süngumarundî. Ranîmboyomo asu nindou ranai ngusüfo mamîkarî-marapurî ai nindou wain hoe sîmîndî hefe rawehindî nou,” mehu.

³ Ranîyahî asu Yîfiâfî Aboedî ranai wambo fiambe farîfe ngînimma-ramîndîndîra asu sünambeahîndî nendî-mayu ranai wambo semündündîrî haya nîmî wohî furîkoate-reandühî mahu. Ranîhü tükîyaheandühî hoeirîheandane, nîmorehî mamî ranai nîmambeahîndî nînhondî hamburî ranîwamî mamaro. Nînhondî-mayo ranahandîfihî ana ndürî afîndî sürü papîyo hîningîfeyoane manîngo. Ndürî ranana Godîmbo moaruwaimbofe hoafîyo papîmayo. Nînhondî-mayo ranai 7 mbîroweimbîyo haya asu 10 daburüdümbüyo. ⁴ Nîmorehî ranai ana bogorî-yafe asüdbombü asu hamburî hoearî güde mbura, ranî-poanîmbo yihuruyo haya gor asu nîmoei kaki afîndî-fihî semîndîweimbî-nambo nafîyoweimbî, foefembo moatükunî yihururamîndî hayamboyo manîngo. Gorînambo nafîyoweimbî kap ranambe moaruwai moatükunî ai anamîndîhoandî birabirî-mayo ranahandî afîsaho foafu-soweimbî semîndî haya manîngo, sapo ai anamîndîhoandî birabirî-mayo rambo-hünda. ⁵ Nîmorehî ranahandî girîbodî hamîndîfihî moanî ranî-poanîmbo dîbohîndî ndürî sürü paru hîningîmarundî ranai yare hoafîyowohü yahoya,

‘DIBOHÜNDI HOAFI BABIRON NGOAFI ADÜKARI NINDOWENIHI BIRABIRIYEIMBI
NÎMOREHI ASU MUÑGUAMBO MOARUWAI HOHOANÎMO HONDÜ HIFI
NDANIHÜNDAMBO ENGORO RANAHEI HOND-ANE’,

meho. ⁶ Nîmorehî ranaiyo Godîndî nendî-yei asu Sisasîmbo anîhondümbö süngurîhoreimbî hîfokoarearü marandî ranahei-mayo horî ra sîmîndî haya mamîkarî-mayowa ro hoei-marîheandî.

Ranîyahî asu ro ranî-moatükunî ranahambo hepünaheandühî afîndî hohoanîmo-mayahî. ⁷ Ranîyu asu sünambeahîndî nendî ranai düdufindîrühî yahuya, “Se nîmboe hepünefoandühî afîndî hohoanîmoayafa? Awi ro sîhambo nîmambeahîndî nînhondî asu nîmorehî ranahambo semîndî ho arandî ranahafe dîbohîndî hoafî nîmîndî ra hoafîndahanî-mboyahî. Nîmambeahîndî nînhondî ranana sapo 7 mbîro-weimbîyo haya asu 10 daburüdümbî-mayo-ane. ⁸ Nîmambeahîndî nînhondîmbo yangîrî manîngowa hoeimarowand-anesî, nga asu hapondanana wanî. Ai ndeara sapo hîfambe akîmî kaikoate moanî raguhamîndî hanîweimbî ranambeahîndî tüküfembo yangîrî-ane. Nga asu ngîrî amîtata ahambo moaruwaimbo-fembohünda dîbonapîndîfeyo. God ai hîfî sünü nafîrand-ambe nindou dîdîyei koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîboadeimboyei ranahei ndürî ra bukambe sürü papîmarandî. Nindou hîfînî anîmboei ranahei ndürî buk ranambe pefe sîhefekoate-mayo ranai-anîmbo randîhi nîmambeahîndî nînhondî ranahambo hoeindîhindanî-wanî hepünîndahi-mboyei. Ranî-moatükunî ra horombo yangîrî manîngoyosî, nga hapondan-ana moai nîngo, nga asu süngunambo asükaindo tükündîfemboe.

⁹ Ndanî hoafî ndanana nindou düdi ai fîfîreandeimbî-mayu ranahamboane: Mbîro 7 ranahandî sîsamî ranana hîfî wafuyo asu nîmorehî-mayo ranai ranîwamî nîmarî arandî. Asu ranî-moatükunî ra adûkarî bogorî nindou 7 amboan-anemo. ¹⁰ Ranane asu

hondahüyafundeimbi (5) adükarî bogorî nindou yifimemo-anemo mamî ai mbamarü asu ñgorü ai awi moai bogorîmbofi tüküfiyu. Tüküfekoate-mayu ranai tükîndîfiyuwanî ai moanî akîdou bodîfohü yangîrî nüngumbui. ¹¹ Sapo nîmambeahîndî nîñihondî horombo manîngo-yosî, ñga asu hapondanî ana moai nîngo. Ai-anîmbo ahandîhoarî ranana 8 noufimbî bogorîmbo-ndîfemboesi, ñga asu aiana sapo nîñihondî 7 ranambeahînd-ane. Ñga asu ahambo ana süngunambo God ai moaruwaimbo-ndearümbui.

¹² Sapo 10 daburüdümbî hoeimarowandî ranana 10 adükarî bogorî nindou-yomo asu ai awi moai muñguambo moatükunî hîfandîyo hombo ra piyomo houmbo hîfandundî. Ñga ahamumbo amboanî God ai ñgîñîndî dagapurîmbui. Bodîfohü nîmambeahîndî nîñihondî-mayo ra-babîdîmbo adükarî bogorî nindoumbondafu hîfandu nîngomboemo. ¹³ Bogorî nindou ranahamundî ratüpurî hohoanîmo ranana moanî mam-ane. Rananemo ai ahamundî ñgîñîndî asu ndürî adükarî ra nîmambeahîndî nîñihondî ranahambo masabudo.

¹⁴ Ai Sipsip Nîmorî ranî-babîdîmbo yifiarî-ndîmboemo. Ñga asu Sipsip Nîmorî ai yifiarî ra taborîndî-hoembui. Aiana adükarî-yomondî adükarî-ani asu adükarî bogorî-yomondî adükarî bogorî-ani. Asu ahandî nendî ranaheimboya mborai mehündüra tükîmehinda wand-aneî yahu kafaore hîñîngî-mareandüra ahandî hoafî sünguarîhind-anîmbo yifiarî ra taborîndî-hehimboyei,” mehu.

¹⁵ Sünambeahîndî nendî ai asükaiyu wambo hoafîyundîrühî yahuya, “Nindoweniñî birabîrîyo-randeimbi nîmorehî nîmarümbî hoe se hoeimarowandî ranana nindou-aneî. Ai muñgua hîfîhündî, muñgua fi-hoearî, muñgua mamamî hoafümbî asu muñgua nindou afîndî mafandîhindî ranîyei. ¹⁶ Se 10 daburüdümbî nîmambeahîndî nîñihondî hoeimarowandî ai-anîmbo nîmorehî ranahambo yîboaruko-ndîhindühî ahandî nîne napo ahambo sowahî engoro ra mbirîboadî-hindühî hoearî hirîboadî-hindoanî asu safî yangîrî nîmandîmboe. Rananîmbo asu ai ahandî fisafî ra dagüdindowohü hai-ambe muñguna mandîhimboyei. ¹⁷ Ranî-moatükunî ra God ahandîhoarîyu ahamundî ñgusüfoambe refembo hohoanîmo masagapurî ranîyo asu ahamundî-mayo ñgîñîndî ra nîmambeahîndî nîñihondî ranahambo masabudo. Ai muñgua hîfî ra hîbadîyo hombo God ai ahandî hoafîmayu süngu muñgua moatükunî anîhondü tüküfemboayo ranî si tüküfe sîmboanî. ¹⁸ Nîmorehî se hoeimarowandî ranana adükarî ñgoafî sapo hîfîñîndî adükarî bogorî nindou ranahamumbo hîfandapurî arandî ranîyo,” mehu.

18

God ai Babiron ñgoafî Adükarî ra moaruwaimbo-mareandî

¹ Ranî-moatükunî ranai refehayamboyoane, sünambeahîndî nendî ñgorü ranai sünambeahîndî tüküfi makusuwa hoeimarîhinî. Ai ñgîñîndî hamîndî hondüyu haya asu ahandî ñgîñîndî hamîndî si ranambo muñguambo hîfî ra si boakîma-foareandî.

² Asu ai puküna hoafîyuhü yahuya,

“Adükarî ñgoafî Babiron ai hîfîñî pi-mayo! Ai hîfîñî pi-mayo!

Ai moaruwai nendî ranahei ñgoaf-ane.

Ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo moaruwai ndu ranai-amboanî ranîhü amareî.

³ Nîmorehî Babiron ranî-babîdîmbo muñguambo nindou ranai moaruwai hohoanîmomemo

nindou ai wain hoe sîmîndîmo houmbo mamîkarî hohoanîmomemo nou.

Muñguambo adükarî bogorî nindou hîfî ndanîhündambo amboanî ai-dîbo moaruwai hohoanîmomemo.

Asu kakî semîndî ratüpurî ratüpurîyomo-rundeimbi nindou amboanî

ahandî-mayo moaruwai hamîndî hohoanîmo ranî-fihîndî kakî afîndî

sowandümo houmbo

kaki afindeimbi nindou tüküme fundi,”
mehu.

⁴ Raniyo asu hoafi mamî sünambeahîndî makosowa himboriyahane, ai yare hoafiyowohü yahoya,

“Wandî nindou se ngoafi ranambeahîndî aboedühi tüküyahi!

Se ai moaruwai hohoanîmoayo ranîsüngu-ndîhimboyei, nga yowanî.

Asu se ai tîjîrîfo asemîndo ranambe-ndahimboyei, nga yowanî!

⁵ Ahandî moaruwai hohoanîmo ratüpurîmayo ra nîmoamo sünü ngasünde-amboane. Ranane asu God ai nîmorehî ranahandî moaruwai hamîndî hohoanîmo ranahambo moai mîtanîramündu.

⁶ Ai sîheimbo ramareandürî ranî-sîmogodühi sîmborî se ahambo randîhindî. Nîmorehî ranai sapo muŋguambo moatükunî moaruwai ramareandî ranî-sîmogodühi nandîhi ndahündo.

Nîmorehî ranai sîheimbo wain hoe ra ngînîndî hamîndî kare masagadürîmbo asu se ahambo wain yimbumbore ngînîndî hamîndî kandîhi ndahündo.

⁷ Nîmorehî ranai ahandî borîyohü asu napo afindeimbi-mayo ranî-sîmogodühi ahambo asübusî afîndî ndahündoanî aranîmbeyo-wamboane.

Ai ahandî fi ranîmbo borîyohü yahoya,

‘Roana adükari bogorîmbo-yaheamboanahî nda amarîhi!

Ro ngîrî aranîndahî, nga wanî,’ meho.

⁸ Ranîmbo-hündambo-anîmbo awî ngorü-sîmboanî ana ahambo moaruwai hamîndî moatükunî,
masîmei, arani-hoafi, sesi-koate nîmarî, muŋguambo ranî-moatükunî ranambo nîkonda digemboe.

Asu hai ahambo tikîrîndamboe

sapo Adükari God ai-anîmbo ahambo yîbobondeambui ai ngînîndî hamînd-anî.

⁹ Hîfi ndanîhündambo adükari bogorî nindou-memo ranai nîmorehî ranîbabîdîmbo nîmorehî sîsîhîmo-yomondühi ai moanî moaruwai hamîndî afîndî sowandümo manîngomo. Ranîmbo-hündambo-anîmbo adükari bogorî nindou ranai nîmorehî ranahambo hai tikîrîrandühi ranahandî hasîheimî ahafo ranahambo hoeindundanî-wanî aranîndîmondühi ngusüfohö warî purükîndümbemo. ¹⁰ Nindou ranai angunî safî ahandî fikîmî nîngokoate nîngomboemo sapo ai asübusî ranambefembo yîhîmbombo. Asu ai hoafîndomondühi anîmboya,

‘Hîpoanîmboembou-ane! Hîpoanîmboemou-ane!

Babiron ngoafi adükari ra!

Se ngoafi adükari hamîndî-yafî hawa asu ngînîndî hamînd-anafî!

Nîmehînou God ai sîhambo tîjîrîfo saganînimboanî,’

mehomo.

¹¹ Hîfi ndanîhündambo nindou kaki semîndîmbo ratüpurî ratüpurîyomorundeimbi-memo ranai-amboanî ahambo aranîndîmboemo sapo nindou ahamundî napo ra semîndîmbo wanîmewambo. ¹² Sapo ahamundî napo ranana ini nda: gor, sirfa, nîmoei kaki adükari hamîndîfihî semündümbî, aboedî hamîndî yamanî, kifohî hoearî ngînîndî aboedî, ranî-poanîmbo hoearî hamburî, sirika ngînîndî hoearî. Asu ranî-poanî nîmî fisîŋarü aboedümbî, muŋguambo aboedî moatükunî erefan yahafînambo nafîyo-weimbîhündî, muŋgu moatükunî nîmî kaki afîndîfihî pemîyo-weimbîhündînambo nafîyo-weimbîhündî. Asu ngînîndî kapa bras, ain asu nîmoei aboedî sürü-sürüyo-weimbînambo nafîyo-weimbîhündî. ¹³ Asu bîdîfirî napo yahurai. Sesi fisîŋarümbî moatükunî sinamon, kosendî mbai, fisîngîrümbî mbîmbîrai, wowondümbî moatükunî aboedî fisîngîrümbî, sanda, wain, sesîmbo wer, kifohî praua asu nîmbandî praua, burmakau, sipsip, hos, ahandî nîmarîfondî kameihî, nindou

kaki-koate ratüpur+yomo-ndeimbi asu nindou yifiarambe sowandümo-ndüreimbi munḡuambo moatükun+ ra ḡḡ+r+ asükai pem+ndomo.

¹⁴ Kaki sem+nd+ambo ratüpur+yomo-rundeimbi ranai n+moreh+ambo hoaf+yomondowohü yahomoya, 'Muḡu aboedi moatükun+ se sihoef+ hawa wand-ane masafi ranana ndeara sihambo h+n+ḡḡ+rean+n+ haya di+bonapi+mefeyo. Asu munḡuambo aboedi sesi kaki af+nd+fihi semünd+mbi asu munḡuambo yihuruy+m+ndi napo aboedi sihaf+ meḡoro-mayo ranamboani ndeara sihambo h+n+ḡḡ+rean+n+ haya awar+mar+hoayo. Asu munḡuambo ran+moatükun+ ra ḡḡ+r+ se yahurai asükaindafi hoeindowandi,' mehomo. ¹⁵ Sapo kaki sem+nd+ ratüpur+ ratüpur+yomo-rundeimbi ai adükar+ ḡḡoafi ran+hü n+ḡḡomombo ran+fihi+ndi kaki af+ndeimbi-memo ranai ḡḡoafi ra aḡḡun+ safi n+ḡḡomboemo ai af+nd+ tiḡ+r+ifo asem+ndo ranambefembo y+h+mbombo wambo. ¹⁶ ḡḡa asu aiana arani+yomondühi af+nd+ hohoan+momemo. Ai randu hoafi+nd+mondühi an+amboya,

"Hi+poan+amboembou-ane! Hi+poan+amboembou-ane! Adükar+ ḡḡoafi ra.

Horombo ai kifoh+ hoear+ aboedi, ran+poan+ambo hoear+ hambur+ yihuru-ram+ndi,

asu gor, n+moei ranambo naf+yo-weimbi moatükun+, aboedi ham+nd+ yamaḡ+ yihururam+nd+ raraora-hayambo man+ḡḡomayo-ane!

¹⁷ Asu n+mehünou munḡuambo aboedi ḡḡ+n+nd+ moatükun+ ra awar+mar+hend+!" mbis+amboemo.

Munḡuambo sip sowandümo homo-rundeimbi, nindou sipambe fareahi ḡḡorü ḡḡoaf+n+ hei+r+hündeimbi, sipambe n+mar+mombo, sip ranahambo hi+fan+ru homo-rundeimbi asu nindou di+demo si+r+wara-ambe kaki sem+nd+ ratüpur+ ratüpur+yomo-rundeimbi nindou munḡuambo ai Babiron ḡḡoafi ran+kim+ n+ḡḡo-koate aḡḡun+saf+ man+amboei. ¹⁸ Ranan+ambo asu ai Babiron ranahambo hai imaminambo ti+k+r+randühi has+heim+ ahafo ranahambo hoer+hindan+ mayowa has+hei-mayei. 'Moai ḡḡorü ḡḡoafi adükar+ Babiron yahurai naḡḡo!' masei. ¹⁹ Ai ahei mb+rowam+ düdübudi püt+yahindühi arani-h+amboahoyeih+ seiya,

'Hi+poan+amboembou-ane! Hi+poan+amboembou-ane! Babiron ḡḡoafi adükar+! Moaruwai ham+nd+ ahambo tük+mefeyo.

Nindou di+demo ai sip si+hundeimbi-memo ranai si+r+wara-ambe sowandümo homondühi

kaki af+ndeimbi nindouambo-yafu tük+mefund+ ḡḡoafi ranahand+ kaki af+nd+ ranambo!

Asu munḡuambo moatükun+ af+nd+ ahand+ ra awar+mar+hoayo,' masei.

²⁰ God ai Babiron ranahambo moaruwaimbo-mareand+ ran+amboane asu sünü se-anafi, God+nd+ nindou se-anei, Krai+nd+ hoafi sowandümo homo-rundeimbi nindou-anemo, God+nd+ hoafi hoaf+yomo-rundeimb-anemo munḡuambo se hi+hi+hi+hi+ndei.

God ai ahambo tiḡ+r+ifo masagado sapo si+mbor+ si+heimbo ramareandüri süḡḡumbo," meho.

²¹ Ran+yü sünambeah+nd+ nendi-mayu ranai wit nokoyo-rambo nahurai af+nd+kokoe n+moei semünd+ bot+re haya si+r+wara-ambe pireandühi hoaf+yuhü yahuya,

"Ndahurai-an+ambo Babiron ḡḡoafi adükar+ ranamboani puküna pind+feyowan+ gadowohümbö ḡḡ+r+ asükaindo hoeind+hind+.

²² Babiron se, nindou gita fandu, heirüdei, mbon+ faifaind+mo

asu inafaind+mo raro-ndundan+

sihaf+ mbusümo ḡḡ+r+ nindou ai asükaindei h+mbor+ndei ndühünd+!

Ran+poan+ambo ratüpur+yomo-rundeimbi ai

sihaf+ mbusümo ran+ ratüpur+nd+mo ndunda ḡḡ+r+ asükaindo hoeind+feyo.

Asu wit n+kombo n+moei ranai ḡḡ+r+ asükaindo

sihafi mbusümo wit nikondandühi hoafindowaní himborindei ndühündi.
²³ Asu sihafí mbusümo ngírí asükaindo
 ram hai ranai sindoaní hoeindífeyo.
 Sihafí mbusümo nindouwenihí ai nímorehí semíndímboayu-ane
 asu nímorehí ai nindowenihí semíndímboayo-ane
 hoafi ra ngírí asükai tükündífeyowaní himboríndo ndandí.
 Sihafí kakí semíndímbo ratüpurí ratüpuríyomo-rundeimbí nindou ranai ana
 muᅅguambo hífi ranahambo ngásündu houmbo ndeara moaní ngíníndí hamíndí
 hond-anemo.
 Nga asu se sihafí títbagí ngíníndí ranamboyaí muᅅguambo hífhündí nindou ranahe-
 imbo wosíhoaforí hoafi-mayafíndürí!
²⁴ Godíndí hoafi hoafíyomo-rundeimbí-yomondí horí asu Godíndí nindou ranahei
 horí ranai Babiron ngoafi raníhü meᅅgoro.
 Yiní, sapo nindou aheimbo ai hífi ndaníhü hífokoa-mareandürí ranahei horíyo
 ngoafi raníhü meᅅgoro,”
 mehu.

19

Babiron ngoafi ranai moaruwaimbo-mefeyowa nindou ai ranimbo híhífi-híhífi-mayei

¹ Ro nindou afíndí sünambeahí hoafi puküna kamaríhehinda himborímayahí. Ai raríhi hoafíyeihí seiya,
 “God ai síhefímbo aboedambo-reamuneimb-ani.
 Ndürí adükarí asu muᅅguambo ngíníndí ranana síhefí God ranahandí yangír-ane!
² God ai aníhondü asu mbumundí hohoanímó süᅅgure nindoumbo yíbobore arandí.
 Nindowenihí bírabíryo-randeimbü ranai muᅅguambo nindou ranaheimbo
 ahandí nindowenihí bírabírí hohoanímó ranambo moaruwaimbo-
 mareandürí.
 God ai nímorehí ranahambo símborí tíᅅírífo masagado
 nímboe ai Godíndí ratüpuríyomo-rundeimbí nindou hífokoamarípúrí ranímbo-
 hündá,”
 masei. ³ Asükaiyei ai puküna hoafíyeihí seiya,
 “Godímbo adükar-ani yahomboane!
 Hai Babiron ngoafi adükarí ranahambo tíkírarandí ranahandambo hasíheimí ranai
 moaní yare koadürümbo-koadürümbo ahafo,”
 masei.
⁴ Raníyo 24 boagírí asu yangírí níᅅgoweimbí moatükuní ranai hífiní pütapíyei
 nímareimbo God sapo ahandí adükarí bogorí nímarífondí raníwamí amaru rana-
 hambo hohoanímó yahúndowohü ngusüfo pamaríhorí. Ai raríhi hoafíyeihí seiya,
 “Godímbo adükar-ani yahomboane! Nga aníhondü-ane!”
 masei. ⁵ Raníyo asu adükarí bogoríndí fondí-mayo ranambeahíndí hoafi ranai
 tüküfeyowohü yahoya,
 “Muᅅguambo nindou, Godíndí ratüpuríyei-ríhündeimbí se síhefí God ranahambo
 aboed-ani mbísei.
 Moaní nindou-anei asu ndüreimb-anei se muᅅguambo ahambo aboed-ani mbísei,”
 meho.

Sipsip Nímorí ai nímorehíhífi sesí afíndí tükümeᅅfeyo

⁶ Raníyahí asu nindou afíndí fandambo yangorombo hoafi afíndí tüküfembo nahurai
 himborímayahí. Raní-moatükuní ranai ana sapo hoe amündürí yígüdayo nahurai
 himboyo asu nímoamondí hoafi mbuayo nahuraiyo tükümeᅅfeyo. Ro himboríyaha ai
 raríhi hoafíyeihí seiya,
 “Godímbo adükar-ani yahomboane!

Sapo Adükari God sihefi ai munguambo nginindi ra hifandarandi!

⁷ Haponda awi sihiri hihifi-hihifindefühi adükar-ani mbisefimboane.

Sapo Sipsip Nïmorï ranai nïmorehi semïndïmboayu ranï si ra ndeara tüküfemboane.

Asu ahandi nïmorïrehï ranai ndeara nafïrami-ndïmboane amaro.

⁸ God ai nïmorehi ranahambo moani aboedi hamïndi hoeari hïmboarambe forïhoaiweimbï güdüfembohünda sagadomboani,”

masei. (Sapo hoeari aboedi ranana Godïndi nendi mbumundi ratüpurï ho-hoanïmoayeï ranahandi sisami nahurai-ane.)

⁹ Ranïyu asu sünambeahïndi nendi mamï ai hoafiyundïrühï yahuya, “Se ra sürü papïrandühï anïmboya, Sipsip Nïmorï ai nïmorehi semündühï sesi afïndi sesesi-mayeï ranambe God ai nïndou ranaheimbo se dügüsi mehündürï ranai ana hihifi-hihifimbeïyeï-amboane.” Asükaiyu yare hoafiyundïrühï yahuya, “Ndanï hoafi ndanana Godïndi anïhondü hoafi hond-ane,” mehu. ¹⁰ Ranïyahï asu ro ahambo hohoanïmo-mbohünda yiri yimbu pusirïhe mamarïhi. Nga ai hoafiyundïrühï yahuya, “Refepoani! Ro-amboani se asu sihafï wandafi babïdïmbo sihiri Sïsasïndi-mayo hoafi anïhondümbö-rïhundeimb-ane. Nga se Godïmbo yanggir-anïmbo hohoanïmo pandïworï. Hoafi Sïsas weindahï-mareandi ranai nïndou nginindi sagapurï arandi Godïndi hoafi hoafimbohünda,” mehu.

Nïndou kifohï hosï-wamï mamaru

¹¹ Ranïyo asu ro hïmboyahane, sünambe yipurï ranai sübüdïhoai yangrowohüyo hos kifohï ranai manïngowa hoeimarïheandi. Hos semündü hu-randeimbï nïndou ranïwamï mamaru ranahandi ndürï ra yahurai-ane: ‘Ratüpurï ndore hïfandandëimb-ani’. Asu, ‘Anïhondü hohoanïmo süngure-randeimb-ani’. Sapo ai nïndou ranaheimbo yïbobofe asu yïfiarï hohoanïmo ra ai moani mbumundi hohoanïmo megoro ranï-süngu-ani rawareandi. ¹² Ahandi hïmboari ana hai nahuraiyowohüyo asu adükari bogori nïndou-yafe at afïndi ahandi mbïroambe nïnoumayo. Ahandïfihï ndürï sürü pefe hïningïfeyowa mapaiaro ranahambo nïndou amurï ai moai fïrïfeyo, nga moani ahandïhoari yanggir-ani fïfïreamboayu. ¹³ Ai hoandari hoeari magüdeandi ranana hor-ambe foefe hïmïndümbïyo magüdeandi. Ahandi ndürï ranana, ‘Godïndi Hoaf-ane.’ ¹⁴ Ranïyomo asu sünambeahïndi ami ranai kifohï hoeari moani aboedi hamïndi ra fihü yihururündïmo houmbo kifohï hosï-wamï nïnouyomo houmbo ahambo süngumarürï homo. ¹⁵ Munguambo hifi ranaheimbo hifïnambo-fendürïmbo ami-yomondi pisao nahurai yihümïndi hamïndi ahandi yahamonafi tüküfe mbumarandi. Ai ain nïmïnïmï ranambo-anïmbo munguambo hifi ranahambo hïbadambui. Rananïmbo asu ai wain hoe boboe ra wain boboembo fondi ranambe tïjarïnambo bubütükündambui. Ranï-moatükunï ranana sapo God munguambo nginindi hïfandandëimbï-mayu ranahandi munguna moaruwai hamïndi nginindi hohoanïmo ranane. ¹⁶ Ahandi hoandari hoeari-mayo ranïfihïyo asu ngehurïfihïyo ndürï ra sürü pefe hïningïfeyoani mapaiaro. Ndürï ranai yare hoafiyowohü yahoya, “Bogori nïndou-yomondi Bogori asu adükari nïndou-yomondi Adükari-ani,” meho.

¹⁷ Ranïyahï asu hïmboyahünda sünambeahïndi nendi ranai hüfïhamïndi fihï botïfi manünguwa hoeimarïhinï. Ranïyu asu ai ndu sünü wafusïfohü youmemo rana-hamumbo puküna hoafiyupurühï yahuya, “Godïndi adükari sesesi ndanïfihï mborai sïfomo fandu mamühïyafu! ¹⁸ Mborai sïfomo adükari bogori nïndou-yafe safï, ami bogori-yomondi safï, nginindi nïndou-yomondi safï, hos safï, asu hos sowandümo homo-rundeimbï-yomondi safï, ra munguambo sowasümo. Munguambo nïndou-yafe safï, moani ratüpurïyomo-rundeimbï nïndou-yomondi-mayo asu kaki semïndi ratüpurïyo-rundeimbï-yomondi-mayo, adükari nïndou asu akïdou nïndou-yomondi-mayo safï ra munguambo sowasümo,” mehu.

¹⁹ Ranayahi asu himboyahünda, nímambeahíndi nínihondi asu adükari bogori nindou hífi ndanihünda ahei amiyomo ranai fandu gugurimarunda hoeimaríheandi. Nindou sapo kífohi hosi-mayo raníwami nímarúmbo semüdü ahu ranani asu ahandi ami rananemo raní-babídímbo yífiarímbo ranai fandu gugurimarundi. ²⁰ Nímambeahíndi nínihondi-mayo asu Godíndi hoafi tíkai hoafiyu-randeimbi nindou-mayu raní-díbo ai muṅguambo tíkai hepünifeimbi moatükuní raríne-marínandi raní-yimbumbo mbumarípüdümo. Nindou nímambeahíndi nínihondi-mayo ranahandi himboahü hepünifeimbi moatükuní rarerandühi asu raní ho-hoanímó süṅguyu ai nindou ranaheimbo wosíhoafori hoafiyundüri marandi. Raníyei asu ai nímambeahíndi nínihondi-mayo ranahandi ndürí sahümündihí asu ai sísamí ranahambo hohoanímó paríhi maríhündí. Ranímboyo asu nímambeahíndi nínihondi-mayo raníyo asu Godíndi hoafi tíkai hoafiyu-randeimbi-mayu raníyo ahafanímbo yangírí nímbafanda sowapüdümo wafusürího hai sarfa nímoeinambo tíkíra-randeimbi-mayo ranambe pímarupírí. ²¹ Raníyo asu nindou sapo kífohi hosi-wami nímarúmbo ahandi yahamo písaó yihümíndi tüküfe mbumarandi ranambo ami bodímondí ranahamumbo hífokoako-mafoareapuri. Raníyo asu muṅguambo ndu ranai ahamundi safí sahüsimbo bodo tükímehindi.

20

Satan ai 1,000 hímbani karabusambe manüṅgu

¹ Ranayahi asu ro nímbóá himboyahünda sünambeahíndi nendi mamí ranai sünambeahíndi tüküfi haya sapo hífi ambe ndihí ragu hoeife-koateyo-randeimbi ranahandi yipurí ki asu sen nímboreimbü waramberamüdü makusüwa hoeimaríhiní.

² Raníyo asu ai amoasírí afíndi ranahambo mbumaramüdü. Amoasírí ranai ana sapo horombodídí hondü-mayo-ane. Ai sapo muṅguambo nindou ranaheimbo papí-hoafírandüri hoanṅu-randeimbi Satan-ani. Raníyo asu sünambeahíndi nendi-mayu ranai ahambo senínambo hüputüpuríherü mbura 1,000 hímbani híniṅgímarírí.

³ Raníyo ai ahambo hífambe ragu haníweimbi-mayo ranambe pírira mahanu. Nafítambe pare mbura kinambo kíkére papíramüdü yowanímbo híniṅgímareandi. Rananímbo ai muṅguambo hífihündí ranaheimbo ṅgírí wosíhoafori hoafíndundüri. Ahambo refí híniṅgífíyuaní nüṅgumbo 1,000 hímbani muṅguyo-ambe-anímbo tükündüfi akídou yangírí nüṅgumbui.

⁴ Raníyo asu bogori nindou-yafe nímarímbo fondí ranai burímayowa hoeimaríheandi. Fondí raníwami mamarímó-memo ranahamumbo yíboboferambo ṅgíníndi masagapurí. Asu asükai sapo nindou Sísámbo asu Godíndi hoafi ranahambo aníhondúmbo wataporímbo-ríhü maríhündí ranímbo mbíro kíbodírí-marandüri ranahei yífíafi hoeimaríheandi. Asu aiana nímambeahíndi nínihondi-mayo ranahambo ahandi sísamí kameihí moai ṅgusüfo paríhindí. Ahei gíríbodí hamíndühi asu waríhü nímambeahíndi nínihondiíndi ndürí moai páiaro, ṅga waní. Ai yangírí tüküyahi bogori nindoumboyahi Krais-babídí muṅgu-moatükuní 1,000 hímbanambe hífandímaríhündí. ⁵ Nindou amurí yífímayeí ana moai yangírámboyahi tüküyahíndi, ṅga ai randíhi yífi yagodei ṅgeimbo 1,000 hímbani muṅguyo-ambe-anímbo tükündahimboyei. Ranana weanṅurühi yífíhündí botífe-ane.

⁶ Nindou dídíyei ai sapo weanṅurühi yífíyeimbi botífe sí ranambe botíyahindeimbi ana ai híhífi-híhífímboyei-amboane. Ai Godíndi yangír-anei. Asükai yimbu noufímbi yífi ranai ana ṅgírí nindou ranaheimbo hífínambo-ndearü. Ai Godímbo asu Kraisímbo dídíbafífe-rambo nindoumbondahi nímbóeimboyei. Rananímbo ai Krais-babídímbo nímbóeimbo 1,000 hímbani aho ranambe muṅgu moatükuní rá híbadíhümboyei.

Satan ai muṅguna moaruwai-mboefyu

⁷ Sūṅgunambo 1,000 himban+ ra muṅguyo-ambe-an+ambo Satan+ndi karabus wori yipur+ ranai sūbūdi-goedoan+ asu ai moanambūh+ tūkūndūfimbui. ⁸ Asu ranan+ambo ai muṅguambo hifi+hū nindou bur+yei wakar+hind+ ranaheimbo wos+hoafor+ hoafiyondūr+ambo hoahoanḡu wak+ndeambui. Hifi ra ahandi ndūr+ Gok asu Magok-ane. Ranan+ambo Satan ai aheimbo muṅguambo yifiar+ambohūnda ndemūndūndūr+ mamūh+ gugurūndearūmbui. Nindou af+ndi safi ranai ana moan+ sir+wara hoe-kim+ gudik+kir+ nahurai an+boadei. ⁹ Ran+yei asu ai muṅguambo hifi ran+hū hei God+ndi nindou ser worambe an+boadei asu adūkar+ ṅgoafi God ai hohoan+moyu wak+mareand+ ranaheimbo wak+mar+hindūr+. Ran+yo asu sūnambeah+ndi hai ranai kos+wohūyo nindou ranaheimbo hainambo tik+r+marandūr+. ¹⁰ Satan ai nindou ranaheimbo wos+hoafor+ hoafimayundūr+ ran+imboyu asu God ai ahambo wafusūr+ho hai sarfa n+moeifih+ mahoro ranambe pirira mahanu. N+mambeah+ndi nin+hond+ asu God+ndi hoafi tikai hoafiyu-randeimb+ nindou amboan+ haiambe man+mbafan+. Ranan+ambo ai muṅguambo nimb+ si aho ra koadūr+ambo-koadūr+ambo asūbus+imbond+mo p+nd+mondu ṅgomboemo.

Yibobofo si tūkūmefeyo

¹¹ Ran+yo asu himboyahūnda adūkar+ bogor+ndi n+mar+fond+ kifoh+ ranai niṅgowohūyo asu ran+wam+ nindou mam+ ai mamaruwa hoeimar+hini. Ran+yo asu ai n+maru-ambe ra hifi sūnū ranai awar+hoehūyo asu moai asūkaiyo hoeifeyo. ¹² Ran+yah+ asu himboyahūnda yifiyeimb+ nindou ndūreimb+ asu ndūr+koateimb+ ranai bogor+ndi n+mar+fond+ haṅgi+foan+ bur+mayeiya hoeimar+heandūr+. Ran+yo asu buk bid+fir+ ranai boare haya kurūmayo. Asu yaṅg+r+ niṅgombo buk amboan+ boare haya meṅgoro. Ran+yo asu yifiyeimb+ nindou bur+maye ranaheimbo n+ne-moatūkun+ ramar+hinda sapo buk kurūmayo ranambe sūrū pefemarand+ ran+ simogodūh+ aheimbo papi+hoafi ranai tūkūmefeyondūr+. ¹³ Ran+yo asu muṅguambo sir+waru-ambe yifiyei yaṅgoreimb+ ranaheimbo sir+wara ai hin+ṅgi-mareandūr+. Yifiyo-rambo hohoan+mo asu yifiafi ṅgoafi ranambe yifiyeimb+ nindou kik+h+r+hūmūndi an+imboei ranaheimbo muṅgu hin+ṅgi-mareandūr+. Ran+yu asu nindou n+mar+fond+wam+ mamaru ranai n+ne-moatūkun+ ai ramar+hind+ ran+simogodūh+ aheimbo papi+hoafimarandūr+. ¹⁴ Ran+yo Yifiyo-rambo asu Yifiafi ṅgoafi ranahafembo haiambe pimareap+ra mahan+fe. Wafusūroho haiambe ranana sapo asūkaiyo yimbombofe yifi+ambo moatūkun+ ranane. ¹⁵ Nindou did+yei ahei ndūr+ sapo yaṅg+r+ niṅgombo buk+mayo ranambe paiar+koate-ayo ana, nindou ranaheimbo wafusūroho hai mahoro ranambe pimareandūra mahanei.

21

Hifi sūnū simbor+ tūkūmefeyo

¹ Ran+moatūkun+ ranai refehaya-mboyowane, asu himboyahūnda sūnū hifi simbor+ ranai tūkūmefeyowa hoeimar+heand+. Weaṅgurūh+ sūnū tūkūfe hifi tūkūfe-marand+ ranai awar+hoehūyo asu sir+wara amboan+ foer+koate-mayo. ² Asu himboyahūnda God+ndi ṅgoafi simbor+ Serusarem ranai, sapo n+moreh+ anam+ndūh+fembo ahand+ anam+nd+ ran+sowah+ homboyaho haya rawefeyo nou yahurai refe-haya God sowah+ndi tūkūfe makosowa hoeimar+heand+. ³ Bogor+ndi n+mar+fond+mayo ranambeah+ndi hoafi pukūna hoafimayowa himbor+mayah+. Yare hoafiyowohū yahoya, “Himbor+yei! God+ndi wor+ hapoana nindou-bab+di+ambo anaṅgo! God ai nindou-bab+di+ambo nūṅguhū asu ahand+ nend+ndeimboyei. God ai ahand+hoar+ nindou ran+bab+di+ambo anūṅgu an+ambo asu ai ahei God+ndūmbui. ⁴ Ai nindou ranahei himboarambeah+ndi aran+himboaho gedūherūmbui. Ranan+ambo yifi+ambo

hohoanimo, asübusi, arani asu ngusüfo afindi kife hohoanimo ra ngiri tükündifeyo. Sapo ranana horombodidi moatükuni awarihoaimb-ane,” mehu.

⁵ Raniyo asu nindou fondi raniwami mamaru ranai hoafiyuhü yahuya “Haponda ro munguambo moatükuni simbori rariheandühanahi,” mehu. Asukai hoafiyundirühi yahuya, “Ndani hoafi ranahambo se sürü papindandi. Sapo hoafi nda ai anihondü hamind-ane, nga anihondumbo-ndihindi,” mehu.

⁶ Raniyu hoafiyundirühi yahuya, “Munguambo moatükuni ai tüküfemboane! Roana horombonipoed-anahi asu süngunipoed-anahi, sapo weangurühidid-anahi asu bidifiranidid-anahi. Nindou düdi ai amindanijomboayu ana, nindou ranahambo ro yangiri niingoweimbi harihoe forihoeimbi nindou ranahambo moani ndahandoani ndümündumbui asu kakinambo semindi-koate ndahandomboyahi. ⁷ Nindou düdi ai yifiarameahindi tataboarifoare harihoei tükefiyu ana, ai wandi-mayo moani sai moatükuni ra ndemündumbui. Rananimbo asu ro ahandi Godi-ndahani ai wandi nimorindumbui. ⁸ Nga asu nindou didei yihimbo-sisriyahi-rihündeimbi, anihondumbofe-koateyi rihündeimbi, moaruwai hamindi ratüpuriyeyi rihündeimbi, nindou hifokoarhi-rihündeimbi, nimorehi sisihimoyomo-rundeimbi, nindowenihi birabiriyeyi rihündeimbi, tibatiru-rundeimbi, tikai godimbo hohoanimo parihirihündeimbi, woshihoafori hoafiyeyi rihündeimbi ahei niingofondi ranana, wafusüroho hai asu hai sarfa nimoei apoarambe ahoro ranihu yagodimboe. Ranana yimbu-noufimbü yifimbo moatükuni-ane,” mehu.

Simbori Serusarem ngoafi

⁹ Sünambeahindi nendi dis 7 wamberündimo-ndeimbi ranahandambo mamimayu ranai wambo-so Godindi hürütü moendifembohünda moaruwai hamindi moatükuni foafusüfiyuan tüküfimbimayo ra semündü haya makusu. Ai hoafiyundirühi yahuya, “Se sinif-animbo ro nimorehi anamindühifembo aninggo Sipsip Nimorindi nimorehi ra nafuinda-haninimboyahi,” mehundi. ¹⁰ Raniyo asu wandi flambe Yifiafi Aboedi ranai nginindi tüküfendirühiyahi asu sünambeahindi nendi ranai wambo semündündiri hifi wafu nimoamo hamindi raniwami mahafu. Raniyu asu ai wambo Serusarem ngoafi adükari sünambe God sowahindi makoso ranahambo nafui-mayundiri. ¹¹ Raniyo asu Godindi himboamupuimbo-randeimbi ranai si boakimafoareandi. Asu ngoafi ranai sapo sürühoeimbi sospa nimoei kaki afindifih semindimbo rahuraiyo moani himboarambe foriforihoeimbi hamindimayo. ¹² Ngoafi adükari ranai papi nimoamo hamindiyo 12 nafitambe kemindi hiningimfeyo. Raniyo asu 12 sünambeahindi nendi ranai nafitambe ranahambo warani-ründümo houmbo hifandimarundi. Nafitambe ranifih Israer-yafe 12 siriranahei ndüri ra papimayo. ¹³ Nafitambe ranai gorügoanini-gorügoaninire burimayo. Ngimi ranai hüfhamindi süfuan niingomo, ngimi himborani niingomo, ngimi ranai rahanini himborani niingomo asu ngimi hüfhamindi hafuan niingomo marundi. ¹⁴ Adükari ngoafi ranahandi papi ranana 12 nginindi nimoeinambo ndih ragu samboefimbüyo. Raniyo asu mamami raniwami Sipsip Nimorindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi 12-yomondi ndüri ranai papimayo.

¹⁵ Sapo sünambeahindi nendi horombo wambo wataporimbo-marandiri-mayu ranai gorinambo nafiyoweimbi-hündi simongorife nimihari ranambo adükari ngoafi nafitambe asu papi ra simongori-fembohünda semündü haya manügu. ¹⁶ Adükari ngoafi ranana munguambo himbori ra moani simogodapo hamindiyo. Raniyu asu sünambeahindi nendi ranai simongori nimihari masemündu ranambo simongoreandane, ngoafi afindi-kokoeaiyo ahandi ra 2,200 kiromita tüküfemfeyo. Raniyo asu ahandi simongori hoandar mahafu, himbori yimbu mahafe ranai moani simogodapo hoandari-mayo. ¹⁷ Asu papi nimoamo ranahambo amboani simongoreandane, mamami 65 mita tüküfemfeyo. Rani simongori ranana moani nindou simongoru-rundeimbiyo

sünambeahindi nendi-mayu ranai simongorimareandi. ¹⁸ Ngoafi ranahandi papi ranana hamburi asu yangiri saspas nimoenambo papiyoweimbiyo. Nga ngoafi ranana moani gor sürühoemb yangir-ane nafiyoweimbiyo manango. ¹⁹ Adükari ngoafi ranana hifini ndihi God ai munguambo mamikarambo nimoekaki afindihi semündümbi-namboyo kore hiniingimareandi. Weangurühi korimefeyo ranana hamburi asu yangiri saspas nimoeyo, rani-kimi asudabombü sapaia nimoeyo, rani-kimi kifohi aget nimoeyo, rani-kimi yangirasüfo emerar nimoeyo. ²⁰ Asu rani-kimi hamburi kikire kifohi kikire-randeimbi sadonikis nimoeyo. Rani-kimi konirian nimoeyo, rani-kimi krisorait nimoeyo, asu rani-kimi ngorü-poanmbo yangirasüfo berir nimoeyo, rani-kimi anüsühisafümbi topas nimoeyo, rani-kimi krisopres nimoeyo yangirasüfoyo anüsühisafümbiyo-randeimbi. Asu rani-kimi asudabombü haiasin nimoeyo, bidifiranambo ana hamburi ametis nimoeyo. ²¹ Nafitambe 12 ranana sapo 12 kifohi mbisihondiyoy. Munguambo yipuri nafitambe ra mbisihondi mam-namboyo nafiyoy hiniingimefeyo. Ngoafi ranahandi munguambo nafi ranana gor hondünambo nafiyoweimbiyo hayamboyo hoehimbo nahurai-mayo.

²² Ro moai Godimbo hohoanimooyonrambo wori fondarowa hoeirheandi. Sapo Adükari God Munguambo Nginiindembi-mayu ranai-yu asu Sipsip Nimori ai ngoafi ranahandi Godimbo hohoanimooyonrambo worimefani. ²³ Ngoafi raniwami hüfhamindi amoamo ahafandi si ra ngiri boakiboadineandi sapo Godindi himboamupuimbo-randeimbi si ranai ngoafi raniwami boakimafoareandi ranimbo-wambo. Asu Sipsip Nimori ranai-ani ngoafi ranahandi ram hai nou-ayu. ²⁴ Rananimbo munguambo hifihündi ranai ngoafi ranahandi si rani-süngu ngeihü, asu munguambo hifihündi bogori ranai ahamundi nginiindi napo ra ranihü ndowandümo tükündafumboemo. ²⁵ Munguambo si aho ra nafitambe ranai ngiri pande ningo, nga sübüdhoai yagodi ngomboe. Sapo rani-simboani ana ngiri nimb ranai yagodo. ²⁶ Asu ngoafi adükari ranambe munguambo hifihündi-yafe yihuru asu aboedi napo nginiindi ra ndemündündür keboemboe. ²⁷ Nga nine-moatükuni moaruwai-ayo, asu yikoarifo hohoanimooyon-randeimbi asu woshihoafori hoafiyon-randeimbi, munguambo ranana ngiri ngoafi ranambe keboehi ngei. Sapo Sipsip Nimorindi koadürümbo ningombo buki-mayo ranambe ahei ndür pamareandür ai-yangiranimboke-boehi ngüsimboyei.

22

Yangiri ningombo hoe asu nimi

¹⁻² Ranai asu sünambeahindi nendi-mayu ranai hoe afindi yangiri ningombo niniindi ra wambo nafuimayundiri. Hoe ra himboarambe mupui fori wakireandeimb-ane. Hoe ranana sapo God asu Sipsip Nimori ranahafandi nimari-fondi-mayo ranambeahindi tüküfe hayamboyo ngoafi nafi bogori rani mbusümondühi mafoero ho. Asu hoe rani himbori-kimi yangiri ningombo nimi ranai ngorügoanini-nigorügoanini burimayo. Nimi ranai mam himbanambe 12 hisiyowohü asu moani mamami amoamo hisiyoy arandi. Asu nimi ranahandi emündü ranana munguambo hifihündi ranaheimbo aboedambofendür ramboane. ³ Asu nine-moatükuni God ai ranahambo moaruwai-ane ehu ranana ngiri ngoafi ranambe yagodo. Nga God asu Sipsip Nimori ahafandi adükari bogorindi nimari-fondi rani yangiri yagodoani asu Godindi ratüpuriyeyi rihündeimbi ai ahambo hohoanimondeihingusüfo pandihorimboyei. ⁴ Rananimbo asu ahandi ngusümboari hoeindihimboyei asu ahandi ndür ra ahei giribodi hamindihihisürü pande hiniingindeambui. ⁵ Asu rananimbo ngiri nimb asükaindo tükündifeyo. Ranimbo-animbo ngiri ram asu hüfhamindi ranai si boakiboadeandi. Sapo Adükari God ai-animbo ahei sindumbui.

Asu nindou ranai adükari bogori nindoumbondahi koadürümbo-koadürümbo hibadühi ngeimboyei.

Sisas ai ngiri amitata kudu

⁶ Ranıyu sünambeahındi nendi ai hoafiyundirühi yahuya, “Ndanı hoafi ndanana anihond-ane, nga anihondümbo-mbirihindamboane. Nga Adükari God, sapo ahandi hoafi hoafiyomo rundeimbi ranahamumbo ahandi Yifiafi masagapuri ranai ahandi sünambeahındi nendi ranahamumbo koamarıhepuri. Asu ai sapo Godındi ratüpuri ratüpuriyei-rıhündeimbi ranaheimbo nini-moatükunı nımai hamındi tükümandife ranahambo nafuimbohünda koamarıhepuri,” mehu.

⁷ Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Awi himborıyei! Ro ngiri amitata tükündaheandi. Nindou düdi ai buk ranambe süngunambo tükifembo hoafi sürü papi-mayo ranahambo himborıyeihı süngurıhi rıhündeimbi-mayei ranai ana hıhıfi-hıhıfımbeyei-amboane!” mehu.

⁸ Ro Son ranı-moatükunı ra himborıya hoeirıheamboanahı. Asu ro ranı-moatükunı ra himborıya hoeirıhe raraorıhi heheambo sünambeahındi nendi wambo nafui-mayundiri ranahandı yiri-kımı piya nımarımbı ndeara ahambo hohoanımo-yondowohü ngusüfo pefimbo yangrımayahi. ⁹ Nga asu ai wambo hoafiyundirühi yahuya, “Yowanı, se refepoanı! Roana sapo sıhafı mamı ratüpuriye rıhoandeimbi wandaf-anahı. Asu roana sapo sıhafı apodoho wandafı-mamı Godındi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-memo rananemo asu munguambo nindou buk ndanambe hoafi engoro ranahambo himborıyei mburıhü ranı-süngurıhindeimbi ranahei wandaf-anahı. Nga Godımbı-anımbı hohoanımo-ndafındowohü ngusüfo pandıworı,” mehu.

¹⁰ Asükai hoafiyundirühi yahuya, “Godındi süngunambo tükifembo buk ndanambe apaıaro ra se yowanı dibonapıfehı gabudıfe-poanı. God ai munguambo ranı-moatükunı ranahambo refemboayu ra ndeara akımı tüküfembo yangrı-ane. ¹¹ Ranımbıane asu moaruwai hohoanımoyu-randeimbi ranai moanı moaruwai hohoanımo ranısüngu-mbıreand-amboane. Asu moaruwai hamındi hohoanımoyu-randeimbi ranai moaruwai hamındi hohoanımo süngu-mbıreand-amboane. Asu mbumundı hohoanımoyu-randeimbi ranai mbumundı hohoanımo süngu-mbıreand-amboane. Sürühoeimbi hohoanımo süngureandeimbi ranai sürühoeimbi hohoanımo süngu-mbıreand-amboane,” mehu.

¹² Sisas ai yare hoafiyuhü yahuya, “Awi se himborıyei! Ro ngiri amitata tükündaheandi! Ro takını moatükunı ndahamındi tükündahe-amboyahi. Rananımbı düdi ai nini-moatükunıyo ramareandı ranı-sımogodühi ndeheamboyahı. ¹³ Roana horombıpoed-anahı asu süngunıpoed-anahı. Ro weangurıhidıd-anahı asu bıdıfıranıdıd-anahı. Roana weangurıhidıdı hondüyu asu süjudıdı hondüya-rıhandeimbanahı

¹⁴ Nindou dıdıyei ahei hoarı-mayo ra boboerıhünda aboedı sımborı afısahıkoate tüküfeimbi-mayei ranai ana hıhıfi-hıhıfımbeyei-amboane. Aiana sapo yangrı nıngoweimbi nımi-mayo ranahandı hısi ra moanı hımbıkoate dagüdihi asu adükari ngoafi ginrı yıpurı nafıtambe-mayo ranı nafı keboehimboyei. ¹⁵ Nga asu moaruwai hamındi hohoanımoyeimbi nindou, tıbagıru rundeimbi, nımorehi sısıhımoyomoru-ndeimbi asu nindowenihı bırabıriyei rıhündeimbi, nindou hıfokoarıhi-rıhündeimbi, tıkai godımbı süngurıhi-rıhündeimbi, nindou wosıhoafı hoafıyei rıhündeimbi, ranai ana ngırı adükari ngoafi nafıtambe-mayo ranı-nafı keboehı ngüsü, nga ai moanam-buhü nımbıoemboyei.

¹⁶ Ro Sisas-anahı nda, wandı sünambeahındi nendi ranahamumbo koararıheheapuri munguambo moatükunı ranahambo wandı nendi ranaheimbo wataporımbı-yondürımbıhünda. Roana sapo Defıtındı amıo-mamı ranahei sırıhünd-anahı tüküyahe anımbıoahı. Asu roana botıbotı sıambeahındı mupui-anahı,” mehu.

¹⁷ Yifiafi Aboedi ai Sipsip Ni-morindi ni-morehi rani-dibo hoafiyafehu safeya, “Se mborai sinifi,” masafe. Nindou dudi himborinduhü ana, hoafinduhü animboya, “Se mborai sinifi,” mbüsu. Nindou dudi ai amindanijombonduhü ana, mbüsünu-wamboane. Nindou ai hoe simindimbo hohoanimoayu ana, ai sünü yangiri niŋgoweimbi hoe ra moani mbüsümündu-wamboane.

Son ai nindou buk ndanambeahindi hoafi himborayei ranaheimbo ahini hoafimayundüri

¹⁸ Muŋguambo nindou ai Godindi hoafi sapo buk ndanambe engoro ranahambo himborayei ranaheimbo ahini hoafi nda ro Son-anahi asahandüri. Nindou dudi ai ahandi hoafi Godindi-mayo hoafi ranifihi pare haya hoafayu ana, God ai ahambo nene moaruwai moatükuni ai buk ndanambe refembo hoafimayu ra ahambo randeambui.

¹⁹ Asu nindou dudi ai bidifihi hoafi buk ndanambe raguanambo-areandi ana, God ai nindou ranahambo randiranai asu ŋgiri sapo yangiri niŋgombo nini hisi-mayo ra dedu. Asu ŋgiri Godindi adükari ŋgoafi buk nda ranahambo wataporimbo-marandi ranambe nŋgu.

²⁰ Nindou muŋgu moatükuni ranahambo anihondumbo hoafimayu ai hoafiyuhüya, “Ro ŋgiri amitata tükündaheandi,” mehu.

Anihond-ane. Adükari Sisas, se mborai.

²¹ Adükari Sisas ai siheimbo muŋguambo moani hipoambo-mbireandüramboane.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mat 1:1-2:12
2	Mat 2:13-3:6
3	Mat 3:7-4:11
4	Mat 4:12-25
5	Mat 5:1-26
6	Mat 5:27-48
7	Mat 6:1-24
8	Mat 6:25-7:14
9	Mat 7:15-29
10	Mat 8:1-17
11	Mat 8:18-34
12	Mat 9:1-17
13	Mat 9:18-38
14	Mat 10:1-23
15	Mat 10:24-11:6
16	Mat 11:7-30
17	Mat 12:1-21
18	Mat 12:22-45
19	Mat 12:46-13:23
20	Mat 13:24-46
21	Mat 13:47-14:12
22	Mat 14:13-36
23	Mat 15:1-28
24	Mat 15:29-16:12
25	Mat 16:13-17:9
26	Mat 17:10-27
27	Mat 18:1-22
28	Mat 18:23-19:12
29	Mat 19:13-30
30	Mat 20:1-28
31	Mat 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mat 21:23-46
2	Mat 22:1-33
3	Mat 22:34-23:12
4	Mat 23:13-39
5	Mat 24:1-28
6	Mat 24:29-51
7	Mat 25:1-30
8	Mat 25:31-26:13
9	Mat 26:14-46
10	Mat 26:47-68
11	Mat 26:69-27:14
12	Mat 27:15-31
13	Mat 27:32-66
14	Mat 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Ruk 1:1-25
14	Ruk 1:26-56
15	Ruk 1:57-80
16	Ruk 2:1-35
17	Ruk 2:36-52
18	Ruk 3:1-22
19	Ruk 3:23-38
20	Ruk 4:1-30
21	Ruk 4:31-5:11
22	Ruk 5:12-28
23	Ruk 5:29-6:11
24	Ruk 6:12-38
25	Ruk 6:39-7:10
26	Ruk 7:11-35
27	Ruk 7:36-8:3
28	Ruk 8:4-21
29	Ruk 8:22-39
30	Ruk 8:40-9:6
31	Ruk 9:7-27

date	Scripture
1	Ruk 9:28-50
2	Ruk 9:51-10:12
3	Ruk 10:13-37
4	Ruk 10:38-11:13
5	Ruk 11:14-36
6	Ruk 11:37-12:7
7	Ruk 12:8-34
8	Ruk 12:35-59
9	Ruk 13:1-21
10	Ruk 13:22-14:6
11	Ruk 14:7-35
12	Ruk 15:1-32
13	Ruk 16:1-18
14	Ruk 16:19-17:10
15	Ruk 17:11-37
16	Ruk 18:1-17
17	Ruk 18:18-43
18	Ruk 19:1-27
19	Ruk 19:28-48
20	Ruk 20:1-26
21	Ruk 20:27-47
22	Ruk 21:1-28
23	Ruk 21:29-22:13
24	Ruk 22:14-34
25	Ruk 22:35-53
26	Ruk 22:54-23:12
27	Ruk 23:13-43
28	Ruk 23:44-24:12
29	Ruk 24:13-53
30	Son 1:1-28

date	Scripture
1	Son 1:29-51
2	Son 2:1-25
3	Son 3:1-21
4	Son 3:22-4:3
5	Son 4:4-42
6	Son 4:43-54
7	Son 5:1-23
8	Son 5:24-47
9	Son 6:1-21
10	Son 6:22-40
11	Son 6:41-71
12	Son 7:1-29
13	Son 7:30-52
14	Son 7:53-8:20
15	Son 8:21-30
16	Son 8:31-59
17	Son 9:1-41
18	Son 10:1-21
19	Son 10:22-42
20	Son 11:1-53
21	Son 11:54-12:19
22	Son 12:20-50
23	Son 13:1-30
24	Son 13:31-14:14
25	Son 14:15-31
26	Son 15:1-27
27	Son 16:1-33
28	Son 17:1-26
29	Son 18:1-24
30	Son 18:25-19:22
31	Son 19:23-42

date	Scripture
1	Son 20:1-31
2	Son 21:1-25
3	Rat 1:1-26
4	Rat 2:1-47
5	Rat 3:1-26
6	Rat 4:1-37
7	Rat 5:1-42
8	Rat 6:1-15
9	Rat 7:1-29
10	Rat 7:30-50
11	Rat 7:51-8:13
12	Rat 8:14-40
13	Rat 9:1-25
14	Rat 9:26-43
15	Rat 10:1-33
16	Rat 10:34-48
17	Rat 11:1-30
18	Rat 12:1-23
19	Rat 12:24-13:12
20	Rat 13:13-41
21	Rat 13:42-14:7
22	Rat 14:8-28
23	Rat 15:1-35
24	Rat 15:36-16:15
25	Rat 16:16-40
26	Rat 17:1-34
27	Rat 18:1-21
28	Rat 18:22-19:12
29	Rat 19:13-41
30	Rat 20:1-38

date	Scripture
1	Rat 21:1-16
2	Rat 21:17-36
3	Rat 21:37-22:16
4	Rat 22:17-23:10
5	Rat 23:11-35
6	Rat 24:1-27
7	Rat 25:1-27
8	Rat 26:1-32
9	Rat 27:1-20
10	Rat 27:21-44
11	Rat 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Kor 1:1-17
5	1 Kor 1:18-2:5
6	1 Kor 2:6-3:4
7	1 Kor 3:5-23
8	1 Kor 4:1-21
9	1 Kor 5:1-13
10	1 Kor 6:1-20
11	1 Kor 7:1-24
12	1 Kor 7:25-40
13	1 Kor 8:1-13
14	1 Kor 9:1-18
15	1 Kor 9:19-10:13
16	1 Kor 10:14-11:1
17	1 Kor 11:2-16
18	1 Kor 11:17-34
19	1 Kor 12:1-26
20	1 Kor 12:27-13:13
21	1 Kor 14:1-17
22	1 Kor 14:18-40
23	1 Kor 15:1-28
24	1 Kor 15:29-58
25	1 Kor 16:1-24
26	2 Kor 1:1-11
27	2 Kor 1:12-2:11
28	2 Kor 2:12-17
29	2 Kor 3:1-18
30	2 Kor 4:1-12
31	2 Kor 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kor 5:11-21
2	2 Kor 6:1-13
3	2 Kor 6:14-7:7
4	2 Kor 7:8-16
5	2 Kor 8:1-15
6	2 Kor 8:16-24
7	2 Kor 9:1-15
8	2 Kor 10:1-18
9	2 Kor 11:1-15
10	2 Kor 11:16-33
11	2 Kor 12:1-10
12	2 Kor 12:11-21
13	2 Kor 13:1-14
14	Gar 1:1-24
15	Gar 2:1-16
16	Gar 2:17-3:9
17	Gar 3:10-22
18	Gar 3:23-4:20
19	Gar 4:21-5:12
20	Gar 5:13-26
21	Gar 6:1-18
22	Efe 1:1-23
23	Efe 2:1-22
24	Efe 3:1-21
25	Efe 4:1-16
26	Efe 4:17-5:2
27	Efe 5:3-33
28	Efe 6:1-24
29	Fir 1:1-26
30	Fir 1:27-2:18

date	Scripture
1	Fir 2:19-3:6
2	Fir 3:7-4:1
3	Fir 4:2-23
4	Kor 1:1-20
5	Kor 1:21-2:7
6	Kor 2:8-23
7	Kor 3:1-17
8	Kor 3:18-4:18
9	1 Tes 1:1-2:9
10	1 Tes 2:10-3:13
11	1 Tes 4:1-5:3
12	1 Tes 5:4-28
13	2 Tes 1:1-12
14	2 Tes 2:1-17
15	2 Tes 3:1-18
16	1 Tim 1:1-20
17	1 Tim 2:1-15
18	1 Tim 3:1-16
19	1 Tim 4:1-16
20	1 Tim 5:1-25
21	1 Tim 6:1-21
22	2 Tim 1:1-18
23	2 Tim 2:1-21
24	2 Tim 2:22-3:17
25	2 Tim 4:1-22
26	Tai 1:1-16
27	Tai 2:1-14
28	Tai 2:15-3:15
29	Frm 1:1-25
30	Hib 1:1-14
31	Hib 2:1-18

date	Scripture
1	Hib 3:1-19
2	Hib 4:1-13
3	Hib 4:14-5:14
4	Hib 6:1-20
5	Hib 7:1-19
6	Hib 7:20-28
7	Hib 8:1-13
8	Hib 9:1-10
9	Hib 9:11-28
10	Hib 10:1-18
11	Hib 10:19-39
12	Hib 11:1-16
13	Hib 11:17-31
14	Hib 11:32-12:13
15	Hib 12:14-29
16	Hib 13:1-25
17	Sem 1:1-18
18	Sem 1:19-2:17
19	Sem 2:18-3:18
20	Sem 4:1-17
21	Sem 5:1-20
22	1 Pit 1:1-12
23	1 Pit 1:13-2:10
24	1 Pit 2:11-3:7
25	1 Pit 3:8-4:6
26	1 Pit 4:7-5:14
27	2 Pit 1:1-21
28	2 Pit 2:1-22
29	2 Pit 3:1-18
30	1 Son 1:1-10

date	Scripture
1	1 Son 2:1-17
2	1 Son 2:18-3:2
3	1 Son 3:3-24
4	1 Son 4:1-21
5	1 Son 5:1-21
6	2 Son 1:1-13
7	3 Son 1:1-14
8	Sud 1:1-25
9	Wei 1:1-20
10	Wei 2:1-17
11	Wei 2:18-3:6
12	Wei 3:7-22
13	Wei 4:1-11
14	Wei 5:1-14
15	Wei 6:1-17
16	Wei 7:1-17
17	Wei 8:1-13
18	Wei 9:1-21
19	Wei 10:1-11
20	Wei 11:1-19
21	Wei 12:1-18
22	Wei 13:1-18
23	Wei 14:1-20
24	Wei 15:1-8
25	Wei 16:1-21
26	Wei 17:1-18
27	Wei 18:1-24
28	Wei 19:1-21
29	Wei 20:1-15
30	Wei 21:1-27
31	Wei 22:1-21